ශ්‍රීසුමඞ්ගලශබ්දකෝෂය

(සිංහල-සිංහලාර්ථ)

ප්‍රථමභාගය

(අ-න්‍යූ)

වැලිවිටියේ

පණ්ඩිත යොරත සවාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ

විසින්

සම්පාදිතයි.

ලඞ්කාණ්ඩුවේ

අධ්‍යාපනාමාත්‍යාංශයේ උපකාරය ද ඇතිව

ගල්කිස්සේ

වෛද්‍යකලානිධි පෙමසිරි අභයචක්‍රම (D. I. M. S.) මහතා

විසින්

කොළඹ මාලිගාකන්දේ මහාබොධියන්ත්‍රාලයෙහි

මුද්‍රණය කරවන ලදී.

ශ්‍රී බු. ව. 2496

SRI SUMANGALA
SABDAKOSAYA

A Sinhalese - Sinhalese DICTIONARY

Part 1.
('a' to 'nyū')

By

Ven. Pandit W. Sorata Thera,
Vice Principal, Vidyodaya Pirivena,
COLOMBO.

Published by P. ABHAYAWICKRAMA D. I. M. S. Ayurvedic Physician- Mt. Lavinia, under the patronage and with the aid of the Government of Ceylon

Printed at the Maha Bodhi Press,
COLOMBO.

1952

සංජ්ඥපනය

සිංහලයන්ගේ භාෂාව වනාහි සිඛ්ඛ්අාර්‍ය්‍යභාෂාගණයට අයත් වූවකි. මහාවංශයෙහි සඳහන් පරිදි සිංහලයෝ සම්බුද්ධපරිනිර්වාණදිනයෙහි උතුරුදඹදිවින් ලක්දිවට පැමිණි අාර්‍ය්‍යවර්‍ගයාගෙන් පැවැතෙන්නෝ වෙති. සිංහලයන් බුද්ධභක්තියන් වීමට පෙර ඔවුන්ගේ භාෂාවෙහි ආදිමඅවස්ථාව පිළිබඳ තත්ත්‍වය දැනගැනීමට ඉවහල් වන ලිපියක් මේ තාක් හමු නොවී ය. දැනට සොයා ගෙණ තිබෙන ඉතාමත් පැරණි, ලියූ කාලය නිශ්චය කට හැකි, ලිපිය වනාහි ශ්‍රීබුද්ධවර්ෂ 277 දී ලක්රජයට පත් එතනිශනිරිදුගේ කාලයට අයත් කුඩා ගල්ලෙන්ලිපියකි. ඉන් පසු ක්‍රිස්තුවර්ෂාරම්භයට පෙර ලඞ්කාරාජ්‍යශ්‍රියට පැමිණි දුටුගැමුණු ආදි නරවරයන්ගේ කාලයන්හි කරවූ කුඩා සෙල්ලිපි කිපයක් ද අපට ඇත්තේ ය. මේ බ්‍රාහ්මීශිලාලෙඛනයන්හි පෙණෙන භාෂාවට බෙහෙවින් සමාන ප්‍රාකෘතභාෂාවක් සිංහල ජාතියේ ආදිපුරුෂයන් කථා කළ බව සිතිම නිවැරදි ය.

දඹදිව නොයෙක් පෙදෙස්වලින් ජනසමූහයා වරින් වර මෙහි පැමිණ සිංහලජාතියට මිශ්‍ර වීම හා ශ්‍රීබුද්ධවර්ෂ 237 දී ලක්රජයට පත් දේවනම්පියතිස්රජුගේ කාලයෙහි සිංහලජාතිය බෞද්ධ වීමත් සිංහලභාෂාවෙහි ආදිම අභිවෘද්ධියට බෙහෙවින් ඉවහල් වූ කරුණු ය*. දඹදිව නොයෙක් පෙදෙස්හි පැවැති නොයෙක් ප්‍රාකෘතභාෂාවන්ට ම විශෙෂ වූ ඇතැම් ලක්ෂණ මේ එක ම සිංහලභාෂාවෙහි සඞ්කීර්ණ ව පවත්නේ එ හෙයිනි. ඒ සඞ්කීර්ණත්වය සිංහලජාතියේ ප්‍රභවය හා ආදිම දිගුණුවත් පිළිබඳ ව පරීක්ෂා කරන්නන් බොහෝවිට වැරදි නිගමනයන්ට බස්වයි.

සිංහලභාෂාවෙහි පරිණාමය වනාහි ක්‍රමක්‍රමයෙන් සෙමෙන් වූවකි. එය තේරුම් ගත හැක්කේ ඒ ඒ කාලපරිච්ඡෙදයන්ට අයත් ලෙඛනයන් සංවර්ධන ව පරීක්ෂා කර බැලීමෙනි. අතීතයට අයත් ලිපි අතුරෙන් ශිලාලෙඛන හා සිගිරිපද්‍ය ද ලියූදු පටන් වෙනසකට නොපැමිණ පවත්නා හෙයින් ඉතාමත් අගනේ වෙයි. එහින් ශිලාලෙඛන රාශියක් ඉතාප්‍රශෙෂ්ඨ වන් විවරණ සහිත කොට **ලඞ්කාශිලාලෙඛනසඞ්ග්‍රහයෙන්** ප්‍රකාශිත ය. ආචාර්‍ය්‍ය **සෙනරත් පරණවිතාන** මහතා විසින් සොයාගත් සිගිරිපද්‍ය එතුමා විසින් ලියූ විස්තරවිවරණ සහිත කොට දැන් මුද්‍රණය කරණු ලැබේ. නොබෝ කලකින් එය ප්‍රකාශයට පැමිණිය හැකි ය. සිංහලභාෂාපරිණාමයෙහි විලම්බිය පෙණෙන්නේ ශිලාලෙඛනයක් එහින් අවුරුදු දෙතුන් සියයකට පසු ව කරවූ ශිලාලෙඛනයක් හා සසඳ බලනවිට ය.

සිංහලයන්ගේ අතීතය දීඝ වූ ද නොයෙක් විපර්‍ය්‍යාසයන්ට භාජන වූ ද ඉතිහාසය සිංහල භාෂාවට ද සාධාරණ ය. එබඳු ඉතිහාසයක් ඇති භාෂාවක නොයෙක් විපර්‍ය්‍යාසයන්ට භාජන වූ වචන රාශියක් ඇති විය යුතු ම ය. ව්‍යවහාරයෙන් පහ වූ, ලෙඛනයන්හි ම රඳුනා වූ, දුර්බෝධවචන දහස්ගණනක් සිංහලභාෂාවෙහි ඇත්තේ එහෙයිනි.

ඒ වචනයන්ගේ අර්ථ දැන ගැනීමට සුදුසු ශබ්දකෝෂයක් නැති වීම ඉතා මහත් පාඩුවකි. පාලිභාෂාවට අභිධානප්පදීපිකාව වැනි කොෂග්‍රන්ථ සම්පාදනය කළ පුරාණ ලක්වැසියන් විසින් සිංහභාෂාවට කොෂග්‍රන්ථ සම්පාදනය නොකරණු ලැදී කිය නොහැකි ය. එහෙත් ජයබාහුපුර රාජධානිකාලයෙන් පෙර සම්පාදිත සිංහලකොෂග්‍රන්ථයක් දැන් දක්නට නැත්තේ ය. පුරාතනයන් විසින් සම්පාදිත එබඳු ශබ්දකොෂ අනික් පුරාතන සාහිත්‍යකෘතීන් මෙන් කාලිඛහමාෂ පළමුවන රාජසිංහ ආදි දුෂ්ට රජුන් විසින් විනාශ කරණලදැයි සිතිය හැකි ය.

---

* මේ දිවයිනොහි මුල්වැසියන් වූ යක්ෂ නාගවර්‍ගියන්ගේ භාෂාවන් හා ගැටීම ද අමතක කළ යුතු නොවේ.

ජයවර්ධනපුර (කෝට්ටේ) රාජධානිකාලයෙහි සම්පාදිත **පියුම්මල, රූවන්මල, පුරාණ නාමාවලිය** යන නිඝණ්ඩු (කොෂග්‍රන්ථ) තුනක් ඇතත් පුරාණවචනයන්ගේ අර්ථාවබෝධයට එයින් ලැබෙන වගල ඉතා සුළුය. එහි ඇතුළත් වචනමාලාව ද විශාල නොවේ. එහි ඇත්තේ පදුකාව්‍යකර්තෘන්හි බෙහෙවින් යෙදුනු වචනපඬිකාතියක් හා ඒ නිඝණ්ඩුකර්තෘන් විසින් ම පාලිසංස්කෘතභාෂාවන්ගෙන් (ඔවුන් දුන සිටි ශබ්දභෙදක්‍රම අනුව) බිඳ ගත් වචන සුළුප යක් ද පමණකි. මේ නිඝණ්ඩු තුන ම කාව්‍යකාරයන්ගේ අත්පොත් වැනි ය.

මෑත දී සම්පාදිත **එලුඅක්කාරාදියෙහි** හා **ශුද්ධසිංහලඅක්කාරාදියෙහි** ද බෙහෙවින් යෙදුනේ ඒ පැරණි නිඝණ්ඩුවල එන වචන පිණිස ම ය. **වේරගම පුඤ්ඤාභරණාකර** පඬිතුමා විසින් සම්පාදිත **ශබ්දමුක්තාවලි** නම් කුඩා කොෂග්‍රන්ථයෙන් ද පැරණිවචනයන්ට එතරම් අංලෝකයක් නොලැබේ. **බෝරුගොමුවේ ශ්‍රී රේවත** (නායක) ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ විසින් සම්පාදිත **සිංහලමහාඅක්කාරාදිය** ඒ පැරණි කොෂයන්ට වඩා දියුණු නමුත් පුරාණවචන තේරුම් ගැනීමට මහත් පිටිවහලක් නොවේ.

කල්ෆ්, කාර්පර් යන දේවගැතිවරයන් විසින් සම්පාදිත සිංහලඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂ යන්හි ද පුරාණ ග්‍රන්ථයන්හි එන දුර්බෝධවචන අධික නොවන නමුත් මේ තාක් සිංහලව්‍යවහාර යට නොපැමිණි සංස්කෘතවචන ඉතා මහත්සඛ්‍යාවක් නම් පෙණේ. ඒ දේවගැතිවරයන් ඒ ශබ්දකොෂ සම්පාදනයෙහි දී ගොදුරුකැයි කියනු ලබන එක්තරා ක්‍රමයක් නිසා ඒ සා මහත් සංස්කෘතවචනරාශියක් ඒ ශබ්දකොෂයන්ට වැදුනුබව කිය හැකි ය. ඔහු ඉංග්‍රීසි ශබ්දකොෂයන්ගෙන් වචන ගෙණ ඊට පර්‍යායෙ වන සිංහලවචන සොයන්ට ඔවුන්ගේ කතිසේරුවන් (=දෙවසථාන සම්බන්ධ සිංහලපාඨශාලාව්‍යාඛ්‍යාවරයන්) යෙදූහ. ඒ පාඨශාලාව්‍යාඛ්‍යා වරයන් සිංහලවචන සෙවීමට ඉංග්‍රීසි– සංස්කෘත ශබ්දකොෂ පෙරළා බැලූ බවත්, එහෙයින් ම සිංහලයෙහි මේ තාක් නැති සංස්කෘතවචන රාශියක් ඒ සිංහලශබ්දකොෂයන්හි නවාතැන් ගත් බවත් කියනු ලැබේ. මේ උපක්‍රමය මෙකල්හි ද ඇතැම් සිංහලශබ්දකොෂකාරයන් අනුගමනය කරණ බව කිය හැකි ය. අභාග්‍යයකි!

මෙකල්හි සිංහලභාෂාව ඉගෙණීමට විශෙෂ වූ උනන්දුවක් බොහෝදෙන දක්වති. එහෙයින් පැරණි පොත්හි ඇතුළත් දුර්බෝධවචනයන්ගේ අර්ථ ආදිය ක්‍රමානුකූල ව පරීක්ෂා කොට සම්පාදනය කළ ශබ්දකොෂයක් මෙකල්හි අත්‍යාවශ්‍යක ය. එබඳු ශබ්දකොෂයක ආවශ්‍යකත්වය අපට දැනුනේ අපගේ ශිෂ්‍යජීවිතයේ දී ම ය. එකෙත් එය මේ තාක් ඉටු නොවී ය.

පැරණි සිංහල පොත් කියවන ප්‍රවීණයන්ට පවා අපහසු වන්නේ ඒ පොත්හි නිබෙන පාලිසංස්කෘතනත්සමශබ්දයන්ට වඩා පැරණි සිංහලවචනයන්ගේ හා ද්‍රවිඩභාෂාවෙන් ආ වචනයන්ගේත් අර්ථ තේරුම් ගැනීම ය. ඒ නිසා ම පුරාණසිංහලග්‍රන්ථයන් සංස්කරණය කළා වූ ද ඊට ව්‍යාඛ්‍යාදිය ලියූ ද ශ්‍රෙෂ්ඨ උගතුන් පවා පැකුලුනු තැන් දුලීභ නොවේ.

භාෂාවෙහි ඇති දුර්බෝධ වූ සිංහලවචනයන් ගෙණ අර්ථවිවරණය කිරීම ම ප්‍රධාන කාරණය වුව ද, සිංහලශබ්දකොෂකර්තෘන් එය තේරුම් ගත් බවක් නොපෙණේ. මෑත දී වූ සිංහලශබ්දකොෂසම්පාදකයෝ තමන් කැමැති තාක් වචන පැරණි ශබ්දකොෂයන්ගෙන් ගෙණ ඒ පැරණි ශබ්දකොෂවල දක්වූ අර්ථ ම කිසි පරීක්ෂාවක් නොකොට දක්වූහ. ඔවුන්ගේ රිසිය පරිදි පොත මහත් කිරීම සඳහා සංස්කෘතශබ්දකොෂයන්ගෙන් වචන ගැණීමට ද පසුබට නොවූ නමුත් ඒ සංස්කෘතවචන සිංහලකානියක යෙදී තිබේ දැ යි සොයන්ට උපසාහයක් නොදැරූහ. මේ ක්‍රමයට අනුන්ගේ ශබ්දකොෂයන්ගෙන් වචනාදිය පැහැර ගෙණ ශබ්දකොෂයක් සම්පාදනය කිරීම එතරම් අපහසු කාර්‍යයක් නොවේ. **ප්‍රශෙෂ්ඨන** වත් **ශබ්දකොෂයක්** සම්පාදනය කිරීමට නම් භාෂාවට අයත් කෘතීන්ගෙන් වචන ගෙණ අනුක්‍රමණිකා කර ගත යුතු ය. ඉන් පසු ඒ වචන යෙදී තිබෙන පාඨයන් නිසි සේ පරීක්ෂා

කොට අතීව විවරණය කළ යුතු ය. එබදු කාර්යයක් ප්‍රතිඵල සහිත සේ අවසන් කිරීම සඳහා ඉතා වෙහෙසක් දැරිය යුතු ය. ඒ දුෂ්කරකාර්යය නිසි සේ නිමවීමට තනි පුද්ගල යෙකුගේ ශක්තිය කිසිසේත් ප්‍රමාණවත් නොවේ.

කරුණු මෙසේ වන හෙයින්, 1927 මාර්තු මාසයේ දී **රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ ලඞ්කාශාඛාව** විසින් ලඞ්කාංශුවේ විශදමින් **ඩී. බී. ජයතිලක** මැතිඳුන්ගේ ප්‍රධානකර්තෘත්වය ඇති ව සිංහලශබ්දකෝෂයක් සම්පාදනය සඳහා කටයුතු අරඹන ලදී.* එය සිංහලපොත් කියවන කාගේත් අභිලාෂය ඉටු කියන්ට නොවේ දනිමු. –ඒ ආරම්භයෙහි ප්‍රතිඵලය නම් සුදෙසිය වූ හා විදෙසිය වූ ද ලකුණු තුළ වූ උසස් අපේක්ෂාවන්ට ගැළපෙන්නක් නොවීය. අවුරුදු හතක මහන්සියෙන් පසු 1935 දී 'අක්‍රම' යන වචනයෙන් අවසන් වූ **ඉංග්‍රිසි–සිංහල ශබ්දකෝෂයෙහි** ප්‍රථමභාගය ද, 1942 දී 'අනුප්‍රඥප්ති' යන්නෙන් අවසන් වූ හවැනි භාගය ද ප්‍රකාශයට පැමිණියේ ය. මේ කාර්‍යබහුලයෙහි ම පිටු ගණන දෙසිය හැටහයකට වැඩි නොවීය. **සිංහලඡන්දඃශාස්ත්‍රය සිංහලශබ්දකෝෂයක්** ම මේ සිංහලවිෂයට අත්‍යාවශ්‍යක නමුත් එය පුස්තකාලයට වඩා බෙහෙවින් පමාවීය. ඒ 'සිංහලශබ්දකෝෂ'යෙහි "අක්නොල්"යන වචනයෙන් අවසන් වූ ප්‍රථමභාගය 1937 අප්‍රේල් මාසයේ දී ද 'අඹුබෑඩි' යන්නෙන් අවසන් වූ පඤ්චමභාගය 1941 දී ද ප්‍රකාශයට පැමිණියේ ය. ඒ කොටස් පහේ ම ඇත්තේ පිටු 232 කි.

සිංහලශබ්දකෝෂ **සම්පාදන කාර්යය** 1941 දී **ලඞ්කාවිශ්වවිද්‍යාලය** විසින් භාර ගැණීමෙන් මේ අත්‍යාවශ්‍යක මහාකෘතිය නොපමාව නිමාවට පැමිණෙයි යන විශ්වාසයින්ගේ අපේක්ෂාව නවත් වරක් අවුත් වීය. ලක්වැසියෝ අපගේ විශ්වවිද්‍යාලය කෙරෙහි විශ්වාසය තබා අවුරුදු අවක් ඉවසිල්ලෙන් බලාපොරොත්තුව සිටියහ. එහෙත් **ශ්‍රීමත් ඩී. බී. ජයතිලක** මැතිඳුන් විසින් පිළියෙල කළ සැලැස්ම අනුව සම්පාදිත ශබ්දකෝෂයක් ප්‍රකාශයට නොපැමිණියේ ය. ඒ වෙනුවට අපේ මහාචිද්‍යාපීඨයෙන් බිහි වූයේ **සඞ්ක්ෂිප්ත සිංහල– ඉඞ්ග්‍රිසිශබ්දකෝෂ** (A Shorter Sinhalese English Dictionary) යක ප්‍රථමභාගය යි. බුද්ධිමත් ගුණදෝෂවිවෙචකයන් මේ කෘතිය පිළිගත් පරිදි හා එයින් ඊට පැමිණි දුර්භාග්‍යඅවස්ථාවත්, **ජයතිලක මැතිඳුන්ගේ** සැලැස්මට නැවත ද පෙරළුනු අයුරුත් මහාජනයාට නවමත් මතක නිබෙන කරුණු ය. එහෙයින් සිංහලශබ්දකෝෂසම්පාදනය පිළිබඳ ඉතිහාසයෙහි ඒ පරිවේදය විස්තර කිරීමට අපි නොවෙහෙසෙමු. අවුරුදු අවක් මුළුල්ලෙහි ඒ සඳහා විශදම් කළ මහඩම්බාකාර්යයට ලැබුනු ප්‍රතිඵලය අනියසින් ම අල්ප ය යනු පමණක් මෙහි දී අපි කියමු.

1927 දී ආරබ්ධ මේ '**සිංහලශබ්දකෝෂ**'යෙහි විලම්බයට හෙතු වශයෙන් නොයෙක් කරුණු ඊට සම්බන්ධ අය කියා පෑහි†. ඒ කරුණුවලින් එකක් දෙකක් අපි පරිහාරකර බලමු.

---

* මෙවැනි සාහිත්‍යකෘතියක් අර්ථකථාවාර්‍ය බුද්ධඝෝෂ තෙරුන් වහන්සේගේ කාලයෙන් පසු ලක්දිව නොඇරඹූ බව කියාමින් ඒ කාලයෙහි සම්හරු මහත් ඥෝෂා කළහ. සිංහලශබ්දකෝෂසම්පාදකයන් සවකීය කාර්‍යය අවසන් කිරීමට රුචියක් නොදැක්වීමේ හෙතුව සම්හරවිට මේ කියමනෙන් තේරුම් ගත හැකි ය. බුදුගොස්තෙරණුවන්ගේ අවුවා ලියුම අවසන්හි මහපොළොව කම්පා වූ බව සම්හර පොත්හි සඳහන් වේ. තමන්ගේ කෘතිය අවසානයෙහි දී ද මහපොළොව කම්පා වෙනැයි සිතා ලෝවැසියන් කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් මේ ශබ්දකෝෂ සම්පාදකයන් සවකීයකෘතිය කෙළවර නොකරනැයි සිතමු. අපේ ජීවිතකාලය තුළ දී මහාභූමිකම්පාවකින් විය හැකි තිරිහැරයෙන් අප මිදවීම ගැණ මේ ශබ්දකෝෂසම්පාදකයන්ට අපි කෘතඥ වෙමු. එහෙත් ඒ භවතුන් ඊට වෙනස් වූ කම්පාසඤ්ඤාවන්ට අප (=ලක්වැසියන්) භාජන කළ බව කිය යුතු ය.

† සම්හරවිට මේ සිංහලශබ්දකෝෂසම්පාදකයන් නිතොපදෙශයෙහි සඳහන් මියන්ගෙන් පිබිලැබූ 'මහා වික්‍රම' නම් සිංහයාගේ හා ඉඤ්ඡු විසින් පවරණු ලැබූ මෙහෙය ඉක්මනින් හා හොඳිනුත් ඉටු කළ පසු අනාථ වූ 'දඨිසාණී' නම් බළලාගේත් කථාවෙහි පෙණෙන

"නිරපෙක්ඛා න කාතව්‍යා භෘත්‍යෛඃ සවාමි කදාචන,
නිරපෙක්ඛං ප්‍රභුං කෘත්වා භෘත්‍යාඃ සාදඨිසාණීවත්"

යන නීතිය අනුව ක්‍රියා කිරීම ශබ්දකෝෂයේ පමාවට හෙතුව ය යි සම්හරු සිතති. 'නිත්‍යානුකූල' ව ක්‍රියා කරන්නන්ට දෙෂාරොපණය කිරීම නුසුදුසු ය. වැරැද්ද සවාම්පක්ෂය කෙරෙහි ම ය.

ශබ්දයන්ගේ ප්‍රභවය (etymology) පෙවිම භාෂාවිද්‍යාත්මකයට හෙතුවකැයි කියනු ලැබේ. භාෂාවෙහි නිබෙන සියලු වචනවල ප්‍රභවය ඒ ශබ්දකෝෂයෙහි දක්වන බව මෙතෙක් ප්‍රකාශයට පැමිණි කොටස්වලින් නම් නොපෙණේ. පහසුවෙන් දක්විය හැකි ප්‍රභව ඇති ශබ්දයන්ගේ ප්‍රභව පමණක් එහි දක්වන ලද්දේ ය. ඒ දක්වූ ප්‍රභව ද හැම විට ම නිවැරදි යයි ද කිය නොහැකි ය.

තවත් හෙතුවක් ලෙස දක්වන්නේ සමහර වචනයන්ගේ අර්ථ විනිශ්චය සඳහා නොයෙක් පරීක්ෂණ කරන්ට සිදු වන බව ය. මේ තෙක් ප්‍රකාශයට පැමිණි භාෂායන්ගෙන් නම් ඒ බව ප්‍රකට නොවේ. මෙහි මතු දක්වනු ලබන කරුණු සාධාරණයෙන් වුව ද එය ස්ථිර වනු නිසැක ය.

ඉංග්‍රීසිභාෂාවට කරණලද **ඔක්ස්ෆෝඩ්මහාශබ්දකෝෂය** සම්පාදනය සඳහා ඉතා දීර්ඝකාලයක් ගත වූ බව කීම ද නවත් හෙතුවකි! සිංහලශබ්දකෝෂසම්පාදකමණ්ඩලය ස්ථිරකායීය නිම කරන්නට සිංහලභාෂාව හැදෑරූ වැඩි අවසන් වන තෙක් (හෙවත් මළබසක් වන තෙක්) බලා සිටිනැයි ද කිය හැකි තරම් ය.

සිංහලශබ්දකෝෂසම්පාදනය පිළිබඳ තත්ත්වය යට කී ලෙසින් පවත්නා අතර ම, ඉතා මහත් නුවූ, විශ්වාස කට හැකි, සිංහලශබ්දකෝෂයක අත්‍යාවශ්‍යකත්වය දිනෙන් දින ම අධික අධික ව දැනෙන්ට වී ය. මහාවාශ්‍රී **ගුණපාල මලලසේකර** මහතා එබදු සිංහල ශබ්දකෝෂයක් සම්පාදනය සඳහා අවශ්‍ය උපකරණ රැස් කරණ බව 1934 දී අප සමග කී ය. තවත් කෙනෙකුන් එ ම කාර්‍යයෙහි යෙදීම නිෂ්ප්‍රයෝජනය යි සැලකූ හෙයින් තවත් ශබ්දකෝෂයක් සෑදීමට අපගේ සිත ඒ අවස්ථාවෙහි නොනැමුනේ ය. විශ්වාස කට හැකි සිංහලශබ්දකෝෂයක අත්‍යාවශ්‍යකත්වය බලවත් ලෙස අපට වැටහෙන්ට වූයේ 1946 දී **සාවසිඑමිණ** සකස් කළ අවස්ථාවේ දී ය. **මහාවාශ්‍රී මලලසේකර මහතාගේ** සිංහල-ඉංග්‍රීසි ශබ්දකෝෂයෙන් කොටසක් වත් ඒනාක් ප්‍රකාශයට නොපැමිණි හෙයින් සිංහලශබ්දකෝෂයක් සම්පාදනය කරන්ට ඉවාංගත් අපි 1946 වර්ෂයේ මධ්‍යභාගයේ දී ඒ සඳහා කටයුතු ආරම්භ කෙළෙමු. ඒ කාර්‍යය අප මුල දී බලාපොරොත්තු වූ කාලයට ද වඩා ඉක්මනින් නිමාවට පැමිණියේ ය. පුරාතන සිංහලග්‍රන්ථ මහත් රාශියක වචනානුක්‍රමණිකා 1948 දී මහාවාශ්‍රී මලලසේකරමහතාට පරිත්‍යාග කරන්ට හැකි වීම අපගේ මහත් ප්‍රීතියට කාරණයකි. පැරණි ග්‍රන්ථයන්ගෙන් වචන රැස් කර ගැණීම සඳහා අපට උපකාරී වූ ගිහි පැවිදි භවතුන්ට අපගේ කෘතඥතාපූර්වකඝනුතිය මෙහින් පිරිනමමු. ඒ භවතුන්ගේ සම්පූර්ණ නාමලේඛනය මෙහි අග පිටුවල සඳහන් වෙයි. වචනානුක්‍රමණිකා සම්පාදනය 1947 වැන් නෙහි අග දී සම්පූර්ණ කරගත හැකි වූ නමුත් අපට වැලඳුනු රෝගාබාධ නිසා සෙසු කටයුතු 1949 මැයි මස 16 වන දින වන තෙක් ආරම්භ කළ නොහැකි වී ය. දැන් මහාප්‍රස්තාවය අනට පත් කරණු ලබන මේ ශබ්දකෝෂප්‍රථමභාගය 1951 මැයි මාසේ දී ලිඛිත අවසන් කළ හැකි වීමු. මෙය දැන් තරමක් දුරට සම්පූර්ණශබ්දකෝෂයක තත්ත්වයට පැමිණි බව කිය හැකි ය. 1953 වන අවුරුද්ද අවසන් වන්ට මත්තෙන් මේ ශබ්දකෝෂයෙහි ඉතිරි කොටස ද අවසන් කළ හැකි වෙතැයි සිතමු.

මේ ශබ්දකෝෂය සම්පාදනය කළ යුතු පිළිවෙල තීරණය කරගන්ට මත්තෙන් අප බොහෝදුරට සිතූ ප්‍රශ්නයක් නම් මෙහි වචනයන්ගේ ප්‍රභව දැක්විය යුතු ද? නැත් ද? යන්නයි. සෙසු අනික් භාෂාවන්හි මෙන් ම සිංහලයෙහි ද සැකෙවින් ප්‍රභවය නොදැක්විය හැකි වචන ඉතා බොහෝ ය. භාෂාවෙහි ඇති තෙක් වචනයන්ගෙන් බහුතරයෙන් පංගුවක පමණ ප්‍රභවය දැක්වීමේ දී තරමක් දුරට වත් විස්තර ලියන්ට සිදු වන බව අපේ හැඟීමයි. එසේ නුවුවොත් වචනයෙහි ප්‍රභවය තේරුම් ගැණීම අපහසු වෙයි. අපි එසේ ප්‍රභව දක්වන්ට ගියෙමු නම්, මේ ශබ්දකෝෂය මීට වඩා ඉතා මහත් වනු සමග ම මුද්‍රණ වියදම් ආදිය බෙහෙවින් අධික වනු ද එකඟතා ය. නවීනයන්ට තබා ප්‍රවීණයන්ට ද දුර්බෝධ වූ වචන

මහත් රංගියක ප්‍රභව දක්වීම හැර දමා උගතුන්ට අපහසු නොවන වචනයන්හි පමණක් ප්‍රභව දක්වීම එතරම් ප්‍රයෝජනවත් ද නො වේ. එහෙයින් මෙය ප්‍රභවදර්ශනපූර්වකශබ්දකොෂයක් සේ සම්පාදනය නොකරන්ට තීරණය කර ගතිමු. වචන යෙදීම ද මේ තීරණය අනුව ම සිදු වී ය. වෙනස් වෙනස් වූ මූලයන්ගෙන් බිදුනු නොහොත් විවිධාංශ ඇති ප්‍රකෘතීන්ගෙන් සිදුවූ, එහෙයින් ම භින්නප්‍රභව ඇති, සමානරූපවත් වූ ශබ්ද එකක් හැටියට ම යොදා අඛණ්ඩලිඛිතවශයෙන් විවිධාංශ දක්වීමු. බොහෝවිට වචනයෙහි ප්‍රභවය වූ පාලිවචනය හෝ ඊට සමාන සංස්කෘතවචනය හෝ අර්ථකථනයෙහි දී පර්‍යායශබ්දයක් සේ යෙදීමු. සමහර තැන අප කියූ අර්ථය නිවැරදි ය කි ඔප්පු කරණු සඳහා සමහර වචන යන්ගේ ප්‍රභව වූ ද්‍රවිඩවචනාදිය වරහන් තුළ දක්වන ලදි.

මේ ශබ්දකොෂය හැකි තාක් සඞ්ක්ෂිප්ත කිරීමට හැමවිට ම උත්සාහ කළ නමුත් ඇතුළත් කළ යුතු වැදගත් වචන හෝ කරුණු අඩු කිරීමට කිසිවිටක නො සිතීමු. ඒ සඳහා මෝනියර් විලියම්ස්, ආප්ටෙ යන පඬිවරුන්ගේ සංස්කෘත-ඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂයන්හි පෙණෙන ක්‍රම අනුගමනය කෙළෙමු. අපට පුරෝගාමී වූ සිංහලශබ්දකොෂකාරයන්ගේ ක්‍රම අනුගමනය කෙළෙමු නම්, මේ පිටු 496 හි ඇතුළත් වචන යෙදීමට මෙවැනි පිටු 1000 කටත් වඩා වුවමනා වෙයි. නිදසුනක් වශයෙන් 'සං.සිං.කොෂ'යෙ* දක්වීය හැකි ය. එහි සිංහලවචනයට හුදු ඉංග්‍රීසිඅර්ථය පමණක් මිස වචනය යෙදුනු තැන ආදි අනික් කිසි විස්තාරයක් නැත්තේ ය. එහි පිටු 435 ක් වූ ප්‍රථමභාගයෙහි ඇතුළත් සියලු ම වැදගත් පැරණි වචන හා එහි නැති තවත් වචන සියගණනක් ද අවශ්‍ය විස්තර ද ඇතුළත් කිරීමට යෙදුනේ අපේ මේ ශබ්දකොෂයෙහි පිටු 235 කි.

ව්‍යුත්පාදවචනයන්හි අර්ථය අවබෝධ කර ගැනීමට පාඨකයන්ට උපකාර වීම ශබ්දකොෂයකින් අපෙක්ෂා කරයුතු පරමාර්ථය යි. ඒ අර්ථය නො පිරිමසන නොහොත් එබඳු තන්හි දී පාඨකයන් මුළාවේ හෙළන ශබ්දකොෂ ශෘඤ්ඛලාකූල ය යි කිය නො හැකි ය. පැරණි සිංහල පුස්කොළපොත්හි පමණක් නො ව මුද්‍රිතග්‍රන්ථයන්හි ද අව්‍යක්තලේඛන යන්ගෙන් වූ වැරදි නිසා ව්‍යුත්පාදවූ බොහෝ පාඨ තිබේ. අපේ පුරෝගාමී වූ සිංහල ශබ්දකොෂසම්පාදකයෝ එබඳු සමහර වැරදි වචන සියගන්හි යොදුගෙණ නමන්ට හිතුනු අර්ථයක් ඊට කියන අතර එබඳු තවත් බොහෝ වචන මුළුමනින් ම අමතක කර හැර දමති.

දළ 15[21] හි පෙණෙන 'අකලප' යන්නට 'සමාන කළ නොහැකි; අනුපමෙය; අසදෘශ'යි 'සිං.ශ.කොෂ'යෙ† අර්ථ කියයි. ඒ අර්ථය වැරදිබව අපේ මේ ශබ්දකොෂයෙන් දත හැකි ය. රංජශෙඛරසංස්කරණයෙහි අඩොලිපියක 'අකලප' යන්නෙහි විෂමපාඨයක් ලෙස 'අකල්ක' යන්න දක්වන ලදී. ඒ 'අකල්ක' යන්න ම ශුද්ධපාඨය ම ය යි අපි හඟිමු. එය ම ඉතාමත් සත්‍යානුකූලය. එහි අර්ථය 'කපට නුවූ; අවඤ්ඤ; නිර්දෝෂ' යනුයි. ශබ්දයන්ගේ ප්‍රභවය සොයමින් අර්ථ මතු කර දක්වතැයි වර්ණනා ලබන ශබ්දකොෂයක් මෙබඳු අශාස්ත්‍රීය අර්ථ දක්වීම ඉතාමත් වැරදි ය. ප්‍රමාණවැයෙන් සැලකිය යුතු වූ ශබ්දකොෂයක තිබෙන මෙබඳු අර්ථකථනයන්ගෙන් ශිෂ්‍යයන් පමණක් නො ව වචනය යෙදුනු පාඨය පරීක්ෂා කර බලා ශුද්ධපාඨය සොයාගැනීමට ඉඩපහසුකම් නැති ශිෂ්‍යයන් ද මුළාවේ වැටෙන බව කිය යුතු ය.

ඔහැ 107[3] හි "අකිඤ්ඤෝ අහං වත් ඇත ද" යන පාඨයෙහි 'අකිඤ්' යන්නට 'දුෂ්කර නො වූ; අපහසු නොවූ; පහසුවෙන් ලැබෙන; සුකර; සුලභ' යන අර්ථ කියමින් එය 'අකිච්ච' යන පාළිවචනයෙන් බිඳී එනබව ද 'සිං.ශ.කොෂ'යෙ දක්වයි. 'අකිඤ්' යන්න 'අකිච්ච'

---

* සංක්ෂිප්ත සිංහල-ඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂය. † සිංහලශබ්දකොෂය.

යන්නෙන් බිඳුනැති කිම ශබ්දබම්විස්තරවට විරුද්ධ ය. පදවසාතයෙහි 'වඡ' යන්නට 'ජ්' යන්න ආදේශ වූ අනික් තැනක් නොමැත්තේ ය. මේ 'අකිඤ්' යන්නෙන් පර ව යෙදුනු 'ඛොඤ්' යන්න පාළි 'හොඤ්ඤ' යන්නට සමාන ය. පාළියෙහි දී ඒ හා තිතර යෙදෙන අනික් වචනය නම් 'බඤ්ඤ' යන්න ය. 'බාහුඤ්ඤ' යන සංඛ්‍යාතවචනය සිංහලග්‍රන්ථයන්හි ද සුලභ ය. 'බඤ්ඤ' යන්න 'භඤ්' හි ද 'භඤ්ඤ' හි ද සිංහලයට ආබව ධම්පියාඅටුවාගැටපදයෙන් ඔප්පු වේ. මුද්‍රිත ධම්පියාඅටුවාගැටපදයෙහි යථොක්ත පාඨයෙහි පෙණෙන මේ 'අකිඤ්' යන්න ද ඒ 'භඤ්' යන්න ම වරදවා ලිවීමෙන් ඇති වූ අශුද්ධපාඨයකි. 'අකිඤ්' සද සිංහල ව්‍යවහාරයෙහි නොපැවැත්තේ ය. එබන්දක් පිළිගණිවින් සිංහලශබ්දකොෂසම්පාදකයෝ එය 'පොහොසත්' කරති.

ධම්ප 51[18] හි "දූනඤංවිභාගරතෝ-දන් හා සංවිභාගයෙහි අදුසර" යන පාඨයෙහි ඉතා සැක කටයුතු ශබ්දයක් සේ පෙණෙන 'අදුසර' යන්න ඡඝනිලඛනමැතිඳුන්ගේ සිංහල ඉංග්‍රීඤිශබ්දකොෂයෙහි යොදා ඊට "fond of; devoted to, addicted to" හි අර්ථ කියන ලදි. ඒ අර්ථය නම් ඒ තැනට ගැලපේ. එහෙත් ඒ 'අදුසර' යන්න අශුද්ධ පාඨයක් බව ඒ පොතෙහි අනික් තැන් පරීක්ෂා කරණ්විට ඔප්පු වේ. මේ 'අදුසර' යන්න යෙදුනේ 'රතෝ' යන්නෙහි අර්ථය ලෙස ය. 'දූනඤංවිභාගරතෝ' යන්නට ධම්ප 88[25], 123[17] යන තන්හි කී අර්ථයන්හි 'රතෝ' යන්න සඳහා යෙදුනේ 'ඇලුණේ' යන්න ය. එයින් අන්තැන්හි ද 'රත' යන්නෙහි අර්ථය ලෙස යෙදුනේත් එය ම ය යනු ධම්ප 123[6], 88[20], 96[15], 123[15] යන තැන්වලින් පෙණේ. පාඨ භයක ම 'රත' යන්නට 'ඇලුණු' යන්නෙන් අර්ථ කියන ලද්දේ නම්, හත්වැනි සථානයෙහි පෙණෙන 'අදුසර' යන්න 'ඇලුණේ' යන්නෙහි අශුද්ධ පාඨයකැයි නිරණය කිරීම සුදුසු ය. 'අදුසර' යන වචනයක් භාෂාවෙහි අනික් තැනක නැත්තේ ය. මේ කරුණුවලින් ඔප්පු වන්නේ අවෘකතලෙඛකයන් විසින් වැරදවූ පාඨ ශුද්ධපාඨ ලෙස යථොක්තශබ්දකොෂයන්ට ඇතුළත් වූ බවයි. ඒ පාඨ සිංහල ද? නැද්දැයි සැක කළ බවට ලකුණක්දු එහි නොපෙණේ.

'සං.සිං.කොෝ'භය ද මේ වැරදි වචන සියල්ල ම රකියි. එහි ඇතුළත් වචන සඛ්‍යාව වැඩි හෙයින් එහි නවාතැන් ගත් අශුද්ධ පාඨ ද බොහෝ ය.

විශ්වවිද්‍යාලය 'සං.සිං.කොෝ'භය "a kind of musical instrument" (=තූර්‍යභාණ්ඩ වර්ගයක්) හි අර්ථ කියන "අනුක්ඛන්තුලි" යන්න ද ථූපවංසයෙහි එන අශුද්ධපාඨයකි. එහි ශුද්ධපාඨය වූ "අනුක්ඛම් තුණ්ඩි" යන්න දඹ 5[27] හි පෙණේ. 'අනුක්ඛම්' යනු හා 'තුණ්ඩි' යනු ද වෙන් වෙන් වූ තූර්‍යභාණ්ඩයි. ඒ ශබ්දයෝ ද්‍රවිඩභාෂාවෙන් පැවැණියහුයි.

ධම්ප 241[9] හි "විවරිතමගඝං-සුරුමඟ; ආවිජිතමඟ හි සේකි" යන තන්හි පෙණෙන 'ආවිජිත' යන වචනයට 'සං.සිං.කොෝ'භය "walked along; traversed" (=ගමන් කළ) හි අර්ථ දක්වයි. ඒ අර්ථය නම් සථානොචිත ය. එහෙත් 'ආවිජිත' යන්නෙහි ඒ අර්ථය නොමැති හි. "පළමු ව දිනූ" "අවුත් දිනූ" යනු ඊට කිය හැකි අර්ථය යි. 'ආවිජිත' යන්න 'විවරිත' යන පාළිවචනයට සමානයක් සේ යෙදුනුහෙයින් ඒ අර්ථය කිසිසේත් ඊට නොගැලපේ. එහෙයින් එය ලෙඛකයන් විසින් වැරදවූ වචනයක් විය යුතුයි. ධම්පියා අටුවාගැටපදකාරයන්. මෙහි ලියන්නට ඇත්තේ 'ඇවිජි' යන්න විය යුතු ය. එය වත්මන් වහරෙහි 'ඇවිදි' යන්නට සමාන ය. 'ඇවිජි' යන්න 'ආවිජි' හි ද, පසු ව 'ආවිජිත' හි ද පහසුවෙන් ම වෙනස් විය හැකි ය.

'සං.සිං.කොෝ'භය "Destructive කම්; A කම් which prevents the fruition of another කම්" (=විනාශ කරණ කර්ම ය; අනික් කර්මයක විපාකය වළක්වන කර්මය) හි අර්ථ කියන 'උවසෙවනිකම්' යන්න ද වැරදි පාඨයකැයි පැහැදිලි ලෙස ම පෙණේ. එය යෙදුනේ ධම්ප 50[31] හි "නිරයසන්තාපෙ උපඛහි යන්නෙන් උවසෙවනිකම්හු විවාදපතව අරමුණුහි නිමිත් වැටහූ සේ කිහු" යන පාඨයෙහි ය. යථොක්ත ඉංග්‍රීඤිඅර්ථය යෙදුනා

වන්නේ මේ 'උවසෙවනිකම්' යන්න 'උපවෙජ්දකකම්ම' යන්නෙන් බිඳුනක් වුව හොතිනි. මේ 'උවසෙවනිකම්හු' උපවෙජ්දකකම්ය නොවන බව යථොක්තපාඨයෙන් ම ඔප්පු වේ. ඒ පාඨයෙහි ඇතුළත් 'අරමුණුහි නිමිත්' යන්න ද 'අරමුණු ගිනිමිත්' යි ශුද්ධ විය යුතු ය. එවිට ඒ පාඨයෙහි අර්ථය වන්නේ "නිරයසන්තාපෝ උපඤි යනුවෙන් 'උවසෙවනිකම්හු' විපාකඋපපත්තියට අරමුණු වූ ගතිනිමිත්තය වැටහෙන්ට සැලසූ පරිදි කිහ" යනුයි. මෙයින් හැඟෙන්නේ මරණාසන්න ව සිටි චුන්ද නම් ගුරුවැද්දට මළ පසු උපදින ජාතියෙහි ලකුණක් වූ ගිනිදැල් 'උවසෙවනිකම්' යන්නෙන් මෙහි දක්වූ කම්ය විසින් පෙණෙන්ට සැලැස්වූ බවයි. උපදින ජාතියෙහි ලකුණ වූ ගතිනිමිත්තය දක්වන්නේ ප්‍රතිසන්ධිජනකකම්ය යි. උපවෙජ්දකකම්ය ප්‍රතිසන්ධිජනක නො වේ. ප්‍රතිසන්ධිය දෙන්නේ උපපජ්ජවේදනීය වූ හෝ අපරාපරියවේදනීය වූ කම්ය යි. ඒ දෙකින් මෙහි ගත යුත්තේ පළමුවැන්නයි. ඒ බව යථොක්තපාඨයට මුලින් තිබෙන "දුවුඛම්වෙනියකම්" යන්නෙන් ද ඔප්පු වේ. අභිධම්ය අනුව ඒ පාඨය සාධාරණ වීමට නම් මේ "උවසෙවනිකම්" යන්න වෙනුවට "උපපජ්ජවේදනීයකම්ම" යන්නෙන් හෝ "අපරාපරියවේදනීයකම්ම" යන්නෙන් බිඳී ආ සිංහලවචනයක් යෙදිය යුතු ය. "අපරාපරියවේදනීයකම්ම" යන්නෙන් බිඳුනු වචනයක් පෙන්නි තිබෙන "උවසෙවනිකම්" යන්නට බෙහෙවින් අසමාන ය. "උපපජ්ජවේදනීයකම්ම" යන්නෙන් බිඳුනු 'උවවදවෙනියකම්' යන පැරණි සිංහලවචනය අව්‍යක්ත ලෙඛකයන්ගෙන් පහසුවෙන් ම 'උවසෙවනිකම්' යි වෙනස් විය හැකි ය. 'ඔහු' යි අර්ථ ලිපියකින් දැක්වූ "උවවෙජ්නි" යන විෂමපාඨයෙන් ද පැහැදිලි වන්නේ මේ 'උවසෙවනිකම්' යන්න නිසැක නොවන බව ය. එහෙයින් එය 'උවවදවෙනියකම්' යන්න වැරදවීමෙන් වූවක්‌යැයි නිරණය කළ යුතු වෙයි. එසේ නුවුවොත් සංක්ෂිප්ත සිංහලඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂයෙහි මුඛ්‍යමනින් ම වරදවා අර්ථ කියන 'උවසෙවනිකම්' යන්න සහිත යථොක්ත පාඨය බුද්ධඝෝෂ හා නො ගැළපෙන්නක් වේ.

මේ දක්වනලද්දේ සිංහලකොෂග්‍රන්ථයක ඇතුළත් වීමෙන් ඉතා බරපතළ වැරදි අදහස්වලට මග පාදන වචන සවලාපයකි. විශ්වවිද්‍යාලය මඟින් බිහි වූ 'සං.සිං.කෝෂයෙහි' මෙබඳු වචන තවත් බොහෝ ය.

භාෂාවක පරිණාමයට ඒ භාෂාව ව්‍යවහාර කරන්නන්ගෙන් වන වැරදි බෙහෙවින් ඉවහල් වේ. ඉතා දිඝිකාලයක් මහත් ජනසමූහයක් විසින් ව්‍යවහාර කරගෙණ ආ එබඳු වැරදි වචන භාෂාරීති ලෙස හා නිවැරදි ගැටියට ද ශබ්දකොෂකර්තෘන් විසින් හා වෛයාකරණයන් විසින් ද පිළිගත යුතු වෙයි. යට දක්වන ලද්දේ දිඝිකාලයක් නොයෙක් දෙනා විසින් ව්‍යවහාර කිරීම නිසා ම නිර්දෙෂයයි සැලකිය යුතු එබඳු වචන නොව අව්‍යක්තලෙඛකයන් විසින් වරදවනලදා, එක් තැනැක ම රැඳුනු වචන ය. අපේ පුරෝගාමී වූ යථොක්ත ශබ්දකොෂසම්පාදකයන් කළ සේ පැරණිපොත්හි වැරදීම නිසා දුර්බෝධ වූ වචන හැරදැමීම හෝ ශබ්දකොෂයෙහි ගොදුරු නිතර නැඟුනු අර්ථයක් කිම හෝ සුදුසු ය යි අපි නොසිතමු. එහෙයින් ඔවුන්ගේ ඒ ක්‍රමය මෙහි දී අපි අනුගමනය නොකෙරෙමු. අපට හමු වූ එබඳු වචන රාශියක් යට දක්වූ අන්දමේ හෙතූන් අනුව සකස් කර සුබෝධ වන්ට සැලැස්වීමු. පොත්හි අව්‍යක්තලෙඛකයන්ගෙන් වූ වැරදි රකින්ට අපි නොසැරසෙමු. අපේ ඒ ශුද්ධි හැම විට ම නිරණාත්මක ලෙස ම පිළිගත යුතු ය යි අපි නොකියමු. එහෙයින් වැරදි ය යි පෙණුනු වචනය කඵඅකුරින් ගොදු ඊලඟට වරහන් තුළ එය ගෙදුනු තැන ද ඉක්බිති ඊට අපේ ශුද්ධිය ද දක්වා 'ශුද්ධි?' යන්න යෙදින.

ශ්‍රීමද්ජයතිලකමැතිඳුන්ගේ සිංහල-ඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂය අතිපුරාතන සිංහලභාෂාවට "සිංහලප්‍රාකෘත" යි නමක් තබා ශිලාලෙඛනයන්හි පෙණෙන ඉතා පැරණි සිංහල වචන රාශියක් හැරදමයි. සංක්ෂිප්ත සිංහලඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂය ද එය අනුගමනය කරයි. එද්දා මෙන් ම අදත් සිංහලභාෂාව ප්‍රාකෘතයකි. අතිපුරාතනභාෂාව පමණක් "ප්‍රාකෘත" යි ගැණීම අයුතු ය. එහෙයින් දැනට ප්‍රකාශ ව පවත්නා පුරාතන ශිලාලෙඛනයන්හි පෙණෙන සියලු වචන ම මේ ශබ්දකොෂයෙහි ගෙදීමු.

මේහි බෙහෙවින් ශබ්දප්‍රකෘති හා ධාතුප්‍රකෘති ද දක්වුවත් නොයෙක් තන්හි සඵර විපර්‍යාසාදිය නිසා ප්‍රකෘතියට වඩා වෙනස් වූ 'දෙනෙ' 'දිවි' යනාදි නාමපද හා ක්‍රියාපද ද දක්වන ලදී. 'දෙනෙ' 'දිවි' යනාදි පද 'දා', 'දිස්' යනාදි ප්‍රකෘතිවලින් සිද්ධ වන බව දත හෙන්නෝ විසරණ දන්නෝ ය. සාමාන්‍ය ශිෂ්‍යයෝ එය දත නො හෙති.

මෙහි අර්ථ ලිවීමේ දී යෙදුනු 1, 2 යනාදි අඩකයන්ගෙන් අර්ථයන්ගේ ප්‍රධාන අප්‍රධාන භාවාදිය නො දක්වේ. අර්ථයන් ප්‍රධානකථාදිය අනුව ගොදන්ට කාලය නො ගෙවීමු.

ප්‍රතිෂේධාර්ථ 'අ' යන්න හෝ 'අන්' යන්න මුලට යෙදුනු සියලු ම ශබ්ද මෙහි දක්වීම අවශ්‍ය ම ය යි නො සැලකිමු. එබදු ශබ්දවල අර්ථ තේරුම් ගැණීමට අවශ්‍ය උපදෙස මෙහි 3, 50 වන පිටුවල කළුඅකුරින් දක්වන ලදී.

මෙහි පිටුව අග දක්වනු ලබන උපෘදග කියවා බලා සමාසශබ්දාදිය මෙහි යෙදූ පරිදි අවබෝධ කර ගැණීම මේ ශබ්දකොෂය පරිශීලනය කිරීමට පහසුවක් වේ.

ශබ්දාන්ත අනුව වචන ගෙදීමේ දී අල්අකුරින් අවසන් වන ශබ්දය මුලට ම යෙදුනේ සවරාදිය සමග බැඳුනු ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයට වඩා අල්අකුර ම ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරග්‍රහණයෙහි දී ප්‍රධාන ලෙස සැලකිය යුතු හෙයිනි. එසේ අල්අකුර අන්ත කොට ඇති ශබ්දය මුලට ම ගොදා, එය පූර්වාවයවය වශයෙන් ගෙණ සමාස වූ ශබ්ද ඒ අනුව ම දක්වනලදී. 'අක්' යන්න හා එය මුල් කොට සිද්ධ සමාසනාම ද යෙදූ පරිදි බැලිය යුතු. 'අක්' යන්නෙන් පසු ව සවරාරූඪ 'ක්' යන්න සහිත "අඤ, අකාඩ, අකැප" යනාදිය ද ඉන් පසු ව්‍යඤ්ජනයන් හා බැඳුනු 'ක්' යන්න සහිත 'අක්ක ණඩි', 'අකඩ' යනාදිය ද දක්වනලදී.

අර්ථවගීකරණය හා බැඳුනු 'ඟ ජ ඩ ද බ' යන අකුරු ඒ ඒ වගීයන්හි අන්‍යාක්ෂරයෙන් පසු ව යෙදීමු. එහෙයින් 'අඟ' යන්න 'අඩ්ක්‍රි' යන්නෙන් පසු ව ද, 'අජන්' යන්න 'අඤ්ඣිඳ්‍රිය' යන්නෙන් පසු ව ද දක්ක හැකි ය.

සිංහලවෛද්‍යකග්‍රන්ථයන්ට ම විශෙෂ වූ වචනරාශියක් මෙහි ඇතුළත් ය. **ශොභ රත්නාකරයෙහි** පෙණෙන රොග ඖෂධාදි නාම සියල්ල ම වාගේ මෙහි යෙදිනැති කිය හැකි ය. පැරණිපොත් කියවන්නන්ගේ පහසුව උදෙසා මෙය සම්පාදිත වුවත් කථා ව්‍යවහාරයෙහි පවත්නා වචන රාශියක් ද මෙහි ගොදනලදි.

මෑත දී ලියූ පොත්හි අර්ථතෙන් සාදූ යෙදූ වචන තේරුම් ගැණීමට ඒ පොත්හි ගැටපදවිවරණාදිය තිබෙන හෙයින් එබදු වචන මෙහි ගොදා මේ පොත මහත් කර මුද්‍රණ ව්‍යයම් ආදිය අධික කරන්ට අපි උත්සාහ නො කෙළෙමු.

බොහෝ වචන යෙදුනු පොත් හා පිටු පේළි ආදිය ද මෙහි සැකෙවින් දක්වීමු. වචන ආදිය පිළිබඳ ව පරීක්ෂා කරණ අයට එය ඉවහල් වෙනැයි සලකමු. අප්‍රසිද්ධ වචනවල දී එය යෙදී තිබෙන හැම තැන් ම දක්වූ නමුත් ප්‍රසිද්ධ වචනවල දී එක් තැනක් හෝ දෙතැනක් දක්වීම සෑහෙනැයි සිතීමු.

මෙය හැකි තාක් දුරට සම්පූර්ණ වූ ද නිර්දෙෂ වූ ද ග්‍රන්ථයක් කිරීමට අපි හැම විට ම උත්සාහ කෙළෙමු. එහෙත් අපේ උත්සාහයට විරුද්ධ ව වැරදුනු තැන් හා අඩුපාඩු ද මෙහි නැතැ යි නො කියමු. සර්වනිර්දෙෂ වූ ද සර්වසම්පූර්ණ වූ ද කොෂග්‍රන්ථයක් ලොකයෙහි කිසි ම භාෂාවකින් මේ තාක් අැති නො වී ය.

ඉතා මහත් විශදමක් හා මහන්සියක් ද දරා සියලුපහසුකම් ඇති විශාලසම්පාදක මණ්ඩල යක් ඒසින් දිර්ඝකාලයක් ගෙවා සම්පාදනය කොට ප්‍රකාශයට පැමිණවූ **සිංහලශබ්දකොෂ** යෙහි හා සිංහල-ඉංග්‍රීසි ශබ්දකොෂයෙහි ද මේතාක් ප්‍රසිද්ධ වූ කුඩා කාණ්ඩ කිපයෙහි පවා, **ශ්‍රීමද්ඩී. බී. ජයතිලක** මැතිතුමන් ම සිංහලශබ්දකොෂසංස්ථාපනයෙහි කියන පරිදි, නොයෙක්

දේස් තිබේ. එහින් බොහෝ තැන් ඉතාමත් සුලු සෙවීමකින් හා මහන්සියකින් ද නිදොස් කළ හැකි ය. පැරණි ග්‍රන්ථයන්හි පෙණෙන වැදගත් වචන රාශියක් ද ඒ ශබ්දකොෂ කාණ්ඩයන්ට ඇතුළත් නොවී ය.

විශ්වවිද්‍යාලය මගින් කළ **සංක්ෂිප්තසිංහල- ඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂයෙහි** යෙදුනේ ශ්‍රීමද් ජයතිලක මැතිඳුන්ගේ උපදෙශ අනුව රැස් කළ වචනමාලාව ම ය. එය නමින් "සංක්ෂිප්ත"ය. එහි සංක්ෂිපත භාවය වූයේ සම්පාදකයන්ට ලැබී තිබෙන අනවශ්‍ය වචන අඩු කිරීම නිසා නොවන බව "අඤ්ඣාරූ, අප්පජ්ජා, අබ්භන්තරා, ආසි ක්‍රියතුවේ* " යනාදි අවශ්‍යකතාවෙන දහස් ගණනක් තිබීමෙන් ම ඔප්පු වේ. ඒ ශබ්දකොෂප්‍රථමභාගයෙහින් පුරාණග්‍රන්ථයන්හි එන අත්‍යාවශ්‍යකවූවන මහත් රාශියක් හැරදමන ලදී. මේ ශබ්දකොෂයන් සඳහා රැස් කළ වචනමාලාව නොයෙක් ඌනතාවන්ගෙන් යුත් බව එහින් පැහැදිලි වේ.

යථොක්තශබ්දකොෂයන්හි සදෙෂසථාන ද සවලප නොවේ. කඞ්ඛා 21[17]හි 'නිඞ්ඛඛොඝ' යන්නට අර්ථ කිම සඳහා යෙදුනු 'අක්සෙනග්' යන්නට 'මුදුන්වහල අග; පියහි මුදුන' යන අර්ථය සිංහල ශබ්දකොෂය දක්වයි. මේ අර්ථවිවරණය අනුව 'නිම්බකොස' යනු 'වහලේ මුදුන' ය යි තේරුම් ගත යුතු වෙයි. ධම්මපදඅට්ඨකථාවෙහි කාලියඝකිණ්ණකථාවෙහි ගෙයක නිම්බකොසයෙහි කාලියකින්න නැවැත්වූබව සඳහන් වෙයි. බාලයන් එහි මලමූත්‍ර කරණ හෙයින් ඇය එහි සිටින්ට කැමැති නොවූ පරිදි සලී 2. 94[26] හි ද කියන ලදී. මෙහි දී යථොක්තශබ්දකොෂය ප්‍රමාණ කොට ගණිනොත්, ඒ පුරාතනකාලයෙහි කූඛා දරුවන් මලමූත්‍ර කිරීම සඳහා ගෙයි වහල මුදුනට නැංගෂයි නිරණය කළ යුතු වෙයි. 'අක්සෙනග' යන්නට කිය යුතු නිවැරදි අර්ථය අපේ ශබ්දකොෂයෙන් දත හැකි ය.

'අවවාදුන' යන්නට **සිංහලශබ්දකොෂය** "යම්කුගේ අභාවයෙන් පසු ව ඔහු වෙනුවෙන් දෙන දානය" යි අර්ථ කියා එය සපුට කිරීමට පෙ "අවවාදුනය වනාහි ගිහිධර්මයකි" යන පාඨය ද ගෙණ ඇර දක්වා යි. විශ්වවිද්‍යාලයශබ්දකොෂයද ඒ අර්ථය ම ඉංග්‍රීසියෙන් කිය යි. මෙසේ ශබ්දකොෂ දෙක ම අවවාදුනය හා මතකදුනයන් එකක් සේ පිළිගණියි. මතකදන් දීම ගිහියන්ට පමණක් සීමා වූවක් නොවේ. මළවුන් උදෙසා දන් නොදිය යුතු ය යන නිෂෙධයක් භික්ෂූන්ට නොමැති යි. එහෙයින් **සිංහලශබ්දකොෂය** දක්වන සාධකය එහි කි අර්ථය සපුට කිරීමට සමර්ථ නොවේ. **අවවාදුන** යනු, අපේ ශබ්දකොෂයෙහි දැක්වූ පරිදි, කෙනෙකුගේ දේපල ඔහුගේ මරණයෙන් පසු අන් කෙනෙකුට අයිති වන සේ නියම කර තැබීම යි; හෙවත් අන්තිමකැමැත්තපත්‍රයකින් දීමයි. එය "ගිහිධර්මයකි" යි කියේ එය වලංගු වන්නේ ගිහියන් එය කළ විට පමණක් හෙයිනි. භික්ෂුශ්‍රාමණෙරාදීන්ට අයත් දෙය ඔවුන් මැරෙණ විට ම සාඛ්‍යික වන හෙයින් ඔවුන්ගේ අවවාදුනය හෙවත් අනාත්ම කැමැත්තෙන් දීම වලංගු නොවේ. අනාත්මකැමැත්තෙන් නියම කර තැබූ පුද්ගලයාට අයත් නොවේ. ඒ "ශාසත්‍රීය"ශබ්දකොෂසම්පාදකයන් විසින් කළ බරපතල වැරදි අතුරෙන් මෙය ප්‍රධානය යි කිය හැකි ය. සාඛ්‍යික දේපල පිළිබඳ අධිකරණයන්හි දී විනිශ්චයකාරයන් නොමග යවන්නට මෙය හෙතු වන හෙයිනි.

"**අසාදෙසාගාමිනියවත්ථුවෙසේ**" යන්නට අර්ථ කිමේදී **සිංහලශබ්දකොෂය** හා **සිංහල-ඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂයන්** එකිනෙකට විරුද්ධ වෙයි. **සිංහලශබ්දකොෂය** කියන්නේ "පාරාජිකාපන්න වූවකුගේ ක්‍රියාව දැන උපසපන් පැවිද්දකුව එලෙසින් වොදනා කිරීමෙන් හෝ කරවීමෙන් හෝ සිදු වන ගරුකාපත්තිය" යන අර්ථය යි. **සිංහල-ඉංග්‍රීසිශබ්දකොෂය** "a Sanghadisesa offence (Vin. iii 166 - 170) which consists in imputing to an ordained bhikkhu a fault committed by another bhikkhu" (අනික් භික්ෂු නමක් විසින් කළ වරදක්

* මේ වචනය සිංහල භාෂාව දන්නා ක්‍රියතුභාෂාවක්තිකයෙකු තබා ශිෂ්ට වූ අන්‍යභාෂාවක්තිකයෙක් පවා නොදනී. ක්‍රියතුස් වහන්සේ උදෙසා 'ක්‍රියතුවා, ක්‍රියතුවේ' යි යෙදීම එතුමාට කරණ අගෞරවයෙකි.

උපසම්පන්න භික්ෂුනමකට අංරෝපණය කිරීමෙහි ඇතුළත් වන සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිය) යන අර්ථය දක්වයි. විශ්වවිද්‍යාලය 'සං.සිං.කොෝ'ෂය ඒ වචනය වත් නොදකියි. යථොක්ත විවිධ අර්ථය ම මුළමනින් ම විනයවිරුද්ධ ය. නිවැරදි අර්ථය අපේ මේ ශබ්දකෝෂයෙන් දතහැකි ය.

ධගැ 241[19] හි "අවජානාහි පඤ්ඤාය" යන පාඨයෙහි තිබෙන "අවජානා" යන්නට **සිංහලශබ්දකෝෂය** කියන්නේ "යතර මඟ යතර ඵලයට පැමිණි අට දෙන; අර්හත්ත්‍ව පුද්ගලයෝ" යන අර්ථය යි. යථොක්ත ධගැ. පාඨය වනාහි **ධම්මපදට්ඨකථාවෙහි** 339 වන පිටුවෙහි පෙණෙන "(මිච්ඡාදිඨිආදීනං) අඤ්ඤං පහානං කරොනෙතා" යන්නට ලියූ විවරණය යි. 'අට දෙනෙකුන් ප්‍රහාණය හෙවත් නැසීම කරන්නේ' යනු එහි අදහස යි. **සිංහලශබ්දකෝෂය** ප්‍රමාණ කර ගණිනොහැත් අඤ්ඤාපුද්ගලයන් මැරිය යුතු ය යි ත්‍රිපිටකයට අයත්, පෙර පවත් ම ධම්ධරයන් විසින් ගරු කරණු ලබන, පොතක ම කියා තිබෙනු යි පිළිගත යුතු වෙ යි. අඤ්ඤාපුද්ගලයන් නැසීම බරපතල පාපයකි. රහතුන් වහන්සේ අඤ්ඤාපුද්ගලයන්ට අයත් වෙති. රහත්කෙනෙකුන් නැසීම පඤ්චානන්තර්‍ය කර්මයෙන් එකක් බව බොහෝ බෞද්ධයෝ දනිති. එහෙත් ඒ කිරීමට අපේ සිංහලශබ්ද කෝෂසම්පාදකයෝ අනුදනිති. **'සං.සිං.කොෝ'ෂකාරයෝ** මේ වචනය ද නොදකිති. නැසන්නට කි ඒ අවදෙන නම් අඤ්ඤාපුද්ගලයන් නොම ම මිච්ඡාදිඨි, °සඞ්ඝාපප, °වචන, °කම්මන්ත, °ආජීව, °වායාම, °සති, °සමාධි යන මොහු ය.

'අත්දෙණ' යන්නට **සිංහල-ඉංග්‍රීසිශබ්දකෝෂය** දක්වන "a (wooden) trough or basin used for washing the hands" –"අත් සේදීම සඳහා යෙදුනු (ලීයෙන් කළ) ඔරුව හෝ බේසම" යන අර්ථය ද වැරදි ය. **සංක්ෂිප්ත සිංහලඉංග්‍රීසිශබ්දකෝෂය** ද මේ වැරදි කරයි. එහි ඇතුළත් වචන සඞ්ඛ්‍යාව යථොක්ත ශබ්දකෝෂයන්ට වඩා වැඩි හෙයින් වැරදි ගණන ද වැඩි ය. ඒ සියල්ල දැක්වීමට මෙහි ඉඩ නොමැතිහ. එහෙත් නිදර්ශනවශයෙන් කිපයක් පමණක් දක්වමු.

සංක්ෂිප්ත සිංහල-ඉංග්‍රීසි ශබ්දකෝෂය **'අභිපාඝ'** යන්නට ඉංග්‍රීසියෙන් කි අර්ථයෙහි අදහස "පාඨය සඳහා කඩු ඇත්තා; දෙවතාපඛ්‍යාතික නමක්" යනු යි. මේ අර්ථය මුළමනින් ම වැරදි ය. **'අභිපාඝ'** නමින් දෙවතාපඛ්‍යාතියක් ඇති බව කිසි තැනක සඳහන් නොවන හෙයිනි. මේ වචනය යෙදුනේ **සිංහලමිලිඳප්‍රශ්නයෙහි** 217 වන පිටුවෙහි අග පවත් පෙණෙන "මහාපෘථිවියෙහි ජනසමූහයෝ වෙන් වෙන් ව පවතිති. හේ කෙසේ ද? යක්ඛ-මල්ලවයෝ ය. .....අසිපාඝයෝ ය.....යනාදි ජනසමූහ කොනෙක් ඇත් ද" යන පාඨයෙහි ය. මේ වචනය යෙදුනු මෙයින් අන් තැනක් නොදක්කෙමු. **'සං.සිං.කොෝ'ෂසම්පාදකයෝ** පරනිර්මිතයක් සවශයට ගන්ව නොගොස් **මිලිඳප්‍රශ්න** යෙහි ඒ පාඨය පරීක්ෂා කර බැලුවාහු නම් **'අසිපාඝ'** යනු ගණරාජ්‍යයක් (සමූහආණ්ඩුවක්) වශයෙන් නොහොත් කම්මාසදම්මාදිහෙතුවක් නිසා ශ්‍රේණියක් වී සිටි ජනසමූහයක් ය යනු වැටහෙනු නිසැක ය. ඉන්දියාවේ පුරාණඉතිහාසය ඉගෙණ ගන්නා ශිෂ්‍යයෝ පවා යථොක්ත වාක්‍යයෙහි මුල ම පෙණෙන **'මල්ල'වයන්** ගණරාජයන් බව දනිති. යථොක්ත සිංහලපාඨය පාළි **මිලිඳපඤ්හපාඨයෙහි** පදානුපදිකපරිවර්තනයෙකි. **එංගලාණනයේ** පාළිපොත්සමාගම විසින් සම්පාදිත **පාළි-ඉංග්‍රීසිශබ්දකෝෂයෙහි** සම්පාදකයන්ගේ හදිසි ප්‍රමාදයක් නිසා මේ වචනයට යථොක්ත වැරදි අර්ථය දෙන ලදි. අපේ විශ්වවිද්‍යාලයෙහි සිංහලශබ්දකෝෂකාරයෝ කිසිත් පරීක්ෂා නොකොට එහි යෙදුනු ඉංග්‍රීසිවාක්‍යය ම අනවශ්‍ය වූ ක්ලිෂ්ට වෙනසක් කොට සුකියනාතියෙහි ගොදා ගත්හ.

'සං.සිං.කොෝ'ෂයෙහි 'උපන්න' යන්නට දුන් අර්ථයක් නම් 'present; gift (=තෑග්ග) යනු යි. මෙය ද ඒ ශබ්දකෝෂකතෘන් නොවිමසා **පරනිර්මිතවශවර්ත්තී*** වන්ට සැරසීමෙන් වූ

---

* **'අනුන් විසින් මවනලද්ද සිය වසඟයට ගන්නා' යනු මේ විග්‍රහයෙහි තේරුම යි. මේ වාක්‍යයි උඩින් මේ තිබෙන දෙවලොවට කියන නම ය. ඊට පහතින් තිබෙන්නේ 'නිම්මාණරතී' නම් දෙවිලොවයි. 'මිරිමේත් සතුටු වන' යනු ඒ වචනයෙහි අර්ථය යි. විශ්වවිද්‍යාලයයේ අනික් විද්‍යාලයයන්ට වඩා උඩින් සිටිති.**

වරදකි. මේ වචනය **සද්ධම්මරත්නාවලියෙහි** **නාඳුනෙරුන්ගේ** කථාවෙහි එන "නැතක් දවසින් දුටු පියරජ්ජුරුවන්ට **උපන්නක්** දෙන්නාක් මෙන් ගාථාපමණෙකින් සෝවාන් කරවා" යන පාඨයෙහි පෙණේ. **ජිනචරිත** මැහිතුමාගේ **සද්ධම්මරත්නාවලිග්‍රන්ථපදවිවරණ** යෙහි එය 'උපාඝන' ශබ්දයට සමාන කර 'පඹුරක්' යි අර්ථ කියනලදී. 'ෂං.ඕං.කෝෂ' සම්පාදකයෝ මේ අර්ථය ම අනුගමනය කරන්ට ඕස වචනය ගෙදුනු පාඨය පිරික්සා ඒ අර්ථයෙහි යොඝාඃයොඝාඃඝ්‍යය විවෙචනය කරන්ට නොසිතූහ. ඒ පාඨය ගෙදුනේ **බුදුරජානන්** වහන්සේට දීඝිකාලයකින් පසු ව සිය පියාණන් වූ **සුදොවුන්මහරජතුමා** පළමු වරට ගමු වූ අවසාඃව සම්බන්ධ පුවත කීමට ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් **එතුමාට** විචිත්‍ර වූ සවිඤාණ බෂ්දෙගනාවක් කිරීමෙන් විශෙෂ සැලකිල්ලක් දක්වීම ප්‍රසාඃවොවිත ය. සමාඃය ලොකයා අතර ද කලකින් හමු වූ ඉතා හිතවත් කෙනෙකුන්ට විශෙෂ සත්කාර කිරීම සිරිත ය. එහෙත් බුදුරජාණන් වහන්සේ එබදු වූ පියරජතුමාට දෙගනා කෙළේ එක ම ඤුඛා ගාථාවකි. මෙය **සද්ධම්මරත්නාවලිකතෘපාදයෝ** 'උපන්නක්' දීමට සමාන කරති. බොහෝ කලකින් නෑගෙදරකට ගිය කෙනෙකුන්ට ඒ ගෙදර වැසියන් විශෙෂයෙන් සම්පාදනය කළ භොජනාදියෙන් සත්කාර කිරීම සිරිත වුවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ එබදු උසස් අමුත්තෙකු වූ පියරජුට සත්කාර කළ ආකාරය ඊට විරුද්ධ ය. එය 'උපන්නක්' හෙවත් හැදුනු දෙයක් හෝ ගෙදර වැසියන් සඳහා සාමාඃය වශයෙන් පිළියෙල වූ දෙයක් දීම වැනි ය. එහෙයින් 'උපන්නක්' යන්නට 'උපාඝනය; තෑග්ග' යි අර්ථ කීම වැරදි ය. මෙහි 'උපන්' සද **පා.** 'උපපන්න' (ෂං. උතපඃන්න) ශබ්දයෙන් එන්නකි. 'උපාඝන' ශබ්දයෙන් 'උපන්' යි බිඳේ නම්, 'එකාඝන, නාරාඝණ, පලාඝන, රසාඝන' යන ශබ්දයන්ගෙන් 'එකන්, නරන්, පලන්, රසන්' යි ද බිඳිය හැකි වේ. එබදු සද්ක් භාෂාවෙහි නොමපණේ.

ගම්වැසියන් අතර ද ව්‍යවහාර වන 'අඝුපැවත' යන වචනය 'අඝුපැවැත' යි ද, එහි ප්‍රථමරූපයක් වූ 'අඝුපැවත' යන්න 'අඝුපැවැත' යි ද 'ෂං.ඕං.කෝෂ'කාරයෝ වෙනස් කරති. 'අඝුපැවත' යන්න සලී 2. 165[9] හි පෙණේ. එහෙත් එය සලී 2. 559[18] හි දී 'අඝුපැවැත' යි වෙනස් කරණලදී.* සලී 2. ග්‍රන්ථපදවිවරණයෙහි 'අඝුපැවැත' යන්න ගෞඩ ගෙණ එය 'ශස්‍යාප්‍රවෘත්ති' (**පා.** 'සස්සපවත්ති') යන්න හා සමාන කරමින් 'සරුසාරකම' යි අර්ථ කියා "අඝුපැවැත යනු වර්තමාන ව්‍යවහාර" යි යනුවෙන් නැති වර්තමානව්‍යවහාරයක් ද දක්වන ලදී. අප දන්නා හැටියට නම් වර්තමානව්‍යවහාරයෙහි පවත්නේ 'අඝුපැවත' යන්න ම ය. 'ෂං ඕං.කෝ'කතෘඃනු පරීක්ෂාවක් නොකොට ම ඒ සැහැසි විපර්‍යාසය පිළිගණිති. ඒ විපර්‍යාසය වචනයෙහි සැබෑ අර්ථය තේරුම් ගැණීමට බාධක වෙයි. **බෙන්තර ශ්‍රද්ධාතිෂ්‍ය** සථවිරපාදයන්වහන්සේ විසින් සකස් කළ **විශුද්ධිමාර්ගමහාසන්නයෙහි** 79 පිටුවෙහි "වපුල හොත් තමහට වියයුතු හසුපැ† නොබලා බිජුවට කන්නක්නු මෙන්" යන පාඨයෙහි පෙණෙන 'හසුපැ' යන්න 'අඝුපැවත' යන වචනය අවයව දෙකක් නොව තුණක් ඇති සමාසශබ්දයක් ය යන බව පැහැදිලි ලෙස ම දක්වයි. 'හසුපැ'(>අඝුපැ) යන්නෙන් 'අස්වැන්න' යන අර්ථය ගනයුතු බවත්, **පා.** 'සස්ස + උප්පාද' (ෂං. ශස්‍ය + උතපාද) යන්නෙන් එන 'හස් + උපැ' යන දෙකින් සිද්ධ විය යුතු බවත් ඒ සාධකයෙන් ඔප්පු වේ. ඒ සමාස නාමයෙහි අන්තිම අවයවය වූ 'වත්' යන්න **පා.** 'වන්තු' (ෂං. වඃතු) යන්නෙන් බිඳුනකි. එවිට සම්පූර්ණ වචනයෙන් ලැබිය යුතු අර්ථය වන්නේ "ශස්‍යොත්පාදයෙන් වූ වඃතුව හෙවත් ධනය" යන්නයි. 'හඝුපැවත්' ය්න්නෙන් අා 'අඝුපැවත්' යන්න වර්තමන් ගම්වැසිවහරෙහි '(බත් ආදි යෙහි) පිරුණිබව; දියුණුව; සමෘද්ධිය' යන අර්ථයන්හි යෙදේ.

---

* සලී '. 559[18] හි යෙදුනු "ඔරුකෙනක කැහි ඔොනම් අඝුපැවැත වන සේ විපාක ඉලවත් වේ ද" ය්න පාඨයෙහි පෙණෙන "අඝුපැවැත වන සේ" යන්න සලී 1. 60[18] හි. "අඝුද්‍ය වන සේ" යි පෙණේ.

† මෙය 'හඝුපැ' යි ඃවිඃඤුතු.

'සං.සිං.කොෂ'යෙහි 'අවටනවා' යන භාවක්‍රියාපදයක් දක්වමින් 'වට කරවනු ලැබීම නොහොත් වස්වනු ලැබීම' යන අර්ථ ඇති "to cause to be surrounded or enveloped" යන ඉංග්‍රීසිපාඨය එහි අර්ථය ලෙස දක්වන ලදී. මේ භාවක්‍රියාපදය සාදුගන්ට ඇත්තේ ධර්ම 81[22] හි එන "ගුණෙන් අවටවා බුදුන් දැකිය යුතු සේ පෑහු" යන පාඨයෙහි පෙණෙන 'අවටවා' යන පූර්වක්‍රියාපදය අනුව ය. 'අවටවා' යන්න ශුද්ධ වුවත් 'අවටනවා' යන්නට දුන් අර්ථය යොග්‍ය නොවේ. ගුණයන්ගෙන් වට කරවීම හෝ වැස්වීම මෙහි නොගැළපෙන හෙයිනි. 'බුදුන් දක්නට නොකැමැත්තෙතුට උන්වහන්සේගේ ගුණ කියා අංශා කරවා උන්වහන්සේ දැක්ක යුතු බව දැක්වූහ' යනු යථොක්ත පාඨයෙහි අදහස යි. 'අවටවා' යන්න 'අංවට්ටන' යනාදිය සිද්ධ වන. පා.'අා + වට්ට' යන ධාතුවෙන් අා 'අවට' යන දෙකින් සිද්ධ වූවකැයි ගණිනොත් 'අවටවා' යන්නෙහි අර්ථය 'අංවත්තනය කරවා; හරවා' යනු යි. එවිට 'අවටනවා' යන්නෙහි තේරුම 'හැරීම' යනුයි. ඒ අර්ථ ඇති 'අවට'යි ධාතුවක් හෝ එයින් සිද්ධ පදයක් හෝ භාෂාවෙහි නොමැතියි. එහෙයින් මේ 'අවටවා' යන්න අශුද්ධ යයි ද; එය 'අවුටවා' යි ශුද්ධ විය යුතු යයි ද අපේ අදහස යි. ධර්ම 21[23], 185[17] හි යෙදුනු 'ඇවිවි, ඇවිවු' යන පද හා භාෂාවෙහි නොයෙක් තැන පෙණෙන 'ඇවිමිලි' යන්න ද සිද්ධ වන්නේ ඒ 'අවුට' දයිනි. රූප කිපයක් පමණක් නබා අතුරුදහන් ව ගිය 'කැඳ, ගෙ, පිරිර, බුමුස් ආදි ධාතූන් මෙන් ම මේ ධාතුව ද යට දක්වූ රූප පමණක් නබා අතුරුදහන් වූවකි. ඒ ධාතුවෙන් සිද්ධ වන ප්‍රයොජ්‍යක්‍රියාව 'අවුටවා' යන්න ය. එහි අර්ථය 'අංශා කරවා' යන්නයි.

'සං.සිං.කොෂ'යෙහි ද අංගමධර්මයෙහි එන ඉතා සුප්‍රසිද්ධ වූ ද බොහෝ වචනයන්ට වැරදි තේරුම් දෙයි. එබඳු එක් වචනයක් නම් 'අනෙනාවුත්ථ' යන්න ය. ඊට 'සං.සි.කොෂ' යෙහි "(Vin.)one who has lived in (a forbidden dwelling)"– ('නහනම් කළ වාසස්ථානයක්)අැතුළෙහි විසූ අය' යන අර්ථය කියයි. '(Vin.)' යන්නෙන් අගවන්නේ 'අනෙනාවුත්ථ' යන්න විනයපිටකයට අයත් වචනයක් ය යන බව යි. විනයපිටකයෙහි දී ඒ වචනය යෙදුනේ අනුපසම්පන්නයෙකුට හාර නොකොට, උපසම්පන්න භික්ෂුනමක් වසන ගෙයි එක් රැයක් වත් නැවැ, ශාඛාකාලික වූ හෙවත් පෙරවරුවෙහි වැළඳිය යුතු ආහාරවගී හා ශාඛාකාලික වූ හෙවත් පස්වරුවෙහි ද වැළඳිය හැකි, පලතුරුඉස්ම ආදිය ද සදහා ය. සං.සිං.කොෂ යෙහි මෙබඳු අංගමධර්මයට විරුද්ධසථාන බොහෝ ය.

යට දක්වූ ශබ්දකොෂ කාණ්ඩ කිපය සඳහා පොදුමුදලින් රුපියල් ලක්ෂගණනක් වියදම් විය. ඒ ඉතාමත් සුලු වූ මිපැටියෙකු වැනි වූ ප්‍රතිඵලය බිහි කිරීම සඳහා උසස් වැටුප් ලබන විශ්වවිද්‍යාලයෝපාධිධාරීන් දැතුළු විශාලසම්පාදකමණ්ඩලයක් ඉතා දීර්ඝකාල යක් මහකන්දක් පෙරළීමට තරම් මහත් පරිශ්‍රමයක් දරුහ. එය ම ඔවුන්ට පැවරුණු එක ම කාර්‍යය විය. අනික් දෙයක් ගැන චින්තාවකුදු කිරීමට හෙතුවක් නැත. අවශ්‍ය සියලු ම පෞනපතින් පිරුණු ප්‍රකාශාලය, ඉඛපහසුකම් ඇති කාර්‍යාලය ආදියෙන් ඒ සම්පාදකමණ්ඩලයට අඩුවක් නැත.

ඒ හා සසඳ බලනවිට ඒ අතින් අප ඉතාමත් දිළිඳුබව කිය යුතු ය. වචන රැස් කිරීම වට හා ශුද්ධිපත්‍ර බැලීමටත් අප හිතවතුන්ගෙන් උපකාර ලැබුනු නමුත් අනික් සියලු කටයුතු දෙය තනි අප විසින් ම කරණලදී. අප නිදන!සුඛ කාමරය ම අපේ ප්‍රකාශාලය හා කාර්‍යාලය ද විය. මේ සඳහා අවශ්‍ය පෞත්පත් ගැණීමට හා මුද්‍රණයට ද අවශ්‍ය මුදල් සපයා ගැනීම පිණිස අපේ කලපතාව යොමු කරන්ට ද සිදු විය. ඉතැන්වීම ආදි තවත් නොයෙක් කටයුතුවල ද යෙදෙන්ට අපට සිදු වූ හෙයින් අපේ සම්පූර්ණකාලය ම මේ සඳහා නොයෙදුනේ ය.

හැම ලෙසින් ම ඉතා උසස් වූ පඳුනුකම් ඇති ව සම්පාදිත වූ ඒ තුඩා ශබ්දකෝෂකාණ්ඩ කිපයෙහි ඒ තරම් අඩුපාඩු හා වැරදිත් තිබේ නම්, එබඳු කිසි පඳුනුකමක් නැති තනි අප විසින්, ඊට ගත වූ කාලයට වඩා බෙහෙවින් අඩු වූ කාලයක දී කළ, ඊට වඩා විශාල වූ මේ කෘතියෙහි අඩුපාඩු හා වැරදිත් නැති වුවොත් එය ප්‍රාතිභාශ්‍යයක් විය යුතු ය. අන්‍ය සාහිත්‍යකෘතීන්හි සේ ශබ්දකෝෂයක වැරදි සොයාගැණීම පඳුනු නොවේ. වැරදි පෙණෙන්නේ ශබ්දකෝෂය පරිශීලනය කරණ විට ය. ඊට බොහෝකලක් ගත වේ. බොහෝ වචනයන් ඒ ඒ අර්ථයන්හි යෙදුනු නැත්ද මෙහි දක්වූ හෙයින් අප කි අර්ථවල සාවද්‍ය නිරවද්‍යත්වාදිය විනිශ්චය කිරීම සම්ක්ෂ්‍යකාරීන්ට අපහසු නොවේ. මෙය මුද්‍රණය කරණ අවස්ථාවෙහි නුදුටු වැරදි තැන් එකක් ශුද්ධිපත්‍රයකින් දක්වන ලදි. ඒ සමහර තැන් වූ පරිදි අපේ ම පුද්ගලයට හෙතු ය. 234 වන පිටුවෙහි දෙවෙනි තීරයෙහි මුල ම යෙදුනු 'ඝාල' යන්න එබන්දකි. එය 'ඝාල' යි විය යුතු ය.

අපේ අපෙක්ෂාව වූයේ පැරණිපොත් කියවීමේ දී සුදුසු සිංහලශබ්දකෝෂයක් නැති කමින් නොයෙක් අපහසුකම්වලට මුහුණ පාන්නා ශිෂ්‍යාගන්ට උපකාරී වීම ය. මේ පිටු 496 න් එයින් අර්ධයක් සම්පූර්ණ වී ය. 'ප' යන්න පටන් ඇති ඉතිරි අර්ධය ද තව අවුරුදු දෙකකින් හෝ තුනකින් ශිෂ්‍යයන් අතට දෙන්ට බලාපොරොත්තු වෙමු. දැනට 'ල' යන්න දක්වා ලියා අවසන් ය. 'ප' යන්නේ පටන් 'මෙලච්ඡ' යන්න අවසන් කොට ඇති පරිශීලක වචන ලිවීමට 'ප්‍රූල්ස්කැප්' කඩදසි පිටු 400 ක වඩා වුව මනා වී ය. එයින් ඒ දෙවෙනි කාණ්ඩය කොතරම් විශාල විය හැකි දැයි සිතාගත හැකි ය. එහින් ඒ දෙවෙනි කාණ්ඩය කොතරම් විශාල විය හැකි දැයි සිතාගත හැකි ය. මේ පොත කාණ්ඩ තුනකින් සම්පූර්ණ වේ. පැරණිසිංහලපොත්ආදියෙහි ඇතුළත් සථානප්‍රදාලආදීන්ගේ සංඥානාම පිළිබඳ සංක්ෂිප්තාවිවරණ හා ඒ නම් යෙදුනු තැන් ද, ඒ පිළිබඳ වැඩි විස්තර බලාගත හැකි තැන් ද ඒ තුන්වැනි කාණ්ඩයෙහි ඇතුළත් වේ.

මේ තරම් මහත් ශබ්දකෝෂයක් සම්පාදනය කරන්ට මුල දී අපි අදහස් නොකෙළෙමු. විශාලග්‍රන්ථයක් මුද්‍රණය කරවීමට අපට ශක්තියක් නැත. එබඳු දෙය සඳහා ධනවතුන් වෙත ගොස් උපකාර ඉල්ලන්ට අප තුළ කැමැත්තක් හෝ පුරුද්දක් ද නැත. එහෙයින් අප අදහස වූයේ පැරණිපොත්හි පෙණෙන දුර්බෝධසිංහලවචන හා අකුරු නොදන්නා නමුත් තුගත් හෝ අශිෂ්ට නුවූ ගම්වැසියන්ගේ කථාව්‍යවහාරයෙහි එන වැදගත් වචනත් මේ ශබ්දකෝෂයට ඇතුළත් කිරීම ය. සිංහලභාෂාවෙහි පැවැති පැරණි විශිෂ්ටලක්ෂණ අවබෝධ කර ගැණීමට ගම්වැසිවහරෙහි පෙණෙන වචන බෙහෙවින් ඉවහල් වේ. බොහෝ උගතුන් පවා මේ සමහර වචනයන්හි පැකිලෙන බව යට දැක්වූ 'අනුපැවත' යන්නෙන් ම ඔප්පු වේ. අපේ "ප්‍රගතිශිලි" ලේඛකයන් තුළ යම්කිසිව ඇති තදබල අංශාව නිසා ඒ ගම්බද බස දැන් ක්‍රමයෙන් අතුරුදහන් වෙවීන් පවතී. අපේ සමහර 'උගත්තු' සිංහල ඉගෙණීමට **එංගලන්නෑට** යති. එය **එංගලන්නෑයේ** උගතෙකු ඉංග්‍රීසි ඉගෙණීම සඳහා **ලේඛකාවට** ඒම වැනි විහිළුවකි. පොතපතින් උගත නොහැකි සිංහල උගත හැක්කේත් පරීක්ෂා කිරීමට යොග්‍ය වචන ලැබෙන්නේත් අපේ පිටිසරගම්වල දී ය.

සිංහලභාෂාවට ඇතුළත් ව තිබෙන දහස්ගණන්ක පාලිසංස්කෘතඉව්බවවන හැර දමා යට කී අන්දමේ සිංහලවචන පමණක් ගෙණ ඒ පිළිබඳ අවශ්‍යවිස්තර සහිත තුඩා ශබ්දකෝෂයක් සම්පාදනය කරන්ට මුල දී අදහස් කළ නමුත් දිසත්‍රික්ප්‍රාඥශාලාපරීක්ෂක ඒ. ඩබ්ලිව්. කඩුඅරච්චි මහතාගේ ඉල්ලීම පරිදි ඒ අදහස හැරදමා අවුරුදු 2500 ක් මුළුල්ලෙහි දියුණු වෙමින් පවත්නා සිංහලභාෂාවෙහි රැස් කර ගත හැකි සියලු ම වැදගත් වචන යොදා මේ ශබ්දකෝෂය සම්පාදනය කරන්ට තීරණය කර ගතිමු. එබඳු ශබ්දකෝෂයක් මුද්‍රණය කිරීමට අවශ්‍ය විශාල සඳහා පාරිතෝෂික මුදලක් ලබාගැණීමට ලබාගත හැකි බව ද අප දැනගත්තේ ඒ මහතාගෙන් ම ය.

කළුආරච්චිමහතාගේ කීම පරිදි මෙහි විෂයම සඳහා ලඛ්කාණ්ඩුවේ අධ්‍යාපන මාන්‍යාංශයෙන් උපකාර ඉල්ලීමු. එකල ගරු අධ්‍යාපනාමාත්‍ය ව සිටි **සී. ඩබ්ලිව්. ඩබ්ලිව්. කන්නංගර මහතා** උපාධ්‍යාපනාධ්‍යක්ෂ වූ පරලොකප්‍රාප්ත **ඇස්. ඇල්. බී. කතුකෝට්ටුව මහතාගේ** හා ලඛ්කාණ්ඩුවේ ප්‍රධානභාෂාපරිවර්තික ධුරන්ධර වූ **ජී. ජී. අභයශේඛර මුදලි තුමාගේන්** ලබාදෙන් අනුව ඔහුන් 'රටට අතිශයාවශ්‍යක වූ මේ කෘතිය සඳහා එතුමාට කළ හැකි සියලු ම උපකාර කරණ බව' අපට දන්වී ය. එහෙත් මේ සම්බන්ධ කිසිවක් කරන්ට මත්තෙන් **කන්නංගරඇමැතිතුමා** ඒ ධුරයෙන් ඉවත් වී ය. **ජී. ජී. නුගවෙල මහතා** අධ්‍යාපනාමාත්‍යධුරයට පත් වී ය. පළමු අධ්‍යාපනාමාත්‍යතුමා විසින් පිළිගෙණ තුබුනු අපේ ඉල්ලීම අමාත්‍යමණ්ඩලයට හා මන්ත්‍රීමණ්ඩලයට ද ඉදිරිපත් කෙළේ **නුගවෙල ඇමැතිතුමා** ය. ආණ්ඩුව මේ පොතෙහි කාණ්ඩ තුන මුද්‍රණය කිරීමේ විෂයම සඳහා රු 15,000 ක් කොටස් වශයෙන් පරිත්‍යාග කරන්ට සතුටු වී ය. ඒ වනාහි අප ඉල්ලූ ගණනින් අඩියකි. මෙහි මුද්‍රණය සඳහා රු 30,000 ක් විෂයම් වෙතැයි අප මුල දී කල්පනා කළ නමුත් මුල්දී අදහස් කළ පමණට වඩා කඩදැසි මිල ඉහළ නැඟීම, මුද්‍රණශාලා ශාස්තු අධික වීම යන කරුණු නිසා මේ සම්පූර්ණ පොත (පිටපත් දෙදහක්) මුද්‍රණය කිරීමට රුපියල් හැට්දහසකට කිට්ටු ගණනක් විෂයම් වන බව දැන් පෙණේ.

අධ්‍යාපනාමාත්‍යාංශයේ මහලෙඛකනායකධුරන්ධර **ඇල්. ජේ. ද ඇස්. සෙනෙවිරත්න මහතාගෙන්** ද මේ කෘතියෙහි දී බොහෝ උපකාර හා උපදෙස ද උත්සාහජනකවවන ද නොයෙක්විට ලැබුනුබව කෘතඥතාපූර්වක ව සඳහන් කරමු. මෙබඳු උපකාරයක් ලබන්නෙකු හා ආණ්ඩුවත් අතර ඇති කර ගන්නා පොරොන්දුපත්‍රයෙහි අපේ ගෞරවයට හෝ නිදහසට හානියක් විය හැකි අනවශ්‍ය කොන්දේසි සිඟල්ලක් ම එහින් බැහැර කරවූයේත් ආණ්ඩුවේ උපකාරය සඵල ලෙස ලැබෙන්ට සැලැස්වූයේත් එතුමා ය. **කන්නංගර, නුගවෙල, සෙනෙවිරත්න** යන මැතිවරුන් මේ කෘතිය කෙරෙහි දක්වූ සැලකිල්ල හා දුන් අනුබල යත් මෙය මෙතරම් ප්‍රයෝජනවත් ලෙස අවසන් කිරීමට ඉවහල් වූ බව සඳහන් කරන්නේ අනිශය කෘතඥතාවෙනි.

පුරාවිද්‍යාධිකාරි දර්ශනවිශාරද **සෙනරත් පරණවිතාන මහතා** සීගිරිපද්‍යයන්හි ඇතුළත් වචනමාලාව හා එහි අර්ථ ද අපට පරිත්‍යාග කෙළේ ය. මේ කෘතිය සඳහා ඒ මහතාගෙන් විශිෂ්ට උපකාර ලැබුනු බව ප්‍රීතිපූර්වක ව සඳහන් කරමු. විවිධ ශාස්ත්‍රීයකාරණයන්හි නිතර යෙදී සිටින, පුරාවිද්‍යාතාත්ත්විකකාර්‍යයේ සඳහා ලක්දිව නොයෙක් පළාත්වල සඤ්චාරය කිරීම පිණිස මාස් පතා විශාල කාලයක් ගත කරණ, පුරාවිද්‍යාදිකාරියේ පාලනභාරය ද මුළුමනින් උසුලන, ඒ මහතාගෙන් මේ කෘතිය සඳහා උපදෙශයක් හෝ පැරණිවචන පිළිබඳ ඒ මහතාගේ තීරණය හෝ අපට අවශ්‍ය වූ හැම විට ම අපේ සංකල්පනාවන්ට ප්‍රධානසථානය ලැබිනි. පැරණි ශිලාලෙඛනයන්හි වරදවා මුද්‍රිත වූ පාඨරාශියක් ඒ මහතාගේ සහායත්වය නිසා සකස් කළ හැකි වීම ප්‍රීතියට කාරණයකි.

දිසත්‍රික් පාඨශාලාපරීක්ෂක **ජී. ඩබ්ලිව්. කළුආරච්චි මහතා** නොයෙක් ක්‍රමවලින් මේ කාර්‍යයට අනුබල දුන්නේ ය. මේ සම්බන්ධ ඉංග්‍රීසිලියුම්වල දී ඒ මහතාගෙන් අපට ලැබුනු උපකාරය ඉතා මහත් ය. මීට අවශ්‍ය දුලීභ වූ පොත් සමහරක් සපයාදුන්නේ ඒ මහතා ය. පොත් කිපයක වචන එකතු කර දීමෙන් හා අපට සිවුපසයෙන් සඞ්ග්‍රහ කිරීමෙන් ද අපේ රෝගාබාධයන්හි දී අවශ්‍ය දෙය සම්පාදනය කර දීමෙන් ද මේ කාර්‍යීය ඉක්මනින් නිම වීමට ඒ මහතා බෙහෙවින් ම උපකාරී වූ බව සඳහන් කරන්නේ කෘතඥතාපූර්වක ව ය.

ජී. ජී. අභේසේකර මුදලිතුමාගෙන් මේ සඳහා ලැබුනු උපදෙශ හා උපකාර ද ඉතා උසස් කොට සලකමු.

අධ්‍යාපනාමාත්‍යාංශයේ නීතිඥ උපදේශක **ඩී. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා** මහතාගේත් හා **ඒ. රත්නපාල** මහතාගෙනුත්, අධ්‍යාපනකාර්‍යාලයෙහි **ඒ. පණ්ඩිතරත්න** මහතාගෙත් හා **කේ. ඩබ්ලිව්. ඩී. ඒ. විජේසිංහ** මුදලිතුමාගෙනුත් ලැබුනු උපකාර ද කෘතඥතාපූර්වක ව මෙහි සඳහන් කරමු.

කළ වැඩ සඳහා රුපියල් දහස්ගණනක් තමන්ට ලැබිය යුතු ව තිබිය දීත් මෙහි මුද්‍රණය නොා නවත්වා සෙමෙන් සෙමෙන් වුව ද කර ගෙණ ගිය **මහාබෝධි යන්ත්‍රාලයාධිපති** **කෘත්‍යාධිකාරී** මහතා හා **පාලකමණ්ඩලයත්** අපේ කෘතඥතාවට භාජන වෙත් ම ය.

මේ සිංහල දෙනාට ම අපගේ ශුභාශීර්වාදපූර්වකඥතිය මෙයින් පිරිනමමු.

මිට,

වැලිවිටියේ සොරත

ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ 2496 ක් වූ ඇසළමස
පුරදෙළොස්වක් ලත් ගුරුදින
විද්‍යෝදයපිරිවෙණේ දී ය.

සංලක්ෂ්‍යය:-

මේ ශබ්දකෝෂයේ පිටපත් සැලකිය යුතු ගණනක් ශෝභ්‍යඅංගතනයන්ට පරිත්‍යාග කිරීම සඳහා අධ්‍යාපනමණ්ඩලයට පරිත්‍යාග කළ බව මෙහි සඳහන් කරන්නේ අතිශය ප්‍රීතියෙනි.

"මෙ කියන වදන්රැ සි
නිවිහු ම දනිති ගුණදෙ ස
දන්නා තැනට මි සි
වෙයෙස නො දැනේ රැවන් නතු ලෙ ස"

(කාශෙ 1-23

'මැපෙළ පමණ සිඹි-
නිවිමන් දනන් පසසත,
ගරහත යළි දු කම් කිම්?-
පඬුවෝ ම මෙහි පමණෝ"

(සිදත)

PREFACE

SINHALESE, a language belonging to the Indo-Aryan family, is spoken by the people of that name who, according to the tradition recorded in the *Mahā-Vaṃsa*, migrated to Ceylon from North India in the sixth century B.C. No document belonging to the earliest phase of the language, *i.e.*, before the introduction of Buddhism to the Island in the third century B.C., has come down to us. The earliest datable Sinhalese documents yet discovered are a cave inscription of the reign of Uttiya (207–197 B.C.) and a few records of rulers who flourished in the two centuries preceding the Christian Era, including one at least of Duṭṭhagāmaṇī (161–137 B.C.). The language spoken by the early North Indian immigrants to Ceylon could not have differed very much from that of these early Brāhmī inscriptions.

The early development of the Sinhalese language has been influenced by two main factors, viz., the arrival in the Island of successive bands of immigrants and the greatest cultural event in our Island's early history, the introduction of Buddhism during the reign of Devānampiyatissa, the contemporary of Asoka. These two factors explain the presence of characteristics peculiar to different Middle Indian dialects which may be traced in the Sinhalese language. The composite nature of the Sinhalese Tongue has often misled those who have attempted to formulate theories on the origin and early development of the race solely from their researches into the characteristics of the language.

The evolution of the Sinhalese Language has been a very gradual one, and can only be understood by a careful study of the various writings of each period in history, the most valuable on account of their permanency being the Sīgiri graffiti, deciphered and commented on by Dr. S. Paraṇavitana, and the inscriptions that have been edited and published with comments in the *Epigraphia Zeylanica*. For the most part, the changes have been so gradual that they are evident only when documents separated by several centuries are compared one with the other.

The long and chequered history of the Sinhalese people has had its influence on the language. The vicissitudes of history have at times called into existence a large number of words in place of others which have gone out of currency and of which the meanings are not readily understood at the present day.

The absence of a suitable dictionary, which would help as a guide to arrive at the meanings of these words, is a great drawback to the students. It is difficult to believe that the ancient Sinhalese, who compiled Pali lexicons such as the *Abhidhānappadīpikā*, did not attempt at the compilation of lexicons in their own language. However, a Sinhalese lexicon compiled prior to the Kotte period has not been discovered yet. It is possible that such Sinhalese lexicons of the ancients, just as the other valuable ancient literary works might have been destroyed by the enemies both native and foreign such as Rājasiṅha the First of Sītāvaka (16th century A.D.) and Māgha, the Indian invader (13th century A.D.)

There are three old lexicons, *Piyummala*, *Ruvanmala* and the *Purāṇa Nāmāvaliya*, dating from the Kotte period (15th century A.D.) ; but these afford very little assistance to the present day student. Their vocabularies are very limited, consisting for the most part of words occurring in poetical works, in addition to those coined by the compilers themselves from Pali and Sanskrit words in accordance with phonological rules (so far as they were aware of them). These lexicons are no more than handbooks for versifiers.

The *Eḷu Akārādiya* and *Śuddha Siṅhala Akārādiya*, two dictionaries compiled in recent times, contain little more than the words found in the old lexicons. The small dictionary entitled *Śabda Muktāvalī*, compiled by Pandit Vēragama Puñchi Baṇḍāra, is a very meagre compilation providing little guidance on the meanings of words in the old texts ; the *Siṅhala Mahā Akārādiya*, compiled by the Ven. B. Sri Rēvata (Nayaka) Thera, though an improvement on its predecessors, is not always a reliable guide.

The Sinhalese-English Dictionaries of Clough and Carter, while avoiding the obscure words of the early texts, are needlessly encumbered with numerous Sanskrit words which never had currency among Sinhalese writers, ancient or modern. How such words crept into these dictionaries can be explained by referring to the method employed by the compilers, who set their native catechists the task of finding Sinhalese equivalents for words in English Dictionaries. These catechists, on their part, it is said, resorted to English-Sanskrit Dictionaries for equivalents, a device unfortunately not despised by compilers of Sinhalese dictionaries even today.

The need for a dictionary embodying the fruits of researches into the meanings of obscure words in our language is felt more than ever before by those reading the Sinhalese texts, in view of the revived interest in the study of the language today. Equally pressing is the need for a proper dictionary meeting the requirements of the student of Sinhalese—a need that was felt even in our student days, and not yet made good.

What baffles even a learned scholar reading an old Sinhalese text is not the Sanskrit and Pali *tatsamas* occurring therein, but the genuine Sinhalese words and those of Dravidian origin. Even eminent scholars who have undertaken the task of editing the classical Sinhalese texts often failed when they attempted to elucidate words of the latter type.

This is our real problem and the average compiler of Sinhalese dictionaries, intended for students, never understood it. His method was to take at random any words he fancied, attaching to them meanings given in existing dictionaries. Then he added as many words from a Sanskrit dictionary as he needed to make up the limit he desired, without taking the trouble even to ascertain whether they occurred in any Sinhalese text. Compiling a dictionary on this plan is no difficult task. But a dictionary, if it is to serve any useful purpose, must be the result of the classification of words contained in literary works, and ascertainment of their meanings from a careful study of them in the various contexts in which they occur. The labour that would be necessary for the successful accomplishment of an undertaking of this nature is immense. Such a venture is beyond the resources of a private individual.

In the circumstance, therefore, it was gratifying that the task of compiling a comprehensive etymological dictionary of the Sinhalese language was undertaken by the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society, with the financial backing of the Ceylon Government and under the editorship of no less a person than (then Mr.) Sir Baron Jayatilaka.* This was in 1927. Unfortunately, the results have not come up to the high hopes of scholars both at home and abroad. In 1935, the first fasciculus ending with *akrama* appeared. The sixth fasciculus up to *anu-prajñapti* made its appearance in 1942, the total number of pages in all the six fasciculi being no more than 266. The Sinhalese-Sinhalese Dictionary, though more urgently needed than the Sinhalese-English, was published appreciably later, the first fasciculus ending with *aktol* appearing as late as 1937 and the fifth ending with *aḍu-vädi* in 1941, the total number of pages being only 232.

In 1941, the work of compiling the Sinhalese Dictionary was undertaken by the University of Ceylon, reviving once more the hopes of the scholars of a speedy conclusion of this great task. The public waited patiently for eight years, sustained by its confidence in our University. But a dictionary on the lines designed by Sir D. B. Jayatilaka did not see the light of day ; in its stead, there appeared the first volume of a Shorter Sinhalese-English Dictionary. The reception accorded to this production by discerning critics, the fate that overtook it and the return to Sir D. B. Jayatilaka's plan, are matters still fresh in the memory of the public. I need not, therefore, dwell on that chapter in the history of Sinhalese lexicography. Suffice it to say, Sinhalese lexicography has little to show for the money spent during those eight years.

Many have been the reasons adduced to explain the inordinate delay in the preparation of this dictionary.† Let us examine some of the excuses.

We are told that collecting etymological data has slowed down the rate of progress. There is no indication, however, in the hitherto published portions, that the etymology of every word in the language is dealt with in the dictionary. The etymology provided is only in respect of words whose origin is quite obvious ; nor is the information given always free from error.

Another reason advanced for the delay is that much research has been found necessary for ascertaining the meanings of certain words. This, however, is not always apparent in the portions already published. As a matter of philological interest, it is perhaps not out of place to draw the readers' attention to certain comments I have made later on.

It was even said that the Oxford Dictionary of the English language took so many years to complete ; also that these lexicographers were waiting until the Sinhalese language had completed its development, *i.e.* until it is dead, in order to finish their task.

---

* It has been said that no literary work comparable with this Dictionary has ever been undertaken in Ceylon since the days of Bhadanta Buddhaghosa. The statement perhaps contains a clue to the reluctance of our lexicographers to bring their labours to an end: for, we are told, that the end of Buddhaghosa's literary labours was marked by an earthquake. We are greatful to these lexicographers for having spared us the inconvenience of similar occurrance within our lifetime, but they have provided us with shocks of a different kind.

† Perhaps the experience of the Cat in the Hitopadesa Fable, who speedily and efficiently carried out the commission entrusted to him by the Lion, has some bearing on the speed at which the lexicographical machinary of our University moves.

While these attempts at lexicon-making were going on, the public demands for a concise and authentic dictionary were becoming more and more insistent. Professor G. P. Malalasekera informed me of his intention to compile such a work in 1934. I did not, therefore, think it necessary that another person should work towards the same end. At the time I edited the *Kavsilumina*, the need of a reliable Sinhalese Dictionary was brought home to me more forcibly than ever before. I accordingly took the first steps needed for preparing a dictionary of my own. A start was made in 1946. Surprisingly, the progress made exceeded all my anticipations and I was happy to be able to present Dr. Malalasekera with an index of words in a large number of classical Sinhalese texts in 1948. I must here acknowledge with deep gratitude the assistance of several Bhikkhus and laymen who helped me in collecting the words. A full list of these helpers will be found on page XL. The indexing of words kept me occupied till 1947. But, on account of illness, I had to lay aside the rest of the work until May 16, 1949. I was able to complete the first volume, now being placed before the public, in May, 1951. The work has now reached the proportions of a fairly exhaustive dictionary. It is hoped to conclude this task by the end of 1953.

A question to which I gave considerable thought before deciding on the plan of my work was whether I should include in it the etymologies of words. In Sinhalese, as in every language, there are many words—about 25 per cent, I believe—whose etymologies, if they are to be convincing, have to be dealt with at some length. Had I done so, the present Dictionary would have become much more voluminous than it is at present. The cost of printing etc., would have appreciably increased. On the other hand, to give the obvious etymologies while omitting those with regard to which the student and even the scholar need guidance, would not have served much purpose. I, therefore, decided not to make this an etymological Dictionary. This decision also has had a bearing on the arrangement of the material. Etymology being out of consideration, the individuality of a word is taken as its present form and not its origin. In some instances, however, the etymology has been included where it was considered necessary to substantiate the meaning given.

I have endeavoured to make the Dictionary as compact as possible, though not at the expense of its contents. For this purpose, I have followed the methods adopted by Monier Williams and Apte in their respective Sanskrit Dictionaries. If I had followed the methods of previous Sinhalese lexicographers, the words dealt with in these 496 pages would have required more than a thousand. I may cite this illustration. The Shorter Sinhalese-English Dictionary published by the University gives only the bare meanings of Sinhalese words in English, and does not quote any references. The present volume deals with all the important and classical words in the 435 pages of the University publication and hundreds more, in only 235 pages, and this, too, in spite of the fact that I have included more information.

The purpose of a dictionary is to help one to understand words, the meanings of which one does not know. If it does not do this, or misleads one, it cannot be called " scientific " as a dictionary. Sinhalese manuscripts, or even printed texts, often contain passages which are corrupt and some words from such passages have been admitted to these Dictionaries and arbitrary meanings given to them. Other words have been completely ignored.

J.* gives for the word *akalpa* in *Daḷadāsirita* (P. 15^{21}) the meanings " admitting of no comparison ", " without a match " and " incomparable ". According to the present Dictionary, these meanings are all erroneous. When editing the *Daḷadāsirita*, I found that the reading *akalpa* had been adopted in the printed texts other than my own. Rajasekhara, in his edition, gives *akalka* as a variant. That, in my opinion, is the reading which suits the context best. The meaning of *akalka* is " honest ", " free from impurity ". A dictionary which professes to be etymological should not have given such meanings calculated to mislead not only students but also scholars, having as they do no time to test whether an interpretation found in what is meant to be an authoritative work is appropriate in the context in which the word occurs.

J. has a word *akij*, of which the meanings are given as " not difficult ", " easy ", " common ". The contexts in which the word is said to occur is the phrase *akij boj ăyi vat ăta da vaḷahā no deti*, found in the printed text of the *Dhampiyā Aṭuvā Gäṭapadaya* (*Dhg.*), 107^{8}. J. takes this word as derived from Pali *akiccha*. To derive *akij* from P. *akiccha* is against the ascertained rules of Sinhalese phonology, for there is no other instance of *-cch* at the end of a word changing to *-j*. *Boj*, which is associated with *akij*, is equivalent to P. *bhojja*. The word in Pali which often forms a pair with *bhojja* is *khajja*. In Sinhalese literary works, the Sanskrit compound *khādya-bhojya* is often met with. In the *Dhg.* itself, *khajja* has been rendered as *kaj* and *kaju*. What appears in the printed text as *akij* should, therefore, have been *kaj*. It seems likely that *akij* never had a real existence in the language and that J., in admitting it, has " enriched " Sinhalese.

J. also has a word *adusara* (fond of, devoted, addicted to) of which the look is very suspicious. It occurs in the printed text of *Dhg.* 51^{13} in the phrase *dan hā saṁvibhāgayehi adusara*, given as the paraphrase of P. *dāna saṁvibhāga ratō*. The meaning suits the context, but that the form *adusara* is a scribal error can be proved by the collation of similar phrases in that text itself. The P. compound *dāna-saṁvibhāga-ratō* is paraphrased in two other places of the *Dhg.*, namely, pp. 88^{25}, 123^{17}. Further in the *Dhg.* pp. 12^{30}, 88^{20}, 96^{15}, 123^{15} the word *äluṇe* is given as the meaning of *rata*. In all these places, *äluṇe* occurs as the equivalent of *rata*. If the word has been interpreted in six places as *äluṇe*, it is reasonable to conclude that *adusara* occurring in the seventh place as its equivalent is a mislection for *äluṇe*. A word *adusara* occurs nowhere else. These instances indicate that both these Dictionaries contain material admitted without due examination of its genuineness. There is no indication that there are reasons for doubting their claim to be considered as Sinhalese.

U.† copies these inaccuracies, but as it contains more words, the corrupt readings, too, are proportionately greater in number.

Anukkattuli, which is interpreted as " a kind of musical instrument " in U., is also a corrupt form occurring in the printed texts of the *Thūpavaṁsa*. The corresponding *anukkam tuṇḍi* occurs in 5^{27} of *Daṁbadeṇi Asna*. *Anukkam* and *tuṇḍi* are two separate words, both of Tamil origin, which are the names of musical instruments.

* The Sinhalese-English Dictionary and the Sinhalese-Sinhalese Dictionary under the general editorship of Sir D. B. Jayatilaka are referred to in the ensuing paragraphs by the abbreviations J. and Js. respectively.

† The Shorter Sinhalese-English Dictionary compiled by the University of Ceylon is referred to in the ensuing paragraphs by the abbreviation U.

The word *āvijita*, occurring in the printed text of the *Dhg.*, p. 241[9], in the phrase *vicarita maggaṁ—suru mañgu; āvijita mañgu yi sē yi* is explained in U. as "walked along", "traversed". The meaning suits the context, but is not conveyed by the word which connotes "conquered previously" or "having come conquered". As this is given as an equivalent of P. *vicarita*, a word with that meaning is out of place. It must, therefore, be due to a scribal error. The probability is that the author wrote *äviji*, equivalent to later *ävidi*, which could easily have been corrupted to what we find in the Mss. and in the printed text.

U. has a word *uvasevani-kam* which, too, is clearly taken from a corrupt reading. It is explained as "a destructive *karma* which prevents the fruition of another *karma*". The word occurs in the phrase *nirayasantāpo upaṭṭhahi yannen uvasevani kamhu vivā upataṭa aramuṇuhi nimit väṭahū sē kīhu* of the *Dhg.*, p. 50[31]. The above interpretation of U. is appropriate only if *uvasevani-kam* be taken as derived from P. *upacchēdaka-kamma*. But the extract above quoted is itself proof that this *uvasevani kamhu* is not equivalent to *upacchēdaka-kamma*. *Aramuṇuhi nimit* in the above extract should also be corrected to *aramuṇu gīnimit* (P. *ārammaṇa* and *gatinimitta*). Thus, the expression conveys the meaning: "by *niraya-santāpo upaṭṭahi* has been pointed out how the sign appearing at passing away, which is the object to be grasped for causing re-birth, and which is the result of the action named *uvasevani-kam*, was made to be comprehended". The reference is to the story in which Cunda, the pig-keeper, who was at the point of breathing his last, saw the flames of hell-fire as a sign of what birth he was to acquire after death. This phenomenon was caused by the intervention of the *karma* referred to by the word occurring in the printed text as *uvasevani-kam*. It is the *karma* which causes the next birth after one's death (*paṭisandhi-janaka-kamma*) that makes the *gati-nimitta* to appear. The *karma* known as *upacchēdaka* does not cause that effect. The next birth is caused by either of the two *karmas*, *upapajja vēdaniya* or *aparāpariya-vēdaniya*. Of these two, the first must be taken here. This is clear from "*duṭudhamveniyakam*" which precedes the extract quoted above. What we should have in the place of *uvasevani-kam* is a Sinhalese word equivalent to *upapajjavedaniya-kamma* or *aparāpariya vedaniya-kamma*, if the passage is to give a coherent meaning in accordance with Buddhist metaphysics. A derivative from *aparāpariya-vedaniya-kamma* would be quite dissimilar to what the Mss. actually show, but an old Sinhalese word equivalent to P. *upapajjavedaniya-kamma*, *i.e.*, *uvavada veniya-kam* in the hand of scribes not familiar with these doctrines, could have led to *uvasevani* of the Mss. There is, therefore, justification for such an amendment, without which the passage and the meaning given for the particular word in U. would lead to a misunderstanding of an important doctrine in Buddhism.

The above instances are restricted to words, whose claim for a place in a Sinhalese lexicon is open to serious question. There are many such in U.

I do not, of course, deny that a deviation from the norm in a language, when persisted in for a sufficiently long time by a sufficiently large number of people, itself becomes the norm at a subsequent period, and that such deviations should be taken notice of by lexicographers as well as by grammarians. The words to which I have drawn attention in the preceding paragraphs are not such variant forms, and do not have the sanction of long usage.

In this matter, I did not consider it proper to follow the course adopted by the aforementioned predecessors of mine in Sinhalese lexicography. In the case of a large number of words which are obviously corrupt in the Mss., I suggested, on grounds similar to those given above, what I consider to be the correct reading. I do not claim that such amendations are conclusive in every case. I have, therefore, given the word exactly as it is found ; the suggested amendment follows it with a query.

J. refers to the oldest form of Sinhalese by the term " Sinhalese Prakrit " and, therefore, has not taken note of words occurring in the early inscriptions. Sinhalese is as much of a Prakrit today as it was in the period referred to. There is no justification to restrict the application of the term " Prakrit " to the old language. I have, therefore, included in my dictionary all the words occurring in old inscriptions of which reliable texts are available.

Though, as a rule, it is the stem form or the root that is the subject of articles, I have also included irregular inflected forms, which bear little resemblance to the stem or root. Only those who are proficient in grammar would comprehend that *dene* is nominative singular of *dana*, and *diti* is the preterite of the root " *dis* ". The average student would not look for such forms under their respective stems or roots.

The numbering of the meanings of words, 1, 2, etc., does not indicate the primary and secondary character, etc. of the meanings. No attempt has been made at a classification on this basis.

I have not thought it necessary to include all words with the negative *a-* or *an-* prefixed to them, but directions as to how the meanings of such words can be ascertained are given in thick type on pages 3 and 50.

Of compound words, only the second member is given immediately following the first member which is taken as the subject of an article. The method followed can be understood by referring to — අ෴දීම (= අං අ෴දීම), — කඹුඹ (= අංකඹුඹ), etc., which follow the word " අං " on page 1 of the Dictionary. A compound of three members follow that which is formed of the first two, the symbol " -ං " indicating that the first two have to be supplied from the preceding (see for instance, අකුරු-බඳාව-අඩිය). This method has enabled me to compress a large number of words into a single page. Thus, it has been possible to bring the dictionary to a reasonable size without sacrificing the material that had to be included in it. Words with the prefixes *adhi-*, *apa-*, etc., are given as compounds under the respective head words.

In the arrangement of words, the order, after the first syllable, is: unvocalised consonant, vocalised consonant and conjoint conosnant, the compound words with an unvocalised consonant as the first member immediately following it. Thus *ak*, compounds with *ak* as first member, *aka*, *akāḍa*, *akäpa*, etc., *akkaṇḍi*, *akkha*, etc. *Ñg*, *ñj*, *ñd*, *ñḍ* and *ñb*, with half nasals come after the corresponding nasals; thus *añg* comes after *aṅghri* and *añjan* after *aññindriya*.

In compounds, when the second member is euphonically joined with the first, it is given as if it has not been so joined ; thus, after අකෝ comes—අකඹාඇ

(= අක්ෂරාභ්‍යාස), —අාගම (= අක්ෂරාගම) —ලක්ෂණ (= අක්ෂරලක්ෂණ), etc. The rules regarding the euphonic combination of vowels in Sanskrit as appropriate to my work is given at page XLV. In this, I have followed the method adopted in Apte's Sanskrit-English Dictionary.

A large number of words peculiar to Sinhalese texts on Āyurveda have been included. The names of diseases and drugs found in the *Yōgaratnākara* are almost all, I believe, included in this Dictionary.

Though this Dictionary is meant mainly as an aid in the reading of the classical Sinhalese texts, I have also included a large number of words which are current in the spoken language of today.

I have not made a particular effort to include newly coined words used in modern works, for such works have glossaries attached to them. Inclusion of such words would have made this Dictionary exceed in size the limit imposed by consideration of the cost of printing, etc.

For many words, references are given to the page and line, etc., of the printed books in which they occur. These, I hope, will prove to be of assistance to students engaged in linguistic and other branches of research. In the case of rare words, references are given to all the contexts in which they occur ; one reference has been considered sufficient for those which are not rare. References were not considered necessary for words which are of very common occurrence. A list of texts from which words were drawn is given in pp. XXXV–XL with abbreviations.

I have spared no pains in order to make this Dictionary as comprehensive and lucid as possible. I do not, however, maintain that it is free from errors or deficiencies. A dictionary wholly free from errors, and complete in every respect, has yet to be produced in any language in the world.

Even in J. and Js., on the production of which such vast sums of money have been spent, and so many persons have laboured, there are, as Sir Baron Jayatilaka himself admits in the Introduction to Js., numerous errors, many of which could have been avoided with a little extra thought and care. In the few fasciculi which the editors have succeeded in bringing out of Js., a large number of words which occur in literary works have been left out.

The material used in U. is the collection of words made under the direction of Sir D. B. Jayatilaka. Though this Dictionary has " shorter " in its title, the shortness has not been aimed at by the omission of any words which its editors were in possession of, as instanced by the inclusion of such colloquial and sometimes spurious words as *añci-āru, appajjā, äbittayā, äyi kristuvē*, etc. Even in the first part of that dictionary, not to mention the others, many words found in ancient texts have been omitted. In fact, the collection seems to be defective in many other respects, too.

In both these dictionaries, many, indeed, are the errors that could have been avoided. Js. gives the meaning " roof-ridge ", " the top of the roof " for the word

ak-senag by which the *Kaṅkhāvitaraṇī Piṭapoṭa* 21[17] paraphrases P. *nimbakosa*. Accordingly, P. *nimbakosa* should mean " the top of the roof ". But the *Dhammapadaṭṭhakathā* (P.T.S. Edition, vol. I., p. 26) states that a *yakkhiṇī* named *Kālī* was installed at the *nimbakosa* of a house, and that she did not wish to remain there as the children of the house were in the habit of using that particular place in answering calls of nature (see also *Saddharmaratnāvalī*, edited by Sir D. B. Jayatilaka, p. 94[26]). If we take Js. as our authority on the point, we have to conclude that little children in those days used to get up to the top of the roof for this purpose. For the correct meaning, see the present Dictionary (s.v.).

Js. gives the meaning of *accaya-dāna* as " an alms-giving on behalf of a person after his demise ", and quotes in support the extract " *accaya-dānaya vanāhi gihidharmayaki* ", " an *accaya-dāna* is a *dharma* of laymen ". U. follows it in stating that *accaya-dāna* is " an alms-giving in the name of a deceased person ". Js. and U. have thus taken *accaya-dāna* to be the same as *mataka-dāna*. But a *mataka-dāna* is not restricted to laymen only ; there is no prohibition to a *bhikkhu* to give a *mataka-dāna*. The extract quoted, therefore, does not support the meaning given. *Accaya-dāna*, as I have pointed out in this Dictionary, is a gift (*dāna*) made at death (*accaya*), *i.e.*, " a last will " or " testament ". The statement that it is a *dharma* restricted to laymen indicates that such a last will is valid in law for laymen only. It is well-known that any private property of a *bhikkhu* (including a *sāmaṇēra*) becomes the property of the *saṅgha* on his death. In other words, it is not lawful for a monk to bequeath his private property by last will to any person. This is one of the gravest errors committed by our " scientific " lexicographers, for it is likely to mislead judges in law-suits over *sāṅghika* property.

For *aññabhāgī saṅgaveses*, J. gives the meaning " a *saṅghādisēsa* offence (Vin. III., 166–170) which consists in imputing to an ordained *bhikkhu* a fault committed by another *bhikkhu* ". Js. differs from this interpretation and defines this offence as " the grave offence resulting from charging an ordained monk of an offence, having seen that offence has been committed by one who has been convicted of a *pārājikā* offence, or by causing such a charge to be made ". Neither of these interpretations is in accord with Buddhist Ecclesiastical Law. The correct interpretation will be found in this Dictionary (s.v.).

Js. explains *aṭa-jana*, occurring in the phrase *aṭa-janahaṭa pahan karanne* in the *Dhg.*, 241[19], as " the eight persons who have attained the four paths and the results (thereof), the eight Aryan personalities ". In Buddhist phraseology, the eight Aryans are those in the eight stages of the path leading to sainthood. The above phrase in *Dhg.* is the paraphrase of Pali *aṭṭhannam pahānam karonto*, occurring in the *Dhammapadaṭṭhakathā* (P.T.S. Edition, VOL. III., p. 402), where the eradication (*pahāna*) of an octad is spoken of as a desirable consummation. If we take Js. as our authority, the eradication of those in the various stages of sainthood is recommended in one of the sacred books of Buddhism. To a Buddhist, there is no more heinous sin than the liquidation of an *arhat*, as one who has attained to the fruits of the fourth stage of sainthood is generally known. And this liquidation of saints and saints in embryo receives sanction on the authority of lexicographers. The octad of which

the eradication is recommended, however, is not the eight Aryans but a group of eight undesirable mental states with false views as the first (see my Dictionary, s.v.).

J. is also wrong when it defines an *at-deṇi* as "a (wooden) trough or basin used for washing the hands". U. admits all these and other errors. There being a much greater number of words in U., the errors are greater in number. There is no space here to dwell at length with them all, but a few examples are cited below :

The word *Asipāsa* is interpreted as "one having swords for snares, name of a class of deities". This meaning is quite wrong, for there is no reference in any old work to a class of deities called *Asipāsa*. This word occurs in the Sinhalese *Milindapraśna*, p. 217, in the sentence "*mahāpṛthiviyehi janasamūhayō ven ven va pavatiti. Hē kesē da yat—Mallavayō ya . . . . ., Asipāsayō ya, ... yanādi jana samūha kenek ät da*". "There are classes of people in this broad earth, having independent existence, for example Mallavas, Asipāsas, etc.". Had the editors of the U. not being content with appropriating to themselves a creation of others, referred to the *Milindapraśna*, the only place in which the word has so far been found, it would have become clear to them that the Asipāsas were a corporation, perhaps of a military character. The Sinhalese passage quoted above is an exact translation of the corresponding Pali in the *Milindapañha* and, by some curious error, the editors of the Pali Test Society's Dictionary have given a wrong meaning to it, which my predecessors have copied with some unimportant alterations.

One of the meanings given to *upanna* by U. is "present, gift". This, too, is an error which has crept in for the reason that these lexicographers strive to emulate the *paranirmita vaśavartins*.* The word occurs in the story of Nandathera in the *Saddharmaratnāvalī*, in the phrase *nätak davasin duṭu piya-rajjuruvaṇa upannak dennāk men gāthā pamaṇekin sōvān karavā*, "as if he (the Buddha) were giving an *upannak* to the king, his father, who was seen after a long time, he made him attain the stage of *Sotāpanna* (stream-winner) by a discourse consisting of a single stanza". The glossary attached to Sir D. B. Jayatilaka's edition of *Saddharmaratnāvalī* connects *upannak* with Sanskrit *upāyana*, and interprets the word as "gift". U. has done nothing but followed this. It did not, however, occur to the editors of U. to test the appropriateness of the meaning by examining the passage in which the word occurs. The story relates how the Buddha met His own father after a long interval, in fact, for the first time after the Enlightenment. The occasion required that the father be shown special consideration by delivering to him a long discourse. This would have been the way that average mortals behave. But the Buddha, in His wisdom, thought it fitting that His father be converted by the utterance of a single stanza. And this is compared to giving an *upannak* to one who had come after a long time. When a person visits a relative or friend after the lapse of a long interval, the customary procedure is to entertain him to a specially prepared feast. The Buddha's procedure was in direct contrast, just like entertaining such a welcome guest by what has been ordinarily prepared for the meals of the inmates of the house. In this sense, *upannak* has to be equated with the word from which it can obviously be derived, *i.e.*, P. *uppanna*, Skt. *utpanna*. Thus, the meaning "gift" is inappropriate in the context.

* This word, which means 'those who control what is created by others', is the name of the denizens of the highest heaven in Buddhist cosmology. The heaven just below is called Nirmanarati 'those who delight in creation'.

Phonologically, too, the derivation of *upan* from *upāyana*, is hardly admissible. Witness, for example *rasayin* for Skt. *rasāyana* and *parayin* for *parāyaṇa*, etc.

The word *ahupāvata* current in the speech of the villagers has been altered by U. to *ahupäväta*, and its prototype *asupāvata* into *asupäväta*. This word, which occurs at p. 165[9] in Sir D. B. Jayatilaka's edition of the *Saddharmaratnāvalī* (*Sl.*) as *asupāvata*, has been altered to *asupäväta* at 559[18] of the same publication. The glossary attached to this edition also has adopted the form *asupäväta* and equated it with Skt. *śasya-pravṛtti*. It has been interpreted as " fertility ". In spite of this, it is pointed out that the modern form is *ahupäväta*. The editors of U. have copied this arbitrary alteration which stands in the way of the proper understanding of the word. The word *hasupä*, in the *Viśuddhimārga-mahā-sanya* (edited by B. Saddhatissa Thera, p. 79), in the sentence *vapuḷa hot tamahaṭa viya yutu hasupä no balā bijuvaṭa kannakhu men*, definitely proves that *hasupāvata* is a compound of three and not two words as adopted in the edition of the *Sl.* referred to. *Hasupā*, it is clear from the above extract, means " harvest " and has to be interpreted equating it with Skt. *śasya* (Sin. *has*) and *utpāda* (Sin. *upä*). The last member of the compound *vata*, has therefore to be taken as derived from Skt. *vastu*, P. *vatthu*, the literal meaning of the whole compound being " wealth derived from the production of grain ", which in the speech of the average villager of today has acquired the secondary meaning of " prosperity ", " abundance ", etc.

The verb *avaṭanavā*, of which the meaning is given in U. as " to cause to be surrounded or enveloped ", is another example of a fictitious word. This verb, it is clear, has been built up on the basis of the corrupt absolutive form *avaṭavā* occurring in the passage *guṇen avaṭavā Budun däkiya yutu sē pāha* (*Dhg.* p. 81[22]). Even if *avaṭavā* be a genuine form, the meaning given to it is inappropriate, for the idea of surrounding or enveloping with good qualities is absurd. What the phrase says is that a reluctant individual was persuaded to see the Buddha by attracting him to the Master by a recital of the great qualities of the latter. The absolutive form in question which goes back to the Pali *āvaṭṭana* has to be rendered by " having attracted ". It is also possible that the verbal stem in Sinhalese should be treated as *avuṭa* and not *avaṭa*. *Äviṭi*, *äviṭu* and *äviṭili* are forms traceable to the same root.

U. gives inaccurate meanings to words occurring in Buddhist texts. To take only one such instance, the word *anto-vuttha* is explained as " (Vin.) one who has lived in (a forbidden dwelling) ". The abbreviation " Vin." in parenthesis indicates that this is a word found in the *Vinaya Piṭaka*. When the word is interpreted as a term in Buddhist Ecclesiastical Law, it means a *yāvakālika* and *yāmakālika*, *i.e.*, food and fruit juice, appropriate for the *bhikkhus*, kept even for a night in a dwelling place of an ordained *bhikkhu* without being given in charge of an unordained one.

The aforementioned dictionaries have cost vast sums of public money. A large and well-paid staff including a large number of university graduates has laboured long years to produce whatever results they have achieved. Everything in the way of office accommodation, library facilities and other amenities has been provided for them and dictionary compilation is their full-time job.

In contrast to these conditions, I have had to work almost single-handed, using my bed-room as both my library and laboratory. Apart from receiving monetary recompense for my work, I have had to find the money for printing and the purchase of books necessary for reference. Further, numerous other calls on my time prevented me from devoting undivided attention to the work.

When the published parts of the dictionaries I have referred to, produced under almost ideal conditions, contained so many errors, it would, indeed, be a miracle if this work of mine were perfect. Unlike in the case of other literary works, detection of errors in a dictionary is difficult, and takes more time as they come to light only as the dictionary is being used. Errors may be found in this Dictionary that have crept in through inadvertence. The appropriateness of the meanings given may be tested by critics, for, excepting in words of very common occurrence, I have given references to the texts in which they appear.

In an "errata" I have given a list of errors undetected in proof-reading. Some of these have been a cause of surprise even to me. I may give one instance. The word *kala* (කල) in thick type at the head of column 2 of p. 234 should be corrected to *kaḷa* (කළ).

My aim to be of assistance to students who need a suitable Sinhalese Dictionary has now been partly achieved. The 496 pages now published comprise half the Dictionary. I hope to produce the other half beginning with *pa* in two or three years' time. Much of it is ready for the press even now and the size of the second volume may be inferred from the fact that the portion from ප to the word ලොව්තුරා covers more than 400 pages of foolscap. I expect to complete the Dictionary in three volumes, the third volume being devoted to proper names occurring in Sinhalese literature on the line of English dictionaries of proper names. Many proper names, as a rule, are, therefore, not dealt with in the first two volumes.

It was not my intention to undertake a work of this magnitude, for, I had not the means for printing it and I did not want to solicit aid from wealthy people. My aim was to restrict the Dictionary to genuine Sinhalese words occurring in old texts, and those still found in the mouths of the unlettered but not uncultured Sinhalese peasant. These are the words that cause even scholars to stumble. The word *ahupāvata* under reference proves this statement clearly. Today, unfortunately, these words, which are a key to the distinctive character of the Sinhalese language, are fast becoming obsolete on account of the craze of "progressive" writers to use Sanskrit words.

My original intention was to publish a comprehensive collection of Sinhalese words omitting the thousands of Sanskrit, Pali and Tamil words that have crept into the language, but I was persuaded by Mr. A. W. Kaluaratchi, District Inspector of Schools, to revise my plans and to aim at a concise dictionary which takes into consideration all aspects of the language in its 2,500 years of development. He also told me that there was the possibility of my obtaining a Government grant to meet the cost of printing.

An application for a grant was accordingly made to the Government, and the Hon'ble Mr. C. W. W. Kannangara, the then Minister of Education, acting on the advice of the late Mr. S. L. B. Kapukotuwa and Mudaliyar E. A. Abeysekera, the then Chief Sinhalese Translator to the Government, informed me that he was prepared to give all assistance to this work, which was of such value to the community. Before anything was done in this matter, Mr. Kannangara's place was taken by the Hon'ble Mr. E. A. Nugawela. The latter, however, took up the matter where the former had left it, and successfully piloted the proposal for a grant through the Cabinet and Parliament. The Government agreed, on certain conditions, to make a grant of Rs. 15,000 to meet a part of the cost of printing which was then estimated by me to be about Rs. 30,000. Subsequently, printing costs have risen and it is found that the bill will be in the region of Rs. 60,000.

The grant was sanctioned quite readily ; and I must record here with gratitude that Mr. L. J. de S. Seneviratna, Permanent Secretary to the Minister of Education, dispensed with some of the formalities and made available the assistance effectively. I am very happy to record the interest taken by Messrs. Kannangara, Nugawela and Seneviratne in my work; their encouragement has been largely responsible for the successful completion of my task.

The names of those who assisted me in the collection of words and in proof-reading are given at pp. XL & XLI; and had it not been for their assistance this volume could not have been completed so speedily.

Dr. S. Paranavitana, Archaeological Commissioner, furnished me with words from the Sīgiri graffiti with their meanings. I must record here my deep debt of gratitude to him. His assistance to me in making this compilation, I cannot estimate with anything like adequacy. In spite of his very arduous duties which involve so much of travelling throughout the country, he made available to me part of his time whenever I required his guidance or his most valued opinion on a problem. I am happy to mention here that, chiefly with the help of Dr. S. Paranavitana, I was able to correct many corrupt readings appearing in printed copies of inscriptions.

Mr. A. W. Kaluaratchi rendered me help in numerous ways, and these alone enabled me to devote my undivided attention to my research without having to look for any of my material needs. Whenever I had to procure a book or compile an index, the work was done for me very willingly. The invaluable aid he rendered me in a secretarial capacity not only made my work less arduous, but also hastened its accomplishment as well.

Mudaliyar E. A. Abeysekera, retired Chief Translator to Government, was also a never failing source of encouragement to me in my work. I am grateful to him for the interest he took in this compilation. I also record with gratitude the services rendered to me in this connection by the following gentlemen : Messrs. C. W. Perera and A. Ratnapala of the Ministry of Education, Mr. A. Panditaratna and Mudaliyar K. W. D. A. Wijesinghe of the Education Department.

I also express my gratitude to the Manager and the Board of Management of the Mahabodhi Press for their help to make this work of mine a success.

To these all, I give my thanks and my blessings.

Vidyodaya Pirivena, Maligakanda,
Colombo, July 3, 1952.

W. SORATA.

N.B.—I have great pleasure in stating here that a considerable number of copies of this book is presented to the Government of Ceylon through the Department of Education for distribution among various institutions.

W. S.

ග්‍රන්ථසඞ්කේතවිවරණය

වචන හා කරුණු ද උපුටාගත් පොත් සහ ඒ සඳහා යොදු ලකුණු.

මෙහි 'A' යන්න දරණ පෙත්නි පිටුවල අඞ්ක ලොකු ඉලක්කමින් ද පේළිවල අඞ්ක කුඩා ඉලක්කමින් ද,

'B' යන්න දරණ පෙත්වල පද්‍යඅන්ගේ අඞ්ක ද,

'C' යන්න දරණ පොත්හි සඤ්ඤෙහි හෝ පරිච්ඡේදයෙහි අඞ්කයට අනතුරුව පද්‍යඞ්කය ද දක්වන ලදී.

(ග්‍රන්ථනාමයට අඟින් වරහන්ඇතුලෙහි යෙදුනේ ඒ ග්‍රන්ථය කරණලදුයි සැලකෙන ඝනවම්සේ අඞ්කයයි).

සඞ්කේතය.		ග්‍රන්ථය.	කර්තෘ හෝ ශෝධක හෝ භාෂාන් මුද්‍රණාලය.	මුද්‍රිත වර්ෂය.
1	අවද.	අවදානනය A (12 ශ. ව?)	අභයගුණරත්න	1910
2	,,	,, (අමුද්‍රිත)		

(මෙහි වචනාවලට අඟින් කටුගෙයි පොත්තුලෙහි තිබෙන පොතෙහි පත්ඉරුවල මුලකුරු හා පේළි අඞ්ක ද දක්වන ලදී).

3	අත්.	අත්තනගලුවංසය A (14 ශ. ව?)	ජේම්ස් අල්විස්	1887
	අත් 2.	,,	පණ්ඩිත පඤ්ඤාසාර ථේර සහ පණ්ඩිත විමලධම්මථේර	1931
4	අනා.	අනාගතවංශය A (14 ශ. ව.)	පණ්ඩිත මෙධානන්දථේර	1934
5	අභි.	අභිධම්මය A (නවීන).	වාගීශ්වර	1906
6	අභිධා.	අභිධානප්පදීපිකා.		1883
7	අභිධාස.	අභිධානප්පදීපිකා සන්නය (14 ශ.ව?)	පඤ්ඤාමොලිනිස්සථේර	1895
8	අභිවි.	අභිධම්මත්ථවිභාවිනීසන්නය A (නවීන)	පියදස්සිථේර සහ සොමානන්දථේර	1931
9	අභිස.	අභිධම්මත්ථසඞ්ගහ සන්නය (12 ශ.ව)	පඤ්ඤාමොලිනිස්සථේර	1916
10	අමර.	අමරකෝෂය B	විමලජෝතිථේර	1934
	අමර 1	,, A	බටුවන්තුඩාවේ	1880
11	අමං 1.	අමංවතුර A (12 ශ. ව)	මහානාම	1922
	අමං 2.	,, A	සොරතථේර	1948
12	ඇංපෙන.	සංස්කෘත ඉංග්‍රීසි ශබ්දකෝෂය	ඇංපෙ	
13	උඅක.	උදානඅඨකථා A	ශේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටකමුද්‍රණය	
14	උපා.	උපාසකජනාලඞ්කාරය A (18 ශ. ව)	සුගුණපාල ථේර	1930
15	උමංදූ.	උම්මග්ගජාතකය A (14 ශ. ව)	සයිමන් ද සිල්වා	
	උමංදූ 2.	,,	අමරමොලි ථේර විමලධම්ම ථේර	
16	එස	එලුසදස් ලකුණ B (13 ශ. ව?)	සොරතථේර	1935
17	කඞ්ඛා.	කඞ්ඛාවිතරණී පිටපොත A (12 ශ.ව?)	පඤ්ඤාසෙඛරථේර	1936
18	කති.	කතිකාවත් සඟරාව A (මිශ්‍ර ලිපි)	ජයතිලක	1929

සඤ්ඤානය.	ග්‍රන්ථය.	කර්තෘ හෝ ශෝධක	මුද්‍රිත වර්ෂ.
		නොහොත් මුද්‍රණාලය.	
19 කව් පැ.	කව්සිළුමිණි පුරාණ සන්නය (13 ශ. ව?)	ශ්‍රී සිද්ධාර්ථස්වාමීන්ද්‍ර	1892
කව්.	කව්සිළුමිණ B (12 ශ. ව)	සොරත ථෙර	1946
20 කාදම්බරි	කාදම්බරි ටීකා A	බොම්බායේ නිර්ණය සාගර	1921
21 කාසූ.	කාමසූත්‍රම්		
22 කාශි.	කාව්‍යාදර්ශ පුරාණ සන්නය C (15 ශ. ව)	ශ්‍රීධම්මාරාම සවාමීන්ද්‍ර	1925
	(මෙහි 4-1 යනාදි වශයෙන් '4' යෙදුනේ නාතීය පරිවෙජ්දයෙහි අග 1 සිට අඛණ්ඩ යෙදුනු කොටස සඳහා ය.)		
23 කාශෙ 1.	කාව්‍යශෙඛරය C (15 ශ. ව)	බවුවන්තුඩුවේ	1929
කාශෙ 2.	,, C	ශ්‍රී ධම්මාරාමසවාමීන්ද්‍ර	1935
24 කුදු.	කුදුසික සන්නය B (12 ශ. ව?)	සුමෙධඞ්කර ථෙර	1894
25 කුස	කුසජාතක කාව්‍යය B (17 ශ. ව)	ඒජාගවඞීත කා සුගතපාල	1928
කුස 2.	,, B	පණ්ඩිත අමරමොලි ථෙර	
26 කෝ.	කෝකිල සන්දෙශය B (15. ශ. ව)	පෙරේරා	1906
27 ගණ.	ගණදෙවිඇල්ල B (18 ශ. ව)	මංදම්පාගන්ත්‍රාලය	
28 ගඩහා.	ගඩහාරොහණවණ්ණාව B (18 ශ. ව)	අඛේවිත්‍රම	1932
29 ගිරා.	ගිරාසන්දෙශය B (15 ශ. ව)	සුගතපාල	1927
ගිරා-2	,, B	සොරතථෙර	1949
30 ගුත්.	ගුත්තිල කාව්‍යය B (15 ශ. ව)	ගුණවඞීන	1916
ගුත් 2.	,,	අමරමොලි ථෙර	
31 චපි අ.	චරියාපිටකඅට්ඨකථා A	ඛේවාවිතාරණත්‍රිපිටක මුද්‍රණය	
32 චූව.	චුල්ලවග්ගපාළි	විපුලසෙනථෙර	1909
33 ජා.	පන්සියපණස්ජාතක පොත (14 ශ. ව)	ජිනාලඞ්කාර යන්ත්‍රාලය	1924
34 ජා අට්ඨ 1-7.	ජාතකඅට්ඨකථා 1-7 කාණ්ඩ	ඛේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටක මුද්‍රණය	
35 ජාගැ	ජාතක අට්ඨ ගැටපදය A (12 ශ. ව?)	ජයතිලක	1943
36 ජාගැ	,, අමුද්‍රිත		
	(මෙහි ජාතක නාමය හෝ කට්ටගෙයි පොත්ගුලෙහි තිබෙන පොතෙහි පත්ඉරුවෙහි මුලනුර හෝ දක්වන ලදී.)		
37 ජාන.	ජාතකනිදාන සන්නය A (13 ශ. ව?)	ශ්‍රී ධම්මාරාම සවාමීන්ද්‍ර	
38 ජාස.	ජාතක ගාථා සන්නය A (13 ශ ව)	ධම්මරතන නාහඤ ථෙර	1927
39 තිසර.	තිසරසන්දෙශය B (15 ශ ව)	කුමාරණතුඩුඛ	1927
තිසර 2.	,,	පණ්ඩිත එම්ලඩම්ම ථෙර	
තිසර 3.	,,	පණ්ඩිත ජිනරතන ථෙර	
40 ථූප.	ථූපවංසය (13 ශ. ව)	හෙට්ටිආරච්චි	1947
ථූප 2.	,,	පණ්ඩිත විමලධම්ම ථෙර	
41 දජා.	දශජාතකකථාවත්ථුව A (14 ශ. ව)	ගුණානන්ද ථෙර	1928
	(පන්සියපණස්ජාතකඅට්ඨකථාවේ අග කොටස).		
42 දඹ.	දඹදෙණිඅස්න A (14 ශ ව)	රණසිංහ	1928
43 දසොං.	දහම්සොඬකව B (17 ශ ව)	සොරත ථෙර	
44 දහම්.	දහම්සරණ A (12 ශ ව)	පණ්ඩිත ධම්මානන්ද ථෙර	1929
45 දළ.	දළදසිරිත A (14 ශ ව)	රාජශෙඛර	1920
දළ 2.	,, A	සොරත ථෙර	1950

සඬ්කේතය.		ග්‍රන්ථය.	කර්තෘ හෝ ශෝධක නොහොත් මුද්‍රණාලය.	මුද්‍රිත වර්ෂය.
46	ද්‍රව්‍ය.	ද්‍රව්‍යනාමාවලීඅකාරාදිය (නවීන)		
47	ධ අක.	ධම්මපදඅකථා A	හේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටකමුද්‍රණය	
48	ධගැ	ධම්පියාඅට්ඨවාගැටපදය A (10 ශ. ව)	ජගතිලක	1932
49	ධප්‍ර.	ධම්ප්‍රදීපිකාව A (12 ශ. ව)	ශ්‍රී ධම්මරාම සභාමිස්සු	1927
50	ධස.	ධම්මපද පුරාණසන්නය A (14 ශ. ව?)	ශ්‍රී දෙවමිත්‍ර සභාමිස්සු	1926
51	නිකා.	නිකාය සඞ්ග්‍රහය A (14 ශ. ව)	වික්‍රමසිංහ	1890
	නිකා 2.	,,	කුමාරණතුඩහ	
	නිකා 3.	,,	පණ්ඩිත අමරමොලි ථෙර	
52	නාමාය.	නාමායබින්දුව A	අභයසිංහ	1945
53	පගැ	පරිවාරගණඨිපදය A (13 ශ. ව?)	ධම්මරතන ථෙර	1914
54	පඤ්චි.	පඤ්චිකාප්‍රදීපය A (15 ශ. ව)	ශ්‍රී ධම්මරාම සභාමිස්සු	1896
55	පරෙවි.	පරෙවිසඤ්ඤෙය්‍යය B (15 ශ. ව)	විජයවර්ධන	1925
	පරෙවි 2.	,,	සොරත ථෙර	
56	පසං.	පදසාධන සන්නය A (13 ශ. ව?)	ශ්‍රී ධම්මානන්දසභාමිස්සු	1932
57	පසූ.	පපඤ්චසූදනී	ශ්‍රී ධම්මරාම සභාමිස්සු	1917
58	පැර.	පැරකුම්බාසිරිත B (15 ශ. ව)	අභයගුණරත්න	1922
59	පුනා.	පුරාණනාමාවලිය B (15 ශ. ව)	හෙන්රික් ජයතිලක	1923
60	පූ 1.	පූජාවලිය A (13 ශ. ව)	ජිනාලඞ්කාර යන්ත්‍රාලය	1928
	පූ 2.	පූජාවලිය A	සද්ධාතිස්ස ථෙර	1930
61	පූ 3.	පූජාවලි 34 වන පරිවේජදය A	පණ්ඩිත මෙධඞ්කර ථෙර	1932
62		ප්‍රාකෘතශබ්දකොෂය		
63	ප්‍රානි.	ප්‍රාතිහාර්‍යශතකය B (18 ශ. ව)	අබේවික්‍රම	1936
64	ප්‍රාස.	ප්‍රාතිමොක්ෂ පුරාණසන්නය A (14 ශ. ව?)	සුගුණසාර ථෙර	1901
65	බුත්.	බුත්සරණ A (12 ශ. ව?)	සොරත ථෙර	1931
66	බුත්ගැ.	බුත්සරණගැටපදය(නවීන)	,,	
67	බුදු	බුදුගුණාලඞ්කාරය B (15 ශ. ව)	ධම්මානන්ද ථෙර	1923
68	බෝගැ.	මහාබොධිවංශ ග්‍රන්ථපද විවරණය A (11 ශ. ව?)	ශ්‍රී ධම්මරාමසභාමිස්සු	1910
69	බෝව.	සිංහලමහාබොධිවංශය A (14 ශ. ව)	පඤ්ඤාසෙඛර ථෙර	1928
	බෝව 2.	,,	පණ්ඩිත අමරමොලි ථෙර	1950
70	භික්ෂුණීප්‍රාස.	භික්ෂුණීප්‍රාතිමොක්ෂ සන්නය A (14 ශ. ව)	සුගුණසාර ථෙර	1901
71	මනි	මහානිම්ජාතකය A (14 ශ. ව?)	පඤ්ඤාසෙඛර ථෙර	1928
72	මනු	මනුස්මෘතිය		
73	මපූ	මනෝරථපූරණිය	හේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටකමුද්‍රණය	
74	මයූ.	මයූරසන්දෙශය B (14 ශ. ව)	දීපඞ්කර ථෙර	1923
	මයූ 2.	,,	ගුණවර්ධන	
	මයූ 3.	,,	පණ්ඩිත අමරමොලි ථෙර	
	මයූ 4.	,,	කුමාරණතුඩහ	
75	මහා.	මහාවංශපාළි	සද්ධාතිස්ස ථෙර	1911
76	මවං.	සිංහලමහාවංශය		
77	මංඛව.	මංඛවනිදානය		
78	මිලි	මිලිඳප්‍රශ්නය A (18. ශ. ව)	ඒකනායක	1949
79	මුව.	මුවදෙව්දුවත හා පැරණි සන්නය B (12 ශ. ව)	බටුවන්තුඩාවේ	
80	මො.	මොරතොවවත B (18 ශ. ව)		

සඛ්‍යාතනාම.	ග්‍රන්ථනාම.	කර්තෘ හෝ සොධක නොහොත් මුද්‍රණාලය.	මුද්‍රිත වර්ෂය.
81 යෝ.	යෝගරත්නාකරය B (16 ශ. ව)	පෙරේරා	1930
82 රස	රසවාහිනීගැටපදය (අමුද්‍රිත) (14 ශ. ව?)		
83 රාජා	රාජාවලිය A (18 ශ. ව)	ගුණශේඛර	1926
84 රිදී.	රිදීවිහාරඅස්න (අමුද්‍රිත) (17 ශ. ව?)		
85 රූ.	රූඛන්මල් නිඝණ්ඨුව B (15 ශ. ව)	විජේසේකර	1914
86 රූප	මහාරූපසිද්ධි සන්නය (14 ශ. ව?)	ධම්මරතන ථෙර	1926
87 රූප 2.	,,	පණ්ඩිත පඤ්ඤාසාර ථෙර	
88	ලලිතවිස්තරය		
89 ලෝ.	ලෝවැඩසඟරාව B (15 ශ. ව)	කලුඅංරච්චි	1947
90 වදන්.	වදන්කවිපෙනෙ B (18 ශ. ව)	මාදම්පෑ යන්ත්‍රාලය	
91 වන.	වනවාසනිඝණ්ඨුව B (18. ශ. ව)	විද්‍යෝදය යන්ත්‍රාලය	1919
92	වංශත්ථප්පකාසිනී (අෂ්ටාඛ්‍යානදයාසංහිතා)		
93 වි 1 (විභා 1)	විශුද්ධිමාර්ගී සන්නය, 1 කාණ්ඩය A (13 ශ. ව)	ධම්මරතන	1890
94 වි 2 (විභා 2)	,, 2 ,, A ,,	,,	1888
95 වි 3 (විභා 3)	,, 3 ,, A ,,	,,	1888
96 වි 4 (විභා 4)	,, 4 ,, A ,,	,,	1900
97 වි 5 (විභා 5)	,, 5 ,, A ,,	,,	1917
98 වි 6 (විභා 6)	,, 6 ,, A ,,	සුමනසාර ථෙර	1926
99 වි 7	,, 7 ,, A ,,	සඞ්ඝරතන ථෙර	1946
100 වි 8	,, 8 ,, A ,,	,,	1948

(මෙහි පිටුවෙහි අඞ්කයට අගින් යෙදූ කුඩා ඉලක්කම්වලින් පළමුවැන්නෙන් තිරය ද, දෙවැන්නෙන් ඒ තිරයෙහි පේළිය ද දක්වනු ලැබේ. 7 වැනි කාණ්ඩයේ සමහර පිටු තිරුවලට බෙදා නොමැතිහි. 'විභා' යන්නෙන් ඇඟවුයේ ඒ ඒ සොධකයන් විසින් ලියූ විශුද්ධිමාර්ගාවතරණයයි.)

101 විS.	විශුද්ධිමාර්ගී මහාසන්නය A (13 ශ. ව)	ශ්‍රද්ධානන්ද්‍යස්ථවිර	1950
102 විමු.	විමුක්තිසඞ්ග්‍රහය (14 ශ. ව)	සිලරතනථෙර	1925
103 විචි.	විමතිවිනෝදනී	ධම්මාරාමථෙර	
104 වෘත්ති.	මොග්ගල්ලානව්‍යාකරණවෘත්ත්‍යන්නය (13 ශ. ව?)	ශ්‍රී ධර්මානන්ද සාමීන්ද්‍ර	
105 වෙස.	වෙසතුරුදා සන්නෙ (12 ශ. ව?)	කෙට්ටිආරච්චි	1950
106 වෛ.	වෛද්‍යකජෝතිෂ අභාරාදිය (නම්න)		
107 වෛශසි.	වෛද්‍යකශබ්දසිඤ්ඣ		
108 ශබ්දක	ශබ්දකල්පද්‍රුම		
109 ශමනී	ශබ්දසෞරභමහානිධී		
110 ශිසං I.	Epigraphia Zeylanika – ශිලාලේඛනසඞ්ග්‍රහය – 1 කාණ්ඩය		
111 ශිසං II.	,, ,, ,,	2 ,,	
112 ශිසං III.	,, ,, ,,	3 ,,	
113 ශිසං IV.	,, ,, ,,	4 ,,	

(මෙහි පිටුවෙහි අඞ්කයට අගින් යෙදුනු කුඩා ඉලක්කම්වලින් දැක්වෙන්නේ ඒ පිටුවෙහි ඇතුළත් ශිලාලේඛනයෙහි පේළිවල මුල යෙදුනු අඞ්කය යි. ශිලාලේඛන නැති පිටුවල දී නාම සාමාන්‍ය පේළි දක්වනා ලදී.)

සඬ්කේතය.	ග්‍රන්ථය.	කර්තෘ හෝ සොඬක නොහොත් මුද්‍රණාලය.	මුද්‍රිත වර්ෂය.
114 ශුසිං අ.	ශුද්ධසිංහලඅකාරාදිය	හෙන්ට්‍රික් ජයතිලක	1905
115 සංඅක.	සංයුත්තනිකායඅට්ඨකථා	ඡේවාවිතාරණත්‍රිපිටකමුද්‍රණය.	
116 සංශ.	සංඝාතශබ්දනිර්වචය		
117 සංසිංකෝ.	සංක්ෂිප්ත සිංහල-ඉංග්‍රීසි ශබ්දකෝෂය (1 කාණ්ඩය)	රත්නසූරිය	
118 සඞ්ඛ්‍යා.	සඞ්ඛ්‍යානාමඅකාරාදිය (නවීන)	ගුණසේකර	1930
119 සඟ.	සඟසරණ A (12 ශ. ව)	පණ්ඩිත ධම්මානන්ද ථේර	1929
120 සද්ධ.	සද්ධම්මාලඞ්කාරය A (14 ශ. ව)	සාරානන්දථේර	1931

(මෙහි 482 සිට 499 තෙක් පිටුවල අඩක පිළිවෙල වැරදී තිබේ. ඉන්දසෝභයෙහි දක්වන ලද්දේ නිවැරදි අඩක ය.)

121 සනි.	සරඝවනිනිඝණ්ඩුව	ඡේබ්‍රියෙල් ගුණවර්ධන	1918
122 සඳ.	සඳකිඳුරුදුකව B (14 ශ. ව)	ධම්මානන්ද ථේර	1931
123 සප්‍ප.	සමන්තපාසාදිකා A	ඡේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටකමුද්‍රණය	
124 සපදැ.	සබරගමුවේ පැරණිලියවිලි A	පණ්ඩිත සුමංගලවිමල ථේර	1942
125 සර.	සද්ධම්මරත්නාකරය A (15 ශ. ව)	සොරත ථේර	1930

(මෙහි 157 සිට 164 දක්වා අඩක පිටු දෙකක් බැගින් යෙදී තිබේ.)

126 සවි.	සවිඤාණාලඞ්කාරය A (18 ශ. ව)	ධම්මජෝති ථේර	1936
127 සලී 1.	සද්ධම්මරත්නාවලී A (13 ශ. ව)	බටුවන්තුඩාවේ	1925
සලී 2.	,, A	ජයතිලක	1929
128 සලිගැ.	සද්ධම්මරත්නාවලී ග්‍රන්ථපදවිවරණය.	ජයතිලක	
129 සස.	සසදෘවත (සඟ පුරාණසන්නය) B (12. ශ. ව)	ධම්මපාල ථේර	1934
සස 2.	,, විවරණය	කුමාරණතුඩාව	
130 සාරදී.	සාරත්‍ථදීපනී (විනය ටීකා)		
131 සාසෙ.	සාහිත්‍යසෙවනය (නවීන)	සොරත ථේර	1947
132 සැවුල්.	සැවුල් සන්දේශය B (17 ශ. ව)	විජයවර්ධන	1929
133 සැළ.	සැළලිහිණි සන්දේශය (හා පුරාණසන්නය) (15 ශ. ව) B	හෙන්ට්‍රික් ජයතිලක	1900
සැළ 2.	සැළලිහිණි සන්දේශ සාරාර්ථවර්ණනාව.	ශ්‍රී රත්නසාරමහාස්වාමීන්ද්‍ර	
134 සිංමඅ.	සිංහලමහාඅකාරාදිය (නවීන)	රෙවතමහාථේර	
135 සිංශකෝ.	සිංහල ශබ්දකෝෂය (1–5 කාණ්ඩ)	ජයතිලක	
136 සිංසාලි.	සිංහල සාහිත්‍ය ලිපි A (මිශ්‍රලිපි)	,,	1940
137 සිඛ.	සිඛවළඳ හා සිඛවළඳ විනිස A (10 ශ. ව?)	,,	1924
138 සිදත්.	සිදත් සඟරාව A (13 ශ. ව)	ශ්‍රී සුමඞ්ගලමහාස්වාමීන්ද්‍ර	1929
139 සිය	සියඹස්ලකර (හා පුරාණ සන්නය) B (10 ශ. ව)	හෙන්ට්‍රික් ජයතිලක	1902
140 සියඹ.	සියඹස්මල්දම B (18 ශ. ව)	රතනපාල ථේර	1949

සඞ්කේතය.		ග්‍රන්ථය.	කර්තෘ හෝ ශෝධක නොහොත් මුද්‍රණාලය.	මුද්‍රිත වර්ෂය.
141	සි.	සිඟිරිපදය B (10, 11 ශ. ව)	(යන්ත්‍රසංඛ්‍ය)	
142	සුපූ.	සුලු පූජාවලිය A (18 ශ. ව)	විද්‍යාභූෂණ යන්ත්‍රාලය	1913
143	සුභා.	සුභාෂිතකාව්‍යය B (17 ශ. ව)	රත්නාකර යන්ත්‍රාලය	1918
	සුභා 2.	,,	පණ්ඩිත අමරමොලි ථේර	
144	සුවි.	සුමඞ්ගලවිලාසිනී	ශේවාවිතාරණ ත්‍රිපිටක මුද්‍රණය	
145	සුශ්‍රැත.	සුශ්‍රැතසංහිතා		
146	ස්තූ.	ස්තූපවංශය (13 ශ. ව)	ජිනාලඞ්කාරය යන්ත්‍රාලය	1933
147	හංස.	හංසසන්දේශය (15 ශ. ව)	ශ්‍රීධම්මාරාමසභාමණ්ඩල	1926
148	හෙසි.	හෙරණසිඛවිනිස (12 ශ. ව?)	විමලබුද්ධි ථේර	1911
149	ABK.	Antiquarian Research, Kegalle.		
150	Ca.	සිංහල ඉංග්‍රීසි අකාරාදිය	Rev. Carter	1924
151	Cl.	,,	Rev. Clough	
152	G.	Glossary of Native, Foreign and Anglicized Words	H. W. Codrington	
153	TL.	Tamil Lexicon		

මෙහි නොදක්වූ තවත් පාලි සංස්කෘත පොත් රාශියක් ද මේ කෘතියෙහි දී ඉවහල් වී ය.

සාමාන්‍යසඞ්කේතවිවරණය

අක	=	අකර්මක
අඛෝ	=	අඛෝලිපි
අමු	=	අමුද්‍රිත
'උ' හෝ 'උප'	=	උපසර්ග
ඔ	=	ඔලන්ද
ක්‍රිප	=	ක්‍රියාපදය
ක්‍රිවි	=	ක්‍රියාවිශේෂණය.
ද්වි	=	ද්‍රවිඩ
නාප	=	නාමපදය
නි	=	නිපාත
නෛත්‍රි	=	නෛපාතිකක්‍රියා
පා	=	පාලි
පූක්‍රි	=	පූර්වක්‍රියා
පෘතු	=	පෘතුගීසි
ප්‍ර	=	ප්‍රශෝද්‍ය

බ	=	බලන්න
බහු	=	නිත්‍යබහුවචනාන්තා
වාක්ලි	=	වාක්ශලිඝටිතය පිණිසයි.
ශුශු	=	ශ සී ශුද්ධ විය යුතු
ශුශු?	=	ශ සී ශුද්ධ විය යුතු ද?
ස	=	සසඳන්න
සං	=	සංස්කෘත
සක	=	සකර්මක
සඟ	=	සබරගමුව
?	=	වචනය හෝ අර්ථය සැක සහිත යි.
†	=	කථ්‍යව්‍යවහාරයෙහි එයි.
<	=	මෙයින් පර වචනයෙන් පූර්ව වචනය බිඳුනේ ය.
>	=	මෙයින් පූර්ව වචනයෙන් පර වචනය බිඳුනේ ය.

වචන එකතු කර දුන් පින්වත්හු

(නම්වලට අයින් පෙණෙන්නේ සඛේකතවිවරණයෙහි දක්වූ පොත්වල අඞ්ක යි).

1	වේරගොඩ පණ්ඩිත අමරමොලි නායක සථවිර	148
2	අකුරටියේ පණ්ඩිත අමරවංශ සථවිර	104
3	මිණ්වන්ගමුවේ ඉසුරතන සථවිර	60 (පූ 2)
4	බැරැඩිගම්පල කල්‍යාණනිස්ස සථවිර	65
5	ඒ. ඩබ්ලිව්. කුලුඅරච්චි දිසත්තික් පාඨශාලාපරීක්ෂක මහතා	30, 33, (1-480 පිටු) 39, 89
6	වෛද්‍යවාගීශ පණ්ඩිත අරියදස කුමාරසිංහ මහතා	81
7	වෛද්‍යකලානිධි පෙමසිරි අබේවික්‍රම මහතා	29, 132
8	විනාරන්දෙණියේ වන්දජෝති භික්ෂු	9
9	පණාමිගල පණ්ඩිත ජිතරතන නායක සථවිර	50
10	මඩබංවිට පණ්ඩිත ඤාණාවංස සථවිර	44
11	කහට්ටිපිටියේ පණ්ඩිත දෙවරක්ඛිත සථවිර	25, 124
12	ඔල්ගස්තොට ශ්‍රී දෙවානන්ද මහා සථවිරයන් වහන්සේ	146
13	පලපත පණ්ඩිත ධම්මානන්ද සථවිර	93, 94, 95, 96, 97, 98, 99
14	මැදගම ධම්මාලඞ්කාර සථවිර	33 (481-748 පිටු)
15	පිතිඹියගොල්ලෑවේ ධම්මාලෝක භික්ෂු	52
16	දෙරටියාවේ නන්දසාර භික්ෂු	71
17	බෙරලපනාතර පඤ්ඤාසෙඛර සථවිර	78
18	අංවිංයී සෙනරත් පරණවිතාන මහතා	141
19	නාහල්ලේ ප්‍රඥාඤානන්ද භික්ෂු	53
20	වැලිවිටියේ පෙමරතන නායකසථවිරයන් වහන්සේ	61
21	මිදිගම පණ්ඩිත පෙමානන්ද සථවිර	68
22	ඔලබොඩුවේ රතනපාල සථවිර	140
23	මල්ම්බුවේ රතනසාර භික්ෂු	37
24	තවලම පණ්ඩිත රෙවත සථවිර	14, 28, 63
25	කිරිදිවිව වජිරඤාණ භික්ෂු	125
26	බොස්සැල්ලේ වජිරඤාණ භික්ෂු	100
27	රත්නපුරේ විමල භික්ෂු	5
28	කුඹුකේ විමලකිත්ති භික්ෂු	126
29	කරතොට විමලරතන භික්ෂු	59
30	පල්ලාවෙල සද්ධානිස්ස සථවිර	33 (748 පිටුවේ පටන්)
31	මාරාගොඩ සද්ධානන්ද සථවිර	49
32	ගලගම පණ්ඩිත සරණඞ්කර සථවිර	8
33	කොටවිල සිද්ධත්ථ භික්ෂු	74
34	කොටගම පණ්ඩිත සුමඞ්ගල සථවිර	127
35	පල්ලත්තර සුමනජෝති භික්ෂු	102
36	හුලද්දුව සුමනසිරි සථවිර	4, 7, 86
37	මංගෝ සුමෙඛ භික්ෂු	119
38	නුගපිටියේ සොමාලඞ්කාර භික්ෂු	54
39	වැලිවිටියේ සොරත සථවිර 1. 3. 11. 15. 16. 17. 18. 19. 22. 24. 26. 27. 35. 38. 40. 41. 42. 43. 45. 48. 51. 53. 55. 58. 64. 67. 69. 70. 72. 80. 82. 83. 84. 90. 91. 105*. 120. 122. 129. 133. 136. 137. 138. 139. 142. 147.	
40	මහාවංශඥ ඩී. ජේ. හෙට්ටිආරච්චි මහතා	3. 39

*වෙහෙසුරුදු සත්කය මුදුණය කරන්නට මත්තෙන් මේ වචන ගත්තා ලදී. පසුව මුද්‍රිත පොතෙහි විවනාඤ්ඤාත භික්ෂාව බෙහෙවින් උපකාර වී ය.

කථාව්‍යවහාරයේ පවත්නා වචන ලියා එවූ

ගිණි පැවිදි භවත්හු

1 දඹඤමුවේ අනොමදස්සි සථවිර
2 එච්. ගුණතිලක (විශ්‍රාම ලත්) පාඨශාලාපරීක්ෂක මහතා.
3 කඹගේනේ වඤ්ඡානන්ද සථවිර
4 හාල්දඹුවන ශ්‍රී ධම්මරක්ඛිත මහාසථවිරයන් වහන්සේ (සබරගමුව.)
5 මිණිගමුවේ පඤ්ඤානන්ද සථවිර (කිතිලේ වචන)
6 හිත්ගොඩ පඤ්ඤානන්ද සථවිර
7 මුද්දුව පඤ්ඤාසෙඛර සථවිර (සබරගමු)
8 පී. බී. ඇස්. විරසූරිය පාඨශාලාවෘත්තීමහතා
9 උස්ගමුහාගේ සුමඞ්ගලසථවිර (ලෑව)
10 පසිඞ්කුලවේ පණ්ඩිත සුමන සථවිර (අනුරාධපුර පළාත)

විෂමන පිළිබඳ වචන

11 රුවන්එළියේ පෙශකම්විද්‍යාලයයේ ආචාර්‍ය බී. කේ. පී. බණ්ඩාර මහතා

මුද්‍රණයෙහි දී ශුද්ධිපත්‍ර කියවූ සථවිරයන් වහන්සේලා.

1. වේරගොඩ පණ්ඩිත අමරමොලි නායක සථවිර
2 පණම්ගල පණ්ඩිත ජිනරතන ,, ,,
3 වැලිවිටියේ පෙමරතන ,, ,,
4 පලන්නොරුවේ පණ්ඩිත විමලධම්ම ,, ,,
5 ගලගම පණ්ඩිත සරණඞ්කර සථවිර

ශුද්ධිපත්‍ර බැලීමේ දී ලියූ පිටපත කියවීමට බෙහෙවින් උපකාර වූවෝ

1 කිරිඳිවිට වජිරඤාණ භික්ෂු
2 දෙරවියාවේ නාණසාර භික්ෂු
3 විල්පිට ඤාණිස්සර භික්ෂු
4 සිරිපාල මාංසකෝරාල
5 ජස්ටින් මොහොට්ටි

වචනානුක්‍රමණිකා ලියා දීමෙන් හා පෙතෙති ඉතාමත් වැඩි කොටසක ශුද්ධිපත්‍ර බැලීමෙන් ද ගලගම පණ්ඩිත සරණඞ්කර සථවිර නම ද, මුද්‍රණයට මත්තෙන් බොහෝ අන්තිම ශුද්ධිපත්‍ර බලා වැරදි තුබුනු අසුරු හා ඉස්පිළි ආදිය සකස් කර දීමෙන් දෙරවියාවේ නාණසාර භික්ෂු නම ද මේ කෘතියට ඉතා උපකාරී වූහ.

වචනානුක්‍රමණිකා ලිවීමෙහි දී හා ශුද්ධිපත්‍ර කියවීමේ දී ද විද්‍යෝදය පිරිවෙනෙහි තවත් සමහර ශිෂ්‍යයන්ගෙන් වරින් වර උපකාර ලැබුනු බවත් අපේ මෙහෙය පහසු විමට මේ හැම දෙනාගේ ම උපකාරය අනුබලයක් වූ බව හා මේ ශබ්දකොෂයෙන් ප්‍රයෝජන ලබන කාගේත් කෘතඥතාව අපම උපකාරී වූ ඒ කාමත් ලැබිය යුතු බවත් ප්‍රීතිපූර්වකව සදහන් කරමු.

උපදේශ

(මේ ශබ්දකෝෂය සම්පාදනය කිරීමෙහි දී කඛ්දහි පිටුවක හැකි තාක් වචන ඇතුළත් කිරීම සඳහා සඞ්ක්ෂෙපක්‍රම බොහෝවිට අනුගමනය කරණ ලදී. එහෙයින් මේ පොත පරිශීලනය කරන්නන් මෙහි දක්වෙන උපදෙස කියවා බලා ඒ ක්‍රම උගත යුතු ය).

1. සමාසනද්ධිතශබ්දයන්ගේ අර්ථ දැන ගැණීමට අවශ්‍ය වූ විට ඒ සමාසයෙහි හෝ තද්ධිතයෙහි ප්‍රථමාවයවය අනු ව බැලිය යුතු ය. 'අඟනික' යන්නෙහි අර්ථය 'අඟනි' යන්නෙන් පසු ව 'ක' ය යෙදුනු තැන ද, 'අඞ්‍කුර' යන්නෙහි අර්ථය 'අඞ්‍ක' යන්න අනු ව යෙදුනු '-අඞ්‍කුර' යන්න ලඟ ද, 'අණුගුණ' යන්නෙහි අර්ථය 'අණු' යන්න අනු ව යෙදුනු '-ගුණ' යන්න ලඟ ද, 'ගුණවන්ත' යන්නෙහි අර්ථය 'ගුණ' යන්නෙන් පර ව යෙදුනු '-වන්ත' යන්න ලඟ ද බැලිය යුතු ය. සෙසු තන්හි ද මේ ක්‍රමය මැ ය.

* * *

2. සමාසනාමයට හෝ තද්ධිතනාමයට තුන් වැනි අවයවයක් ද සම්බන්ධ ව තිබේ නම්, ඊව මුලින් '-ා' යන ලකුණ යොදන ලදී. 'එක්' යන්නෙන් පසු ව නිසිතැන යෙදුනු '-ඝිය' යන්නෙන් ගත යුත්තේ 'එක්ඝිය' යන්න ය. ඒ 'ඝිය' යන්නෙන් පසු ව '-ඇටනාඤණ, -ඇටපාද, -ඇඩිසි එක්ඝින්' යනාදියෙන් ගත යුත්තේ ''එක්ඝියඇටනාඤණ, එක්ඝියඇටපාද, එක්ඝියඇඩිසි එක්ඝින්'' යනාදිය ය. 37 වැනි පිටුවෙහි මැද තිබෙන '-ාලේඛම්' යන්නෙන් ගත යුත්තේ 'අනලේඛම්' යන්න නො ව 'අනපන්තු ලේඛම්' යන්න ය. '-ා' මේ ලකුණෙන් අඟවන්නේ සමාසයෙහි ප්‍රථමාවයවයට හා මේ ලකුණෙන් පර වූ වචනයවත් අතර තවත් වචනයක් නිබිඳ යුතු බවයි. ඒ වචනය නම් '-ා' යන ලකුණ යොදන්ට පටන් ගත් තැනට මුලින් යෙදුනු සමාසයෙහි දෙවෙනි අවයවය යි.

* * *

3. උපසර්ගනිපාතයන් පූර්වපද කොට ඇති බොහෝ ශබ්ද ද යම් කි ලෙස සඞ්ක්ෂිප්ත කොට දක්වන ලදී. එහෙයින් 'අනි' යන්නෙන් පර ව යෙදුනු 'ඉන්ද්‍රිය' යන්නෙන් 'අනීන්ද්‍රිය' යන්ත ද '-ාශය' යන්නෙන් 'අනිාශය' යන්න ද, ඉන් පසු ව යෙදුනු '-ාදෙව' යන්නෙන් 'අනිාශය දෙව' යන්න ද ගැණේ.

* *

5. 'එතනම, එතනර' යනාදි වචනයන්හි අර්ථ දැනගැණීමට නම් 'එත්' යන්නෙන් පර ව '-තම, -තර' යනාදි අවයව යෙදුනු තැන්හි බැලිය යුතු ය. 'දුරතික්‍රමණ, දුරධිගම' යනාදිය 'දුර්' යන්නෙන් පසු ව '-අති ක්‍රමණ' '-අධිගම' යනාදිය යෙදුනු තැන බැලිය යුතු. සෙස්ස ද මෙසේ ය.

* * *

5. දෙ ලෙසකින් සිද්ධ වන 'නිදන' යන්න වැනි ශබ්ද දෙ තැනක යෙදිය හැකි ය. එහෙයින් 'නි-දන' යි වෙන් කළ හැකි 'නිදන' සද 'නි' යන්නෙන් පර ව '-දන' යි යෙදුනු තැන ද, 'නිද' දයින් සිද්ධ වන 'නිදන' යන්න සාමාන්‍යස්ථානයෙහි ද දක්ක හැකි ය.

* * *

6. සමාසනාමාදියෙහි පූර්වාවයවයෙන් පසු ව යෙදුනු මිනිසාවයව ද අකාරාදි පිළි වෙළට ම යොදන ලදී.

* * *

7. සමාස ව ඍචරයන්ති වූ 'අමත්‍ය, අමාත්‍ය' යනාදි ශබ්ද විසන්ධි කර පූර්වාවයව යෙන් පසු ව '-අස්, -ාර' යනාදි ලෙසින් දක්වන ලදී.

* * *

8. බොහෝ තන්හි ප්‍රථමාවයවයෙහි අඟ ඍචරය හා මිනිසාවයවයෙහි මුල ඍචරයත් යන්ති වූ විට ලැබෙන රූපය මිනිසාවයවය

ලඟ ම වරහන් තුළ දක්වන ලදී. 'ගණ' යන්නෙන් පසු ව යෙදුනු '-ඉඩු' යන්න ලඟ (ණ + ඉ = ණි)' යි ද, '-උපොසථ' යන්න ලඟ '(ණ + උ = ණු)' යි ද යෙදුනේ එයයි. එහෙයින් එයින් 'ගණිඩු, ගණූ පොසථ' යන වචන ගත යුතු යි.

* * *

9. සමහර තැන සඤ්ඤා වූ සම්බන්ධ වෙන් වශයෙන් ම දක්වන ලදී.

* * *

10. උපසඟ්ගනිපාතපූර්වතද්භවශබ්ද ඒ ඒ උපසඟ්ගාදිය අනු ව ද සමහරවිට වෙන් වශයෙන් ද ගොදන ලදී.

* * *

11. බොහෝ සෙයින් උපසඟ්ගපූර්වකධාතු වෙන් වශයෙන් දක්වූ නමුත් මුල දී මද තැනක උපසඟ්ග අනු ව ගොදන ලදී.

* * *

12. 'න' නිපාතයට ආදේශ වූ 'අ' යන්න හා 'අන්' යන්න ද ආදි කොට ඇති ශබ්ද යන්ගේ අර්ථ සෙවීමේ දී මෙහි 3 වන පිටුවෙහි 'අ(නි)' යන්නෙන් හා 50 වන පිටුවෙහි 'අන්' යන්නෙන් ද පර ව දක්වූ උපදෙස සැලකිය යුතු යි.

* *

13. මෙහි වචනයක් නැතැ යි නිරණය කරන්ට මත්තෙන් එය ගෙදිය හැකි හැම තැන් ම බැලිය යුතු යි. 'ඉසිණී' යන්න ගෙදිය හැකි එක් තැනක් නම් 'ඉසිට' යන්න ලඟ ය. එහෙත් එය එතැන නො මැති යි. ඊලඟට 'ඉ' යන්නෙන් පසු ව ගෙදුනු වචන බැලිය යුතු යි.

* * *

14. ශබ්දයන්ගේ වෙනස් වෙනස් අර්ථ 1. 2. 3 යනාදී අඞ්ක ගොදා දක්වන ලදී.

* * *

15. අර්ථ කිහිපයි දී වචනයකට මුලින් ° යන ලකුණ ගෙදුනේ නම්, එයින් අඟවන්නේ ඒ කොටසෙහි අර්ථ දක්වීමෙහි දී ගෙදිය යුතු සාමාන්‍යවචනය එතැන මගාදා ගත යුතු බව ය. 'අක්ඛර' යන්නෙන් පසු ව ගෙදුනු '-ආදයෝ'(=අක්ඛරාදයෝ) යන්නට අර්ථ කිහිපයි දී හා ඉන් පසුවත් ''°ආදිගෙ කිරීම, °ඉගෙණීම'' යනාදීන්හි ඒ ලකුණ පෙණේ. එයින් සැලකිය යුත්තේ ඒ ලකුණ ගෙදීම පවත් ගන්ට මත්තෙන් කළ අර්ථකථනයෙහි ගෙදුනු 'අක්ඛරු' යන්න ඒ තැන්වලත් ගෙදා ''අක්ඛරු ආදිගෙ කිරීම, අක්ඛරු ඉගෙණීම'' යනාදි වශයෙන් අර්ථ ගත යුතු බව යි. (පොතෙහි මුල දී කිප පළක දී ම අනුගමනය කළ මේ ක්‍රමය පසු ව අත්හරිණ ලදි).

* * *

16. වචනයකට අගින් ° යන ලකුණ තුබු නොත් ඒ ලකුණ පවත් ගන්ට මත්තෙන් වූ වචනයෙහි අග කොටස ඊට එකතු කර ගත යුතු යි. 'අඤ්ඤනාථ' යන්නට කි අර්ථයෙහි ගෙදුනු ''ශිවනාථ, බ්‍රහ්ම°, විෂ්ණු°'' යනාදියෙහි 'බ්‍රහ්ම, විෂ්ණු' යනාදි ශබ්දයන්ගෙන් පර ව 'නාථ' යන්න ගොදා ගත යුතු යි.

* * *

17. වචනයෙන් තෝ අර්ථයෙන් පර ව වර ගත් ඇතුළත ''(සිඛ 77[24])'' යනාදි වශයෙන් දක්වන ලද්දේ ඒ වචනය නොගොහොත් ඒ අර්ථයෙහි ඒ වචනය ගෙදී තිබෙන පොත් හා පිටු ආදිය යි. සඞ්ඛ්‍යාත විවරණය බලා ඒ පොත් සම්බන්ධ නොර තුරු දත යුතු යි. එකම පොතෙහි භින්නසංස්කරණයන්හි පිටු පේළි ආදිය වෙනස් වන බව ද සැලකිය යුතු යි.

* * *

18. මෙහි ශුද්ධිපත්‍රයෙහි දක්වූ සදෙෂසථාන සියල්ල ම පොතෙහි සකස් කර ගත යුතු යි.

XLV

සංසකෘතසවරසන්ධි.

(සිංහලභාෂාවෙහි නිබෙන සවරසන්ධි වූ සංස්කෘතසමාසශබ්ද විසන්ධි කොට සමාසයෙන් ප්‍රථමාවයවය වූ ශබ්දය අනු ව දක්වනා ලදී. එබදු ශබ්දයන් මේ ශබ්දකොෂයෙන් සොයා ගැනීමට ඒ සන්ධිවිධි දැනීම අවශ්‍ය වේ එහෙයින් සිංහලයට අවශ්‍ය සංස්කෘතසන්ධිවිධි කීපයක් මෙහි දක්වනු ලැබේ.)

1. **එක තැන නිබෙන සමානවර්ණ දෙකක් එක් ව දීඝ වෙයි.**

   උදාහරණ:— කාම + අවචර= කාමාවචර; නාමඝණ + අනුගය=නාමඝණානුගය; අති + ඉන්‍ද්‍රිය=අතීන්‍ද්‍රිය; ඝති + ඊශ්වර= ඝතීශ්වර; භානු + උදය= භානූදය; බෙහු + ඌන= බෙහූන.

2. **අවර්ණ + ඉවර්ණ දෙකට 'ඒ' ආදෙශ වෙයි.**

   උදා:—අරූප + ඉන්‍ද්‍රිය= අරූපෙන්‍ද්‍රිය; බන + ඊශ්වර=බනෙශ්වර ('එක + ඉන්‍ද්‍රිය' යන්න පාලියෙහි දී 'එකින්‍ද්‍රිය' යි ම වේ)

3. **අවර්ණ + උවර්ණ දෙකට 'ඕ' ආදෙශ වෙයි.**

   උදා:—එක + ඌන=එකෝන(පාලියෙහි දී 'එඌන'යි ද වේ). බන + උපාජ්ඣා=බනොපාජ්ඣා ගඞ්ගා + ඌර්මි=ගඞ්ගෝර්මි.

4. **අවර්ණ + ඍවර්ණ දෙකට 'අර්' ආදෙශ වේ.**

   උදා:—ග්‍රීෂ්ම + ඍතු=ග්‍රීෂ්මර්තු. රාජ + ඍද්ධි=රාජර්ද්ධි.

5. **අවර්ණ + ඒ දෙකට හෝ අවර්ණ + ඓ දෙකට ඓ ආදෙශ වේ.**

   උදා:— චිත්ත + ඒකාග්‍රතා=චිත්තෛකාග්‍රතා; දිව්‍ය + ඓශ්වර්‍ය්‍ය=දිව්‍යෛශ්වර්‍ය්‍ය.

6. **අවර්ණ + ඕ දෙකට හෝ අවර්ණ + ඖ දෙකට 'ඖ' ආදෙශ වේ.**

   උදා:—උදක + ඔඝ=උදකෞඝ (පාලි-උදකොඝ.)

7. **ඉවර්ණයට එසින් අන්‍යස්වරයක් පර වූ විට 'ය්' ආදෙශ වේ.**

   උදා:— අති + අලඞ්කාර=අත්‍යලඞ්කාර; අති + ආචාර=අත්‍යාචාර. දුෂ්ට + උපාදන= දුෂ්ටව්‍යුපාදන.

8. **උවර්ණයට එසින් අන්‍ය ස්වරයක් පර වූ විට 'ව්' ආදෙශ වේ.**

   උදා:—මනු + අනන්තර=මන්වනන්තර. ගුරු + ඉන්‍ද්‍රිය=ගුර්වින්‍ද්‍රිය.

9. **ඍවර්ණයට එසින් අන්‍යස්වරයක් පර වූ විට 'ර්' ආදෙශ වේ.**

   උදා=කර්තෘ + අර්ථ=කර්ත්‍රර්ථ.

කස්ස'ව්වයා න විජ්ජන්ති
කස්ස නත්ථි අපාගතං,
කෝ න සමේය්‍යාභමාපාදි
කෝ වා ධීරෝ සදූ සතෝ.

ශුද්ධිපත්‍රය

පිටුව.	තීරය.	පෙළ.	අශුද්ධිය.	ශුද්ධිය
17.	2.	29.	බප්‍ර	බඟැ
24.	1.	5.	බඟැ 241[12]	බඟැ 241[19].
26.	1.	16.	ද්‍රිඳු-, -මුනි	-°බුදු, -°මුනි.
28.	1.	5.	පන්°, -කෑවුම්°, කෘනද්‍ය°, -බාද්‍ය	පන්, -°කෑවුම්, -°කෘනද්‍ය, -°බාද්‍ය.
32.	2.	38.	ශිසං I. 274[58]	ශිසං I. 234[58].
34.	2.	21.	සද්ධ 220[10]	සද්ධ 220[16]
42.	1.	11.	-සෑන්	(යෙං 3544). -සෑන්
45.	2.	24.	බඟැ 81[25]	බඟැ 88[25].
50.	2.	23.	ශබ්දඥ ගේ	ශබ්දඥන්ගේ
62.	1.	35.	අ -ඝා	අනු-ඝා
69.	2.	13.	88[23])	88[23]. ජං 182[1]). ඇල්වී ආදිය (බඟැ 190[4]).
77.	2.	3.	අමලෙඩ	අමඩ(ඬ)ලෙඩ.
79.	1.	27.	අම්ර	අම්රය
81.	2.	14.	-දරු	7. බත. 'තුසඹු' බ. -දරු.
84.	1.	39.	220[30]	220[30].
87.	2.	13.	-ළු ළ	-ළුපල (ක + උ=කො)=
88.	2.	40.	ඕ=	අඕ=
96.	1.	45.	(බඟැ 33[3]	(බඟැ 103[33]).
105.	1.	41.	බඟැ 58	බඟැ 51[17].
107.	1.	18.	(කව් 556)	(කව් 556). 4. අසංඛ්‍ය (යෙං 4392).
108.	2.	13.	වසන	වසන. -සෑදුහෑ= අවලශුද්ධිංව (බඟැ 187[18]).
,,	2.	20.	අශාශ්වත	අශාශ්වත.
118.	1.	40.	-ඉරෙඛා	'මරුන්තු' බ. -රෙඛා. [(දඹම් 83[3]).
124.	1.	7.	වෙතනාංව	වෙතනාංව (සිඛ 75[10]). 2. විඤ්ඤාරය; පැනිරීම
133.	1.	37.	අ + එ	එ + අ
135.	2.	32.	සවලාඝ	සවලාඝ. 4. අඤදන්නාකඝ(සද්ධ 204[15]. ස්තූ 80[33]).
136.	2.	33.	(අමං 279[30])	(අමං 2. 79[30]).
139.	2.	4.	ඇයි (නි)	ඇයි= 1. ආදිය. (බඟැ 290[6]). 2. අඝ; අංදඝම. 3 (නි)='කිම?' ඔයි' ඝන අරුත්හි.
139.	2.	5.	ඇයිජ්=.....	ඇයිජ් (ඇජ්) = ආදිය ද (බඟැ 192[16]). ඇයිනි පසඤුවා (බඟැ 251[4])= 'ඇයි නිපඝඤුවා' ශුශ්‍ර. (=අංදඝම නිපදවන්නා) ඇයිරු (බඟැ 230[13])='ඇරු' ශුශ්‍ර? (=හැර)

පිටුව.	තීරය.	පෙළ.	අශුද්ධිය	ශුද්ධිය.
141.	2.	16.	ඇවිළිය	ඇවිළිය (බඟැ 220[19])= 'ඇවැළීය' ශුශ්‍රූ? (=සම වදිනවා).
146.	1.	11.	471[88].	471[88].
,,	,,	15.	ඉදිඅංප්‍ප	ඉදිඅංප්‍ප හෝ 'අංස්මී' නම් බාහ්‍යජාතිය.
147.	1.	10.	-ෂත්	5. මත්ත; උඩ (බඟැ 237[27]). -ෂත්
,,	,,	43.	'අව' ය	අව
186.	2.	27.	ඉදිඅංප්‍ප	ඉදිඅංප්‍ප හෝ අංස්මී නම් බාහ්‍යජාතිය.
194.	2.	24.	(<කොඩොංක්කු)	(<කොඩොංක්කු)
204.	2.	26.	කවිට	කවිවි
217.	2.	34.	-ත්තික්කා	-ත්තිකා
234.	2.	2.	කල	කල
237.	2.	45.	-ආශ්‍රවශ්‍ර	-ආශ්‍රව
247.	1.	7.	හදවත	1. අක්මාව (ශෙෂ 2511). 2†=හදවත.
255	1.	23.	කිසම්=කුසම්	කිසුම්=කුසුම්.
,,	,,	29.	කිණිමු	කිඹුමු.
256.	1.	20.	-දින, -වාර	-°දින, -°වාර.
262.	2.	21.	කුරුකුම්වන (කුමුතුළුවනා?)	කුරුතුම්වන=කෘත්‍රිමවනය; ආරාමය; උයන. (රූ 194. අමර 321 ෂ)
323.	2.	19.	ලක්දිව අවට	ලක්දිවට දකුණින්.
337.	1.	12.	විත්තපශ්‍රබධිය	විත්තප්‍රශ්‍රබධිය.
412.	1.	33.	-ඇති	5. පැළූ (සිදත් 210a). -ඇති
417.	1.	2.	-බිජ	-බිජු
,,	,,	7.	-බරා	-බුරා
437.	1.	16.	දෙ =	දෙවි=
,,	1.	19.	(කව් 320.	(කව් 320. රූ 15.
478.	1.	41.	-ලක්‍ෂණ	-°ලක්‍ෂණ

(තවත් මෙබඳු සදෙෂසථාන ඇති විය හැකි ය. එබඳු තැන් හමු වූ විට අපට දන්වා එවුව හොත් දෙවෙනි කාණ්ඩය අග දී එය දක්වන්නෙමු.)

ශ්‍රී
සුමඩගල ශබ්දකොෂය

නමවු මුනිසරණ

අ.

අංමැවි

අ=සිංහල හෝඩියේ මුල් අකුර. උත්පත්ති ස්ථානාදිය සැලකීම නිසා මෙය වර්ණ මාලාවේ ප්‍රථමස්ථානයෙහි යොදන ලද නමුත් සිංහලයෙහි පදසිද්ධි අනු ව අකුරු පිළිවෙළ යොදනොත් මෙය යෙදිය යුත්තේ මිහිරස්ථානයෙහි ය. සිංහලපදසිද්ධියෙහි දී බෙහෙවින් අ, ඇ, ඔ වර්ණයන්ට ඇ, ඉ, එ වර්ණ ආදේශ වේ. 'ඉ, එ' වර්ණ දෙක 'ඇ, ඔ' වර්ණයන්ට මුලින් සිටි. එලෙ සින්ම අවර්ණයට ආදේශ වන 'ඇ' වර්ණය ද අවර්ණයට මුලින් යෙදිය යුතු ය. එහෙත් උත්පත්තිස්ථානාදිය සලකන විට ද්විජාක්ෂර යක් වූ ඇවර්ණය මුලින් යෙදීම ඒ ක්‍රමයට විරුද්ධ වෙයි.

අ (නි)=සිංහල 'නො' නිපාතයට සමාන අර්ථ ඇති පා. සං. 'න' නිපාතයෙන් පර ව ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් ආදි කොට ඇති ශබ්ද යක් යෙදුනු විට ආදේශ වන්නකි. අකුශල (=න + කුශල), අසුර (න + සුර) යනාදියෙහි මෙනි. සිංහල 'නො' නිපාතයට ද මෙය විකල්පයෙන් ආදේශ වේ. අපටු (=නො + පටු) අසැප (=නො + සැප) යනාදියෙහි මෙනි. මෙයින් පර පදගීය ප්‍රතිෂේධ කරණ අතර ම සමහර තැන (1) ඒ හා සාදෘශ්‍යය ද, (2) එහි අභාවය ද, (3) එයින් භෙදය (=වෙනස) ද, (4) අල්පත්වය ද, (5) අප්‍ර ශස්තත්වය ද, (6) විරෝධය ද දක්වේ. අබ්‍රාහ්මණ, අවෙශ, අග්‍රාම, අකුක්ෂි, අකාශී, අනීති යනු ඊට නිදසුන් ය.

අඛණ්ඩලඅෑවඟ=හෝඩියේ අකුරු නකුල්, විසු, මහවන්, වඟ, සප්, තුරඟ, බිලිපුටු, සරඟ යන ජාති අටට බෙදූ අක්ෂරවර්ගී (සිදත් 184).

අං (අඟ්)= 1. ශ්‍රාඩ්ගය; කොමහිඟාදින්ගේ නියෙහි මතු වී වැඩෙන ඇවෙසෙස. 2. අනුස්වාරය; බින්දුව. තනි බින්දුවක්ෂිය නො කියවිය හැකි හෙයින් ඊට මුලින් අයන්න යෙදීමෙන් මෙය ලැබේ (සිදත් 35). 3. නරක් වූ ලේ පහ කිරීමට අඟින් සෑදූ උපකරණයක්(ශොඟ1086). -ඇදුම්,-කෙළි= වසංඟත ලෙඩ පැතිරෙණ විට හෝ නියඟ ඇති වූ විට ගම්වැසියන් නියමිත ස්ථානය කට රුස් ව දෙ පිලට බෙදී දෙවපුජා සඳහා කරණ ක්‍රීඩාවක්. මේ ක්‍රීඩාවෙහි දී ගෝණඅං ආදි අං දෙකක් ශක්තිමත් රැහැන් දෙකකින් බැඳ එකක් කැඩෙන තෙක් අදිනු ලැබේ. යම් පිලක අඟ කැඩු නොත් ඒ පිල පැරදුනේ වේ. දිනූ අඟ ගම මුළුල්ලෙහි ගෙදිගෙල්ලම්නැටුම් සහිත පෙරහැරකින් ගෙණ යනු ලැබේ. -කටුසු= කටුසු වඟයට අයත් සතෙක්.-කුලම්,-කුලා= අඟින් සෑදූ කුප්පිය. -දදු, (එ)= මඟ අඟින් ලියලූ නො මේරූ අඹ. -ඳිවි= අං අදන පිට්ටනිය. -බකමූණු=අං දෙකක් වැනි පිහාටු දෙකක් ඇති, බකමූණ වැනි, පක්ෂි යෙක්. -බරූ (කමන්)= අං බර ඇති (සතා); ගොනා හෝ මීමා. -බළ=මඟ අඟින් අතු හටගත් තැන (ගුත් 323). -මැදි= ගොනුන් පොර ඇනීමට පෙර අගල් ආදි

යට ඇනීමෙන් අගට ගන්නා මැටි. -ඝදි (ඝන්ද)= අගෙහි මිදුලු ඝදුනු සිදුරු සහිත කොටස. -විලි= අගෙහි අග සවි කරණ කොපුව.

අංඝ='අඞ්ඝ' බ.

අංකුට=මංපවැහිල්ල (යොග 4261).

අංකුඨ=හුංගා වැනි මාලුවෙක්. -මසු=පැරණි කාසියක්; අඟුට්ඨස්ස.

අංකුර='අඞ්කුර' බ.

අංකුස=අඤ්ඡස; හෙණ්ඩුව. [වෙයෙස.

අංකෙ(ගෙ)දි, අංකෙ(ගෙ)න්ද=එනම් ගස්

අංග=1. 'අඞ්ග' බ. 2. කුඹුරු යාඟකින් ගොඩ බිමට නෙරා ගිය කුඩා කැබැල්ල. ('අල කොල අංග', යනාදියෙහි මෙය පෙණේ) 3. අදහස; ඇඟිය (කෝ 96). 4. අඟ නම් රට. ගඞ්ගානදී දක්ඛිණ ඉවුරෙහි පිහිටි මේ රටෙහි අගනුවර චම්පා නම්. -මංගල්=අවශ්‍යවස්ත්‍ර පංසා ඝටගත් (පැර 86). -මම්=උරහිස්ආදියට සම්බන්ධ වූ මම්මයක් (යොග 4112). -මවිත=ශරීරාවයව වෙනස් වූ. -ලක්ඛණ=ශරීර ලක්ෂණ.

අංගම්=1. ජප කර කටින් වංතය පිඹ හැරිවිට පිඹුනු ලැබුවහු කටින් නැහැයෙන් ලේ දමා මූර්ඡිත ව වැටීමට හෙතු වන මන්ත්‍ර විශෙෂයක්. 2. එවැනි වූණියක්. 3. දෙව පූජාව සඳහා කරණ නැටුමක්. 4. පෙර පැවති ක්‍රීඩාශුද්ධියක් හෝ පෙර බැඳීමක්. (නිසර 31 වැනි කවෙහි පෙණෙන මේ ශබ්ද ඝට 'අපරාධ' යන අර්ථය එක් සන්නයක් දෙයි). -කැනි= 1. අංගම් පොරයෙහි දී යෙදෙන ආයුධය. 2. හුනියම් කැපීමේ දී පුහුල කපන ආයුධය. -පොර= ක්‍රීඩා ශුද්ධිය; ශුද්ධාභ්‍යාසය; දෙදෙනෙකුගේ අතරේ කෙරෙණ කඩුහරඹය (රාජා 48[33], 50[33]). -ඇරීම=අංගම් පොර පැවැත්වීම. -මඩු=අංගම්පොර පවත්වන මඩුව. -මඩුලු= බලිසාගයක්. -මැසි= ඡේනක වල් යකුන් එලවීම සඳහා මන්ත්‍ර ජප කරණ මැස්ස. -වළ= අංගම්පොර පවත්වන අවාවටය

අංගොඤ්ඡ (ද්‍ර. අංගොඩ්ඩ = 1. සල්පිල. 2. කඹ විදිය (ජාඇ 94[19], 181[1], සලී 1. 418[15]).

අංගී= ඇඟ ලත සැටිවය (අභිධාස 436).

අංගුළු=මනුෂ්‍ය විශෙෂයක්.

අංජක=ලේ නරක් වීමෙන් සැදෙන අර්බුද නම් ගෙඩි වෙසෙස (යොග 1083).

අංජන=අඳුන්; ඇසෙහි ගානු ලබන බෙහෙත් දැලි (යොග 735. ඛඟ 129[20]). -කැටය= ඇස්වල ගානු ලබන ධාතුවිශෙෂයක්; රස දුන් (යොග 724. 732).

අංජනාදිගණ=රසදුන්, හොයඳුන්, පුවඟු මල්, නා කෙසුරු, පියුම් කෙසුරු, වැල්මී ගන ඖෂධ ගණය (යොග 393).

අංජනී=ඇසට කිම සඳහා මතුරා ගන්නා ලද කළුවන් කල්කය. -එළි(ළී)=අංජනය බුලත් කොළයක හෝ පිරිසියක ගා පහනක් දෙසට හැරවූ විට එහි පෙණෙන ආලෝකය (කනිකා 3[19]). -කාර= අංජනමේ උපකාරයෙන් ගාඇනු කියන්නා. -දේවි=අංජනී එලියෙන් ගාඇනු කිමට උපකාර වන දේවිය; හනුමන්හුගේ මව.

අංප්‍රෙඞ්ඛ(වදන් 10)=මේ 'ආමෙඞ්ඛිත' යන්න වරදවා ලියූවකි.

අංශ=1. භාගය; කොටස. 2. භාග ගණනක ලවය. 3. පෘථිවිගොලයෙන් 360න් පංගුව. 4. පැත්ත. 5. අවයවය. 6. ජ්‍යාමිති රූපසටහනක භූජය. 7. උරහිස. -ක=1. අංශය. 2. ගෝලයක 360 න් පංගුව. 3. රාශිචක්‍රයේ 360න් පංගුව. 4. රාශියකින් තිහෙන් පංගුව. -°පාල= ලග්නාංශකය පාලනය කරණ අධිපති ග්‍රහයා. -කා=ඉසෙහි පිහිටි මම්මයක් (යොග 4119). -මදී(ක)= අංසබාහ රොගය; පක්ෂා ඝාතය; -මම්=උරහිස් ග්‍රීවා යන දෙක මැද පිහිටි මම්මයක් (යොග 4112). -මාහාක යන්ත්‍ර= අංශයන් මනින යන්ත්‍රය. -සඵල= උරහිස.

අංශායුධ=ආයුධ විශෙෂයක්.

අංශා(සා)සති= උරහිසෙහි ඇටය.

අංශු=1. ඉතා සුළුය. 2. රශ්මිය; ආලෝකය. -ක=සිහින් රෙද්ද. -ඔර, -පති, -මාල්= සූර්‍යයා. -මාන්= සුළුප්‍රමාණ.

අංසෙ=1. අංශය. 2. උරහිස. -කඩ= ඛඩදියෙන් සිවුරු ආරක්ෂා කරණු පිණිස සිවුරට යටින් වම් උරය වසා පෙරෙවනු ලබන සිවුරින් කළ කුඩා පිරිකරක්. -කපාලිකා=උරපතු

ඇටයෙහි කොටස් සතරින් එකක්. -කූළු, -කූට= උරහිස. -වක්‍ර=උරපතුඇටය. -තුණ්ඩ=උරපතුඇටයෙහි තුඹ වැනි කොටස. -පලඝ=පිටෙහි තිබෙන මඹරක් (යොග 4173). -පීඨ, -ප්‍රතිර= උරපතු ඇට යෙහි කොටසක්.

අංසඛාණ=ශරීරයෙහි එක් අංගයක් පණ නැති කරණ පඤ්ඤානරෝගය. [යෙහි.

අඃ(නි)=පසුතැවිල්ල, ශොකය, කොපය ආදිය (සා. සං. නාමාඛ්‍යාතයන්ගේ 'න' නිපාතය ව්‍යඤ්ජනාදිය ශබ්දයක් හා සම්බන්ධ වූ විට ඒ බෙහෙවින් 'අ' ආදේශ වේ. පොත මහත් වන බියෙන් විශේෂාර්ථ නො දෙන එබඳු බොහෝ ශබ්ද මෙහි නො දැක්වේ. 'අ' ශක්තිය අර්ථ ඝට දැක්විණ. එසින් පර ශබ්දයන්හි අර්ථ ද්‍රව්‍ය නිසි කැන දැක්වේ.)

අක්=1. අක්ෂය; ඉලක්කම. 2. ලකුණ; ලපය. 3. වරාගය. 4. පියල් ගය. 5. එරඹු ගය. 6. බුඳ. 7. ඉඳුරා; ඇස (කෝ 65). 8. ජප මාලාවන් සැදීමට ගන්නා රුද්‍රාක්ෂ නම් ඇට. 9. පස ඇටය; දුටු කැටය. 10. එකින් සුදු කෙළිම. 11. අක්ෂය; රිය අක්ෂර; අල වංගුව. 12. ඇකය; උකුළ. 13 කෙවිලි (රූ 696) 14. වී ඇට විස්සක බර (සඟ 27- එහෙත් අක විසිවියැවින් වැඩි බව ජා 7224 නි හැඟේ); කලදීන් අටෙන් පංගුව; කහවණුවක බරින් අටෙන් පංගුව. 15. වී ඇට දෙකහමාරක බර; ඉනා සුලු ප්‍රමාණය. 16. පාපය. 17. දුක. 18. ශොකය. 19. වධය. 20. අග; කොණ. 21. විදුලිය. 22. අග්‍ර ශ්‍රේෂ්ඨ (කවි 5-අක් කල්). -ඉන්ධි= මුදුන් කිනිත්ත. -උවඛා= ප්‍රධාන උපසථාගකයා; උපසථාන කරන්නන්ගෙන් ප්‍රධාන යා. -කණ්=1. කණ අග. 2. අග කොණ; කෙළවර. -කරවු= ඉදිරියෙහි වූ දකුණු දිග මුහුදු වෙරල? හෝ දකුණුමෙරුව (ජාගැ 121[20]). -කැමි= අගසකම්මිකයා; වටිනාකම නිගම කරන්නා; තක්සේරුකාරයා (අමා 2 117[32]). -කොළ= අග කොණ -කොල්= කට කෙළවර (සලී 1. 1048[35], සවි 200[27], පූ 2. 353[30]). 'කොල්' බ. -තොල්= තොලෙහි අග (කෝ 43. පූ 1. 327[30] හි පෙණෙන මෙය 'කොල්' යි විය යුතු). -දලු(ළු)= මුදුන්දලුව. -දහර= අඹුබාරු; කදුලුවැල් (ගුසිඅ). -දුනි රැජා= නද හිසරැජාවක්. -දිවි= දුටු කෙළින්නා; සුදුකාරයා. -දු= අක්ෂධූර්තයා; සුදුකාරයා. 2. දුටු කෙළීම. -දෙදි= (දෙර+ඉ) 1. ගෙය ඉදිරියෙහි වූ ශාලාව; ආලින්දය, පෝට්කෝව. (ධ ප 260[35]). 2. පෙරහන්කඩය (Cl). -පතල= 'අප්පතල' බ. -පතුල්= (පත්ල=පල්ල)- පයෙහි ඉදිරි කොටස (වි 1. 375[1-31]). -ප(න්) තුරු ?= බුළුගය. -පද= අක්ෂපාද නම් සෘෂියා; න්‍යායශාස්ත්‍රය නිපදවූ ගෞතම නම් සෘෂියා. මෙ තෙමේ වරක් සවමතදූෂක වූ වාදසභාමිහුගේ මුහුණ ඇසින් නො බලමිහි ප්‍රතිඥ කෙළේ ය. පසු ව වාදසභා විසින් ගෞතම පහදවා ගන්නා ලදී. ඉන් පසු ප්‍රතිඥව භග්න නො වනු පිණිස සවකියපාදයෙහි නෙතු ශකශිය ඇති කර එසින් වාදසභාගේ මුහුණ බැලූ හෙයින් ගෞතම අක්ෂපාද නම් වී ය. -පා= පයෙහි ඉදිරිකොටස. -පු රූක්= අගපුරුක. -පොකුරු= සොඬෙහි අග. -බත්= 1 ගොයම් කැපීම් ආදියෙහි දී පළමු කොට දන් දෙන බත. 2. පිසූ බතින් පළමු කොට බෙදන කොටස. -බඩු(ඹු)රු= අඟින් වතුවූ. -බරු= අග බැඳි බර. -බෝ=අග්‍රබෝධි; සම්මා සිංහලරජුන් ගත් නමක්. -මල්= අක්ෂමාලාව. -මුල්=අග හා මූල. -ඝල්, -ඝහල්. -ඝාල්වී= ගොයම් කැපීම් ආදියෙහි දී දෙවියන් උදෙසා වෙන් කරණු ලබන කොටස. -වඩා= අග්‍රොපසථාගකයා. (අමා 1. 109[2]). වරු= වී හුළං ගසන විට ගොඳ වීවලට හා බොල්වලටත් අතර වැටෙන කොටස; ඇතිවි. -වල්= 1. ලොම් ගසෙහි අග. 2. වාලධියෙහි අග. -විය= පෙරමුණෙහි යන රියෙහි විය ගය. -සඟු= අග්‍රශාණීය; ඉදිරියෙහි අල්ලන කඩතුරාව. -සන්= 1 පොත්හි පිටු අග ගොදන සංඥව (=ලකුණ) හෝ ඉලක්කම. 2. කඩතුරාව. -සුඟු=1. අග්‍රශාණීය; කඩතුරාව (සිය 349). 2. බැදි සහල් පිරි (යොග 1478- අත්සුඟු?). -සෑදි (සැන්ද)= අන්තලුවෙහි කොටසක්. (සිං ග කොං); කණුමුදුනෙහි කොටසක්?. -සිඳ=මුදුන්කොණ; උස් මුදුන. -සෙන(ඟ)ග= නිමබකොසය; පියස්සෙහි කෙළවර; අගුව (කඛා 211[17]). -සොඬ= සොඬ වැලෙහි අග. -හෘද්මාංස=(අක්<ගකෘත්?)-හෘදගමාංසය,

අක්=සන්ධිලිඛිතශබ්දයන් කෙරෙන් අනියමාර්ථයෙහි වන ප්‍රත්‍යයයක්. (සන්ධින්ගෙන් එකක්=සන්ධියක්. පුංලිඛිතශබ්දයන් කෙරෙන් අනියමාර්ථයෙහි වන 'එක්' ප්‍රත්‍යයයට ද ප්‍රථමාවෙන් අන්තන්හි දී විකල්පයෙන් 'අක්' යන්න වේ). [අකනි; අැකි, අැඤ.

අක (ධා)- ලඝුණු කිරීමෙහි. සංස්. අකා,

අක=හක; සම්බන්ධ; ඉඛ නැති (කෝ 41).

අකටපටභාර= කටාරම් කෙට්ටි ආදියෙන් සහස් නොකළ ගල් ගුහාව.

අකටපිළි=වානේ; නද යකඩ (වන 92).

අකටයුතු=නොකටයුතු; වැරදි.

අකටවිකට=විකාර; විහිළු තහළු. (පූ 1. 179[29], සළු 2. 619[18]). 'අකට' වාග්ලි.

අකඩපාක=1. සිසෑම් ආදිය නොකළ භූමියෙහි ඉඹේ හට ගෙණ පැසෙන (වි 4. 323[1-7]). 2. දර නැති පිසීම.

අකඩ=අඛණ්ඩ; නොකැඩුනු.

අකණ=1. අක්ෂණය; නුසුදුසු කාලය. 'අකට දුඃඛක්ෂණ' බ. 2. විදුලිය.-'ලු= විදුලි එලිය (කව් 86).

අකණ්ඩාඛණ්ඩලෝ=අකනිෂ්ඨබ්‍රහ්මලොකය.

අකඩ=(ජා. 817[25])='අකාඩ' ශූ ස්‍රු.

අකත=1. නොකළ. 2. නිවණ.

අකතඤ්ඤිත=උකහා නොවූ; නොකියූ. -**කම්**= චිකම්මකක්‍රියායොගයෙහි කම්සංඥ විඛ්‍යාපක සූත්‍රයකින් නොකියූ අප්‍රඛ්‍යාත කර්මය.

අකදඩම= මඩ නැති.

අකනිටා, අකනිඨ}**-කල, -බ්‍රහ්මලෝ**=සෝළොස් වැදෑරුම් බ්‍රහ්මලෝකයන්ගෙන් ශ්‍රේෂ්ඨබ්‍රහ්මලොකය.

අකනිෂ්ඨබ්‍රහ්මලෝක=අකනිට්ඨබ්‍රහ්මලොව.

අකඩ=නොකැපූ; නුසුදුසු.

අකපට=1. අඛකපටය; උතුරුසළුව. 2. අක්ෂමාලාව. 3. කපට නුවූ.

අකපඵු(<හකපවු) = සම්බාධ; ගැවසුනු; ඉඛ නැති; කුඩා (ජා 35[22]; බුදු 63 හා බුත් 160[16-18] ද සසඳනු).

අකපටිය අකපය}=1. නොසරුප්. අයෝග්‍ය. 2. නොකැපූ දෙය, -**පුවාරණ**= අකැපලෙසින් පැවරීම; දුශ්කර්ම භික්ෂූන් ලඟට ගොස් 'වහන්ස, බනින් ආරාධනා කරමි. මාගේ බත් පිළිගණුමැනැව' යනාදීන් පඤ්චවිධ හොඵනයන්ගේ නම් කියා ආරාධනා කිරීම. -**සම්භාදන**= සතුන් මැරීම ආදි නුසුදුසු දෙය සම්පාදන් වීම- කරමිකි සිතා ගැණීම.

අකම්ල්=අක්ෂමාලාව; ජපමාලාව (කෝ 200).

අකම්මැනි=නොකැමැති; නොසතුටු.

අකම්ම=1. කාර්‍ය නැති රූපාරූප බ්‍රහ්මලෝක (ධාස 74). 2. කර්මයක් නැති; කර්මයක් නොගන්නා (සිද්ත් 135). -**කිරිය**= කර්මයක් නොගන්නා 'වේ, නිදු' යනාදි ක්‍රියා.

අකම්පය=කම්පාවක්(=සෙලෙවීමක්)නැති; ස්ථිර.

අකම්පන=නොසෙලෙවෙන.

අකම්පස්=කටයුතුවලට පුරුදු නොකළ; නොනික්මුනු (ජා 484[18]). (ජා 497[39] හි 'කම්පස්' ශුද්ධ).

අකම්මාස=කැලැල් නැති; නිර්මල.

අකර=1. අක්ෂරය. 2. අඞ්කුරය; පැලය; දළුව; (කව් 411). 3. අංකුරය; රත්නාදිය උපදින නැන (පරෙවි 20). 4. අංකාරය.

අකරතැබ්බ†=1. අකර්තව්‍යය. 2. වැරදීම. 3. කරදරය.

අකරන්ඩ්‍ලාඞ්කාර=සමානානුප්‍රාසාදි අක්ෂරාලඞ්කාර (=ශබ්දාලඞ්කාර) හා උපමාදිඅර්ථාලඞ්කාර (කා ශෙ 1 - 127).

අකරදරු†=පළමු බිරියගෙන් නිත්‍යානුකූල වෙන් නොවී ඇය හැර අනික් බිරියක පංවා ගැණීමේ දී පුරුෂයා විසින් අළුත් බිරියට දෙන පොරොන්දුඔප්පුව(සිංහ කොං).

අකණී=කන් නැති; බිහිරි.

අකම්=නුසුදුසු ක්‍රියාව. -**ක**=කර්මයක් නැති. -°**ක්‍රියා**=අකම් කිරිය; -°**ධාතු**='වීම, නිබීම, සිටීම' යනාදි අර්ථ ඇති, කර්මයක් අපෙක්ෂා නොකරණ, ක්‍රියාපද සිද්ධ වන ධාතු. -**ජ**= කර්මයකින් හට නොගත්. -**ණ්‍ය**= ක්‍රියාවට නුසුදුසු; අලස. -°**ත්ව**= කර්මැළිබව. -**ශීලී**=කටයුතුවල නොයෙදෙන ස්වභාව ඇති.

අකල්=1. කල්‍ය නුවූ; අයහපත්; අප්‍රිය (ජාගැ 109[10]). 2. අනියම් කාලය; අයෝග්‍ය කාලය (බප්‍ර 281[3]). -**කිරියා**†=අයහපත්

ක්‍රියාව; නරක පැවැත්ම. **-නර** (යොග 141), **-පලිබ**(යොග 596`= නියම වයසට මත්තෙන් පැසුනු කෙස්. **-මර, -මරණ**= නියමිත ආයුෂ ගෙවෙන්ට පෙර වන මරණය. **-වැඩි**=අනියම් කාලයෙහි වැටෙන වැස්ස.

අකලඛක=කැලැල් නැති; නිම්ල.

අකලුෂ=කිලුටු නුවූ; පවිත්‍ර.

අකල්ප=‘අසමානා’ යන අර්ථයෙහි දළ 15[21] හි ගෙදුනු මේ සංඝානන වචනයෙහි ඒ අර්ථය නැත. ඇත්තේ “1. කල්පය නොවන. 2. අයන්න වැනි” යන අර්ථ ය. ‘කල්ප’ යන්න සංඝානනයෙහි දී සමානාර්ථවාචී වන්නේ ‘පිනෘකල්ප’ යනාදි වශයෙන් නාමයකින් පර ව ගෙදුනු විට ය. එය ප්‍රත්‍යයශයක් ලෙස සැලකේ.

අකල්පය=1. නොකැප(වි 1. 53[1-7], 4.38[1-31]). 2. නොකටයුතු.

අකල්මාෂ=1. කැලැල් නැති (වි 2. 826[2-31]). 2. කැලැල් නැති බව (බප්‍ර124[10]).

අකව (බෝ)=ඇවිරිමෙහි; හිර කිරීමෙහි. සඟ. [මෙය ‘අක’ (=භක)ශබ්දය නාමබාහුවක් වීමෙන් සිද්ධ වේ]. අකවෝ, අකවන්; ඇකැවී, ඇකැවූ.

අකවටු= 1. සඟළසිවුරෙන් ඉඟ-ඟා දෙදන ද බැඳගෙණ හෝ දෙ අතින් දෙ දන පටලවා ගෙණ හෝ හිඳීම. 2. කලවා දෙක ඝට්ටන් අත් දෙක හෝ වසනශයක් හෝ ඔවා පටලවා ගෙණ හිඳ ගැණීම. [මේ වචනය පෙණෙන්නේ “පලල්ලිකා” යන පාලිවචනයට අර්ථ කි තන්හි ය. (ප්‍රාස. 101[8], සූදු 349, සිඛ 7[27], 70[24], 79[24], 82[8], වි 1. 285[2-34], මිලි 455[11]). පැරණි සිඛ. ගැටපදයෙහි (අමු) “සඟළ සිවුරෙන් අකවටු අවුළුවා හිඳී නම්—දන එක් කොට ඉගෙහි කඩ අවුළුවා ගෙණ හිඳින ගිහින් මෙන් සඟළසිවුරෙන් දෙදන වසා අවුළුවා ගෙණ හිඳී නම්” යනු පෙණේ. මෙයින් හැඟෙන්නේ දෙදන හා ඉඟ ද සඟළසිවුරෙන් බැඳ ගෙණ හිඳීම අකවටු අවුළුවා හිඳීම ය යන බවයි. පා. ‘පලල්ලිකා’ යන්න සං. ‘පර්‍යඞ්කිකා’ යන්නට සමාන ය. ‘අවසක්විකා, පර්‍යඞ්කිකා’ යනු ඊට පර්‍යඞ්ගවචනයි. ‘අවසක්පිකා’ යන්නු විසතර කරණ ශබ්දකල්පද්‍රුම කාරයෝ “වසනාදිවාරා පාඤ්ජාඤ්ජඛ්‍යාවය දුඛ බන්ධනපූවකොපවෙශනම්” (=වසනාදියෙන් පිට දෙදන දෙඉඟ දැඩි කොට බැඳගෙණ හිඳීම) යයි විසතර කරති. එහෙයින් පලල්ලිකාව නම් අත් හෝ වසනාදියක් දෙදනට ඉහලින් කලවයට හා ජඛ්‍යාවටත් අතරින් නැතහොත් ජඛ්‍යාවට උඩින් දෙදනව පහතින් ගවා හෝ පිට හා බැඳ ගෙණ හිඳීම යයි හැඟේ. දෙ අතින් දෙ දන හෝ දෙ කලවා බැඳගෙණ දෙ දන ඔසොවා හිඳීම ‘හත්‍ථපලල්ලිකා’ නම් වේ. ‘අක’ නම් අඛ්‍යාය හෙවත් උපාදානයි. එය වටා- සිසාරා- ගැණීම ‘අකවටු’ නම් වේ. ‘අක’ ශබ්දපූර්‍වක ‘වට’ දෙයින් මේ ශබ්දය සිද්ධ යයි හැඟේ.]

අකවළු=අක්ඛිවාටය හෙවත් මලුව පෙර බැඳීම සඳහා පිළියෙල කළ තැන (ජාගැ. ඝනජා-අමු).

අකළ් (ල්)= අමුතු; අළුත් (බගැ 251[21]. මේ හා සලී 1. 869[3] වැකිය ද සසඳනු.) ‘අගළ’ බ.

අකාඩ, -භූමි=අකවළුව; සමජ්ජිය හෙවත් නාඨ්‍යමණ්ඩලය. (ජාගැ-අමු-කූ[3], අවදූ-අමු-වෙ[1-4].“සමජ්ජසම්ං-මල්ලවරඞ්ගණයහි හෙවත් අකාඩභූම්යෙහි”).

අකාම=1. කාමය නැති. 2. කැමැති නුවූ. **-කරණීය**= 1. නො කැමැති සේ කරණු ලැබිය යුතු. 2. කරණු ලබන්නාගුගේ කැමැත්ත නැති ව ම කටයුතු දෙය.

අකාමකා † = (ප්‍ර. ක්‍රි.)= මකාදමා; වනසා. ‘අකා’ වංශ්‍යලි. [නුවූ (ප. ස 153[11])

අකාරක=1. නො කරණ. 2. කම්මාදි කාරක

අකාරණ=1. නො කරුණ; හෙතු නොවන්න. 2. හෙතු නැති බව. 3. අයුක්තිය. **-කා**= කරුණක් නැති බව.

අකාරාදි= අයන්න ආදි අක්ඛරුපිළිවෙළින් සම්පාදනය කළ ශබ්දකොෂය. [ඇති.

අකාරාවසාන=අකාරය අන්ත (=කෙළවර) කොට

අකාරී=අකාරාර්‍හ (ජා 1019[32]).

අකාල=1. නුසුදුසු කාලය; අවේලාව. 2. කාල යක් අපෙක්ෂා නො කරණ. 3. කළු නුවූ. **-වාරී**=නුසුදුසු කල්හි හැසිරෙණ. **-විවර**= විවරකාලය් නොවන කාලයෙහි ලැබුනු සිවුර හෙ‍ෝ විවරකාලයෙහි වුවත් ‘මේ

අකාල විවරයෙකැ'හි කියා සඞ්ඝයාට දෙන ලද සිවුර. 'විවරකාල' බ. -ඤ= සුදුසු කාලය නොදන්නා. -පලිත=නියම වයසට මත්තෙන් හිස කෙස් පැසීම. -පුප්ඵ=අවාර යෙහි හටගන්නා මල්. -ඵල=අවාරයෙහි හටගන්නා ගෙඩි. -මරණ, -මෛත්‍යු= නියම වයසට නොපැමිණ, ඊය යෑම; බාල තරුණ කාලයන්හි දී වන මරණය. (වි. 2. 846'-22). -මේඝ= නොකල් වැස්ස. -රාව= නො කල්හි හඬ ලන. -සඤ්ඤා=අනියම් අවස්ථාවෙහි පැමිණෙන හැන්දෑව හෝ අව සානය. (පු 2. 492[15]).

අකාලික=1. සුදුසු කාලයට අයත් නුවූ. 2. කල් නො ගවා විපාක දෙන; ක්‍රියාවට අනතුරු ව ම ප්‍රතිඵල ඇති කරණ. -කුණ=කල් නො ගවා විපාක දෙන ගතිය; ලොකොත්තර කුශලවූ සෝවාන් ආදි මාර්ගචිත්තයන් ඉපිද නිරුද්ධ වූ වහාම එහි විපාක වූ ඵල චිත්ත ඉපදීම නමැති ගුණය (වි 2. 79[31-7], 807[28-22]).

අකැප=1. කැප නො වන; නුසුදුසු. 2. නොකැප දෙය. -ආසනරණ-නොකැප අැතිරිලි.

අකිඩ්=(ධඟැ 107[3])='කඩ්' හෝ 'කඩු' ශුෂ්‍ර.

අකිඤ්චන=1. නාම වූ හෝ රූප වූ කිසිවක් නැති. 2 දිළිඳු (ජාස 207[6]).

අකිඤ්චිත්කර=1 කිසිවක් නො කරණ (පඤ්ච 47[16]. 2. නිෂ්ඵල.

අකිතව=කලු කැන්මේරිය (වන 58).

අකිත්ත=1. අපකීර්තිය; නිඳුව. 2. ගැවපිව්ව. 3. ගොහොඹු.

අකිත්තති=අපකීර්තිය; නිඳුව.

අකිර=ආකිණ්; ගැවසුනු. -විහාර= සමූහයා හා මිශ්‍ර ව විසීම (ධඟැ 31[17])

අකිරණ=ආකිණ් (සිඟ කොෝ).

අකිරි(=අතුරු ම)=අක්ෂර;-අරිති(=අරුත් ම)= අක්ෂරයන්ගෙන් ලැබෙන අර්ථය; නිර්වචනීය (වි 6. 15[2-3]).

අකිරිය=1. කළ නො හැකි. 2. කුශලාකුශල ක්‍රියාවන්ගෙන් විපාක ලැබෙතැයි නොඅදහන. 3. එබදු ඇදහීම. -දිට්ඨි -දෘෂ්ටි= අක්‍රියදෘෂ්ටිය; කුශලාකුශලකම් හෝ එහි විපාක නැතැයි සලකන මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (වි 6. 791-38). -වාද=කුශලාකුශලකම් හෝ එහි විපාක නැතැයි කීම.-වාදි=එසේ කියන්නා.

අකිල=අඹිල; සියලු (පැර 76).

අකිලන=(ජා 639[10]) 'අැකිලෙන' ශුෂ්‍ර.

අකිසකරු=කිසකරු නුවූ; නොහික්මුනු.

අකිතිති=නිඳුව (බපු 227[3]). -හිරු=අපකීර්ති යට බිය වන සුලු.

අකු=1 'අකුඛ' නම් අැටය; උරහිස් දෙකෙහි පවත් උගුර නෙක් ඉදිරිපසින් පිහිටා නිබෙන ගලගඇටය. 2. හනුව; හක්ක. 3. ගඛාවුව; උල; කෙක්ක (ධඟැ 34[11]).-අට= ගලග ඇටය.-දු, -ධාතු=බුදුන්වහන්සේගේ ගලග ඇටය. -ඝට? (සිබ 27[15])=අතු ඇටි?

අකුණු=1. විදුලිය (රූ 57). 2. හෙන පහර. (ජා 6[42]). -පහන්=විදුලිළිළිය. -සන්= විදුලිය සංඥාව; විදුලි සලකුණ(ජාඟැ 36[23]). -සෙන(ණ), -හෙන(ණ)=අකුණ නාමැති හෙනපහර. -හඬ=සෙනා ගසන හඬ.

අකුතොභය=කොහිනුත් වත් බිය නැති; කාට වත් බිය නොවන (බුත් 102[24]).

අකුමා=ගඤ්ඤන් මාංසය; අක්මාව; කැවුත්ත.

අකුරක්ක(ශ්)=රියෙහි අලවංගුව හෝ එහි අග (ජාඟැ 54[23], 66[30]. සර 87[2]). 'අක්රිත්' බ.

අකුරු=1. අක්ෂරය; ව්‍යක්තගබදයකින් වෙන් කළ හැකි ඉතා කුඩා කොටස. 2. ඒ ශබ්ද ඇදින්වීමට යෙදෙන ලකුණු. 3. මුද්‍රණය සඳහා ඒ අකුරුලකුණු කැපූ අච්චුව. 4. ලියූ දෙය. 5. ධම්ශාස්ත්‍ර ඉගෙණීම (පූ 2. 735[25], 736[5], සලී 1. 20[18], කාගෙ 5. 28). 6. කරත්තයේ අලවංගුව. 7. අඞ්කුරය; පැලය. 8. දළුව. 9. වැල් වෙසෙසක්; හැකරිල්ල. 10. ගල්කැටය. 11. සමාන බව; ආකාරය (රූ 409). -කරණ=ශාස්ත්‍ර උගන්නා (ජා 495[18], දළ 491[9]). -කලවිට†=වී පැල වූ කමත. -ගල්†= අශ්මරිගල්. -දම්රස්= අඞ්කුරධර්මරාජ; බුද්ධාඞ්කුර. -පහණ=කැට ගල්. -විළිවේ=අක්ෂරප්‍රතිවෙධය; අකුරු දැනීම (ධඟැ 66[29]). -පුඵලු=ගල්කැට දැමූ මල්ල (සලී 1. 557[19], 804[24]). -පෝරු= අකුරු ලිවීමට ගන්නා ලෑල්ල; අකුරු ලිවීමට වැලි අතුරණ ලෑල්ල. -බණ= ශාස්ත්‍ර හා ධර්ම. -බිම්=දළු හෝ පැල බොහෝ වූ ප්‍රදේශය. -බොරදු=ගල්බොරදී-

(බුත් 325[26]).-**ඹුඩු**=අකුරු උගන්වන ශාලාව. -**මිණඩල**=1. අක්ෂර මාලාව. 2. අකුරුඹුඩුව. -**ගිලප**=අකුරු උගන්වන ශාසනය. -**හරඹ**†= 1. කැටගල්වලින් කරණ හරඹය; අතකුරු ගැසීම. 2. අකුරු (=ශාසනු) ඉගෙණීම.-**හල්**= ශාසනශාලාව.

අකුල(ඛං)=අසතුටු කිරීමෙනි. 'අකුළු (ඛං)' බ.

අකුලි=රණවරා ගස.

අකුශල=1. පාපය. 2. අදක්ෂ. -**කම්ම**=පාප ක්‍රියාව. -°**ඵල**=අපායට ගැමට මැනී වූ දස වැදිරුම් අකුශලකර්ම. -**ක්‍රියා**=පව්කම්. -**චිත්ත**= වාදඟවිඩ අකුසල් සිත්. -°**චිත්ති**= අකුශලයන් කරණ අවස්ථාවෙහි පවත්නා භවඛන ආවජ්ජන ආදි චිත්තපරම්පරාව. -**චෙතසික**= අකුසල්සිත්හි යෙදෙන මොහාදි තුදුස්වැදිරුම් චෛතසික. (අභිස. 44). -**ජවන**=අකුශලචිත්තවීථිහිත්හි යෙදෙන ජවන්සිත්. -**ජාත**=1. අකුශල යෙන් උපන්. 2. අකුශල් රාශිය. -**මාර**= අකුශලයන් සිනට වදින දෙරටු; අකුසල් උපදින මාර්ග. -**ඛම්**= පාපකර්මය. -**බාහු**= 1. අකුශල වූ චිත්තචෛතසික. 2. කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා ආදි චිතකි තුණ. -**ධ්‍යාන**= අකුසල් සිත්හි යෙදෙන එකාග්‍රතා (=එකඟ බව)චෛතසිකය. -°**අඞ්ග**=දෙම්නස. -**පක්ෂ**= පව්පැත්ත. -**පාක්ෂිත**= අකුශලපාක්ෂයෙහි වූ; පාපයට සම්බන්ධ වූ. -**ඵල**=අකුශල විපාකය. -**මාර්ග**=අකුසල්මඟ; පව්කම්. -**මූල**= පව් කිරීමට මුල් වන ලොභ චෛත මොහ ආදි තුණ. -**චිත්ත**=අකුශල වූ කාම ව්‍යාපාද විහිංසා චිතකි. -**විපාක**= අකුශල කර්මයන්ගෙන් ලැබෙන දුඃඛවිපාකය. -**සඞ්කල්ප**= අකුශලචිතකි. -**සංඥා**=අකුසල් සිත්හි යෙදෙන සංඥාචෛතසිකය. -**සඞ්ග්‍රහ**=අකුශලචිත්තචෛතසිකයන් සඞ්ග්‍රහ කොට දක්වන ග්‍රන්ථපරිච්ඡේදය.-**සමාදාන**= පව් කිරීමට ඉවා ගැණීම. -**සාධාරණ**=සියලු අකුසල් සිත්වලට පොදු වූ මොහ, අහිරිකා, අනොත්තප්ප, උද්ධච්ච යන චෛතසික. -**සිද්ධි**=1. අදක්ෂ වූ සිදු වීම, 2. පව් ඇති වීම.

අකුශල (ල්)=අකුශල. -**කම්ම**, -**කර්ම**, -**ධර්ම**= අකුශල ධර්ම. -**මුල්**=අකුශලමූල. -**සමුච්චය**= අකුශල රාශි.

අකුසු=අඛ්කුශය; හෙණ්ඩුව.

අකුස්=ආක්‍රොශය; බැණීම. (සිහකොට)

අකුහු=පිපිඟෙන් සාදන කුල් වැනි ද්‍රව්‍යය. කුල්ලෙහි අඟ පිටි දමා කුල් මෙන් සැදීම? (වි 8. 68[3-7]).

අකුළ(ල)| **අකුළු(ලු)**| (ඛං)= 1. අැකිළීමෙනි; නැමීමෙනි. 2. වැනසීමෙනි. 3. කුඩා කිරීමෙනි. 4. අසතුටු කිරීමෙනි (සද්ධ 612[23]). සක. අඛුළා, අඛුළත්; අැකිළි. අැකිළු.

අකුළ=කුළු නුවූ; නිලෑ.

අකුළුවා=(පූ. ක්‍රි)=කුඩා කොට; සම්පූර්ණයෙන් විවෘත නොකොට (බුදු 52).

අකෘච්ඡ්‍ර=කාවිඡ්‍ර නුවූ; පහසු. -**අජ්ජි** (ජ්‍රී + ආ= ජ්‍රා)=පහසු ගතියන අජීර්ය (ප ස 255[25]).

අකෘත=1. නොකළ. 2. හෙළිදරගකින් අැති නුවූ නිවණ. -**අභ්‍යාගමන**, -**ගමන**=නොකළ දෙයට යෑම; නොකළ කර්මයක විපාක විඳීම (වි 7. 135[1-2], 6. 307[1-3]). -**ඥ**= 1. කෙළෙහි ගුණ නොදන්නා. 2. අකෘත නම් නිවණ දන්නා. -**දෘෂ්ට**=දෙසක් නොකළ; නාවරද. -**පුණ්‍යතා**= පින් නොකළ බව. -**ප්‍රඥ**=උත්සාහ නොකළ; පුරුදු නොකළ. -**භාෂ**= අත පුරුදු නොකළ; අදක්ෂ. -**ප්‍රාඥ**=ප්‍රාඥ නොකළ.

අකෘතාගස්=ආගස් (=පව්) නොකළ.

අකෘතාත්ම=අමුතුවෙන් නොසෑදූ; ස්වභාවයෙන් සිද්ධ වූ (ජාගැ 162[8]).

අක්ෂෙප=ආක්ෂේපය; ප්‍රතිඝෙඛය; වැළකීම (සිය 70, 132, 176).

අක්ඛකෙළි=(අක්ඛස් + ඉලි = අක්ඛසිලි>අක්ඛෙස් ලි)=ආක්‍රොශය; බැණීම (ඛගැ 92[10]). ('අැටකෙස්ලි'හි සිඛ 42[3] හි පෙණේ. ඉතා පුරාණයෙහි බාහිරාදි මධ්‍යසථ අකාරාදියට අැකාරාදිය වූයේ විකල්පයෙනි).

අක්ඛොල්ලි=ආක්‍රොශය (අක්ඛස්සති = අක්ඛොල් ලි කෙරෙයි- වෙස 438).

අක්ඛොව (නාං. ප)=(අක්ඛෝ + අ).

අක්ඛෝස් (ඛං)=බැණීමෙනි. සකර්. අක්ඛොසා, අක්ඛොසත්; අැකෙසී, අැකෙසූ.

අක්ඛොස්=බැණීම.

අක්ඛොසතු=පරිභව කිරීම (බගැ 229[33]).

අකෝ=අක්‍රොධය.

අකොතූහලමඞ්ගලික=ශුභ ශුභ ව ශ යෙ න් සම්මත නිමිත්තාදිය දැකීම් ආදියෙන් හොඳ නොහොඳ විපාක වෙතැයි නොසලකන; පෙරමඟ නිමිති ආදිය නොඅදහන.

අකොලේ=අදක්ඛභාවය; අවිද්‍යාව (වි 2. 970$^{1-41}$).

අක්ඛති=ගණාදිය 'අක්' යන්න අනු ව යෙදින.

අක්ඛණිඛ=(අක්ඛා + අණිඛ)= ගොරවාහී වූ හෝ ආදරණීය අක්ඛා.

අක්ඛනාළ=1. වරාදඬු. 2. වරා දඬු එකට ගොතා කළ වැසුම.

අක්ඛන්(-න)=1. අඟ කෙළවර. 2. අන්තිම කාලය. 3. ශාස්ත්‍රාචාර්යයේ කෙළවර.

අක්ඛ(නා. ප) <අඤ්ඤ<අඤ්ඤ + අ.

අක්ඛ(ඤ්ඤ)පාණ=ඇඹුල් රසැති, කෝළ පවා පැල වන, ගල් උඩ පවා වැවෙන, පැලෑටි වර්ගයක්. (සමහරු 'අග්ගභෙද' ඝන සංස්කෘත නාමයෙන් හැඳින්වෙන ද්‍රව්‍යය සඳහා මේ වර්ගය ගණිත්).

අක්ඛර=බිම් මැනීමෙහි ප්‍රමාණයක්; හත්රැස් (=වර්ග) යාර 4840 ක් වූ බිම් පෙදෙස.

අක්ඛරචී=අක්ඛාරම්.

අක්ඛරක්ඛා
අක්ඛරපෙට්ටා
අක්ඛරා
=බෙහෙත් පැලෑටි වර්ගයක් (යොග 1475, 3020).

අක්ඛසුඤ්ඤ (අස් + කසු + අ = අක්ඛස්ස) = ශාස්ත්‍ර නිබෙන කෙත.

අක්ඛා=වැඩිමහලු සහෝදරිය.(සංස්කෘතයෙහි මවට ද මේ යෙදේ. සිංහලයෝ නම පමණක් නොකිය හැකි වැනි මහලු ස්ත්‍රීන් ගේ නමට අගින් ද මෙය යොදති.)

අක්ඛාරම්=බාලයන්ගේ හා උණලෙඩුන් ගේත් දිවෙහි හටගන්නා මැලියමක් .

අක්ඛි=බාලයන්ට උපන්‍ය නිසා ඇති වන විසප්පු ගෙඩි වෙසෙසක්.

අක්ඛොභ=ආක්‍රොශය (බගැ 74^{3}). -වත්= 'දශ ආක්‍රොශ වස්තු' බ.

අක්ඛොසතු=(බගැ 229^{3}) 'අකොසනු' ශුශු.

අඤ්ඤාණ=බැණීම; ගැරහීම. -කා=බණින.

අඤ්ඤ=1. සුදුවා. 2. විනිශ්චය. 3. උසාවිය.

අඤ්ඤර=අඤ්ඤර. ('උපඤ්ඤර' යන තන්ති අලවංගුව සි).

අඤ්ඤාහත=අලවංගුවෙහි සවි කළ. (-මනෝ රථපූරණී 1-347).

අඤ්ඤිභෙදන=ඇස් බිඳීම; අන්ධ වීම.

අඤ්මන්=ආක්‍රමණය;පෑගීම;පැරදවීම(ගුත්28).

අඤ්මා=යකෘන්මාංසය; හදවතට දකුණින් පිහිටි කැවුත්ත. (විසතර ටී 2. 930$^{2-11}$). -කූන්-හදමස්පිඬුව; පොකුරක් වැනි කැවුත්ත(ජාගැ 6211^{11}). -නවූ= අක්මාව එල්ලී නිබෙන නටුවක් වැනි අවයවය (යොග 2652).

අඤ්මාලි=එනම් ගස් (වන 43)

අඤ්ඤ (ක්‍රියා), -පච්චා=අක්කරපච්චා.

අඤ්ඤම=1. ක්‍රම රහිත; පිළිවෙලක් නැති. (ගාංස 50). 2. වැරැද්ද.

අඤ්ඤ(ඊ)ක්=රියෙහි අලවංගුව හෝ එහි අඟ. (බගැ 121^{26}, 115^{10}). (අඤ්ඤුරු + අග්ග=අඤ්ඤුරග්ග>අඤ්ඤුරුග්ග>අක්ඤුරුග්ග>අක්ඤුරුක්. අක්ඤුරුකින්>අක්ඤුරිකින්). -වදන්=අලවංගුවෙහි රෝදගැටෙන තැන ගානා තෙල්; මජන්. (බගැ 115^{10} හි 'අක්ඤුරික්දෙවන' යන්න අශුද්ධපාඨයකි. වි 1. 132$^{1-34}$, 176$^{2-13}$ හා ජාගැ 150^{3} ද සසඳනු).

අක්‍රිය=1. ක්‍රියාවක් නැති. 2. කුශලාකුශල ක්‍රියාවක් නැතැ යි අදහන. -දෘෂ්ටි=කුසල් ය, අකුසල් ය යි වෙන් කළ හැකි ක්‍රියාවක් නැතැයි ඇදහිම. -වාදී=අක්‍රියදෘෂ්ටිය කියන්නා.

අඤ්ඤ-1. ඇස. 2. ඉන්ද්‍රිය(වි 5. 59$^{2-1}$).3. රියෙහි අලවංගුව. 4. දුදුකැටය 5. සුදුව. 6. විනිශ්චය. 7. උසාවිය. 8. කළන් තුණ. මෑ ඇට හෝ මදටිය හැටක හෝ බලිඳැට අසුවක නොගොත් අසුවක බර. 9. ජප මාලා සෑදීමට ගන්නා රුද්‍රාක්ෂ නම් ඇට. 10. ගල් පියල් ගස. 11. බුළු ගස. 12. සුවස ලුණු . -අංශ=පෘථිවිගොලයේ එක් ධ්‍රැවයක සිට අනික් ධ්‍රැවයට රෙඛා ඇඳීමෙන් බෙදූ කොටස්. -ක්‍රීඩා= දුදු කෙළිය; සුදුව. -චරණ='අක්පද' බ. (පඤ්ච 13^{21}). -දූෂිත= දුදු කෙළිය; සුදුව -ඛුත්ති=සුදුකාරයා. -පාද= 'අක්පද' බ. -භාග=නිරක්ෂරෙඛාවේ සිට උතුරට හෝ දකුණට පොළොව බෙදූ කොටස්.-රෙඛා=භූගොලයේ අක්ෂය හරහා

වැටි නිබෙන සේ කළපනා කරණු ලබන රෙඛා. -භෙද=භූගොලයේ අක්ෂභාගයන් ගේ වෙනස. -මාත්‍ර=බුළුගෙඩියක් පමණ; තුන් කළඳක් බර. -මාලා= 1. මන්ත්‍රාදිය ජප කිරීමේ දී වාරසඛ්‍යාව අමතක නොවන පිණිස රුද්‍රාක්ෂඇට ආදියෙන් තනා ගන්නා ලද ඇටවැල; නවගුණවැල. 2. වසිෂ්ඨ ඍෂියාගේ භාර්‍යාව සේ සැලකෙන අරුන්ධතිතරුව. (මේ තරුව ජ්‍යොතිශ්චක්‍රයේ අක්ෂය මෙන් සැලකෙන ධ්‍රැවනාරකාවට මාලාවක් මෙන් සප්තර්ෂි මණ්ඩලයේ වසිෂ්ඨනාරකාවට ආසන්න ව පවත්නා හෙයින් මේ නම් විය. -වාවසප්‍රාය) -රේඛා, -වෘත්තරේඛා=භූගොලයේ උත්තර ධ්‍රැවයේ සිට දක්ෂිණධ්‍රැවය තෙක් සමාන්තර ව වැටි නිබෙනැයි සැලකෙන රෙඛා. -ශෛර්‍ණඞ්ඞ=අක්ෂධූර්ත්ත; දූකෙළියෙහි ලොල්. -සූත්‍ර=ජපමාලාව. [සුදු කනේරු.

අක්ෂක=1. බුළු ගස. 2. අක්ෂඵලය. -බීජ=

අක්ෂණ=1. නුසුදුසු අවස්ථාව. 'අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණ' බ. 2. ක්ෂණයක් තුළ; දිගී කාලය වූ. 3. අක්ෂුණ; විදුලිය. -දෙශනා=අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණ පිළිබඳ දෙශනාව (බුත් 28^{19}). -වෙධි=විදුලිඵලි සෙන් ඉලක්කය බිඳිමෙහි සමර්ථයා (ජා ස 75^{32}).

අක්ෂත=1. නොකැඩුනු; තුවාළ නුවූ. 2. නොකෙටූ ඔව. 3. විලද. 4. බැදි සහල්. 5. කළු තල. [ඔරොත්තු නොදෙනු; අදක්ෂ.

අක්ෂම=ඉවසිය නොහැකි; ඉසිලිය නොහැකි;

අක්ෂය=1 නොගෙවෙනු; සදාකාලික.. 2 ක්ෂය නොවීම.

අක්ෂර=1. නොනස්නා; ක්ෂය නොවන. 2. නිර්වාණය. 3. අකාරාදිවර්ණ. -අභ්‍යාස=(ර + අ= රා)=අක්ෂරෝ පුහුණු කිරීම. -අර්ථ=අක්ෂර අනුව පැහැදී ගණු ලබන අර්ථය; නිර්වචනාර්ථය. -අවයව=අක්ෂරක කොටස. -ආගම=අමුතු අක්ෂරෝ පැමිණවීම. -ආත්මක=අක්ෂරෝ ම ආත්ම (=ශරීර) කොට ඇති; අක්ෂරෝ වශයෙන් බෙදිය හැකි; ව්‍යාකරණ (ප සා 244^{31}). -ආදෙශ=ආදෙශ කිරීම. -ආරම්භ=ඉගෙණීමට පටන් ගැණීම. -උච්චාරණ (ර + උ=රෝ) =කියවීම. -උත්පත්තිස්ථාන=උපදනා කණ්ඨාදිස්ථාන අට. -කෞශල්‍ය=නාසනු උගත් බව. -ච්‍යුතක=ව්‍යාකරණ දන්නා. -ජීවක=ලිවීමෙන් ජීවත් වන්නා; ලියන්නා. -තූලිකා= ලියන තෙලි කූර; පන්හිඳ; පෑන; පැන්සල. -දෙෂ= 1. අඛුවැඩි විම් ආදි දෙෂ. 2. කාව්‍යනාශක යාගේ නමට ගැළපෙන අක්ෂරෝ කවියෙහි මුල හා නම දෙපස ද නොයෙදීමෙන් වන දෙෂ. -මාර=අක්ෂරමාංගීය (වි 6. 15^{2-1}). -නියම = නියම කිරීම; ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රය. -ප්‍රභෙද=අක්ෂරයන් පිළිබඳ විස්තරය. -බාහුල්‍ය=වචන වැඩි වීම. -භෙද=අක්ෂරයන් ගේ වෙනස. -මාලා=හෝඩිය. -මුෂ්ටිකා කථන=1. හස්තමුද්‍රා භාෂාව; ඇඟිලි වලින් කරණ සංඥාවන්ගෙන් අදහස් කිම(ආපෙන). 2. කොණක් පෙණෙන ලෙස වචන මිටෙහි නබාගන්නාක් මෙන් දීඝිපාඨයක වචනවල මුල්කූරු පමණක්, "වෙසක් පුරපසළොස්වක් පොහෝ" යන්න "වෙ ප්‍ර ප පෙ" සි ලියන්නාක් මෙන්, ලියුවිට ඒ අකුරුවලින් දක්වෙන සම්පූර්ණ වචන කීම. මෙය 'අක්ෂර මුද්‍රා' නම් ද වේ. 3 ඇඟිලි පුරුක් යෙදි ආදිය සවරව්‍යඤ්ජනාදිය සඳහා යොදු එය දක්වමින් රහස් කිම. මෙය 'හූතමුද්‍රා' නම් ද වේ (-කාමසූත්‍ර). -ලිඛන=ලිවීම. -ලොප= ලොකා දැමීම. -විනාශ=යෙදීමේ පිළිවෙළ. -විපරිණාම=මාරු වීම. -ශාස්ත්‍ර=ලිවීම හා කියවීම උගන්වන ශාස්ත්‍රය. -සංඥ=සවර ආදිනාමයන්ගෙන් අක්ෂර වෙන් කොට අදින්වීම. -සංස්ථාන=සටහන. -සාරීර= මහාසඞ්ඝික නම් බෞද්ධ නිකාය විසින් රචිත සූත්‍රාන්තයක් (නිකා 9^{23}).

අක්ෂි=ඇස. -කාව=ඇසෙහි සෑදෙන පටල රොගයක්. -කූට=1. ඇස්ගුළිය 2. ඇසට උඩින් පිටතට නෙරා නිබෙන කොටස. -කූප=වළ. -කොප=කෝපය; රුජාව. (සද්ධ 279^{23}). -ගත=1. ඇසට හිය. 2. ඉදිරියට පැමිණි. -ගුල, -ගුලිකා=ගුළිය. -ගූථ=කබ (වි 4. 68^{2-31}). -ගොල, -තල= ගුළිය(වි 6. 51^{2-35}). -දල=දිවිල්ල. -ධාතු= සත්වපුද්ගලාදීන් නොරූ ඇස. -ධාරා= කඳුළු. -නිමීලන=ඇස් පියා ගැණීම. -නිමෙෂ=1. අැසිපිය ගැහීම. 2. ඇසිපිය ගසන පමණ කාලය. -පක්ෂ්ම=ඇසිපිය. -පටල=1. ඇසෙහි නිබෙන සියුම් සිවියක්. 2. ඇසෙහි ගටගන්නා පටල රොගය. -පාලි= ඇසිපිය (වි 3. 88^{2-34}). -පථ=ඇසට

පෙණෙන තෙක් දුර; ඇස් කෙළිය. -පාත= °පැසවීම; නෙත්‌පැරෙංගයක්. -පිඛත=යක් බෙරිය. -පුව=1. ඇසිපිය. 2 ඇස් නමැති ගොටුව. -ප්‍රසාද=ඇසෙහි පැහැදුනු සථානය; රූපයන් දක්නා කොටස. -භෙෂජ= °බෙහෙත්; -මණ්ඩල-°ගුළිය. -මල=කබ. -සුඟල, -සුග්ඝ= °දෙක. -රූජා= ඇස්රුදුව. -රොග= °ලෙඩ. -රොග විකිත්සා=°වෙදකම. -රෝම=ඇසිපියෙහි ලොම්. -වාසු=වාතයෙන් හටගන්නා ඇස් ලෙඩක්. -විෂය=ඇසට අරමුණු වන. -වෛද්‍ය=°වෙද. -ශුක්‍ල=ඇසෙහි සෑදෙන සුදු (සංග 3007). -ශූල=°රුදුව. -සොෂ= °වියලීම; °ලෙඩක්. -සෙවතමණ්ඩල=සුදු ඉංගිරියාව. [(වි 3. 63 2-33).

අක්ඛෙත්‍ර=නුසුදුසු කෙත; අයොග්‍යසථානය

අක්ඛෝහ
අක්ඛෝභ්‍ය } =නො කැලඹුනු.

අක්ඛෝ(ක්ඛෞ)හිණී=1. නිහතහුන සියක් ලක්ෂය. (කෝටි සියක් ලක්ෂය ප්‍රකොටියගි. ප්‍රකොටි සියක් ලක්ෂය කොටිප්‍රකොටිය හි. කොටිප්‍රකොටි සියක් ලක්ෂය නහුතයගි. නහුත සියක් ලක්ෂය නිහතහුතයගි). 2. හසනින් 21,870 ක් ද, අසුවයන් 65,610 ක් ද, රථ 21,870 ක් ද, පබලයන් 1,09,350 ක් ද ඇති යුධසෙනාව. 3. එකෙහි දඹු 60 බැගින් ඇති උණ දඹු මිටි හැටක් පංගා ගුලි කළ හැකි සෙනාව.

අක්ඛ්‍යාරොග්‍යශාලා=ඇස් ඉස්පිටිහාලය; ඇස් ලෙඩට වෙදකම් කරණ සථානය.

අක්ඛ්‍යුන්මීලන=ඇස් ඇරීම; නෙත් විවෘත කර බැලීම.

අක්ඣ=කළන් තුණ (සොඟ 288).

අක්ඣර=අඤුර (සොඟ 159).

අක්ඣිනිමේඝ=අක්ඣිනිමෙඝය (සොඟ 158).

අක්ඣුම=අක්ඣමංව (Ca)

අක්ඣෙඩ=උස්ගඬ; මහගඬ; (සිඟකොං). ('කොක් ඇබ' යන්න සමඟ එය සිලුටු කරණු සඳහා යෙදෙන නිරර්ථක වචනයක්).

අඛණ්ඩ=නො කැඩුනු; නො බිඳුනු; පිරිපුන්. ('කඩ කිරීම' යන අර්ථයෙහි මෙය ජා 305[31] හි පෙණෙනත් ඒ ප්‍රමාදපතිත දෙශයකි). -කාරී=නො කඩ කොට කරණ. -ගණන=නො බෙදිය හැකි ගණන. -ශීල-අඟ මුල ශික්ෂාපද නො කැඩුනු ශීලය. -සඛඣ=අඛණ්ඩ ගණන.

අඛිල=සියලු; මුළු.

අග්ග=1. ගෙය; මැදිරිය. (සිඛ 86[9]. රූ 181). 2. අග්‍ර; ශ්‍රෙෂ්ඨ; උතුම්. 3 තුඩ; කොළවර; මුදුන (අමං 2. 18[1]). 4. පටන් ගැන්ම (රූ 312). 5. පෙරමුණ; ප්‍රධානසථානය (බගැ 262[2]). 6. අග්‍රභාවය (අමං 2. 102[21]). 7. නිමාව; අවසානය. (රූ 413 හි පස ඇවයට 'අග්' යන්න දක්වනත් එය 'අක්' ශුද්ධ). -ඉස්=අග්ගිස්ස; අග කෙළවර. -උවටා=අග්‍රොපසථායකයා. -බිජ=කාරිය පැල වන ඉරිවේරිය ආදිය (ජාගැ 166[22]). -ඟල්=අත්ඟල; අඹරණ ගලෙහි මතු ගල. -දන්=දත් කොණ. -දළු=මුදුන්දළුව. -දෙදි=අක්දෙරිය. -දෙර=ප්‍රධානවාරය. -පතුල්=පාදතලයෙහි අග කොටස. -ඌ=පයෙහි අග. -බන්=අක්බත.-බබ්(ඹ්)රූ=අක් බඹුරු. -බිසෝව=-(-බිසෙව්?)=අග්‍රාභිෂෙකය; ඔටුනු පැලඳවීමෙහි දී කරණ අභිෂෙකය (ශි සං III 297[5]) -බොධි, -බෝධි, -බෝ= අග්‍රබෝධි; පෙර රාජාදීන්ගේ නමක්. -මෙහෙසිනී, -මෙහෙසුන්=අග බිසෝව. -ලඹ=අග්‍රලාභය. -වටා=අග්‍රොපසථායකයා. -වල්=වාලධිය කෙළවර.-විලි=ආලිඳය (බගැ 82[11]. 283[14]). -විය=පළමුව යන ගැලෙහි වියය ගස. -සවු=ප්‍රධාන ශ්‍රාවකයා.

අඟ(ඛ)=අගයෙහි. අක. අඟි, අඟිනි. ඇඟි, ඇඟි, ඇඟු, (අඟඅඟා=වඩ වඩා? ප්‍රාති 15).

අඟ=1. කන්ද; පර්වතය. (රූ 188). 2 ගින්න. 3. දුක; ගැහැට (කව් 577). 4. මිල; වටිනා කම. 5. ඇපය (බුත් 165[15]). 6. ආඩම්බරය. 7. අමුත්තෙකුට දෙන තැග්ග. 8. ගස; රුක (සර 119[31]). 9. ශ්‍රෙෂ්ඨ; ප්‍රමුඛ. 10. ක්‍රීඩාව (රූ 711). 11. †හොඳ ලෙස(-එය අර්ථට කළා). -ඉසුරු=අග්‍රෙශ්වරයා; ප්‍රධානයා (ජා ගැ 71[4]). -උවටා=ප්‍රධාන උපසථායකයා; -'කුරු=කෙළවර තිබෙන අඤුර. -කුල=උසස් කුලය. -කනතුරු, -තන්, -තැන්=අග්‍රසථානාන්තරය; -නිලක=සන්නි ආභරණයක් (දහම් 366[14]). -දන්=1. පළමු දානය; ගොයම් කැපීම් ආදියෙහි දී පළමු ව දෙන දානය. 2. උසස් දීම. -දල(ළ)=ගින්

දුටුව. -**දැකිණි**=අග වූ දැනය ලැබීමට සුදුසු (බගැ 96[9]). -**දෙවි**=ශක්‍රයා. -**දෙසුන්**=ප්‍රථම ධර්මදේශනාව. -**දෙස්**=ගිනිකොණ දිසාව. -**දේවි**=අගබිසොව. -**දෙර**=1. පළමු දෙර; ඉදිරියෙහි දෙර. 2. පළමු ව විවෘත කළ ද්වාරය (බගැ 81[4]). -**නරනා, -නිරිඳු**=අග රජ. -**නුවර**=ප්‍රධාන නගරය; රාජධානිය. -**පති**=1. රජ (දහම් 381[30]). 2. සෙනාධිපතියා. 3. ප්‍රධානාමාත්‍යයා. -**පත්**=අග ප්‍රාප්ත; කෙළවරට පැමිණි; ප්‍රධාන. -**පල**=1 මුලින් හටගත් ගෙඹිය. 2 අග (=අතීත්) ඵලය. -**සිඹු**=1. අනන්තිම පිටුව. 2. කෙළවර මතු පිට (වි 2. 913[1-20]). -**පුහුල්**=ශ්‍රේෂ්ඨ පුද්ගලයා. -**පෙරෙඩි**=අග්‍රපුරෝහිතයා. -**බඹු**=1. අගනා බඩු. 2. එය ඇති (බුදු 496). -**බත්**=පිසූ බතින් පළමු ව බෙදන කොටස (බගැ 29[4]). -**බමුණු**=ප්‍රධාන බ්‍රාහ්මණයා; අග්‍රපුරෝහිතයා (පූ. 2. 91[34]). -**බිම්**=අග්‍රභූමිය; නිවාණය. -**බිසෙව්, -බිසෝ**= අගමෙහෙසිය; රජුගේ ප්‍රධානදේවිය. -**බිසෝකන්**=අග්‍රමහිෂී පදවිය. -**බිසෝරුවන්**=අග්‍රමහිෂී රත්නය; උතුම් වූ අග්‍රදෙවිය. -**මහ**=අග්‍ර මාර්ගය; රහත්මග. -**මහතුවණ**=අර්හත්මාර්ගඥානය. -**මස්**=හෘදයමාංසය. -**මල**=හබක; මැස්සක බර පටවා අටවන උගුල (ද ජා 50[29]) (අටමල' යි ජා 1386[31] හි පෙණේ). -**මෑණ, -මෙණ**=මුදුන් මැණික; සිඑ මිණ. -**මැනි**=අග්‍රාමාත්‍යයා. -**මුල නැති වැල්**=අග හෝ මූල දත නොහැකි සේ එකට වෙළී නිබෙන වැල් වෙසෙසක්; ආකාශ වල්ලී. -**මෙහෙසුන්, -මෙහෙසිනි, -මෙහෙසුන් බිසෙව්** (-**බිසෝ**)=අග බිසොව (-මෙහෙසුන් + අ=මෙහෙසන = මෙහෙස්න). -**මෙහෙසුන් ශ්‍රී**=අග්‍රමහිෂීසම්පත්තිය. -**යස**=ශ්‍රේෂ්ඨ යශස; උත්තමපරිවාරය. -**රජ**=1. මහරජ. 2. අග්‍රාරාජ්‍යය. -**රස**=අග්‍රරසය; මධුර වූ ඛාද්‍ය භෝජ්‍යාදිය. -**රුවන්**=අග්‍රරත්නය; මුදුන් මැණික. -**රොන්**=ඇතට විසිරී යන ගිනි පුපුරු. -**වර**=ගිනිගම් (කව් 270). -**වරල්**=මාලුන්ගේ වරලෙහි අග. -**වරු**=වී පෙළීමේ දී හෝ හුලං ගැසීමේ දී අඟට වැටෙන බොල් සහිත කොටස; ඇඟිරි. -**විවු, -විව්**=යෙහි ඉදිරිපස සෑදූ ආලින්දය; පෝරිකෝව (බගැ 283[14]). -**විස්**=අග්‍රවිද්‍යා; පුරෝහිත බ්‍රාහ්මණ ය. -**විරු**=අග්‍රවීරයා. (ජාගැ 56[12] හි 'අගවිවු' යන්න උදෙසා මෙය යෙදිනි). -**සඟු**=අග්‍රශ්‍රාවකයා; ප්‍රධානශිෂ්‍යයා. -**සස්**=අග්‍ර ශස්‍යය; පළමු ව ලබන අස්වැන්න. -**සස් දන්**=ලද අස්වැන්නෙන් පළමු කොට දෙන දානය. -**සෑදි**=1. අග්‍රෙසරයා; ඉදිරියෙහි යන්නා. 2. ශුද්‍රසෙනඟෙහි පෙරමුණෙහි යන්නා. 3. ගින්නෙහි හැසිරීම. 4. රඟුම් වෙසෙසක්(සැවුල් 180). -**සෑවි**=අග්‍රශ්‍රාවිකාව. -**සෑහෑවි**? (බෝගැ 18[34])=අගසැවි. -**සිඑ**= ගිනිදැල්ල. -**සෙනෙවි, -සෙනෙවිනා, සෙනෙවිරද්**=අග්‍රසෙනාධිපතියා. -**හඹු**=පිසූ කැඳින් පළමු කොට බෙදන කොටස. -**හර**= 1. අග්‍රහාරය; රජුන් විසින් බමුණන්ට පූවෙණි කොට දුන් ගම (කාගෙ 2.-17). 2. ප්‍රධාන හෝ උතුම් මුතුපව. -**හස්**=1. ඉදුල් නොඇළ පළමු අස්වැන්න හෝ පලදව. 2. ඉතා මිහිරි රසය; ප්‍රථම සම්භොගය. (දහම් 15[26]). -**හස්රස**=ප්‍රථමසම්භොගරසය (බුත් 208[16]). -**හස්දන්**=ධාන්‍යාදිය නමාගේ ප්‍රයෝජනයට ගන්ට පෙර එයින් දෙන දානය. -**හොතුරු**=අග්නිහෝත්‍රය; ගිතෙල් ආදිය දමා ගිනි දැල්වීමෙන් කරණ ගිනි දෙවි පිදුම. (බගැ 70[22], 278[9]).

අගඩා=1. පුඹලු දෙහි (යොග 423, 2814). 2. පලාවගීයක්.

අගඩි=1. බුළු. 2. නොවිල.

අගත=1. නොගිය. 2. ආගත; පැමිණි (ශි සං I. 18[2]). 3. අවබොධ නොකළ. 4. (**අගත්**=) කුඹුරේ දිය බැස යන පැත්ත. -**සුඹී**=නොගිය විරූ. පෙර නොගිය.

අගති=1. දුගතිය; සතර අපාය 2. නොමඟ යෑම; අයුකති කිරීම. 3. ගතිය හෙවත් ඉපදීමක් නැති නිවණ. 4. අගතිසිඟු විසූ දකුණු දිසාව (සිංමඅ). -**ගමන**=ජනපද, වෙළඳ, සඟ, මොඟ යන මෙයින් යුකතියට පිටු පා ක්‍රියා කිරීම.

අගතිදු(යොග 731) **අගතිසි**(සැල 53) } අගසහ සෘෂියා. මෙතෙමේ කුමහයක උපන්නේ ලු. එහෙයින් මොහුට 'කුමහයොනි' යනාදි නම් ද, වරක් විඤ්ඤ පර්වතය අවතත කළ හෙයින් 'ගිරිගුරු' යනාදි නම් ද, සාගරයෙහි සැඟවී සිටි කාලෙය නම් අසුරයන් ඉපදෙයට දක්වනු සඳහා සියලු මුහුදු දිය ඉන්දව් ශෝෂණ පානය

කළ හෙයින් 'සමුද්‍රවුලුක' ආදි නම් ද වී ය. -තරු=අගසෙහි දකුණුදෙසෙහි පිහිටි, අගනිසිහුනට අගත් සේ සැලකෙන තරු වක්. (මුදිත අමරකොෂයෙහි ධ්‍රුව තාරකාව යයි පෙණේ. ඒ ප්‍රාමාදිකයෙකි).

අගන්ති=1. කතුරුමුරුංගා. 2. පිලඟස (වත 63). 3. වේලාඟස. 4. පිටරටින් හෙණෙන ලද මැණික්වෙසෙසක්. -පට, -මාල=අගත්නි ගල් අමුණා කළ මාලය. -පණා=ඔලන්දකාලයෙහි දී ලක්වැසියන් හිසේ පැලඳි පණා ජාතියක්.

අගද=1. ලෙඩ නැති. 2. බෙහෙත. 3. අගාබ; පතුල දක්ක නො හැකි; ඉතා හැඹුරු. 4. කොට්ටම්. 5. ඇත්තෝර. 6. අබ. 7. මුදල් (ශුසිඅ). -ආපණ=බෙහෙත්සාප්පුව. -ආමලක=බෙහෙත්නෙල්ලි. -ගුලිකා=බෙහෙත්ගුළි. -කන්ද=විසවෙදකම; ආයුර්වේදයෙහි අඛණ්ඩ අටින් එකක්. -හරීට (ක)ක=බෙහෙත් අරළු.

අගදුහරණ (පූ 1. 137[16])='අඛණ්දුහරණ' ශුයු.

අගඤ(ඤා)=වටිනා; මහඟු. 'අග(ඛ)' බ.

අගම්=1. ග්‍රාම්‍ය නුවූ; ශිෂ්ට; සභ්‍ය (සිඟ 397). 2. ග්‍රාම්‍ය නොවන බව. 3. පැලු වූ ගම්. 4. (විසරණෙහි) අමුතු අකුරු පැමිණීම; ආගමය. 5. ධර්මාංශය; ආගම. -විදි=ආගම නම් ව්‍යාකරණවිධිය. -සද=ආගමශාස්ත්‍රය; වචන දෙකක් අතරට අමුතු අකුරක් වැටි මෙන් වන සන්ධිය (-තුනු + අග=තුනුවඟ).

අගම්පඬි=1. රජමැදුරෙහි ආරක්ෂක භටඟමු දුව (ද ජා 353[13]). 2. පඬි සඳහා සේවාකම් කරණ විදෙසිය භටසමූහය. -විටි=අගම්පඬි සෙනඟ වාසය කළ විථිය. (දඹ 219) -සෙනඟ,-සේනා=අගම්පඬිභමුදුව(මඤ167).

අගරමාන්දම්=බාලයන්ට සැදෙන රෝගයක්.

අගරු=1. ගරු නුවූ; අගෞරව. 2. නොසැලකිල්ල (බඟැ 65[30]). 3. දවනවිට සුවඳදුම් නිකුත් වන අගිල් නම් ලී (ගොඟ 955). -වූණ=අගිල් සුණු.

අගල් (ලූ: අගළ්)=1. නගරාරක්ෂාව සඳහා භාත්පස කැණවූ ගැඹුරු වූ ද පළල් වූ ද ආවාටය. (දිය අගල, කලල් අගල, විසලි අගල ය කී තුන් වැදෑරුම්. ද ජා 280[22], §19[34]), 2. මාගිම් සඳහා ඉඩම් අවට සාදනු ලබන ඇල නොහොත් පස්කන්ද. -ආදර=ආඛනෝඛා; පාවට්ටා.

අගස්=1. ශසාගෙන් වෙන් කරණු ලබන ප්‍රථම භාගය; කෙතෙන් පළමු කොට ගත් වී. 2. දෙවියන් උදෙසා වෙන් කළ වී. -දන්, -බත්=අග්‍රශස්‍යදානය; අස්වැන්නෙන් පළමු කොට දන් දෙන බත.

අගසනි=1. අගනිසි. 2. කතුරුමුරුංගා. 3. වේලා ගස. 4. අගත්නි ගල්. -තාරකා=අගනිසි තරුව.

අගඤ්ඤ=අගනිසි. [ශක්. 2. එල ඊතණ.

අගස්ස=1. බෙහෙතට ගන්නා පැලෑටි ජාති

අගඹිඟ=අඩුලුහුඬු; දිළිඳු. ('අග' වාග්ලි).

අගහිතගහණ=අගෘහීතග්‍රහණය; කලින් නො ගන්නා ලද්ද පමණක් ගැණීම; මුලින් කියූ දෙය හැරදමා නො කියූ දෙය පමණක් කීම. -න්‍යාය=කී දෙය නැවත නො කියා නො කියූ දෙය පමණක් කිමේ නීතිය හෝ ක්‍රමය (චි 7. 8[3]–41).

අගළ='අගල්' බ. (හංස 14).

අගා=අංශාතය; වෛරය (බඟැ 71[23]).

අගාවිත=බොහෝ ගස් ඇති(සර 119[31]).

අගාඛ=පතුල නො පෙණෙන තරම් ගැඹුරු; පිහිටන්නට තැනක් නැති.

අගාම්(මි)ක=1. ගම් නුවූ. 2. ගමින් ඈත් වූ.

අගාර=1. ගෙය. 2. උස්බිම් අතර පිහිටි දෙණිය. 3 වැවට දිය ලැබෙන ප්‍රදෙශය. -කුඹුරු=ඇල දෙළ වැව් ආදියෙන් ජලය නොලබන කුඹුරු. -ධූම=සියන් දුඹුළු.

අගාරඤ=ගිහි.

අගාරව=අගෞරව (ජාඟැ 207[19]).

අගාරික(ඝ)=ගිහි. -කම්මාන්ත=ගිහියන්ට අයත් කෘෂිකර්මාන්තාදිය. -ජන=ගිහිමිනිසා. -ප්‍රති පද=ගිහියන් විසින් පිළිපැදිය යුතු සිරිත් විරිත්. -මුනි=මාගීඵලඝටඝෘහඝටඝං (ජාඟැ 233[4]). රත්න=රත්නයක් වූ සිල්වත් ගිහියා. -ශීල=ගිහියන් විසින් රැකිය යුතු සිල. -ශීල=ගිහියන් විසින් රැක්ක යුතු සිලය.

අගාරූ†=නිගූහය; නිහුව.

අගාහොතුරු! (බඟැ 201[16])=අගඟොතුරු.

අගාළ?=‘අභාළ’ බ.

අගෑම්=ග්‍රාම්‍ය නුවූ; ශිෂ්ට.

අගිදම්=විගදම් (සලී 2. 320[8]).

අගිදෙවොල්=අඟහාලව දෙවොලඝ(බඟැ 199[20]).

අගිල්=අඟරු; දවනවිට සුවද දුම් නික්මෙන ලී ජාතියක්.

අගිස් (අගිස්ස)=අඟ ඉඟ; අඟ කොණ.

අගිස්ව†(බෘ)=1. යමෙකුගේ කිමෙනි සත්‍යාං සත්‍යතාව අනිකෙකුගෙන් විමසීමෙනි. 2. කේලමකට සම්බන්ධ පක්ෂ ඉදිරියෙහි දී එය විමසා බැලීමෙනි. 3. හිඟිස්වීමෙහි. සක. අගිස්වා, අගිස්වත්; ඇගිස්වී, ඇගිස්වූ; (මෙය බෙහෙවින් ‘ඝගිස්ව’ යි ද පෙණේ. ‘හිඟිස්’ දෙසෙහි විකෘතියඝකැයි සිතේ).

අඟු=1. මිදුල; පියස්සෙහි ජලඝ වැටෙන ඝරිඝ 2. රාජාදීන්ට සම්පාදනඝ කළ හොජනඝ (වසඝස ඇත් ද යි) පිරික්සනු සඳහා ගන්නා පලමුවන කොටස. 3. එසේ පරීක්ෂා කිරීම (බුත් 274[1]). 4. කෑමට ගත් බතින් පළමු කොට සතුන්ට හෝ හිඟන්නන්ට දෙන බත්පිඬ. 5. †වහලේ දිරා ගිඝ පිදුරු ආදිඝ සඳහා අළුතෙන් ගසන් පිදුරු කැරලි හෝ තණකැරලි. 6. අඟ; කෙළවර. 7. මිල; අඟඝ. 8. රාහු. **-කර්ණී**=අඟුකර්ණී; මිනුඝවැල; මිකන්පලා; ගොටු කොළ(සිංහකොං). **-කොන්, -පත්, -පතුල්**(පල්ල)=අඟුකෙළවර; ඝිනක්කණ. **-පත්කුඹුරු** = අඟාරකුඹුර. **-බබ්(ඹ්)රු**=අඟින් වැකැවි වූ; අඟ නැමුනු. **-බලන නිලම, -°මුහන්දිරම්, -°රාල, -°වෙද**=රජුගේ හොජනයෙන් විකක් පළමු කොට කෘ රස බලා, වස විස දමා නිබේ දැයි පරීක්ෂා කරණ වෛද්‍යනිලබාරියා **-ලිම්**= වෛද්‍ය යන් ලවා රාජහොජනඝ පරීක්ෂා කරවීම (ද ජා 84[1]). **-සෙවන**=පියස්සෙන් ජලඝ වැටෙන තැනට හා බිත්තියටත් අතර කොටස (අභිධ්‍ය 31[15]).

අඟුවු(අගුවිව)=1. කැපූ ඝසකින් ඉතිරි වූ මුල. 2. වකුටු වූ ලී කැබැල්ල.

අඟුණ=1. ගුණ නැති; අශුභ; අපථ්‍ය. 2. දෙඝ; වැරැද්ද. **-අඛ්‍ය**=අගුණ කොටස්.

අඟුරු=1. අඟිල්. 2. ඇටවෙරිඝ. 3. ඉන්සලු. 4. මුරුංගා. 5. නොබර; අමාරු නොවන; සැහැල්ලු

අඟුරුබාඹි නිගා†=මුළුමනින් දෘඪ-වැනසී **-යෑම.**

අඟුලු(ල්)(ළු)=1. වැසූ දොර පිවත සිට අරින්ට බැරි වන සේ තිර කිරීම සඳහා උළුවහුකණුවක ඇතුල් පැත්තෙන් එහා මෙහා යැවිඝ හැකි සේ සවි කර තිබෙන ලී කැබැල්ල. 2. යතුරුතහඩුවෙහි තිබෙන දිවත. 3. බාධාව; ආවරණඝ. **-ඉදි**= අඟුලක් සේ දොරට දමන පොල්ල; කණඝම **-කණු, -ගැම්(ගැඹ)**=අඟුල සවි කළ උළුවහු කණුව. **-ගැණුම්**=අඟුල දමා දොර තද කර වැසීම. **-තට්ටු**=1. අඟුල අරිණ පිඝන ඇණඝ සවි කළ ලී තට්ටුව. 2. විහාරගම්වල ගවඝන් ගේ පිටෙහි ගසන අඩඝාලම. **-දසර**=ඇත්නීන්ගේ ආභරණඝක් (බුත් 303[33]). **-දිවි**= අඟුලේ දොරට අසු වන කොටස. **-දොර**= අඟුලක් සවි කළ දොර. **-පත්**†=නුම්මිටි නැබීම; ප්‍රතිවචන දීම. **-පත්දඹු**=අඟුල සවි කරණු සඳහා උළුවහු කඳට සවි කළ ලෑල්ල. **-පෙති**=අඟුලුදිව. **-පොල්ල**=දොරට දමන පොල්ල. **-බා**=අඟුලුකණුව; අඟුල සවි කළ හෝ වැටෙන උළුවහුකණුව (ජා 526[33]). **-භඝනරෝජු**=අඟුල අදින රැහැන (බඟැ 147[30]).

අඟුළුව(නාඛ)=අඟුලු ලෑමෙහි. ‘අඟුළුවං’ ඝන පූර්වක්‍රියාව පමණක් ජා 1148[22], සලී 2. 321 අඩෙ[2], 498 අඩෙ[3] ඝන තන්හි පෙණේ. සලී 1 539[6] හි ‘අඟලවං’ යි යෙදින. මෙඝ අඟුළුවං, අඟුළුවත්; ඇගිළිවී, ඇගිළිවූ’ ඝනාදි ලෙසින් වරනැගිඝ හැකි ඝ. එහෙත් ඒ පද අප්‍රයුක්තයි. ජා. 481[14]හි ‘අඟුලුන’ ඝන්න ‘අඟුලන’ යි විඝ සුතු ද?

අඟෘහීත=නොඝන්නා ලද. **-ග්‍රහණ**=අඟහිත ගහණඝ. **-°න්‍යාඝ**=අඟහිත ගහණ න්‍යාඝඝ (වි 1 503[1-20]).

අඟොදුරු=අඟොවරඝ; නුසුදුසු තැන.

අඟොස්=1. ඝොෂ රහිත. 2. අඝොෂාක්ෂර.

අඟොවර=1. ගොචර නොවන; නුසුදුසු; අකැප. 2. ඉන්ද්‍රියඝන්ට හසු නොවන. **-ගහණ නිසරු**=අරමුණු නොගන්නා බාහිර රූප විසිතුණ (අභි 121[15]).

අඟෝඝ=අඝෝෂ.

අඟහල(ළ)=1. අඟුල සහිත දොරබාව හෙවත් උළුවහු කණුව (කඛා 72[7]). 2. උඩෙළිපත (කඛා 72[33]).

අග්ගස්ස†=ඉවර; අවසන් (සිංහකො).

අග්ගස්ස දන=අග්‍රාසඝදන; අග්‍රඝස්බත.

අග්ගහණකැලෑ†=මූකලාන (සිංහකො).

අග්ගළ†=අග කොණ (සිංහකො).

අග්ගළා=පැණියෙන් අනා ගුළි කළ අත්සුණු.

අඤ්ඡි=ගින්න. **-ක**=ගිනි දෙවියා අදහන. **-කා**=බදුල්ලගස්. **-කඬඬ**=ගිනි කඳ; ගිනිමැලය. **-ජාල (ලා)**=ගිනිදැල්ල **-දඬ්ඩ**=ගින්නෙන් දවුනු.- **දූහ**=ගින්නෙන් දූම. **-පරිචරණ**=ගිනිදෙවියා පිදීම. **-භය**=ගින්නෙන් වන බිය. **-මාලි**=1. අක්මැල්ල. 2. අග්නිමාලි සමුද්‍රය. **-හොම**=ගිනි දෙවියා පිදීම.

අඤ්ඡි(ක්‍රි.ප)=අග + ඉ. අගිසි. වටියි.

අග්ගිනි=1. අග්නිය. 2. සාගින්න. 3. මූලාග්නිය; අශෝරොගය. **-සූර**=අග්නිසූරය(සිංහකො).

අග්ගිස්=අග ඉහ; අග කොණ (යොග 4038).

අග්ගොන්†=1. කුඩා ලැහැබ; අතුල. 2. අග කොණ (සිං ශ කොං).

අඤ්ඡනක=වටිනා.

අඤ්ඡසමොධාන=විනයකර්මයක්. (විසාර සමන්තපාසාදිකා 876[23] පටන්).

අග්ඝාපනික=බඩුවල මිල නියම කරන්නා; තක්සේරුකාරයා (ජා ස 2[28]).

අග්ඝිකා=පහන් වලින් හෝ මලින් සැරසූ තොරණ විශෙෂයක්; ඇගෑ.

අග්ඝි=1. ගින්න. 2. බඩ ගින්න. 3. ගිනි කොණ. 4. රත්නිවුල්. **-ක**=සිහින්මිදි. **-කණ්ණිකා**=දර ඇවිලෙන විට පුපුරා ඈතට විසි වන ගිනිපුපුර. **-කපාල**=ගිනිකබල; අඟුරුකබල. **-කර**=ගින්න ඇති කරණ. **-කම්ම**= ඒ ඒ රොගයන්ට ශරීරයෙහි යම් යම් තැන් දවීමෙන් කරණු ලබන ප්‍රතිකාර ක්‍රමය. **-කඨ විසප්පු**=වාපිත් කිපීමෙන් සැදෙන විසප්පු වෙසෙසක් (යොග 3353). **-කා**= 1. ලියනගලා. 2. දත්ත. **-කුණ්ඩ**=ගිනි බදුන හෝ ගිනිවළ (වි 1. 74[3-14]). **-කොණ**=දකුණටත් නැගෙනහිරටත් අතර වූ අනුදිශාව; ගිනිකොණ. **-ගණ**=ජන්දග් ශාස්ත්‍රයෙහි ඉහැන්වෙන ගණ අටින් එකක් වූ රගණය. **-ගුණ**=දවතගතිය; උණුසුම. **-ජාල, -ජාලා**=ගිනිදැල්ල. **-ජවාලා**=ගිනි දැලවු; ගිනිමැලය. **-කාප**=ගින්නෙන් රත් කිරීම (බුවි 84[9]). **-දග්ධ**=පිලිස්සීමෙන් වූ තුවාළය (යොග 599). **-දග්ධ**=1. ගින් නෙන් දැවුනු. 2. පිලිස්සීම. **-දික්**(දිග), **-දිශා**=අග්නිකොණය. **-දීපන**=ගින්න වැඩි ම; ආහාර පැසවීමේ ශකතිය අධික කිරීම. **-දෙව**=ගිනිදෙවියා. **-ඛම්**=ගින්න සවහාව කොට ඇති; ගින්න වැනි. **-පරිචරණ**= ගිනිදෙවියා පිදීම. **-පාකාණ**=දෙකක් එකට ඉළිමෙන් ගිනි උපදවන ගල්ජාතිය. **-පුව**= 1. ඖෂධසම්පාදනය කිරීමේ දී ලොහවයී හසම කිරීම ආදිය සඳහා ගාත්පසින්ම ගින්න සිටින සේ පිළියෙල කළ ලිප. 2. ඒ ලිපෙහි තබා පිසීම හෝ පිලිස්සීම (යොග 4303). **පූජා**=ගිනිපිදීම. **-ප්‍රඥාර**=ගිනිගල්. **-බල**=ආහාර පැසවීමේ ශකතිය. **-භය**= ගින්නෙන් වන බිය. **-භූධර**=ගිනිකන්ද. **-භූෂණ**=ගින්නෙන් කළ ආභරණය; ගින්න ආභරණ මෙන් පැලඳීම. **-මන්ථ**=ගිනි ඇනි බව (පඤ්චි 63[11]). **-මය**=ගින්නෙන් නිපන්. **-මිණී**=ජානුසන්ධිය සම්පයෙහි වූ මම්ම්‍ය යොග 4092). **-මාඤ්ඡ**=බඩගින්න අඩුකම. **-මාලි**=සමුද්‍රයක් (බුත් 177[10]). **-මුඛ**=දඟ කළහුගේ ශරීරය පුරා එකෙණෙහි ම විෂ පැතිරීමෙන් නොං ඉවසිය හැකි දැවිල්ලක් ඇති කරණ විෂ සහිත සඳිවිශෙෂයක්. **-රක්ඛණ**=ගිනිදෙවියා පුදනු පිණිස හැමදා ම ගින්න නිවෙන්ට නොදී රැකීම. **-වණ්ණ**=1. ගිනි පැහැය. 2. ඒ පැහැ ඇති. **-වාර**=ගිනිවර; ගිනියම්. **-විසජ්ජි**=විසප්පු ගෙඩිවෙසෙසක්. **-වෙශ**=ආත්‍රෙය නම් ඍෂි හුගේ ශිෂ්‍යයන් සදෙනාගෙන් ප්‍රධානයා. මොහු විසින් චරකසංහිතා නම් වෛද්‍ය ග්‍රන්ථයට මුල් වූ අග්නිවෙශතන්ත්‍රය කරණ ලදී (යොග 1200). **-ශර**=ගිනිදැල් පිට කරණ ඊය. **-ශාලා**=ගිනිහල්ගෙය; පුදනු ලබන ගින්න නිතර දැල්වෙමින් තිබෙන කෝවිල. **-ශිඛා**=ගිනිසිඵව. **-සන්නාප**=ගින්නෙන් වන තාපය. **-සඤ්ජනන**=ජඨරාග්නිය වැඩීම. **-සන්නි**=සන්නිරොගයක් (යොග 3054). **-සාද**=බඩගින්න අඩු වීම. **-සුකණ්ඩි**=ගිනිකඳ; මහගිනිමැලය. **-සුතමහ(න)**=ගිනි සිසිල් කිරීම; සූසැට කලාවන්ගෙන් එකක් (සද්ධ 88[1]. සවී 137[8]). **-සූපාන**=1. ගින්න නිබෙන තැන. 2. අඟහරුවාට අයත් රාශිය. **-හොත්‍ර, -හොම**=ගිනිදෙවියා පිදීම.

අග්ගන්‍යාගාර=ගිනිහල්ගෙය.

අග්ගඤ්ඤාධාන=1. පුදුනු ලබන ගින්න තැබූ සථානය. 2. ඒ ගින්න රැකීම.

අග්ගඤ්ඤාලොකා=ගිනිඵලිය.

අග්ග=1. ශ්‍රෙෂ්ඨ; උත්තම; ප්‍රධාන. 2. කොණ; මුදුන. -**අඞ්කුර**=මුදුන්දළුව. -**අඞ්ගුලි**=ඇඟිලි අග. -**අමාත්‍ය**=ප්‍රධානාමාත්‍යයා. -**ආභරණ**=ශ්‍රෙෂ්ඨ ආභරණය. -**ආයති පුද්ගල**=රහතන් වහන්සේ; -**ආසන**= මූලාසනය. -**උදක** (ග්‍ර+ඵ = ග්‍රොඵ)= 1. උතුම් ජලය. 2. පළමු කොට පිළිගන්වනු ලබන දිය. 3. පොඉඳුල් දිය. -**උපසථාන**=1. ලංව කරණ උසස් සත්කාරය; සිවුපසයෙන් උසස් ලෙස සඬ්ග්‍රහ කිරීම. 2. ශ්‍රෙෂ්ඨ ලෙස වතාවත් කිරීම. -**උපසථාපන**=උපසථාන කරන්නන්ගෙන් ප්‍රධානයා. -**උපසථාපිකා**= උවටැන් කරණ උපාසිකාවන්ගෙන් ප්‍රධාන නැනැත්ති. -**උපාසක**=උපාසකවරුන්ගෙන් ප්‍රධානයා; ශරණාගතයන් අතුරෙන් ශ්‍රෙෂ්ඨයා. -**කාය**=උඩුකය; ශරීරයෙහි පෙකෙණි යෙන් උඩ කොටස. -**කුමුහ**=නලල් ඇට යෙහි දෙකෙළවර පිහිටි කොටස්. -**කුල**= 1. ශ්‍රෙෂ්ඨවංශය. 2. උසස් ගෙය. -**ඝසාවි**= 1. අග කෙළවර. 2. ඉල ඇට හා පපුඇටය සම්බන්ධ වූ නැන. -**ඝඤ්ඤ**=ශ්‍රෙෂ්ඨය යි ගිණිය යුතු; උතුම් කොට සැලකිය යුතු. -**ඝඩි**= අක්මුල්ල. -**ඝාමී**=ඉදිරියෙහි ගමන් කරණ; ශ්‍රෙෂ්ඨ. -**ජ, -ජාත** පළමු ව උපන්; වැඩිමහලු සහොදර. -**ජිහ්වා**=දිවඅග (වි 5. 61[2-6]). -**ණී**=ප්‍රධානී; ශ්‍රෙෂ්ඨ. -**දක්ඛිණා**= ශ්‍රෙෂ්ඨදානය. -°**අහි, -දක්ඛිණේය, -දක්ඛිණෙය්‍ය**=අග්‍රදක්ෂිණාව පූජා කිරීමට සුදුසු. -**දර්ශන**=ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ දෘෂ්ටිය; අනුත්තරතම ධර්මාව බෝධය. -**දාන**=1. ශ්‍රෙෂ්ඨධර්මය. 2. ප්‍රථම ධර්මදේශනාව. 3. රහත් බව. -**දාන**=අස් වැන්න ඉදුල් කරන්ට මත්තෙන් දෙන දාන. -**දායක**=ප්‍රධානදායකයා. -**දේව්**=අග බිසොව. -**දෙසුන්, -දෙස්සුම්**=ප්‍රථමදේශනාව. -**ධර්ම**=1. ශ්‍රෙෂ්ඨධර්මය. 2. රහත් බව. 3. ප්‍රථමධර්මදේශනාව. -°**ආසන**=පළමුවරට බණ කීමට නිදහන්නා ආසනය. -°**ප්‍රතිවේධ**=නිර්වාණය අවබෝධ කිරීම. -**ඵුර**= ප්‍රධාන තනතුර. -**ඵුරිණ**=ප්‍රධානපදවියට පැමිණි. -**පණ්ඩිත**=1. ශ්‍රෙෂ්ඨ පඬිවරයා. 2. පෙර ලක්දිව සිටි පඬිවරයෙක් (නිකා 24[39]). -**පත්ත**=1. පළමු ව ඵලයන්නා කොළය. 2. පපු ඇටයේ පහත කොටස. -**පද**= ශ්‍රෙෂ්ඨපදවිය. -**පාඨශාලා**=උසස් විද්‍යාලය. -**පාද**=පයෙහි අග කොටස. -°**තල**=පතුලෙහි ඉදිරි පැත්ත. -**පිණ්ඩ, පිඬු**=1. පළමු බත් පිඬුව; ඉදුල් කරන්ට මත්තෙන් පින් තකා කුලදෙවියන් උදෙසා වෙන් කරණ බත් කොටස. 2. ශ්‍රෙෂ්ඨ ආහාරය. -**පුද්ගල**=ශ්‍රෙෂ්ඨපුරුෂයා. -**පුර(ී)**=අගනුවර. -**පුරුෂ**=ශ්‍රෙෂ්ඨ පුද්ගලයා. -**පුරෝහිත**=අග පෙරෙවියා; පෙර රජුන්ගේ යාගහොමාදි ක්‍රියාවන්හි ප්‍රධාන වූ ද රජුන්ට අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කළා වූ ද ප්‍රාඥ බ්‍රාහ්මණයා. -**පුෂ්ප**=පළමු ව හටගත් මල. -**ප්‍රාප්ත**=කෙළවරට පැමිණි; මුදුන්පත්; ශ්‍රෙෂ්ඨ. -**ඵල**=1. පළමු ව හටගත් හෝ කැඩූ ගෙඩිය. 2. උසස් වූ අභිත්ඵලය. -**බාහු**=වලලුකර; අත්දණ්ඩෙහි අග කොටස. -**බිසෝ, -බිසෝ**=(බිසව,බිසොව)= අග මෙහෙසිය. -**භාග**=1. අග කොටස. 2. පළමු කොටස. -**භෝජන**=1. ඉදුල් නොකළ ආහාරයෙන් පළමු ව බෙදන කොටස. 2. උතුම් බොජුන; ප්‍රණීතාහාරය. -**මන්ත්‍රි**= ප්‍රධානමන්ත්‍රිවරයා. -**මහිෂිකා, -මහිෂි, -මහෙෂිකා**=අග බිසොව. -**මාංස**=1. රසවත් මස. 2. හෘදයමාංසය. -**මාණිකා**=අග්‍රමණි; සිළුමිණ. -**මාහී**=ශ්‍රෙෂ්ඨමහීය. -°**අභිඤ්ඤා**= අභිඥාමාගීය අවබොධ කිරීම. -°**ඤාණ**=අභිඥා මාගීඵිත්තයෙහි යෙදෙන ප්‍රඥාවෙතසිකය. -**රස**=ප්‍රණීතරසය; ඉතා මිහිරිරසය. -**රාජ**= අගරජ. -°**ධානී**=රජු වසන ප්‍රධානනගරය. -**රාජ්‍ය**=මහාරාජ්‍යය. අධිරාජ්‍යය. -°**ශ්‍රී**=අග්‍රරාජ්‍ය සම්පත්තිය. -**වඤ්ඣ**=ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ රෙදිපිළි. -**විනිශ්චයඅමාත්‍ය**=නඩු විසඳන්නන්ගෙන් ප්‍රධානයා. -**ශාස්ත්‍ර, -සත්ථ**=පළමු අස්වැන්න හෝ පලදාව. -**ශාසනශාලා**=මහාවිද්‍යාලය. -**ශිබර**=උස්මුදුන. -**ශිෂ්‍ය**=ප්‍රධානශ්‍රෝතෘයා (සවි 26[22]). -**ශ්‍රාවක**=1. ප්‍රධානශ්‍රාවකයා; බුදුවරුන්ගේ ප්‍රධානශිෂ්‍ය දෙනම. -**ශ්‍රාවිකා**= බුදුවරුන්ගේ ප්‍රධාන ශ්‍රාවිකා දෙනම. -**ශ්‍රී**=ශ්‍රෙෂ්ඨසම්පත්තිය. -°**ඝර, (°ඝාර)**= අග්‍රශ්‍රීය දරණ. -**සර**=ඉදිරියෙහි යන; ප්‍රධාන. -**සෙනා(ධි)පති** = සෙනාධිපතීන්ගෙන් ප්‍රධානයා; මහසෙනෙවියා. -**සථාන**=මුල් තැන. -**සථානාසනර**=ප්‍රධාන තනතුර. -**හාර**= බමුණන්ට පමුණු කොට දුන් නිවන්දහම්.

අග්‍රාඞ්කුර=ආදිය 'අග්‍ර'යන්න අනු ව දැක්වේන.
අග්‍රාමක්ෂ=ගමක් නොවෙන; ජනයා නොවසන.
අග්‍රිම=කෙළවරෙහි වූ; ශ්‍රේෂ්ඨ.
අග්‍රෙසර=ඉදිරියෙහි යන; මූලික; ප්‍රධාන.
අග්‍රෝදක්ෂ=යනාදිය'අග්‍ර'යන්න අනු ව දැක්වේන.
අඝ=දුක; විපත; වෛභෙස. **-මූල**=දුකට මූල් වූ (වි 7. 237[16]). **-වඝතු**=දුක පවත්නා තැන (වි. 7 234[30]).
අඝී=1.ගැටීම නැති; 2.ගැසීම නැති. **-ඥාද**=වේදනයක් නැති ව ම බෙර ආදියෙන් නික්මෙන හඬ (දළ 11[2]).
අඝා (අඝාෆ්)=අංකතය; වෛරය(ධගැ 155[7]).
අඝාණක=ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය නැති; ගඳ සුවඳ නොදනෙන (වි 6 298[2-11]).
අඝෝෂ(ක)=1. ඝොෂයක් නැති. 2. අඟොස් අතුරු. **-අක්ෂර**=ඝොෂ රහිත වූ අක්ෂර; වර්ගීයන්ගේ ප්‍රථමද්විතීයාක්ෂර හා 'ශ ෂ ස' යන තුන ද යන අකුරු.
අඞ්ක=1. ලකුණ; ලපය; විභාගය. 2. ඉලක්කම; නොම්මරය. 3. අැකය; උකුළ. **-ගණිත**=ඉලක්කම් පිළිබඳ ගණිතක්‍රමය. **-දෙශ**=උකුලෙන් යට පෙදෙස. **-පාලි**= 1. වැලඳ ගැනීම. 2. කිරිමව. **-ස්පර්ශ**= උකුලෙහි සපයීම.
අඞ්කන=1. ලකුණු කිරීම. 2. අඞ්ක වලින් හැඳින්වීම.
අඞ්කිත=1. ලකුණු කළ. 2. අවිවුවක් ගැසූ.
අඞ්කුර=1. පැලය. 2.කරටිය; දළුව. **-උත්පත්ති**=අඞ්කුර හටගැනීම. **-ජනන**=පැලය ඉපදීම. **-පත්‍ර**=දළුව. **-බඳ්ධ, -සන්ධි**=ගසක දළුවක් හටගත හැකි, කොළයක් ලඟ, පතුරු කැබැල්ලක් හෙණ, එය ඒ වගීයේ අනික් පැලයකට පෑස්සීම.
අඞ්කුරිත=පැලුවූ; දළු ලියලූ.
අඞ්කුශ(ක)=1.අඟුස්ස; හෙණ්ඩුව. 2.කෙක්ක. 3. උඩහලූ ආදිය එල්වීම සඳහා උඩ බැඳි කොක්ක. **-චාරණ**=සිවුසැට කලාවන්හෙන් එහාත්; අඞ්කුශය ඝොදන අන්දම උගන්වන ශාස්ත්‍රය(සද්ධ 88[2]. පූ 1. 135[6], සව් 137[11] හි '-මාරණ' කි පෙණේ. එනම් අඞ්කුශයෙන් නොඝොත් අඞ්කුශය මැරීම කි). **-බාරණ**= අඟුස්ස දැරීම. **-බාදි**=ඇසන්‍යාරොහකයා.
අඞ්ඝ=1. ශරීරයෙහි හෝ ශිලාදියක අවයව-කොටස්. 2. ශරීරය. 3. ලක්ෂණය; සාධකය; හෙතුව. 4. සිත. 5. වතිමාන නැහෙන හිරි 'බිහාරි'දෙයය. **-ඛුට**=අනුන්හෙන් බඩු කිරාහන්නා විට ඒ බඩුවල බර අඩු බව පෙණෙන්ටත්, තමාගේ බඩු දෙන විට ඒ බඩුවල බර වැඩිබව පෙණෙන්ටත් තරාදිය පිළියෙල කොට කරණ හොර වෙළෙඳුම. **-චලන**=අත්පා ආදි අවයව සැලීම. **-චාලන**= අවයව සෙලෙවීම. **-චෙත්‍ද**=අවයව කැපීම. **-ජ**=1. අඞ්ගයෙන් උපන්. 2. දරු. 3. ලේ **-ජා**=කාංසා. **-ජාත**=රහසඟ; සත්‍රිපුරුෂ නිමිත්තය. **-නිලඞ්ක**=සිවුසැට ආභරණයන් හෙන් එකක්. **-දූහ**=අැඟ දූම්ල්ල. **-දූම්ල**= 1. අඞ්ගයන්හෙන් හිනා. 2.දුම්බල ශරීර ඇති. **-පරිත්‍යාග**=අත්පා ආදි ශරීරාවයවයන් දීම. **-පාල**=රජුන්ගේ ශරීරාරක්ෂකභටයා (මිලි 279[27]). **-ප්‍රත්‍යඞ්ග**=අඟපසඟ; ලොකු කුඩා. අවයව; හසතපාදාදිඅඞ්ග හා අඞ්ගුලිආදි කුඩා අඞ්ග.(ධගැ 118[22]). **-ප්‍රත්‍යඞ්ගානුසාරි**= අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ගයන්හි පැනිරෙණසුලු. **-ප්‍රසාධන**=ශරීරාභරණය. **-මඞ්ගල්**=අඞ්ගයක්පාසා හටගත්? (පැර 86). **-මඞ්ගානුසාරි**=අඟ පසඟවල පැනිරෙණසුලු. **-මදී, -මදින**= අැඟ මිරිකීම. **-රක්ෂක**=ශරීරාරක්ෂකභටයා. **-රාග**=අැඟෙහි වණීය හෝ සුගන්ධය ඇති කරණු සඳහා ගල්වන විලෙවුන්. **-රූප**= අැඟපත රූදුව. **-රූපණ** = අවයව නිර්මාණය කර දැක්වීම. **-ලක්ෂණ**=ශරීර ලක්ෂණ. **-වවස්ථාපන, -ව්‍යවස්ථාපන**= අඞ්ගයන් නිර්ණය කිරීම (වි 4. 181[1-14]). **-විකල**=අවයව නිසි සේ නොපිහිටි; අඞ්ග හීන. **-විකෘත**=අවයව විකාර වූ; විරූප වූ. **-විකෘති**=අවයව විකෘත වීම. **-වික්ෂෙප**= අත්පා විසිරවීම-ඒ මේ අත ගැසීම. **-විජ්ඣ, -විද්ධ**=ශරීරාවයව බලා ශුභාශුභ කියන්වි උගන්වන ශාස්ත්‍රය(ජාගැ 119[10], සිඛ 66[12]). 2. ඇටසැකිල්ලක් බලා මනුෂ්‍ය ජාති කොට එය හිමියාගේ තත්ත්වය උත්පත්තිසථානය ආදිය කීමට උගන්වන ශාස්ත්‍රය. **-විදඝීන**= අඞ්ග විශෙෂයෙන් දැකීම. **-වෛකල්‍ය**=අඞ්ග විකල භාවය. **-වෛද්‍ය**=ශරීරයෙහි සියලු කොටස්වලට වෙදකම් කරන්නා. **-සාධන**= අඞ්ගයන් සත්හුන් වූ. **-ශාස්ත්‍ර**=ශරීරලක්ෂණ

අනු ව ශුභාශුභඵල කීමට උගන්වන ශාස්ත්‍ර ය.- ශුල=1. වාතරොගයක්. 2. බඩෙහි වෙදනාවක්. 3. ඇඟපත කැක්කුම. -සංඝර්ෂ=ශරීර එකිනෙක ගැටීම. -සඞ්ක(ඞ්ක්‍රා)න්ති, -සඞ්ක්‍රම ණ=අඛග ඉක්මවා යෑම; පඨවිකසිණයෙහි ප්‍රථමධ්‍යානයට සමවැද එහි ම සෙසු ධ්‍යානයන්ට ද සමවැදීම (වි 4. 179[2-13]). -සඞ්ඝ=1. අඛකයන් එකතු වීම. 2. ශරීර එකට ගැටීම. 3. රාජ්‍යාඞ්ගසමූහය. -සම්භව= අඛගයන්ගේ සම්භවය; කඩ වසම. -සමුදය=අඛග සමූහය. -සම්පදා= අවයවයන්ගේ සම්‍යක්භාවය; අවයව නිසි සේ පිහිටීමට. -සාද=ඇඟ කොටවු වීම හෝ වෙඟෙයිම. -මූල=ප්‍රධාන සූත්‍රය; මූලරීතිය. -හානි= අඛගයන් නැති වීම. -හාර=ඇඟිලි ආදි අවයව සෙලෙවීම (කවි 631). -හීන= අවයව අඩු වූ- අසම්පූර්ණ.

අඛණ(න)=1. මිදුල; තැනිතලා බිම; එලි මහන් තැන. 2. කිලුට; ලපය; කෙලෙසය.

අඛසද, අඛසදහරණ=අඟුපලඳනාව; වැල මිටෙන් උඩ බාහුවෙහි පලඳින වලල්ල.

අඛනාර=තරුණස්ත්‍රී. -ජන=කාන්තාව.

අඛගම්=පදවිය; ඛුරය (සිං ග කොං).

අඛගරක්ඛා=දිග බැනියම.

අඛගාඛනි=අවයව හා අවයව ඇත්තා.

අඛගාණ්ඩ=1. කඩපිළ. 2. කඩ මිදිය (ජා 1035[1])

අඛගානික්‍රම ණ=(ව්‍රතකර්මාදිඛ්‍යානය) අඛගයන් ඉක්මවා යෑම. [(සර 64[17]).

අඛගාතිරේක=අඛගවලයෙන් වැඩි වන.

අඛගාර (ක)=1. අඟුර; ගිනි අඟුර. 2. අඟහරුවා. -කර්ෂු, -ඛාසු=ගිනි අඟුරුවළ. (බප්‍ර 79[22]). -කාශ්නි=අඟුරු ගින්න. -(ඛ) වෛකෂ=සම්බුද්ධදෙශය අංදහන කළ තැන ඉහිරී වූ අඟුරු නිධාන කොට පිපඵලී නගරයෙහි මොරියරජුන් විසින් කරවූ සෑය. -ඛූප=අඛගාරවෛත්‍යය. -ඛානිකා=අඟුරුකබල. -පඛ(ඵ)ක=ගිනිඅඟුරුකන්ද. -මාංස= අඟුරෙහි ලා පැලහූ මස. -සුදඛ=ගිනි අඟුරු වැසි ඇති කිරීමෙන් කරණ ශුද්ධිය. -වල්ලි=1. තැල්වැල. 2. ඔලිඳ. 3. රත්කරඳ. -වුෂ්ටි=අඟුරුවැස්ස; වැස්සක් සේ අහසින් ගිනිඅඟුරු වැටීම.

අඛගාරමම්ණඝඛ්කන්ති } =එකාන්තරිකවය
අඛගාලම්බනඝඛ්ක්‍රම ණ }
යෙන් ඛ්‍යානාඛනයන් හා කසිණාරම්මණයන් ඉක්මවා යෑම (වි 4. 180[2-6])

අඛගාධිකාමිල=වීම සහිත වාහු විශෙෂයක්.

අඛගික=අඛග ඇති.

අඛගි(ඛගී)රස(ස්)= 1. ඇඟින් කාන්තිය විහිදෙන. 2. බුදුරජාණන් වහන්සේ (වි 4. 228[1-5]). 3. සිද්ධාර්ථකුමාරයන් වහන්සේ. 4. වෙදමන්ත්‍ර කළ ඍෂියෙක්. 5. ගුරු ග්‍රහය.

අඛගිඝරණ, (-ඝාර)=පිළිගැණීම; එකඟ වීම.

අඛගිකෘත=පිළිගත්; අනුමත කළ.

අඛගුත්තර=අඛග එකිනෙක වැඩි වන; -ආගම, -නිකාය, -සූති=සූත්‍රපිටකයට අයත් මහා ග්‍රන්ථයක්. එක් එක් නිපාතයෙහි පිළිවෙළින් එක් එක් අඛගය බැගින් වැඩි කළ හෙයින් මේ ග්‍රන්ථය මෙනම් වී ය. එකකනිපාතයෙහි එක බැගින් වදළ ධර්මරාශියක් ද, වික නිපාතයෙහි දෙක බැගින් වදළ ධර්මරාශියක් දැසි යන ආදි පිළිවෙළින් මේ නිකාය සඞ්ග්‍රහ කරණ ලදි. -භාණකඝ=අඛගුත්තර නිකාය පාඩම් ඇති, අඛගුත්තරනිකායෙන් ඛණ දෙසන, ධර්මදෙශකයන් වහන්සේ.

අඛඝුල=අඟල; විගතින් දෙළොසින් පංගුව; ඝව අඟ හතක් පමණ දිග (බප්‍ර 216[13]).

අඛඝුලි=ඇඟිල්ල. -ඝා=සුලැඟිල්ල. -දෙඝ= අත්පාකෙළවර. -පඨී=ඇඟිලිපුරුක. -ඵොට= අසුර ගැසීම (බප්‍ර 25[1]). -මාල=ඇඟිලි වලින් කළ මාලාවක්. දරූ හෙයින් එනම් වූ සොරා (බුත් 61). -මාලපිටක= රාජගිරි නම් මෛතුලානිකාය විසින් නිපදවූ ධම්ම්‍රන්ථයක් (නිකා 91[0]). -මුද්‍රිකා= 1. ඇඟිල්ලෙහි පලඳින මුදුව. 2. ඇඟිලිමුදු වැනි මුතු වෙසෙස (පූ 1. 667[31]). -වෙඨක= අඛගුලිමුද්‍රිකා වැනි සවඟන් ඇති මුතු (සද්ධ 339[29]). [(ජා 28[34]).

අඛගුල්ඨ=මාපවැඟිල්ල. -මුද්‍රිකා=ඇඟිලි මුදුව

අඛඝානන්තර='අඛගුත්තර' බ.

අඛඝ්‍රි=පය. -රූප=පයෙහි රැදුව.

අඛ්=අඛගය (බඟ 258[23]).

අඟ=1. ශරීරය (මුව 86, 96). 2. අඛගය; කාරණය; අවයවය (පූ 2. 515[26]) 3. කුඹුරකින්

ගොඹබිම් අතරට නේරං ගිය කොටස. 4. අදහස. 5. ගස්වෙසෙසක් (කව්. 449). **-නිලක**=අඹනිලක නම් අභරණය. **-දඟ**†= නොං කිකරුකම්; කලබල. ('අඟ' වංශ්ලි). **-පසඟ**=අඹපුත්‍යඹ. **-බෙරලි**=මුව වෙසෙසක් (පූ 2. 97[30]). (වෙස 363 හි, 'කත මාඟ' යන්නට කී අර්ථයයි. එහි 'හඟ බොරලියෝ', හඟමුවරලියෝ', හඟමුවොරලියෝ', හඟ මොරලියෝ' යන පංඛ්‍යානතර ද පෙණේ). **-මඩු**=අංමඩුවං; හිසෙහි අඟ වැනි කටුවක් ඇති මඩු නම් මුහුදුමාලුවං. **-මිදු**†= =1. ගවයන් බඳින රැහැන් වෙසෙසක්; අඟට දමන මන්ද. 2. කෙළවර ගෝණ අඟක් බැඳි බාන (සිං ඟ කොං). **-මොරලි**= 'අඟබෙරලි' බ. **-ර**=(සැළ 22)-**රඹ, -රු**(ප්‍රානි 91)=අඹහරාඟය; ඇඟෙහි ගාන්නා විලෙවුන්. **-රුන්, -ලනු**†= ගවයන්ගේ අඟෙහි දමා බඳින බාන. **-ලකුණු**=ශරීර ලක්ෂණ. **-වැල්**=අඹහවිකල. **-වෙහෙල්**=මුව වෙසෙසක්. **-හර, -හාර**=අඹහාරය; ඇඟිලි ආදි අවයවයන්ගෙන් කරණ නෘත්‍යය(කව්631). **-හරු**=කුජග්‍රහයං. **-°දින, -°වාදවස්**= අඟහරුවංට අයත් දවස; කුජදින. °-වාදදවස්=අඟහරුවංද නම් දවස; කුජදින (සද්ධ 202[22]). **-හැලිලිහිණි**-අඹහෙතුක නම් ලිහිණි වෙසෙස (පූ 2. 98[3]).

අඟ(ධා)=හැඟීමෙහි; තේරුම් ගැණීමෙහි සක. අඟි, අඟිත්. ඇඟි, ඇඟි ('හඟ බ.).

අඟ(ධා)=ආශ්‍රාණයෙහි; නැහැයෙන් ගඳ සුවඳ දැනීමෙහි. සක. 'අඟි' ආ. (සලී 1. 101[3][14], [21], [25], [26]. 1014[20]හි 'හැඟුනු' යි පෙදින. මේ රූප අස් දෙසින් සිද්ධ සේ සලී 2 952 හි දක්වන.)

අඟණ=1. මිදුල; නැනි තලාව; එළි මහන් තැන. (කව් 401) 2. පැද්දිමල්ල නම් ගස්. 3. කරදිය මත්‍සයෙක් (සිං ඟ කොං). **-වත්**= වෙඟෙරමලු ආදිය ඇමදීම් ආදි ක්‍රියා (කතිකා 3[29]).

අඟදුබරණ=අඹඟදහරණය (සද්ධ 91[23])

අඟන=කාන්තාව. **-පිය**=1.**හෝපලු** ගස. 2.දිය රතඹලා.

අඟර=1.අඹහාර; අඟුරු. 2.අඹහරාඟ (සැළ 22, සිය 202). 3†. සත්‍රීමාඟම; ලීලාවිලාස දක්වීම. 4†. පාදඝක් කොර වීම. 5. ගොනුන් පොර ඇනගන්ට මත්තෙන් කොපයෙන් ගැසිරීම.

අඟර(ධා)=ආශ්‍රාණයෙහි. සක. අඟරා,අඟරත්; ඇඟැරී, ඇඟැරූ. පූ. කි අඟරි(බඟැ 222[4]). **ඇඟැරි** (කව් 165).

අඟරදඟර†=1. සත්‍රීමාඟං; ලීලාවිලාස. 2.අවුල.

අඟල්=ඇඟිල්ලක පළල. 2. දබරැඟිල්ලෙහි මැදපුරුෂෙනි දිඟ(a). 3. වියතින් දෙළොසින් පංගුව. (වියතින් හතෙන් හෝ නව යෙන් පංගුව අඟල සේ ද සැලකේ). 4. (ඉංග්‍රීසි මැනීම් ක්‍රමයෙහි) අඞ්ගයෙන් දෙළොසින් පංගුව.

අඟවනු=1 ඇඟවීම. 2. අඟවන්නා.

අඟාණි=අඹහාණිය. [පූ 2. 129[17]).

අඟාතිලක=අඹඟතිලකාභරණය(සවි 114[19],

අඟාර(ධා)=විඹෘත කිරීමෙහි. සක. අඟාරා; අඟැරත්, ඇඟැරී. ඇඟැරූ. ('අඟාළ' යන්න මිස අනික් රූප නොං පෙණේ. 'අඟ'ස්ද හා 'අර' දය ද එක් වීමෙන් මේ බාතුව සිද්ධ සේ සැලකිය හැකි ය).

අඟාර(ධා)†=ගෑවීමෙහි; දෙපා පළල් කර තබමින් ගෑමෙහි. අක. අඟාරා, ඇඟැරී.

අඟාළ=විඹෘත කළ (සිබ 18[36], අමා 2. 95[13], පඟැ 7[5]).

අඟි=කඤ්චුකය; ඇඟ ලන හැට්ටය (කුදු 65).

අඟිණි=වනෞෂධ වර්ගයක්.

අඟිපසඟි=(අඟ ම=අඟි; පසඟ ම=පසඟි). අඹඟ ප්‍රත්‍යඹ (වි 4. 228[1 3]).

අඟිරස්=අඞ්ගිරස බ.

අඟිස්=වනෞෂධ විශෙෂයක්.

අඟු=1. ශරීරය; ඇඟ (කෝ 48). 2. අඹඟදහරණය(කව් 337). 3.අඹඟදෙඟය. 4.විලෙපනය. 5. අඟුණඟස(රැ 596). **-දලුපත්**=සුදු රාජකාරි සඳහා පරිත්‍යාඟ කළ කුඹාඟම්(G). **-පලඳන(නා)**= අඹඟදහරණය. **-හැලිලිහිණි**=අඹඟහෙතුක නම් පක්ෂියා (වෙස 367).

අඟුබු=1. අඹඟුඡඩය; මිංපටැඟිල්ල. 2†=කකුළු ආදීන්ගේ නළ වැනි කුඹා අවයවය හෝ ගිරාකැටි ආදියෙහි අඹුව. 3. කැපූ ගස්වල ඉතිරි මුල්. **-මසු**=අංකුටු මස්සෑ

කොඤු රිදී කාසිය. -මිටි=අඟුවිට (=මහපටැ හිල්ල) මෙන් මිටි අග.

අඟුණ=1. රුකඟුණ. 2. කිරිඅඟුණ වැල්.

අඟුණු=1. අඛණඤය; මලුව (කුදු 56). 2. රුකඟුණ (රූ 487). -බොළු=ගලිඳ නම් පක්ෂියා (වෙස 373). -වැල්=කිරිඅඟුණවැල්.

අඟුතු?=මිටි; නැමූ ඇඟිලි (රූ 285).

අඟුන=රුකඟුණ (යොග 621, 806, 3247).

අඟුරැළිවී=වී වර්ගයක්.

අඟුරු=1. දවුනු දර. 2. ගිනි සහිත දර කැබලි. 3. බිමින් හාරා ගණු ලබන, දැවිය හැකි, ගල් වැනි ද්‍රව්‍යයක්; බිම්අඟුරු. -කණු=ගසක දැවී ඉතිරි වූ මුල. -කබල්=ගිනි තැපීමට හෝ සුවඳසුණු දැවීමට ගන්නා ගිනි අඟුරු දමන භාජනය; අඩගාර කපලලකය.-කෑම=අඟුරු කැබලි.-කැබලි, -කැලි†=කොටස්වලට වෙන් වූ අඟුරු. -ජලි (බහු 228-29), -දැලි=අඟුරුවල නිබෙන සියුම් කඳුඩු; දුල්ල. -පවු=1. අඟුරු වලින් සෑදුනු පවිතය. 2. නිරයක්. -පස්=දැවී ගිය පස. -පෑස්=අඟුරු පිරවූ මල්ල හෝ කූඩය. -පිඬු=අඟුරු කැට. -බාහිනි ගා†=දැවී යෑම; විනාශවීම.-බෑලි=දැරදවා අඟුරු බස්වන්නා; අඟුරුකම්කරුවා (ද ජා 1638). -මඩු=බිම් අඟුරු රැස් කළ ගෙය. -මස්=අඟුරෙහි ලා පැලඳූ මස් (සද්ධ 48335, 54227). -මිනා=යකෘන්මාංසය; කැවුම්ත. මාලු=1. යකෘන් මාංසය?. 2. අඟුරෙහි පැලඳූ මාලු. -මැලි(ළි)=1. ගිනිඅඟුරු ගොඩ. 2. නිරයක්(අග්නිමාලි). -වෂිා, -වැඹි=ගිනි අඟුරු අහසින් වැටීම. -වල=ගිනිඅඟුරෙන් පිරුණු ආවාටය.

අඟුල=1. ඇඟිලි (රූ 284). 2. අඟල. 3. ඔසු වෙසෙසක් (යොග 870, 906). -ගිගිරි=වලලු වෙසෙසක්. -සෑන්=මවුකුසෙහි මළ දරුවෙකු ඉන් බැහැර කිරීමට යෙදෙන ආයුධයක් (යොග 3856).

අඟුල්=1. අඟල. 2. ඔසු වෙසෙසක් (යොග 4496). 3. අඟළ; ඔරු දෙකක් එකට බැඳ සෑදූ යානාව. -දසරු=සත්‍රින්ගේ ආභරණයක් (පූ 2. 12917). -මල්='අඩගුලිමාල' බ. -ලාසර=(දහම් 36612) -'දසරු' ඉහ. (බුත් 30333 බ.). -වැල්=නිකතරස ඇති වැල් වෙසෙසක් (ජා 3496), අඟුණ වැල්.

අඟුළු=1. සබඳතාවය; ඔරු දෙකක් ඇඳ සෑදූ යාත්‍රාව. 'හඟුළු' බ. 2. වනොෂධිශෙෂයක්. 3. මත්ස්‍යයෙක්. -පලා=අඟුළු කොළ; නැල්වැල්. -වැල්=එඟගවලලී නම් ලතා විශෙෂය; කිදි (ජාගැ 1302).

අවක්ෂු=ඇස් නැති; අන්ධ.

අවඛණ්ඩකක=වණඹ නුවූ; මෘදු; ශාන්ත.

අවපමාණ(වි 6. 2941-2,='අධඃප්‍රමාණ' ඉහ.

අවල=1. නොසැලෙන; ස්ථිර. 2. පොළොව. 3. පර්වතය. 4. ඊශ්වරයා. 6. පණුකුලයක් (වි 2. 94331-23). -අඛිෂ්ඨාන=(ල + අ = ලා). වෙනස් නොවන සේ දැඩි ව ඉටා ගැණීම. ස්ථිර සේ සිත පිහිටුවා ගැණීම. -අපාදන, -අවධි=අවධිකාරකයෙහි ප්‍රභෙදයක්; කතිෘ හූගේ පහ වීම් ආදි ක්‍රියාසිද්ධියට හිමි වූ නිශ්චල පර්වතාදිය. -ආසන=ස්ථිර වූ ආසනය; වෙනස් නොකළ හැකි භිඳිම. -°ඝ්‍රාන=අවල වූ ආසනය පිහිටි තැන (දළ 95)). -තා=නොසැලෙනබව. -ප්‍රඥා=වෙනස් නොවන පැහැදීම. -භූමි=සෙල්විය නොහැකි සථානය; ජ්‍යභූමිය. -ශ්‍රද්ධා=වෙනස් කළ නොහැකි ශ්‍රද්ධාව; සෝවාන්පුඟලාගේ අදහිම. -සක්ති=ධෘ සෙල්වී සිටිනා භිස්කබල ආදියෙහි නිබෙන සක්ති. -සථාන=අවලභූමිය.

අවවන=1. වුන නොවීම; නොගිලිහීම. 2. වුන නොවන.

අවාතුරියගමන=අදක්ෂභාවයෙන් කරණ යෑම.

අවාරියාපලු=වදුරුමෑවෙසෙසක්.

අවිනත=1. සිත නොවන. 2. සිතක් නැති. -වත්=සිත නැති (වි 6. 3221-36).

අවිනතක=සිත නැති; කලපනා කිරීමක් නැති. -සමුඛාන=කලපනා කොට ශික්ෂාපද ඵලඛණනය කිරීමක් නැති ව ආපත්ති ඇති වීම.

අවිනතීකාර=ගරු බුහුමන් නොකිරීම; නොසැලකිම. [නොසැලකිම.

අවිත්‍රීකාර=නොවිසිතුරු කිරීම; උසස් ලෙස

අවිත්‍රීකෘත=විසිතුරු නොකළ; සකසා නොකළ.

අවිනෙනශ්‍ය=සිතිය නොහැකි. -රූපී=සිතා නීම කළ නොහැකි විසිතුරු රූපයක් ඇති.

අවිර=1. මෑත කාලය. 2. නො බෝ කල; සවලාකාලය. -කාල=1. සවලාකාලය. 2. මෑත කාලය. -දෘෂ්ටි,-දර්‍ශන,-ප්‍රඥා=විදුලි එලිය. -වනි=හිමාලය කන්දෙහි අනවතප්ත විලින් ගලා බසිනැයි සැලකෙන පඤ්චමහා ගඞ්ගාවන්ගෙන් එකක් (බුත් 48[11]).

අවෙතන, අවෙතනික, අවෙතසික, අවෙතස්ක } =වෙතනාව නැති; සිත නැති.

අවෙල(ක)=1. නිවීසනු; ගෙලූ. 2. නිගණ්ඨයා. -කාශ්‍යප=බුද්ධකාලයෙහි සිටි අන්‍ය ශාස්තෘවරයෙක් (බුත් 91[9]). -වෙෂ=වසනු නොහඳින තාපසවිලාසය. -ව්‍රත=නිගණ්ඨයන්ගේ පැවැතුම්; දුෂ්කරක්‍රියා (බප්‍ර 155[8]).

අවි=සර (බඟැ 5[8]).

අවවනනඝංශොග=අන්‍යත්‍රතයෙන් නොකඩ සේ බැඳි පැවැත්ම; ක්‍රියා ගුණ ද්‍රව්‍යයන් කාලය හෝ දූරප්‍රමාණය හෝ සමග අතිශයින් සම්බන්ධ වීම.

අව්වම්පලාක්ඛු=පුරාණවස්තුවගීයක්(දඹ3[24]).

අවවශ=[1]. ඉක්මවීම. 2. ඇවෑම; මරණය. 3. වැරැද්ද; දෙෂය. -දූන=දූශකයාගේ ඇවෑමෙන් අසිති වන සේ දිම; තමාගේ දේපල තමාගේ මරණයෙන් පසු කෙනෙකුට අසිති වන සේ නියම කර තැබීම. (සමන්තපාසාදිකා 953). -දෙසනා=ඇවැත් දෙසීම.

අව්වර†=අරතරම්; එබදු.

අව්වාර[1]=ලූනු අමුමිරිස් ආදිය එකට දමා පිනාකිරි වක්කර සාදනු ලබන පැසිවෙසෙඇක්. [නිලයක්.

අව්වි=1. ගිනිදළුව. 2. පියා. 3. පෙර පැවති

අව්විමනතු=දීප්තිමත් (සර 277[17]).

අව්විල=සිංහලරාජ්‍යකාලයේ මුලාදැනියෙක්; ආරච්චි.

අව්වු=1. ලොහොණඹ වක්කරණු සඳහා මැටිආදියෙන් සාදගන්නා උපකරණය. 2. උළු ආදිය සෑදීම සඳහා ලීයෙන් සාදගන්නා උපකරණය. 3. ලීයෙන් හෝ ඊයම් ආදියෙන් තැනූ සටහන. 4. අලවංගුව; අක්ෂය. 5. තුවක්කුවල්ල. 6. දඹුවම. -අකුරු=මුද්‍රණය සඳහා ලොහොන්දියෙන් තැනූ අකුරු සටහන. -කඳ=1. කරත්තයේ අල වංගුව උඩ සවි කර තිබෙන ලීය. 2. තුවක්කුවේ අල්ලා ගන්නා කොටස. 3. මුද්‍රණ යන්ත්‍රයේ කඹදැසි එතෙන කඳ. -කන්-තෝරු=මුද්‍රණයන්ත්‍රාලය. -කුර=තුවක්කුවේ වෙඩිබෙහෙත් තද කරණ කෝටුව. -කෝල-පෙදරේරුවන් ලිස්තර සෑදීම සඳහා තනාගන්නා උපකරණය. -යන්ත්‍ර=මුද්‍රණ යන්ත්‍රය. -ලෑලි=කරත්තයේ තට්ටුවහා අව්වුකඳත් අතර සවි කළ ලෑල්ල.-වලු=තුවක්කුවේ ලීයෙන් සෑදූ අල්ලාගන්නා කොටස.

අවවුක්කොඛු=තද දඹුවම (Cl).

අවවුත=1. චුත නොවන; නොනැසෙන. 2. නිවණ. 3. සංඥානාමයක්.

අවවුති=චුත නොවීම; නොනැසීම.

අවශ=1. පැහැදිලි; පිරිසිදු. 2. වලසා. -ඛ=පැහැදිලි බව.

අවශිදනාහිකා=සිදුරු නැති නැබ (=පෙකණිය) ඇති බව නමැති අනුබ්‍යඤ්ජනය.

අවශ්‍යඤ්ඣක=කැමැත්තක් නැති; ශිලවිශොධනාදි පින් කිරීමෙහි ආශා නැති.

අවශනන=නොවැසුනු; ප්‍රකට.

අවශරා=දිව්‍යාප්සරාව; දෙවඟන.

අවශාදන=1. වැසීම. 2. හැදීම; පෙරෙවීම.

අවශඳරාඝපරිහොග = ජඳුරාඝය නැති ව ප්‍රත්‍යය පාවිච්චි කිරීම (වි 1.293[1-1]).

අවශිදු=සිදුරු නැති; සම්පූර්ණ.

අවශිඳන=උදුරා ගැනීම; පැහැර ගැනීම.

අවශිඳාපන=අනුන් ලවා උදුරවා ගැනීම.

අවශිනන= 1. නොසුන්; නො කැඩුනු. 2.ආවර්ජිත; පැහැරගන්නා ලද.

අජ=1. එළුවා. 2. මෙෂරාශිය. 3. පුවපුටුප නැකැත. 4. වඤ්ඣ සූත්‍රයින් ගමන් කරණ විථියක් (එය මුල, පුවසළ, උතුරු සළ ඝන නැකැත් තුණට හෝ වෘෂභ මිථුන කටක සිංහ රාශින්ට හෝ ඇතුළත් වේ). 5. මැඩහඳු. 6. වේලප්පරිත්ති. 7. වර්‍ෂ නාමයක්. -අං=මැඩහඳු. -ඇති=අජඛතතික; තමා පිළිබඳ; තමා තුළ ම පිහිටි (බඟැ 252[17]). -ඛ=නෙතුරොගයක් (යොග 719). -කන්=සුදුතුඹුක්. -කලාප=එනම් යක්ෂයා. -ගඳ=වේලාගඳ; රම්‍යනිස්ස, -ගර=පිඹුරා,

-°ගහණ=පිඹුරාගේ ගැණීම; දැඩි වූ ගැණීම (බගැ 236[11]). -ගල්ලිකා=බාලයන්ගේ ඇඟෙහි වා සෙමි කිපීමෙන් ඇති වන රුජා රහිත විසප්පු ගෙඩි (යොග 377). -ගෝණා=වනොෑඛ වර්‍ගයක්. -ඝ=වේලාගස. -තෙක්ඛන්=වැටකොළු (වන 51). -පථ=1. එළු වන්ට පමණක් යා හැකි දුර්‍ගම මාර්‍ගය (වි 3. 341-30). -පද=එළුකුරය. -පදදණ්ඩ=එළු කුරයක සටහන් ඇති කරුව සහිත දණ්ඩ. -පල්, -පාල=1. එළු එඬේරා. 2. කොටිවම්. 3. බුදුන් බුදු වීමෙන් පසු පස්වැනි අටවැනි සති දෙක්හි වැඩ හුන් නුගගස. (එළුඑඬේරුන් මේ ගස යට රැස් ව හුන් හෙයින් මේ නම වී ය). -විජි=වඳුරුස්‍රියන් ගමන් කරණ අප නම් විථිය. -ව්‍රත=1. නිගණ්ඨ දින්ගේ ප්‍රතිපත්තියක්. 2. එළුවෙකු මෙන් පැවැත්ම. -ඝණ්ඨි, -ඝිණ්ඩු=මැඩගතු.

අජ(නි)=(පා. අජ්ජ)=අද (බගැ 54[33]).

අජමාකා =ජවා හෝ අවුල් නැති ඕස් අහස.

අජඝ=1. නොමිනිස්. 2. ජනයා නැති.

අජඤ=නො දිනිම.

අජර ආවාරය; වාරිත්‍රය. (බගැ 231[2], 264[5]). 2. ආවාඝ්‍රීයා (බගැ 40[7]). 3. වෘහස්පති. 4. ජරා නැති; නො දිරණ. -ඔජි=ආවාර සම්පත්තිය (ජාගැ 129[16]).

අජරාමර
අජරාමෘත } 1 ජරාමරණ නැති. 2. නිවණ.

අජර්‍ගි=විෂ සහිත අල වර්‍ගයක්.

අජල=1. දිය නැති. 2. ජලය නොවන. -නිම්මි පණ්ණ=ජලයෙන් නිවිය නො හැකි. [ශුක්‍ර.

අජවාසවියඤි (බගැ 54[33])="අජපටාඤි සේඤි".

අජාගර=නිදි නො මරණ.

අජාජී=දෙදුරුරු.

අජාත=නූපන්;හට නොගත්. බුද්ධි(ක)=බුද්ධිය ඇති නොවූ. -ශත්‍රු, -සත්‍රු, -සත්=මගධරට රජ වූ බිම්සර රජුගේ පුත්‍රයා. (විසාර අමා. 6 පූ 29 /පරිවෙණ්දවල)

අජාති, (-මත්)=උතුම් ජාතියක් නැති.

අජාදනී=කසඹලියා. [(ජා 1001[10]).

අජානෙයසෛන්ධව=අජානෙය සෛන්ධවයා.

අජාල†=ඉතා බහුල.

අජිත=1. නො දිනන ලද; නො පැරදුනු. 2. සංඥානාමයක්. 3. අප්‍ර මහසව්වන්ගෙන් එක් නමක්. -කෙස්කම්බලි, -කේශ(ස) කම්බලි=බුද්ධකාලයෙහි සිටි අන්‍යශාස්තෘවරයෙක් (විසාර පපඤ්චසූදනී චූලසාරෝපම සුත්තවණ්ණනාවෙහි).

අජිනවම්=අජින නම් වූ සම. තාපසයන් පොරොවන මුවසම හෝ දිවිසම. (සං.නි'අජින' යනු ම වම්යට නමකි).

අජිනමිඵි=අජිනය හෙවත් සම ගැණීමට හෙතු වන දිවියා (කාශෙ-ස. 3-48).

අජිනපපවෙණි=ඇද පමණට අදුන් දිවි සමින් කළ ආසනරණය (සිඛ 63[11]).

අජිනමෘග=අජිනය හෙවත් සම ගැණීමට හෙතු වූ මුව වෙසෙස. -චම්=අජිනමෘග යාගේ සම.

අජිනසම්ඵස්=අජිනසාටිකාව; සළුවක් සේ තවුසන් අඳින පොරොවන අදුන් දිවි සම.

අජීඝ=ඇද නුවූ; ඍජු.

අජීව්=ආජීවය; ජීවිකාව (බගැ 231[21]).

අජීරණ, අජීර්‍ණී=කෑ ආහාර නො දිරීම (යොග 1861). -ඉහණී=ආහාර නො දිරීම නිසා ඇති වන ග්‍රහණී රෝගයක්. -මාන්දම්=බාලයන්ට සෑදෙන මාන්දම් රෝගයක්. -රූජා=අජීර්‍ණියෙන් ඇති වන රුජාව.

අජීව=1. ජීවය නැති; පණ නැති. 2†. අවලක්‍ෂණ. -වඤ්ඤු=ජීවයක් නැති වඤ්ඤු.

අජීවත්=ජීවත් නොවන; මැරුණු (පූ 2. 552[16]).

අජීවපටිජීවඤ='සැරදේවා' හි කිකුල ඊට පිළිතුරු වගයෙන් 'සැරදේවා' හි නො කියන්නා (පූ 2. 69[33]හි 'අජීවඅපටිජීවක'හි පෙණේ).

අජ්ජමාන=ජීවත් නොවන. -පෙළහර=ජීවත් නොවන කාලයේ දක්වන ප්‍රාතිහාර්‍යය.

අජ්ජන්=අඤ්ජනය; අදුන (සිඛ 55[9]).

අජ්ජරූ=ආවාඝ්‍රීයා (බගැ 69).

අජ්ජව†=අජීව; කැත; අශොභන.

අජෙළුමහණ=අවෙලක ශ්‍රමණයා (බගැ120[4]).

අජෙළක=එළුවන් හා තිරෙළුවෝ.

අජෝඩු†=අමාරුව; හිරිහැර.

අජ්ජතන=අද වූ; දැන් පවත්නා.

අජ්ජතනී=අවසන්න අතීතක්‍රියාවෙන් පවසන පාලි ආඛ්‍යාත විභක්තිය.

අජ්ඣත්ත=1. තමා කෙරෙහි. 2. තමා කෙරෙහි වූ; ආධ්‍යාත්මික. **-සමුඤ්ඤාන**=තමා තුළ ගවගන්නා.

අජ්ඣත්තික=තමා සම්බන්ධ වූ; තමා තුළ ගට ගන්නා. **-නිදාන**=යම්කිසි ක්‍රියාවක් කිරීමට තමා තුළ ම ගවගන්නා කරුණාදි හෙතුව.

අජ්ඣායන=ඉගෙණීම. [කිරීම.

අජ්ඣාචාර=ආචාර සීමාව ඉක්මවා ගැම;වැරදි

අජ්ඣාපන=ඉගැන්වීම.

අජ්ඣායක=උගන්වන්නා.

අජ්ඣායන=පාඩම් ඇති දෙය කීම.

අජ්ඣාරොහ(-ණ)=සමුද්‍රයෙහි සිටිනැයි සැලකෙන මහා මත්ස්‍යයෙක් (පූ 2. 6^{37}).

අජ්ඣාසය=අදහස. **-අනුසන්ධි**=අනුන්ගේ අදහස් බලා ඊට ගැලපෙන සේ දහම් දෙසීම.

අජ්ඣේසන=ඉල්ලීම.

අජ්ඣොකාස=ඵලිමහන් තැන.

අජ්ඣොසාන=ගැලි සිටීම. [කෑම.

අජ්ඣොහරණ=මුඛයෙන් ඇතුළට ගැණීම; ආහාරය

අඤ්ඤ=සූගත්; නොදත්; මෝඩ.

අඤ්ඤා=1. නොදන්ම; නොනුවණ. (වි 1. 2^{1-31}). 2. නුවණ නැති; මෝඩ. **-උපෙක්ඛා**=නොදන්ම නිසා ඇති වන මැදහත් බව. **-ඝම්**=මෝඩකම්. **-තර**=ඉතා මෝඩ. **-වාර**=නුනුවණ නමැති දෙරටුව. **-විජම්භණ**=මෝඩකම බල පැවැත්වීම. [ශූ ශූ

අජ්ඣයමෙහ? (යොග 2215)= 'අංජ්‍යමේහය'

අඤ්ජ=ආඥව; **අණ** (බගැ 69^{5}).

අඤ්ඤිත=පුදනලද.

අඤ්ඤන=1. 'අංජන' බ. 2. විඥණ්ක්‍රාන්ති. 3. සංඥානාමයක්. 4. දිශා අට හිමි ඇතුන් ගෙන් එකෙක්. 5. පර්වතයක්. **-ඝම්**=ඇසෙහි අදුන් ගැම. **-කල්ලු**=රසදුන්. **-කූල**=දස ඇත් කුලයෙන් කාලාවක නම් කුලය. **-කූට, -°පබ්බත, ගිරි, -°පබ්බත**=කළු පැහැති පර්වතයක්. **-චුණ්**=කළු පැහැති සුණු වෙසෙසක්. **-ප්‍රභාභ**=කළුවන් වූ මහවතුර. **-වණ්ණ**=කළුපැහැය. **-විත්**=අදුන් දමන කෝප්පය හෝ කුලාව. **-ශලාකා**=අදුන් ගානා කූර. **-ශිඛරි**=අදුන්ගිරි.

අඤ්ඤනම්=1. ඇසෙහි ගානා අදුන. 2. පේන කීම සඳහා ජප කරගත් කාලවණ් කල්කය. **-එලි (ළි)**='අංජනම් එලි 'බ',

අඤ්ඤලි=1. වැඳීමට හෝ කිසිවක් ගැණීමට එකතු කළ දෙ අතුල්. 2. පත හෙවත් පලම් ගහර. **-කරණ, -කම්, -පග්ග, -ප්‍රග්‍රහ**=අඤ්ජලිය කිරීම; දෙ අතුල් එකතු කර වැඳීම. **-ප්‍රම**=අඤ්ජලිය නමැති හොටුව. **-ප්‍රණාම**=අඤ්ජලිය බැඳ වැඳීම.

අඤ්ඤස=මාගීය; පාර. [ලද (කඛා 140^{15}).

අඤ්ඤිත=1. ගානාලද. 2. අතෙහි වෙළාගන්නා

අඤ්ඤ=අන්‍යය; අනික (බගැ 100^{5}). **-තර**=එක්නරා; නම් ගම් ආදි වශයෙන් තොර තුරු නොදත්. **-ථා(නි)**=අන් ප්‍රකාරයකින්. **-දක්ඛිණෙය්‍ය**=ධනාපෙක්ෂාවෙන් මිනිසෙකු මෙන් පෙණී සිටින්නා; හිස් අතින් අවුත් මිනිසා ගෙන් යම් කිසිවක් එකාන්තයෙන් ම ගෙණ යන මිනිප්‍රතිරූපකයා. **-ධම්ම**=අනික් ධම් ඇති (බගැ 215^{31}). **-භාගිය**=අනිකක් භජනය කරණ. **-භාගියතාවෙසෙස්**=අනිකක් භජනය කරණ වොදනාවක් නිසා වන සඛ්‍යාදිසෙසාපත්තිය; උපසම්පන්නා භික්ෂුනම කව පාරාජිකාපත්තියෙන් වොදනා කරණු කැමැති භික්ෂුනමක්, මෙවුන්දම් සෙවුනා තිරිසන්යුවලකට ඒ උපසපන් භික්ෂුහුගේ හා තවත් සත්‍රියකගේ ද නම් තබා, මෙනම් භික්ෂුනම මෙනම් සත්‍රිය සමග මෙවුන්දම් සෙවී යහි වොදනා කිරීමෙන් වන සඛ්‍යාදි සෙසාපත්තිය (සිඛ 21^{2}). **-මඤ්ඤපච්චය**=ඔවුනොවුන් ඉපදීමට හා පැවැත්මට උපස්තම්භක වීම් වශයෙන් උපකාර වන ධම් (අභි 173^{21}). **-වාද(ඝ)**=ඇසූ දෙය තබා අනිකක් කීම. **-සමාන**=අභිධම්මයෙහි පෙණෙන සබ්බචිත්ත සාධාරණ පකිණ්ණක යන ඔවුනොවුන්ට සමාන වන වෙතසික තෙළෙස(අභි 27^{19}).

අඤ්ඤමඤ්ඤ=1. අන්‍යොන්‍ය; ඔවුනොවුන් පිළිබඳ. 2†. අනන්මනන්; ප්‍රලාප; හිස්කථා.

අඤ්ඤතොඝණ්ඩිකඤ්ඤ=බුදුරජානන් වහන්සේ ගේ ධම්ම අසා පළමුවෙන් ම මාඝීඵලාව බොධ කළ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ.

අඤ්ඤතාවි=වතුස්සත්‍යය නිම කොට දන් රහතුන් වහන්සේ (වි 5. 313^{1-37}). **-ඉන්ද්‍රිය**=අඤ්ඤතාවීන්ද්‍රියේ ප්‍රඥෙන්ද්‍රියය; අහීත්ඵල ඥානය (වි 5. 318^{1-17}).

අඤ්ඤින්ද්‍රිය = ශ්‍රොතාපත්තිමාගීඥානය හා අහීත්ඵලඥානයන් අතර ඇති මාගී ඵල ඥාන සය.

අජන්=ඇසෙහි ශාන්ත අදුන (බගැ 204[3]).

අජනම්එලි(ලී)='අංජනම්එලි' බ.(කනිකා32[9]).

අජුන්='අජන්' බ.

අට්=1. ප්‍රාණඝාතාදියෙහි විභක්තිප්‍රත්‍යයයක්; හට. 2. අට (8).

අට(බා)=හටගැණීමෙහි. ඇති වීමෙහි. අක. අටී, අටින්; ඇටූ; ඇටි. 'හට' බ.

අට=සම්ප්‍රදාන සම්බන්ධාර්ථයන් පැවසීමට යෙදෙන විභක්තිප්‍රත්‍යයයක් ('හට' යන නිපාතයෙන් මෙය සිද්ධ ය.)

අට=1. අර්ථය (බගැ 1[10], 4[6]). 2. ගමන (සැවුල් 103). 3. වනය; අවවිය. 4. කලහය; ශුද්ධිය (දළ 18[17]. සිදත් 125[3]) 5. ඇට; බීජ (බගැ 102[4]). 6. මුතුපට. 7. බනය. 8. එනම් සඞ්ඛ්‍යාව. ඉහටත් නවයටත් අතර තිබෙන ගණන. 9. ඒ ම සඞ්ඛ්‍යාවෙන් ගණිනු ලබන දෙය (-අට එකට සිදුවා. අටේ සඳුය (ඇතු මෙනි). -**අක්**=1. කළඳ; කහවණුවක බර. 2. ඇස් අටක් ඇත්තා; බ්‍රහ්මයා. -**අක්ණ**=අෂ්ට අක්ෂණය; 'අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණ' බ. -°**අදුරු**=අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණ නමැති අන්ධකාරය (බප්‍ර 120[3]). -**අඟ**=1. අවයව අට. 2. රාජ්‍යයට අවශ්‍ය රාජ අමාත්‍ය, මිතු, කොෂ්ඨ, ජනපද, දුර්ග, බල, පුරවාසි යන අවයව අට. 3. ආර්‍යාමාගීයෙහි ඇති සම්මාදිට්ඨි ආදි අඞ්ග අට. 4. සමාහිතවිත්තයෙහි ඇති සමාහිත තා පරිශුද්ධතා, පරියෝදාතතා, අනඞ්ගණතා, විගතූපක්කිලේසතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා, ආනෙඤ්ජප්පත්තී යන අඞ්ග අට. (වි 4 187[1-9]). -**අත්**=දිගා අට. -**අනරියවොහාර**=ආර්‍යයන්ට අයත් නුවූ අටවැදෑරුම් වචන. (බගැ 74[18]. අඞ්ගුත්තර 8-77). -**අනූ**=අටක් සහිත අනුව; අනූ අට. -**අනූරොග**=ලෙඩ අනූ අට. -**අයාතන්**=(පූ 1. 688[33])='-ආයතන' ශූ යු. -**අරි සොළඹ**=අෂ්ටාංගික්‍රියාපුද්ගල නමැති සුවුමබිකයෝ (බප්‍ර120[4]). -**අරි සුගුල්**=සෝවාන් ආදි මාර්ග සතරට ඟා ඵල සතරට ද පැමිණි ආර්‍යාපුද්ගලයෝ අට දෙන. -**අරියඝ**=සිවුමඟ සිවුඵලයට පැමිණි ආර්‍ය්‍ය භික්ෂු සඞ්ඝයා. -**අසූ**=අසූ අට. -**ආයත(තෑ)න්**=1. පුරාතනයෙහි ප්‍රසිද්ධ වූ ප්‍රධාන විහාරස්ථාන අටක්. 2. ඒ විහාරස්ථාන යන්හි ප්‍රධානයෝ. 3. ඒ විහාරස්ථාන සම්බන්ධ භික්ෂුපරම්පරා. [ගලතුරුමුල (=සෙලන්තරාරාමතන), උතුරුෆ්, විල්ගම්ෂ් (=සරෝගාරාමතන), මහනෙත්පාෂ්, දැකිණ ගිරිෂ්, කපාරාෂ් (කපපුර), සෙන්පතිෂ්, වහදිව්ෂ් (=වාහදීපක) යන අට යති හැඟේ]. -**ඇස්**=මහාබ්‍රහ්මයා. -**ඉසුඹ්**=රියන් 1120ක දුර. **උදර**=වාතෝදර, පිත්තෝෂ්, කඵෝෂ්, සන්නිපාතෝෂ්, ඵ්ලිහෝෂ්, බද්ධගුදෝෂ්, ශීත්‍රෝෂ්. උදකෝෂ් යන උදරරෝග අට(යොග 1520), -'**කණ**=අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණය. -**කතර**=කැලෑ මග; ගැමට අපහසු වනමාර්ගය. -**කර**=අත් අටක් ඇත්තා; මහාබ්‍රහ්මයා. -**කණ්ණ**=පඨවි කසිණ, ආපෝෂ්, තෙජෝෂ්, වායෝෂ්, නීලෂ්, පීතෂ්, ලෝහිතෂ්, ඔදාතෂ් යන අට. -**කිරිය**=කාර්ෂ-අටක හෙවත් අමුණු දෙනිසක භූමි ප්‍රමාණය. -**කිසුණු**=අට කසිණ. -**කුරු**=සිංහලරාජ්‍යකාලයේ පැවති කුරුවේ හෙවත් ඇතුන්ගේ කටයුතු පිළිබඳ තන තුරු අට. (නිකා 21[14]). -**කෙළ**=කෝටි අට. -**කොන්**=1. කොන් අට. 2. ඉදුරු, ගිනි, ගම, නිරිත, වරුණ, වඟඹ, සොම්, ඉසාන යන දිගා අට. -**ගණ**=1. මඟණ, නෑ, බෑ ශ්, ප්, ර්, ස්, ත්, යන ජනදශ්ගාස්තුයෙහි නියමිත තුණකින් පරිමිත අක්ෂර සමූහ අට (එසෆ්). 2. පංඛල සෙනඟෙහි කොටස් අට. 3. උතුරු මුළ ආදි භික්ෂු සමූහ අට. -**ඤාණ**=ඇති වීම; ඉපදීම. -**ගුණ**=1. ගුණ අටක් ඇති ඖෂධය; අමුඉතුරු (වන 95). 2. අටින් වැඩි වූ; අටවරකින් වැඩි වූ ප්‍රමාණය. 3. ගුණ අට. -**ගුල්ම**= අට විදෑරුම් ගුල්ම රෝග (යොග 2118). -'**ණ**=1. අඞ්ග අට. 2. ආහාර වළඳනවිට සැලකිය යුතු "නෙව දවාය" යනාදීන් කී කරුණු අට (සද්ධ 375[31]). -'**ගොස්**, -'**ගබ්බගොස්**=බුදුගම යා ගේ විස්සඤ, මයඳ්ද්‍රු,විසෙඤ්ඣය,සවණ්ඩ,අවිසාරි, බිඤ්ඣු, ගම්භීර, නිත්‍යාදී යන අඞ්ග අටින් යුත් කවගඩ.-'**ගණිස(නී)**=යොග දර්ශනයෙහි කී යම, නියම, ආසන, ප්‍රාණායාම, ප්‍රත්‍යාහාර, ධාරණා, ධ්‍යාන, සමාධි යන අඞ්ග අටින් යුත් ඥානය (කාගෙ 10-50). -'**ඟ('හි)මඟ**=ආර්‍ය්‍යඅෂ්ටාඞ්ගිකමාර්ගය. -'**හසිල්**=අෂ්ටාඞ්ග ශීලය; ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදාන,අබ්‍රහ්මචර්‍ය්‍ය, මෘෂාවාද, සුරාපාන, විකාලභෝජන,නෘත්‍ය ගීත වාදිත්‍රවිශූක දර්ශන මාලා ගන්ධ විලේපන ධාරණ මණ්ඩන විභූෂණ, උච්චෙශ්ශයන මහාශයන යන මේ කරුණු අටෙන් වැල

කිම් නමැති අඛග අවක් ඇති උපොසථ සිලඝ. -'ඟි=අඛග අවක් ඇති. -'කුල්=අඟල් අව. -ජන=1. මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ආදි කරුණු අව(බඟැ 241[16]). 2. අෂ්ටජනයෝ. -තඬි=තඩ වල් අව (බප්‍ර 161[19]). -නිස්=නිස් අව. -°අඟ මුණු=යොගාවචරයන් විසින් සමාධිය ඉපද වීම සඳහා අරමුණු කරගණු ලබන අව කසිණ, දස අසුභ, දසඅනුස්සති, සතර බ්‍රහ්මවිහාර, සතරආරූප්‍ය, ආහාර පටිකක්කුල සඤ්ඤා, චතුධාතු ව්‍යවත්‍ථාන ඝන කරුණු නිස් අව. -°මඟුල්=මඞ්ගලසූත්‍රයෙහි වදාළ මඞ්ගල සම්මත බාලාසෙවනා, පණ්ඩිතසෙවනාදි කරුණු නිස් අව. -තුනු=1. 'අෂ්ටමූතීනි' බ. 2. පාවීතිඝ (කෝ 139). -තුරා, තුරු=අවක් අධික. -°දහස්, -°දුස්=එක්දුස් අව. -°ඝත, -°ඝිඝ=එකසිඝ අව. -තුරුදසා=ජෝතිෂ්ක ශාස්ත්‍රයෙහි ඉගැන්වෙන දශාක්‍රමයක්. -කැලි, -තුලි, -තෙලි=තරහලුවා; රන් කරුවා. -තෙලිනා=රන්කරුවන්ගේ ප්‍රධානයා. (බෝව 222[5]). -'න්=අත් අවක් ඇත්තා, බ්‍රහ්මයා. -'න්දෙවිදු=මහබඹුගේ ප්‍රියාව; සරස්වතිඝ. -දඝ=දහඅව. -°විදු=අෂ්ටාඞ්ගවිද්‍යා. -දහස්, -දුස්)රම=රුහුණෙහි උදුන්දෙර අගනුවර කොට පැවැති ජන පදයක්. -දුසන්න=තෙමිඝ ජාතක, මහා ජනක°, සාම°, නිමි°, භූරිදත්ත°, නාරද කස්සප°, විධුර°, ඛණ්ඩහාල ඝන අවට ලියූ පැරණි ගැටපදවිවරණයක්. (තෙමිඝ ජාතක ගැටපදඝ පමණක් මුද්‍රිතයි). -දික්පති, -දික්පාල=අවදිගට අධිපති වූ ඉන්ද්‍ර, අග්නි, යම, නිර්ඍති, වරුණ, වායු, සෝම. ඊශාන ඝන දෙවිවරු අව දෙන. -දිග්=දිගා අව. 'අටකොන්' බ. -දිගූන්=පොළොව උසුලාගෙණ සිටින්නැයි සැලකෙන ඵෙරාවත, පුණ්ඩරීක, වාමන, කුමුද, අඤ්ජන, පුෂ්පදන්ත, සාර්වභෞම, සුප්‍රතීක ඝන ඇත්තු අව දෙන. -දිව=බ්‍රහ්මයා. -°මල්, -°සොහොයුරු=බ්‍රහ්මයාගේ බාලසහෝදරයා; අනඛඝයා. -දෙන=1. අටින් ගිණු පිරිස. පුරාතනයෙහි ගමේ පාලනය සඳහා පත් කළ ගම්සභාව (ශිසං iii. 97). -නාකුල=ඵෙරාවතාදි ඝන්ති කුල අව. නැණ=අෂ්ට මහා විද්‍යාස්ථානඝන (සා ශෙ 14-45). -නෙක්=බ්‍රහ්මයා. -පට්ටම්=1. පැති අවක් ඇති. 2. †=නොඇදුණිඝ ඇකි. -පණස්=පණස් අව. -පද=1. පාද අවක් ඇති පද්‍යඝ (එස 79). 2. 'අෂ්ටපද' බ. (වි 4. 225[1=18]) -පතු=අෂ්ටවිධපාන (ජාගැ 1483[2]). -පලම=දෙපත; පලම් අව. -පහ=1. අටසිල් ගා පන්සිල්. 2. †=හොඳ නොහොඳ. -පාඝෙඩිලි-පා අවක් ඇති කොමුල් වෙසෙසක් (සද්ධ 109[34]. (පූ2.9735 හි මේ සද වෙසතුරුදහි අා, 'අට්ඨ පාද' ඝන්න සඳහා ගෙදිනා. ඊට අටුවාගෙහි 'සරභඞ්ගා' යි කි අර්ථඝ ගා වෙඝ. 365හි "අට්ඨපාදු-එනමැති කොමුල්ලෝ" යි කි අර්ථඝ ද නොගැළපේ). -පිණ්ඩක=භික්ෂූන් ගේ පරිභොගඝට නිඝම කළ අදනඝ, තනි පට සිවුර, දෙපට සිවුර, පටිඝ, පාත්‍රඝ, කඩ කැත්ත, ඉදිකටුව, පෙරහන්කඩ ඝන පරිෂ්කාර අව. -පිරිස්=ක්ෂත්‍රිඝ, බ්‍රාහ්මණ, ගෘහපති, ශ්‍රමණ, චාතුම්මහාරාජික, ත්‍රායස්ත්‍රිංශත්, මාර, බ්‍රහ්ම ඝන පිරිස් අව. -පෙඬි=අට පේරු? (ශිසං iv.133). -පේරු=කොටස් අව; පලාත් අව. "අටපේරුවේ වැද්දන්" (රිදී-අමු). -පොහෝ=පුර අව දෙපක්‍ෂයෙහි විසේනිඝ, අටවක, තුදුස්වක, පසළොස්වක ඝන තිථි ලත් පෙහෙවස් සමාදන් වීඝ යුතු දින අව. (බඟැ 140[15]). -බරාඬි=අෂ්ට භෛරවයෝ (යොග 545). -බුමු 1. භූමි අව (ජාගැ 14[9]). 2. මඟල් අවක් ඇති. -බෙර=අරක්කු (වෙව). -මඟ=අෂ්ඨාඞ්ගික මාර්ගඝ. -මඟල=1. මඞ්ගල සම්මත වස්තු අව හෝ රූ සටහන් අව; (A.) සිංහ, වෘෂභ, හස්ති, පූර්ණකලස, වාලව්‍යජන, ධ්වජ, ශංඛ නොහොත් භෙරි, ප්‍රදීප ඝන අව. (B) මාදඞ්ගභෙරි, වෘෂභ, පූර්ණකලස, වාලව්‍යජන, සිංහ, මකර, පද්මකා, ප්‍රදීප ඝන අව. (C) ශඛ, චක්‍ර, පූර්ණකලස, ගදාගුධ, සිරිවස, (=ඵඬැක්කිඝ), අඞ්කුශ, ධ්වජ, සවස්තික ඝන අව. 2. ඒ මඞ්ගලවස්තූන්ගේ රූප ඇඳි කොන් අටකින් යුත් සටහන. ('මඟලා' කි ද ව්‍යවහාරයකි. අමා 2.15[28]). 3. භූනිඝම් වීදිඝ තුළ අළු හෝ කාල් අතුරා එහි අඳිනු ලබන ඝන්ත්‍රඝක්. 4. බලිඝාගයෙහි දී අංතුරයා ලඝ තබන තොලබෝ, හිරස්ස, සඟල්, පොල්, දිවිහිස හෝ දිවිකදුරුලීඝ, කැත්ත, මල්ල, මෝල්ගඝ ඝන අව.5†.= පිළිවෙලක් නැති අවල්ලක් සේ. සැදූ මඩුව. -මඞ්ඝ=පෙර තවුලම්වලින් බඳු ඇදීම භාර වූ ඍෂීන් මණ්ඩලයේ කොටස් අව(නිකා 21[14]).

නුවර කාලයේ දී එය සතරක් වී ය (සුව 25[2]. සුපූ 10[33]). 'මණිඝ' බ. -ම **ස්ථාන**, -ම **ඝ්‍රාන**= (පූ 1. 665[22], පූ 2. 708[5], සද්ධ 350[25]), -**මහා ඝ්‍රාන**=අනුරාධපුරයේ පිහිටි ප්‍රධාන සිද්ධ ස්ථාන අට. (1) දක්ෂිණචෛත්‍යය, ශ්‍රීමහා බෝධිය, ලෝවාමහාපාය, පිරිත්ලාගෙය, ජන්තාඝර පොකුණ, ථූපාරාමය, රුවන්වැලි සෑය, මිහින්තලේ ශෛලචෛත්‍යය යි පූ 2. 708හි ද (2) මාලකාසීමා, ජන්තාඝරපොකුණ, මහාබෝධිය, ලෝහප්‍රාසාදය, ලෝහබත්ගෙය, චතුශ්ශාලාව, මහාභෝජනශාලාව, රතන මාලිචෛත්‍යය යි සද්ධ 350 හි ද, (3) ශ්‍රී මහාබෝධිය, ලෝවාමහාප්‍රාසාදය, පිරිසවැටි විහාරය, අභයගිරිවිහාරය, ජේතවන විහාරය, රත්නමාලිචෛත්‍යය, ථූපාරාමය, මිහින්තලේ ශෛලචෛත්‍යය යි නම්පොතෙහි ද තුන් අයුරකින් සඳහන් වේ. අනුරාධපුරයෙහි අටමස්ථාන පාලකසභාවට භාර වී තිබෙන්නේ යටොකත තුන් වැනි කොටසෙහි මුලින් සඳහන් ස්ථාන ඝන යහ ලඛ්කාරාමයත් ය. ('අටමස්ථාන' යනු 'අට මහාස්ථාන' යන්න ශ්‍රිෂ්‍රොව්වාරණය සඳහා හෝ වැරදවීමෙන් හෝ ව්‍යවහාරයට පැමිණියකි). -මහ(භා)නරක, -°**නිරය**, -°**නිරය**=සඤ්ජීව, කාලසූත්‍ර, සඞ්ඝාත, රෞරව, මහාරෞරව. තාප, ප්‍රතාප, අවීචි යන මහනිරය අට. -**මහපිරිස්**='අටපිරිස' බ. -ම(භා)**රෝග**=වාත, අශ්මරි, **භුඤ්ජ**, ප්‍රමෙහ, උදර, භගන්දර, අශීස්, ග්‍රහණී යන රෝග අට. -**මහ ලෝවැඩ**=ලොවට සිදු වන මහා අභිවෘද්ධි අට. (බම්ව්‍යාඛ්‍යානයකින් සිදු විය හැකි ලෝවැඩ පූ. 2. පරිවෙජ්දයෙහි පෙණේ). -**මහවිපාක**, -**මහඝ්‍රව**=පැවිදි වූවන් ලබන මහාවිපාක සුඛ අට (පූ 2. 22හි විස්තර). -**මහාපලිරෝධ**=අවවැදෑරුම් මහත් හිරිහැර. (පැවිද්දෙකුට පන්සලක විසිමෙන් වන පලිරෝධ අට පූ 2. 21හි පෙණේ). -**මහාප්‍රදේශ**=බමිය පිළිබඳ සංශයවිනෝදන යට ප්‍රමාණ කරගන්නා කරුණු අට. 'සතර මහාප්‍රදේශ' බ. -**මහාවර**=අනඳ මහතෙරුන් විසින් බුදුන්ගෙන් ලැබූ වර අට (පූ 2. 373). -**මල**(ල)=සතුන් ඇල්ලීම සඳහා මැස්සක බර පටවා අටවන උගුල; හබක(ජා 386[31]). ('අඟමල' යි දජා 53[39]හි පෙණේ). -**මුදු තොප්පි**=මහනුවර රජකුමරුන් හිසෙහි පළඳින මුදු අවක් ඇති තොප්පි. -**යොන්**, -**යෝනි**=අඹතල ඇට වගෙහි දක්වූ නහුල් ආදි ජාති අට. -**රට**=1. ශ්‍රේෂ්ඨ හසුනින් උපදනා ප්‍රාග්‍ය, වෛදිකරූෂක, දඟාඤ්ඤි, අඞ්ගා රෙඟ, කාලිඞ්ග, අපරාන්ත, සෞරාෂ්ට්‍ර, පාණ්ඩ්‍යනද යන රටවල් අට (කාශෙ 2-6). 2. බුදුන්වහන්සේගේ ශරීරධාතු නිධාන කොට මුල දී චෛත්‍ය බැඳවූ මාගධ, වෛසාලී, කපිලවස්තු, අල්ලකප්ප, රාමගාම, වෙඨදීප, පාවා, කුසිනාරා යන රටවල් අට (දළ 18[19]). -**රස**=ශෘඞ්ගාර, වීර, කරුණ, අද්භූත, හාස්‍ය, භයානක, බීභත්ස, රෞද්‍ර යන කාව්‍යනාටකරස අට. -**ලවණ**, -**ලුණු**=සව්දලුණු, සුවසා, කළු, මුහුදු, වැලි කර, බලල්, උද්භිද, රෝමලුණු යන ලුණු වර්ග අට. -**ලෙව්**(-**ලෝ**)**ද**(හ)**වි**='අෂ්ටලෝකධර්ම' බ. -**ලොවුතුරා** (**සිත්**)=දුඃඛ සඞ්ඛ්‍යාත ලොකයෙන් එතෙර වීමට උපකාර වන්නා වූ ද, එතෙර වූ පසු ඇති වන්නා වූ ද, සෝවාන් ආදි මාර්ගචිත්ත ඝතර හා ඵලචිත්ත ඝතර. -**වක්**=1. පුර අව පක්ෂවල අවවැනි තිථිය ලත් දවස. 2. වක් (=නැමීම්) අටක් ඇති. -°**මිණි**=කුසරජුට ශක්‍රයා විසින් පරිත්‍යාග කළ අෂ්ටවඞ්ක (=අට නැනකින් නැමුනු) මාණික්‍යය. -**වත්**=වසතු (=කරුණු) අට (සිබ 2914). -**වණ**(ත)**ක්පිරිස්**='අට පිරිස්' බ. -**වතු**=අෂ්ටම; අට සම්පූර්ණ කරණ. අට වැනි. -**වර**=බුදුන්ගෙන් අනඳමහතෙරුන් ලැබූ වර අට (පූ 2. 373). නොමෙහොත් විශාඛා උපාසිකාව ලත් වර අට (පූ 2. 346). -**වරණ ඝිය**-=අට තුරාසිය; -**වසු**=ආප, ධ්‍රුව, සෝම, ධව, අනිල, අනල, ප්‍රත්‍යූෂ, ප්‍රභාස යන වසු නම් වූ දෙවතාවෝ අට දෙන. -**වැනි**='අව වනු' බ. -**විදර්ශනානුවර්ණ**=උදයබ්බයානුපස්සනා, භඞ්ගා, භයතුපට්ඨාන, ආදීනවා, නිබ්බිදා, මුඤ්චිතුකම්‍යතා, පටිසඞ්ඛා, සඞ්ඛාරුපෙක්ඛානුලෝම යන ඥන අට (වි 8. 1231-41). -**විදු**='අෂ්ටවිද්‍යා' බ. -**විද්දු**(ද්ධ)**නුණ**=අෂ්ට විද්‍යාවන් පිළිබඳ ඥානය (බුදු 264). -**විධ**=අට වැදෑරුම්; අට ආකාර. -°**තපස්**=සප්‍රත්‍යය දුරක, උඤ්ඡාවාරික, සම්පත්තකාලික, අනභිපත්ථික, අසම්මුඛික, දන්තාලුයාක, පවත්තඵලික, වණ්ටමුත්තක යන නම් ඇති තවුසන්ගේ පැවතුම් (විස්තර පූ 2. 85). -°**පාන**='අෂ්ටවිධපාන' බ. (බගැ 10[5]). -**විසට**= 1. වී ඇට අටක් බර. 2. මස්ස (ජා ගැ 84[1]).

-විසරණ=ඉන්ද්‍ර, චන්ද්‍ර, කාස්කෘත්ස්න, අපිශලි, ශාකටායන, පාණිනි, අමර, පේනෙය්‍ය ඉන වෛයාකරණයන් අට දෙනා විසින් කළ සංස්කෘතව්‍යාකරණ අට (සිරං 231). -විසි=විසිඅට. -°නාඛක්=වඳුරා ගමන් කරණ මාගීයෙහි පිහිටි අස්විදා, බෙරණ, කැත්ති, රෙහෙණ මුවසිරිස, අදා, පුනාවස, පුසා, අස්ලිස, මා, පුවපල්, උතුරුපල්, ඉත: සිත, සා, විසා, අනුර, දෙව, මූල, පුවසළ, උතුරුසළ, අභිජිත්, සුවණ, දෙනට, සිඟාවස, පුවපුටුප, උතුරුපුටුප, රෙවති ඉන නැකැත් විසිඅට. -°පිළිත්=අටවිසි බුදුවරුන්ගේ නම් ගොදා රචිත ගාථා පඬිකතිය; එය කියා සෙත් පතන හෙයින් පිරිත් නම් වී ය. -බුදු, -මුනි=තණ්හඞ්කර, මෙඛඞ්කර, සරණඞ්කර, දීපඞ්කර, කොණ්ඩඤ්ඤ, මඞ්ගල, සුමන, රෙවත, සොභිත, අනොමදස්සි, පදුම, නාරද, පදුමුත්තර, සුමෙධ, සුජාත, පියදස්සි, අත්‍ථදස්සි, ධම්මදස්සි, සිද්ධත්ථ, තිස්ස, ඵුස්ස, විපස්සි, සිඛි, වෙස්සභූ, කකුසන්ධ, කොනාගමන, කස්සප, ගොතම ඉන නම් ඇති බුදුවරු විසිඅට නම. -°ඝක්සෙනෙවී = සතරවරම්මහරජුන්ගේ සෙනාඔපනි වූ විසි අට දෙන. 'ඝක්සෙනෙවී' ඛ. -°රූප=නාමඛම් නොවන සංඛාරධම් විසි අට; පඨවි, ආප, තෙජ, වායු, චකඛු, සොත, ඝාණ, ජිවහා, කාය, රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ඉත්ථි පුරිස භාව, හදයවත්ථු, රූපජීවිතින්ද්‍රිය, ඔජා, ආකාසධාතු, කායවිඤ්ඤත්ති, වචීවිඤ්ඤත්ති, ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා, උපචය, සන්තති, ජරතා, අනිච්චතා ඉන විසි අට. -වෙනි='අටවැනි' සඳහා වරදවාගත් වචන යකි. -°ස්=1. 'අටනෙත්' ඛ. 2. අෂ්ටාංශය; අට පැත්ත. 3. පැති අටක් ඇති. -°වල=අෂ්ට වාලසිලෝම අවකඃ ඝනකම; අඟලෙන් නවයෙන් පංගුව (රූ 173). -°වෙහෙර=සතර බුහ්මවිහාර. -සංඝෙවක්=පෘථග්ජන ඉන් විසින් සැක උපදවන බුද්ධ, ධම්ම, සඞ්ඝ, සික්ඛා, පුබ්බන්ත, අපරන්ත, පුබ්බන්තාපරන්ත, පටිච්චසමුප්පාද ඉන කරුණු අට. -සක්=අැස් අටක් ඇත්තා; බුහ්මයා. -°මල්=බ්‍රහ්මයාගේ මලය; අනඞ්ගය. -සමවත්=අෂ්ටසමාපත්ති. -සමඟතුක්කකාමාවචර චිත්ත=සොමනස්ස සහගත ඤාණ සම්පයුත්ත අසඞ්ඛාරික චිත්තාදි කාමාවචර තුසල් සිත් අට(විසතර-අකිස. 3). -සාළිස්=හතළිස් අට. -සෑ=හැට අට. -°මනොවිඤ්ඤාණධාතු=මාදශාතුසලවිත්ත, සනාවීරණතුය, මනොමාරාවජ්ජනය, හසිතොත්පාදය, කාමාවචර කුසලවිපාකක්‍රියාවිත්ත සුවිස්ස, රූපාවචර කුසල විපාක ක්‍රියා පසළොස, අරූපාවචර කුසලාදි විත්ත දෙළොස දැ යි ඉන සිත් හැට අට (වි 7. 147[1-37]). -°ලෙන්=දෙවනා පැනිස් රජු විසින් මිහින්තලයෙහි කටුසෑය අවට කරවූ ගල්ගුහා හැට අට. -සෑත්කූ=හැත්තෑ අට. -සිය=අටින් ගුණ කළ සිය; 800. -සිල්='අටඟසිල්'ඛ. -සෙනහ=පුරාතන යුද්ධ සෙනාවහා පැවැති කොටස් අට. -සේ=අෂ්ටප්‍රකාර (සිය 191).

අටංපහුරු†=1. ඉඹේ ම කැඩී · වැටිය හැකි උස්මැස්ස. 2. පිළිවෙළකට නැති කරුණු; තේරුම් ගත නොහැකි අවුල.

අටඅ=මහත් වූ සඞ්ඛ්‍යාවත්-1. සියයෙන් ගුණ කළ 'අබබ' නම් සඞ්ඛ්‍යාව. 2. ලක්ෂයෙන් ගුණ කළ අබබය. 3. කොටියෙන් ගුණ කළ අබබය. -නරක=අවීචිමහානිරය අවට තිබෙන සොළොස් ඔසුපත් නරකයන්ගෙන් එකක්.

අටන=1. හැසිරීම; ගමන් කිරීම;(=දෙගාවන). 2. හැසිරණ (නිසර 96). 3. හවනා; යුද්ධය (සිං ග කොං). 4.†හබකා;උගුල් වෙසෙසක්.

අටනි=අැඳවත; විවිටම.

අටර=1. අඪාරසය;දහඅට (එස 75). 2. කොඩි බෑගස (වන 67-අටරේ). -පලම=පලම් දහ අට (ගොශ 314).

අටරිස=අඪාරසය; දහඅට (ශී සං IV. 222[5]).

අටලු=1. නගරප්‍රාකාර මස්තකයෙහි, ඈත එන සතුරන් පරීක්ෂා කරණු සඳහා,ඉතා උස් කොට සෑදූ මුරගෙය (කඛා 46[12]). 2.අටවල් ලක් මෙන් උස. -ගේ=අටල්ල.

අටල්පහුරු†=1. අටලුගෙවලින් යුත් කොටු තාප්ප; හදිසියේ ම කඩාවැටිය හැකි උස් ගෙය. 2. 'අටංපහුරු' ඛ.

අටව (ඛා)=අැටවීමෙහි; ගෙදිමෙහි; තැබීමෙහි. සඤ. අටවා, අටවත්; ඇටවී, ඇටවූ.

අටවන=1. තබන; ගොදන (ජා 35[15]). 2. අටවැනි. 3.† දිග අරිණ; විහිදුවන. (-නුඩේ අටවනවා.)

අවවරණ (රූ 441)= 'අනවරණ' ඉඟු?

අවවරල්†=කිරිමැටි වැනි ඇලෙන පස්.

අවවැල්අළු=රෙදි වියන උපකරණයක්.

අවවි=1. වනය. 2. සීත නැකැත. -මුඛ=වනය ට ඇතුල් වන දෙරටුව (වි 1, 429 1-24). -වල්=මහවනය (බුත් 245 10).

අවහලු=අවවශාලා; අවලුගේ (කව් 517).

අවලෝස්=අෂ්ටාදශය; දහඅට. -අනනුරූප සෙනසුන්=ගොගාවචර භික්ෂූන්ට නුසුදුසු මහාආවාස, නවෝ, ජීර්ණ, මහාමාර්ගාශ්‍රිත, පැන්කෙම් ඇති. පලා ඇති, මල් ඇති, පලවැල ඇති, ප්‍රාන්තනිවාස, නගරාශ්‍රිත, දුර දූවදඹු ඇති, ක්ෂේත්‍රාශ්‍රිත, විසභාගතික්ෂූන් ඇති, පටුන්ගම් දැසුරු කළ, ප්‍රත්‍යන්තාශ්‍රිත, සීමාශ්‍රිත, අසත්ප්‍රාය, කල්‍යාණමිත්‍ර යන් නැති ආවාස යන දහඅට. -අභව්‍ය සඤ්ඤා=නියතවිවරණ ලැබූ බොධිසත්ත්ව යන් නුපදනා නුසුදුසු සථාන දහඅට (විසතර-සවි 13). -අහෙතුකඅවිපාක=අලොභාදි හෙතු රහිත සිත් දහඅට; උපෙක්ඛාසහගත වූ චක්ඛුවිඤ්ඤණ, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, දුක්ඛිසහගතකාය, උපෙක්ඛාසහගත සම්පටිච්ඡන, සන්තීරණ යන අකුසල් සිත් හත ද, උපෙක්ඛාසහගත චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, සුඛසහගත කාය, සම්පටිච්ඡන, සොමනස්සසහගතසන්තීරණ, උපෙක්ඛාසහගතසන්තීරණ යන අහෙතුක කුසල විපාක සිත් අට ද, උපෙක්ඛාසහගත පඤ්චද්වාරාවජ්ජනය, මනොද්වාරාවජ්ජනය, සොමනස්සසහගතහසිතුප්පාද චිත්තය දැයි යන සිත් දහඅට. -ආවෙණිකබුද්ධ='අවලෝස් බුද්ධබුම්' බ. -කුල=අනීත යෙහි ඒ ඒ කතීව්‍ය සඳහා වෙන් ව සිටි 1. සරස්කුල, 2. කිලිං(=කුලිඛා), 3. කපු, 4. බලත්, 5. පෙහෙරං, 6. කුඹල්, 7. මල්කරු, 8. ඔසදවට්ට, 9. සන්නාලි, 10. අරක්කැමි, 11. කඹුරු, 12. ලෝකරු, 13. සුවණ්ණකාර, 14. වඩු, 15. සිත්තර, 16. බෙරවා, 17. සත්කරු, 18. උසන්ගොවු යන කුල දහඅට(බෝව 210). -කෙළ=දහඅට කෝටිය. -ගණ=අවලෝස් කුලයට අයත් ශිල්පීහු (දජා 14 33). -ගිරහණ්ඩි=ග්‍රහණ්ඩිරෝගභෙද දහ අට. -ගොත්‍රභූඤ්ඤාන=පහත් වූ ගොත්‍රය මැඩ පවත්වන ඥාන දහඅට (විසතර-විමු. 30). -ග්‍රහ=නවග්‍රහයන් හා නව උපග්‍රහයෝ. -තෘෂ්ණා=රූපතෘෂ්ණා, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්ප්‍රෂ්ටව්‍ය, ධර්ම යන තෘෂ්ණා සය කාම, භව, විභව යන තුණෙන් ගුණ වූ විට ලැබෙන තෘෂ්ණා දහඅට (වි 7. 471-36). -ධාතු=චක්ඛුධාතු, රූප, චක්ඛුවිඤ්ඤණ, සොත, ශබ්ද, සොතවිඤ්ඤණ, ඝාණ, ගන්ධ, ඝාණවිඤ්ඤණ, ජිව්හා, රස, ජිව්හාවිඤ්ඤණ, කාය, ඵොට්ඨබ්බ, කායවිඤ්ඤණ; මනො, ධම්ම, මනොවිඤ්ඤණ යන සත්ත්වාදීන් ශූන්‍ය වූ ධර්ම දහ අට. (වි 5. 293 2-17). -නිපන්රූ, -නිෂ්පන්නරූප=යථොක්ත අටවිසි රූපයන්ගෙන් පළමු රූප දහඅට. -පිනාස=පිනස් රෝගයේ ප්‍රභෙද දහ අට. -බුද්ධඛණ්ඩ=බුදුන් වහන්සේට ම හිමි වූ බුම් දහඅට (බුත් 28 35, විසතර-බුත්. ඉැට පදවිවරණයෙන් හෝ වි 3, 98 න්). -පිපිම්නි දෙස්=පුරුෂශරීරයේ ශරීරයෙහි පිහිටන දෙස් දහඅට; 1. බකල පා ඇති බව. 2. නිශපිරිනි, 3. එල්ලා වැටෙන කෙණ්ඩමස්, 4. එල්ලෙන උඩුතොල්, 5. කෙළ තොලු, 6. පිටට නෙරූ දත්, 7. බුන්නාසා 8. මහත් බඳ, 9. කුදු වූ පිට, 10. වමරුස්, 11. තඹවන් රැවුල්, 12. පිඟුවන් හැඩපලු ගෙතුනු කෙස්, 13. ඇඟ රළි, 14. තල කැලැල්, 15. පිඟුවන් ඇස්, 16. වක් වූ කටිය, පිට, කදට, 17. යනවිට හඬ නැහෙන ශරීර සන්ධි, 18. උස් බව හෝ උසට නො ගැලපෙන මහත් බව යන දහ අට (වෙස 415). -ප්‍රඥ=අවලෝස් විදර්ශනා ඥන. -බස්=අවලෝස් රටෙහි භාෂා. -මහණ ගණ=සුත්තනන්තික, වෙනයික, දිසභාණක, මජ්ඣිමභාණකාදි භික්ෂු සමූහ දහඅට (බගැ 58 6. සහ 21 8). -මීකුල=මීඝන්ගෙ කුල වූ ලාලන, පුන්නක, කාෂණ, හංසිර, චික්කිර, ජුජුනූර, අලස, කෂායදෂන, කුලිඛ, අජින, වපල, කපිල, අරුණ, මහාකෂණ, උත්තූර, ශ්වෙත, මහාකපිල, කපොතාභ යන දහඅට. -රට=1. සිංහල, 2. ශොණක, 3. ජාවක, 4 චීන, 5. තුලබ, 6. කුඩව, 7. කෝංගණ, 8. කන්නඩ(කණ්ණට), 9. වොළ, 10. තේලිඛ, 11. කාලිඛ, 12 වංග, 13. කඛක, 14. මගධ, 15. කඛක, 16. නෞඩ, 17. කොශල, 18. තමිල (ද්‍රවිඩ) යන රටවල් දහඅට (T. L. 2476). -රූඤ්ඤ='අවලෝස් නිපන්රූ' බ, -වන්නිපත්තු=පෙර විනු

ගන වී පිහිටා තුබුනු ජනපද දහඅට(සූපු 4[11]). -වහිසේ කුලපිරිස්=අටළොස් කුලයට අයත් ජන සමූහ (පූ 2. 92[29]. සවි 96[15]). -වහිසේ අවුළුපත්°, -කෑවුම්°, -ඛාදනීය°, -බාද්‍ය-°පූපා පූප (සවි 251[34])= පෙර මෙරට මිනිසුන්ගේ රසකැවිලි වූ ලාලු, අතිරස, අග්ගළා, පුලුප් බදනා, විලඳවට, කොමලවට, සැදිකැවුම්, පෙණකැවුම්, මල්කැවුම්, ගිරාකැවුම්, නල කැරලි, කරාම්පි, උතුපූ, ගිනිපූ, සැළපූ, කබලපූ, ඇඹිපිටු, හොලකැව ගන දහඅට. "ඝනපූරණ, සෞවඤ්ඤික, කණ්ණපෙණකාදි" (ජාගැ 66[13]). -වෑදුරුම් කුෂ්ඨ=උදුම්බර ගෙවත් තාම්‍රකුෂ්ඨ, ශ්විත්‍ර° (ශ්වෙත°), කාක°, ශජවම්°, පුණ්ඩරීක°, සෘෂ්‍යජිහ්ව° සිතාරුණ°, එකසංදිත°, වම්පාල°, විපාතිකා°, කපාල°, තුලරූෂක°, කිණිබ°, දද්‍රු°, සිධම°, පාමා°, විචර්චිකා°, රූෂක° ගන කුෂ්ඨරෝගපූහෙද දහඅට. -විදර්ශීනා= අනිච්චානුපස්සනා, දුක්ඛා°, අනත්තා°, නිබ්බිදා°, විරාගා°, නිරෝධා°, පටිනිස්සග්ගා°, ඛයා°, වයා°, විපරිණාමා°, සුඤ්ඤතා°, අපපණිහිතා°, අනිමිත්තා°, අධිපඤ්ඤාධම්ම විපස්සනා°, යථාභූතඤාණදස්සනා°, ආදීනවා°, පටිසඞ්ඛා°, විවට්ටා° ගන විදර්ශනාඥාන දහඅට. -ශිල්ප, -ශිප්-(1) ශික්ෂා, කල්ප, ව්‍යාකරණ, නිරුක්ති, ඡන්දස්, ජ්‍යොතිස්ශාස්ත්‍ර, සෘක් වෙද, යජුර්වේද, සාමවෙද, අථර්වවෙද, මීමාංසා, න්‍යාය, ධර්මශාස්ත්‍ර, පුරාණ, ආයුර්වේද, ධනුර්වේද, ගාන්ධර්වශාස්ත්‍ර, අර්ථශාස්ත්‍ර නොහොත් (2) ශ්‍රුති (වෙද), සම්‍රෘති, ව්‍යාකරණ, ඡන්දස්, නිරුක්ති, ජ්‍යොතිස්, ශික්ෂා, මොක්ෂ ඥාන, ක්‍රියාවිධි, ධනුශ්ශිල්ප, හස්තිශිල්ප, කාමතන්ත්‍ර, ලක්ෂණ ශාස්ත්‍ර, පුරාණ, නිඝණ්ඩු, නීති, තර්කශාස්ත්‍ර, වෛද්‍යශාස්ත්‍ර ගන ශාස්ත්‍ර දහඅට. -ශිල්පී=අටළොස් කුලයට අයත් ශිල්පිහු. -ශ්‍රේණි, -සේණි=අටළොස් කුල යට අයත් සමාන ශිල්පි සමූහ. -සෙනාසුන් දෙස්=යොගාවචරභික්ෂූන්ගේ විසීමට නුසුදුසු සෙනසුන්හි පවත්නා මහත් බව, අළුත් බව ආදී දෙස් දහඅට (වි 1.425[8-33]).

අවාකූ=අකුඅට. -රොග=පෙර ප්‍රසිද්ධ ව තුබුනු රෝග අසූ අට (අනා 107[12]).

අවාසනා=අට අංසනන් බ.

අවාසූ=අසූ අට.

අවැස්=1. අැස් අටක් ඇති බ්‍රහ්මයා. 2. පැති අටක් ඇති. 3†.= මුදු වෙරලෙහි වැලි යට සිටින කුඩා සිප්පි බෙල්ලෙක්;මව්ටි.-මුහුරු= අටපට්ටම් පොල්ල. -වෙහෙර සතර= මෛත්‍රී ආදි බ්‍රහ්ම විහාර සතර(නිසර 115).

අවි=1. කැමැති; අභිලාෂී. 2. කැමැත්ත; අදහස. -අදහස්=කැමැති අදහස(ගුත් 12).

අවිඅ=ඔසු වෙසෙසක්.

අවිඅල්†=එරඹු ආදි ඇටවල මදය.

අවු=1. අවල්ල; උස් කොට සෑදූ මැස්ස(ජාගැ 223[23]). 2. මුළුතැන්ගෙයි දුමට උඩින් තැනූ මැස්ස; කොටුව (ජා 446[21]). 3 වී තැබීම සඳහා සෑදූ මහ පෙට්ටිය. 4.ගරහුන් ගේ පිටෙහි ගසන අඩයාලමක්. 5. අට (වි 2. 1011[2-7]).-ඇවෙ†=නම්බං වේලා අටුවේ දමා තැබූ කොස් ඇට. -ඇඹොවු=අටු නමැති කොෂ්ඨාගාර; වී ආදිය තැන්පත්කර තබන මැසිගෙවල් (කඩඛා 118[32]). -ඇඹොස්=නම්බං වේලා අටුවේ තැබූ කොස්. -දුඹුවු(ළු)= අටුවේ බැඳුනු දුඹුළු. -පතුල්(පල්ල)= තුඹුලය; කොටුපතුල (ජා 296). -පාඩා†= අටුවියල; අටුව ශක්තිමත් වීමට දමූ දිග ලීය. -පොල්=අටුවෙහි නිබ්මෙන් දිය සිදුනු පොල්; ගුඹුපොල්. -බැඳියා†=රජුන්ගේ වී අටු තුබුනු ගම. -මඩු=වී අටු ආරක්ෂා වීම්ව තැනූ ගෙය. -මානා†=මානකොකා. -මැසි=අටුව නමැති මැස්ස; ඛානය තබන මැස්ස. -හලු=අවල්ල (මුව 10).

අවුන්=හරකුන්ට වැලඳෙන ලෙඛක්.

අවුප(පෑ)නි=අජ්ඣොත්ථත්තිය; කරුණක් ඇති වීම (ඛගැ 471[1], 227[28]).

අවුලු=අවල්ල.

අවුවන්කොළ†=ඔසුපූ පූවක් කොළය.

අවුවා=1. අර්ථකථාව; දුර්බෝධ සථාන සුබෝධ කරණු සඳහා ලියූ විවරණග්‍රන්ථය; විසතර වණීනාව. 2. පරිපූර්ණව; විවාළ දෙයට දෙන පිළිතුර (කුදු 171). -අඵුරු, -ඇඵුරු -ඇඵුරු=ත්‍රිපිටකපාළියට අර්ථකථා ලියූ බුද්ධඝෝෂාදි ආචාර්‍යවරයෝ. -කථා=අටුවාව. -කාරු,-කාර්‍ය=අර්ථකථා කර්තෘවරයා; -වාදී, -වාදීන්=අර්ථකථාවාදීයා. -පාඨ= අටුවාවෙහි පෙණෙන වාක්‍යය. -පාලි= අටුවාවෙහි දක්නා ධර්මමාර්ගය. -සන්නා,

-සභාග=අවුවාවට කළ ගැටපදවිවරණය. -සාමි=අර්හකථාචරියන්වහන්සේ(ජා2[22]).

අවෝක්ක†=අවවක. [සිය අව.

අවෝරා=අවොතතර; අවක් වැඩි. -ගිය=එක

අවව=1. අවල්ල (වි 1.111[1-35]). 2.අවසි; ඇට. 3. ඉතා වියලුනු. -ගැසීම†=ඇට වීම; කර වීම.

අවිවපච්චි†=1. අත්‍රීප්‍රාප්ති; තේරුම. 2. ක්‍රමය.

අවිවමි†=1. පැත්ත; අංගය. 2. අඟක (Ca).

අවිවල්=හිරිහැර (සලි 1. 43[4], 568[33], 772[20]).

අවිවාල†=වගල සවි වීම සඳහා යවලියට අංධාර පිණිස යොදන ලී පෙළ.

අවිවභාෂ=කොක්ගඹ ලා කරණ මඟසිනාව.

අවිවාසොඩි-මුව කිරිය.

අවිවාල්=හිරිහැර (සලි 1. 124[8], 689[5]).

අවසාල(ඝ)=අවල්ල. -වැදි=ගස් උඩ බැඳි මැසිවල ඉඳ මුවන් මරණ වැද්ද (ජා 58[14]).

අවිවි†=1. පේළිය. 2. රාශිය. 3. අනතිම.

අවිවික්ඛා=(ළ-අත්තිකාගි) එනම් ගස්; දිඹුල්.

අවිවිල=1. වානරොගයක්. 2. අඟුඇටය. උර ඇටය.

අවිවු=දැලි; කුණු (Ca).

අඛ=1. අට. 2. අර්‍ධය. -ඛ=අවක් ඇති. -ඛඛා=අටුවාව. -ඛ නිපාත=ඛම් අට බැගින් වදුළ සූත්‍ර සඞ්ග්‍රහ කළ අඞ්ගුත්තර නිකායෙහි පරිවේජ්දයක්. -ඛවඛඛ=සූත්‍රනිපාතයෙහි පාරායණසූත්‍රය.-ඛලප=කලප අට. -ගරු ධම්ම=භික්ෂුණීශාසනය පිහිටුවීමෙහි දී භික්ෂුණීන් විසින් අවශ්‍යයෙන් ම පිළිපැදිය යුතුය යි නියම කළ ප්‍රධාන කරුණු අට. (විසතර-පූ 2. 520). -ඛඟ=අඞ්ග අට;කරුණු අට. -°සීල=අඞ්ග අටක් ඇති උපොෂිත ශීලය. -ඛයිකමණඟ=අඞ්ග අටක් ඇති අංගීය මාර්ගය. -දණනඛ=ඉස් සම කිරීමට ගන්නා උපකරණයක්. දැතිපෝරුව; රේක් කය.-මිවජනන=මිථ්‍යාදෘෂ්ටි මිථ්‍යාසඞ්කල්පාදි අටවැදෑරුම් මිථ්‍යාභාව (බුත් 215[24]). -සාවතනියඛ=සඞ්ඝයා විසින් තුන්වරක් දක්වා අවවාදානුසාසනා කළ කල්හි ද සිය අදහස අත් නොහැරීමෙන් පැමිණෙන ආපත්ති අට; භික්ෂූන්ගේ තෙළෙස් සඞ්ඝාදිසෙස පත්තීන්ගෙන් අවසාන හතර ද, භික්ෂුණීන් ගේ සත්තරසකයෙහි භික්ෂූන් හා අසාධාරණ හතර ද යන අට. -ලොකුත්තරික=මාර්ග ඵල විත්ත අට.-වඤ්චකපරිජ්-කරුණු අටක් සම්පූර්ණ වීමෙන් භික්ෂුණීන්ට වන පාරාජිකා පත්තිය (සිඛ 299). -වාචිඤ්ඤලපඤ්ඤදු=භික්ෂුණීන්ට නියම කළ උපසම්පදාව. (භික්ෂුණී සඞ්ඝයා වෙත දී ඤත්තිය එක් වරක් හා කම්මවාක්‍යය තුන්වරක් ද ඊට පසු භික්ෂුසඞ්ඝයා වෙත දී එසේ ම ඤත්තිය හා කම්මවාක්‍යය ද කීමෙන් ශික්ෂමාණාවෝ උපසම්පන්න කරණු ලැබෙත්).-සමාපත්ති='අෂ්ටසමාපත්ති' බ.

අඤාණ=අසාධාරණ; නුසුදුසු තැන; නුසුදුසු කරුණ -නියොජන=අසාධාරණයෙහි යෙදවීම. -ඵලඤ=හුණු පුරා පිට උළනු සඳහා දු පෝරුවක් මෙන් ඉරි කපා නහන තෙංට හිදවූ ලෑල්ල (කුදු 179).

අඤාරසඛාතු='අටලොස් ධාතු' බ.

අඞ්ග=ඇට.-ඤ=ඝාවනාවට අරමුණු කරගන්නා දශ අශුභයන් අතුරෙන් එකක් වූ ඇට සැකිල්ල. -ඤලාඤණ='අසුභකල්‍යාණ' බ. -සඤඤලිඤ=1. ඇටසැකිල්ල. 2. ප්‍රේත නිකායක් (සවි 14[3]).

අඤ්ඡපත්ති='අටුපැනි' බ. (බගැ 59).

අඞ්ඩ=අඞ්ගය. -මණ්ඩ=මණ්ඩපයෙන් අඞ්ගය; කාල (ශිසං I. 88[5]).

අඩ=1. අඞ්ගය; දෙකෙන් පංගුව. 2. පදෘශක එක් කොට ගත් 1, 2 වැනි පාද හෝ 3, 4 වැනි පාද (එස 8). 3. යම් කිසිවක් නොපෙරළී සිටීම සඳහා තිර කර තබන ලීය හෝ ගල; රුකුල. 4. බදු වශයෙන් ගෙවන කොටස; අදාය (ශිසං II. 77[10]). 5. නෙළුම් මල් (රෑ 768). 6. ආඛ්‍ය; සම්‍මුඛ. -අඩඛාතු=චකඛුවිඤ්ඤණධාතු, සෝත°, ඝාණ°, ජිව්හා° කාය°, මනොධාතු, මනොවිඤ්ඤණධාතු යන සම්පූර්ණ ධාතු හතට ධම්මධාතුවෙන් අඞ්ගයක් එකතු කිරීමෙන් ලැබෙන ධාතු හත හමාර (වි 7. 152[1-16]). -ඇස්=අඞ්ක් පියු ඇස. -උපොසථ=අඞ්ගෝපෝෂිතය; එක් රැයක් හෝ දහවලක් රකින පෙහෙවස. -එකොලොඞ්ඛාතු='අඩෙකාදසරූප' බ.-කච්චල, -පච්චල†=1. අඞ්ග නිසි සේ නොපිහිටීම. 2. අඞ්ගක් ඇල වන්ව තැබීම; ඉහළෙන්

නාඹුව. -කලස්=පලම් හැටහතරක් බර. -කව=හෝලාංකාර ව ඇදි මණඩලයකින් අඩිය. -කහවණු=පුරාණ කාසියක්; කහ වණු භාගය. -කිරි=කිරියකින් අඩිය; අමුණු දෙක. -කුඩුබ=පතු; පලම් දෙක; නැළියෙන් හතරෙන් පංගුව (යොග 292). -කුරුපා=අඩිය ලෙස ගසන රුකුල; මුදුන් ගටලිය දරිමට බල්ක මත සවි කළ කෙටි කණුව. -කුඹුල්=පලමක බර; අඩපත (සලී 1. 588[7], පඤ්චි 59[7]). -කෙළ=පණස් ලක්ෂය. -කෝට්ටිය=වැලකිමු; බංඩා (රාජා 63[17]). -ගහණ (-න)=අඩිග්‍රහණය; වඤ්චයෝගීන්ගේ හෝ ග්‍රහනාරකාවන්ගේ අඩියක් රාහු ආදීන්ගෙන් වැසී යෑම (සස 211). -'ගරඟ=අඩිඃඛරඛඝය; ශරීරයෙහි අඩියකින් පමණක් කරණ නැටීම. -තැන්=අඩක් දුර. -තිය, -තුන්=භාගයකින් අඩු තුන; දෙක හමාර. -තෙලෙස්=අඩියකින් අඩු තෙළෙස; දෙළඟ හමාර. -°ශල්ලිය=එක්දහස් දෙසිය පණහ. -දඩ=කලබල; ඉක්මන් (කාගෙ 10–36). -දඬු=භූඛාපෙල්ල; රියන් එක හමාරක් පමණ දිග ඇති පෙල්ල. -දම්=අඩක් දුවුනු (ජාගැ 96[14]). (-'දඹු, -දෙඹු' සිද කථා ව්‍යවහාරයෙහි එයි). -දැනි(ණි)=අඩිජාතුකා; එක් දනක් බිම ඔබා අනෙක ඔසොවා ගෙණ සිටින. -දිවි=අඩදෙවි; නෙත් කොණකින් බැලීම (පරෙවි 72). -දී=අඩක් මිදුනු කිරි. -නිදි=මදනින්ද; තද නුවූ නිද්‍රාව. -පණ=දුවිල්; බලඟින. -පත=පතකින් භාගය; නැළියෙන් අටෙන් පංගුව (වි 2. 929[1–1]). -පද=අඩිපාදය (එස 111) -පන්න†=උපකරණ. -පරංගි†=පෘතුගිසිභාෂාව හා මිශ්‍රභාෂාව. -පලඟ=අඩිපර්‍යඞ්කය; භාගයක් අරමණිය ගොතා හිඳ ගැනීම (පූ 2. 671[23]). -පලම්=කලන් හය. -පසගුල්=1. අඟල් හතර හමාර. 2. අත්ලෙන් භාගය. -පෑ=නිසි ලෙස බිම නොවදින පය. -පිම්=සත්‍රීන්ට වැලඳෙන රෝගයක් (යොග 3757). -පෙණ=පෙණයෙන් අඩිය. -පෙහෙකම්, -පෙහෙවස්='අඩ උපොසථ' බ. -පොදු†=අඩිය ලෙස තබන පෙල්ල; කරත්තයේ ඒරියකදව තබන ලීය. -පොහෝ, -පෝ='අඩ උපොසථ' බ. -බත්=එක් වරකට වළඳන ආහාරප්‍රමාණයෙන් අඩිය. -බම=අඩි භූමිය; දුෂ්ඛාරබන්ධිවිඝඝයක්, (විසතර- කවි 415 කලාපතා). -බර= දෙළොසින් අඩිය; සය (කවි 388). -බෑලුම්=1. නෙත් කොණින් බැලීම. 2. රඒම (කවි 47, 304). -බුන්=අඩියක් අනුභව කළ; -බෝ=අඩියකට වැඩි කොටස (පූ 3. 16[3]). -මත්=අඩිමාත්‍රාව. ඇසිපිය හෙලන කාලයෙන් අඩිය. -මදම=හුනිදැටියක බර; අකකින් පගෙන් පංගුව. -මනා='අඩිමනා' බ. -මස්=අඩිමාංසය; පස ළොස් දවස. -°බන්=අඩමසකට වරක් දෙන බත. -මුසු=1. වී ඇට හතරක බර. 2. මස්සකින් අඩිය. -මාන†=සැකය. -මැඩිලි=අඩකවය. -මුකුලු=අඩියක් පිපුනු (බප්‍ර 215[35]). -මුන්දී=අඩක් මිදුනු කිරි. -ඔමි= අඩියෙන්වියැ; තෝමරය; හෙල්ල; ලංසය (පඤ්චි 115[3]). -°දර=1. හෙල්ල දරණ. 2 කඳභූමරා. -යාළු(ළු)=සලභූණ; ගනු; -රජ=රාජ්‍යයෙන් අඩිය. -රැ=1. රාත්‍රියෙන් අඩිය. 2. මධ්‍යමරාත්‍රිය. -රැවල්='අඩිලකාර' බ. -ලැලි=අඩියක් සේ තබන ලැල්ලි. -ලී=අඩියට තබන ලීය. -'ලුලී=අඩියක් පිරූ. (බහැ 46[23]). -වණ=වණියකින් අඩිය; 'ගඟ, දඹු' යනාදියෙහි බැඳී තිබෙන අඩිවගීා නතය (එස 3). -වන්†, -වල්=(අමා 1.245[14]); -වල (අමා 2.165[19]), -වළු=(දළ 7[13]), -වාළු (දහම් 176[13], 248[3])=අඩක් වැසූ; මදක් පියූ. -සඳ=1. අඩිවන්දායා. 2. එබදු සවහන (සිඛ 65[2]). 3. අඩිවන්ද්‍රාකාර තලය ඇති ඊය (රු 356). 4 වැල්පෙනෙල. -°පණා=අඩ සඳක ආකාරයට සෑදූ පණාව. -°පහණ=ගෙවල් ඉදිරියෙහි නබන සඳපළුවක ආකාරයට සෑදූ ගල; සඳකඩපහණ (අමා 1.231[71]). -සා=අඩක් හාමත් වූ; කෘශ වූ (බප්‍ර 165[1]). -'ස්=අඩිාංශය; භාගය. -හඳ=අඩසඳ. -හෑණ=ඔසුවෙසෙසක්. -හැර†=අංකාරය; විලාසය. -හුණ=කලන් එකහමාර (යොග 285). -'ළ=1. අඩාළ; අඩක් අත් ඇරුණු; නොනිමි; අඩියක් ඉතිරි. 2.† භාගයක් පමණක් ගා ඉතිරි පොල් බූව. -'ළුලී='අඩලුලී' බ.

අඩංගම්†=ගවයන් රැළේ වැටී යෑම.

අඩංගු=ඇතුළත්. [(යොග 293)

අඩඝ=නැළි හතර හෝ පලම් හැට හතර

අඩක්කවිටු†=උපකරණ; මෙවලම්.

අඩක්කම්=1. මල්වෙඩිපෙට්ටිය(Ca). 2. රැකීම; සැඟවීම(මිලි 158[22]). 3. භිරවීම (සිං ඝකෙං),

අඛක් ලුව තුන්සිය?= (අඛඑතුන්සිය ?) =(සිය යෙන්) අඛියක් දමුවොත් තුන්සිය වන; දෙසියපණස (බගැ 144[13]).

අඛණ(න)=පලිග. (පූ 2. 393[25]).

අඛදර=අද්දර; සමීපය (සී 32, 96, 426).

අඛන්තෝවිමම්†=හිංසාව; හිරිහැර; තැළීම.

අඛප්ප(න්)=1. ගවයන්ව සෑදෙන ලෙඛක් 2†=ලඟ. 3. මුස්ලිම් මුලාදැනියෙක්.

අඛප්පඛඩ†=සවිපය; ලඟ. [ලෙඛක්.

අඛප්පර=1.කම්මුල්ගාය;ඇඟකොන්සාව. 2.හරක්

අඛප්පෙවිවි†=පෙවිවිපියන.

අඛබ(ඹ)=දෙකෙනේ පංගුව.

අඛම්=1. අවවිය; වනඝ(අමා 2. 138[12]). 2.අඛ යවිය. -මිත්=වනමාගීය. -වල්=වනාන්තරය (සලී 1. 570[14]). [(ශිසං iii 77 D[34]).

අඛම්ඝ අඛ දෙන=වන ප්‍රදේශ හාර අව දෙන

අඛවු=තැගි උදෙසා හෝ කිසිවෙකුට ගෞරව සඳහා හෝ කරණ නැවුම.

අඛඝඩ†=අඛදඬ; ද්ඝ; කලබල.

අඛඝ්ඝි=1. හිර වීම; වැලකීම (රාජා63[16]). 2. වාතය නිසා මලමූත්‍රාදිය හිර වීමෙන් වන රොගයක්. -පොළු†=ගරඝ් කරණ පොල්ල. -මාන්දම්=මාන්දම්රොගයක්.

අඛ(නි)=නිවාමන්ත්‍රණයෙහි-'එම්බල, බොල.'

අඛාළ=අඛක් අත්හළ; කොටසක් ඉතිරි; අසම්පූර්ණ. -පොහෝ = අඛපොහොය. -බොජුන්=අර්ධභොජනය; වරකට වළඳන ආහාරයෙන් අර්ධය.

අඛැස්=අර්ධයක් පිශු ඇස.

අඛැසි=1. අඛක් පිශු ඇස. 2. එකීන් යුකත. -බැලීම්=මදක් පිශු ඇසින් බැලීම; හොර ඇසින් බැලීම (ජා 1047[8]).

අඛි=1. පතුල; පියවර. 2. මුල් කොණ. 3. ලිං වලන් ආදියෙහි පල්ල. 4. යමක් උසුලා සිටින ආධාරය (-පාතු අඛිය). 5. නත්තිය 6.ඉංග්‍රීසි අඟල් දෙළහක දිග.7.ඇළ(ශි සං II 154[2]. අඛිඝ=ශිසං IV. 222[58]) 8.=මත්පැන් (කීම). 9. පඤ්ඤක ඖතරින් කොටස. 10. මලලව පොර බැදීම; විත අඛි. -කාර= 1. විනඅඛි දන්නා අඝ. 2. මත්පැන් පානය කරන්නා. -කුර=සිවුපාවුන්ගේ කුරපහර. -කුලි=ගමන්ගාස්තුව. -කෝඩ†=1.කලබල. 2. විහිළු; අහරදහර. -කෝදු=අඛියක දිග අඟල් ආදියට බෙදූ සටහන් කළ ලීපටිය හෝ ලෝහනහඹුව.-ගැසීම=1.පඝ තැබීම. ගඩ නඟින සේ පඝ තැබීම (සද්ධ 657[7]). 2.†=මත්පැන් බීම. -තල†=1. අඟහිඟ; 2. කෙට්ටු. -තාලම=පදනම, අත්තිවාරම; -පට්ටල=ලෝහ තහඹු තබා තළනලිකිණි රඝ. -පත්=කෙටූ විඩ උඩට ගැණීම සඳහා බුලත් වංගෙඩිඅඹියේ තිබෙන විට සහින ලෝහපතුර. -පලුබෝ†=ගොයම් කොළ කැටි ගැසීමේ දී අඛියට තබන කැටකන්ද. -පළ=1. ඝවිපතුල. 2. ඝට පැන්න. 3. පිසූ වලදෙහි අඛියේ බැඳෙන දම්කඩ. 4.කමතේ පස් හා මිශ්‍ර වී තට්ටුව. -පසු නොලන=පසු නොබසින (සද්ධ 103[18], 179[21]). -පල†= මත්පැන් බොන තැන; තැබෑරුම. -පාර= පහින් පමණක් ඝ ගැකි කුඩා පෑර. -පෙවිවි=කඩුල් සවි කළ පෙවිටිඝ. -මඩක්කු†=අඛිඝ සහින මැටිකෝප්පඝ. -මාතු†=අඛවු ඇල්ලීමට පෙර තවන තාලඝ අනුව කියන කවිපදඝ. -මුඩි†= 1 අඟමුල. 2. පදිංචි වීම. -වට්ටම්†=තවන් නෙඳු අඛව්ව ඇල්ලීමට මත්තෙන් රඟ මඬල වටේට ඝන ගමන. -වලන්=අඛිඝ සහින මැටිවලඳ.

අඛික්කාල්†=මිටි බංකුව; පාපුටුව.

අඛික්කොට්ට†=කැපූ දෙඅකින් ඉතිරි වන කොටස; ලිඝා ගත් පුවක් ගෙඩියේ අඟ කොටස.

අඛික්කෝදු†=අඛි කෝදුව.

අඛිඛධ†=පාත්තිඝ.

අඛිඝ්ඝි†=අඛංගු කිරීම; හිර කිරීම.

අඛිඝ්ඝිරි†=අැතුළත් ප්‍රදේශඝ.

අඩි†='අඛි' යන්නෙහි සන්ධිලිඛිතරූපඝ.

අඩු=1. හිඟ; පාඩු, 2. කුඩා; පහත්. 3. අසම්පූර්ණ. 4 අඟයෙන් පහත්. 5. අර්ධඝ; දෙකෙනේ පංගුව. -ආයුෂ=බොහෝ කලක් ජීවත් නොවීම. -ආලිස්සම්=නොසැලකිම; වෙනස්කම් කිරීම. -කළ=ජලඝ නොපිරුණු කළගෙඩිඝ. -කිරීම්=ලොකු ගණනකින් කුඩා ගණනක් අඟක් කිරීම. -කුල=පහත් කුලඝ (රාජා 57[6]). -කුඹුල්=අඩුපත; පලම. -ජන්ම=අඩුකුලඝ; පහත් උත් පත්තිඝ. -තුන්=අඩකින් අඩු තුණ; දෙක

හමාර (ප්‍රා ස. 1916). -°ඝෝල=දෙ. කෝට පණස්ලක්ෂය. -°දහස්=දෙදස් පන් සිය. -°සිය=දෙසිය පණහ. -දඹු=මදක් දවුනු. -දෙදහස්=එක්දස්පන්සිය. -නිද්=මද නින්ද. -පා=නො පිරුණු පාතුය. -බඩු=බඩු. 'අඩු' වංශලි (රංජා 6313). -බාහ†=පහත් පඬිතිය. -බේරි†=දෙකෙන් පංගුව. -මසු=අඩමස්ස. -ලුහුඩු=මදිපාඩු; ඉතිරි දෙය. -වැඩි=1. ලොකු කුඩා 2. ඌනාධික. 3. නානාප්‍රකාර 4 ඌනාධිකභාවය (තිසර12). [තැබීම.

අඩුක්කිරීම†=අඩුක්කු කිරීම; එකපිට එක

අඩුක්කු=1. උගන ලද ආහාරය. 2. තෑගි වශයෙන් ගෙණ යන භොජනය. 3. උසස් අයට සම්පාදනය කළ ආහාරය. දෙවොලයට ගෙණ යන ආහාර. පිදේනි සඳහා බෙදූ බත් ආදිය. 6. ගොබ; රාශිය. 7. ආහාර භාජන කද. -මඩු=දෙවියන්ට පුදන ආහාර පිසන මඩුව. -සප්පාය=රදල ආදි උසස් ගිහියන් ආහාර ගැනීම.

අඩුන්තු=ඇතුළත්; අන්තර්ගත. [ගෙහි.

අඩේ, අඩෙ(නි)=‘එම්බල, බොල’ යන අර්ථ

අඩ්ඩ-අර්ථය. -ඝොණ=ගුරුළු පියාපත් ලෙසින් කළ වහල ඇති ගෙය.

අඩ්ඩාලන=අඩනැළිය; මනාව.

අඩෙඩ්ඩාදස=දහඅහමාර.-රූප=වකුඩු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, පොරබඳ යන සම්පූර්ණ දශවිධ රූප හා ධර්ම ඝතනයට හා ධර්මධාතුවට ද අයත් ඉඹඝ සූක්ෂ්ම රූප සඞ්ඛ්‍යාත රූපාර්ණව දැයි යන රූප දහඅහමාර (වි 7 1531-9).

අණ=1. ආඥාව; නියොගය. 2. මුහුදු(ස සරණ, කිරණ' යනාදී සමාසපදයන්ගේ අන්තයෙහි මෙය පෙණේ. හංස 173. ගුත්49). 3. ජීවනය; පණ (සිං ම අ). 4. ආකාරය (අනා 7617). -ඉර=ආඥාරෙඛාව; මෙය පැන නො යා යුතු ය’ කී පොළොවෙහි අදින රෙඛාව. -ගැම=නියොග සඳහා සිටින්නි ගසන ගැට. (පුරාතන යෙහි බුදුරජානන් වහන්සේ, දෙවි, රජ යන උතුමන් උදෙසා ගැට තුනක් ගැසූ සුදක් රජුගේ නවින් ගවන ලදී. එය ලැබූ අය ඒ සමඟ එවූ ආඥාව උලලඞ්ඝනය කිරීමට බිය වූහ). -ගුණ=ආඥාබලය හා ගුණය. -°නැති=අණ නො සලකන ගුණයක් නැති අය. -න (=අණ ම)=ආඥාව.-පණවන්=1.ආඥා ප්‍රඥප්ති; නියොග පැණවීම; 2. නියොග. -බණ=ආඥාව හා ධර්මය. -බෙර=ආඥාව ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා ගසන බෙර. -මුහුරු=බලනඹය; ආඥාව දක්වන පොල්ල(ශූ සිංඅ). -සක්=ආඥාවක්‍රය; චක්‍රායක් මෙන් අවට පැතිරෙණ ආඥාව. -°වැකි=ආඥාවක්‍රවර්ති; ආඥාචක්‍රය පවත්වන්නා; අධිරාජයා.

අණව=(බා)ඇණවීමෙහි. සඤ. අණවා, අණවති; ඇණවී; ඇණවූ.

අණවු(ව)=අණීවය; මුහුදු, (සිදත් 1523). -දඹු=සිංහල පදබන්ධනය සඳහා යෙදෙන අණීව දණ්ඩක නම් දිඞ්මාත්‍රවිශෙෂය (එස 80).

අණෑගිල්ලි†=ආඥාව සඳහා වූ ඇඟිල්ල; දබරඹිල්ල.

අණාඤ්ඤ†(=අණ + ආඥා)=නදබල නියොගය.

අණ්ඩ†=1. ගැළපෙන බව. 2. අලවංගුවෙහි කඹ ඇණය.

අණිමා(අණිමන්)=1. අණුභාවය; ඉතා සියුම් බව. 2. ශරීරය ඉතා සියුම්බවට පැමිණවීමට ඉවහල් වන ඍද්ධි බලය(වි 2.7692-9).

අණු=1. ඉතා කුඩා දෙය, පරමාණු නිස්ගයක ප්‍රමාණය (බප්‍ර 2169. වි 4. 1372-10). 2. ආඥාව; දඬුවම (බගැ 18024). 3. කුඩා (කව් 383). -කා=1. ඉතා කුඩා. 2. ලොකය අණුවලින් සෑදුනේ ය යන මතය දරණ. -ක්ෂුද්‍ර=අණුවක් සේ කුඩා. -තර=ඉතාමත් කුඩා (බප්‍ර 14534). -තා=ඉතා සියුම්බව. -දක්ෂ=කුඩා දෙය මහත් කර දක්වන කන් නාඹිය. -පරමෙශ්වර=අණුශ්වරරූප වූ පරමෙශ්වරයා. -ප්‍රකෘති=අණුව නමැති ප්‍රකෘතිය; ලොකය හටගැණීමට මුල් වෙතැයි ඇතැමුන් සැලකෙන අණුව (වි 6. 372-31). -ප්‍රමාණ, -මත්, -මාත්‍රා=අණුවක් පමණ වූ; සවලප මාත්‍ර වූ.-සාදෘශ්‍යවද්=අණුවක් පමණ වුව ද වරද? (ශිසං I 27458). -හෙතු=අණුව නමැති කාරණය; ඉපදීමට හෝ පැවැත්මට හෙතු වන අණු.

අණෝජමල්='අනෝජා'නම් මල් (බගැ 144 19).

අණ්ඩ=(නා.ප)=අඩ්ඩ + අ.

අණ්ඩ=1. බිජය; බීත්තරය. 2. පුරුෂව්‍යඤ්ජනය සම්බන්ධ අවයවයක්; එල. 3. එය රඳා

සිටින හම. 4.†=රෙදිදක ඉරුණු තැන හෝ ලියක කැඩුනු තැන සකස් කිරීමට යෙදෙන කැබැල්ල. 5†.=කෙරාවටිකයා; තක්කඩියා. -ආඛාණ=කප්පාදු කිරීම. -ආකාර, -ආකාති=චිත්තරූපක ආකාරය. -කොෂ=පුරුෂව්‍යඤ්ජනය සම්බන්ධ අණ්ඩයන් දරා සිටින හම. -°ආඛාති=අණ්ඩකොෂය වැනි. -°පති=අණ්ඩකොෂය තද ඒ සිටීම සඳහා බඳින රෙදිපටිය (C). -චෙදඃ=අණ්ඩයන් සිඳලීම; කප්පාදු කිරීම හෝ කැරීම. 2. අණ්ඩය සිඳ ලූ (බෘ 110⁸). -ජ-බිත්ති වලින් උපන්. -°ජොනි=අණ්ඩජයන්ට ජාති. -පාල†=කෙරාවටිකා; තක්කඩි. -වාත, -වායු (ශොග 257⁵), -වෘද්ධි=අණ්ඩයෙහි වාතය හෝ දිය පුරාලීම; අණ්ඩය මහත් වීම. -විජාති(වි 6. 294²-11)=“අණ්ඩජාදිජාති” ශුෂ්‍ර. =අණ්ඩජ ජලාබුජ, සංසෙදජ යන ජාති.

අණ්ඩර†=ආකිඤ්; තෙලිඟු.-දෙමළ=1. ආකිඤ්ඤ දෙය යෙහි භාෂාව හා ද්‍රවිඩභාෂාව. 2. ආකිඤ්ඤ දෙයයෙහි පැවති ද්‍රවිඩභාෂාවියෙෂය. 3. තේරුම් ගත නොහැකි කථාව.

අණ්ඩි=ශෞරවාර්ථ ආදරාර්ථයන්හි යෙදෙන ප්‍රත්‍යයයක් (මාමණ්ඩි, අම්මණ්ඩි යනාදියෙහි).

අණ්ඩෝර†=දෙවියන්ගේ ආභරණ පෙට්ටිය තබා පෙරහැරේ ගෙණ යන ද්‍රේලාව.

අණ්ණාවි=(රෝමානු කතෝලික දෙවස්තැන යන්හි උගන්වන) ගුරුවරයා (Ca).

අඩ (ධා)=ඇඹීමෙහි. අක. අඩා, අඩත්; ඇඩී, ඇඩ්‌ලි (ජා ගැ 189⁵).

අඩ=1. ශබ්දය. 2. අණ්ඩය. -ගෑඹීම්, -ගෑම්= 1. ශබ්ද පැවැත්වීම. 2. ආමන්ත්‍රණය කිරීම; කැඳවීම. -කෑලිම්†=මහත් ශබ්ද කිරීම. -දබර=කලහය. -යෙඬ=ඇඩීම හා දෙඩීම; වැලපීම.-බෑ†=නම්මැවිටමේ ගහපත් ශබ්දය ඇති පළුව. -බෙර†=අණබෙරය. -මුර†= විලාප කිම. -සද්ද=අඩ ගැසීමේ ශබ්දය; හූ ශබ්දය. -සන්=හූශබ්දයක් ඇසෙන තරම් දුර (සද්ධ 158²). -සුන්=අණ්ඩවෙද්ද කළ. -හෑර†=1. වැඩ කරණ ගරකුන් මෙහෙයීම සඳහා කරණ “ඒ හේ” යනාදි දික් වූ ශබ්දය. 2. ගරකුන්ගේ කරේ එල්ලූ මිණිගෙඩිවල හෝ ලීකැබැලිවල හඬ. 3. අඩන හිරියා.

අඩනහිරියා=විශලිව්ව සෙලවූ කල ‘සර සර’ යන හඬ නහන කරල් හවගන්නා කුඩාගස්.

අඩාර†=1. ශබ්දය නහමින් ගලා බස්නා ඇල. 2. උස් වූ මඩුව. 3. කුඩා ලැහැබ.

අඩු=1. සණ්ඩාසය; රත් වූ යකඩ ආදිය ඇල්ලීම සඳහා සාදුගත්, ගිරගට සමාන, උපකරණය. 2. පැසුනු ඉසකේගස් ආදිය ඉහිල්ලීමට ගන්නා උපකරණය. 3. කකුළු ආදින්ගේ නාළය. 4. පාදය; කකුල. 5. පසුපය (සලි 2. 143⁹, 523¹⁷ -අඩෙන්= අඩු + එන්). 6.†=හනුව; හක්ක(-අඩුපුවිබු). -දෑ=අණ්ඩජයා; පක්ෂියා. -පියෙස්=ශරීරයෙහි සම්බාධප්‍රදෙශය; ඥානිපුරුෂ ව්‍යඤ්ජනයන්ට සමීප ශරීරය (සිඛ 7²¹). -බඳි†=බොහෝ අඩු ඇති.-මැඝි=ගොහමට අනන්තරාය කරණ මැස්සෙක්. -මිටි=ඇණ ඉහිල්ලීමට ගන්නා එක්පැත්තක් අඹුවක් වැනි මිටිය. -රමා†= පැදුරු වාටියෙහි ශොභන අඩු වැනි විසිතුරු විශමත.

අඩෝර†=මහත් ශබ්දය; අඹහැරය.

අඩෝවැඩියා†=නිතර අඹමින් හිරිහැර කිරීම.

අත්=1. අංගමය; විත්තය; ශරීරය (රූ 690). 2. අර්‍ථය; තේරුම. 3. ධනය (ශොග 10). 4. ප්‍රයෝජනය. 5. අන්‍යය; කෙළවර (ධගැ 52¹²). 6. වස්තුන්‍යාසය; දහවලුව (රූ 301). 7. ඇතුළ (කවි 621). 8. දිශාව; පැත්ත (හංස 73). 9. සම්පත (සද්ධ 5², සඟ 27³). 10. අසනය; සඳ හිරු බැස ගැම (දළ 9¹³). අසනපවිතය. 11. හසනය. 12. රියන (කවි 160). 13. අැත්සොඬය (කවි 397). 14†= සිවුපාවුන්ගේ ඉස්සරහ පාදය. 15. නඟුල් ආදියෙහි මිව. 16†= (ක්‍රීඩාවන්හි) වාරය (-නව අතක් පෙල්ලම් කරමු). 17†= අතට ගත හැකි පමණ; හතළිහ (-බුලත් අත). 18. ශක්තු; බැදි සතල් පිටි (‘අත්වට, අත්සුණු’ ආදියෙහි). 19. ආර්ද්‍ර; නොවියලුනු (‘අත්කහ’යනාදියෙහි). 20.අයිති (‘අත් කර ගණී). 21. එරඹුගස. 22. අත්‍රි නම් ඍෂියා (ශොග 9). 23. සවාසියෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය යක් (‘කණත, නුවනත, ගුවනත’ ආදිය දින්හි). 24. ආපන(සි 615). -අඛංඝ=භාරය; සටත. -අඹු=සිවුපාවුන්ගේ ඉස්සරහකකුල් හෝ පක්ෂීන්ගේ අත් හැදි. -අතුරු=වක්‍ෂස්ථලය; පපුව. -අර(ධා)=අත්අැරීමෙහි; බැහැර කිරීමෙහි. සක. අත්අරි අෑ. -අසර=

හින වැඩෙහි ගැසීරීම (කාශෙ 2-16). -අළු=රෙදි විශන අත්ශන්තුශ. -උදවු=අතින් කරණ උපකාරශ. -කඹ=අතෙහි පාවිච්චි කරණ වසතුඛණ්ඩශ; ලේන්සුව(ජා251[17] හි 'අන්කඹ' ශුනු). -කණු=කුරක්කන් ගල් අල්ලා කර කැවීමට එහි සිටුවා තිබෙන ලීශ. -කතුරු=කතුරුමුරුංගා. -කම්=අතින් කරණ කම්මතත (සිදත් 120[2]). -කඹු (අැත් කඹු?)=අැතුන් බඳින කණුව(ජා246[3]). -කර=අශුබාහුව; මැණික්කටුව (බෝව 194[21]). ('අශ්කර' ශන්න වැරදවීමෙන් මෙශ සිද්ධි විශ හැකි ශ. අශ්<අගඝ + කර = අත). -කර ගැණීම්=1 අයිති කර ගැණීම; 2†.=අැදි රෙද්ද බිම ආදියෙහි නොතැවරෙණ සේ ඔසොවා ගැණීම. -කරත්ත=අතින් නල්ලු කා ගෙණ ශනු ලබන කරත්තශ. -කඹු තුඹ=විවාහානිමුඛ කාන්තාවන්ගේ අතෙහි බඳින සූත්‍රශ් (කාශෙ 10-13). -කඹා, -කඹ (ශොග 841)=නොවිශලි කඟ. -කැමි=හශතකම්මතතකාරශා. -කැලිශ=නාශ බලා නම් ශස්. -කියත්=තුඩා කියත. -කුලල්=බවනළාවක් සේ පිඹිමට පිළිශෙල කළ අත් (සද්ධ 444[8]). -කොල†=1. පොල් ශස් අෑඳ කළ අතුරුවල අත්වැල. 2. මැසීමට සුදුසු ගොශම් පිඩ. -කොළු=ලීශෙන් සාදා ශත් විටිශ. ගන්නා=1.විවාහ වන. 2.අයිති කර ගන්නා. -ගල්=1. අසතපවීතශ. 2.මිරිස් ආදිශ අඹරණ දරු ගල. -ගුල=අසත පවීත මසතකශ (එස 49). -ගුලා=පැණියෙන් අැතු බැදි පිටි ගුළිශ. -ගෝන්†=සිටුපාවුන්ගේ ඉස් සරඝ කකුල. -ගිගිරි=අතෙහි පලඳින ගිගිරි වලල්ල. -ගිශ=හසතගත; අත්පත් (බගැ 6919). -ගිරි=අස්තපවීතශ. -ගුණ=(ලෙඩ සුව කිරීම් ආදිශ සඳහා) අතෙහි පවත්නා ගුණශ හෝ බලශ; අත්වාසිශ. -ගෙඩි=1. පොරපොල්කෙළිශෙහි දී විරුද්ධ පිලෙන් එවනු ලබන ගෙඩියට ගැසීම සඳහා අතෙහි තබා ගෙණ සිටින පොල්ගෙඩිශ. 2†=ශකති මත්. 3. විශ්වාස කටයුතු; කීකරු. -ගොඩ=අතෙහි මැණික්කටුව හා වැලමිටත් අතර කොටස. -තවු='අත්වටු' බ. -තඹුපුවු†=හාන්සි වන පුටුව. -තම්=1. අත්කම්. (බගැ 11917). 2.ආශුබශ(සී 262). 3.එක් මිනිසකු එක් දවසක දී කරණ වැඩ. 4. තමාට අනෙකකු කළ වැඩ. සඳහා ප්‍රත්‍යුපකාරවශ යෙන් කරණ වැඩ. -තල=1. හසතතලශ; අල්ල (බගැ 615). 2. හසතතාලශ; අතුල් දෙක ගැසීමෙන් දක්වෙන තාලශ (මුව 110, 144). 3. ඇත්හලශා; ඇත්ගොව්වා. -°තාලම්-අත්ල නමැති තාලම (බුදු 325). -°බෙර=1. බෙරශක් මෙන් ශබ්ද පවත්වන අත්ල. 2. භෙරි විශෙෂශක් (අනා105[25]). -තාලම්=කඹිතාලම. -තුලේනා='අවතෙලිනා' බ. (බෝව 222 අබෝ). -තෙතිඳ?=අවවා දෙශෙන් හොර කළ; අනුශාසනා නොකට ශුතු? (බගැ 14329). -තෙල්=අතින් හිඳින ලද තෙල්. -දඹු=1.වෑ පොරෝ ආදිශෙහි මිට (වි 2.923 [1-32]). 2. අත්ශොබශ. 3.†=රිශන 4. බස්නම; සැරශටිශ 5.ගොශම් පෑහීමේ දී අල්ලා ගන්නා හරස් ලීශ. -°මා=අත් දණ්ඩකට වඩා මහත් නුවූ ශස් අැති කැළශ (ෆ). -දම්=අත් බඳින දම්වැල; මාංචුව. -දැකීම්=ශමක හොඳ නොහොඳ බව ප්‍රතාසෂ වීම. -දීම්=උපකාර වීම. -දුවු=ගුණාගුණ ප්‍රතාසෂ වූ(සද්ධ 220[10]. සලි 1. 60 [35]). -දෙණි=ආශව මනස්තානශ; අතපශ සෝදන පැන්පල (හෙසි241). -නුදන්=උපකාරී නුවූ(ජා 60332). -නොලැම්=නොා අැල්ලීම (බගැ 4113). -පමණ(පවතල?)=අතින් ගන්නා පලිඟ (ජා 1183[40]). -පඬි=පුටුව දෙපැත්තෙහි අත් තබා ගැණීමට සවි කළ ලෑලිපවි (වි 1. 287[1-29]). -පණහ (<හතපඵණ. °පණහ + එ = °පෙණෙහෙ), -පණා=අත නමැති පණාව; තිසකේ පිරණ අැඟිලි සහිත අත (සිබ77). -පඹුරු=1. අත්තිකාරම (බගැ 6520). 2. ශමෙකු දක්නට ශන කල ගෙණ ශන නැග්ග(සස 123). (දහම් 233[24]හි ශෙදුනු මිට 'අල්ලස, සුලු නැග්ග' ශන අර්ථශ කිශ හැකි වුවත් 'සව්වකාර' ශන්නට පශ්චාශවශශෙන් ශෙදුනෙන් බගැ.හි කී අර්ථශ ම වඩා සුදුසු ශ. බගැ. හි හා දහම්. හිත් මෙශ ශෙදුනේ සොෂකකථාවෙහි ශ. සලි 1. 1992. 2. 18033 හි ඒ සඳහා 'අත්ලස් පඹුරු' යි පෙණේ. එශ පසුව වූ වෙනසකි. දහම්සරණට සොෂකකථාව ගැණුනේ සලි.ශෙනැයි භාෂාසාම්‍යශෙන් පෙණේ. ඊට ශත් පසු ව මේ වෙනස සලි.හි වූ සේ සිතිශ හැක්ක). -පතල(ලා)?='අප්පතල' බ. (ජා 506[23]). -පත්=1. හසතපෘද. 2. හසත ප්‍රාපා; අයිති වූ (බළ 3131[4]). -°ගා ගැණීම්=

සොරා ගැණීම. ('පත්' වංශ්ලි). -°ගෑම=අත ගෑම; සෙවීම (සලී 1. 938[21]. දජ 243[18]). -පත්ත=පැලෑටි ජාතියක්. -පත්ල, පල්ල= අැතිලිය (ජා 283[33]). -පත්තරූ=1. හසනප්‍රසාරය; අත දිගු කිරීම(ගුත් 140). 2.†=ලබු පුසුල් ආදි වැල්හි පුරුක්වලින් හටගන්නා, ඒ වැල ගස් ආදියෙහි එනීමට ඉවහල් වන, මුල් වැනි, අවයවය. 3. අත්තියා; අතේ ඇඟිලි (ශු සිං අ). -පත්දම්=අති දෙකක් පමණ උස ඇති අඩියක සවි කළ, අතින් ගෙණ යන, පිත්තල පංත(G). -පස්= 1.අබෙ මාතීයෙන් නික්මෙන අගුවි (සලී 1. 398[31], 442[16]). 2. මල පහ කිරීම (සලී 1. 443[3]). 3 වැසිකිළිය (හෙසි 24[1]. ශි. සං. IV. 781[1]). 4. හත්පංඝය; දෙරියන් හමාරක් ඇතුළත (සිබ 34[32], භූදු 42). -°ගේ=වැසිකිළිය (සලී1. 105[3]). -°දිඝකොතලා=වැසිකිළිය ව ජලය ගෙණ යන කොතලය (ජාගැ 105[15]). -°නාරක=අඟුවිනරකය (සලී 2. 249[18]). -°වළ=වැසිකිළිවල (ජාගැ 117[26]). -පා= හත්‍යාපාද. -°මෙහෙ, -°මෙහෙවර=අතින් හා පයින් කරණ වැඩ. (පනිවුඛ පණත් ගෙණ ගෑම පයින් කරණ වැඩකි). -°වහල්= අත්පා මෙහෙය (ශිසං I. 247[21]). -පිටි(නි)= එකෙණෙහි ම; වහා ම (යොග 459 අ. රාජා 57[18]). -°මුදල්=එකෙණෙහි ම දෙන මුදල. -පිටු=පිටිඅල්ල. -පිඬි(ඩහැ 187[11]), -පිඬු, -පිඬි, -පිඬු=(ඩහැ 219[18]) -එක් කළ දූන; අප්පුඬි. -°ගැසීම්=දූන එකට ගසා ගබද කිරීම. -පියෝ=අාත්මප්‍රයොගය; තමාගේ ම ක්‍රියාව(කාගෙ 9-29. 'පියෝ අත්'). -පිස්නා, -°කඩ=හත්පුසඤ්ඤය; අත පිස දම්මට ගන්නා රෙදි කැබැල්ල (පූ 2.694[24]). -පුටා= හත්‍යාපුටය; දිය ගැණුම සඳහා ගොටුවක් මෙන් බොඳුවු කළ අත්ල (ප්‍රානි 61). -පුටු= අත් පඬි සහිත පුටුව. -පුස්නා=අත්පිස්නාව (බෝගැ 113[3]). -පෙවිටි=කුඩා පෙට්ටිය. -පෙණ='අත්පණා' බ. (භූදු 343). -පෙම්= අාත්මප්‍රේමය (අමා 2. 143[37]). -පොට= වල්ලුද්දගස. -පොඩි=කුඩා අත්. -පොත්†= වැදගත් කරුණු ලියා ගැණීම සඳහා අතෙහි තබා ගන්නා කුඩා පොත. -පොරෝ=තනි අතින් අල්ලා කැපිය හැකි කුඩා පොරොව. -පොළන=අප්පුඬි ගසන. -පොළසන්, -°හඬ=අප්පුඬි ගැසීම්- හඬ. -පෝත?=වල්ලුද්ද. -පෝරු=1. අතෙහි පළල් කොටස. 2. කුඹුරෙහි මඩ සම කිරීමට යෙදෙන විටක් සහිත ලෑල්ල. -බඩ=සම්පය. -බන්දි=පන්තේරු සෙල්ලම් කරන්නන්ගේ අතෙහි තිබෙන පිත්තලමුවා ලොකු වලලු. -බදා?=හාය්‍යාංව. -බඳන=අත්වැල් බඳින; සමාන වන (කව් 131). -බර='අත් බඳ' බ. (ධහැ 148[33]. 260[1]). -බරු†=එක් වරට අතින් ගෙණ යාහැකි බර. -බලා හිඳීම්=යමෙකු උදෙසා බලා සිටීම; පිහිට බලා පොරොත්තුව හිඳීම. -බලි=අතින් ගෙණ නැවිය හැකි කුඩාබලිය. -බව්, -බෑව්=1. අාත්මභාවය; ශරීරය (ධහැ 19[20]). 2. ජාතිය; ඉපදීම (අමා 2. 171[9]). -බා (බහා) (නි)=තමා පහත් කොට; යටත් ව (සලී 1. 134[3]). -බෑඳීම්=1. අතිනි කර ගැණීම. 2.අත් වැල් බැඳීම. 3. සමාන වීම. -භවු=අාත්ම භාවය. -මං(ග්)=කුඹුරක් අවට තිබෙන කුඩාපාර (ශි සං iii. 65[14]. G). -මඩ (ඩා)=යටත් කිරීමෙහි. අක. අත්මඩී, අත්මැඩී ඇ(ගුත් 502, කාගෙ 10-36) -මත්= හත්‍යාතමත්ථය; කිරිමෝරු සෑදීමට ගන්නා දඬුකඩ. -මල=අතැඟිල. -මානම්†=1.අතින් මැහීම. 2.නළඟනන් ගිගිරිවලලු හෝ බන්දි උඩ දමමින් ඇල්ලීම. 3. බෙර වගන්නන් දෙදෙනෙකුන් මුහුණට මුහුණ ලා සිට එකෙකු අනෙකාගේ බෙරය ද ගසමින් කරණ බෙර වැයීම. -මිදෙන=සම්පූර්ණයෙන් නිදහස්වන. -මුහුරු=සැරයටිය. -මුදු,-මුදුරු= හත්‍යා මුද්‍රාව. -ඝතුරු=අත නම්වූ යන්ත්‍රය (කව්513). -ඝන්ත්‍ර=අතින් ක්‍රියා කරවිය හැකි යන්ත්‍රය. -ලස්=1. හත්‍යලඤ්ඡය; තමාගේ අදහසට අනෙකෙකු නමා ගැණීම සඳහා දෙන මුදල් ආදිය (සිබ 66[9], බප 310[33]). 2. අත්තිකාරම (ජාගැ 57[27]). -°පඹුරු= 'අත්පඹුරු' බ. -ලා(ඩා)=ගැණීමෙහි; ඇල්ලීමෙහි. සක. අත් ලා, අත්ලත්; අත්ලී,අත්ලු, (සිබ 52[22]). -ලියවිලි=1. මුද්‍රණය නොකළ ලෙඛනය. 2. නොතාරිස්කෙනෙකුන් විසින් නොලියූ, ගණු දෙනු කරන්නන් විසින් ම ලියා ගත්, ලියමන. -ව(ඩා=)අසිනි වීමෙහි. අක. අත් වේ; අත් වී. -වට=1.පැණි යෙන් ඇඹු විලඳගුළි. 2. අග්ගලා (ජාගැ 217-2 අබොහි- 'අඟත්වට'). -වලු=පක්ෂීන් ගේ අත්ඟැදි (සී. 500). -වණ=රුක් අත්තණ

හෝ වැල් අත්තණ (ශු සිං අ). -වතු=ගණන් ලෙඛන (ශි සං I. 87 $_{s36}$). -වර=1. හසත වංරය; අත ක්‍රියං කරණ වංරය (සිඛ 55^{24}). 2. අත් තිබෙන පැති; පාර්ශවය (බුදු. 278. 391). 3. කයිශෝරුව (කවි 630). -වරෑ=හසතකම්මාන්තකාරයා (සිදත් 481). -වසුන්=භාජන ඇතුළත. -°කිරිමි=භාජන ඇතුළෙහි දැමීම (ස්තු 66^{12}). -වලලු=අතෙහි පලදින වලල්ල. -වාවිවි, -වාසි†=අතෙහි පවත්නා ගුණය. -වාරු†=(අනෙකෙකුගේ) අතේ උපකාරය; අතේ බලය. -වැට(කඛා 107^{25}), -°පහන්=(ජා 295^{13}), -වැඹුස්=අතින් ගෙණ යන පහන; පන්දම. -වටු, -වැවු=අතින් කරකැවූ; අතින් තල්ලු කළ. -°ශාල්=හසවට්ටකය; අත්කරත්තය. (කුදු 356. අවදා 71). -වැඩ=1. අත්මාභිවංඛ්‍යය; තමං ම උදෙසා කරණ කටයුතු (ගුත් 502). 2. අතින් කරණ වැඩ. -වැණුම්=1. අර්‍ථවණ්ණනාව; අටුවාව. 2. අත්ම වණ්ණනාව (ශු සිං අ). -වැද, -වැදලි=බබ වැල (යොග 3769). -°අනිසාර=ප්‍රසවයෙන් පසු ව සමහර සත්‍රීන්ට වැලඳෙන අතිසාර රොගයක් (සිං ශ කොෙ). -වැරදි=1. අතින් වූ වැරැද්ද. 2. ප්‍රමාදයෙන් වූ දෙෂය. -වැසි=අනන්‍යදසයා; පහත් වැඩකාරයා(කවි615). -වැල්=1. ඒදණ්ඩෙහි ගන්නාන්ට අල්ලා ගැණීම සඳහා බැඳි වැල හෝ රිව. 2. අව ලම්බනය; එල්ලි සිටීමට ආධාර වන දෙය. (බුත් 2910). 3. උපකාරි (කවි 23). 4. එකට බැඳි පැවැත්ම (බුත් 23419). 5. දෙදෙනෙකුන් බැඳගත් වැලක් වැනි අත්. -°බෑඳීම්=මිතු වීම (රාජා 5614). -වෑසි=අතැවැසියා. -වෑ=කුඩාවෑය. -විලංඟු=අතෙහි දමන මාංචුව. -විමි=අඹිනි වීම. -ඝන්=අත් නමැති ආයුධය; පහර දීමට උඩක් කළ අත (සිඛ 427. කුදු 130. ප්‍රා. ස 86 අඩෙ). -ඝන්=1. අතින් කරණ සංඥව (කවි 591). 2. හසත ඝනය; අතින් කරණ ඝඩ (බුත් 21033). 3. තමාගේ අතින්(අත් අකුරින්) ලියූ නම හෝ කළ ලකුණ. -ඝඳ=අවසාන ජාදස(එස 86). -සමී (ඹු)=අරක්‍ෂකයා; භාරකාරයා (ශි සං I. 8521. 8816. 8933. iv 43 n6). -සර=1. අත චරියාව; හිතවැඩෙහි හැසිරීම; උපකාර කිරීම (කවි 765). 2. හසතසාරය; අතෙහි ම තබාගතයුතු අගනා දෙය (බඟැ 813),3. අතී ගෙන් සාර. 4. අත්මය නමැති ගරය (කවි 76). -සරු=හසතසාර (අමා 2.17911). -සෑන්='අත්සන්' බ. -සිඹු(බා)=නැවතී මෙහි. අක. අත් සිටි. අත්සිටින්;අත්සිටි අෑ. -සුං(ඟ්)=කුඩා අත් (දහම් 38630. පූ 2. 38630. පූ 2. 60831). -සුඟු=ගක්තුවුණි; බැදිහාල් පිටි. -හකුරු=ගස්හි කොළවලට ගසා රූසටහන් අැති කිරිම ආදිය සඳහා අතට ගත් ගල්කැට (දහම් 12318). -හද බලන†=ගම්කිසිවක හොඳ නොහොඳ බව පරීක්‍ෂා කරණ. -හර(බා)=අත්හැරීමෙහි; දුරු කිරීමෙහි. සක. අත්හරී. අත්හරින්; අත්හැරි අෑ. -හළ=දුරු කළ. -හෑදි=පක්‍ෂීන් ගේ පියාපත්තට්ට. -හිඹු(බා)†=අත් – සිටු' බ. -හිස්=අතෙහි මුදුන; උරහිස (රු 282). -හුරු=අතින් ශූර වූ; පලපුරුදු.

අතංඟු=මාලුන් අල්ලන, මහකිරිගොටුවක් වැනි, දැල් වෙසෙසක්(මනි 3632).

අත=1. 'අත්' බ. 2. නමා? ("අතනෙ සිමෙ=නමාට නිමි"- ශි සං IV. 1234). -අර(බා)=අත් හැරීමෙහි; දුරු කිරීමෙහි. 'අත් – අර' මෙනි. -°ඊරු=අන්තඃපුරය (ශු සිං අ). -කමසේ=1.අවසානව වූ කම්චෙෂ්ටය; අනනිම වූ වැඩ නිමාව; අනන්ම අවකාශය හෝ ඉඩ. 2. අන අවකාශය (පූ 2. 35615). -කර=1. අතෙහි ග්‍රීවාව වැනි කොටස; මැණික් කටුව (පූ 2. 45119). 2. අන හා ග්‍රීවාව (පූ 2. 5587). 3†.=වස්සෙකුගේ ඉඛල්ලෙහි පළමු ව බඳින බාන. -'කුරු=1. 'අත්ගතුරු' බ. (ජාගැ 997). 2. අතින් ලියූ අක්‍ෂර. -°ගෑසිම්=1. අත්හි දබරගිලි දෙකින් ගල්කැට විදීම (කුදු 350). 2. එසේ විදීමෙන් ගස්හි කොළ වල රූප සටහන් කැපීම. -කුළු(පූ 2. 58533, 58922). -කොළු(කඛා 11133)=දණ්ඩමුද්ගරය; ලීයෙන් සෑදූ ලොකු මිටිය. -'ඟ=අසන පවිතය (කාගෙ 8–26). -ගෑණුම්=හසත ග්‍රහණය; විවාහය. -ඟු=අතංගුව(දජා 5219). -'ඟුල්=අතෙහි අැඟිලි. -'තුරු=1. හදවත; පපුව (රු 282). 2. අර්‍ථානන්තරය; අනික් අර්‍ථය හෝ කාරණය. -'නැසුම්, -°නැස්=අර්‍ථානන්තරනාසය; කාරණයක් දක්වා එය ඔප්පු කිරීමට අනික් කාරණයක් ඉදිරිපත් කිරීම නම් අලඞ්කාරය(සිය 70). (සිග් 191 හි 'නැසුම්' < නාසන. 'පඤ්ඤත්ත > පැදුම්' ඝ,). -දන(ණ)=අත්ගානයෙහි දනුනිස (සඳ

472[3]).-දරු†=කුඩා දරුවා.-පත්=අත්තණ (වෛ). -**පත්තු**=රජුගේ හෝ දිසාපතියෙකු ගේ ආරක්ෂකභටභමුදුව (රාජා 66[21]). (රජ අතපත්තුවට කාලය මනින පැනවිය ද හාර ය.එහෙයින් වේලාව දැන්වීම ද ඔවුන්ට අයත් ය. දිසාපති අතපත්තුවට පනිවුඩ පණත් ගෙණ යෑම, මහකොඩිය, ලේකම්මිටිය, මුර අාවුද යන මේ ද හාර වී ය. තිරකරුවන් ආරක්ෂා කිරීම හා දිසාපතිතුමා සමඟ රට මැද යෑමත් ප්‍රසිද්ධ අවසරවල දී මහකොඩිය හා මුර අාවුද ගෙණ යෑමත් ඔවුන්ට ම හාර වී ය. විසාර-A. R. K. 109). -°**ආරච්චිල**= අතපත්තු භේටහමුදුවෙහි පෙරමුණෙහි යන නිලධාරියා. -°**භාර**=රන් රිදී ආදියෙන් යතුරු තුවක්කු ආදියෙහි කැටයම් වැඩ කළ කම්කරුවා. -°**ගම්**=අතපත්තු හමුදුවේ භටයන්ට දෙනලද ගම. -°**මඩු**=අතපත්තු භටයන් නැවතී සිටින මුරමඩුව. -°**මුදලි**= අතපත්තුවෙහි ප්‍රධානයා. -°**ලේඛාම්**=අතපත්තුවෙහි කටයුතු ලියා තබන්නා. -°**වසම්**=අතපත්තුවට අයත් ක්‍රියාකාරී මණ්ඩලය. -**සෙදිම්**†=මල පග කළ පසු ජලයෙන් සෝදා පිරිසිදු කිරීම. -**පසු**, -**පහු**†=පරක්කු; ප්‍රමාද. -**පාඨවා** (ජා 350[25]), **පැසවා**[28], **පැසඅවා**[39], -"ප හැසැ' ශු. ග්‍රා. පා (ගසෙ) පහාසිඤ්ඤා=(අතෙහි) පැහැසැ (ජාගැ 139[26]). (**පැහැස**=සපයි කොට). -**පැන්දි**?=අත බැඳි නගර? (පූ 1. 330[27], 2. 356[26]). -**පුර**=අන්තඃපුරය (සිය 353). -**පොත් කැබිති**†=කුඩා දරුවෙකුට පළමුවරට අකුරු කියැවීම. -**බර**†=1. අතට බර වූ. 2.සැලකිය යුතු.-**බාල**†=කුඩාදරුවා. -**බැන්දි**, -**බැඳි**=උකසට නමා ම බැඳ ගත් නය. -**බැඳිම**=අයිති කර ගැනීම.-**බැලීම්**= මන්තෙහි දී වියැහැකි හොඳ නොහොඳ අනෙහි රෙඛා බලා කිරීම; ශාස්ත්‍ර කිරීම. -**බුන බාල**-'අතාවුද' බ. (රිදී). -**මාරු**†=අතින් මාරු කිරීම; ගත් (නය) නොබෝ කලකින් දීම. -**මිට**=1. අත හා මිට (පූ 2.586[6]). 2†= අතෙහි හා ඉවෙහි නිබෙන; අයිති වූ. -**මුදල්**=1. නමාගේ ම මුදල. 2. එවේලාවේ ම ගෙවන මුදල. - -**මුද්දර**=හස්තාමුද්‍රාව; අතින් කරණ සංඥා (යොග 59). -**මේ**†= සිංහලරාජ්‍යකාලයේ දී රාජනියෝගයන් හම්වැසියන්ට දුන්වූ මුලාදැනියා. -**යම** (නි)†=විකිණීම් ආදියෙහි අප්‍රසිද්ධ ලෙස; පෞද්ගලික ලෙස. -**ලන**=1. අත දමන; 2. අතෙහි දමන. 3.†=සම්බන්ධ වන. -'**ලොඹු**=හස්තාවලම්බනය; ඵල්ලී සිටීමට ආධාර වන දෙය; පිළිසරණය(දහම් 339[12]). -**ලොසු**=අත්ලට ගත හැකි ප්‍රමාණය; සවලාය (බුත් 2[14]. පූ 1. 507[24]). -**වඩන**†= 1. අත පමුණුවන, 2. මිශ්‍ර කරණ. -**වන්න**= 1. අත සොලොවන. 2. අත වනා කැඳවන. -**වර**=1. උපකාරය; මෙහෙය(සලී 2. 636[29]). 2†.=යම් කිසිවකට සම්බන්ධ වීම; වග කීම; -**වස්**=වස් කාලය ඇතුළත (සලී 1. 309[24]. අවං 1.169[9]). -**වැලුගැල්**='අත්වැටුගැල්' බ. (බෝව 161[4]. බෝගැ 118[21]). -**වැඩ**=අධික; බොහෝ (යොග 3505). -**වැඩිමහල්**†=අත දෙන- විවාහ කර දෙන- මඟහලය. -**වෑහි**= අන්තෙවාසිකයා ගටතෙහි වසන්නා; ශිෂ්‍යයා. -°**ශාමි** (රූප 194[10]), -°**ෂිදි** (සිඛ 67[30])="-°**ෂැකැදි**" ශු. ග්‍රා. (**සැකැදි**=සද්ධි විහාරික-බගැ 98[32], 142[31], 172[1]). -**විදීම්**= වසූරිය වැළැක්වීම සඳහා, අතෙහි සුලු තුවාලයක් කොට වෙසෙසින් සකස් කළ ද්‍රව්‍යයක් ශරීරයට ඇතුල් කිරීම. (විසාර-ශබ්දකල්පද්‍රැමයෙහි 'මසූරිකා' ශබ්දයෙහි). -**වුරු**=අතුතුඹුවර(සිං ම අ). -**සම්නි**=තමාට නිමි (ශි සං iv. 128[5]). -**හඟු**=අතාංගුව (ප්‍රඅ). -**හද**=දුල (Ca). -**හර**=ගස් වෙපෙසක් (වෙස 337). -**හර**=(බා)='අත්හර (බා)' මෙනි.

අතගුණ=අනාදිකාලීන (බහුව්‍රීහි) සමාසයෙහි ප්‍රයෙදශක්. සමාසපදයන්ගේ පූර්වපර අවයව යන්ගෙන් දක්වෙන ගුණ සමාසනාමයෙන් වාච්‍යයා කෙරෙහි නොපෙණෙන, 'ඉකුත් සහුරු' යනාදි පද (සිදත් 129[3]).

අතඩි=අස්ථට; අතුළ (ශි සං iii. 215[5]).

අතත්=1. අාත්මතාව; රඛාන(ශු සිං අ). 2. අාත්මාර්ථය. [වශ. -**සංඥ**=වැරදි හැඟීම.

අතත්ව=අස්වාභාවිකගතිය; අසත්‍ය වූ සභාව

අතත්විලින්දි=ගරක්ලෙඛක්. අත්ගාතය ඉදිමීම මෙහි ප්‍රධාන ලක්ෂණයයි (සිංගකෝ).

අතත්සභාව=1. ඒ සභාවය නොවන. 2. ඒ සභාවය නැති.

අතද්ගුණ, -ස විඥාන='අතගුණ' බ.

අතද්ව්‍යාවෘතති=එයින් වෙනස් වූ හෙවත් ප්‍රස්තුතයට සම්බන්ධ නොවන දෙය බැහැර කිරීම.

අතන=1. සථානය; තැන? (ශි සං I. 69[1]). **-ඉඛම්බන්**=ආසථාන හෙවත් රාජසභා පවත්වන ඉඩම් සහ එහිදී රජුට දිය යුතු භොජන?(ශි සං IV. 31A[6]). 3†=ඒ සථානය.

අතඤ්ඤ, අතඤ්ඤිත, අතඤ්ඤිත=නොමැලි; නොපමා (පූ 2. 47[32]).

අතපත්=ආතපත්‍රය; කුඩය (කාශෙ 1-39).

අතපන ගැම්-1. අත පය ගැම; සෙවීම. 2. හොරකම් කිරීම.

අතප්තල, අනප=කලා දෙදහසක් ආයු ඇති ශුද්ධාවාසවාසී මහලොකයක්.

අතම?=ආත්මය;ශරීරය (රූ 277). [138A[21]).

අතම්බුල්='අතැඹුල්' බ. (ශි සං I. 129[13]. II.

අතම්මයතා=නන්මයතා(නාෂණා)ව නසන ව්‍යුත්ථානගාමිනිවිදශීනාව (වි 8.128[2-23]).

අතර(බා)=ඇතිරීමෙනි. සක. අතරා, අතරත්; ඇතිරී. ඇතිරූ. අග්‍රහි 'අතුරු' දය මෙනි.

අතර=1. අනතරය; මැද. 2. අමුත්ත; වෙනස (දජා 7[25]). **-ඝර**=**-ඝර**='අන්තරඝජ්ජක' බ. (ශිසං III. 178[11]). **-තර, -තුර**=වරින් වර. **-ම** (ග්)=1. මාගීය අතර; මාගීයෙහි හෝ ගමනෙහි මැද (සහ 3[13]). 2†=අත් හැරීම; තනි කිරීම. **-වාර**=අනියම් වාරය.

අතරණ(න)=1. ආසතරණය කරණ; එලන. 2. ඇතිරිල්ල. 3. පැතිරෙණ; දළු ලන.

අතරණා=ඇතිරිල්ල(රූ 304). [හස(රූ351).

අතරණි=ඇතිරිල්ල (බහැ 281[24]). 2. සන්නා

අතරවින්තතුරු=අථවන්වෙදයට අයත් තන්ත්‍ර හෙවත් පොත් (කා ශෙ 5-31).

අතකීාවවර=වාකී කිරීමෙන් අවබොධ නොකරගැනීම.

අතල=1. පතුල නැති; ඉතා ගැඹුරු. 2. පොළොවෙ යට තිබෙනැති සැලකෙන ප්‍රදෙශ ගතෙන් පළමුවැන්න. 3. අත්ල (කවි 625). 4. පස් නැළියක් දිය අල්ලන භාජනයක් (කඛා 106[30]). 5. ලැල්ලක් මෙන් සමතලා වූ ශල්‍යරත්නවාදිය (තිසර 134. බුත් 31[30]). **-ඝල**=ශිලාතලය; ශල්ලැල්ල (බුත් 47[31]). **-ස්පර්ශී**=පතුල සපයී නොකර ඇතිව; ඉතා ගැඹුරු.

අතවචන='අථවන්' බ. (සොහ 28).

අතල=1. අතුරණ ලද. 2. අවට බිමින් උස් වූ ලැල්ලක් මෙන් සමතලා ව පිහිටි ශල් ආදිය (කවි 38). 3. කුඩා කළගෙඩිය; කොන ලය (ද්‍ර: අතලෙ=ලොකු කළගෙඩිය) 4. ඉවුරු නැති (මයූ 4. 140). **-ගල්**=ශිලා තලය; ශල්ලැල්ල (බුත්92[16]. කඛා 64[5]). **-ගළු**=පිඹි පාසාණය; ශල්ලැල්ල (බහැ134[2]. ජාගැ 33[20]).

අතළු='අතුළු' බ. (පූ 2. 325[19]).

අතාන්තවික=අනන්තවය පිළිබඳ; නියත නතාවයට විරුද්ධ වූ (පඤ්චි 136[31]).

අතානාත්තුවැඩ†=එකෙකුට පැවැරූ නමුත් ඔහු විසින් අනෙකෙකුට පවරණලද වැඩ.

අතාවුදඛාල=අනතගි ආයුධඇත්තා;(කාස්තාන දරණ) රාජාරක්ෂක තරුණ සවයා(ශිසං iii. 65[7]. සපැ 63[16]). (අනවුන බාල-රිදී).

අතැඹුල් =හසතාමලකය; අතට ගත් නෙල්ලි ගෙඩිය. ('ඇඹුල්' යනු 'ආමලකි' නම් විණි වෙසෙසකැයි සමහරු කියති). [402[9]).

අතැන්වැසි=ශිලාවාරනුවු;නොකිත්මුනු(සලි2.

අතැවැසි=අනෙතාවාසිකය; ශිෂ්‍යයා (සිදත් 122[1]. සිඛ67-[29]). **-සිරි**='අනවැසි සැකැරි'බ.

අති(උ)='අධික, ඉතා, බොහෝ' යන අර්ථ ගන්නි (සිදත් 61[1]). (**වචනයන්හි මුලින් මෙය යෙදුනුවිට 'ඉතා' යන අර්ථය ලැබේ. උදා: අතිකකිශ=ඉතා කෘෂ, අතිශීලන්=ඉතාශීලන්. එබදු වචන සියල්ල දක්වීම ග්‍රන්ථය මහත් වීමට හෙතුවක් වන හෙයින් එයින් අවශ්‍ය සුලපයක් පමණක් දක්වේ. 'අති'යන්නෙන් පර වචනය හා එහි අර්ථය ද ඊට සුදුසු සථානයෙහි දක්නා හැකි ය.**) **-ඉන්ද්‍රිය** (ති + ඉ=නී)=ඉන්ද්‍රියවිෂය ඉක්මවූ; ඉන්ද්‍රියයන්ට අරමුණු නොවන(නාෂය32[15]). **-ඉෂ්ටාලම්බන**=ඉතාමත් ඉෂ්ට හෙවත් රුචිර වූ ආරම්මණය. **-උඩයන්**†=ඉවද. **-උතු**=සිංහලවර්ෂයෙහි වෘත්තයක්(එස38). **-කුමවෙන**=1. (ගමක් උඩ තබා) කොටන හෝ කපන. 2. එසේ කෙටීම හෝ කැපීම (බප්‍ර 146[11]). **-ක්‍රම(ණ)**=ඉක්මවීම; පසු කර ගැම. **-ක්‍රමණීය**=ඉක්මවිය යුතු. **-ක්‍රාසන**=ඉක්ම ගිය. **-වරණ, -වාර**=ආවාරසීමාව ඉක්මවා හැසිරීම; වැරදි කිරීම; පරදුර

සෙවනය හෝ පරපුරුෂසෙවනය (පූ 2. 659⁵). **-වාරිණී**=අතිවරණය කරන්නී. **-වස්තු**=ඉතා මහත් භූඛය. **-ව්‍ය**=අධිකවෙග ඇති. **-ජානපුත්‍ර**=මවුපියන්ට වඩා උසස් ව උපන් පුතා (දජා 273⁷). **-ජාති**=උසස් ජාතියක් ඇති. **-දූන**=1. අධිකදූනය. 2. (පැරණි බමුණන්ගේ ඉගැන්වීමේ පරිදි) පුත්‍ර දුරාදින් මරා යාග කිරීම (දජා 77²⁴). **-දිව්**=සෙම කිපීමෙන් දිව මුල අඟක් සේ ඇති වන ගෙඩි වෙසෙසක්(යොග 933). **-දුරප්‍රඥ්ඛාන**=බුද්ධත්වය සඳහා ඉතා දුර වූ ප්‍රාඥ්ඛානය; ඉතා ඈත අනිතයෙහි වූ සිත පිහිටුවීම (සවි 17⁴). **-දූරෝනිදූන**=ඉතා දුරෙහි වූ නිදූනය; බුදු වීමට නියතවවරණය නොලැබූ බෝසතුන් වාක්ප්‍රණිධානය පිරීම (විසුද්ධි-සඩ 53). **-දෙව**=1. දෙවියන්ට ද වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ. 2. සංඥානාමයක්. **-දෙශ**=එක් තැනක ඇති සවභාවය එයින් අන්තැනක ආරෝපණය කිරීම; සමාන කිරීම; එකක් සම්බන්ධ රීතියක් අනෙකකට ද සම්බන්ධ කිරීම (වි 1. 225³-¹⁹. 5. 277¹-¹⁴). **-°සූත්‍ර**=අතිදෙශය කරණ සූත්‍ර (රූප 64⁹). එය ව්‍යපදෙශ, නිමිත්ත, තද්රූප, තත් සවභාව, සූත්‍ර, කාශ්‍යප යනි සවැදෑරුම්. **-ඛජ**=ඉතා මහත් වූ ද නානාවණීවත් වූ ද ඛවජය. **-ඛාවන**=1. අධික වූ දිවීම 2. ඉක්මවා යෑම (වි 7. 168³-²⁴). **-නෙත්‍ර**=අධික නෙත්‍රයක් වූ; ශ්‍රේෂ්ඨ ඇසක් වැනි (දහම් 40⁴). **-පතන**=ඉක්මවා වැටීම හෝ යෑම. **-පරිත්තාරම්මණවිථි, -°ලම්බනවිථි**=විථි විත්තයන් ඉපදවීමට ශකතිය නැති අරමුණ මුල් කොට උපදනා විත්තපරම්පරාව (අභි 72³). **-පරිත්ති**=පෙතන් ගස(වෙව). **-පාත**=මැරීම; වැනසීම. **-පාන**=අධික සේ බීම(දහම් 152¹³). **-ප්‍රපඤ්ච**=1. අධික විසතරය. 2. එය ඇති (වි 4. 213¹-³⁵). **-ප්‍රඥ්ඛා, -ප්‍රඥ්ඤති**=1. අතිශයින් ඇලීම; ඉතා ලං වූ සම්බන්ධය. 2. ඉක්මවා ඇලීම. 3. අතිවාහනීය; යම් කිසි රීතාහදියක් සීමාව ඉක්මවා අපෙක්ෂා නොකළ දෙය හා ද සම්බන්ධ වීම (වි 5. 51¹-¹⁴. 6.50³-⁶). **-බ්‍රහ්ම**=බ්‍රහ්මයන් ඉක්මවා සිටි; බඹුන්ට ද වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ(වි 1.91-¹³. **-මඤ්ඤ**=1. ඉතා ලැසි; බොහෝ පමා වන (වි 6. 303¹-²⁵). 2. රත් නිවොල් (වෙව). **-මඤ්ඤන**=ඉතා මහත්. **-මාන**=අතීන්මාණීඤනයෙන් ප්‍රතිඛණ කටයුතු අධික මානය(බුත් 215¹⁷). **-මුත්**=යොහොඹු වැල (රූ 217). **-රස(ඛ)**=1. බොහෝ රසැති. 2. කැවුම්වෙසෙසක්. (සළු 1. 407²⁴. ප්‍රා. ස 67¹⁷). **-ඛිඤන**=අධික; ඉතිරි. **-°භොජන**=අතිරිකතකමීය කළ භොජන; භොජනපවාරණය කළ, එහෙයින් ම වළඳන්ට නොහැකි ව සිටින, භික්ෂු නමක් විසින් වැළඳිය හැකි වන සේ විනයානුකූල ව ඉතිරි කරවා ගත් භොජනය හෝ ගිල නෙතු විසින් ඉතිරි කළ භොජනය (වි 1. 225¹-³⁴, ස.පා. 610). **-රෙඛ**=අධිකය; වැඩිහරිය. **-වඤන**=ඉක්මවා පැවැත්ම. **-වුත්ති**=ඉක්මවා පවතින සුලු. **-විඛඛ**=පරෙස්බස්; අපවාද. **-වාඛඛ**=1. ගෙණ යන්නා; පමුණුවන්නා. 2. නවලෝමේ ප්‍රධානයා. **-වි(වු)ඛඛන්, -විඛා**=ඉවද. **-විඛ ලජ්ජිතඛඛතා**=අතිශයින් බබලන ගාත්‍ර ඇති බව (ධප්‍ර 13²⁷). **-විඛයොඛ්මඛඛතා**=ඉතාමත් දෛහය වූ ගාත්‍ර ඇති බව. **-විඛාරදෙඛනා**=ඉතා විසතර වඛයෙන් කරණ දෙඛනාව. **-ව්‍යාප්ත**=සීමාව ඉක්මවා පැතුරුණු. **-ව්‍යාප්ති**=1. සීමාව ඉක්මවා පැතිරීම; රීතාහදිය සම්බන්ධ කිරීමට අපෙක්ෂා නොකළ තන්හි ද සම්බන්ධ වීම. 2. සාධ්‍යයෙන් අන්තන්හි ද සාධනය සම්බන්ධ වීම නමැති ලක්ෂණදෙෂය (න්‍යාය 56¹⁶). "මෙතෙමේ රජෙකි; මනුෂ්‍යඝෙසිනි" යන තන්හි "රජෙකි" යන්න සාධ්‍යයයි. එය ඔප්පු කිරීමට දක්වූ සාධනය 'මනුෂ්‍ය ඝෙසිනි' යනුයි. ඒ මනුෂ්‍යත්වය රජහුගෙන් අන්‍ය විජාදින් කෙරෙහි ද ඇති හෙයින් ඒ සාධනය අනිවාහාපන නම් වේ. එබදු සාධනයකින් සාධ්‍යයක් සිද්ධ කළ හැකි නොවේ. **-ශක්‍ර**=ශක්‍රයන්ගේ ගුණ අභිභවනය කොට සිටි; ශක්‍රයන්ට ද වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ වූ (වි 1. 91-¹⁰). **-ඝය**=ඉතා; අධික; බොහෝ විශිෂ්ට. **-°දෙව**=දෙවියන්ට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ වූ. **-°ප්‍රත්‍යය**='අතිශය, අධික' යන අර්ථයන්හි වන 'තර, තම' ආදි ප්‍රත්‍යය. **-ඝාඛාඩී**=1 අධිකය යන තේරුම. 2. අධික වූ අඳුරු, **-ඝධික**=අධික කළ. **-ඝයොකති**=අධික කොට කීම. **-ඝයොපමා**=උපමා උපමෙය දෙක්හි නොයෙක් වෙනස් බැවී ඇතත් එයින් යම් කිසිවක් ම දක්වා

'දෙකෙහි වෙනස මෙපමණකි. අනෙකක් නැතැ'හි දෙකෙහි සමානත්වය දක්වීම (කාශි 2-22). -ශාසන=අධික කිරීම. -සංක්ෂෙපදෙශනා=ඉතා සැකෙවින් කරණ දෙශනාව (වි 5. 306[1-27]). -සඝට්වම්=අතිශයොක්තිය (සිය 89). -සඝකිසුම්=අතිශයොක්තිය (සිය 226). -සඝලඞ්කර=කාව්‍ය ලඞ්කාරයක් වූ අතිශයොක්තිය. -සඝී=1. දීම. 2. වරයක් දීම. 3. ඔම්කිසිවකට අවසර දීම. 4. සඝීය හෙවත් මැවීම ඉක්මවා සිටී. -සජින=1. රැස් කිරීම. 2. දීම. -සාර=අතිසාරය. -සිමි=තමාට හිමි? (ශි සං IV. 128[1]). -සිසිල්=ඉතා ශීත වූ (පූ 2. 56[29]). -සුඛුම අසාසපසාසාසධාරණතා=ඉතා සියුම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් දරණබව. -සුඝඞ්ඛ=1. ඉතා සුවඳ ඇති. 2. සස්සද(වෙව). -සථාන=බොහෝ වේලාවක් නැගිට සිටීම (වි 2. 864[1-36]). -හරණ=1. ගෙණ යෑම. 2. පය ඉදිරියට යැවීම (වි 4. 146[8-16]). -හසිත, -හාස=සිරුර ඒ මේ අත වනමින් කරණ අධික සිනාව (අභිවි 31[18]).

අතික්=යොදොඹුවැල (වෙව).

අතික්කම්=ඉක්මන් කටයුත්ත (බගැ 139).

අතිථි=අංගනතුකයා; අමුත්තා -**බලි**-අංගන් තුක සත්කාරය.

අතීන්කු=ඉන්සලු (වෙව).

අතිමතුරන්=වැල්ම් (වෙව).

අතිර=අස්ථිර. [1-38. සි. 366).

අතිරි (=අතුරැ ම)=අන්තරය; මැද (වි 4. 321

අතිශි(නි)=අධික; අතිශය.

අතිශක්කම්?=ඉක්මන් කටයුත්ත (බගැ 1337).

අතීත=1. ඉකුත් වූ; ගත වූ. 2. ගත වූ කාලය. -අංශ=අතීත වූ කොටස; අතීත කාලයට අයත් සකස්. -අංශඥාන=අතීතජාතීන් දැනීම; පූර්වේනිවාසානුස්මෘතිඥානය (වි 4. 372[1-7]). -අබව=1. ඉකුත් වූ කාලය. 2. පවිවව සමුප්පාදයෙහි අතීත ජාතියට අයත් අවිජ්ජා සඞ්ඛාර යන දෙක. -ආලම්බන=අතීත වූ අරමුණ. -ඛණ=අතීතයෙහි වූ දෙය සම්බන්ධ කථාව; ජාතකකථාව. -කාල=පසු ගිය කාලය. -විරතනතා=ඈත අතීතකාලය. -ඥාන=අතීතකාලයෙහි වූ දෙය දැනගන්නා ඥානය (සද්ධ 497). -නර=ඉතාමත් අතීත (වි 6. 198[3-35]). -නාගණා=ගත වූ දෙය පිළිබඳ ආශාව -**පචවවෙක්ඛණ**, -**පස්විකුම්**, -**ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා**=ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා නොකොට කලින් පරිභොග කළ චීවරාදියෙහි සැබෑ නත්ථිභාව, සවගරීරනත්ථිභාව, සිවුපස පරිභොග කිරීමෙන් ලැබෙන ප්‍රයොජන යනාදිය. පසු ව නුවණින් සලකා බැලීම. -**මිත්‍ර**= 1. අතීතකාලයෙහි වූ මිත්‍රයා. 2.†= අධික මිත්‍රයා; ඉතාමත් හිතවතා. -සංසකාර=ඉතුන් වූ සංස්කාරධර්ම. -හෙතු=වර්තමාන ජාතියට හෙතු වූ අතීතකාලයට අයත් අවිද්‍යාදිය. [(යොග 1407).

අතිසාර=ඉතා අධික සේ බඩ පිරෙක වීම

අතු=1. ශාඛාව (බගැ 323) 2. සිවුරුවල දික් කැබැලි (ජාගැ 693). 3†. මුස්නා. 4. (රොඩි†)= වී; හාල් (සිංහලෙන්). -උඹශන්†= ඉවද. -**කැවි**†=අතුවිට. -කැඹිඟෑ†=හැවැවූ ගස. -**කැඩිමි**†=ගස්වල අතු කැඩීමෙන් ඉඩ මක මාඝීම් ලැබුණු කිරීම. -**කෝලම්**†= අනෙකානුගෙන් අසාගෙණ කියන කෝලම. -**කොමු**†=1. මසුන් ඇල්ලීම පිණිස අතුවලින් සෑදූ කොටුව. 2. පොල් අතුවලින් වට කොට සෑදූ සථානය. -කොම්මි†=බරක් නිසමනට ගන්නාවිට නැඹීමට කොටිවශක් මෙන් සෑදූ කොළඉට්ටිය. -**කෝරාල**=කෝරාල කෙනෙකුගේ දෙවෙනියා; ග්‍රාම පාලක නිලධාරියෙක්. -ගඛා=ඉගහගකට එක් වන කුඩාගහ. -ගෑමි†=ඇමදීම. -ගේ†= පොල්අතු සෙවිලි කළ ගෙය. -කුවර=ශාඛා නගරය; මහානගරයකට ශාඛද්වතිබෙන කුඩා නගරය. -නතු=නැමුනු; අයිති කර ගත් ('අතු'-වංශ්ලි). -**පතර**=1. ශාඛා හා පතු(=කොළ). 2. ශාඛා පැතිරීම; 3. අතු සමූහය (කාශෙ 9-13). -**පතු**=1. ශාඛා (පූ 2. 606[5]) ('පතු'-වංශ්ලි). 2. අතු හා කොළ. -°ගෑමි†=ඇමදීම. -**පත්**=ශාඛා හා පතු (නිසර 93). -**පහන්, -පාන්**†=පිත්නල ආදියෙන් සෑදූ අතු සහිත ප්‍රදීපය. -**පාර**†=මහා මාර්ගයකට සම්බන්ධ වූ කුඩා පාර. -**පියුම්**= ගස්හි අතුවල පිපෙන නෙළුම් වැනි මල් (අසං 12110). -**පොල**†=මස්මඩුව. -**බල**†= කරුවා; රුකුලක් සේ යෙදෙන කරුවා සහිත අත්ත. -**බෝල**†=1. තහනම් සඳහා බඳින අතුමිටිය. 2. වතුවලට හා කුඹුරුවලට ද පණු ආදීන්ගෙන් විය හැකි උපද්‍රව වළකනු සඳහා මතුරා තබනු ලබන මල් හා කොළ

ගැසූ මැටිපිඩ. -මඩු†=පොල්අතු ආදිය සෙවූ මඩුව. -මාරු=අතු එකට බැඳ සෑදූ මුස්න (සිංහකොං). -මැසි†=විසූ පොල්අතු තැබීමට සෑදූ මැස්ස. -මී†=දඩුළුළුබෑ මීමැ. -රැලි=පොල්අතු වහලකින් එල්ලා වැටෙන කොළ. -රෙද=ගස්වලින් එල්ලා වැටෙන අතු සමූහය. -ලෑමී†=හොරුන් වළකනු සඳහා පොල්ගස්වල කවුඇතු මැදට දමා පොල්අතු බැඳීම. -ඝන්=වනාන්තරයන්හි ගිය මග සොයාගැනීම සඳහා අතු කඩාදැමීමෙන් කරණ ලකුණ (සද්ධ 165[12]). -හංගිඩි†=සිංහල රාජාකාලයෙහි තුවක්කු ආදිය සෑදූ ආවාරින්ගෙන් දෙවෙනියා (G)

අතුඅස්=තුවස් නුවූ; නොං සිස්.

අතුඅ (පූ ක්‍රි)= අතුරා.

අතුඅණු=බඩවැල. -පටි=(ඌරන්ගේ) බඩවැලින් හෝ බඩවැල මෙන් සෑදූ පටිය (සිඛ 71[3]). -පණු=බඩවැලේ සිටින පණුවා. -බඳබඳන් (කාගෙ 9-.69), -බඳන්=(වි1.212 [2-26]), -බාන් (බපු 77[33])=බඩවැල බැඳි නිබෙන සිවිය. -මඩුලු=බඩවැල. -වැටි=1. බඩවැල (වි 2. 935[2-13]). 2. අතුඅණුබඳන (බපු 143[20]). -වැල්=බඩවැල. -හැඩිම්=බඩ ගෙරවීම (යොග 2628).

අතුඅ=තුනී නුවූ; ඝන (ශුසිංඅ).

අතුර්=අන්තරය; අතර (සි 3).

අතුර(බෑ)=ඇතිරීමෙහි. සක. අතුරා, අතුරන්; ඇතිරී, අතුළි; ඇතිරූ, අතුළු. (වත්: 'අතුරේ' කි ද පෙණේ. බුත් 46[35]. අමා 1. 236[14]). ප්‍රයොජ්‍යවිෂයයෙහි "අතුරුවා (දළ 50[18]. සද්ධ 173[12]). අතුරවා" යන දෙක ම හෙදේ. 'අතුරුවා' යනු සුර පූජා රූප වීමෙනි.

අතුරතුර=අතරින් අතර (සවී 19[21]).

අතුරන්නා(කම්ම)†=මංපැදුරු; මාංගළ.

අතුරිත=ඉක්මන් නුවූ; අශීඝ්‍ර. -චාරිකා=ඉක්මන් නොවූ හැසිරීම.

අතුරු=1. අනන්තරය; මැද. 2. වෙනස; අමුත්ත. 3. අවකාශය; ඉඩ (බපු 96, බුත් 163[4]). 4. අනන්තරය (කවී 563. සැළ 81). 5. අැතිරිය (ඛගැ 60[20]. බපු 178[29]). 6. තොරතුරු; විස්තර (ඛගැ 251[3]. අමා 2.51[3]). 7. සමීපය; ලඟ (සද්ධ 185[2]). 8. අන්‍ය ('ගමතුරු' යනාදියෙහි). 9. හැ ශුභ කොටස වෙන් කර ගැණීමට පළමු කොට ගසන හිවිට (වි 1.542[1-20]). 10†=ගස් එකට ඇදූ ලනුව. -අනන්ත=විපත්තිය; අනිශය අනන්තරාය. -අවුණු=අඟාණිය (ජාගැ 229[25]). -අැවිල විම=අන්තරායන් බැඳීම; සිසෑ ශුභ තැන, පළමු කොට නතුලෙන් ලකුණු කිරීම (වි 1. 542[1-20]). -උපා=අතරට යෙදෙන සුලු කුම. -කතා=ප්‍රබාන කථාවක් අතරට එහි සඳහන් කරුණක් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා කියන කථාව.- කද=දෙදෙනෙකුන් විසින් උසුලන කද (සූදු 374). -කප්=අනන්තකල්පය; අසඞ්ඛ්‍යකල්පයකින් විස්සෙන් නොහොත් හැටහතරෙන් පංගුව (දසෝ 20. විස්තර සද්ධ 34 හෝ වි 4. 336 පටන්). -ගේ=කාමරය. -ගර=ගම (සිඛ 77[28]). -ණ=අැති රිල්ල. -තුර=අතරින් අතර. -දන්, -දණ්න්, -ඩන්=1. අනන්තඩාණය; නොපෙණී ඇම. 2. නොපෙණී ගිය. -පද=පදෘශක දෙවෙනි තෙවෙනි පාද (එස 34). -පස= 'අතරකප්' බ. -පළ†=1. පොල්ගස් අැද මදින තැන. 2.පොල් රා එකතු කර තබන තැන.-පළු†= කුඹුරෙහි සී සෑමට ලකුණු කළ පහළ කොටස. -පාර†=කුඩා මාර්ගය; ලංවූ පාර. -බත්=ආහාරවේලා දෙකක් අතර (ජාගැ 57[7]). -භෙද=අතර අැති වෙනස. -මං(ත්)= අතරමඟ (පූ 2. 554[25]). -මාෆ්=අක්මාව (රූ 276). -සුඟ=අනන්තකල්පයක් තුළ නිබෙන ශුභ (සද්ධ 36[5]). -ඔජනා=ප්‍රබාන ඔජනාවක වෙනස්කම් ආදිය කරන්ට ගෙණෙන ඔජනාව. -වදන්=අනෙකෙකුගේ කථාවක් අතරට දමන වචන. -වසා සිවුරු=අන්තරවාසකවිවරය; අඳනය (සිඛ 32[18]). -වැටි†=ඉඛම් දෙකක් අතර මාඝිම සඳහා නිබෙන කැලෑ සහිත බිම්පටිය. -වේ=අනන්තරවීථිය; වීථිය මැද (බපු 279[9]). -ව්‍යවස්ථා=කලින් පැණවූ ව්‍යවස්ථාවක් සංශෝධනය සඳහා පණවන ව්‍යවස්ථාව. -සන්නි†= දඟඅට සන්නියකුන්ගෙන් එකෙක්; මහා කෝලසන්නි යකාගේ මෙහෙකරු යකෙක්. -සිඳුරු=අතර හා පිදුර. -හතු= කෑමට ගන්නා බිම්මල් ජාතියක්. -හාන් (බගැ 166[3])='අතුරුගේන්' ඉ. ග්‍රු.

අතුල=1. අසමාන (මපු 150). [1996].

අතුලාම්බ=වෛශ්‍රවණයාගේ අඹගසක් (බපු

අතුලිත=1. නොකිරූ, 2. අසමාන (වදන් 6).

අතුල්=1. අත්ල (ධඟැ 46[19]). 2. අසම්මත. **-කල**=අල්ල (සද්ධ 166[8]. ජා 56[24]. දජා 183[24]. 360[28]. මෙහි 'තල' යනු අධිකයෙකි. හත්තල>අත්තල>අතල්>අතුල් අතුල්+තල=හත්තල+තල). **-පත්**=බත් කෑමට කෙහෙල් කොළ ආදිය එලන භූමිපෙට්ටිය. **-පහර,- පාර**=අතින් ගසන පහර. **-වාදන්**=හරඹුන්ට වැලඳෙන ලෙඩක්. **-විදුරු**=අල්ල පැළීම හා කැසීම ද ඇති කරණ රෝගයක්. **-සැන්**='අත්සැන්' බ. (ධකැ 178[11]). **-සුං**=තුඩ අතුල් (සවි 134[6]).

අතුල්ය=අසම්මත. **-ශොභ**=අසම්මත සේ ක්‍රියාදිය හා යෙදීම (වි 5. 295[2-31]). **-වාදි**=අසම්මත බමය කියන (බුත් 26[15]).

අතුල්ල†(බෑ)=ඇතිල්ලීමෙහි. සංස්. අතුල්ලා, අතුල්ලත්, ඇතිල්ලී, ඇතිල්ලූ. ප්‍රයෝජ්‍ය-අතුල්ලවා. කෘදෑ: අතුල්ලන ('අතුල්+ලා, යන දෙකින් සිද්ධ ය කි හැඟේ).

අතුස්වා=තුෂ්ණීවාදනය කරණ (බෝධැ 145[20])

අතුළ=1. අතුරණ ලද. 2. ගල්ලෑල්ල. 3. ඇතුළ; අභ්‍යන්තරය (සවි 814). [පූ. 1. 304[3]).

අතුළු=1. ඇතිරූ. 2. (අත්ලට) ගබොළු; ලෑලි

අතෙව(වූ)(පූක්‍රි)=අත එව; 'අතෙව්' බ. (පූ 2. 606[28]. කාශෙ 1. 81).

අතෙකිව්ස=පිළියම් නොකට හැකි; අසාධ්‍ය.

අතොව (අම I. 28[14]), **අතොවූ**(ධඟැ 187[24]) (පූක්‍රි)=අතුරා.

අතෝන=1. පුරාතනයෙහි සිටි මනුෂ්‍යජාතියක්. 'අනොනූ' බ. 2. 'අතෝන' බ. (සිබ 69[11]).

අතෝලොඹු='අතලොඹු' බ. (බුත් 272[5]).

අතෝවස්=අනොතාවස්සය; වස්කාලය ඇතුළත (ශි සං. III. 178[15]).

අතෝ(බෑ)=අත බැහීමෙහි; ගැසීමෙහි; වාදනය කිරීමෙහි. මෙය 'අත' යන්න හා 'ඕ' ධාතුව ද එක් වීමෙන් සිද්ධ ය. (කවි 308). එහෙයින් බොහෝවිට අනික් කමියක් නොගණී. 'අත' යන්න 'ඕ' දයෙහි කමිය ය යන බව අමතක වූ පසු අනික් කෘමියක් ද මිට සම්බන්ධ කළ බව හැඟේ. අතොවා, අතොවත්; අතෙවී, අතොත්; අතෙවූ, අතොත්. (සබ්බතාලාවවරෙ පඤ්චඞ්ගිතූරියානි අතොවිතානි හොන්ති).

අතෙවී-අවදූ- නිග්ගොඛජා. වූ[3]). **අතොත්**'=අත බැහූ) (කවි 602); **අතොවමින්** (අම 2. 179[16]), **අතොවා**-(මනි 91[4]. දජා 63[21]). **අතෝන(නා)**(පූ 2. 753[17]. එස 100).

අතෝර†=1. අතවරය. 2. හිරිහැරය. හානිය.

අතන=ආත්මය; තෙමේ. **-කාම**=තමංගේ කාමය. **-කාමපාරිචරියා**=තමා පිණිස කාම යෙන් හෙවත් මෙවුන්දමින් සේවය කිරීම හෝ තමං විසින් කැමැති වූ සේවය (ප්‍රා ස 15[22]). **-කිලමථානුයොග**=තමංට දුක් දීමෙහි යෙදීම නමැති තාපස වුතය (වි 6. 42[2-31]). **-දමන**=තමා දමනය කළ. **-නිය**=තමංට අයත්. **-නො පද**='ආතමනෙපද' බ. **-නොමත**(නි)=තමංගේ අදහස; සතර මහාප්‍රදෙශයන්ගෙන් එකක් (වි 6. 193[1-33]). **-°ඛ**=තමංගේ ම අදහස අනුව ක්‍රියා කරණ. **-භාව**=1. ආත්මභාවය; සිත. 2. ශරීරය. **-රූප**=1. තමා කෙරෙහි ඇලෙන. 2. පඤ්චඋපාදානස්කන්ධයක් (වි 2. 94[1-7]). **-වාද**=ආත්මයක් ඇතැයි යන ඉගැන්වීම. **-වාදුපාදාන**=දැඩි සේ ගත් ආත්මවාදය. **-හිත**=තමංගේ යහපත. **-°ඛාදි**=තමාට යහපත කරගන්නා.

අන්ත ගහ මැතිරීම්†=අඹ හෝ දෙහි අත්තක් ලෙඩාගේ ඇඟෙහි ගසා මැතිරීම.

අන්තන=විෂ සහිත ගෙඩි ඇති එනම් ගස්.

අන්තප්පා, අන්තා†=මුත්තා. [මව.

අන්තම්මා†=ආත්තා; මවගේ හෝ පියාගේ

අන්තර=පැරණි පවබැඳිනමක් (ශිසං IV. 109නි 3 අබොලිපිය බලනු).

අන්තාණී=1. සහාශාලාව (රූ 313). 2. රාජ සභාවෙන් කළ නියොගය. **-කණ්ඩ**=(ශිසං I 204[18]), **-°පැරහැර**(ශිසං 1.159D[14]). =රාජ නියොගය කෙවූ ගල්කණුව. **-පැරහැර**= අගබදු ආදියෙන් ගම්වැසියන් නිදහස් කරණ නියොගය (ශිසං 1. 167 D[6]).

අනනානුදිඨි=ආත්මයක් ඇතැයි යන දෘෂ්ටිය.

අනනානුවාද=තමංට ම තමා දෙශාරොපණය කරගැණීම (කඛා 2[24]). **-භය**=අනනානුවාදය නමැති බිය (ධඟැ 46[7]). [කො).

අන්නි=1. අත්තික්කා. 2. (වැදි)=අත. (සිංහ

අත්තිකාරම්=යම් කිසිවක් ගන්නා බවට පොරොන්දු වී පළමු කොට බඩු හිමියාට දෙන මුදල (ජාතැ 57[27]).

අත්තික්ඛා=එනම් ගස් වර්ගය (සොත 2063).

අත්තිවාරම්=පදනම. (උර්දු- උස්තිවාර්).

අනනුඤ්ඤාසනා=නමා උසස් කොට කියාපෑම්; ආත්මවර්ණනාව.

අනඵ=1. අර්ථය. 2. ඛනය. **-පඤ්ඤත්ති**=පරමාර්ථවශයෙන් අවිද්‍යමාන 'ගෘහ, මනුෂ්‍ය' ආදි පදාර්ථයන් ඇති සේ සලකා පැණවීම හෙවත් නම් ගබා ගැණීම. **-පවිසමසිද්ධ**=මහරහතුන් වහන්සේ කෙනෙකුන්ට ඇති වන, සියලු වචනවල අර්ථ දැනීමේ ඥාන ශක්තිය. **-පද**=උසස්අර්ථයකින් යුක්ත පදය; ධර්මවචනය (බහැ 160[11]). **-සාධක**=අර්ථය හෙවත් කාරණය සිද්ධ කරණ. **-°පුබ්බ යොග**=ශෝභනකම සඳහා නියමය ලැබුවහු එය කරන්ට මත්තෙන් නියම කළහුට පාරාජිකා නමැති අර්ථය සිද්ධ කරණ නියමය නමැති පළමුප්‍රයෝගය (=යෙදීම).

අනඵසිත=අතුරණ ලද. [කොට ඇති

අනඵාරමූලක=අතුරණය- (=පැනිරවීම-) මුල්

අනඵිපච්චය='අසනිප්‍රත්‍යය' බ.

අනඵිමඤ්ඤ=පණුකුලයක් (වි 2. 943[1.35]).

අනුද්ඝාර=අර්ථය මතු කර ගැණීම (බහැ 7[40]).

අන්ම=1 ශරීරය. 2. ආත්මය; සිත (සිය 195).

අන්මා=ආත්මය; (රෑ 690).

('අති' යන්නෙන් පර ව ඉවණීය හැර සෙසු සබර පර වූ විට තියන්නෙහි ඉයන්නට ['ය්' ආදෙශ වේ. "අති අලඞ්කාර = අත්‍යලඞ්කාර; අති + ඒෂණ = අත්‍යේෂණ; අති + ඒෂණ = අත්‍යේෂණ" යනාදිය මෙනි. එබඳු බොහෝවචන මෙහි නො දක්වේ. 'අති' යන්නෙන් පර වචනයෙහි අර්ථය ඊට නිසි ස්ථානයෙහි දී බලා ගත හැකි ය).

අත්‍යන්න=ඉතා කෙළවර; ඉතා අධික. **-අභාව**=අතිශයින් ම නැති බව. **-අයොග**=අතිශයින් ම නො යෙදීම. **-°ව්‍යවවෙජ්දක**=අත්‍යන්තායොගය සිදින- නැති කරණ; ඉතා යොදන(පඤ්චි 13[26]). **-යොග**=අත්‍යන්ත සංයොගය. **-විරාග**=1. අතිශයින් ම කෙලෙස ගන්ගෙන් වෙන් වීම (වි 6. 312[29]). 2. ඊට හෙතු වන නිර්වාණය (වි. 2. 104[71-5]) **-සංයොග**=කාලවශයෙන් හෝ දූරවශයෙන් අතරක් නැති ව අතිශයින් සම්බන්ධ වීම (වි 1. 514[2-14]). [(බපු 40[31]).

අත්‍යන්තර-බොහෝ අතර ඇති; ඉතා දූර

අත්‍යර්ථ=ඉතා අධික.

අත්‍යලඞ්කාර=අධික අලඞ්කාරය.

අත්‍යශන=අධික සේ අනුභව කිරීම. [කිරීම.

අත්‍යාචාර=අාචාරසීමාව ඉක්මවීම; වැරදි

අත්‍යාසික=ඉක්මන් (ප්‍රාස. 53[22]. සලී 1. 349[22]). ('අච්චාසික' යන්න සංස්කෘත කරන්ට යෑමෙන් මෙය සිද්ධ විය. ශුද්ධවචනය 'ආත්‍යාසික' යනු ඕ. **-කාශී** (ජා 181[22]). **-කෘත්‍ය** (වි 4 183[1-33])=ඉක්මන් කටයුතු. **-චිවර**='ආත්‍යාසික චිවර' බ. (කුදු 396[26]).

අත්‍යාදි=කණ ලග නිබෙන නහරයක්.

අත්‍යාවශ්‍යක=අනිශයින් වුව මනා.

අත්‍යාසන=බොහෝ වේලා වාඩි වී හිඳීම.

අත්‍යුත්කට=අධික කොට කියූ.

අත්‍යුත්කාති=අතිශයොක්තිය.

අත්‍රජ=ආත්මජයා; දරුවා. **-අභිරක්ඛ**=පුත්‍ර රත්නය (සර 98[16]).

අත්‍රාණ=නො රකින (වි 7. 238[32]).

අත්‍රිච්ඡ=ආත්මෙවජ්ජාව ඇති. **-තා**=තමාට ම ලබාගැණීමේ ආශාව (වි 1. 284[2-11]).

අත්‍රිච්ඡා=තමාට ම ලබාගැණීමේ ආශාව.

අත්ල(නාප)=අතුල් + අ.

අත්ව=අකාරභාවය; අකාරාදෙශය.

අත්වර='අත්තර' බ. (ශිසං III 70 E 9).

අථබ්බවෙද(ජාතැ 8[35]), **අථබ්බින්වෙද** (වි 2. 854[2-14], පඤ්චි 116[19])=හතරවැනි වූ ද ඉතා මින් නවීන වූ ද වෙදය. මෙහි ශත්‍රු භය රොගොපද්‍රවාදිය වැළැක්වීම හා ආරක්ෂාව ද සඳහා විවිධමන්ත්‍රත් දෙව සොතුගීතත් ඇතුළත් වේ. කාණ්ඩ විස්සක ඇතුළත් මේ වේදය කල්‍ප පහකට ද ශාඛා නවයකට ද බෙදේ.

අථාවර=අස්ථිර; චඤ්චල (කඛා 106[21]).

අද්(නි)=අදූ; අද (සී 678).

අද(ඛා)=1. කෑමෙහි. 2. ඇදීමෙහි. සක. අදී, අදිත්; ඇදී, ඇදි. (කෑමෙහි වැටෙන අද දැසින් සිද්ධ 'අදන, ඇදු' අදඹින් ශබ්ද

ගමණක්. පරෙවි 138, රාහැ 78[33], කව් 289, 534 යන තන්හි පෙණේ. සෙසු පද අප්‍ර යුක්ත ය.)

අද්(නි)=මේ දවස. **-දවස්** (දල 27[24])=අද' යන්නෙහි ම 'දවස' යන අර්ථය තිබෙනහෙයින් 'දවස්' යන්න අධික ය. **-වක්**=පක්ෂයෙහි මේ දවස (දරා 283[32]). **-ම(නි)**=මේ දවසට. **-වේල කන්ම නැති**†=අද දවසට පමණ වත් ආහාර නැති; ඉතා දිළිඳු.

අද=1. අනාගතය. 2. එළුවා (රූ 638). 3. අදේ නැකැත (සොඝ 1204). 4. භාදය (කාශෙ 2. 9-8. ගුත් 105). 5. පන්දුව (ශුසිංඅ). (මූව. 16හි 'පෙද' යන්න සඳහා වැරදි වැටි තිබෙන 'අද' යන්න දක 'ශුසිංද'හි මේ අර්ථය කියන ලදැයි හැඟේ). 6. මෙහෙයිය. (රූ 499). 7. ආර්ද්‍ර; තෙත් (සස 99). 8. අළුත් (කව් 431). 9. (පු. ක්‍රි.)=අවුත් (කව් 100, 192, සස, 28). **-කෙළි**=අනඛක්‍රීඩාව; මෙවුන්දම (ප්‍රතා). **-ගර**=පිඹුරා (සස 238). **-පල්**='අජපාල' බ. **-වක්**=භාදයවාසනුව (කව් 75. දළ 40[13]). **-වී**=(අද + ඒ)-තෙත් වූ සති (ඛහැ 228[23]). **-වේ**=1. එළුවන් යන මහ. 2. "අජවීථි" බ. (කව් 521).

අදඅැති=අජඤතික; තමාට අයත් (සිඛ 115).

අදණ්ඩි=1. දඬුවම් නොකරණ. 2. සැරයටියක් නැති. **-භා**=දඬුවම් නොකිරීම.

අදනාදුන=හිමියා විසින් නොදුන් දෙය ගැනීම; හොරකම.

අදද්=නෙත් (බුත් 125[35]. 273[15]. දහම් 206[23]).

අදන්=1. කාලය. 2. දීක්ෂාගීය (ප්‍රාස 64[18]). 3. බැහැපත්; දීන; පිඬිත (බහැ 99[18]). **-මං (ත්)**=දීක්ෂාගීය (සද්ධ 253[16]).

අදන=1. ධනය නැති; දිළිඳු. 2. ජනය නැති. 3. අසන්තය. 4. අනුභව කිරීම (බප්‍ර 926). 5. අනුභව කරණ (පරෙවි 141). 5. අදින; ආකර්ෂණය කරණ (මයූ 26, 30).

අදනු=ආකර්ෂණය.

අදනන=1. නොදුම්නු. 2. දත් නැති.

අදම්=අධර්මය; අයුක්තිය.

අදම=අධම; නීච. [නොහැකි.

අදමනීය=දමනය නොකට හැකි; නිග්ග්‍රහය

අදම්ම=අධර්මය. [(බුදු 104).

අදම්මිවු=අධර්ම්මිඅ; ඉතා අයුතුකම් කරණ

අදර=1. අබරය; ගවිනොල. 2. ආදරය. 3. ආබාරය; පිහිට. 4. ඔසුවෙසෙසක්. **-ආලේප**=තොල්හි ගෑම (යොග 981). **-කරු**=. ආඛාරකාරකය. **-විබත්**=ආබාරාර්ථය ප්‍රකාශ කරණ විභක්තිය.

අදරිය='ආවාරියාපලු' බ.

අදරුම†=අධර්මය.

අදශීන=නොපෙණීම. [නොවන.

අදශීනීය=නොදැක්ක යුතු; දැකුම්කලු

අදල=රණවරාගය.

අදවු†=අපකාරය.

අදශඛ=දුවලු නැති. [2. නොපෙණීම.

අදශුන්=1. නොපෙණෙන (අමා 2. 136[26]).

අදස්=1. කැඩපත. 2. අදහස (ගිරා 38). 3. අදහස. **-කල**=කන්නාඩිය මතුපිට.

අදස්න=අබ. [ඇදගි, ඇදහූ.

අදහ(බා,)=ඇදගිමෙහි. සක. අදහා, අදහත්;

අදහන=විශ්වාස කරණ.

අදහනීය=නොදුවිය යුතු.

අදහම්=අධර්මය (බුත් 30[3]).

අදහර(බා)=හැදෑරීමෙහි; කිමෙහි. සක. (මෙහි හකාරය ලොප් ව පූර්වයට දිගි වේ. හඟන්න ඉතිරි ව තිබෙන්නේ 'අදහළ' යන තැන පමණි). අදරා, අදරත්; ඇදෑරී, ඇදෑරූ.

අදහස්-අධ්‍යාශය, කල්පනාව; බලාපොරොත්තුව.

අදහසින්=රාජකීයඝන්ට ගෞරව සඳහා සිතාවකකාලයෙහි පටන් ගෙදුනු වචන යක් (බිසෝ°= බිසොවුන් වහන්සේ. රාජා 18[35], 50[5]. වීදියේ°= වීදියේ භූමාරයා-රාජා 55[36]).

අදහළ=කියූ; සුදුසු (යොග 957. කාශෙ 10-12).

අදහැනි=අධ්‍යාත්මය; තමාතුළ (වි 7.229[17]). **-වත්**=අධ්‍යාත්ම වසතු (වි 1.458[1-24]).

අදහැනි=සඳහන; අදහන (සි 146).

අදළ=දළ නුවූ; සිහින්; මෘදු.

අදු(පූක්‍රි)=අදහා (යොග 1825).

අදු=සතකුප්ප.

අදුණ=කුඩා කඹුවෙසෙසක්.

අදුර(බා)='අදහර' බ.

අදුරණ=නොදරණ (යොග 4255).

අදුරු(පූක්‍රි)=හදරා (සිය 386).

අදූල=1. කිහු. 2. යොඟය (සද්ධ 331[28]). 3. උගත් (දජා 300[34]).

අදූමිවු='අදම්බු' බ.

අදූරිපලු='අවාරියාපලු' බ.

අදෘස්-අදහස (ගඛනා 97).

අද්-'ප්‍රධානඥය, අධිකභාවය, අධිකකාරය' මහානකය'යනාදි අර්ථයන්හි යෙදෙන **පා.සං.** 'අධි' යන උපසර්ගයෙහි සිංහලරූපය. (සිදත්60[3]). -**කරණ**=නඩු විසඳීම (හංස 54, නිසර 150හි අදිකරණ නෙනිසකැයි දක්වේ). -**කරණී**=කිණිහිරය. -**කාර(-ම්)**=ප්‍රධානාමාත්‍යයා (දජා 380[12]) -°**ගමැනි**=අධිකාරි වූ ප්‍රධානාමාත්‍යයා(හංස50). -**කාරි**=1. බලය ලැබූ ප්‍රධාන නිලධාරියා 2.විනිශ්චය කාරයා (සැවුල් 97). -**මන්**=අභිමානය (බුදු 245). -**ප**=1. ප්‍රධානයා (පැර 110). 2. ඓශ්වර්යයක් (යොග 4126). -**පති**=ප්‍රධානයා (ගුත් 212). -**මදි†**=1. අරුවිය. 2. මැළිකම ('අදි' වශයෙන්). -**මිදිරම්**(<අතිමතුරම්(ද්‍ර)=අතිමධුර-ෂ්ණ)=වැල්මී. (වන 96). -**මන්**=අභිමානය. -**මන්ත**=අදහස් රොගයක්(යොග687). -**මස්**='අදිකමංස' බ. (යොග 1040). -**මොක්**-අදිමොක්ෂය; නිශ්චය (කාශෙ14-14). -**මොද**(යොග 1493),-**මොදහම්** (යොග 1889)=අසමෝදහම්. -**ශර**=1. අධිකාරියා; ප්‍රධානාමාත්‍යයා. 2. නිලය; තනතුර (ශූ සිං අ). 3. අධිකක්‍රියාව. 4. ශ්‍රේෂ්ඨක පරිවෙජ්දය (රූ 505). -°**අගමැති**=අදිකාරගමැති (සෙවි 60). -**ශය**=අධ්‍යාශය. -**රන්**=රසදිය.

අදිඛ=අධිඛ; වැඩි(යොග 267 අෑහි). -**දන්ත**=වැඩිදත් (යොග 962). -**මංස**=අැස්, විදුරු මස යනාදියෙහි හැදෙන මස්දලු (යොග 918).

අදිවු=අදෘෂ්ට; නොදුටු (දළ 40[3]).

අදිනි=සූත්‍රීයාගේ මව. දඤ්ප්‍රජාපතිහුගේ දුව වූ මෝ නොමෝ කාශ්‍යපඍෂියාගේ භාර්‍යාවට ගි (ගිරා 63).

අදින්පිරිසුත්-ආදිපනපයාසූත්‍රය (සඞ්177).

අදිකෝක්කු=එසෙවීම (සිංහකොං). [අක්.

අදිනාඛද=රෙදි විශේෂ අත් ග්‍රන්ථයේ අවයව.

අදින්(නි)=මේ දවසට; මේ ද්වස පටන් (අමා 2. 104[3]. මුව 68).

අදිනනාදුන=අදත්තාදුන් බ.

අදිප්පු†=1. ලියක කෙළවර; කුඹිමිඹිය. 2. අස්කළ හැකි ඇදහැවිලුව (සිංහකොං).

අදිමරං=වැල්නිඹබටු (වන 96).

අදිරපටන්=විලඳ (වන 68).

අදිසි=ගදිසිය.

අදිස්=1. ආදර්ශය; ආකාරය. 2. අදෘශ්‍ය; නොදක්නා හැකි. 3. නොපෙණෙන. 4. අතුරුදහන් වීම (රූ 60).

අදිස්නා=නොපෙණෙන (මනි 12[11]).

අදිර=අධිර; බෛශ්‍යී නැති; දින(බුත් 212[35]).

අදු(ඳු)=පෙර පැවති රාජ්‍යයක්(පූ 2.96[5]).

අදුඃඛ, අදුක්, අදුකඛ=දුක් නැති.

අදුකඛමසුඛවෙදනා=උපේක්ෂාවෙදනාව.

අදුටුස්ලලාපනති=දෙණ බහුල නොවූ විකාල භොජනාදිඅපනතිය.

අදුනිය=දෙවැන්නෙකු නැති.

අදුන්=අර්ජුන; කුඹුක් ගස (සිංමඅ).

අදුන්දිවිසම්='අජිනපපවෙණි' බ.(බප්‍ර 320[22]).

අදුර=අදූරය; නොදුර (රූ 726).

අදුරුම්†=අඛම්; අගහපත්.

අදුරුමිජ්ව†=බර්විජ්ඨ නොවූ.

අදුසර (බගැ 51[13])="ඇලුනේ" ශූ ශ්‍ර. (බගැ 81[25], 123[17] ද සසඳනු).

අදුර=නොදුරු. -**ඝඛ**=අෑත් නුවූ ඝනකය. පද්‍යඝන ලං ව යෙදූ සමානවචනයුගලය. (සිය 353).

අදෘශ්‍ය=දක්නා නොහැකි; නොදක්නා යුතු. -**අඤ්ජන**=යම් කිසිවක ඇලෙප කළ විට එය නොපෙණෙන්ට සලස්වන අදුන (සළු 1. 217[19]). -**අනුපලඛ්ධි, -අනුපලම්භ**=දක්නා යුතු වස්තුවක් නොපෙණීම (න්‍යාඝ 72[10], [27]). -**කරණ**=සූසැට කලාවන්ගෙන් එකක්; මන්ත්‍රාදිබලයෙන් තමා හෝ වස්තු නොපෙණෙන්ට සැලැස්වීම (පූ 2.147[24]).

අදෘෂ්ටමිත්‍ර=නොදුටු මිත්‍රයා (සඞ්ධ 340[3]).

අදෙස්=[1]. කැඩපත (රූ 308-අදස්?) 3. වෙශය නැති (කාශෙ 2-39). 3. අකුරක් මකා අනික් අකුරක් එතැන ගෙදීම (සිදත් 19[3]). 4. උපදෙශය; ආඥාව (ශූ සිං අ).

අදේනෑකැත්=හවැනි නැකැත.

අදෙවදුෂ්ටි=ලොව මැවූ දෙවියෙකු නැතැයි යන දෘෂ්ටිය. [(කාශෙ 14-21).

අදෙස්=1. දෙශ නැති. 2. වෙශ නැති

අදෙ=1. දිප්තිය නැති; නො බබලන (පරෙවි 180). 2. 'පඟත, ගව' යන අර්ථ ඇති පාලි නිපාතයෙහි සිංහලරූපය. -මං=අඩෙමාඝීය; මලමාඝීය (යොග 1108). -මුඛ, -මුව=1. අඩෙමාඝීය. 2. ගවිඤරු. -විසු=අඩෙමාඝීයෙන් නික්මෙන වාතය (යොග 325). [ඟස.

අදෙඝ=දෙඹ නැති. -අඛ්‍යාඝය=නිදෙස් අද

අද්ද=අර්ද්‍ර; තෙත්, -නුළිඤ්ඣා(දඟම් 244[27])='අඟදගුළිඤ්ඣා' ඉ ස්‍ය.

අද්දඬු='අත්දඬු' බ.

අද්දන=අදවන; ආකර්ෂණය කරවන.

අද්දර=1. කෙළවර; අසින. 2. ලඟ.

අද්දු(පු ක්‍රි)=අදවා (පූ 2. 143[19]).

අද්දිඟුරු=අමු ඉඟුරු (ජාගැ 70[27]).

අද්දිල්ල=අජිත නම් රට (බඟැ 62[10]).

අද්දුවන්=නිරිහැරය; විනාශය (ජා 860[8]).

අද්දෙඝ='අත්දෙණි' බ. (හෙසි 20[1]).

අදධාන=දෙඟව්වකට වඩා දීර්ඝමාඝීය (බඟැ 12[12]). -පටිඝ්‍රම=ඟමන්වෙහෙස (සලි 1. 546[36]). -පලිබොධ=ඝා ඝුතු ඟමන නමැති බාධාව. -මාඝී=දීර්ඝමාඝීය (සද්ධ 313[26]).

අදධාපවවුපපනන=උත්පත්තිමරණ දෙකින් පිරිසිදි එක් ආත්මභාවඝකට අඝත් සකකාදි ධම්සමූහය (වි 4. 373[2-26]).

අදධික=මහිමය (ජාගැ 10[27])

අද්ධුනඝ=අඳෙනා කියන; වැලපෙන.

අද්ධුනනවවන=අඳඅනා බස් (සර 347[29]).

අදධුව=ධ්‍රැව නුවූ; අස්ථිර.

අද්භුත=ආඝ්චර්ය්‍ය; පුදුම. -උපමා=ඝම්කිසිවක් ආඝ්චර්ය්‍ය වස්තුවක් හා සමාන කිරීම (කාශි 2-24). -බුද්ධ=බුද්ධධම්යේ අඛඝ නවඟෙන් එකක්.

අද්මිනිස්ත්‍රාසිකාර=පාලනය කරණ.

අද්මිනිස්ත්‍රාසිබල†=පාලන බලය.

අදැතඝ=අද වූ. -කාල=අදට අඝත් ඉකුත් කාලය (වෘත්ති 397[23]).

අද්‍රි=පර්වතය. -කූ=1. ගල්මද. 2. ලුනුම්දෙල්ල. 3. තොවිල. -ජ=පර්වතයෙහි උපන්. ජා=උමාව. -රාජ=හිමාලයපර්වතය.

අදෝඝ=ද්‍රෝහය නැති; අවිරුද්ධ.

අඔඝ=දෙකක් නොවන. -ඝා=දෙකක් නොවන බව; එකක් බව (වි 5. 295[2-33].). -වාදී=දෙලෙසක් නො කියන (දඟම් 352[22]).

අඹිනීඝ=1. දෙවැන්නෙකු නැති. 2. නො දෙවෙනි.

අඔෙඝ්=වෙඝය නැති.

අඔෙඝ්ත-දෙකක් නැති; දෙලෙසක් නැති; නිසැක. -වචන=දෙලෙසක් නැති, නිසැක සේ කියන, කියූ ලෙස ම වන, වචනය. -වාදී=1. දෙලෙසක් නො කියන (බුත් 259[19]). 2. බුදුරජ. 3. පරබ්‍රහ්මයා නිසි සේ අවබෝධ වූ විට ඝථාඝීයෙන් අනික් බාහිරද්‍රව්‍යයක් නො පෙණෙනැයි කියන වේදන්තවාදියා.

අඹ(නි)=ඝට; පඟත. -ඝාඝ=පෙඤ්ඤියෙන් ඝට ඉරුරු (බුත් 107[12]). -ඝාඝ=ඝටිඟුරු කළ; ඝටට හැරවූ (ජාඝ 16[20]). -ඝිඹිත=පඟතට ගෙලූ. -පාත=පඟන ගෙලීම (ජා ඝ. 88[22]). -ප්‍රදෙඝ=පහළ පෙදෙඝ. -ප්‍රමාණ=අනතිම ප්‍රමාණය; ඝටත් පිරිසෙඝ (වි 6. 294[1-2]). -ඝරීර=අඛ්‍යාඝය (සද්ධ 114). -ඝිරඝ, -ඝීඹ=ඝටිඟුරු වූ හිස ඇති (වි 6. 24[2-35]). -ඝ්‍රෝතඝ්ස=දියඝහරෙහි පහළ; ඝටිඟඟ (බඳ 77[13]). -ඝ්ඨ=ඝට සිටි.

අඛන(නී)=ධනවත් නුවූ; දිළිඳු (සලි 1.242[25]).

අඛන්=අඛ්‍යාන බ. -ඟමන්=දීර්ඝමාඝීයෙහි ඝැම (බඳ144[24]). -මං=දීර්ඝමාඝීය (හෙසි 30[1]).

අඛනඃ=පින් නැති; කාලකණ්ණි (වි 1.215[2-30]).

අඛම=නිව; පහත්; දුශ්චරිත කරණ. -අඛම (ම+අ=මං)=ඉතාමත් අඛම. -අණන=ඝට කෙළවර; ගව්පිරිසෙඝ. -පඤ්ඤ=අනතිම පඤ්ඤය; ඝවත්පිරිසෙඝ (කඛා 87[19]). -ඝ්ණී=නඝඟැනිඟූ.

අඛමී=ධාර්මික නොවන (බඟැ 35[12]).

අඛමීඝ=අධමණී; නඝඟැනි.

අඛම්=අධම්ය. -උඛඛනික්ඛ=අධම්යෙන් කළ උත්ක්ෂෙපණීයකම්ය (බඟැ30[12]). -කම්=අධම් කම්ය.

අඛර(බා)=දුරිමෙහි. සඤ. අඛරා, අඛරත්, අඛැරී, අඛැරූ. (සිඛ 60[7], 62[6], 65[24]; 71[33]). අනිතරූප සංඛ්‍යානයෙහි දී 'අ' ඝට 'ඇ' නො වේ.

අඛර=1. පහත්. 2. ඔවිතොල. -අරණ් (ර + අ =රං)=ගිනි ගානා දුඹු දෙකින් ඔවින් තබන දණ්ඩ (වි 7 123[2-28]). -ඛෂ්ඨ(ර + ඔ=රෝ. රෞ)=ඔවිතොල (පු 2. 423[15]). -පල්ලව= තොල නමැති දළුව. -පුට=තොල් නමැති ඟොටුව.

අඛණ්ඩ=ඛණ්ඩ නොවන ක්‍රියාව; අයුකනිය; අඛණ්ඩත්ව. -කාරී=1. ධර්මචාරුධර්මක්‍රියාව. 2. විනයානුකූල ව නොං කළ විනය කර්මය. -වර්ජනා=අධර්මයෙහි හැසිරීම. -වාරි= අධර්මයෙහි හැසිරෙණ. -වාද=1. අයුකනිය මුල් කර ගෙණ කරණ වාදය. 2. අධර්මය කීම. 3. ධර්මයට වඩා අධර්මය වැඩිය යි කීම (පු 1.555[2]).-වාදී=අධර්මය පවසන(නිකා5[2]). -වෙලෙඳුම්=ධර්මානුකූල නුවූ වෙලෙඳාම; අනුන්ට හිංසා කිරීම සඳහා ආයුධ, වහල් කම සඳහා මිනිසුන්, සතුන් ඇති කර මරා ගත් මස්, මත්පැන්, විෂවර්ග විකිණීම. -ව්‍යවහාර=1. නොදැහැවූ පැවතුම්. 2. බොරු නඹු. 3. නීත්‍යානුකූල නුවූ නඹු විසඳීම (සද්ධ 77[9]). -සමාදාන=අධර්ම වූ පාපක්‍රියා ගෙනපැහැර සලකා ගැනීම (දීඝ 21[10]).

අඛර්මික්ෂ=ඉතා අධාර්මික.

අඛස්කාන්(නි)=ගට; පහත් (බප්‍ර10[2], 314[14]).

අඛි=සිංහල 'අදි' යන්නෙහි ප්‍රභවය වූ උප සර්ගය. සමහර තැන 'අධිපති' යන අර්ථයෙහි ද යෙදේ(බගැ 173[5]). -ඊශ, -ඊශ්වර (ඛි + ඊ=වී)=ප්‍රධාන අධිපතියා (සද්ධ 3[2]). -කාර=1.අධික වූ ක්‍රියාව. 2. යොගාභ්‍යාස බව. -කුශල=නිවන් දැකීමට හේතු වන ශ්‍රේෂ්ඨ කුශලකර්මය. -කෘත=අධිපති (ප්‍රධාන) කළ; ප්‍රයත්න; බලයට පත් කළ. -ක්‍රියා= අධිපතිත්වය;පින්කම. -ක්‍රුවවන=මත්තෙහි නබා කෙටීම (වි 6. 220[1-28]). -ක්‍රියා= අධික වූ ක්‍රියාව; වැඩිවැඩ. -ක්ෂිප්ත=නිහඬ කළ. -ක්ෂේප=නිහඬව. -ගත=1. පැමිණි; අවබෝධ කළ. 2. මාර්ගඵලප්‍රාප්ත (පාලී 1. 1[24]).-ගාමනීය, -ගාමනීය=අධිගමනය කළ යුතු (වි 6. 18[1-16]). -ගම(න)=අවබෝධය. -ඒනනර්ධාන=මාර්ගඵලාවබෝධය නැතිවීම (බප්‍ර 323[28]). -ඒරහ=අධිගමයට සුදුසු (බගැ 4[28]).-ඒපිවිජ්ඣ=තමා මාර්ගඵලාවබෝධ කළ බව අන්‍යයන්ට දන්වන්ට කැමැති නොවන අර්හත්වයන් වහන්සේ. -ඒලාභී= මාර්ගඵලයන් ලැබූ. -ඒසද්ධම්ම(මී)=අවබෝධ කරණු ලබන සද්ධර්මය; මාර්ගඵල නිර්වාණ. (බගැ 21[2]). -ඒසම්පද=අධිගමය නමැති සම්පත්තිය (පු 2. 373[29]). -ගුණ=ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ගුණය.-ගෘහීත=අතිහි කර ගත්; අරක් ගත්.-චිත්ත=කාමාවචරාදිචිත්තයන්ට වඩා අධික වූ රූපාවචරධ්‍යානාදි චිත්ත.-ඒශික්ෂා= 1. අධිචිත්තයන් සඳහා හික්මීම; සමාධි භාවනාව. 2. විශවගාමී වූ ධ්‍යානවිදර්ශනාදිය. -ඒවසමුප්පන්න=හේතුවක් නැතිව ඇති වූ (පු 2. 550[14]). -ඒවසමුප්පන්නික(-වාද)= හේතුවක් නැති ව ලෝකය හටගතැයි යන වාදය (නිකා 8[3]). -ඒදිෂ්ඨි=අභිවවසමුප්පන්නය යන දෘෂ්ටිය. -ඒඤ්ඤ=අභිඥානය (බගැ 24[27]). -ඤාන=ඉටීම. -ඒලොභන=චිත්තයෙහි නියම කළ පෙනු උපොෂිතකර්මයක් කිරීමට තරම් භික්ෂු පිරිස නැති කල්හි, ත්‍රුදකලා භික්ෂු නමක් විසින් පොහෝගෙයි පහන් දල්වීම් ආදිය කොට බලා හිඳ පිටතින් භික්ෂූන් නොපැමිණි විට "අද මට පසළොස්වක යි. එය ඉවසි" යි යනාදීන් සැලකීම් පමණින් කරණ පොහොය. -ඒවසි=1. හවාඛභවෙගය සිඳ ධ්‍යානවිත්තය අසුරුවනක් හෝ දස අසුරුවනක් පමණක් කල් සිටුවීමෙහි සමර්ථ බව (වි 8.272[1-25]). 2. එයින් යුත් ඉරියාව වරය (වි 1. 548[3-3]). -ඤා=1. අභිඥානය. 2. පිහිටා සිටීමට ආධාරය (බගැ 18[10]). -දෙවි (බගැ 56[27]). -දේව=අධිපතිදෙවතා; දෙවියන්ට අධිපතියා. -නීතිඥ=ප්‍රධාන වූ නීතිඥයා. -පඤ්ඤාවිපස්සනා=අරමුණු නුවණින් සැලකීම, භඞ්ගය දැකීම, ශූන්‍ය වශයෙන් වැටහීම යන තුන්වැදෑරුම් විදර්ශනා ඥානය (වි 8. 22[1-28]). -පති=ප්‍රධානයා. -ඛතී=අධිපතිප්‍රත්‍යය වන්නා වූ ජාඋදිධම්. -ප්‍රත්‍යය=සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන්ට ප්‍රධාන ව ඔවුන්ගේ ඉපැද්දීම හා පැවැත්වීම උපකාර වන ජාඋවිත්තවිරියවීමංසා යන ධර්ම (වි 6. 151[2-10]). -පරිලාහ=අධික වූ දුවිල්ල (බගැ 50 [3]). -පැණ=අධික වූ ප්‍රඥාව; මාර්ගඵලප්‍රඥාව (බගැ 213[24]). -ප්‍රඥ= 1. මාර්ගඵලප්‍රඥාව. 2. පංඛාරභීස මැරෙණ අනෙකෙක් නැතැයි ශූන්‍යතාඥාන මුල් කොට පවත්නා විදර්ශනාඥානය (වි 8 234[1-3].) -ඒබ්භිවිදර්ශනා, -ඒබ්භිත්‍රුදර්ශනා=හේතුමුඛ ධර්මයන් අනිත්‍යාදිවශයෙන් තීරණය

කරණ, අවලෝස් මහාවිදර්ශනාඥානයන්ට අයත් ශ්‍රේෂ්ඨඥානයක්. -°ශික්ෂා=1. අධිප්‍රඥාව ලැබීමට හික්මීම. 2. ඒ හික්මෙන උපායය; ත්‍රිලක්ෂණභාවනාව (වි 1. 31₁₋₁₆) -ප්‍රාප්ත=අදහස. -ප්‍රේක්ෂ=අදහස් කළ (උපා 188³³). -බද්ධ=ලිහමයන්ට ද වඩා අධිපති(බගැ 135⁷). -මන්=අධිමානය (සිබ 25⁴). -මනන=ඇස් ලෙඩක්. -මාංස='අදිමස්' බ. -මාත්‍ර=අධික ප්‍රමාණ; ප්‍රමාණයට වඩා අධික (වි 2. 864 ₁₋₃₆). -මාන=සුපරිශුද්ධශීලයෙහි පිහිටා රූපාරූපසමාපත්තිවසී වූවහුට හෝ විදර්ශනාවෙහි ගෙදී අවභාසාදිඋපක්ලේශ සහිත උදයව්‍යයඥානය ලැබුවහුට හෝ ඔහොසාදියට රැවටීම නිසා දැඩි ව උපදනා "මම මාගේ ඵලයන්ට පැමිණියෙමි" යි යන මානය. -මාංස=අධික වූ මාංසය; සූකරමාංස දෙළොසක් තුළ වාඳුමාංස තෙළෙසක් වීමෙන් වැඩි වන මාංසය. එක ම සූකරමාංසයක් තුළ අමාංශක් දෙකක් ගෙදුනොත් එයින් පළමුවන අමාංශකින් අවසන් වන්නේ අධිමාංසය යි. (සංඝ. බ.). -මිත්‍ර=ශ්‍රේෂ්ඨමිත්‍රයා. -මුක්ත=නිශ්චිත; නැමුනු; ඇලුනු (වි 8. 233₁₋₁₃). -මුක්තිනි=1. ප්‍රසාද කට යුතු වස්තූන් පිළිබඳ නිශ්චයබුද්ධිය; දැඩි විශ්වාසය (වි 5. 187₁₋₃). 2. සිත නැමීම; අදහස (සලී 1. 33¹⁰. වි 1. 55 ₁₋₁). 3. සසරින් මිදීම. -°කාලක්‍රියා=දීක්ෂා ශුෂ්ක දිව්‍යලෝකවල සිටින මහබෝසතුන් ඒ තැන් පෙරුම් පිරීමට අවකාශ නැතැයි සලකා ආයුෂ ගෙවෙන්ට මත්තෙන් කරණ කාලක්‍රියාව (සවී 82³). -මුච්චන=1. ඇදහීම; විශ්වාසය (වි 1. 460₁₋₃₉). 2. ආවේස වීම; අන්‍යයන් තමාගේ අදහස් ලෙස ක්‍රියා කරන්ට සැලැස්වීම (බගැ 219¹³). -මුතනි=අධිමුක්තිය; ශ්‍රද්ධාව (මෙහි හා අධිමොක්ඛයෙහිත් වෙනස-වි 5.192²⁻¹⁹). -මෝක්ඛ, -මොක්ෂ=ප්‍රසාද කටයුතු වස්තූන් කෙරෙහි වූ නිශ්චය; ශ්‍රද්ධාව (වි 1.460²⁻⁹; 8.122₁₋₃₅). -වෛනතිකෘත=අරමුණ කෙරෙහි පිළිපැදිය යුතු ආකාරය නිශ්චය කරණ වෛනතිකය (වි 1.56²⁻³). -ශර=1. නිවන් දැකීමට හේතු වනඵලසස්පින් (බගැ 19³, 38³, 44³²). 2. කාල පරිච්ඡේදය (බගැ 15¹⁹). 3. පංඩිත; වාක්‍යය (සිබ 71³³). -ශොභන=1. ශ්‍රේෂ්ඨ ගොඟය. 2. වසුලා සිටි තැනින් 6,7,8 යන රාශිවල බුධ ගුරු ශුක්‍ර යන ග්‍රහයන් සිටීමෙන් වන යොගය. -රජ, -රාජ=ප්‍රධාන රජ (බගැ 289²³). -රාජ්‍ය=යටත් රාජ්‍යයන් ඇති මහාරාජ්‍යය. -රූඪ=අධිපති ව නැඟුනු; යටත් කොට නැඟි සිටි(දහම් 30¹⁶). -රෝහණ=1. ඉහළට නැඟීම. 2. ඉනිමඟ; තරප්පුව. -වචන=පශ්චිමවචන. -වතෙක් (බගැ 43¹⁷) =අධිවතෙක් ශූ ශ්‍රු. -වාස=ශ්‍රේෂ්ඨ වාසස්ථානය. -වාසන=1. ඉවසීම. 2. පිළිගැණීම. 3. සුවද කැවීම. -°ක්ෂානති=ඉවසීම නමැති ක්ෂමාව (දජා 177²⁷). -වාසනා=1. ඉවසීම (අමා 2. 82³²). 2. පිළිගැණීම (අමා 2. 136⁴). -වාහි=ප්‍රධාන ව වසන (පඤ්චි 39). -වුට්ඨ=ප්‍රධාන ව විසූ. -ශත්‍රු=ඉතාමත් හතුරා. -ශීල=පඤ්චශීලාදියට වඩා අධික වූ උපසම්පදාශීලය; පරිජියඟවසෙස්වලින් වැළකීම(පඤ 326). -°ශික්ෂා=1. අධිශීලයෙහි හික්මීම. 2. විභවගාමී වූ ශීලය (වි 1.20₁₋₂₄). -ඝාතව්‍ය=අධිෂ්ඨානය කටයුතු (වි 4.202²⁻³⁷). -ඝාතෘ=අධිෂ්ඨානය කරණ. -ඝාතන=1. 'මෙය මෙසේ වේවා' යි අභිඥුවිත්තයෙන් සැලකීම. 2. 'මෙය කරම් මැ' යි සිර ලෙස සිත පිහිටුවා ගැණීම. 3. අධිපතිවශයෙන් සිටීම. 4. සිටීමට ආධාරය (වි 6. 19²⁻³³). -°වශිතා='අධිෂ්ඨානවසී' බ. (අභිස. 228³²). -°සෘද්ධි, °-ර්ධි=අධිෂ්ඨාන කිරීම් වශයෙන් නිපන් සෘද්ධිය (වි 4.230₁₋₁₀). -°පාරමිතා=-'මෙය මෙසේ ම කරමැ යි තරයේ සිත පිහිටුවාගැණීම නමැති පාරමිතාව (සවී 71³⁷). -ඝෂ්ඨාශක=අධිෂ්ඨානය කරණ (වි 7. 235²⁹). -ඝෂිත=අධිෂ්ඨානය කළ; අධිපති ව සිටින ලද; අධිගෘහීත (වි 2.757₁₋ ⁰) -ඝිත්ඝිඛ=අධිචිත්තශික්ෂාව (බගැ 213²⁵). -ඝත්‍රි=සන්ත්‍රිය කෙරෙහි (වි 4.86²⁻³⁴).

අධික=වැඩි; බොහෝ. -අක්ෂර=අවශ්‍ය ගණනට වඩා වැඩි වූ අකුර. -°වෘත්ත=අධිකාක්ෂර සහිත වෘත්තය (කාඡී 3.33). -අධික=අතිශයින් අධික (උපා 236²²). -අර්ථ=විශෙෂ්‍යය අධිකත්වයට පමුණුවන අර්ථය. -අවුරුදු=1. අධික මාසයක් ඇති අවුරුද්ද. 2. පෙබරවාරි මාසයට දවස් විසිනවයක් වීමෙන් දින 366 ක් ඇති අවුරුද්ද. -උපමා=උපමෙයය අතිශයින් අධිකත්වයට පමුණුවන "මේ කඳේපැණියා හිරු මෙන් බබලා"කී ශබ්දාදී අනුචිතඋපමාව. -කාර=ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ක්‍රියාව (සවී 14²⁹). -තර=ඉතා අධික. -මාංස='අදිකමාංස' බ.

අධිකරණ=1. නඩුව (ජා 391[9]). 2. උසාවිය (ජා 481[40]). 3.වසතුව; කාරණය(කඛ්ඛා 41[4]). 4. ආඛ්‍යාරය (වි 5. 274[1-28]). **-අමාත්‍ය**=නඩු සම්බන්ධ දෙය භාර වූ ඇමැතියා(නිකා 15[33]). **-ආරක්ඛ**=ආඛ්‍යාරක්ෂකය. **-ආසන**=විනිශ්චයකාරයන්ගේ ප්‍රධානය. **-ශාලා**=විනිශ්චයශාලාව; උසාවිය (සද්ධ 480[25]). **-ශාස්ත්‍ර**=නඩු විසඳීමට වුව මනා නීතිශාස්ත්‍රය (සලි 1. 14[30]). **-°ව්‍යවහාර**=නීතිශාස්ත්‍රයට අනු ව නඩු විසඳීම (සවි 364[11]). **-සමථ** 1. අධිකරණයන් තීරණය කිරීම. 2. ඊට උපකාර වන සමථඛ්‍යාවනය, සතිං, අමූළ්හං, පටිඤ්ඤාතකරණං, යෙභුය්‍යසිකා, තස්සපාපිය්‍යසිකා, තිණවත්ථාරක යන කරුණු හත. **-ආඛ්‍යන**=ආඛ්‍යාරකාරකය (වි 5. 281[1-35]).

අධිකාර=1. ආරම්භය. 2. බලය; අභිකිබව. 3. සම්බන්ධය. 4.ව්‍යාකරණයෙහි ප්‍රථමසූත්‍රය කින් ගත් පද පසු පසු සූත්‍ර හා සම්බන්ධ වීම (පඤ්චි 96[5]).(එය තෙවැදෑරුම්-පඤ්චි 22[21]). 5. නිලය. 6. අධිකක්‍රියාව. 7. ග්‍රන්ථයක පරිච්ඡේදය (කඛ්ඛා 4[16]). 8. ප්‍රධානතාමාත්‍යයා (සලි 1. 368[11], නිකා 21[10]). 9. ප්‍රාර්ථනාව. (වි 5. 282[1-33]). **-පත්‍ර**=බලය පවරා දෙන ලියමන. **-සූත්‍ර**=සෙසු සූත්‍රයන් හා සම්බන්ධ වන සාමාන්‍යසූත්‍රය.

අධිකාරම්=අදිකාරම.

අධිකාරි=1. අදිකාරම්කෙනෙකුට අයත් නින්දගම. 2. ප්‍රධානයා. **-පත්‍ර**=බලය පවරා දෙන අකාපපත්‍රය.

අධිකි=අධිකය ඇති (පඤ්චි 58[36]).

අධි=අධික (බගැ 66[2]. 70[30]. 78[12]).

අධිත=හඳුරණ ලද; උගත්.

අධිත්‍යසමුත්පන්න= 'අධිච්චසමුප්පන්න' බ. **-ශාශ්වතවාද**=ශාශ්වතදෘෂ්ටිය (වි 7. 185[1-35]). [වාදය (බප්‍ර 312[34]).

අධිත්‍යසමුත්පන්නනිර්ඛවාද = අධිච්ච සමුප්පන්න

අධීන=අයත්;යටත්(පරාධීන=අනුන්ට අයත්).

අධීර=ධෛර්‍යය නැති; මෝඩ.

අධුනක්?=ආධුනික; නවක; අළුත් (නිකා 3[3]).

අධුනා=දැන්; (අළුත්). **-කාල**=මේ කාලය (සැළ. ස 6).('අධුනා' යන්නෙහි 'කාල' යන අර්ථය තිබෙනහෙයින් 'කාල' යන්න අධික ය). **-'ගත**=අළුත (ලඟ දී) පැමිණි (බප්‍ර 133[22]) [හැකි

අධෘෂ්‍ය=හැරිය නොහැකි. පැරදවිය නොහැකි.

අඛෝ='අඛෘ' යන්නට සමාන පා.නිපාතය. සං.හි ද සමහර අකුරු පර කල්හි 'අඛෝ' හි සිටී. **-'ක්ෂර** (ඛෘ + අ=ඛෝ)=අඛු වූ අකුරක් සඳහා පේළියට යටින් ලියන අකුර. **-ගත**=යටට ගිය. **-ගමන**=යටට යෑම. **-ගම්‍යාත, (-°වාසු)**=ශරීරයෙහි යටිකුරු ව යන වාතය. **-ගලිත**=පහතට වැටුනු; යටට ඵල්ලා වැටෙන. **-ගාමී**=යටට යනසුලු. **-දික්, -දිශා**=යට පැත්ත. **-දෙශ**=යට ප්‍රදේශය (බප්‍ර 300[9]). **-භාග**=යට කොටස හෝ පැත්ත (බප්‍ර 77[33]). **-භාව**=පහත්බව. **-භූවන**=පොළොව යට පිහිටි ලෝකය; පාතාලය. **-මං, -මාර්ග**=මල පිට වන මාර්ගය; කහළමඟ. **-මුඛ**=යටිකුරු වූ මුහුණ ඇති; කර බා ගත්. **-°මුඛ**=විනිසුන්ගේ ආසුඛ දහ අවුරුද්දෙ වන තෙක් ක්‍රමයෙන් අඩු වීගෙණ යන කාලය (සද්ධ 36[6]). **-මුඛීකෘත**=අඛෝ මුඛ කරණ ලද. **-ලිපි**=ගව්වින් කළ ලියමන; පොත්හි පිටුවල යටින් ම දක්වෙන වැකි වචන. **-ශිර** (පූ 1. 555[10]). **-ශිර, -ශීර්ෂ**=අඛෘශීර්ෂ.

අධ්‍යක්ෂ=1. ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් දැන හැකි; ඇසට පෙණෙන. 2.ප්‍රධානයා; කටයුතු යොදන්නා;

අධ්‍යයන=ඉගෙණීම.

අධ්‍යවසාය=නිශ්චය; තීරණය. **-ආත්මක**=නිශ්චය ආත්ම කොට ඇති (න්‍යාය 53[2]).

අධ්‍යවසිතෘත=යට කොට අතුල; වසා දමූ.

අධ්‍යශන=අධික ලෙස කෑම; කලින් කෑ දෙය දිරවන්ට මත්තෙන් නැවතත් කෑම.

අධ්‍යාවරණ, අධ්‍යාවාර=1. වැරදි කිරීම (වි. 1.25[2-33]). 2. මෙවුන්දම් සේවීම (කඛ්ඛා 15[16]). 3. ආපත්ති (කඛ්ඛා 63[22]).

අධ්‍යාත්ම='අජ්ඣත්ත' බ. **-විද්‍ය**=විත්තය පිළිබඳ ව උගන්වන ශාස්ත්‍රය.

අධ්‍යාත්මික=තමා පිළිබඳ; තමාට අයත්.

අධ්‍යාපන=ඉගැන්වීම (දහම් 3[6]). **-අධ්‍යක්ෂ**=ඉගැන්වීම පිළිබඳ කටයුතුකරණ මණ්ඩලයේ ප්‍රධානයා. **දෙපාර්තමේන්තු**=ඉගැන්වීම පිළිබඳ කටයුතු භාර මණ්ඩලය. **-පරිපාටි**=

1. උගන්වන පිළිවෙල; 2.එය සඳහන් ලෙඛ නය. -මණ්ඩල=ඉගැන්වීමේ කවයතු පාල නය කරණ සභාව.

අඛ්‍යාපක } අඛ්‍යාපකතා }=උගන්වන්නා.

අඛ්‍යාය=ග්‍රන්ථයක පරිවේජදය.

අඛ්‍යාරූඩ=නැඟුනු (වි 1 557[2-27]).

අඛ්‍යාරොප(-ණ)=1. ආරොපණය කිරීම; නැංවීම (පඤ්චි 150[23]). 2. යම්කිසිවක් එයින් අනෙක් දෙයක් සේ සැලකීම.

අඛ්‍යාරොහ(-ණ)=1. මුහුදෙහි සිටිතැයි කියන ලද මහාමත්ස්‍යයෙක් (බප්‍ර 25[30]). 2.නැඟීම.

අඛ්‍යාලම්බන=ඵල්ගීම.

අඛ්‍යාසය=අදහස. [ලද (පඤ්චි 31[23]).

අඛ්‍යාසිත=1. යට කොට හිඳ ගත්. 2. මඛනා

අඛ්‍යාහරණ (-හාර, ධගැ 135) = අඩු වූ වචන ආදිය යොදාගැනීම. [ගත්.

අඛ්‍යාහාරක=අධ්‍යාහාර කරණලද; පමුණුවා

අඛ්‍යුපෙක්ඛන=පක්ෂයක් නොගෙණ මැදහත් වීම (වි 8. 67[2-28]). [විය යුතු (බප්‍ර 329[1]).

අඛ්‍යුපෙක්ඛණීය=උපෙක්ෂා කවයුතු; මධ්‍යස්ථ

අඛ්‍යුෂිත=වාසය කළ.

අඛ්‍යෙතෘ=අධ්‍යයනය කරණ; උගන්නා.

අඛ්‍යෙය=උගත යුතු.

අඛ්‍යෙෂක=ආරාධනා කරන්නා; ඉල්ලන්නා.

අඛ්‍යෙෂණ=ආරාධනාව; ඉල්ලීම (ධගැ 635).

අඛ්‍යෝහාන (වි 2.774[3-5])='අජෙඣිංසාන' යන පා. වචනය. සං. කරන්ට යෑමෙන් වැරදවූ නවීන වචනයකි.

අඩ්ඩ=1. මංගීත. 2. කාලය (බප්‍ර 34[33]) (සලී 1. 133[4]. 2. 120[29] හි 'අඩ්ඩං' යි ද පෙණේ.) -ක්ඛම=1. කල් පැවැතිය හැකි. 2. මංගීතය ඔරොත්තු දෙන. -ත්‍රුඤ, -ත්‍රික=අතිනාදි කාල තුණ. -'නිඤ=කල් පවත්නා. -මාඛී=දීඝීමාඛීය. -ශ්‍රම-ගමන්වෙහෙස.

අඩ්ඩාප්‍රත්‍යුත්පන්න (වි 4. 373[3-27])='අඩ්ඩා පච්චුප්පන්න' බ.

අන්=1. අන්‍ය. 2. අන්‍යය; ආහාරය (රූ 378. 551). 3. අදින ලද (කවි 363). -අරූන්සමස්=අන්‍යාර්ථසමාසය; සමාසනාමයෙහි ඇතුළත් වචනයන්ගෙන් ලැබෙන අර්ථයන්ට වැනි අර්ථයක් කියවෙන බහුබ්‍රීහිසමාසය (සිදත් 1243). -අලඞ්=අන්‍යාලාප නම් අලඞ්කාරය; සිතෙහි අදහසක් කීමට ඒ හා සමාන අනිකක් කීම; සමාසොක්තිය (සිදත 211). -කරූ=(ව්‍යාකරණයෙහි) අන්‍යකාරකය; ප්‍රථමපුරුෂය; "මම, අපි; නෝ, නෙපි" යන පදයන්ගෙන් අන්‍ය වූ නාමපද (සිදත් 1353). -තොට්ට=අන්‍යතීර්ථක; අනික් ආගමේ අදහන. -පදඅරූන්සර=අන්‍යපදාර්ථප්‍රධාන (සිය 122). -ඝතු, -ඝන්තඝ=අනුන්ට අයත්.

අන්=1. කර්මාදිවිභක්තිප්‍රත්‍යයයක් (සිදත්695). 2. පා. සං.භාෂාවන්හි ෂష්ඨ්‍යාදිකාශබ්දයක් හා පූර්වපද ව සමාස වන 'න' නිපාතයට ආදේශ වන රූපයක්. (එසේ හිඳුබූ සමාසනාම රාශියක් ද මෙහි නොදැක්වේ. **'අන්' යන්නෙන් පර ශබ්දයෙහි අර්ථ ඊට නිසි තැන දක්වනු ලැබේ. 'අනක්ෂ' යනු එසේ හිඳුබූ සමාසනාමයකි. 'අන්' යන්නෙන් පර 'අක්ෂ' ශබ්දයෙහි අර්ථ ඊට නිසි තැන දී දැක්විණ. ඒ හා 'න' නිපාතයෙහි අර්ථ තැනට සුදුසු සේ ගැලපූ විට 'අනක්ෂ' ශබ්දයෙහි අර්ථය ලැබේ. "අක්ෂ නොවූව, අක්ෂ නැති"** යනු එහි අර්ථ යි. මෙ බඳු සෙසු ශබ්දය ගේ අර්ථ ද මේ නයින් ම දතයුතු).

අන(ධා)=ඇනීමෙනි= 1. ප්‍රීතිවාක්‍ය පැවැත්වීමෙනි. 2 මිශ්‍ර කිරීමෙනි. සක. අනා, අනත්. ඇනි, ඇත්ති. 3. හනනයෙහි; පහර දීමෙනි. සක. අනි, අනිත්, අන්ති. ඇනි, ඇනි. ප්‍රයෝ: අනවා, අන්වා.

අනක්ඛ-වැල්පෙනෙල (වෛ). [කිඹු.

අනක්ඛාත=1. නිර්වාණය (බස 16[10]). 2. නොඅනඝ=1. අනඤ් (බුත් 47). 2. කඳු නැති.

අනඝත=නොපැමිණි (ශි සං 1. 18 ඇ).

අනඝම්=අනාගාම් (බගැ 14[17]) 'නගැම්' බ.

අනඝම්?=අනඤ් (රූ 426).

අනගාරික(ය)=1.ගෙයක් නොහොත් බිරියක නැති; ගිහි නුවූ. -මුනි=පැවිදි වූ අංගදීඝ (ජාගැ 2385). -රත්න=ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අනගාරිකයා (සවී 513).

අනගාසඤ්ඤාභාව=පැවිද්ද (සවී 1231).

අනගාමි=අනාගාමී අංගදීඝපුද්ගලයා (අමං 2. 2031). -ඵල=අනාගාම්මාර්ගයට අනතුරුව ම ඇති වන විපාකචිත්තය (ධගැ 710). -මං=අනාගාම්මාර්ගය.

අනඟී=1. අනඟී (සස 165). 2. අනඟ; නිදෙස්. (පු 1.19[12] හි පෙණෙන්නේ වැරදවූවකි. පු 2. 21[5]හි එය 'අනඩඟ' යි පෙණේ).

අනඟසිපකඟිඤ්ඤ=ගින්නෙන් පිසූ ආහාර අනුභව නොකරණ තාපසයා (පු 2. 85[18]).

අනඟඝ=අනඟී.

අනඟ=නිදෙස්; පිරිසිදු.

අනඩඟ=1. ශරීරයක් නැති. 2. අනවශ්‍යව (අනඩඟ වීම=අවශ්‍යව නොවීම-පු 2. 21[5]). 3. කාමදෙවයා. ඊශ්වරයා නිසා පාර්වතියගේ කුසෙහි කදකුමරු උපදවා ගැණීම සඳහා ශක්‍රයාගේ නියමයෙන් ඊශ්වරයා පෙලෙඹීම සඳහා ගිය කාමදෙවයා ඊශ්වරයාගේ ලලාටාක්ෂියෙන් නික්මුනු ගින්නෙන් දැවී ගියේ ලු. එතැන් පටන් හේ අනඩඟ නම් වී ලු. හේ අභිශඝරූපසම්පන්න ලෙස සැලකේ (සද්ධ 258[16]). මෙය අනියාක් නොව දෙවියෙකු ලෙස රූපණය කළ රාගය යි. **-ක්‍රීඩා**=මෙවුන්දම්සෙවුම. **-ඛවජ්ජ**=අනඩඟයාගේ කොඩිය; කාමය පිළිබඳ සලකුණු; මත්ස්‍යරූපයක් සහිත කොඩිය. **-පූජා**=අනඩඟයා උදෙසා කරණ පූජාව; වසන්තොත්සවය (බප 212[36]). **-ප්‍රිය**=හෝ පලුගස. **-රඛඛ**=1. අනඩඟයාගේ රහමඬල. 2. අනඩඟයාගේ නාට්‍යය. 3. කාමුකක්‍රීඩා. **-රස**=ශෘඩාරරසය; කාමරසය. **-ලෙඛ**=අංදරහස්න.

අනඟ, -කොළි, -පිය (රූ 208), **-රඟ** (දළ 41[7]. 52[9]). **-රස** (පරෙවි 97) යන ශබ්දයන්ගේ අර්ථ 'අනඩඟ' යනාදිය අනුව දතයුතු. **-පිපු, -රූපු**=අනඩඟයාගේ හතුරා; ඊශ්වරයා. **-සැර**=අනඩඟයාගේ ඊ. 'පන්සර' බ.

අනඟ='වෙල්ලප්පා' නම් ඖෂධය (වන 93).

අනඟී=අනඟී.

අනඣයමාල=පත්තිනිදේවිය පලඳින මාලයක්

අනඣාර=අනාචාරය (බප 143[10]). [සත්‍ය.

අනඤ්ඤථ=අන් ලෙසක් නොවන; එසේම වන;

අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රිය='නොදත්නිවණ දැන ගන්නෙමි' යි යන වශයෙන් සෝවාන් මඟ හා උපදනා ප්‍රඥාවෛනසිකය; එය සම්ප්‍රයුක්තධර්මයන්ට ප්‍රධානත්වය කරණ හෙයින් ඉන්ද්‍රිය නම් වේ (විමු 21[36]). [නඛ්ව.

අනඛ්ඛ=1. අප්‍රාකෘතිය (මුනි 28[29]). 2. බොරු

අනත='අනත්' බ. (දළ 52[12]). **-කර**=අනත්කරණ. **-කුල**=අනන්තනාගරාජකුලය (කව් 50). **-නා**(නිසර 15), **-නාරද**(සැවුල් 9)=අනන්තනාගරාජයා.

අනතිඤ්ඤලන (බගැ 044)='අනන්තඤ්ඤලත්' ඉහ.

අනතා(තෑ)නඝ=අනන්ත වූ නඝ (=ක්‍රම) ඇති (කාගෙ 1-88) [10-55)

අනති?=නාගයාහනුගත; නකීාහනුකූල (කාගෙ 2.

අනතිරියපා=ආනන්තර්‍යපාපකර්මය(සිද140[3]).

අනතිරින් (**-ඉන්න**)=1. ඉතිරි නුවූ. 2. විනයෙහි කිසි ලෙස ඉතිරි කරවා නොගත් නොහොත් ගිලනෙකු විසින් ඉතිරි නොකළ භෝජනය (සිඛ 51[23]).

අනතුරු-1. අතර නැති; ඊලඟ (සැළ 92). 2. ආනන්තර්‍ය ('අනන්තරාය' යන අර්ථයෙහි ද මෙය දැන් ඇතැම්හු වැරදි ලෙස යොදති).

අනන්ත=1. අනන්ත; කෙළවරක් නැති. 2. අනන්ත නම් නාගරාජයා. 3. විෂ්ණු (කාගෙ 6-25). 4. අනාත්ම; ආත්මය නැති. 5 අනාථ; පිහිට නැති. 6. අනර්ඝය; අවැඩ. 7. නොනැමුනු. **-ලක්ඛණ**=අනාත්මලක්ෂණය (අමා 2. 90[18]).

අනන්තලක්ඛණ=ආත්මයක් නැතැයි යන ලක්ෂණය (අභි 205[1]).

අනන්තනානුපස්සනා=නාමරූප ධර්ම මිය එහින් අන්‍ය 'ආත්මය, තෙමේ ය'යි ගත හැකි කිසිවක් නැතැයි නුවණින් සැලකීම.

අනඳ=1. නාද නැති. 2. ආනන්දය; සතුට. 3. ආනන්දතෙරුන්වහන්සේ. 4. දෙමව(වෛව).

අනදර=අනාදරය; නොසැලකිල්ල.

අනදුරු=අනාදරය (සිඛ 4[15]).

අනඳ්‍යතන=අද්‍යතන නුවූ; මේ දවසෙහි නුවූ.

අනඹිවර=බුදුරජ (සර 114[3]). [(සි 345).

අනන=1. මිශ්‍ර කරණ. 2. ආනනය; මුහුණ

අනනු=අන්‍යානන්‍ය? (ශි සං 4. 282[3]).

අනනන=1. අනන්තයක් නැති; ඉතා බොහෝ 2. අනන්තනාගරාජයා. **-ජින**=1. අනන්තයා දිනූ. 2. බුදුරජ (සඳ 209[23]). **-දහම**=කොතරම් දුරට බෙදුවත් කෙළවරක් නොවන සඛ්‍යාව. **-නයසමන්නාගතඤාණ**=අප්‍රමාණ වූ නය (=ක්‍රම) ඇති සමන්තපඨාන නම් අභිධර්මප්‍රකරණය (දළ 12[2]). **-බුද්ධි**=අනන්ත වූ ප්‍රඥාව ඇති බුදුරජ. **-වණ්**=බොහෝ වර්ණ

ඇති (පු 2. 61[18]). -වාදදෘෂ්ටි=ලෝකය අනන්තයක් නැතැයි යන දෘෂ්ටිය.

අනඤ්ඤතර=අතරක් නැති;ඒ එක්ක ම පවත්නා. -උපනිශ්‍රය, -උපනිස්සය=හදවෙනි චිත්ත ඛණ ඉපදීමට බලවත් සේ උපකාර වන, ඒ එක්ක ම නිරුද්ධ වී ගිය, චිත්තචෛතසික ධර්ම (අභි 181[25]). -ප්‍රත්‍යය=අනන්තර ව, ඒ එක්ක ම සිට ගෙණ අනික් ධර්මයන්ගේ ඉපදීමට උපකාරී වන ධර්ම.

අනන්වන්=අන්‍යොන්‍ය; එකිනෙකා (බහැ 39[17]. 64[16]. අෑ. සිබ 9[27]. 73[32]. කව් 547).

අනභිභිතකතීඃ=අනුක්‍රතකතීඃ (සර 46[23]).

අනම්මනම්=1. ඔවුනොවුන්ට අයත් (කම්) කවුරුත්තු (ජා 945[2]). 2†=තේරුමක් නැති කථා; ප්‍රලාප.

අනන්‍ය=අන්‍ය නුවූ. -භූතව=අන්තැනෙක්හි නොපවත්නාබව;ගොචරභාවය(පඤ්චි 39[22])

අනන්වය=1. සම්බන්ධයක් නැති. 2. වසඟවකට සමාන වූ තවත් වසඟවක් නැතැයි දක්වනු පිණිස ඊට ම එය සමාන කිරීම නමැති අලඞ්කාරය. [වහන්සේ.

අනඳ=1. සන්තෝෂය. 2. ආනන්ද තෙරුන්

අනපන්සි=අනාපාන සතිය.

අනපෙක්ෂ=අපේක්ෂාවක් නැති. [භය.

අනභිජ්ඣා(-ඛ්‍යා)=අභිජ්ඣාව නොවන; අලෝ

අනමතග්ගපරියා=අනමතග්ගපරියාය; සසර අග්මුල් නැතැයි යන ධර්මය ප්‍රකාශ වන සූත්‍රය (බහැ 169[28]).

අනමතග්ග=අවර (=පසු) කෙළවර නැති. හෝ නොනැමුනු- ලං නුවූ- අග ඇති. [මේ වචනයට 'අක් මුල් නැති' යි අර්ථ කියති. සංයුත්තනිකායඅට්ඨකථාවෙහි (2-117) ද "අවුරුදු සියයක් අවුරුදු දහසක් නුවණින් අනුගමනය කොට ද නොදත් අග ඇත්තේ ය. මේ සසරෙහි කෙළවර කොතැනින් වත් නොදන ඹ්කි ය. නොපිරිසිඳින්ලද පූර්වාපරකොටි ඇත්තකැ"යි කියන ලදී. මේ අවුවාවෙහි පරිදි මෙහි "පූර්වකොටි" යන අර්ථය නිවේ නම් "අනමතග්ගොඃයං භික්ඛවේ සංසාරෝ පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති" යනාදි දෙසනාපාඨයෙහි "පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති" යන්න අධික විය යුතු ය. නැත හොත් එය "පුබ්බාපරා කොටී න පඤ්ඤායන්තෙ" යි විය යුතු ය. ඒ පාඨය "අනවරාග්‍රොඃයම් භික්ෂවඃ සංසාරෝ විදූනීවරණානාං සත්ත්වානාං තෘෂ්ණාසංයොජනානාම්" (දිව්‍යාවදාන 197[15]) යන ලෙසින් සංස්කෘත යට පෙරළුවාහු ද"පූර්වා කොටිර්න ප්‍රඥායතෙ" යන්න හළහ. එහෙත් "පුබ්බා කොටි" යන්නෙහි අර්ථය ද 'අනවරාග්‍ර' යන්නෙන් ම ලැබෙන සේ ඊට ව්‍යාඛ්‍යාන කළහ. 'අනවරාග්‍ර' ඛ. අර්හකථාචාර්යයන්වහන්සේ ද මිට "අපරිච්ඡින්නපුබ්බාපරකොටිකොඃ" යි අර්ථ කියමින් ඒ සංස්කෘතව්‍යාඛ්‍යානය දෙසව බර වූ බව හැඟේ. අවුවාවෙහි එය 'අනු+අමන' යි විසඳි කිරීම ද සුදුසු නොවේ. ඒ අර්ථව්‍යාඛ්‍යානාදියට හෙතු වූයේ මේ 'අනමතග්ග' යන වචනයෙහි සිදුවිය අන් ලෙසකින් සලකා ගැණීම ය. මේ වචන යට මහත් වූ ආලෝකයක් "භගවතී" නම් අර්ථාභිඥාවෙහි පෙණෙන "අනාදිඉදං අනවදග්ගං..... චාරුරන්නසංසාරකන්තාරං" (=චාතුරන්ත වූ සංසාරකාන්තාරය අනාදික යි හෙවත් මුලක් නැත්තකි. පර්‍යන්තයක් හෙවත් අවසානයක් ද නැත්තකි) යන පාඨයෙන් ලැබේ. එහි 'අනාදිඉදං' යන්න 'පුබ්බා කොටි න' යන්න සඳහා ද, 'අනවදග්ග' යන්න 'අනමතග්ග' යන්න සඳහා ද යෙදුනේ ය. 'අනවදග්ග' යන්න 'න+අවදග්ග' යන දෙක එක් වීමෙන් සිදු යි. ශබ්දකොෂකාරයෝ 'අවදග්ග' යන්නට 'පර්‍යන්ත' යි අර්ථ කියති. 'අවදග්ග' යන්න 'අවද+අග්ග' යන දෙක එක් වීමෙන් සිදු ය. මෙහි 'අවද' යන්න සංස්කෘත 'අවර' ශබ්දය ට සමාන ය යි සිතිය හැකි ය. ('ර' හට 'ඛ', 'ව' වීමත්, 'ඛ' හට 'ද' වීමත් ප්‍රාකෘත භාෂාවන්හි පෙණේ). එවිට 'අනවදග්ග' යන්නෙහි අර්ථය "පර්‍යන්තයක් හෙවත් අවසන් කෙළවරක් නැති" යනු යි. මෙය ශ්‍රේනමහාරාෂ්ට්‍රිභාෂාවෙහි 'අනවයග්ග' යි ද පෙණේ.'අණවදග්ග' යන්නට ශබ්දකොෂකාරයෝ "අවනත වූ, නැමුනු, ආසන්න වූ අග්‍රයක් හෙවත් අන්තයක් නැති" යන අර්ථය දක්වමින් එය 'න+අවනත+අග්ග' යන ශබ්ද එක් වීමෙන් සිදු"අනවනතග්ග"

ශබ්දයට සමාන ය යි හඟවති. එසේ වුවොත් 'අනමතඤ්ඤ'යන පාළිවචනය "අනමිතඤ්ඤ" (=නො නැමුනු අග ඇති) යන්නෙන් සිද්ධ වේ. කෙසේ වුවත් මේ ශුද්ධ මාගධි "අනමතඤ්ඤ" යන්න අර්ධමාගධි "අනවදඤ්ඤ" යන්නට සමාන හෙයින් දෙකෙහි අර්ථය ද එකක් ම විය යුතු යි. "අක්මුල් නැති" යි අර්ථ කියන්නේ සංස්කෘතපාඨය පමණක් සැලකීමෙනි].

අනමන=පැණීදෙබම් (වත 56).

අනඝ=1. නිතියක් නැති. 2. හානිය; අනහි වෘද්ධිය. -ව්‍යසන=හානි හා විපත්ති.

අනඩිඤමොහාර=අනාඝාතිකථා (අඞ්ගුත්තර 802 පිටුවෙහි විස්තර පෙණේ.)

අනඩ්ඪ=1. අනර්ඝ්‍ය; විනාශය. 2. තේරුමක් නැති; නිෂ්ප්‍රයෝජන. [වටිනා(ධප්‍ර 180¹).

අනති(-ඩ්‍ය=)අගය කළ නො හැකි; බොහෝ

අනර්ඝ=1. තේරුමක් නැති. 2. හානිය; විනාශය. -ආවහ=අනර්ඝ්‍ය උපදවන. -ඝ=1. හානියෙන් යුත්. 2. තේරුමක් නැති; නිරර්ථක. -ඝ දෙෂ=වෘත්තය පිරවීමට ම පමණක් නිපාතාදිය යෙදීම නමැති දෙෂය. -ඝර=හානිය කරණ. -ඝ වාක්‍ය=සම්බද්ධතාවයක් නැති වූ වාක්‍ය; අන්‍යොන්‍යසම්බන්ධයක් නැති උන්මත්තකාදීන්ගේ කථා වැනි වාක්‍ය. -ඝාර(ති)=අනර්ථය කරන්නා. -පද=1. අර්ථයක් නැති පද. 2. අවැඩ කොටස් (ඔස 45¹). -මූලඝ=1. අනර්ථය මුල් කොට ඇති. 2. අනර්ථයට මුල් වූ (ධප්‍ර 185¹). -සංඛිත=අනර්ථයෙන් යුක්ත.

අනල=1. ගින්න (පැර 129). 2. ජඹරාග්නිය (ඔග 1135). 3. කැනිනැකැත. -කුල=කේරලරාජවංශයක් (කෝ 147). ඒ වංශය පරශුරාමපිතෘ වූ ජමදග්නිඍෂිගෙන් පැවතෙන හෙයින් 'අග්නි(=අනල)කුල' නම් වී ල. [(බුත් 47³).

අනවතප්ත=හිමාලය පර්වතයෙහි පිහිටි විලක්

අනවද්‍ය=දෙෂරහිත. -ඛණ්ඩ=කුශලඛණ්ඩ.

අනවරණ=1. ආවරණයක් නැති (පැර 121). 2. අමුත්තා. -නී(-නිය)=අනාවරණඥානය (දළ 318³).

අනවරත=නිරන්තර; නැවැත්මක් නැති,

අනවරාග්‍ර=ධප්‍ර 63⁵, දහම් 56¹⁷, සම් 309²², උපා 190²⁶ යනාදියෙහි පෙණෙන මීට "අක්මුල් නැති" යි අර්ථ කියති. එහෙත් මෙය 'අනමතඤ්ඤ' යන්න සංස්කෘතයට පෙරළීමෙන් සාදාගත්තක් හෙයින් 'අනමතඤ්ඤ' යන්නෙහි අර්ථය මෙහි ද විය යුතු ය. නැතහොත් මේ සංස්කෘතපරිවර්තනය වැරදි ය. තත්ත්වසඞ්ග්‍රහපඤ්ජිකාකාරයෝ (I. 14⁶). "අවරමිත්‍යනෙනාභිධියතෙ. අග්‍ර මිති චාදිෂ. තශෙෂ ප්‍රතිෂෙධාදනවරාග්‍ර ඉත්‍යුව්‍යතෙ" යනුවෙන් මෙහි අර්ථවිවරණය කළහ. 'අවර' යන්නෙන් අන්තය ද 'අග්‍ර' යන්නෙන් මුල ද සැලකුබව එයින් පෙණේ. ඒ විවරණය 'අනමතඤ්ඤ' යන්නට ය ද දක්වූ විස්තරය හා නො ගැලපේ. මහාවස්තු I. 34⁷, දිව්‍යාවදාන 191⁵ යනාදියෙහි ද මේ වචනය යෙදුනු නමුත් "පුබ්බං කොටි න පඤ්ඤායති" යන්නෙහි පරිවර්තනය ඒ එකක වත් නො පෙණේ. එහෙයින් එයින් ලැබෙන අර්ථය මෙයින් ම ලැබෙන සේ ව්‍යාඛ්‍යා කළ බව හැඟේ. 'අනමතඤ්ඤ' බ.

අනවලෝ=අවලෝකනය නො කළ; නො බැලූ; නො දුටු. -මුදුන්=බුදුන්ගේ ශිරොධාතුව. එය කිසිවෙකු විසින් දක්නා නොහැකි ය. (බුත් 177²³, දහම් 30³).

අනවශෙෂ=ඉතිරි නැති; සම්පූර්ණ. -අර්ථ='ඉතිරි නැත' යන අර්ථය. (බහැ 8³).

අනවසර=අවකාශ නැති; ඉඩ නැති.

අනවස්තා=එක සේ නොපැවැත්ම; වරින් වර වෙනස් වීම (ඔග 471). [332²].

අනවස්ථිත=ස්ථිර ව නො පිහිටි; චපල (ජාස

අනවස්ථිති=වඤ්චලභාවය; චපලබව.

අනාවින=මන්ත්‍රබලයෙන් කරණ උපද්‍රව.

අනාශන=ආහාර නො ගැනීම (වි 6.42²-²⁷).

අනඝ=වැද්ද (ශු සිං අ). [14- 59. 2. 15-10).

අනඝන්=අනාත්ම; ආත්මයක් නැති (කාඔග 1.

අනා=1. අනාගත, නො පැමිණි (කව් 66). 2. මතු කාලය (සිදත් 13⁴). 3. (පූර්ව)=මිශ්‍ර කර (කව් 453). 4. ප්‍රතිවාක්‍ය පවත්වා (සරි 100³⁶). -අස්සුණි = අනාගතාංශඥානය (ධහැ 44²³). -කල්=අනාගතකාලය.

-දවස්=නො පැමිණි දිනය. -බව=1. අනාගත භාවය; 2. අනාගත ජාතිය. -බස්=අනාගත සිදුවී කීම.

අනාකර=උත්පත්තිස්ථාන නුවූ (ජා 158[22]).

අනාගත=නො ආ. -අධ්‍ව=1. මතු කාලය. පටිවේධසම්පාදයෙහි මතු ජාතින්ට අයත්වන ජාති ජරා මරණ ආදී කොටස. -අපේක්ෂා=මතු දේ පිළිබඳ බලාපොරොත්තුව. -ආදීනව=අනාගතයෙහි විය හැකි දෝෂ ඊට කලින් ම වැළැක්වීම නමැති අලඞ්කාරය (සිව 179). -ඤාණ=මත්තෙහි වන ක්‍රියාදිය දැනගන්නා අභිඥාඥාණ(සද්ධ 47[13]. 146[13]). -ඵල=මේ ජාතියට අයත් අවිඤ්ඤාදී හෙතු නිසා අනාගතජාතියෙහි ඇති වීන විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, ඵස්ස, වෙදනා ආදී ඵල පස (අභි 176[23]). -වංශ දෙසනා=මතු පහළ වන බුදුවරයන් පිළිබඳ විස්තර දෙසනා කිරීම. -වචනෝ=මතු සිද්ධ වන දෙය කලින් පවසන්නා.

අනාගතංසඤාණ ධගැ 26[31])
අනාගතංසඤාන }=අනාගත වූ අංශය (=කොටස) දැකගන්නා අභිඥාඥාන.

අනාගාමි=1. නො එන සුළු (බුත් 105[5]). 2. මරණින් පසු කාමභවයට උත්පත්තිවශයෙන් නො එන, තුන්වැනි මාර්ගයට පැමිණි, ආර්ය පුද්ගලයා. -ඵල=අනාගාම්මාර්ගචිත්තයට අනන්තරව ඇති වන ඒ චිත්තයෙහි විපාක සිත. -මාර්ග=කාමරාගපටිඝසංයෝජනයන් මුළුමනින් නසන්නා වූ තුන්වැනිවරව නිර්වාණය අරමුණු කරන්නා වූ මාර්ගචිත්තය.

අනාගාර=1. ගෙය හෝ පවුල නැති. 2. තවුස් බව; පැවිද්ද.

අනාගාරික=ගෙයක් නැති; ප්‍රව්‍රජිත(බප්‍ර 43[4]).

අනාගැමි=අනාගාමි.

අනාචාර=1. අශාස්ත්‍ර හැසිරීම. 2. කාමමිථ්‍යාචාරය. -ශීලී=අනාචාරය සභාව කොට ඇති; සභාවයෙන් ම අනාචාරය කරණ.

අනාචිණ්ණ(පූ 2. 459[12])
අනාචාරී (පූ 1. 301[21])
අනාචාර්‍ය්‍ය(බුත් 102[23]) }=ආචාර්‍ය්‍යයෙකු නැති.

අනාත්ම=1. ආත්මය නො වන. 2. ආත්මය නැති. -අනුදර්ශීන්=ලෝකයෙහි සංස්කාර යන් මිස ආත්මයක් නැතැයි නුවණින් සැලකීම (වි 7. 243[29]). -දෘෂ්ටි-ආත්ම ශක් නැතැයි ආදී දර්ශනය. -ලක්ෂණ=සංස්කාරයන්හි ආත්මයක් නැත ආදී ලකුණ. -වාද=ආත්මයක් නැතැයියන වාදය.

අනාථ=පිහිට වන්නෙකු නැති; අසරණ. -නාථ=අනාථයන්ට පිහිට වන (දළ 91[8]). -නිවාස=අනාථයන් වසන නැන. -පිණ්ඩික=සුපණස් කෙළක් ධනය විසදම් කර ජේත වනාරාමය කරවූ බුදුන්ගේ ප්‍රධාන දායක වූ, මහසිටුවරයා. අනාථයන්ට ආහාර දුන් හෙයින් 'අනාථපිණ්ඩද' නම් විය. එය ම පාලියෙහි දී 'අනාථපිණ්ඩික' වී ය. (විස්තර පූ 17 පරිච්ඡේදයෙහි). -වාස=අසරණ වීසීම; -ශාලා=දිළිඳුමඩම.

අනාදර=1. ආදර නො කිරීම; නො සැලකීම (සිඛ 55[30]). 2. අනාචාරය (ධගැ 149[28]). -ආක්ෂේප=ආදරරහිතලීලාවෙන් යම්කිසි ක්‍රියාවක් වලක්වනඅයුරු පවසන අලඞ්කාරය (කාශී 2-139). [සහිත (සිඛ 55[26]).

අනාදරිය=1. අනාදර (සිඛ 55[32]). 2. අනාදර

අනාදි=1. ආදියක් හෝ පටන්ගැන්මක් නැති. 2. පුරාතනයට වඩා වෙනස් වූ; නො සලකා හළ; පුරන් වූ (සර 312[5]). 3†=පෙර නුවූ; පුදුම. -මත්=ආදියක් නැති (බප්‍ර 86[34]).

අනාඛෙය්‍යානිස (ධගැ 23[28])='අනොමානිසත' ඉ යු?='අලාමක ව අනිශය ව හෙවත් පරිපූර්ණ ව''. [පැමිණීම් නැති (සිඛ 67[8]).

අනාපත්ති=නො ඇවැත්; නිවැරදි; දෝෂය ව

අනාපාන්සි=ආනාපානසමාධිය (අමා 2.91[2]).

අනාභොග=කල්පනා නො කිරීම්; නො සිතීම්; අධිෂ්ඨාන නො කිරීම. -වාහි=අධිෂ්ඨාන යක් නැති ව පවත්නා.

අනාමක=නමක් නැති.

අනාමන්තනවාර = දෙලොස්වරියනක් ඇතුළත සිටින භික්ෂූනමකට නො කියා ගම්නි හැසිරෙන්ට යෑම. මෙය කඨිනවිවරය ලැබූ හෝ කඨිනානිසංස අනුමෝදන් වූ භික්ෂූන්ට ලැබෙන එක් නිදහසකි (සප 820).

අනාමාස(මාඝ්‍ය)=ආමිෂ (=සපා) නො කවයුතු (කඛා 49[13]),

අනාමිකා=සුලැඟිල්ල ලඟ වූ ඇඟිල්ල.

අනාර්‍ය්‍ය=ආර්‍ය්‍ය නුවූ; පෘථග්ජන.

අනාවටමාර=1. නො වැසූ දොර, ඇති. 2. ඇති දොර නැත නො කියා දෙන (උප 176[3]).

අනාවරණඤාණ=සියල්ලෙහි ආවරණයක් නැති ව නො පැකිල පවතනා ඥානය. මෙය බුදුන්ට පමණක් තිබෙන්නකි (බුත් 29[18]).

අනාගැමි=අනාගාමි.

අනාගි(ඝී)=අනාගි (අමා 2. 117[17]).

අනි(මංතලේ†)=හානිය; නිරිහැරය.

අනික්=අන්‍ය (බඟ 26[11]). **-දා**=අනික් දවස; දෙවෙනි දින (බුත් 208[28]).

අනිච්ච=නිත්‍ය නො වන. **-අනුපස්සනා**=සියල්ල අනිත්‍යය යි නැවත නැවත නුවණින් සැලකීම. **-ලක්ඛණ**=සංඛාරයන් ගේ ඇති ව නැති වීම හෙවත් අන් අශුභ කට පෙරළීම නමැති ලක්ෂණ (අභි 204[18]). **-සඤ්ඤා**=සියල්ල අනිත්‍යය යන හැඟීම (බඟ 83[16]).

අනිච්චං(නි)†='අහෝ'!

අනිඤ්ජ=1. කාමපාවක් නැති; 2. බ්‍රහ්මචිත්ත.

අනිට්ඨ=අනිෂ්ට; නො කැමැති වූ; අයහපත් (බඟ 3[28]. සිද්ත් 177[8]). [(අමා 2. 90[17]).

අනින්=අනිත්‍ය. **-ලක්ඛණ්**=අනිත්‍යලක්ෂණය

අන්‍ත් (පූ 2. 3[24]. සඟ 13[6] දෑහි)='අනික්' ශබ්ද.

අනින්ත්‍රිය=ඉරිසියාව වැනි පැලෑටි ජාතියක් (යොග 2061).

අනිත්‍ය=නිත්‍ය නො වන; හැම කල්හි එකසේ නො පවතින. **-අනුදර්ශන**=අනිත්‍යානුපස්සනාව. **-විධි**=නිත්‍යයෙන් නොවන ආදේශය දිය; විකල්පවිධිය (පසා 28[28]).

අනිදස්සනරූප=රූපායතනය හැර සෙසු සත් විසි රූප (අභි 122[5]).

අනිද්දු=1. අනික් දවස; දෙවෙනි දින (පූ 2. 239[5]). 2. හෙටින් පසු දවස; තුන්වැනි දවස (සලී 1. 228[32]).

අනිද්‍ර=නිදි නැති.

අනින්ද=පහර දෙන.

අනින්ද්‍රියරූප=ඉන්ද්‍රිය වූ පසාදරූප හාවරූප, ශබ්දරූප යන අට හැර සෙසු ඉන්ද්‍රිය නොවන රූප විස්ස. [හැර ඉන්ද්‍රිය රූප දහය.

අනිපඵ(ඵප)නකරූප=කම්ජ රූප අවලෝස

අනිබද්ධ=නිරන්තර නොවන; එකට බැඳී නොපවතින. **-වාස**=නිතර නො විසී. **-සයන**=නිතර නො නිදීම.

අනිමිත්ත=1. නිමිත්ත නැති. 2. නිර්වාණය. **-අනුදර්ශනා, -අනුපස්සනා**=සංඛාරයන්හි ඇති අනිත්‍යස්වභාවය නුවණින් සැලකීම. **-ධාතු**=රාගාදි නිමිත්තරහිත නිවණ. **-විමොක්ඛ (ක්ෂ)** = නිත්‍යාදි විපර්‍යාසනිමිත්ත හෙවත් සංඛාරයන් නිත්‍ය සේ හැඟීම මුදන අනිච්චානුපස්සනාව.

අනිමිඝ = ඇසිපිය හෙලුම් නැති දෙවැදිහු. **-ලොචනපූජා**=පිය හෙලුම් නැති ඇසින් බලා සිටීම නමැති පූජාව (පූ 2.185[30]).

අනියත=එකාන්ත නුවූ; අනිශ්චිත. **-ආපත්ති**=අසවල් එක යම් නිශ්චය නැති ආපත්ති (ප්‍රාස 31[17]). **-ගතික**=නියත නොවූ උත්පත්ති ඇති; මරණින් මතු අසවල් තැන උපදිනැයි නියමය කොට කිය නොහැකි. **-පූජා**=ගෙඩිතුවාළ ආදියෙහි හටගන්නා සැරව. **-භුඤ්ජ**=එකාන්තයෙන් නොවන ලෙදුම් (පසා 6[11]). **-භවාඛ්‍ය**=එකාන්ත නුවූ භවාඛ්‍ය සිත්. **-මිඝදිට්**=අත් නොහැරීමට හොඳය සේ නියත නුවූ (=අත්හැරිය හැකි) ශාශ්වත උච්ඡේදදෘෂ්ටි (හෙසි 15[24]). **-යොග**=නියත නො වූ ලෙදීම; විත්තයකට නියමිත චෛතසිකයක් නියතවශයෙන් එහි නොලෙදීම. **-විවරණ**=කාලාදිය නොදක්වා 'පෙරුම් පිරුවොත් බුදු විය හැකි ය" යන්න වැනි නියත නුවූ ප්‍රකාශය (සද්ධ 58[2]).

අනියම්=1. නියම නුවූ. 2. අනිශ්චිත කාරණය (සපු 44[12]). **-අරුත්**=නියමයක් නැති අර්ථය. **-උවම්**=නියමයක් නැති උපමාව; "මෙය අසවල් දෙය හා සමාන ය. ඒ හා සමාන තවත් දෙය තිබේ නම්, ඒ ද මීට උපමා වේවා" යන්න වැනි සමාන කිරීම (සිය 87). **-පංඟ=අනියතකෝට්‍ඨ සඳහා දුන් ඉඛම් (G) -විදි**=විකල්පවිධිය; එකාන්තයෙන් ම නොවන ආදේශාදිය (සිද්ත් 32[1]).

අනියා=අන්‍යාගය; අශුභකර්ම (ශි සං 1.44[19]).

අනිරාකතීය=නිරාකරණය (=ප්‍රතික්ෂේපය) නොකරණ (පසා 41[24]).

අනිරුද්ධ=1. අනුරුද්ධ තෙරුන් වහන්සේ. 2. අනඛයාගේ පුතා. [(දපා 172[26]).

අනිර්වේදපූර්ව=නුවණින් විනිවිද නොදන්විරූ.

අනිල=1. වාතය. 2. සානුකැතැ. **-පථ=ආකාශය. -ඝිපු. -එරඛු= -විලුලිත**=වාතයෙන් කම්පිත (බපු 255[1]). [121[32]).

අනිවත්තන්=නැවත්විය නොහැකි (බඟ 33[28].

අනිවරණ=1. නිවාරණයක් නැති (දළ 4[28]). 2. කාමාදිනිවරණ නැති (දළ 35[10]).

අනිවාරිය(සලී 1. 396[7]).-(**වාෂ්**)=වැළැක්විය නො හැකි.

අනිවෘතනිමිත්තපද=එල නො දී නො නවත්නා පිළිපැදීම වූ ආශ්‍රේෂ්ඨාඛ්‍යාතකර්මාඛ්‍යාත.

අනිෂ්ට=ඉෂ්ට නුවූ; කැමැති නුවූ; අයහපත්. -**අනුස්මරන**=අනිෂ්ට දෙය විඳීම. -**ආලම්බන**=ඉෂ්ට නො වූ ආරම්මණය. -**ප්‍රසඞ්ග**=අනිප්‍රසාදය; රීත්‍යාදියත් අදහස් නො කළ දෙය හා සම්බන්ධ වීම (පසං 13[16]). -**මධ්‍යස්ථ**=ඉෂ්ට නුවූවත් මධ්‍යස්ථ ව පවත්නා රූපාලම්බනාදිය.

අනිඝ(නි)=අනිවවං; අඝෝ; අනේ; වී (පූ 2. 339[11].ජා 775[39] සද්ධ. 103[5]. කංඝෙ 12-82).

අනිඝන්?=අනෙඝත' ඛ. (බඟ 144[25]).

අනිච්=1. අනිත්‍ය (බඟ 34[22]). 2. අනිත්ත. 3. හිරු (රු 758).-**ලක්ඛණ**=අනිත්‍යලක්ෂණය.

අනිච්විප්පු=බලිඝාඝෙඝහි දී කියන පද්‍ය විශෙෂයක් (සිංඝකො).

අනීඝ=1. ශුද්ධිය. 2. ශුද්සෙනඟ (දඹම් 67[13]). 3. සමූහය. 4. ගමන් කරණ භවපඛ්කතිය. -**ඝ**=1. අනීඝයෙහි සිටින්නා. 2. රාජරක්ෂකයා. 3. අශ්වාරොහකයා (අවද 14[18]).

අනීඝ=උපද්‍රව නැති (වි. 3. 6[1-2]).

අනීතිඝ=1. නීතියක් නැති; නීතිය නො සලකන; නො භික්මුනු. 2. ඊති (=උපද්‍රව) රහිත. 3. නිවණ.

අනිද්ඝිතකම්ම=කර්‍මයක් විසින් කරන්ට අදහස් නො කළ කර්මය (සර 46[20]). [වක් නැති ව.

අනිවාරණේ†(නි)=නිෂ්ප්‍රයොජන සේ; හෙතු

අනු=1. ඔක්ක; ඔනුව (කව් 382.) 2. අනුපය; රිලඹනුල තුම්ය.

අනු(උ)=සමඟ, පසු ව, ඔස්සේ, අනුගත, සමාන, දෙවෙනි, හීන, කුඩා, පැහිරීම, පිළිවෙළ, දිග, සම්පූර්ණ, නැවත යන අර්ථයන්හි. -**අනුපස්සනා**=නැවත නැවත බැලීම; නිතර නුවණින් සැලකීම (වි 8 11[3-1]). -**ඇල**=ඔනුඇවය (වි 2. 913[3-24]). -**කඩන**=1. ව්‍යාකරණයෙහි අප්‍රසූත්‍රය කින් පද පූර්ණසූත්‍රයකට ඇද ගැනීම. 2. පස්සට ඇදීම. -**කථන**=1. පිළිවෙළින් කීම. 2. දෙවනු ව කීම. -**කථා**=පසු ව කරණ කථාව. -**කප්ප**=අනුක්‍රමයෙන් (බඟ 193[8]. අනුකප්ප + එන් = අනුකම්පායෙන්-සිව 38[35]). -**කම්**=අනුක්‍රමය (රු 319). -**කම්පක, -කම්පි**=අනුකම්පා කරණ. -**කම්පා**=අනුන් ගේ දුක් දැක සිත කම්පා කිරීම; කරුණාව. -**කම්පිත**=අනුකම්පා කරණ ලද. -**කම්ප්‍ය**=අනුකම්පා කට යුතු. -**කරණ**=1. අනු ව කිරීම; 2. සමාන කිරීම. 3. නිපාතාදියට සමාන, වරනැගිය හැකි සේ යොදූ ගත්, ශබ්ද. 4. 'විටි විටි, තට තට' යනාදි ශබ්ද. -**කෂීණ**=අනුක්‍රමඛණය. -**කාරකසහාය**=කාරක සහායක් විසින් පත් කරණු ලබන භූමිකාරකකර්මණබලය. -**කාර**=1. අනු ව කිරීම. 2. සමාන වීම. -**කාරී**=අනු ව ක්‍රියා කරණ. -**කාර්‍ය්‍ය**=අනුකරණය කළ යුතු. -**කාල**=ප්‍රථම කාලයට පසු ව පැමිණි කාලය (කාල + අනු කාල=කලින් කල. ශිසං II. 264[15]). -**කිරිය**=සමානක්‍රියා (බඟ 56[10]). -**කුර්‍ර**=සමාන (බඟ 51[12]). -**කුල**=1. ඉවුර දිගේ පවත්නා. 2. සුදුසු; යොග්‍ය; ගැළපෙන. -°**යාන**=යොග්‍ය වානය; නම්‍ය යන දිශාවට ම ගමන් සුළඟ (ජාස 438[3]). -**කූල්‍ය**=අනුකූලභාවය. -**කෘත**=සමාන ව කළ. -**කෘති**=අනුකරණය. -**කෘත්‍ය**=දෙවෙනි කට යුතු; සුළු ක්‍රියා. (නිකා 21[29]). -**ක්‍රම**=පිළිවෙළ. -°**දීපක**=පිළිවෙළ දක්වන (ජාඟ 26[27]). -**ක්‍රමණීකා**=සුවිපත්‍යය; අකාරාදි පිළිවෙළට වවන යොදූ යකස් කළ ලෙඛනය. -**ක්‍රියා**=සමානක්‍රියා (පසං 157[24]). -**ක්‍රොශ**=දයාව. -°**ආක්‍රෙෂප**=ආක්‍රෙෂපාලඞ්කාරයෙහි ප්‍රභෙදයක් (කාශී 2-157). -**ක්ෂුද්‍ර**=ක්ෂුද්‍රයට ද වඩා කුඩා; දෙගනාගාමී වූ දුර්භාෂිතාපත්ති (වි 1. 47[1-39]). -**ගත**=පස්සෙන් ගිය; සමඟ ගිය; සම්බන්ධ. -**ගතා**=භාග්‍යීව. -**ගති**=අනු ව යෑම; පස්සෙන් යෑම. -**ගතික**=අනු ව යන. -**ගම**=අන්වයය; සෙදීම; සම්බන්ධ කිරීම (පඤ්චි 154[17]). -**ගමන**=පස්සෙන් යෑම; සමාන වීම. -**ගම්‍ය**=අනුගමනය කළ යුතු. -**ගම්‍යමාන**=අනුගමනය කරණු ලබන. -**ගර**=(ශි සා I. 232[17]). -**ගහ**=අනුග්‍රහය. -**ගාමි(-ක)**=අනු ව යන. -**ඝිස**=අනුගත (බඟ 46[34], 160[2]). -**ගීත**=1. පසු ව කියූ. 2. නැවත කියූ (දඹම් 21[32]). -**ගුණ**=සමාන ගුණ ඇති; අනුකූල. -**ගුරු**=අනුග්‍රහය (සිය 65, 327). -**ඝෘත**=අනුග්‍රහ කළ. -**ග්‍රහ**=1. කරුණාව (සඟ 181[7]). 2. උපකාරය. -°**බුද්ධි**=කරුණාවෙන් යුත් අදහස. -**ඝ්‍රාහක**,

-ග්‍රාහි=අනුග්‍රහ කරණ. -ග්‍රාහ්‍ය=අනුග්‍රහ කට යුතු. -චර=අනු ව හැසිරෙන්නා; මෙහෙ කරුවා. -චරික=නැවත නැවත (=නිතර) හැසුරුණු. -ජ්‍යේෂ්ඨ=සුදුසු. -ජ්=1. පසු ව උපන්. 2. බාලසහෝදර. -ජාත්=අනුදන්නා ලද; අවසර දුන්(කුදු 201). -ජාත=1. පසු ව උපන්. 2. සමාන ව උපන්. -°පුත්‍ර=පියාට සමාන ව උපන් පුතුයා. -ජීවි=අනු ව ජීවත් වන; යටතෙහි වසන. -ඤ්ඤ(ඤා)=අනුදැනීම; අනුමත කිරීම. -ඤ්ඤෙප= අනික් ක්‍රියා වකට අවසර දීමෙන් එයින් අන්‍යක්‍රියාවක් වළකන කාව්‍යාලඞ්කාරය (සිය 185). (-ඊඤ්ඤත-ශි සං II. 264[11]), -ඤ්ඤත=අනුමත කළ; එකඟ වූ. -ඤ්ඤු=අනුඥව (බගැ 42[18]). -ඩිකා=ටිකාවක නිබෙන දුර්බෝධස්ථාන සුබෝධ කිරීම සඳහා ලියූ ව්‍යාඛ්‍යාව. -ණාන=කිරීම. -කම්මණ=නැවත නැවත කළයුතු කිරීම. -කාප=පසුතැවිල්ල (වි 1. 499[2-1]). -කාල=ප්‍රධානකාලය අනු ව ගිය කාලය. -තෙර, -ථෙර=දෙවෙනි තෙරුන් වහන්සේ (අමා 2.85[1]). -දත්=අනුදන්නා ලද; අවසර දුන්; අනුමත කළ. -දර්ශන(නා)=නැවත නැවත දැකීම හෝ නුවණින් සැලකීම. -දාශ=මහාදාශයක් බෙදූ කුඩා කොටස්. -දල=කුඩාපෙති. -දහන=දැවීම; පිලිස්සීම. -දික් (-දිශ)=අනුදිශා. -දිවි=අනුජීවියා; සෙවකයා (රූ 328). -දිශා=මහාදිසාවන් අතර වූ ඉසාන, ග්නිකොණ, නිරිත, වයඹ යන දිශා හතර. -දු(බගැ 138[4]), -දුත=1. දෙවෙනි දූතයා. 2. ග්හිගෙදූ කාමා කරවීමට යන භික්ෂූන්ගේ සමඟ ඇවැත් දෙසුම් ආදිය සඳහා යවනු ලබන භික්ෂූන්. -ඉදස්=අනුදිශාව (මුව 37). -දෘශ=කරුණාව. -දර්ශන = දෙශාරෝපණය; වොදනාව. -දූත=මාත්‍රාවෙකින් හතරෙන් පංගුවක් වූ කාලය -ධම්, -ධර්ම=ප්‍රධානධර්ම යට අනුගත වූ හෝ අනුකූල වූ ධර්මය. -ධාවන=අනු ව දිවීම. -ධ්‍යාන=නිතර කළයුතු කිරීම. -නද=ඝෝෂාරාව. -නාශ= 1. ඇල්ම; රාගය (දළ 44[21]). 2. හික්මීම. 3. ගෞරවය. -නා=අනුනාසික (සර 304[9]). -නාද=ඝෝෂාරාව (සර 34[26]). -නාශක=දෙවෙනි නාශක; උපප්‍රධාන (නිකා 211[11]). -නාසික=නැහැයට අනු ව ගිය. -°අක්ෂර=නැහැයෙන් උච්චාරණය වන ඞ්ඤවණ්ණ හා ඤ්ඤාදක්ෂර. -පද වෑ(ක්‍රි. වි.)=පියවර අනු ව; පසුපස්සෙන් (ධප්‍ර 291[22]). -පදඛණ්ඩිදඝීනා=ස්පර්ශාදිධර්මයන් වෙන් කොට බෙදූ වෙන වෙන සුවරූපයෙන් ගෙණ අනිත්‍යාදිවශයෙන් සැලකීම (වි 4. 391-19). -පදික=පියවර අනු ව යන. -පරිවර්තන=අනු ව පෙරළෙන හෝ පවතින. -පරිවර්තිත=අනු ව පැවැත්වූ. -පශ්‍යන්=අනු පස්සනා (වි 8. 232-[3]). -පස්සනා=1. නැවත නැවත බැලීම; නුවණින් නිතර සැලකීම (අභි 205[13]). 2. අනුරූප වූ දර්ශනය. -පාකාර=අනුප්‍රාකාරය (උමං 103[26]). -පාඩා=ගක්ක. -පාත=1. අනු ව වැටීම හෝ නැවත නැවත වැටීම. 2. ගණිතයෙහි ත්‍රෛරාශිකවිධිය; යුග්මනිෂ්පාදනය. -පාන=බහෙත් සමඟ ගන්නා මිපැණි ගිතෙල් ආදි ප්‍රතිවාපය (යොග 1996 අෑ). -පාලක=රකින. -පාලන=නිතර රැකීම. -පාලයිතව්‍ය=නිතර පාලනය කටයුතු (වි 5. 317[2-32]). -පාලිත=නිතර රැකි. -පාලෙතබ්බ=රැක්ක යුතු. -පිළිම=කුඩා පිළිම (ශි සං iv. 101[14]). -පිළිවෙත්=අනුකූල වූ ප්‍රතිපත්ති (සඟ 5[27]). -පිළිවෙල=නියම ක්‍රමය (සර 40[9]). -පුබ්බ=පිළිවෙළ. -°ගතතාත්ත=පිළිවෙලින් මඟත් වූ ගාතු හෝ අවයව ඇතිබව. -°ඔතුලිත්ත=ක්‍රමයෙන් සිහින් වූ ඇඟිලි ඇතිබව. -°රූවිරගතතාත්ත=පිළිවෙලින් මනොඥ වූ ගාතු ඇති බව. -සූ=පිළිවෙල (රූ 319). -සූකිය=අනුපූර්වකථාව (බගැ 331[17] අෑ). -සූවිවූ†=ඉකු ඇවය පවලැවීම. -සූළු=පළමු වැන්න අනු ව යන; ක්‍රමානුකූල. -°ඤ්ඤා=දැනකථා ශීල කථාදි පිළිවෙලට කරණ ධර්මදේශනාව. -°ප්‍රඥාභූමි=පිළිවෙලින් ශ්‍රේෂ්ඨ වූ කාම-රූප- අරූප භූමි (වි 5.254[2-11]). -°විහාර=පිළිවෙලින් සමවැදිය යුතු රූපාරූපාවචර ධ්‍යාන අට හා නිරෝධසමාපත්තිය දැයි යන නවය (බුත් 28[25]). -°සමාපත්ති=නිරෝධ සමාපත්තිය (වි 4. 205[1-19]). -පෙති=කුඩා මල්පෙති (සද්ධ 76[218]). -පොෂණ=ආහාර පානාදිය දීමෙන් ඇති දැඩි කිරීම. -පොෂ්‍ය=පොෂණය කටයුතු. -ප්(පපි)ඝාණි=ප්‍රිය කථා කරණ. -ප්‍රඥප්ති=මුල දී පැණවූ ශික්ෂා පදයක වෙනසක් කරණ දෙවෙනි පැණවීම. -ප්‍රදාන=නැවත නැවත දීම. -ප්‍රබන්ධ=පිළිවෙළට සම්බන්ධ වීම. -ප්‍රභාව=තෙජස.

-ප්‍රවිෂ්ට=ඊවිසුනු; වැදුනු. -ප්‍රවෙශ(නා)=පිවිසිම.-ප්‍රවුජිත=අනු ව පැවිදි වූ.-ප්‍රාඝාර=පදනම; කැරෝරුව (දජා 187⁶, 292¹³). -ප්‍රාතිභාශ්‍ය=දෙවෙනි හෝ ලංවූ ප්‍රාතිභාශ්‍ය. -ප්‍රාලඝ=පිළිවෙළින් පැවිණ. -ප්‍රාශ=කැවත කැවත සමාහාක්ෂරාංදිය යෙදීම. -ප්‍රිය වචන=අන්‍යාගාට ප්‍රිති උපදවන කථා (උපා 163³²).-බද්ද, -බද්ධ=1.නිතර බැඳී පවත්නා. 2. පසුපස්සෙන් ගිය; පිරිවැරූ (සද්ධ 53²⁵). 3. ලුහුබැඳි (කඛවි 25²⁸). -°ව්‍යාධි=මුල් වූ ව්‍යාධියක් නිසා ඔට ගන්නා ව්‍යාධි (වි 1. 234¹³). -බන්=අනුබැඳි.-බ්බිධ=1.සම්බන්ධ. 2. බැඳී පවත්නා ලකුණ. 3. (ව්‍යාකරණ යෙහි) යම් යම් ප්‍රයෝජන තකා ලකුණු වසයෙන් යොදනු ලබන අකුරු. -බන්ධන (නා)=ලුහුබැඳීම; පසුපස්සෙන් යෑම. -බද්ද=නිරන්තර. -බඳන=ලුහු බඳින (සිව 21³³). -බල=1. රුකුල; උපකාරය. 2. පසුබලය; ප්‍රධාන යුද්ධසෙනාව අනු ව යන දෙවෙනි සෙනාව. -බ්‍රූ=1. අනුභාවය; තෙජස. (ධඟ 84²⁷). 2.වැළඳීම (බ්‍රූ+ඉන්=බැව්හින්). -බුද්ධ, -බුද්ධ=1. අවබොධ කළ. 2. දෙවෙනි බුදු; බුදුන් වැනි (ශි සං I. 31⁹). -බොධ=1. අවබොධ කිරීම. 2. කාමාවචර මහා කුශලචිත්තයෙහි යෙදුනු ප්‍රඥාවෙතසිකය. -බ්‍යඤ්ජන=අනුව්‍යඤ්ජන. -බ්‍යඤ්ජිත=ලකුණු කළ; අන්‍යයන්ගෙන් වෙනස් කළ. -බ්‍රූහණ, -බ්‍රූහණා=වැඩීම; දියුණු කිරීම (ඒ 1. 524²-³⁵). -බ්‍රූහිත=වැඩූ (වි 2. 785¹-²).-භව=1.ඉඳීය ගොවර වූ ආලම්බන යන්ගේ රස විඳීම; සිහි කිරීමක් නැති ව ඇති වූ ප්‍රත්‍යක්ෂ අනුමාන උපමා ශබ්ද වශ යෙන් වතුර්විධ වූ දැනිම. 2.පරිභොග කිරීම; වැළඳීම.- °ව්‍යාකු=පරිභොග කළ යුතු වසතු. -°භංගතී=පරිභොග කිරීම නමැති එකතු වීම (ජං ස 146¹⁶). -භවන=වැළඳීම. -භවනීය=අනුභව කටයුතු.-භවරූපඝනතා= අනුභවය කරණ කතිය; ප්‍රයුකත හෝ ප්‍රයෝජක නොවන ශුද්ධකතිය. -භාවු(ව)=තෙජස (ධඟ 34¹). -භාව=1.තෙජස; බලය (දළ 18⁷. සඟ 31³⁰). 2. ආකෘතිය; සිතෙහි අදහස් අනු ව පිටතට පෙණෙන මුහුණු පැහැය.වෙනස් වීම් ආදිය.-°සම්පත්=තෙජස නමැති සම්පත්තිය (පඤ්ච 81⁹. බජ 130¹⁹). -භාෂණ=පසු ව කීම; කීවක් දෙවනු ව කීම. -භාෂා=මහාභාෂාවකින් බිඳී ගිය දෙවෙනි භාෂාව. -භුක්ත=වැළැදූ. -භූත=අනුභව කළ (බජ 178¹⁵). -°පූර්‍ව=කලින් විඳි දෙය. -°පූර්‍වසඤ්ඤා=පූර්වයෙහි අනුභූත අරමුණු පෙණෙන සිහින (සර 420¹⁴). -භූති=වැඩීම; දියුණිම. -භෝග=පාවිච්චි කිරීම (පූ 2.401⁹). -°මඤ්ඤ=අනුභව යට සුදුසු බාහ්‍ය යොජ්‍ය ලෞකික පෙය සාශනීය යන පඤ්චවිධ ආහාරවර්ග (සද්ධ 681²¹). -මං(ඟ)=පසු මාංශය (වෙස 197). -මත=1. අනුමතිය. 2. අනුදත්. -මති=අනුදැනීම; එකඟ වීම; මැනැවැයි පිළිගැන්මිම. -°ඝාපප=පසු ව ආ භික්ෂූන්ට දන්වා අනුමතිය ලබා ගණිමුඹි කියා, සීමාව තුළ අත්පසට නොආ උපසම්පන්නයන් සිටිය දී (වෙන් ව) සඞ්ඝ කම් කිරීම වරද නැතැ යි වැදැරට භික්ෂූන් විසින් ඇති කළ විනයවිරුද්ධකල්පනය (මව xvii. බජ 302²⁶). -°දෘශඤ්ඤ=අනුමතිය දෙන; අනුමත කරණ (අමා 2. 59¹⁹). -මන්=අනුමත (සිය 155). -මන්=අනුමානය (ජාගැ 9²⁸). -මානා=1. අනුමත කරණ. 2. ආවිඤ්ඤ නොකරණ නමුත් දෙන වසතුව තුෂ්ණීම්භාවයෙන් ඉවසන (පසං 41³²). -මාන=නුදුටු ඵලය හෙතුන් අනු ව සලකා නිශ්චය කිරීම; නොදත අනුමෙයය හෙවත් සාධ්‍යය ලක්ෂණ තුණක් ඇති හෙතු අනු ව සලකා දැන ගැන්මිම; අප්‍රත්‍යක්ෂ වන බැවුන් නොසනිටුහන් ව (අයිරි ව) හඟනා බව. 2†=සැකය. -°ඤාන, -°බුද්ධි=අනුමානයෙන් ඇති කරගත් දැනිම. -°ආදෘශම්=මෙ පමණ එය හැකි ය යි අනුමානවශයෙන් සැලකූ අංදශය (සපු 199²²). -°සිද්ධි= හෙතු.අනු ව ඵලය මැන ගැන්මෙන් හෙවත් නිශ්චය කිරීම (අනි 141¹⁹). -මාර්ජන=1. නැවත නැවත පිරිමැදීම-සපයි කිරීම (වි 1.499³-⁴). 2.නැවත නැවත විමසීම (අමා 2. 52³⁷). -මැති=අනුමතිය; කැමැත්ත. -°බෙහෙක්=කැමැත්ත නමැති බෙහෙක් (සර 34²²). -°රාල=දෙවොලයෙහි කපුරාල (ඉසිංඅ). -මිත=අනුමාන කළ. -මිති=අනුමානය. -මෙවැන් (අනා. 83³⁶), -මෙවුනි (වි 1. 331²-⁹), -මෙවෙනි (සද්ධ 13²⁵)=අනුමොදනාව. -මෙවුනිබණ= අනුමොදනා සඳහා දෙසනු ලබන ධර්මය

(බගැ 73[30]). -මෙජ?=මඛය (කාශි 2-311). -මෙඝ=අනුමාන කට්ඨත්ත, හෙතු අනු ව සොඝා ගත යුතු ඵලය; දනඝන යුතු විශෙෂධර්මය සහිත පදර්ථය -මොචනු= අනුමොදනා කිරීම (සිබ 66-67). -මෝ= අනුමොදනාව (දඝම් 267[5] අෑ.) -මොදන (නා-කාශෙ 9-40)=1. කළ ක්‍රියාව අනු ව සිත සතුටු කිරීම. 2. දන් දීම් ආදියෙහි අනුසස් දක්වීම වශයෙන් කියන බණ (බගැ 34[26]). 3. අනුත් දුන් පින් ගැණුම (කාශෙ 9- 47). -මෝදන්=අනුමොදනාව (දඝම් 142[9] අෑ). -යන=අනු ව ගමන් කරණ (බගැ 46[31]). -යාග=මහායාගයකට අනු ව කරණ දෙවෙනි යාග (අමං 2. 62[10]). -යාත=අනු ව යන ලද; පිටිපසින් ගමන් කරණ ලද; පිරිවැරූ (අමං 2. 163[22]). -යායි=අනු ව යන. -සුඤ්ඤ (ත්තන)= 1. යෙදූ; මෙහෙයූ; පත් කළ. 2. ප්‍රශ්න කළ. -සුඤ්ඤන=1. නැවත නැවත යෙදීම. 2. විචාරීම. -සොඝ=1. ප්‍රශ්නය; වොදනාව (වි 1. 36[1-1]). 2. නැවත නැවත යෙදීම (සර 21[28]). 3. නිගමය. -සොඝි=නැවත නැවත යෙදෙන; දඤ්. -රඤ්ඤ=ඇලුතු; සෙනහ කළ. -රඤ්ඤණ= නිතර ආරක්‍ෂා කිරීම. -රජ්ජ=දෙවෙනි රජ; යුවරජ. -රඤ්ඤන=පිණවීම. -රඤ්ඤිත= සතුටු කළ. -රත=ඇලුනු. -රති=ඇල්ම. -රහ, -රාග=1. ආලය (සද්ධ 215[4]). 2. රතුපැහැය (ස්තු 36[4]) -රාඛ=එනම් නැකැත. -°පුර=ලඞ්කාවෙහි පුරාණ අග්‍රරාජධානිය. -°පුර නුවර='අනුරාධපුර' නමැති නගරය. -රාව=ඝණ්ටාවකව ගැසූ ශබ්දයට පසු ව පවත්නා ශබ්දය වැනි ශබ්ද. -රිවු=අනුරූප (බගැ 265[9]). -රූප්=අනු රූඩි (බගැ 154[20]). -රූත්=1. අභිජ්ඣා, අජ්ඣ ය අනුරූප වූ (සිදත් 343). 2. අනුරූඩි නෙරුන් වහන්සේ. -රූඩ්ඪ=අනුරූඩි. -රූ= අනුරූප. -°කිරියා=අනුරූපක්‍රියා; සමාන ක්‍රියා (බගැ 56[3]). -රූප=යොග්‍ය; සුදුසු. -රෙද්=අනුරෙඛය (බගැ 156[6]). -රෙඛ= 1. අනුගුණ (පඤ්ච 113[24]). 2. සෙනහය; රාගය. -රෙඛි=අනුරෙඛය ඇති. -ලඤ්ඡ= අනුව්‍යඤ්ජන. -ලපන, -ලාප=නැවත කීම. -ලිත්ත=ආලෙප කළ; ගෑ. -ලෙපන= විලෙවුන් ගෑම. -ලොම්='අනුලොම' බ. -°වඤ්ඤද=ප්‍රබාන බාන්‍යඝන්ව අනුකූල වන හුරුහැල් ගොඛහමු වරාදෙරි යන බාන්‍ය (සිබ 49[14]). -°පටි=නිගමින පටිවලට අනු කූල (=සමාන) වන පටි (සිබ 71[4]).-°පරිජ්= ප්‍රබාන්‍යපාරාජිකාපත්තීන්ට අනුකූල වන ලඝුපරිජ් ආදි පාරාජිකාපත්ති ඔතර (සිබ 30[4]). -°පිළිසමුපා=මුල් වූ අවිජ්ජාවෙහි පවත් අඟ වූ ජරාමරණ නෙක් නියම පිළිවෙළට දෙසූ පටිච්චසමුප්පාදය. -ලෝම= 1. යථාක්‍රමය; නියම පිළිවෙළ; මුල සිට අගට යෑම. 2. යොග්‍ය. 3. අනුගත; දෙවෙනි. 4. නැමෙන; නැළුපෙන. 5. ව්‍යාන මාගීවිත්තවිපිත්හි උපවාර හොතුතු විත්ත යන් අතර යෙදෙන සිත නොහොත් හොතුතුවිත්තයට පළමු ව යෙදෙන කාමාව චර ජවනවිත්ත දෙක හෝ තුණ. 6. පරිවාර පාලිය (පගැ 23[28]). -°ක්‍රම=මුල් සිට අගට යෑමේ ක්‍රමය. -°ඤාණති=අනුලොමඥානය. -°චින=අනුලොම නම් වූ සිත්. -°ඤාන= පළමු ව පැවැති විදර්ශනාපරම්පරාවට හා පසු ව උපදනා මාගීවිත්තයටත් එකඟ ව- අවනත ව- පවත්නා, අනුලොමවිත්ත යන්හි යෙදෙන, ප්‍රඥාවෙතසිකය. -°නය= අනුලොමක්‍රමය. -°ප්‍රතිපද=සුදුසු පිළිවෙත වූ ආර්‍යමාර්ගය. -°ඵතිලොමයමක-මූල සිව අගට ද අඟ සිට මුලට ද එක සේ කියවිය හැකි දුෂ්කර පද්‍යබන්ධ විශෙෂයක්(කව් 447). -°භවුඤ්ඤා=අනුලොම් වූ රෙඟ සහිත බැම ඇතිබව. -ලොමන=නිසි පරිදි පැවැත්වීම. -ලොමිඤ්ඤානති=අනුලොම ඥානය (බගැ 160[5]); ශාශ්වතඋච්ඡෙද දෘෂ්ටින්ට නොං පැමිණ හෙතුඵලදර්ශන යෙන් සියලු සංස්කාර ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්න ය හි උපදනා සම්‍යග්දර්ශනය (බුත් 253[12]). -ව (ක්‍රිවි)=අනුගමනය කොට; (අනු ව නොදන්නා ලද සසරවට- වි 1.341[3-13]). -වඤ්ඤ= 1. මදක් නැමුනු. 2. ඉතා නැමුනු. 3. සිව් රාශියෙන් මුල් රාශියත් ඉක්මවා ඊලඟ රාශියට යන. (එක් රාශියක සිටි ග්‍රහයෙකු ඊට පළමු රාශියට ගෑම වක්‍ර වීමකි. එකිනුත් පළමු රාශියට ගෑම අනුවක්‍ර වීමකි). -වත්ත (නී)න=අනු ව පවතින (බගැ 30[7]). -වපු?= අනුකම්පාව (බගැ 193[17]).-වඤ්ඤන=1.අනු ව පැවැත්ම. 2. (ව්‍යාකරණයෙහි) ප්‍රථම සූත්‍ර යන්ගෙන් පද ගෙණ පසු සූත්‍ර හා යෙදීම. -වඤ්ඤනීය=අනු ව පැවැත්විය යුතු. -වඤ්ඤි

අනු ව පවතින. -වර්ණිත=අනුවර්ණනය කළ. -වසුන්=අනුවාසනා(යොග 489.1348). -වාත=1. අනුකූලවාතය (දහම් 38[16]). 2. යටි සුළඟ. -වාද=1. නැවත කීම. 2. ව්‍යාඛ්‍යානය; භාෂාපරිවර්තනය. 3. දෙශ්‍රණය; වොදනාව. -°අධිකරණ=වොදනා කිරීම නමැති අධිකරණය; නඩුව. -වාදක=අනුවාද කරණ. -වා=සිවුරෙහි නුවාව හෝ වාටිය. -වාපත්=නුවාඅත්ත (අන්වාපත්-කුදු 54). -වාසන=1. තෙල වසතිය; බඩට තෙල් විදීම (යොග 3941). 2. සුවද කැවීම. 3. දුම් ගැස්වීම. -වෑංජන=අනුව්‍යඤ්ජන (බුදු 305). -වෑනි=අනුවර්තී. -විවරිත=නැවත නැවත හැසුරුණු. -විජ්ජක=පරීක්ෂා කරණ; නඩු විසඳන. -විතක්කණ=නිතර කල්පනා කිරීම. -විධාන=1. පැවැත්වීම; කිරීම. 2. පැවැත්මට නිමිති වීම (වි 5. 316[2-1]). -විධායක, -විධායි=පවත්වන; කරණ. -විඤ්ඤුන්=අනුව්‍යඤ්ජන (කාඥෙ 1-103). -විලොකන=නැවත නැවත බැලීම හෝ සැලකීම. -°ඤ්ඤූන=අනුවිලොකනය කරණ නොහොත් අනුවිලොක්නයෙන් වූ නුවණ. -විසි=වසඟ වූ; ගවත් වූ. -වෘත්ති=අනුවර්තනය. -වෘත්ත-අනුවර්තනය කළ. -ව්‍යඤ්ජන=1.ශරීරාවයවාදීන්ගේ ආකාර හෝ හැඩහුරුකම් (වි 1. 641-[35]). 2. එකිනෙක ව්‍යඤ්ජනාක්ෂර (කඛා 62[29]). 3. මහාපුරුෂ ලක්ෂණයන්ට දෙවනුව සිටි ලක්ෂණ ප්‍රකාශක කුඩා ලකුණු (විසුද්ධ-ඛුත් 243, 244. ඛප්‍ර 13). -°ශ්‍රාණි=ශරීරාවයවයන්ගේ ආකාරය සිතට ගන්නා. -ශය=සිතෙහි ලැග ගෙණ මෙන් පවත්නා, ප්‍රත්‍යය ලැබුනු විට නැඟී සිටින, කාමරාගප්‍රතිඝාදි කෙලස. -°අවසථ=අනුශය වූ අවස්ථා ඇති; සිතෙහි ලැග නිදන්නාක් මෙන් බලවත් නොවී පවත්නා (වි 6. 139[2-34]). -°ආක්ෂේප=ආක්ෂේපාලඞ්කාරයෙහි ප්‍රභේදයක් (කාශී 2-162). -ශාසක=අනුශාසනා කරණ. -°ශ්‍රේෂ්ඨ=අනුශාසනා කිරීමෙන් රජෙකු වැනි වූ අය (නිකා 27[26]). -ශාසන(නා)=නැවත නැවත කරණ අවවාදය (වි 2. 816[2-38]). -ශාසනා=අනුශාසක. -ශාස්‍ය=අනුශාසනා කුවයුතු. -ශික්ෂණ=1. අනු ව ශික්ෂිම 2. නැවත නැවත ශික්ෂිම. -ශික්ෂිත=අනුශාසනා කළ. -ශිෂ්ටි=අනුශාසනාව. -ශිෂ්‍ය=දෙවෙනි ශිෂ්‍යයා. (මිට ශිෂ්‍යයාගේ ශිෂ්‍යයා ය යි වරදවා අර්ථ කියති. එය 'ප්‍රශිෂ්‍ය' යන්නෙහි අර්ථය යි). -ශීලන=පරිශීලනය කිරීම; නැවත නැවත කිරීම. -ශොක, -ශොචන=නැවත නැවත ශොක කිරීම; විත්තසන්තාපය. -ශ්‍රව(ණ), -ශ්‍රැති=පරම්පරාවෙන් ඇසීම; ආරංචියෙන් ඇසීම. -ශ්‍රවාර්‍ය=ආරංචිය නමැති තේරුම. -ෂඩ=1. ඇලීම. 2. දැඩාව. 3. විපර්‍යාසය; ප්‍රතීඵලය. 4.එක් නැනා තත්වූවක් එසින් අනිත් නැනාකට ගෙණ සම්බන්ධ කිරීම. -ෂඩ්ඛ්‍ය=අප්‍රධානවශයෙන් පැමිණි. -ෂ්ඨුහ්=පාලිසංඥානවචනයන් ශාසනයට අගත් පාදයකට අතුරු අවක් ඇති ඡන්දස. -ෂඨාන=1. කිරීම. 2. පැවැත්ම. -සඤ්චරණ=අනුව ඇවිදීම; හැසිරීම. -සන්ධාන=1. ගැළපීම; සම්බන්ධය (ජාගැ 35[17]). 2.සංසන්දනය(වි 8.128[2-12]). -සඤ්ඤ-සඳ=ගැළපීම; සම්බන්ධය. -සය=අනුශය(ධගැ 1[25]. 265[13]). -සඬ්=පාදරෝගයක් (යොග 3390. මංඛව නිදානසන්නයෙහි 279 පිටුව ද බ). -සර=1. අනුසාරය (ධගැ 8[21]). 2. සිහිය (රූ 119). 3. අනුවර. -සරණ=අනුගමනය. -සසුන්=1.අනුශාසනාව; නොකළ වරද නොකරණ සේ භික්මවීම. (ධගැ 22[16]. 142[11]). -සස්=අනිසංසය; ඉෂ්ටවිපාකය; බලය. -සස්නා=අනුශාසනා කරණ. -සස්ලි=(<අනුසසිලි <අනුසස්+ඉලි)=අනුශාසනාව (සිඛ 42[27]). -සාසනී ලුව(යොග 3390)= 'අනුසාසි යසි දනුව' ගු ග්‍රන්. -සාඝික=නිදන. -°රෝධ=හෙතු ලැබුනු වහා ම ඉපදීමට සුදුසු ව, සුව නොවී, නිදන්නාක් මෙන් පවතින රොගය (ධගැ 124[26]). -සර=අනුගමනය. -සාරක, -සාරි=අනු ව යන. -සාවණ(න)=1. ඇතැයි යට පසු ව අස්වන කම්වාක්‍යය (කඛා 104[14].) 2. කම්වාක්‍යය කීම (කඛා 161[8]). -°සම්පදා=කම්වාක්‍යය නිසි සේ කීම. -සුසුම්=අනුශාසනාව. -සිහි=අනුස්මෘති. -සොතගාමි=1. යටිහොඟට (=දියපහරෙහි යටි අතට) යන. 2. කාමසෙවනය කොට අපායට යන (බප්‍ර 148[38]). -ස්ථරණ=පැතිරීම. -සරණ=සිහි කිරීම. -සම්භරක=සිහි කරවන. -සම්භති=සිහි කිරීම. -°සඤ්ඤා=නැවත නැවත සිහි කිරීමට සුදුසු බුදු ධම්ම සඞ්ඝ සීල වාග දෙවතා ඡන්න කරුණු

සය (බුත් 28⁵). -සංචාර=බිඳුවණීය. -සාසති=1. නිතර සිහි කිරීම. 2. එසේ කිරීමට අරමුණු කරගත යුතු කරුණු. -සාසවාසී?=අනුශ්‍රවාසී (බඟ 24¹⁰). -හස්=අනුභාවය (සුස 177). -හෝගැමි=අනුසොතගාමියා.

අනුසඤ=කාමුක (සංසිංකො)

අනුසඤදුළු?=අඬු කදුළු? "අනුකදුළුමුහු මුහුණු ඇති"- (අවදා-වෘ³).

අනුස්ඛක්ඛතුලි(ථූප 419)="අනුක්කම් තුණ්ඩි"

අනුස්ඛාන්=පන්ජාතියක්.

අනුස්ඛාම=බෙරවෙසෙසක්(දඹ 5²⁷). (T L නි 'ගාංගනාදෙයනි හෝ වාදනයෙනි අලඞ්කාරය')

අනුහනා=උහන නොවූ; නොං කිශු. -කතීං=අංඛ්‍යාතාදියෙන් නොකී කතිය; කම්කාරක ක්‍රියාවෙහි කතෘවාචිපදය. -කම්=කතෘ කාරකක්‍රියාපදයෙහි කර්මය. -සම්භවයාසී=නොකි දෙය එකතු කිරීම නිවැනි අර්ථය හෙවත් ප්‍රයෝජනය.

අනුණ=1. අනුව යන. 2. උතුකළ දෙහි අැඹුල්. 3. †=ඕජස (බෙලි අනුණ).

අනුත්තිත=උච්චාරණය නොකළ.

අනුත්තුවාරණ=නොං කියා හැරීම.

අනු-ජන්(ධා)=අනුදනීමෙහි. සඤ. අනුජනී; අනුජනිත්; අනුජති, අනුජතු. 'අනුජත්'. ඛ.

අනුඤාන=නොං නැඟිට්ටම. -සෙය්‍යා=නැවත නොං නැඟිටින නින්ද; මරණය කෙළවර කොට ඇති නින්ද (සඩ 138²⁷).

අනුතත්, අනුතත්ත(සැවුල් 138), අනුතත් දහ, අනුතත්දහතල=අනවතප්තවිල.

අනුතප(ත්) (නෛක්‍රි)=අනිත කල්හි.[නොං ගත්.

අනුතුජ්=යෘතුගුණ වූ ශීතොෂ්ණයෙන් හට

අනුතුරු=1. අනුත්තර; ශ්‍රෙෂ්ඨ(බඟ 84 ⁴). 2. අනන්තර (බඟ 48¹⁰). 3. උතුර නොවන; දකුණ (සැළ-13).

අනුත්ත(ත්තර)ර=1. නමංට වඩා ශ්‍රෙෂ්ඨයෙකු නැති; අසමාන (බුදු 267). 2.ලොකොත්තර ධර්මය (අභි 18⁵).

අනුත්තරීය=1. ඉතා ශ්‍රෙෂ්ඨ. 2. නව ලොකොත්තරධර්මය. 3. ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ දැසෙන සවණ ලාභ සික්ඛා පාරිවරියා අනුස්සති යන කරුණු සය (බුත් 28⁸). -හෙතු=ලෞවු තුරු දහමුන්ට හෙතු වන (වි 5.273³-⁴).

අනුත්තාන=උඩුකුරු නොවූ; නොං පැහැදිලි. ගැඹුරු.

අනුත්පාද=1. නොං ඉපදීම. 2 ඉපදීමක් නැති. -නිරෝධ=කෙලඟයන් හෝ දුක් නැවත නුපදනා සේ වනසංලීම.

අනුත්පාදඛ්‍ය='අනුත්පාදය' යන නම් ඇති.

අනුත්සදඤාත=අධික නොං කළ (ඔප්ප 35²⁶).

අනුදඤ=දිය නැති.

අනු-දන්=අනුදනීමෙහි. 'අනු-ජන්'දය මෙනි.

අනු-දුව=අනුබාවනයෙහි (ජාඟ 227¹⁰). 'දුව' දය මෙනි. [කරණ (රූ 420).

අනුනු=1.අනුනය; රාගය (බඟ 150⁸).2.වසඟ

අනුනුවම=අන්‍යොන්‍යොපමාව; උපමාන උපමෙය එකිනෙකට සමාන කිරීම (සිය 85).

අනු-නො-දන් (ධා)=නොං අනුදනීමෙහි (සඩ 615¹³. කඛ 89¹⁵.දඡ 3.³⁰.කනි 15¹⁶). 'දන්' දය මෙනි.

අනුන් පිවමස්කන=පරපිඹිමංසික; නැති නැන නුගුණ කියන (වි 1. 104¹-¹⁴).

අනුන් මත්තේ=අනුන් ඉඳිරියෙහි; අනුන් අසු කරුණු සඳහා (මනි 44¹⁴).

අනුප=අනුපය; ජලබහුලභූමිය (අමං 2.46¹⁴)

අනුපවයරාශි (°ඣාන)=ජන්මපතුයෙහි 1. 2. 4. 5. 7. 8. 9. 12 යන තැන්.

අනුපඛීතගඛිනරක=නිරයක් (මනි 64²¹).

අනුපදිසෙස්
අනුපධිසෙස්
}=උපධිනම්වූ කාමයකෙලෙස අභිසංඛාරයන්ගේ ඉතිරි වීමක් නැති නිර්වාණය.

අනුපම=උපමා රහිත; අසමාන.

අනුපමෙය=උපමා නොං කට හැකි; අසමාන.

අනුපලඛ්ධි
අනුපලම්භ
}=නොලැබීම; ඉන්ද්‍රියගොචර නොවීම; නොං දැනීම. [රහිත.

අනුපවාද=දොසාරෝපණ නැති; උපවාද

අනුපවෑදි=උපවාද නොං කළ. නොං ගැරහූ (රූප 1 186¹⁷)

අනුපසපන්
අනුපසම්පන්න
}=උපසම්පන්න නුවූ.

අනුපා=නොං ඉපදීම (බඟ 34²⁴, 40²⁰.)

අනුපාදුපිරිනිවන් (බඟැ 166[28]) } = අනුපාදු
අනුපාපිරිනිවන්(බඟැ 155[29]) } පරිනිබ්බාණය.

අනුපාදුවිඤ්ඤවිමොක්ෂ = තෘෂ්ණාදිය හෝ භවොත්පත්තිය නො ගෙණ විත්තය මිදීම (පි 1. 531-[3]).

අනුපාදුන=උපාදුන රහිත.

අනුපාදුපරිනිබ්බාණ (°**නිබ්බාණ**) = භවයෙහි උත්පත්තිය නො ගෙණ නිවණට පැමිණීම.

අනුපාදුවිමොක්ෂ=රූපාදීන් තෘෂ්ණාදිවය ගෙන් දැඩි ව නො ගෙණ කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම. [193[22]).

අනුපාදිනිවන්=අනුපාදිශෙෂ නිර්වාණය (දඟම්

අනුපාදිසඤ්ඤරූප=කම්ගෙන් නො ගත් හෝ සුපන් රූප; වර්ණලක්ෂාදිය (සද්ධ 174[3]).

අනුපාදිශෙෂනිර්වාණධාතු=උපාදි නම් වූ පඤ්ච ස්කන්ධය ඉතිරි නුවූ නිවණ; රහතුන් වහන්සේ කෙනෙකුන් උපාදි ද නැති වන සේ චුත වීමෙන් වන නිවණ. [නොවන.

අනුපාදාන=උපාදාන නොවන; අනාසය ලග

අනුපාශාන්ත=දැඩි ආශාව නැති නිවණ.

අනුපාශෙෂ්නිවන් (බඟැ 142[21]) }
අනුපාශෙෂ්නිවන්ධ(අමං 2. 84[15]) } =අනුපාදි ශෙෂ නිර්වාණධාතුව.

අනුබ්-බද(බා)=අනුබැඳීමෙනි; පසුපස්සෙන් යෑමෙනි. 'බද' දය මෙනි.

අනුබුදු='අනුප' බ. (අමං 1. 69[21]).

අනුමඤ්ඤන්?=අනන්‍ය නාඝයා (ශුසිංඅ).

අනු-මෝ(බා)=අනුමොවුම්හි. සක. අනුමොව්, අනුමොවිත්; අනුමෙව්, අනුමෙවි. (**අනුමොවතු**-ශි සං III. 122[3]. **අනුමෙවි**-බඟැ 62[26]. **අනුමොවුමෝ**-වෙස 526. **අනුමෙවැ**=අමං1. 243[31]). [(**අනුඤඤ**-බඟැ 46[31]).

අ -ඤා(බා)=අනු ව යෑමෙනි. 'ඤා' දය මෙනි.

අනුසුණු=වඤුය (රූ 303).

අනුර=අනුරාධ නම් නැකැත (යොග 4557).

අනුරපුර=අනුරාධපුරය (අමං 2. 165[17]).

අනුවජින්=අනුපාදින්න;කම්ජනුවූ(බඟැ245[22])

අනුවණ=නුවණ නැති; මෝඝ.

අනුවස්නි (වෙස 167)='නො ඉස්නි' ශුයු?

අනුවා(ජාඟැ 227[10])='අනුදුවා' ශුයු?

අනු-සර(බා)=සිහි කිරීමෙනි. 'සර' දය මෙනි. (**අනුසැර**=බඟැ38[1]. 116[6]).

අනු-සස් (බා)=අනුශාසනා කිරීමෙනි. සක. අනුසසි. අනුසැසි. (**අනසස්නෙනි**-බඟැ 22[7]. **අනුසැසැ**-බඟැ 109[30]).

අනුසිය ..... (වි 2. 840[3-29])='අනුසිහිය නම්හා කිලෙස්පෙළ වූ හෙයි වසැ ඔවස් පිළිලැබෙයි'-ශු යු? (පෙළ=පි බා.)

අනුසුරු=අනුවාරණය; නො කිම(සිදත්19[1]).

අනුසෘතානුසෘතසඛ්ඛාතතා = උස් නො ව මිටි නො ව නිබෙන සියලු ශරීර ඇති බව (බප්‍ර 13[16]. බුත් 243[27]).

අනූ=එනම් සඛ්‍යාව; 90.

අනූදෘමාන=අනුවාද කරණු ලබන (පඤ්ච්65[3]).

අනූන=ඌන නො වූ; පිරිපුන්.

අනූනාධික=අඩු වැඩි නොවූ.

අනූප=ජලබහුලභූමිය.

අනූරු=අරුණ. -**සාරථි**=සූයර්‍යා.

අනෘණ=ඍණ රහිත; නඟ නැති. -**පරිභොග**= සිල්වත් ව සිට ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාපූර්වක ව කරණ ප්‍රත්‍යයපරිභොගය.

අනෘත=අසත්‍යය. -**වාදි**=බොරු කියන.

අනෘශංස=1. නෘශංස (=කපට, ක්‍රූර) නුවූ. 2. ආනිසංසය. -**ඵල**=ඉෂ්ටවිපාක වශයෙන් ලැබෙන ඵලය (බප්‍ර 173[3]). [40[4]).

අනෙක්(=අන් + එක්)=අන්‍ය වූ එක්තරා (බඟැ

අනෙසුන්=අනෙසනය; 'එක්විසි අනෙසුන්'බ. (ජාඟැ 231[6]).

අනේ=1. නොගෙක් (කම් 211). 2.(නි)=අහෝ; අය්ගේ (සද්ධ 106[15] ඇ).

අනෙක=එකක් නොවූ; බොහෝ. -**අක්ෂර**= නොගෙක් අකුරු ඇති. -**අඛ්‍යාකෘතවස්තූන**=නොගෙක් අදහස්වලින් නැඟුනු හෝ හට ගත්. -**අඳී**=නොගෙක් අඳී ඇති. -**කතීඝන**= නොගෙක් කතීඝන් ඇති. -**ධාතුනානාධාතුලොක**=වකුබ්ධාතු කාමධාතු ආදි වශ ගෙන් බොහෝ වූ ද, විවිධලක්ෂණ හෙයින් නානාප්‍රකාර වූ ද, විනාශ වන්නා වූ ද, සකඤ්ඤතනධාතුසමූහය. -**ප**=1. නොගෙක් වර බොහ. 2. ඇතැම්. -**ප්‍රකාර**=නොගෙක් අසුරු ඇති. -**මුඛ**=නොගෙක් මාර හෝ ක්‍රම. -**වණ්**=නොගෙක් අකුරු නොහොත් පැහැ ඇති. -**විධ**=නන්වැදෑරුම්. -**ශත**= නොගෙක් සිගඟණුන්.

අනෙකන්තික=එකාන්තයෙන් නොවන.
අනෙඩමූඛ=1. මිහාඑබිහිරා. 2. කපටයා.
අනේපිඩු='අනාථපිණ්ඩික' බ.
අනේලක්ඛෝණි=නාබියක් (යොග 4279).
අනේවඩු=අනේපිඩු (අමං 2. 136²).
අනෙසණ='අනෙසුන්' බ. (බප්‍ර 277³).
අනෛකාන්තික='අනෙකන්තික' බ. -හෙතු-ආභාස=හෙතුවක් මෙන් පෙණෙන වැරදි හෙතුව; සාධ්‍යය හා නියමයෙන් ම ව්‍යාපන්න නොවී සිටින හෙතුව (න්‍යාය 306.94²²).
අනොතප් (කාගෙ 14-16) }=අකුශල චෛත
අනොත්තප්ප }සිකයන් හා එක් ව යෙදීමෙහි බිය නැති ගතිය; පවට බිය නොවන බව. -බල=පව් කිරීමට බලයක් වූ අනොත්තප්පය.
අනොඛ(=අන් + ඔඛ)=අනික් නැන (කතිකා 37²¹⁻²⁸. සි 400).
අනොම (පිගු 5. 201²⁻³)='අනොඛ' ශූ ශු?
අනොමින් (සද්ධ 110³¹)='අනෝමින්' ශූ ශු?
අනොලෝමුදුන්='අනවලෝමුදුන්' බ.
අනෝජාමල්=රන්වන් මල් විශෙෂයක්(සලි 1. 482³⁵). කටුකරඹු මල් (ජාගැ 139).
අනෝත්තත්තවිල්='අනවතප්ත' බ.
අනෝදෑ=එනම් ගස් වර්ගය.
අනෝදිස්සඛ=කොටසක් නොං උදෙසීම- නොසැලකීම; සිහල්ලම සැලකීම (ජා 371¹¹).
අනෝනා? (මිලි 217⁴⁰)='අනොන' බ.
අනෝනා=පලතුරු ජාතියක්.
අනොපමෙය්‍ය(සද්ධ 39¹⁶අ.)='අනුපමෙය්' ශූ ශු.
අනොම=අලාමක; හීන නොවන.
අනෝරා†=තද වැස්ස. [(බුදු 230.
අනෝලෝකිත=කිසිවෙකු විසින් නොබැලූ
අනොවස්සඛ=1. නොවසින. 2. වැස්සෙන් නොතෙමෙන (මිලි 264²⁴).
අනොවාදඛ=අවවාද කරන්නෙකු නැති; අකිකරු (ජා 48³⁰).
අන්කෙල්=වැල් අඹුන (වත 62).
අනන=1. කෙළවර. 2. බඩවැල. 3. සමීපය. 4. සවාසීයෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යයක්. -ඛ=ඝාතය; මරුවා. -කර=අවසාන කරණ. -ඟ=අවසානයට ගිය; නිවණට පැමිණි. -ගුණ=අතුණුබහන්. -ග්‍රාහි=අනන්ත ගන්නා. -ග්‍රාහිකදෘෂ්ටි = මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය. -චෙතනා=ක්‍රියාවක් අවසන් කිරීමෙහි දී ඇති වන චෙතනාව. -මය=දෙ කෙළවර; ශාශ්වත උච්ඡේද දෘෂ්ටි දෙක හෝ කාමසුඛල්ලිකානුයොග අත්තකිලමථානුයොග -මුඛ=ගසන්න කම් සඳහා යෙදෙන'අන්තර්මුඛ'නාම ආයුධය (යොග 4190). -රහිත=අන්තයක්නැති. -වන්තා=අන්තයක් ඇති බව. -ශය්‍ය=අවසන් නින්ද; මරණය කෙළවර කොට ඇති නින්ද.
අනනා(නි)='අනන්ර්' බ. -කරණ=සිත. -කල්ප='අතුරුකප්' බ. -කල්පික=අන්තඃකල්පයෙහි වූ. -කුමිල=1. ඇතුළින් වක් වූ. 2. හග්ගෙණිය. -පාති=ඇතුළුව වැටෙන; අඛංගු වන. -පුර=1. රජුගේ බිසෝවරුන් වසන ඇතුළු මාලිගාව. 2. නගරය ඇතුළ. -°වාසි=අන්තඃපුරයෙහි වසන -සඤ්ඤර=සවරව්‍යඤ්ජන ගති දෙය අතර සිටින 'ගරලව' යන අකුරු ගතර.
අනනර=1.මැදැ;ඇතුළ(ජාස 2²⁸).2.ඉක්බිත්ත. 3. අන්‍ය (ජනපදඤ්ඤතර=අන්‍යජනපද). 4. වෙනස. 5. සිදුර. -අංශ=වෙනෙහි අංශ දෙක මැද (බප්‍ර 9¹). -අවිමාල=අතරෙහි වූ අවලු(සද්ධ 471²³). -අඞ්ඝක,-අඞ්ඝක=නවන් මැදින් දෙමස අතර අව දවස (මිලි 507⁷ ජා 227⁵). -කල්ප=අන්තඃකල්පය(පූ 2.29²⁷). -බජ්ඣක=ප්‍රධාන භොජන දෙකක් අතරෙහි දී කෑ යුතු කැවිලි; අතුරුපස (ජා 230²⁹) -ගණ්ඨි=අන්ත්‍රග්‍රන්ථි ; බඩවැල ගැට ගැසි මෙන් වන රොගයක් (පූ 2. 560¹⁷). -ඝර=ගම. -චක්‍ර=පුරාණයෙහි පැවැති ශාන්ත යක් (මිලි 204³). -භොගිකරාජ=රාජයක් තුළ පිහිටි නින්දගම් නිමි මහා අධිපතියෙක් (නිකා 27²⁶). -මාණි=අතරමග -ඝණ්ඨි (ජා 495²³)='අරඤ්ඤඝණ්ඨි' ශූ ශු. -වාසක=අදනා සිවුර. -විපි='අතුරුවේ' බ. -ඝත=අතර පිහිටි; අනන්තර්හිත වූ. [37²³.
අන්තරසිකුරුබම්=අනන්තරායකරවූ බම් (බගැ
අන්තරා=උපද්‍රවය (ගිරා 245).
අනනරා(නි)=1. මැදැ; අතර. 2. සමීපය. -පරිනිබ්බායි=ශුද්ධාවාසබ්‍රහ්මලෝකයක උපන් කෙණෙහි හෝ එහි අායුෂ් මැදට නොපැමිණ හෝ පැමිණ රහත් ව කෙලෙස පරිනිර්වාණය කරණ අනාගාමී අාර්‍යපුද්ගලයා (ඒ 8. 298 ²⁻²³). -භඤ්ඤ=ප්‍රධාන බත්

වේල් දෙක අතර; උදෑසන කෑ මධ්‍යාහ්නය අතර. (ජා 1 8^{13}). -සමුද්‍ර=මුහුදු මැද (රාජා 51^{14}).

අනතරාඝ=උපද්‍රව (දෙසියතුණක්ති-සඬ 746^{9}). -කර=උපද්‍රව කරණ. -°ධම්=නැති කරණ අතුරලධම්.

අනතරාල=අතර; මධ්‍යය (බඟ 64^{23}).

අනතරික්ක=අතර ඇති.

අනතරීක්ෂ=අතර (වි 7. 205^{2}-^{6}).

අනතරීක්ෂ=අතර ඇති කළ; මුවහ කළ.

අනතරීක්ෂ=අහස (ජාස 227^{11}).

අනතරීප=දිවයින. -දිස=1. දිවයින්ජලය. 2. කරදිය මැද ඒ හා මිශ්‍ර නොවී තිබෙන මිහිරි දිය (බුත් 273^{23}).

අනතරීස=යටට අදනා රෙද්ද.

අනතරුඛාර=නියම කාලය අතරෙහි දීම කසීනය උඳුරණය කිරීම; කසීනානිසංස ලැබෙන කාලය ගෙවෙන්ට මත්තෙන් ම විශෙෂ ප්‍රයොජන නැතා කසීනානිසංස නොලැබෙන්ට සලස්වා ගැණීම (පඟ 31^{21}).

අනතර්(නි)=මධ්‍යය; ඇතුළ. -අඞ්ග=ප්‍රධාන කාරණය හෝ ප්‍රකෘතිය සම්බන්ධ (පඤ්චි 83^{23}). -°ක්‍කාශී=අභ්‍යන්තර කටයුතු (බුත් 154^{16}). -°පුර=අභ්‍යන්තරකාශ්‍රී පිළිබඳ අමාත්‍යපුරය (මහාවංස 69-32). -ඝන=ඇතුළත්; අඛංඝු. -ඝාන=ඇතුළුවීමේ. -චොදෑ=සිතෙහි තිබෙන ප්‍රශ්නය (වි 4. 227^{3}-^{5}) -ජවා=ඇතුළෙහි අවුල්. -ජඨර=බඩ ඇතුල. -ජාත=ඇතුළෙහි උපන්; ගෙයි උපන්. -දාහ=මහාදාහයක් බෙදූ කුඩා කොටස්. -දුක=ඇතුළත දුවිල්ල. -ඛාන=දැක්ක යුත්තක් දැක්ක නොහැකි තැන සිටීම; නොපෙණී සැඟවීම. -නිමිත්ත=අභ්‍යන්තර නිමිත්ත; සමකිසිවක් කිරීමට හෙතු වන, කතිෘ තුළම පවත්නා, කරුණාදි මුල් කරුණ. -භාව=ඇතුළත් වීම. -භූත=ඇතුළත් වූ. -භෙෂම=පොළොව තුළ වූ. -මුඛ='අන්තමුඛ' බ. -ලීන=ඇතුළත් ඇලුනු; සිතෙහි තිබෙන. -වාක්‍ය=මහාවාක්‍යයක් මැද තිබෙන කුඩා වාක්‍ය. -ඝිත=අතුරුදහන් වූ

අන්තකලිර(කම්307)='අදලිර' ශ්‍ර ග්‍ර.

අනතශෙවර=ඇතුළත හැසිරෙණ.

අනතශෙවලන=ඇතුළත සෙලෙවීම (බඟ 54^{4}).

අනතඃපුර=ඇතුළත හැසිරෙණ. -පුරුෂ=වරපුරුෂයා (දජා 284^{3}).

අනනානනනවාද=අන්තයක් ඇත්තේ ය කෑ නොත් නැත්තේ ය යන ශාශ්වතවාදය.

අනනානනනිඤ්ඤ=ආකාශයට අනන්තයක් ඇත්තේ ද නැත්තේ ද වෙයි යන ලෙසින් පැවැති චතුර්විධ ශාශ්වතදෘෂ්ටිය (බප්‍ර 314^{23}).

අන්ති(ස්ත්‍රී ප)='අන්ත(බෑ)' බ.

අනන්තික=අන්තයෙහි හෝ සමීපයෙහි නියුක්ත.

අනන්තිම=අන්තයෙහි වූ. -ඝැම්ෑකිපත්‍ර=තමාගේ මරණයෙන් පසු නමාගේ දේපල ආදිය අයිති විය යුතු පරිදි ආදිය ලියූ පත්‍රය. -කෘත්‍ය=1. අවසන් කටයුතු. 2. ආදාහනය හෝ වළ ලෑම. -භවික=අනන්තිම භවයෙහි (=නිවන් දක්නා ජාතියෙහි) සිටින. -වස්තු=අවසානවස්තුව; පාරාජිකාපත්තිය. -ශෙෂය=‘අන්තශයා’ බ.

අන්තර?=අන්තරය; ඇතුළ (වි 4.250^{2}-^{16}).

අන්තෙකිවැසි=අන්තෙවාසික (සුස 425).

අනෙනවාසික=ආචාර්යයන් යටතෙහි වසන්නා; ශිෂ්‍යයා. [හය; අන්තඃපුරය (ශුසිංඒ).

අන්තොර?=අග මෙහෙසුන් හුවූ රාජස්ත්‍රීසමූ

අනෙනා='අන්තර්' බ. -ඝධ=ඇතුළත්. -ජඨා='අන්තජීවා' බ. -ජන=ඇතුළත් ජනයා; අඹුදරු ආදීහු (බප්‍ර 285^{30}). -ජාලඝත=දැල තුළට හසිය. -නගර=ඇතුළුනගරය. -නිජ්ඣාන=ඇතුළතින් කල්පනා කිරීම. -පක්ඛ=උපසම්පන්නයන් වසන ගෙයක හෝ අකපිරියහුමියක පිසු. (සිඛ 52^{33}). -බුද්ධඤාන=බුදුනුවණ තුළ (බප්‍ර 24^{12}). -භාග=ඇතුළු කොටස. -මණ්ඩල=දඹදිව මධ්‍යම මණ්ඩලය තුළ තුන්සියයක් යොදුන්වට ඇති ප්‍රදෙශය (සද්ධ 200^{7}). -මත්ත=1. ඇතුළතින් මත් වූ. 2. සිරුරෙහි සිරින පණු වෙසෙසක් (විශු 2. 943^{1}-^{31}). -වුත්ත=1. ඇතුළෙහි වංශය කළ. 2. උපසම්පන්නයන් වසන ගෙයක හෝ අකපිරියහුමියක අනුසම්පන්නයෙකුට භාර නොකර එක රැයක් වත් තැබූ ශාවකාලික හෝ යාමකාලික දෙය (සිඛ 52^{31}). -සීමා=ඇතුළු සීමාව.

අනන්‍ය=1. අන්‍යයෙහි වූ; 2. වණ්ඩාලයා. -**කම්ම, -කාරිත්‍ය, -ක්‍රියා**=අනාතිමකෘත්‍යය. -**ජාති**=නීවන් දක්නා ජාතිය. -**වණ්ණ**=1. අවසංත අසුර. 2. ශුද්‍රකුලය.

අන්ත්‍ර=බඩවැල. -**කූජන**=බඩ ගෙරවීම. -**ගුණ**=අතුණුබඳන. -**පමල**=උදරය; බඩ (වි 2. 939[2-11]). -**වෘද්ධි**=බඩවැලෙහි ව්‍යාධි (යොග 3308). -**වෘද්ධි**=අතුණුබඳන් කැඩී බඩවැල පහත් වීමෙන් වන රෝගයක්. (යොග 2548).

අන්ද=අඩ. -**ඛාදිප්පු**†=සිහි නැති කරණ ද්‍රව්‍යයක්. -**ඛාර**=අසුර (යොග 728). -**මන්ද**=අඩ බාල; ඉතා අඥාන (බුදු 178. ගුත් 287).

අන්දමි=1. අවකාරය. 2. ලීලාවිලාස; ඉසකේ පිරිම රැවුල කැපීම ආදිය.

අන්දර=එනම් ශස්වෙසෙස. -**ඇඟණ**= ඖෂධ ගණයක් (යොග 369, 370). -**කකිකි**†= කලහප්‍රිය. -**දෙමළ**†='අණ්ඩරදෙමළ' බ. -**මිණි**†=ගැහැණු දරුවන් පලඳින මෙඛලා භරණය (සං සිං කොෂ).

අන්දෘශ්මි=1. යුදසෙනඟ නවතින තැන. 2. සමූහය. -**පතුරු**†=යාත්‍රාවන්හි ලෑලිවල සිදුරු ඇතිරීමට යෙදෙන පතුරු(සං සිං කොෂ).

අන්දුලජී=වං සෙම් දෙකින් උපදනා ක්ෂුද්‍ර රෝගයක් (යොග 3379).

අන්දිරම්මාරු†=1. සථානය හෝ කොන් මාරු වීම. 2. ගස් දෙකක් ඇදු අතුරු රැන.

අන්දු(ක)=1. පගෙහි පලඳින තුරුවලා (තිසර 178). 2. විලංගුව. 3. ඇතුන්ගේ පය බඳින දම්වැල. -**ඝර**=හිරගෙය (පු 2. 125[23]). -**බන්ධන**=දම්වැලෙන් බැඳීම; දඬෙහි ලීම හෙවත් දඬුකදෙහි ගැසීම (ජාගැ 133[7])

අන්දුන්ඛුන්දුන්†=ව්‍යාකුල; කලබල සහිත.

අඳුරු=අසුරු (ශි සං 1. 129[4] ඈ).

අඳුර්=අසුර (ශි සං 1. 218[5] ඈ).

අන්ධේරු†=දෙලාවිශෙෂයක්. -**පති**=1. දේලාවේ වහලේ එල්ලෙන පටිය. 2. වියන අල්ලන්ගන් වියන්ලි සවි කර ගැණීම සඳහා සාක්කුවක් ද ඇති කරේ බැඳගන්නා පටිය. -**පති**=දේලාව උසුලන්නන්ගේ ප්‍රධානයා (සං සිං කොෂ).

අඳුබස්ස=රන්වන් වේලංගස්(වෙව).

අඬ=ඇස් දෙක නො පෙණෙන. -**කාර**= 1. අසුර; කළුවර. 2. කළුපැහැය. -°**ඝඡී**= අසුරුගැබ; කළුවර කාමරය -°**වඡී**=1. අසුරෙහි වසින වැස්ස. 2. වැස්සක් මෙන් පැතිරෙණ අසුර. -**ගජන්‍යාය**=ඇතෙකුගේ ඒ ඒ අවයවයන් අත ගෑ අන්ධයන් ''ඇතා වංගෙඩිය වැනි ය; කෙසෙල් කඳ වැනි ය'' යනාදීන් වරදවා තේරුම් ගැණීම වැනි ක්‍රමය හෝ නිදර්ශනය.-**ගොලාඩ්ඩුල න්‍යාය**= වසුරෙකුගේ වලඟ අත ගෑ ''වසුරා හැරම්විය වැනි ය''යි තේරුම් ගත් අන්ධයා පිළිබඳ න්‍යායය හෝ නිදර්ශනය. -**චක්ඛු න්‍යාය**=අන්ධ යෙකු නේත්‍රාතුරුල්ලකු ඇදලීම පිළිබඳ න්‍යායය. -**පංගුන්‍යාය**=අන්ධයා සිය උරහිස උඩ කොරා හිඳුවා ගෙණ යෑමෙන් දැ, කොරා අන්ධයාට මග කියමින් ද ඔවුනොවුන්ට ගමනට උපකාර වීම පිළිබඳ න්‍යායය. -**පුත්තමංසූපම**=අන්ධපුත්‍රයා යකින්න විසින් උපදවනු ලැබෙනැයි සැලකූ බාලරෝගයක්. -**බාල**=අතිශය අඥාන. -**ඝම්මි**=අන්ධයන්ගේ හැරම්විය; කණවැල.

අන්ධික=අංබුදෙශය. 2.එනම් අසුරයා. 3.අසුර. 4. පුරාණයෙහි පැවති රන්නකුවංදී සූත්‍රාන්ත රචනා කළ බෞද්ධනිකායයක් (නිකා[97]). -**දීපු**=1. මහාදේවියා. 2. සූර්‍යයා.

අන්න=1. අනිත (පු 2. 683[34]). 2. 'අන්නී' යදෙහි ආමන්ත්‍රණරූපය(අමං 2. 66[31]). 3(නි)†=අර.

අනන=1. කෑ යුතු දෙය. -**පාන**=කෑම්බීම්. -**ප්‍රාශ**=භුඤ්ජ දරුවන්ට නැකැතට බත් කැවීම. -**මඝ**=ආහාරයෙන් නිපන්.

අන්නක්ඛා=අන්නාඹි.

අන්නවා(ක්‍රි ප)=අන්වා (සද්ධ 41[39]).

අන්නාවිවීරිය=ස්‍රවදැති ගස් ජාතියක්.

අන්නාශි=එනම් ඵලවර්‍ගය.

අන්නාසිප්පු=අනිත්ත (වෙව).

අන්නෑ=අංඝුව (රූ 337).

අන්නෑඝ=අන්‍යාගය (කාගෙ 9-13).

අන්නිල්බදු†=බෙර වයන්නන් වසින් ඉවු කළ යුතු රාජකාර්‍යයක් (සංසිංකො)

අන්නී=මව (වෙව 419 ඈ).

අන්නේදුක=‘අන්‍යෙදුඃඛක’ බ (යෝග 1193).

අන්බව්=අනුභාවය; සෘද්ධිය(බගැ 43[33]. 60[15]).

අන්‍ය=වෙනස් වූ; අනික්. -අධීන=අනුන්ට අයත්. -අපදේශ=අනිකක් හෝ අනිකෙකු කිම හෝ දක්වීම (බගැ 27[28]). -අර්ථ=1. අනික් අර්ථය. 2. ‘අන්‍ය’ යන අර්ථය. -ආලාප=‘අන්අලප්’ බ. -ඛණ්ඩක=අනික් කැබෑලිකෙනෙකුත් ඇති. -කාරක=‘අන් කරු’ බ. -කම, -තර=එක්තරා; නාමගොත්‍රාදියෙන් අප්‍රකට. -තීර්ථක=අනික් තීර්ථ (=ආගම්)වලට අයත්. -ත්‍ර (නි)=අන්තන්හි. -ථා (නි)= අන්‍යප්‍රකාරයකින්. -°ථත්ව=අන්‍ය ප්‍රකාරභාවය (වි 8, 6 1–13). -°භූත=අන් පරිද්දෙකින් වූ. -°වාදි-අන් පරිද්දෙකින් කියන. -දිශ=අනෙකෙකුට අයත්. -දෘෂ්ටි= අනික් දර්ශනය හෝ ආගම. -දෘෂ්ටික=අන් ආගම් අදහන. -පදවිග්‍රහ=සමාසයෙහි පෙණෙන පදවලින් අන්‍ය වූ පදයන්ගෙන් විග්‍රහවාක්‍යය යොදන අව්‍යයීභාවසමාසය. -පදෘජ්‍රබාහ=සමාසනාමයෙහි පෙණෙන පදයන්ගෙන් අන්‍ය වූ පදයක අර්ථය ප්‍රධාන කොට ඇති බහුව්‍රීහිසමාසය. -පදෘජ්‍රසමාස= අන්අරුත්සමාස. -පාක්ෂික = අනික්පක්ෂය කට අයත්. -ප්‍රවර්තනීය=අනිකෙකු විසින් පැවැත්විය හැකි. -ප්‍රෂ්ඨ, -භාග=1. පරපුටු; අනිකෙකුවිසින් පොෂණය කළ. 2. කොවුලා. -මනස්ක=අනික් කරුණක පිහිටවූ සිත් ඇති; අනිකක් සිතන. -මහාසාඞ්ඝික= පුරාතනයෙහි ස්ථවිරනිකායට විරුද්ධ වූ බෞද්ධභික්ෂුනිකායක්. ඔවුන් විසින් අක්ෂර සංදර්භාදිසූත්‍රාගත රචිත ය (නිකා 9[7]). -ශොභාවහවෙෂ්දක=අනෙකෙකු හා ගෙදීම (=සම්බන්ධය) සිදින- නැති කරණ (පඤ්ච 13[33], බප්‍ර 219). -°ඛ්ඩික=අන්‍යදෘෂ්ටික. -විහිත, -සම්භාවික=අනික් කරුණක නැබූ සිහි ඇති. -ඝාසනා=අන්‍යධර්ම දෙශනා කළ ආගමකතීර්ථවරයෝ. -සමාන=‘අඤ්ඤසමාන’ බ. -සාධාරණ=අන්‍යයන්ට සාධාරණ (=පොදු) වූ. -සාමාන්‍ය=අන්‍යයන් හා සමාන බව. [වැළැක්වීම.

අන්‍යාය=අයුක්තිය; වැරැද්ද. -නිවාරණ=වැරදි

අන්‍යෝදඤ්ජක= 1. දවස් පතා වන. 2. දවසට වරක් බැගින් ඇති වන විෂමජ්වරය.

අන්‍යෝන්‍ය=අන්‍ය අන්‍ය; එක් එක්. -උපමා= උපමානඋපමෙයයන් එකිනෙකට සමාන කිරීම නමැති අලඞ්කාරය (කුවී 2–18). -ප්‍රත්‍යය=‘අඤ්ඤමඤ්ඤප චච්ය’’ බ -විනිශ්චය = ඔවුනොවුන්ගෙන් වෙන් වීම; ඔවුනොවුන් හා අසම්බන්ධය.

අන්වක්ෂ= 1. ඉන්ද්‍රිය අනුව ගිය; ප්‍රත්‍යක්ෂ. 2. ඇසට ලංවූ.

අන්වක්ෂර=එක් එක් අකුර (කාඩබා 62[29]).

අන්වඛමාස= එක් එක් අඛමස; අඛමසක් පාසා (බගැ 29[33]).

අන්වය= 1. අනුගමනය. 2. අනුවෘත්තිය. 3. අනුකූලභාවය. 4. වංශය; පරම්පරාව. 5. (කාර්‍ය්‍ය කාරණ, හෙතු ඵල, වචන අර්ථ ආදීන්ගේ) අන්‍යොන්‍යසම්බන්ධය. -ආගත වහල්= පරපුරෙන් ආ වහලා; ගෙදර වසන දුස්සකගේ කුස උපන් දාසයා (දජා 192[30]. ශික්ෂා IV. 204[13]).-ව්‍යතිරේකි=හින්න අැතැයි නිශ්චය කිරීමට ඉවහල් වන ධර්මය වැනි වූ, නියමයෙන් ම පක්ෂයෙහි පවත්නා වූ ද විපක්ෂයෙහි නොපවත්නා වූ ද හෙතුව. -ව්‍යාප්ති=සාධ්‍යසාධන දෙක අන්‍යොන්‍ය සම්බන්ධයෙන් නියමයෙන් ම බැඳිපැවැත්ම.

අන්වර්ථ= අර්ථයට අනුකූල වූ. -නාම, -ව්‍යපදෙශ, -සංඥ=අර්ථයට අනුකූල වූ ‘‘සම්බුද්ධ මනුෂ්‍ය, දෙව’’ යනාදි නාම.

අන්වාචය= ‘ව’ නිපාතයාගේ අර්ථයක් වූ ප්‍රධානක්‍රියාවකට අප්‍රධානක්‍රියාවක් ද සම්බන්ධ කිරීම. [පඤ 29[33])

අන්වාපත්= ‘අනුවාපත’ බ. (භූදූ 54.

අන්වාශ්‍රවණ=නැවත නැවත වැකිරීම; නිතර පැවැත්ම. [2. ගැළපෙන (නිකා 5[1]).

අන්විත= 1. යුක්ත (විශ්‍යාංන්විත-සද්ධ 3[3]).

අන්විතෘක=පරීක්ෂා කරණ.

අන්විෂණ=පරීක්ෂාව. [සක’ ඉ ඉ).

අන්වෙෂණ=සෙවීම. (කනිකා 31[33] නි-‘අනෙ

අන්වෙෂි= සොයනසුලු (නිකා 24[4])

අන්වෙෂිත=සොයනලද.

අන්වෙෂ්‍ය= පරීක්ෂක.

අඳ (ධා)= 1. වස්තු පරිභානයෙහි (අැදීමෙහි). 2. ඉරි ගැසීමෙහි. 3. සිතියම් කිරීමෙහි. 4. ගැමෙහි. සක. අඳී, අඳින්; අැදි, අැඳි. වස්තුපරිභානයෙහි -‘අනි, අන්, අනු, අන්

අද= 1. අකීයා (බහැ 67[22]). 2. අධීයා. (පූ 2. 356[19]). 3. හවුල (ජා 480[23]). 4. අස්වැන්නෙන් අධීයක් නිමියාට දෙන පොරොන්දුව පිට වගා කිරීම සඳහා අන්‍ය යන්ට දෙන ඉඩම (A R. K. 116). 5. (වෙල් ලස්ස)†-සමහර අය. 5.-**ආදෑයම්**=ඉඩම් හෝ ගවයන් අදයට දීමෙන් ලැබෙන ආදායම. -**කාර**= නිමියාට අස්වැන්නෙන් හෝ හරකුන්ගෙන් අධීයක් දෙනු පිණිස අනුන් ගේ ඉඩම් වගා කරන්නා හෝ හරකුන් රැක බලාගන්නා. -**පරවෙණි, -ප්‍රවෙණි**†=1.වගා කරන්නාට බිමෙන් අධීයක සම්පූර්ණ අතිනිය ඇති රාජසන්තක ඉඩම් (විසහර-ගි. 3) 2. අදයට වගා කිරීම එක් පරම්පරාවකට ම අයත් වූ රාජාදිසන්තක ඉඩම්. -**බල්**=අඹ බාල. -**මුන්නෙවිවු**= 1. නිමියාට අස් වැන්නෙන් අධීයක් දෙන පොරොන්දුව පිට වගා කරණ කුඹුරු; අදයට වගා කරණ මුත්තෙට්ටුව. (A R K 116). -**වන පියන් ගල්**=සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමය අසල වූ අඹවනය නමැති පබාන (=පදහන)සාලාව නො හොත් භාවනා කරණ සථානය වූ අඹ වනය නමැති කන්ද. -**වී**=අදයට වැඩ කළ කුඹුරෙන් ලැබුනු වී (පූ 2. 356[19]).

අදන=1. ඇදීම; ගැම(කව් 377). 2. ඉරිගැසීම (සඟ 391[2]). 3. අනතුරවාසකය (බුදු 452).

අදනා= (වසා)අදින (බහැ 12[7]).

අදන්= 1. අඤ්ඡනය (කව් 325). 2†=නිලැ.

අදශට දීම= බෝ වන හරකුන්ගෙන් නො හොත් ලැබෙන අස්වැන්නෙන් අධීයක් නිමියාට දෙන පොරොන්දුව පිට හරකුන් බලාගැණීමට නොහොත් කුඹුරු වගා කිරීමට දීම.

අදශට වැඩ කිරීම= ලැබෙන අස්වැන්නෙන් අධීයක් ඉඩම් හිමියාට දෙන පොරොන්දුව පිට අනුන්ගේ ඉඩම් වගා කිරීම.

අදර (බා)= ඇදිරි වීමෙහි, නො පෙණීමෙහි (බහැ 228[13]). අක. අදරා, අදරති; ඇදැරි, ඇදැරූ.

අදර= අකීකාරය (ප්‍රාති 8).

අදලකුම්=ආසෙවන සොඹය; වරින් වර උස් පහත් වෙමින් පවතින්නා ශබ්දය (කව් 590. බුත් 42[22]).

අදලිරි=සඞ්කීර්තයෙහි 'අනාලිකා' නම් රාග විභාගය (කව් 307).

අඳි=ඇතුන් බඳිනා දම්වැල (රැ 345).

අඳු-1. කරවිය පැල වන පැලෑටිවෙසෙසක් (ජාතැ 166[22]). 2. අඤ්. 3. මෝඩ. 4. හැකිල්ල; මාංචුව. 5. නසින් බිය වන හන ජාතියට අයත් කුඛාශස්වෙසෙසක්. -**නලා**= කුඛාශස්වෙසෙසක් (යෝ 404) -**බඳන**=අඤ්ඡබන්ධන (බහැ 280[7]). -**බල්**=අඤ්ඡ බාල (බහැ 173[16]). -**බැඳුම්**= අඤ්ඡබන්ධන (ජාතැ 331[3]).

අඳුන (බා)= ඇඳිනීමෙනි (පූ 2. 625[17]). සඤ්. අඳුනා, අඳුනති. ඇඳිනි, ඇඳිනි.

අඳුන්= 1. අඤ්ඡනය. 2. කුඹුක්ගස. 3. ඝණීභාවය (ශු සිං අ). -**කරඹු**= 1. අඳුන් බහා ලන ගෙප්පුව. 2†=කංකුණඩා. -**කුඵ, -ගල්, -ගිරි**= අඤ්ඡනකූටපර්වතය. -**ගොබු**= අඳුන් දැමූ කොළගොටුව. -**කැල්ල**=බෙහෙතට ගන්නා ගස්වෙසෙසක්. -**තෙල්**= 1. අඳුන් හා තෙල්. 2. අඳුන් මුසු තෙල් (සද්ධ 360[8]). -**දැලි**= අඤ්ඡන නම් දැලි. (කඞ්ඛා 111[16]). -**දිවිඇම්**= 'අජිනවම්' බ. (පූ 2. 231[1]. අමා 2. 7[23]). -**නිල**=අඳුන් දමන නාළය. -**නැවිවිම්**†=වී මැහිමට පෙර දෙවපූජාදිය කොට කුරුණිගට වී පිකක් පළමු කොට දමීම. -**නැළි**=අඳුන්නළය (කුදු 194). -**මැලි**= එනම් ගස් (රැ 209). -**ලහා, -ලා**=අඳුන් ගානා කුරු(කඞ්ඛා107[14]). -**වල**=ඇසෙහි අඳුන් ගානා වළ වැනි තැන. -**වැන්න**=බෙහෙතට ගන්නා පැලෑටිජාතියක්. -**සැවු**=අර්ජුනරජහුගේ දුන්න (රැ355). -**වන්පැහැ**=අඳුන් වැනි වර්ණය (සර 291[0]). -**සෙල්**=අඤ්ඡනකූටය (මයුර 144).

අඳුරු= 1. අඤ්කාරය (බහැ 1[8]). 2. නොපෙණෙන (බහැ 18[9]). -**රූපු**=හිරු.

අඳුරු කිරිය ඇති (බහැ 63[22]) ='ඉදුකිරිය ඇති" නොහොත් "අඳුරුකිරිය නැති" ශුක්‍ර? (='සෘද්ධ්‍රික්‍රියා ඇති' නොහොත් 'අඳුරු' වූ -සැඟවුනු-ක්‍රියා නැති').

අඳේනා=දුක්මුසු වැලපුම් (සර 262[4]). -**කම්**= බැගෑපත්කම (ථූප 93[6]). -**බස්**=වැලපුම් වචන (නිකා 5[10]).

අඳේමය, අඳේමයි (නි)= අහෝ; අනේ,

අඳේවැඩියා†='අඩෙව්වැඩියා' බ.

අප්= 1. අලප; කුඩා (රූ 430). 2. ජලය. -කිඹුණු= ආපොකසිණය. -°සමාපත්ති=ආපොකසිණය අරමුණු කොට උපදවාගත් (චතුර්ථ ධ්‍යාන) සමාපත්තිය. -කෘත්ස්න සමාපත්ති= අප්කසිඹුණුසමාවත. -කොවැස්= ආපොකොට්ඨාසය; දිය කොටස. -පතල (<අප් අතල)=භූඛාහවිවිය; ඇතිලිය. -පල්ල= අප්පතලය (යෝ 2570 ආ). -සංවර්ත=ජල යෙන් ලොකය වැනසෙන කාලය. -සර, -සරස්, -සරා=දෙවඟන.

අප= 1. ජලය (කව් 446). 2. අභය? (ශිසං IV. 139. 1[3] ආ). 3. 'ම' සදෙහි බහුවචනය ලෙස යෙදෙන ශබ්දය. ('ම' සදට වන ආදෙ ශයකැයි වෛයාකරණයන් කියනත් මෙය අමුතු ම ශබ්දයකැයි සැලකිය හැකි ය. මසදෙහි බහුවචන රූප නැත්තාක් මෙන් මෙහි එකවචන රූප නැත).

අප(ඵ)=1. විශෝධය, 2.විකෘතිය ගනාදියෙහි - අම්මා†=පියාගේ මව. -කළී=1.වෙන් කිරීම. 2. පහනට ඇදීම. -කෘත්‍ය=අපකෘත්‍ය කරණ. -කාර=අනුපකාර; වැරදි. -කිත්තිනි=නිෂ්ඵව; අගුණකථාව. -ක්‍රම (-ණ)= 1. පහ වීම. 2. පසුබැසීම. -ක්‍රමදෙශ=නියම ක්‍රමයට වෙනස් වීම නමැති දෙශය. -ක්‍රියා=අපකාරය; වැරැද්ද. -ක්ලෙශ= නිෂ්ඵව. -ඛ්‍යාත=නිෂ්ඵ කළ. -ඛ්‍යාන=අභ්‍යාඛ්‍යානය; නිෂ්ඵව (ජා 875[4]). -ගත=පහ වූ; වෙන් වූ. -ගම (-න)=වෙන් වීම; පහ වීම. -ගෘහී=ඉපදීමෙන් වෙන් වූ; නැවත සුදු දින. -චිත්ත= 1. අඛු වීම. 2. පිදීම. -°ඥාන=ප්‍රත්‍යයගයන් විසින් රැස් නොකළ සභාවය ඇති නිවණ. -°ධාතු=ජන්ම පතුයෙහි 1. 2. 4. 5. 7. 8. 9. 12 ගන සංඛ්‍යා. -ව්‍යාජන= 1. ගරුබුහුමන් කිරීම. 2. එය කරණ චෙතනාව. -සාර=1. වැරදි හැසිරීම. 2. වෙන් ව යෑම. 3. විනාශය 4. පහ වූ අංශාර ඇති. 5. වරපුරුශයන් නැති. -ස්මිත=1. පුදනලද. 2. ගෙවුනු. -ස්මිති= 1. පූජාව; සත්කාරය (ජාස 161[27]). 2. ඛානිය. -ස්වභාවලක්ෂණ මතුවෙහි උපදනා රොගයක්. -ස්වභාව=ආදෑ මට වඩා විශදම් කරණ. -ස්මෘති=1. පව් කිරීමට බිය වීම. 2. බිය (ජාස 41[23]). -දන්= 1. අපදනය. 2. අපාදනය (සිදත් 60[5]). -දාන=1. වර්තය; ගහපත් ක්‍රියා. 2. බුද්ධචරිතාදිය ඇතුලත් ග්‍රන්ථයක්. 3. ක්‍රියා සිද්ධියට සීමා වන අවධි කාරකය. 4. කඩ නොකිරීම (වි 1. 22[2-3]). -දිෂන=කීම; දක්වීම (වි 4. 188[1-2]) -දෙශ= 1.අන්‍යයන් ඇඳින්වීමට උපකාර වන සංඥා නාම (කඛ්‍ධා 14[9]). 2. ව්‍යාජය; වෙස් වැල ගීම (පඤ්චි 119[23]). 3. සාඛ්‍යය. 4. දක්වීම; -දෙශ= මහාපදෙශ සතර. -නාශ (-න)= බැහැර කිරීම. -නීත=පහ කළ. -නෙතව්‍ය?= පහ කට යුතු (කඛ්‍ධා 105[3]). -නෝදන=දුරු කිරීම. -පති=ජලාධිපතියා; වරුණ දෙව් රජ. -පාඩ=වැරදිපාඨය. -බ්‍රාහ්මණ= නොවැඩීම. -භ්‍රාන්ත= 1. ව්‍යාකරණානුකූල නුවූ වචන. 2. කිරාතාදීන් කථා කළ ප්‍රාකෘත භාෂාවක්. -මාන= නිෂ්ඵව. -මාර=පින් කෙප කළ යකුන් විසින් වූ උන්මාදය; අපස්මාරරොගය (හෙසි 59). -ශාත=පහ වගිය; වෙන් වූ. -ශාන= වෙන් වීම. -ශාසි= පහ ව යන. -රති= විරතිය; නොඇල්ම. -රාධ=වැරදි. -°කාර, -°භාගී= අපරාධ කරණ. -රාධික=අපරාධ සහිත (මිලි 194[10]). -ලාප=සඟවා කිම; බොරුව. -ලොකන= බැලීම. -°කෂී=ඒ ඒ කට යුතු සඳහා සඛ්‍ය යාගේ අවසරය ලබාගැනීමට කරණ විනය කර්මය. -වග=නිවණ (කා ශෙ 13-31). -වරක=කාමරය (අමා 2 165[19]) -°ශාක=කාමරශෙය (ශිසං ii. 128). -වර්ග=1. නිවණ. 2. ක්‍රියාසමාපත්තිය; අවසානය (පඤ්චි 54[3]). -වර්ජන=දුරු කිරීම. -වාද= 1. දෙශාරෝපණය; නෝක්කඩුව. 2. නිෂ්ඵව (ගුත් 188). 3. නියොගය. 4. සාමාන්‍ය සූත්‍රයක් වළක්වන විශෙශසූත්‍රය (පඤ්චි 20[1]). -වාදක=අපවාද කරණ. -වාරණ=වැසීම; සැඟවීම. -වෘඩ=අනාවීය; අනභිවෘද්ධිය. -ශබ්ද, -ෂද=ව්‍යාකරණවිරුද්ධශබ්ද; වැරදි වචන. -ෂර= 1. වෙන්වීම. 2. දෙවඟන(රූ 36). 3. අපචාර සහිත (හාස 21). සරණ= පහ වීම. -සර්ජන=දීම; අත්හරීම. -සර්පිණී යුග=පහත බසින් අඩෙමුඛ යුගය (පඤ්චි 36[5]). -සාදන= හැරීම; ක්‍රෙධය. -සාදයිතව්‍ය= පහ කළ යුතු (කඛ්‍ධා 120[23]). -සම්භාර=මිමැස් මොර රොගය. -සම්භාති= සිහි නොකිරීම. -සෘෂ=වැතිර හිඳීමට අංගභාර වන දෙය. -සෙසනපෝරූ= උගුල් සඳහා යෙදෙන හාන්සි වන ලැලි (උපා 102[18]). -හරණ=

1. දුරුකිරීම. 2. සොරකම. -හස්=අනාදරය; නිහඬව. -හසිත=1. අපහාස කළ. 2. සතුටු කළුළු හෙළමින් කරණ සිනාව. -හාර=අපහරණය. -හාරක, -හාරි=1. බැහැර ගෙණ යන. 2. සොරකම් කරණ. 3. සඟවන. 4. වනසන. -හාස=1. නිහඬව. 2. අවඥාපූර්වක සිනාව. 3. අපහසිතය. 4. නිහඬ කරණ (දළ 53[14]). -හිත=ඉතා සැඟවුනු. -හෘත=බැහැර කළ.

අපක්ෂපාත=පක්ෂයකට නොවැටෙන; මධ්‍යස්ථ.

අපචිච=දරුවා (පසා 188[23]).

අපත=1. අමාංශය. 2. විනාශය (සපෑ 44[6]).

අපතාණ්ඩ=වාතරෝගයක් (යෝග 2769).

අපත්†=1. අපවත්. 2. විපත්තිය.

අපත්ථි†=අපථ්‍ය.

අපත්‍ය= 1. දරු; දරුමුනුබුරු පරපුර. 2. අපථ්‍ය (යෝ 3691). -අජීව='අපත්‍ය' යන අර්ථය.

අපථ=නොමඟ; වැරදිමඟ.

අපථ්‍ය=1. රෝගින්ට කෑමට අයෝග්‍ය. 2. නුසුදුසු; නොකැපෙ (සඟ 11[3]).

අපදූන (වි 8. 149[1-35])='අපාදන' ශබ්ද.

අපදූෂී=1. ද්‍රව්‍ය නොවන. 2. නිෂ්ප්‍රයෝජන. 3. (ජා 522[22])='අපදත්ති' ශබ්ද.

අපනතඛ වචිපද=නිර්දෙෂප්‍රතිපත්තිය.

අපමණ=අප්‍රමාණ; ඉතා බොහෝ.

අපමා=1. අප්‍රමත්ත; නොපමා (ධඟෑ 48[3]). 2. අප්‍රමාදය (ධඟෑ 78[9]).

අපය=අභය (ශි සං IV. 123[1])

අපර=1. අනික්. 2. පසු. 3. සතුරු. 4. පශ්චිම දිශාව. 5. ඇතාගේ පසුපැත්ත. -කාලික=පසුකාලයෙහි වූ. -ක්‍රිය=1. අවසාන ක්‍රියාව (සර 2[16]). 2. අංදහනය (ශිසං iii. 64[8]). -ගිරි=අපරපර්වතය. -ගොදානු, -ගොයාන=මහමෙරු බවහිරින් පිහිටියේ යැ යි සලකනලද මහා ද්වීපයක් (සර 28[10]. අමං 1. 196[6]). -චෙතනා=ක්‍රියාවක් කර පසු ව එය කල්පනා කිරීමේ දී උපදනා චෙතනාව (ජාග. 230[8]). -දිග්, -දිශා=බවහිර දිශාව. -පක්ෂ=1. අනික් පක්ෂය. 2. කළුවර පක්ෂය. -°දෙපෝ=මාසේ පෝය. -පශ්චිම=1. අනික් අවසාන ව. 2. මේ ජාතිය හා අනන්තරජාතිය ද හැර නිවන් දක්නා තෙක් ඇති අන්‍යජාති. -පර්වත=අසතපර්වතය. -පසලොස්වක්=කළුවර පක්ෂයෙහි පසළොස්වක්පෝය; මාසස්පෝය. -පස්=අපරපක්ෂය. -ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ=අන්‍ය යන්ගේ උපකාරයෙන් ඇති වූ' අනුමාන ඥානය නුවූ ප්‍රත්‍යක්ෂඥානය (වි 8. 239[1-11]). -බ්‍රැම්†=අනාගාමිනිරණය. -භාග=1. පසු කොටස. 2. පසු කාලය. 3. බවහිර කොටස. -මෙලිය=පූර්වෙහි පැවති බෞද්ධනිකායක් (නිකා 9[6]). -සාගර=බවහිරදිග මුහුදු.

අපරණ්ණ (නාම)= මුං මෑ කඩල ආදි බෑනය (සිබ 7[6]. කඩිබා 88[23]).

අපරනත=බවහිර දෙස. -රට=පුරාණ ඉන්දියාවේ බවහිර පිහිටි රටක්.

අපරකර (සර 40[3-35])='අපෙරකර' ශබ්ද.

අපරාජිත= 1. නො පැරදවූ. 2. බුදුරජ. -දුම්=ඌණරෝගයෙහි දී ඇල්ලීමට නියම කළ ධූම යක් (යෝග 1363). -සථාන=නො පැරදුනු තැන; ශ්‍රීමහාබොධිමූලය (සර 109[19]).

අපරාණන=1. අනාගතකාලය (වි 5. 297[1-25].) 2. අපරන්ත රට. -කල්පිකදුෂ්ඛි=මතු ඇති වන භවයන් අපෙක්ෂා කොට පවත්නා විපරීත කල්පනා වූ දෘෂ්ටිය (ධප්‍ර 317[7]).

අපරාපර=අනික් අනික්. -උක්පත්ති=අනික් අනික් ජාතිය.

අපරාපරිය=අනෙකක් අනෙකක් පිළිබඳ වූ. -වෙදනීයකම්ම=දෙවෙනි ජාතියෙන් පසු නිවන් දක්නා තෙක් කවදු වුවත් විපාක දිය හැකි කම්. [කම්ම.

අපරාපරියවෙදනීය=අපරාපරියවෙදනීය

අපරාමෘෂ්‍ය=පරාමර්ශනය නොකළ; අත නොගෑ. -ශීල=1. කල්‍යාණපෘථග්ජන යන්ගේ අශෛක්ෂාගාරයට පාදක වන, තෘෂ්ණාදින් වැලඳ නොගත්, ශීලය. 2. ශෛක්ෂ යන්ගේ මාර්ගඵලගතශීලය.

අපරාධ=අවසන් අඩ (ගෙසි 8[5]). -ගොල=තුගොලයෙහි බවහිර අර්ධය.

අපරාන්න=දවසෙහි අවසානභාගය.

අපරිණායකක=1. මග පෙන්වන්නෙකු නැති. 2. සර්වඥකෘතියෙන් යා නොහැකි.

අපරියන්=අපර්‍යන්ත (කාගෙ 1, 1-88).

අපරියන්තන=පර්‍යන්තගත (කෙළවරක්) නැති.

අපරියාපන්න=දුක් හෝ කෙලෙස් ඇතුළත් නුවූ ලෞකොත්තරධර්මය. [(අමං 2. 7[31]).

අපරිශේෂ=පරිවෙජ්දරහිත; ඉතාඛොහෝ

අපරිහානිසඞ්ඛ්‍යා=නොපිරිහීමට කාරණ වූ ධර්ම (බුත් 28[11]. විසතර- බුත් ඟැ).

අපශ්‍යීනන='අපරියන්ත' බ. **-පාරිශුද්ධිශීල**=අපශ්‍යීනන ශික්ෂාපද ඇති උපසම්පන්නයන්ගේ පිරිසිදු ශීලය (වි 1. 175[1-1]).

අපල=පලනැති; නිෂ්ප්‍රයොජන.

අපවත්=1. අප්‍රවෘත්ත; නොපවත්නා (බනැ 40[10]). 2. මැරුණු (රාජා 25[5]).

අපසාදකර=නොපැහැදීම ඇති කරණ ක්‍රියා (කඛවි 104[28]). [කථාවත්ථු (විමු 146[14]).

අපසාදනීය=නොපැහැදිය යුතු; පිළිකුල්

අපස්මාදි†=ද්‍රෝහීයා.

අපහ(ය)ගිර=අභයගිරි (ශිසං IV. 139).

අප-හර=(බං)=දුරු කිරීමෙනි. සංස්. අපහරි, අපහරිත්‍වි; අපහැරි, අපහැරි (ධහැ 22[14]).

අපහස්‍ය='අඵාසු' බ.

අපහ්නව=ප්‍රතිෂේධය; වැළැක්ම.

අපහ්නුති=එක් වස්තුවක් ප්‍රතිෂේධ කොට අනික් වස්තුවක් දක්වීම නමැති අලඞ්කාරය (කාශී 2-304).

අපා=[1]. අපාය. 2. පා නැති (සිදත් 86[1]). **-මං**= 1. අපායමාර්ගය. 2. සැබෝගස.

අපාඛ්‍ය=1. නෙත් කොණ. 2. අනඞ්ගය. **-මණ්ඩ**= දසරුවම් හා කිසිල්ලද අසල තිබෙන මණ්ඩක් (යොග 4104).

අපාත්‍ර=පාත්‍ර නොවන; නුසුදුස්ස.

අපාද=පාද නැති.

අපාදන=1. ක්‍රියාවක් පැවැත්මට සීමා වන තැන; අවධිය. 2. වෙන් කර ගැණීම.

අපාන=1. ඝ්‍රාණ පිට කිරීම. 2. මලමාර්ගය. **-වාත, -වායු**=ශරීරයෙහි ඔට අතට ගමන් කරණ වාතය (යොං 1520, 2760.).

අපාමා?=සත්‍රිය (රූ 762).

අපාය=1. නිරය. 2. අනභිවෘද්ධිය. 3. අවැඩ. **-අක්ඛර**='අවංකර' බ. **-උත්පත්ති**=අපායෙහි ඉපදීම. **-කෞශල්‍ය**=අර්තහානි අනර්තොත්පත්ති නමැති අපායයෙහි දක්ෂභාවය (විප්‍ර, 19[23-24]); හානි කිරීමෙහි සමත්බව. **-ගමනීය**=අපායට යෑමට හෙතු වන. **-ගාමි**= අපායට යන. **-ද්වාර**=අපායෙහි පවත්නා දොර. **-පති(ප්‍රති)ඝක්ෂ**=අපායෙහි පිළිසිඳ ගැණීම. **-භාග්**=අපාය භජනය කරණ; අපායෙහි උපදින. **-භූමි**=සැපයෙන් පහ වූ නිරය, තිරිසන් ජාතිය, ප්‍රෙතවිෂය, අසුර කාය යන සථාන තුනර. **-මාර්ග**=අපායට යන පාර; අකුශලකම්. **-ලෝක**=අපාය නමැති ලෝකය.

අපාර=පරතෙර (=එගොඩ) නැති.

අපාර්ථ=අර්ථයක් නැති. **-ක**=නොගැලපෙන අර්ථ ඇති වචනපඤ්ඤත්තිය (පඤ්ච් 15[4]).

අපාශ්‍රය=1. ආශ්‍රය රහිත; පිහිට නැති. 2.ප්‍රත්‍යය; උපකාරය (වි 4. 144[1-3]). 3. හාන්සි වන ලෑලි ආදිය. [118[29]).

අපාසු=අඵාසු (හෙසි 256). 2. ලෙඩ (සඞ්ඛ

අපෑච්චි=පියා (බුත් 322[3]).

අපි=1. සම්භාවනාදියෙහි වැටෙන පා. සං. උපසර්ගයක්. 2. 'මම' යන්නෙහි බහුවචනය. **-ච(නී)**=තවද; යලිත් (ධප්‍ර206, 791[9], 247[31], බුත් 108[18]). **-ඛාන**=1. පියන. 2. වැසීම. **-ඛිත**=1. පියූ; වැසූ. 2. නොපියූ. **-°මාර**= පියූ දෙර ඇති (කඛවි 41[34]).

අපිරිමාණ†=ප්‍රමාණ නොවන; පිළිගත නොහැකි; සැක සහිත.

අපිරියන්=අපර්‍යන්ත (සිදත් 85[3]).

අපිරිශාස†=අකමැත්ත; අරුවිය.

අපිරිවන්=අපිරියන් (ශි සං III. 320[1]).

අපිරිශෙෂ්=(ශිසං I 43[3] ඇ)
අපිරිශේ=(ධහැ 81[17]).
} =අපරිවෙජ්ද; කෙළවරක් නැති. [(මලි 40[1]).

අපිලාපන=මතුපිට පා නොවීම; නොසෙල්වීම

අපිස්-1. අපර්‍යන්ත; ආසා නැති (බහැ 72[33]). 2. ආසා නැතිබව (සිබ 38[36]). **-ගුණ**= අලොභාර්ගුණය. **-ලීලා**=අලොභාර්ලීලාව; සන්සුන් ආකාරය (හෙසි 25[10]). [53[39] ඇ).

අපිළිගතු=අපටිගාහීත; නොපිළිගත් (සිබ

අපිළිසරණ=අනාථතා (ජාහැ 11[9]).

අපුච්චා†
අපුච්චි†
}=පියා.

අප්‍රඤ්ඤ=අප්‍රඥාව; අකුසල්සිත (අභි 15[3]). **-අභිසඞ්ඛාර**=අකුසල්චිත් දෙළොස (විමු 9[27]).

අපුඤ්ඤ=1. අකුශලය. 2. පින් නැති (පු 2.596[5]). **-අභිසංඛාර**=අපුඤ්ඤනිසඞ්ඛාර' ඛ.

අපුඤ්ඤ=1. අපුණ්‍ය; නො නිමි. 2. අපිණෙව (චි. 1. 452[2-5]. 486[1-31]. 4. 36[2-15]).

අපුට†=අළුය; අරුවි.

අපුල්(බං)=ඇපිලීමෙනි; රෙදි සේදීමෙනි. සක. අපුලා, අපුලන්; ඇපිලී, ඇපිලූ. **අපුලන**-(ශි සං 1. 90[53]). **අපුලා**(පුළු) (සද්ධ 183[15]). **අපුල්වා**(දඹ 7[17]).

අපුල්ල(බං)†=ඇපිලීමෙනි. සක. අපුල්ලා, ඇපිල්ලී. [රෙදි සේදීම (ශ).

අපුල්ලනසංඛු=රජකයන්ට අයත් මෙගෙය;

අපුළු(බං) ඇපිළිමෙනි; ගැසීමෙනි. සක; අපුළා ඇපිළි (ස්තු 36[17]. සර 140[18]).

අපූප=තෙලින් පිසූ කැවිලි (පසා 220[12]).

අපූරු†=1. වෙනස (සපර 93[22]). 2. පුදුමය.

අපුඹ්=1. පෙර නුවූ; 2. පුදුම. **-පාඨ**=පෙර නුවූ වචන හා වාක්‍ය. **-දුඃඛ**=පෙර නුවූ දුක (චි5. 260[1-35]). [දුසු (සර 403[35].)

අපෙරහර=නොපෙළහර; සංවර රහිත; නුසුදු

අපෙළම(නාප)=අපෙළුම් + අ.

අපෙළුම්=අත්පිඹි ගැසීම (බගැ 214[3]. **-භණි**=අත්පිඹි ගසන ශබ්දය (බගැ 180[17]).

අපෙක්ඛා=අපේක්ෂා කරණ.

අපෙක්ඛණ=බලාපොරොත්තු වීම.

අපෙක්ඛණීය=අපේක්ෂා කටයුතු.

අපෙක්ඛා=බලාපොරොත්තුව.

අපෙක්ඛිත=අපේක්ෂා කළ.

අපෙත=පහ වූ. **-අඤ්ජි**=අඤ්ජියෙන් තොර වූ.

අපෙතිවාත (-සු)= වාතය නසන කැදෑක් (යෝ 3324).

අපොඩි (නි)= අනේ!; අහෝ!.

අපොල=අත්පිඹි ගැසූ (කව් 733).

අපොළ- (බං)= ඇපෙළුම්හි. අක. අපොළා. අපොළන්; ඇපෙළී, ඇපෙළුවැ.

අපොළන=අත්පිඹි ගසන (බුත් 6[14]).

අපෝ=මද කලක් ගෙවීම (ජෝ 443[13]. සලි 1. 608[21]).

අපොහ=1.බැහැර කිරීම. 2.රෝග සුව කිරීම. 3. නක්ඛත්තයක්‍ෂත්‍රිය යෝදු සැක දුරු කිරීම. 4. අපරනක්ෂ බැහැර කිරීම පිණිස කළ විරුද්ධනක්ෂ. 5. ප්‍රශ්නයට නො ඇතුළත් සියලු දෙය බැහැර කිරීම (නාවත්ථ 93[24]).

අප්පච්චි†= පියා. [සුඤ්ඤරූප (අභි 121[23]).

අප්පටිඝරූප= චක්ෂුරින්ද්‍රිය විෂය නොවන

අප්පණා= ඉතා දියුණු වූ විත්තසමාධිය. **-භාවනා** =උපචාරභාවනාව මත්තකප්‍රාප්ත කොට සිත කාමාවචරස්වභාවයෙන් මුදා මහද්ගතභාවයට පමුණුවා ගෙන වැඩීම (අභි 189[27]).

අප්පණිහිත=1. රාගාදිප්‍රාර්ථනා නැති; ආසා නැති. 2. නිවණ (අභි 137[19]). **-අනුප්පන්නා**= සංසාරසුඛප්‍රාර්ථනාවක් නැති දුකඛානුපස්සනාව. **-පටිපදා**=සංසාරසුඛයෙහි ආශාවක් නැති අාශාවිමාර්ගය. **-විමොක්ඛ**= සත්‍ය රෙහි දුක මිස සැප නැතැයි සලකා නිවන් දැක්ම. [පියා (දහම් 383[30]).

අප්පඞ් (අප්පණ්ඩි?; අප්පවිචි?)= ආදරණීය

අප්පමඤ්ඤා= අප්‍රමාණ සත්වයන් කෙරෙහි පවත්වන කරුණාදිබ්‍රහ්මවිහාර.

අප්පමාණසුභ=තෘතීයධ්‍යානලාභීන් උපදනා බ්‍රහ්මලෝකයක්. [බඹලොවක්.

අප්පමාණාභ= තෘතීයධ්‍යානලාභීන් උපදනා

අප්පමාද=අප්‍රමාදය.

අප්පමේය්‍ය=ප්‍රමාණ නොකට හැකි.

අප්පරජක්ඛ=අල්පරජස්ක; සළලා වූ කෙලෙස් නමැති රජස් ඇති.

අප්පා= 1. පියා (දහම් 234[1]). 2. †=පුදුමය, දුක, කැකගාටුව යන මෙය ප්‍රකාශ කරණ නිපාතපදයක් (T. L. ඛ). [නො කරණ.

අප්පාණක=1. ප්‍රාණය රහිත. 2. ඇඟවාස

අප්පිච්ඡ=අල්පේච්ඡ; ආසා නැති.('සුවලා ඉච්ඡා ඇති'යි සාවශෙෂාර්ථයක් පෙණෙනත් නිරවශෙෂාර්ථය ම ගත යුතු).

අප්පිඞ්=අත්පොළසන.

අප්පු= 1. 'අප්පහාමි' යන්නට වඩා අඩු ගෞරවවාචී වචනයක්. 2. ගෙවල්හි ප්‍රධාන මෙහෙකරුවා (T. L.)

අප්පුඞි=අත්පොළසන. **-ලෑලි**†= උණලීපතුරු වලින් සාදනු ලබන අත්පොළසන් වැනි හඬ නඟන උපකරණයක්.

අප්පුහාමි=පෙර එක් කුලයක ප්‍රධානයන්ගේ පුතුන්ට යෙදූ ගෞරවවාචී වචනයක්. දැන් පහතරට එක් කුලයක මධ්‍යමපඬිකාරීයේ අයට යෙදේ (ශ).

අප්පෝ†=උසස් පවුලක ලමයා.

අප්පොච්චි=පියා.

අප්පවජ්ජතාදුබ්බ= නො වැසුනු, පූකට ව පෙණෙන දුක. [ණිහිත' බ.

අප්පණිහිත, -අනුදාසීනා, -විමොක්ඛ= 'අපප

අප්පතිඝ=1. නො ගැටෙන; පැකිලීමක් නැති. 2. පැරදවිය නොහැකි. 3. ක්‍රොධ රහිත.

අප්පතිඝානි= වළකන්නෙකු නැති; පැකිලීමක් නැති (වි 1. 218[1-41]).

අප්පතිපුද්ගල=ප්‍රතිවිරුද්ධ හෝ සමාන පුද්ගල යෙකු නැති; අසමාන.

අප්පතිම=ප්‍රතිමාවක් නැති; අසමාන.

අප්පතිමල්ල= ප්‍රතිවිරුද්ධමල්ලයෙකු නැති; විරොධීන් නැති.

අප්පතිරථ=විරොධියෙකු නැති. [නැති.

අප්පතිසඤ්ඤික=ප්‍රතිසන්ධියක්-නැවත ඉපදීමක්-

අප්පත්‍යනීක=අවිරුද්ධ. **-ප්‍රතිපත්ති**=අවිරුද්ධ වූ පිළිවෙත; මාර්ගයට අනුලොම් පිළිවෙත (වි 1. 627[2-3]). [රහිත.

අප්පත්‍යය= 1. 'ඇ' නමැති ප්‍රත්‍යය. 2. ප්‍රත්‍යය

අප්‍රදර්ශිතව්‍යතිරේක=නො දක්වූ ව්‍යතිරේකය ඇති දෘෂ්ටාන්තාභාසය (න්‍යාය 112[27]).

අප්‍රදර්ශිතාන්වය=නො දක්වූ අන්වය හෙවත් සාධ්‍ය සාධන දෙක්හි සම්බන්ධය ඇති දෘෂ්ටාන්තාභාසය (න්‍යාය 110[31]).

අප්පපඤ්ඤ=සංසාරයෙහි සත්වයන් ප්‍රඥාවකරණ ත්‍රෛධාතුකාදිය නැති නිවණ (සවී ඤ 369[30]).

අප්පභව=උත්පත්තිය නැති.

අප්පමාණ=1. ප්‍රමාණ නොවන; සාධක රහිත; විශ්වාස කළ නොහැකි. 2. මෙතරම් යයි ප්‍රමාණ කළ නොහැකි; ඉතා විශාල. **-සුභ**= 'අපපමාණසුභ' බ. **-සමාධි**= අනෙකවිධ චිත්තයෙහි යෙදුනු එකාග්‍රතාවෛතසිකය (වි 1. 311[2-22]).

අප්පමාණාභ='අපපමාණාභ' බ. [(දළ 161[3]).

අප්පමාදපද='පමා නො වවු' යන පදය

අප්පමාදවිහාර=පමා නො වී විසීම.

අප්පසන්න= 1. නො පැහැදුනු. 2. †=අසතුටු.

අප්පසාදුප්පත්තිකරණ= වණීතා කිරීමට අපේක්ෂා නො කළ දෙයට සතුති කිරීම නමැති අලඞ්කාරය (කාශී 2-340).

අප්පාපනත්‍රාණි=නොපැමිණි අරමුණු ගන්නා.

අප්පමාණ්‍ය=අප්‍රමාණසත්වයන් අරමුණු කොට පවත්නා කරුණාමෛත්‍රාවෛතසික (අභිස 49[4]).

අප්‍රිය=ප්‍රිය නොවන; ප්‍රිතිය නො උපදවන. **-සම්ප්‍රයොගදුඃඛ**= අප්‍රියයන් හා එක් වීම නමැති දුක.

අප්‍රීතික=ප්‍රිති රහිත. [එල (කඞ්ඛා 128[8]).

අඵල=1. එල රහිත. 2. කොස්, දෙල් ආදි මහා

අඵාසු=පහසු නොවන.

අබ්=අඹු; වලාඇඹුල (සි . . .)

අබ=1. අඹුව (කවි 342). 2. ව්‍යඤ්ජනාදියට යෙදෙන කුඵබඛුවලට අගත් කළුවන් කුඛා ඇව වගිය. 3. එනම් ගස් (කවි 344). 4. සුවලපය (සස 2. 259). 5. ආභාව; දිප්තිය. 6. අහය. **-කල්ක**=අබ අබරා සාදනුලබන, මුහුණ ආදිය ඔප් නැඟීමට ගානා කල්කය. (දජා 107[8]. යඛ 716[13]). **-කුළ**=වලාකුළ. **-තෙල්**= අබඇට මිරිකා පෙරාගත් තෙල්. **-සර**= 1. ආභාසර නම් ගණදෙවතාවෝ (රෑ 9). 2. ආභසසර නම් බඹලොව.

අබඟ්ග†=අභාග්‍යය; විපත.

අබතුරු=1. අභ්‍යන්තරය; ඇතුළ (ගුත් 422). 2. කුවෙරයාගේ අඹගසක් (ගිරා 7).

අබද්දි=ආබඛ; සම්බඛ (ශිසං 1. 43[14]).

අබද්ද=අහඳ; අශභපත්.

අබඛ=නො බැදුනු. **-පිතක**= සිරුරෙහි එක් තැනක බැඳී නො පවත්නා පිත. **-සීමා**= කර්මවාක්‍ය කියා සම්මත නො කළ සීමා.

අබන්=ආශ්වාසය; කැඳවීම. **-කාමී**=අබහාන කමිය (ප්‍රාස 30[16]).

අබඳ=1. ආබඛ; නිරන්තර (රෑ 45). 2. එකිනෙක නො බැඳුනු; තේරුමක් නැති.

අබබ=1. විංකෙමා නම් සඛ්‍යාව කෝටියෙන් ගුණ කළ විට ලැබෙන ගණන (සර 214[23]). 2. දශමහානිරයන්ගෙන් එකක් (පු 2. 49[15])

අබබ්බ†=අභව්‍ය; අයොග්‍ය; දුශ්ශීල.

අබහ=1, බිය නැති. 2. සැවැත්න. **-කුරු මහාරූ**=අභයගිරි වෛත්‍යය (ශිසං 1. 218[9]).

අබර= 1. බර නැති. 2. අහය; වලාඇඹුල. 3. අම්බරය; අහස (සි 178).

අබරණ=ආභරණ. [වරණ ශබ්. **-කාර**=සල්ගස.

අබල=1. බල නැති; ශක්තිය නැති. 2. ලුණු

අබලන්†=දුර්වල; කෘශ. [2.†=දුර්වල.

අබලම්=1. අබලකම්; දුර්වලභාවය(සළු 2. 358[32]).

අබලා=1. ස්ත්‍රිය. 2. සිරිවැඩිබැවිල (ගෙවි).

අබලු(ළු)=අබලිගල්ල (ගුත් 49).

අබවි=අභාවය (සිය 252).

අබවුස්=එළිමහන් තැන (බස 52[16]). **-අඟ**= අබෙහොකාසිකඞ්ගය (වි 1. 297[2-30]).

අබස්=ආහාරය; එළිය(බුත්328[30].දහම් 391[17])

අබෘහස්ගිරි=අභයගිරිය (ශිසං). [අභාග්‍යය,

අබා= 1. අභය. 2. නිවණ.(රෑ 99). 3..

අබාදු=අභයදායකයා (බපු 120[3])

අබාධ=බාධා නැති.

අබැඳි=ආබද්ධ; මුලින් බැඳුනු (බහැ 38[21]).

අබැද්දි†=1. අවබද්ධය; වැරැද්ද. 2. වීජන.

අබ්=අඹුව; භාර්‍යාව (සී 383).

අබි (පා. සං. අභි)= ශ්‍රේෂ්ඨ, අධික, අභිමුඛ. මෙහෙක යනාදි අර්ථයන්හි වැටෙන උපසර්ගයක්. **-ඤා,-ඤාත**=අභිඥාතය (ගෙ 761 944. 1170). **-වාර**=අභිවාරප්පවරය (ගෙ 1178). **-ජාත**='අභිජාත' බ. (පැර 78. 120). **-ජින්**= 'අභිජින්' බ. **-දන්**= අභිධානය (සිද්ධ 177[6]). **-දම්**=අභිධම්ම. **-°පෙළ**= අභිධම්මපාළිය (ගිරා 210). **-දුන**=අභිධානය. **-දු**=අභිධ්‍යාව (රෑ 114). **-න(ණ)**='අභිනයා' බ. (මගු 2. 128). **-°පද**=තරගයට බෙර වයන තාලයක්. **-නව**=අභිනව (පැර 124). **-නික්මන්**=අභිනිෂ්ක්‍රමණය (ගුත් 28). **-ප්‍රා**= අභිප්‍රාර්‍ථය. **-මන්**=අභිමතය (භූස 279). **-මන්, -මාන**=]අභිමානය. **-මුව, -මූ**= අභිමුඛය. **-ශස්** (භූප 108), **-ශෂ්**=අභ්‍යාශය; සම්පත (බහැ 28[12]). **-ශෝ**= අභිශෝභය (සිය 64). **-ශෝභ**†=සිහිමුළා බව; උමතුව. **-රම්**=මනොඥ; සිත්කලු. **-රභස්**= ඉතා රහස් වූ; ඉතා සැඟවුනු. **-ලස්, -ලාෂ්**= අභිලාෂය. **-වු(ද්)දි**=අභිවෘද්ධිය. **-සංඝ**= අභිෂඞ්ගප්‍රවරය (ගෙ 1172). **-සරු**=අභිසාරිකාව (කව් 324. මගු 9). **-ඝාප**=අභිශාපය (ගෙ 1170). **-ඝෙව, -ඝෙස්, -සේක**=අභිෂේකය.

අඹින්=ඒනම් ඖෂධද්‍රව්‍යය (ගෙ 1471).

අඹින්නෑස=අභිනාහාසය (ගෙ 1161).

අඹිස්ස්‍යාසඤ්ච්ර=අභිනාහාසය නම් උණ රෝගය (ගෙ 1231).

අඹිනාහාසඝන්නි=සන්නිරොගයක්(ගෙ 3051).

අඹි-බව (බ)=අඹි බැවීමෙහි; මැඹිමෙහි. සක. අඹිබවං, අඹිබවත්; අඹිබැවී, අඹිබැවූ.

අඹි-බහ (බ)=සවත් කිරීමෙහි. සක. අඹිබහං, අඹිබහත්; අඹිබැහි, අඹිබැහූ.

අඹිස= 1. බියනැති (සස 47). 2. නිවණ (රෑ 99). **-ඳු**=1. අභයදායක. 2. නිවණ.

අඹිරු=අහිරු; බිය සුලු නොවන (ගුත් 27)

අඹිජ්-බිජයක් නොවනා; පැලෙක් ඇති නොකරණ.

අඹිත=හිත නොවන (පැර 120).

අඹු=අඹු; භාර්‍යාව (සී 41). [ගම්(සංසිං කොං).

අඹුජ්=කරගස (සංසිංකොං). **-මෝද**=අසමෝද

අඹුතු=1. අද්භූත; පුදුම. 2.අභූත; පෙර නුවූ. **-ඵවම්**=අද්භූතොපමාව (සිද්ධ් 203).

අඹුද්දස්සකාල†=අබුද්ධොත්පාදකාලය.

අඹුදාඹිකාර=බුදුසිරු- සිහිය- නැති වීමෙන් වූ විශරුව (සළු 2.915[2]).

අඹුදොබාත්පාදකාල=බුදුකෙනෙහුන්ගේ ඉපදීම හෝ බුද්ධශාසනය නැති කාලය.

අඹුන්†=බත් (භූබා දරුවන්ට බත් කැවීමේ දී මෙය යෙදේ. 'හබුන්' බ).

අඹුරු=අම්බරය; අහස (සී 77).

අඹුළ=අඹළ; අැඹරු (සී).

අඹූ=අහුන; නුඹූ (සිය 225).

අබෙශ=අභය (ශි සං 1. 211[3]).

අබේ=අහෙදය; නොවෙනස. **-ඵවසර**=අභෙදෝපවාරය (සිද්ධ් 169[2]).

අබෞද්ධ=බෞද්ධ නොවන.

අබ්ජ්=1. දියෙහි උපන්. 2. වළලුගා. 3. පියුම්. 4. රෙහෙණ නැකැත. **-ගොනි**=1. රෙහෙණ නැකත. 2. ඉඟහගා.

අබද=1. වලාකුළ. 2. අවුරුද්ද. 3. කලාදුරු.

අබ්බා(තු)=අංපෙබාතුව; ජලය(අමා 2.18[11]).

අබ්බි-සාගරය. -කළු, -ජ=මූදුපෙණ.

අබ්බොහාත†=අභය විකල අගා.

අබ්බෑංග=අභ්‍යඞ්ගය (ගෙ 2853. 2946).

අබ්බෑන්තර=අභ්‍යන්තරය (ගෙ 3288).

අබ්බෑස්ස=ඔසුවෙසෙසක්? (ගෙ 3297).

අබ්බුද='අර්බුද' බ.

අබ්බොහාරික-අව්‍යවහාරික; ගණකට නොගතයුතු; නොසැලකිය යුතු.

අභිඤ්ඤාවේදී=1. අැතුළ. 2. තුවෙරයාගේ අබ රුකක් (බුත් 51[8]).

අභිඤ්ඤා=සඞ්ඝාදිශෙෂාපත්තීන්ගෙන්. පිරිසිදු වීම සඳහා වත්මනෙත් පිරූ භික්ෂූන් සඞ්ඝයා අතරට කැඳවීම- ඇතුළත් කර ගැනීම- සඳහා සඞ්ඝයා විසින් කරණු ලබන විනය කර්මයක්. -අරහ=අඤ්ඤා නම් විනයකර්මය කිරීමට සුදුසු, වත් මානත් පිරූ භික්ෂුනම.

අභිභූත=1. ආශ්චර්‍යය. 2. ඔව්වුව.

අභිභෝකාශ=එළිමහන් තැන.

අභිභෝකාසිකඞ්ඝ=එළිමහන් තැන විසීම නමැති ධුතඞ්ගය (සද්ධ 539[15]).

අභිමු=වලංකුල.

අභ්‍යඞ්ගය=විත්තය නොයෙක් අරමුණුවල විසිර නොපැවැත්ම; සමාධිය. -නිමිත්ත=සමාධිය (වි 1. 476[1-26]).

අභ්‍යතීතාවයමාෂ=අව්‍යය නොවන පද අව්‍යය භාවයට පමුණුවන සමාසය.

අභ්‍යාඛ්‍යාත=කුශලාදිවිශයෙන් ප්‍රකාශ නොකළ රහතුන් දන් දීම් ආදි ක්‍රියා කරණ විට උපදනා සිත්. [යක් වූ අභ්‍යාපාදය.

අභ්‍යාපාද=අක්‍රොධය. -ධාතු=සවභාවධර්මාංශ

අභ්‍යාපාර=ව්‍යාපාර හෙවත් ක්‍රියා නැති. -භාෂ= හෙතුහුගේ ඵලොත්පාදනයෙහි කිසි ව්‍යාපාරයක් නැති ව ම සවභාවනියමවශ යෙන් ඵලයන් හටගැණීම නමැති න්‍යායය (අභිවි 481[9]).

අභ්‍රමවශ්‍ය (-ශ්‍රීය)=මෙවුන්දම.

අභ්‍රමවශ්‍රී=මෙවුන්දම්.

අභ්‍යන්තර=අභ්‍යන්තරය(ඛගැ 195[19]. සිඛ 39[26]).

අභබ්බ=අභව්‍ය.

අභව්=අභය (ශිසං I. 202[9]).

අභය=1. නොබිය. 2. බියනැති. 3. සැවැත්තෙ. -කාරණ=බිය නොවීමට කරුණ. -ගිරි නිකාය, -°නිකාය=අනුරාධපුරයෙහි අභයගිරි විහාරයෙහි අැති වූ භික්ෂු සමූහය. -ගිරිවාසි= අභයගිරිවිහාරයෙහි වසන. -තුර=අභ යභූමිතර; අභය යන්න අධික කොට අැති (ශිසං II. 16 C[14]). -දාන=අභය දීම; දඩුවම් හෝ මරණය වැළැක්වීම. -°පිලොලෙඛ= අභයදානය සඳහා කරවූ ශිල්පසන්නස (ශිසං II. 281[19]). -දායක=අභය දෙන. -පුර= බියක් නැති පුරය; නිවණ. -භෙරි= බිය නැතිබව දන්වනු පිණිස ගසන බෙරය.

අභශා=අරළු.

අභව=නැති වීම; විනාශය (පු 2. 658[29]).

අභව්‍ය=නුසුදුසු; පින්නැති. -සථාන=නුසුදුසු තැන් අටලෙස (බෝගැ 26[30]).

අභා=අභය. -ගිරි=අභයගිරිය (ශිසං I. 203 L[1])

අභාජන=1. භාජන නොවන. 2. නුසුදුසු.

අභාව=නොවීම; නැති බව. -ඤ=සත්‍රීපුරුෂ භාව නැති. -මාත්‍රතා= නොවීම පමණක් බව. -රූප=කර්‍මඡභාවාදිඝවභාවයෙන් නොරෙ අනිෂ්පන්නරූප දහය. -ව්‍යවහාර= අභාවය යන කිම.

අභි (උ)=භාත්පස, විප්සා, ඉපමහුත, ලක්ෂණ, අභිමුඛ, අභිලාෂ යන අර්ථයන්හි. -කාඞ්ඛමාන= කැමැත්ත (ජාඝ 133[7]). -කඛණන= ඉනා හෙළ. -කඛක(ඛ)වී= 1. ඉදිරියට යෑම. 2. ආරම්භය. 3. නැඟීම. 4. ශුද්ධිය. -ඛ්‍යා=1. නාමය. 2. කාන්තිය. 3 කීර්තිය. -ඝාත=ගැවීම; තැළීම. -°ඝා= ගෑවෙන. -°ඣ්වර=තුවාළ නිසා හටගන්නා උණ. -චර=සේවකයා. -චාර= කොඬිවින කිරීම. -චාරණ= කොඬිවින කරන්නා. -චාරඣ්වර= කොඬිවින ආදිය නිසා හට ගන්නා උණ. -ඡ, -ජාති=උත්පත්තිය (ජාගැ 27[29]). -ජාත= 1. උසස්කුලයක උපන්. 2. ශ්‍රෙෂ්ඨ ව උපන් පුතුයා. -ඥ්ඤ=1. උතුරු සළ නැකතෙහි සිවුවැනි අංශය හා සුවණ නැකතෙහි මුල කලා හතරෙන් ද ශුක්‍රාශිවක්‍රයෙහි එකුන්විසිවන කලාංශය: 2. දවසෙහි අටවැනි මොහොත. -ඥා= අභිඥාව. -ඥ=විශෙෂයෙන් දන්නා. -ඥ= 1. විශිෂ්ට ප්‍රඥව; සෘද්ධිවිධාදිය. 2. උපචාර අර්ථය සිත් දෙක අතුරෙහි උපන් ප්‍රඥව. 3. අර්හත්වඵලයෙහි යෙදුනු ප්‍රඥව (වි 1. 312[1-15]). 4. භාවනාවිශෙෂයෙන් උපස්ථවවට පැමිණි රූපාවචරපඤ්චම ධ්‍යානය. -°චිත්ත=අභිඥාවෙන් යුත් සිත. -°ජවන= අභිඥාචිත්තවීථියෙහි පවත්නා ජවන් සිත්. -°ත=විශෙෂයෙන් දන්නා ලද; ප්‍රකට. -°ත්‍රුවණ= පඤ්චාභිඥාවන් පිළිබඳ නුවණ. -°පාදකධ්‍යාන=අභිඥාවන්ට පාදක වන චතුර්ථ හෝ පඤ්චම ධ්‍යානය. -°ලාභී= පඤ්චාභිඥාවන් ලැබූ. -°වීථි=අභිඥා සම්බන්

විත්තපරමපරාව. -ඥෙය=මනා සේ දතයුතු. -ඤඤු=අභිඥ. -°අනුභවු= අභිඥවෙන් වූ තෙජස (බඟ 26[27]). -°ත=අභිඥත. -°දිව ඇස්= අභිඥවන්ට අයත් දිව්‍යචක්‍ෂුස (බඟ 12[25]) -ඤපක= වෙසෙසින් තැවුනු. -ඤාඛ්‍යා= වෙසෙසින් තැළු-පොඩි කළ. -ඤාප=සන්තාපය; තැවීම. -ඤාවන=සතුටි කිරීම. -ද්‍රෝහ=ද්‍රෝහ කිරීම; අනිෂ්ට සිතිවිලි කිරීම. -ධම්මදෙසනා= අභිධම්මදෙශනාව (ශිසං I. 43[10]). -ධම්මී=සියලු ධර්මයන් විත්ත චෛතසික රූප නිර්වාණ වශයෙන් කොටස් සතරකට බෙදූ දෙශනා කළ විශිෂ්ටධර්මය. -°අත්ථි=අභිධම්මයෙහි දෙසූ විත්තාදි කරුණු ගනර. -°අත්ථිකත්ථා= අභිධම්පාලියට ලියූ අටුවා. -°ඛග්ග=අභිධර්මය දරණ. -°පිටක= අභිධම්පාලිය ඇතුළත් පිටකය. -°භාජනීය= අභිධම්ප්‍රකරණයන්හි ඇතුළත් එක් කොටසක්. -°මාතෘකා= අභිධම්පාලියට මාතෘකාවශයෙන් දෙසූ කොටස. -ඛාන= නාමය. -ඛියමාන= කියනු ලබන. -ඛෙය (ඤෙය)=කියයුත්ත; අර්ථය. -°අත්ථි=කියයුතු අර්ථය. -°වන්=අර්ථ සහිත. -ඛ්‍යා=අන්සතු දෙය තමාට වේවායි අංගෝ කරණ විෂම ලොභය. -°ඛ්‍යාඅග්‍රහ= නාමරූපකායයන් ගැට ගසන (=හොතන)අභිධ්‍යාව. -නඤන= 1. සතුටු වීම; සතුටින් පිළිගැණීම. 2. ක්‍ෂමාව (මිලි 213[23]). -නඤිත= සතුටින් පිළිගත්. -නදන=අභිනන්දනය කරණ (බඟ 14[32]). -නය=1. අත්පා ආදියෙන් රඟ දැක්වීම; නෘත්‍යය (ජා 1072[17]). 2. ඉහි කිරීම. 3. දෘශ්‍යකාව්‍ය. -නව=අඑත්. -නික්ඛමන්= අභිනිෂ්ක්‍රමණය. -නිපාත=වැටීම. -නිරෝපණ=නැවීම. -නිඝ්‍යාණ= (සතුරන්) ඉදිරියට යැම. -නිඝ්ඝන්ඨන=නිපදවන. -නිඝ්ඝාතන= නිපන්. -නිඝ්ඝාතනී=නිපදීම. -නිවිසව=පිවිසුනු; වැදුනු. -නිවිසමාන= පිවිසෙන. -නිවෙශ(න), -නිවෙඝ(න)= පිවිසීම. -නිෂ්ක්‍රමණ=පැවිදි වීම සඳහා ගිහිගෙයින් නික්ම යැම. -නිෂ්පතති=නිපදීම. -නිහරූ= අභිනීහාරය (බඟ 73[15]). -නීන=1. ඉදිරියට පැමිණවූ; 2. සැරසූ. 3. හික්මවූ. -නීල නෙත්ර= මනහර සේ නිල්වන් වූ නෙත්. -නීහාර=සිත හැරවීම; පැතීම. -°ක්‍ෂණ= බුද්ධිත්වය පතන අවස්ථාව. -°ක්‍ෂම=අභිනීහාරයට යොගය. -°මඟුල්= පළමුවරට බුදුබව පැතීම නිමිති කොට වූ උත්සවය. -න්‍යාස= සන්නිපාතාවස්ථාවරයක්. -පූජනීය (-නෙය්‍ය)=වෙසෙසින් පිදියයුතු. -ප්‍රමොද= හැම අතින් පිණා යැම. -ප්‍රසන්න= හැම ලෙසින් පැහැදුනු. -ප්‍රා=අභිප්‍රායය (බඟ 92[33]. 105[11]. 137[13]. 198[2]). -ප්‍රාශ=අදහස; -°අර්ථ=අදහස් කළ තේරුම. -ප්‍රේත=අදහස් කළ. -භවන=1. ශ්‍රේෂ්ඨ වීම. 2. මැඩපැවැත්වීම. 3. මැඩපවත්වන. -භවනීය=මැඩ පැවැත්වියයුතු. -භාෂන=විරුද්ධ පක්‍ෂ නීවරණාදිය මැඩපවත්වන කරුණු වූ රූප රූපාංවරවර්ධාංන අට. -භූ=අභිභවනය කරණ; මැඩපවත්වන. -භූත= මැඩුනු; යටත් වූ. -මඞ්ගල=ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨ. -මිත= අදහස් කළ; රැවි කළ. -මන්=අභිමානය. -මන්තණ= කැඳවීම. -මදී= 1. මැඩීම. 2. යුද්ධය. 3. මත්පැන්. -මාන= අහංකාරය. 2. හැඟීම (වි 5. 60[1-17]). -මුඛ= 1. ඉදිරිය. 2. ඉදිරිපත්. -මුඛීකරණ= ඉදිරිපත් කිරීම. -මුඛීභූත= අභිමුඛ වූ. -මුව=අභිමුඛය (බඟ 284[3]). -ඝර= අධිකාරය; උපස් පින්කම (බඟ 45[16]). -යුඤ්ජන= 1. මෙහෙකරුවා; අරිත්තයා (පූ 2. 448[21]. ජාස 27[13]). 2. වෙසෙසින් යෙදූ. 3. විශෙෂඥ (කාශී 2-1). -යුඤ්ජන= 1. යෙදීම. 2. නඩු කීම (හෙසි 18[23]). -යොග= 1. උපස් සේ යෙදීම. 2. නැවත නැවත යෙදීම; පුහුණු කිරීම. 3. යත්නය. 4. නඩු කීම. 4. සටනට කැඳවීම. -රත, -රඤ්ඤ=ඉතා ඇලුනු. -රඤ්ඤිත= විශෙෂයෙන් රැකි. -රඤ්ඤිත-රූදුනු; සාගම් ආදිය ගෘහාලද. -රති=ඇල්ම. -රමණ= 1. සිත් ඇලවීම. 2. ඇලෙන(වි 5. 61[2-33]). -රම්‍ය= අභිරමණය කටයුතු; සිත්කලු. -රාම=මනොඥ; සිත්කලු. -රී= අභිරතිය; අභිරුචිය (බඟ 142[16]). -රුචි=කැමැත්ත. -රූඪ=නැඟුනු. -රූප=විශිෂ්ටරූප ඇති. -ලක්ඛණ=1. ලකුණු කළ. 2. සලකනලද. -ලපිත=කියූ. -ලපිතව්‍ය=කියයුතු. -ලම්භ= රැවි කළ; කැමැති වූ. -ලාප= 1. කීම. 2. නාමය. -ලාභා (-ඝ)= අංශාව; කැමැත්ත. -වඤ්ඤ=වැදීම. -වඤ්ඤනීය (නෙය්‍ය)=වැදිය යුතු. -වණ්=තලිස්පතුරු (වෙව). -වඩ්ඪන= වැඩිදියුණු කිරීම. -වර්ධක= වඩන ලද. -වාදන= වැදීම. -වාදසිතව්‍ය= වැන්දයුතු.

-වික්‍රම=ශ්‍රෙෂ්ඨවික්‍රමය. -විධි=සීමාවෙන් වෙන් කරණු ලබන්නට ම එකතු කර ගණු ලබන සීමාව. -විනය= 1. විනයපිටකය. 2. උපස් තික්මීම. -විසිෂ්ට=විශෙෂයෙන් ශ්‍රෙෂ්ඨ. -විභාවි=වැඩිදියුණුව. -ව්‍යක්ත=ඉතා පැහැදිලි. -ව්‍යවස්ථිත=ඉතා පැහැදිලි කරණ. -ව්‍යාපන්න=මනා සේ පැතුරුණු. -ව්‍යාප්ති= 1. පැතිරීම. 2. අභිවිධිසීමාව. -ඝඩ=1. ශාපය. 2. මිථ්‍යාපවාදය. 3. යක්‍ෂාදීන් ආවෙශ වීම. -ඵල්වර=ගුහදෙළ ඖෂධ කාම ක්‍රොධාදියෙන් හටගන්නා උණ. -ඝිඤ්ඤත=අභිෂෙක කළ; තෙමූ. -°සොඅ=අභිෂෙක ජලය (කඛ්‍ය 115[3]). -ඝිඤ්ඤොදඤ්ඤ= අභිෂෙකයට ගත් ජලය. -ඝුත= කාඛ්දිය -ඝෙඤ්ඤ=1.නනතුරකට පත් කිරීමේ දිහිසෙහි මනුෂ්‍යපූතජලය වැක්කිරීම. 2. (අභිෂෙක යෙන් පසු රජුන්ට පලදවනු ලබන) ඔටුන්න? (සඛ්‍ය 130[32]. 184[23]). -°ඔර= අභිෂෙකය දරණ (සඛ්‍ය 57[8]). -°ඔඛඵල=අභිෂෙකොත්සවය. -°ඔඛු=අභිෂෙකය කරණ මණ්ඩපය. -ඝෙඤ්ඤොදඤ්ඤ= අභිෂෙකජලය. -ඝෙවන=අභිෂෙකය. -ඝ්ඵුත=ඝතුති කළ. -සංඝාරණ= සකස් කිරීම. -°ඝ=සකස් කරණ. -°ඝ සංඝාර=ඵලයන් ඇති කරණ හෙතුමඤ්ඤ කුශලාකුශලකම්. -සංඝාරණාඤ්ඤ= අභිසංඝාරණය. නමැති අර්ථය. -සංස්ඝාර=1. උත්කර්ෂ කිරීම; උපස්බවට පැමිණවීම (පඤ්ච 132[11]). 2. කුශලාකුශල කම්. -°ලඛ්ධ=සම්භයන් සසර දරාසිටින කම්. -°ඔර=භවඔඝාදිකුශලාකුශලකම් නමැති ඔරයා. -°විඤ්ඤාන=කුශලාකුශලකම්විඤ්ඤාණය. -සංඝෙඝ= පිළියෙල කළ. -°සංඝාර= හෙතූන් විසින් නිපදවූ ඵල. -සඝඩඤ්ඤ=පිළියෙල කළ; නිපදවූ. -සඝඩරණඤ්ඤ=ඵලයන් ඇති කරණ. -සඝඤ්ඤ= ඇල්ම. -සඤ්ඤිත= විශිෂ්ට සේ සැරසූ. -සඤ්ඤාප=1. ඤාත්පසින් තැවීම. 2. ශුෂ්කය. -සඤ්ඤාණ= ගැළපීම. -සමඤ්ඤ=සන්සිඳවීම; නැවැත්වීම. -සමඤ්ඤ= අවබොධ කිරීම. -°අඤ්ඤාරාඝ=මාර්ඵලාවබොධයට උපද්‍රවය. -°අඤ්ඤ= 1. ප්‍රතිවෙධ කවයුතු අර්ථය. 2. ප්‍රතිවෙධයාගේ ප්‍රවෘත්ති ඤාණය (වි 6. 16[2-30]). -°අඤ්ඤාභාවනා= නිර්වාණාවබොධය පිණිස වූ භාවනාව. -සමාචාර=ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ හැසිරීම; මාර්ඵලශීලය (වි 1. 47[1-1]). -සමාචාරික=මාර්ඵලශීල යන් උදෙසා පැණවූ ශීලය. -සමිඤ්ඤිත= 1. කැමැති වූ. 2. කොට නිමවූ (පඤ්ච 10[11]). -සම්බඤ්ඤ=මනා කොට ගැලපීම. -සම්බුඤ්ඤ= 1. ශ්‍රෙෂ්ඨ සේ අවබොධ කළ. 2. බුදුරජ. -සම්බෝඤ්ඤ=ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ බුද්ධඥානය. -සම්මත= ශ්‍රෙෂ්ඨ සේ පිළිගත්. -සාඝ=‘නෝ මැරෙයි වා’ යනාදීන් දෙස් කීම. -සාර= ඉදිරියට හෝ නියම කළ තැනට යෑම. -සාරිකා= පුරුෂයන් කී තැනට රාත්‍රියෙහි යන වෙසඟන. -සෙවු= නිතර සෙවනය කිරීම (ඛඤ 220[31]). -සේඤ්ඤ=ශ්‍රෙෂ්ඨ ශ්‍රොතාවඥතුය (ඛඤ 60[6]). -හඤ්ඤ=හැසූ. -හාර= 1. ඉදිරියට ගෙණීම. 2. නැති කිරීම. 3. ඉදිරියෙහි පැහැර ගැනීම. -ඤ්ඤිත= කියූ. -°ඤ්ඤා= උකහාකතිය.

අභිණ්හ=නිතර. -ඔවාද=නිතර අවවාද කිරීම. -සම්පතිපීළන=නිතර දැඩි සේ පෙළීම.

අභිදිස්මාන=නොබිඳෙන; නොකැඩෙන.

අභිඤ්ඤෙය්‍ය=නොබිඳුනු; නොවෙනස්.

අභි-භව (ධා = මැඩපැවැත්වීමෙහි. සකා. අභිභවා, අභිභවත්; අභිභූ අභිභූවූ (අමා 2. 77[36]).

අභිභවති (ධප්‍ර 26[25])=‘අභිභවයි’ ශුද්ධ.

අභි-රම(ධා)=ඇලීමෙහි. අකා. අභිරමේ, අභිරමෙත්; අභිරමී, අභිරමූ (ඛඤ 159[21]).

අභිවන (ඛඤ 220[30])=‘අභිභවන’ ශුද්ධ.

අභිසෙස (ඛඤ 116[24])=‘අා සේ’ ශුද්ධ.

අභිඤ්ඤණ= නිරන්තරය. -ආපනත්තිඔඝ= නිතර අපත්තින්ට පැමිණෙන.

අභිතනාද=නොබිය ව කරණ නාදය.

අභිනඞිහනාද=අභිත වූ ශ්‍රෙෂ්ඨනාදය.

අභිරූ (ක)=බිය නොවනසුලු.

අභිඤ්ඤ=විශෙෂයෙන් කැමැති වූ; රුවි කළ.

අහුත=1. නොවූ; නැති. 2. අසත්‍යය. -අගති ඉරය=නිරයගත්(මනි 65[6]). -අභ්‍යාඛ්‍යාන= අභූතයෙන් නිඳා කිරීම. -උපමා=අභූතවස්තුවක් ගා සමාන කිරීම. -තද්භාව=පෙර නුවූ අවස්ථාවක් හෝ තත්ත්වයක් වීම. -පූර්ව= පෙර නුවූ. -වාදි=බොරු කියන.

අහුත්වකම්=අහොසිකම්ය; විපාක නොදෙන බවට පැමිණි කම්ය (ධප්‍ර 307[8]). -අහුත්වකම්විපාක=විපාක දී අවසන් වූ අනිත්‍යකම්ය (ධප්‍ර 312[8]).

අභෙද= භෙදයක් නැති; නො වෙනස්. -ඤාණමක්ඛ=අභෙදය ඤාණම කොට ඇති; සමාන. -උපචාර=නො වෙනස් සේ ලංව සැසිරීම; එසා වසතුවක් යම්කිසි හෙතුන් නිසා අනිස් වසතුවකට ලං කොට දෙන නොවෙනස් සේ සැලකීම.

අභෙද්‍ය= නො බිඳිය හැකි; තුවාල කළ නො හැකි. -පඤ්ඤක්ඛ= නො බිඳිය හැකි පලඟ; බුදුබව ලැබීමට හිදගැණීම (බෝව 61[7]).

අභ්‍යග්‍ර=සමීපය.

අභ්‍යඛ්‍ය
අභ්‍යඤ්ජන } =තෙල් ආදිය ඇඟ ගෑම.

අභ්‍යන්තර=අැතුළ.

අභ්‍යව=දැනි + අව. -ඤාණ= ඵළිමහන් නැත. -ඤාතික= අඛොඤාඤසිකඛනය සමාදන් වූ යොගි තිඤුනම. -හරණ=වැළඳීම. -හරණීය, -හාය්‍ය= ඤෑයුතු. -හාය්‍යීමාණ= වළඳනු ලබන.

අභ්‍යඤ්ඤා=දෙස් පහළ කිරීම; ඊඤ්‍යාව.

අභ්‍යඤ්ඤාත=අභාඤාස කළ.

අභ්‍යාඛ්‍යාන=අබිබවා කීම; නිඤ්ඤ කිරීම.

අභ්‍යාශ (ස)=සමීපය. [කරණ.

අභ්‍යුදය= අභිවෘද්ධිය. -ඤාමි= වැඩිදියුණු

අභ්‍යුපගත=ඵළඹුනු; පැමිණි.

අභ්‍යුපගම (න)=1. ඵළඹීම. 2. පිළිගැණීම.

අභ්‍යාඤ=1. නැවත නැවත යෙදීම; පුරුදු කිරීම. 2. පුරුද්ද. -විඤ්ඤ=පුනුණු කරණ ශාඤනුශාඤාවට.

අඹ=වලාකුළ. -ඤ=මීරන්. -ඤල=වලාපට ලය. -වලාහඤ=මෙඝයට අධිපති දෙවතා විශෙෂයක් (පූ 2. 419[5]).

අම (ඛා)= ඇමීමෙනි. අක. අමා, අමත්; අැමී, අැමූ (දජා 229[12]). [වි 1. 510[3-16]).

අම (නි)= අම්ම, දිගනියෙනි (බඟ 69[17].

අම=1. අමෘතය. 2. ජලය. 3. නිවණ. -ඔසු= අමෘතෞෂධය -ඤඩ=දිගරෙද්ද (ශු සිං අ). -කර= 1. අමෘතය කරණ. 2 අමෘතාකර. -කිරණ=සඳ. -ගඳ=1. සුවඳ (ශුසිංඅ). 2. අාමඤඤය; පිළිගඳ. -දු=අමෘතදුගඤ. -පා= 1. අමෘතය බොන්නා. දෙවියා (පුනා 6). 2. අමෘතරඤ්ඤ අැත්තා; සඳ. -රස=අමෘත රසය.

අමං= අමාඤය. [වෙගෙඤ.

අමංඝිඤින්†= දුඤ්ඤාඤ්ඤයන්ති ඤැවෙන් වත

අමඤඤි=එරඹුඇට (වන 67).

අමඤලෙඩ=කැකිරිඇට? (සී 331. 357).

අමණ (ඤ)=අමුණ (ශිසං III. 177[5-6]).

අම ණඩ=එරඹු (වෙව).

අමඩි=මැනියෝ (බුත් 6[11]. 321[21]).

අමත (ඛා)= අැමැතීමෙනි; කැඳවීමෙනි. සක. අමතා, අමතත්, අැමැනී, අැමැතු.

අමත= 1. නොදත්. 2. අමෘතය. 3. නිවණ. 4. ජලය. 5. අරළු. 6. රසකිද (වෙව). 7. මරණය නැති. 8. ලෙඩ(සංසිංකොං). 9. මිහිරි. -අඹ, -අම්බ=මරණයක් නැත ගත අතීතය. -ආර= අමෘතය උපදින තැන (බුදු 420). -කිරණ= චඤුගා (මසූ 61). -ප (ළු)ල= 1. මිහිරි ඵල. 2. නොමල් කල්හි දියයුතු ඵල (බඟ 95[5]). -හස්ත= අමෘතහඤ්ඤය (යොං 52).

අමතඤ†=විසමෘත; සිහිනැති.

අමතර†=1. අධික. 2. බලාපොරොත්තු නුවූ. 3. හදිස්සියෙන් වූ.

අමති=1. මෝඩකම. 2. කාලය. 3. සඳ.

අමතුන්=ආමන්ත්‍රණය (ජාඟැ 397[1]).

අමත්=1. අමතු (සිදත් 1[1]6[3]). 2. මත් නුවූ.

අමන්තු=1. තජ්නය (=ඳ. අමවිටු). 2. වැළැක්වීම (=ඳ. අමර්ත්තු) (රාජා 549). 3. අඛුවැඩ වෙමින් පැවැත්ම; වැනීම; අසර්ර ආකාරය (යොං 4296). 4. මැඩපැවැතුනු (යොං 430[3]).

අමන්දිති=හුන්කිරිබැවින් වෙන් වූ දඤභාව යට නො පත් කිරි (බපු 302[31]).

අවිත්‍ර=භාජනය.

අමාවිතඤකප=භොජනපවාරණය කළ භික්ෂූහු විසින් විනයානුකූල සේ අතිරික්ත කරවා නො ගෙණ අමත්දීකිරි වැළඳීමෙන් පවිති ඇවැත් නොවෙතැයි වැදූරව භික්ෂූන් විසින් ඇති කළ විනයවිරුද්ධකල්පනය (ම. වං xviii. බපු 302[31]).

අමිද (ඛා)=අැමිදීමෙනි 'අමිද' බ. (බුත් 54[9]).

අමිද=1. ශෞවනමදුදිය නැති. 2. අාමොදය. 3. අමඤ; බොඤෝ. [මුස්න.

අමිදිනි= 1. මව (රෑ 266). 2. සම්මජ්ජනිය;

අමිඳුප=මත්පැන් නොබොන.

අමිඳුපාන=මත්පැන් නොබීම. [මෝඬ.

අමන=1. ගමන (දළ 16[4]). 2. සිතක් නැති;

අමනා=නොමතා; නරඤ (රෑ 172).

අමනාප=1. මන නොවඩන. 2. නොසතුටු.

අමනුස්‍ස=1. මනුෂ්‍ය නොවන. 2. මනුෂ්‍යයන්ට විරුද්ධ යක්ෂාදීහු. -ඛාණනාර=යක්ෂරාක්ෂස යන් අධිකාරගත කාන්තාරය. [හැකි.

අමන්ත්‍රණවනීය=මන්ත්‍රණයෙන් සන්සිඳවිය නොහැකි.

අමඤ්ඤ=නොමදැ; බොරුවෝ.

අමන්දුල්=කොට්ටම්බලූණය (සංසිංහ).

අමන්දූ†=1. සන්හුන්. 2. සන්සිඳීම.

අමඳ (බෝ)=අඹරැදීමෙහි. යක. අමදී, අමදින්; අඹමැදි, අඹරැදි.

අමඹ=අමත; අමා (සී 627. එස 55).

අමර=1. මරණය නැති. 2. දෙවියා. 3. අංඳ (රූ 148); වණඹ මත්ස්‍යයෙක් (ජාතූ 7[84]). 4. 'අම්' නම් නෙතුරෝගය (රූ 557). 5. රසදිය. 6. දෙවඳරු. 7. නවගන්දිවැල. 8. දලුග්ගය. -අකුරු=දිව්‍යාක්ෂර (සිදත් 182). -අඟන, -අඹනා=දෙවඟන. -අදු=මහඉමර. -ආලය=දෙව්ලොව. -ගුරු=වාඟස්පතියා. -තුරු=කප්රුක. -දර=දෙවදරු. -දෙන්=සුරඹිඬනුව. -පති=ශක්‍රයා. -පුර=1. දෙව්ලොව (දඹම 3[2]. 2. බුරුමරටෙහි වූ නුවරක්. -°ඊශ්වර=දෙව්ලොවට අධිපති ශක්‍රයා -°නිකාය=බුරුම රටෙහි අමරපුරයේ දී උපසම්පදව ලැබූ තෙරුන් විසින් ලක්දිව ඇති කළ මහා භික්ෂුනිකායයක්. -ඔව=ගුගුල් (වෛද්). -වර=දෙවඳෙණ්ඩියා.

අමරා=1. දෙවඳරු (වෛද්). 2. කොමාරිකා. 3. රසඹිද. 4. ඊතණ. 5. අංඳ (බෝතූ 119[13]). 6†=සුරත්තයෙහි හෝ අතුළෙහි වහල. -විකෙඛප, -වික්ඛේප=1. "එසේත් විය හැකි ය. මෙසේත් විය හැකි ය" යනාදි වශයෙන් පවත්නා හෙයින් අවසානක් නොවන දෙවෙය හෝ කථාව ඒ මේ අත දැම්ම. 2. දියෙහි උඩඟට ගමින් ඔබ මොබ පනින හෙයින් ඇල්ලිය නොහැකි 'අමරා' නම් මත්ස්‍යයා මෙන් දෘෂ්ටිවශයෙන් ඒ මේ අත පැනීම. -විකෙඛපික, -වික්ඛේපික= අමරාවික්ඛේපය ඇත්තා. -°වාද=එක් කරුණක ස්ථිර ව නොසිටින අමරාවික්ඛේපිකයාගේ කථාව (බපු 313[24]).

අමරිත්‍ය=දෙවියා.

අමරී (ණ)=නොඉවසිමි; ක්‍රෝධය.

අමල=1. නිමල; පිරිසිදු. 2. පළිඟු (රූ 390). 3, එකල්ලී. 4, කලුනිල,

අමලා=1, සිරිකත. 2, පිටවක්කා.

අමලු=පළිඟු.

අමල්=1. මව (රූ 266). 2. නිමල.

අමලේඟල්=(පූ 1. 313[20]) 'දවසේඟල්' ශුද්ධ.

අමා=1. අමෘතය. 2. මඩුර (ධාතූ 95[4]). 3. නිවණ (රූ 98) 4. ජලය (රූ 138). 5. රසකිඳ. 6. අරළු (වෛද්). 7. සඳ නැති. -අඹ=අමෘත රස ඇති අඹගෙඩි (බපු 235[4]). -අරළු=අමාරසැති අරළු. -ඇඹුඵු=අමාරසැති නෙල්ලි (බපු 235[5]). -ඔසු=අමෘතෞෂධය. -කර=1. සඳ. 2. අමෘතාකරය. 3. අමෘතය කරණ. -කෑන්=1. අමාරස් ඇත්තා. 2. ඟඳ. -ද(හ) මී- අමෘතය දෙන ධර්මය. -පල=1. අරළු (වෛද්). 2. ඉහිරිගෙඩි. -පාත්‍ර= අමෘතය දමූ භාජනය. -පෑන්=අමෘතජලය (බුත් 11[15]). -පිඬු= අමෘත ගුළිය. -පිරි සෙව්= අමෘතපරිභෝජ්‍ය; අමා ඉසිම. (සස 272). -පිලි=මියුරුගෙඩි (බගූ 95[4]). -පෙත (සද්ධ 2`8[17])='අමාපොද' ශුද්ධ?. -පොද=අමෘතබීජය. -බොජ්ඣන්=අමෘත භොජනය. -මහඳඹ=අමාරසැති මහඳඹ ගෙඩි (බපු 235[4]). -මහනිවන්=අමෘතමහා නිර්වාණය. -මෙරජ (ද)=වැසුරුවා. -රස= අමෘතරසය. -රස්, -රැස්=සඳකැලුම් (බපු 215[25]).(දෙවියන් සඳමඬලෙහි අමා රැස් කර අව පසෙහි දී බොහෝ සංඝාත කවීහු කීහ. අමෘතය ඇති හෙයින් සඳින් නික්මෙන රශ්මිය අමෘතරශ්මි වේ). -ලිය=රසකිඳ (රූ 221). -වක්=මාසේපොහෝදවස. -වතුරු=1. අමෘතප්‍රවාහය; ගලා පැනිරි ගිය අමෘතය (දළ 42[1]). 2. ගුරුළුගොමින් විසින් කළ සිංහල ග්‍රන්ථයක්. -වසි=මාසේ පෝය. -වහරේ= අමෘතවර්ෂාව. -වළ= අමෘතය පිරුණු අවාටය. -සිඳු=කිරිමුහුදු. -°දු=සිරිකත. -හැලි=අමෘතනිර්ක්ෂරය.

අමාත්‍ය= සම්පත්තියෙහි සිටින්නා; ඇමැතියා. අමාත්‍යමණ්ඩල=අමාත්‍යසභාව.

අමාන්සයී=මසුරුබව නැති.

අමාදිපරතන්පුරුෂ = මිනිසාවිභක්තියෙන්නාදිය පර කොට ඇති විභක්තිසමාසය.

අමානී=මානය නැති (සර 289[15]).

අමානුෂ=මිනිසුන්ට අයත් නොවන.

අමානුස(සික)රති=ගොධින්ට පමණක් වන, සාමාන්‍ය මිනිසුන්ට නොවන, විදර්ශනා සඟ ඉතිපිරිතිය (වි 7. 316[21]).

අමානන=අමංචක අවසාන කොට ඇති මංසය.

අමාමඤ=මංගේ ය යි නොං සිතන.

අමායාසචරුස= මායා නොවන සවභාවය; අවඛකගතිය. [රොගීයා.

අමාරුකාර†=1. කෙරුවිකයා. 2. දුස්සංඛ්‍ය

අමාශී=නොමඟ; වැරදි මග.

අමි=වැළඳීම? (ශු සිං අ).

අමිත=අප්‍රමාණ; බොහෝ (මසූ 61). -ඥාන= අප්‍රමාණ ඥානයෙන් සමපත් ඇති.

අමිතුරු=හතුරා. [2. අමිත්‍ර.

අමිත්‍ර= 1. අමිත; බොහෝ (බපු 100[13]).

අමිත්‍ර=නොමිතුරා; හතුරා.-අක්ෂර=විරුද්ධාක්ෂර. අඹතලඇවගෙනි පළමුවැන්නෙහි අකුරු වලට පස්වැන්නෙහි අකුරු ද දෙවැන්නෙහි අකුරුවලට සවැන්නෙහි අකුරු ද යන පිළිවෙළින් විරුද්ධ ය.

අමිනිස්=අමනුෂ්‍ය (බගැ 247[12]).

අමින්= 1. ප්‍රමාණ නැති; බොහෝ (මසූ 15). 2. සමූහය. [3866).

අමිශ්‍රා=අාමය; අහර නොදිරවීම (යොග 3065.

අමිසු=වැළඳූ; කෑ (රු 455). [-බගැ 185[17]).

අමිල= නොමිල. (අමිලයෙන්= මිල නැති ව-

අමිශ්‍රාජී=‘මිශ්‍ර නැත’ යන අර්ථය.

අමිෂි=ගතපුෂ්ප (වෛව).

අමිස්=අාමිස; අාහාර (බගැ 72[10]. 143[21]).

අමිර= =අමිහිරිරස (යොග 1535).

අමු=1. අාමය; අහර නොදිරවීම (යොග 197. 1419). 2. නො පැසුනු; නො ඉදුනු. 3. නො විඝලනු. 4. අළුත්. 5. නො පිසූ. 6. සමමුඛ (සිදත් 43[4]. 901[1]). 7. ක්ෂුද්‍රබාහ්‍ය වතීයක්. 8.†=සමපූණී (=අමු පිස්සා). 9†= අමුලු (=අමුබොරුව). -ඇට= 1. අමු නම් බාහ්‍ය ඇට (යොග 1400). 2. තල ඇට තුණක ප්‍රමාණය (යොග 283). -ඉඟුරු= නො වියලිඉඟුරු (යොග 777). -කපුරු= කපුරුගසෙහි මැලියම් සේ සැදෙන, තම්බා නොගත්, කපුරු. -රන්= 1. තිරණය; ඔසු රන් (ජාගැ 81[1]). 2. බඩු නොසෑදූ සවණී (දඹම් 188[30]). -වණ=වනා පැසවූ ව්‍රණය (යොග 3550). -සාල්=එනම් බාහ්‍යවතීයෙහි සහල්. -හැර†=නො පිසූ අාහාරද්‍රව්‍ය.

අමුක්කාර=‘අයවගබා’ නම් ඔසුවෙසෙස.

අමුක්කු=1. බංඛාව (සළු 1. 142[29]). 2.හදිසිය. -සන්නි= 1. සන්නිඅාකාරයේ අවතාරයක්. 2. සන්නිරෝගයක් (යොග 3053).

අමුකත= 1. නොමිදුනු; තොර නොවූ. 2. අතින් නො මුදු පහර දෙන අවිය. -ත්‍යාග= නොමිදූ ත්‍යාග ඇති; පරිත්‍යාග නොකරණ (අභිස 21[18]).

අමුඩු= 1. කැසපව; පිටපටය (යොග 3737. කඛා 123[15]). 2. කලවෙය (පූ 2. 181[37]. 608[10]). [ණත්; ඇමිණි, ඇමිණු.

අමුණ (බා)= ඇමිණීමෙහි. සක. අමුණා, අමු

අමුණු= 1. පැල හතර; ලාස් 40 (බපු 305[20]). 2. එතරම් වැපිරෙන භූමිප්‍රමාණය. 3. පුවක්ගෙඩි 23000 සිට 28000 දක්වා ප්‍රමාණය (G). 4. කෙත්වලට දිය ගැණීම සඳහා ඇලදෙළවල් අාදිය හරස් කර බඳින බැම්ම (පූ 2. 114[5]). -කඹවණු=පිටතින් ගෙණෙන බාහ්‍ය අමුණකට රජයට මෙතෙක් ගෙවිය යුතු ය යි නියම කර අය කර ගණු ලබන කඹවණු (ජාගැ 12[13]). -ගිලුම= අමුණු බැම්ම (රාජා 46[22]).

අමුතු= 1. අාගන්තුක. 2. අළුත් (දඹම් 328[9] 343[29]). 3. වෙනස්; අන්‍ය. 4. අළුත් නොර තුරු (පැර 116). 5. අමුකත; නො මිදූ. -කිම් †=විරුදු කිම. -දන්= අමුත්තන්ට දෙන අාහාරාදිය. -පට්ට, -බාන්, -වැල්= අමුදුබාහන. -බත්=අාගන්තුකයන්ට දෙන අාහාර. [ලනුව (පූ 2. 355[35]).

අමුදු-බාන් (-වැල්†)=විඝඨන නතුලෙහි බඳින

අමුත්= 1. නොමිදූ. 2. අන්‍යයා. 3. නෙත්. 4. ගැල්වීම; සුවඳ අාදිය ගෑම් (රු 472).

අමුඛ (බගැ 223[15])=‘අමු’ ශබ්ද (=සමමුඛ).

අමුලා=ඉද්දඟස (වන 51).

අමුලු=අමුලකා; මුලක් නැති (සිව 28[30]).

අමුළු= 1. අමූණ; මෝඩ නුවූ (ගිරා 2. 132. 2. සිහල්ල නොවූ. 3. රස් නොවූ.

අමූර්ති=ශරීරය නැති.

අමූලඝ්න=අඟමුල නැති; අවුල් වූ.

අමූල්‍ය=මිල නොකළ හැකි; අනඝ්.

අමූලාචිනය=උමතු ව සිටි භික්ෂූන් සුවපත් වූ විට උමතුකල්හි කළ අශ්ලීලාදික ක්‍රියා නිමිති කර විරෝධීන් විසින් නඟනු ලබන චෝදනා රූඪ නොවනු පිණිස කරණු ලබන චිනය කර්මය.

අමෘත= 1. දෙවියන්ගේ සුබංභොජනය; එය කැවරුණුවිට මළවුන් උපදිතැයි කියති. 2. මරණය නැති නිවණ. 3. මධුර. 4. ජලය. 5. කිරි ආදි පස්ගෝරස. 6. බත්. 7. රන්. 9. රසදිය. -අඤ්ජන=අමෘතයෙන් සෑදූ ගෝ අමෘත ගුණ ඇති අඳුන. -අභිසේක=අමෘත යෙන් (ඉස) නෙමීම. -අර්ණව=අමාමුහුදු. -ආමලකතෛල= නෙල්ලි රසකිදු ආදිය ගෙණ සිදින තෙලක් (යොග 2940). -කලා= ඒ ඒ දවස්හි වසුයාගේ ගෙවීම හා වැඩීම ද අනු ව මනුෂ්‍යාදීන්ගේ ශරීරයන්හි ඒ ඒ තැන්වල පවත්නා යම්පස් තත්ත්වයක්: -නිර්වාණ, -පද=මරණ රහිත නිවණ. -පාන= 1. අමාපැන්. 2. අමා බීම. -ඵල= 1. මිහිරි ගෙඩි. 2. නිවණ (මි 8. 35²-¹³). -බලා තෛල=රසකිදු, බැවිල ආදිය ගෙණ සිදින නෙලක් (යොග 2916). -මහානිර්වාණ= නිවණ. -වාදී= අමෘතය ප්‍රකාශ කරණ. -ඖෂධ= අමෘතය වැනි අත; ඟැවුනුවිට රෝග සුව කිරීමේ යකකිය ඇති අත.

අමෘෂා=නිබොරු; සත්‍ය.

අමෙති (ශිසං III. 1773. 250²), අමෙතෙ (ශිසං IV. 2371)=අමාතය. [294²].

අමෙවෙශිපොහෝ=අමාවක්පෝය (ශිසං V.

අමෙධ්‍ය=අශුචි (දහම්10¹²).

අමොඝා=1. පලොල්. 2. වළඟහාල් (වෛ)

අමෝද=1. සන්තොෂය (රූ 89) 2. මනා සුවඳ (රූ 102).

අමෝඝ=නොසිස්; සඵල.

අමෝර (බං)= ඇමේරිමෙනි; උලුක්කිරීමෙහි. සක. අමෝරං, අමෝරත්, ඇමේරි, ඇමේරූ (දජා 349³⁰. 365¹⁸ ඇ).

අයොහ=නුමුළාබව; නුවණ.

අයොනි=නුමුළා; නුවණැති.

අම්බෙ(ගෙ)න්ද=එනම් ගස් (බුත් 288⁹).

අම්බපාන=අඹපැන්.

අම්බර= 1. අහස. 2. වස්ත්‍රය. -ඝණාවර= 1. පක්ෂියා. 2 තාරකා. -පීයූෂ=අමලඅරවිංතය.

අම්බරෝදර=අඹබරය ඇතුළත.

අම්බරණ-අබරණ (ශිසං I. 31¹. 185¹⁵ ඇ).

අම්බලි=පෙර පැවැති වස්තුජාතියක් (දඛ3³¹).

අම්බරූ†=1.ගෝනා. 2.තිත්මුවා. 3.(කමත්)†= මිහරකා.

අම්බලම්=මැකියන්ට විශ්‍රාම ගැනීම සඳහා මාර්ගාස්‍යානයෙහි කළ ගෙවල් (දජා 49²⁹). -පාදු=වඟලවල ලි විදින කුරුමිණියෙවෙසක්. [ගණඟක් (යොඝ 374).

අම්බෂඨාදිගණ=අනීසාරයට හිත වූ ඖෂධ

අම්බා-ස්ත්‍රිය (සැවුල් 158).

අම්බැට්ට=කරනවැම්මා.

අම්බික්‍ෂා=1. මව. 2. ස්ත්‍රිය. 3. හාඝාවය.

අම්බිල=ඇඹුල්.

අම්බිලිමාමා†=(සුඛා අයගේ කථාවෙහි)සද.

අම්බු=1. ජලය. 2. ඉරිවේරිය. -ජ=1. ජලයෙහි හටගන්නා. 2. පියුම්. -ද=1. වලාකුළ. 2. කලාදුරු. -ධර=වලාකුළ. -ධාර=ජල බාරාව. -ධි,-නිධි=සාගරය. -ප්‍රසාදන= ඉහිනිඇට. -රුහ=පියුම්.

අම්බුර්=අඹය (ශි සං 1. 218⁵).

අම්බුල්=නෙල්ලි(ශි සං 1 129¹³). [රට)=මංමා.

අම්මණ්ඩි=1. මෑනියෝ. 2†=නැන්ද. 3. (ඵඛ

අම්මඩි=අම්මණ්ඩි (දහම් 283²⁹).

අම්මිපා†='අම්මා ගැණ දිවුරා කියමි' යන අර්ථ ඇති පාඨයක්.

අම්මිල්=අඹමල් (සිදත් 49³).

අම්මිණ(ජා 151¹⁹)= අල්ලන්න' ශූශ්‍ර?

අම්මා(නි)=පුදුමය හා දුක ද ඇඟවීමෙනි.

අම්මා=1. මව. 2†=නැන්ද. 3†=වැඩිමහලු ස්ත්‍රී. 4†=ලෙඩ බෝ කරනැති සැලකෙන දෙවතා විශෙෂයක්- පොළෝමහිකාන්තාව, මුදු මණිමේකලාව, සරඃවතිය, සීතාපුරමෙඛලිය, අම්මාදේවිය, වල්ලිඅම්මා, පත්තිනි දේවිය යන හත් දෙන හෝ කිරිඅඹාදෙ කිරිඅම්මා, ප්‍රඥාරාශී, උණපාණ, කොස් ගම, බෝවලඟෙදර, බංලාගිරි, ගිනිගල් දෙවතා යන ගත්දෙන නොහොත් පත්තිනි දේවියගේ අවතාර ගතක්. -දේවි=පාර්වතිය. -පල්ලා†, -පා†='අම්මපා' බ. -ලෙඩ†= පැපොල් සරම්ප ආදි බෝ වන රොග.

අම්මෙ(නි)}=පුදුමය හෝ දුක ඇඟවීමෙනි අම්මෙෝ(නි)}(වදන් 35).

අම්‍යක්†=සුඛනාමය (පලි 1. 953³⁵).

අම්ල=1. ඇඹුල්. 2. දෙහි. 3. කාඤ්ජිකය. 4. චිනාංකිරි. 5. කිරල (වෛ). -අජී ණී= බඩෙහි ඇඹුල්ගතිය නිසා වන අජීණී

රොගය(යොග 1865). -කර=ජීවිතය පැවැත්මට අනිශයෙන්පකාරී වන 'ඔක්සිජන්' නම් වායුවිශෙෂය. -කෘ=1.සියඹලා. 2. ඇඹුලැඹිලිය (වෛද්).

අම්ලා=1.පිටවක්කා(වෛද්).2.දෙනි. 3.සියඹලා. 4. නෙල්ලි. 5. කෙසෙල්.

අඹ(ධා)=1. ඇඹීමෙනි; ඵලවීමෙනි. 2. පැරදීමෙනි. 3. සෑදීවෙනි; 4. සම්බාහනයෙනි; අන්පා මිරිකීමෙනි. සක. අඹා අඹත්; ඇඹී, ඇඹු (කව් 477. වි. 4. 191[1-36]).

අඹි(ධා)=සෑහීමෙනි; ප්‍රමාණ වීමෙනි. අක. අඹා අඹත්, ඇඹේ ඇඹෙත්; ඇඹී, ඇඹු; ඇඹිනි ඇඹුනු (ගුත් 465). 'ඹඹ' බ.

අඹි=1. ජලය. 2. ඇටම; පොල්ඹන දෙය (කව් 424. 732. බඟ 49[22]). 8. එනම් ඵල වගීය. 4. සත්‍රිය (රු 358). 5 මව (රු 266). 6. විශ්වාසය (රු 337). 7. අංමිසය; ආහාරය (රු 378). 8. වලාකුළ (ගුත් 97). 9. ඉරිවේරිය. -කා=වලාකුළ (රු 55). -කෑන්= 1. අඹගෙඹිය (බප්‍ර 211[22]). 2. අඹපොකුර. (ජාගැ 128[7]). -කොළි=දියකෙළිය. -ඟඳි=අංකොන්දගස් (හිරා 196. කාගෙ 1-62). -පක්=අඹගෙඹිය. -පනු=අඹපැන් (සිබ 54[19]). -පල=අඹඟෙඹිය. -පෑන්=ඉදුනු අඹ මිරිකා පෙරා ගත් ජලය. -පිය=අම්බුපිතෘ; මුහුදු (කව් 424). -මළු=අඹඟස් වැවුනු පිට්ටනිය (අඹමළු + ඒ=අඹම්ළිඟේ-බප්‍ර 211[21]). -යාළු†=ඉතා හිතවත් මිතුරා. -රස=අඹ ගෙඹිවල රසය; අඹපැන් (දඹම් 152[15]). -වන=අඹඋයන. -හැලි=1.සිංහලවජ්‍රඳෙහි ඉහැන්වෙන වෘතතවිශෙෂයක් (එස 108). 2. දියඇල්ල.

අඹතෙස්=මැණික්වෙසෙසක්.

අඹන්නලප්පු†=නඟුල (සංසිංකොෝ).

අඹනා (සලි 2. 735[29])='අමඹ' ශුෂ්‍ය.(=ඇඹනි-සලි 1. 783[34]). [ශුෂ්‍ය?.

අඹයවියෙන් (බෝගැ 109[27])= 'අඹයවිලයන්'

අඹර(ධා)=1. ඇඹරීමෙනි; සුණු කිරීමෙනි. 2. කරකැවීමෙනි. 3. ලනු එකට එනිමෙනි. සක. අඹරා, අඹරත්; ඇඹරී, ඇඹරූ.

අඹර=1. අඟස. 2 වසනුය (කව් 416). -නී=අඟස්ගඟ. -මිණි=නිරු (කෝ 159).

අඹරා†=අමරාවී.

අඹරෝර=අම්බරෝදරය; අඟස්කුස (මුව් 70).

අඹල(නි)= 'අර බලනු'ඇත අරුත්නි (බුත් 204[28]). [ඇඹවී, ඇඹවූ.

අඹව(ධා)=එලවීමෙනි. සක. අඹවා, අඹවත්;

අඹළ=ඇඹරූ; කරකැවූ (කව්22. මයූ 5).

අඹි?=ඇම (සලි 1. 837[35]).

අඹාලූ=සෑදූ.

අඹියෙනි(නාප)=අඹුයෙනි (සිබ 40[6]).

අඹු=1. භාගයීංව (බප්‍ර 66[37]). 2. සත්‍රිය (ජාගැ 149[8]. රු 250). 2. ජලය (රු 138). 4. කලාදුරු (වෛද්). 5. ඉරිවේරිය. 6. කැද (ජාගැ 80[15]. 239[22]). -දරු=භාගයීංව භාදරුවෝ. -මිනිස්=සත්‍රිය(බගැ27[33]).-සිහිනි=සුඛං භාගයීංව (ස්තු 41[25]). -සොඹි=භාගයීංව කෙරෙහි ලොල්. [61[20]).

අඹුන්මිනිස්=මනුෂ්‍යසත්‍රිය (බප්‍ර111[14]. අමං 2.

අඹුරු=1 අඟස (සස 288. රු 51). 2. වසනුය (රු 303). 3. වලාකුළ (රු 55). -නී=අඟස්ගඟ (සස 257). [65[32]).

අඹුලු=අමූලක; මූලක් නැති; අසත්‍ය (සිබ

අඹුල්=ඇඹුල් රස (වී 1. 536[3-31]).

අඹුස්=ජලය (කාගෙ 6-23).

අඹුළු=ඇඹරූ.

අඟ(ධා)=ඇඟීමෙනි-1. ඇදීමෙනි (කව් 215. මයූ 89). 2. විවෘත කිරීමෙනි (සර 40[7-31]). 3. උලුක් කිරීමෙනි (ජාගැ 151[20]. ජා452[30]). සක. අඟා, අඟත්; ඇඟී, ඇඟූ. 'ඟඟ' බ.

අඟ=1. අංදුගම. 2. සැපය; අභිවෘද්ධිය. 3. පිණ 4. කාරණය; ගම් කිසිවක් ඉපදීමට හෙතු වන දෙය (බප්‍ර 287[33]). 5.පසඇටෙහි හෝ දදුකැටයෙහි ඇති 'මාලිය' ආදි ලකුණු ගණන් සුවිස්ස(දජා 190[15]). 6.පඤ්චකෙළියෙහි දී කවඩි උඩුකුරු ව පෙරළීමෙන් ලැබෙන ගණන්. 7. යකඩ. 8. තැනැත්තා හෝ තැනැත්තෝ. 9. අංශී. (ශි සං 111. 218'). 10†=අම්බරුව (=බොහොම අයට වැරිලා). 11†=ලබාගැණීම. (=මුදල් අය කරති). 12. අංගත (සි 367). -ආදගම්†= උපදින ඛනය('අඟ' වාග්ලි). -කරු, -කාර= යකඩින් කම්මානත කරන්නා. -කැම්= 1. අංශුකතයා; අංදගම් එකතු කරන්නා (බගැ 42[22]). 2. භාණ්ඩාගාරිකයා(ස්තු1[13]). (ජාගැ 58[20] හි 'අක්කැම්' ශු පා.). -කුඩ=

බදු ගෙවන ගම්වැසියා (ජාතැ 91⁶). -ගම්=අංදුගම් උපදනා ගම; නින්දගම(සඩ්678⁴). -පඬුරු=1. අංදුගම වගයෙන් ලැබෙන තෑගි; කප්පම (දළ20¹², 582⁹). බදුමුදල්(ජා2214). -පුගනි†=ලාභප්‍රයෝජන. -බදු=1. අග උපදනා බදු. 2. අග හා බදු (කාශෙ 9-11). -බිම්=අංදුගම උපදනා ඉඩම. -මුඛ=1. අංදුගම් උපදනා මාර්ග. 2. අංදුගම (සඩ් 545²², ජා 481³⁵). -ලොභ=ගකඩ (දජා 167³). -වැග=අංදුගම හා විගදම (කාශෙ 7-5) -°දම්=අංගව්‍යගඩම්; අගවැග(හංස 53).-විග, -විගදම්=අග වැග(සර 89¹⁰). -ශලා=ගකඩ කුර (වි 2. 1023¹-³⁰).

අගඃ=අගස්; ගකඩ. -පමින=ගකඩකන්ද (බප්‍ර 68³³). -ප්‍රාකාර=ගකඩතාප්පග (බප්‍ර 74⁶). -ස්කන්ධ=ගකඩකද.

අගස් (බා)=අගැදීමෙනි. සක. අගජී, අගජිත්; අගැජී, අගැජි (අමා 2. 114³⁰).

අගස් (ප්‍රකෘ)?=ගංවිඤ්ඤ කොට (බප්‍ර 120²³).

අගස්ගන=1. අගදින. 2. අගැදීම (අමා 1. 30³).

අගස්ම(නාා)=අගැදුම් + අ (බප්‍ර 111²¹)

අගජී=ඉල්ලූ (බගැ 164¹⁵)

අගතැන්= 1. අංගතන; ප්‍රඛානවිහාරසථාන. 2.විහාරසථානගන්හි ප්‍රඛානභිගස(නිකා30¹⁶. දළ 50¹⁵. 57²⁰. 58¹⁴). -පත්තැන්=පෙර අංගතනගන්හි උපස්තනතුරක් දැරූ තෙරුන් වහන්සේ?(දළ57²⁰. 58³⁰.59¹⁴). -ගිවිතැන්=අංගතනගන්හි උපස් තනතුරක් දැරූ තෙරනමක්(දළ 57²⁰. 58¹⁶, ²⁰.59¹⁴).

අගනී=අංගතන; සන්තක (අමා 2. 160³²).

අගතුරු=මාගීග (ශ්‍ර සිං අ).

අගන්=අගිනි (අමා 2. 27²⁵). [(මසූ 89).

අගන්න(තන)=නොං වෙගෙස; නිරුත්සාහග

අගථාඩ්=වැරදි තේරුම. [කිගන.

අගථාවාදී= නොං නිසි සේ කිගනා; වරදවා

අගද (බා)=අගැදීමෙනි. සක. අගදී, අගදිත්; අගැදි, අගැදි (අගදම්-බගැ 479).

අගදන=1. ඉල්ලන 2. ඉල්ලීම (අමා 2. 19²⁰).

අගදම(නාප)=අගැදුම් + අ(සලී 1. 4²² ඇ).

අගදුම්='අගැදුම්' බ. (නිකා 2⁵).

අගන=1. මාගීග. 2. සුගතීගංගේ උත්තරාගන දක්ෂිණාගන මාර්ග. 3. ඒ අග්නාගකව අගත් කාලග; මාස හග. 4. විවාහ කරණ. 5. නිවණ. 6. පිගල්ගස.

අගප=නොංකැප (සිබ 7³¹. බප්‍ර 302³⁰). -කිළි=නො කැප කුටිග; අංහාරාදිග නැඹිමට අගොග්‍ය ශාහග. -පොළෝ=කැණීමට කැප නොවන පොළොව (සිබ 45¹).

අගම්=අංගාමග; දිග (බුත් 43⁹).

අගල= 1. අළුත්; අමුතු (සිග 214. අමා 2. 143²⁰. ප්‍රාස 36²². සූදු 43). 2†=නැනින් නැන ඇවිදින; පාදඬ. -ගිකිමිලි=බැහැරින් විහාරග; උත්ප්‍රේක්ෂාව (සිග 71). -ගිතුවම්=උත්ප්‍රේක්ෂිතොපමාව (සිග 90).-ගිත්=අංගන් තුක විත්තග; උත්ප්‍රේක්ෂාව (සිග 232).

අගල්= 1. අකාලග. 2. අගිල් (ශ්‍ර සිං අ). 3. අවලග; පවිතග (රෑ). -ගිවුරු=අකාල විවරග (සිබ 2¹⁴. 34⁴)

අගගස්=අපකිත්තිග (බප්‍ර 160⁵)

අගස්=අගස්. -චලන=ගකඩ සෙලවීම. -චූළ=ගතුණු. -ශලාකා= ගකඩකුර (බුත් 73³⁰). -ශූල=ගමුල (දජා 172²²).

අගග= 1. අපකිත්තිග; නින්දාව (ගුත් 288). 2. අංගාසග (සී 652).

අගස්=ගකඩ. -කාගන=කාන්දම් (බගැ 94²³).

අගසථාන=අංදිපාදගා, භූමාංරගා (සපැ 127⁷). 'අංසථාන' බ.

අගහ=අශුභග (සී 520).

අගහපත්=නොහොඳ; නරක; අශුභ (සී 310).

අගල= අමුතු, අළුත් (බගැ 170³⁰. වි 4. 283³-²³). 'අකල්' බ.

අඟාථාවසංඥ = අතතනිසංඥාව; නුසුදුසු-වැරදි-හැඟීම (කඛා 21²³).

අඟාපත්=අගහපත් (හංස 4).

අඟාම්= අැවෑම; පසු වීම; ගෙවීම; මරණග (සලී 1. 3¹⁷. 6³⁵. 10⁶ ඇ). -නොඅගම්†= 1. අගතිගකම. 2. විපත්තිග.

අඟාල= 1. අංගනතුක; පිවතින් පැමිණි (ශ්‍ර සිං අ). 2†=තැනින් තැන; ඉබාගාතෙ.

අඟැනි=අගිනි (වි 6. 111³-⁵).

අඟැදම(නාප)=අගැදුම් + අ.

අඟැදුම්=ඉල්ලීම (දළ 25¹). -පත්=තනතුරු අංදිග ඉල්ලීම සඳහා දෙන ලිගමන.

අඩි (ක්‍රිප)=අංඟි; එව? (ජාතැ 195²³).

අඩි (ක්‍රිප)=අංගේ (සී 101).

අඩික=අගඩික; ඇතැ? (ඛිසං 1. 254⁵).

අසිවත්=අසිබඳනය (නුදු 326).
අසිණ්=අසුණු (අමං 2. 60[35]).
අසිනිවාසිකම්†=නිමිබව.
අසිතු=අනීත (බඟෑ 265[35]).
අසිනාදන්=අදින්නාදුනය; නුදුන්දෙය ගැණීම (අමං 2. 39[16]). -පරිදී= අදින්නාදුනපාරාජිකාව.
අසින්=1. අංගනන (බඟෑ 140[27?]). 2. අදින්න; නොදුන් (සිදත් 1[73]). 3.†=සමූහය; රැළ. 4†=පැත්ත.
අසින් (බඳු 54[12])=‘රෙංසින්’ බලන්න?
අසිපා=ආදිපාද (ශිසං I. 232[4]). [ෙසකෝ 202)
අසිඟන්කෝවිල්=අස්ගනාංගකදේවාලය.
අසිරං=1. අනිරෙකා; අධික (බඟෑ 14[31]. 41[25]. සැළ 30). 2. අධික සේ (බඟෑ 167[27]). 3†=නුඹ. මිරිදිය මාලුවෙක්.
අසිරාවණ=එරාවණඤ්ඤයා (සැළ 30).
අසිරාවන=නාරං (වන 56).
අසිරික්=අහිරික්ක (බප 302[25]. සිඛ 4[2]. 49[1]).
අසිරෑ†= 1. සමාන. 2. පුරුද්ද. 3. සිහිය; මතක.
අසිල†= 1. යක්ෂාදීන්ට පිදූ ආහාර. 2 එය නැබීමට ලිකෝවු, ගොප්කොළ: කෙසෙල් පතුරු ආදියෙන් සාදන තටුව. 3. ගරා යකුන් නැටුමෙහි දී නැවිටුවන් නැඟී පදින, ගොරකලිවලින් සෑදූ, හරියනක් පමණ උසැති වැට. 4. විකරල් වසා නිබෙන කොළය. 5. නැනින් තැන ඇඟිදින්නා; පාදඛාහ. 6. යකුන්ට පිදූ දෙය කන්නා.
අසු=1. අනිතය (බඟෑ 15[3]. සිදත් 131[4] අෑ). 2. ආයුෂ. 3. (ක්‍රිප)=එව (සී. 100). -කල්= අනිතකාලය. -පස=අනිතක්‍රියාපදසිද්ධි යෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය. -භව=අනිතජාතිය (බඟෑ 37[18]). -සඛර= ආයුසඛ්ඛාරය (බඟෑ 221[29]).
අසුකත=1. අයුතු; අයොග්‍ය (පඤ්චි 19[23]). 2. නොයෙදුනු. -අන්වෙෂණ= නුසුදුසු සේ සිවුපසය සෙවුම. -අජ්ජි=නුසුදුසු තේරුම. -කාරි= නුසුදුසු දෙය කරණ. -රූපක= රූපකාලඛ්කාරයෙහි භෙදයක්(කාශි 2-78).
අසුකති=1. යුකතියක් නැති. 2. වැරද්ද.
අසුණු=1. අගුණ (බඟෑ 76[12]. සලී 1. 171[36]). 2. අංකිණණ; ගැවසුනු (බඟෑ 247[8])
අසුන්(පූක්‍රි)=අවුත් (සි 609). [අවුත් (සි 172).
අසුත=1. දඟදඟ. 2. යුකත නොවූ. 3. (පූක්‍රි)=අසුනින්(පූක්‍රි)=අවුදින් (සි 140).
අසුතු=නුසුදුසු; වැරදි.
අසුතන= අයුකත (කඛ්ඛා 108[5]). -පරියෙසන= අයුකතාන්වෙෂණය (බඟෑ 45[22])
අසුරෑ=1. අංකාර (මුව 1. සිය 128). 2†=තොර තුරු; විසතර. 3.†=සිහිය.
අසොගවන්= අයොගවාහත; ග්‍රාමරාශ; ඖ; සින්දු (ජාප 374[27]. ජාකෑ 237[6]).
අසෝ= අයස්. -ගුඵ=යඛොර. -ඝන= කුඵ ගෙඹිය (බප 84[3]). -ඵලක=යකඛලැල්ල. -මණ්ඩ=යකඛ අැද (වි 1. 215[1-42]). -මය= යකඛින් කළ. -මයඡදන= යකඛින් කළ වහල (බප 74[6]). -මල=යකඛමල. -රථ= යකඛරිය (පූ 2. 357[30]).
අසොඝ=1. නො යෙදීම; නො ගැළපීම. 2. අසමාන. -පච්ච (වි 1. 285[2-36])=‘අසොඝ පච්ච’ බලන්න. -ව්‍යවෙස්දක= නො යෙදීම වළක්වන (පඤ්චි 13[29]. බප 21[6]).
අසෝගමකට? (සලී 1. 517[39])= ‘අසොග්‍ය කොට’ (සලී 2. 473[35]). (අසොගම්?= නුසුදුසු ලෙස?).
අසොග්‍ය=නුසුදුසු.
අසොජ්ඣමාන=නො යෙදෙන.
අසොඛ්‍ය= 1. යුගුඩ කළ නොහැකි; පැරදවිය නොහැකි. 2. දඹදිව පැරණි දෙගයක් හෝ නගරයක්. -ඤඤ=අසොඛ්‍යපුරයෙහි සෑදූ කඩු (දඹ 6[9]).
අසොනිසොපවිපත්ති= අසොනිසොමනසිකාර යෙන් කරණ ප්‍රතිපත්තිය; වැරදි පිළිපැදීම (වි 1. 132[1-3]).
අසොනිසොමනසිකාර=නුනුවණින් මෙනෙහි කිරීම; කරුණක මුල සිට කල්පනා නොකිරීම.
අස්සණ්ඩි†=වැඹිමහලු සහොදරයා.
අස්ස-නා, -නාථ, -නාගක, -නාථ, අස්සන්, } = වන්නිහත්පත්තු වෙහි වනගන්ට අධිගෘහීත දෙවියා.
අස්සා=වැඹිමහලු සහෝදරයා (රාජා 15[5].16[28])
අස්සෝ (නි)= දුක අැගවීමෙහි-අහෝ! අනේ!
අස්හ=අයහපත (සී 101).
අඳ=අඳ; තෙල (සී 160).

අර (ඛ)= 1. ගැණීමෙනි; ගෙන්වීමෙනි (ඛගැ 283[21]); පැහැරගැණීමෙනි (රංජා 25[12] අ). 2. එසවීමෙනි (මජු 110 බුදු 25). 3. නැඟීමෙනි (ඛගැ 74[27]). 4. සතුටු කිරීමෙනි (ඛගැ 59[9]). 5 ඉදිරිපත් කිරීමෙනි (හෙසි 10[13]). 6. නැමීමෙනි (ජාගැ 11[33]). සක. අරා; අරත්; ඇරි, අළි, ඇරෑ, අළු.

අර (ඛ)= 1. අත්හැරීමෙනි (සලී 1. 212[2]. අමං 1. 8[3]). 2. ගැසීමෙනි (තිරා 2). 3. විවෘත කිරීමෙනි. සක. අරි, අරිත්; ඇරි; අළා, ඇරෑ අළු.

අර= 1. තෙල; පෙණෙන ගරිසේ තිබෙන. 2 ඒ (අරමුව= ඒ මොහුව- සලී 1. 246[19]). 3. අංකාරය; ලක්ෂණය (සිග 367). 4. අරටුව (ජා 263[6]). 5. බලය; ශක්තිය; උත්සාහය. 6. දැව; රෝදයෙහි ගරාදි (බුදු 262). 7. රස දිය. 8. සැහැල්ලු 9. සඩලප. 10. හාඟය; (ලු-අරෙරෙ). 11. ආරම්භය. 12 (ඇදපුටු) කඩුල් (කුදු 165. 386). **-අඳින**= උත්සාහ කරණ; ආරම්භ කරණ(ජා972[21]). **-ඉදුවන**= පාද සවි කරණ; නොසැලෙන සේ සලස් වන (පූ 2. 399[9]). **-කර**=1. ඉතා දැඩි (තිසර 21). 2. ඉතා ශුභ (කෝ 36). 3. අරටුවෙන් කර වූ (ජා 263[5]).

අරක්=ආරක්ෂාව; රැකවල (දළ 37[13]). **-කරු**= ආරක්ෂාකාර. **-ගල්†**= ආරක්ෂාව සඳහා කමතෙහි හෝ ගෙවත්තෙහි මතුරා වළ දමූ ගල්. **-නා**=ආරක්ෂකනාඹක. **-වැදූරු**= ආරක්ෂක නාඹක පදවියෙ? (ශිසං II. 46B[12]). **-පොල්†**= ගොඅම් මැඩීම ඇරඹීමෙහි දී ආරක්ෂාව සඳහා කමතෙහි තැබූ මැතිරු පොල්ගෙඩිය. **-පොළ†**=අරක්වල. **-පෝරු†**= අරක්වළෙහි තැබූ ලෑල්ල. **-බෙලි†**=අරක් වළෙහි තැබූ හත්ගෙඩිය. **-මුඩු†**=අරක් වළෙහි දමූ දුව්‍ය. **-මෙහෙ, -මේ**=ආරක්ෂක සේවය; මුරහේවාකම. **-°නා**= ආරක්ෂා කිරීම පිළිබඳ මෙහෙයෙහි නාඹකයා (බොව 220[28]. පූ 1. 677[31]). **-වල†**=තුනොපදුව වළකනු සඳහා මැතිරු දුව්‍ය දැමීමට කමත මැද හෑරූ වළ. **-සම**, (ශිසං II. 3 A[15]. B[1]), **-සමණ** (ශිසං II. 78[54]), **-සෑමි** (ශිසං III 99)=ආරක්ෂකසඞ්ඝයා?

අරක්කාල්= 1. අවෙන් පංගුව. 2. පංගුවෙන් ගනුදෙන් කොටස (G).

අරක්කැමි=ආරංලිකයා; බත්මාලු පිසන්කා.

අරක්කු=රා උණු කර වාෂ්පභාවයට පමුණුවා පෙරාගණු ලබන මත්පැන්.

අරගල (ළ)=ඝොෂාව; ශබ්දය (අභිධාස 19[33]. කාගෙ 6-50). [ශක්.

අරඝවිට=ලිංවලින් දිය ඇදීමට සෑදූ යන්තු

අරඟු=මාඝී සැරසිල්ලක් (දඹ 8[3]).

අරජක=නොරදෑ; රෙදි නො අපුල්ලන.

අරජවිරිය= ආරබ්ධවීරිය; පටන් ගත් වියහී ඇති (ඛගැ 112[12]).

අරජා (ඛගැ 283[21])='අරා' ශුශ්‍ර.

අරඤ්ඤ= අරණ්‍යය. **-ආයතන**= වෘක්ෂාදීන් ඉපදීමට ප්‍රදෙශ වන අරණ්‍යය (ඛගැ 72[3])

අරටු=ගස්හි ගරය (යොග 318).

අරණ=1. අරණ්‍යය (තිසර 110. 157). 2. අණ්ඩ වය (පැර 88). 3. ගස් වෙසෙසක් (සැවුල් 133). 4. මිදිවැල. 5. යුද්ධ රහිත. 6. කෙලෙස් නැති (දළ 40[19]). 7. ආරූඪ වන. **-ආහ**=අරඤ්ඤායතනය (ඛගැ 72[2]).

අරණි=ගිනි ගානා දණ්ඩ. **-මථන**=ගිනි ගානා දඬු එකට ගැවීම.

අරණී=ගෙණ එන්නී (වි 6. 159[2-22]).

අරණීය=අවබොධ කට යුතු (වි 6. 18[1-15]).

අරණ්‍ය=වනය. [දුවක්.

අරති=1. නො ඇල්ම. 2. වශවර්තීමාරයාගේ

අරන්න=එන්සල්ගස් වැනි ගස්වෙසෙස.

අරන්නි=රියන (බපු 216[14]).

අරද (ඛ)=ආරොංචනයෙහි. සක. අරදී, අර දින්; ඇරැදී, ඇරැදූ. (ඇරැදිය-කඩඛ 63[6]).

අරද (නි)=නිතර (සිග 137. කෝ 25).

අරදු= ආරබ්ධ; පවන් ගත්. **-විරිය**= 'අරජ විරිය' ඛ.

අරන්=අරණ්‍යය. **-කඤ**=වල්කහ; හරන්කහ.

අරන් (නෛ ක්‍රි)=ඇරගෙණ (ගඛඤ 39).

අරපරිස්සම්†= ආරක්ෂාවෙහි පරිශ්‍රමය; අඹු වෙන් වින්දම් කිරීමේ උත්සාහය.

අරපිරිමැසුම්†=ආරක්ෂාව හා අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට වඩා වියදම් නොකිරීම.

අරබ්=ආරංම? (ශිසං I. 218[13]).

අරබ=ආරංම (ශිසං III. 116[4]). [බුදු 426).

අරබහා (නි)= නිසා; මුල් කොට (කඩඛ 32[4].

අරහඝ (නි)=අරඹයා. [තැන.

අරම්=1. ආරාමය; උයන(රූ 194). 2. ඇලෙන

අරම=1. අම් නම් නෙතුරොගය (සෞඛ 709). 2. අධම.

අරමණ=1. වුණවිශෙෂයක්. 2. ගස්වෙසෙසක්. 3. රාමඤ්ඤ රට. 4. පැතලි. **-නාසා, -නාස්**= පැතැලිනැහැය (ස්තූ 25²⁶. සවී 132²³).

අරමන්ද=වේලාගස.

අරමිණ=විෂයි; අරමුණු ඇති (වි 6. 53²-³²).

අරමිණ්= 1. අරමුණු (වි 4. 227¹-¹³ ඈ). 2. හසරවිණිය; දෙපා නමා බැඳ හිඳීම; එරමිණිය ගෙහිම.

අරමුණු=1. ආරම්මණය; ඇස් ආදි ඉන්ද්‍රියයන්ට හොවර වන රූපාදිය. 2. සිතට ගන්නා කාරණය. 3. අදහස (සලී 1. 337¹⁶). **-රස**= ආලම්බනයන්හි පවත්නා විඳුනය කවයුතු ගතිය.

අරමුදල්=1. රක්ක යුතු ධනය. 2. භාණ්ඩාගාරය (A R K). **-ගේ**= භාණ්ඩාගාරය (මිලි 64⁶). **-ලේඛම්මුදලි**= භාණ්ඩාගාරයෙහි ලෙඛක මුදියන්සේ (හංස 53).

අරමු (නාපු)= 1. අර මොහු. 2 අසවලා. 'හොරමූ' බ.

අරඹ (බා)=ආරම්භයෙහි. සක. අරබ්ධ, අරඹති. ඇරැඹී, ඇරැබූ. නොහොත්, අරඹී, අරඹිති; ඇරැඹි, ඇරැඹි. [ආරම්භය (රූ 312);

අරඹ (=අරම් + අ)= 1. උයන. 2. කැලෑව. 3.

අරය (බා)=1. සැරසිමෙහි; පිළියෙල කිරීමෙහි (දළ 18¹⁷). 2. ආරම්භයෙහි (සර 429³³). 3. ඉල්ලීමෙහි (බඟ 123¹⁶). 4. සතුටු කර ගැනීමෙහි (ජා 1020²⁴). සක. අරයං, අරයත්; ඇරැඹි, ඇරැයූ.

අරලි=දෙර (සංසිංකො).

අරලිය=මල්ගස්වෙසෙසක්. [ඇරළු, ඇරළු.

අර-ව (බා)=ඉල්ලීමෙහි. සක. අරවා අරවත්;

අරවන= 1. ආහරණය කරවන; ඉල්ලන (බඟ 47⁵). 2. ආරෝපණය කරණ; නංවන (බඟ 199²⁵). 3. සතුරන්ගෙන් පැහැරගන්වන (සප 51¹⁶).

අරවය් (පූක්‍රි)= 1. අරවා; ආහරණය කොට (බඟ 88²³). 2. සමාදන් කරවා (කඛා 116²⁵). 3. ආරෝපණය කරවා; (පතුාදි ගෙනී) ලියවා (ශිසං I, 43¹¹).

අරවාසි†=අඩපොළිය; සියට පණහේ පොළිය.

අරවිඳ=පද්මය. **-ඉර**= අනඛායගේ පියුම් ඊය (පැර 129).

අරහ= 1. රහසින් වත් පව් නොකරණ, කෙලෙස් නමැති අරීන් නැසූ, සංසාරචක්‍ර යෙහි අරයන් කැපූ, පූජාවට සුදුසු, බුදු රජ (බුදු 262). 2. සුදුසු (සිදත් 166³).

අරහත්තඵලපත්ති= අර්හත්ඵලයට පැමිණීම; නිර්වාණාවබෝධය.

අරහන්ත= රහතුන් වහන්සේ. **-ඉත්ථක**= රහතුන් මැරූ. **-ඊඝාති**=රහතුන් මැරීම.

අරහස්=රහස් නොවන; ප්‍රකට (මිලි 132²³).

අරළු=1. 'හරිතකී' නම් ඔසුවෙසෙස. 2. තුග ගස් ආදියෙහි කඳින් බිමට ඇදෙන මුල් (රූ 476). 3. සරළුව; හැන්ද. **-කිණ්**=අරළු ගස් (බඟ 69¹). **-ලෙහෙ, -ලෝ**=ආරකුට ලෙහ; පිත්තල (කඛා 108¹³). **-සුණු**= අරළු කොටා හලාගත් පිටි (සර 168³²).

අරු=1. අළුත අස්වැද්දූ තුඹුරෙහි කොටසක් (G). 2. තුඹුර අසල තිබෙන කැලෑව. 3. (පූක්‍රි)=ආරූඪ ව; නැඟි.

අරුගී=රාගය නැති. [(ශිසං II. 159 B³).

අරුජ=රජ නොවන් අග. **-ඛ**=රජෙකු නැති.

අරුජික (සුලුරූජා 16⁶) **අරුජිත** (පූ 2. 735¹⁵) }=රජුන් නැති කාලය.

අරුණි=ඉතුරා. [139 ටී¹⁰. සී 333).

අරුකි (අරුක්කන්)= ආරක්ෂක (ශිසං II.

අරුබ්=ආරූඪ? (ශිසං II. 212³⁹)

අලි= 1. ආඛ්‍යා (සස 3). 2. ආකාර (වි 1. 536³-³⁵). 3. ඉතුරා (බප්‍ර 29³³). **-කෙළි**= සම්භොගක්‍රීඩාව (සස 202). **-පුගුල්**= ආඛ්‍යා ප්‍රද්ගලයා (සලී 1. 135¹). **-මං**=ආඛ්‍යාමාර්ගය. **-වඟ**=සතුරු සමූහය (ථිරා 3. 241). **-වස්**= ආඛ්‍යාවංශය (හෙසි 35⁷). **-ාපිළිවුවල**=ආඛ්‍යා වංශ ප්‍රතිපදව (බඟ 194³).

අලික්කාල†=අවෙන් පංගුව.

අලිඝ=ආරක්ෂ්‍ය; රැකිය (ගුතු). (ශිසං IV. 39 a ¹⁶. 52 a ¹⁶. 56 a ⁶).

අලිබි= 1. අරිෂ්ට. 2. අශාභපත් (ගුත් 250). 3. අශුභය. 4. මැරෙණ ලකුණ. **-පි**=අරිෂ්ට නම් ඖෂධය පානය කළ (කඛා 32²⁶).

අලිවු= 1. කවුඩා (රූ 246). 2. අශාභපත්; දුෂ්ට.

අලිති(=අරුත් ම)=අර්ථය (වි 6, 15² ³).

අලිත්‍ර=ඉඹල; රිච්.

අරිනෙත්=කඳකුමරු (රූ 274).

අරිඳම=සතුරන් දමනය කරණ.

අරිමිඹු†= 1. ආහරණයන්හි කැටයමක්. 2. අඳුන් දළුව.

අරිය= 1. ආර්‍යයා. -**ඉඳුකි**= 'ආර්‍යඝණදේවී'; බ. -**කණන**=ආර්‍යයන්ට ප්‍රිය. -**සඳුණ**= සමාගේ ඥානය. -**සමියා**=සවාමිපුරුෂයාට වඩා උසස් ලෙස සිතා අකිකරු වූ භාර්‍යාව (ජා 465[9]). -**වස්**= ආර්‍යවංශ (සිසං II. 177[3]. 178[16]. වි 1. 221[1-6]). -**විකාර**=ආර්‍යයන්ගේ විසිම; ඵලසමාපත්ති (වි 2. 771[1-24]). -**සංඥ**= 'අරිය' යන නම.

අරිය (බා)=1. ආරාධනයෙහි; සතුටු කිරීමෙහි. 2. ඉල්ලීමෙහි (කව් 584). 3. පිදීමෙහි (සිසං I. 44[10]). 4. වැඳිදිගුණු කිරීමෙහි (සිසං I. 24[4]. 43[2]). සංස. අරිය, අරියත්; අැරිසී, අැරිසු.

අරියන=ආරාධනය කරණ (සිදත් 73[1]. 75[3]).

අරියන් (පූක්‍රි)=අරියා; පුදු; වඩා(සිසං I. 44[10]).

අරියාදු†=1. කපටිකම; උගුල 2. බාධාව.

අරියැ (පූක්‍රි)?=සතුටු කොට (බගැ 85[7]).

අරියුම්=අැරගුම; ආරාධනාව (සිය 268).

අරියූ= 1. ආරාධනය කළ. 2. දිගුණු කළ (සිසං I. 24[4]. 43[2]).

අරියොර (නි)=නිතර (කව් 765. සිදත් 213[3]).

අරිසපත්ති=පෙතන්ගස.

අරිසස්=අශෝරෝගය (යොග 3620. හෙසි 5[29]).

අරිසස්බුදු?= අශෝවර්ත්ම නම් නෙත්‍රරෝගය (යොග 855).

අරිසෝඝතුරු=අතීස් පිළිබඳ ශාස්ත්‍රකම්යෙහි දී යෙදෙන යන්ත්‍රයක් (යොග 2719).

අරී=1. ආර්‍යයා; 2. සත්පුරුෂයා (රූ 310). 3. ඵලසඳහි දක්වූ වෘත්තයක් (එස 42). -**අවතිමහ**= ආර්‍යඅෂ්ටාඞ්ගිකමාර්ගය (බප්‍ර 115[28]). -**අවපුඟුල්**='අෂ්ටාර්‍යපුද්ගල' බ. -**ඛන**= ශ්‍රද්ධාදි සත්වැදෑරුම් ආර්‍යධන (බගැ 47[3]). -**බිමි**=ආර්‍යභූමිය; ඒස්වාන් මාණිදිය (බප්‍ර 247[15]). -**සඟ**=ආර්‍යසඞ්ඝයා (බුදු 3). -**සවු**=ආර්‍යශ්‍රාවකයා (බගැ 32[26])

අරු= 1. මඞ්ගලරථය (රූ 348). 2. ආරෝහ කයා; හස්ත්‍යාදීන් පිට නැඟෙන්නා (අමා 2. 72[26]). 3. ආරූඪ; සහිත? (කාශෙ 14-35). 4. දුර. 5. නොදුර (රූ 726). 5†=පෙළ; පඞ්ක්තිය. 6†=අාභාරය; ලොබ වක්කරණ අවිවුව. 7†=කුඹුරෙහි ගොයම් කපන්නෙ කුට වෙන් කළ කොයම් කොටස. 8. වූණය. -**කාර**†=කුඹුරුවැඩවල යෙදි සිටින්නන්ගේ මූලිකයා. [ණය).

අරුංගල්= කණීාභරණයක් (ළ=අහනා ආභර

අරුංඹිඤා=ලේ සෙම් දෙකින් හෝ පණුකැවිල් ලෙන් වන පොළ (යොග 3396).

අරුවි=1. අකමැත්ත; පිළිකුල (බුත් 187[3]). 2. ආහාරයට අප්‍රියභාවය (යොග 196.)

අරුණ= 1. සුගන්ධය උදා වීමට පෙර නැගෙනහිර අහසෙහි ඇති වන රක්තවර්ණ ආලෝකය. 2. රක්තවර්ණය. 3. දෙඹ. 4. මදපිය. 5. අනිවිඛයම්. 6. රත්නිවුල්. 7. හිරස්ස වංලු. 8. වැල්මදව. -**එළු**=අරුණාලෝකය (ගුත් 380). -**එදස**= අරුණ නැගීම (බගැ 27[3]). -**එද්ගමන**= අරුණෝදය. -**එපල**= රතුකැවි. -**කර**=සුගන්ධය. -'ඟ= අරුණ නැගෙන වේලාව (පගැ 38[11]). -**කර**= ඉතා අරුණුවන් (සඟ 3[28]). -**වණ්**= මද රත් පැහැය.

අරුණු=1. හිරුගේ රැස්දුරා ලෙස සැලකෙන අරුණ (කව් 680). 2. අඹුබව; නැනිබව (සළු 1. 17[30]). 3. පිණ්ඩපාතය සඳහා භික්ෂූන් ගෙදොරට වැඩිවිට ගෙහි පිදිය යුතු ආහාර නැති කල්හි 'නැතැ'යි යන වචනය කියන්ට මැළි වූ ගෙහිමියන්, අහර නැතිබව භගවතුන් පිණිස, පුරාතනයෙහි කී වචනයක් (සළු 1. 72[21]. 165[5] අෑ). 4. ආරූඪ; නැඟුනු (බගැ 68[28]. සිදත් 4[3]. 34[3]. 43[1]). -**ඇත**= අරුණ නැගෙන වේලාව (සළු. 1. 188[28]). -**රැස්**=අරුණ රශ්මිය (හිරා 160). -**වේල**= අරුණ ඇති වන වේලාව (පූ 2. 8[20]). -**සඳ**= ආරූඪශබ්ද;අර්ථයට විරුද්ධ ව ඇති වූ නාම ශබ්ද; දුශබ්ද ඇතියෙකුට තැබූ 'සුවදහාමි' යන්න වැනි නම්.

අරුන්='අන්ධ' බ. -**කිරියෂබ්ද**= ක්‍රියාර්ථය හා ඒව සම්බන්ධ වන කාරකාර්ථ ද ගැඟවන 'දෙන, යන' ආදි ශබ්ද (සිදත් 36[3]. 53[3]). -**පල**= අර්ථව්‍යක්තිය (සිරං 44). -**විසඛන්**= අර්ථව්‍යාඛ්‍යාන (සිදත් 74[6]). -**විලොම**=අර්ථයට විරුද්ධ. -**සත්**=අර්ථශාස්ත්‍රය (කාශෙ 5-35). -**සර** (රූ)=අර්ථයෙන් සාර,

අරුදුනු=අර්ථඥතරජ,

අරුන්දති (යොග 78) **අරුන්ධති** }=1. වසිෂ්ඨ ඍෂියාගේ භාර්යාව. 2. සප්තර්ෂිමණ්ඩලයේ වසිෂ්ඨ තාරකාව හා ධ්‍රුවතාරකාවත් අතර තිබෙන කුඩා තරුවක් (පූ 2. 306⁵).

අරුම=1. ආශ්චර්‍ය. 2. දුලබ; අමාරු (සළු 1. 32¹³. 37⁹. 143¹. ජාස 106²⁵. පූ 2. 55¹⁰ අ).

අරුමක්කෝ†=අරුමයක් සේ.

අරුමෝස†=විසිතුරු.

අරුව (වි 6. 305²–¹³)='රුව' ශ්‍රුයු.

අරුසි=අරුවිය.

අරූ=1. රූපය නැති ලෝකය (කව 88). 2.†= අවලක්ෂණ. 3. (නාප)= අර ඔහු; අර නැනැත්තා. **-භූමි**=අරූපයකි. **-තල**= අරූපාවචරබ්‍රහ්මලෝක (බුත් 205³¹). **-දිවිඳු**= අරූපජීවිතෙන්ද්‍රිය **-ධර්ම**= අරූපධර්ම (බගැ 56¹⁴). **-වැදගි**=අරූපාවචර (වි 4. 381¹–¹¹).

අරූද=බෙනෙත් ගස් වෙසෙසක්.

අරූප=රූපය නැති. **-ඉන්ද්‍රිය**=රූපයක් නැති ඉන්ද්‍රිය. **-උපපත්තිභව**=අකුසලකර්මාදී හේතුවෙන් උපදනා අරූප ලෝක. **-භවඞ්ගභව**=අරූපභවය(වි 7. 74¹–¹). **-ජීවිතෙන්ද්‍රිය**=අරූපධර්මයන් අරන්නී පවතින ධර්මය. **-ධර්ම**= රූපය නැති ස්වභාවය; චිත්තචෛතසික. **-ධ්‍යාන**= අරූපලෝක ඇතිවීමට හේතු වන අකුසලකර්මාදී භාවනා. **-භව**, **-ලෝක**= රූපය නැති බ්‍රහ්මලෝක. **-රාග**=අරූපලෝකයන්ට ඇති ඇල්ම. **-°සංඛෝපන**= අරූපපරිභාවනා නමැති බාධකය. **-රූප**= අනිත්‍යතාදී රූප. **-ඤාණ**=රූපරහිත වූ වේදනාසංඥා සංස්කාර විඤ්ඤාණ ආදී සකල සතර.

අරූපාවචර=අරූපාවචරභූමි. **-කුසල**=අරූපලෝකයන්ගේ ඉපදීමට හේතු වන භාවනා. **-ක්‍රියා**=පුනර්ූත්පත්තිය නැති කළ රහතුන් විසින් උපදවන, විපාක නොදෙන, අරූපාවචරභාවනා. **-චිත්ත**= අකුසලාදී චිත්ත (වි 5. 23¹–⁷). **-භූමි**=නාමමාත්‍ර මිස රූප නැති අකුසලාදී චිත්ත, විඤ්ඤාණඤ්චායතන, අකිඤ්චඤ්ඤායතන, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන ආදී සත්ත්වයන් ඉපදෙන ලෝකධාතු. **-සමාධි**= අරූපධ්‍යානචිත්ත ඒකාග්‍රතාව. **-සමාපත්ති**= අකුසලාදී චිත්ත ධ්‍යාන.

අරූපී=රූපය නැති.

අරෙ (සළු 1. 553¹. 1063¹⁴. සළු 2. 512²³) **අරේ** (සළු 2. 1001³¹) }= එඅ (අර + ඒ).

අරේ (නි)=ඕහි; අඩේ; බොල (රූ 740. සි. 390)

අරේණුගම්= රැකැණිය.

අරොජ්(බා)= ආරෝචනයෙහි; සැළ කිරීමෙහි. සක. අරොජා; අරොජන් අැරෙජී අැරෙජූ. (සිඛ 7³¹. 12²⁰ අ. කුදු 35. 400⁴⁴ අ).

අරොජන= ආරෝචනය කරණ; දන්වන (සිඛ 25⁷. ජාගැ 56²⁶) [කරණ.

අරෝ†= විඅවුල; කලබලය. **-කාර**†= අරෝව

අකි=1. සුගතීය. 2. වරාගස. **-ළු**=පළිඟු. **-මණ්ඩල**= තිරමඩල. **-මධුන්‍යාය**= අඟුවෙනි වරාගසෙහි මී ලැබෙතොත් මී යදහා වන යව ඇම අනවශ්‍ය ගන්න වැනි අනාගාමී ඵලයෙන් ම අභිමතසිද්ධිය වෙතොත් සාගාමී ඵලක්‍රියාව නිෂ්ඵලය යි දක්වන න්‍යාය (පසඳු 9²³).

අර්ගත්=අැරගත් (සි 274).

අඟිල=1. අඟුල; බාධාව (මූව 117). 2. අරගලය (ජාගැ 102²⁵. 163¹². පූ 2 606²³).

අඞ්ක=1. වටිනාකම. 2. පූජාව.

අර්ඝික=අැගැ; තොරණවිශේෂයක් (මූව 17).

අර්චන, (**අර්චා**)=පිදීම.

අර්චනීය, (**අර්චය**)=පිදිය යුතු.

අර්චිත=පිදූ.

අර්ජිත=රැස් කළ.

අර්ජුන= 1. කුඹුක්ගස. 2. සුදු පැහැය. 3. එනම්රජ. 4. අැසෙහි සුදු කොටසෙහි හට ගැණෙන රත (යොග 688)

අර්ණව=මුහුදු. **-දණ්ඩක**='අණ්ඩවිදඬු' බ.

අර්තර්=අරතර (සි 342).

අර්ථ= 1. හිතවැඩ. 2. ධනය. 3. කාරණය; ප්‍රයෝජනය. 4. බුදුගුණ. 5. ශක්තිය. 6. රූවිය; අභිලාෂය. 7. අභිබෙහෙය; තේරුම. 8. නිවෘත්තිය; වැළැක්ම. 9. ද්‍රව්‍යශරීරය. 10. සාදෘශ්‍යය (බප්‍ර 52¹). 11. විපාකක්‍රියා චිත්ත (වි 5. 23¹–⁷). **-අනර්ථ**= හොඳ නොහොඳ. **-අනෙකර**=අනික් අර්ථය. **-°අපේක්ෂ**= අපේක්ෂාලක්ෂණයෙහි භෙදයක් (කාගී 2–166). **-°ඥාන**=අනික් අර්ථයක් තැබීම; යම්කිසි කරුණක් කියා එය සම්පාදනය

පිණිස අනික් කරුණක් ගෙණඇර දක්වීම නමැති අලඞ්කාරය (සිය 191). -අන්විත= අර්ථයෙන් යුක්ත; අනුව; අර්ථයට අනුකූල (සලි 1. 516). -අපඤ්ඤත්ති= එක් පදාර්ථයක් ප්‍රතික්ෂේප කොට අනික් පදාර්ථයක් දක්වීම නමැති අලඞ්කාරය (සිය 292). -අලඞ්කාර= අර්ථය සරසන උපමාරූපක ආදිය. -අවඛනි, -අවඛම, අවඛාඛ=තේරුම් දැන ගැණීම. -ආඛ්‍යාසි=හිතවැඩ පවසන (උපා 167[13]). -ආත්මක=අර්ථය ශරීර කොට ඇති; අර්ථයට ඇතුළත්. -ආවහ= ප්‍රයෝජන ගෙණ දෙන. -ආවාඛනි= කියූ අර්ථය නැවැත නැවැත කීම නමැති අලඞ්කාරය (සිය 173). -උත්ඛනති=කාරණයක් ඇති වීම; නිදානය. -උද්ධාර= අර්ථය උද්ධරණය කරගැණීම; අදහස මතු කර ගැණීම. -උපාඛන=ඛනය සැපයීම. -කථන= අර්ථ කීම. -කථා= අර්ථ පැහැදිලි කිරීම සඳහා ලියූ ව්‍යාඛ්‍යාග්‍රන්ථ; අට්ඨ. -°ආචාරිය=අට්ඨ ලියූ බුද්ධඝොෂාදී මහතෙරතු. -°මාඛි= අට්ඨවාන්හි දක්වූ මාඛිය. -කරණ=අර්ථය කිරීම. -ක්‍රියා= 1. හිතවැඩ සහිත ක්‍රියා (බප 323[4]). 2. 'අරුත් කිරියසද' බ.-ගම්භීර=අර්ථයෙන් ගැඹුරු වූ; ගැඹුරු (=දුබ්බොධ) අර්ථ ඇති. -ග්‍රාම්‍ය=අර්ථයෙන් ග්‍රාම්‍ය වූ. -වඤ්ඣ=හිතවැඩෙහි හැසිරීම. -ජාත=අර්ථසමූහය. -දර්ශන, -දීපන= අර්ථ දක්වීම. -භාර=අර්ථය පිවිසෙන දොර ටුව. -බඹ්හානුශාසනා= අර්ථය ලැබිය යුතු පිළිවෙළ ආදිය හා ධර්මයෙහි හැසිරෙණ පිළිවෙළ ආදියත් පිළිබඳ අනුශාසනාව. -නාශක=ඛන්ධ හෝ නිහිය පිළිබඳ ප්‍රබන්ධය (දඹ 512[3]. සිංසාලි 65[31]).-පද=දුර්විඥෙය අති ප්‍රාග ඇති පද (වි 5. 25[1-30]). -ප්‍රඥප්ති= අර්ථය පැණවීම; නම් තැබීම; පරමාර්ථවශයෙන් විද්‍යමාන ධර්මය පසෙක තිබිය දී අවිද්‍යමාන වුවත් ඔවුන් මෙන් චිත්තයට අරමුණු වන යම් යම් නිමිති නිසා වෙනස් වශයෙන් තබාගණු ලබන 'ගෙය, රිය' ආදි නාම. -ප්‍රතිසම්භිදා, -ප්‍රතිසංවිද (ද්)= පාලියෙහි අර්ථ ප්‍රකට කර ගැණීමට සමර්ථ වූ කරුණු පිළිබඳ ව ප්‍රභේදගත වූ ප්‍රඥව. -බල=1. ඛන බලය (සඛි 91[12]). 2. අභිධෙය්‍යසංමර්ශය; තේරුම් අත්ලෙසකින් අවබොධ නොවීම (පඤ්චි 27[17]). -ඛඩ්ඩක=අර්ථය බිඳින; කාරණය වනසන (සලි 1 674[38]). -භාණක= අර්ථ කියන. -ඝොෂනා=අර්ථ ඝෙදීම හෝ ගැළපීම. -වණ්ණනා= අර්ථකථා. -විකල්ප= වෙනස් වෙනස් වූ අර්ථ. -විචාරණ= අර්ථය තුමක් දැයි පිළිවිසීම. -විනිඛ්ඡයඛථා=අර්ථය විනිශ්චය කරගැණීමට ඉවහල් වන අට්ඨවා (සර 48[23]). -විවරණ=1. තේරුම් පැහැදිලි කිරීම. 2. තේරුම් පැහැදිලි කරණ ග්‍රන්. -වෙද= ගෙතුඵලධම්ඤනය නිසා උපදනා තුෂ්ටිය (වි 2. 839[2-21]). -වෛකල්‍ය=අර්ථ ඝෙහි වෙනස් බව. -ව්‍යඤ්ජති=අර්ථය පැහැදිලි බව; තේරුම් නිරායාසයෙන් අවබොධ වීම. -ව්‍යාඛ්‍යා(න)=1. අර්ථ කීම. 2. ගැඹුරු වචනයන්ගේ අර්ථ විවරණය කරණ ග්‍රන්. -ශරීර= අර්ථය නමැති ශරීරය; කියන්ට අදහස් කළ කාරණය; මාතෘකාව. -ශාස්ත්‍ර= 1. නිතිශාස්ත්‍රය. 2. වාණිජ්‍ය නාම බම්මණෙතු විසින් කළ නීතිග්‍රන්ථය. -සංරක්ෂණ=ධනය රැකීම. -සංවර්ණනා=අර්ථවර්ණනා. -සංග්‍රහ= 1. අර්ථ එක්තැන් කිරීම. 2. පුරාණයෙහි ලක්දිව තුබුනු පොතක් (කතිකා 11[9]). -සාධක= ක්‍රියාව සිද්ධ කරණ. -°චිත්තා= ක්‍රියාව කර නිමවන සිත; සත්වැනි ජවන චිත්තය. -සිද්ධි=අර්ථය සිදු වීම. -සූචකාවිඤ්ඤ= අර්ථප්‍රකාශකවිඤ්ඤ්ව; ලෙඛනවිඤ්ඤ්ව (කඛා 141[12]). -හානි=අර්ථය පිරිහීම.

අර්ථකී=1. ඵලාපෙක්ෂක; ප්‍රයෝජන බලා පොරොත්තු වන. 2. ඉල්වන. -ඝ=1. ඉල්වන්නා. 2. වැඳිසටයා.

අර්ථතී=1. අර්ථවත්; ආශා සහිත. 2. අර්ථවත් විසතර (කඛා 11[35]).

අර්ද=අර්ති (ඉොග 733).

අර්දනාදිරස= හිඟුල් රසදිය ආදිය ගෙණ සාදන බෙහෙතක් (ඉොග 2824).

අර්දරස=අර්ධාර; ශස්ත්‍රකර්ම සඳහා නියම කළ අවියක් (ඉොග 4193).

අර්දිත= මුහුණෙහි පැත්තක් ඉදිමී ඇති වන වාතරොගයක් (ඉොග 2776).

අර්ධිරද=දින පහා හෝ අඞ්ගමසකට වරක් හෝ ඇති වන හිසරදය (ඉොග 595. 605).

ඕ=කොටස; දෙකෙන් පංගුව. -අඞ්ග= අර්ධ ශරීරය (සඛි 150[15]). -අශන= අඞ්ක කෑම. -අසඛ්ඛාතු= අඞ්කින් අර්ථ සම්පූර්ණ වන ධාතු; වකුඛුවිඤ්ඤණධාතු, සොතං, ඝාණං, ජිවහාං, කායං, මනෝධාතු, මනොං යන ආදි

හා බම්බාතුවට අගත් නාමඅඛ්‍යාද යන බාතු හතහමාර. -**එකාදශඛා**(නි)=අඛකින් එකොළොස පිරෙණ හෙවත් දහයහමාර වන ආකාරයෙන්. -**එකාදශායතන**='අඩෙසකා දසරූප' බ. (වි 5 275[2-30]). -**කාය**=ශරීර යෙහි දෙකෙන් පංගුව. -**ගොල**=ගොලඝක. අර්ථ. -**ග්‍රහණ**= වඤ්ඣසුඝ්‍යඝන්ගේ අඛක් පමණක් රාහු ඇල්ලීම. -**ඝොෂ**=1. අඛක් ඝොෂඝ ඇති. 2. ගරලට යන අඤුරු. -**චඤ්ඣ**= 1. අඛසඳ. 2. අඛසඳ වැනි තලඝ ඇති ඊඝ හෝ ආයුධඝ (ජාඟැ 41[24]. සඪ 57[10]). -**චඤ්ඣකපාණ**= අඛසඳපහණ (පූ 1. 456[27]). -**ධාර**='අර්දරා' බ. -**නාභි** ශවර=අර්ථඝක් උමාවගේ වන ශරීරඝක් ඇති මෙහෙසුරා (බුදු 165 බ). -**පඝත**=අඛපත; පතබාඟඝ (කඛ්ඛා 106[32]. -**පාලඛ**=අඛක් පංලනඝ කරණ. 2. ශරීරයෙන් අඛක් පම ණක් වඝන නිඟණ්ඨයා (කඛ්ඛා 124[33]). -**පීඨ**=පුටුවෙසෙසක් (සර 279[28]). -**බාහු**= උරෙහි සිට වැලමිට දක්වා ඇති අතෙහි කොටස (කඛ්ඛා 110[3]). -**භ්‍රම**-'අඛබම' බ. -**මාඟධි**= නිර්ග්‍රන්ඨසුතපුත්‍රයා සඛකිඟබඛීඝ දෙඟනා කළ ප්‍රාඟාතහාඟාව. -**මාන**=ලාස් හෝ නැළි හතර; තිඹ (ජාඟැ 107[28]).-**මාඝ** (ඝ)=1. අඛමස්ස (ජාස 69[22]). 2 අඛමස. -**ඝඤ්ඣි**=අඛඝට්ඨ. -**ඝොඝ**='අඩිඝයොඟ' බ. -**ඝොජන**= අඛඝොදුන. -**රඛඝ**= ශරීරයෙහි අඛකින් පමණක් කරණ නැටීම (අනා 82[4]) -**රාජ්‍ය**= රාජ්‍යයෙන් අඪඝ. -**රාත්‍ර**=මධ්‍යම රාත්‍රිඝ (ජාස 54[23]). -**ලඤාර**=අඪඝක් හුළං බදන සේ පිළිඝෙල කළ රැවල. -**වඤානන**= වඤීඝන්ගේ අවඝාන අඤුරු වූ ඛ ඤ ඝනාදීන් ගේ අඪඝ; 'ඟ, ඒ, ඔ, ද, ඕ' ඝන අඤුරුවල නිබෙන 'සංඤක'ඝ. -**විඤඤණ**= නෙත් කොණින් හෝ හොරඇහින් බැලීම. -**සම**= පංදවඝයෙන් නො ව අඪවඝයෙන් සමාන වන වෘත්ත. -**සාර**=අඛක් සරු. -**°ඤඛචඤු**= බරින් අඛක් නොවවිනා ලොඟ මිශ්‍ර කර සෑදූ කඛවඤු (සර 24[30]).

අඛිඤ්ඤා=උපචාරසමාධියට වඩා බලවත්, දඪ වූ විතර්කාදී අඛඟ සහිත, විතෙකකාඟ්‍රතාව. -**අධිගම**=අඛිඤ්ඤාසමාධිඝ ලැබීම; අෂ්ටසමාපත්තීන්ට පැමිණීම. -**ඝොඝල්ල**=1. අඛිඤ්ඤා වෙහි දඤඤාඟඝ. 2. එඝ සිඪ්ධ කරණ ක්‍රම දහඝ උපඝත්ත නුවණ (වි 1. 455[2-34]). -**චිත්ත**=අඛිඤ්ඤාවෙන් යුත් සිත. -**ජවන**= අඛිඤ්ඤාවිත්තවීථියෙහි යෙදෙන ජවනවිත්ත. -**ප්‍රාප්ත**= අඛිඤ්ඤාවට පැමිණි. -**භාවනා**= අඛිඤ්ඤාසමාධිඝ වඩනඝ කිරීම. -**සමාඛි**= කෙලඝගත් ඔබා තබාඟැණීමට සමර්ථ වන සිතෙහි බලවත් එකඟකම (වි 1. 309[1-20]).

අර්බුද්=අරඝඤා (සි 206).

අර්බුද=1.විඝවුල; ක්‍රමයෙන් මහත් වන දෙඟඝ (සලි 1. 70[23]). 2. ශරීරයෙහි මස්පිඬක් මෙන් හටගන්නා ගෙඩිවෙසෙසක්. 3. මවු කුස පිළිසිඳගත් දරුවෙකුගේ දෙවෙනි අවස්ථාව (මිලි 43[11]). 4. නිත්‍යනුත ලක්‍ෂඝ (ජාස 334[1]). 5. එතරම් අවුරුදු ගණනක් ආයු ඇති නිරඝයක් (බප්‍ර 71[13]). 6. දඝ කොටිඝ.

අර්මන්=නෙතුරොගඝක්.

අර්වන්=(නේන්ද්‍රි) අරවන කල්හි (සි 350).

අවිාවින=පසු ව වූ. [(පඤ්ච 146[16]).

අඤී=සුදුසු; යොගඝ. -**ඤානී**=යොගඝ කතිා

අඤින්=රහත්; සිඟලුකෙලෙස් නැසූ උත්තමඝා. -**ඛ**= රහත්බව. -**එල**=අඤින්ම්ගීවිත්තඝට අනතුරු ව ම එහි විපාකඝ වඝයෙන් ඇති වන සිත. -°**විමුක්ති**=රහත් එලඝට පැමිණ කෙලෙසුන්ගෙන් හා සිඟලු සසරදුකින් මිදීම. [394].

අඤිද්ධජ=රහතුන්ගේ ඛජඝ; සිවුර (ජාඟැ

අඤින්මාඤි=රහත්මඟ.

අල්=හල්; ව්‍යඤ්ජනාඤ්ඣරඝ; සවර රහිත අඤ්ඣරඝ. -**අක්ඛර**=සවර රහිත ව්‍යඤ්ජනාඤ්ඣර. -**ඇකුම්** (ඇග්ම)=60 වෙනුවට ලිඟන ලිත් ඉලක්කම (සංසිංකොං). -**ඉරිම්බු**= රන්කරු වංගේ අඩුව (සංසිංකොං). -**ඉක්කාම්බු**=10 වෙනුවට ලිඟන ලිත් ඉලක්කම. -**පිළි අක්ඛර**=ව්‍යඤ්ජනාඤ්ඣර හා සවර (වදන් 29). -**ලකුණු**=ව්‍යඤ්ජනාඤ්ඣරඝක් සවරරහිතඝයි ඇඟවීමට යොදන ලකුණ.

අල (ඛා)= ඇලීමෙහි. අක. ඇලේ, ඇලෙත්; ඇලි, ඇලිනි, ඇලී, ඇලුනු.

අල=1. බතල ආදි මුල්වෙසෙස්. 2. ආලඝ; ඟෘහඝ (රූ 181) හෝ ප්‍රෙමඝ. 3. කළුවර ඝස. 4. හිරිඝල් (වෛ). -**කඩ†**= දිරා මොළොක් වූ ලීඝ. -**කිරිඝ**=කුරහම්පලා. -**පත්**=ඝඟලකොළඝ (දඝම් 367[29]. සඪ 293[32]). -**පලා**=කිඛාරම්. -**මද** (මදන්?)=

අල කා මද. (අලමදන් සේ- පූ 2. 382[25]. 510[30]. සද්ධ 103[26]. 302[13]). -මුල්= 1. පිසුම්අල (රූ 162). 2. අල නමැති මුල් (ජාතූ 1. 59[25]). -වත්=ප්‍රේම සහිත (කව 429).

අලංකම්මනීය=කළයුතු යොගය (කඞ්ඛා 42[9]).

අලංසාටක= බොහෝ කොට කා නැති සිට රෙදි ඇදගත නොහී 'රෙද්දෙන් කම් නැතැ' යි කියන කෑමෙහි ඉතා හිඟ අය (වි 1. 135[2-14]). [අලංකම්මනීයගරය.

අලක= කියඹු වැල. -පුර=වෛශ්‍රවණයාගේ

අලකර=අලඞ්කාර (බගැ 121[13]).

අලකලංචි†=1. හිරිහැරය; පීඩාව. 2. විසවුල.

අලකා= 1. කියඹුවැල. 2. අලකපුරය. -අධිප(ති)=වෙසමුණිරජ. -වල්=කියඹුවැල.

අලකඛණරූප='අනිපඵන්නරූප' බ.

අලඤ්ඤ (ඤ)=ලංකාව. -රඤ්ඤ=ලතුදිය.

අලජ්ඣිත= නොසැලකූ; නොඅදුනනලද (මුව 56).

අලඤ්ඣමික=දිළින්දු; කාලකණ්ණියා.

අලඟබු (-ගුබු)=මුහුදුමාලුවෙක්.

අලඟද්= විෂඝෝරසර්පියා (බප්‍ර 102[5]). -පඤ්ඤත්ති= ලාභසත්කාරාදිය අපේක්ෂා කොට බුද්ධබමය ඉගෙණීම.

අලඟු†=ද්‍රව්‍යයන් තිණීමෙහි දී සිය හෝ දුග පිරුණුවිට තබන ලකුණ.

අලඞ්කරණ=සැරසීම.

අලඞ්කාර=1. සැරසීම. 2. ආභරණ. 3. කාව්‍යයන් සරසන උපමාදිය. -සංඝනු= කාව්‍යාලඞ්කාර උගන්වන ශාස්ත්‍රය.

අලඞ්කාරන=සැරසූ.

අලඞ්කාරති=අලඞ්කාරය.

අලඞ්ඝිය්‍යමාණ=සරසනු ලබන.

අලඞ්ඝ්‍ය=ලඞ්ඝනය ළඟින් පැන ගෑම-නොකට හැකි; කඩ නොකළ හැකි. [5[26]).

අලවජ්ඣනක= මහපොළඟි කැපූ අග (හෙසි

අලජ්ජී=1. අලජ්ජිය(බගැ 143[9]). 2. ප්‍රමෙහයෙන් ඇති වන පිළිකාවෙසෙසක් (යොග 2350).

අලජ්ජී=1. ලජ්ජා නැති. 2†=කෑමෙහි හිඟ්.

අලඤ්ඤ=1. ලංකාව (කා යෙ 2-13). 2. හිරියල් (වෛව). -පිච්චි=ලංකාඛගුළි (බෝව 439). -පිරියම්=ලංකාව ගෑම (සවී 111[25]).

අලතු=අලක්තක; ලංකඹ (බගැ 188[8]).

අලදිවාදි=අලජ්ජිවාදි ඇති (සළා 2. 64[8]).

අලන=ආලංඝනය; ඇදුනුන් බඳින වැඹ.

අලනු=සිත් ඇලීම (රූ 416).

අලන්දු†=1. නොඉවසිල්ල. 2. නාද ආශාව.

අලප්=1. ආලපනය. 2. ආලාපය. -විඛත්=ආලපනය සඳහා යෙදෙන විභක්තිය. -සලප්=අල්ලාපසල්ලාප (බගැ 168[23]).

අලඛනෙය්‍ය=ලැබිය නොහැකි.

අලමඳු=අලංකම්මනුව; කුවෙරනගරය (රූ 49).

අලඹන=අලම්බන; අරමුණු (කා ශෙ 14-15).

අලඹදඹු(පූජා 281)
අලඹයි(රූ 322) }=සැරයටිය. [(රූ 132).

අලඹයන්= ආලම්බායනයා; විෂවෛද්‍යයා

අලසි (ඃ)=විෂසහිත ගස්වෙසෙසක් (යොග 4498; කණේරු.

අලල=ආලය; ආදරය (සී 251).

අලලු=පක්ෂිවිශේෂයක් (වෙස 367).

අලව=සුදුදුරු (වෛව).

අලවංඟු= 1. රියෙහි රෝද සවි කරණ යකඩ පොල්ල. 2. පොළොව සෑරීම් ආදියට ගැණෙන යකඩ උල.

අලස්=('අලෙවි' බ (සළා 1. 350[20]. ජා 496[25]).

අලස= 1. කම්මැලි. 2. දියමැවියන් කෑම (යොග 3394). 3. උපජිහවා නම් රොගය (යොග 925). -ඛ=විසූචිකාරොගය. -කාරි= අලස ව ක්‍රියා කරණ (සද්ධ 258[21]). -තා= අලසබව. -වාසි=අලස ව වසන (සර 492[22]).

අලසන්දු=යොන්රටෙහි අගනුවර වූ ඇලෙක් සැන්ත්‍රියාව (ථූප 83[1]). [ඇලැසැඳ, ඇලැඑදු.

අලළ (ඛා)=ඇලළිමෙහි. සඛ. අලළා, අලළත්;

අලාඛ=ගිනිපෙනෙල්ල. -වඤ්ඣ=අදුරෙහි ගිනි පෙනෙල්ලක් වෙගයෙන් කරකවනවිට පෙණෙන ගිනිරෝදය (බොව 85[21]).

අලාබ=අලාභය; පංඩුව. [(සවී 366[14]).

අලාබුපාත්‍ර= දිගලබුගෙඩියෙන් සෑදූ පාත්‍රය

අලාභ=1. නොලැබීම. 2†=පංඩුව.

අලාභි=නොලබන සුලු.

අලාරු?=දෙර (සංසිංකෝ).

අලාරු=විපත; හිරිහැරය (සංසිංකෝ).

අලාභ=උපජීව්‍යාරෝගය (යෝ 927, 938).

අලැහිඝම්= අලාභවම්මය; ගිනිඅඟුරුවලට පිඹින කබුරුසම; මඝිනාගම (බගැ 276[11]).

අලි= 1. දළකැති ඇතා (යොග 4275). 2. මිමැස්සා (සද්ධ 113[21]). 3. කොවුලා. 4. වෘශ්චිකරාශිය. -කඩ†=අලින් විසින් කළ මංගීය; වැටට අලින් බැසීම නිසා වැව් ගිගරෙහි ඇති වූ පෘර. -කුල= මිමැසිසමූහය (සර 108[26]). -කෙඳි†= ඇතාගේ වලගයේ ලොම්ගස. -කොක්=මහකොකා; බෙල්ල කළු කොක්වෙසෙස. -ගාල්=වල් ඇතුන් බැඳගැණීම සඳහා සාදන කොටුව. -බලන†= ඇත්ගොව්වා. -බොකු†= මළ ඇතුන් වළ ලන්නා. -මන්දු†=කැලැවෙහි ඇතුන් යෑමෙන් වූ මග. -රිඝ්=1. ගජසිසමූහය. 2. වෘශ්චිකරාශිය. -හදිරම්†= අලින් යන මග.

අලිංචි†=ඉරු ලීයෙහි ඉතිරි කොටස.

අලිඝ=1. අසත්‍යය. 2. නලල.

අලික්= අංලෙඛ්‍යය; සිතියම. -කැම්=විත්‍ර කාරයා (රැ 393). -සික්=අැඳි සිතියම.

අලිඛ(ඟු)= 1. ලිඛිතයක් නැති. 2. 'න, ම' යනාදි ශබ්ද. [(පඤ්චි 114[33]. අවද-ගු2[7]).

අලි(ළි)කුබෙර= 'ආලම්බර' නම් බෙරවෙසෙස.

අලින්විල්=රුක්අඟුණ (වෛව).

අලිඳි=අංලින්දය.

අලිපරික්කි=පෙතන්ගස (වත 67).

අලිමෝදු=සිඟින්මිදි (සං සිංකොං).

අලියම්?=අලුයම (සව් 146[36]). [4. නලල.

අලික=1. අප්‍රිය. 2. අසත්‍යය. 3. සවඝීය.

අලින=1. නොං සැඟවුනු; යටපත් නුවූ. 2. නොං ඇලුනු. -ගතතනා= නොං හැකුළුනු අවයව ඇතිබව (බප්‍ර 13[16]).

අලුලිතකෙසතා= අවුල් නොවූ කෙස් ඇති බව (බප්‍ර 13[33]).

අලු=1. අංකාරය; හැඹය (සලි 2. 714[26]). 2. අංලෝකය (තිසර 43). 3. අංලෝක කළ. (කව් 23). 4. උදැසන (කව් 328). 5. එලි වන (=දෙවෙනි) දිනය (සිඛ 351, 541[11]). 6. අංලෝනය; ඇතුන් බඳින වැඹ (කාගෙ 6-6). 7. පණංව සවි කළ, විජන යන්ත්‍රයට යං කළ, ඔරස්ත්‍රාල තද කරණ රාමුව (සිදත් 43[2]) 8. ඔසමය; දර දුවුනුවිට් ඇති වන සුණු (සස 106). 9. බැඳීමෙන් හෝ කැපීමෙන් ඇති වූ ගඵව. 'අළු' බ. (දඛම් 386[31]). -නිලා=මල්වෙනි වෙසෙසක් (ගඛකා 58. 67). -මඬල= අංලෝකමණ්ඩලය (ගඛකා 67). -මුසු†= උදයභොජනය. -යම්= අංලෝක සහිත යාමය; උදයකාලය. -°දුර, -°ඛ්‍රර†= විහාරදෙවාලයයන්හි උදයපූජාව සඳහා පවත්වන තූර්‍යවාදනය. -°රාත්‍රි=රෑයෙහි අලුයම්කාලය (නිකා 3[1]). -විහාර=මංතලේ තිබෙන වළගම්බාරජුගේ කාලයෙහි දී ත්‍රිපිටකය පොත්හි ලියූ තැන. -නම්=සමෙහි ඇති වන අඵපැහැති කැලැල් (යෝ 2038).

අලුකුත්තේරු†=ගඛ; කපට; වඛක.

අලුක්=අලෝපය; ලොප් නොං කිරීම (බගැ 65[33]). -සමාස=පූර්වපදයෙහි විභක්ති ලොප් නොංනළ සමාසය (පඤ්චි 98[20]).

අලුක්කාල්=තුඛ කාසියක්; දෙසීතුව.

අලුගෝසු†= වරදකරුවන් එල්ලා මරන්නා.

අලුත්=අභිනව (බගැ 51[10], ජාගැ 164[15], 215[21]). -කාල් (කාන්ති) මඛභෙද†= අලුත් අස්වැන්න පිළිබඳ ව දුරුතුපුරපසළොස්වක්දා කරණ උත්සවය (ඒ).

අලුදු=අලුඛඛ; ලොහි නොවූ.

අලුපෙලි=වඛ දෙනු සඳහා අණඛත්‍රයෙහි බඳින උපකරණයක්. පෙලිදඩු කූවටම?(සද්ධ 98[22]. මනි 13[30]).

අලුප්=1. අංලෝපය; අක්ෂරලිඛ (වි 6. 199[2-30]). 2. අලෝපය; ලොප් නොවීම. 3. අලා; ටික (බගැ 72[4]. 165[27]). 4. අංලෝපය; කථංව (සං සිං කොං). -සමාස= අලුක්සමාසය (බගැ 23[30]).

අලුපකසමාස='අලුක් සමාස' බ.

අලුවද්දෙනි (ජා 1167[13])='අළුපද්දෙනි' ඉහ.

අලුවල=අලෝහලය (ශිසං IV. 282[3]).

අලුවා†=බැදි පිටි හා පැණි ද මිශ්‍ර කර සාදන කැවිලිවෙසෙසක්.

අලෙඹි(ව්)මලු†=ගෙවැදීමෙහි දී ගෙහි යවලි යෙහි එල්ලනු ලබන ඛාද්‍ය, මැණික් ආදිය දමූ මල්ල.

අලෙවි= (<අලෙවි-ද්). පාඛුව; විඝදම (සලි 1. 137[24] අ). -කිරීම්†= වෙළෙඳසැලකින් පළමුවරට බඩු ගැණීම.

අලෙවු (වි)= 1. අංලෙපය; ගෑම (කව් 256; ගුත් 11). 2. අඳිනලද. **-පම**=අංලෙඛ්‍යපටය. සිතියම් කරණ වසුය (සස 17). **-රූ**=අැඳි රූපය (කව් 193. සස 143).

අලෝප්= අංලෝපය; අහරපිඬ (රූ 379). **-අදහස්**=අලෝභාඛ්‍යාශයය; අලෙවජ්‍යතාව (වි 1. 204[2-22]).

අලෝබි=අලෝභය (කාගෙ 14-21).

අලෝභල=කලබලය (ජා 403[22], 817[20]).

අලෝල=කලබලය (බගැ 30[1]).

අලෝෂික= 1. ලුණුනැති. 2. පැණිනැති (ජාස 357[11]). [සිකය.

අලෝහ=ලෝහයට විරුද්ධ ධර්මය හෝ වෙන

අලෝම= ලොම නැති. **-මුඛ**= පණුකුලයක් (වි 2. 943[1-9]).

අලෝ=ලෝල් නොවූ. **-ධර්ම**=ලෝල් නොවීම් සවභාවය අැති. [ගලන මජන්.

අල්කන්නිරන්†= කරත්ත අලවංගුවෙන්

අල්කුසඳ†=1. විහිළුතම. 2. පරෙස්සය. 3. අනුන්ගේ කථා අතරට දමන වචන.

අල්ගේ†=1. රෙදි විගන ගෙය හෝ යන්ත්‍රය.

අල්නාර†=පල්ලියෙහි පූජාසනය.

අලප=1. සවලාපය; ටික. 2. 'අලොවජ්, අලපා බාධ' යනාදි තන්හි පරපදාර්ථප්‍රතිභෙද යෙහි. **-අක්ෂර**=සවලා වූ අකුරු අැති. **-අච්චර**=සවර ඉනා අඩුවූ (බගැ 5[2]). **-අඥ**= 1. මදක් අගනා. 2. නොං අගනා. **-අඥ**= මදක් වටිනා. **-ආතඞ්ක, -ආබාධ**= ලෙඩ නැතිබව (සර 172[19]). **-ආයුෂ්ක**= අංයුෂ අඩු. **-ආස්වාද**=සවලා වූ අංසවාදය හෝ රස විදීම අැති. **-ඉන්ධ**=රත්නෙළුම්. **-ග්‍රන්ථ**= කුඩා ග්‍රන්ථය. **-ප්‍රතිපත්ති**= ග්‍රන්ථය මහත් නොං කිරීම නමැති ප්‍රතිපත්තිය. **-චිත්ති**= 1. සිතිවිලි නැති. 2. මදසිතිවිලි අැති (ජාස 310[18]). **-චෙෂ්ටිත**=සවලාක්‍රියා අැති; කම්මැළි. **-ඥ**=සවලාඥන් දන්නා. **-ප්‍රාණක්ෂර**=වතීයන්ගේ පළමුවන තුන්වන පස්වන අකුරු අංදිය. **-භක්ෂකාහාර**=කෑ යුතු දෙය නැති කෘතාරය (බප්‍ර 191[15]). **-මාත්‍ර**= සුලු පමණ. **-මාර්ග**= සුලුකුර (වෙව). **-රජස්ක**= සවලා වූ කෙලෙස්රජස් අැති. **-ලාභී**=සවලාඥන් ලබන. **-ශ්‍රුත**=අැසූ පිරූ නැන් නැති; සුඟත්. **-ශ්ලප**=අලා සවලා; ඉතා ටික (යොං 230 **-සාවද්‍ය**= සවලා වූ දෙෂ අැති. [(සංසිංකෙං).

අල්පතාක්ෂ=†= ගෙය පිටිපස අංලිඳය

අල්පෙනෙත්නි-ලොහොමුවං කටුවෙසෙස.

අලෙපඡ=අංශාව නැති. [ලබන; අප්‍රබාන.

අලෙපඡා(ඡ්‍ය)බ්‍ය=ඊශ්වර නොවෙනැති කියනු

අල්මඤඤ=එනම් රට (රාජා 3[19]).

අල්මාදි=රෙදිආදිය තැබිම සඳහා ලී අංදියෙන් සෑදූ ගෘහභාණ්ඩයක්.

අල්මෝ?=යන්ත්‍රය (රූ 762).

අල්ල (බං)=අැල්ලීමෙහි. සඤ. අල්ලා, අල්ලත්; අැල්ලී, අැල්ලූ (මෙය 'අත් + ලා' යන්නෙන් සිද්ධයි).

අල්ල(නාප)= 1-අතුල් + අ. 2. අත්ලට ගත හැකි ප්‍රමාණය (යොං 990). [(ලිලි 77[6]).

අල්ලවම්= අංර්ද්‍රවමය; නොං ජියලුනු ගම

අල්ලම්නුම්†= 1. ද්‍රව්‍ය වැඩියෙන් මැනගත හැකි වන සේ මංනහාජනයෙහි ගැට්වෙහි අත තබාගෙණ මැනීම. 2. නිස්සෝදිසියෙන් අනිග්විත ලෙස මැනීම.

අල්ලස්=අත්ලස.

අල්ලා=කොත්තමල්ලි (වෙව).

අල්ලාප=අංලාපය; පළමු කොට කරණ කථාව. **-සල්ලාපකථා**= අංලාපසංලාපකථා; අංදි බිණීම හා පසු ව බිණීම්; ප්‍රියකථා (වෙස 244).

අල්ලියාදු†=නෙල් ම්ශ්‍ර නොං කළ සුදු සංගම්.

අල්ලීන=අැලුනු; සම්බන්ධ වූ (අභිස 94[10]).

අල්ලෙක්කොඩි=කටුඅලවැල (වෙව).

අල්ලේ දවස්=අලුයේ දවස; දෙවෙනි දින (බුත් 303[13]). [අැල්වී, අැල්වූ.

අල්ව(බං)=අැල්ලීමෙහි. සඤ. අල්වා, අල්වත්;

අව්? (බගැ 52[25])=අව(=අහං)=මම.

අව(බං)=හැවීමෙහි; ශාප කිරීමෙහි; සඤ. අවා, අවත්; අැවී, අැවූ (පූ2. 677[15]. ජා 1119[25]).

අව(නෙත්‍රි)= 1. එන කල්හි (කව් 446). 2. අංවෙත් (සස 179). [80[24]. 218[35])

අව(නාප)=(අහං)මම (බගැ 22[25]. 49[8]. 74[13].

අව=1. අපාය (වි 4. 321[1-36]. බප්‍ර 120[2]). 2. කළුවර පක්ෂය (කඛා 4[18]). 3†=නහුලෙන් හෝ උදැල්ලෙන් කැඩුනු පස්පිඬ. **-කැබ**= 1, නහුලෙහි වක්අත්තට හා පතකඩඉටත්

අතර සවි කරණ පලුඅැණය (පූ 2. 355[33]). 2.†=සැමෙන් හෝ කෙවිමෙන් කැඩුනු පස්පිඩ. 3. †=ගතුකැවගෙහි තලය සවි කරණ ලීපතුර. -ඟැමි=අපඃගට යන. -ඕඝ=අපඃගඝය. -ම්ඃ=අපඃගමාගීය (ගිරා 211).

අව (ල)=නීඝවය, ව්‍යාප්ති, අනාදර, අව ලම්බන, අසවී, ශුද්ධි, පරිභව, නියම, අව නති, රක්‍ෂණ, අල්ප, පිටත, පහත, ඝට, ඈත, නරක යනාදි අර්ථයන්හි. -ඛණ්ඩන=දුස විශෙෂයක්. -ඛපඝන=අවකාලපනය. -ඛඩී (ණ)=1. පහනට ඇදීම. 2. ඝටත්පිරිසෙස; අඩුප්‍රමාණය (වි 6. 119[2-4]. 295[1-6]). -ඛල්කිඛිඤ†=නරක පැවැත්ම. -කලපන=1. වැරදි ලෙස සැරසීම හෝ පිළියෙල කිරීම (දඨා 298[41]). 2. ගුණ සලකා නිඝවය වශයෙන් පැහැදීම; සෙනඟවශයෙන් පැවැත්ම (වි 1. 362[2-23]). -°ශ්‍රද්ධා=ගුණ සලකා නිඝවය කර උපදවා ගත් ශ්‍රද්ධාව. -කාඝ(ඝ)=ඉඩ. -°ලොඝා=1. ඉන්ද්‍රියප්‍රතිබද්ධ නුවූ රූපරාශිය (බප්‍ර 192[7]. විසඳර -විමු 783[4]). 2. සජීවඅජීවවස්තූන්ගෙන් පිටත්හි වූ නිස්ව සිටි තැන (විමු 71[8]. සවී 2[14]). -කිණ්=1 සුණු කළ. 2. විසිරවූ. 3. නැසූ. -කුජ්ජපඤ්ඤ (-ප්‍රාඥ)= කුදු ව ගිය හෝ ඝටට ගැරැණු ප්‍රඥව ඇත්තා; ඇසූ ධර්මය සිහියෙහි තබා ගත නොහැකි අය (බප්‍ර 237[2]). -කෘෂ්ට=1. ඝටට ඇදී. 2. අඩු කළ. 3. පහ කළ. -කෙළි=නරක පැවැත්ම. -කෙශි= 1. කෙස් අඩු. 2. ගෙඩි නැති (අත් 82[12]). -ක්‍රඳන=ඇඹිම; වැල පිම. -ක්‍රමණ=ඝට පත් කොට ගෙණ යෑම. -ක්‍රාඝන= බැසගත්; ඇතුල් වූ (බප්‍ර48[4]). -ක්‍රාඝනි-බැසඟැණීම; පිනිවීම(මිලි 132[39]). -ක්‍රාඝනීකත්‍රිනි= මුහුදෙහි රැළ නැඟුම සේ වරින් වර ඇති වෙමින් ශරීරය පිණවා නැති වන ප්‍රීතිය (වි 1. 510[1-6]). -ක්ෂෙප (ණ)-1. ඝටට දැමීම. 2. නිඝ්‍රවනය; තද අනුම්පදය. -°ඛාත=ඛාතරොගයක් (යෙ 2768, 2772). -ඛණ්ඩන= කැඩීම. -ඟණ්ඩ= කම්මුලෙහි වූ ගෙඩිය. -ඟත=අවබෝධ කළ. -ඟති=1. අවබෝධය. 2. වැරදි; දෙඟ (රාජා 55[32]). -ඟම්=දැනීම (පඤ්චි 8[26]) -ඟමන=අව බෝධය(බප්‍ර31[16]). -ඟාහ=1.දියෙහි ගැලීම; නෑම. 2. බෙහෙත්දියෙහි ගැලීමෙන් ඖෂ ඤැන්වීම් (ශොඝ 4044), -°ඔරූ=බෙහෙත් තෙල් ආදියෙන් පුරවා රෝගීන් ගිල්වන ඔරුව. -ඝාහන=1. බැස ගැණීම; අවබෝධ කිරීම (වි 6. 53[2-20]). 2. වැදීම (ජාස 133[5]). -ඝුණ=දුර්ගුණ;දෙඟ(බුත් 75[30]. බඟැ 15[29]). -ඝුණාඛිත=හිස වසා පෙරෙවූ. -ඝ්‍රහ=ග්‍රීෂ්ම කාලය. -°නිදඝ= තද නිඝය (බුත් 30[1]). -චඝ=1. මල් ආදිය නෙළීම. 2. රැස් කිරීම. -චර=ඇසිරෙණ -චරණ 1. හැසිරීම. 2. දැනීම (බෝව 67[7]). -චිඤණ 'අවචඝ' බ. -ජ්‍යාඝා=සෙවනැල්ලෙන් වේලාව ගැණීමේ දී අඬු කරණු ලබන ප්‍රමාණය. -ඣපිත්ත= සිදින ලද; ඝටින් කැපූ. -ඤෙජක=1. වෙන් කරණ. 2. විශෙෂණය (පඤ්චි 102[9]). -ඤෙජවාඝු=ශරීරයෙහි පවතින, අවයව සිදින, වාතඝක් (වි 6. 271-23). -ඣීඣ= කුඩා සිදුරු (බඟැ 49[29]). -ඣඛ=නිඤ්ඣ; ඉතා වපල. -ඣාතපුත්‍ර=1. පියා සතු දෙඝ නිසා ඛුතීව වසන පුතා (දඨා 273[10]).2.හඳ ගත් පුතා (සලී 1. 198[36]. දහම් 233[21]). 3.නීත්‍යනුකූල භාර්‍යාවගෙන් නූපන් පුතා. -ඤාන=අවජානාත; අවඥව (බඟැ 238[8]). -ඤ=පහත් කොට සැලකීම; නිඤව. -ඤාත= අවමන් කළ. -ඤඤ=අවඥව (බඟැ 58[14]). -තංඝ(ඝ)=1. කණිංඝරණය. 2. මුදුන් මල් කඩ. -තරණ=1. බැසීම; ඝටට ගෑම (වි 2. 914[2-36]). 2. ගොඩ බැසීම. 3. සමුද්‍රාදියෙහි ගමන. -තාර=1. බැසීම. 2. බසින තැන; තොටුපල. 3. ග්‍රන්ථාදියෙහි ප්‍රස්තාවනාව. 4. දෙවියන් අන් අසුරකින් පහළ වීම. 5. දෙවං දීන් ගත් අන්‍යවෙශය (පැර 124). 6. ඉපදීම. 7. පැහැර ගැණීම. 8. සිදුර; දෙඝය (වි 3. 85[2-16]). - තාම්‍රකාඝාවාක්‍ය=ප්‍රාරම්භවාක්‍යය (පඤ්චි 62[19]). -නීණ්=1. බැසගත්. 2. ඇති වූ. -°වඤතු=අවනිණී වූ කාරණය; නිදානය (බප්‍ර 18[35]). -දන්=අවධානය(රූ 94). -දෘඪ= 1. සුදු. 2. පැහැදිලි. -°ඣඤිඝ=සමාධිභාව නාම පිණිස ඉදිරියෙහි තබා ගණු ලබන සුදුපැහැති අර්මුණ (වි 1. 617[2-1]). -දූන= 1. පූජාවරිතය. 2. සැවැන්න. -දූරණ =1 සිදුරු කිරීම; පැළීම. 2. උදලුඅංදිය. 3 අවධාරණය. -දී=1. අවධිය(සිදත් 79[1]). 2. අවසාන (සලී 1. 34[27]). 3.†=නින්දෙන් පිබිදුනු. 4. පිබිදීම. -°අරූන්=අවබිවිහඤති යෙහි අර්ථය. -°කරූ=අවධිකාරකය. -°බන්= 'අවධිබත්' බ. (පූ 1. 253[21]. සඩ 767[33]). -°විබත්=අවධිඅර්ථය ඇඟවීමට යෙදෙනු

විභක්තිය. -බාන=එකඟයිත් ඇතිබව; කල්පනාසහිතබව. -බාරණ= නිශ්චය; මෙය ම ය යි පිරිසිඳීම; වෙන් කිරීම. -බාධිත=අවබාරණය කළ (පඤ්චි 14[20]). -ඛි=1. ක්‍රියාසිද්ධියට සීමා වන වසනුව; සීමාව. 2. සමාතිය(දහම් 212[26]). 3. නතත්‍වය (බුත් 103[33]). 4. අවසථාව (සලී 1. 48[19]). 5. කාලපරිච්ඡේද (රාජා 9[14]). 6. නියමය (දජා 265[13]). -ංක=සීමා කොට ඇති (බප්‍ර 314[6]). -ංකාරක=ක්‍රියාසිද්ධියට ඉවහල් වන අවධිය. -ංඝත්=විශෙෂ අවසථාවන්හි දෙන බත (අනා 176[12]). -ංඝත්=අවධිය ඇති. -ඛිරිත=නිසැඟ කළ; පැරදවූ. -ඛුනන=ශරීර කුරු කොට සෙලවීම (බප්‍ර 154[203] අමා 2 31[33]). -ඛුන=කම්පා කළ. -නඛු†=අග්‍රකෂිය. -නත=1. නැමුනු; ගටත්. -නති=1. ගටට නැමීම. 2 අසන්තොෂය(බුත් 276[5]). -නඛ= ඖත්පසින් බැදුනු;වෙළුනු. -නම්බු=අගෞරවය; නිසැඟව. -ංවචන=අගෞරවවචන (පිලි262[18]). -පඤ්ච=කළුවර පක්‍ෂය. -පතන= ගටට වැටීම. -පඤ්චලෝස්වක්ඛිත්ත=කළුවර පක්‍ෂයෙහි පසළොස්වැනි දවස; මාසේ පොහෝදිනය (සවී 285[5]). -පාඨ=වැරදි පාඨය (පඤ්චි 40[21]). -පාත=1.ගටට වැටීම; හෙලීම (බප්‍ර 260[18]). 2. බිලිය. -පාතික= ක්‍ෂුද්‍රව්‍යාධියක් (යොග 3404). -පුබ්බදිවස්= කළුවර පක්‍ෂයෙහි පළමු දිනය (බප්‍ර 291[9]). -පිලක = ශිරොනාස්‍යය. -බාල = තරුණ? (සද්ධ 660[29]). -බාහු=අංශයෙක්හි වාසෙම් දෙකින් උපදනා වාතරොගයක් (යොග 2784). -බුද්ධ=අවබෙඛ කළ. -භේද=ශිරොරොගයක් (යොග 638). -භෙඛ= දැන ගැණීම. -භාෂකම්=අදහස ඍජු ව නොකියා එය උපායයෙන් ප්‍රකට කිරීම (වි 1. 160[8-14]). -භාස=ආලොකය. -ංභාවන්ත= ඔභාසකසිණය; භාවනාව සඳහා සාදු ගණු ලබන ආලෝකමණ්ඩලය (බප්‍ර 17[14]). -ංභාවන්තසමාපත්ති = ඔභාසකසිණය භාවනා කර උපදවාගණුලබන සමාපත්තිය. -ංමණ්ඩල,-ංමඩුලු=එක තැනක වටසූරු ව වැවුනු ආලොකය (වි 1 404[2-24]). -භාසිනී= සිරුරෙහි තලකැලැල්ආදිය උපදනා පළමු වැනි සම (වි 2,920[1-35]). -මඛල(ය)=නොමඟුල; මරණය; අශුභය. -ංඛාහල=අවමඟුල්හි පිඹින හොරණෑ (බුත් 158[7]), -ංඛෘත්‍ය=මිනී දැවීම හෝ වළ ලෑම. -ංගීත= අවමඟුල්හි දී ගයන හි. -ංචෙඤ=අවමඟුල්හි දී ගන්නා වෙශය.-මඟුල්=අශුභය; අයහපත (දහම් 119[23]). -මන්=අවමානය; අනාදරය (රූ 112). -මදී=මැඬීම; පොඩි කිරීම. -මඤ(ශිසං IV. 221[3]), -මෙඤි(ශිසං IV. 295 අඩෙ[2])=මාසයෙහි කළුවර පක්‍ෂය. -මාත්‍ර= අසමාන වූ ප්‍රමාණය ඇති (වි 5. 57[1-3]). -මාන- පහත් කොට සිතීම; නිසැඟව. -මානන=නිසැඟකිරීම(ජාස 276[22]). -මානිත= නිසැඟ කළ. -මාන්න†=නිසැඟව. -ඝව=අඛිය; කොටස්. -ංප්‍රඛාන=අවයවයන් ප්‍රධාන කොට ඇති. -ංරූපඤ්ඤ=වසනුවක අවයව පමණක් අන්‍යවස්තූන්ට රූපණය කොට ඒ වසතුව රූපණය නොකරණ අලඞ්කාරය (සිය 138). -ඝවි=අවයව ඇති. -ංරූපඤ්ඤ= අවයවිවසතුව පමණක් අනිකකට රූපණය කරණ අලඞ්කාරය (සිය 139). -ඝවි=අවයව (ධනැ 4[9]). -ඝොඝ=1. අශුභයොගය; නරක සේ ග්‍රහාදීන් යෙදීම. -රත=වෙන් වූ; වැළකුනු. -රූදු=1. අවරුද්ධ; වැළැකූ; 2. වණඛපරුෂ. -රූඛ= වළක්වන ලද. -රෝධි=1. අන්තඃපුරසත්තු (අමා 2. 127[26]). -රෝධ=1. අන්තඃපුරය. 2. වැළැක්වීම. 3. වැළැක්වීමට උපකාර වන දෙය.-රෝහණ= බැසීම (බප්‍ර 81[4]). -ලක්‍ෂණ= විරූප. -ලඹ (න)=1. එල්වීම. 2. එල්වීමට අඹාර වන දෙය. -ංශෂ්මි=සැරයටිය (දහම් 37[30]) -ලිප්ත=ආලෙප කළ.-ලීයන=ගටට ඇලීම; සැඟවීම. -ලෙප=1. ආලෙප කිරීම; ගෑම (වි 2. 925[1-21]). 2. වෙළීම. (දහම් 77[23]). 3. ආඩම්බරය (දහම් 66[19]). -ලෙහ=1.ලෙව කෑම. 2. ලෙව කන බෙහෙත්. -ලෝකනී= බැලීම. -ලෝකිත=බලන ලද. -ංවජ්‍රධර-මහායානබෞද්ධග්‍රන්ථයන්හි සඳහන් මහා බොධිසත්ත්වයෙක්; මෙතුමා නිවණට පැමිණෙන්නේ සිංහල සතුන් නිවන් දක දුකින් නිදහස් වූ විට ය. 'නාථදෙව' නාමයෙන් මෙරට ප්‍රසිද්ධ වූයේ මෙතුමාගෙ. -වරක= කාමරය (වි 1. 74[2-28]). -වෘද=වැරදි දුටු විට එයින් වළක්වනු සඳහා දෙන උපදෙශ; දුනුමැතිකම් (වි 2. 816[2-34]).-ංඅනුවෘත්ති= අවවාදයට අනුව පැවැත්ම හෝ එය ඇති. -ංඤාප=අවවාද කරන්නා (ජාස 17[26]),

-°කම්ම=අවවාදයට යොග්‍ය; අවවාද ඉව සත. -ගිහිම, -ගෙහ=ගිනිරි. -කාය=පිනි (බප්‍ර 158[7]). -කන්=කෙළවර. -කණ්ඩ=ශරීර සන්ධි පැනීම; උළුක්කු වීම;-කර=ඉඩ.-කාන=අනතය. -°කොටි=අනතිම කෙළවර (වි 8. 11[2-28]). -කාමිත=සන්සිදවූ; කැඩූ (ජාස 119[3]). -කාරණ-1. ප්‍රවෙශනය; ඇතුළත් කර ගැනීම. 2. උත්සෙපණීයකම්ම කරණ ලද නිග්‍රහ නම මතා සේ පවත්නාවිට ඔහු සඞ්ඝයාට ඇතුළත් කර ගැනීම පිණිස කරණ චිනයකම්ම (ප්‍රාස 81[18]). -කිවි=අවශිෂ්ට (බගැ 77[15]). -කිඤ්=අවසන් කළ. -කිද්=අවර්ධද (බගැ 94[34]). -කිදන=ඍවට ගැනීම; ගැලීම(දජා 109[18]).-කිණ්(සර96[18])= අවතීර්ණ.-කෙස්=අවශෙෂ. -කේ=1.අවශෙෂ. 2. අවශ්‍යතාව (සිදත් 60[1]). -කෙඛ=වැක් කිරීම; ඉඩිම. -කරණ=ඇට කිරීම; පැරද වීම.-කරණ=ඇට කරණ. -කථා=1.කාලය 2. සිටීම. -°අනතර=අන්‍ය අවස්ථා. -කථාන=සිටීම; පැවැත්ම (වි 5. 317[2-41]).-කථාපන=පිහිටුවීම (පඤ්චි 102[3]).-කථාහුම්=ඒ ඒ විත්ත යන් උපදනා කාලය (අභිවි 88[36]). -කිත=පිහිටි. -කිති=සිටීම. -හන්දි†='අවසන්' බ. -හසන, -හාස='අපහාස' බ. -හරණ, -හාර=පැහැර ගෙණ යෑම. -හිත=පිහිටි; සැහවුනු (උපා 2[11]). -°ශ්‍රාන්=අදසීමට යොමු කළ කන් ඇති; කල්‍යාන සහිත.

අව-ඛන්ද (බා)†=බාධා කිරීමෙහි. සක. අවකපා අවකපත්; අවකැපී, අවකැපූ.

අවඛම්පනන (සලී 1. 211[20. 912[18])= 'අවකපප(ල්‍ප)න' ඉගු.

අවඛාකාර= කැළිකසළ. -පාති (බගැ 99[14]), -පාන්=(සලී 2. 279[2])= 1. අනවශ්‍ය භොජන දමන භාජනය. 2. කුණු දමන භාජනය.

අව(වෙ)ක්ඛ (බා)= ඇවැක්සීමෙහි. සක. අවක්ඛා. ඇවැක්සි. අවක්ඛා (පූක්)= (අවෙක්ඛා?) අපෙක්ඛා කොට (ජාගැ 47[10] සිබ 5[19]. 11[38]. 41[30]).

අවක්ඛාලා=පිටවක්කා (වෙව).

අවඤ්=අපරාධනීය (ප්‍රාති 27).

අවඝාර†=ලී විදින අංශුබඝක්.

අවඝාඤ්ඡි=පඬුකැළිය; සාඝම්බදුන්.

අවඛඤ්ඣ=ඇදුනැති; ඝෘප්.

අවඛන=නොං කිම.

අවජ්ජ (බා)=1. ඇවැරදීමෙහි; කළපතා කිරීමෙහි (අමං 2. 49[11]). 2. ඇවැදීමෙහි; පැමිණීමෙහි (බප්‍ර 324[16] -අවජ්ජති?). සක. අවජ්ජ අවජිති; ඇවැරදී, ඇවැරදී.

අවජ්ජන=1. අංවජ්ජනය කරණ. 2. පැමිණෙන.

අවජ්ජන්=අංවජ්ජනය (ශිසං 1. 234[59]).

අවජී (බගැ 209[10])='අංරි' ඉගු. (=අයුරි.)

අවජ්‍රුන්= අංවජ්ජනය. -කිඤ=අංවජ්ජනඤාණ්‍යය. -ඔක්=අංවජ්ජනවිත්තය (වි 1. 318[2-9]).

අවට=1. හාත්පස (බගැ 91[13]). 2. පිටවංටි යෙහි දීඝිප්‍රමාණය (දළ 42[11]). 3. පරිමණ්ඩලය (සිබ 77[24]).

අවටවා (බගැ 81[22])='අවුටවා' ඉගු?. 'අවුට' බ.

අවඩ=අනස්සය (පගැ 23[26]).

අවඩම්ණ්†= බලිඇදුරාගේ අතෙහි නිබෙන, 'අංවඩා' යන්න අඟවන මිණ්ගෙඩිය.

අවණන?= අංවණ්ණය; නැවත නැවත වණ්නා කිරීම (දඨම 354[15]).

අවණ්ණහාරිතා=නුගුණ කියනවිට ඊට බියෙන් දූශකයා සලකතැයි ඔහුගේ අගුණ නැනින් හැන ප්‍රසිද්ධ කිරීම (වි 1. 123[1-38]).

අවතුරු= අවාන්තරය; මධ්‍යප්‍රදෙශය හෝ විශෙෂය (කවි 448). [ශක් (මනි 62[14]).

අවත්ථානතර= 1. අවස්ථාන්තරය. 2. නරක

අවද්=අවද්‍යය (ශිසං 1. 234[58]).

අවද (බා)= අවැදීමෙහි; පැමිණීමෙහි. සක. අවදී, අවද්දි, අවදිනි; අවනි අවන්, අවනු අවන් (කඞ්ඛා 62[19]).

අවදන=පැමිණෙන (කඞ්ඛා 36[32]. වි 1. 58[1-3]).

අව-දර (බා)= අවදූරුමිහි; සක. අවදරං අවදෙරේ අදැ. [අවදූරු (පූක්)= නිශ්චය කර (කාශෙ 12-44).]

අවදූරුම්=අවධාරණය (රූ 719 අදැ).

අවදූනම්†=1. සැකය. 2. අන්තරාය.

අවඳ්‍ය=දෙමහ; වැරැද්ද (බප්‍ර 162[3]).

අවඛ්‍ය=වඛ නොං කවයුතු (මිලි 262[13]).

අවන= 1. අංරක්ෂා කරණ. 2. ශාප කරණ (සත්‍රි-අවන්ති-දජා 270[39]).

අවනඤ්ඤ=වැනි (දෙ අවනඤ්ඤ=දෙවැනි. ශිසං IV 221[2]. තිණ'වනඤ්ඤ= තුන්වැනි. ශිසං III. 177[3]).

අවනත් (=අවන් ම)=සුරාපාණශාලාව.

අවනි=පොළොව (උපා 273[26]).

අවන්=1. සුරාපාණය (සිස 23, සස 75). 2. සුරාපාණශාලාව (දහම් 333[32]). 3. ආපදාව; උපද්‍රවය (රූ 362). 4. ආපන්න; පැමිණි (වි 1. 27[1-20]). -කෙළි=මධුපානය කරමින් කරණ ක්‍රීඩාව (කව් 310). -පියවිළි=නිළි යන්ට නටනු පිණිස අවන්බිමහි අතුරණ පලස් (සද්ධ 173[12]). -බිම=ආපානභූමිය; සුරාපාණය කරණ තැන (බුත් 156[18]). -මඩුව=ආපානමණ්ඩලය (රාහැ 34[4]). -මහ අතුරු (බලු 320[21]), -මහඇතිරි (සිබ 63[6]. කුදු 196)=සුරාපාණභූමියහි අතුරණ, නිළි යන් සොළොස් දෙනෙකුන්ට නැටිය හැකි මහපලස්. -රජ=සුරාසොඬෙක් වූ බලභද්‍රයා (පුනා 11). -සත්=ආපන්නසත්ත්වයා; ගැබිණිය (රූ 264). -සුව=මධුපානයෙන් වන සැපය (බලු 283[11]). -හල්= ආපානශාලාව; සුරාපාණය කරණ ශාලාව (කව් 281).

අවඤ්ඤ= නො වද; නොසිස්. -වාදී=නොගිස් කථා අදින් (බුත් 261[4]).

අව-මන (බෝ)= පහත් කොට සිතීමෙහි. සක. අවමනා, අවමනත්; අවමැනි, අවමැනූ.

අවමැනිය= අවමන් කටයුතු (බගැ 62[23]).

අවමී=පහත්; නීච.

අවය=අපාය (කව් 87).

අවර (බෝ)=අදිරිමෙහි. 'අවුර' (බෝ) බ.

අවර= 1. අනික් (බගැ 52[34]). 2. සුගතිය (රූ 758). 3. බටහිරදිග (රූ 52). 4. සවස් කාලය. 5. පසු කාලය. 6. වණබාලයා (රූ 402. කව් 658). 7. නිල්සුළු සහිත කොළ අදින් වැල් වෙසෙසක්(වි 1.615[1-10]). නිපාව නම් මෑවැල්වෙසෙස (රූ 587. පඤ්චි 116[11]). 8†=ඔරු අතුළු දාදියෙහි පසු පැත්ත. -අවදි=අපරාපරය; අනික් අනික් (බගැ 64[11]). -'ග (කව් 364), -ගල් (සර 102[5]), -ගිරි (සැළ 47)= අඤ්ඤපථිතය. -ජ= 1. පසු ව උපන්. 2. බාලසහෝදරයා -දිගු, -දිසා= බස්නාහිර දිසාව. -පක්ෂ=කළුවර පක්ෂය. -'ඹර=බස්නාහිරදිග අහස. -විදි විවිනි=අපරාපරියවෙදනීය (බගැ 33[3]).

අවරණ= 1. ආවරණය; වැට (රූ 508). 2. අන්‍යයා (රූ 441). 3. උපද්‍රවය (කව් 372). 4. ආමඩාරණයා; ඇතරුවා (කව් 679). 5. භිත්තිය. 6. දෙර. 7. රැකවල (ශු සිං අ).

අවරද=කොබෙවක්කා (වෛව්).

අවරන්= අපරාපරතය; බටහිරදිග කෙළවර (බලු 215[23]. 267[5]). -ගිරි=අඤ්ඤපථිතය (මසු 69). -විල්=පශ්චිමසාගරය (සස 167).

අවරස්(පු.ස්ත්‍රී.)=අවුරා; හරස් කර(බගැ 63[12]).

අවරි (-ය)=1. වැල් වෙසෙසක්; බෙරු (ශොග 3087 ආ). 2 ගස් වෙසෙසක් (පූ 1. 86[18]).

අවරිමතීර=මෙතෙර (වි 1. 494[2-17]).

අවර්ණ=1. 'අ අං' යන අකුරු දෙක. 2.අපකීර්තිය. 3. පැහැයක් නැති.

අවර්තීමාන=නො පවතින.

අවර්ෂි=1. නොවසින. 2. කිසිවෙකුට කිසිවක් නො දෙන්නා (උපා 189[15]. බලු 85[21]).

අවල=1. රතික්‍රීඩාව (කාශෙ 4-18). 2. යුද්ධය (රූ 362). 3 ආකුල (සිදත් 73[1]); ගහන (බගැ 278[26]). 4. කැලෑ නුවූ (කව් 446). 5†=අඟුළක පෙරමුණෙහි තිබෙන බබල් යුවල. -කෙළි=රතික්‍රීඩාව (කාශෙ 6-47). -මල†= අඟුළෙහි ඉදිරිපස බබල් දෙක ඇමිණීමට ලනුවෙන් සෑදූ මලපුඩු.

අවලංඟු†= බලය නැති; නො පිළිගැණෙන; ප්‍රතික්ෂේප කළ. [පාදඩකම.

අවලඹ†=1. නිඹිත; අශිෂ්ට. 2. නිඹිතක්‍රියාව;

අවලරූක් (මිලි 347[30])='අපලරූක්' ශුයු?

අවලාද=වැරැද්ද; දෙෂය (සළි 1. 651[33]).

අවලි=සේරුවෙන් හතරෙන් පංගුව (G).

අවඤවන්න=යටතෙහි නො පැවතීම.

අවඤවර්ති=තමාට කීකරු නොවන.

අවශ්‍ය=1. වුව මනා (නැති ව නොහැකි) දේ (බුත් 149[18]). 2. එකාන්ත (දහම් 7[2]). -බඩු=ආසන්න නෑයෝ; ලේනෑයෝ (සද්ධ 106[27]). -භෙදි=එකාන්තයෙන් බිඳෙන සුලු.

අවසහ= 1. වසඟ නොවන; තමාට යටත් නොවන. 2. සිය අවශ්‍ය වසඟ නොවන අය (වි 1. 375[2-37]).

අවසාති (වි 1. 245[1-3])='අවස්ති' ශුයු?

අවසා? (පූත්‍රී)=අවසන් කොට (කඬකං 57[4]).

අවස්=ආවාසය; ගෙය(රූ 181). 2. අහස (බගැ 169[20]). 3. වසඟ නොවන(අමා 2. 169[17]).

අවස්කරමානය (සවි 176[5])='අවස්තරණ' ශුශ්‍රූ.

අවස්තා=අවසථාව (සෝ 947).

අවහතු= 1. අයෝග්‍යකාරණය. 2. නුසුදුසු සථානය (මි 1. 463[1 2]). -ක=වසතුවක් හෝ කාරණයක් නැති.-රූප=චක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදියට ආබාධ නොවන දෙවිසි රූප (අභිස160[12]).

අවස්මර=අපස්මාරරෝගය (බගැ 69[26]).

අවහිර†=බාධාව.

අවල=ආවාත.

අවා=1 ආවාසය; ගෙය (රූ 489). 2. ආවාහය (කවි 648). 3. අපාය (බගැ 111[29]). -'කර, -'කූරු=අපාය‍ාකර; එ, ක, ඝ, ම, ර, ජ, අ, ණ, න, ළ, අං ඝන අකුරු (සිදත් 182).-බිය= අපායභීතිය (ගුත් 9). -මඟුල්= ආවාහ මඟලය.

අවා (ප්‍රත්‍ය)=යාප කර; බැණ.

අවාව්=දැනුණුදෙස.

අවාමුඛ= සිරුරෙහි ලේ හැරීමට යෙදෙන ආධිමූඛ නම් අවිය (සෝ 4193). [109[32]).

අවාහී=අසාත; වැනසීම (සිඛ 43[39]. ජාගැ

අවාර†=අනියමිකාලය. [පන්න; කාලකණ්ණි.

අවාසනා†=අභාග්‍යය. -වන†= අභාග්‍යසම්

අවාසි†=අලාභය.

අවැස්(ප්‍ර. ක්‍රි.)=අවුත් (සි 1). [අනස්කාරි.

අවැඩ= අනර්ථය (සද්ධ 105[14]). -කරු=

අවි=1. ආයුධය (කවි 186). 2. එළුවා. -ආයුද (වි 4. 183[1-10]). -ආවුද=ආයුධ. 'අවි' වංශලි. -ලිම=ආයුධයෙන් පහර දීම (වෙස 221). -සරම් (ඛ)= යුද්ධයෙහි දී කඩුආදිය යෙදීමෙහි ප්‍රහුණුව (හංස 41. බුදු 25). -ශිල්= ආයුධශිල්පය; කඩුආදිය යොදන පරිදි උගන්වන ශිල්පය (සැළ 99). -හල්= ආයුධශාලා; ආයුධ තබන ගෙවල් (කවි 144. 208).

අවිකලාඛ=නොඅඩු අඛණ්ඩ අැති (සවී 244[8]).

අවිඤ්ඤාපලක්ඛණ=1. නොයෙක් අරමුණුවල චිත්තවෛතසිකයන් විසිර නොපැවැත්ම නමැති ලක්ෂණය (වි 1. 305[1-1]). 2. ඒ ලක්ෂණය අැති.

අවිගතපච්චය, (-ප්‍රත්‍යය)= උපකාර කරණු ලබන ධර්මයෙන් වෙන් නොවී එහි පැවැත්මට උපකාරී වන ධර්ම (අභිවි 471[5]).

අවිග්‍රහ= නිර්මත්ත හෝ ශරීර නැති (වි 6. 18[2-20]). [නැති.

අවිඝන=1. අනුපද්‍රවය (ජාගැ 1[5]). 2. උපද්‍රව

අවිචාරී (-වාදිය- සර 125[5])= 1. විචාරණය නොකටයුතු. 2. අසදෘශ (සද්ධ 86[12]).

අවිච්චි=පක්ෂියෙක්.

අවිච්ඡින්න=නොසිඳුනු; නිරන්තර.

අවිච්ඡේද=1. නොසිඳීම. 2. සිඳීමක් නැති.

අවිජ්=අවිද්‍යාව (බගැ 1[3]).

අවිජ්ජමාන්=අවිද්‍යමාන; නැති (බගැ 133[6]).

අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති= පරමාර්ථවශයෙන් අවිද්‍යමාන වූ ද්‍රව්‍යයන්ට කැබූ 'ඝෘහ, රථ, මනුෂ්‍ය' ඝනාදි සම්මුති නාම.

අවිජ්ජා=අවිද්‍යාව. -අනුසය=සිතෙහි ලැගගෙණ සිට ප්‍රත්‍යය ලද කල නැඟී සිටින අවිද්‍යාව. -ආසව= හැම අතින් ම වැහිරෙණ නොහොත් දීඝීකාලයක් සන්තතිපරම්පරාවෙහි පල් වූ අවිද්‍යාව. -ඔඝ= ඔඝය වැනි අවිද්‍යාව. -ඛාණගණ්ඨ=නාමරූපකාරයන් එකට ගැට ගසන නොහොත් සත්ත්වයන් සසර බඳින අවිද්‍යාව. -ධාතු=සත්ත්වපුද්ගලාදීන් තොර සභාවධර්මමාත්‍රයක් වූ අවිද්‍යාව. -නීවරණ= චිත්තය මුවහ කරණ අවිද්‍යාව. -යොග= අවිද්‍යාව නමැති යොගය; සත්ත්වයන් සංසාරයෙහි යොදන හෝ බඳින අවිද්‍යාව. -සංයොජන=සත්ත්වයන් සසර බඳින බන්ධනක් වැනි අවිද්‍යාව.

අවිඤ්ඤප්තිජනක=විඤ්ඤප්තිය නුපදවන; සිතෙහි අදහස් ප්‍රකට වන වචන හා ක්‍රියා ද අැති නොකරණ (වි 1. 88[2-5]).

අවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණ්ණක= විඤ්ඤාණය කෙවත් සිත නැති ඔස්ගල් ආදිය.

අවිත?=අවිහිංසා? (ශිසං IV. 281[2]).

අවිතක්ක=විතර්ක නැති (ජාගැ 108[27]).

අවිතථ=නොඑසේ නුවූ; එසේ වූ; සතය.

අවිතථාග්‍රාහක= වෙනස් ලෙස නොගන්නා; තත්වූ පරිද්දෙන් ම ගන්නා (වි 6. 191-19).

අවිතක්කි=විතර්කරහිත.-අවිචාරබ්‍යාන(සමාධි)= විතර්කවිචාර දෙක ම නැති විශෙෂකාඟ තාව; වතුර්ධ්‍යානයෙහි චිත්ත්‍යාදිබ්‍යාන

තුණෙහි හෝ පඤ්චකනයෙහි තෘතීයාදි ධ්‍යාන තුණෙහි යෙදෙන විත්තෛකාග්‍රතාව (වි 1. 311[1-28]). -විචාරමත්තසමාධි=අවිතර්කී වූ විචාරය පමණක් ඇති (පඤ්චක නයෙහි) චිත්තඒකාග්‍රතාසමාධිය (වි 1. 308[2-5]).

අවිදග්ධ=බොලඳ (බෝ 283[24]).

අවිදු-ලේවැරැල්ල (වත 66).

අවිදූ= 1. අවිද්‍යාව (කව් 88). 2. මෝඩ (සර 264[14]). 3. අසුරකායෙක (රූ 133). -පස=අවිද්‍යා නමැති ප්‍රත්‍යය.

අවිදූමනු=අවිද්‍යමාන (කව් 314).

අවිදූමන්විදි= අවිද්‍යමානවිධිය; ඇති අංදිය විමට නිමිති ඇතත් එය නොවන විධිය (සිදත් 33[1]).

අවිදූරෙනිදාන= දුර නුවූ, සමීප වූ, නිදානය හෙවත් හෙතුව; මහාබොධිසත්ත්වයන් තුසිත දෙව්ලොවින් චුත වීම පටන් බුදු වීම තෙක් වූ සිදහි. [මන් විදිය.

අවිද්‍යමානෙ=නොං පෙණෙන; නැති. -විධි=අවිදූ

අවිද්‍යා=මොහය (විභාග-වි 6. 133 පටන්). -අනුශය, -ආශ්‍රව අංදිය 'අවිජ්ජානුසය' යනාදිය මෙනි. -ඛ්‍යාන=මෝඛතම නමැති ධ්‍යානය (මිලි 715).

අවිඛ්‍යාන= 1. නියම නොකිරීම. 2. අකාරං දෙයය නියම කිරීම (පසං 73[12]).

අවිනය= 1. විනය නොවන දෙය. 2. නොහික්මීම. -වාදි=විනය නොකියන.

අවිනාභාව= නොවෙන් ව පවත්නාබව (නාය 25[11]). -ආත්මකව්‍යාප්ති= අවිනාභාවය ආත්ම කොට ඇති(එයින් ම යුක්ත වූ) සාධ්‍ය සාධන දෙදෙනාගේ අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධය (නාය 85[10]). -සම්බන්ධ=අවිනාභාවය නමැති සම්බන්ධය (නාය 62[27]).

අවිනාභාවි=වෙන් ව නොපවතින සුලු.

අවිනිශ්චිත අම= වෙන් ව නොසිටින පෘථිවි, ආප්, තෙජස්, වායු, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජස් යන අවවැදෑරුම් රූප (වි 7. 244[21]). 2. වෙන් නොවීම නමැති අර්ථය.

අවිනීත=1. නොහික්මුනු. 2. නොහික්මුනුබව (දහම් 172[22]).

අවිපරීතදර්ශන=විපර්‍යාසය නුවූ දැක්ම; සම්‍යග් දර්ශනය (වි 7. 198[2-18]).

අවිපාකවිඤ්ඤ=විපාක නොවන කුශලාකුශල ක්‍රියාවිත්ත (වි 7. 16[1-33]).

අවිපවාසසම්මුති=ඉවූ සිවුරු අරුණු නැඟෙන විට අත්පස නොතිබුනත් නිසැකි නොවන සේ සඞ්ඝයා විසින් කළ සම්මුතිය (පාරූ 451[13]).

අවිප්‍රවාස=වෙන් නොවීම; යුක්ත වීම (සව්ී 179[6]).

අවිබන්=විභක්තිප්‍රත්‍යය යෙදීමට සුදුසු වුවත් එය නොයෙදූ ශබ්ද (සිදත් 32[1]).

අවිභක්තික=1. බෙදීමක් නැති. 2. විභක්ති නොගත්. [ප්‍රකට නුවූ අරමුණ(අභි වි 274[1]).

අවිභූත=ප්‍රකට නුවූ; -ආලම්බන=අභිගහිත්

අවිය=1. ව්‍යයයක් නැති. 2. නිපාතොපසර්ග (සිදත් 115[5]). 3. නිවණ. 4. අඛ්‍යාත(රූ 47). -'කිණ්ණිය=අව්‍යය අක්ඛාතණ්ණිය; මේ දැ නොකිරීම හා ක්‍රියා නොකිරීම (ඛිසං III. 171[3]). -සද්ද=අව්‍යයශබ්ද; වරනැඟි අවසන් වීම නැති නිපාතොපසර්ග (සිදත් 32[2]). -සමස්=අව්‍යයක් මුලින් යෙදී වන 'යවිදිවි, දුලද' යනාදි සමාස (සිදත් 115[3]).

අවියත්=අව්‍යාකෘත; නුහුත්.

අවිරතිශීල= විරතිචෛතසිකය හා යෙදුනු සෙසු චෛතසිකාදිචෛතසික (වි 1. 491-16).

අවිවරදර්ශන=අතර සිදුරු නැති දන් ඇති බව (සමී 128[23]). [(වි 6. 174[1-11]).

අවිලෝම=1. විලෝම නොවන. 2. එළුලෝම්

අවිවාහක=විවාහයට නොපැමිණි.

අවිශෙෂ=විශෙෂ නොවන; සාමාන්‍ය.

අවිෂය=ඉන්ද්‍රියයන්ට ගොචර නොවන; සිතිය නොහැකි. -ප්‍රමාණ= සිතීම් අංදියට සථාන නොවන ප්‍රමාණ ඇති (සර 191[1]).

අවිෂ=විෂරහිත. [(බුත් 159[14]).

අවිෂංවාදක=නොරවටන; බොරු නොකියන

අවිසර= 1. අවිචාර; විචාරය නැති (ජාගැ 108[27]). 2. අභිචාරිකාව (සි 578).

අවිසාවිවූ†=1. අකිකරු. 2. වණඹ.

අවිසාර=නොවිසිරීම (වි 1. 304[2-10]).

අවිසේ=අවිශෙෂ; සමාන (රූ 409).

අවිහ (-තල)=ශුද්ධාවාසබ්‍රහ්මලොකය.

අවිහිංසක=හිංසා නොකරණ.

අවිහිංසා=හිංසා නොකිරීම. -බාහු=සත්ත්වයා මාතෘගයක් වූ අවිහිංසාව (වි 5. 303[1-30]). -චිත්තඛ්, -සඞ්කල්ප=අවිහිංසාව පිළිබඳ ඥාන පත් කල්පනාව.

අවිතික=1. නොකළ. 2. නියම නොකළ.

අවිචි=දුක් අංදියෙන් අතරක් නැති නිරය. -ජරා= අතරක් නැති, දුක්ක නොහැකි, රූපබඹියන්ගේ ක්‍ෂණිකජරාව (බපු 156[21]. වි 5. 116[2-25]). -මහානරක=දුක් අංදියෙන් නිරන්තර වූ මහනිරය. -සහනාප=අවීචියෙහි පවත්න දුහඟ (බහැ 50[21]).

අවිතරාග (ගී)=පහ නොවූ රාගය ඇති.

අවු= 1. අංතපය; නිරුළුලිය (බහැ 54[3]). 2. ප්‍රභාව. 3. හාවය; විලාසය (කවි 488). 4. (ක්‍රිප)=අංහු, 'ඒ' බ. -අතු=ප්‍රධානයන් යන විට අව්ව වළකනු පිණිස දෙපසින් අල්ලපු ලබන වටකුරු අවන්අතු (G). -කැවිම්= අව්වෙන් වේලීම (කඛවි 69[3]. 85[5]. පහැ 7[20]). -කාෂවඛ†=ඉතා තද අව්ව. -ගඳ†= අව්වෙහි වියලීමෙන් ඇති වන ගන්ධය. -රඛ†=වරින් වර ඇති වන අව්ව.

අවුජ්(බහැ 2[19]. 44[1] ශිසං III 290[6] අවුජ්ජ(සී 165), අවුජ්ජු (සී 243), අවුජ්ජිනි(සී 426). } = අවුත්.

අවුව (බං)=ඇවිවිමෙනි; පෙලෙඹීමෙනි, අංශා කිරීමෙනි. අක. අවුවං, අවුවත්, ඇවිවි ඇවිටු. (නිර්බන්ධ= ඇවිවිශෙන් -ජාන82[21]).

අවුටවා (පූක්‍රි)=අංශා කරවා (බහැ 81[22]).

අවුණ (බං)= ඇවිණිමෙනි; ගෙනීමෙනි. සක. 'අමුණ (බං)' බ. (සලි 1. 4[17]. කවි 13. 84).

අවුණන=ගොතන (ජාහැ 51[17]).

අවුණු= 1. අම්මණය; ඔරුව (බහැ 102[11]. ජාහැ 104[22]). 2. අංවරණය; දිය නවත්වන අමුණුබැම්ම (බහැ 218[5]. අම 2. 125[35]). 3. අංපණය; සල්පිල (බහැ 101[24], කාගෙ 2-9). 4. ගෙතූ (රූ 442). -දෙර=සල්පිල්දොරකඩ (වි 1. 108[1-38]).

අවුතු=1. අංගනතුක (බහැ 17[3]. 26[1] ඈ). 2. අනුකම්පා; ක්‍රියාවෙන් නොකියූ(සිදත් 168[3]). 3. අංග්‍රකන්ත; ශෛද්‍ය. -බාන්=('අමුදුබාන්' බ. (පූ 1. 329[35]). [පැමිණ.

අවුන්= 1. අනුකම්පා. 2. (පූක්‍රි) (<අංගතාය?)= අවුතාන=නොකි; උකහා නොවූ.

අවුදින් (පූක්‍රි) (< අංගතාවාන?)=පැමිණ.

අවුදු(ද්) (පූක්‍රි)=අවුත්. [168[3]).

අවුන් (<අපූත්<අපපණා)= අපිණාවූ (බහැ

අවුර (බං)=ඇවිරීමෙනි. සක. අවුරං, අවුරත්; ඇවිරී, ඇවිළී, ඇවිරූ, අවුළු (කවි 712).

අවුරණ=අංවරණය කරණ.

අවුරූ=1. ප්‍රාකාරය (මුව 27. සප 201). 2. අංවරණය (සිදත් 50[4]). 3. අංබාරකය; පං තබන ප්‍රවරුව (බහැ 225[23]).

අවුරුදු=වසීය; මාස දෙළොස. -කුමාර=ලිත් ගණින්නන් විසින් කුමාරයෙකු ලෙස රූපණය කළ අභිනවවසීයක අංරම්භය. -කුරුදු†= අවුරුද්දක් තුළ එක් කාලාංක දී පමණක් පෙණෙන පක්ෂිවිශෙෂයක්. -පූජා= අවුරුදු පතා කරණ පූජාව(ශිසං III. 69[5]).

අවුර්=අංකාරය හෝ අංබාරය (ශිසං 1. 218[6]).

අවුල(බං)= 1. ඇවිලීමෙනි; කලහ කිරීමෙනි (බහැ 138[25]). අක. ඇවිලේ, ඇවිලෙන්; ඇවිලී, ඇවිලූ. 2. ඇඟිලීමෙනි, එකතු කිරීමෙනි (සලි 1. 215[21]. කාගෙ 4-19). සක. අවුලා, අවුලත්, ඇවිලී, ඇවිලූ.

අවුලනු=දබර කරණ (බහැ 138[25])

අවුලු (බං)=පවිලැවීමෙනි (දහවි 329[16]). අක. 'ඇවිලේ' ඈ.

අවුලු=1. ව්‍යඤ්ජන (ජා 75[21]). 2. රසකැවිලි (ගුත් 117). -පත්=කැවිලිවගී (සලි 1. 42[17]. සද්ධ 149[29]).

අවුල්=අංකුල; ගැවසුනු (කවි 136). -තර= ඉතා අවුල් (මිලි 142[9]). -දැති=කිඹුලා (රූ 150). -දැල්= අවුල් වූ දැල (සද්ධ 718[16]). -°බැඳුම්= දුෂ්කර පදබන්ධවිශෙෂයක් (කවි 441 බ). -පවුල්= (<අංකුලපංකුල)= අනිගණින් අංකුල (මුව 150). -විශවුල්= 1. අංකුලව්‍යංකුල. 2. කලබල. -හර=අංහරණයක්; මුඛතාංහාරවිශෙෂයක් (සද්ධ 91[24]).

අවුල්ලිනී=අවුල් වූ නැනැත්නි? (එස 83).

අවු(ව්)සද=බංෂඩ; බෙහෙත් (යෙංග 43).

අවුසේ (සිය 130)=අබිසේ?

අවුස් (බං)= 1. ඇවිසීමෙනි; වැකීමෙනි. අක. 2. අංපුවජ්ජනයෙනි; විවාරීමෙනි, බෙදීමෙනි ('ඇවිස්නා' බ). සක. අවුසි,අවුසිත්; ඇවිසි, ඇවිසි (මුව 57- අවුසි=සඤ්චරණය කෙළේ සි?. මුව 90- අවුසි=මිශ්‍ර ව?. සිඛ 84[18]- ඇවිස්සෑ=විවාරූ).

අවුස්= අංතොදැහැ; තුහීම් (ජාගැ 17[10]. -බප්‍ර 285[18]). **-බඩු**=තුහීම්භාණ්ඩ (සිඛ 7[5]. 68[20]). **-වා වැදුරුම්**= අංතොදැවැංදෑකුල ජෝෂ්ඨ යං (බෝකැ 145[11]).

අවුස්ස†(බං)= ඇවිස්සිමෙහි. සංස්. අවුස්සං අවුස්සන්; ඇවිස්සි. ඇවිස්සූ.

අවුළ (බං)= 1. ඇතිදීමෙහි; එකතු කිරීමෙහි. 2. වෙළීමෙහි; බැඳීමෙහි (බගැ 55[28]). 3. පටලැවීමෙහි (දහම් 323[9]). සංස්. අවුළං, අවුළන්; ඇවිළි, ඇවිළු. 4. ගිනි ගැණීමෙහි. අකු. ඇවිළේ, ඇවිළෙන්; ඇවිළි ඇවිළිනි; ඇවිළි, ඇවිළුනු (දහම් 338[26] -අවුළවා).

අවුළ=1. ආවරණය කළ; වැසූ. 2. ව්‍යඤ්ජනය (බගැ 75[2]). 3. කැදෑ ආදිය රැවි වීමට කන කැවිලි (බුත් 263[1]). **-පත්**=කැවිලි වර්ගී.

අවුල්පත්=කැවිලි (ශිසං I. 24[15]).

අවෙජේ?=ආවජ්ජනං කොට? (වි 4. 347[1-5]).

අවෙණික?= 1. අංවෙණික. 2. ප්‍රිය කරණ (ජා 511[28]. පා-සම්පියංයමංනං.) [සිඛ 76[4]).

අවෙන්වා=ආදීනව (බගැ 10[17]. 30[12]. 33[22].

අවෙය (ශිසං IV. 282[10])?.

අවෙස්=අංවෙශය; වැඟීම (පරෙවි 169).

අවෙහිමින් (නෛස්ත්‍රි)=පිරික්සමින් (සී 321).

අවෙක්ඛක=බලන.

අවෙක්ඛණ=බැලීම; සැලකීම.

අවෙත්‍යප්‍රසාද=ගුණ දැන පැහැදීම (බප්‍ර 171[3]).

අවෙදයිත=ඇස් ආදියෙන් විඳුනය නොකළ.

අවේදී=නොං දන හැකි; දනගැණීමට අමාරු.

අවෙහඩ්ඛිය=නොං බෙදිය යුතු.

අවේලා=නුසුදුසු අවසාංව.

අවෛර (ති)=විරෝධීන් හෝ පංපඛම් නැති (වි 3. 5[2-12]). **-සභාග**=වෛරී නුවූ සමානයා හෝ එක් ව කවයුතු කළ හැකි පුද්ගලයං (කඛවි 39[21]).

අවෛවචනික= පෙරළීමක් හෝ වෙනස් වීමක් නැති (බප්‍ර 184[23]). [ඉගු?

අවෝ(කඛවි 127[23]. පා- ඔමසති)='අත ඔවං'

අවොසුතුව (බගැ 78[23])='අවං ඝතුව' ඉගු?

අව්‍යාකත= 1. අප්‍රකව. 2. නුගත්. අදක්ෂ. 3. (සාඛ්‍යමතයෙහි) සියලු දෙයට මූලික හෙතුව වූ රූපාදියෙන් තොර වක්‍ෂුරාදියට හොවර තොවන ශක්තිවිශෙෂය. 4. (වෙදනාතමතයෙහි) සූක්ෂ්මශරීරවත් ඉඹ්මය. **-නාද**= අකුරුවලින් ලියං දක්වියහොඟකි අත්පොළසන් ආදි ශබ්ද (පසං 244[22]). **-ශබ්ද**= 1. අව්‍යකතනාදය. 2. ව්‍යාකරණානුකූල නුවූ ශබ්දය.

අව්‍යතික්‍රමශීල=ඒ ඒ පාපඛම්යන් නො කිරීම් වශයෙන් පවත්නා චිත්තචෛතසිකයන්ගේ මනා වූ සවභාවය (වි 1. 198[2-9]).

අව්‍යග්‍රතා=නොයෙක් අදහස් නැතිබව; සිත එකඟබව (ජාස 175[1]).

අව්‍යපෙත=වෙන් නොකළ; ඈත් නුවූ. **-යමක**= ශබ්දලඛ්කාරයක්.

අව්‍යභිචාර=1. අවිඝටනය. 2. විකල්පයක් නැති (පඤ්චි 106[22]). **-නියම**= එකකින් අනෙක වෙන් ව නොං පැවැත්ම නාමැති නියමය සවභාවික සම්බන්ධය; සාධ්‍යසාධන දෙක්හි සහචරභාවය.

අව්‍යභිචාරී= 1. කිසිම විරුද්ධහෙතුවකින් වැළැක්විය නොහැකි; වෙන් ව නොං පවතින. 2. සාධ්‍යසාධනයන් හා සම්බන්ධ ව පවත්නා හෙතුව (න්‍යාය 103[14]).

අව්‍යය=1. වැය නොවන. 2. වරනැඟිය නොහැකි නිපාත හා උපසර්ග. **-සමාස**='අව්‍යය සමස්' බ.

අව්‍යයීභාවසමාස=අනව්‍යය වූ නාමපදයන් අව්‍යයත්වයට පැමිණීමට හෙතු වන සමාසය.

අව්‍යවස්ථාන=ස්ථිර ව නොං සිටින.

අව්‍යවහිත=අතරක් නැති; අනන්තර; ඒ එක්ක ම තිබෙන (පඤ්චි 26[24]).

අව්‍යාකෘත= කුශලාකුශලවශයෙන් ප්‍රකාශ නොං කළ විපාකචිත්ත හා ක්‍රියාචිත්ත (අභි 16[19]). **-ව්‍යානාව්‍යාකෘත**=අව්‍යාකෘතචිත්තයන්හි යෙදෙන ව්‍යානාව්‍යාකෘත වූ චිත්තක්ෂොභය (අභි වි 429[3]). **-මූල**=ක්‍රියාචිත්තයන්ට මුල් වන අලොභාදිචෛතසික තුණ. **-ස්පර්ශී**=අව්‍යාකෘතචිත්තයන්හි යෙදෙන ස්පර්ශාදිචෛතසිකය (අභිවි 116[22]). **-හෙතු**=ක්‍රියාචිත්තයන් ඉපදීමට හෙතු වන අලොභාදිය (අභි 45[17]).

අව්‍යාපාද=අක්‍රොධය; මෙෂ නොං කිරීම. **-බාහූ**=සවභාවධර්මමාත්‍රයක් වූ අව්‍යාපාදය. **-චිත්තී**, **-ඝඩිකල්ප**=අව්‍යාපාදය පිළිබඳ කල්පකාංව,

අව්‍යාප්ති=1. නො පැතිරීම. 2. සාධ්‍යවස්තූන් ගෙන් එක් කොටසක සාධනය නො පැතිරීම.

අව්‍යුත්පන්න=1. අවයවවගයෙන් බෙදූ අර්ථ අවබෝධ නො කට හැකි ශබ්දය. 2. ශබ්දාර්ථ නොදන්නා අය (පඤ්චි 92[32]). -ජන=සුගත් ජනයා (පසා 2[32]).

අව්වස්සේ(<අනුඅස්සේ<අනුඅස්සේ)(නාම)† =අනතුරුවෙනි. 'අනුහස්සේ' බ.

අවිසදකෘපැන්= ඕෂධසමපත්තිය; සුදුසු බෙහෙත් නිසි සේ ලැබීම (සෝ 48).

අනක්ඛ=අසමර්ථ (බප්‍ර 315[14]). [මර්ථ්‍යය.

අශක්‍යති=1. ශක්තිය නැති(දහම් 173[17]). 2.අසා

අශක්‍ය=නො හැකි (බප්‍ර 83[35]). -උපාය=නො හැකි වන උපාය (පඤ්චි 15[20]).

අෂණි=1. හොඳ්නය; කෑම (බප්‍ර 81[25]).

අෂණායං=බඩගින්න.

අෂණි=හෙන (සර 333[4]). -ඝොෂ=හෙනහඬ (බප්‍ර 68[13]). -පාත=හෙන හැසීම. -ප්‍රහාර=හෙනපහර. -මණ්ඩල=වක්‍රාකාර වූ හෙන පහර. -වාත=හෙනපිපුරුම් සහිත සුනාවුව. -ශබ්ද=හෙන හඬ.

අශබල=කැලැල් හෝ කබර නැති(බප්‍ර124[10]).

අෂරණ=පිහිටක් නැති; බැහැපත්.

අෂරීර=ශරීරයක් නැති. [නැති.

අෂඝ්‍ර=1. ඇඟුබ නොවන දෙය. 2. ඇඟුබ

අෂාෂ්වත=සදකාලික නොවන.

අෂික්ෂිත=නො හික්මුනු.

අෂිත=අනුභව කළ.

අෂිව=1. අයහපත. 2. අමොඝය. [සූත්‍රීයා.

අෂිශිර=සිහිල් නොං වූ; උෂණ. -කිරණ=

අෂිෂ්ට-ශිෂ්ට නොවූ; නො හික්මුනු. -සෙවා= අශිෂ්ටයන් සෙවනය කිරීම.

අෂිනි=අසූව; 80. -අනුව්‍යඤ්ජන=මහාපුරුෂ ලක්ෂණයන්ට අනු ව ලක්ෂණ ප්‍රකාශ කරණ කුඩා ලකුණු අසූව (බප්‍ර13[3]. බුත් 243). -මහාශ්‍රාවක=බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රධාන ශ්‍රාවක වූ අසූ නම (බුත් 68—76 බ.

අෂුචි=අපවිත්‍ර. -භූමි=අපවිත්‍ර දෙය තිබෙන සථානය. -මහානරක=අශුචියෙන් පිරුණු මහනිරය (බුත් 163[21]).

අෂුද්ධ= අපිරිසිදු. -අනුවර්තක=අශුද්ධපුද්ගල යන් අනු ව පවතින(නික්ා11[23]. සර295[22]).

අෂුද්ධිමාර්ග=ශුද්ධියට හෙවත් නිවණට මාර්ග නො වූ හොඹලිංදි ප්‍රතිපත්ති(වි 7.521-[29]).

අෂුන=1. යහපත් නොවන. 2. පිළිකුල් වශ යෙන් අයහපත් ව වැවහෙන උද්ඛුම්මාත කාදි අරමුණු දහය. -අනුදර්ශන=අශුභයන් නැවත නැවත දක්ම හෝ සැලකීම; නමාගේ ශරීරය ද අශුභ සේ සැලකීම. -අනුස්මෘති= අශුභයන් නැවත නැවත සිහි කිරීම. -ආහාර= අශුභනිමිත්ත (වි 2. 907[1-4]). -කර්මස්ථාන= භාවනාකර්මයට ආධාර කර ගණු ලබන උද්ඛුම්මාතකාදි දශවිධ අශුභ (විස 11[5]). -ධ්‍යාන=අශුභයන් අරමුණු කොට ඉපදවූ ධ්‍යානය. -නිමිත්ත= අශුභ වූ උද්ඛුම්මාතකාදිය. -භාවනා=දශඅශුභ යන් භාවනා කිරීම. -මනස්කාර=අශුභයන් මෙනෙහි කිරීම.

අෂුන්‍ය=නිස් නො වූ.-අසඞ්ඛ්‍ය=බුද්ධාදි උත්තම යන්ගේ ඉපදීමෙන් නිස් නොවූ අසඞ්ඛ්‍ය කල්පය (සද්ධ 333[3]).-කල්ප=බුද්ධාදීන්ගෙන් නිස් නොවූ පඤ්චවිධ කල්ප (සර 229[30]).

අශෛෂ=ඉතිරියක් නැති; පිරිපුන්; සියලු.

අශෛක්ෂ=නික්මී අවසන් හෙයින් නොහික්මෙන රහතුන් වහන්සේ. -ඥාන=අර්හත් ඵලඥානය.-ධර්ම=රහතුන්ට අයත් සම්‍යක්ත්ව ධර්මදශය (බුත් 28[30]. බුත්. ගැවපදගෙහි විසතර). -ධර්මස්කන්ධ=අශෛක්ෂයන්ට අයත් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා, විමුක්ති, විමුක්තිඥානදර්ශන යන ධර්මරාශි පහ (සලී 1. 185[15]). -ප්‍රතිපද= අශෛක්ෂයන්ගේ ප්‍රතිපත්තිය. -ප්‍රභේද=අශ්‍රාවකාදිවශයෙන් වන ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ කොටස්.-භූමි=අර්හත්මාර්ගඵල (අමා 2. 99[6]). -රත්න=ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අශෛක්ෂයා (බදූ43[13]). -ශීල=රහතුන්ගේ ශීලය (වි 1. 581-[10]).

අශොක=1. ශොක නැති. 2. හෝපලු. 3 රස දිය. 4. බමාශොක රජ. -අක්ෂර=බමාශොක රජුගේ ශිලාලේඛනයන්හි තිබෙන අකුරු. -අඞ්කුර=හෝපලුදලුව.

අශෝභන=නො ශොබනා. -හේතු=අයහපත් හෙතු වූ කෙලස. [නො හැකි (දහම් 85[1]).

අශෝභ්‍ය=විශලීය නො හැකි; අවසන් කළ අස්ම=ගල්. -පුෂ්ප=1. ගල්මල්. 2. කප්පරවල් ලිය. -භිද්, -භේදෘ=පහරණ බෙහෙ; පොල්පලා,

අස්මිං=මූතුංයංයෙහි සැදෙන ගල්. -ඝණ=ලුණුවරණ.

අශ්‍ර=කොණ; පැත්ත.

අශ්‍රද්ධ=ශ්‍රද්ධාරහිත (සර 66[23]).

අශ්‍රමණ=ශ්‍රමණ නොවූ.

අශ්‍රාද්ධ=ශ්‍රද්ධාව නැති (සර 262[11]).

අශ්‍රී=කාලකණ්ණිය (ජාස 82[19]). -ක=1. කාල කණ්ණි. 2. ශොභා රහිත; විරූපි. -°මේඝෙහ=පහත් වැඩ (සවි 13[35]).

අශ්‍රු=කදුළු. -පාත=කදුළු හෙලීම.

අශ්‍රුත=1. නො අසූ. 2. ශාස්ත්‍ර නො දත්. -පුබ්බ=නොඅසූ විරූ. -වන්=අසූ පිරූ තැන් නැති; සුගත. -ව්‍යාඛ්‍යාන=සුගතයාගේ අරුත්විවරණ (පඤ්චි 118[15]). [ශ්‍රාමණ්‍යකථා.

අශ්ලීල=අසුවන්ට ලජ්ජාදිය ඇති කරණ

අශ්ව=තුරඟ. -අධිප=නිදහස් වූ අශ්වයා. -අලඞ්කාර=අශ්වයන්ගේ ඇදුම්. -ආවාහි, -ආවාහිත=අශ්වයන් හික්මවන්නා(දජා 205[3]). -ආරොහක=1. අසුන් පිට නැගෙන්නා. 2. අසුන් හික්මවන්නා. -°ඛම=අසුන් දම නය කිරීම (මනි 49[29]). -ආරොහණ=අසුන් හික්මවීම; සිවුසැටකලාවන්ගෙන් එකක් (සඩ 88[8]. පූ 2. 147[16]). -ඛණ්ඩ=1. මහා මෙරුව අවට තිබෙනැති සැලකෙන පවිත්‍ර යන්ගෙන් එකක්. 2. මුරුත (සැළ 36); ඔෙලමුරුත(ජාස 94[13]). -ඝණ්ඨා=අමුක්කරා. -තර=වෙළෙඹගේ තුසෙහි කොටඑවාට දැව උපන් අශ්වයා(බගැ 74[31].ජාස 42[19]). -දම්ය=අශ්වයන් දමනය කරන්නා (විමු 80[18]). -දම්‍යසාරථි=අශ්වදමකයා(බප්‍ර 226[31]). -පාල=අස්එඬේරා (වි 4. 213[1-16]). -පුර=දඹදිව ශ්‍රීමහාබොධියට දකුණුදෙසින් පිහිටි නගරයක් (පූ 2. 106[8]). -පොතක=අස්පැටියා. -බන්ධ=අසුන් රැක බලා ගන්නා (ජා 29[24]). -බල=නවීනශිල්පීන් විසින් යන්තුයන්ගේ වෙගය මැනීම සඳහා යෙදෙන මිම්ම; තත් පරයක දී රාත්තල් 550 ක් අඩියක් උසට එසෙවීමට අවශ්‍ය ශක්තිය. -මණ්ඩල=දූවිලිය; රේස්පිට්ටනිය (ජාස 77[27]). -මාරක=කණේරු. -මුඛ=1. අශ්වයාගේ මුඛය. 2. එවැනි මුඛය ඇති කින්නරවිශේෂය. 3. අනව තප්තවිලෙහි මුඛ සතරින් එකක්. -මුත්‍ත=අශ්වරූපාකාරමුතුවෙසෙසක්(ස්තූ 109[6]). -මේඛ=ප්‍රධානවයඥයෙන් අශ්වයෙකු මරා කරණු ලබන මහායාගය. -ශාන, -ශානා(පූ 2. 241[1])=යුද්ධ උපකාර වන අශ්වයා. -රත්න=සක්විතිරජුන්ගේ සප්තවිධරත්නයන්ගෙන් එකක් වූ ශ්‍රේෂ්ඨඅශ්වයා. -රථ=අශ්වයා බැඳි රථය. -වාහන=වාහනයා වූ අශ්වයා. -ශාලා=අශ්වයන් බඳින ශාලාව. -සෙනා=චතුරඞ්ගිනී සෙනාවෙහි එක් අඞ්ගයක් වූ අශ්වසමූහය.

අශ්වඝෝෂ=අැසතුගස.

අශ්විනී=1. අස්විද නැකත. 2. සූර්‍යභාර්‍යාවට වූ අස්වෙළෙඹවෙස් ගත් සංඥාදේවිය. -කුමාර, -පුත්‍ර=අශ්විනියගේ පුත්‍ර වූ දෙවි වෙද්දු දෙදෙන.

අෂ්ට=අට. -අක්ඛණ දෙසනා=අෂ්ටදුෂ්ටක්ෂණයන් දෙසනා කිරීම. -ආපණ=ප්‍රසිද්ධ ආපණ, ගණිං, ඵලං, අගදං, මාංසාදිං, අමෘතං, රත්නං, හෙම් යන සල්පිල් අට. -ඖෂධි=නාරද, බඹුනතරි, අඹ්බිරස, කපිල, කණාදි, අගතිසොම, අතුල, ධන්වන්තාර්‍යයන යන වෛද්‍යශාස්ත්‍රප්‍රසිද්ධ ඍෂිවරු අට දෙන. -කණ්ණී=මහාබ්‍රහ්මයා. -කුලදුෂණ=කුලයන්ගේ ශ්‍රද්ධාව දූෂණය වීමට හෙතු වන ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදාන, කාමේසුමිච්ඡාචාර, මුසාවාද, සුරාමේරයමද්‍යප්‍රමාදස්ථාන, වෙණු යන මෙය දිම හා වෙදකම හා පනිවුඩපණත් ගෙණ යෑම ද යන අට. -ගුරුධම්ම='අෂ්ටගුරු ධම්ම' බ. -ඡුන= උදශව්‍යයාඥුදශීනා, භඞ්ගා, භයතඋපසථානඡුන, අනදිනවා, නිර්විදා, මොක්ඛුකම්‍යතාඡුන, ප්‍රතිසඛ්‍යා, සංඝාරෝපෙක්ෂාඡුන යන විදර්‍ශනාඥාන අට (වි 8. 21[1-2]). -ජ්වර=වාතජ්වර, පිත්ත, කඵ, වාතපිත්ත, වාතකඵ, පිත්තකඵ, සන්නිපාත ආගන්තුක යන ජ්වර අට. -දුෂ්ටක්ෂණ=නිර්වාණාවබෝධයට හෙතු වන විදර්‍ශනාභාවනාදිපුණ්‍යයන් නොකට හැකි දුෂ්ටඅවස්ථා වූ නිරයෙහි ඉපදීම, තිරිසන් ව, ප්‍රෙතලොකයෙහි, අරූපතලඅසංඥතල යන්හි, බුද්ධබර්ශ නැති ප්‍රත්‍යන්තයන්හි, ඉන්ද්‍රිය විකල ව, මිත්‍යාදෘෂ්ටික ව, අබුද්ධොත්පාදයෙහි ඉපදීම යන අට. -දුෂ්ටලක්ෂණ=පනිවුඩය හොඳින් ඇසීම, එය කියුවකුට ම නැවත කියා හැරවැරදි බැලීම, එය ඉගෙණීම, හිසේ තබා ගැණීම, එහි හොඳ නොහොඳ දැනීම, එය කිය යුත්තාට නිසි සේ කීම, ගැළපෙන නොගැළපෙන කරුණු පිළිබඳ දැක්ෂභාවය, කලහ නොකර

කරණ බව ඇත දූනයෙකු තුළ පිහිටිය යුතු ලක්‍ෂණ අට; -ධම්=1. සත්‍රීන් ඔනාපකාශිකාය නම් දෙවියන් කෙරෙහි ඉපදීමට හෙතු වන ධම් අට (විසතර-බප්‍ර 129[35]). 2.මහබෝසත් කෙනෙකු නියතවිවරණය ලබන අවස්ථාවෙහි යුක්ත ව සිටිය යුතු මනුෂ්‍යත්ව, පුරුෂභාව, උපනිශ්‍රයසම්පත්ති, සම්බුද්ධදර්ශන, ප්‍රව්‍රජ්‍යා, ගුණසම්පත්ති හෙවත් ධ්‍යානලාභිත්ව, අධිකාර හෙවත් බුදුන්ට දිවි පිදීම, බුදු වීමෙහි මහත් වූ කැමැත්ත ඇත ධම් අට. -°සම්මවධාන=මනුෂ්‍යත්වාදි ධම් අට එක් රැස් වීම; එයින් යුක්ත වීම (සර 5[10]. සවි 12[3]). -නාගකුල=1. අනන්ත, වාසුකි, තක්‍ෂක, කාර්කෝට, පද්ම, මහාපද්ම, සඞ්ඛපාල, ගුලික ඇත නාගරජුන්ගේ කුල අට. 2. ඓරාවතාදි හස්තිකුල අට. 'අට දිගැන්' බ. -නාථ=මහායානබෞද්ධයන් බෝසත්හු සේ සැලකූ ශිවනාථ, බ්‍රහ්ම, විෂ්ණු, ගෞරී, මන්ජුශ්‍රී, හද්‍ර, බෞද්ධ, ගණනාථ ඇත අටදෙන. -නිෂඤ්ඤදෝෂ=උතුමන් වෙත හිදගැණීම පිළිබඳ දෙෂ අට; පිටිපස හිදගැණීම, අභිමුඛයෙහි, අත්‍යාසන්නයෙහි, අතිදූරයෙහි, උඩුසුළඟෙහි, යටිසුළඟෙහි, අනාවරණයෙහි, අත්‍යවනතයෙහි හිඳ ගැණීම ඇත අට. -පද=ඍද්ධිප්‍රතිලාභය පිණිස පවත්නා ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, වීමංසා ඇත සතර හා ඡන්දසමාධි ආදි සතර දැ ගි ඇත අට (වි 4. 233[2-21]). -පරිවාර නරජුන්= අෂ්ටමහානරකයන්ට පරිවාර වසිටින අබ්බුද, නිරබ්බුද, අබබ, අහහ, අට්ට, සොගන්ධික, උපපල, පදුම ඇත නිරය අට. -පරිෂ්කාර= 'අටපිරිකර' බ. -පරිද්=අටපිරිස් බ. -පාරාජිකා=භික්ඛුණී පාතිමොක්ඛයේ සඳහන් මෙථුනධම්මපාරාජිකා, අදින්නාදාන, මනුස්සවිග්ගහ, උත්තරිමනුස්සධම්ම, උබභතොසඞ්ඝාදිසේසිකා, පාචිත්තිය, පාටිදේසනිය, සේඛිය, අධිකරණසමථ ඇත අට. -පාසාදික=ප්‍රසාදජනක වූ රූනි, හාස, ශෝක, ක්‍රෝධ, උත්සාහ, උද්වේග, ත්‍රාසුප්සා, විස්මය ඇත කරුණු අට. -භෛරව=මහාභෛරව, සංහාර, අසිතාඞ්ග, රුරු, කාල, ක්‍රෝධ, කාමුචුඞ්ග, රුද්‍ර ඇත භෛරවයෝ අටදෙන -භොගවන්ත= ප්‍රයෝජන ඇත යුතු සුගතවිලෙපන, කාන්තා, වස්තු, නෘත්‍යගීත, තාම්බූල, අභරණපාන, ශයනාසන, ගෘහ ඇත අට (සඞ්ඛ්‍යා). -මඞ්ගල='අටමඟල' බ. (බෝගැ 60[6]). -මහාදිශානාතර= නැගෙනහිර, ගිනිකොණ, දකුණ, නිරිත, බටහිර, වයඹ, උතුර, ඉසාන ඇත මහාදිශා අට (පූ 2. 17[8]). -මහානරක='අටමහනිරය' බ. (බප්‍ර 67[31]). -මහාපුරුෂචින්තක= මහාපුරුෂ ඇත්ගේ කල්පනා කිරීම් අට (බුත් 28[10]. විසතර-බුත්. ගැටපදයෙහි). -මහාභිදර්ශනාඥාන= 'අභිඥාඥාන' බ. -මහාවිපාකචිත්ත= සොමනස්සසහගතඤ්ඤණසම්පයුක්ත අසඞ්ඛාරිකාදි කාමාවචරමහාවිපාකසිත් අට. (විසතර- අභිස 20). -මහාවිඤ්ඤ= අපරාපරොත්පත්තියෙහි කොලොම්රුක, ගරුඩභවනයෙහි ඉඹුල්, දඹදිව දඹ, පූර්වවිදේහයෙහි මහරි, අසුරභවන්හි සිත්පැළාල්, උතුරු කුරුදිවසිනෙහි කප්, තව්තිසාදෙව්ලොව පරසතු, නාලොව කඩුපුල් ඇත රුක් අට. -මහාභිඥා=ඍද්ධිබලයෙන් ඇති වන අණිමා ලඝිමා, ප්‍රාප්ති, ප්‍රාකාම්‍ය, මහිමා, ඊෂිතා, වශිතා, යත්‍රකාමාවසායිතා ඇත කරුණු අට. -මාණ්ඩඛ=අණ්ඩීමාණ්ඩියෙහි අවශ්‍ය වූ සම්‍යග්දෘෂ්ටි ආදි අට. -මිථ්‍යාමාණ්ඩ= මිථ්‍යාදෘෂ්ටි, මිථ්‍යාසඞ්කල්පාදි අටවැදෑරුම් මිථ්‍යාමාණ්ඩය. -මුඛ=දෙවනපැතිස්ර්ජුගේ කාලයෙහි ඇති වූ භයමුතු, ඉජ්, රිඟ්, ඇඹුලුල්, වළලු, මුදු, කුඹුක්, පියෙවි ඇත මුතු ජාති අට (සද්ධ 339[31]). -මුත්තිහි= 1. ඊශ්වරයා. 2. ඔහුගේ මූර්ත්තිසේ සැලකෙන ආකාශ,වායු, අග්නි, ජල, පෘථිවී, චන්ද්‍ර, සූර්ය්, යජමාන ඇත අට. -යෝනි=නකුල ආදි ජාති අට. 'අඹතල ඇවග' බ. -ලෝකධර්ම= ලාභ, අලාභ, යශස්, අයශස්, නින්ද, ප්‍රශංසා, සුඛ, දුඃඛ ඇත ලොකසඞ්ගාව අට (ජාස 205[33]). -ලෝහ=රන්, රිදී, තඹ, පිත්තල, තුත්තනාගම්, ඊයම්, යකඩ, වාණේ ඇත ලෝහජාති අට. -වඩ්ඪකමාණ්ඩ්‍ය=අටතැන කින් වක් වූ මැණික. -වර='අටවර' බ. -වර්ග=වෛද්‍යපොත්හි සඳහන් ජීවක, ඍෂභක, මේද, මහාමේද, කාකොලී, ක්ෂීරකාකොලී, ඍද්ධි, වෘද්ධි ඇත ලූලිහ ඖෂධ අට. -විඤ්ඤාණඨිතා=සංසරණයක්හි කරණ සැකසී. -විද්‍ය= විද්‍යාධිනාඥාන, මනොමය ඍද්ධි, ඍද්ධිවිධඥාන, දිව්‍යශ්‍රොත්‍ර, පරචිත්තවිජානන,

පූවේනිවාසානුස්මෘතිං, දිව්‍යචක්ෂුර්°, ආශ්‍රව ක්ෂයකර° යන ශ්‍රෙෂ්ඨගුන අට (බප්‍ර 32[7]). -විධ=අටවැදෑරුම්. -°ශාකි=මුල්ගඳ, අරටු°, පොතුරු°, සුඹුළු°, කොළ°, මල්°, ගෙඩි° යන ඔත හා සියල්ල මිශ්‍ර සවිසංහාරශාකිය දැයි යන අට. -°පාතවශී=භික්ෂූන්ට විකාල යෙහි ද වැළැදිය හැකි අඹ, දඹ, රඹ, ඇට කෙහෙල්, මී, මිදි, බොරලුදමුනු, ඔලු යන මේ ද්‍රව්‍ය මිරිකා පෙරා ගත් පැන් (ජාගැ 148[32]). -විමොක්ෂ=තමාගේ කෙශාදියෙහි නීලකසිණාදිය භාවනා කොට ධ්‍යාන උපදවා නුවණැසින් බාහිරනීලකසිණාදිය දක්න හුගේ රූපාවචරධ්‍යානය,බාහිරකසිණයන්හි පරිකර්ම කොට එහි ම ඉපදවූ රූපාවචර ධ්‍යානය, සුවිශුද්ධ වූ නීලාදිවර්ණකාන්ස්න මණ්ඩලයන්හි ම ඉපදවූ ධ්‍යානය, ආකාසා නඤ්චායතනාදි අරූපධ්‍යාන සතර ය, සංඥ වෙදයිතනිරෝධය යන විරූඪ වූ නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් මිදීමට හා අරමණයන්හි අභිරතිවශයෙන් නිඝවයට යෑමට ද ඉවහල් වන ධර්ම අට. -චූනපද=මිලිඳුරජු නාගසෙන තෙරුන් හමු වීමට යන්ට මත්තෙන් සමා දන් ව සත්දවසක් පිරූ ගුණ අට (විසාර-මිලි 95[25]). -ශත= 1. අටක් සහිත සිය; 108. 2. අටෙන් ගුණ කළ සිය; 800. -°කාෂණා=ප්‍රභෙද 108 ක් ඇති කාෂණාව; රූපකාෂණා, ශබ්ද°, ගන්ධ° රස°, ස්ප්‍රෂ්ටව්‍ය° ධර්ම° යන කාෂණා හය කාම, භව, විභව යන වශයෙන් වැඩි වූ විට 18 කි. එය ආධ්‍යාත්මිකබාහිරවශයෙන් ගුණ වූ විට 36 ක් ද, එය කාලත්‍රයවශයෙන් ගුණ වූ විට 108 ක් ද වේ. -°කාෂණාවිවර්ජිත= 108 ක් ප්‍රභෙද ඇති කාෂණාවගේ හැසිරීම හෝ පැවැත්ම. -සංවෙගවස්තු=සංවෙගය ඉපදවීමට අඛාර වන ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, චුති අපාය, අතීතදුඃඛ, වර්තමාන°, අනාගත°, යන කරුණු අට. -සමාපත්ති= සමවදිනු ලබන රූපාවචරධ්‍යාන සතර හා අරූපාව චරධ්‍යාන සතර දැයි යන අට. -සම්‍යක්ත්ව= ශ්‍රාවකත්ව ඇති සම්මාදිට්ඨි ආදි මාර්ගඵල අට. -හසති='අවදිහැත්' බ.

අෂ්ටක=1. අටක් ඇති. 2. මඛලාදියෙහි දිනියනු ලබන පදය අටක් ඇති ශ්ලෝක-ගාථා-පඛක්ති. -වර්ෂ=රවි ආදි සප්තාග්‍රහයන් හා ලඟනය ද යන අට පිළිබඳ වර්ෂ.

අෂ්ටම=අටවැනි.

අෂ්ටමී=අටවක්පොහොය.

අෂ්ටාංශ=පැති අටක් ඇති (බප්‍ර 73[4]).

අෂ්ටාඛ්‍යක=1. භික්ෂුණීන්ට අවවාද කිරීම සඳහා සම්මත කරණු ලබන භික්ෂූහු තුළ පිහිටිය යුතු සිල්වත් බව, බොහෝ උගත්, උභය ප්‍රාතිමොක්ෂයන් ඉතා පුහුණු, ශාසනත් වවන ඇති, භික්ෂුණීන්ට ප්‍රියමනාප°, අවවාද කිරීමෙහි සමර්ථ°, භික්ෂුණීන් හා ඔවුන් අනුප සම්පන්නාකාලයෙහි වත් ගරුකාපත්තියකට නොපැමිණියෙකු°, විසිවස් පිරුනු° යන ගුණ අට. 2. ශිලරක්ෂණයේ දී ඇති විය යුතු අඛණ්ඩතා, අවිච්ඡිදතා, අශබලතා, අකල්මාෂතා, භුජිෂ්‍යතා, විඤ්ඤූප්‍රශංසනතා, අපරාමෂතා, සමාධිසංවර්තනිකතා යන අඛ අට (බප්‍ර 124[11]).-ආයුෂ්මේද=ගාලා, ගාලාකා, කාශවිකිත්සා, භූතවිද්‍යා, කුමාරභෘත්‍යා, අගදතන්ත්‍ර, රසායනතන්ත්‍ර, වාජීකරණ යන අඛ අටෙන් යුත් වෛද්‍යශාස්ත්‍රය (දඋම් 7[12]. 344[1]). -ඤාන='අටඟනිස' බ. -ධර්ම= මනුෂ්‍යත්වාදි අඛ අටක් ඇති සවභාවය (පූ 2. 27[31]). -බ්‍රහ්මස්වර='අට්ඨ බඹගොස්' බ. -මාර්ග= ආශ්‍රවිඅෂ්ටාඞ්ගිකමාර්ගය. (දඋම් 31[31]). -ශීල=පොහෝදවස්නි සමාදන් වන ශීලය; 'අට්ඨසිල්' බ. -සම්මුපෙතප්‍රත්‍ය වෙක්ෂා= පිණ්ඩපාතප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවෙහි දී ලැබෙන අඛ අට. (වි 1. 139[1-35] පටන් පෙණේ). සිවුපසය සඞ්ඛ්‍යා අෂ්ටාඞ්ඛ ප්‍රත්‍ය වෙක්ෂාව ලැබෙන පරිදි ධම්ප්‍ර. ගැටපදයෙහි 2-199 හි පෙණේ. ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය පරිභොග යෙහි දී එහි තත්ත්වය හා එයින් ලැබෙන ප්‍රයෝජනය එක් අඛයක් ලෙස ද, සවකිය ශරීරයෙහි නත්ත්වය සැලකීම එක් අඛයක් ලෙස ද ගෙන සිවුපසයෙන් ගුණ කර අඛ අට එහි දක්වන ලදී. -සම්මුපෙතස්වර= 'අට්ඨබඹදෙගාස්' බ.

අෂ්ටාඞ්ගික= අඛ අටක් ඇති. -පෞෂධ= අඛ අටක් ඇති පෙතෙවස; අෂ්ටාඞ්ගශීලය (බප්‍ර 218[13]). -මාර්ග=ආශ්‍රවිඅෂ්ටාඞ්ගිකමාර්ගය. -මිථ්‍යාමාර්ග= මිථ්‍යාදෘෂ්ටි, °සඞ්කල්ප, °වාචා, °කර්මාන්ත, °ආජීව, °ව්‍යායාම, °සතිං °සමාධි යන අඛ අට ඇති වැරදිමග.

අෂ්ටාදශ= අටළොස; දඹඅට. -අාවේණිකබුද්ධ=‘අටළොස් බුද්ධබල’ බ. -දෙස=‘අටළොස් රට’ බ. (පූ 2. 745[7]). -පුරාණ=බ්‍රහ්ම

පුරාණ, පද්මං, විෂ්ණු°, ශිවං, භගවත්°, නාරද°,මාකණ්ඩෙඛය°,අග්නි°,භවිෂ්‍යත්°,බ්‍රහ්ම වෛවර්ත°, ලිඞ්ග°, වරාහ°, සකන්ද°, වාමන°, කූර්ම°, මත්ස්‍ය°, ගරුඩ°, බ්‍රහ්මාණ්ඩ° යන පුරාණග්‍රන්ථ අටලොස. -මහාවිදශීනා= 'අටලොස් විදශීනා' බ. -රාග=ද්‍රව්‍ය සංගීත යෙහි ඇතැම් සලකනලද රාග දහඅට (සැළ 21-පැරණි සන්නය. සංස්කෘතසංගීත යෙහි දැන් ප්‍රසිද්ධ ව නිබෙන්නේ රාග හයකි). -විද්‍යා, -ශිල්ප='අටලොස් ශිල්ප' බ. (ජාතැ 72[1]. සද්ධ 88[14]).

අෂ්ඨාපද=දූපෝරුව; ද්‍යූතපෙත.

අෂ්ඨාශරීපුද්ගල='අටඅරිපුතුල්' බ.

අෂ්ඨාශුචි (ස්තු 6[13])=අනවශ්‍යයි' ශුද්‍ය.

අෂ්ඨාංගසමන්විතාගි=අරිඅටඉගිගය (පූ 2. 6[32]).

අෂ්ඨාග්‍ර=පැතැ අටක් අැතිව; අටපට්ටම්.

අෂ්ඨාශ්‍රවඛ=අටක් අැති රාශි අව(උපා 229[34]).

අෂ්ඨොත්තරශතක=අටක් අධික සිය; 108.

අස් (ධා)= 1. ප්‍රකට කිරීමෙහි. 2. වැපිහියා ආදියෙන් තුනි කිරීමෙහි; 3. පතුරු අස් කිරීමෙහි. 4. උදැල්ලෙන් තණකොළ ආදිය ඉවිරීමෙහි. 5.නම් තැබීමෙහි(කතිකා 44[11]. සක. අසි (අස්සි), අසිත්; අැසි, අැසි (ඔහු කළ කම් ඔහු අස්සි -සිඛ 57[5]=ඔහු විසින් කළ කම්ය තෙමේ ඔහු ප්‍රකාශකෙරෙයි.= පසුකුරුසිසෑනි සකෙන කමෙමන -පාවිතනිය පාලි).

අස්=1. මුදුන්ව; 'සිල්' සටහන (කව් 222. ජා 502[31]). ආරම්භයෙහි දී රාජමුද්‍රාවෙනි හංස රූපය වූ හෙයින් මේ නම වී ය. 2. අංශය; ඵරහිස (කව් 362. අමා 2. 161[27]). 3. දිශාව (කව් 419. සැළ 63-දකුණ'ස). 4. අහස (කව් 415). 5. අශ්‍රය; පැත්ත. 6. අංශුව; ඉතා ච්කා (කිරා 3). 7. සමීපය; අද්දර (කව් 143. සර 29[24]). 8. ආශය; අදහස (කව් 320). 9. අංශාව; රැවිය (සස 136. 144) 10. ශස්‍ය (අස්වැන්න). 11. අඛ; කොටස (රැ 64). 12. වලසා (රැ 236). 13. අශ්වයා. 14. සුල (ජාතැ 132[7]). 15. මොහොත. 16. අැසිම? (බතැ 58). 17. වස්‍රය. 18. සිදුර (කාශෙ 11-35). 19. අශ්‍රු; කඳුළු (සී 97). -අඹු=වෙළෙඹ. -අරූ = අශ්වාරෝහකය (අමා 2. 72[27]). -අැණි=අශ්වසෙනාව. -ඉල (ජා 931[13])='අස්වල්' ශුද්‍ය. -ඒපැ (අසුපෑ)=ශස්‍යොත්පාදය (සලී 1. 600[29]). -ඔබන=සිල් තබන (සලී 1. 209[27]). -කටු† (උෑව)=වලන්කබල. -කඩ=1. අංසකඛය; 2. අංශුකඛණ්ඩය; රෙදි කැබැල්ල (බුත් 2[15]. සවී 2[33]). -කණ්ඩුකුඹුරු†= යංගේ කෙළ වර කැලෑ අසල පිහිටි කුඹුරු (විසතර-G). -කන්=මුරුතඟය (රැ 215). -කුඩ(ඬ)= හිනජාතික ඛලුඛක නම් අශ්වයා (සලී 1. 278[32]). -කුර= ඵලකවරෝලු (වෛව). -කූඩා†=තවලම්කූඛය. -කෙඳි=අශ්වලෝම (ශෝග 3110). -කොන්†=1. සෑනොඟැකි කුඹුරුමුල්ල. 2. ඝන්බුන්; අඛුපාඛු. -ගොඳු= අමුක්කරා. -ගොවු=අශ්වපාලයා. -තර= අශ්වතරයා (බතැ 74[36]); තරුණ අශ්වයා (රැ 346). -දම්සෑයි= අශ්වදමාසාරථියා (බතැ 74[33]). -දෙන්=වෙළෙඛ. -නැවි= නැවෙන් අශ්වයන් ගෙණ ගොස් විකුණන්නා (ථූප 19). -පත්= 'අඟස්පත්' බ. (සලී 1. 258[14]. 874[13]). -පොවු=අශ්වපෝෂකයා. -බඳන= සිල් තබන (දළ 58[27]). -බෙවි= අශ්වයන්ගේ වර්චස් (බස 151[10]). -බෙර?= අසුන් ඝනවිට ඟසන බෙර?. "අස් සැදි ලාගෙණ අස්බෙර ඇස්වා (ගස්වා?) ගෙණ අස්ගමනිනි්...ආ"(දඟම් 142[13]).-මී= වේතුඛස්ති තිබෙන මිවද වැනි දෙය (ශෝ 3521). -මුදු=හංසරූපය සහිත මුද්‍රාව; රජුගේ සිල් සටහන (සද්ධ 239[33]). -මුළු= අශ්වසමූහයා (අනා 103[12]). -රිපු, -රූපු= මීවා. -රොදු= ආවිඤ්ඡනරජ්ජුව; අඟුල අදින රැහැන (ස්තු 93[29]). -ලවණ (ශෝග 3038), -ලුණු (ශෝග 1000 අෑ)=යෙකිව ලුණු. -වසු (බතැ 250[28]), -වදු (සිධ 76[31]. සුදු 270)= අංසබන්ධකයා; පංතු පසුම්බි ආදිය ඵරෙහි එල්ලාගන්නා පටිය. -වදුපුවෙණි†= රාජාදින්ට අශ්ව කුඹුරුයායඟින් හොරෙන් අල්ලාගෙණ වඟා කරණ කුඩා කුඹුරු (G). -වනාන්= 1. මියන් ආදින්ගෙන් ගොයම රකිනු පිණිස කුඹුර අවට ශුද්ධ කර තබා ගන්නා බම්පටිය (G). 2. කුඹුරේ පැසුනු ධාන්‍ය ඇති කොටස (ශු සිං අ). -වනු=අස් වැන්න; ශස්‍යසමෘද්ධිය (කාශෙ 1-43). -වන්=ශස්‍ය වැදුනු; ශස්‍යසමෘද්ධිය ඇති (සැළ 37). -වල්, -වාල= අශ්වලෝමය (ස්තු 27[8]. ජා 931[14]). -වාහන=අශ්වවාහනය (සර 112[8]). -වැද්දිම=ශස්‍යසමෘද්ධිය කිරීම; කුඹුරු වඟා කිරීම (කතිකා 28[13]). -වැද්දුම්†= මෑත දී කුඹුරුබවට හැරවූ ඉඩම්

(G සහ ARK. 116). -ඤැනි (අස්වනු ම)= සස්‍යසමෘද්ධිය. -ඤැන්න= එනම් බෙහෙත් ද්‍රව්‍යය (වත 7. පඤ්චි 147[29]). -වෙළෙඳ= අසුන් විකුණන්නා. -වෙළෙඹි=අශ්වවෙනුව. -සද්දු (-'සද්දූ' ඉශු)='අස්සැද්' බ. (ජාගැ 38[1]). -සරම්= අශ්වශිල්පය (මනි 49[23]). -සල=අශ්වශාලාව හාර නිලධාරියා; අසුන් බලන්නා (ථූප 10[4]. දඹ 2[26]). -°ආරච්චිල= අශ්වශාලාවෙහි නිලධාරියෙක් (රාජා 54[13]) -සැද=අශ්වයස්ජාවා; අශ්වයාගේ අැදුම; සැදලය (දහම් 142[18]).-සැම්=අශ්වසාරථිය; අසුන් පුහුණු කරන්නා (නිකා 10[10]) -සෙනහ, -සෙන්=අශ්වසෙනාව. -හල= අස්ගොව්වා (සද්ධ 454[14]). -හල්=අශ්ව ශාලාව (අමා 2. 10[24]).

අස(බා)=1. ශ්‍රවණය කිරීමෙහි. 2. ප්‍රශ්න කිරීමෙහි. 3. ආඥාණය කිරීමෙහි(සලී 1. 949[11]. කාශෙ10-94.බුත් 169[22]). 4. ප්‍රකාශ කිරීමෙහි (සිව 57 අබෙ 2. අස්-බා-බ). සක. අසා අසත්; ඇසි, ඇසූ.

අස=ආසව; මත්පැන් (සී ...)

අසංඛ(ඝ)=අසඞ්ඛ්‍යය (බුදු 259).

අසංඥ= සංඥා නැති. -තල=සංඥව නැති සූක්ෂ්මතරරූපය පමණක් පවත්නා බඹ ලොව. -°ඉන්‍රියඤ්ඤ=අසංඥතලයෙහි පිළිසිඳ ගැණීම (වි 6. 203[22-23]). -භව, -සත්ත= අසංඥතලය. -සත්තකම්මජරූප= අසංඥතල යෙහි කර්මයෙන් හටගත් රූපය.

අසංඥි=සංඥාව නැති. -වාද=ආත්මය පරිකල්ප නය කර එය සංඥා නැත්තාකැයි ප්‍රකාශ කරණ මිථ්‍යාවාදය (බප්‍ර 316[14]).

අසංවර=නොහික්මීම (බප්‍ර 144[30]).

අසංඝ්කාර
අසංඝ්කාරික
}=තමා විසින් හෝ අනුන් විසින් කළ පසුබැසීම් ආදී පූර්වප්‍රයෝග නැති (අභිස 8[14]). [කළ.-බම්=නිවණ(අභිස 5[26]).

අසංසට්ඨ=ප්‍රත්‍යයාදියෙන් පිළිගෙල නො

අසක්=(බා)=සැක කිරීමෙහි. සක. අසකි, අස කිත් (බගැ 27[4])

අසක්=1. අංගඛණ්ඩාව; සැකය (කව් 26). 2. අවකුඩු; ඇස්නැති. 3. අසඞ්ඛ්‍යය.-දුමල= පෙර සිටි මහාකවියෙක් (නිකා 17[23]). -බිහිලි=සැක බහුල කොට ඇති (බගැ 77[4]).

අසංසීර=කම්පිත නොවන; නොසැලෙන.

අසඤ=සවකිය නොවන; අන්‍ය (පසං 284[4]).

අසකි=1. අසඞ්ඛ්‍ය (ගුත් 45 අබෙ). 2. අගණ්‍ය; නොගැනි (සිව 63. 231). 3. අසකාත්; නොගෙක්වර.

අසඤ්ඤුවවාරණ=එක්වරකට වඩා කිම.

අසක්නා=සැක කරණ (බගැ 27[2]).

අසඞ්කර=අම්ශ්‍ර.

අසඞ්ඛත=අසංඝඨිත; නිවණ (වි 6. 35[2-10]). -අඞ්ග=අසංඝඨිතය යන අර්ථය (විමු 233). -ධාතු= නිර්මාණධාතුව (වි 5. 303[1-33]). -පඤ්ඤත්ති= අසංඝඨිතධාතුවට කැබූ 'ඉමංඝ' යන ආදී නම්.

අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායි= නිරුත්සාහයෙන් ම අනීන්මාගීවෙ බැඹය කරණ අනාගාමී අංශීයා (වි 8. 298[1-13]).

අසඞ්ඛාරික=('අසංඛාරික' බ.

අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍ය=ගිණීය නොහැකි (බප්‍ර 165[15]).

අසඞ්ඛ්‍ය= 1. මහාකල්පය සිහය (සද්ධ 33[3]). මහාකල්පය සිහක්දහ (බප්‍ර 56[11]. විසුද්ධි-ටීගැ 6[7]). 2. එකවචනාදිය නැති අව්‍යය පද (පඤ්චි 59. පසං 149[13]). 3. ගිණීය නොහැකි. -ආයුසංඛා= අසඞ්ඛ්‍යයක් ආයු ඇති. -කල්ප=මහාකල්පයකින් හතරෙන් පංගුව (සද්ධ 34[21]); අන්තරකල්ප විශේෂ (බප්‍ර 53[3]). -ගුණ=1. අසඞ්ඛ්‍යයෙන් වැඩි වීම. 2. බොහෝ ගුණ ඇති. -සමාස=අව්‍යයසමා සය (වාතනි 160[24]).

අසඞ්ඝ=1. නො ඇල්ම. 2. ඇල්ම නැති. -පූජා=නො ඇලීම පෙරදැරි කොට ඇති.

අසඞ්ඝත=නොගැළපෙන; අගුනු(පඤ්චි 27[24]).

අසංඝිතල (සද්ධ 767[9],='අසංඥතල' ඉශු.

අසඤ්ඤත්තභව
අසඤ්ඤිභව
}=අසංඥතලය.

අසඤ්ඤිවාද='අසංඥිවාද' බ. (නිකා 89).

අසඤ්ඤී='අසැණි' බ. (අමා 1. 120[3]).

අසති=සිතිය නැතිබව (කඩ්ඛා 73[25]).

අසති=පතිවූතා නොවූ ස්ත්‍රිය (ජාගැ 75[1]).

අසතු=අසතක්ත (සී 99).

අසතුවු=1. අසත්තුෂ්ටිය. 2. සතුටු නොවූ.

අසත්=1. අවිද්‍යමාන; නැති. 2. අශෝභන්. -දිවු=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (රැ 97). -පුරුෂ=ගුණධර්ම යෙන් තිනවූ අශෝභන් පුරුෂයා. -°ආශ්‍රය, -°ඵලාශ්‍රය=අසත්පුරුෂයන් සෙවනය කිරීම.

-පුරුෂදාන= අශ්‍රාවක්ගේ දෙන දානය (බලු 86[27]). -ශෝ= අන්‍යාගතාසංයොගය; කාලය හෝ මාංශයන් ද්‍රව්‍යගුණක්‍රියාවන් ගෙන් අතරක් නැති සේ සම්බන්ධ වීම (සිද්ත් 71[7]). -සම්වාස, -සමාගම= නරකාදිනිසුන් හා එක් වීම. -සහවුන්=අසත්පුරුෂසහභාවනිය; නැති ගුණ ඇති සේ දැක්වීම (බහැ 55[27]).

අසත්‍ය=සත්‍ය නොවන; බොරු.

අසද්1. 'අසත්' බ. 2. අසද; අශ්‍රද්ධාව (සි). -ගුණ=1. නැති ගුණ (බලු 134[18]). 2. අශ්‍රාවක්ගේ ගුණ. -දම්, -ධම්ම(ත්)= 1. අශ්‍රාවක්ගේ ධර්ම්ය. 2. මෙවුන්දම (සළු1. 673[37]). -භාව= 1. නැතිබව. 2. නරකබව. -වසතු=නැති දෙය. -විධි=අවිද්‍යමාන විධිය.

අසද්1. අශ්‍රද්ධාව. 2. යතීන්ගේ මානය හෝ ශාසනාපූර්වික ඊර්ෂ්‍යාව (කව් 551). 3. ශ්‍රද්ධාව හෝ සෙනහස නැති (කව් 556).

අසදෘශදාන= අසමානදානය; කොසොල්රජු විසින් බුදුරජාණන් වහන්සේට පිළිගැන්වූ මහාදානයක්.

අසද්ද=අසාධ්‍ය; සුව කළ නොහැකි(යෝ 970).

අසන්1. ආසන්න; සමීප (බහැ 68[18]). 2. ආසන්න; ආවාස (ශිසං I. 46[55]). -කාරණු= ආසන්නාකාරණය; පදාසන්නය (වි 5. 170[2-12]). -නූ=සහලේනූයෝ(බහැ 11[16]). -වල්=සමීපවනය (බහැ 147[28]).

අසන= 1. කෑම (ජාහැ 50[16]). 2. මොරගස. 3. ශ්‍රවණය කරණ. 4. ආසනය. -භල්= ආසනශාලා (ශිසං 1. 255[15]).

අසනි='අශනි' බ.

අසනියමල=අර්ථනියපුෂ්ප; පිදිය යුතු මල් (කව් 180). වීපොරි (වෛව්).

අසනීප=නොසැපය; ලෙඩ (සද්ධ 643[9]).

අසන්‍ත=1. ශ්‍රවණය කරණ. 2. අදීම.

අසන්නගුණසමභාවනිච්ඡා= ගරුබුහුමන් ලැබීමේ ආශාවෙන් තමා තුළ නැති ගුණ ඇති සේ දැක්වීමේ කැමැත්ත (සළු 1.605[3]).

අසන්නනිධිසාරපරිභොග=ලදදෙය තැන්පත් කොට තබා නොවැළඳීම.

අසන්නනිධිභක්ෂි=සන්නිධි කොට පසුව භක්ෂණය නොකරණ (සිංහගං) (මිලි 511[17]).

අසද=1. භිරු. 2. සඳෙහ (=සැක) නැති. -බිඹු=සූර්‍යමණ්ඩලය (පරෙවි 100).

අසපක්ෂ= සපක්ෂයෙන් අන්‍ය වූ හෝ ඒට විරුද්ධ වූ නොහොත් එය නොවූ පදාර්ථය (න්‍යාය 20[4]). [බහැ 107[27]).

අසපි (=අසපු ම)= ආශ්‍රමය (වෙස 519.

අසපු=ආශ්‍රමපදය; ආරාමය (ජාහැ 111[9]).

අසප්පාය=1. යහපත බහුල කොට නැති; නො සැප. 2. නො සැප බව (අභිස 226[11]).

අසබඩ=සමීපය.

අසබදනි=1. දුවුසතුවු ගස. 2. අමුක්කරං.

අසබල='අශබල' බ.

අසබහුවි-අසම්භාව්‍ය; එකාන්ත සේ නො සැලකිය හැකි; අනියත (සිද්ත් 150[4]). -කිරියා='යන, කරන, හිඳෙන්' යනාදි අනියතක්‍රියා. -වදුස්=අසම්භාව්‍යය නමැති දෙය (සිද්ත් 194).

අසබ්බින්නි†=අසභ්‍ය වූ හෝ කැත බොරුව.

අසබහ(භ්‍ය)= ග්‍රාම්‍ය (සළු 2. 237[12]).

අසම=සමානයෙකු නැති. -බුර=සමාන නුවූ බුර ඇති; අසදිස (දජා 176[39]). -වාසි කාරණ=සමවායි හෙවත් එකතු නුවූ, වෙන් කළ හැකි, කාරණය හෙවත් හෙතුව; ද්‍රව්‍යයන් ඇසුරු කොට පවත්නා ගුණාදි හෙතුව. -විරින්=සියලුපාදඇත්හි සමාන ලක්ෂණ නැති විෂමවෘත්ත (එස 79). -සම= අසමයන් හා සමාන වූ (ගුත් 45).

අසමඟ (ග)=අසමග්‍ර; එකතු නුවූ; අමිත්‍ර.

අසමඤ්ඤිති†=පහත්; නීච.

අසමඤ්ඤිය=අයෝග්‍ය; නුසුදුසු (පසඳි 126[1]).

අසමත්=අසමර්ථ. [බැලීම (සළු 1. 926[12]).

අසමපෙක්ඛණ=නුවණින් යුක්ත ව නොබලා.

අසමඹන=සමාස නොකළ. -රූපඹ='ඇස් මනිලුපුල්' යනාදි රූපකාලඞ්කාර.

අසමාදානවාර=ඉටු සිවුරු අරුණු නැඟින විට අත්පස නොතුබුනෙත් නිසැකි වීය හැකි හෙයින් එය යන යන තැන්වලට ගෙණ යෑමෙන් වැළකීම ය යන කඨිනානිසංසය (සපා 820).

අසමාන=සමානයක් නැති (ගුත් 204). -ආසනික=සමානාසනික නොවන (සිබ 6[28]). -නිඃශ්‍රය=සමාන නොවන නිඃශ්‍රය හෝ දාබාර ඇති (අභිස 17[6]).

අසමීක්ෂ්‍යකාරි=පරීක්ෂාකොට නො කරණසුලු.

අසමුදාචාරප්‍රපතන=ශමථවිදර්ශනාවන්ගෙන් යථ පත් කළ නමුත්, ආශ්‍රීමාණීයෙන් නො නැසූ, උත්පත්තිධර්මතාව නො ඉක්මවූ, එහෙයින්ම ඉපදිය හැකි කෙලෙසරාශිය (වි 8. 206[3-8]).

අසමෝද(-ගම)=එනම් බෙහෙත් ද්‍රව්‍යය.

අසම්දිට්ඨ=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (ඡු සිං අ).

අසම්පත්තවිසයගාහි=තමන් වෙත නොපත් අරමුණු ගන්නා චක්ඛු සොත ඝාන ඉන්ද්‍රිය දෙක (අභිවි 400[3]). [දෙක පිළිබඳ කථාව.

අසම්බද්ධප්පලාප=නොගැළපෙන නිෂ්ප්‍රයොජන

අසම්භාවිතොසමි='සඳමඬලින් විෂ මෙන් තිගේ මුඛයෙන් පරමේඝ්‍ය නිකුත් වී ය' යනාදි ලෙසින් අසම්භාවනානිෂ්ප්‍රයෝජනයෙන් සාම්‍යය දක්වන උපමාව (කාශී 2-39).

අසම්භාව්‍ය(වනිය)ක්‍රියා= නියත සේ නොසැලකිය හැකි ක්‍රියා.

අසම්භින්නසම්ඵප්පලාප=සම්පප්‍රලාප; නිෂ්ප්‍රයොජන නො ගැළපෙන කථා (ජාඝ 207[31]).

අසම්මුත්‍ථ=1. අනුත්ථාපය; නැති නොගැණීම (වි 5. 195[3-32]). 2. වරදවා තේරුම් නොගැණීම. [අනිෂ්පන්නරූප දහය.

අසම්මසනරූප = සම්මසනය නො කරණ

අසම්මුඛිත (පූ 2. 85[2])='අසම්මුඛිත' ශුද්ධ.

අසම්මොහසම්පජඤ්ඤ= යෑම් ඒම් ආදියෙහි මුළා නොවීම වැනි මනා දැනීම; ඒ ඒ ක්‍රියා චිත්තබලයෙන් මෙහෙයුනු පඨවිආදි ධාතූන්ගේ චලනමාත්‍ර මිස පරිකල්පිත ආත්මාදීන්ගේ ක්‍රියා නොවෙතැයි නුවණින් සැලකීම. [පිහිටුවීම. (වි 7. 78[1-19]).

අසම්‍යගාත්මප්‍රණිධි= තමා නොමනා සේ

අසයහ=නොඉවසිය හැකි .**-ඝාති**= අසභ්‍යඝන් ඉවසන.

අසර=1. ආවාරය (සිදත් 43[4]). 2. ආශ්‍රය; භාරය (සලී 1. 202[6]). 3. සඤ්ඩාරය; මංකීය (ථිරා 146). 4. අප්සරාව (බහැ 93[6]). 5. ආඝාතනීය (සංසිංකොා). 9. අසාරය; තද වැස්ස. 7. අසාර; නිසරු. 8. සම්පය (සී 63). **-මිණි**=පඤ්චඛාය; පා බැඳ හෝ එරමිණිය ගොතා හිඳ ගැණීම (ජාඝ 41[18]).

අසරණ=1. අනාථ. 2. අනාථභාවය (ඛාස 188. ශුත් 316). **-සරණ**=අනාථයන්ට පිහිට වන (පැර 106).

අසරිවනව්(බහැ 144[11])='අසරුවනව්' ශුද්ධ.

අසරු=1. අඝාතරෝහකගාය (ශුත් 258). 2. නිසරු.

අසරුප්=අසාරූප්‍ය; නුසුදුසු (වි 1. 266[2-19]).

අසඹ=නොසියල්ල. **-ඤ**=සියල්ල නොදන්නා. **-විෂය**=සියල්ලන්ට විෂය නොවන.

අසල්=1. අවල; නොසෙලවෙන (බහැ 120[21]). 2. පවිනය. 3. අසත්‍යන (කාගෙ 4-1). 4. ගස් වෙසෙසක්. 5. එකත්පස (රු 658). 6. නිශ්චල භාවය (රු 584). **-ක්‍රුද්**=අවලෙහසු; මහමෙර (ප්‍රාති 69). **-ඝාම්**=ආඝාත්‍යන්ත කාමිය (වි 7. 125 [2-31]). **-බඬ**= සම්පය (වදන් 60). **-වාසි, -වැසි**=සම්පයෙහි වසන.

අසව=කාමාදි ආශ්‍රව (බහැ 52[32]). [180).

අසවන්(නෙත්‍රි)=ශ්‍රවණය කරවුවොත් (නිසර

අසවල්=තමා දන්නා අලුනන, ඉදිරිපිට නැති දෙය හෝ පුද්ගලය. [උපකරණය.

අසවු=උළුවස්සට දෙර සවි කරණ ලොහොමුවය

අසංසප්පසස්=ආඝාවාසප්‍රශ්වාස (අමා 2. 34[4]).

අසහස්වත=අශාස්වත; සදකාලික නොවන (අමා 2. 176[11]).

අසහාය=1. යහළුවෙකු නැති. 2. හුදකලා; තනි (මුව 3). **-නාඝඛ**=එක ම නායක (සද්ධ 121[21]). **-මිත්‍ර**=එක ම මිතුරා (මුව 3). **-ශ්‍රී**=අසදෘශශොභාව (සර 1[28]).

අසළ= 1. ඇසුරු කළ. 2. පුහුණු කළ; උගත් (කාගෙ 5-32. පැර 66).

අසාත=නොමිහිරි. **-මන්ත්‍ර**=සත්‍රින්ගේ දෙම ප්‍රකාශකශාස්ත්‍රය (ජා 140[10]).

අසාද=අසාඛ්‍ය (යොග 661. 2775).

අසාදරණ†=අයුතු.

අසාධාරණ=සමාන නුවූ; පොදු නොවූ; උසස්. **-උපමා**='බුධය චඤ්චපද්මාදින් හා සාම්‍යය ඉක්ම තවා හා ම සමාන වෙයි' යන ලක්ෂණ අැති උපමාව (කාශී 2-37). **-ඤාන**=අන්‍යයන් හා සාධාරණ නුවූ, බුදුන්ට පමණක් නිබෙන ඉන්ද්‍රියපරෝපරියත්තඤාණ, ආසයානුසයඤාණ, යමකපාටිහීරඤාණ, මහාකරුණාසමාපත්තිඤාණ, සබ්බඤ්ඤුතඤාණ, අනාවරණඤාණ යන නුවණ සය. **-රත්න**=ශ්‍රෙෂ්ඨතම රත්නය. [නොහැකි.

අසාධ්‍ය=1. සිදු කට නොහැකි. 2. සුව කළ

අසාර=සාර නොවන; හරයක් නැති (බුදු 5).

අසාරූප=අසාරූප්‍යය; නුසුදුසුකම.

අසාරූපය=නොසරුප්; සුසුදුසු (බප 129[13]).

අසෑප=අසපපාඅ; අඅහපත් (වි 1. 455[8-6]).

අසි=1. කඩුව. 2. සත්‍රිය (රෑ 762). 3. යෙදෙහළිය (රෑ 263. 474). 4. හිනිසිළ (සිංඅ). **-ඝස්**= කඩුගැටීම (කව්665). **-ඝාතා**=අසිග්‍රාහකාඅක; රජුට කඩුව පිළිගන්වන අමාත්‍යයා (ජාගැ 151[20]). **-ග්‍රාහක**=රජුගේ කඩුව උසුලන්නා. **-බාරා**=කඩුමුවහන. **-පතර**= අසිපත්‍ර; කඩු (අමා 2. 161[15]). **-පත්**=කඩුව (මුව 42). **-පනුවන**=කඩු වැනි මුවහත් ඇති කොළ ෘහින ඟස්වලින් යුත් නිරයක් (බප 76[28]. මනි 32[26]). **-පාස**=කඩුවෙන් හා පාසඇතින් ද යුදු නොහොත් ක්‍රීඩා කළ පෙර සිටි මනුෂ්‍ය ගණයක් (විලි 218[3]). **-මාලඛ**=වධ්‍යයා උඩ දමා උඩ දීම කඩුවෙන් ඛපා පෙති ගැසීම (ජාගැ 190[10]). **-ලිඛ**=වැලක් සේ දික් වූ කඩුව (සිදත් 210). **-ලොම**=කඩු වැනි ලොම් ඇති නිරිසතුන් පැසෙන නරකයක් (මනි 484). **-සූණා**=මස් කපන පිහිඅ හා කැපීමට මස් තබන පුවරුකඩ.

අසික්කිත†=අසිඤ්ඡන; නොහික්මුනු.

අසිත=1. සුදු නොවූ; නිල් (කෝ 238). 2. සෙනසුරා.

අසින්=සින් නැති. [(දළ 916).

අසිදුහත්=අසිඛ්‍රාහීන්; සිඳ නොවූ අදහස් ඇති

අසිද්ධහෙතුකාභාඅ= පක්‍ෂාඅ හා සම්බන්ධ වීම සිද්ධ නොවූ නොහොත් සැක සහිත වූ වැරදි හෙතුව (නාඅ 953).

අසින්=පැහැර ගත්. [174[27]).

අසිදියැවි= කොල්ලකෑමට කැමැති (ඛගැ

අසිදු (ඛා)=1. උදුරා ගැණීමෙහි (සිඛ 36). 2. ඇහිද ගැණීමෙහි (බුත් 216[6]). සඤ. අසිදි, අසිදින්; ඇසිදි, ඇසිදි, අසින්.

අසිදුනා= 1. පැහැරගන්නා (ඛගැ 27[24]). 2. ඇහිඳීම (කව් 82).

අසිඅ (නි)=නිතර (රෑ 46).

අසිරි= 1. අශ්‍රිඅ (තිසර 682). 2. ආශ්චර්‍යඅ (ඛගැ 23[25]). **-ලුවම**=ආශ්චර්‍යවත්වසතුවක් හා සමාන කිරීම (සිඅ 91). **-මත්**=ආශ්චර්‍යවත් (දළ 25[7]). **-විස්ම**= ආශ්චර්‍යවිස්මඅ; ඉතා පුදුමඅ (වෙස 201).

අසිරිරු=ශරීර නැත්තා; අනඞ්ගඅ (රෑ 23).

අසි-වස්, -වැස්, -විස=සඅියා; නාඅ (බප 144[16]. රෑ 129).

අසිසිර='අසිසිර' බ.

අසිහි=සිහිනැති; අවඤ්ඤ (වි 7. 266[14]).

අසිහි=අසුව. **-වාන කසිල**=වාතරෝගනාශක තෙලක් (ඉංග 2985).

අසිරූ†=අමාරු. [නරකයක් (මනි 54[14]).

අසිසකුනරක=හිස්නැති නිරිසතුන් පැසෙන

අසු=1. අතර; සිදුරු (දජා 303[26]). 2. ඛඩ්ග වූ (තිසර 53). 3. ප්‍රකට වූ. 4. අල්ලාගන්නා ලද. 5. අහුගඅ (වෙස 342). 6. මුරුනගඅ (ජාගැ 135[8]). 7. අසුඅාව (සී 448). 8. ඇතු ළත්; අඛංගු. 9. ආශ්‍රව (ඛගැ 154[15]. 161[28]) (අසුන්ට අසු? ලඅා සුඛිඅට වන්නාඅු- දඹ 61). **-අස්සේ** (නාඅ)= අතරතුරෙහි. **-පක්**=අහුගෙඹි (වි 2. 913[2-13]).

අසුඅඞ්සේ (ජා 316[34]) –'අසුඅස්සේ' ඉසු.

අසුචි=1. අපවිත්‍ර; 2. වර්වස්. **-නරක**=වර්වස් පිරුණු නිරඅ (බුත් 33[24]).

අසුද්ද=අශුද්ධ (ඉංග 1198).

අසුඛ=ශුද්ධ නොවූ; අපිරිසිදු.

අසුන්=1. අාසනඅ; හිඳගන්නා ඇුඳ පුටුඅාදිඅ. 2. ශාසනඅ; පනිවුඩඅ; සන්දෙශඅ (සලී 1. 199[18]). 3. ඇත්පිටෙහි ඉඳගන්නා තැන (රෑ 343). 4. රජුන් යුදු සඳහා තමන් බලවත් වන තෙක් බලාපොරොත්තුව හිඳීම (රෑ334). 5. වසඅඅ; අඳනඅ. 'අසුන්කන්' බ. 6. අවතීර්ණ; සොරුන් පැහැරගත් (පඟැ46[25]. කුදු 389–14). **-ඇදි, -කැදි**=ශාසනඝාරියා (රෑ 644). **-කන්**=අඳනයේ කෙළවර; 'හසුන් කන්' බ. (සලී 1. 847[34]). **-සිවිදි**=සොරුන් පැහැරගත් සිවුරු ඇති (සිඛ 35[10]). **-සල්, -හල්**=අාසනශාලාව (සලී 1. 126[24]).

අසුපෑවත්= (අස්< සඤ්ඤ; උපෑ< උපාඅ; වත්< වන්තු)= ඉසෙයාඅතපාඅදඅෙන් වන වසතුව; අස්වැන්න; බාඅාය (සලී 1. 182[7]). 'අස්+උපෑ' බ.

අසුබ=ශුභ නොවන; අඅහපත් (ගුත් 297). **-කම්මට්ඨාන**= අශුභකම්සථාන. **-නිමිත්**= අශුභනිමිත්ත.

අසුබු=අශුභ (කව් 74).

අසුභ=‘අශුභ’ බ. **-කම්ඵන්**=අශුභකම්සථානය. **-අනුපස්සනා**= අශුභානුදර්ශනය. **-මනසිකාර**=අශුභමනස්කාරය.

අසුමස්සේ (සලී 2. 912[32])=‘අසුවස්සේ’ ශුද්ර.

අසුවස්සේ (නාප)=අසුවස්සේ; අව්වස්සේ.

අසුර (බා)=ඇසිරීමෙහි. සක. අසුර; අසුරන්; ඇසිරී, ඇසිරූ. ‘අසුර (බා,)’ බ.

අසුර= දෙවියන්ට විරුද්ධ වූ පූර්වදෙවයෝ. **-ආවාසත්ථ, -ඇජ්ජර, -ඇදුරු**= අසුරයන්ගේ ආවාසස්ථානය; සිඟුරා. **-ඉඳු, -ඉන්ද්‍ර**=වෙප චිත්ති නම් අසුරරජ. **-කා, -කාය**=කාල කඤ්ජක නම් ප්‍රේතලෝකය (බපු 117[20]). **-කුරු**=සිඟුරා. **-නිකාය**=කාලකඤ්ජක නම් ප්‍රේතලෝකය (සවී 14[10]). **-පුර**= අසුර ලෝකය. **-භවන**=අසුර නම් දෙවඝතූන් වසන, මහමෙරපත්ලෙහි තිබෙන, දෙවි ලොව මෙන් රම්‍යලෝකය. **-මාතා**=අසුර යන්ගේ ආදිම මව සේ සැලකෙන දිති නම් නැනැත්තිය. **-යොනි**=කාලකඤ්ජක නම් ප්‍රේතජාතිය (පූ 2. 57[24]). **-රජ**= සිඟුරා (රූ 68). **-සිසු, -රූපු**=1. ශක්‍රයා. 2. විෂ්ණු. **-සමර**=අසුරයුද්ධය (බපු 120[7]).

අසුරූ(බා)=ආශ්‍රය කිරීමෙහි. අක (හෝ) සක. ඇසිරේ, ඇසිරෙත්; ඇසිරිණි, අසළු; ඇසිරුණු, අසළු.

අසුරූ=1. අසුර; ඒව (යොග 574. ස්තු 50[2]). 2. එකතු කළ මහපවුරිගිලි දබරිගිලි මැදි ගිලි යන තුණ (බගැ 174[5]). 3. මහපවුරිගිල්ල හා දබරිගිල්ල එකට ගැසීම (කාගෙ 12-2). 4. ඒ ඇඟිලි දෙක ගැසීමට යන කාලය (වි 8. 272[1-22]). **-මිවි**=අසුරට හෝ ඇඟිලි තුණට අසු වන ප්‍රමාණය (සලී 1. 606[25]). **-ලහළු (අසරූ ලහළු?)**= අශ්වා රෝහකයාට දිය යුතු කැවුම්? “ගෙයි පිසූ අසුරුලහළු ගෙණ” (ජා 521[18])= “සරෙ පක්කපුවං ව ආදාය” (ජා අ ක 3-7). **-සන්**= අසුරෙන් කරණ සැනය ගෙවත් බඩ.

අසුරෝදු=‘අස්රෝදු’ බ. (සද්ධ 333[16]).

අසුරෝඹ්†=සුරඹ්බෙනුව; හිතූ පැතූ දෙය දෙන බෙනුව.

අසුවල්=‘අසවල්’ බ. (සඟ 48[9]. පූ 2. 55[6]).

අසුවස්සේ=‘අව්වස්සේ’ බ. (සලී 1. 912[7]).

අසූ=1. දහය අටෙන් ගුණ කළ විට ලැබෙන ගණන, 2. අසූ වූ; බැදුනු (කෝ 129). **-අනුබ්‍යඤ්ජන, -අනුබ්‍යඤ්ජනූන්**= අශීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජන. **-නාවසිත්**= සුගලාංඝලාදි සිත් අසූනවය (විසුද්ධි-අනි ප 36). **-මහඤ්ඤුවත්**= වුල්ලවගඝයෙහි පැණුවූ නහිජ්ඣිගාදි ඒ ඒ කම් කළ කාලයෙහි ද පරිවාසාදිකාලයෙහි ද පිරිය යුතු වූ ඛත් අසූව (ජාගැ 104[13]). **-මහසඤ්ඤ**=‘අශීතිමහාශ්‍රාවක’ බ.

අසූයා=ඊර්ෂ්‍යාව. [(යොග 3781).

අසෘග්දර= රක්තප්‍රදර (=මාලේ) රොගය

අසෙ=අශ්වයා සත්‍රිය (රූ 263).

අසෙක=අසෙකඩ (රූ 322).

අසෙකි?=අසඛ්‍ය (ගුත් 45).

අසෙඛඤ්ඤානි=අශීත්‍යඵලසථායං (ජාගැ 2387).

අසෙන?=අශනිය (රූ 57).

අසෙනිය= 1. අර්වනීය. 2. විපොරි (වෙව). **-සුම්, -මල්**=අසනිගමල් (කාගෙ 6-16. ගුත් 231).

අසෙඛි= 1. අශේඛ, අදක්ෂ (බගැ 147[3]). 2. අසෙඛ; රහතුන් වහන්සේ (බගැ 59[27]). **-ඛම්ඛඤ්ඤ**=රහතුන්ට අයත් ශීලාදි පඤ්චවිධ ධර්ම රාශිය.

අසෙස්=අශෙෂ; සියලු (රූ 431).

අසේ=‘අසෙති’ බ.

අසෙඛ=අශෛක්ෂයා.

අසෙඛ්‍ය?=අසෙඛයන්ට අයත් (දහම් 293[16]).

අසෙවනාය=මිනිරි කිරීම පිණිස අමුතුදෙය ඉසිමක් නැති; සවභාවයෙන් ම මිනිරි වූ (වි 2. 968[1-20]).

අසේනි= 1. අශේනිය; වෙහෙස (හංස 151). 2. වෙහෙසුනු(ජා 374[27]. 1101[9]). [(206[37]).

අසේනිය=අවෙතනික; වෙතනා නැති (බගැ

අසේම=අක්ෂම; හඝසහිත (දඹ 2[11]).

අසේස=අසෙස් (හංස 179).

අසොබ(ඛ්)=අශුභ. **-අරමුණු**= අසුභාරම්මණ (බගැ 341[4]). **-කම්ඵන්**= අශුභකම්සථාන (බගැ 82[13]). **-කාය්**= අශුභකම්සථානය භාවනා කොට උපදවාගත් ධ්‍යානය (බගැ 35[3]). [3. අසවල් (සිඛ 20[10])

අසෝ=1. ශොක නැති. 2. හෝපලු (රූ 203).

අසොක=‘අශොක’ බ.

අසොහන= නොහොබනා. **-චිත්ත**= අකුසල විත්ත දෙළස හා අහෙතුකවිත්ත අටළෙස දැගී ගන සිත් තිහ.

අස්බලිත=නො පැකුලුනු; නො පවලැවුනු.

අස්වමිඤ=අඛපලම (යෙංග 290).

අඤ=විනාශය; නො පෙණී යෑම. **-අවල**= අසන්තපවිනඤ. **-අභිමුඛ**= අසතය දෙසට හැරුණු (බප්‍ර 157[31]). **-ගාමි**=අසතයට යන සුලු. **-ගිරි, -ගිරිපබ්බත** (ස්තු 24[30]). **-පථිත**= බස්නාංගිර දිග ඇතැඟි පුරාණකවීන් විසින් සැලකූ කන්ද; ඉර බැස යන තැන.

අඤාඛඤත=අසතයට ගිය.

අඤාඛඤම(න)=විනාශයට යෑම; නැති වීම.

අඤනි='ඇත, නිබේ' යන අර්ථ ඇති සංස්කෘත නිපාතයක්. **-අඤ්ඵ**= 'ඇත' යන අර්ථය. **-ආභාර**= විද්‍යමානාහාරය (වි 5. 320[2-26]). **-භව**=ඇතිබව (අභිස 24[13]). **-ප්‍රත්‍යය**=විද්‍යමාන වූ සිට අනික් විද්‍යමානධර්මයකට උපකාරී වන ධර්මය (වි 6. 166[1-25]). **-භාව**= ඇතිබව. **-ඕවසඤ**= ඇතැඟි කියනු කැමැත්ත. [(වදන් 10).

අඤතු='වේවා' යන අර්ථ ඇති සං. ක්‍රියාපදයක්

අඤඤාසිත=නො සෙවූසිත (බප්‍ර 124[32]).

අස්ඤාගා=ගිරිනිල්ල (වෙව).

අඤත්‍ර=අතුගබ.

අඤථානෙ=1. නො තැන; නුසුදුසු තැන. (පූ 2. 22[6]). 2. කරුණු රහිත (උපා 4[21]). **-භය**=කරුණු නැති ව වන බිය.

අඤි=අැට. **-ඤ සංඤ**= ශරීරය ඇටසැකිල්ල යන හැඟීම (වි 1. 84[2-39]). **-ඤඛකාල**= ඇටසැකිල්ල (බප්‍ර 146[6]). **-කල්‍යාණ**=අැට ගතපත් වීම; සුදුව සම ව අවිවර ව ගොනා තුබූ විදුරුපෙළක් සේ හොබනා දත් ඇති වීම (බප්‍ර 240[5]). **-ගත**= ඇටවලව ගිය. **-පඤ්ජර**=ඇටකුඩුව; ඇටසැකිල්ල. **-ගිළී**= 1. ඇටගස් වැනි නිස. 2. එය ඇති (බප්‍ර 12[29]). **-සඞ්ඝාත**= ඇටසැකිල්ල (වි 1. 85[1-33]).

අඤතිතපූඵ=පෙර නො සිටි (පඤවි 46[29]).

අස්න (නාප)=අසුන්+අ.

අස්නඤ්ඤ=ගම්සූරියගස (වෙව).

අඤඤාඡ්ඩ= 1. සපයී නො කළ. 2. ඡේත්තු නොවූ; නොවැසූ (බප්‍ර 213[13]).

අඤමඤ්='අපි' යන අර්ථ ඇති සං. ගබදය. **-ඤ(වඡ)බදවාච්‍ය**='අඤමඤ්' යන ශබදයෙන් කියයුතු; මම හෝ අපි.

අඤමදිඤ=අපට අයිති.

අඤමඤුඞ්ඛ= මිටියක් වැනි ගලකින් ගස්වල පොතු ගළවා ගෙණ කෑ ජීවත් වන තාපසයා (සුවි 190[7]). 'අසමඤුඞ්ඛ' බ.

අඤමඤි=අග්මරි (යෙංග 371. 2383).

අඤමිමාන='මම වෙමි' යනාදීන් සැලකීම.

අස්රය්=ආශ්‍රය (සී 240).

අස්ලිඤ=නවවැනි නැකැත.

අස්ව= 1 අශ්වයා. 2. කාමාදි ආසව (බඟැ 161[23]). **-ඤන්ද**=අමුඤ්කරා (යෙංග 3128). **-°ගත**= අශ්වගඤ්ඨාඤතය (යෙංග 838). **-°තෙල්**= අමුඤ්කරා ආදිය ගෙණ සිදිනු ලබන තෙලක් (යෙංග 2961).

අඤ-වද(බා)=අස්වැදීමෙනි; ශ්‍රද්‍යාසමාධියෙනි. අඤ. අස්වදි, අස්වදින්; අස්වනි, අස්වනු.

අස්වන්=අස්වැදුනු; බා්‍රහ්මණ හවගත්.

අඤඤපදවිග්‍රහ=සමඤාපදයෙහි නැති අන්‍ය පදයන්ගෙන් කරණු ලබන නිර්වචන ඇති (අව්‍යයීභාව) සමාසය.

අඤඤභාවනිරුඤති=සඤභාවනිරුඤතිය හෙවත් ප්‍රකෘති(=මූල)භාෂාවය යි කියනලද මාගධී භාෂාවෙන් අන්‍ය වූ භාෂා (සර 47[13]).

අස්වලඤෙහෙල්=කෙහෙල්වෙසෙසක්.

අස්වඤ (බා)= අස්වැයිමෙනි. සඤ. අස්වඤා, අස්වඤත්; අස්වැසි, අස්වැසූ.

අස්වඤතු=සැනසිම (සලී 1. 101[17]).

අස්වඤ්= 1. ආශ්වාසය; සැනසිල්ල; සුවය (බඟැ 274[31]). 2. ශ්‍රුන්‍යපරිවේජ්දය (රූ 506).

අඤඤඤ්ඨ=සුව සේ නොසිටින; දුඃඛිත.

අස්වා (ප්‍රත්‍ය)=නම් තබා (කතිකා 44[11, 14]).

අඤාමික=සාමිභෙකු නැති.

අස්වැසිලි=1. අස්වැසීම. 2. අස්වැසීමට උපකාර වන දෙය. 3. අශ්වැවීම්ණය; කඳුළු වැගිරීම (සී 340).

අස්වැසෙන=සැනසෙන (බඟැ 61[24]).

අස්විද=අග්විනි නම් පළමුවන නැකැත.

අස්විඤ=වයතැල්ල (වෙව).

අස්විසිලි?=අස්වැසිලි (ජාගැ 47[8]).

අඤෙඛ්= කැමැති සේ නො පවතින; අනුන්ට යටත්. [63[9]).

අඤඤසඤරණ=අසුන් පිට එලන ඇතිරි (සිබ

අස්සද්දු=1. අශුද්ධංව; 2. අරොචකය; වැළඳ දිය නොහැකි බව (සොභ 1145).

අසාසුද්ධිය=අශුද්ධංවට විරුද්ධ අකුසලධර්ම; නුසුදුසු තන්හි කළ පැහැදීම වැනි මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (වි 8. 160[2-37]).

අස්සනාත†='අස්වනාත්' බ.

අස්සනෙක (බුත් 304[23])- 'අැස්සනෙක' ශුස්ස.

අස්සම්=අත්සම්; හාරකාරයා (බෙදුදෙන්නා?) (ශිසං I. 89[34,41]).

අස්සවනාත්†='අස්වනාත්' බ. (G).

අසාසඝපස්සාස=අංගවාංසප්‍රශ්වාංස.

අස්සෑද්දු=වගා කළ; ශස්‍ය වැවූ.

අසු=අශුද්ධ; කසුළු.

අහ† (නාප)=අස් + අ (ඒ අහ=ඒ පැත්ත).

අඃ (උමන්ද 15[1])='අහඤ්' ශුස්ස.

අහම (අවද 22[21])='අහං මං' ශුස්ස.

අහංප්‍රථමතාම්='මම මම පෙරටු වෙමි'යි කියන.

අහක්(<අස් + අක්)= පැත්තක් (රාජා 25[20]).

අහඞ්කාර=අඞ්ගබරය; 'මම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි' යන මානය. [අර්ථක්. -විසර්ජන=අර්ථක්‍රෙදි.

අහඩ=1. තුවාල නොකළ. 2. නො නැසූ. 3.

අහත්ථි(උඛරව)†=1. අත්‍රේනිය. 2. පිපාසාව.

අහන†=අසන. [වත් නැති ව.

අහම්බෙන්†= ඉදිසියෙන්; බලාපොරොත්තු

අහස්(නි)=ආශ්වයාසියෙනි; අහං(සී...)

අහර= 1. ආහාර; භොජන. 2. අසර; පාර (-හරක් අහර) (ශු සිං අ). 3. අභිමානය; අභිකාරී (රැ 112). -**කිස**= ආහාරකෘත්‍යය; වැළඳීම. -**කුඤ්ඣ**=පසිවිගෙඝයක්. -**පිළිකුල් සංඤ්ඤා**= 'ආහාරපටික්කූලසඤ්ඤා' බ. (වි 4. 61[1-17]). -**බෝඩි**†= භික්ෂුකමක් පිණිස පංතය සඳහා වැඩි විට ගෙදර අහර නැති බව කියන්ට කැමැති නොවන සමහරුන් ඒ සඳහා කියන වචනය.= "අපට ආහාර බොහොම ඕ!".-**මුළාසි**†="අහරබෝඩි"යන්න සඳහා සමහරුන් කියන වචනය;="අහර ගැණ සිහි මුළා වුනා". -**විකර**=ආහාරවිහරණ; කෑම සහ පැවැත්ම. -**සඳ**= ආහාර ගතපසු කාලය (බගැ 645).

අහරූපිරුණම්(පිරිණම්?)=ආහාරපරිණාමය; මලමූත්‍ර (බගැ 208[7]).

අහර්පති=දිනපතියා; සූපකීයා. [වාශ්ලි.

අහල†(නාප)=අසල. -**පහල**=සමීපය. 'පහල'

අහවර†=අවසාන; ඉවර.

අහසිඅඟුණු=අංකාශාඛගණය (ඛුදු 56).

අහස්=1. අංකාශය. 2. මිණිරන්(වෛ). -**අර මුණු**=අංකාසාරම්මණය; අංකාසකසිණය. -**කඹ**=කරණම් ගැසීම සඳහා අදින කඹය (ශුසිංඅ). -**කිසුණු**=අංකාසකසිණය (වි 1. 394[1-31]). -**කුස්**=අංකාශධාතුකෝෂය; අහස. -**ගං** (ග්)=අංකාශගඛගාව; විෂ්ණුහුගේ පයෙහි මංපවැහිල්ලෙන් පවත් ගෙණ කෛලාසකූට යෙහි වසන මෙහෙයුරාගේ දළමඩුල්ලට වැටී එය තුන්වරක් පැදකුණු කොට පොළොවට බසිනැයි සැලකෙන ගංගා නදිය (කාගෙ 3-46). -**ඟැඹ**=අහස්කුස. -**තල**=1.අංකාශය(වි 1.275[2-27]). 2. අංකාශතලය; සඳල්ල(බගැ 60[30]). -**දිය**=වැසිජලය. -**නැව**=අහසෙහි ගමන් කරණ නැව. -**නි**=අහස්ගහ (රැ 156). -**පත්**=අංකාශපත්‍රය; සරුංගලය (පූ 2. 179[19], පරෙවි 102). -**පෑන්**=වැසිදිය. -**බෙඳි**= විණිරන්අළු (වෛ). -**මං**(ග්)= අංකාශමාර්ගය. -**මිණ**= හිරු. -**යාත්‍රා**=අහසෙහි ගමන් කිරීමට උපකාර වන නැව. -**විසන්**=රන්මුවා තරු අල්ලා කළ විසන; උඩුවියන (දළ 56[16]. සහ 2[33]. පූ 2. 602[37]). -**වෙඩි**=මල්වෙඩිවෙසෙසක් (ගඛහ 54). -**සන්**=අංකාසසාණිය; උඩුවියන (ශුසිංඅ). -**සෑදි**=1. අහසෙහි හැසිරෙණ. 2. රඟුම්වෙසෙසක් (සැවුල් 180).

අහස=1. අටව සිහය (සවි 18[11]). 2. අටව කෝටිය (පූ 2. 491[6]. සර 214[24]). 3. නිරයක් (බප්‍ර 71[25]. මනි 22[32]).

අහා(නි)=ප්‍රතිඝෙඛයෙනි; 'හා හා'(බුත් 143[12]).

අහහා(නි)=අංශ්වයාසියෙනි (දජා 233[26]).

අහි(බා)†=සැසීමෙහි.සක.'අස්' බ. අනි, අනිත්; අැනි, අැති.

අහි=1. සපිහය. 2. සතුරා (ශුසිං අ). 3. අභිමානය (රැ112?). 4. කඩුව. -**කුණප**=සපිහයාගේ මළකඳ.-**ගරසප්**=ගැරඬියා(බගැ 178[14]) (කළුතරා-සලි 1.626[36]).-**ගුණ්ඩිකා**=සපිහයන් නටවන්නා (ජා 621[7]). -**ජනුමුකුල**=ඉතු කැකුල (බප්‍ර 157[25]). -**තුණ්ඩිකා**=අභිතුණ්ඩිකාය. -**මාල**='අසිමාල' බ. (ජා 612[22]). -**වඛ**=අසිමාලවඛය කරන්නා(රාජා 583). -**ලතා**=බුලත්වැල (සිංම අ). -**වාතකරෝ** (ග)=විෂවාතය හැමූ විට විනිසුන්ට

වැලඳෙන වසංගතරොගයක්. ප්‍රරොගය යම් ගෙයක ඇති වූයේ නම් එගෙයි හිතත් බිඳ ගෙණ නිකුත් අය පමණක් නොමැරෙත් ලු. (බගැ 62[13]. 247[12]. ජා 338[12]. සලී 1. 206[23]).

අහිංකර=අහංකාරය (බගැ 276[2]. සිය 272).

අහිත=හිතවත් නුවූ; විරුද්ධ (බප්‍ර102[3]). -**අපනයන**=අහිත පහ කරණ. -**ආවරණ**=අහිත දෙය කරණ.

අහිතු†=අශුභ; වර්ජස්.

අහින්=විරුද්ධ (රාජා 58[12]).

අහිය=1. අහිත; අයහපත් (බගැ163[16]. 196[17]). 2. ගතුරා (රු 329).

අහිරික=1. අකුශලචෛතසිකයන් හා එක් ව යෙදීමට පිළිකුල් නොකරණ ගතිය; ලජ්ජා නැති බව (කාශෙ 14–16). 2. ලජ්ජා නැති. 3. අශ්‍රික; කාලකණ්ණි (දළ 29[15]). -**බල**=පව් කිරීමෙහි බලයක් වූ අහිරිකය.

අහිරිපොර†=අඹුසැමියන් අතර වන දබරය (සංසිංකෝ).

අහිවස්(-විස)=සර්පයා (ශුසිංඅ).

අහිනෝඳ්‍රිය=නොං අඹු ඉඳුරය ඇති (බප්‍ර316[23]).

අහු=එනම් ගස්.

අහුදි=අසුඹ; දුජ්ජන (වෙස 543). [වැඹි වීම.

අහුපැවත්=1. 'අසුපැවත්' බ. 2†. සමෘද්ධිය;

අහුමුලු†=අසුමුලු; සිදුරු හා කොන්.

අහුර(බං)†=1. ඇහිරීමෙහි. 'අසුර(බං)' බ. 2. අවිරීමෙහි. 'අවුර(බං)' බ.

අහුරු=අතට අසු වන ප්‍රමාණය; ඔව(මිලි36[3]).

අහුල(බං)†=ඇහිළීමෙහි. 'අවුල' බ. [වාශ්ලි).

අහෙක්පහෙක්†=කටයුතු; මෙහෙය ('අහෙක්,

අහේ=හෙතු නැති (කව් 94). -**පිළිසඳ**=1. අහෙතුකප්‍රතිසන්ධිය. 2. එය ඇති (බප්‍ර161[10]). -**සිත්**=අහෙතුක චිත්ත (බගැ 16[39]).

අහෙතු=1. හෙතුවක් නොවන. 2. හෙතු රහිත. -**ක**=හෙතුවක් නැති. 2. හෙතුන් ගෙන් හට ගැන්මක් නැති නිවණ. -°**ක්‍රියා චිත්ත**= උපෙක්ෂාසහගතපඤ්චවාරාවජ්ජන චිත්තය, උපෙක්ෂාසහගතමනොද්වාරාවජ්ජනය, රහතුන්ට ඇති වන හසිතුප්පාද චිත්තය යන සිත් තුන. -°**චිත්ත**=ලොභ ආලෝහ ආදි හෙතු රහිත අකුශලවිපාක චිත්ත හත ද, කුසලවිපාකඅහෙතුක සිත් අට ද, අහෙතුකක්‍රියාචිත්ත තුන දැයි යන අවලොස (අභිස 14–18). -°**දෘෂ්ටි**=හෙතුවක් නැති ව සිගල්ල ඇති වෙතැයි යන මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (වි 7. 136[43]). -°**ප්‍රතිසන්ධි**=අපායප්‍රතිසන්ධිය හා මනුෂ්‍යජාත්‍යන්ධාදීන්ගේ ප්‍රතිසන්ධිය. -°**ප්‍රතිසන්ධිවිත්ත, -°ප්‍රතිසන්ධියුගල**= අපායප්‍රතිසන්ධියෙහි දී ඇති වන අකුශලවිපාක වූ උපෙක්ෂාසහගත සන්තීරණචිත්තය හා මනුෂ්‍යජාත්‍යන්ධාදීන්ගේ ප්‍රතිසන්ධියෙහි දී ලැබෙන කුශලවිපාක වූ උපෙක්ෂාසහගතසන්තීරණචිත්තය දෙයි යන සිත් දෙක. -°**මනොවිඤ්ඤාණධාතු**= උපෙක්ෂාසහගතසන්තීරණචිත්තය (වි 7. 51–26). -°**සත්ත්ව**=අහෙතුකප්‍රතිසන්ධිය ලැබූ සත්ත්වයෝ. -**ඡ**=හෙතුවක් නැති ව උපන්. -**ඤාණ**†=අහංඥාත්වත්; කාලකණ්ණි.

අහේනි='අසේනි' බ.

අහෝ=1. විත්තවිකාරය (රු 111) 2. හෝපලු.

අහෝ(නි)=ශොකය, විසමය යනාදි අර්ථයන්හි.

අහෝරත්‍ර=දහවල් හා රෑ (ජාස 353[15]).

අහෝසි=අවලංගු; නැති. -**කම්**=විපාක නොදෙන බවට පැමිණි කම්ය (වි 7. 191[3–35]).

අහ්‍රික=අහිරිකය (බප්‍ර35[22]).

අළ(නි)=අංමනත්‍රණයෙහි; එම්බල (රු486).

අළ=1. ඉදිරිපත් කළ; පැවිණුවූ; 2. අත්හරිණ ලද. 3. ඇවූ. 4. විවෘත කළ. 5. කකුළු ආදීන්ගේ අඹු (අමං 2. 98[6]).

අළ(නෛක්‍රි)=අත්හැරියොත් (සලී 1. 223[19]).

අළවකයක්=ආලවකයක්ෂයා (කාශෙ 1–77).

අළවිමඳු=දෙවියන්ගේ ආලකමන්දනගරය (බප්‍ර194[29]).

අළාමුලා=මුළාව. 'අළා'- වාශ්ලි(සලී 1. 663[24]).

අළාරකාලම්= ආළාරකාලාමතාපසයා (බගැ 37[33]). [යෙහෙළිය (සී...)

අළි(නි)= 1. එම්බල; බොල (බගැ 109[27]). 2.

අළිගුබෙර=ආළම්බරහේරිය (පඤ්චි 114[23]).

අළියෙකි (නාප)=අළුයෙකි (බගැ 95[26], 96[5]).

අළු= 1. ඇතුන් බඳින වැඹ (අලු?- රු 344). 2. හැන්ද (රු 652). 3. හැඳි දමීම සඳහා සාදන සිදුරු සහිත ලිපටිය (රු 34). 4. භස්මය; ලී ආදිය දැවීමෙන් ලැබෙන සුණු.

5. කරුවා; දෙබලඝ. 6. ඒතල ඇදි අරිණ කරුව හෝ සිදුරු සහිත උපකරණය. 7. රෙදිවියන යන්ත්‍රයෙහි ඔරස්නුල තද කරණ උපකරණය. 8. කැපීමේ දී ලියෙහි හෝ රෝදඅංදිය යෑමෙන් පෙංලොවෙහි හෝ ඇති වන පඟර. 9. ඇත්දත් ආදිය ලියනවිට නියනෙන් කැපී ඇති වන විවරය. (එය දිය අළු, ගිනිඅළු, රූඅළු යයි තුණකි.) 10. ආකාරය; හැඩය (සලී 1. 762[24]. තිසර 49). 11†= ඔරුවෙහි වතුර ඉසින, ලීයෙන් සෑදූ උපකරණය. 12. ආලෝකය (අලු? -ඛගැ 26[21]. 86[17]). 13. (අර + උ)= ගෙණෙනලද. 14. ඉක්මන් (රැ 42) -**ඇස්**†=අළුකරලෙහි කම්බිවල හෝ නුල්වල තිබෙන පුඹුව. -**කරල්**†= රෙදි වියන යන්ත්‍රයෙහි දික්නුල් උස් පඟත් කරණ, කම්බිවලින් හෝ නුල් වලින් සෑදූ, උපකරණය. -**කුඹුනරක**=උණු අළු පිරුණු නිරයක් (මනි 43). -**ඝකහෙල්**= කදලිවිශෙෂයක් (යොග 870. 1088). -**ඝොඹබයි, -ඝොබෝ**=අළුපාට පැහැයෙක්. -**ඝොරල්** (යොග 2435)='අළුකෙහෙල්' ශුභූ? -**ඝඝා දැම්ම**†= පුපෝමත් වීම. -**ඝෝමර**= ගමෙහි ඇති වන අළුපාට ලප (යොග 233). -**පදු**= රඹඅවාරකය; රදවුන් අළුපැන් පෙරණ භාජනය හෝ පෙනේරය; 'හළුපදු' බ. (ජා 1167[13]). 2. අළුකාරම් හෝ සෑයම් දමූ භාජනය. -**පුඹුල්** = පුහුල්වෙසෙසක් (සද්ධ 149). -**හම්**†=අළුගෝමර. -**හුණු**†= හිරිගල් දවාගත් අළු.

අළුන්=අහත; අහිනව. [(ජාගැ 98[23]).

අළුන (අලුන්?)=ආලාංනය; ඇතුන් බඳින වැඩ

අළෙ (නි)= ආමුන්තුණයෙහි; එම්බල (බගැ 69[9]. 80[22]. 140[11] අෑ).

අළෙනිවි=විනාශය. 'අළෙවි' බ. (බුත් 270[23]).

අළොල='අළොල්' බ. (බගැ 68[4]).

අළොස්?= අනුසස්; විපාක (සලී 2. 814[27]. සලී 1. 866[29] නි- 'ආළෙස්').

ආ

ආ=අඝන්නෙහි දිඝීරූපය.

ආ(අව්‍යය)=1. සීමාව (තෙක්, දක්වා. ÷බපු 192[7]), 2. පුදුමය, 3. කලින් සිතූ දෙයට වෙනස් දෙයක් සිතීම, 4. පිළිකැණීම, 5. සවලාඝ යනාදි අර්ථයන්හි.

ආ (නෛක්‍රි)=ඉඝ; එන්ව (සද්ධ 461[28]).

ආ=1. ආගත; පැමිණි. 2. ආයුෂ (බගැ 63[26]). 3. ආදිය; ආරම්භය (රැ 312). 4. ආදෘශම (කතිකා 396). -**කම්තැන්** (ශිසං III. 112[2]), -**කැමි** (කතිකා 37[3])=ආඝකම්මිකඝං; ආදෘශම රුස් කරන්නා. -**වඩන**=ආයුෂ වර්ධනය කරණ; 'ආයු බෝ වේවා' හි කියන. -**වඩනි**= ආ වැඩීම. 'ආ-වඩ' බ. (බපු 160[30]). -**වන්**= ආයුෂ්මත් (වි. 1. 41[2]-9. 163[2]-18. 181[1]-17). -**ඝකර**=ආයුඃසංඝාරඝ. -**ඝිරි**=ආයුඃශ්‍රීය.

ආඃ (නි)=1. බෙදඝෙහි. 2. විසමඝෙහි.

ආකඩ්ඩන=ආකර්ෂණය (මිලි 111[2]).

ආකණ්ඩ=ඉඟල තෙක් (බෝගැ 119[20]).

ආකප්ප=ආකල්පය (බගැ 103[31]. බුත් 74[31]).

ආකර-ලොහාදිය උපදනා තැන. -**ජ**=ආකර ඝෙහි උපන්. -**භූමි**=ආකරයකින හූමිඝ.

ආකඞ්ඛා=ඇසීම (දඝනි 54[2]).

ආකඞ්ඛනීය=ඇසිඝ යුතු.

ආකර්ෂක=ඇදූ.

ආකර්ෂණ=1. ආකර්ෂණය කරණ. 2. කාන්දම.

ආකර්ෂණ=1. ඇදීම. 2. මෛත්‍රාභාවනාබලයෙන් අන්‍යයන් තමන්ට ඇද ගැණීම; සිවුසැට ශිල්පයන්ගෙන් එකක් (සවී 137[16]. පූ 2. 147[23]). -**අභිඥා**=ආකර්ෂණයට හෙතු වන අදුන (බෝගැ 54[10]).

ආකර්ෂිත=ආකර්ෂණය කළ (පසං 162[22]).

ආකලන=1. ගණන් කිරීම. 2. සඛ්‍යාවෙන් එකතු කිරීම. 3. බැඳීම. 4. ගැණීම. 5. කැමැත්ත.

ආකල්ප=වෙසඝ; ආකාරය (සලී 1. 36[31]); උත්පත්තිබව ආදි සංස්ථානය (කඛවි. 35[30]). -**සම්පන්නි**, -**සම්පද**=සමෘද්ධි වූ හෝ ඉතා ඝඟපත් වූ වෙසඝ හෝ ඉරියව් පැවැත්ම.

ආකාසමිව= හදිසියෙන් වූ; හෙතු රහිත ව ඇති වූ (බපු 315[17]). [ත.

ආකාඞ්ක්ෂා=1. බලාපොරොත්තුව. 2. කැමැත්ත.

ආකාඞ්ක්ෂිත=ආකාඞ්ක්ෂා කළ.

ආකාර=1. වෙශය. පිළිවෙළ; අන්දම. 3. නානාවිධ. 4. ඉඟිය; ලකුණ. 5. 'අ' යන්න. 6. පදවශයෙන් වාක්‍ය බෙදීම (බගැ 7[37]). -අනන=ආකාරය යන්න අනන කොට ඇති. -අජ්ඣ=ආකාරය යන තේරුම. -ගුත්ති, -ගොපන, -සංවරණ=ආකාරය වැසීම හෝ සැඟවීම. -ග්‍රහණ=අත්පෑඅාදීන්ගේ විලාස්ය සිතට ගැනීම (වි 5. 257[1-21]). -වචන=ආකාරය පවසන වචනය (වි 4. 87[1-6]). -විකාර=අභාවය; ඉපිද නැති වීම (වි 8. 6[2-29]).

ආකාරණ=කැදවීම.

ආකාලික=අකාලයෙහි හටගත්.

ආකාශ=අහස. -අඛණ=හෙවල් මතුවෙහි වහල නැති සේ නැතුව මහල්තලය; සඳල්ල (කඛා 46[15]). -ආනාණඤ්චායතන='ආකාසානඤ්චායතන' බ. (වි 1. 191[1-10]). -ඛවාව, -ඛවුළු=හෙට එලිය වැටෙනු පිණිස වහලෙහි සවි කළ කවුළුව. -කුක්ඛි=වහල නැති දෙතුන්මහල් කුඩාගෙය (ප්‍රාස 61[9]). -කුහර=අහස් සිදුර (දළ 39[7]). -ඛාතාඛාන=ආකාසකසිණය. -ගඛඛා=1. අහස්ගඟ. 2. අනවතප්ත විලෙහි දකුණුදිගින් පටන් ගෙණ හරස් වසිටි පළිගයක වැදී සැටගොදුනක් අහසින් ගොස් නිගණ්ඨ නම් ගල්තලාවෙහි වැටෙනැයි. සැලකෙන ගඞ්ගානදියෙහි විනිගහාගය (බුත් 48[5]). -ඝත=අහසට ගිය. -ගමන=1. අහසින් යෑම. 2. සූසැට ශිල්ප ගන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[22]). -චර, -චාරී=අහස්හි හැසිරෙණ (දහම් 153[35]). -තල=1. අහස. 2. ගෙයක් මතුවෙහි වහල නැති තට්ටුව. -දුගඛ්ඛ=අහසෙහි නිබෙන්නාක්මෙන් පෙණෙන වෛෂ්‍යය (වි 1. 510[2-31]). -දෙශ=අහස. -ධාතු=ධාතුමංත්‍රයක් වූ, රූප ගන්ගේ අතර ඇති කරණ, අහස (වි 5. 303[1-37]). -පථ=අහස්මග. -මණ්ඩල=වට කුරු ව පෙණෙන අහස (බුත් 173[21]). -යාත්‍රා=අහසෙහි ගමන් කරණ නැව. -ලොචිනා=වලාකුළුවල ගැවෙන; ඉතා උස් (ජාත 2[20]). -විදූවන්=අහසට විදීම (පූ 2. 147[30]). -විඤ්ඤ='අහස්විඳින්' බ. (කතිකා 45[12]). -සම්ඵස්සවණ=අහස හෝ ආකාසකසිණය ඉක්මවීම (අභිස 30[16]). -සප්ප=අහස්හි සිටින (පූ 2. 604[24]). -ස්ථරණ=අහස්හි පැතිරීම (අභිස 232[24]).

ආකාශ=ආකාශය. -කසිණ, -කසිණුග්ගා=භාවනා කිරීමට සාදා ගත් එක්විගස්සතරහුල් පමණ වූ සිදුර (වි 1. 620[1-18]). -ආනඤ්චායතන=1. පළමුවැනි අරූපාවචරබ්‍රහ්මලෝකය. 2. අනන්ත වූ ආකාශය අඹාර හෝ අරමුණු කොට පිහිටි ප්‍රථම අරූපාවචරධ්‍යානය (විසතර-වි 4. 2 පවත්). -°ධාතු=ධාතුමංත්‍රයක්වූ ආකාසානඤ්චායතනය (වි 5. 303[1-25]). -°භූමි=පළමුවන අරූප බ්‍රහ්මලෝකය.

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන=ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය (බගැ 44[1]. ජාගැ 39[15]).

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන=1. තුන්වැනි අරූප බ්‍රහ්මලෝකය. 2. එහි ඉපදීමට හෙතු වන, 'කිසිවක් නැතැ'යි හෝ 'ශූන්‍ය' ය යි ආකාසානඤ්චායතනවිඤ්ඤාණයාගේ අභාවය අඹාර හෝ අරමුණු කොට උපදවා ගණුලබන අරූපධ්‍යානය (විසතර-වි 4. 27 පවත්). -ධාතු=ධාතුමංත්‍රයක් වූ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය. -භූමි=තුන්වැනි අරූපබ්‍රහ්මලෝකය.

ආකිණ්ණ=ගැවසුනු. -විහාර=සමූහයා හා මිශ්‍ර ව විසීම.

ආකුඤ්චන=මදක් නැමුනු (බප්‍ර 13[23]). -අකුසල පඨමිකා=මදක් අගින් නැමුනු ඇස්පිය ඇති බව (බුත් 244[10]).

ආකුල=අවුල් වූ; ගැවසුනු. -පාකුල=1. අවුල් පවුල්. 2. කලබලය හෝ ශඞ්ඛලිකය (අමා 2. 147[18]. විසතර -උඅක 47 පිටුවෙහි).

ආකුලිත=අවුල් කළ.

ආකුලීකරණ=අවුල් කිරීම.

ආකුල්=අවුල්; කලබල (ශිසං 1. 32[25]).

ආකූත=කැමැත්ත; අදහස.

ආකෘති=1. ආකාරය; පිළිවෙළ (ජාගැ 297[11]); විලාසය (පූ 2. 710[17]). 2. ජාතිය; සාමාන්‍ය ය. -ගණ=ජාතිය ප්‍රධාන කොට ඇති සමූහය (වෘත්ති 101[27]). පදය සිද්ධ වූ ආකාරය බලා ඒ අනුසාරයෙන් ආදෙශාගමාදිය කර සිද්ධ කරණු ලබන ශබ්දසමූහය (වි 2. 766[2-18], පසා 61[27]).

ආකෘෂ්ට=අංකඩිණය කළ (පඤ්චි 83[1.7]).

ආකොසා=අංක්‍රොශය (ඥෙසි 2[4]).

ආකෝටන=1. ඇනීම(ජාස 547[12]). 2.නැළීම; ගැසීම(බජ 17[31]).නවිවූ කිරීම(අභිවි 271[17]).

ආකොටිත=අංකොටනය කළ.

ආක්‍රඳන=ඇඹීම; වැලපීම.

ආක්‍රමණ=1. පෑගීම; 2. පැරදවීම.

ආක්‍රාන්ත=1. පය ගැසූ (බජ 291[30]). 2. පැරදවූ (දහම් 36[22]). 3.පීඩිත (දහම් 46[23]).

ආක්‍රොශ=බැණීම; නින්දුව. -පරිභව=අංක්‍රොශ හා පිරිභෙලන වචන.

ආක්ෂිපත=අංක්ෂෙප කළ (කාශී 2-112).

ආක්ෂෙප=1.ප්‍රතිෂෙධය; දුරු කිරීම. 2.ඇතුළට දැමීම. 3. නින්දු කිරීම. 4. ප්‍රශ්නය (වි 6. 21 1-21). -ක=1. අංක්ෂෙපය කරණ. 2. වංත රොගයක්. -රූපක=උපමානය ප්‍රතික්ෂෙප කරමින් ම එය උපමෙයය හා රූපණය කරණ අලඞ්කාරභෙදය (කාශී 2-91).

ආඛ්‍යා=නාමය (අභි 172[13]).

ආඛ්‍යාත=1. කිම. 2. කියනලද. 3. ක්‍රියාපදය. -පද=ක්‍රියාවාචක වූ 'වේ, වී, කරා, කළ' යනාදි පද.

ආඛ්‍යාතික=අඛ්‍යානපද ඇති (පඤ්චි 90[9]).

ආඛ්‍යාතෘ=කියන (බජ 23[29]).

ආඛ්‍යාන=1. කිම (බගැ 5[15]). 2. ප්‍රසිද්ධ ඉති හාසකථාව (කාශී 1-28). 3. පිළිතුර (පඤ්චි 70[24]).

ආඛ්‍යායිකා=ගද්‍යකාව්‍යය (කාශී 1-28).

ආඝත=පැමිණි (පැර 80).

ආඝාතවත්තු= 1. අමුතු (බජ 41[9]). 2. අවුත් පෙරළා යන. 3. අළුත් (සලී 1. 954[35]). -ඊචර=තුවාල ආදිය නිසා ඇති වන උණ. -දාන= අමුත්තන්ට දීම. -බත්, -භත්තන= අමුත්තන්ට දිය යුතු ආහාර. -වත්=අංගන් තුකසත්කාර. -ශාලා=අංගනතුකයන් රැස් ව සිටින ශාලාව. -සක්කාර= අමුත්තන්ට කළ මනා උපසථාන (දහම් 342[3]).

ආඝනතුණ=අළුතෙන් පැමිණි (කතිකා 46[2]).

ආඝනතුජ=අමුතුවෙන් උපදනා (යොග 133). -උත්ඛාද=යක්ෂාදීන්ගෙන් බිය වීමෙන් උප දනා උමතුව (යොග 1731).

ආඝම=1. පැමිණීම. 2. අවබොධය. 3. මුල; පැමිණීමට ඉම වන තැන. 4. ත්‍රිපිටකබුද්ධය (බගැ 17[29]). 5. සමානි සහිත වෙදය (කාශී 4-39). 6. අමුතු අකුරු පැමිණීම. 7†= ක්‍රියාවිශෙෂය. -අභිඝම්ම= පාලිබුද්ධය හා මංගීපලාංවබොධය. -අපදිවිජ=නමං අංගම බහුශ්‍රැතයෙකැයි අනුන්ට ප්‍රකාශ කරන්ට අහමැති. -අභිසොඝ= ත්‍රිපිටකය පුහුණු කිරීම (සලී 1. 183[22]). -චක්‍රවත්තිනි=1. අංගම යෙහි චක්‍රවර්ත්තියෙකු වැනි. 2. පෙර සිපි මහපඬිවරයෙක් (නිකා 24[29]). -ඥ=අංගම දන්නා. -ධර=අංගමය දරණ; බුද්ධය උගත්. -පුරාගම=අංගමබුද්ධය; 'පුරාගම' -වාග්ලි. -පුරුෂ=අංගමයෙහි දක්ෂ පුරුෂයා (බෝව 131[3]). -ලිඛිත= ඒ ඒ අකුරු අංගම කිරීම සඳහා ව්‍යාකරණසූත්‍රයන්හි යෙදෙන ලකුණු වූ අනුබන්ධ (පසා 27[24]). -විරොධි= අංගම බුද්ධයෙහි ප්‍රසිද්ධ සිද්ධාන්තයන්ට විරුද්ධ වන කථා (කාශී 4-53). -ව්‍යාඛ්‍යාන=බුද්ධය පිළිබඳ විසතරවණ්ණනා (නිකා 137[7]).-සඳ්ධම්ම (ඒ)=පුහුණු කළයුතු පාලිබුද්ධය (බගැ 2[11]). -සන්ධි=වචන දෙකක් මැදට අමුතු අකුරක් පැමිණීමෙන් වන සන්ධිය. -සම්පත්තිදෘ= ත්‍රිපිටකබුද්ධය නමැති සම්පත්තිය; මනා සේ වාගොදඟන් වූ පාලිබුද්ධය. -සිද්ධි=ත්‍රිපිටක බුද්ධය මනා සේ ඉගෙණීමෙන් ඇති වන නිවීණය පිළිබඳ අවබොධය (අභි 142[13]).

ආගමන=පැමිණීම; ඒම.

ආගමි=1. අංගමය ඇති. 2. අංගමය ලබන.

ආගම්=අංගමය (වි 5. 64[2-13]). ලබන.

ආගම්‍ය=පැමිණිය යුතු. -මාන= පැමිණෙනු

ආගාර්=පාපය; අපරාධය.

ආගාමි=මතු පැමිණෙන (බජ 317[5]). -ඵල= මත්තෙහි ඇති වන විපාකය (බජ 86[26]).

ආගාරික=ගාහසථය (බජ 435). -රත්න= ශ්‍රෙෂ්ඨ ආගාරිකයා.

ආඟුවාහි=අපරාධ කරණ.

ආඟ්නෙය=1. ගින්නෙන් උපන්. 2. ගින්න පිළිබඳ. 3. ගිනිකොණ.

ආඟ්‍රහ=1. ගැණීම. 2. ඇලීම. 3. දැඩි අදහස.

ආඝෂණ=ගැවීම.

ආඝාත=1. නැසීම. 2. ගැසීම. 3. වෛරය. -භූම=අංඝාතනභූමිය (සර 200[35]). -වත්තු

(ජාගැ 207[25]), -වාඝතු (බුත් 28[24])=වෛරය ඇති වීමට අංගෙර වන කරුණු. 'නවඅංඝාත වඝතු' බ.

ආඝාතන= 1. නැසීම. 2. වැරදිකරුවන්ට වධ දෙන තැන (වි 2. 671[3-37]). -කුම්=වධ දෙන තැන (මිලි 118[3]).

ආඝ්‍රාණ=නැහැයෙන් දුනීම; ගඳසුවද ඇසීම; ඉව කිරීම. [බව (අභිස 152[16]).

ආඝ්‍රාතුකාමතා= අංඝාණය කරන්ට කැමැති

ආඛ්‍යාතභාෂා=ඉංග්‍රීසිභාෂාව.

ආවමන=1. මුඛාදිය සේදීම. 2. බීම. -පාදකා= පැන්පළෙඟි අනුපය සෝදන ද්‍රෝණිය.

ආවය=1. පළමු ඉපදීම (වි 5. 70[2-11]). 2. රැස් කිරීම.

ආවරණ=1. ගැඩිරීම. 2. කිරීම (පඤ්ච 10[16]).

ආවර්ජිත=1. ගැසුරුරුණු. 2. කළ. [2. කවියුතු.

ආවර්ජිතව්‍ය= 1. ගැසිරියයුතු (වි 1. 76[2-36]).

ආවර්ජිය= ආවාඝාතය. -මත, -මති= ආවාඝාතියන්ගේ අදහස (වි 1. 353[1-24]). -මතිත= ආවාඝාතිමතයෙහි සිටින හෝ එය කියන (වි 1. 353[1-30]).

ආවාමනීය=බියයුතු (ජාඝ 128[14]).

ආචාර=1. හැසිරීම; ක්‍රියා කිරීම (සද්ධ 195[17]). 2. යහපත් හැසිරීම. 3. වාරිත්‍රය; පුරුද්ද (බුත් 1916). 4. මඟවග සුළුවග යන දෙපොළෙහි වදුල වතාවත් කිරීම් ආදි ශීලය (වි 8. 306[2-28]). -ආදිය (ජාඝ 331[12]), -ආශ්‍රී (ජාගැ 121[27])= යහපත් හැසිරීම් ඇත්තා. -ගොචරසම්පන්න= මනා හැසිරීමෙන් හා යහපත් ආශ්‍රයෙන් ද යුක්ත. -ගුණ=යහපත් හැසිරීම නමැති ගුණය (ස්තු 15[31]). -විනය=අංචාරයෙහි පුහුණුබව (ජාගැ 222[29]). -විපත්ති= 1. වැරදි හැසිරීම. 2. පඤ්චාපත්තිසඤ්ඤිය්‍ය ව්‍යතික්‍රමය (සිබ 102[15]). -ශික්ෂා=අංචාරයෙහි පුහුණුබව (සලී 1. 80[12]). -ශීල=ඒ ඒ කුල, දෙශවාසි, පාෂණ්ඩ ආදීන් විසින් ඒ ඒ වරද නොකරණ සේ සම්මත කර පවත්වන යහපත් චාරිත්‍ර (වි 1. 62[3-11]). -ශීලි=යහපත් සේ හැසිරෙණසුලු. -සම්පන්නි=සමෘද්ධ වූ හෝ යහපත් වූ හැසිරීම. -සම්පන්න= අංචාරයෙන් යුක්ත.

ආවෝදී= 1. ආවාර ඇති. 2. ආවාඝාතිය (ජාඝ 185[4]. බුත් 91[17]). 3. යකඩවලින් ආයුධ ආදිය සාදන්නා (රාජා 47[19]). -භාග= ඉඟැන්වීමෙහි ගාඤ්ඤුව වඝයෙන් ගුරුවරයාට දියයුතු ධනය (පූ 2. 553[9]).

ආවාරිණී=අංවාඝාති වූ ස්ත්‍රී (සද්ධ 336[11]).

ආවාඝාති=ගාඤ්ඤාගමාදිය උගන්වන්නා. -කුල= ගුරුකෙදර; විද්‍යාස්ථානය. -පාද=පූජ්‍ය වූ ගුරුවරයා. -භාග=ආවාරිභාගය. -මුඤ්ච= ගුරුවරයා අතෙහි ම තබාගතයුතු බම්ගාඤ්ඤ සාරය; ගුරුඅඬුකම (මිලි 158[22]. සලී 1. 129[27]). -වත්= ගුරුවරයාට කළමනා උපස්ථාන (මනි 74[22]). -වාද=අංවාඝාතියන්ගේ කථාව හෝ ඉගැන්වීම (වි 6. 193[1-33]). -සම්ප්‍රදාය = අංවාඝාතිපරම්පරාවට විශෙෂ වූ රීතිය හෝ චාරිත්‍රය.

ආවිඤ්ඡන=කීම (වි 5. 273[1-1]).

ආවිඛ්‍යාභාෂා=කියනු කැමැත්ත. -උපමා=උපමෙයය උපමානය හා සමාන ය යි කියන්ට කැමැති ය යි කියමින් දක්වන සමානත්වය (කාශී 2-32).

ආවිණණ= පුරුදු කළ. -භාවය= ආවාඝෙතිය පාඛ්‍යාඝයන් විසින් පුරුදු කළ සිඤ්ඵල ම කිරීම නිවරදය යි වැදූරව භික්ෂූන් විසින් කළ විනයවිරුද්ධ කල්පනය(මවං)-සංඤපන xviii). -කම්ම=නිතර පුරුදු කළ කම්ය.

ආවිත=රැස් කළ (දළ 18[13]).

ආවිඤ්ඡී=' ආවිණණ' බ. -කම්ම=ආවිණණකම්මය.

ආවිවි†=1. විත්තනියෝ. 2. ද්‍රවිඩස්ත්‍රී හෝ මුස්ලිම් ස්ත්‍රී. [වඝනුය.

ආවජ්ජන= 1. වැසීම. 2. රෙදි ඇදීම. 3.

ආවජ්ජිත=1. වැසූ. 2. ඇඳි; සැරසුනු.

ආවර්ජන=1. සිදිනලද. 2. පැහැරගත්.

ආවඤ්ඤ='ආජානෙය' බ.

ආජානීය='ආජානෙය' බ. -අශ්ව= ආජානෙය ඝෝඨය. -රථ=ආජානෙයඝෝඨයන් යෙදූ රිය. (දඝනි 53[9]. 59[1]). -වාඝන= ආජානෙය වූ ඝෙනනා (පූ 2. 67[9]). -ඝෙඝෝඨ= ආජානෙයඝෝඨයා (කඛා 86[20]).

ආජානුලම්බබාහු= දනමඬල තෙක් එල්ලෙන අත් ඇති (දළ 53[13]).

ආජානෙය= සොතරම් කරදර ඇති වුවත් සාරථියාගේ අදහස් අනු ව ක්‍රියා කරණ අශ්වාදීන්. 'ආජානීය' බ. **-භූමි**= අංජානෙය වූ ඇතා (බස 55^{13}).

ආජිවු=අංජීවය (බඟ 12^{32}).

ආජීව=ජීවිකාව; දිවි පැවැත්වීම (බ්‍ර 175^{32}). **-අෂ්ටමකසීල**= යම්පත් අංජීවය අවවැනි කොට ඇති සීලය; පරිශුද්ධ ක්‍රිවිඛකාංග කම් චතුර්විධවංක්කම් අංජීව යන කරුණු අවෙන් සංඛ්‍යාගින සීලය (වි 1. 47$^{1-7}$). **-පාරිශුද්ධිසීල**=වැරදි ආජීවයෙන් වෙන් ව යම්පත් දේ ජීවිකාව කිරීම වූ සීලය; ලාමක ජීවිකාවන්ගෙන් වෙන් වීමෙහි දී උපදනා කුශලජවනචිත්තයන් හා යෙදුනු විරති චෛතසික (වි 1. 101$^{2-3}$). **-විපත්ති**= 1. වැරදි වූ අංජීවය. 2. අංජීවය හෙතු කොට පැණවූ ශික්‍ෂාපද සය (කඛා 19^{30}). **-සම්පදා**=නිරවද්‍ය ජීවිකාව (සවි 78^{30}).

ආජීවක= 1. නග්නපරිබ්‍රාජකයා; බුලි පවං ප්‍රාණීන් සේ සලකන නිගණ්ඨයා (බස 120^{7}). 2. කුක්‍කිපොෂණය සඳහා තපසව පැමිණි අය (ජාට 152^{16}). **-භය**=අන්‍යදෘෂ්ටිකයන් ගෙන් වන බිය (මිලි 224^{25}).

ආජීවිකභය=ජීවිකාවෘත්තියෙන් වන බිය.

ආඥාපක=අණවනලද.

ආඥප්ති=අැණවීම.

ආඥා= 1. අණ; නියොගය. 2. දඬුවම (ජා 507^{29}). **-අනුග(-ඝක)**= අණ අනු ව ගිය. **-ක්‍ෂෙත්‍ර**= බුදුන්ගේ ආඥාව හෝ පිරිත්හි අනුභාවය පවත්නා ප්‍රදෙශය (වි 4. 320$^{1-22}$. බුත් 57^{1}). **-චක්‍ර**= රොදයක් මෙන් අවට පැතිරෙණ අණ. 2. ආඥාරාශිය. **-°වත්තිනී**= ආඥාවක්‍රය පවත්වන (සද්ධ 304^{11}). **-පණත්**=ආඥාප්‍රඥප්තිය; නියොග පැණවීම (රාජා 59^{34}). **-භඞ්ග**=අණ කඩ කිරීම. **-භෙදී**= අණබෙරය (ජා 122^{21}). **-මුද්‍රිත්තු දඬ**=අණ කඩ කිරීම නිසා පැණවූ දඬ; නියමිත වැඩ නො කිරීම නිසා ගසන දඬ (ශිසං IV. 31 B^{6}). **-භෙරිකා**= අණඉර; (බුත් 283^{25}).

ආඥාත=මනා කොට දත්.

ආඥාපක=නියොග කරණ.

ආජ්‍ය= ගිතෙල්. **-මේහ**= ප්‍රමේහරෝගයක් (යෝ 2215, 2287).

ආටොප=1. එඹිය; අහඞ්කාරය (කාශී 1-72). 2†=උකුණතිය. 3†= ඔපය.

ආට්ටාල්='අට්ටල' බ. (සලී 1. 75^{15}).

ආඩ†=1. අංඛ්‍යාතය; මහත්කම. 2. ඉඩකඩ. 3. අංඛම්බරය. [අංකාරය.

ආඩකාඩ†=ඇලය; යමක් පෙරළෙන්ට හැකි

ආඩතෝඩා=පංචවිධාංගය.

ආඩපන්න†=උපකරණ.

ආඩපලි†=නෝක්කඩුව; දෙඝාරොපණය.

ආඩම්බර= 1. උඩඟු. 2. උඩඟුබව. 3. අළිඟු බෙරය; මහඩක්කිය (සද්ධ 110^{30}).

ආඬක=කුරුණිය; ලාස්ස (පඤ්ච 594^{4}).

ආණත්ති=අැණවීම. **-විසංයෝගත්ත**= නියමය වැරදවීම; නියම කළ සේ නො කිරීම (බඟ 53^{23}).

ආණා=අංඥව. **-දේසනා**= නියොගවශයෙන් කළ දෙශනාව; විනයපිටකය. **-පාණි මොක්ඛ**=අංඥවශයෙන් දෙසූ පාතිමොක්ඛය.

ආණාපනක=අණ කරණ.

ආණ්ඩු= 1. පාලනය (දජා 23^{15}. 27^{13}). 2. පිරිවර (සලී 1. 336^{1}). 3. දෙශපාලකමණ්ඩලය. **-පිරිස්**= පිරිවරසෙනග (දජා 339^{7}). **-මව්වු**†=ඉක්මවීම; දඬුවම.

ආඬාර†=1. ජලයෙන් හැරුණු වළ. 2. වක් කඩ. 3. දිරූ ගෙය. 4. අවල්ල. 5. උස්ගස. 6. ගස්වැල් ගහන වූ නැන (සංසිංකොං).

ආඩි= 1. අභිංහමණයෙවනිකායයක් (T. I.) 2. කසාවත් ඇදි අභ්‍රාහමණසන්‍යාසියා (T. L.) 3. අබෞද්ධසන්‍යාසිවිශෙෂයක් (උපා 273^{7}. සුපූ 22^{23}). 4. මහමිමත් භකතික සන්‍යාසියා (G). 5. තෙලිඟුවන් පැමිණියන්ගෙන් පැවතෙන්නා (රාජා 66^{15}). 6†=ලිංවලින් දිය ගැණීම සඳහා එක් කොණක භාජනයක් ද අනික් කොණෙහි බරක් ද බැඳ ලිද ලඟ කණුවක බැඳි දිග ලීය. 7†=බර එසෙවීමට හෝ තල්ලු කිරීමට යෙදෙන උපකරණයක්. **-කැඳහැලි**†= සමූහයක් එක් ව කරණ වැඩක් සමෘද්ධ නොවන බව දක්වීමට යෙදෙන උපමාවක්. **-වෙස්**= බ්‍රාහ්මණවෙශය (රාජා 37^{15})

ආතඞ්ක=රොගය.

ආතත=එක් තලයක් ඇති සැලබෙර, වජ්‍ර බෙර, දුන්දුභී ණා, ඊබන් ආදි තූර්‍යභාණ්ඩ

(ධප්‍ර 287[10]). -චිත්ත= හාත්පසින් සමින් වෙළූ පළඟබෙර, අළිතුබෙර, ගොමුඛ්, චතුරශ්‍ර ආදි තූර්‍යභාණ්ඩ.

ආතප=අව්ව (පූ 2. 472[19]). -ත්‍ර (දළ 19[3]), -වාරණ (දළ 33[7])=ජත්‍රය; කුඩය.

ආතපක=තැවුනු.

ආතපප=කෙලෙස් තවන වීර්‍යය (සළු 179[26]).

ආතා†=1. මුත්තා. 2. අනෝනා නම් ගස්.

ආතාපන= 1. තැවීම. 2. කෙලෙස් තවන වීර්‍යයාගේ ආරම්භය (වි 1. 16[2-35]). [දෙශ.

ආතිථ්‍ය=1. අමුත්තා. 2. අමුත්තාට කටයුතු

ආතුර=1. රෝගී (ගොග 61). 2. පීඩිත (බුත් 158[20]). -සම්පන්=ආර්‍ය වූ, වෛද්‍යාට කීකරු වූ, රෝගතත්ත්වය දන්වන්නා වූ, බෛශද්‍යවක් ආතුරයා (ගොග 48). -සැහැවි= රෝගිසවහාව ඇති (බඟ 28[13]).

ආතෝජ්ජ=වාද්‍යභාණ්ඩ.

ආතෝද්‍යවාදක='අතුස්වා' බ. (බෝහැ 145[10]).

ආත්තා†=මවගේ හෝ පියාගේ මව.

ආත්තිපූ=මහිලමල් (වෙව).

ආත්තුපත්ති=උපස්ථාන; සාත්තු (රාජා 57[34]).

ආත්ම=1. චිත්තය; චේතනාව (වි 5. 259[1.39]). 2. ශරීරය (ගොග 132). 3. ජීවය. 4. තෙමේ. 5. පෙනෙවැල් (වෙව) -අධිපතිශීල=තමා අධිපති (ගරු) කොට සලකා දෙශයන් ගෙන් දුරු වීම වූ ශීලය (වි 1. 44[2-16]). -අධිපතෙය=තමා අධිපති කොට පවත්වන ලද (වි 1. 55[2-13]). -අධීන=තමාට අයත්; තමා වසඟයෙහි පවත්වන; ඍජුබන්ධන. -අධ්‍යාශය=සිය අදහස. -අනුවාද= තමාට දෙස් කියාගැණීම (වි 1. 215[2-33]). -අනුදෘෂ්ටි=ආත්මදෘෂ්ටිය. -අර්ථ=තමාගේ ප්‍රයෝජනය. -°ආමි= තමාගේ අර්ථය පමණක් කැමැති වන. -ආහාර= තමාගේ නිෂ්ක්‍රමණාදි ආහාරය (වි 5. 316[1-16]). -°අනුවතීන=ආත්මානුකාරයට පැමිණවීම. -ආක්ෂේප ග්‍රහණ=ආත්මග්‍රහණය හා ආත්මනීයග්‍රහණය. -උක්කංසිණ=අත්තුක්කංසනය. -උදය= 1. තමාගේ අභිවෘද්ධිය. 2. සිවුසැට කලා වන්ගෙන් එකක් (සළු 137[8]. සද්ධ 87[34]). -උපක්‍රම්මූලක=තමාගේ උපක්‍රම මුල්කොට ඇති (ධප්‍ර 155[6]). -කාම= තමාට වැඩ කැමැති. -කලමථ(ථු)=ශරීරයට වෙහෙස හෝ දුක් දීම. -°අනුයොග= අත්තකිල මථානුයොගය. -ක්ෂම= තමා සමර්ථ; සිත ඔරොත්තු දෙන; සුදුසු (පූ 2. 741[7]). -ගත= 1. සිය අදහස. 2. සිතට පැමිණි. -ගෞරව= තමාගේ ගුරුබව; "මම මෙබදු උසස් ගතිගුණ ආදියෙන් යුක්තයෙක්මි" යි තමා ගරු තන්හි තබා සැලකීම; ලජ්ජාවට පද නම වූ ආත්මාධිපත්‍යය (වි 5. 188[1-23]). -ග්‍රහණ, -ග්‍රාහ=ආත්මයක් ඇතැයි ගැණීම හෝ සැලැකීම. -ඝාත(-න)=සිය පණ නැසීම. -ඝාතක=සිය පණ නසාගන්නා. -ජ=තමා ගෙන් උපන්; දරු. -තක්කීණ= 1. තමාගේ තක්කීණය. 2. තමා ගැණ සැලකීම. -දමන= සිත මැඩ පැවැත්වීම. -දෘෂ්ටි= සිය ලු මිථ්‍යා දෘෂ්ටින්ට මුල් වන 'ආත්මයක් ඇතැ'යි යන කල්පනාව (වි 5. 260[2-5]). -ද්‍රව්‍ය= තමාට අයත් දෙය. -ද්‍රෝහි=තමාට ද්‍රෝහ කරණ. -නිහීන= තමා ම දෙවෙනි කොට ඇති; අසහාය. -නාථ=1. තමා ම තමාට ස්වාමිය හෝ පිහිට කොට පවතින. 2. තමාට පිහිට වන. -නිස්සිතන= තමා පාවා දීම. (බප්‍ර 171[11]). -නියග්‍රහණ=ආත්මයට අයත් දෙය ඇතැයි සැලකීම (වි 5. 255[2-39]). -පරිතාපන=ශරීරය වෙහෙසීම. -පරිත්‍යාග=ශරීරය පිදීම. -පරිත්‍රාණ= තමා රැකීම. -ප්‍රේම= තමාට කරණ සෙනහස. -භාව=1. ජාතිය; ඉපදීම (සද්ධ 11[32]). 2. ශරීරය (පඤ්චි 8[22]). -භාවි=ආත්මභාවය ඇති (බප්‍ර 197[14]). -මණ්ඩන=ශරීරය සැරසීම (සළු 1. 815[16]). -මහදි=සිය සුව පමණක් පුරවා ගන්නා; අතිශයාත්මාර්ථකාමියා. -ලාභව = තමා සැහැල්ලු වීම; තමා පහත් වීම. -ලාභසම්භාව=ආත්මය ලැබූ කාලය (පසං 271[22]). -වඤ්චන=තමා රැවටීම. -වර්ණනා=තමා ගැන වර්ණනාව. -වාද=ආත්මයක් ඇතැයි යන කථාව. -වාදෙපාදන = ආත්මවාදය දැඩි ව ගැණීම; විංශදාකාරසත්කාය දෘෂ්ටිය (වි 7. 56 [2-30]). -විද්‍ය=ආත්මය දන ගන්නා න්‍යායාදි විද්‍යාව. -විශාල= මිවනපලා (වෙව). -වෙදි=තමා දන්නා. -ශූන්‍යතා=ආත්මයක් නැතිබව. -ශ්ලාඝා= ආත්මවර්ණනාව. -සංඥානන=තමා නිසිම වන. -සංශම=තමා නිසිමවීම. -සංවේදන= තමා ම විඳිමි හෝ දනිමි. -සඞ්ක්‍රමණ=ආත්මය යෑම හෝ මාරු වීම. -සඤ්ඤානිස්සිතන=ආත්ම

නියස්තනය (උපා 24[32]). -සම්පත්ති=තමා ගේ ධනධාන්‍යාදිය. -සම්භක්ෂිපද=ආත්ම නෙපදය (වෘත්ති 121[13]). -සාර=1. ආත්මය නමැති හරය (වි 7. 223[9]). 2. ශරීරයෙන් ගත යුතු ප්‍රයෝජනය (සලි 1. 150[20]) -සෙවන=ආත්මප්‍රේමය.

ආත්මනෙපද=යම් ක්‍රියාවක ඵලය කර්තෘහු වෙත පැමිණේ නම්, එබදු ක්‍රියාපදයන් ඇදින්වීමට උභයපදිබාහුන් කෙරෙන් යෙදිය යුතු යම නිශ්චිත ආඛ්‍යාතප්‍රත්‍යය සමූහය (නියමයට විරුද්ධ ව යෙදුනු නැත් බොහෝ ය).

ආත්මනෙපදි=ආත්මනෙපදප්‍රත්‍යය පමණක් ගන්නා ධාතු. [සියරුව.

ආත්මීය=තමාට අයත් (පඤ්චි 34[23]). -රූප=

ආත්‍යානන්තික=අත්‍යන්තයෙන් වූ.

ආත්‍යාසිකව්වර=ගම්ක ගිලාන ගර්භිණී ආදීන් විසින් දෙන ඉක්මන් සිවුර (කඛා 58[10]).

ආථර්ණ=අථර්වන්වෙදය පිළිබඳ. -විද්‍ය=මන්ත්‍ර ශාස්ත්‍රය (වි 4. 207[1-5]).

ආදර=1. සෙනහස. 2. බුහුමන; සැලකිල්ල (පු 2. 5[21]). -ණීය=ආදර කටයුතු. -වචන=ආදරය සඳහා කියන වචන (කඛා 48[25]). (වොහාරවචනං =ආදරවචනයි. "චිවරෙන අච්ඡාදෙස්සාමීති වොහාරවචනමෙතං"-මංතිකඛකථා 65. "වොහාරවචනන්ති උපචාරවචනං" -විනයසමඤ්ඤා 161). -වචන=ආදරය ඇති.

ආදර්ශ=1. කැටපත. 2. ගුරුකමට ගත යුත්ත. -තල, -මණ්ඩල=කැටපත. -පිටපත්=පැරණි පොතක් ඉහිව කිරීමෙහි දී සංසඳනය සඳහා ගන්නා පිටපත්. -භිත්ති=කැටපතින් කළ භිත්ති; සම්මුඛ වූවන් ගේ ප්‍රතිබිම්බ පෙණෙන භිත්ති (ථ 1. 309[23-24]). -මන්ත්‍ර=ගුරුකමට ගත යුතු. -වත්=ගුරුකමට ගත යුතු දෙය ඇති.

ආදර්ශින=සිතිය මිරුවා (සලි 1. 273[23]).

ආදා=ආශ්‍රය දෙන. -කබළු=ආශ්‍රය වැඹි කරණ රෙංචි (යොග 569).

ආදාතෘ=ආදානය කරණ.

ආදාන=1. ගැනීම. 2. රෙහලක්ෂණය හෝ නිදානය. -ලක්ඛණ=රෙහ ලක්ෂණ (යොග 50. 279).

ආදාශම්=අශ්ව වන දෙය; ලැබෙන ධනය.

ආදර=ආඛාරය.

ආදාලවේධි=දන්ත ගාත්‍ර (වෛද්‍ය).

ආදාලි=සුදුදුරු (වෛද්‍ය).

ආදාශ=කැටපත (සද්ධ 356[18]).

ආදාහන=1. මිනි දවීම. -පූජා=උතුමන්ගේ මළසිරුරු දවීමෙහි දී කරණ පූජොත්සවය (දළ 17[20]). 2. දවා තුන්වන දිනෙහි කරණ පූජොත්සවය (පූ 2. 74[29]). -භූමි=ආදාහන කරණ තැන.

ආදි=1. මුල්; පළමු. 2. පුරාතන. 3. ප්‍රධාන. 4. පළමු කොට (බුත් 18[10]) -කප්ප, -කල්ප=කල්පයාගේ ප්‍රථමභාගය; ලොකය ඇති වූ මුල්කාලය. -කම්මික=1. පළමුවරට කරණ. 2. ශික්ෂාපද පැණවීමට හේතු වන වැරදි පළමුවරට කළ භික්ෂූහු (සලි 1. 515[23]). -°විධි = ආදිකම්මිකයොගාවචරයා ධ්‍යාන ඉපදවීමෙහි දී ඇති වන චිත්තපරම්පරා. -කතික=පළමුවැනි කතිකා (බගැ 29[15]). -කම්ම=ප්‍රථම ක්‍රියාව. -කම්මිකයොගාවචර=පළමුවරට ධ්‍යානාදිය උපදවන යොගාවචරයා (සර 52[21]). -කල්පික=කල්පාරම්භ යෙහි වූ. -කල්‍යාණ=ආරම්භයෙහි යහපත් (සර 42[25], 43[11]). -කාල=පුරාතනකාලය. -කෘති=ආදිකම්මිකයා (වි 2. 896[1-3]). -කොඩි=මුල් කොණ. -ග්‍රහණ, -ග්‍රාහණ=1. ආදි යන්න ගැනීම හෝ යෙදීම. 2. පළමු ගැනීම. -චේතනා=ක්‍රියාවක් කිරීමට පෙර ඒ පිළිබඳ ව ඇති වන සිතිවිලි. -දීපක=දීපකාලඛ්‍යාරයෙහි ප්‍රභේදයක් (කාශී 2-98). -පාද=ගරු කටයුතු මූලිකයා; 'ඇපා' නම් රාජකුමාරයා. ('අය්‍ය-පාද' යන්නෙන් හා 'ඇපා' යන්න වරදවා පාලියට පෙරළීමෙන් මේ වචනය සිද්ධ යයි ශී සං. III. 82 හි කියනලදී). -පුරුෂ=පළමු පුරුෂයෝ; මුතුන් මිත්තෝ. -බ්‍රහ්මචරියක=1. මාගී බ්‍රහ්මචර්‍යාවට මුල් වූ ආජීවාෂ්ටමකසීලය (වි 1. 47[1-15]). 2. පරිජිසඛවෙසෙස් ශික්ෂා පද (පගැ 32[4]). -භූත=මුල් වූ. -ම=ආදියෙහි වූ. -මන්ත්‍ර=ආදියක් ඇති.

ආදිච්චබන්ධු=බුදුරජ (ජා 616[23]).

ආදිත්‍ය=අදිතියගේ පුත්‍ර වූ දෙවියෝ. 2. සූර්‍යයා (මුල දී ආදිත්‍යයෝ සත් දෙනෙක් වූහ. පසුව ධාතෘ, මිත්‍ර, අර්‍යමන්, රුද්‍ර, වරුණ, සූර්‍ය,

සඟ, විවස්වත්, පූෂන්, සවිතෘ, භගවා, විෂ්ණු ය යි දෙලොස් දෙනෙක් වූහ).-බන්ධු=බුදුරජ (දහම් 296[25]). -වංශ=සූර්‍යවර්ශය. -වල්ලී=කොබෙංවක්කා (වෙව).

ආදිෂ්ට=කියූ; දක්වූ; නියම කළ.

ආදීනව=දෙඟය; අනිෂ්ටවිපාකය.-අනුදර්‍ශිනා=ආදීනව නැවත නැවත සැලකිම. -°ඥාන=සංස්කාරයන්හි දෙඟ දක්නා නුවණ. -අනුපස්‍යනා=ආදීනවානුදර්‍ශිනාව. -ඥාන=සියලු සංස්කාරයන් සදෙඟ සේ අවබෙඟ කරණ නුවණ.

ආදීපක=ඇවිලුනු; ගිනි ගත්.

ආදෘඤ=ආදරය කළ; පිළිගත්.

ආදෙශ(ෂ්‍ය)=ගතයුතු.

ආදෙශන=වැලපිම.

ආදෙශ=1.ආඥව(ශිසං I. 105[11])2.උපදෙශය; කීම. 3. අකුරක් වෙනුවට අනික් අකුරක් කිරීම.

ආදෙශි=ආදෙශය ඇති හෝ ලබන.

ආදෙසනාපාඨිහාර්‍ය=ඔවුනොවුන්ගේ සිත් පවත්නා පරිදි කියන ප්‍රාතිහාර්‍යය. -අනුසාසනි=ආදෙසනාංපරිඝාරියය දක්වා කරණ අනුසාසනාව (බඟ 55[21]).

ආද්‍ය=ආදියෙහි වූ. [(සලී 1. 34[14]).

ආද්‍යන්ත=1. ආදිය හා අන්තය. 2. සම්පූර්‍ණ

ආද්‍යක්ෂී='ආදිය' යන අර්‍ථය.

ආඛාන=1. තැබීම. 2. දැරීම. 3. ගැබ් පිහිටුවීම. -ඝාති=සිය අදහස ම සැබෑ ය යි දැඩි සේ සිතා ගන්නා.

ආඛාර=1. වීම්; සිටීම් ආදි ක්‍රියා දරණ. 2†= උපකාරය. -කාරක=වීම් ආදි ක්‍රියාවන්ගේ සිදුවීමට ඉවහල් වන තැන. -භූමි=සිටීම් ආදියට ඉඩම් වන තැන. -විභක්ති=ආඛාරාර්‍ථය පැවසීමට යෙදෙන විභක්තිය.

ආඛ්‍යාවන=දිවීම.

ආධික්‍ය=අධිකභාවය.

ආධිපත්‍ය= අධිපතිභාවය. -සථාන= අධිපති භාවය පිළිබඳ තැන; අධිපතිකම (දජා 202[15]).

ආඛු(ඛූ)ත=මදක් කම්පා කළ.

ආඛුනනශීතිකා= ඇසුවන්ගේ සිත් කම්පා කරණ අඳෝනා ශීතිකා (සර 228[22]).

ආඛුනික=මෙකල්හි වූ; ලඟ දී පැමිණි; නවක.

ආඛ්‍යාත=ගැවිය යුතු; පහර දිය යුතු.

ආඛ්‍යාය=ආඛාරය විසින් දරිය යුතු.

ආඛ්‍යාන්මඝනනාන= තමා පිළිබඳ විතත පරම්පරාව.

ආඛ්‍යාත්මික= අධ්‍යාත්මයෙහි වූ; සිතෙහි පවත්නා. -ආඝතන=චක්ඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, මන යන තමා පිළිබඳ ආයතන සය (වි 8. 34[2-13]). -රූප= තමාගේ චක්ෂුඃප්‍රසාදදිපඤ්චවිධරූපය (අභිස159[35]).

ආන්(න)=1. ආයතනය; සථානය (බඟ 72[2]. සැළ 39-'සළල + අන'). 2. ආශ්‍රවසය. 3†= පැදුරු ආදිය තබන වේවැල්ආදියෙන් කළ උපකරණය.

ආන(ඛ)= 1. ඇදුම් ඇරීමෙහි (සද්ධ 283[1]. ජාගැ 159[32] -ආනාපි). 2. ගති දම්මෙහි (පූ 2. 390[23]. ස්තු 43[7]. දජා 303[19]). අක. ආනා, ආනත්; ඇනී, ඇඳි. (ආනාමින්-දහම් 323[13]).

ආනාඛ=පවඛබෙර; මිහිඟුබෙර.

ආනාඤ්ජ=1. කම්පිත නොවන. 2. අරූපාවචර වූ ධ්‍යානය හෝ බඹලොව. -අභිසංඛාර= කම්පාවක් නැති අරූපඛවගාමී අැති කරණ අරූපඛ්‍යාන (බප 35[19]). -කාරණ=කම්පිත හෝ ඝිත නොවීම පිණිස වූ වඩය; ශුද්ධ වන්විට බිය ව පලා නොයනු සඳහා ආලානයෙහි බැඳ අැතුන් භික්මවන ක්‍රම යක් (ජාගැ 98[27]).

ආනත=නැමුනු; නමස්කාර කළ. [හෘදි වාද්‍ය.

ආනද්ධ=1. හාත්පසින් බැඳි. 2. සම් එතූ පට

ආනන=මුඛය.

ආනන්තරික=අනතුරු ව (=ඊළඟ)ම යෙදෙන. -සමාධි=මාර්ගචිත්තයට අනතුරු ව ම අැති වන ඵලචිත්තයෙහි යෙදුනු සමාධිය (වි 8. 146[2-17]).

ආනන්තර්‍යය=1. අනන්තරභාවය; ඊළඟ ම පවතිනබව (කාශි 1-66). 2. අනන්තර ව අැති වන. 3. අනන්තරජාතියෙහි ම විපාක දෙන කම් (වි 4. 349[2-28]). -කම්ම= මරණින් අනතුරු ව එකාන්තයෙන් නිරයෙහි ඉපදීමට හෙතු වන පඤ්චානන්තර්‍යකම්.

ආනන්තර්‍ය=අනන්තරභාවය.

ආනඤ්ජ=1. සන්තොසය. 2. බුදුරජානන්වහන්සේගේ අග්‍රෝපසථාගක තෙරුන්වහන්සේ (විසතර-පූ 2. 373). 3. මුහුදෙහි වසන මහා මත්සයෙක් (සර 36[3 0]). -කර, -ජනක= ආනන්දය ඇති කරණ. -හෙතු=සතුට ප්‍රකාශ කරණ හෙරය.

ආනඤ්ජන=සතුටු කිරීම.

ආනඤ්ජිත=සතුටු කළ.

ආනමිං(වා)ලු=කෙසෙල්වෙසෙසක්.

ආනමේඤ්ජ†=1. (උඩරට) මැද මිදුල ඇති ගෙවල් දෙකක් සම්බන්ධ කරණ ආලින්දය (G). 2. ගෙයක ඉදිරි හෝ පසු ඉස්තෝප්පුව. 3. විහාරදෙවාලයවල උත්සවයන්හි ප්‍රදීපයන් තබන මඩුව (සංසිංකොං).

ආනම්†=ව්‍යඤ්ජනවිශෙෂයක්.

ආනාදි=†ඉතා බොහෝ; අනිශය.

ආනාපාන=ආශ්වාසය හා ප්‍රශ්වාසය. -චතුත්ථ ඣාන= ආනාපානසමාධිය භාවනා කිරීමෙන් උපදවාගත් සතරවැනි ධ්‍යානය. -පඨ= සතිපට්ඨානසූත්‍රයෙහි ආනාපානසමාධිය දෙශනා කළ කොටස (වි 2. 879[2-2 0]). -සති, -සමාධි= ආනාපානයන් අරමුණු කොට පවත්වන සිහිය (වි 2. 968). -සමාධි= ආශ්වාසප්‍රශ්වාසයන් පිරිසිඳින සිහිය හා යුක්ත විත්තෛකාග්‍රතාව (වි 2. 968[1-3]). -සමාධිකම්මට්ඨාන=භාවනාකර්මයට ආධාර වන ආනාපානසතිය (වි 2. 968).

ආනාහ= 1. බඩපිපුම. 2. මලමූත්‍ර වළක්වන ව්‍යාධියක් (ශෙෂ 2130).

ආනූ=අංඟුව (ශිසං II. 46 D[14]).

ආනි(ණි) බානි(ණි)= ඇනුම් ඇරීම; හත් දැම්ම. 'බානි'-වාග්ලි. (කාශෙ 10-65. සන්න- "1. ඇනුම්පද සහිත බස්; 2. ඇනුම් හා සුළු ඇනුම්).

ආනිසංස= අනුසස්; ඉෂ්ටවිපාක. -මාස=කසී නානිසංස ලැබෙන හෙමන්තඍතුවෙහි මාස (කතිකා 17[7]).

ආනිසද=තට්ටම.

ආනීත=පැමිණවූ; ගෙණෙනලද.

ආනීයමාන=පමුණුවනුලබන. [41[22])

ආනුපූර්‍වීය=අනුපූර්‍වීභාවය; පිළිවෙලබව (පඤ්චි

ආනුභා=අනුභාවය (වදත් 68).

ආනුභාව= අදහසක් නැති ව ම, ආධිපත්‍යය නිසා ඇති වන, අනුන් මැඩ පවත්වන ගතිය; තෙජස (බගැ 247[2 0]). [35[15]).

ආනුලොමිකඛන්තීනි= අනුලොමඥානය (බප්‍ර

ආනුශ්‍රවිකඛ= අප්‍රධානවශයෙන් පැමිණි (පඤ්චි 3[25]). [දෙශයෙහි වූ.

ආනූප=1. 'අනූප' බ. (යොග 155). 2. අනූප

ආනෘශංශ්‍යප්‍රඛශී=උසස් අනුසස් (පඤ්චි 10[3]).

ආනෙඤ්ජ=කම්පිත නොවන. -අභිසංඛාර= අරූපාවචරධ්‍යාන.

ආනෙජ්‍ය=කම්පිත නොවීම; නොසැලීම.

ආනන්තර=ඇතුළෙහි වූ.

ආන්ත්‍රේරූ†=(උඩරට) දෝලා වෙසෙසක්.

ආන්දෝලන=සෙලවීම; පැද්දීම.

ආන්දෝලිත=චඤ්චලිත; පැද්දුනු.

ආඛ්‍ය=අඛිභාවය (පඤ්චි 6[3]).

ආඤ්ඣ=තෙලිඟුරට. [274 B[30]).

ආන්නෑ=අංඟුව (ශිසං I. 202[6]. 204[18]. JII.

ආන්බාන්†=බැඳීම; භික්මවීම. 'ආන්'-වාග්ලි.

ආන්වාහික=දින පතා කවශ්‍යතු. [(භාෂාය 65[20]).

ආන්වීක්ෂිකි= න්‍යායශාස්ත්‍රය; අනුමානය

ආඳ=එනම් මත්ස්‍යයා (සලී 1. 52[21]). -මස්= ආඳගේ මාංසය (යොග 3848). [ඈදු.

ආඳ(බා)=ඈදීමෙහි. සක. ආඬී, ආඬිනි; ඈඬී,

ආප් (නාප)=අපි (ශිසං I. 168[24]. 173 D[5]).

ආප=ජලය. -ගා= නදිය; ගඟ. -මුඛ= 'ආප' යන මුඛය හෝ මාතෘකාව (වි 1. 176[1-18]).

ආපණ=කඩපිල; සාප්පුව.

ආපණික=1. ආපණයෙහි වූ. 2. වෙළෙඳ.

ආපත්ති= 1. පැමිණීම. 2. ඇවැත; දෙෂය. 3. විපත. 4. අදහස් නොකළ කරුණක් පැමිණීම (නමැති තැකීදෙශය). -අධිකරණ=ආපත්ති නමැති අධිකරණය (කඛා 131[3]). -දෙසනා= ඇවැත් දැසීම; උප සම්පන්න භික්ෂුනමක් දෙසනාගාමිනී ආපත්තියකට පැමිණිවිට ඒ බව අනික් උපසම්පන්න භික්ෂුනමකට සැළ කර නැවත එබන්දකට නොපැමිණෙන බවට පොරොන්දු වීම.

ආපත්ප්‍රාප්ත=විපතට පැමිණි.

ආපද්(ද)=විපත. -අර්ණව= විපතෙහි දී අවශ්‍ය අර්ථය (සඛ 258[27]. 367[22]).

ආපජ්ජන=1. පැමිණීම. 2. විපතට පත්. [වූ.
ආපත්තිඤ්ඤ=අපරාධ්නයෙහි (=පස්වරුවෙහි)
ආපත්තිපථ=ශරීරයෙහි මර්මයක් (යොග 411).
ආපත්ති=ආවාවූ පැත්ත; පිටිපස්ස (පූ 2. 75[32]). -මණ්ඩ=මඳුවැල් වෙසෙසක් (යොග 2567).
ආපත්ථ=ජලය. -සංවත්තනී= ජලයෙන් ලොව වැනසෙන කල්පය.
ආපාණකොට්ඨ(නී)= ප්‍රාණයාගේ කෙළවර තෙක් (සද්ධ 636[17]). -ඨ=ජීවිතාන්තය තෙක් රකින සේ සමාදන් වූ (වි 1. 49[2-16]).
ආපාත=1. වහා වැටීම. 2. මංකිය. 3. ඉඳුරියාභි මුඛය. -ගත= ඉඳුරියට පැමිණි(බප්‍ර 249. 191[31]). -ගමන=අපායයට පැමිණීම.
ආපාථ=අපායය (මිලි 377[1]).
ආපාදක=1. වඩන. 2. රකින (බප්‍ර 62[12]).
ආපාදන=1.සම්පාදනය.2.පැමිණවීම.3.වැඩීම.
ආපාන=(සුරා ආදිය) බීම. -භූමි, -මණ්ඩල, -ශාලා=සුරාපාන්‍ය කරණ තැන.
ආපායික=අපායයෙහි වූ. -අහෙතුක=අපායයෙහි උපන් අහෙතුකසත්ත්වයා.
ආපිඛ=මුදුන්මල්කඹ.
ආපිත=පානය කළ. [එමසිම.
ආපුවජ්ජන
ආපුවජ්ජා }=පිළිවිසීම; ප්‍රශ්න කිරීම. 2. සුවදුක්
ආපූසිඤ=1. කැවිලි සාදන. 2. කැවිලි කන.
ආපූරිත=පිරවූ.
ආපෘවජ්ජා=ආපුවජ්ජාව.
ආපෝ=ආපස්. -ධාතු, -කසිණ= භාවනා කිරීම සඳහා ජලයෙන් සාදා ගන්නා කසිණ මණ්ඩලය (වි 1. 605[2-3]). -ධාතු=පෘථිවිධාතු ආදිය බැඳි නොවිසිරී පැවැත්මට හෙතු වන ගතිවිශෙෂය; ජලය (අභි 112[26]). -භාවනා=ආපෝකසිණය භාවනා කර උපදවා ගත් ධ්‍යානය. -රස=ජලය. -°අනුගත= ජලය අනුව ගියා;ජලය නිසා වූ (බප්‍ර 158[5]). -සංවර්ත= ආපස්සංවර්තය (සද්ධ 34[27]). -සාරූ=අපෝරසය (මිලි 52[27])
ආපෝකසිණ=ජන්මපතුයෙහි 3. 6. 9. 12 වැනි තැන් (වෙව).
ආප්ත= වැඩහිටි; දැනුමැති; දක්ෂ; විශ්වාස කටයුතු; කෙලඹුරුහිතු; සත්‍යවාදී; මුළා නොවන. -උක්ති=ආප්තයන්ගේ කිම.- උපදෙස=ආප්තයන්ගේ උපදෙස්; -වචන= ආප්තොක්ති.
ආප්ඛාතු=ආපෝධාතුව (වි 2. 954[1-21]).
ආප්ප†(ඉ-ආප්පම්)=එනම් පූජාවර්ණය.
ආප්‍ය=1. පැමිණිය හැකි හෝ යුතු; 2. ලැබිය යුතු හෝ හැකි. 3. දිය පිළිබඳ.
ආප්‍රච්ඡන=සතුටු කිරීම; සුවදුක් විමසීම.
ආප්ලව=1. පා වීම. 2. සනානය.
ආබද්ධ=බැඳුනු; මුල පටන් බැඳුනු.
ආබන්ධන=බැඳීම.
ආබන්ධනා=ආබන්ධනය කරණ (වි 4. 87[2-15]).
ආභරණපට්ටල†=1. රජවාසලට අබරණ සෑදූ කම්හල. 2.ඊට අයත් රත්රිදීකම්කරු පිරිස.
ආබාධ=රොගය. -ක=පීඩා කරණ.-පලිබොධ= රොග නමැති හිරිකැරය. [222[16].
ආභෝ=ආයුෂ්මත්; ආයු බොහෝ වූ (ශිසං II.
ආභිධාතු=ආපෝධාතුව (වි 3. 35[1-34]).
ආභිපත්‍ය?=අභාප්‍රාප්ත; ශොභාවට පැමිණි (බප්‍ර 281[16]).
ආභරණ=අලඞ්කාර; සරසන දෙය.
ආභාස්වර=මහාකල්ප අටක් ආයු ඇති චිතිය ධ්‍යානතෘප්තියක් වූ බ්‍රහ්මලොකයක්.
ආභා=කාන්තිය; ශොභාව. -ධාතු=ධාතුමාත්‍රයක් වූ වර්ණය; රූපධාතුව (වි 5. 294[2-19]). -භාසුර=කාන්තියෙන් බබලන (වදන් 6).
ආභාෂණ=ඔවුනොවුන් කථා කිරීම.
ආභාස=1. කාන්තිය; ශොභාව. 2. ප්‍රතිබිම්බය. 3. භ්‍රමය; වැරදි වැටහීම. 4. සත්‍යයක් සේ පෙණෙන අසත්‍යහෙවාදිය. 5. අදහස. 6. ග්‍රන්ථසංඥපනය. -මාන=(ඇති සේ) පෙණෙන හෝ වැටහෙන (කාශී 2-345).
ආභාස්වර=1. බබලන සුලු. 2. ආභස්සර බ්‍රහ්මලොව. [(මිලි 369[26]).
ආභිදෙසික=ඊයේ හැන්දෑවට අයත්; පිළිනු වූ
ආභිධම්මික=1. අභිධර්මය පිළිබඳ. 2. අභිධර්මයෙහි දක්ෂ.
ආභිසෙකික=1.අභිෂෙකයෙන් වූ. 2.අභිෂෙක මණ්ඩපයෙහි හැර දමූ වස්තු (වි1. 235[2-16]).
ආභිසමාචාරික=1. අභිසමාචාරය පිළිබඳ. 2. වතාවත් (පාචි 324). ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂා පද (වි 1, 47[2-10]). -වත්=ඉහවහාසුවූවත

යන දෙපොතෙහි වදුළ වතාවත්. -ශික්ෂා, -ශීල=ඇවැත් දෙසිම් පමණින් පිරිසිදු වීය හැකි ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදශීලය (වි 1. 47[3-1]. බගැ 197[22]).

ආජීවපාරිසුද්ධිසීල-අභික්ඛණභාවය (පඤ්චි 42[28]).

ආඤ්ඤාත=කල්පනාව; චෙතනාව. -සංඤ්ඤා=කල්පනා කුරණ සංඥාව.

ආඤ්ඤාතාවින්ද්‍රිය=ඇතුලත්.

ආඩ=1 අමු; නොපැසුනු. 2. නොපැසුනු ආහාරරසය. 3. මලවිමතිය. 4. රොගය. -අජීර්ණ=ආහාර නොදිරවීමෙන් වන අජීර්ණ රොගය (යොග 1861). =අතීසාර=අතීසාරරොගභෙදයක් (යොග 1418). -ආශය=බඩෙහි අමුඅහර තිබෙන බොක්ක. -ඌසථ=ආමාශයයෙහි පිහිටි. -ගණ්ඩ=1. පිළිගඳ. 2. මස්මාලු. 3. කෙලෙස්. -ජ්වර=නොපැසවූ උණ (යොග 1190). -දෝෂ=ආහාර නොපැසවීම නමැති දෝෂය. -රූජා(දූ), -ශූල=ආමයෙන් ඇති වන බඩ කැක්කුම. -වාත=වාතරොගයක්.

ආමක=අමු; නොපැසුනු. -කාකණ්ඩන=අමුරන් (සර 211[35]). -ශ්මශාන(ජාස 63[25]), -සුසාන=අමුසොහොන.

ආමන්ත්‍රණ = කැදවීම. -විභක්තිය=ආමන්ත්‍රණාර්ථය පැවසීමට නාමයන් කෙරෙන් යෙදෙන විභක්තිය. [(මිලි 379[39]).

ආමය=1. රොගය. 2. ආමක; නොපැසුනු

ආමශී(න)=භක්ෂී කිරීම; අත ගැම.

ආමර්ෂී=1. අමර්ෂය; කොපය; 2. අමර්ෂය ඇති (සර 277[9]). [කක් (බෝගැ 62[17]).

ආමලක=1. නෙල්ලි. 2. වංඇපල. 3. මැණි

ආමලකී=1. නෙල්ලි. -ආදිඝණ=ඖෂධඝණයක් (යොග 376). -ඵූත=නෙල්ලිගෙඩි වැනි ඵූත (සද්ධ 339[27]).

ආමසන=ආමර්ශනය.

ආමසිතබ්බ=ආමර්ශනය කට යුතු.

ආමා(නි)=1. ආමර්ශනය කොට; උදෙසා; 2. ප්‍රතික්ෂෙප කොට? ("සඟුන් හමුවූ ආමා කරණ විවාදයක් ඇත"-ශිසං I. 44[31]).

ආමාණ=ආමර්ශනය කටහැකි (කඛ්ඛං 49[14]).

ආමිස=1. පරිභොග කට යුතු දෙය. 2. පඤ්චකාමවස්තු. 3. සිවුපසය. 4. මාංස. 5. ඇම. 6. අල්ලස. -අඛ්‍යාඝය=සිවුපසය ලබන අදහස. -ගරුක=ආමිසය ම ගරු කොට වසන; සිවුපසයට ම හිඳුල්. -දාන, -පූජා=සිවුපසය පිදීම. -පටිසන්ථාර=සිවුපසයෙන් සත්කාර කිරීම (ධස 144[20]). -ඝනිඛි=පසු දවස්හි ප්‍රයෝජනය සඳහා ආහාර තැන්පත් කර තැබීම.

ආමුක්ත=1. බැඳි. 2. පැලඳි. -ඤඤසූත්‍ර=බැඳි පුනාපුල ඇති (බප්‍ර 258[12])

ආමුඛ=ආරම්භය; ප්‍රස්තාවනාව.

ආමුෂ්මික=පරලෝකී වූ.

ආමූලාග්‍ර=මුල සිට අග තෙක් (ජා 93[7-31]).

ආමෘෂ්ට=ආමර්ශනය කළ.

ආමෙණ්ඩික=ආමේඩිතය (බගැ 30[9]).

ආමෝද=1. සුවඳ (වෙස 307). 2. සතුට.

ආමෝදිත=1. සතුටු කළ. 2. සුවඳ කැවූ.

ආම්නාය=1. ආගමය. 2. අභ්‍යාසය. 3. අන්වය; වංශය. 4. ගුරුපරපුරින් එන සදුපදෙසය (පඤ්චි 27[15]).

ආම්පන්න=ආඩපන්න.

ආම්පල්?=ඇඹුල්රසැති ගෙඩි (වෙව).

ආම්බ (සද්ධ 443[26]) ='ආමු' ශුයු.

ආම්‍රාක?='අම්‍රක' බ. (සලි 2. 896[32]).

ආම්‍ර=අඹ -උද්‍යාන=අඹ උයන. -ඵල=අඹ ගෙඩි. -ශාල=අඹරුක (සර 98[24]).

ආමෙඩිත=කිවක් නැවත කීම. -වචන=පුන රුකතවචනය (වි 4. 29.[1-6]).

ආම්ලපල=කිරලගෙඩි (වන 81).

ආම්ලඵල=කාමරංගා (වන 81).

ආය=1. අභිවෘද්ධිය. 2. උපදින දෙය; ආදායම. 4. උත්පත්තිකාරණය (වි 5.273[2-3]). 4. ජන්ම පතුගෙහි 11 වැනි සථානය. -කොසල්ල, -කෞශල්‍ය=අභිවෘද්ධියෙහි දක්ෂ බව; අකුශලයන්ගේ අනුත්පත්තිප්‍රහාණයෙහි ද කුශලයන්ගේ උත්පත්තිසථිතියෙහි ද පවත්නා නුවණ (වි 5. 19[2-28]). -මුඛ=ආදායම් උපදින මාර්ග. -ෝමාර=ආදායම් එන දෙරවු හෝ සථාන (බෝගැ 76[12]). -ව්‍යය=අයවැය. -ෝවිනාශ=අයවැය පරීක්ෂා කිරීම (බප්‍ර 954).

ආයත=දික්. -කෙළාස=බොහෝ කල් පවත්නා පිඩා හෝ එය ඇති (කාශී 4-23). -පණ්ඩි,

-පාර්ශ්වණී=පරිපූර්ණ දික් විළුම් ඇති (බප්‍ර 5[35]). -පුථුලලලාටයොභතා=දික් පළල් නලල්හි ශොභා ඇතිබව (බප්‍ර 13[25]. බුත් 244[15]). -භමුභතා= දික්බැමඇතිබව. -රූවිරභණණතා= දික්මනාකන්ඇතිබව. -ලෙඛතා=අත්ලෙහි දික් රෙඛා ඇතිබව -වදනතා= මදක් දික් මුහුණ ඇතිබව. -විසාලනෙත්තතා= දික්පළල්ඇස්ඇතිබව (බප්‍ර 13[32]. බුත් 244[9]).

ආයතන=1. සසර දික් කිරීමට ඉවහල් වන චකඛු, සොත, ඝාණ, ජිව්හා, කාය, මන, රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, පොඨබ්බ, ධම්ම යන දෙලොස. 2 නිවාසස්ථානය. 3. උත්පත්ති ස්ථානය; ආකරය. 4. සභාව; රැස් වන තැන. 5. කාරණය; හෙතුව (වි 5. 281). 6. 'අවි ආයතන' බ. -දෙශනා= චක්ඛුරාදිඅායතන යන් පිළිබඳ දෙශනාව. -ලොක=විනාශ වන චක්ඛුරාදි ආයතන (විමු 7[8]). -සළි=ආයතන පිළිබඳ සිය්ල්ල (බප්‍ර 303[18]).

ආයතෑන්='අට ආයතන' බ. (පූ 2. 740[24]).

ආයනි=1. මතු කාලය (වි 5. 259[2-17]). 2. ආයාමය. -කාලෙ=අනාගත කාලය (සළි 1. 1010[17]). -ඵලපඤ්චක = වතීමානජාතියට අයත් හෙතුන් නිසා අනාගතජාතියෙහි වන විඤ්ඤාන, නාමරූප, ෂඩායතන, ස්පර්ශ, වෙදනා යන ඵල පස. -භව=අනාගත උත්පත්තිය. -වාසනා=අනාගතය පිණිස වූ පුරුදු කිරීම (උපා 150[19]). -විපාක=අායතිඵල. -සංවර=මත්තෙහි සංවරය හෝ නික්මීම.

ආයතන=අයිනි; ඔටත්.

ආයස=යකඩින් කළ.

ආයා†=1. කුලකාන්තාවන්ගේ මෙහෙකාරිය. 2. ලදරුවන් රැක බලාගන්නා සත්‍රී; කිරිමව [නමැති පූජාව (පූ 2. 15[27]).

ආයාචන=ඉල්ලීම (පඤ්චි 64[13]). -පූජා=ඉල්ලීම

ආයාචිත=යාචිඤ්ඤ කරණ ලද.

ආයාත=පැමිණි (බප්‍ර 258[1]).

ආයාම=දිග (උපා 230[10]).

ආයාස=1. පරිශ්‍රමය; වෙහෙස. 2. අධිකොන් සාහස. 3. අමාරුව (ජා 487[28]). -භක්ති=ලෙඛ (රාජා 56[2]). [අා' යක අරුත්හි.

ආයි=1. අාදි (වි 4. 254[1-9]), 2. (නි) 'නැවත;

ආයිත්තම්†=වස්ත්‍රාභරණ; අසීති දේ.

ආයිමන්(නි) †=නැවතත්.

ආයු=අායුෂ. -අනුරූ=ජීවිතය පවත්නා කාල සීමාව (වි 2. 1051[3-36]). -කප, -කල්ප=ඒ ඒ කාලයෙහි මිනිසුන්ට අයත් පරමායුෂ (ඛජ 84[29]). -ප්‍රවෙණී=අායුඃපරම්පරාව (මිලි 144[10]). -බල=බොහෝ කල් ජීවත් වීමේ ශක්තිය. -වේද= ආයුර්වේදය (ඡෝ 10). -සංඛාර= නාමරූපධර්මයන් සකස් කරණ ජීවිතෙන්ද්‍රියය. -°වොස්සජ්ජන= අායුසඛ්‍යාරය අත්හැරීම; ජීවිතය දිඬිකාලයක් පැවැත්වීමට හෙතු වන ඵලසමාපත්තීන්ට නො සමවැදීම (ඛජ 221[22]). -සංවත්තනිකා= අායුෂ පිණිස පවතින; අායු වැඩීමට හෙතු වන (මිලි 199[1]).

ආයුඃ=අායුස්. -කල්ප= අායුකල්පය. -ක්ෂය= අායුෂ ගෙවීම. -°මරණ= අායුෂ ගෙවීමෙන් වන මරණය (බප්‍ර 157[21]. වි 6. 26[2-19]). -ප්‍රබන්ධ=අායුෂ නො කැඩී බැඳී පැවැත්ම; ජීවිතෙන්ද්‍රියපරම්පරාව. -ශෙෂ=අායුෂයාගේ ඉතිරි කොටස. -ශ්‍රී=අායුෂ' නමැති සම්පත. -සංස්කාර=අායුස්සඛ්‍යාරය.

ආයුෂ්ක(-ක)= 1. මෙහෙයුම්. 2. මදක් යෙදූ. 3. අධ්‍යක්ෂ. 4. දක්ෂ.

ආයුද=අායුධය.

ආයුධ=පහර දීමට අවශ්‍ය කඩු අාදිය. -කාල= අවිඵල. -ගිල=='අවිසිප්' බ. -ශ්‍රම='අවි සරඹ' බ. -සන්නහදධ=අායුධයෙන් සැරසුනු; අවි ගත්. -ඝර=(ම)= අායුධාගාරය (සළි 1. 689[3]. සද්ධ 515[31]). -හස්ත=අවි ගත් අත් ඇති.

ආයුර්=අායුස්. -ආරොග්‍යසම්පන්= අායුෂ හා අාරෝග්‍යය ද යන සම්පත්. -දශ=කෙනෙකු ජීවත් වන කාලප්‍රමාණය දනගැණීමට ඉවහල් වන ජ්‍යොතිශීඝණිතක්‍රමය. -වෙද=අායුෂ විඳීමට හෙතු වන ශාස්ත්‍රය; වෛද්‍යශාස්ත්‍රය. -°තන්ත්‍ර (දඟම් 344[1]), -°මන්ත්‍ර (බුත් 256[11])=වෛද්‍යශාස්ත්‍රය.

ආයුෂ්=අායුස්. -කල්ප=අායුකල්පය. -මත්=දීර්ඝායුෂ ඇති; භික්ෂූන් අනර වැඩිහිටියන්ට හා සමානයන්ට ගෞරව සදහා යෙදෙන ප්‍රිය වචනයක්.

ආයුෂ=ජීවත් වන කාලය (බප්‍ර 21[3]),

ආයුෂ්‍ය=ආයුෂ ඇති කරණ; පථ්‍ය.

ආයුෂ (ස්)= 1. ආයුෂ (යොග 8). 2. ආයුෂට හිත දෙය; ගිතෙල් (බෝකැ 749).

ආයූහනා= රැස් කිරීම; පිඬු කිරීම. -කෘත්‍ය= ආයූහනය නමැති කෘත්‍යය.

ආයූහිත=රැස් කරණලද(සර 471[32]) 2. ධාන්‍යාදිය රැස් කළ අග (මිලි 206[12]).

ආර්ය (නි)=නැවත (ජාගැ 223[3]. බුත් 108[19]. කාගෙ 10-86).

ආර්යොග=1. නැවත නැවත යෙදීම. 2. විශ්‍රී කිරීම. 3. ආර්යොගපථ්‍ය (ස පං 529[4]. 663[5]). -පථ්‍ය=ආර්යොගාවරණ එල්ලී හෝ අකවටු අවුල්වීම හෝ හිඳිනු සඳහා වස්ත්‍රාදියෙන් කළ පථ්‍ය (වෘත්ති 69[25]. රූප 176[22]). ("එලී සිටින පුවරුකඹ" විභා 1. 287[1-19]).

ආර්යොජන=යෙදීම.

ආර්යොධන=1. යුද්ධය. 2. යුද්ධභූමිය.

ආර= 1. ආකරය (බප්‍ර 313[17]). 2. ආකාරය (බගැ 9[23] ඈ). 3. ශස්ත්‍රකර්ම සඳහා යෙදෙන 'ආරාමුඩ' නම් ශස්ත්‍රය (යොග 4189). 4. කෙත. 5. නිගර (රෑ 645). 6. ඇල; ඟඟ (මයූ 32-ආර + ඇලී). 7. ඉදිකටුව. 8. වෙඟඟ (ආර ලා-ජා 690[14]=වෙඟං ජනෙක්ඨා-ජා අක 3. 262[26]). 9†=අසර; මාණ්ඩ්‍ය. 10†=ජන්මය හෝ පරම්පරාව (-ආරයට යනවා). -අග්‍ර= ඉදිකටු අග (=තුඹ). (වි 3. 35[2-26]) -පථ= ඉදිකටුපෙර (කඛා 76[28]).

ආර(බා)†=ඈරීමෙහි; සැලුල වීමෙහි. අක. ආරා, ආරත්; ඈරි, ඈරූ.

ආරක්ෂක=ආරක්ෂා කරණ.

ආරක්ෂණ=රැකීම.

ආරක්ෂා= රැකීම; රැකවල. -කාර, -කාරී= ආරක්ෂා කරණ. -දුඃඛ=රැකීම මුල් කොට වන දුක (වි 1. 293[1-36]). -ශක්ති=ආරක්ෂාව සඳහා වූ සැරයවිය (ජාස 158[27]).

ආරක්ෂිත=ආරක්ෂා කළ.

ආරච්චි=1. ගම්මුලාදැනියෙක්. 2. යුද්ධභූමිදවේ මුලාදැනියෙක් (රාජා 60[14]). -වෂම්†=ආරච්චිගේ රාජකාර්‍යයාව අයත් ප්‍රදේශය.

ආරච්චිල=ආරච්චි (රාජා 541[3]).

ආරංභ= 1. සෙවීම; තොරතුරු ඇසීම (ජා 615[29]), 2. තොරතුරු.

ආරඤ්ඤක=‘ආරණ්‍යක' බ. -අඞ්ඛ=ආරණ්‍යකාඞ්ඛාය.

ආරණ්‍ය=වනය. -ක= ආරණ්‍යයෙහි වසන හෝ වූ. -°අඞ්ඛ=ග්‍රාමඝන්හි වාසය° නොකොට වනගතසෙනාසනයන්හි විසීම නමැති ධුතාඞ්ගය (වි 1. 264[1-8]) -වාසි= වනයෙහි වසන.

ආරබ්භ†=භාරය;පොරොන්දුව.'ආර'-වංශ්ලි.

ආරබ්ධ=ආරම්භ කළ; පටන් ගත්. -විදර්ශීක= විදර්ශනාභාවනාව පටන් ගත් (බප්‍ර 98[24]).

ආරමණ=අවුත් සිත් ඇලවීම (බප්‍ර 236[21]).

ආරමන්දි-මිගස (දෙව).

ආරම්භ=පටන් ගැනීම(බප්‍ර 235[29]).-ක=පටන් ගන්නා. -ධාතු=ප්‍රථමාරබ්ධ වීර්‍යය. -වස්තු= වීර්‍යාරම්භයට හෙතු වන කරුණු (බුත් 28[19]. විසතර-බුගැ)

ආරම්භාශමාණ= ආරම්භය වැනි (දහම් 371).

ආරම්මණ=අරමුණ; ඉඳුරියන්ට ගොචර වන දෙය. -ඒඛිඤ්ඤායතනූපපත්තන= අරමුණ අංපාත ගත වන වේලෙහි සූක්ෂ්ම නුපන් නමුත් එය අයෝනිසොමනසිකාරයෙන් දැඩි ව ගත් හෙයින් පසු ව උපදනා කෙලය (වි 8. 206[1-4]). -අධිපති= චිත්ත චෛතසිකයන්ට අධිපති වන අරමුණ. -උපනිජ්ඣාන= (ණ + උ=ණු) පඨවිකසිණාදි අරමුණු චින්තනය කිරීම. -උපනිස්සය=චිත්ත චෛතසිකයන්ගේ ඉපදීමට බලවත් කරුණ වන අරමුණ. -පච්චය= චිත්ත චෛතසිකයන් ඉපදීමට උපකාර වන අරමුණ. -පටිසඞ්ඛා= අරමුණු නුවණින් සැලකීම. -වවත්ථාපන= මේ මෙනම් අරමුණය හෙවත් කසිණය යනාදි වශයෙන් අරමුණ පමණක් නිරණය කිරීම (සර 52[16]). -සඞ්කන්ති= සියලු කසිණයන්හි එක ම ඛ්‍යාකාරයට සමවැදීම (සර 51[27]).

ආරලිය†=එනම් මල්ගස් වෙසෙස.

ආර(රා)ව=නාදය (ජාන 226[16]).

ආරක්ඛා†=ආරක්ෂාව.

ආරාදනා=ආරාධනාව (කාගෙ 1-22. ගුත් 12).

ආරාද් (ඍ. නි)= දුරසම්පාඨීයන්හි. -ගත= දුරට ගිය; ඈත් වූ (බප්‍ර 29[25]). -වූපනති= දුර වූ හෝ සමීප වූ පැවැත්ම (කාගී 4-16).

ආරබ්භක=ආරංඛනා කරණ.

ආරබ්භනා= 1. නිමන්තුණය. 2. සතුටු කර ගැණීම. 3. ඉල්ලීම (බප 88[37]). [278[32]).

ආරබ්භනීය, ආරබ්භ්‍ය= ආරංඛනා කටයුතු (බප

ආරබ්භිත=ආරංඛනා කරණලද (කඞ්ඛා 26).

ආරම= 1. සිත අැලවීම. 2. සිත අලවන නැන; උයන. 3. භික්ෂූන් වසන තැන. -උපචාර=ආරාමසමීපය; ආරාමයේ ප්‍රාකාරාදියෙන් හෝ ප්‍රාකාරාදියට ගොඟය ස්ථානයෙන් අැතුළත නොහොත් ආරාමයෙහි කෙලවර පිහිටි ගෙයි සිට ශක්තිමත් මධ්‍යම පුරුෂයෙකුගේ ගල්ගැසුම් දෙකක් අැතුළත (සපා 842[26]). -ඥානිත්‍රාදිභා= ප්‍රාකාරාදියෙන් පරික්ෂේප නොකළ, ගවයන් ලඟිනා ආරාමභූමිය (සපා 815[3]). -දූෂක= අරම දූෂණය කරණ. -°නිරක= ආරාමදූෂකයන් දුක් විඳින නිරය (මනි 63[7]). -පාල=ආරාමය රකින්නා. -වාසතු= ආරාමයන් කිරීමට ගොඟය ස්ථානය.

ආරාමික=ආරාමයෙහි මෙහෙ කරණ.

ආරාලික=අරක්කැමියා.

ආරාවුල්=විසඳුම. [(බුත් 222[34]).

ආරිය=ආර්‍යයා; ප්‍රාණඝාතාදිය නො කරන්නා

ආරූ (උඩරට)†=බල අඩු.

ආරූක්කු (Arch)=අර්ධකවයක් සේ උණලී ආදියෙන් සාදන සැරසිල්ල.

ආරූනුල්=මැණික්වෙසෙසක්.

ආරූපය='ආරූපය' බ.

ආරූඪ=නැගුනු.

ආරූප්‍ය=1. අරූපය. 2. රූපයක් නැති බඹලොව. -චිත්තය=අරූපාවචරධ්‍යානාදි චිත්ත.

ආරෝගය=ආරොග්‍යය (යොග 127).

ආරෝග්‍ය=රෝග නැති බව. -තා=රෝග නැති බව (සලී 1. 127[20]. 313[20]). -බල= අරොගත්වය (වෘත්ති 69[4]). -මද=ආරෝග්‍යය නිසා වන මත හෝ දර්පය (බප 168[23]). -ශාලා= ලෙඩුන්ට පිළියම් කරණ තැන; ඉස්පිරිතාලය. -සම්පත්ති= ආරොග්‍යය නමැති සම්පත (බප 328[3]).

ආරෝචන(නා)=සැළ කිරීම; දැන්වීම.

ආරෝප (-ණ)=නැංවීම; තැබීම (කාශි 1-97).

ආරෝපිත=නැංවූ.

ආරෝහ=1. නැඟීම (පැර 76). 2. උස; දිග. 3. උතුම් කතුන්ගේ නිතම්බය (කාශි 4-14). -ක=නඟින්නා; හස්ත්‍යාරූඪයින් පිට යන්නා. -ණ=නැඟීම. -පරිණාහ= උසමඟත (දර 13[31]). -°සම්පන්=සුදුසු උසමඟත නමැති සම්පත්තිය (බප 219[25]).

ආර්ජීව=සෘජුභාවය. [(බප 72[22]).

ආර්ත= පීඩිත; දුඃඛිත. -ස්වර= බැගෑපත්බව

ආර්තව=1. ඍතුවෙහි වූ. 2. ඔසප්ලේ.

ආර්පිත=අර්පිය හෝ ඛනය පිළිබඳ.

ආර්ද්‍ර=තෙත්; දියසහිත. -කර=තෙත් කරණ.

ආර්‍ය=1. බුදුරජ (වි 6. 18[1-1]). 2. සෝවාන් ආදි මාර්ගඵලයන්ට පැමිණි උතුමෝ. 3. බෞද්ධයා. 4. ස්වාමියා (සද්ධ 153[23]). 5. ගුරුවරයා. 6. මිත්‍රයා. 7. පූජ්‍යයා. 8. මනුෂ්‍යවර්ගයක් (දඹදිව වසන ඖතිහාසිකයින් ද, පර්සි, සිංහල, ඉංග්‍රීසි, ජර්මන්, ප්‍රංශ ආදි ජාතීන් ද ආර්‍යවර්ගයට අයත් වෙති). -අෂ්ටාඞ්ගිකමාර්ග=බුද්ධාදිආර්‍යයන්ට අයත් වූ සම්‍යක්දෘෂ්ටි, °සඞ්කල්ප, °වචන, °කර්මාන්ත, °ආජීව, °ව්‍යායාම, °සමෘති, °සමාධි යන අඞ්ග අටක් ඇති මාර්ගය. -ආවර්ජන= ආර්‍යයන් දඹදිවට පැමිණ පළමු කොට විසූ උතුරු දකුණු දෙදිගින් හිමාලය වින්ධ්‍ය යන කඳුවැටි දෙක ද පෙර අපර දෙදිගින් මුහුදු ද හිමි කොට ඇති ප්‍රදේශය. -ඊර්‍යාපථ=ආර්‍යයන්ගේ ඉරියව්ව; බ්‍රහ්මචර්‍යාරූඪයන්ගෙන් යුක්ත ව විසීම (ජා 559[33]). -උපවාද=ආර්‍යයන්ට වෛදනා කිරීම හෝ ආක්‍රොශ පරිභව කිරීම (වි 4. 349[2-26]. උපා 33[24]). -ඍද්ධි= ඉෂ්ටානිෂ්ට ආලම්බනයන් කෙරෙහි රහතුන්ගේ ඇති මධ්‍යස්ථභාවය (විමු 28[23]. සර 591[1]). -කර=ආර්‍යයන් කරණ. -ක්ෂුස්=ආර්‍යභාවය නමැති ඥාණ (පු 2. 530[10]). -ගමන= ආර්‍යමාර්ගය (වි 2. 731[2-3]). -ජන=බෞද්ධජනයා (බප 245[5]). -ජාති= ආර්‍යශීලය (වි 6. 61[1-31]). -ඥාන= මාර්ගඥානය (විමු 87[12]). -තූෂ්ණීම්භාව= මිත්‍යාධ්‍යානය හෝ මූලකර්මස්ථානය මෙනෙහි කිරීම (පතැ 253[2]). -ධන=ආර්‍යයන්ගේ ධන වූ ශ්‍රද්ධා, ශීල, හ්‍රී, අපත්‍රප්‍ය, බහුශ්‍රැතත්ව, ත්‍යාග, ප්‍රඥ යන කරුණු අට (බුත් 28[11]). -ධර්ම=1. ආර්‍යයන්ගේ ධර්ම වූ ශ්‍රද්ධා, හ්‍රී, අපත්‍රප්‍ය, බහුශ්‍රැතත්ව, ආරබ්ධවීර්‍ය්‍ය, සමෘති, ප්‍රඥ යන ධර්ම සය

(බුත් 28[11]). 2. බ්‍යාකරණ විදග්ධනාදිය (ජාසා 1[25]). 3. මාගධ්‍ය භාෂාව (බුප 181[27]. 324[18]). -පුද්ගල= මාගධ්‍ය ලෝකය. -භාවනා=උතුම් වූ වැඩීම; මාගධ්‍ය ප්‍රතිවේධය (වි 8. 212[2-3]). -භූමි=සෝවාන් ආදි මාගධ්‍ය ඵල. -මාගධී= ආර්‍ය අෂ්ටාඞ්ගික මාර්ගය. -°ඥාන=සෝවාන් ආදි මාර්ගචිත්තයන්හි ඥානය ප්‍රභව. -°සත්‍ය=ආර්‍ය වූ මාර්ග නමැති සත්‍යය. -°ඵල=ආර්‍ය මාර්ග නමැති අඛ්‍ය ව (වි 7. 234[26]). -වංශ=බුඩාදි ආර්‍යයන්ගේ ආචාර වූ විවර පිණ්ඩපාත සෙනාසනයන් ලද පමණින් සතුටු වීම හා භාවනාවෙහි ඇලී විසීම ද යන කරුණු සතර (බුත් 27[34]). -°ඛ්‍යා=ආර්‍ය වංශදෙශනාව (වි 7. 273[33]). -°ඛ්‍යාදේශනා=ආර්‍ය වංශඛ්‍යාත ධර්මයන් දෙසීම (සද්ධ 404[21]). -°ප්‍රතිපන්න, -ප්‍රතිපද=ඔථාලාභසන්තොසඤ්ඤා භාවනාරාමතාව (ජාගැ 215[3]). -වධ=ආර්‍යයන්ව කරණ හිංසා (බප 248[15]). -වාස=ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ විසීම් දහය (බුත් 28[30]). -විනය=බුද්ධශාසනය. -විහාර=ඵලසමාපත්ති (බෝගැ 87[7]). -විධි=ආර්‍යයන් කිය මාගධ්‍ය භෝ ක්‍රියා කළ ක්‍රමය (මිලි 153[31]). -වෘත්ති=ආර්‍යයන්ගේ පැවැත්ම. -°සමාචාර=ආර්‍ය වෘත්තිය වැනි හැසිරීම (උපා 198[16]). -ශීල=ආර්‍යයන්ව අයත් ශීලය. -ශ්‍රාවක=මාගධ්‍ය ප්‍රජාපන බුද්ධ ශ්‍රාවකයා (බප 174[30]). -සඞ්ඝ=මාගධ්‍ය ලෝක සඞ්ඝයා. -සත්‍ය=බුද්ධාදි ආර්‍යයන් විසින් ප්‍රතිවේධ කළ සත්‍ය වූ දුඃඛාදිය (විසුද්ධි-වි 6. 56). -සම්භාෂා=ආර්‍යයන්ගේ වාදය විවාදය නොවන්නා සේය.

ආර්‍යා=උත්තමස්ත්‍රී. -ගීති= පාලි සංස්කෘත මිශ්‍ර ඡන්දශාස්ත්‍රයෙහි දක්වූ වෘත්තයක්.

ආල=1. ආලය. 2. ආකරය (කෝ 253). 3. ගෘහය (රෑ 181). 4. විපෙරි (වෛ). 5. හිරියල් (වෛ).

ආලංඝා=1. කැවිලි වෙසෙසක් (ගුණ 41. වදන් 47). 2. වැල්පාතියක්.

ආල(ළ)ක=ඒ ඇදෙ අරිණ අළුව (මිලි 531[16]).

ආලග්න=ඇලුනු (සලී 1. 136[3]).

ආලඞ්කාරික=අලඞ්කාර දන්නා.

ආලඤ්ජිත=1. දුටු. 2. මදක් දක්නාලද.

ආලඤ්ජ්‍ය=මදක් දක්න හැකි.

ආලත්ති= 1. පෙරහැරවල ගරු කටයුත්තන් ඉදිරියෙහි ආඥාවිදෙ කරමින් වැනූ නෙල් පහන්, කඳදිය, කසාවන්අහරපිඬු යන ද්‍රව්‍ය (TL. 246). 2. රජු යන විට දෙපස සිටි කතුන් කියන ආඥාවිදෙ. 3. පූජාව. 4. මෙහෙය; ආගන්තුකසත්කාරය. 5. රජුගේ උපස්ථායකයා (සං සිං කෝ). -අම්මා=1. ආලත්ති බෑම කරණ ස්ත්‍රිහු (G). 2. රජු යනවිට ආවඩන ස්ත්‍රිහු (සංසිංකෝ). -බාන=ඇතු යනවිට ඉදිරිපස සිට පහන් ආදිය වනමින් ආඥාවිදෙ කරන්නා (ජා 475[21]). -බෑම= දෙවාලයවාරයෙහි ස්ත්‍රීන් සිට ගෙණ තෙල්පහන් වනමින් 'අයු බෝ වේවා' යි කියමින් කරණ පූජාව (G). -මණ්ඩප= රජුන්ට ආලත්ති බාන ශාලාව (සිංසාලි 66[9]). -වර= රජුගේ උපස්ථායකයා (සංසිංකෝ). [විනකතිය.

ආලපන=ආමන්ත්‍රණය. -විභක්ති=ආමන්ත්‍රණ

ආලම්බ=එල්බීම. -ධා=එල්බෙන.

ආලම්බන=ආරම්මණය; එල්බෙන දෙය. -අධිපති= 'ආරම්මණාධිපති' බ. -ආසේවාද= ආලම්බනයෙහි රස විඳීම. -උපනිශ්‍රය= 'ආරම්මණූපනිස්සය' බ. -උපනිධ්‍යාන= 'ආරම්මණූපනිජ්ඣාන' බ. -ඝන=ඝනයක් හෙවත් එකක් සේ සැලකෙන ආලම්බන සන්තතිය. -චතුෂඛ=පරිත්තපරිත්තාරම්මණ, පරිත්තඅපමාණා°, අප්පමාණපරිත්තා°, අප්පමාණඅප්පමාණා° යන ආරම්මණයන් සතර දෙනාගේ රාශිය (අභිධ 294). -ප්‍රත්‍යය= 'ආරම්මණපච්චය' බ. (වි 6. 151[1-10]). -ඵලක= සක්මණෙහි කෙළවර එල්ලී සිටීමට යෙදූ පුවරුව (පූ 2. 22[15]). -සඞ්ක්‍රමණ=ආරම්මණ සඞ්කමණය (වි 4. 180[1-13]).

ආලම්බනික=ආලම්බන ඇති.

ආලම්බනීය, ආලම්බ්‍ය=එල්බිය යුතු.

ආලය= 1. ගෘහය; මන්දිරය (තිසර 85). 2. සෙනහස; ආශාව. -අභිනිවේශ= රාගවශයෙන් දැඩි කොට ගැනීම (වි 8. 234[1-33]).

ආලවකගර්ජිත=අපරශෛලී නම් වෛතුල්‍ය නිකායට අයත් බම්ඉන්නයක් (නිකා 9[11]).

ආලවට්ටම්(ළ)=පෙරහැරවල ගෙණයන, රෙදි සුවඳගොටනල්පත්ආදිගෙයන් කළ, වටාපත (සර 345[25]). ['ආලවන්නි' ඉහු

ආලවන්ති=(ස්තූ 167[7], 187[4], ථූප 81[7], 122[1]-

ආලවන්නි= තුඹසිහාණඩයක්; විණාවිශෙෂයක්? (සර 142[19]. දඹ 5[30]. සඬ 133[35]. 418[30]. රිදී). [සදහා කළ නෝනැන්න.

ආලවාල=ගස්වැල් ආදිය අවට දිය නවතිනු

ආලඹිය=අලසබව. -අනුයොග=අලසබවෙහි නැවත නැවත යෙදීම (උපා 157[34]).

ආලස්‍ය= 1. අලසභාවය. 2. අලසක නම් විසූවිකාරොගය (අමා 1. 154[12]. 2. 103[25]).

ආලාන=අැතුන් බඳින වැඹ.

ආලාප=1. කථාව. 2. විලාපය (විමු 53[14]).

ආලි=1 කෙත්හි නියර. 2. මිමැස්සා. 3. පෙළ; සන්තතිය. -බණ්ඩන= නියර; වැටිය (ජාත 294[39]).

ආලිඛන=වැලඳ ගැණීම.

ආලිඟ=පිල; ඉස්තෝප්පුව.

ආලිඳක=ආලෙප කරණලද.

ආලිප්පලවනි=පුරාණ වස්ත්‍රවගීයක්(දඹ 318).

ආලිම්පන=ගෑම; තැවරීම.

ආලිස්සම්(<ආලස්‍යම්-ද්‍ර)=1. ආලස්‍යය; කම්මැළිබව. 2. කම්මැළි (සර 249[33]). 3. අගෞරව; පහත් (ජා 496[18]. දජා 334[18]. සලී 1. 268[12]. 398[14]). 4. අගෞරව සහිත (ජා640[4,6].) 5.උපෙක්ෂක; මුඛ්‍යස්ථ(ජා508[8]). 6. ආඩම්බරසහිත (ජා 425[23]). 7† = විහිළු තහඩ්.

ආලු=අල.

ආලුළිත=1. අවුල් කළ. 2. කැලඹුනු.

ආලෙස්සම්=1. ආලිස්සම. 2. නොසැලකිල්ල (සලී 1. 392[4]). 3. කම්මැළි (සලී 1. 114[24]. 861[15]). [(සස 17).-රූප=සිතියම්රුව.

ආලෙඛ්‍ය=සිතියම.-පට්ට=සිතියම් කළ වස්ත්‍රය

ආලෙප(-න)=ගෑම.-බෙහෙත්=ගානාබෙහෙත්.

ආලේවරණ= ආලෙඛ්‍යකරණය; චිත්‍රකර්මය (රූ 393)

ආලෝක= 1. දැකීම. 2. එළිය. -කසිණ, -කිඹුණු=භාවනා කිරීම සඳහා සංදෘශ්‍යලබන ආලෝකමණ්ඩලය (වි 1. 618[3-1]). -ස්ථාන=එළිය ඇති තැන. -ස්ථරණ= ආලෝකය පැතිරවීම (බප්‍ර 104[30]).

ආලෝකන=ඉදිරිපස බැලීම (අමා 2.132[24]).

ආලෝකිත=1. ඉදිරිපස බැලීම. 2.බලනලද.

ආලෝකපිතක= දර්ශනයට ඉවහල් වන නෙතෙහි පිහිටි පිත.

ආලෝචන=1.දැකීම; බැලීම. 2. පරීක්ෂා කිරීම.

ආලෝචිත=1. බැලූ. 2. පරීක්ෂා කළ.

ආලෝඩන=කැලඹීම.

ආලෝප= 1. අඟරපිඬ. 2. ගම් පැහැරීම; කොල්ලකෑම (ජාස 424[13]).

ආලෝපන=කොල්ල කෑම; උදුරා ගැණීම.

ආලෝහල=කලබලය; විගවුල (සලී 1. 90[15]).

ආලෝළන=1. කලබල (ජා 21[21]). 2. කැලඹීම (ජාස 540[5]).

ආලෝළිත=කලඹනලද.

ආව(ක්‍රිප)=ආහ (ගුත් 468 ඇති).

ආවජ්ජන= 'ආවජ්ජන' බ. -කිච්ච= ආවජ්ජන ක්‍රියාව; හමු වූ අරමුණ පිළිගැණීමට ඉඳුරන් යොමු කිරීම හෝ ඒ සම්බන්ධ ව චිත්තවෙත සිකයන් ඉපදීමට සැලැස්වීම (අභි 47[17]). -ඤාන= ආවජ්ජනචිත්තය ඇති වන සථාන; භවඔඝ-පඤ්චවිඤ්ඤාණඝන්ගේ අතර හා භවඔඝ-ජවනඝන්ගේ අතර ද ඝන සථාන දෙක (අභි 50[6]). -වසී= 1. ඛ්‍යානාඔඝයන් කෙරෙහි සිත නිරතුරු ව පවත්වන්නට සමර්ථ. 2. එබදු සමර්ථභාවය(වි 8. 272[1-19])

ආවට්ටගබ්භා= අනවතපතවිල පැදකුණු කර ගලාබස්නා නදිය (බුත් 48[2])

ආවට්ටන=ආවර්තනය (මිලි 375[37]).

ආ-වඩ(ඩා)=ආ වැඩීමෙහි; 'ආයු බෝ වේවං'ති කීමෙහි. අක. ආවඩා, ආවඩත්; ආවූවිඹු, ආවැඹු (සිඛ 77[14]. අමා 2. 150[18]. මපු 25).

ආවඩනමුරේ ගෑණු= රජු යන විට ආලත්ති බෑම කරණ ස්ත්‍රීහු (රිද්).

ආවත්= 1. ආයුෂ්මත් (වි 1. 41[2-9]. 181[1-17] ඇ). 2. ආපදාව (ශු සිං අ).

ආවේතේව†=සෙවය; මෙහෙය; වතාවත්.

ආවරණ=ඇවිරීම; වැසීම; වැළකීම.

ආවරණීය=ආවරණය කටයුතු.

ආවර-මෙහෙවර (සලී 2. 182[23]. 1. 200[34]), **-මෙවර** (කතිකා 17[28])= වැඩපල; කටයුතු මෙහෙය. 'ආවර' වංශ්ලි.

ආවජ්ජන=කල්පනාව; මෙනෙහි කිරීම; ගමු වූ අරමුණ පිළිගැණීමට ඉඩ සැලැස්වීම, **-උපෙක්ඛා**=ආවර්ජනාවෙහි මධ්‍යස්ථ වීම් වශ යෙන් පවත්නා මනොවාරාවජ්ජනවිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත චෙතනාව(වි 7. 314[34]). **-කෘත්‍ය**= ආවජ්ජනකිච්චය. **-වීථිභාව**=ධ්‍යානාඞ්ග එකක් එකක් අරමුණු කොට උපන් ආවජ්ජනයට අනතුරු ව ජවනයන් සතරපස්දෙනෙකුන් කෙරෙන් භවාඞ්ග සිත් කීපයකින් මත්තට නො ගොස් නැවත නැවත ධ්‍යානාඞ්ගයන් ආවජ්ජනය කරන්ට සමර්ථබව(අභිස 228[21]).

ආවජ්ජනා=ආවජ්ජනය.

ආවර්ජිත=ආවජ්ජනය කළ.

ආවතී=1. සුළිය. 2. පෙරළිම. 3. කරකැවීම. **-න්‍යාය**=දෙයකැවට ගත් ධර්මයන් සභාග විසභාගවශයෙන් ආවතීනය කරණ රීතිය (වි 4. 90[2-35]). **-භූමි**=වළවල් සහිත බිම.

ආවර්ජන= ඇදවීම; පෙරළීම (අමා 2. 32[19]). **-මාත්‍රා**=ඇදවාගැණීමට ඉවහල් වන මාත්‍රාව (අමා 2. 52[3]).

ආවර්තනී= ආවර්තනය කරණ (ජාස 128[4]). **-මාත්‍රා**=ආවර්තනමාත්‍රාව (අමා 1. 78[25])

ආවර්තනීය=1. ආවර්තනය කටයුතු. 2. ආවර්තන යට සමර්ථ. **-මාත්‍රා**=ආවර්තනමාත්‍රාව (අමා 1. 77[21]. 2. 51[13]).

ආවර්තිත=පෙරළනු; හැරවූ. [2. රැළි.

ආවලි(ලී)=1. වැල; පෙළ; සමූහය (හංසාවලී).

ආවලිත=රැළි නැංවූ (දහම් 51[16]).

ආවිඤ්ඤ (-ඤ)=අතිශයින් වුවමනා(සඟ 7[26]).

ආවාසථ=වාසස්ථානය; ගෙය (වි 1. 270[1-25]). **-අගාර**=වාසය කරණ ගෙය. **-පිණ්ඩ**=පින් කකා දෙන ආහාර; දෙරදන්.

ආවාසික= 1. අවසාවට යොග්‍ය. 2. ඒ ඒ අවසාවන්ට යොග්‍ය 'බාල, තරුණ' යනාදි නම් (වි. 2. 765[2-6]).

ආවහ=පමුණුවන; ගෙණදෙන (සුබ'වහ= සැප ගෙණදෙන.)

ආවහන=ගෙණ්ඒම; පැමිණවීම.

ආවාට=වළ (බගැ 149[13]).

ආවාපන=රෙදි විසන අළුව.

ආවාස=වාසස්ථානය. **-ආලය**= ආවාසයෙහි ඇල්ම (කඞ්ඛා 44[1]). **-කර්ම**=මහාසීමාවක් තුළ පිහිටි නොයෙක් ආවාසයන්හි එකවිට වෙන් වෙන් ව විනයකර්ම කිරීම වරද නැතැයි වැදූරට භික්ෂූන් විසින් කළ විනය විරුද්ධ කල්පනය (ම වං-සංඥපන xvii[3]. බප්‍ර 302[26]). **-පලිබෝධ**= ආවාසය නමැති නිරිහැරය; ආවාසයෙහි ඇල්ම (කඞ්ඛා 44[31]. **-මච්ඡරිය**, **-මාත්සර්‍ය**=ආවාසයෙහි මසුරු බව (අමා 2. 173[36]). **-සම්ප්‍රාය**= ආවාස නමැති සැපපහසුව; සැප වූ ආවාසය.

ආවාසික=ආවාසයෙහි වසන.

ආවාහ=අනුන්ගෙන් කාන්තාවන් භාර්‍යාභාවය ට ගෙණීම (බගැ 192[5]. ජගැ 105[4]).

ආවාහන=ගෙණදෙන; පමුණුවන.

ආවාහික= ආවාහ කරණ; භාර්‍යාභාවක ගෙණෙනු කැමැති (උපා 160[23]).

ආවි†=අයුෂ.

ආවිග්න=කම්පිත; කලකිරුණු.

ආවිජිත (බගැ 241[9])='ඇවිජී' ශුභ?

ආවිඤ්ඡනරජ්ජු=දෙරෙහි අගුල අදින ලනුව.

ආවිර්භාවන=ප්‍රකට වීම. **-ප්‍රාතිහාර්‍ය**= නොපෙණෙන දෙය දක්වීම වූ පෙළහර.

ආවිර්භාවන=ප්‍රකට කිරීම.

ආවිල=කැලඹුනු; කැලැත්.

ආවිෂ්-කරණ,(**-කාර**, **-ක්‍රියා**)=ප්‍රකට කිරීම.

ආවිෂ්ට= (යක්‍ෂාදීන්) ආවෙශ වූ; වැදුනු; පිවිසුනු.

ආවී (ආ + ඒ)=ආ සත්‍රි (වෙස 204).

ආවිෂ්කරණ=ආවිෂ්කරණය.

ආවිභාව=ආවිර්භාවය.

ආවුත=ආවෘත; වැසුනු (බගැ 33[3]).

ආවුධ=ආයුධ (අමා 2. 79[24]). [යන වචනය.

ආවුසොවාද= 'ආයුසෙ' (=ඇවැත්නි, ඔහි

ආවෘත=වැසුනු.

ආවෘති?=ආවෘතීය (කාශී 2-4) [කළ

ආවෘතක=1. පෙරළනු. 2. කරකැවුනු. 3. වට

ආවෘතනී= 1. කරකැවීම. 2. පෙරළීම. 3 නැවත නැවත පැවැත්ම හෝ යෙදී (පඤ්ච 40[14]). 4. විට; වාරය(පඤ්ච 138[1]

5. කාව්‍යාලඞ්කාරයක් (කාශී 2-116). 6. විශමනෙති එක් රටාවක් සම්පූර්ණ කිරීමට අවශ්‍ය තුල්‍යඞ්කතිය. [3. කැලඹීම.

ආවෙශ=1. සිතෙහි කලඹලය. 2. ඉක්මන්කම.

ආවෙඤ්ඡන=වෙළීම; පවලැවීම.

ආවෙණ්හික=1. උරුම වූ; පරම්පරාගත; අයත් (වි 2. 728[3-26]). 2. විශෙෂ; වෙන් වූ (පඟැ 36[6]. 41[21]). 3. ඝිතවත් (ජා 512[16]). 4. ඝිතවත්බව (ජා 619[3]. 1089[20]). -ධම්, -ධම්ම=බුදුන්ට ම විශෙෂ වූ ධර්ම අවලෙස (බඟැ 37[35]. වි 1. 91[-1]).

ආවෙල=රැළි.

ආවෙස(ඝ)=වැදීම; පිවිසීම;(ශක්‍රාදීන්)වැහීම.

ආවෙසන=ගෘහය (මිලි 264[19]).

ආසංසන=කැමැති දෙය පැතීම. -**ක්‍රියා, -විධි**= ආශීර්වාදක්‍රියාව.

ආසංසා=නො ලැබූ දෙයක් ලැබීමේ කැමැත්ත; ඉෂ්ටවස්තුවක් බලාපොරොත්තු වීම; ආශංසනය.

ආසඞ්කන=සැක කිරීම.

ආසඞ්කා=1. සැකය. 2. ප්‍රශ්නය.

ආසඞ්කිත=සැක කළ.

ආසන්න= 1. ලඟින තැන; නිවාසය. 2. ඒ ඒ දෙය පවත්නා තැන (බප්‍ර 35[13]). 3. අදහස. 4. සිත පවත්නා ගාඨාවනලවෙණ්දදෙවි හා අනුලොමඤාතති, යථාභූතඤාණ යන කරුණු සතර (වි 2. 739[3-4]). -**උදාහරණ**= කාව්‍යාලඞ්කාරයක් (සිය 291).

ආසා=1. අල්ම; තෘෂ්ණාව. 2.දිශාව. -**චෙජ්ද**= බලාපොරොත්තු සුන් කර ගැනීම (ජාස 277[20]).

ආසිස්=ආශංසාව; ආශීර්වාදය.

ආසිස=ආශිස් (බෝ ගැ 20[2]).

ආසීර්=ආශිස්. -**වචනාභිසම්ප**= ඉෂ්ටාශංසනයක් කිරීමෙන් අන්‍යයෙකුගේ ක්‍රියාව වළක්වන අලඞ්කාරය(කාශී 2-142). -**වාද**= ශුභ පතන වචන.

ආසීර්විෂ= ආශීවිෂ. (‘ආශීර්වාද’ යන්න හා සැසඳීමෙන් බප්‍ර 26[21] ආදී බොහෝ තන්හි මෙය වරදවා යෙදුනකි).

ආසීවිෂ=සර්පයා (බප්‍ර 102[6]).

ආසු(ඝ). නි)= වහා. -**නිට්ඨා**=වහා අවසන් වීම (වෘත්ති 45[19]). -**සෙක**=වහා ඉසිම (කාශී 3-15).

ආහවනීය=1. අද්භූතය; පුදුමය. 2. චිතිතුර. -**කර, -ජනක**=පුදුම උපදවන. -**මන්?**= ආහවනීයවත්; පුදුම සහිත (පූ 2. 23[19]. චූප 24[14]. 155[19]. සද්ධ 51[1]). -**වන්**=පුදුම සහිත.

ආශ්‍රම=1. පන්සල. 2. කෞමාරබ්‍රහ්මචාරී, ගෘහස්ථ, භික්ෂුක, වානප්‍රස්ථ යන ධර්ම. -**පද** (සවි 43[3])=1. ‘ආශ්‍රමපද’ ශුද්‍ර. 2. ආශ්‍රමයට යන මාර්ගය. -**පද**=අසපුව; පන්සල.

ආශ්‍රමික=ආශ්‍රම සම්බන්ධ.

ආශ්‍රය=1. සෙවනය. 2. ආධාරස්ථානය. 3. පිහිට; සරණ. 4. ගෘහය. 5. සතුරන් මැඩීමට ප්‍රබලයන් ඇසුරු කිරීම නමැති රාජගුණය. -**අසිද්ධ**=සාධ්‍යයට ආශ්‍රය වූ කාරණය සැක සහිත වූ විට සාධ්‍යය සිද්ධ කිරීමෙහි අසමර්ථ වන හෙතුව(වි6.32[3-16]). -**°හෙත්වාභාස** = ආශ්‍රයාසිද්ධි වූ, හෙතුවක් මෙන් පෙණෙන, කාරණය (න්‍යාය 96[2]). -**උපචාර**=ආශ්‍රයට ලං ව හැසිරෙණ හෙයින් එය හා ආශ්‍රිතයන් නොවෙනස් සේ සැලකීම; ආශ්‍රයාගේ නාමය ආශ්‍රිතයාට ද යෙදීම (බඟැ 141[2]). -**සම්පන්න**=සුදුසු ආශ්‍රයෙන් යුත්.

ආශ්‍රව=මුළුලොවෙහි ද සියලු ලොකධර්මයන්හි ද පැතිර වැගිරෙණ කාම භව දිට්ඨි අවිජ්ජා යන කෙලෙස සතර (බප්‍ර191[30]). -**ක්ඛය**=ආශ්‍රව යන් ගෙවීම- නැති වීම. -**°කරඤාණ**=ආශ්‍රව යන් ක්ෂය කරණ ඥාණය. -**ධම්ම**=කාමාදි ආශ්‍රව. -**සමුදය**=ආශ්‍රවයන් ඉපදීම හෝ ඉපදීමට හෙතු වන කරුණු. -**°මග්ග**=ආශ්‍රව සමුදයයෙන් කළ (බප්‍ර30[6]).

ආශ්‍රිත=1. ඇසුරු කළ; පුරුදු කළ.

ආශ්ලිෂ්ට=ආශ්ලෙෂ කළ; පුරුදු.

ආශ්ලෙෂ=1. වැලඳ ගැනීම. 2. ඇලීම.

ආසවක්ඛය=සැනසුනු;අස්වැසුනු(බෝ ගැ77[23]).

ආශ්වාස=නැහැයෙන් වාතය ඇතුළට ගැනීම. 2.නැහැයෙන් ඇතුළට ගන්නා වාතය(වි 2 983[1-26]). 3. සැනසීම; නිර්භයභාවය (බප්‍ර 286[15]). 4. (රසවත් කථාවක) පරිච්ඡේදය (කාශී1-26). -**ක**=සනසන. -**°මන්ත්‍ර**=නිර්භය

කරණ මන්තුය (බුත් 30[1]). -සිකා=සනිසන. (බෝගැ 78[4]).-චාර=සුස්ම ගැණීම සඳහා වූ චාරය හෝ ඉඩ (බපු 262[19]).

ආඝාඩ=ඇසළමය.

ආඝ්=ද්‍රහ (අමා 2. 146[33].බුත් 116[7]). -දිඝ†= අඟසින් වැටෙන ජලය;වැසි දිය.-°කුඹුරු†= වැසිදියෙන් වගා කරණ කෙත්. -පත්= අඟස් පත; සරෑංගලය (සලී 2. 822[3]).

ආඝාතන=ඇදුනු.

ආඝාතනී=ඇල්ම (බපු 147[24]).

ආඝාඩකා=ආඝඩකාව.

ආඝාත=1. හිඳීම(බපු156[29]). 2.හිඳගන්නා සථානය. -අනාගතිකා=එක් අස්නක් අතර තබා හිඳීම (බගැ 30[13]). -අභිහාර=අසුන් ගෙණ ඒම හෝ පැණවීම. -කුඩු-=පිරිත්මණ්ඩප මුතුවෙහි සාදනු ලබන විසිතුරු මඟඩුවන් නක් වැනි සැරසිල්ල. -ශාලා = අසුන්හල; භොජනශාලාව(කඛ්ඛා 77[14]. සිඛ 108[13]).

ආඝාත (සද්ධ 91[27])='ආඝාටාන' ශූ ශ්‍රු.

ආඝාඩ්=දික්හඟළාපුටුව.

ආඝාතන=සමීප. -කම්- මැරෙණ මොහොත ලඟ දී කළ කම්ය(අභිස 128[34]). -කාරණ= සමීප හෙතුව; පදනම (වි 1. 381-19). -තා= සමීප බව. -විඳමන්=ලං වූ ඉලක්කය විඳීම (පූ 2.147[30]). [ශ්‍රු?

ආඝාතනයෝ (ඔගැ 11[16])= 'අසන් නැහෝ'

ආඝාතඨානා=ශ්‍රෙෂ්ඨසථානය.

ආඝාය=1.'ආඝාය' බ. 2. අභිප්‍රාය (කිසර 70). -අනුඝායඤාණ=සබ්බඤ්ඤුගේ ආඝාය හා අනුඝාය ද දන්නා ඥාණය.

ආඝාව=1. මත්පැන් (කඛ්ඛා 93[28]. ජා අ ක III. 175). 2. ඖෂධවශී පල් කොට සාදනු ලබන බෙහෙත්වෙසෙස. 3. කාමාදි ආශ්‍රව.-පාන= මත්පැන් බීම.

ආඝාසා=තෘෂ්ණාව. -අවචෙජ්ද= බලාපොරොත්තුව සිඳීම (කඛ්ඛා 44[3]). -වතී=1. දෙව්ලොව නිබෙන වැලක් (බුත් 53[33]). 2. ආඝාසා ඇත්තී.

ආඝාදිත=1. ලැබූ. 2. පැමිණී. 3. ගැටුණු.

ආඝාළාය=ඇසළමය.

ආඤ්=හිත පැතුම (සිදත් 776). -කිරිය=හිත පැතුමෙහි ඉරණදෙන ක්‍රියාපදය. -ඤ්ඛි= ආඤ්ඛීඃදය ගනී කොට ඇති; හිතපැතුම් ද සහිත (සිදත් 147[5]). -විෂය=සපීයා.

ආඤ්ඡන=ආඤ්ජනය.

ආඤ්ඡනා=ඉසිනලද.

ආඤ්ඡනී=ඉසිම.

ආඤ්ඡනකූපධානා= තඹමුවා වූ හෝ රිදීමුවා පානුතැවිය හෝ පෙට්ටිය (සිඛ 76[18]).

ආඤ්ඡනපණ්ඩක=නපුංසකවිශේෂයක් (විසඳ-කඛ්ඛා 15[14]). [ආඤ්ඨාව සම්බන්ධ.

ආඤ්ඨා= එනම් මහාවිජය. -කීඛ (=Asiatic)=

ආඤ්ඨිවාද=ආඤ්ඨිවාදය.[ලඞ්කාරයක්(සිය332).

ආඤ්ඨි=1. ආඤ්ඨිවාදය (සිය 21. 73). 2. කාව්‍යං

ආඤ්ඨෙඤ්ඡ=ඉසීම (බපු 1999).

ආඤ්ඨෙවන=ඉසීම.

ආඤ්ඨෙවන=ඇසුරු කිරීම; පුරුදු කිරීම.-ප්‍රත්‍යය=අනන්තරඛම්ඨන්ගේ ප්‍රභූණුබවට හා බලවත්බවට ද හෙතු වන ධම්(වි6 160[1-9]). -ලාභ=ආශ්‍රය ලැබීම.

ආඤ්ඨෙවිත=සෙවනය කළ.

ආඤ්ඨාරණ=1. ඇතිරීම; එලීම. 2. ඇතිරිල්ල. -වසන=අතුරණ රෙදි (සද්ධ 131[24]).

ආඤ්ඨාසික=පරලොව හා කම්විපාක ද ඇතැයි අදහන. [ඇතැයි සලකන නුවණ.

ආඤ්ඨාසිකඤ්ඤාබුද්ධි= පරලොව හා කම්විපාක ද

ආඤ්ඨාරත=අතුරණලද (දළ 197).

ආඤ්ඨා= 1. අපෙක්ෂාව; බලාපොරොත්තුව (සලී 2. 870[27]). 2. ආදරය (කාශී 2-140).

ආඤ්ඨාන=1. රාජසභාව (ජා 584[10]). 2. කුමාරයා (රාජා 581. 613. 7022. 7233). -භූමි, -මණ්ඩප, -ශාලා=රාජසභාව.

ආඤ්පද=ආධාරස්ථානය (බපු 144[29]).

ආඤ්ඵාලන=1. පැළීම (බපු 1554) 2. අත්පිඬි ගැසීම (බෝගැ 139[22]. බපු 261[17]).

ආඤ්ඵෙඨාතන=අත්පිඬි ගැසීම.

ආඤ්ඹී†=කැවිලිවෙසෙසක්.

ආඤ්ඹ=මුඛය.

ආඤ්ඹාද=1. (රස)විඳීම. 2. සැපය(ජාස 486[26]).

ආඤ්ඹාදන=රස විඳ ගැණීම.

ආඤ්ඹාදිත=රස විඳින ලද.

ආඤ්ඹද†=කැවිලිවෙසෙසක්. [යන අරුත්නි.

ආඤ් (නි)†=ආඥාවශර්ති, ඛෙද, දුඃඛ, පඤ්චතණ්හා

ආහච්චපද=සම්බුද්ධදෙසිත සූත්‍රය(මිලි 162[30]).

ආහච්චපාද=අදද වත විද පා සවි කර අදින නොං ගැසූ අදද (කඛ්ඛා 68[9]. 71[13]).

ආහත= 1. ගැසූ. 2. නැසූ (දහම් 30[29]). 3. තුවාල කළ.

ආහදු?=ගෘහාවයවයක් (අනා 69[23]).

ආහනන=1. ගැසීම. 2. නැසීම.

ආහරහත්ථක(-හඝකක)= බොහෝ කොට කෑ නැඟී සිටිය නො හී නැඟී සිටිනු සඳහා අත දෙන්නැගී කියන්නා (ඛගැ 260[28]. වි 1. 135[2-10]). [3. අනුභවය.

ආහරණ= 1. ගෙණ්ඒම. 2. පැමිණවීම.

ආහව=1. යාගය. 2. යුද්ධය.

ආහවනීය= 1. පිදිය යුතු. 2. භික්ෂුසඞ්ඝයා (වි 2. 819[1-1]). -අග්නි=ආහවනීයාග්නිය.

ආහාර= 1. කෑයුතු දෙය; රූපබඹුන් පොෂණය කරණ ඔජාව. 2. ඵලයන් ආහරණය කරණ කබලිඞ්කාර, ඵස්ස, මනොසඤ්චේතනා, විඤ්ඤාණ යන සතර. -ආහාර= ආහාර නිබෙන බොක්ක (වි 1. 437[2-17]). -කෘත්‍ය=වැළඳීම. -ජ=ආහාරයෙන් උපන්. -°රූප= ආහාරයෙන් හටගන්නා රූප. -පටික්කූලසඤ්ඤා= ආහාරයෙහි පිළිකුල් ආකාරය ගැණීම හෝ එයින් උපන් උපචාරධ්‍යානය. -පරිඤ්ඤාන=චතුර්විධආහාරයන් පිරිසිඳ දැනීම. -පූජා= ආහාර පිදීම. -ප්‍රත්‍යය= රූපාරූපධර්මයන්ගේ ඉපදීමට හා පැවැත්මට උපස්තම්භක වන චතුර්විධ ආහාර (වි 6. 161 [3-15]). -බොක්කු†=බඩෙහි ආහාර තිබෙන තැන. -බෝසි†, -මුලාසිසි†= 'අහරබෝසි' බ. -රස=ආහාරයෙහි ඔජාව. -සංඥා= කෑම ගැණීම පිළිබඳ හැඟීම. -සමුඨානරූප='ආහාරජරූප' බ. -සම්භවික= ආහාරය හෝ ප්‍රත්‍යය නිසා පවත්නා.

ආහාසී= ආහරණය කට යුතු. -මාණ=ආහරණය කරණු ලබන.

ආහිණ්ඩන=ඇවිදීම.

ආහිත= 1. කළ. 2. තැබූ. 3. පිහිටි (කංඛා 1-104). -අග්නි=වෙදමන්ත්‍ර කියමින් පිහිටුවනලද ගිනි ඇති.

ආහුත=හොම කළ.

ආහුති=1. පූජාව. 2. හොම කිරීම.

ආහුන= (ගෙණවුත්) පිදිය යුතු දෙය (වි 2. 818[2-13]).

ආහුනෙය්‍ය=ආහුනය පිදීමට සුදුසු(බප්‍ර 61[13]).

ආහුත=කැඳවනලද.

ආහොපුරුසිකා=අහඞ්කාරය (පඤ්චි 86[12]).

ආක්ලාද=සන්තොෂය. -ක=පිණවන (දහ 333).

ආඛ්‍යාන=1. කැඳවීම. 2. ඊම (වි 2. 741[2-30]).

ආළම්බර, (-හෙඬි)=මහකකුටඅඩුවකින් සෑදූ බෙරයක් (ජාගැ 153[24]). මහිතුබෙරය (ජා 463[11]). පණාබෙරය (පඤ්චි 114[23]). -මෙඝ= ආළම්බරභෙරිනාදය වැනි ඝන පවත්වන මෙඝය (ජාගැ 153[24]).

ආළාහන= 1. මිනී දවීම (බප්‍ර 294[12]). 2. දවන තැන.

ඇ.

ඇ= සිංහලහෝඞ්යේ අවණ්ණයෙන් පසු ව යෙදෙන වණ්ණය.එහෙත් පදසිද්ධික්‍රම අනු ව වණ්ණ යොදනොත් මෙය යෙදිය යුත්තේ අවණ්ණයට මුලිනි. 'අ' ඛ. උතපතතිසථානෙ අනු ව යොදතොත් 'එ' යන්න ලඟ යෙදිය යුතු ය. 'ඇ' යන්න 'එ' යන්න මෙන් ම විජාඤ්ඣරයක් හෙයිනි. 'අ+එ' දෙක සන්ධි වීමෙන් 'ඇ' යන්න සිද්ධ වේ. 'එ' යන්න ද 'අ+ඉ' දෙක සන්ධි වීමෙන් සිද්ධ වේ. එහෙයින් 'ඇ' යන්නෙහි තුණෙන් දෙපංගුවක් කණ්ඨජ ද ඉතිරි පංගුව තාලුජ ද වෙයි. මෙය සමහරතැන 'ඈ' නිපාතය සඳහා ද යෙදේ. සමහර තැන 'අ' හි වේ (තිසර 5)

ඇක්= 1. අක්ෂය; මෑඇවුම දෙකඟමාරක බර. 2. එතරම් බර ඇති රන්කාසියක් (ශිසං I. 24[22]). 3. පැත්ත (ශිසං I. 87[51]).

ඇඟ=1. අඞ්කය; උකුල; තුරුල්ල (ඛගැ 53[3]. කව් 283). 2. පැත්ත; උරහිස (ගුත් 268). -පත=උතුරුසළුව (තිසර 128).

ඇකි=1. ඇදකි; පුළුවන් (වි 1. 441[3]–[5]. දරා 26[1]). 2. අඛ්කිත; ලකුණු කළ (බඟැ 829).

ඇකිලි=දම්වැල්; මාංචු (පූ 2. 125[23]. බුදු 26).

ඇකිලි=අඛුළනලද. [බප්‍ර 196[13]).

ඇකුත්=ආක්‍රමණය කළ; පෑගූ (බඟැ 136[4].

ඇකුම්=1. ආක්‍රමය; පෑගීම. 2. පැරදවීම. 3. පැමිණීම (මයූ 21).

ඇකුම්(බ)=අැක්මීමෙහි; පා තැබීමෙහි. පැරදවීමෙහි; සක. අැක්මේ, අැක්මෙන්; අැක්මිනි, අැක්ම්, අැකුත්; අැක්මුනු, ඇකුත්.

ඇකුළුම්=හැකිළීම; වකුටු වීම. [(සිබ 42[2])

ඇකෙස්ලි (=අකොස් + ඉලි = ආක්‍රොශය

ඇක්කාහ(ක්‍රිප)=අැකුත් + ආ + හ(බඟැ 193[7]).

ඇක්ම (බ)=අැක්මීමෙහි. 'අැකුම්' දෙය මෙනි.

ඇක්ම=1. 'අැ' යන්නෙහි අැලපිල්ල. 2. ඉලක්කම (ශුසිංඅ). 3. (නාම)=අැකුම. 4.(ප්‍රක්‍රි)= පෘථා (වි 2. 1052[2–35]). [(අමං 2. 10[35]).

ඇක්මවා (ප්‍ර. පූ ක්‍රි)= ආක්‍රමණය කරවා

ඇක්මුණු(නු)=ආක්‍රමණය කළ (බප්‍ර 268[3]).

ඇක්මෙන=ආක්‍රමණය කරණ (අමං 2. 10[34]).

ඇක්සුන්(මී?)=ආක්‍රොශය (ශුසිංඅ).

ඇඟ් (ප්‍රක්‍රි?)=අගය කොට; ගිවිසා (ශිසං III. 259[14]). [(යොග 3568).

ඇඟැස්ස= වනොෂධවර්‍ගයක් (ඔනඟස්?)

ඇඟෑ=1. පදනමෙහි පවත් ක්‍රමයෙන් සුඛා වන සේ සැදූ නොරණවිශෙෂයක් (බඟැ 132[13]. මුව 17. අමං 2. 14[37]. සලී 1. 54[29]. කාශෙ 1–102). 2. පහන්වැඹෙසෙසක් (ශිසං. IV. 256[12, 13]. බුත් 120[34]. බප්‍ර 44[7]. සද්ධ 334[7]). 3. රුවනින් අලඞ්කෘත සැරසිල්ලක් (බුත් 72[2]). 4. දගැබ (මනි 83[36]). **-ඝෝ**= ගබොළුඅාදියෙන් සෑදූ අැඟෑව (සස 185).

ඇඟි=1. අග්‍ර; ශ්‍රෙෂ්ඨ (ශිසං II. 264[13]. බඟැ 275[9]). 2. කෙළවර. 3. අඟය කළ.

ඇඟිවි(අඟ + අැවි)= අඛක් බොල් වූ වී.

ඇඟ්ම= 6 සඳහා යෙදෙන ලිත්ඉලක්කම.

ඇඟ=1. අඛ්‍යය; ශරීරය (සි 11). 2. ශරීරාවයව (වි 1. 357[2–19]). **-දෑ**= අඛ්‍යදෘඝ. **-පත**†= ශරීරඝ. 'පත' වාෂ්ලි. **-බදූ**=එක් එක් පුරුෂයාගෙන් අවුරුදු පතා අය කළ බද්දක්. **-මස්**=ශරීරමාංස (පූ 2. 47[13]). **-මැළි**†=අලසකම.

ඇඟවීම්(**-වුම්**)=අවබොධ කරවීම.

ඇඟෑලි†=සෙනඟවත්.

ඇඟෑලුම්කම්=සෙනඟඝ.

ඇඟි=1. අග්‍ර; ශ්‍රෙෂ්ඨ (අමං 1. 12[6]). 2. කඤ්චුකය (ජඟැ 128[10]). 3. අභිප්‍රාය (නිසර 46, කුස 78). 4. අගතා (දඟම් 315[24]). [අැව.

ඇඟිනි=1. කලුඉංගිරියාව (රූ 649). 2. ඉඟිනි

ඇඟිලි= 1. අඞ්ගුලි; අතෙහි අවයව (අමං 2. 76[30]). 2. කොළයකින් දික් ව වැඹුනු කොටස. **-අල**†=නිඟුරල. **-ඇට කැඩීම්**†= සරදම් කිරීම. **-කර**=අැඟිලි දෙකක් අතර පෙදෙස. **-පරුව** (ශු සිං අ), **-පවු** (අමං 1. 231[30]), **-පළු** (අමං 2. 135[31]). **-පුරුක්**= අැඟිල්ලක සන්ධි දෙකක් අතර කොටස. **-මුදු, -වෙඨක** (වි 5. 61[1–35, 36])= අැඟිල්ලෙහි පලඳින මුද්ද.

ඇඟුනු=1. හැඟුනු; අවබෙඛ වූ. 2. නැහැඟට දුනුනු; ආඝ්‍රාණ වූ (සලී 1. 101[325]).

ඇච්චන්කු (ජා 545[3])= 'අැච්චකු' ශුයු='මාලු? කුරියා?' [මාලුවෙක්.

ඇච්චා†= 1. පහත් අය. 2. තක්කඩියා. 3.

ඇජ=අැද (සි 153).

ඇජර=1. ආවාර්‍යයා (කව් 345). 2. ආචාරය. **-උගහ**= ගුරුවරුන්ගේ ඉගැන්වීම (වි 1.353[1–21]). **-ගොජර**=ආචාර හා ගොචරය (බඟැ 130[13]). **-තෙර**=ආචාර්‍යඝාවිර. **-දුනු**= ධනුශ්ශිල්පාචාර්‍යයන් විසින් නියම කළ හෝ සැදූ නවවියතක් දිග දුන්න (වි 1. 265[1–4]). **-පරපුරු**=ආචාර්‍යපරම්පරාව (බඟැ 5[25]). **-මත**=ආචාර්‍යමතය. **-වත්**= ආචාර්‍යයන්ට කළ මනා වතාවත් (වි 2. 662[2–20]). [5[23]).

ඇජරොල්=ආවරිඝකුලඝ; ගුරුපරපුර (ජඟැ

ඇජැ (ප්‍රක්‍රි)=අැද; ආකර්ෂණය කර (සි 663).

ඇජැනැ=අජානීයයා (බඟැ 216[21]).

ඇජුරු=ආචාර්‍යයා (බඟැ 39[25]. 85[5]).

ඇජුරොල්='ඇජරොල්' බ. (ශිසං I 234[60]).

ඇඳ්අත්=අධ්‍යාත්මය හෝ ශරීරය අැතුළ.

ඇඳ්ඇති=කුස හෝ ශරීරය අැති (බඟැ 188[5]).

ඇජිලි=අඤ්ජලිය (බඟෟ 73[14]).
ඇට්=ඇටය (වි 2. 678[1-9]).
ඇට=1. ශරීරයෙහි මසින් වැසී තිබෙන දෘඪ කොටස (වි 2. 921[2-23]). 2. වී ආදි ධාන්‍ය ඵල හෝ ගෙඩිවල පැල වන අවයවය. 3. අණුඛය (යොග 2511, 2547). 4. දුඩි (රෟ 437).-අඳුරු, -ඇඳිදි†=තදකළුවර. -කබු=කටු වැනි ඇට (යොග 1575). -කෙහෙල්, -කෝල්= ගෙඩියෙහි බොහෝ ඇට ඇති කෙසෙල්වෙසෙස. -°පතු= ඇටකෙහෙල් ගෙඩි මිරිකා පෙරාගත් පැන් (කඛා 88[26]). -පට†= ඇටවැල. -පකර=ඇටරැස (බුත් 19[22]). -පල=ඉත්තෑවා (ශූ සිං අ). -බැම=1. ශරීරයෙහි තිබෙන ඇට (දජා 303[32]). 2†=වී ආදිය. 'බැට' වාග්ලි. -බිඳු†=පැල වන ඇටජාති. -මැඳිලි= සිරුරෙහි ඇට කුඹුව (විමු 137[22]). -මැසි=බැහැ ලේ බොන මැසිවෙසෙසක් -මිදුලු= ඇට අතුළෙහි තිබෙන තැම්බූ වේවැල් අග බඳ වැනි ද්‍රව්‍යය (සවි 151[28]. වි 2. 929[1-15]). -මුරුන්කා†=අධික සේ ආහාර ගැණීමෙන් වන මූර්ඡාව. -මුල්=ඇටමිදුලු (ඉයාග 40. 148. බඟෟ 66[37]). -රඹ= ඇටකෙහෙල් (තිසර 39). -වඟ= 1. මත්ස්‍යජාතියක්. 2. නාණවිශෙෂයක්. -වල්මැසි= ඇටමැස්සා (ජා ගෟ 201[13]. පඤ්චි 115[14]). -වලු=මුහුදු මාලුවෙක්. -වැල්†= 1. රන්ගුළි මැණික් ආදිය අමුණා කළ මාලය. 2. ඇටජාති අමුණා කළ මාලය. -විදුනා පුහුල්= අටයි වෙඩ ප්‍රගුණයා; ඇට තෙක් විද්ද හුනු, දමනය කිරීමට ඉතා අමාරු පුද්ගලයා (අමා 2. 172[21]). -සඟල=අසිසඞ්ඝාටය; සිරුරෙහි වූ තුන්සියක් ඇට(සවි 151[20]. ජා 37[38]. විමු 32[3]). -සැකිලි(ළි)=1. ඇටසඟල (කාශෙ 9-67).2.ළඟ සිරුරෙහි ඉතිරි වූ ඇටකුඹුව. -°මය=ඇටසැකිල්ලෙන් හට ගත් (සවි14[3]).
ඇටඹ=අඹවෙසෙසක්(ජාගෟ 29[29]).
ඇටවු=අවවනලද (ජා 1018[13]).
ඇති=1. අර්ත්‍ථ; කැමැත්ති; බලාපොරොත්තු (බඟෟ 49[2].69[27]). 2. ඇටය.-කිති†=ගෙම්බා -කුල්=(රෟ 249, 628), -කුළු (තිසර 120 යොග 450), -කුකුළු(පූ 2. 98[4])=පසඟිවිගෙඹා යක්. -කෙහෙල්=ඇටකෙහෙල් (යොග 797). -ගෙල්පතු (සිබ 54[19]), -ගෙල්පැනි (යොග 3452)='ඇටකෙහෙල්පතු' බ.
ඇවුවම්†=කෝන් ආදි ගස්හි මුලින් පිටතට නෙරූ කොටස.
ඇවිටකුණා†=හොඳින් නොනැමුණු.
ඇවිටඹුරු=වනොෂධවර්ගයක් (යොග 3504).
ඇවිටර=1. ඇවිටෙරියගස් (පඤ්චි 103[35]. යොග 372 ඇෟ). 2.†=මුරණ්ඩු; අකීකරු.
ඇවිවි†=කොමේරු ලා පොල්. [ගන්නා.
ඇවිවිඹි†=මල පහ කොට පිරිසිදු කර නොඇවිටෙරිය=එනම් ගස්.
ඇණ=1. ලෑලි ආදිය සවි කිරීම සඳහා ගසන යකඩකුරුඇඳිය (ජාගෟ 67[3]. කඛා 71[12]). 2. 'බැණ' යන්නට මුලින් වංක්ගලිෂ්ටවර්ණය සඳහා යෙදෙන නිරර්ථකවචනයක් (සලී 1. 198[6]). 3. රත්රන්හි පිරිසිදුබව හෝ වටිනාකම (සලී 1. 245[22]. 636[7]. දළ 32[17]). -නියම=පිරිසිදුබවෙහි නියමය (දළ 32[17]). -පට=ඇණ ගසා කළ ලෑල්ල (බපු 6[30]. බුත් 237[5]). -පියන්=ඇණ හෝ අසවු සහිත පියන(ජා 57[40], මනි83[20]). -මාන්කු=රන්හි අගයේ උසස්බව (බුත් 265[1]).
ඇණව(බා)=ඇණවීමෙහි; නියම කිරීමෙහි. සක. ඇණවං, ඇණවත්; ඇණවී, ඇණවූ (බෝගෟ 98. කනිකා 10[25]. බඟෟ 65[22]. බපු 59[13]).
ඇණවි?=කඩුව? (රෟ 659).
ඇණවුම්=1.නියම කිරීම.2. අකුරු පුහුණු කිරීම සඳහා කියවූ පොතක් (කනිකා 9[9]. 10[9]).
ඇණවූ=නියම කළ (සෙසි 13[19]).
ඇණි=1. සමූහය; කඳවුර (කඛා 93[15]. පූ 2. 230[5]).2†=ඔරු ආදියෙහි ඉදිරිපස. 3.අණුව; ඉතා සිහලඟය. -අවල†=ගාතුංවේ ඉදිරිපස සිට පදින හබල. -ගඟ=සිවලඟමාතු පාපය (සිදත් 149[2]).
ඇඬිම, ඇඬුම=1 ශබ්ද කිරීම. 2. වැලපීම.
ඇත්=1. හස්තියා. 2. අතුල (බඟෟ 136[27]. කවි 228). 3. අන්තය (බඟෟ 211[22]). 4. මිට (රෟ 285). 5. මහත් (රෟ 574). 6. ඇති; තිබෙන (පඤ්චි 89[13]). -අඹ=පොල්නස් ගව වැවෙන ඔසුවෙසෙසක්. -අරු=හස්ත්‍යාරෝහකයා (අමා 2. 726). -අහර†=ඇතුන් යන මඟ. -ඇණ=හස්තිසමූහය.ගවත් පිරිසෙසින් පුරුෂයන් දෙලෝස් දෙනා බැගින්

අැති ඇත්තු තුන්දෙනෙක් එක් ඇත් අැණියකි (කඛා93^{15}). -ඇදුරෑ=ඝසත්‍යාංවෙඝයී යං; අැතුන් හික්මවන්නං (ජංඝෑ 160^{35}). -ඉලක්ණි=අැත්බෙවි (තුස 279). -කඩු= අඝ උල් දෙකක් ඇති දික් ඉෙණඩුව; අඬකුශඝ (බුත් 298^{12}; රූ 344). -කන්=1. ඔබරල. 2.කෑලඝස (රූ 205). -°පත්=ඔබරලකොළ හෝ තෙල්එරඹු කොළ (ඔඛඃං 27). -කඳ=ඝසහිශරීරඝ. අැතාඝේ පිට (බප්‍ර 325^{24}). -°ලිඛිණ්=අැත් ගිජු ලිහිණියං. -කඹු?(-තඹු?)=අැතුන් බඳින වැඹ (ජං 246^{3}). -කුණප=අැත්මළකද (ජං 1182^{33}). -කුඹු=අැතාඝේ හිස මත නෙරං තිබෙන මස්පිඬු. -කුල=කාලාංවකාදි ඝසහිජාති අට (ජාඝ 547^{18}). -කෙමි=මඝත් වූ කර්ණිකාංව (මුව 8). -කෙළි=ඝසහි ක්‍රීඩාංව; අැතුන් පොර කෙවීම (සද්ධ41^{29}). -කොහොල්=(සද්ධ 369^{21}), -කෝල් (සලී 1. 716^{37}. 886^{26})=අඬකුශඝ. -ගම්=අැතුළුගම (සලී 1. 43^{30}). -ගිජු (වෙස 673),-°ලිඛිණ්= පෙර සිවි මඝගිජුලිහිණියෙසෙසක් (ඛඝැ 60^{32}. බුත් 304^{33}). -ගොබු=අැතාඝේ පිට දෙපැත්තෙහි එල්ලු ඝණ්ඨං. -ගොදුරු= අැතාං නමැති ගොදුර (බුත් 281^{30}) -ගොබු= 1. අැතුන් රැක බලං ගන්නං (බුත් 67^{12}). 2. 'අැත්ගොබු' බ. (හෙසි 20^{17}. සිඛ 77 අඛෙ 5, ශිසං I. 106 දඛෙ 5 ඝ.). -තල= අැත්ඝලෙහි නිශ්‍රකතඝං; අැත්ගොව්වං (ථූප 11^{15}. දඹ2^{26}). -තිප්පිලි=ඔජනිප්පිලි, -තෝර=එනම් තෝරඝස්වෙසෙස (වන 70). -දත්(ගොඝ 3098), -දළ (බුත් 17^{3})= අැතුන්ගේ දත්. -දම්=අැතුන් බඳින දම්වැල. -දෙමව=එනම්ඝස (ජාඝැ 64^{31}. වන 33). -පක්(රූ 350). -පනික්කි†, -පදු(ල්)= ඝසහිපාලකඝං; අැත්ගොව්වං. -පවුරු= ඝසහිරූප සහිත ප්‍රාකාරඝ (ථූප 76^{10}).-පුර= අන්තඃපුරඝ. -පොවු=අැත්පැටියං (බඝැ 32^{3}). -බඳ=ඝසහිශරීරඝ(සර 209^{25}).-බෙවි= ඝසහිවර්වස් (සලී 1.211^{3}).-මස්=ඝසහිරූපාකාර මත්ස්‍යවිශෙෂඝ (බුත් 176^{33}). -මැඬ= ඝස්සීමෙණ්ඩඝං; අැත්ගොව්වං (වෙස 35). -මිනී=අැත්මළකද (බුත් 210^{12}). -ඝාන්= යැමට උපකාර වන අැතාං (පූ 2. 622^{26}). -රැවි=අැත්පනික්කියං (බුත් 298^{3}). -රූපු=සිංහඝං (රූ 235). -රූවන්=ශ්‍රෙෂ්ඨ අැතාං (බුත් 299^{13}).-රූ=ඝසහිරූපඝ.-වඝ=1. ඝසහි වර්ගඝං. 2. අැතුන් අැල්ලීම? (ශිසං IV. 13^{3}). -°මුල්=ඝජනිප්පිලි (යෙං 354). -වටු=මඝ වටුවෙසෙසක් (බුත් 280^{13}). -වරණ= 1.අඬකුශඝ. 2 උතුම් අැතාං(ශු සිං අ). -වසු= අැත්පෙව්වං (රංජා 28^{15}). -වාහන= වහනඝ කරණ අැතාං (ඛඝැ 41^{1}). -වෙද= ඝසහිවෛද්‍යඝං (බුත් 298^{31}). -වෙහෙර= අැතුළුවිහාරඝ(ශි සං I. 44^{15}; 86^{29}).-වේද= ඝසහින්ට කළ මනාං ශාංනන්තිකඕෂධිඝ උගන්වන ශාංඝුඝ (ජාඝැ 122^{17}). -සැඟිඝ=ඔසු වෙසෙසක් (යෙං 350, 1119). -ඝුතුරු= 'අැත්වේද' බ. (ජාඝැ 122^{17}). -ඝෙනාඝ= ඝසහිසමූහඝ (ස්තු 4^{17}). -හල්=අැත්ගාල (කව් 379). -හල=අැත්තලඝං (දප 248^{33}). -හොඬ=අැතාඝේ ගොඬවැල. -°අල= ගොඹල (යෙං 3751). -°වැල්=පියඝැට පෙළවල් දෙපැත්තෙනි කළ ඝසහිශුණ්ඩිකාර ගරාදිවැට.

අැන(නි)=තිබෙනොත් (කව් 70)

අැන=1 (දත?) ජතුවු; උරහිස (සිඛ 84^{19}). 2. අැතුළත -'ඝුතු=මිව. -'රු='අැත්අරු' බ. (කව් 385). -වස්=1. වස්කාලඝ අැතුළත (බඝැ 187^{23}. බප්‍ර 199^{26}). 2. වඝීඝ අැතුළත (බඝැ 52^{19}). -වුරු=අන්තඃපුරඝ (බඝැ 70^{15}).

අැතම්=(බප්‍ර168^{27}, 298^{14}). අැතැම් (තිසර 160)=සමහර.

අැසැපර(ශුසිංඅ), අැසැදුරු (රූප 1799)= අැත් අැදුරං.

අැතැණි='අැත් අැණි' බ. (අමං 279^{20}).

අැති=1.විද්‍යමාන; තිබෙන(ඛඝැ 2^{17}). 2. වසන (ඛඝැ 169^{14}). 3. අඝ ('රූසැ අැත්තෝ'-අමං 2. 76^{11}). 4. අැතුළ. -දැඩිකිරිමි†= වැඩිම. -නාකර=අැතුළුනුවර (ශිසං I.43^{7}).

අැති(නි)=1. තත්ත්වඝ, 2. ප්‍රතික්ෂෙපඝ, 3. සෑහීම යන අර්ථයන්හි (රූ 722).

අැතිනි=ඝසහිනීඝ (රූ 342). -අඹු=භාංයාංව වූ අැතින්න (බුත් 171^{2}). -මුළු=ඝසහිනී සමූහඝ (සද්ධ 43^{19}).

අැතිරි=අැතිරිල්ල (කාශෙ 1-117). -කඩ= අැතිරිලිකැබැල්ල(ජාඝැ241^{30}). -ඝන්තර= අැතිරිලි සාංදන අඝ?(රිදී).

ඇතිරිලි=ඇදඇඳියෙහි අතුරණ වස්ත්‍රය (සිබ 11[35].රූ 204).

ඇතිරිවූ=අතුරූවන ලද (කඞ්ඛා 68[28]).

ඇතිරූම්=එලීම. **-පුවර**=අතුරණ ලැලි (බඟූ 227[1]). [(ජාගූ 113[14]. බඟූ 77[6]; 114[2]).

ඇතිලි(ළි)=කට පළල් උගන බඳුන; කබල

ඇති විම†=1.ඉපදීම.2.ගැබ් ගැණීම. 2.සෑගීම.

ඇතිසි(කුදු 56)='ඇතිසිය'ශූ යු?="පියස්ස ඇතුළත?."

ඇතුබොඹුවහන්? (ජා ගැ-ජූ[2])=(ගන්ථිපාද උපහිත්‍ත -ජාඅක. 5-204)='ඇතුලුව' බ.

ඇතුම්=ආත්මය (ශූ සිං අ).

ඇතුල්=අභ්‍යන්තරය (රූ 690). **-කම්වල**†= 1. විහාරයක ඇතුළෙහි කරණ මෙහෙය. 2. එසේ මෙහෙ කරණ පිරිස. **-පත්**†=ආහාරානුභවයට ගන්නා කුඩාකොළවිටිය හෝ කෙඹෙල්කොළය.

ඇතුලුව(ජා 1090[3]) = 'ඇතු ලූ වහන්' ශූ යු?= ඇතුන්ගේ පයෙහි ගොදන වහන් හෝ ලොකු වහන්.

ඇතුලත්=අභ්‍යන්තරය.

ඇතුළ=අභ්‍යන්තරය. **-කළව**=කළුවය අතර (ජාගූ 160[7]). **-කුස්**=බඩ ඇතුළ. **-ගබ්** (බුත් 29[4]), **-ගභී** (වි 5. 236[1-34]), **-ගැබ්** (වි 1. 120[1-6])=අන්තගර්භීය;කාමරය ඇතුළ. **-ගම්**=ප්‍රාකාරාදියකින් වට වූ ගම. **-නුවර**= නගරප්‍රාකාරයෙන් ඇතුළ (සර 655[28]). **-වටන්**=අභ්‍යන්තරප්‍රදෙශය (අමං 2. 9[10]). **-සමුවන්**=සමාපන්නිය ඇතුළත;සමාපත්තිය පවත්නා කාලය තුළ (වි 1. 540[1-7]) **-වලි**=මලමංගීයෙහි උඩින් තිබෙන මූද්දක් වැනි කොටස. **-සිඟන්**=පියස්සෙන් ඇතුළත. **-සුත ලූ හැද?**=ලැලි දමූ කුඩාඇද? (ජාගූ 49[23]).

ඇතුල්=**ඇතුළ** (සී 294, සිසං I. 45[36] ඇ.).

ඇතෝර=අනතඃපුරය (බඟූ 270[6]. කවි 504).

ඇතෝරප්වන් (බඟූ 171[24])='ඇතෝරු, රජවත්' ශූ යු? [කවි 359).

ඇතෝවුරු=අනතඃපුරස්ත්‍රී (බෝගූ 133[34].

ඇතෝහින් (නි)= (ඇත + හොහින්)= තිබෙනෙත් (තිසර 184).

ඇතෝර='ඇතොවුරු' බ. (අමං 1. 54[33]).

ඇත්ත=1. ආත්ම; පිණිත (පගූ 45[3]). 2 (නාම)= අැතිය; සත්‍යය. [මානය.

ඇත්තා (නාම)= ඇතියා; තිබෙන්නා; විද්‍ය

ඇත්රැස්=අන්තරාය (බඟූ 165[14]).

ඇද=1. සෘජු නොවූ; වක් (යොං 473). 2. (ක්‍රියා)= 1. අංකණීණය කර; කාං. 'අද' (බං) බ. **-පලුදු**†=වැරදි.

ඇදහැනි=ආඛ්‍යාත්මික (බඟූ 258[1]).

ඇදකිලි=ඇදගිම; ඉඳුරාව(සඳ්ධා16[6]. ගුත් 478).

ඇදගිම=විශ්වාස කිරීම(පඤ්චි 162[4]). [1119).

ඇදුවිය (ඇදුරිය?)=ඔසුවෙසෙසක් (යොං

ඇදුරිය=වදුරුමෑ (යොං 350).

ඇදුරැම්=හැදෑරීම; ඉගෙණීම (සිදත් 43[5]).

ඇදි=1. කනලද (රූ 456). 2. අදිනලද.

ඇදිනිය=අඛිනිය; කල්පවනින (බඟූ 101[13]).

ඇදිලි=අඤ්ජලිය (බපු 182[18]. 232[16]). **-බැඳීම්**= ගෞරව කිරීම සඳහා දෙ අත එකතු කර වැදීම (වි 1. 212[2-10]).

ඇදිම්, ඇදුම්=1. ආකර්ණය. 2†=මුහරෝගය.

ඇදුර = ආචාර්‍ය. **-දැම්**=ආචාර්‍යධර්මකථිකයා (සිසං I. 89[29]). **-වඩු**=ආචාර්‍ය වූ වඩුවා (සිසං I. 90[14]).

ඇදුරැ=1. ආචාර්‍යයා (බඟූ 1[1]). 2. ආදරය (බඟූ 107[6]. රූ 317). 3. ආදර සහිත (බඟූ 6[35]). 4. අදීන; පවීනය (සිදත් 74[5]). 5. ගෞරවය (රූ 584). 6. පුරුෂයා (රූ 761). 7†=මන්ත්‍රකාරයා; නොවිල් නවන්නා. **-ඉදු**= වෘහස්පති. **-කඩ**= ගුරුකමට ගත යුතු කොටස; අංදර්‍ශ (පූ 2. 728[27]). **-කම්**= 1. ගුරුකම; උපදෙශය (බුත් 128[2]. රාජ 37[26]). 2.†=මන්ත්‍රාදිය කියමින් ශාන්ති කිරීම. **-තෙර**=ආචාර්‍යස්ථවිර. **-බැල**=ආචාර්‍යයාට දිය යුතු ගාස්තුව; ගුරුපඬුර (ජාගූ 37[27]). **-වත්**= ආචාර්‍යයන්ට කළ මනා වතාවත් (සිබ 84[33]). [175).

ඇදුරොල්= 'ඇදුරොල්' බ. (බඟූ 68[28]. හංස

ඇදුම්=1. ආචාර්‍යයා (සිසං I. 90[16]. III. 239 D[5]. 2. ආදර (සිසං 1. 234[56]).

ඇද්දිය=දිය ඇතුළත; මුහුදු ගට (බඟූ 93[10]).

ඇද්දුම්කි†=තුන්වැනි ව හානා භිය. [398).

ඇද්දෙම්ම=ඇත්දෙමව්ගය (ජාඅ 9[10]. යොං

ඇඹැනි (බඟූ 105[13])
ඇඹිනි (බඟූ 221[31]) }='ඇදිනිය' බ.

ඇඹිමනි=අධිමානික (බඟෟ 188[23]).

ඇඟ='ඇණ' බ. -ඝකාණනාසුඛ= ඇණඝක් වැනි ඵල ඇති ලංසඝ (දඹ 6[12]).

ඇණි=1. ඟානිඝ; අමංරුව හෝ අවශ්‍යදෙඝ (ජා 488[17]). 2. ඇණිඝ (සද්ධ 422[17]).

ඇතුම්=ඇතිම්; ඟැසිම (බුත් 80[6]). -පද†= මම්වෙජ්දකවචන; කිඝනු ලබන්නහුට පහරක් වන වචන.

ඇත්දේනා (චි 4.227[2-23])='අත් දේනා' ශුෂ්?

ඇත්නෑ†=අනාඝඝ; අයුකතිඝ.

ඇත්ම (නාප)=ඇතුම්.

ඇඳ=නිදන ඝහන(රෟ 307). -මඤ්ඤ=ඇඳන්නිබෝ වන් කුඩා සත්ත්වවිශෙෂඝ(දජා 51[2]).

ඇඳි= 1. අඳිනලද. 2. අන්‍ධකඝ; ඇත්දම. 3†=පෙළ (=දත්ඇන්ද). 4. පැත්ත (=පුටු ඇන්ද) 5. පියාපත්තවුව (=අත්ඇන්ද). 6. ගරාදිවැට. -පුටු= හේත්තු විමට පැති සවි කර සෑදූ පුටුව.[නොපෙණේම(ඟෙ702).

ඇඳිහි= 1. අණිකාරඝ (රෟ 59. 128). 2. ඇස්

ඇඳිලි=අඤ්ජලිඝ (රෟ 285).

ඇඳුන්=අඤ්ජනඝ (මිලි 178[26]).

අඳීම්
ඇඳුම්
}= 1. සිතිඝම් කිරීම. 2. ලිවීම (එස 2). 3. රෙදි වැලඳීම. 4. ඟෑම. 5†=රෙදිපිළි. -ආසිත්තම්†,-ඇඟලුම්†,-පැලඳුම්†=වඤ්ඣං කරණ.

ඇප=1. ඝම්කිසිවක් කරණු සඳහා කරණ ගිවිසුම (ජාඟෟ 128[29]. බඟෟ 493. 119[31]). 2. එසේ පොරොන්දු වන්නා (සද්ධ 258[32]). 3. ප්‍රතිබන්ධඝා (ජාස 301[3]). 4. පොරොන්දුව ආරක්ෂා වීම සඳහා තබන ධනඝ. -උප කාර†=උපකාරඝ. 'ඇප' වාග්ලි. -නුල්†= ලෙඛ සුව වූ විට තෙංවිලඝක් කරණ බවට පොරොන්දු වී බඳින නූල්.

ඇපා=ඇපා; ආදිපාදඝා (සි 320).

ඇපෑ=1. ඇපඝ (ශිසං I. 86[24]. 245[3]) 2. (නාප)=අපි (ශිසං III. 265[45]).

ඇපැල්†=1.බැවිලවඝීඝට අඝත් කුඩාඟඝක්. 2. පිටරටින් ගෙණෙන ඵලවිශෙෂඝක්. 3. ඇපෑලි; නඛතින්දුවක් වෙනස් කරණ ලෙස ඉහළ උසාරවියෙන් ඉල්ලීම. -උසාවි= නඛතින්දු දෙවනු ව පරීක්ෂා කරණ අධිකරණශාලාව. -ඟැණීම= නඛතින්දු වෙනස් කිරීමට ඉල්ලීම.

ඇපි(නාප)=අපි (වි 4. 110[22-6]).

ඇපිල්වීම=රෙදි පිරිසිදු කරවීම (දහම් 13[32]).

ඇපිස්=අලෙවඝ් (අමං 2. 103[8]).

ඇපිලෑ (පූ ක්‍රි)=ඟැපී (කළු 530, 733).

ඇපිළි=ඟැපුනු; ඟැසුනු (අමං 2. 177[31]).

ඇපුළෑ=රෙදි සේදූ (මනි 43[16]).

ඇපෙළුම=අත්පිඹි ඟැසීම (බඟෟ 180[13]).

ඇප්සෙන=බැසිම; අඤ්ඣාඝට ඝෑම (වෙස 457). 'ඉප්සෙන' බ.

ඇබ†=මුඛඝ.

ඇබෑද්දි†=අඛද්‍රඝ; විපත; ඟානිඝ.

ඇබ්=අඛුව (සි 53).

ඇබිනි† (=අප් + ඉනි)=ඉහා වික. [කරන්නා.

ඇබිත්ත†= අභියුකතඝ; භික්ෂූන්ගේ මෙහෙ

ඇබින්දු†=ඉහා වික.

ඇබ්බැහි, ඇබ්බෑහි†=අභ්‍යාසඝ; පුරුද්ද.

ඇම=1. හැම; සියලු (කව් 419. අමං 1. 13[23]). 2. ආමිෂඝ; පෙලෙඹවීම සඳහා දෙනු දෙඝ; අල්ලස(ජාඟෟ 193[24]. දජා 305[34]). 3.බිළිකටු වෙහි අමුණන දෙඝ.

ඇම(මෑ)නුම්=කැඳවීම (රෟ 111).

ඇමදි (දි)ම්=පිස දැමීම.

ඇමැවිවි†=ශරීරඝෂ්ඨි උලුක්කු වීම.

ඇමැඩ්=ආමෙඩිතඝ (සස 112).

ඇමැති=අමාත්‍යඝා; රජු ලඟ සිටින්නා (රෟ 328). -ගණ=අමාත්‍ය සමූහඝ (ශිසං III.644[4]). -දු= (අමාත්‍යදුහිතෘව), අමාත්‍යඝාගේ භාඝයාව (වි 1. 335[1-40]). -මඬුලු= අමාත්‍ය මණ්ඩලඝ. [2. ආමන්ත්‍රණඝ කළ.

ඇමැතුනු= 1. ආමන්ත්‍රණඝ (බඟෟ 26[3]).

ඇමිවිලි=කුඩාමීඝා (පූ 1. 378[35]). [පැසවීම.

ඇමිනියා†, ඇමියා†=ආමරෝගඝ; අහර නො

ඇමිසි=අමිෂඝ; කොපඝ (කාගෙ 10-4).

ඇමෙබැවිට=කරනැවැමිඝා (දඹ 5[19]).

ඇම්ම†(නාප)=ඇන්ම; වරින් වර වන නද වෙදනාව. [232[25]).

ඇම්මුන(ණ)) (නෛ ක්‍රි)=ඉවසුවොත් (දජා

ඇඹ(ඹෑ)නි (ණි), (බහු)= භාඝයාව (බුත් 36[6]).

ඇඹදී=ඇඹරුණු; කරකැවුනු (ඛිරා 19).

ඇඹිල=1. දිමියං වැනි ක්‍ෂුද්‍ර සතෙක් (ජාතැ 67[26]). 2. සිඟිලා.

ඇඹිලල=අම්බාටක; ඇම්බැරැල්ල (සිඛ 46[3]).

ඇඹිරැල්ල†=ඇම්බැරැල්ල නම් ගස්.

ඇඹිරැම්(ඇඹැරම)=1. කරකැවීම. (නිසර 143). 2. වෙළු ගෝ ලනු එකට එතීම. 3. පොඩි කිරීම. -ගල්=මිරිස් අඹරණ ගල.

ඇඹැල්ල='සලලකි' නම් ගස් (ජාතැ-වම[1]).

ඇඹිවිපු -කැවුම්වෙසෙසක් (සද්ධ 417[18]. යෝ 1129).

ඇඹිවිය=දියවිත්ත (යෝ 374).

ඇඹිවිලි=ක්‍ෂුද්‍ර මියා (රැ 242).

ඇඹිවිල්ල=දියමිත්ත? (යෝ 1436).

ඇඹිල=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 2254). [4427].

ඇඹිල්ල=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 352, 590.

ඇඹීම්=1. රූප නැනීම. 2. සෑහීම. 3. ඵලවීම.

ඇඹු(න්)මිනිස්=ස්ත්‍රිය (අමං 1, 254[8]).

ඇඹුම්=ඇඹීම. -කම්†=බලිරූප ඇඹීය යුතු ක්‍රමය දක්වන පඨ්‍ය.

ඇඹුල්=1. එනම් රසය. 2. කාඹි (රැ 374). 3. අම්බලම (රැ 607). 4. හෙළුපුල් (ස්තූ 50[4]). 5.කම්බලය(සිදත් 13[3]. 52[7]).5†=කුඹුරු ආදියෙහි වැඩ කරණ අයට පිළියෙල කරණ කෑම. -අඹු=ඇඹුල්කැඳ (ජාස 227[2]). -කසාය=නෙල්ලි කෂාය(යෝ 628). -කාඹි=ඇඹුල්රසැති කාඹිදිය; විනාකිරි (යෝ1381). -කැඳි†=මුළුතැන්ගෙහි තිබෙන ආහුධය (ශුසිං඄). -කැඳ=පලා‍කොළ දමා පිසූ ඇඹුල් රසැති කැඳ (සර 371[27]). -පඤ්චඟ=දෙනි, දෙඩම්, හොරකා, නාස්නාරං, අඟඩා යන පස (යෝ 423). -මොර(ජාස 148[20]), -මෝරු (-සද්ධ 268[15])=ඇඹුල්රසැති කිරිමෝරු -වැඤ්ඤ†=නරුණ වැඤ්ඤ. -වේ=අම්ලවේතස; හොරක (යෝ 1132). -හඹු=ඇඹුල්කැඳ (ජාතැ 186[28]). -හොඹරවාලු, -හොරණ මාලු=කෙසෙල් වෙසෙසක්.

ඇඹුල=1. කුමුදු (ජාතැ 65[23]). 2. නෙල්ලි (සර 117[9]). -අල=ඕලුමුල්. -මුතු=නෙල්ලි වැනි මුතු (ස්තූ 109[6]).

ඇඹුලැඹිලිය=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 1493).

ඇඹුලු=නෙල්ලි (බතැ 102[5]). -පත්=නෙල්ලි ගෙඩි (බෝතැ 122[5]). [435[21]).

ඇඹෙනි(ණි) (බතු)= භාගධෙය (සද්ධ 156[1].

ඇඹෙල්ල='ඉඳුශාල' නම් වෘක්ෂය(ජාස468[3]).

ඇඟැළුම්=ආගාවනය; ඉල්ලීම.

ඇඟි(නි)=කිම; ඔහි. -හොඳඟිකම්†=මිතුකම.

ඇඟිස්=(ඇඳ්)=ආදිය ද (බතැ 192[16]).

ඇඟීම්, ඇඟුම්-ආකඞ්ඛාය; ඇදීම.

ඇඟෙයිම් (බතැ 246[10])='ආයෙයිම්' ශුසූ?

ඇඟෙමින්, ඇඟෙම්නි(කව්211)=අදිනු ලබමින්.

ඇඟ=1. එකාරසය; එකොළොස (එස 8. 9. 13 අ). 2. නැවුම්නි දී ගණු ලබන වෙගයක් (සද්ධ 311[35]). 3.(ප්‍ර. ක්‍රි.)=1. හැර; පහ කර. 2. විවෘත කර. 3. ඉදිරිපත් කර; පමුණුවා.

ඇඟඹු=පටන් ගත්.

ඇඟයුම්=ආරාධනාව; ඉල්ලීම.

ඇඟලූ=1. ඉල්ලූ. 2. ඇඟඹු.

ඇවිම්=1. ආරෝපණය; නැංවීම (වි 8. 52 1–20). 2. ඉල්ලීම (කඞ්ඛා 27[3]).

ඇඟකඹු-කඹුවෙසෙසක් (දඹ 6[7]).

ඇඟ(ප්‍ර. ක්‍රි)=1. පමුණුවා (බතැ 9[37]). 2. හැර. 3. (නා. ප)=පාදයෙහි (සුදු 195. 386).

ඇඟකි=ආරඤ්ඤ කළ.

ඇඟැයීය (නෙ ක්‍රි)=ආරොවනය කරන්ට.

ඇඟැයීම්=ආරොවනය කිරීම (සිඛ 25[27]).

ඇඟැළූ=ආරොවනය කළ (සිඛ12[20]).

ඇඟැදිය-(නෙ ක්‍රි)= ඇඟැයීය' ඛ. (කඞ්ඛා83[6]).

ඇඟබැ=(ප්‍ර. ක්‍රි.)=1. ආරම්භ කර. 2. අපෙක්ෂා කොට (සිදත් 38[1]. 43[4]).

ඇඟැම්=ආරාම්භය (සිඛ 36[10]).

ඇඟැමිණි=අරමුණු ඇති (බතැ 273[22]).

ඇඟබැ='ඇඟබැ' ඛ. (සිදත් 143[5]).

ඇඟිලුම්=සෙවීම; ඉල්ලීම (රැ 315).

ඇඟීම්-1. හැරීම. 2. ඇදීම.

ඇඟැරුම්=1. ඇදීම. 2. ආරාමය (බතැ 59[34]).

ඇඟෙළූ=ආරොවනය කළ; දන්වූ.

ඇඟොවීම=ආරොවනය කිරීම (සිඛ 28[19] සුදු 23).

ඇල්=1. සිහිල් (කව් 565). 2. 'ශාලි' නම් ධාන්‍ය. -අඹු=සිහිල්දිය -කල්=ශීතකාලය. -කසඹලියා=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 3879). -කෙන්=ඇල්ගොයම්කුඹුර (මූව 139). -කොබෝවි='ඇල්බෝ' ඛ. (බෝව 5[12]). -ගෙවි=ශාලිගොපිකාව; ඇල්කෙත්‍රකින්නී

(මුව 139. සැළ 36). -°ලිය=ඇල් කෙත් රකින සත්‍රි (මසු 46). -ගොවි=ඇල් කෙත් රකින්නා (සර 74[1]). -ගොවු=ගංලි ගොපකගය. -දු=ශිතදිනය (සඟ 7[39]). -දිය, -පැන් (යෝ 1817)=සිහිල්ජලය. -නල=සිහිල් සුළඟ. -බෝ='රවිහංස' නම් පක්ෂියා; බවගොගයා? (අභිධාස 85[19]). -මුල්=ඔසු වෙසෙසක් (යෝ 499). -මුව†=කුඩා සුදු උකුණා. -වැසි=පාණවැස්ස (බගැ 111[27]). -වී=එනම් විවෙසෙස. -සාල්-ඇල්වීහාල්.

ඇල(බ)=ඇලීමෙහි. අක. ඇලේ, ඇලෙත්; ඇලිනි, ඇලුනු. (කාගෙ 10-62. සද්ධ 232[19]. 432[13]).

ඇල=1. අංශය; පැත්ත (ගෙසි 5[22]. 23[21]. බුත් 11[3]). 2.ඇලපත(ජාස 292[30]). 3. පැත්තකට වූ (සලී 1. 198[1]) 4. ඇදෙ; එක්පැත්ත කට නැමුනු. 5. දිය බසින කුඩා මාගීය (රැ 157. සර 161[24]). -අතු†=1. සිවුරෙහි දෙපැත්තෙහි තිබෙන අතු. 2. කුඹුරෙහි මාඝිම දිගේ තිබෙන බිම්පටිය. -ඇට=ඉල ඇටය. -කිරීම=1. නැමීම. 2. බදුනකින් දිය ආදිය බැහැර කිරීම. -කඳුරු=දිගෙන් හැරී ගිය ඇල (මිලි 37[36]). -හැරීම=ඵළා ගැණීම (වි 2. 1011 [1-27]). -දිවි=බඩදිවු; පිලාව. -පත්=1. ශරීරපාර්ශ්වය. 2. කුඹුරක ගමරාලට අයත් කොටස (ශිසං III. 117. අමඛ). -පිලි=අතුරකට අගින් යෙදෙන 'ං' යන ලකුණ (පඤ්චි 86[9]). -මුලාක්=ඇලක ඉස්මත්ත (ශුසිංඅ). -වර=ඇලපත (දුලවර). -විශල්†=ගෙයක ගවලි දෙකක් සම්බන්ධ වන සේ බිත්තිය ලඟ දමන බල්කය.

ඇලපුම්=ආලපනය; කැඳවීම (රැ 111).

ඇලව(නාඛ)=ඇල කිරීමෙහි. සක. ඇලවා, ඇලවත්; ඇලවී ඇලවූ (ජාගැ 152[6]).

ඇලවන=අලවන; ගාත්‍රා (වි 2. 686[2-33]).

ඇලවනු=ඇලවීම (ජාගැ 8[10]). [(රැ 344).

ඇලවුන්(ඇලුන්?)=ඇතුන් බඳින කණුව

ඇලඑනු(ණු)=අවල්වූ;කැලඹුනු(බෝගැ 21[22]).

ඇලඑ=සෙලවූ; කලඹන ලද (රැ 443).

ඇලලෙන=කැලඹෙන (බෝගැ 15[14]).

ඇලැසිය=ආලස්‍යය; මැළිබව.

ඇලි=1. සුදු (සද්ධ 213[27]). 2. සමූහය; රාශිය (තිසර 113, 135). 3. ලොහය (රැ 118). 4. සිහිල (තිසර 27). 5. නිර්ඤ්ඣරය; කඳු මතින් ඇදෙ වැවෙන ජලධාරාව. 6.අඤ්ජලිය (රාජා 32[3]). 7. පහර(ජා 1023[32]). 8.නැමීම; ඇදගය (ජා 229[24]). -ඇන්=සුදු ඇතා (චූප 11[11]). -දුෂී=ඇලි නිසා යෑමට අපහසු තැන් (ජා 434[33]).

ඇලික්=ආලෙඛ්‍යය; සිතියම (ශුසිංඅ)

ඇලිවී=ආසක්ත වීම.

ඇලුණු(නු)=ආසක්ත; ගෙදුනු (බගැ 12[36]).

ඇලුප්=1. ආලාපය; වචනය (රැ 108, කාගෙ 10-40). 2. අලා (බගැ 180[14]. 203[24]).

ඇලුම්=1. ඇල්ම; ආශාව (සර 67[35]). 2. සෙනහය (රැ 117). 3. සුවඳ? 4. බණ(රැ 570).

ඇලෙන=නිතර වසන හෝ හැසිරෙණ (සර 439[35]).

ඇල්ම(නාප)=ඇලුම [(කඛා 108[17]).

ඇල්ලිය(නෙක්)=අත ගසන්ට; සපයී කරන්ට

ඇව=ඇම; හැම (ඇවෝ ම-රාජා 30[28]).

ඇවටි (ස්තු 67[12])='ඇවිටි' ඉගුල.

ඇවති=1. ආරක්කු. 2. ගොප්රැන් (ශු සිං අ). 3. ආවරණය; පැලලි (සුලු රාජාවලි 5[16]). 4. ගස්වෙසෙසක් (වන 62). 5†=කෙසෙල් කැනක ගෙඩිපෙළ. -කණ්ඩ†=පිදේනි හෝ පහන් තබන කණුව.

ඇවැත්= 1. ආපත්තිය (බගැ 30[6]). 2. ආයුෂ්මත් (පූ 2. 7[35]. සඟ 33[11]).

ඇවැද (පූ ක්‍රි)=(ආපත්තීන්ට) පැමිණ.

ඇවැදම (නාප)=ඇවැදුම් + අ (වි 1. 101[2-30]).

ඇවැදුම්=පැමිණීම.

ඇවැදි=පැමිණි; වැරදි කළ (වි 1. 260[2-25]).

ඇවැර (ඇවර?)=වාරය (ජා 460[6]).

ඇවැස්ස=අවශ්‍ය; ඉතා සම්බන්ධ (සද්ධ 393[31]. ස්තු 85[5]). -කම්=සහලේනෑකම (ජා 1167[32]). -බැන=මස්සිනාගේ පුතා (රාජා 54[12]).

ඇවැස්සි†=නෑනා. [ණය (සද්ධ 41[19]).

ඇවැම්=1. ගෙවීම; ඉන වීම (බගැ 64[33]). මර

ඇවි=ආයුධය (බගැ 93[11]).

ඇවිදු (බං)=ඇවිදීමෙනි. අක. ඇවිද්, ඇවිදින්; ඇවිජි, ඇවිජි (බඟැ 68[15]).

ඇවිදුන (නා)=ඇවිදින (බඟැ 34[2]. 50[29]).

ඇවිද්ද= 1. අවිද්‍යාව (බඟැ 187[17]). 2. (පූ ක්‍රි)= අවුත් (සි ...).

ඇවිද්දකින=අවිජහිත; අත්නොහළ (බඟැ 84[2]).

ඇවිවි=1. අංශාව (බඟැ 185[17]. බෝව 113[6]). 2. නිර්ඛිකිය; නැවත නැවත ඉල්ලීම (කඛ්ඛා 63[10]). 3. අංශා සහිත (සලී 1. 101[15]).

ඇවිවිලි=නිර්ඛිකිය (බුත් 307[9]). 'අවුව' බ.

ඇවිවු=ඇවිවිය (බඟැ 21[23]. 185[17]).

ඇවිස්සී=1. අමුණකලද. 2. අංපණය; සල්පිල (ශු සිං අ). -**දෙර**=වෙළෙඳුම්පල. -**ලෙහර**= අමුණකලද අංභරණය; ඇටවැල (රැ 592).

ඇවිත්(<අංගතාය) (පූක්‍රි)=පැමිණ (චූප 27[12]).

ඇවිදින=හැසිරෙණ (පූ 3. 1[7]).

ඇවිදිලි, ඇවිදිම්=හැසිරීම.

ඇවිදු (බං)=ඇවිදීමෙනි. අක. ඇවිදී, අවිදි(දු)නි; ඇවිදි, ඇවිදි (කව් 278. අමං 2. 6[19]. 169[23]). [(බපු 117[17]).

ඇවිද්දු= 1. අවිද්‍යාව. 2. අවිවිය. -**මඬල**=නිරය

ඇවිදුනා=හැසිරෙණ (පූ 2. 22[23]. සද්ධ 41[31]).

ඇවිදුම්=ගමන් කිරීම (රැ 318).

ඇවිදුවා (පූක්‍රි)=සිසාරා; කරකවා (වි 8. 51[2-3])

ඇවිරි=අංවරණ; පැලැටලි? (පූ 3. 11[14]. 36[32]). 2†=වි හුළං ගැහීමට සෑදූ වෙදිකාව. -**කණු**= 'ඇවරිකණු' බ.

ඇවිරිඳි=1. අවුරුදු ඇති. 2. අවුරුද්ද.

ඇවිරිලි= 1. අංවරණය; වැසිම (ජාගැ 20[19]. 54[30]). 2. බිත්තිය (රැ 179).

ඇවිරීම=අංවරණය.

ඇවිලි=ශාපය; දෙස් කීම (බඟැ 280[5]).

ඇවිලිච්චි=ඇවිලුනු (=ඉනිරි) (සද්ධ 641[12]).

ඇවිලිලි=1. අවුලාගැණීම; එකතු කර ගැණීම; සිඟාගැණීම (ජාගැ 123[5]) 2. පටලැවීම. 3. ශරීරයෙහි ඇති වන ඉදිසි වෙදනාව. -**අහර**=භික්ෂාවනයෙන් ලද අංහාර (ජාගැ 49[15]).

ඇවිලෙන=දැල්වෙන (සද්ධ 104[29]).

ඇවිස් (බං)=1. බෙදීමෙනි. 2. අංවෙශ වීමෙනි. සක. ඇවිසි, ඇවිසිත්; ඇවිසි, ඇවිසි (කඛ්ඛා 84[9]. ජාගැ 155[25]. 236[15]).

ඇවිසෑ (පූක්‍රි)= 1. විචාරා. 2. කියා (සිඛ 5[4]. 58[32]). 3. බෙදූ (සඟ 19[23]).

ඇවිසි=1. බෙදූ (වි 1. 254[2-33]. දඟම් 35[23]). 2. අංවිඹ වූ; වැහූ (කව් 519).

ඇවිසිනා=බෙදන (කඛ්ඛා 126[29]).

ඇවිසුනු (ණු)=අවුල් වූ; මත් වූ (ගුත් 53).

ඇවිස්සනා=1. බෙදන (සිඛ 53[23]. කඛ්ඛා 83[13]). 2. බෙදීම (කඛ්ඛා 87[34]).

ඇවිස්සී=බෙදන්නී (සඟ 32[30]).

ඇවිස්සි (<ඇවිසිලි)=1. අංපුවජ්ජය; විචාරීම (සිඛ 108[2]). 2.දැන්වීම(සිඛ 58[32]). [220[3]).

ඇවිස්සෑ (<ඇවිසිය)(නෙක්ති)=බෙදන්ට (බුත්

ඇවිළි=1. ඇවිටි සහිත (බඟැ 274[24]). 2. ඇවිළුනු; පවලැවුනු (බඟැ 203[13]). [210[19]).

ඇවිළිය (නෙක්ති)=අවුළන්ට; ගළපන්ට (බඟැ

ඇවිළිම්=සිඟාම; එකතු කිරීම (බඟැ 45[31]).

ඇවිළුවු=දැල්වූ (බුත් 78[27]).

ඇවීමෙන් (වි 2. 850[1-3])=ඇරවීමෙන්' ශුසු?

ඇවුණු=ඇමිණූ; ගෙතූ (රැ 442. ස්තූ 20[3]).

ඇවූ=ශාප කළ (මනි 45[31]. 56[28]).

ඇස්=1. අක්ෂිය (බඟැ 228[12]). 2. සිදුර (බඟැ 74[3]. පරෙවි 173). 3. අස්‍ර; කඳුළු (රැ 509). 4. බෙර ආදියෙහි මුහුණ (බුත් 171[10]). 5. ඇහැ; පැල නොවන (සර 62[1]. පූ 2. 356[23]). -**ලනු**†= ඇස්සහිත පොල්කටුව. -**කඹ**= අසින් වැහිරෙණ මල (මිලි 77[7]) -**කුලී**= නැනි වූ දෙයක් සොයා දුන්නෙකුට දෙන තෑග්ග(ශුසිං අ). -**කෙළි**†=ඇසට පෙණෙන තරම් දුර. -**කොළ**†= බුලත්අතෙහි උඩින් ම තබන ලොකුකොළය. -**ගුල**(බුත් 242[10]), -**ගුලි** (බුදු 301)= අක්ෂිගොලය. -**පිඟිනි**= ඇස්ගුළිය. -**තබන විදුම්**?=දුවලු ඉරා මැසීම (ජාගැ 138[24]. ජාඅක 2. 141[17] සහ ජා 397[15] ද ඇ). -**දර**= (කව් 405), -**දහර** (සිදත් 42[1]), -**දුර**= අස්‍රබාරා; කඳුළුවැල. -**දරතෝ**=බාෂ්පබාරා නමැති ජලය (බුව 35. 42). -**දහස්**=ශක්‍රයා. -**දෑ**=ඇසෙහි දැහය (සෙං 728). -**දැල්**=ශක්‍රයා (රැ 31). -**දිඹි**†, -**දුඹි**= ඇසෙහි පෙණීම. -**පත්**?= අක්ෂිය (රැ 275). -**පිය**= ඇසෙහි නිබෙන උඩු යටි පියන් (බුත් 244[11]). -**°රෝම**= ඇසිපියෙහි ලොම (වි 5. 60[2-1]). -**පිල්**= ඇස් වැනි

ලකුණු ඇති මොනරපිහාටු (සද්ධ 209[25]). -පියාවු, -පිහාවු= ඇසිපියලොම්. -බැන්දුම්†= ඉඳුරාලය; මාංශාව. -බැම= ඇසට උඩින් නලල කෙළවර ලොම් වැවුනු පවිශ. -මල=ඇස්කබ (වි 2. 687[1-15]). -මැදීම=1. ඉහි කිරීම (පූ 2. 330[24]). 2. ඇසිපිය නොහැසීම (බුත් 5[33]). -මුහු?=ප්‍රදීපය (ශු සිං අ). -රෑඳ=ඇසෙහි හටගන්නා රුජාව. -රෝ=ඇස්ලෙඩ. -වට=බොලව; පයෙහි වළලුකර. -වවිවි†= සිදුරු සහිත වවිවිය. -වර=ඇසිපිය හෙලන පමණ කාලය; ක්ෂණය (ජාහැ 132[26]. බුත් 284[14]). -වහ†=ඇතැම් අය ගම්කිසිවක් දෙස බැලීමෙන් ඒ දෙගට වදින විෂ. -°වතුරු†=ඇස්වහ වැදුනු දෙගට ඉසිනු පිණිස මතුළ ජලය. -වල=ඇස පිහිටි කුපය (වි 2. 653[2-2]). -වෙද=අක්ෂි වෛද්‍යයා. -සඟල=ඇස්දෙක (සර 105[15]). -සන්=වක්ෂුඃපථය; ඇස්කෙළිය (බුත් 306[3]). -සමු=ඇස්ඉදිරිපිට (බහැ 20[3]). -සහස්=ශක්‍රයා (පැර 87). -සුං(ඟ්)=සුඛය ඇස් (පූ 2. 93[29]). -හමු=ඇස්සමුව. -හයන=ඇස් අදහන්නා.

ඇඟවු=අඟවන්න; ඇහැටුගස (යොා 3724).

ඇඟණ=ඇසිල්ල; ක්ෂණය (සං සිං කොා).

ඇඟතු= ඇහැටුගස (ජාහැ 165[26]). -බෝ=බුද්ධත්වය ලැබීමට උපකාර වූ ඇහැටුගස (ස්තූ 6[26]).

ඇඟ රද=ඇසෙහි රුජාව (යොා 572. 675).

ඇඟලක්ලා?=ඊඤ්චරයා (රෑ. 752).

ඇඟලපැණි?=පැණිවෙසෙසක්? (යොා 1249).

ඇඟව (බා)= වැසිමෙහි. 'ඇස්ව' බ. (සලී 1. 848[3]. සද්ධ 227[22]).

ඇඟල=1.එනම් මාංසය. 2 එනම් ගස(යොා 364 1054). -උක්ඟව (සුපූ 16[20]), -කෙළි (සවී 110[33])=ඇඟලමස්හි කරණ පූජෝත්සවය. -පෙරහර=ඇඟල උත්සවය (සුපූ 17[10]).

ඇඟෑ=ඇහැ වූ; නරක් වූ (බාෘන්‍ය) (සර 99[17]).

ඇඟි=1.අක්ෂිය (සි 39. 66). 2. අංශය; පාර්ශ්වය (උඩැසි ගවැසි- ශිසං I. 86[39]). 3†=පොල් ගෙඹියෙහි ඇස් තිබෙන පැත්ත; ඇස්ය. -කිණි=1. ඇස්ගුළිය. 2. අර්බුද වැනි ඇස් ලෙඩක් (යොා 530. 559). -පිය=ඇසෙහි පියන් (කවි 124. යොා 158). -°ගුළි=ඇස්ගුළි (බුදු 301).

ඇඟින්=1. අංවිණෙන්; පුරුදු කළ (බහැ 147). 2. (නාප) (අස් + ඉන්)=සුලෙන්. 3. (ජාහැ 37[25])='අදුනු' හෝ 'අදුනු' ශුයු?

ඇඟිම=අඟිම (සි...).

ඇඟිය (නෛක්‍රි)= 1. අසන්ව. 2. විචාරන්ව. -අවි=අසන්ව කැමැති. [(කවි 721).

ඇඟිලි= 1. අංගවයව (කවි 475). 2. අංශ්‍රිත

ඇඟිරු=1. අංශය (බහැ 8[20]. ජාහැ 5[24]). 2. සතුරුරජුන්ගෙන් පිඩා වූ විට බලවත් රජුන් හා මිත්‍ර වීම. 3. අංශය කළ(කවි 352).

ඇඟිරුණු=හැසුරුණු (ජාහැ 120[22]).

ඇඟිරෙණ=අංශ්‍රය කරණ.

ඇඟිලි= 1. අඟිම. 2. ක්ෂණය; සුලු කාලය (ජාහැ 62[27]). [බහැ 131[27]. 199[22] බ).

ඇඟිවස්= අංගිවිෂයා; සපියා (අමා 2. 46[25].

ඇඟිම්, ඇඟුම්=ශ්‍රවණය කිරීම.

ඇඟුරු=1. අංශ්‍රිත (අමා 1. 89[20]). 2. හියුණු; මුවහත් (ජාස 489[15]).

ඇඟුරුණු=හැසිරුණු (ජාස 281[3]).

ඇඟු=ශ්‍රවණය කළ. -පිරු=ශ්‍රවණය කර පාඩම් කළ. -විරි (රු)= පෙර අසූ (බහැ 32[24]).

ඇඟෙල්=ඇඟැලගස (සි 583.)

ඇස්කිසි†= නයහැති අංදින්ගේ ඉඩම් අංදිය අල්ලා විකිණීම පිණිස උසාවියෙන් නිකුත් කරණ බලය.

ඇස්තමෙනතු†=ගම්කිසිවක් සඳහා විශදම් විය හැකිය හි පළමුව කලපනා කළ මුදල් ගණන.

ඇස්තැරක්ක†=ලියවිල්ලක පිටපත.

ඇස්ප (බා)=පැළ වීමෙහි, අක. ඇස්පේ, ඇස්පෙත්; ඇස්පිනි, ඇස්පුනු (සලී 1. 668[33] -ඇස්පවා). මෙය 'හපුස්' දෙසින් වූවකි.

ඇස්ව (බා)= ඡාදනයෙහි; වැසිමෙහි. සක. ඇස්වං ඇස්වත්; ඇස්වී; ඇස්වූ (සලී 2. 236[24]. 870[40]. ජා 10[30]).

ඇස්ව (ඇසුවා?)=කාමාදී අංසව (බහැ 48[23]).

ඇස්වූ=ශ්‍රවණය කරවූ; කියූ (කඛා 3[16]).

ඇස්සුනු(ණු)=(ඇස්වුනු)වැසුනු(සලී 2.582[4]).

ඇස්හුනු (භික්ෂුණීප්‍රාස 35[13])='ඇස්පුනු' ශුයු?

ඇහැ† (නාප)= ඇස. -කාංසා= කම්මුල්ඉදිමුම් රෝගය (යොා 729). -කන්= ඇස. 'කන්'-වංශ්ලි.

ඇහැකි(ක්)†=පුළුවන්; හැකි.

ඇහැටු=අැසතු ගස.

ඇහැලි= 1. සිංහලපදබන්ධනයෙහි යෙදෙන වාක්‍යකයක් (එස 87. සීග 16). 2.(ඇහැල්ල)= පිණුවීම (රූ 457).

ඇහැල්ලි=පිණුවන්නී? (එස 102).

ඇහිඳු (බෝ)†=අැහිඳිමෙහි. සක. අැහිදී, අැහිදින්; අැහිඳි, අැහිඳි.

ඇහිබැම†=අැස්බැම.

ඇහිරි(රෑ)මි=තැන්පත් කිරීම; තැබීම.

ඇහිලක්ඛඩ†= 1. පොල්බැඟක ගෑ ඉතිරි වූ කොටස. 2. නොං අඟනා දෙඟ.

ඇහි(හු)ම=අැසීම. -කන්දීම=අැසීමට කන් යොමු කිරීම.

ඇළ= 1. පාර්ශ්වය; පැත්ත (ජාගැ 94[23]. පූ 2. 607[14]). 2. පැත්තකට නැමුනු (සි 644). 3. තුඩ ජලමාර්ගය; ඔය (බගැ 147[7]. ශිසං I. 32[21]).

ඇළක්=පාර්ශ්වය; පැත්ත (අමං 1.8[10]).

ඇළලූ=ආලොළනය කළ; කැලඹූ (බප්‍ර 214[16]).

ඇළැසි (=අළ + ගැ + සි)= පමුණුවනලදැයි (බගැ 13[26]).

ඇළි=1. අැළ; සීමාව (ජාගැ 118[31]). 2. සාගම් හෝ හුණු ගාන්නා? (ශිසං I. 88[13]). -නා= සාගම් ගාන්නන්ගේ ප්‍රධානයා? (ශිසං 1. 88[13]).

ඊ.

ඈ='අැ' යන්නෙහි දීර්ඝරූපය.

ඈ=1. ආදිය; ආරම්භය (බගැ 3[23]). 2. කැබැල්ලැයා (සද්ධ 228[13]). 3 අය; ලැබෙනදෙය. 4. ආයතියා(අැ-පා). -ඈමැඹි=ආදි අාමෙඹිතය;මුලින් යෙදූ වණීනැවත නැවත යොදන යමකබන්ධය (සස 112). -හුල්†= කැබැල්ලැයාගේ බෙනය. -පොතු=කැබැල්ලැපොතු (යෝ 842. 1502). -මස්=කැබැල්ලැමස් (යෝ 906).

ඈකාන්සා=අැහැකොසා රෙංගය (යෝ 840).

ඈක්=1. ඒ අත; ඒ පැත්ත. 2. දුර.

ඈනවිලි, ඈනි(නු)ම= කට අැර වාතය හැෂීම (දජා 236[42]. යෝ 326. 336)

ඈඳිගැණීම්†=නිදගැණීම.

ඈසි(ඳු)ම්=එකට හැළපීම්. [59[19]).

ඈළුණු=අාඳිනලද දෙක හෝ දෙදෙන (රාජා

ඈසා=අය්‍යපාද; උතුම් අාර්‍යයා; කුමාරයා ('අය්‍යපාද' යන්නෙන් සිංහලයට අා 'ඈපා' යන්න මහාවංශයෙහි 'අාදිපාද'යි පාළිශ්ව පරිවර්තනය කරණ ලදී. ශිසං III. 82)

ඈස්=අාදි (ශිසං I. 86[36]).

ඈඟනී=අාගන්තා; අගිති දෙය (බගැ 181[2]).

ඈසී=අාදි (බගැ 166[17]. 192[20]).

ඈලිය=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 2759).

ඈලියා=1. අපිණ්ණරෙංගයක් (යෝ 3866). 2†= විනාශය.

ඈවර=වංරය (වෙන්දේසිවල දී යෙදේ).

ඈසා(හෑ)=නරක්වූ; පැළනොවන (පූ 1.330[29]).

ඉ.

ඉ=1. සිංහලවර්ණමාලාවෙහි පස්වැනි අක්ෂර. 2. 'අනි' යන උපසර්ගයෙහි සිංහලරූපයක්. 3. 'කෙනෙකි' යනාදි වශයෙන් වාක්‍යාවසානයෙහි යෙදෙන නිපාතයක්. -පිණි= අනිප්‍රණීත (බගැ 34[17]). -බොහෝ-ඉතා බොහෝ(මුව 14). -මහත්-ඉතාමහත් (කව් 182). -වහල්= ඉතාඋපකාර (සිදත් 75[1]).

ඉංග්=ඉඟිය (සි 259).

ඉංග=ඉඟිය (කව් 213. පැර 86). [කොටස්.

ඉංගිරියා†=අැසෙනි කළ වූ හෝ සුදු වූ

ඉංග්‍රිසි=1. එනම් මනුෂ්‍යජාතිය. 2. ඔවුන්ගේ භාෂාව. [3. අතික්‍රාන්ත? (සිදත් 433).

ඉක්=උග්ගස (රූ 218). 2. ඊක්ෂාව; බැලීම.

ඉක් (සිදත් 915)='ඉක්මවා' ගුයු? [ගුයු?

ඉකනැසි (නොයිකනැසි-සිදත් 51)='ඉකිනැසි.

ඉකැවූ= 1. උකාගත්; අැදගත් (බුත් 161[11]. 274[24]). 2. උද්ධරණය කළ (බුත් 255[19]).

ඉකි=ශෝකය නිසා මුවින් පිට වන හඬ. -ගැසීම, -බිඳීම='ඉකි' යන හඬ පැවැත්වීම (කාශෙ 10-32).

ඉකිත (නෙක්ඛ)= අතික්‍රමණය කළ (හොත්) (සුදු 201).

ඉකිදි=නිරමුල්ලිගස්. (වන 66).

ඉකිලි= 1. උකුඩලි; භංජනය (බගැ 237[26]. රූ 373. සිදත් 175[1]). 2. උකුළ; කළුවගෙනි මුල (රූ 508. කෝ 86)

ඉකිළි=1. භංජනය (බගැ 52[8]. 102[9]. 284[13]). -බෙර=දෙණ්ඩිම'නම් බෙරය (පඤ්චි 114[28])

ඉකුත්=1. ඉක්මගිය. 2. මැරුණු(බෝව 152[18]. සද්ධ 461[12]). -කල්= අතීතකාලය (හෙසි 15[25]). -දැ=අතීතජාතිය. -වත්=අතීතකථාව (ගුත් 90). -සසුරු=සංසරය ඉක්මවූ (සිදත් 127[8]). [47[32]).

ඉකුත (නෙක්ඛ)= ඉක්මවුවොත් (සිඛ 39[27].

ඉකුතු=ඉකුත් (අමං 2. 24[2]).

ඉකුම් (බං)= ඉක්මීමෙනි. සක. අක. ඉක්මේ; ඉක්මෙනි; ඉක්මි, ඉක්මිනි; ඉකිනි, ඉක්මී; ඉක්මුනු, ඉකුත්. (ඉකුම්වා-සිඛ 2[14]).

ඉකුම්=ඉක්මීම (බෝගැ 116[35]).

ඉකෙන=උනන; දිග ඇතුල් වන (ජං 786[21]).

ඉක්කා= හික්කාරෝගය (යෝ 526. 1789). -මදුලු†=පුහුඇට සහිත කොස්මදුලු.

ඉක්ත (<ඉකුත)= අතික්‍රාන්ත; පහව ගිය (බගැ 125[1]. 159[5]. 165[29]).

ඉක්තැන්=උපකාරභාජන (කව් 281)

ඉක්බිති=අනන්තර; ඊලඟ; යං වූ (බගැ 28[1]). -සේ=ඊලඟ සේ. -ජාති=මරණින් පසු ඒ එක්ක ම ඇති වන ජාතිය(වි 1. 315[1.18]).

ඉක්මන්=ශීඝ්‍ර (රූ 42). -කාර†=සංඝටික; නොවිමසා ක්‍රියා කරණ. -සිවුරු= ගම්කාදින් විසින් හදිසියේ වඟා දෙනු ලබන විවරය (ප්‍රස 53[17]).

ඉක්මවු=පසු කළ; ගෙවූ(සද්ධ 533[9]).

ඉක්මුත්(ණු)=අතික්‍රාන්ත (බගැ 78[23]).

ඉක්මෙනු=උලලඛනය (කව් 106 .

ඉකුණු=උක්. -කාණඩ=වැලුක්. -මෙඝ=ප්‍රමෙඝ රොගයක් (යෝ 2213). -යන්ත්‍ර= උක් මිරිකන යන්ත්‍රය (වි 5. 297[3-8]). -රස=උක් යෙලිද්ද. -විකාර=උක්පැණිඅදිය. -සුරා= උක්පැණියෙන් කළ මද්‍යය.

ඉකෙවාකුවංශ= ඔක්කාකවංසය (පඤ්චි 11[9]. ශාක්‍යවංශය ද මෙහි ශාඛාවකි.

ඉගැණුම්=උගැන්ම; ඉගෙණීම. [ව ගැම.

ඉගිල්ලී(ලු)ම්=1. උඩුරණය;උඩට අදීම. 2. අස්

ඉගිළිවූ=උගුල්වනලද; පහකළ (වි 2. 893[1-7]).

ඉගිළිම්=1. උලලඛනය (ගිරා 26). 2. පහවීම; වෙන් වීම (නිකා 23[3]). 3. උඩට නැගීම.

ඉඟු=1. උක් (සැළ 42. ගිරා 56). 2. ශීඝ්‍ර. -දුනු, -සැවු=අනංගය. -සැවුඟුරු=විජණු.

ඉගෙණීම්=උද්ග්‍රහණය (සර 60[36]).

ඉංගිත=අදහස (කාශී 2-260).

ඉංගිතා=හැඟීම (වි 2. 769[1-32]).

ඉඟ=1. ඉඟවිය; සිරුරෙහි මැදපෙදෙස (රූ 281). 2. ඉඟිය; අභිප්‍රාය (බුත් 181[31]). 3. ගකාරබැඳිවැල් (වන 53). -ඕ-උකුළ. -සුං(ග්)=සුඛ ඉඟ (කාගෙ 2-25).

ඉඟාල†=ගිනිඅඟුරු.

ඉඟි= 1. අංකාරය (බගැ 32[27]. සැ වි 113). 2. අදහස (අනා 76[38]. සුස 376). 3. බස්කම් (පූ. 2. 4[14]). -කරු=1. ඉඟි කරණ(සර 34[7]). 2. පරීක්ෂාකාරී? (ස්තු 35[2]. දජා 72[28]. 333[30]). -කිරීම්=බැම බිඳීම; බස්කම් කිරීම (රූ 124. අමං 2. 40[14]). -බිඟි†= ඉඟිය; අංදරය දක්වන සංඥ. 'බිඟි' වාග්ලි. -කෙළන=අදහස් හේ ක්‍රීඩා කරණ (බගැ 52[4]). -මැරීම්†=ඉඟි කිරීම.

ඉඟිනි=1. එනම් ගස් (යෝ 407). 2. දිග ගුදුඩි කිරීමට යෙදෙන එනම් ඇට (යෝ 697. වන 88).

ඉඟිලැස්?=සෙනහස (රූ 117). [121[7]).

ඉඟිලිමල=පංගයමපි; මලපුඩු සහිත රිටි (ජාගැ

ඉඟු=ඉක්මන් (රූ 42).

ඉඟුරු=බෙහෙතට ගන්නා එනම් අල (යෝ 424). -දෙඹි†= සිනි දමා තැම්බූ ඉඟුරු. -පිඟලි=එනම් කුඩා අල (රූ 229).

ඉඟුල්=හිඟුල; සංදිලිඛම් (කාගෙ 4-24). -පත්=හිඟුල් ගෑ කොළය (පූ 2. 276[24]). -පලු=ඉඟුල්පත් (බුදු 275). [177[5]).

ඉව (නි)='සහ, ඉනි' යන අරුත්හි (ශිසං II.

ඉවනක= ඉවජනක; කැමැති වන (ශිසං IV. 2829).

ඉච්චා†=රැවටිල්ල. -කාර†= රැවටිලි කරණ; රැවටිලිබස් කියන. -බස†=රවටන වචනය.

ඉච්චාදි=මේ ආදි (බගැ 3[22]).

ඉච්ඡක=ඉච්ඡාව කරණ.

ඉච්ඡා-රුවිය; අංශාව (බස 119[5]). -අජ්ජි= 'කැමැති වෙයි' යන අර්ථය. -චාර=කැමැති සේ හැසිරෙණ (වි 8. 23[2-20]). -දන්=යදි යන්ගේ අදහස පුරා දෙන දන් (බුස් 306[4]). -නුරූප=රුචියට ගැළපෙන; යොග්‍ය (සද්ධ 8[34]). -පර=ඉච්ඡාවට යටත්; සිය අදහස සේ ක්‍රියා කරණ (ජා 256[25]). -පරයෙන් (ජා 718[2])='ඉච්ඡාපර සේ' ශුභ?. -භෝජන= කැමැති බොජුන (සර 11[31]). -රෝග= අංශාව නමැති රෝගය (අනා 107[33]). -වනි=කාමුකසත්‍රී. -විඝාත=කැමැත්ත වැනසීම.

ඉච්ඡිත=රුචි කළ (ශිසං II. 171[39]) -අලාභ= ප්‍රාර්ථිතවස්තුව නොලැබීම (වි 6. 29[1-4]). -ඛණ්ඩි=කතිහු විසින් කරන්ට කැමැති වූ කැබිය. [ඉජනි, ඉජ්‍ඣු. (ඉජ්ඣ-බගැ 70[6]).

ඉජ (ධා)= සමෘද්ධි වීමෙනි. අක. ඉජී, ඉජිත්;

ඉජන=සමෘද්ධි වන (බගැ 44[27]).

ඉජිය (<ඉදි)=ඉදින් (බගෘ 82[18]). [ජීවක).

ඉජිවුවා (බගැ 84[34])= 'ජීවිවා' ශුභ? (ජීවු=

ඉජ්ඣා=1. ඝාතය; දුනය. 2. සඛතමය.

ඉඤ්ඡිකුලම්බු=ඉඟුරු ඉස්ම ආදිය ගෙණ සාදනු ලබන බෙහෙතක් (යෝ 3243)

ඉඤ්ඣිත=1. කම්පනය (බස 99[25]). 2. කම්පිත.

ඉඤ්ඣිනේරූ†=ශිල්පකර්මාන්තඥය.

ඉඤ්ඣ†(නි)='මෙහි වරෙන්' (පහත් අයට හෝ බල්ලන්ට අඹ ගැසීමෙහි යෙදේ).

ඉඩ(ධා)=1. ඉවිමෙනි. 2. සමාදන් වීමෙනි. සක. ඉවා, ඉවත්; ඉවී, ඉවූ (පගැ 4[2]).

ඉඩ=ඉඟට; ඉටු (සුස 433).

ඉඩන්=අධිෂ්ඨානය (සුස 409) -පොහොනා= ඉවනු ලැබීමට ප්‍රමාණවත්-යෝග්‍ය (සිඛ 8[19]). -පොහෝ=අධිෂ්ඨානුපෝසථය (සිඛ 13[5]. සුදු 430). -මං=අධිෂ්ඨානයෙන් හෝ ඍද්ධියෙන් නිපදවන මාර්ගය (දළ 3[11]).

ඉඩන=අධිෂ්ඨානය කරණ.

ඉඩසින්(වි 4. 253[1-33]). ='ඉවන්' ශුභ? [3[23]).

ඉඩානිවු= ඉඟවානිවට; හොඳ නොහොඳ (බගැ

ඉඹි=මී, බඹර, දෙබර, කනවේ, දඬුවළුබෑ යන මෙයින් හෝ කැකුනගස්ආදියෙන් හෝ ලැබෙන, උෂ්ණයෙහි තැබුවිට උණු වී දිය වන, ලාවු (මනි 41[8]). ලංකඛ (පූ 2. 706[25]). -කුඩ=ඉටි ගෑ රෙද්ද ඇති කුඩය (දඹ 5[37]). -ගේ=ඉටිරෙදිකුඩාරම. -පන්දම=ඉටියෙන් කළ විලක්කු. -පහන්=ඉටිපන්දම (කාගෙ 10-122. සද්ධ 223[26]). -රෙදි=ඉටි ගෑ වස්ත්‍ර. -සෝරු†=ඉදුල්අහර. -භකුරු=ඝන වූ පැණි.

ඉඹි(ලු)=අධිෂ්ඨානය.

ඉඹු=1 ඉඟව; කැමැති වූ. 2. ක්‍රියා (කෝ 105) -අන්=ඉෂ්ටාර්ථය; කැමැති කරුණ. -කිරිම= සිද්ධ කිරීම. -දෙවි= තමන්ගේ අභිවෘද්ධිය සලසනැයි අදහනු ලබන දෙවිය (කාගෙ 8-13. සැළ 14). -'නිඹු=ඉටානිට්ඨ. -°ඉණ= ඉඟව වූ ද අනිඟව වූ ද අක්ෂරසමූහ (සිදත් 177). -°ඉයොන්=ඉඟට වූ ද අනිඟවූ ද අක්ෂර ජාති (විසර-සිදත් 183). -මිකුරු=නිතවත් යහළුවා. -සදපිඹෙවි=ශුභ වූ ශබ්දප්‍රකෘති (එස 7).

ඉඹු=අධිඥානය කළ (බගැ 27[10]).

ඉඹිවි(ලු) (<ඉටයි)= තෝමරය; ලංසය (සද්ධ 57[10]. 381[34]. 418[20]. 'ඉඹිම' -සවි37[38]).

ඉඹිඟා=උළු (කඛ්‍ධා 61[21]).

ඉඬ=1. අවකාශය (කාගෙ 10-127). 2. වාරය (බුස් 129[12]. දඟම 197[30]). -කඩ†, -පාඩු†= අවකාශය. 'කඩ', 'පාඩු' වාග්ලි. -කඩම්†= වතුකුඹුරු. -වර= වැසි නැති කාලය. -වාඩ=අවකාශය (සලී 1. 242[1])

ඉඛංග(ගී)නි=පහර දීමට එන සතුරන්ට ගල් විදීම සඳහා නගරප්‍රාකාර මතුවෙහි සවි කළ දම්වැල් සහිත උපකරණයක් (දළ 52[5]. නිකා 26[21]. සද්ධ 471[33]). (T. L. 277).

ඉඬක්කොම්බුක්කෝලියන්= පැරණි දළරෙදි වෙසෙසක් (දඹ 3[33]).

ඉඬක්කල්=අන්දරගස (සං සිං කොෝ).

ඉඬම්=1. සථානය (නිසර 55); 2.(ගෘහය- T. L. 279). නවාතැන් ගන්නා තැන; කාණාගම (දජා 335[23]). 3†=වතුකුඹුරු. -කඩම්=වතු කුඹුරු. 'කඩම්' වාග්ලි. -ගකාගල†=උසස් පඬුකුලේ අයට දිය බොහු පිණිස පහත් පඬුකුලේ මිනිසුන්ගේ ගෙවල්හි වෙන් කර නිබෙන කොතලය. -ගම්=සඤ්ඤාරයෙහි

යෙදෙනවිට රජුන්ට හෝ අමාත්‍යාදීන්ට නවාතැන් ගැණීම සඳහා ගමරාලගේ භාරයේ පැවැති නානාවිධ ගම (G). -බත්=රාජකාර්‍යයී සඳහා යන රාජපුරුෂයන්ට ගමරාල විසින් සම්පාදනය කරණ ආහාර? (ශික්‍ෂා 1 V. 31[7]). -වළවු=දේවාලයක බස්නාගය නිල මෙට නියමිත ගෙය. [කෝලියන්' ශුද්‍ධ?

ඉඛවිකවිටුකල (සර 265[30])= 'ඉඛක්කවිටු

ඉඛහ=වම් නාසාපුටය (රූ 287).

ඉඛඟිනි(සද්ධ 47[133])= 'ඉඛංඟිනි' ශුද්‍ධ.

ඉඛා=ඉඛහයෙහි පවත්නා වාතය (ශුසිංඅ).

ඉඬිත්තු†=1. කලබල. 2. කුපිත. 3. බියපත්

ඉඬිත්ති=බෙරවෙසෙසක් (ථූප 81[1]). [බ.

ඉඬිලු=ජාලපුප; ඉඳිආප්ප(වි 1. 386[1-9]),'එඬිපු'

ඉඬෝක් (-ඣ)†= ගවාදීන්ගේ දණිහිඇටය. -කෙළි=ඉඬෝක්කෙයන් කරණ ක්‍රීඩාව.

ඉඬෝර†=ඉඛවරය.

ඉණ(න)= 1. පසු ව දෙනු පිණිස ඉල්ලා ගත් දෙය; නය (බහෟ 80[22]). 2. ශ්‍රෝණිය; ඉඟ (කාගෙ 3-14). -ඉහ†(නාප)= ඇදිපැලඳි දෙය; ඇගෙහි තිබෙන බඩාය (සපැ 143[27]). -කඩ=ඉඟට අදින රෙදි (සලී 1. 302[14]). -ගහණ=නය ගැණීම (වි 6. 309[2-10]). -දෑසි=ගත් නය ගෙවීම සඳහා දැසඬියට පැමිණි සත්‍රීය (සද්ධ 426[23]). -පරිභොග=සිල්වත් භික්‍ෂූන් සිවුපසය ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා නොකොට වැළඳීම (ගෙසි 21[18], සද්ධ 288[35]). -පලිබොධ=නය වීම නමැති බාධාව හෝ කරදරය (සලී 1. 118 [24]). (ඉණපරිභොගය ද දැයකයාට නොගැති වීමක් වැනි හෙයින් පලිබොධයකි). -බඩ†=ඇදුම් සහ ආහාර. -වලු=ඉණකඩ (සද්ධ 444[6]). -සැද=කපිතුණය; ගවාදිය හෝ මෙවුල්දම (කාගෙ 10-104. පැර 35) -සැදි=1. කපිය සැරසූ. 2. ඉණසැදෙහි වූ (කාගෙ 7-33).

ඉණංඟු†=1. සුදුසු. 2. සුදුසුකම. 3. එකමුතුකම.

ඉණා† (<ඉණෝ-ඩු)= බෙහෙත්ආදියෙන් අන්‍යයන් සම්බන්ධ වීමට පෙලෙඹවීම. -බෙහෙත්†= ඉණා කිරීමට යෙදෙන බෙහෙත්.

ඉණාසික=නයගැනීකය.

ඉණි(නි)= සොපානය; තරප්පුව. -ඉස්=සොපානමස්තකය. -පෙති†= ඉණිමගෙහි පය තබන ලීකැබැල්ල. -මං=1. සොපානය. 2. රිවිදෙකක ලී කැබැලි බැඳ සෑදූ තරප්පුව (රූ 187). -මස්=උකුල (පූ 2. 416[18]).

ඉණිකුණු= අපිරිසිදු වස්තුයන්හි බෝ වන කුඛ සත්ත්‍ව (අනා 86[1]).

ඉත=1. හිතවත් (කාගෙ 7-32). 2. සුදුසු. -කම්=හිතවත්කම (සර 391[17]).

ඉතණ=ඊතණ (සි. 605). [(කාගෙ 10-143).

ඉතත් (ඉත්+අත්)=හිතවත් සිත් ඇති

ඉතර=අන්‍ය (බප්‍ර 308[6]). -අජ්ජි=ඉතරය' යන අර්ථය (පඤ්චි 32[9]). -ඉතර (ර+ඉ=ඊ)= අන්‍යොන්‍ය; එකිනෙක. -°අභිඤ්ඤස්=ලද පරිදි ඒ ඒ ප්‍රත්‍යයයෙන් සතුටු වීම වූ ආර්‍ය ප්‍රතිපත්තිය (වි 1. 238[2-7]).-°ඡොගය='ඉතරෙ තරඡොග' බ. -ඉතර(ර+ඉ=රෙ)=ඉතරීතර (වි 3. 94[2-2]). -°ඡොග=සම්‍යපදයෙහි එක් එක් අවයවය සමඟ ක්‍රියාපදය වෙන් වෙන් ව යෙදෙන වාක්‍යව සම්‍යසය (පඤ්චි 82[23]).

ඉතා(නි)=අතිශයයෙහි (කව් 2. රූ 47).

ඉති=1. ශුභ (සිබ 71[20]). 2. පසඇටය; දුටු කැටය (රූ 413). 3. දම් ක්‍රීඩාවට ගන්නා ලීකැබැලි. 4. සත්‍රීය (රූ 607). 5. සෙබලා? 6. වැදිඅහන? (රූ 607). 7. රෙදි විඝන යන්ත්‍රයේ දික් සුල් අතරින් ගරස්සුල් යවන උපකරණය. 8. 'කුඛා, සඛලා' යන අර්ථයෙහි යෙදෙන ප්‍රත්‍යයයක් (කැදිනි, කැනිනි). 9.=†කුඛා අත්ත. 10 (නි)='එසේ, මෙසේ' යන අර්ථයෙහි (කව් 70, 89. හංස 187). -අත්='සත්‍රී' යන අර්ථය (සිදත්53[3]). -අරූත්= සත්‍රීඅර්ථය (සිදත් 55[3]). -ඉත්‍ථි= (<ඉත්තොවිත්තො)=ඔබ මෙබ (බහෟ 80[32]. 287[12]). -බවි= 1. සත්‍රීභාවය. 2. මෙසේබව (සිබ 71[30]). -භූ='ඉත්‍ථිමතුන' බ. -°අරූත්= ඉත්‍ථම්භූතාර්‍ථය (සිදත් 71[3]). -වුත්තක= කුදුගොත්සඟියට අයත් එක් පොතක් (සර 64[25]). -සත්=සත්‍රීසංඥ; ප්‍රවෘත්තය (රූ215). -හස්(කාගෙ2-19), -භාස(සද්ධ 88[1])=මෙසේ වූයේ ය' යන කථා; අනිත ප්‍රවෘත්ති.

ඉතිකින් (<එතකෙන) (නි)= 1. මෙපමණකින් (ජාගෙ 240[3]). 2. එහෙයින්. 3. දන් (ශුත් 465).

ඉතින්(නි)=1. මින් පසු (ගුත් 334). 2. එසේ කල්හි (ගුත් 204). 3. එසේ නම් (වි 8. 192[3-16]).

ඉතිර(පුක්)=උතුරා (බගැ 55[7]).

ඉතිරි=1. (<උත්තරි) අධික (බගැ 27[17]. 108[15] 289[10]). 2. අතිරේකය; අවශේෂය (වි 1. 326[3-13]). 3.සත්‍රිය (කාගෙ 13-15). 4.උතුරා ගිය (කවි 72). අතිරික්තය (සිදත් 61[1]). **-පත්**(සලී 1. 241[7])='ඉදිබත්' ශ්‍රු ග්‍රු?. **-බව**=සත්‍රිභාවය (කාගෙ 14-4). **-ලිඟු**=සත්‍රිලිඞ්ගය (සිදත් 51[2]). [(බගැ 136[28]).

ඉතිරිය(නෛ ක්‍රි)=එතෙර වන්ට; ඉක්මවන්ට

ඉතිරෙණ=උතුරා යන (වි 4.70[1-5]).

ඉතු=ඍතු (යො 241). **-ළේ**=ඍතුලෝහිත; මල්වරලෙය (යො 149).

ඉතුරැ†=ඉතිරි.

ඉත්=1. සත්‍රි (යො 75). 2. ඝන ලෝමය; කූර (සද්ධ 642[17]). 3. විදුම (සද්ධ 660[16]). **-ඇ**=ඉත් සහිත ඇය; ඉත්නෑ‍ය (සද්ධ 642[15]). **-°විද්**=ඉත්නෑ කූර (සද්ධ 642[17]).

ඉත්ත=ඉත්නෑ වැල් (යො 3541).

ඉතනර='ඉතිර' බ. **-කාල**=ඉතා ශුලු කාලය (වි 5. 277[3-12]).

ඉත්තැත්='ඉත්නැත්' බ. (රැ 372).

ඉත්තෑ=1. එනම් සතා (යො 2169). 2. ඉත්ත වැල්. **-කූරු**=ඉත්නෑ‍යාගේ රෝම (යො1812. රැ. 240). **-ගල්**=ඉත්නෑ‍යාගේ ඇතෙහි සෑදෙන ගල් (යො 495).

ඉත්නි=සත්‍රි? (එස 106-4).

ඉතිපිප්‍රාප්ති=මෙසේ පැමිණීම; කිසියම් ප්‍රකාරයකට පැමිණීම (පඤ්චි 57[29]).

ඉතිපිභූත=මේ ප්‍රාකාරයෙන් වූ; කිසිලෙසකට පැමිණි. **-ලක්ඛණතානිත්‍යා**=කිසියම් ලෙසකට පත්බව කීම සඳහා යෙදෙන තුන්වන විභක්ත (බගැ 33[4]).

ඉත්‍රී=සත්‍රිය. **-අගාර(ඉත්‍රාගාර)**=අන්තඃපුරය. **-ඉන්ද්‍රිය**=සත්‍රින්ගේ මුළු සිරුරෙහි ම පවත්නා සත්‍රිලක්ෂණය (අභි 114[25]). **-කථා**=සත්‍රින් ගේ රූපශොභාදිය පිළිබඳ කථා. **-කුත්ත**=සත්‍රින්ගේ අංකාරය හෝ ක්‍රියාව. **-ඛත්ත**=සත්‍රිඛුතීය. **-භාවදසක**=අවිනිභෝගරූප 'අට' සි හා රූපජීවිතෙන්ද්‍රිය ද සත්‍රිභාවශද යන රූප දහය (අභි 126[28]). **-ලිඞ්ග**=සත්‍රි ලිඞ්ගය. [ලාංකක සන්නයා (බෝව 80[18]).

ඉන්වර=ඉතා සවල; ලාංකක (බළ 146[9]). **-සංඛ**=

ඉද්=1. ඉඳුල; ප්‍රඛාන (සි 84). 2. (නෛක්‍රි)= උන්නොත් (සි 75).

ඉද(බා)=ඉදිමෙහි; පරිපක්ව වීමෙහි. අක. ඉදේ, ඉදෙත්; ඉදි, ඉදිනි, ඉදී, ඉදුනු. 'උද(බා)' බ.

ඉද්=1. හෘදය. 2. (නි)=මෙහි (රැ 734). **-වත්**= හෘදයවසතුව (දළ4[12]).

ඉදංසච්චාභිනිවෙසකායගන්ථ = නාමරූපකායය යන ගැට ගසන 'මෙය ම සත්‍යය' යන දෘෂ්ටිය (අභි 147[13]).

ඉදමජ්ජි=මේ ය යන අර්ථය (බළ 197[2]).

ඉදම්ප්‍රත්‍යයතා='මේ හෙතුව මේ ඵලයෙහි ඉපදීමට උපකාර වෙනැ'යි යන ගතිය (වි 6. 113[1-4]).

ඉදල්=1. වැටුනු කොළ අැති (කවි 400. සද්ධ 571[29]). 2†=මුස්න. [පඤ්ච කිරීම.

ඉදවීම්-1. අවමන් කිරීම (පගැ 4[24]). 2. පරි

ඉදුදින්(බගැ 14[4])='ඉඹ දින්' ශ්‍රු ග්‍රු?= සන්හින්.

ඉදු=1. ඍජු (බගැ 31[24]). 2. ඍද්ධ; සම්පාදින (බගැ 95[27]). 3. සම්පාදනය (ජාගැ 2331[2]). 4. දෙරපොල්ල (සලී 2.225[41]. පූ.2. 336[16]). 5. සථානය (සලී 1. 609[20]). 6. අවයිය; කාලය (සලී 1. 760[18]). 7. ඍද්ධිය 8. කොණඹය හෝ ඔටුන්න සවි වීමට ගසන කූර (දජා 387[26]). 9. කපුපුල් කටින උපකරණය. 10. එකේල්ල (ජාගැ 172[24]). 13. මහත සිහින් යකඩකූර. **-කම්ම**=මැහීම ට ගන්නා සිහින් යමුවා උපකරණය (යො 2106). **-°කුලා**=ඉදිකටු දමන නළය (ජා 55[34]). **-°මල**=ඉදිකටුසිදුර (සවී 9[20]). **-කඩ, -කඩුල්ල**=වැටකින් ඇතුල් වන තැන තිබෙන පොලු දමූ දෙරටුව. **-කඳ**=ඉදිකටු කුළාව (ප්‍රාස 9[11]). **-ගන්**=ඍජුගාත්‍ර අැති (දළ 10[18]). **-දෙර**=ඉදිකඩුල්ල (වි 2. 1011 1-17). **-පිළිවෙත්**=ඍජු වූ අඝාතඛික මාර්ග ප්‍රතිපත්තිය (වි 2. 815[3-35]). **-වරු**=ඉදි කඩුල්ල (සලී 1. 371[6]).

ඉදිනි=ලිප (සලී 2.320[38]. රැ. 372).

ඉදින් (<ඉදි)(නි)=යම් හෙයකින් (බගැ 26[9]).

ඉදින්නරු=නිදිකුම්බවැල්? (යො 558. 1458).

ඉදිබු=ඉඹබා (මිලි 126[6]).

ඉදිමෑ(පූක්‍රි)=ඉදිමී (බඟෑ 50[11]).

ඉදිමී=1. ඉදිමුනු (බඟෑ 200[17]). 2. (ක්‍රිප)= 'උදුම්' බ. (බඟෑ 187[34]).

ඉදිමුනු(ණු)=ඉදිමිගිය;මස් නෙරූ(ජාඟෑ99[27]).

ඉදිමී(මු)ම=උඩට මස් නෙරා ඒම (යෝ 344).

ඉදිය(ක්‍රිවි)=සෘජු ව (බඟෑ 238[11]).

ඉදිරි=1. අභිමුඛය (සද්ධ 11[3]). 2. අනාගතය (කාශෙ 9-43). 3. එදිරි; විරුද්ධ (ගුත්180). -කඳ=රෙදි වියන්නාගේ අසුනට උඩින් ඉස් සරහපැත්තේ කණු දෙකක සවි කළ ලීය. -දෙර= නැගෙනහිරිපැත්තෙහි දෙරටුව (ජාඟෑ 134[22]). -පිම=අභිමුඛය.

ඉදිසිඝෙන=උදිරියන; ඉහිළෙන හෝ පැළෙන (ජාඟෑ 41[21]).

ඉදිරි(රූ)ම=උදුරා ගැනීම; ඉහිල්ලීම.

ඉදිවුල(නි)=ඉදුරා (කාශී 2-295).

ඉදු=1. සෘජු. 2.සමෘද්ධ (කාශෙ 1-3). 3.සෘද්ධිය (වි 1. 325[1-9]). 4. ලුණුවරණ. -කිරිය= සෘජුක්‍රියා (බඟෑ 63[22]).

ඉදුණු(නු)=1. පක්‍ව. 2. සමෘද්ධ.

ඉදුබ්=ඉබ්බා (සූදු 85).

ඉදුබු=1. කැස්බා (රූ 151). 2. ඉබ්බා. -පිටු= ඉබ්බාගේ පිට (යෝ 1562). -මාදු=ඉබ්බාගේ මස් (යෝ 2169).

ඉදුම=පැකිලීම (රූ 123).

ඉදුහ(හු)=සෘද්ධිය (බප 285[2]. සිදත් 42[2]).

ඉදෙන=තැවෙන; පැසෙන (ජාඟෑ 113[15]).

ඉදෙලු }=දෙලොව; පල්ලැක්කිය (පූ 2. 516[20].
ඉදෙලි } සලී 1. 367[7]. ථූප 55[21]).

ඉද්ද=1. එනම් මල්ගස් (බඟෑ 123[20]). 2. (නාප)=එකෝල්ල (ජා 362[16]).

ඉද්දර }=හිස්දෙර; නිස පැත්ත; උඩ
ඉද්දෙර } (ජා 421[22]).

ඉද්දි(ළු)ම=රිදීම.

ඉද්ධි=1. අදහස් සමෘද්ධි වීමට ඉවහල් විත්ත බලය. 2. අභිඥානයෙන් වන විත්තබලය (බඟෑ 247[20]). 3. සමෘද්ධිය. -පාඨිහාරිය= සෘද්ධියෙන් කරණු ලබන අහසෙහි හිඳීම් ආදි අංශ්චර්‍යක්‍රියා (බඟෑ 55[23]). -පාද=සෘද්ධිය ට අත්තිවාරම් වන ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, වීමංසා යන සතර (අභි 156[3]). -බල=සෘද්ධි බලයෙන් උපන්. -විධ=සෘද්ධි කොටස්. -අභිසඞ්ඛාර=සෘද්ධි කොටස් කිරීමට ඉවහල් වන ශ්‍රේෂ්ඨඥානය (බඟෑ 27[2]). -ඤාණ (බඟෑ 2[21]), -ඤාණ (අභි 187[13])=අහසින් යෑම් ආදියට හෙතු වන විශිෂ්ටඥානය. -විසය, විසා (බඟෑ 43[25])= සෘද්ධිමහත්ත්වය.

ඉද්හ(නාප)=ඉදුහ + අ(අමා 1. 74[12]).

ඉධ=1. සෘද්ධි (බඟෑ 2[17]. 531. සිබ 24[14]). -පාඨම=සෘද්ධිපාදධම් (බඟෑ 2[19]). -වන්=සෘද්ධිමත් (බඟෑ 43[24]).

ඉන්(නාප)=එයින්. -අනිද්දෑ=අදින් තුන්වැනි දින; අනිද්දෑයින් පසු දවස.

ඉනි=1. ඇගෙහි අැති වන වමිකිල. 2. වැට වල් බැඳීමට සිටුවන ලී. 3. 'ඉණී' බ. -අල= කුඩා අලවෙසෙසක්. -ගෑම=සිරුරෙහි උපදනා ඉන්නෝ (මිලි 377[19]). -කුණු='ඉණි කුණු' බ. (සද්ධ 534[30]. ථූප 60[6]).

ඉනිඛ්බ (නාප) (ඉන් + ඔඛ්බ)=ඉන් පසු(ජාඟෑ 144[19]. බුත් 149[33]).

ඉනිඹ(බුත් 67[5]. සලී 1. 767[31]).'ඉනිබ්බ' ශ්‍රුග්.

ඉනියෘ†=ඊනියා; හැබෑ! කදිම! හරි! (මෙය අැනුම්පදයක් ලෙස යෙදේ- "ඉනියා මිනිහා!).

ඉනී (පූක්‍රි)=මිදී (කාශෙ 7-35)

ඉනි(නු)ම=දිග ආදිය උනා ඒම.

ඉඳඉගොපක්ක='ඉදුගොවු' නම් පණු (පළඟැටි) වෙසෙස. -මදනී= ඉදුගොව්වන් මැඩීම (බඟෑ 3[23]). [වට වූ මහාදෙශය.

ඉන්දියා=හිමාලයකන්දෙන් දකුණෙහි මුහුදින්

ඉඳිවර=නිල්මානෙල්. [තරිප්පු. -වාර=සඳුද.

ඉන්දු(ඳු)= චන්‍ද්‍රයා (සැවුල් 19). -කාඅන=දිග

ඉඳු=1. ශක්‍රයා. 2. ප්‍රධානයා. -අඟනි=හෙන හින්න (වි 8. 991-26). -අදි=අසුරයා (මිලි 532[10]). -ආසුඛ= දෙව්දුන්න (බප්‍ර 1951[2]). -කීල=(බප්‍ර 44[31]. කඛ්‍ය 21[19]), -ඛීල (පූ. 2. 233[16]. අනා 1914)= 1. එලිපත. 2. නගර වාරයෙහි පිහිටුවූ කණුවක්. -චාප=දෙව් දුන්න (සද්ධ 123[27]). -ඊඝ=දෙව්දුන්නෙන් සෑදුනු (බෝඟෑ 51[29]). -ජාල=මාඝාව; අැස් බැන්දුම (සලී 1. 704[2]). -ජාලික=ඉඳුජාලය කරන්නා. -ඣජ= ප්‍රධානචිහ්න. -දෙශිත= බුද්ධදෙශිත (වි 5. 320[1-29]). -නීල,-නීල මාණික්‍ය= කිරෙහි ලුවිව කිරි ද නිල්වන් කරණ මැණික. -නීලමණිගුළු= ඉඳුනීල

මාණික්‍යගුළි (බුත් 243[13]). -**පුර**=තව්තිසා දෙව්ලොව (යෝ 3022). -**ඛිජ්**=කෙළිදසහල් (යෝ 1476). -**භාව**=ඉඤ්චනය. -**මන්නි**=වෘහස්පති. -**මෝළි**= ඝුඹුක්ගස (වත 32). -**ඝව**=කෙළිදසහල්. -**ලිඛිත**= බුදුන් ඇඳින් වීමට උපකාර වන ඉඳුරු (වි 5. 314[1-11]). -**දුපන**=උදුගොව්වන් ඉසකේ කැම (යෝ 596). -**වල්ලි**=1. හෙලනිවුල් (වත 52). 2. ගක්කොමඹු. 3. පෙනෙලවැල්. -°**තෙල**= පෙතෙල ආදි බෙහෙත් ගෙණ සිදිනලද, ගුල්මරොගාදියට හිත, බෙහෙත්තෙලක් (යෝ 3022). -**වජ්‍ර**= ශක්‍රයාගේ විදුරවිඳ; හෙනගැ. -**වඤ්ඤි**= කොණ්ඩාවෙහි මැද කොටස (යෝ 1081). -**වාරුණී**= 1. නමුඩු ගස් (පිලි 485[3]). 2. තිගඬරා. -**වුද්ද** (යෝ 3381). -**වෘදනා**=වා පිත් දෙකින් හටගන්නා ක්ෂුද්‍රරොගයක් වූ ව්‍රණවිගෙසයක්.

ඉඤ්ඣාණී=1. ශක්‍රභාර්‍යාව. 2. පුරාණ වසතු වර්ගයක් (දඹ 319).

ඉන්ද්‍රිය=සහජාතධර්මයන්ට අධිපතිභාවය කරණ චක්ඛුඉන්ද්‍රිය, සොතං, ඝාණං, ජිව්හාං, කායං, ඉත්ථිං, පුරිසං, ජීවිතං, මනං, සුඛං, දුක්ඛිං, සොමනස්සං, දොමනස්සං, උපෙක්ඛිං, සද්ධාං, විරියං, සතිං, සමාධිං, පඤ්ඤං, අනඤ්ඤතඤ්ඤස්සාමීතිං, අඤ්ඤං, අඤ්ඤතාවිං යන දෙවිස්ස (අභිස 180. වි 5. 313). -**අධිකාරාභි**= සද්ධාදි පඤ භා මන, සොමනස්ස, ජීවිත යන ඉන්ද්‍රිය අටදෙනාගේ රාශිය (විමු 402[9]). -**අනුපතවරනරක**= නිරයයක් (මනි 78[23]). -**ගොචර**= ඉන්ද්‍රිය යන්ට අරමුණු වන. -**ඤාන**= චක්ඛුරාදීන්ව රූපාදිය හමු වන විට ඇති වන ප්‍රත්‍යක්ෂඥානයක් වූ දර්ශනාදිවිඤාණ (නාමරූ 18[17]). -**තපිණ**=ඉදුරන් පිණවීම. -**දමන**, -**නිග්‍රහ**= ඉදුරන් හික්මවීම. -**පරාපගී** (බෝගැ 80[28]), -**පරාවරතා** (ධගැ 1[9]. ධප්‍ර 363), -**පරෙ පරිය** (ධගැ 372[2]), -**පරෙපරියත්ත**=ශ්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රියයන්ගේ පරඅපරභාවය හෙවත් මෙරූනොමෙරූබව. -**පරොප රියතති** (බෝගැ 792), -**පරෙපගී**[1]**ප්පති** (සවි 195[3])"= '**පරෙපරියත්ත, පරාපගී**' ඉග්‍ර. -°**ඤාන** -°**ඤාණ**=ඉන්ද්‍රියපරාවරතාව දනගන්නා ඥාන. -**පරිපාක**=ශ්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රිය මෙරීම (සලි 1. 32[22]). -**ප්‍රත්‍යක්ෂ**= සත්‍රේන්ද්‍රිය පුරුෂෙන්ද්‍රිය යන දෙක හැර, සමප්‍රයුක්තධර්මයන්ගේ ඉපදීමට හා පැවැත්මට ද අධිපතිභාවයෙන් උපකාර වන, ඉන්ද්‍රිය දෙවිස්ස (වි 6. 162[1-19]). -**ඛද්ධ**=ඉන්ද්‍රිය හා බැඳුනු; ප්‍රාණවත් (බප්‍ර 423[0]). -**රූප**= චක්ෂුරාදි ප්‍රසාදරූප පස ද භාවරූපය හා ජීවිතෙන්ද්‍රිය ද යන අට (අභිස 160[19]). -**විකාර**=චක්ෂුරාදිය වෙනස් වීම (බප්‍ර 157[1]). -**විජය**= ඉන්ද්‍රියයන් දිනීම හෝ හික්මවීම (බුත් 159[18]). -**විසය**= ඉදුරන්ට ගොචර වන. -**සවෙකල්‍ය**= ඉදුරන්ගේ විකලභාවය (සවි 78[7]). -**සංවර**=ඇස් ආදි ඉදුරන් හික්මවා ගැණීම (හෙසි 35[7]). -°**ශීල**= ඉන්ද්‍රියසංවරය නමැති ශීලය (වි 1. 64[2-22]).

ඉඬ්ඛන=දර (සලි 1. 623[10]).

ඉන්ගල, ඉන්ගහල†=ඉනිඅල.

ඉන්සඳු (ල්)= ඉඤ්ගාල නම් වෘක්ෂය (යෝ 1457. සිබ 46[11]. සවි 64[3])

ඉද (ප්‍රකෘ)= 1. උරවං; සිදුවං? (පූ 2. 555[17]). 2. (ප්‍රකෘ)= නිදගෙණ; වංඛිවී. 3. (නි)=ඉදු (වි 5. 70[1-7]). -**කිව** (නි)†=කලංතුරකින්.

ඉදවටු
ඉදළෝදු }=නතු ජාතියක්.

ඉඳු (නි)=මෙහි වරෙන් (සලි 1. 978[21]).

ඉඳි=1. දෙරපොල්ල(සද්ධ 471[22]). 2. තාලවර්ගයට අයත් එනම් ගස (පූ 2. 96[12]). 3. ඉඳිකටුව. -**ආප්ප**=ජාලපූප; **ඉඹු**; පිටිවලින් සාදන කෑම් ජාතියක්. -**කැන්**=ඉඳිගෙඛිවලු (කෝ 53). -**පත්‍රවට**= ඉඳිඅත්තක් ලෙසට කරණ එසිතුරු විගමන. -**ඛඩ**=ඉඳිගස්වල මදය (යෝ 1884). -**ඝප්පති**†=ඉඳිආප්ප.

ඉඳින් (<ඉඳි)='ඉඳින්' බ (රු 730).

ඉඳිනි=ලිප (ජාගැ 84[30]).

ඉඳිරි=ඉන්ද්‍රිය (බගැ 141[19]).

ඉඳිවර=1. නිල්මානෙල්. 2. ඉඳිකඹුල්ල.

ඉඳී (ප්‍රකෘ)=හටගැණී. 'උඳ' බ. (ජා 170[1]).

ඉඳු (බා)=ඉඳගැණීමෙහි. අක. ඉඳි, ඉඳින්, ඉනි, උනු. 'හිඳු' බ.

ඉඳූ=1. ශක්‍රයා (රු 31). 2. ඉඳු; සඳ (රු 63). 3 ප්‍රධාන (කව් 690). 4. නැකැත්. 5. රජ. 6. කපුරු (රු 662). -**එපුල්**= ඉඳුලංපල. ඉදුනිල්මැණික් (කව් 150). -**කිල්**=ඉඳු කිලය (රු 184). -**ගජ**=ඓරාවණ ගජයා; -**ගොවු**=ඉඳුගොපක නම් පණුවා; පළඟැටියා. දද-(රු 58), -**දුනු**(යෝ 88)=දෙව්දුන්න,

-දෙස්=නැඟෙනහිරි දිසාව. -නල=නැඟෙන හිරිත් ගමන වංහය(සස 74). -නිල්=ඉඳුනිල මාණික්‍යය (රැ 389). -නිල්ම=ඉඳුනිල මැණිමය (සැළ 85). -නිල්මිණිඅතල=ඉඳුනිලමාණික්‍යගල්තලාව (බුත් 30911). -පරපුරු=වඳුවංශය. -පා=ඉඳුපාදඃ වඳුරශ්මි (කව් 573). -ලිය=දෙවඟන(හංස 110). -ලුප් (යොා 631), -ලුප්න (යොා 3395)='ඉඳුලුපන' බ. -වැල්=පෙනෙලවැල් (රැ 219). -විදුරු=ඉඳුවජ්‍රය (වි 7. 31537). -සිඳුරු=ඉදුගජයා. -සඳුරුක්=ඉඳුශාල වෘක්‍ෂය (අමා 2. 16628). -සෑවු=ඉඳුවංපය (රැ 58). -සෙසක=ඉෙහතය (රැ 57).

ඉඳුකා=නිදින (සර 8418).

ඉඳුම=1. නිදීම. 2. ආනිසදඃ; නට්ටම (ජාහැ 23429). 3. පැකිලීම (රැ 123).

ඉඳුරන්=ඉඳුයාහ්; රූපාදිය (ශුසිඅ).

ඉඳුරා(නි)=සෘජු ව; නො වරදවා; ශඟපත් සේ (සිබ 112. ගුත් 165).

ඉඳුරු=1. ඉඳුිය (බහැ 367. 14135). 2. ශක්‍රයා (රැ 31). 3. නැඟෙනහිරිදිග (හංස 96). 4. ශුක්‍රබාතුව (රැ 273). 5. සූයඃයා (රැ 758). -ගජ=ඓරාවණයා. -දැලි=ඉඳුජාලි කයා (සිදත් 1183). -දික්පති=පූර්වදිශාධිපති ශක්‍රයා (ගුත් 212). -දිඹ=නැඟෙනහිරිදිග (තිසර 116). -පෑහෑ=නැඟෙනහිරිදිග ප්‍රභාව (හංස 116). -පුර=ශක්‍රපුරය (ගුත් 91). -සඳ=උත්තම ශක්‍රයා (සිය 93). -සෑවු=ඉඳුවංපය. -සෑවුරු=ඉන්ද්‍රියසංවරය (කාගෙ 14-31).

ඉඳුල්(<උල්ල්)=කා ඉතිරි කළ (ජාහැ 12319). -කට හැම්†=ලදරුවෙකුට පළමුවරට බත් කැවීම. -කඩ=ආහාරානුභව කරණවිට පහත අැදුමට උඹින් එලාගන්නා රෙදි කැබැල්ල. -ගේ=අන්‍යයන් පරිභෝග කළ ගෙය(අමා 2. 44435). -තොටු=ආහාර වැළලූ තලිය (සද්ධ 6463. ස්තූ 25110). -දිය (සිබ 8283), -පැන් (සළී 1. 10324)=ආහාරවිශිෂ්ට ජලය. -පා=ආහාර වැළලූ පාත්‍රය (බෝහැ 141113). -ඹුළු=වැළලූ බදුනෙහි ඉතිරි බත් අැට (ගෙසි 2111).

ඉඳුවන=1. අැති කරණ; උපදවන(බුත් 160329). 2. වාඩි කරවන. 3†=සිටුවන.

ඉඳුවර=ඉඳිවර (රැ 158).

ඉඳෙන=ඔටහැණෙන; අැති වන(සද්ධ 26233)

ඉඳෝ(නි)†=ශවාදීන්ට අඩ හැසිමෙහි යෙදෙන ශබ්දඃ.

ඉපදවූ, ඉපැදවූ (සඟ 13112)=උපදවනලද.

ඉප(පෑ)දිලි, ඉප(පෑ)දි(ඳු)මි (සඟ 37128, රැ 92. බහැ 393 33)=උත්පත්තිය.

ඉප(පෑ)දෙන=උපදින.

ඉපැදූ=උපදවනලද; සම්පාදිත (අමා 2. 20116).

ඉපනැළි= ගොයම් කැපූ පසු ඉතිරි වූ මුල් (සළී 1. 16727).

ඉපසා?(පූක්‍රි)=උපයා (සර 45917). [කිරීම.

ඉප(පෑ)සි(සු)මි=1. සම්පාදනය කිරීම 2. රස්

ඉප(පෑ)සූ=සම්පාදින (අමා 1. 9110).

ඉපල්= 1. කෝටුව; වේවැල් ආදිය (සළී 1. 30321. ජා 27412). 2†=කොළ හැලුනු අත්ත.

ඉපැදී (පූක්‍රි)=ඉපදී (ශිසං I. 2323)

ඉපැන්ම (නාප)=ඉපැදුම් + අ (වි 8. 40 2-33).

ඉපැදිය, ඉපැද්ද (නෛක්‍රි)= ඉපදෙන්ව (වි 4. 3728-8).

ඉපෑන්=උපන් (සිදත් 243).

ඉපිi†=1. දුම් නොගැසෙන විවල උපදින කුඩා මැස්සෙක්. 2. නළාවෙහි තල්ඛොල ආදි යෙන් කළ ඇතුල් කොටස. 3. දුල්හි හෝ බිළිලනුවෙහි බැඳි දියමත පා වන ලී කැබැල්ල. 4. ලා දළු වැසි තිබෙන සිවිය. 5. කොස්අැටගෙහි අවට තිබෙන මෘදු සිවිය.

ඉපිට†=අෑත; දුර.

ඉපිදූ (පූක්‍රි)=උත්පන්න ව; අැති වී (සඟ 319).

ඉපිර (ර)(පූක්‍රි)=ඉගිළී (අමා 2. 10717).

ඉපිල (ලෑ) (පූක්‍රි)= 1. ඉහිළී; වෙන් ව (සද්ධ 13818). 2. ඉල්පී (කව් 238). 'උපුල්(ඩා)'බ.

ඉපිලි=1. ඉල්පුනු; මතු වූ (කව් 209. සැළ 80). 2†=කොල්ලෑව. 3†=ගොතෙහි හෝ දුලෙහි ඉපියා.

ඉපිලෙන=පා වන (බහැ 8023. බපු 30734).

ඉපිල්ලවාසි=අතිසනතුෂ්ට වූ හෝ උඩඟු(ජාහැ 2222. සළී 1. 24420).

ඉපිල්ලෙනු=පා වනු (ජාහැ 845).

ඉපිළ (පූක්‍රි)=ඉගිළී (කෝ 17).

ඉපුල්=උපුල්; මංකෙල් (සළී 1. 103333. අනා 10620. සද්ධ 53225 අෑ).

ඉපුල=උපුල් (ජා 5³. 136³⁶).

ඉප්පාණ=පිල; වෙදිකාව (සිංමඅ).

ඉප්සෙන= අසනයට යෑම (අමං 2. 17³¹). 'ඇප්සෙන, එප්සෙන' බ. [හැරුණු අතට.

ඉබාගාතෙ†(ක්‍රිවි)=නියම තැනක් නැති සේ;

ඉබාගාන=ඉහාගන්නියං; ගණදෙවියං.

ඉබි=1. ඉබ්බා (සර 141⁵) 2. යතුරුවෙසෙසක්. **-කබල්**=ඉදිබුවාගේ මස වැසි නිබෙන පිට කටුව (මනි 18¹³). **-ඔතුරු**†=දෙර ආදිය වැසිමට යෙදෙන යමුවාඋපකරණයක්.

ඉබු=1. අැතා (කාගෙ 1-43). 2. ඉබ්බා (පරෙවි 35). [යෙන්.

ඉබෙ(-ම) (ක්‍රිවි)†= සවභාවයෙන්; නිරුත්සාහ

ඉහ=අැතා (සර 234³⁴. ජාගැ 1⁵).

ඉමි=1. සීමාව. 2. අගත්. **-ගල්**=ඉමට තබන ගල. **-කිඹර**=භුඹුරුවල මායිම් වූ වේල්ල (ශුසිංඅ). **-කෑම**= ඉමට සිටුවන කණුව. **-පහණ**=ඉම්ගල (සපැ 98²). [24)

ඉමල්ගල් (<ඉමලගාල)=සල්ගස්දෙක (පැර

ඉමි=හිමි ; අගත් (සිංමඅ).

ඉම්ම=ඉන් + ම (සලි 1. 716¹⁸). ['සුඹු' බ.

ඉඹ (බං)=ඉඹිමෙහි. සක. ඉඹි, ඉඹිත්; ඉඹි, ඉඹි.

ඉඹුරු=මඩබිම්හි හැදෙන මහානෘණවිශෙෂයක් (සද්ධ 496²⁰. යොං 1037. 1042. 4489).

ඉඹුල්= 'සිඹබලි' නම් ගස් (යොං 576). **-කිරි බත්**†= ඉඹුල්ගෙඩි සේ ගුළි කළ කිරිබත්. **-පුඳන්**= ඉඹුල්ගෙඩිවල නිබෙන පුළුන්. **-මැලිඝම්**=ඉඹුල්ගසෙහි ලාටු. **-වන**=1. ඉඹුල් ගස් බහුල කැළෑ. 2. කාමම්ථාඃවාරඝ කළවුන් ඉපදී දුක් විඳින නිරඝ (දඨං 52³⁵).

ඉඝ=1. ඔසුවෙසෙසක්(යොං 3870). 2(නෙක්ඛ්‍ර)= එන්ට (බුත් 211³³. සර 461⁸). **-'ඹි**=එන්ට කැමැති (වෙස 451). **-සුඹුළු**=ඉඝ ගසෙහි අැතුල්පතුරු (යොං 493).

ඉඝනම්†=1. ගොවිකම් ආදියට වුව මනා උපකරණ. 2. භූනිඝම් කරණ මන්ත්‍ර.

ඉඝවුරු=හී දමන උරඝ (ජා 1137³⁶).

ඉඝෑ (නෛක්‍ර)=එන්ට (ශිසං 1. 85¹¹).

ඉඝොර (රු 357), **ඉඝෝර** (කව් 672)-ඊ දමන උරඝ. [-**වැඹිදු**=ඊයේ (වෙස 186).

ඉඳුඹේ (නි) (< ඉඹෝඃ)= අදින් පෙරදින.

ඉර (බං)= 1. ඉරිමෙහි; පැළිමෙහි (බුදු 401. හිරං 167). 2. වැදීමෙහි (සලී 2. 515²⁶). 3. කම්පාවෙහි (සී 146) සක. ඉරා, ඉරත්; ඉරි, ඉරු.

ඉර=1. සූඝ්‍යඃ (සර 187¹³). 2†=ක්‍රිඛාවාරඝ. **-අවු**=සූඝ්‍යඃතාපඃ (සර 33³). **-බවුතරු**= හිරු බැසගිඝ අනතුරු ව ම අැතැම්කලෙක් හි දී පෙණෙන සිකුරුතරුව; දවහත් තරුව. **-මඬුලු**=සූඝ්‍යඃමණ්ඩලඃ. **-ම(ඹු)සු**= එනම් භූඛාවැල් (යොං 390). **-°ආදිගණ**= ඉරමුසු ආදිඝ අැති ඖෂධගණඝ (යොං 391). **-මුදුන්පිදේනි**†, **-මුදුන් සමඝම්**†=පිරිඝකා ගෙන් වූ උපද්‍රව වැළැක්වීම සඳහා මධ්‍යාඛ්‍ය නයෙහි කරණ තොවිලයක්. **-රජ**=ඔසු වෙසෙසක් (වන 22). **-වලු**†= 1. හෑමට කොටස් වෙන් කරණු පිණිස නතුලින් ගසන දික්හිටිව. 2. **කුඹුරක** හෝ **ගේනක** එසේ වෙන් කළ කැබැල්ල (G). **-සඤ්ඤ) පමුණු**=දෙනුලැබුවහුගේ පරපුරට හැමද ම අසිනි විඝයුතු පරවෙණිඉඩම් (ශිසං IV. 308¹³). **-සඳපවත්නාව** (ක්‍රිවි)=ඉර හා හඳ ද පවත්නා තෙක් පවතින සේ (දළ 54⁴). **-සඳහිමි**=ඉරසඳ සීමා කොට අැති (දළ 43²²). **-සේව**†=ඉර පෑගන කෙණෙහි උඩට ඇටව යන්නාක් මෙන් පෙණීම.

ඉරටු=පොල් ප්‍රවක්කොළවල කුර (වදන් 32). **-මිටි**=ඉලපත.

ඉරටිට†=1. දෙක. 2. දෙකින් බෙදුවිට ඉනිරිඝක් නොවන ගණන. **-කඩු**= තලදෙකක් අැති කඩුව. **-තුවක්කු**†= කාණු දෙකක් අැති තුවක්කුව.

ඉරණම්=†=1. විඝයුත්ත; දෛවඝ. 2. ඉලඇට.

ඉරා (නි)=අනිඝඃ (රු 47).

ඉරු (ධූක්‍රි)=කම්පා කර; හරවා (සී 146).

ඉලි=1. රෙඛාව (දඨා 1899). 2†=කොස්මදුලු හා නිබෙන හින් තීරු. 3. ක්‍රීඃ; ලජ්ජාව. 4†=පැළීම. 5. පැළුනු (ජා 965). **-උදඝ**= ඉර පෑගන වේලාව (නිසර 25). **-කව්වි**= පැරණි රෙදිවෙසෙසක්(දඹ 3²⁹). **-කොරස්**† =මහනෑබිලිඝ. **-දු**=ඉරුදින. **-මදැ**†=ගස්හි මැද තිබෙන මදඝ වැනි කොටස. **-මාඋදඝ**= සූඝ්‍යඃයාගේ මහොදඝ. **-වරිකව්වි**=පැරණි වස්තු ජාතිඝක් (දඹ 3²⁹).

ඉරිඟු=බාහ්‍යවර්ගීයක්. [(වෙස 372.

ඉරිඩ්ලිකිණ්=‘පොකුරසාතක’ නම් ලිහිණියා

ඉරිතු=සෘතුව.

ඉරිදි=සෘද්ධිය.

ඉරිදු=සෘජු (රෑ 435).

ඉරිප්පු†=කන්තුව; ලීයෙහි කපන අළුව.

ඉරිහවු=ඉදුම් ගිවුම් ආදි ක්‍රියා (සඟ 45^{17}).

ඉරියාපථ=ඉරියව්ව (ස්තු 99^{7}). [යෝ 357)

ඉරිවෙරිණ= ඔසුවෙසෙසක් (ජාගැ 166^{22}.

ඉරිමි=1. පළු කිරීම. 2. උරා ගැණීම.

ඉරු=1. සූර්‍යයා. 2. තිරුවා; කොළඹ (පත් ඉරු). 3. දෙක. -දින=සූර්‍යයාට අයත් දවස; සඳුදාට පළමු දවස. -දෙව්= සූර්‍ය නමැති දෙවියා. -මඩුල්ල=සූර්‍යමණ්ඩලය. -රැස්=සූර්‍යකිරණය. -වාරදා, -වාරුණි=ඉරු පායන විට ඇති වන ඉස කැක්කුම. -විමන්=සූර්‍යවිමානය.

ඉරුතු=සෘතුව (යෝ 162).

ඉරුදු=සෘජු (බුදු 286).

ඉරුප්පු†=ඉරිප්පුව.

ඉරුමි=ඉරිම. -කාර†=ලී ඉරන්නා. -පට්ටල†= ඉරිම පිණිස ලීකඳන් තබන මැස්ස.

ඉරුවේ=සෘග්වෙදය (කාශෙ 5-30).

ඉර්දි†=සෘද්ධිය.

ඉර්සි†=සෘෂියා.

ඉල්=1. එනම් මාංසය. 2. පොළොව (රෑ 164). 3. සීතල (සං සිං කොං). -පණු= ඉල්මාංස යෙහි ගස්නි බෝ වන පණුවෙසෙස. -පැන්= සිහිල්දිය.

ඉල=1. බඩ දෙපැත්තෙහි තිබෙන පරාළ ඇට. 2. කොළඹ. 3. මලපුඩුව. 4. එකපිට එක තැබූ වලන්ගෙඩි. 5. මිරිදිය මත්ස්‍යයෙක්. -අසපි(මිලි 298^{24}), -ඇට (ජා 51^{24})=පරාළ ඇට. -පත්= පුවක්ඉරටුඅංදියෙන් තැනූ අමදින උපකරණය (යෝ 1752). -පරාල ඇට= ඉලඇට (වි 2. 927$^{1-28}$). -බබ්ලි= බෙල්ලන් ජාතියක් (දජා 54^{37}). -මල (අග මල?)=උගුල්මලපුඩුව (පූ 2. 65^{17}).

ඉලඉක්කල්ලි (<ද්‍ර-ඉලෙක්කල්ලි) = පතුක් ගස (වන 66).

ඉල:ගම්=කඩුහරඹ නැටුම් ආදිය උගන්වන තැන (රාජ 62^{19}. 65^{34}. G). -මඩු=හරඹ ආදිය උගත්තවුන් පළමුවරට එය ප්‍රසිද්ධියේ දක්වන මඩුව.

ඉලක්ඛ=1. ලක්‍ෂ්‍යය; විදින හෝ වෙඩි තබන අරමුණ (සලී 1. 720^{24}). 2. වැටුප්; විශදමී (අටද-ප්‍රූ 2-“ගම්දිවෙල් හෝ ඉලක්ඛ බත් වැටුම් වශා තබා”. සද්ධ 481^{21}. 493^{18}. 495^{15}. 510^{13}).

ඉලක්ඛම්=තණන් ලියා දක්වන අඩක.

ඉලක්කි=ඉලක්කය. [(සර 310^{35}).

ඉලත්තවිලු=බුලත් තබන පිත්තලමුවා බඳුන

ඉලන්නි=ඇන්ඇස්අංදින්ගේ බෙටි (ජාගැ-අමු. සුසජා. ජා 439^{10}. සුස 279).

ඉලන්ද=මසන්ගස්. -ලාඛඩ = මසන්ගස්හි හැදෙන ලතු.

ඉලන්දගි†=තරුණ.

ඉලවඟ(<ද්‍ර-ඉලවඛම්<ලවඛඟ)= 1. කුරුඳු. 2. කරාබු (වන 93).

ඉලවු=1. අවමතුල (සලී 1. 52^{23}). 2. කන ගාටුව (ජා 109^{318}. 103^{331} අ). -බෙර=මළ බෙර (අභි 172^{26}).

ඉලිප්ප=සිඟබලාගස (වන 50).

ඉලිප්පි(ලු)මි=මතු වීම; පා වීම.

ඉලිප්පෙන=ඉල්පෙනි; පා වන.

ඉලිඟ(බා)=1. සෙවීමෙනි (බගැ 120^{14}). 2. විචාරීමෙනි (බගැ243^{18}). සක. ඉලිඟා, ඉලිඟත්; ඉලිඟි, ඉලිඟු.

ඉලිඟන=සොඟන (බගැ 125^{18}).

ඉලිඟනු=සෙවීම (බගැ 27^{33}).

ඉලිඟා(පූක්‍රි)=විචාරා (බගැ 162^{27}). [238^{30}).

ඉලිඟෑ(පූක්‍රි)=සොඟා; පිරික්සා (බගැ 111^{32}.

ඉලිඤ්ඤ=සෙවූ (බගැ 289^{5}).

ඉලිඤෙමින්?=සොඟමින් (ශිසං I. 185^{19}).

ඉලිවිලි?=ඇවිලිල්ල (යෝ 3696. 3802).

ඉලු(එ?)=වනඟ (රෑ 193). [362)

ඉලුක්=මහාතෘණවිශෙෂයක් (ජාගැ 468^{3}. යෝ

ඉලුක්කෝල=1. තෝමරය. 2. සිරිය; කුඩා කඩුව. [2. හිසකේ වැටීම? (සංසිංකොං).

ඉලුජ්=1. දඟි නම් තෘණ, ඉලුක් (යෝ 517).

ඉල්පවිම්=1. පා කිරීම; මතු කිරීම,

ඉල්පි(ලු)මි=පා වීම.

ඉල්පුඤු=1. පා වූ 2. ඉදිමුනු (ජා 38^{30}).

ඉල්මරද්†=නොමේරූ; ළා (සංසිංකොං).

ඉල්ල(බා)=ඉල්ලීමෙනි;ඇදීමෙනි. සක. ඉල්ලා; ඉල්ලත්; ඉල්ලී, ඉල්ලු (ශිසං I. 44^{20}).

ඉල්ලම්†=ලොඟවගී හෝ මැණික් තිබෙන පස්තට්ටුව. **-කුරු**†=යකඩඉන්න.

ඉල්ලි(ලු)මි=අංගවනය.

ඉල්ව(බං)- 1. ඉල්ලීමෙනි (ශිසං II¹. 190¹⁹. ජාගැ 109⁵. සඟ 4¹³). 2. ගැණීමෙනි හෝ සැලකීමෙනි (බගැ 134⁹). 'ඉල්ල' මෙනි.

ඉල්වන=1. අංගවනය කරණ (කාගෙ 7-28). 2. සොඟන (සිඛ 83²).

ඉල්වස්(පුක්‍රි)=ගෙණ; සලකා (බගැ 134⁹).

ඉල්වා(පුක්‍රි)=ඉල්ලා (ශිසං II. 151 B²¹).

ඉල්වි(වු)මි=අගැදීම [ඉවී, ඉවූ.

ඉව(බං)=හිවීමෙනි; මැසීමෙනි. සංස්. ඉවා, ඉවත්;

ඉව=1. ආශ්‍රාණය; නැහැයෙන් දැනීම. (කාගෙ 11-16). 2. ගඤ්ඡ (බුත් 169²², 269³⁰). 3. හිරිසඤ්ඤා කෙරෙහි පවත්නා, ඉඹීමෙන් කිසිවෙකු ඇදින ගැණීමේ ශක්තිය. **-කිරීම්**=ආඝ්‍රාණය කිරීම. **-හැණීම්**=ඉව කිරීම (දහම් 308²). **-බව්**†=සැලකිල්ල; පරීක්ෂාව.

ඉවන්=බැහැර; පිටත් (හංස 165).

ඉවත රට=පිටරට (සද්ධ 184³²).

ඉවද=අනිවිඛඤ්ඤ (යෝ 354. 1476).

ඉවන=හිවන; මහන.

ඉවර=අවසන්; නොර; පහ වූ (සිදත් 98³).

ඉවණි='ඉ, ඊ' යන අකුරු.

ඉවස(බං)=1. ඉවසීමෙනි (බගැ 232²⁵). 2. බලා පොරොත්තු වීමෙනි (බගැ 30³⁴). 3. පිළිගැණීමෙනි (සද්ධ 179²⁸). සංස්. ඉවසා, ඉව සත්; ඉවසී, ඉවසූ.

ඉවසන=1. දරන්ට සමර්ථ (පඤ්චි 47²¹). 2. කමා කරණ.

ඉවසිය(නෙක්ඛි)= ඉවසන්ට. [2. පිළිගැණීම.

ඉවසිලි, ඉවසිල්ල(නු)මි=1. ඉවසන්ට හැකි වීම.

ඉවසූ=පිළිගත් (රූ 455).

ඉවා?(පුක්‍රි)=උස් වී?; මැසී; වෙළී? (හංස 148).

ඉවැසි†=1. ඉවසිය හැකි (සිඛ 83²). 2. ඉවසිය හැකිබව (සිඛ 45³⁷).

ඉවිලි=1. වෑහුම (රූ 120). 2. පිසීම. 3. මැහීම.

ඉවීම්(අත්¹ 112⁴), **ඉවුම්**(පු 2. 744²⁶)=1. එළීම; (පොතු) ගැලවීම. 'ඔය (බං)' බ. 2. පිසීම.

ඉවුරු=තීරය(සැළ 32). **-අස්**(**ඉවුරස්**)=1. ඉවුර. 2. ඉවුර ලඟ. **-බිම්**=තීරභූමිය (කාගෙ 1-65).

ඉවූ=උයනලද.

ඉවෙවර?=දඹුකඩ (රස. ගැ-අමු).

ඉසු=ඊය.

ඉෂ්ට=රුවි කළ; අභිමත; ශුභ. **-අනිෂ්ට ආලම්බන**=ඉෂ්ට වූ ද අනිෂ්ට වූ ද අරමුණ (බප්ප 62¹³). **-අනිෂ්ටරූප**=ඉෂ්ටානිෂ්ට වූ රූපය (වි 5. 255¹-²³). **-අනිෂ්ටග්‍රහණ**=ඉෂ්ටානිෂ්ටවශයෙන් ගැණීම හෝ සැලකීම. **-අර්ථ**=අභිමතකාරණය (ස්තු 14³). **-ඌනතා**=ඉෂ්ටානිෂ්ටයෙහි පැවැත්ම (පඤ්චි 32¹³). **-ආලම්බන**=අභිමත අරමුණ (බප්ප 19¹³²). **-ආලම්බනීය**= ඉෂ්ටාලම්බනය (සද්ධ 16²³). **-ආකංඝන**=අභිමත දෙය පැතීම (කාගී 1-14). **-කාමී**=යහපත කැමැති වන (උපා 260¹¹). **-කාල**=අභිමත හෝ වුව මනා කාලය. **-කිරීම්**†=සම්පූර්ණ කිරීම. **-ක්‍රියා**=යහපත් ක්‍රියාව (වි 1. 367¹-³⁹). **-දායක**=රිසි දෙය දෙන (ජාස 47²⁵). **-දෙව්**=මනාප අග (ජා ස 285¹³). **-දෙවතා**=ඉටුදෙවිය; ඒ ඒ අයට අභිමත වූ, ඔවුන් අදහන, බුද්ධාදීහු. **-නිමිත්ත**=ශුභ ය කි සම්මත ලකුණ. **-ඵල**=ශුභවිපාකය (දහම් 325¹²). **-මධ්‍යස්ථාලම්බන**=ඉෂ්ට වූව ද මධ්‍යස්ථවශයෙන් පවත්නා අරමුණ (අභිස 10²¹). **-රූප**=යහපත් රූපය. **-වසතු**=අභිමත දෙය. **-විඝාතකෘත්**=අභිමත කාරණය නසන (නාගාර 100²⁹). **-විපාක**=ශුභ ඵලය (බප්ප 33³¹). **-වීම්**= සිදු වීම; සම්පූර්ණ වීම. **-සුඛ**=ශුභප්‍රකාශක (සලී 1. 151¹⁹).

ඉෂ්ටක්‍රාඡ්දන=උළුවහල (වි 1. 270¹-²⁴).

ඉෂ්ටික්‍රා=1. උළු. 2. ගඩොළු (සර 236⁶). **-ඡ්දන**=උළුවහල (උපා 267⁶).

ඉස්(බං)=ඉසීමෙනි-1. විසිරීමෙනි (බගැ 45³). 2. සෙවනයෙහි; මල් ආදියෙහි දිය ගැසීමෙනි. 3. ලිං ආදියෙන් දිය බැහැර කිරීමෙනි. 4. කැමැති වීමෙනි 5. හැලීමෙනි. (වි 1. 37)¹-³⁸). සංස්. ඉසි, ඉසිත්. ඉසි, ඉසි(**ඉඹිනි**-සි 40). **ඉවජ්ජ**වෙනි-(අතීත) ඉවි, ඉසිනි, ඉවූ ඉහුනු. **ඉස්නි**-සිය 34. 41).

ඉස්=1. ඉවජ්ජව (ජාගැ 135). 2. මසන්කය; හිස 3. රසය; ඉස්ම (සිඛ 54³¹. 267¹⁸). **-ඉස්සරි ගෙන්**†(ක්‍රිවි)= පළමුවරට ම. **-බලිස්ල්**†=1. නළුවන්ගේ හෝ බෙර වයන්නන්ගේ තලප පාව. 2. පෝරුවේ සිටුවන මනමාළියගේ මාමාව මනමාළයා විසින් දෙන වස්තුය (සංසිංකොං). **-කබල්**=මෝලය වසා සිටින

ඉස්සඟඩි

ඉස්ඇටය. -ගෙඩි†=ම්ලප්පැටියකු වැනි මැඹිපැටියා. -තරම්†=ඉතා ගොදු. -තිබා යෑම්=(එදෙස) බලා යෑම (රාජා 59², 60³⁵, 63²⁶). -තෙල්= ඉසෙහි ගානා තෙල් (සලී 1. 203³. කනිකා 45⁴). -දෙර=ඉස පැත්ත (සලී 1. 203²⁴. ජා 1¹⁷). ඇදෙහි ඉස තබන පැත්ත (දජා 24³⁰). -°දසා=ඉස තිබෙන දිසාව (සර 93³). -පඩි=නොප්පිය (දජා 266⁶). -පහසු†,-පාසු†=ඉඩ; අවකාශය. -පිලි= අතුරු මත ලියන ඇදු වූ රෙඛාව. -බිම්ලීම්=නිස ගවිකුරු කිරීම (සලී 1. 285²). -බොලු=ඉස්කබල (පූ 2. 559³⁴. ස්තූ 36¹³). -මතු=ඉහල; උඩ; උසස්. -මුදුන්=ඉසෙහි මුදුන. -මුල්=මොලය (පූ 2. 163². කාගෙ 9-69). -රන්=ඉස් හෝ මිනිසුන් ගණනට අය කරණ බදු මුදල (පූ 2. 22²³. 685⁵. දළ 59²⁴). -වට=ඉස තිබෙන උස පමණ (චූප 23³). -වැවිම්= ඉස සෙලවීම (කති 16¹⁵). -සොඩි=ඉසෙහි හැදෙන හොරි.

ඉඝ=1. ශීඝ්‍ර. 2. ඉවජාව (බඟැ 55²⁷. 137¹⁶). 3 (පූක්‍රි)=සෙවනය කර (බපු 199¹³). -කඛ= ඉසෙහි දමන වස්තුය; තලප්පාව(යෝ 3062). -°ඇරවීම් = පුරාතනයෙහි වැරදිකරුවන්ව කළ දඩුවමක්; ඉසකඩ බැඳීම නහනම් කිරීම. දඩය ගෙවූ විට එය නැවත බැඳියහැකිය(G) -කුඩි(ළි)විචි=මොලය සිහිල් වීමට ගල්වන බෙහෙත්. -කෙස්=හිසෙහි තිබෙන දිස් වූ ලෝම (යෝ 3098). -°වැටි=කෙශකලාපය. -කෙහෙ, -කේ (වි 6. 281-²³)=ඉසකෙස්. -කේපත්= ඉසකෙස්වැටිය (සද්ධ 411²⁰). -°ඩි=හිස (ජා 80³⁷. 623⁷). -දුස්=ඉවජාව නමැති දෙශය (බඟැ 209²). -පියන=ඉසින; විසුරුවන (බපු 280³⁴). -මරු=ශිරෝමෘත්‍යු නම් රෝගය (යෝ 611). -රද, -රූඡ (සද්ධ 117²⁰) =ඉසෙහි කැක්කුම. -ලූ අක්=හිස ගැරුණු දිසාව. -විලි=ශිෂ්ඨ සටිකා; මුදුන්විලි (බෝව 152³⁷). -හසර= ඉවජාවංරය (බඟැ 138²³).

ඉඝඟු=යකා බැදි වැල් (වත 53).

ඉඝත්=ඉස්අත; ඉඟල (සපැ 63¹⁰).

ඉඝා(නි) (<ඉව)=ඉහි; හා; සමඟ (ශිසං I. 24¹⁵ අෑ. දළ 56⁵).

ඉඝාව=ඊශ්‍යාව (බඟැ 64⁶. කාගෙ 14-18).

ඉඝාන්=උතුරට හා නැගෙනහිරටත් අතර අනුදිශාව(වෙස 229). -කොණ (සිදත් 86²); -දෙස (අමං 2. 18²⁷)= පූර්වොත්තර දිශාව.

ඉඝි(බං)=ඉවජාවෙනි (සිදත් 134²)= 'ඉස්' (බං).

ඉඝි=1. ඍෂිය; තපස්විය (රෑ 321). 2, ඉස්සා (වෙස 357). 3. ඊශ්වරයා (සී 539) 4. රෑවි කළ (රෑ 575). 5. ඉසින ලද (සලී 1. 51³⁴). -ගිලි= රජගහනුවර අසල පිහිටි ඍෂිගිරිපර්වතය (බපු 236²). -පතන් (බපු 111²⁴). -පතන (ස්තූ 69³³), -°ආශ්‍රම=බුදුන් ධර්මචක්‍රය දෙසූ, බරණැස අසල වූ 'ඍෂිපත්තන' නම් විහාරය. -පැවිජ්(දි)= ඍෂිප්‍රව්‍රජ්‍යාව; තාපස වීම (අමං 2. 178²³). -මත්=ඊශ්‍යා ඇති (තිසර 148). -මු?= ඉස්සා (ශුසිංඅ). -වත්=ඊශ්‍යා ඇති (සිදත් 719). 'සිරිවත්' ඝ. -වරණ= ශ්‍රෙෂ්ඨ ඍෂිය; බුදුන් වහන්සේ (දළ 4³). -වාත=ඍෂීන්ගේ හෝ නිඝ්‍රන්ථයන්ගේ ඇගෙනි හැපී හමන හුළඟ. -°ප්‍රතිවාත= ඍෂිවාතය නිසා ඉදිරියට හමන හුළඟ ඇති. (මෙය ඍෂීන් ගහන බව දැක්වීමට යෙදුනකි). -වෙස්=තාපසවෙශය (මුව 6).

ඉඝින(බං)='ඉස්නත්' බ. [(දජා 571¹].

ඉඝින් කණින් ලෑම=මුළු ඇගෙනි ම දැමීම

ඉඝිබු(ඹු)=උසභය (රෑ 174. 458).

ඉඝිර=ඓශ්වර්‍යවත්ය; සම්පත(බඟැ 91²¹). -කුල= ඊශ්වරකුලය (බඟැ 286¹³).

ඉඝිර (පූක්‍රි)= 1. පැන නැඟී (උපනිඛා -ජාඟැ-ඝතජා). 2. පැනිරී; විසිරී(කව් 183).

ඉඝිරි=ඓශ්වර්‍යවත්ය (සිඝ 66. කව් 430. අමං 2. 68²³). ['ඉර (බා)' බ.

ඉඝිරිය(බඟැ244⁶)='ඉරිය' ශුසු? =වැදෙන්ට.

ඉඝිරු=උච්චාරණය කළ (බඟැ 213¹⁵).

ඉඝිලිය (නෛක්‍රි)=උසුලන්ට.

ඉඝිලි(ළු)ම=දරීම.

ඉඝිලූ=උසුලන ලද (සි 13. 221).

ඉඝිම්=සිඤ්චනය (සර 126¹⁹)- 1. මල් ආදිය මත දිය විසිරවීම. 2. ලිංආදියෙන් දිය බැහැර කිරීම.

ඉඝුනු(ණු)=ඉහුනු; වැටුනු; වීසි වූ (කඛා 64²).

ඉඝුබ්='ඉසුබු' බ. (බඟැ 180⁶).

ඉඝුබු(බං)=ඉස්බීමෙනි; නැවතීමෙනි; විශ්‍රාම ගැණීමෙනි. අක. ඉස්ඩේ. ඉස්බෙන්; ඉස්බිනි, ඉස්බුනු (ඉස්ඩේවා-සිදත් 148¹).

ඉසුඛු=1. උසභය; සත්රියන් ගමටි විස්සක දිග (රූ 174). 2. විශ්‍රාමය (රූ 607) **-ලනහල්**= විශ්‍රාමශාලාව; අම්බලම (රූ 603).

ඉසුඹ=1. ඉසීම. 2. ඉවහාව (රූ 118).

ඉසුඛු=1.විශ්‍රාමය(සැළ34). 2.ඉස්බ(සඳ්ධි301[30]).

ඉසුරු'බං=ඉසිරිමෙහි. අක. ඉසිරේ, ඉසිරෙත්; ඉසිරිණි, ඉසුරුණු. (සිඛ 81[9]. උපං11[26]).

ඉසුරු=1. ඓශ්වර්‍යය; සම්පත (කඛ්බ 49[5]). 2. ප්‍රධානත්වය (ජාගැ 60[15]). 3. මෙහෙසුරු (රූ 26). 4. ප්‍රධානය; සවාමිය (රූ 417). 6. ධනවතා (රූ 586). 7. වසන්තකාලය? (රූ 764). 8. උච්චාරණය කළ (බගැ 213[15]). **-කල්**=උමාව. **-කෝවිල්**=ඊශ්වරදෙවාලය (සැළ 21). **-ගිරි**=කෛලාස පර්වතය (කෝ14). **-ජන** (වි 1. 349[1-8]), **-දන**(සැළ13)=අධිපති ජනයා. **-බැඹි**=තමාට අනුව අනුන් පවත්වනබව; සමාජීභාවය (බගැ 88[4]. වි 1. 547[1-19]). **-මත**=ඊශ්වරමතය; පතඤ්ජලිනු විසින් කළ යොගදර්‍ශනය (කාගෙ5-35). **-මත්**= 1. ඓශ්වර්‍යවත් අැති. 2. ඓශ්වර්‍යවත් යෙන් මත්; උඩඟු (සිදත් 91[4]). **-මද**= ඓශ්වර්‍යය නිසා වන මත් වීම හෝ උඩඟුබව (බප 232[35]). [61[2]).

ඉසුරුව(නෛක්‍ර)=උච්චාරණය කළොත් (සිඛ

ඉසුලුම්=දුර්ම.

ඉසුලූ=දුරු(අම 2. 161[11]. බප 215[13]. කව්19).

ඉසොරා=යසොඛරාදෙවිය (බුදු 390).

ඉස්කඩෙල්ලි† **ඉස්කරතෝරි†** **ඉස්කරදෙරි(රූ)†** =මනමාළියගේ අැඳුම් මනමාළයාගේ හෙදරට ගෙණ යන පෙට්ටිය (සංසිංකොෝ).

ඉස්කාක(ඟ)ර†=අරක්කු පෙරණ තැන.

ඉස්කාරම්=කාරම්වෙසෙසක් (යෝ 4134).

ඉස්කුරුප්පු=අැණවල කපන ගැඹුරු රේඛා; **-නියන්**= ඉස්කුරුප්පුඅැණ ඉගිළීමට යෙදෙන උපකරණය.

ඉස්කෝල (<School)=පාසැල.

ඉස්තන=ස්තනය; පයොධරය (යෝ 4101).

ඉස්තම්බ=අපස්තම්භමම්ඵය (යෝ 4103).

ඉස්තම්බන=ස්තම්භනය (යෝ 4540).

ඉස්තාල†=අසුන් බඳින ශාලාව.

ඉස්තිරාදිගණ=අස්වැන්න ආදි කොට අැති ඔෂධගණය (යෝ 350. 1601).

ඉස්තිරික්ක†=රෙදි මදින උපකරණය.

ඉස්තෝප්පු†= ගෙය ඉදිරිගෙහි තැනෙන විවෘතශාලාව. [2. කැමැති වන.

ඉස්න=1. ඉසින; සෙවනය කරණ (පරෙවි 4).

ඉස්නන්='ඉස්නම්'බ(පූ 2. 356[4]. සලී1. 167[25]).

ඉස්නම්= 1. වපුරා තුන්දිනකින් කුඹුරෙහි බඳින දිය. 2. වැපිරූ බීම? (සලී 1. 950[25]). **-කර විම්†**=වැපිරූබීම විගලී ගෑම. **-කැට†, -කුට්ටි†**=ගොඇම්පැළවලට දිය ලැබෙන සේ වක්කඩ අහුරණ පස්පිඬැල්ල. **-තෙම්ම්† -බැඳීම්†**= වපුළ කුඹුරට පළමුවරට දිය හැරවීම.

ඉස්නස්නි=ගම්සුරියගස් (වන 29).

ඉස්නස්(පුත්‍රි)=තෝරා. 'ඉස්නියවාලස්' බ.

ඉස්නා= 1. කැමැති වන; පතන (බගැ 6[31]. 51[4]). 2. සෙවනය කරණ (බගැ 22[8]. 40[8]). 3. වරය; පතනදෙය (බගැ 42[21]). 4. විසිරූ වන (බගැ 173[9]. 192[16]. බප 239[7]). **-ලද**= වුව මැනැවැයි සිතූ (බගැ 70[4]).

ඉස්නියවාලයි (බගැ 255[14])= 'ඉස්නස්, බලස්' ශුශ්‍රූ? (ල + විනා>ලසින>ඉසින.'විසින්'- ස)

ඉස්පරුස=ස්පර්‍ශය (යෝ 2618).

ඉස්පිරිතාල (<Hospital)†= ආරෝග්‍යශාලාව.

ඉස්බ(නාප)=ඉසුබ් + අ (බගැ 180[6]).

ඉස්බුම්=විශ්‍රාමය; නැවතීම (කව් 531).

ඉස්බෙන(නෛක්‍ර)=විශ්‍රාමගණිතොත් (කව් 31)

ඉස්ම=1. ශුෂ්ක (යෝ 564. මිලි 205[14]). 2. (නාප)=ඉසුම් + අ (බගැ 68[2]).

ඉස්මින්(නෛක්‍ර)=කැමැති වෙමින් (රූ 262).

ඉස්බ='ඉස්බ' බ.

ඉස්වන් (පූ 2. 114[2])='ඉස් වන' ශුශ්‍රූ?

ඉස්වන?= 1. සෙසු; ඉතිරි (සලී 1. 166[14], 827[17]). 2. විසුරුවන (බෝගැ 89[23]).

ඉස්වූපයා?=පාතුපවියෙන් යුත් පසුම්බියෙහි ලූ පාතුය (සිඛ 76[19]).

ඉස්සර=1. ඉදිරිය (රාජ 20[29]. 27[15]). 2†= පුරාතන; අතීත කාලය. 3†=කුඹුරක එක් පැත්තක සිට අනික් පැත්තට පැතුරුණු ලියදි කිපයක් සහිත කොටස (G). **-කැපීම්†**= 1. බාබං කිරීම. 2. පළමුවෙන් ගොයම් කැපීම.

ඉස්සරහ†=ඉදිරිපිට.

ඉසාරණතන=ඊශ්වරදෙවාලය (වි 5, 281[3-33]).

ඉස්සරිය=එස්සරිය (ජාගැ 3[3]).

ඉස්සාමච්ඡරියසංයොජන= ඊර්ෂ්‍යාව හා මාන් සරිය ද යන බන්ධනය (අමං 2. 178[32]).

ඉස්සාස=බන්ධිරය (මිලි 531[22]).

ඉස්සි (ක්‍රිප)=විසිරවී (බගැ 115[1]).

ඉස්සි(ස්ත්‍රී)=එසෙවීම; උඩට නැංවීම.

ඉහ (නි)=1. මෙහි. 2. (නාප)=ඉස. **-ආගම**= මේ ජාතිය (වි 1. 92[1-37]) **-°භාව**=මේ ආත්ම භාවය; මේ පඤ්චස්කන්ධය (සඩ්ධ 126[20]). **-ඉද්දර**†= ඉස තබන පැත්ත. **-කල්**?=මේ කාලය (වදන් 7). **-ජාති**=මේ ජාතිය (දහම් 325[12]). **-ඇඟිමි**†= ඉතා අමාරුවෙන් ජීවි කාව කිරීම. **-වි**†=ඉස; මුදුන. **-පට**†= නිරරක ඇතුල්පැත්ත. **-ලෝ** (සඟ 6[11]), **-ලෝක** (බුත් 67[26])=මෙලොව.

ඉහඬ=ඉහදා; මැස්සන්ගේ බිජුවට (ජා 610[22]).

ඉහත (<ඉස් + අත)= 1. මුල. 2. ඉහල. 3. පුරාතන. **-කාල**†=පූර්වකාලය.

ඉහත්තෙන්?=දුම්මලගසා? (රැ 216).

ඉහද='ඉහඬ' බ.

ඉහල=ඉස්මත්ත; උඩ. **-ඇලපත්**†=කුඹුරක වැව අද්දර තිබෙන කොටස (G). **-බාග**†= කුඹුරක හෝ ගමක උඩ කොටස (G).

ඉඹි (නි)=ඉසා, සමඟ, හා (කව් 275. සස 35).

ඉඹ=1. ප්‍රමාදය (රැ 120). 2 (නාප)=එහි (අමං 2. 81[39]. වි 1. 1[2-11] අ). **-දැල්**= ඉස්සන් අල්ලන දැල. **-°ඇට්ට**=ඉහිදලක් සේ කුඩා සිදුරු ඇති කබාය; දුල්කස්ස; මේස් බැනියම. [අසෙනාගය (කව් 159).

ඉහිලස්=1. බුරුල් (රැ 439). 2. බුරුල් අදහස; **ඉහිලුම්**=1. ඉසිලීම. 2†=ඉසිලිය හැකිබව.

ඉහිල්= 1. රනිකිඹාව (රැ 325). 2. බුරුල්; මොළොක් (රැ 439). 3. ලිහුනු (කව් 296. බප්‍ර 283[20]). 4. සෙනහස (රැ 627).

ඉළ=වනය; සමූහය(ඝිසං 1. 218[11]. බප්‍ර214[27]).

ඉළිඝන='ඉලිඝන' බ (බගැ 39[23]).

ඉළි (පූත්‍රී)=ඵලනාලදුව; ගැළවී (සලි 1. 841[30]).

ඉළිම්=1. ගෑම. 2. ඇගෙහි කුණු ඉවත් කිරීමට පිරිමැදීම (සඟ 26[12]).

ඉළු=1. වනය (ඝිස 146. නිසර 49). 2. ඒණිමෘගයා: 3. රස (රැ 581). **-මුව**= ඒණිමෘගයා (අමං 2. 142[23]).

ඉළුප්=දහි නම් තෘණ. (අමං 1. 92[8]). **-ඇතිඳි**= ඉළුප්වලින් විහැ පැදුර (ජාගැ 156[24]). **-තණ**=ඒනම් තෘණ (වි 4. 110[1-26]).

ඉළුඹ්=ඉළුප් (වෙස 163).

ඊ.

ඊ='ඉ'යන්නෙහි දීඝිරූපය.

ඊ= 1. ශරය; දුන්නෙහි ගෙදෙ විදිනු ලබන අවියය. 2. (නාප)= එය (සලී 1. 49[11]. බුත් 108[16]). 3. ඉහි; එහි (බුත් 108[17]. සැවුල් 180). **-උර**=ඊ දමන මල්ල. **-කට්ටු**=ඉයවුර හෝ ඊමිටිය (ජා 1028[30]). **-කත්තු**=ඊමිටිය හෝ ඊ අමුණා ගණු ලබන කරුවක් වැනි උපකරණය (".. ගල්දුනු ඉයවුරු ඊකත්තු ..."රිදී). **-කොපු**=ඉයවුර. **-ගස්**=1. ඊය. 2. නැළවුවන් විසින් ලීකෝටුවක ඉහෙන් කොළ අමුණා ඊයක් මෙන් සාදාගණු ලබන්න. **-තණ**= තෘණවිශේෂයක් (ගෙ 370). **-තල**= 1. ඊය (වි 2. 862[1-37]). 2. ඊගෙහි තලය. **-තැලි**=ඊගෙහි තලයට ගත හැකි පමණ; කලන් හය (ගෙ 3791). **-දඬු**= ඊගස. **-°මුණ**=ඊගසෙහි තලය (දෑ 291[1]). **-නිශා**=එබදු; ඒ ආකාර; -ගහපත් (දෑ 312[21]. බුත් 135[32]). 'ඉනිශා' බ. **-පත්තා**= තුවර; තෝරගස (වන 47). **-වඩු**= ඊ සාදන්නා (දඹ 518). **-°හංගිඩි**=ඊවඩුවන්ගේ ප්‍රධානයා.

ඊක්ඛණ=1. බැලීම. 2. ඇස.

ඊඝ=උපද්‍රවය (වි 3. 61[-1]).

ඊට (නාප)=එයට (බුත් 48[18]. කුස 448).

ඊටි=දමා අනින අවියක්; ලංසය (අත් 84[23]).

ඊති=උපද්‍රවය.

ඊදිස (සර 358[13]); **ඊදෘක්**=මෙබඳු.

ඊප්සා=කැමැත්ත.

ඊප්සිත= ඉවසිත; අදහස් කළ (බප්‍ර 270[23]). **-අති**= කැමැති කරුණ; අපෙක්ෂිත දෙය (වි 4. 213[2-34]). **-කම්**= ඉවසිතකම්ය.

ඊම්=ආගමනය (බගැ 22[23]).

ඊශම්=එනම් ලොභජාතිය (රූ 389). **-බරූ**= මසුන් අල්ලන දැල්හි යෙදෙන ඊශම්කැබැලි.

ඊසේ (<හිසෙය) (නි)=ගත වූ දින(කඛා 61[31]. වි 4. 65[2-11]). **-වැනිදා**=ඊසේ (වෙස 186).

ඊස්සේ (<හිසෙය්ය) (නි)=ඊසේ (පූ 2. 98[32]).

ඊරම්බු?=කපුකුල්රෙද්ද; ඇතිරිල්ල (සංසිං කොං).

ඊරිය=ගස්ජාතියක්.

ඊරී=ඌරුදෙන.

ඊරියාපථ=ඉරියවු (වි 1. 76[2-12]). **-අනතර**= අතික් ඉරියව්ව (වි 1. 224[2-26]). **-චක්ක**= ඉරියවුසමූහය (බප්‍ර 176[34]. බෝගැ 99[33]). **-යෂ්ඨි**= සතිපඨානසූත්‍රයෙහි ඊශාපථයන් පිළිබඳ ව දෙසූ කොටස. **-විහාර**= ඉදුම් සිටුම් ආදිය (බෝගැ 87[4]).

ඊර්ෂ්‍යා=අනුන්ගේ සමපත නොඉවසිම (ජාගැ 139[2]). **-ලු**= ඊර්ෂ්‍යාව බහුල කොට ඇති. **-සංශෝජන**= ඊර්ෂ්‍යාව නමැති බන්ධනය (වි 5. 200[1-15]).

ඊල්= 1. දෙලාව (රූ 348). 2. උංවිල්ලාව (කව් 489. සැළ 79). 3. දෙර බඳින ලනුව (සලී 2. 225[31]). 4. සෑදලය හෝ අසුන් බඳින වරපට (සලී 2. 983[36]). 5. සිහිල්. **-කිරීම**=(පැද්දෙන තරමට) පිරවීම; ගහන කිරීම (බුත් 132[27]).

ඊලඇදුම්†=මුහරෙංගය.

ඊලි(ළු)ම්=ඇදීම (ශුසිංඅ).

ඊල්ල=ගස්වෙසෙසක් (යෙං 3613, 3615).

ඊශ=1. ඊශ්වරයා. 2. ප්‍රධානයා. **-බර**=මහමෙර අවට පිහිටි පළිඝයක් (බුත් 44[29]).

ඊශානකෝණ=පූර්වෝත්තර දිශාව (බුත් 49[21]).

ඊශ්වර=1. මහදෙවියා (ස්තු 38[10]). 2. ප්‍රධානයා (බප්‍ර 116[11]). 3. මැවුම්කාරයා. **-කාරණ වාද**= ලොකය ඇති වීමට ඊශ්වරයා කාරණ යයි කියන්නා (වි 6. 42[1-24]). **-කුල**=ඉසුරු කුලය. **-ජන**=ඉසුරුදෙන. **-තා**=ප්‍රධානත්වය; වශිභාවය (වි 4. 206[1-11]). **-නාරායණ**= සැන්දෑවෙහි මෙහෙසුරා කරණ නැටුම. **-දෙවතා**=මෙහෙසුරා (සද්ධ 231[18]). **-නිර්මිත**=ඊශ්වරයා විසින් මැවූ. **-භකති**=ඊශ්වරයා ඇදහිම (සද්ධ 231[13]). **-භකතික**= ඊශ්වරභකතිය ඇත්තා (මිලි 218[3]). **-මත**= ඉසුරුමතය. **-මිත්‍ර**= කුවේරයා. **-වාද**= ලොකය දෙවියෙකු විසින් මවනලදැ යි යන කථාව. **-විංශති**= ඊශ්වරයාව අගත් ය කී සැලකෙන අවුරුදු විස්ස. **-සඛි**=කුවේරයා.

ඊශවදී=උමාවගේ අවතාරයක් වූ දුර්ගාව.

ඊෂත්= සුවලප. **-කර**= 1. සුවලපය. 2. පහසු වෙන් කව හැකි. **-ස්පෘෂ්ට**= උත්පතති සථානය මදක් සපෂී කර උපදනා අඹුරු.

ඊෂ=ඊශ්වරයා (වදන් 7). **-බර**='ඊශබර' බ.

ඊහා=1. ක්‍රියාව (වි 5. 277[2-23]). 2. උත්සාහය.

උ.

උ=සිංහල හෝඛ්‍යයේ 7 වැනි අඹුර.

උ=සං.'උත්' උපසර්ගයට සමාන සිංහල උප සර්ගය (සිදත් 58[4]). [(කාශෙ 6-10).

උ=1. ඊශ්වරයා (කාශෙ 11-38). 2 (නාප)=ඔහු

උංවිලි, උංවිල්ලා†=හරස්ලීයක බැඳි පැද්දෙන ලනු දෙක. **-වාරම**= උංවිල්ලා පදිනවිට කියන සිවුපද.

උක්=ඉක්ෂු; උග්ගස. **-තෙලිද්ජ**†= උක්ගස් මිරිකා ගත් රසය. **-දඬු**=උග්ගස (යෙං 223). **-දුනු**= අනඹයා. **-පාණ**†= උක්මෝල. **-පැණි**=1. උග්ගසෙහි යුෂය (සර 33[2]). 2. උක්රස පැසවා ගත් පැණි. **-පැන්**=උක් තෙලිද්ජ (සද්ධ 555[28]). **-පුරුක්**=උග්ගසෙහි පව්. **-මැලි**=උක්මල් (බප්‍ර 216[21]). **-මෝල්**†= උක් මිරිකන යන්ත්‍රය. **-යන්**(සද්ධ 155[4]), **-යතුරු** (කඛා 234[4]), **-යන්ත්‍ර** (සව් 47[22])= උක්මෝල. **-රස**=උක්තෙලිද්ජ (යෙං 345). **-ස(හ)කුරු**= උක්පැණියෙන් සාදන ශකීරා (යෙං 317). **-සෑවු**=අනඹයා. **-සිනි**=උක්රස සිදුවා සාදන සිනි. **-හප**= හපා දමූ උක් රොඩු (විමු 137[24]).

උකට (බා)=ඉකුටිමෙහි; කලකිරීමෙහි. අක. උකැවේ, උකැවෙත්; උකැවිනි, උකැවි, උකැවුනු, උකැවි (බගැ 47[26]). (**උකැවැ**-බගැ 168[21]). (**උකැවි**-බගැ 49[29]).

උකට=1. උත්කෘෂ්ට; උතුම් (බගැ 73[7]. ජාගැ 219[3]). 2. උත්කෘෂ්ටතිය (සිදත් 117[1]). 3, උස් වූ බොටුව (ශුසිංඅ). **-උකටපා**=

උත්කෘෂොත්කෘෂ්ට පෘතුග;ඉතාමත් ලොකු පෘතුග (විසතර-සිඛ 37[15]). -උවම=උත්කෘෂොපමාව; පහත් දෙගක් හා ඉතා උසස් දෙගක් සමාන කිරීම වූ උපමාදෙශග (සිදත් 196). -පෘ=උත්කෘෂ්ටපෘතුග(විසතර-සිඛ 37[17]).

උකටලි=1. උත්කණ්ඨාව (ඛගැ 49[13]. බස 158[17]). 2. අරතිග (ජාගැ 209). 3. මැළි; අලස (රැ 119). [ගෙන්' ගුග්‍ර?

උකටලිමෙන් (ඛගැ 253[1]. 261[3]) = 'උකටලි

උකන්ද්=ඔකඛනතික්‍රපිතිග (සී 256).

උකමින් (නෙක්‍රි)= උකගමින්; තනමින් (පූ 2. 644[13]). [උකසින්; උකැසි, උකැසි.

උකස් (ඛා)= කැසි කෑරීමෙහි. අක. උකසී,

උකස්= ඔසිසඛ්ඛග; අැප සඳහා තබන දෙග (පූ 663[29]). -ඔප්පු†, -කර†= උකස් තැබීමෙහි දී ලියාගණු ලබන ලියවිල්ල.

උකහ (ඛා)=1. අධික කිරීමෙහි(කවි 293. 510). 2. නැනිමෙහි (වි 1. 542[1-5]. සර 53[14]). 3. එසවීමෙහි; නිධානත ආදිග මතු කර ගැණීමෙහි. 4. දිග ආදිග අැදගැණීමෙහි; උරාගැණීමෙහි. 5. ගැණීමෙහි (කවි 212. 539). සක. උකහා; උකහත්; ඉකැවී; ඉකැවූ.

උකහ (නාප)=උකස (කතිකා 28[11]).

උකහත (නෙක්‍රි)= 1. අධික කරණ කල්හි. 2. අැදගන්නා කල්හි.

උකහන=තනන; වඛන (වි 1. 542[1-5]).

උකහා (පූක්‍රි)=අැදෙ; උරා; ගෙණ (ඛගැ 129[22]).

උකා (පූක්‍රි)= 1. ඔසොවා (දහම් 205[15]). 2. තනා (සර 53[14]).

උකාසි=මොරගස (වෙව).

උකාවස්ත්‍ර=ඉක්මවාඅුරප (ශිසං III. 74 a[2]).

උකැවලි=අනහිරාගිග (ඛගැ 213[29]).

උකැවෑ (පූක්‍රි)=කලකිරී (ඛගැ 168[21]).

උකැසි= 1. කලකිරුණු (ඛගැ 36[31]. 269[16]). 2. මැළි (රැ 119).

උකැවිලුම් (නාප)=කලකිරුණෙම් (ඛගැ 266[7]).

උකැවිලි=උත්කණ්ඨාව (සී 478)

උකැසෑ (පූක්‍රි)=කැසි කෑරා (කුදු 165).

උකැසි=කැරීම; උගුර පැදීම (සිඛ 51[3]. කඛ්ඛ 104[10]). -පෑහැරීම=කැසි කැරීම.

උකු= 1. ඝන; දිගාරැ නුවූ. 2 ගොරවන ඛඩ. -කැළිදී=ගෙරවීම; නාද කිරීම (ජා 972[20])

-පදම් (පදම්<පවන?)=බෙහෙත් පිසිමෙහි දී සැලකෙන ප්‍රමාණගක් (ගො 3268)

උකුවු (වි)= 1. උකකුඹිග; ඔල්වරඹ (ඛගැ 132[23]). 2. සන්ත්‍රුන් (ඛගැ 184[24]). -කුල් හඬ=ඔල්වරඹ (ජාගැ 198).

උකුණු= ඉසකේ අතර බෝ වන ඤුඛා සතා (ජාගැ 146). -ගස්†=මඹින ගොගම් අවුස්සන කරුව සහින දිග ලීග. -දැනි†=උකුණු ගසෙහි කරුව. -වළ=ගලවළුව; හිසෙහි පිරිපැත්තෙහි බෙල්ලට උඩින් වළ ගැසුනු තැන (කඛා 125[17]) ['උකුම්' ඛ.

උකුන්=මැරුණු (සලී 1. 40[33]. රාජා 24[12])

උකුම් (ඛා)= ඉන්මිමෙහි. සක. උන්මේ, උක්මෙන්; උත්මිනි, උඤුත්, උත්මුනු, උඤුත් (ඛගැ 33[25]. 78[22]. උකුම්වා-ඛගැ 86[31])

උකුරු=උත්කෘෂ්ට; උතුම් (ගුසිංඅ).

උකුල්=1. උකුල. 2. රැඤුල?. -අැඹ=උකුලෙහි නිබෙන අැටගග. -දිම්=රැඤුල් දිමා; රැදවීම (ඛප්‍ර 3[20]).

උකුලු=ශ්‍රොණීග (සැළ 43). [(ඛප්‍ර 298[11]).

උකුස්=උකුස්සා. -පිළා= උකුස්සාගේ පැටිගා

උකුසු=එනම් පක්ෂිගා (ඛගැ 169[27]).

උකුළු=1. ජඝනග (සිඛ 79[17]). 2. කලවෙග (රැ 278). 3. ඉකිළිග. 4 කුතුළා (රැ 497). 5. ඒරියකඳ (=තුබබර-අවදු-වු[16]).-පොර= ඉතා පහසු (බුත් 146[4]. 193[25]. මේ "කජු කෑමී" යන්න වැනිගකි). -වට=වට වූ උකුළ (කවි 9). [37. සලී 1. 106[4]).

උකෙවිනිකම්='උකෙඛපනිගකම්' ඛ. (කුදු

උකඛඬ=උත්කෘෂ්ට; ශ්‍රෙෂ්ඨ; උතුම්.

උකඛඬගසිත=කලකිරුණු.

උකඛා=පන්දම; ඛුළුඵලිග (මිලි 92[3]). -චිත චිනිත=ඛුළුඵලිගෙන් ඇතිදගත් සේ සවලා ලෙස හික්මුනු. [1. 1171-20).

උකඛාවනා= උසස් කොට ඇදින්වීම (වි

උකඛාර=කසළ. -භූමි (පූ 2. 552[7]), -සථාන (ජාස 63[28])=කසළගොඩ.

උක්කිරි=1 අැටිවකුණා (සර 434[31]). 2. දළුක් කිරි. 3. දිගාරැ නුවූ (උකු)කිරි (සංසිංකොා).

උක්කුජ්ජපඤ්ඤ= උඩුකුරු වූ බදුනක් වැනි නුවණ ඇත්තා; ඉගෙණීමට නිතර සැර සුනු, උගත්දෙග කොදින් දරණ, ප්‍රාඥගා,

උක්කුටික= අඩදණ්ඩ ව හිඳීම (සළු 1. 230[15]). **-ආසන**=උක්කුටිකයෙන් හිඳීම (කඛා 311[3]) **-නිසජ්ජ**=උක්කුටිකයෙන් ඉද කරණ තවුස් කම (ජා 636[5]).

උක්කුටුඛ= 1. උක්කුටිකය. (සිඛ 67[12]). 2. තව්වම බිම ඇති හිදීම (සද්ධ 471[2]).

උක්කුඩි=ඔල්වරඟඩ (බගැ 152[29])

උක්කෙමි=උස් වූ කර්ණිකාව (ජාගැ 26[13]).

උක්කෙක්ව (-න)= 1. ඉගිළීම. 2. කළ කම්‌යක් නැවත කරණ සේ සැලැස්වීම (පගැ 22[3]).

උක්කෙක්වනා= 1. නොනිම්‌යන් නිම්‌යන් කිරීමට අල්ලස් ගැනීම. 2.(ජා 383[23]. 426[31])= 'උජ්ඣායනා' ඉහ්‌ල.

උක්ඛිත්ත(-ක)=උක්ඛිපනීයකම්මය කරණලද (බගැ 305). **-අනුවත්තක**= උක්ඛිත්තයාට අනුව පවතින.

උක්ඛිපන=උක්ඛිපනීයකම්මය කරණ.

උක්ඛිපනා= 1. ඔසොවා දැම්ම. 2. පිට කිරීම හෝ තහනම් කිරීම. 3. උපාසකයන් දැඟ කවාදියෙන් පිටත දැම්ම (වි 1. 123[1-7]).

උක්ඛිපනීයකම්ම=අැවැත් නොදැකිම, අැවැතට ප්‍රතිකම්‌ නොකිරීම, ලාමකදෘෂ්ටිය නොහැර සිටීම ඇත වැරදි නිසා භික්‍ෂූන් ධම්මිකසඝයාගයෙන් තහනම් කිරීමට කරණ විනයකර්ම්‌ය.

උක්ඛිත=කියනලද. **-අනුක්ඛිත**= කී නොකී (බප්‍ර 155[18]). **-කත්තු**=කර්‍තෘකාරක අවසාන ක්‍රියාපදයෙන් කියවෙන කර්‍තෘවාචිපදය. **-කම්ම**= කර්‍මකාරක අවසානක්‍රියාපදයෙන් කියවෙන කර්‍මවාචිපදය. **-ක්‍රම, -ප්‍රකාර**=කියූ ආකාරය හෝ එය ඇති.

උක්ඛි=කීම.

උක්පිඩි= උප්පිඩි; ගොයම්මිටි. **-කිරිම**= කැපූ ගොයම් මිටි බැඳීම (සළු 1. 138[7]).

උක්මනු=ඉක්මවීම; ගෙවීම (බගැ 78[22]).

උක්ලාපගුම්‌බ=කුණුකුල්ල (සර 357[11]).

උඤ්ඤ=වාෂ්‌පය.

උක්ඛෙක් (නාප)= උඤ්ඤ + එක් (බගැ 169[27]).

උඛෙවිනීයකම්‌ම=උක්ඛිපනීයකම්මය (බගැ 293[0])

උක්=උක්ඛස් (කඛා 56[13]).

උග=1.(<උග්ඝඟ -ණක)= භාජනාදිය එල්ලා ගැනීමට බඳින ලනුව (ජා 545[10]). 2. (<උගයිව)= පැස; මල්ල (වෙස 499). **-මුට්ඨි†**= උග දමූ ගැලිය. **-රැහැන්, -ලනු**= උඟයට දමන ලනුව.

උගත්(තු)=ඉගෙණීම කළ (කඃගෙ 5-32)

උ-ගන් (ධා)= ඉගෙණීමෙහි. සක. උගණි, උගන්නි, උගණ්ඨි, උගන්නි; උගති, උගතු.

උගන්වන=ඉගැන්වීම කරණ.

උගස්†=උකස.

උගඟ=උද්ග්‍රහය; ඉගෙණීම හෝ ඉගැන්වීම (සිදත් 40[3]. 87[5]). [211[25]).

උගඟට= දුෂ්කර; අමාරු (සිඛ 78[15]. බප්‍ර

උගාහනිමිත්=උද්ග්‍රහනිමිත්තය (වි 1. 612[1-1]).

උගැන්වීම්=ඉගැන්වීම. (**උගැන්වූ**-සි 338).

උගැහැනිමිත්=උගාහනිමිත් (වි 1. 448[1-29]).

උගු=1. උක් (හිරු 76). 2 උගඟ. **-කිරි**=දුඹ්‌ කිරි (වෙව). **-ගමසැවු**= උක්දණ්ඩකින් කළ දුන්නක් ඇත්තා; අනඹඟා (සස 91). **-රැහන්**= උගලනුව (ජාගැ 1745). **-සැවු**= අනඹඟා. **-°ගුරු**= අනඹඟාගේ පියා; විෂ්ණු (පරෙවි 50).

උගුඩු=කොළදිවියා; කළවැද්ද.

උගුරම සොරා බෙහෙත් කෑම්= අවශ්‍යයෙන් දත මනා අයට ද නොදන්වා ක්‍රියා කිරීම (සද්ධ 122[11]).

උගුරස්ස=එනම් පලතුරු (සො 1063).

උගුරු=1. කණ්ඨනාලය(බගැ 50[14]). 2. බෙල්ල (බුදු 159. ජාගැ 214[12]). **-දඬු**=කණ්ඨනාලය. **-රැහෑ** (ජාගැ 174[5])= 'උගුරැහැන්' ඉහ්‌ල. **-වළලු**=ගලනාලය (බගැ 124[31]) [61[25

උගුල්= පාණාණ්ඩනත්‍ර, හබක ආදිය (ජාගැ

උගුලු(ළු)= සතුන් මැරීමට යෙදෙන හබක ආදිය (සි 582. දජා 50[29]). **-මල**=උගුල් සඳහා යෙදෙන මලපුඩු (ජා 1018[21]).

උගුල්ල(ධා)†= ඉගිල්ලීමෙහි. සක. උගුල්ලා, උගුල්ලන්; ඉගිල්ලී, ඉගිල්ලූ (රාජා 9[25]).

උගුළ (ධා)= ඉගිළීමෙහි; පහ කිරීමෙහි. සක. උගුළා උගුළන්; ඉගිළී ඉගිළූ (සිඛ 19[28]).

උගුළවනු=ඉදිරීම; පහ කිරීම (සළු 1. 26[22]).

උගුළවීම්=උද්සාරනය; ඉදිරීම (වි 4 1791[-34])

උගෙණ (ඉක්‍රි)=ඉගෙණ (සළු 1. 20[27])

උගෙනත=උස් වූ; පැනනැඟී; පහළ වූ.

උගෙනහ=1. පිළිගත යුතු දෙයක් නොපිළිගත් බව දන දන ඔසොවාගැනීම (කඛා 55[25]).

2. ඉගෙණීම (සර 42[3]). -නිමිත්තක=බොහෝ වේලාවක් භාවනා කිරීමෙන් හොඳින් පුරුදු වූ අරමුණ (විසෙර-අභි 192[27] හෝ අභිවි 356[30]). -පරිඤ්ඤෙය= උග්ගහිත වූ වස්තුව නැවත පිළිගන්වා ගැණීම (කඞ්ඛා 55[35]).

උග්ඝාතික(-ක)= උඩින් වැටෙන දෙයක් අතර දී අල්ලාගැණීම (කඞ්ඛා 88[15]).

උග්ගුණ්ඨ=උග්ගහිත (සිඛ 5[3]). -පිළිග්ගුණ්ඨ= උග්ගහපටිග්ගහිත (සිඛ 39[6]).

උග්ගොසනු=උද්ඝොසණය කිරීම(ධඟ 249[3]).

උද්ඝට්ටනඤ්ඤා=කාරණය ගම්තමින් කියූ පමණින් සමූහණීයෙන් අවබොධ කරණ ප්‍රඥාය (අනා 56[9]).

උඡු=1. දැහි. 2. කටුක. 3. රෞද්‍ර. 4. උත්කෘෂ්ට. -පරාක්‍රම=දැඩි වික්‍රමය (සර 109[32]). -ප්‍රීති= දැඩි ප්‍රීතිය (වි 1. 582[1-19]). -විෂ=රෞද්‍ර විෂ.

උවරික (පු 2. 85[1,11])='උඤ්ඡාවාරික' ඉහ.

උවිත=සුදුසු; යොගය.

උවව=උස් (සර 206[21]). -ඤෙත්ත=සූකරීඃදිග්‍රහ ණන්ගේ උසස් රංගි වූ මෙණදිය. -තර=ඉතා උස් (බප්‍ර 145[22]). -රාසි=උවවඤෙත්තය.

උවංභයඤාඞ්ගි?=තූර්‍යභාණඩයක් (ථූප 41[11]).

උවවා=උවව. -කුල=උසස්කුලය (බප්‍ර 328[13]). -කුලික=උසස්කුලයෙහි උපන්. -'රූලභ නරක=දඟැබම්ලූඅංදියෙහි ඇතුන් අංදින් පිපින් ගියවුන් පැසෙන නිරය (මනි 631). -'වව=1. උසස් පඟත්. 2. නන්වැදූරුම්. 3. මංහැඟි (සිඛ 71[60]). -'ඝන=උස් වූ පුවු අංදි අංසන. -ඝඝන=උස් වූ ඇද(බප්‍ර 125[26]).

උවවාවන=1. සිඟතැනින් අස් කිරීම. 2. සූසැව කලාශිලාඝන්ගෙන් එකක්. (පු 2. 147[17]. සඬ්ඛ 88[4]. සවි 137[11]).

උවවාරණ=කිම (යො 159).

උවවාරපඤ්ඤාව=මල භා මූත්‍ර.

උවවාසිතපුබ්බාඞි= උවවාරණය කළ (කෘත්‍ය සිදුවිය වූ) පසු වැනැසෙනසුලු (පඤ්චි 155[7]).

උවවාඤ්=කියයුතු. -මාණ=කියන්නු ලබන.

උවසඛ=ඉණ; ඔඛොක්කුව. -පඤ්ඤ=ඔඛොක් කුව වැනි ප්‍රඥාව ඇත්තා; උගත් දෙය වහා අමතක කරන්නා (බප්‍ර 237[17]).

උවසාදන=අැඟ ඉළීම.

උවසිඤඤෝපී=ඉදුල් කෑ (ජාඟැ 211[15]).

උවසිඤ්‍යමාන=සිඳෙන (වි 7. 62[1-13]).

උවසිතන= සිදුනු (බෝඟැ 119[19]). -මූල= මුලින් ම සිදුනු; නැවත ඔට ගත නොහැකි සේ නැසුනු (බප්‍ර 160[1]).

උවසිඤට=1. ඉතිරි. 2. ඉදුල් (ජාඅ 128[13]).

උවෙජද=සිදීම. -දුඤ්චි=මරණින් මතු උතපතනි යක් නැතැයි යන කලපනාව (අභි 139[1]). -වාද=උවෙජදුඤ්චිය (බප්‍ර 314[2]).

උවිඡවාඤ=1. සුක්ම ගැණීම. 2. කථාකාව්‍ය පරිවෙජදය.

උවියමාන=කියනු ලබන.

උවිස්‍රඤ=උස්බව.

උවිල=උදුළ; ඉදිරූ (ඔඟැ 205[33]).

උවිසාකා†=කිහිල්ලෙහි හැදෙන ගෙඩියක්.

උවිසාරූ†=1. ලීලාවිලාසය. 2. උඩඟුකම.

උසු=ඇස්. -ඤ=ශරීරයෙහි සිටින පණුවෙසෙ සක් (වි 2. 943[1-23]). -°ලෙඛනා=අත්ලෙහි ඇස්රෙඛා ඇතිබව නමැති අනුව්‍යඤ්ජනය (බප්‍ර 13[20]. බුත් 244[5]). -සම්පඤ්ඤ=ඇස් වූ අංගීමාගීයට පිළිපන්. -පිඤ්ඤ=ඇස්ප්‍රකෘති (ඔඟැ 63[17]).

උසුන්(<උඤ්ඡන)= උදුන; ලිප (ඔඟැ 208[16]).

උසුල්(<උවසිඤ)= ඉදුල් (ඔඟැ 186[4]).

උසෙ†=අඟය; උසස්කම. -වැඩවිම්†=උසස්කම කියංපෑම; අංගා කරවීම.

උස්ස්වල=බැබලීම. -න=බබලන.

උස්ස්වලිත=බැබලුනු. [සිතීම.

උස්සා(ඤ)න(න්‍ය)= අවධ්‍යානය; පඟත් කොට

උඤ්ඡාවරියා=කඩපිල් කමන් කුඹුරු ආදියෙහි වැටුනු සඟල් වී කරල් ආදිය ඇතිදීමේ හැසිරීම. [කරණ (සු. වි 189).

උඤ්ඡාවාරික= උඤ්ඡාවරියාවෙන් ජීවිකාව

උඤාන= 1. නැඟිටීම. 2. උත්සාහවත් වීම; උනන්දුව. -ගාමිනි විපස්සනා=දුකින් හෝ පුහුදුන්බැවින් නහා සිටුවන මංගීය කරා ගමන් කරණ අනුලොමඥානය (අභි 208[28]). -වඞ්ගි=කැමැති පරිදි ධ්‍යානයෙන් නැඟිටි මෙහි සමර්ථ (අභිවි 443[3]). -විරිය (ඛඟැ 41[26]), -විරියි (දජා 202[25])= උත්සාහවීර්‍යය.

උඤාපන=නැඟිටුවීම (කඞ්ඛා 69[9]).

උඤාපනිඤ=නැඟිටවීයයුතු (දහම් 15[35])

උඤාසිතග්ගිනරක=නිරයක් (මනි 68[19]).

උච්චස් (පූ ක්‍රි) (<උඤ්ඤ)= නැඟිව; මේයී කර (බගැ 94[10]. 112[12]).

උඩ්=උඩ. **-තල්**=ගල උඩ (ශිසං 1. 89[34]). **-වටු**= උඹින් වට වූ (සි 357). **-හුර්** (සි 222), **-හුරු** (සි. 342)= 'උඩුහුරු' බ.

උඩ=1. ඉහල. 2. පැරණි සිංහලයන් ඇදි කෙවි යටකලියම. **-අත්වෝකැබිම්**† = ප්‍රතාරණය; රැවටිලිබසින් ගිත උනන්දු කරවීම. **-අළු**= ගස් කැපීමෙහි දී උඹින් කරණ කැපුම. **-එළි**= උළුවස්සෙහි උඩපඩිය (බගැ 127[7]). **-ගබඩා**= රජුගේ පෞද්ගලික භාණ්ඩාගාරය (ශිසං III. 144[6]). **-ඒනිලම**= උඩඟබඩාව භාර ව සිටි නිලධාරියා(G). **-ගම්ඉහ**=උඩඟම් පස භාර ව සිටි දෙවෙනි අදිකාරම (G). **-ගෙඩිදීම්**†= (කුලහාදියට) උනන්දු කරවීම. **-පෑනීම්**= 1. ඉහලට පෑනීම. 2†= සවකියස තත්ත්වය ඉක්මවා උඩඟු ව ක්‍රියා කිරීම. **-බල**=පිටසුදු සාරණ (වෛද්‍ය). **-බිම බැලීම්**†= කලබල වීම; සිහිය අවුල් වීම. **-බුම්**= උඹුමඟල (වි 5. 255[2-28]). **-මාල**†=උඩතට්ටුව. **-රම**= පෘතුගිසිකාලයේ දී සිංහලරජුම අයත් වූ ප්‍රදේශය (සුපූ 7[36]. රාජා 58[2]). **-වැඩිගා**= ඉටිකෙහෙල්; පිලිල. **-වැඹුනු**=උස් ව වැඹුනු (ජාගැ 46[22]). **-හඳු**=1. හාජනාදිය තැබීමට වේවැල්අංදියෙන් සෑදූ සාල්ල හෝ පිරිවැස්ස. 2. පඩිවැල්.

උඩඟු=1. උන්නත; උස්(කාශෙ 1-42). 2.මානය (කාශෙ 14-18). **-බව්**=මානය (රෑ 112).

උඩක්=1.උඩපැත්ත(සලී 1. 725[22]). 2.ප්‍රධාන; උසස් (වි 4. 259[2-20]). **-පිරිසෙ**=උසස් ම පරිවෙජ්දය; ඉහල ම සීමාව (අභිස 581[2]).

උඩතු= වැවක හෝ ගඟක ඉහල පැත්ත (ජා 182[40]). [43].

උඩත්ත(නා)= ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 404. වන

උඩතු= 1. අඤ්ඤය; අසත්පුරුෂය 2. දික් දනමඬල ඇත්තා (ශ්‍ර සිංඅ).

උඩප්පරන්=උඩඟුකම (රාජා 53[13]).

උඩල(බා)=කෑ ගැහෙනි; ඇඹිමෙනි. අක. උඹලා, උඹලත්; උඹලී, උඹලු (සි 582).

උඩල†=කුඹුරෙහි ඉහල පැත්ත (G).

උඩස්=උඩකොටස (බප 49[28]). **-බෙර**=බෙරය (වෙස 611). [වස්සෙහි උඩපඩිය(බුදු 232).

උඩළි= උඹ එළිපත (ජාගැ 168[16]). **-පත්**=උළු

උඩාවත්†=කුඹුරෙහි ඉහල කොටස.

උඩැක්කි=එනම් වාද්‍යභාණ්ඩය (කාශෙ 8-32).

උඩැල†=කුඹුරක ඇළෙහි ඉහල.

උඩැසි=උඹපැත්ත (ශිසං I. 86[39]).

උඩිමඟ්ගී (<උඹු + මුණු + ඉ)= උඹුකුරු මුහුණු ඇති; උඹට හැරුණු. 'උසින්නිස'බ.

උඩිලි (ජා 547[10]). ='උඩෙළි' ශ්‍රේෂ්ඨ?

උඩු=1. ඉහල(කවි 176). 2.මුදුන. 3. තාරකාව. ("දනුව, නහුල්, උස්, දන 'උඩු' නමුදු වේ"-පුනා 272). **-අග්ලොම්**=උඹුකුරු අග ඇති ලොම(බප්‍ර 7[28]). **-කුරු**=උඹට හැරුණු(බප්‍ර 237[28]). උඹුබැලි (සද්ධ 42[22]). **-ගං**=ගඟෙහි ඉහල. **-හුරුහඬ**†= බල්ලන් උඹුහුරු ලන හඬ. **-කල**=උඹතට්ටුව (නිසර 54). **-තලු**= මුඛයෙහි උඩපැත්ත. **-තෑලි**= උඹුකුරු වූ තල්ල ඇති (පූ 2. 559[14]). **-තෙලි**=උඹුතැලි; උඹුකුරු (බගැ 176[11]. ජාගැ 106[2]). **-තෝල්**= මුඛය වැසෙන උඹතොල. **-දුළි**= උඹුරුවුල. **-නාථ, -ප, -පති, -රාජ**=වසුදෑ. **-පතුල්**=පයෙහි උඹපැත්ත. **-පිඟන්**=උඹින් නිබෙන පිඹානය. **-පිල්(ළ)**= ක්‍රීඩා කරණ පක්ෂ දෙකින් එකක්. **-බැලි හෝනා**= උඹුකුරු ව නිදන (වි 1. 348[1-37]). **-බුරුහඬ**†= ඌර්ධවස්වර නාදය; බල්ලන් මුඛය උඹුකුරු කර පවත්වන දික්ගඬ. **-මහල්**= (හෙසි 31[19]), **-මහාල්** (ශිසං III. 227[12]), **-මාල්** (දහම් 205[13])= සොල්දරතට්ටුව. **-මුදු**†= ඉඹමක හෝ ගමක ඉහලින් තුඹක් වැනි වූ කොටස. **-මුව**= 1. උඹුකුරු මුදුන් ඇති (බුත් 238[16]). 2. උඹුකුරු මුඛය ඇති(ජාගැ 18[3]). **-ශවිශා වීම්**= විපශ්‍යනාසය; පෙරළීම (පඤ්ච 38[24]) **-රළු**=සුළිහුළඟ (සංසිංකෝ). **-රැවුල්**= උඹුතොලෙහි හටගන්නා රැවුල. **-වටු**=1. උඹ බලා පිහිටි (ශ්‍රසිංඅ). 2. උඹුකුරු වූ හා වට වූ (සිය 318). **-විඝන්**=උඹ බඳින විඝන (ඛතික්‍රා 459[9]). **-සුලං**= ප්‍රති වාතය;සුළඟ හමා එන පැත්ත(බගැ 123[11]). **-හුරු**= 1. උඹුකුරු (යෝ 399). 2. ඌර්ධව සවරය; දුක්සුසුම් (මුව 122. කවි 32). **-ඒනල**=දුක්සුසුම් වානය(බප 281[1]). **-සුසුම්**= දුක්සුසුම (ස්තු 43[3]). **-හෝ**=උඹුගඟ (අමං 2. 14[28]. හෙසි 22[22]). [(රෑ 539)

උඩුඩු=1. උස් දනමඬල ඇත්තා. 2. අඤ්ඤය

උඩුප=1. පහුර; තැම්ම (මුව 2. 105). 2. වසුදෑ.

උඹුවර?= 'කොඹවර' බ. (ජාගැ 103[86]).

උඩෙළි=උළුවස්සෙහි උඩපඹිය (කඩා 71[33]). **-පත්**=උඩළිපත (කඩා 72[1]).

උඩිලි=අංඛමඛරය (සී. 396).

උණ= 1. ජ්වරය (යෝ 134). 2. එනම්ගස්. 3. රණබට. **-අතීසාර**=උණ සහිත අතීසාර රෝගය. **-කපුරු**= උණගෙහි අැතුළෙහි අැති වන සුදු හෝ කසාවන් සුණු. **-කිලිල්**= නොමේරූ උණගොබය (යෝ 694). **-කුලල්**= උණලීයෙන් සෑදූ නළාව (ස්තු 97[26]). **-කොපිල්**=උණගොබය. **-ගෙඩි**=විෂමජ්වර කාරක ක්ෂුද්‍රාණූන් එක් වීමෙන් මහත් වූ බඩ දිව නිසා ගෙඩියක් මෙන් පිටතට පෙණෙන අවයවය. **-පතු**= උණපතුර (දජා 297[1]). **-මතුදු**=උණකපුරු (යෝ 525 අ.). **-පුපුළු**= උණකපුළුවා (රැ 238). **-ලෑලි**=උණකපුරු (යෝ 540). **-සිඟතු**=උණ හා එකින් වන කුඩා ගඩු හෝ වෙවුලුම (සද්ධ 441[3]). **-හපුළු**=වානරගණයට අයත් කුඩා සතෙක්.

උණ(ණෑ)ළු=උණු අළු (යෝ 679).

උණු=1. උණවූ. 2. වුනු; 3. ඌණීව. **-නැඹ**= ඌණීනාභිය; ඔකුළුවා (රැ 560). **-පැන්**= උණුසුම්දිය (යෝ 502). **-ලොම්**= ඌණීරෝමය (බුදු 302). **-°දෑ** (ප්‍රාභි 73), **-°ඹා**= (ඛප්‍ර 22[33])=ඌණීරෝමධාතුව.

උණුසුම්=උණුණ.

උණුඹ=තුවක්කුවල දමා වෙඩි තබන ලොහොගුළි (රාජා 51[33]). **-පූ**=කැවුම්වෙසෙසක් (ගණ 27).

උණ්ඩි=ගුළිය (ජා 376[3]). **-බෙර**= 'දෙණ්ඩිම' නම් බෙරවෙසෙස (අවද-වෙ 27) **-වම**= ගුළිය (හෙසි 20[23]). [219[34]).

උණ්ණලෝමදෑ= ඌණීරෝමධාතුව (ශිසං I.

උණ්හිස= 1. නලල්පට (ජාගැ 34[13]. 49[5]). 2. නිස්වෙළුම; නොප්පිය (ජාගැ 128[11]). **-ධාතු**= ලලාටධාතුව (ස්තු 80[9]). **-සිඟ**= දෙකන්සිළු පවන් නලල්තලය රන්පට්කින් වැසුවාක් මෙන් පෙණෙන අනුව්‍යඤ්ජනය (බප්‍ර 12[21]. පූ 2. 138[29]).

උත්=උකහ; කිහු. **-කහු**=උකහකහිනි (සිදත් 169[1]). **-කම්**=උකහකම්ය (සිදත් 170[6]).

උත්(ද)= ප්‍රබල, විභාග, වියොග, ඌර්ධ්ව, උත්කම්, උත්පත්ති, ප්‍රකාශ, මොක්ෂණ, අභාව, වඤ්චල, ප්‍රබාධන්ව,ශකති, අසව්‍යාශ්‍ය, බන්ධන ගත අර්ථයන්හි. **-ක**= 1. උකටලී; අනික් දෙයක් සිතන (කාශී 2-2. 12). 2. උකටලීබව (බප්‍ර 314[15]). **-කාර**= 1. අධික. 2. කුරුදුපොතු. **-කණ්ඨා**=1. උකටලීය 2. උඩුකුරු ගෙල ඇතිබව. 3. බලාපොරොත්තු වීම. **-කණ්ඨිත**= කලකිරුණු; උකටලි වූ. **-කම්පා**=වඤ්චල වීම. **-කෘෂ්**= 1. ශ්‍රෙෂ්ඨවීය. 2. අධිකත්වය. **-°පරමෙෂ්ඨ**= උඩන්පිරිසෙය (වි 8. 169[2-20]). **-°වත්**=අධික. **-කලන**= ලිහිම; බුරුල් කිරීම. **-කලිතොත්කලිත**= ඉතා ලිහුනු හෝ බුරුල්වූ(දඟම 42[23]). **-කාර**= කසළ. **-°කෘෂ**= වැසිකිළිය. **-°භූමි**=කසළ ගොඩ (බප්‍ර 260[22]). **-කීර්ණ**=1. සෑදූ; මැවූ (කාශී 2-41). 2. විදිනලද. 3. විසුරුවනලද (මුව 65). **-කුටික**=(මැදින්) උඩුකුරු වූ (වි 1. 375[1-11]). **-කුටිකා**= 'උකකුටිකා' බ (වි 6. 24[2-3]). **-කුටිතා**= උඩට හැරුරුණුබව (විමු 67[7]). **-කෘෂ්ට**=උසස්; ශ්‍රෙෂ්ඨ. **-°කෘෂ්**= කෘෂ්ටවංශීජ්‍යාදිය (වි 5. 18[1-16]). **-°තම**= බොහෝදෙනෙකුන් අතුරෙන් ඉතා ශ්‍රෙෂ්ඨ (අභිධ 7[15]). **-°කර**=දෙදෙනෙකුන්ගෙන් ඉතා ශ්‍රෙෂ්ඨ (අභිස 7[15]). **-°පරිමෙෂ්ඨ**=උඩත් පිරිසෙය (වි 8. 148[2-28]). **-°පාංශුකුලික**= සොහොන්හි ම දමූ වස්ත්‍ර ගෙණ සිවුරු කර පරිභොග කරණ භික්ෂුතම (සලි 2. 484[1]). **-°ශිල්ප**= මුද්‍රාගණනාදිය (වි 5. 18[1-18]). **-කොච**=අල්ලස. **-කොටනා**=නිරණය කළ කාරණයක් නැවැත්ත විභාග කිරීමට සැලැස්වීම (බෝගැ 108[19]). **-ක්‍රම**= 1. පිළිවෙල ඉක්මවීම. 2. ප්‍රතිලෝමය. **-ක්‍රමණ**=බැහැර වීම. **-ක්‍රොෂ(-ණ)**=කෑගැහීම. **-ක්‍රාන්ති(-න්ති)**= උලලඛනය (වි 4. 178[2-34]). **-ඛිපත**= එසෙවූ; බැහැර කළ. **-ක්ෂෙප(-ණ)**=එසෙවීම (බෝගැ 41[8]). **-ක්ෂෙපණීයකර්ම**= 'උක්ෙඛපනීයකම්ම' බ (කඛා 99[14]). **-ක්ෂිප්තාත්‍රිනි**=කඹ අඹයට ඔසොවන තරම් බලවත් ප්‍රීතිය. **-ඛාත**=මූලිනුපුටනලද; සෑරූ. **-ඛංස**=මුදුන්මල්කඩ (මුව 69). **-තපක**= තැවූ; ගිනියම් කළ. **-තම**= උත්කෘෂ්ට. **-°අඞ්ග**= 1. ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ අවයවය. 2 නිස. **-°අඞ්ගරුහ**=නිසකේ (ජාසං 4[11]). **-°පමාණ**= උත්තමමාත්‍රාව (යෝ 331). **-°පුරුෂ**=1. ශ්‍රෙෂ්ඨපුරුෂයා. 2. (ව්‍යාකරණයෙහි දී) 'මම අපි' ආදී පද දෙක. **-°මාත්‍රා**=පල දෙක

හෝ බිඳුණු 32 (යෝ 4002). -ණ්‍ණී=සෘණහිමියා. -°ඤ්ඤා=පරපුරුෂයන් නොපතන ස්ත්‍රී (සද්ධ 657[5]). -තර= 1. මතුකාලය (බප්‍ර 321[22]). 2. උතුර. 3. ප්‍රධානා; උත්තම. 4. ප්‍රශ්නය කට දෙන විසඳීම. -°අක්ඛර= ඇඳපුටු මත්තෙහි එලන ඇතිරිලි (සිඛ 47[35]). -°අයන (=ණ) සුශ්‍රීයාගේ උතුරුදිග මාගීය (බුත් 277[29]). -°අරණ්‍ී= ගිනි ගානා දඬු දෙකින් උඹ දණ්ඩ. -°අසිඝොල=පෘථිවියෙහි නිරුක්ඛරෙඛාවෙන් උතුරෙහි වූ අසීය. -°උම්මාර=උඹෙළිපත (පූ 2. 70[20]). -°ඛණ්ඩ= උඩුතොල. -°කුරුඹිප= උතුරුතුරුදිවහින. -°දිසා=උතුරුදිග. -°දිසාවිපති=කුවෙරයා. -°ඕට්ඨ=පොළොවෙහි උතුරු කොණ. -°පද= පරපදය. -°පදඝණලාපනිදේශ= පරපදය ලොප් කර කිම. -°පදුම්ප්‍රබාන=පරපදයා ගේ අර්ථය ප්‍රධාන කොට ඇති (පසඳ් 251). -°භාගර=මාගමෙරට උතුරෙන් පිහිටි සහර. -°භාටක=උතුරුසළුව. -තරඛ=තැගි රළ ඇති. -තරණ=එතෙර වීම. -තරු=උතුරු. -°පථ=1. දඹදිව උතුරෙහි පිහිටි රටක් (සද්ධ 253[16]) 2. උතුරුදිග මග (පූ 2. 95[21]). -°ඝඛ= තනිපරිසිවුර. -තර=ශ්‍රෙෂ්ඨ. (ස්තු 21[31]). -°තර=ඉතා ශ්‍රෙෂ්ඨ. -°මනුෂ්‍ය ධර්ම= මනුෂ්‍යධර්ම වූ දශකුශලයට වඩා ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ ධ්‍යානලාභාදීඵල. -°මනුෂ්‍යධර්ම රොචනා=උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මයට පැමිණිබව කීම (භික්ෂුනමක් එසේ කීවොත්, එය අසත්‍ය නම්, පාරාජිකා වේ). -තරීය=උතුරුසළුව (බප්‍ර 42[22]). -තාණ=උඩුකුරු; පූකට; නොඟඹුරු (බගැ 4[15]). -°දෙසනා=සුබෝධ වූ දෙශනාව (පූ 2. 487[24]). -°ඝය= 1. උඩුකුරු ව නිදන්නා; 2. ලදරුවා -°සෙය්‍යක= උඩුකුරු ව නිදන. -තාති=උඩුකුරු (ජා 342[36]). -තානීකරණ= විවෘතය විසතර කොට කීම (වි 2. 797[2-6]). -තාරණ= එතෙර කිරීම. -තාප= 1. අධික උෂ්ණය. 2. පසුතැවිල්ල. -තීර්ණ=එතෙර වූ. -තුඛ, -තුණ්ඩ (සැවුල් 21)=උස්. -තේජන= 1. දල් වීම. 2. තියුණු කිරීම. 3. ඉක්මන් කිරීම. -තෙජිත= උත්තෙජනය කළ. -තොලන= එසෙවීම. -ත්‍රාණ=තැති ගත්. -ත්‍රාස=සිරුර කලඹා උපදනා භූත (ජාගැ 6[311]). -ත්‍රාසිත= තැති ගැන්වූ (බප්‍ර 80[13]). -ථාන= 1. නැගී ටීම. 2. උදුම්ම. 3. ක්‍රියාකාරී වීම. -°දිශා= ක්‍රියාරම්භ කිරීමේ උත්සාහය. -දිස= 1. නැඟී සිටි. 2. උපන්. 3. උදුන. 4. වැඩුණු. 5. ඉදිරිපත් වූ. -දහන=උඩපැනීම හෝ නැඟීම. -දහික= උඩට නැඟුනු. -දහති= ඉපදීම. -°ඝණ= උපදනා මොහොත. -°ඝෙත්‍ර= (බුදුන්ගේ) ඉපැද්මට යොග්‍ය කෙත; දසදහසක් සක්වළ (බුත් 56[33]). -°දෙව(-තා)= ඉපදීමෙන් ම දෙවි වූ සුරයෝ (ජාස 3[11]. බෝගැ 20[12]). -°නිමිත්ත=ඉපදීමට නිමිති වන කාරණය. -°භව= උපදනා භවය; විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන යන පටිච්චසමුප්පාදඞ්ග (අභි 175[16]). -°ඝාන= (අතුරු) උපදනා තැන්. -පථ= නොමඟ. -පද්‍යමාන= ඉපදෙන. -පතන=උපන්. -පරිපාටි=පිළිවෙළ ඉන්මවීම. -°භෙදඝ=උපිළි වෙළදෙස. -පල= 1. උපුල්; මානෙල්. 2. සිද්ධාර්ථකුමාරයන්ගේ සතරමහානිබාන ගෙන් එකක් (පූ 2. 133[31]). 3. කෝටිගෙන් ගුණ කළ සෞගන්ධි නම් සඞ්ඛ්‍යාව (පූ 2. 49[13]). -°ඝණ්ඩ= මානෙල්මල්ඝුවද. -°පත්‍ර(-ඛ)=ශස්ත්‍රකර්මයෙහි දී කැපීම්පැළීම් සඳහා යෙදෙන අවියක් (යෝ 4192). -°වණ්ණ දිව්‍යරාජ= ලඞ්කාබුද්ධශාසනය භාර ව සිටි තැති සැලකෙන දෙවියා (ශිසං III. 65 B[3]). -පාටනා= 1. පැළීම. 2. ඉගිළීම. -පාටික= 1. පැළුදු. 2. ඉගිළුදු. -පාත= උල්කාපාතය, භූමිකම්පා, වඩදිය රැළනැඟීම් ආදී මහානුභාව විකාර (බප්‍ර 120[31]). -°විද්‍ය, -°ශාස්ත්‍ර= උත්පාත වන කාලය හා එයින් විය හැකි ඵලාඵල අඳිය ද කීමට උගන්වන ශාස්ත්‍රය (වි 1. 125[2-17]). -පාතික=උත්පාත ඇති (සද්ධ 448[7]). -පාද= 1. ඉපදීම. 2. උඩුකුරු පා ඇති. 3 ශරභමෘගයා. -පාදක=1. උපදවන. 2. උඩුකුරු පා ඇත්තා. -පාදදිනය= උත්පාද, ස්ථිති, භඞ්ග යන තුණ. -පාදිත= ඉපදවූ. -පාද්‍යමාන= ඉපදෙන -පාදනා= ඉපදවීම. -ප්‍රේක්ෂා=එක්ලෙසකින් පවතින්නක් එයින් අන්‍යාකාරයකින් සැලකීම(කාශි 2-221). -ප්‍රේක්ෂිකාප්‍රිති (වි 1. 510[1-33])= 'උත්ප්‍රේක්ෂිකාප්‍රිති' ශුභ. -ප්‍රේක්ෂිතෝපමා= උපමාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාශි 2-23). -ප්ලවන=පා වීම. -ප්ලාවික=පා කළ; ගැටූ. -ඵුල්ල=පිපුනු. -ඝඞ්ඝපාද= උස් වූ ගොප් අවයව සහිත පා ඇති (බප්‍ර 619). -ඝඞ්ඝ= ඉණ; උකුල. -°ප්‍රාඥ= 'උත්ඝඞ්ඝපඤ්ඤ' බ.

-සද= අධිකත්වය. -°කෘත= අධික සේ කළ. -°නිරය=අට මහානරකයන්ගේ එක් එක් වාරයෙහි සතර බැගින් ඇති නිරය එකසිය විසිඅට (බප්‍ර 69[29]). -°වර්ණ=අධිකවර්ණය. -ඝනත=අධිකය; බලවත්. -සඤ්ඤා=1. නිරාලය ව දැනවසතුව දීම. 2. මලමූත්‍ර පහ කිරීම. 3. විශෙෂවිධියෙන් අන්‍ය වූ සාමාන්‍යවිධිය (පසඳ 30[2]). -සඳ්ධිනී=උත්සඥය. -සර්පිණී සූත්‍ර=ජිනිසුන්ගේ ආයුෂ දසඅවුරුද්දෙහි පටන් ක්‍රමයෙන් අසඛ්‍යය තෙක් වැඩෙන කාලපරිවෙජදය (සද්ධ 365). -සව=උළෙල; ප්‍රීතියෙන් කරණ ක්‍රීඩාදිය (ගුත් 329). -°ක්‍රෙළි= උත්සවක්‍රීඩා (බුත් 280[30]). -සාරණ=බැහැර කිරීම (දජා 100[1]). -සාහ=වැයම. -°වත්=උත්සාහ සහිත. -°ශක්‍රත්ව=රජුගේ වික්‍රමයට හෙතු වූ බලය. -සාහන=උත්සාහවත් කිරීම. -සාහිත=උත්සාහවත් කරවූ. -සීම=සීමාව ඉක්මවූ; ඉතා අධික (ශිසං II. 108[4]). -සුක= 1. උත්සාහවත්. 2. උකටලි. -සෘජු= හළ; දුරු කළ; දුන්. -සේක=ඉසිම. -සේධ=උස. [117 බ).

උක=අගනා; උත්කෘෂ්ට (ශිසං 1. 255[16]. iii.

උකර=උත්තර. -පස=උතුරුපැත්ත (ශිසං iii. 177[2]). -මහවෙත=උත්තරමහාවෛත්‍යය (ශිසං I. 254[1]). -වව්=උත්තරවාරිය; උතුරු පැත්තේ වැව (ශිසං I. 254[3]).

උකැනි='උත්තානා' බ (දහම් 24[3]). [62[4]).

උකිරික= උත්තරික; තනිපටසිවුර (ශිසං I.

උකිරි=උතුරුසළුව (ශි 365).

උකු=කියූ; උක්ත (සිය 336. සිදත් 168[4]). 2. සෘතුව (පුනා 47). 3. පොල් ජීවුල් ආදි ගෙඹි වල කවුව (සිබ 47[6]). 4. එවැනි භාජනය (බුදු 379). 5. තරාදිනවුව (බුත් 273[4]). 5. හැන්දෙහි තලය (වි 2. 923[1-29]). 6. සිංහලවස්තුප්‍රදීපයෙහි ඉගැන්වූ ඔවැනි ජාතිය (එස 31). 7. උත්කෘෂ්ට("උක්කට්ඨකඤං= උත්තෙන් උත්තසි". -රූප 238[28]). 8. අනසී (රූ 426-මහරූ:තු). 9. උබ (ශිසං ii. 105[16]). -අතුරු=පොල්කවුඅතුරු (යෝ 3634). -අවිකඛණ=අසවල් සෘතුව යයි සෘතු කීම (කඛා 91[3]). -කවු=පොල්කවුව. -කඛ= සම්පමාණය (ජාගැ-සරභම්ගජා). -ගෑම්=උතුකවුවක් හා මැදීම (සලී 1. 867[8]). -නිගාම= ශීතොෂ්ණගුණයෙන් ඇති වනු සවභාවය (අභිවි 270[2]). -නිගර=කී අංකාරය (සිය 336). -නි=මල්වර වූ ස්ත්‍රී (යෝ 2119). -°ලේ= ඔසප්ලෙය; යොණිතය (විමු 131[10]). -පූ=කැවුම්ජාතියක් (යෝ 3733). -මං (ග්)=සෘතුලේ නික්මෙන මාර්ගය; යොනිය (යෝ 3697). -මල්=ඔසප් වීම (රූ 264). -සමුඤානරූප=සෘතුවෙන් හටගන්නා රූපය (අභි 125[1]). -සමුඤානික=සෘතුවෙන් හටගත්. [නින දෙගය (යෝ 157).

උතුම්=උත්තම. -දේස=තුන්දෙස් සම ව පව

උතුමඟ=උත්තමාඛ්‍යය; හිස.

උතුර (බා)=ඉතිරිමෙහි. අක. උතුරා, උතුරත්; ඉතිරේ, ඉතිරෙත්; ඉතිරි, ඉතිරිණි. උතුළ; ඉතිරූ, ඉතිරුණු, උතුළු (උතුරුවා-සද්ධ 55[27]).

උතුරනු (ණු)=ඉතිරීම (බප්‍ර 239[3]).

උතුරන්=ශ්‍රෙෂ්ඨ (ශිසං I. 129[1]. 185[2]).

උතුරැලි= පාසකය; දෙර සවි කරණ වනක් වැනි වළෙහි දමන දෙරට සවි කළ ලොකු ඇණය (කුදු 340).

උතුරු= 1. උත්තරදිශාව. 2. ප්‍රතිවචනය (කාගෙ 5-37). 3. උතුරුසළුව (කව් 437). 4. මත්ත; උබ (කව් 433). 5 ශ්‍රෙෂ්ඨ (මයූ 153). -කන්=උත්තරකොණය; උතුරුදිග. -කර=උතුරුවෙරල (ශිසං iii. 103[13]). -කුරු, -°දිව්, -°දිවසින්, -°මිප=මහමෙරට උතුරෙන් පිහිටි සේ සැලකූ මහාද්වීපයක් (බුත් 51[21]). (ජම්බුද්වීපයෙහි කොටස් තුන යෙන් එකක් සේ සංඛ්‍යාතග්‍රන්ථයන්හි දක්වේ). -තර= උත්තරිතර (කව් 3). -තෙපුල්= ප්‍රතිවචනය, -දික්(ගු)= උතුරු දිශාව. -දිගිඳු=තුවේරයා. -°පුර=අලකමන්දනගරය (සැළ 13). -දිගුණා= වෙසවුණුරජ; කුවෙරයා (රූ 48). -දිව්=උතුරුකුරු දිවයින (බෝගැ 132[25]). -දෙරගම්=උතුරු දෙරටුව අසල පිහිටි ගම (බුත් 222[26]). -නල (බප්‍ර 280[29]), -පවන්, -මරු (සස 120)=උතුරුදිගින් හමන හුළඟ. -පම=උතුරු සළුව. -පදරුක්ඛර= උත්තරපදරූපසිද්ධිය (සිය 122). -පල්ගුණ=උත්තරඵල්ගුනී නම් නැකැත (මිලි 333[26]). -පසතුරු=උත්තර ප්‍රත්‍යුත්තර (සිදත් 208). -පස්නා=උත්තරා පථනාගයා; මහබෝමහුළිනි බවජ නහන අශ්වයාගේ ප්‍රධානයා (බෝගැ 144[1]. බෝව

221^{4}).-පුවුප=එනම් නැකත. -මිනිඹිද(ඛ)ම්= උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මය (වි 4. 259^{2-16}). -°පරි ජී(දී)= උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මය නමා කෙරෙහි ඇතැයි අසත්‍ය කිමෙන් වන පාරාජිකා පත්තිය (හෙසි 18^{25}). -°ඤ්ව=ඛත්තමාණපල නිව්වාණසුඛය (ධහැ 58^{21}). -මුහුණු=උතුරු පැත්ත (බප්‍ර 137^{9}). -මුහුදු= 1. පිළිවදන් නමැති සයුර. 2. උත්තරසාගරය (කව් 172). -මුළු=පෙර පැවති 'උත්තරමූල' නම් භික්ෂු පරම්පරාව. -ලි=උත්තරාරණ්‍ය (මිලි 57^{19}). -වසාඉවුරු?(අතුරු වසා සිවුරු?)= තනිපට සිවුර (ජාගැ 90^{13}). -සඟ=උත්තරාසඞ්ඝය (සිඛ 33^{3}). -සඟුරු= මහමෙරට උතුරින් පිහිටි සාගරය (කව් 209). -සලණැකැන් (ජාගැ 32^{31}), -සළේ නැකැන්(සද්ධ 101^{29})= උත්තරාශාඪ නම් නැකැත. -සළි (ඛහැ 75^{33}), -සළු(කව් 565)=අැදුමට උඩින් දමන වස්ත්‍රය; ඔසොරිය.

උතුරුවන=ඉහිරීම කරවන (බුත් 279^{32}).

උතුරුළුමුළු= උත්තරොළහමූල (=උත්තරමූළ) නම් භික්ෂුපරම්පරාව (දළ 57^{20}).

උතුලා=උත්සවය (සලි 1. 382^{31});අවමඞ්ගල්‍ය.

උතුලි
උතුළු } 1.උතුරා ගිය (බුත් 280^{5}). 2.(අැතුළු?) =ඔත්තාළහක (බෝගැ 145^{24}).

උතුස්= උතුරු. -දෙස්= උතුරුදිග (ශිසං iii. 223 B^{22}). -පස=උත්තරපාර්ශ්වය (ශිසං iii. 274 a^{27}). -මෙගිරි=උත්තරමේඝගිරි(ශිසං I. 158 B^{7}).

උත්කොව=උත්සව? (ශිසං 1. 32^{23}).

උත්තරායන්= පැරණි වස්ත්‍රවර්ගයක් (දඹ 3^{30}).

උත්තලබිඳීම්= බබෙහි වාතය පිරීම (යෝ 2772).

උත්තා?=උත්තාපය; තැවීම (වෙස 560).

උත්තැනි=උත්තාන (ජා 141^{21}).

උත්තිල=බබෙහි වාතය පිරීම (යෝ 3059).

උත්‍රඟ නැකැන්= උතුරුසළනැකැත (සවී 111^{10}). [139^{5}].

උත්‍රප්ල්ගුන=උත්තරඵල්ගුනි නැකැත (සප්‍ර

උත්සා=උත්සාහය (සිඛ 84^{16}).

උද්=උත්(ට්)'ඛ.-ගත=1.උඩට නැඟි. 2. අධික. -°ආයුෂ්ක=අවසන් වූ ආයුෂ ඇති;පාරාජිකා පත්තියට පැමිණි (වි 1. $101^{2\ 22}$). -ගති= උත්තමගතිය. -ඝට්ට=උසස් සුවඳ ඇති (දඹම් 60^{2}), -ගම(-න)= උඩට යෑම. -ඝාඩ=ඉහා බෙහෝ. -ගාර= ඔක්කාරය; වමනය. -ගිරණ=වැමෑරීම. -ගීයමාන=ගයනු ලබන. -ගිණි= වැමෑරෑ. -ග්‍රහ(-ණ)= ඉගෙණීම. -ග්‍රහනිමිත්ත='උග්‍රහනිමිත්ත' ඛ. -ඝෝෂිත= විවෘත කළ. -°ඤ=මෘතෘකාව ඇසූ පමණින් විස්තරබහුත්වය අවබෝධ කරණ ප්‍රාඥයා. -ඝාටන= 1. ඉගිලවීම. 2. කිරීම. 3. විවෘත කිරීම. -ඝාටිත= 1. ඉගිලවූ; 2. විවෘත කළ. -ඝොෂණ=මහත් ඝොෂා කිරීම. -දණ්ඩ= කෘමර නැති එක් දෙරක් ඇති දීඝීශාලාව. -දුප=ප්‍රාකාරයෙහි පිටතින් තිබෙන පදනම (ධහැ 257^{30}). -දුම='උදුම්' ඛ. -දුලඝ= ලෝලුගස (සද්ධ 113^{29}). -දිඝ්‍යමාන=කියනු ලබන. -දිඝ්ඨ=උදෙසූ; කියූ. -දිඝ්‍යඝමනන රූප= කෙනෙකු උදෙසා කළ සත්කාරාදියට අන්තරාය කිරීම (මිලි 17^{26}). -දීපඝ=දල්වන; නිවුණු කරණ. -දීපන්=දල්වීම; නිවුණු කිරීම. -දීප්ත= 1. දල්වූ; බැබළුනු; 2. බබලන (බප්‍ර 227^{30}). -දීප්තිං= බැබලීම. -දෙඝ-1. මාතෘකාව (බප්‍ර 131^{32}). 2. කිව; දෙසීම. 3. ප්‍රාතිමෝක්ෂයෙහි පරිවේදය. -°ක්‍රම= උදෙසන පිළිවෙළ. -දෙශිඝ=කිසි වකු උදෙසා කළ. -°වෛඝ්‍ය= බුද්ධාදීන් උදෙසා කළ පිළිම (බෝව 104^{7}). -°පූජා= බුද්ධාදීන් උදෙසා කළ පිදීම්. -දෙඝ=පෙළ කියවා ගෙණ පුහුණු කිරීම (වි 1. 330^{1-36}). -°ආචරිඝ= පෙළ කියවන හෝ උගන්වන ගුරුවරයා (වි 1. 338^{2-26}). -°සංවාඝ=පඤ්ච විධ උදෙසයෙන් සමග ව විසීම (කඞ්ඛා 18^{24}). -දෙසිඝ=උතුමන් උදෙසා කරවූ ප්‍රතිමාදිය (ජා 898^{4}). -දෙසිත= රථාදිය තබන ශාලාව(කඞ්ඛා 46^{12}) -ඛවව(<උද් + භවව)= සිතෙහි විසුරුණු බව; නොසන්සුන්ගතිය. -°කුඝකුච්ච= උද්ධච්චය හා කුකුච්චය දෙන නිවරණය. -°සංඝොජන= උද්ධච්චය නමැති බන්ධනය. -ඛන (<උද් + භත)=1. උඩටනැඟි(මුව 22). 2. මහත් (ජාස 110^{7}). 3. උඩඟු; එකඟ නුවූ (සද්ධ 398^{21}). -ඛරණ (<උද් + හරණ)=1. ඉදිරීම; එසවීම (අභිස 242^{12}). 2. උදුරාගැණීම (ශිසං. iii. 240^{15}). -ඛමීණ(<උද් + භමීණ)= 1. අධිකසතෙනා ඇය. 2.ලෙමී කෙළින් සිටීම. -ඛාර(<උද් + භාර)=ඉදිරීම.-ඛුත=1. සෙලවූ. 2. එසවූ.-ඛුඝ මාන=සෙංලොවනු ලබන. -ඛෘත (<උද් + භෘත)=උත්ධරණය කළ,-°ඵල=උත්ධරණයකළ

අණඩය ඇති; කප්පාදු කළ (බපු 110[25]). -ඛඞ්මාන= 'කරවැල් ලා එල්ලනු ලබන. -ඛණ්ඩන=(බෙල්ලෙන්) එල්ලාමැරීම. -ඛව= ඔවගැණීම. -භාවන(නා)= 1. කුලපුතාව (කාශී 3-102). 2. සැලකවීම (පඤ්චි 48[12]). -භිනන=1.බිඳුනු. 2. ඔවගත් (කාශී 3-36). -භූත=පහළවූ;උපන්. -ඝන=උදැහැගි;සුදනම්. -ඝාන=උගන්. -° ගීඩ=උදුනඩාන්හි කරණ සෙල්ලම්. -°පරම්පරා=උගන් පඩිකති. -°පාල=උගන්පල්ලා. -°ප්‍රසූතන= උදුනඩාන්හි මෙහෙයෙහි යෙදුනු අය. -ඝුතන=උත්සාහවත්. -ඝොස= උත්සාහය. -වනී= අධික (දහම් 87[14]). -වනීන=ඇඟ ඉළීම(බපු 591[17]). -වහන=1. ඉසිලීම. 2. උසුලන (සද්ධ 37). -වාහන=වැමැරූ. -විඤ්ඤ= 1. බියෙන් කම්පිත (සද්ධ 220[25]). 2. කලකිරුණු (වි 1. 207[2-6]). -වෘතන= 1. නරක පැවැතුම් ඇති. 2 පරිභොග කොට හළ. 3. අධික. 4. කැලඹුනු. 5. එසෙවූ. -වෙගස=එකෙණෙහිම ලොඹුදග ගන්නා හය (ජාගැ 631[2]). 2. උසස් වූ වෙගය ඇති. -°ප්‍රීති= ශරීරය අහසට නැංවීමට තරම් බලවත් වූ ප්‍රීතිය (වි 1. 510[1-12]). -වෙගා= උදොහප්‍රීතිය (ජාගැ 26[22]).

උද (බෘ)=1. සෙවදනයෙහි; පිසිමෙහි. 2. ගින්නට දර දම්මෙහි.(අමං 2. 13[24]. පූ 2. 167[22] ස්තු 30[31]). 3. අවමන් කිරීමෙහි (බගැ 80[19]. 282[9]. ජාගැ 233[3]. පගැ 4[24]). සක. 4. කිපිමෙහි (අවද-අමු. සෘ 1[8]. පූ 2. 604[18]) අක. උද, උදත්; ඉදි, ඉදු.

උද=1. ජලය. 2. මාංසය (සස 128. ද්‍ර-උද්දෙ). 3 උදය (සිය 24). 4. උදකතාපසයා (අමං 2. 13[10]). -දී (රූ 136), -ධි=මුහුදු. -පාන= ලිඳ (ජාස 264[6]). -වහ=ජලරාශිය (බෝගැ 114[16]).

උදක්(නාප)=(ඛුදු + අක්)=ශුද්ධ; තනි(ගිරා 25).

උදක=ජලය. -අවගාහ=දියෙහි ගැලීම; නෑම (බපු 84[9]). -ආවහ=දියසුළඟ (බපු 142[12]). -ආසිඤ්චන, -ආසෙක= දිය ඉසීම. -උක්ඛේප=දිය ඔසොවා ඉසීම. -°ඝීමා=සඞ්ඝ කම් සඳහා නදීආදියෙහි උදකුක්ඛේපයෙන් ඇති කර ගණු ලබන සීමාව. -ඔස (උදක්ඔස)=සැඩ දියපාර(බපු 292[21]). -කෘත්‍ය= ජලඅඟන් කවයුතු දෙය; මල සේදීම් ආදිය. -ජල්ලිකා='උදකලසිකා'ව. (වි 5. 258[1-33]) -තාරකා= දියබුබුළ. -තුම්බ= 1. කෙණ්ඩිය; ඛබරාව. 2. පොකුණට දිය එන නළය (ජාස 366[33]). -ධාරා= වැල නොකැඩී වැටෙන දියපාර. -නිඝෝස= දිය ඉසීම. -පපටි=රෙනම්බ වියලි පැළඳුනු කබල් (ඛුදු 254). -පරම්පරා=ජලධාරාව (බෝගැ 58[36]). -ප්‍රසාදකමණීඞ්‍ය=සඞ්ඝාදිනිරජ්ජන්ට අයත්, දිය පහදවන, මැණික (අභිස 46[13]). -බුද්බුද= දියබුබුළ. -භය=දිය ගැලීම ආදි භය. -මෙඝ=ප්‍රමෙඝරෝගහෙදයක් (ඔෂ 2218). -රාජස= විල්ආදියට අධිකෘතින වූ රාජපුරුෂ. -ලඞ්ඝකා=දියදැල්ල; බුබුළු ඇති විමට හෙතු වන, දිය මතුපිට හැදෙන දැල්ල. -ශකුණ= දියකාවා. -ස්‍රොතස්= දියපහර. -සඤ්ඤා=දියනයා. -සාඤ්ඤි කිරීම=දෙයකයා විසින් ලබන්නාගේ අතෙහි පැන් වැක්කිරීම (බගැ 45[13]). -සෙතු= නදී ආදියෙහි සාදන ඒදඹුපාලම්. [නැති (කාශෙ 10-81).

උදකල(ලා)=එකාකි; තනි; දෙවැන්නෙකු

උදක්(බගැ 133[18]), **උදතුරු**(බගැ 270[1]) }=
උදඤ්ඤ(සර 133[30]), **උදඤ්ඤ**(සර 177[3]) }
උස් වූ අග ඇති; ඔද වැඩුනු; අධික වූ.

උදක්ඛ=උදුතනාලඛකාරය (සිය 72). [1152).

උදද්ද= ශීතශරීරයෙහි හැදෙන ගඩු (ඔෂ

උදන්=1. උදුනය; ප්‍රීතියෙන් හෝ සංවෙගයෙන් හිඟු නෙපුල් (බගැ 556). 2. උදුනය; මසුන් අල්ලන වැල (බගැ 148[17]). 3. මුහුදු (රූ 760). -වැකී= සොම්නසින් පරිභාවිත නෙපුල් (ජාගැ 37[22])

උදනු=ප්‍රීතිවාක්‍ය පැවැත්වීම (බෝගැ 39[6]).

උදම්= 1. උදුම; දමින් මිදුනු; ඔද වැඩුනු (බගැ 177[23]. කව් 172), 2. උඩඟු; අංඛඞ්ඛර (කාශෙ 1-777). 3. දරුණු (රූ 434). 4. ඔද වැඩීම (තිසර 24). 5. උමතු (බපු 116[8])

උදම්මන= උදම්වනා; අධික වනා (ශිසං 1. 218[11]).

උදස් (පූක්‍රි)=අවමන් කර; බැණ (බගැ 80[19]).

උදය= 1. දිනෙහි ආරම්භය. 2. අභිවෘද්ධිය. 3. ඉපදීම. -අග=උදයපවිතය (කව් 731). -අවල= උදයග. -ආදි=දිනාරම්භය පටන් කොට ඇති. -අත්ථාභිඤ්ඤා= උදයව්‍යය අවබොධ කරණ නුවණ (මිලි 144[7]). -කාල 1. දිනාරම්භය, 2, අභිවෘද්ධිකාලය. -ගිරි=

උදයපබ්බතය. -°පබ්බත=උදයංවලය (බුත් 135⁹). -දිවාකර=උදු වන සූර්‍යයා. -පබ්බත= ඉර පායන තැන ඇතැයි කවීන් සැලකූ පබ්බතය. -බබ්බඝඤ්ඤ= 'උදයව්‍යයඤ්ඤ' බ. -මහිධර=උදයග. -රේඛා= හිරු උදු වන තැන ඇතැයි කල්පිත රේඛාව (බුත් 161¹⁹). -වෑඝනෑණ (කාගෙ 1-86). -වියඝඤ්ඤ= ඇති වීම හා නැති වීම ද (උතුපත්ති මරණ දෙක)අවබෝධ කරණ ඥාණ(අභිස 246⁶). -වියඝානුදස්සීන= උදයව්‍යය දෙක නැවත නැවත දැක්ම. -සඤ්ඤාණඝ= උදසන හා සවස ද ඇති වන රත්පැහැය (බුත්170³⁵). -ශිරස්=උදයපබ්බතමස්තකය (බුදු 117).

උදසින්? උදු වීම; ඇති වීම (වි 5. 70¹⁻³).

උඳර=1. බඩ. 2. ඇතුළ (මුව 9). 3. එනම් රෝගය (යෝ 1517). -ගිනි= බඩගින්න (යෝ 267). -නාඳුතුළි=උදරාබාධයන්ට හිත බෙහෙත්ගුළියක් (යෝ 3989). -පටල=1. බඩ වසා සිටින සම්මස් (බප 154⁹). 2. බොක්කා. -පොෂණ= බඩ රැක ගැනීම; කෑම. -බන්ධන=උදරයෙහි බඳනා ආභරණයක් (සද්ධ 91²¹). -මහි=සිය බඩ පමණක් රැක ගන්නා; ආත්මාර්ථකාමියා. [1-31).

උදරිය=බඩට වැටුනු ආහාරපාන (වි 2. 939

උඳලු=උදුලු (සද්ධ 61²⁶). -කෙවි= කෙවිටිය උදල්ල (සර 406³³). -කොටු= උදල්ලෙහි මිට සවි කරණ වලල්ල වැනි කොටස. -කල= උදල්ලෙහි ලොහොමුවා කොටස. -කැවි(ලි)= උදලුතලය. -°විදමන්= උදලුතලය සිදුරු වන සේ දුනුහිවලින් විදීම. -පා= උදලු කොලුව.

උදවා (පුක්)=කුප්පා (අවද-ඝා 1⁸. "කොහොලින් අැන උදවා" -පූ2-604¹⁸. "උජුකං පෙත්වා=උදවාපියා" -ජාගැ 233³).

උදවි=සමූහය; අග (රාජා 53¹⁴. 55³). [121⁹).

උදවිඝ= උදයව්‍යයය; ඉපදීම් මැරීම් (ජාගැ

උදවු= 1. අධික; වැඩි (සළා 1. 92⁵). 2. ශිෂ්‍ය (සළා 1. 138³. 691²⁶. 700⁷). 3. ආසන්න (සළා 1. 580⁸). 4. පිහු; සම්පාදන (සළා 1. 214¹³. 449⁵. සද්ධ 558³²) 5 පිහිම (රාජා 23²). 6. උපකාරය (රාජා 53⁵). 7. උපකාරි (රාජා 61²⁷). -පදවු†=උපකාරය. 'පදවු' වංශලි.

උදස්=උදාවීමය (වි. 1. 589²⁻²³).

උදහ (බා)=1. උඩට යෑමෙනි. අක. 2. එසෙවීමෙනි. සක. උදහා, උදහන්; උදිහි, ඉදිහි උදිහු, ඉදිහු (ජාගැ 20¹²). [සි 335).

උදහ=1. උඩට නැඟීම (ලොමුදහ). 2. කොපය

උදහන=1. උඩට නඟින (බගැ 254³¹. කවි 665. බප 214³¹). 2. කිපෙන (සි 56).

උදහම්න් (නෛක්‍රි)=නංවමින් (බප 281²⁷).

උදහස්= 1. කොපය (පුනා 70). 2. කුපිත (අමා 2. 35³³). 3. උද්‍රිවවය (කාගෙ 14-17). -වැදුරීම්=කොපය දැක්වීම (රාජා 51⁹ .

උදහාගිය=උඩඟු වූ (බප 232²⁵).

උදහැන්†=උදසන.

උදහැනැක්කේ†='උදසනක් සේ' බ.

උදා=1. උදයපබ්බතය (රූ 189). 2. අභිවෘද්ධිය (මුව 115 . 3. (පුක්)= යොදු; දමා (අමා 2. 133⁴. පූ 2. 167³³. ස්තු 30³⁴). -ගල් (බගැ 21³¹). -ගිරි (සැළ 23)=උදයපබ්බතය. -ගුරු= උදින් වූ බෘහස්පති (කාගෙ 5-40). -මිගිදුරු=උදයපබ්බතය (මුව 88). -වැණුම්= උදයකාලය වර්ණනා කිරීම (සස 154). -විය= උදයව්‍යයය (බගැ 242¹⁹).

උදාත්ත= 1. ශ්‍රේෂ්ඨ; උසස්. -අලඞ්කාර= සම්පත්ත්‍යාදියෙහි උසස්බව පැවසීම නමැති අලඞ්කාරය (සිය 289). -ඥාන= උතුපත්ති ස්ථානයන්ගේ උසස් නැනින් උපදනා ඥාන (බගැ 58²).

උදාන=1. සොම්නසින් කියූ වචන; ප්‍රීතිවාක්‍ය (පූ 2. 34¹⁵). 2. කුදුගොත්සහියට අයත් එනම් පොත (සර 64²⁵). 3. බොදුවෙහි තිබෙන වාග්‍රුව (යෝ 1520). -ව්‍යාකරණ ගාථා=ප්‍රීතිවාක්‍ය පවසන ගාථා (බුත් 46³⁰). -වා=උදානවාත්තය (යෝ 2762).

උදුර=මහත්; උතුම්. -ගොඟකුල=මහත් වසතු ඇති කුලය (බප 328¹⁷).

උදුරම්†=1. උදුර. 2. ආඩම්බර.

උදුව (බගැ 282⁹)='උදවි' ඉහුගි

උදුවක් (යෝ 1129)
උදුවකී (යෝ 327. 414 අදී) }= වාතය උඩට ගත වීමෙන් වන රෝගයක්.

උදුසන්=උදය (කාගෙ 10-25). [501³⁶).

උදුසනක් සේ (ක්‍රිවි)= උදයයෙන් ම (සද්ධ

උදෙසින (=උද් + අංසින)=මධ්‍යසට.

උදාහරණ=කාරණයක් ස්ථාවර කිරීමට දක්වනු ලබන නිදර්ශනය. [කිත්‍ථ.

උදාහෘත=උදාහරණ කළ; ගෙණ ඇර දක්වූ;

උදුකු(<කුදාල)=පොළොවෙ කෙවිම් ආදියට යෙදෙන ආයුධය (ජාගැ 79^{10}). -**කොලු**='උදුලුකොලු' බ. (ස්තු 50^{21}).

උදුගුම්=එසෙවීම (කුඛ්ඛා 24^{7}).

උදුඝන්=උදග (වි 4. 63$^{1-25}$).

උදි=උදු (ශිසං iii. 177^{6}).

උදිත=1. උද වූ; පහළ වූ; 2. උබට කිය. සමෘද්ධ. 4. වැඩුනු (පැර 119). 5. කියූ. -**උදිත** (න + උ=නෙ)=අනියමින් වැඩුනු(සද්ධ 286^{30}).

උදිසා(වි 3. 51^{-12})='උදෙසා' ශුද්ධ?

උදිසි=උදෙසිඤ; කිම් ඇති (බගැ 224^{21}).

උදී (<සුදී)=සජ්ජන(බගැ 55^{9}. ජාගැ 75^{1})

උදීව්=උතුර.

උදීරණ=කීම; පිට කිරීම.

උදීරිත=කියූ; පිට කළ.

උදීර්ණ=1. අධික. 2. කැලඹුනු.

උදු=1. (<උද්දෙ-ළු)= මාංසය (සස. 128). 2. සෘජු (මයු 53). 3 ශුද්ධ; සුදු (මයු 28).

උදුන්=1. උඩුනය; ලිප (බගැ 114^{3}). 2. උල් කෑව (බගැ 167^{26}). 3. අඟුරුකබල (වි 2. 901$^{3-33}$). -**කැම**=ලිග්ගල. -**දෙර**=උල්කෑ මුඛය; අඟුරුකබල

උදුම්(ධා)=ඉදිමීමෙහි. අක. ඉදිළම්, ඉදිමෙත්, ඉදිම්, ඉදිමිනි, ඉදිම්, ඉදිමුනු (ජාගැ 64^{10}. සලී 1. 713^{3}).

උදුම්=උදම්; අධික (කව් 23).

උදුම්බර=අට්ටික්කා (ශෝ 1515. වන 28) 2. ඉදනු දිඹුල්ගෙඩි පැහැති කුෂ්ඨරෝගය (ශෝ 1947).

උදුර (ධා)=ඉදිරීමෙහි=1. ඉහිළීමෙහි. 2. බලාත් කාරයෙන් ගැණීමෙහි සක. 1. උදුරා, උදුරත්; ඉදිරි, ඉදිරූ. [(බගැ 143^{3}).

උදුරණ=1. උගුල්ලන(මයු 8). පැහැරගන්නා

උදුරම්=උදුකරාම තාපසයා (බගැ 37^{33}).

උදුල(ළ)(ධා)= බැබලීමෙහි. අක. උදුලා, උදුලත්. උදිලී, උදුලූ.

උදුල=1. බැබලුනු. 2. යහපත (පුනා 234). -**බැව්**=ශාඛ්‍යාරය; රාගය (පුනා 67).

උදුම්බ=1. උඩට නැඟුනු (මුව 22. සිය 266). 2. ඉහිළුනු (කව් 251). [(බගැ 73^{3}).

උදුළුඇස්=උද්ධවර්ණ; උඹින් යෙදූ සිදුරු

උදෙකලා (ළා)='උදකලා' බ. (සිබ 14^{2}).

උදෙස් (ධා)=උදෙසිමෙහි. සක. උදෙසා, උදෙසත්; උදෙසී, උදෙසූ.

උදෙසන=1. කියන; දෙසන (කුඛ්ඛා 3^{27}). 2 නමාගේ ය යි කියන (බප්‍ර 33^{26}).

උදෙස්= 1 උදෙසය; පාලිය (බගැ 81^{24}). 2. පැඩම් දීම (බගැ 166^{17}), 3. හැදෑරීම (ජාගැ 186^{6}). 4. කිම (ජාගැ 100^{28}). 5. ප්‍රාතිමොක්ෂයෙහි උදෙසිම් හෝ පරිවේද (කුඛ්ඛා 3^{11}). 6. මාතෘකාව (ප්‍රාති 98). -**ගන්නා**=පෙළ හදරණ (බගැ 81^{34}). -**පද**=මාතෘකාපද (ඛුදු 1).

උදෙසා(ප්‍රක්‍රි)=1. කියා. 2 අපෙක්ෂා කොට.

උදෙසිම්=1. කිම. 2. නමාගේ යහි සැලකිම. 3. ප්‍රාතිමොක්ෂයෙහි කොටස්.

උදෙසිය(නෛක්‍රි)=උදෙසන්ට.

උද්ද(ධා)†=ඉද්දීමෙහි. සක. උද්දා, උද්දත්; ඉද්දී, ඉද්දූ.

උද්දරණ=උද්ධරණ (ශිසං iii. 65^{3}).

උදැලොම්ක=එක්පැත්තකින් ලොම් මතු වන සේ මියූ ඇතිරිය (සිබ 63^{3}).

උද්දනඝාට=එල්ලන වැලක් වැනි, මාතෘකා පද පමණක් සඬ්ග්‍රහ කළ, ගාථා.

උද්ධ(නි)=උඩ. -**සොත**=උඩුකුරු වූ ප්‍රතිසන්ධි ස්‍රෝතස් ඇති; අවිහඛඔලොව ඉපිද එතැන් සිට අකනිට්ඨඛ්‍රහ්මලොව තෙක් ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යන අනාගාමී ආර්‍යයා (බස87^{23}) -°**අකනිඨඛ්‍රහ්මී**='උද්ධංසොත' බ. (සර 17^{3}). -**කාශිය**=උඩ හප්‍රතය කරණ. -°**සංඝෝජන**=රූපලෝක අරූපලෝකයන්හි ද පවත්නා රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධව, අවිජ්ජා යන කෙලෙස්බැඳුම් පස.

උද්ධන=ලිප. -**ශාලිකනරක**=නිරයක්(මනි 69).

උද්ධරමින්(නෛක්‍රි)=නහමින් (අම 2. 4^{7}).

උද්ධුමාතක=පිළිකුල් වූ ඉදිම් ගිය මළකඳ (වි 2. 63$^{1-26}$).

උද්‍රිය=එලය (වි 1. 38$^{3-17}$).

උන්(ල)='උත්' බ. -**නත**=උස්. -°**සථාන**=ගොඹැලි තැන්. -**නීති**=1. උසස්බව. 2. අඹඹරය (අභිස 44^{13}). -**නමන**=උඩට

නැමීම; එක් පැත්තක් උස් වීම(මිලි 125[37]). -නමන=1. උඩට නැංවීම. 2. තක්කිණය; කලපනාව. -නහන=බැඳීම; වෙළීම (වි 1. 117[1-4]). -නාද=උස් හඬ. -මජ්ජන=දියෙහි මතු වීම. -මත්ත(-ක)=උමතු. -°වාක්‍ය=උමතුකියුම් (පඤ්චි 14[25]). -මාද=උමතුබව.-°ඛඡඛ=උමතුබව ඇති කරණ බෙහෙත් (බුත් 289[11]). -°විද්‍ය=උමතුබව ඇති කරණ මන්ත්‍රාදිය (බප්‍ර 117[1]). -මාන=උඩින් මැනීම; ප්‍රමාණ කිරීම. -මාශී=1. වැරදිමය. 2. දුශ්චරිත. -°ඝාමී=වැරදි මග යන. -මාර්ජන=1. පිරිමැදීම; අත ගෑම; 2. පරික්ෂා කිරීම. -මීලන=1. ඇස් විවෘත කිරීම. 2. පුබුදු වීම. -මීලිත=විවෘත කළ. -මුඛ=1. උඩුකුරු කළ මුඛය ඇති; එදෙස බලාගත් (මුව 154). 2. සූදානම්(සද්ධ 346[3]). -මූලන=මුලින් ඉදිරීම. -මෙෂ(-ණ)= ඇස් ආදිය විවෘත කිරීම. 2 මදක් ප්‍රකාශය.

උන්=1. නිදගත්. 2. ඌන; අඩු (එකු'න්).

උන(ඛා)=1. මිදීමෙහි(සද්ධ 215[1]). සක. 2. දිය ආදිය ඇතුල් වීමෙහි. අක. උනා, උනත්; ඉනි, ඉඳු.

උනඝ=අනඛයා (කව් 205). [(ජාඝ 10[23]).

උනන=1. මුදන; ලිහන. 2. දිය ඇදී එන

උනන්දු†=උදෙසූ; උත්සාහවත්.

උනඹර=ඌනාම්බර; නිවීසනු (සංසිංකෝ).

උනු=1. ඌන; අඩු (හෙසි 34[8]). 2. අඩුබව (බප්‍ර 20[33]). -අඤ්ඤ=අසූනවය. -අසූ=හැත්තෑනවය. -තිස්=විසිනවය. -පණස්=හතළිස් නවය (කව් 601). -පෝ=වෙසස අඩු කුඩා දරුවා? (ශිසං 1. 454[3]). -මත්=ඌන මාත්‍රාව; සඤ්ඤකය (සිදත් 54). -මුව†=පිටවනිය (G). -විලඹු=එලුසඳස්හි ශීවරිතක් (එස 23). -විසි=දහනවය (සිඛ 58[2]). -°ඤාල කුමිනුණ=ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාඥන දහනවය (කාශෙ 1-85).-සඳ=ඡන්දසක්(සිය 17).-හැලි=එලුස්දස්හි ඉගැන්වෙන විරිතක් (එස 96).

උනෝ(ක්‍රිප)=විනි; වූයේය (සි 337).

උන්ද=උදූ (ශිසං iii. 193A[11]).

උඳුර=මිසා (සර 132[30]).

උන්නැඹ=උණණාතාහි; මතුඵවං.

උන්නැහේ(නාප)=උන්නාන්සේ (රාජා 53[31]).

උන්මක්=1. උනමාද (සද්ධ 303[24]. පූ 2. 709[5]). 2. උමතු (ධූප 25[11]). 3. අත්තන (වන 57).

උන්මතු=උනමත්තක(බුදු 379). [567].

උන්වන=හිඳුවන; පැල අැති කරණ (කව් 154.

උන්වමින් (නෛක්‍රි) = උද්වමින්; හිඳුවමින් .(දහම් 181[2]). 'උද (ඛා)' බ.

උන්හි(නාප)=ඒ සත්‍රින් කෙරෙහි ? (සි 39a).

උඳ(ඛා)=ඉදීමෙහි; අැති වීමෙහි. අක. ඉඳේ, ඉඳෙත්; ඉදි, ඉදිනි, ඉදී, ඉඳුනු. 'හුද(ඛා)' බ.

උඳැම=උදු නම් ධාන්‍ය අැටය (බගැ 205[11]).

උඳු=1.එනම් ධාන්‍යය (බගැ 72[7]).-කරැඹිවිසූ=උදුපිටියෙන් කළ කැවිලිවෙසෙසක්. -කැම†=උදුඅැට තරම් කුඩා ගල්. -කැන්=උදුකැද? (වදන් 61). -කැඳ=උදුවලින් පිසූ කැඳ (ගෙ 490). -කැරලි, -කැවුම්=උදුපිටියෙන් කළ කැවිලිවෙසෙසක්. -ගොවු=ඉඳුලුපහය; කෙස් වැටී කලුපැල් ලම් අැති වීම (ගෙ 3395). -පිටි=මෑපිටි; උදුහුණු (ජාගැ 144[16]). -පියලි=එනම් ඔසු වෙසෙස (වන 53). -පූ=උදුකැරලි. -බත්=තැම්බූ උදු (වි 1. 279[1-36]). -වස්=එනම් මාංසය. -වැල්=උදුපූ. -හැකිරි=උදුඅැට වැනි ගල් අැති බිම(රැ 168). [(සවි 167[29]).

උදුරු=මිශ්‍රා (රැ 242). -කිස්=මිශ්‍රාගේ ඔලුව

උප (උ)=1. පළමු බව, 2. මත්ත, 3. අනුගතිය, 4. පසුබව, 5. අනුකම්පාව, 6. බොහෝබව, 7. පහත්බව, 8. සම්පබව, 9. සමන්බව, 10 ඉක්මීම, 11. අලඞ්කාරය, 12. දෙස්කිම, 13. නිදර්ශනය, 14. දිම, 15. මැරීම, 16. පැනිරීම, 17. පිදීම, 18. උත්සාහය, 19. සම්භාවය, 20. ආරම්භය යන මෙහි. ('-අඞ්ගසූත්‍ර=උපාඞ්ගසූත්‍ර' යනාදිය 'උපං' යන්නෙන් පසු ව දක්වනු ලැබේ.). -කඩඉක=කිසිල්ල (කඞ්ඛා 125[4]). -කණ්ඨ=සම්පය. -කථා=අප්‍රධාන කථාව. -කරණ=ක්‍රියාසිද්ධියෙහි ඉවහල් වන දෙය; මෙවලම (කාශෙ 11-14). -කෘති=1. උපකාර කරණ. 2. අප්‍රධාන කෘති.-කල්පන=පිළියෙල කිරීම; සෙදීම. -කාර=1. ක්‍රියාසාධනයෙහි කෘත්‍යය සහාය වීම. 2. එසේ සහාය වන. -°වෛත්‍ය=පිරිවරදගැබ් (ශිසං ii. 108[8]. 170[24]). -කාරක, -කාරී(-න්)= උපකාර

කරණ. -කාරී=1. උපකාර කරණ. 2. වසඳු යෙන් සෑදූ රාජයොග්‍ය වූ ගෘහය හෝ කුඩාරම. 3. බලකොටුව (පූ 2. 92[32]). -°නුවර (දජා 351[3]), -°පුර (බෝතැ 83[16])= සෙනෙව නැවැත්වීමට තාවකාලිකවය යෙන් සෑදූ කුඩාරම් සහිත නගරය; කඳවුරු නගරය. -ඛාශී= උපකාර කට යුතු. -කාශ්‍ය=ගමන්මාලිගාව; කුඩාරම. -කූල= නිප්පිලි (වෙව). -කූස (යොා 913. 958), -කූසා (යොා 916)=මුඛරොගයක්. -කූජන= හැඬීම. -කූජිත=හැඬූ (බජ 208[17]). -කෘත= උපකාර කළ. -කෘති= උපකාරය. -ක්‍රකුෂ= උපක්‍රොශ (බොහෝ නිහඬ) කළ. -කඛඛනන රය=පිළියෙල කළ නමුත් නො පිළිගැන්වූ දෙයට කරණ උපද්‍රවය (මිලි 170[34]). -ක්‍රම= 1. උපෘෂය. 2. මෙයින් මෙය සිදු වෙතැයි උපෘෂ සලකා පවන් ගැන්ම. 3. ප්‍රථමා රම්භය. 4. වික්‍රමය. -°මරණ=අංගුඛප්‍රහාරාදි යෙන් වන මරණය (වි 2. 846[1-22]). -°මූලක දුඃඛ=උපක්‍රම මුල් කොට ඇති දුක (බජ 155[5]). -ක්‍රොශ=බැගෑම; නිහඬ කිරීම. -කලිඤ්ච=කෙලෙසුනු. -ක්‍රෙලශ= 1. සිත කිලිටු කරණ අභිධ්‍යාවිෂමලෝභාදිය. 2. තරුණවිදර්ශනාව කෙලෙසන අවභාසාදි කරුණු දහය (වි 7. 215[2]). 3. චන්ද්‍රසූර්‍ය යන් කෙලෙසන වලාකුළු ආදිය. -°ලෂත= උපකෙලශයන් ඉපදීමට අංකුර වන දෙය (වි 7. 318[33]). -ඛ= 1. ලඟට පැමිණි. 2. යොග්‍ය (කඛඛා 145[6]). -ඛණ්ඩන=ලං කර ගැනීම (මිලි 401). -ඛන= එළඹුනු. -ඛනනව්‍ය= ලඟට යාගුතු (ජාස 271[32]). -ඛමන=ලඟට යෑම (බඟැ 30[32]). -ගුරු=1. ගුරුතුමාගේ සම්පය. 2. අප්‍රබාන ගුරුවරයා. -ගුඬ, -ගුළ්‍ය (බෝතැ 136[14])= මුවහ වූ; සැඟවුනු. -ග්‍රන්ථ=අප්‍රබානග්‍රන්ථය; ග්‍රන්ථයක අඟට එකතු කළ වැඩි කොටස. -ග්‍රහ= රාහු කෙතු ආදි අප්‍රබානග්‍රහයෝ. -ඝාත= උපද්‍රවය; වෙහෙස (බජ 87[12]). -ඝාතක= 1. වනසන. 2. උවදුරු කරණ. -°ඝෂී= විපාක දෙන දුර්ලකම්යක් නැසෙ, විපාක දේන්ට පවත් ගන්නා කම්ය (බජ 309[14]). -ඝාතකර= පීඩා කරණ. -ඝාතන= නැසීම (ජාස 425[5]). -චය= 1. රැස් කිරීම; වැඩීම (කාශී 2-107). 2. පළමු ඉපදීම (අභි 119[6]). -°ඡාව, -°ඡාශි=ලඟාවෙන් 3, 6, 10, 11 වන රාශි. -°රූප= නිඃසත්ත්වරූපයාගේ ප්‍රථමොත්පත්තිය හා මත්තෙහි වැඩීම දනමැති රූපය (වි 5. 113[1-7]). -වරණ= උපවාර කිරීම (වි 5. 75[2-36]). -වර්ජිත= 1. උපවාර කළ (වි 5. 293[2-9]). 2. හැසුරුණු. 3. සෙවනය කළ. 4. පිදූ. 5. උපවාරවශයෙන් ලක්ෂණාගතියෙන් අවබොධ කරවූ (පසා 164[3]). -වාර=නොඑසේවූ වසතුව කෙරෙහි එසේවූ ඥානවිශෙෂය (ධප්‍ර 192[26]. පඤ්චි 17[17]); යම්කිසි වසතුවක් ඒ ඒ හෙතු නිසා අනික් වසතුවකට ලං කර සැලකීම(විසතර -සාසෙ 64). 2. ලං වා හැසිරීම. 3. දෙළොස් රියනක් ඇතුළත කොටස (කඛඛා 486[6]). 4. සත්කාරය; පූජාව (පූ 2. 131[4]). 5 ක්‍රියාරම්භයට පළමුව කට යුතු පූජාව (අමා 2. 76[20]). 6. සම්පයෙහි හැසිරෙණ. 7. ධ්‍යානවිත්තසවිපියෙහි අපිණාවිත්තය ට මුලින් උපදනා සිත් හෝ අනුලෝම විත්තයට මුලින් උපදනා සිත (අභිස 102[14]). -°භාවනා=උපචාරසමාධිය වැඩීම. -°සමාධි=අපිණාවට ලං වූ කාමාවචරවිත්තෛකාග්‍රතාව (වි 4. 166[1-11]). -°සිමා=1. විහාරභූමිය අවට බැඳි ප්‍රාකාරය. 2. සඟුන් වළඳන බොජුන්හල් ආදි අවසන් සෙනස්නෙහි සිව ගයන ගල්දෙකක් වැටෙන දුර (කඛඛා 70[6]). -විඤ්ඤා=වේගය. -විත=රැස් කළ. -විජිනන=සිදිනුලද. -වෙජ්දඤ=සිදින. -°ඛඛී=උපඝාතකකර්මය (බජ 309[13]). -ජන්‍යමාන = උපදවනු ලබන (දඛම් 22[23]). -ජාත=උපන්. -ජානි= 1. ඉපදීම. 2. පඤ්චබන්ධනයෙහි යෙදෙන වෘත්තවිශෙෂයක් (සැළ 1). -ජීවිඛ (-ඛ)=දිව ගට දිවක් මෙන් උපදනා ඔස්දළුව (යොා 927). -ජීවන=ලං ව ඇසුරු කරමින් ජීවත් වීම. -ජීවි=ඇසුරු කර ජීවත් වන. -ඣාන= 1. වැටහීම; සිතිය (අභි 210[5]). 2. උපසථාංගය. -°ඣාව=එළඹ සිටින බව. -°ඣාලා=1. බුදුන් වැදුමට රැස් වන ශාලාව (බඟැ 26[3]). 2. බොජුන්හල (කඛඛා 71[1]). -ඣාපන=පැමිණවීම; එළවා නැබීම (බඟැ 32[14]). -ඣිත= එළඹ සිටි. -°ඩඪ= අධික. -°ඩ්ඪුපොසථ= 'අඩ උපොසථ' බ. -තාප (-න)=තැවීම. -තුමහක=උපසතුමහක' බ. -දංශ(ඝ)= මෙත්‍රයෙහි උපදනා රොගයක් (යොා 2527). -දන්=උපබානය; කොට්ටය

(පුතා 176). -දර්ශන=දක්වීම. -දර්ශිත=දක්වූ. -දස්= 1. කැවිලි (රෑ 379). 2. උපදංශය. -දිෂ්ට= කියූ; දක්වූ. ' -දේස්= උපදෙශය (සස 268. ගුත් 305. සූප 174.). -දේශ=1. අවවාදය (ජාස 50[1]). 2. උපක්‍රමය; බලය. (සද්ධ 157[35]. 159[16]). -දේශක= අවවාද කරණ. -දව (ධහැ 79[33]). -ද්‍රව=පිඬාව; අන්තරාය. -ද්‍රෑක= උපද්‍රව කළ; පෙළූ. -ධා=ශබ්දාදක අන්‍යාභිධේයයේ මුලින් වූ අකුර. -ධාතු=1.ප්‍රධාන ධාතූන්ට අනුගත වූ කිරි ඛහදිය දත් ආදිය. 2. මැසිදූ තුන්නම් ලෝකඛ සින්දූරම් ගල්සෙවෙල් මිරන් හිරියල් ආදිය. -ධාරණ=1. දැරීම. 2. සිතට ගැණීම. 3. රුකුල් දීම. -ධි= 1. ශරීරය. 2. සඞ්ඛයන් සංසාරයෙහි දරාගෙණ සිටින නොගොහොත් සුඛාදියට අඛාර වූ කාම සඤ්ඤා කෙලෙස අභිසංස්කාර ඝන සතර. 3. ගොඝ සම්පත්තිය. 4. (රන්මුවා) පංවහන් (ජාගැ 3414). -°නිඛන්ධන= සම්පත්තිසඞ්ඛ්‍යාත උපධීන්ට කරුණු වූ(බප්‍ර 167[17]). -°විපත්ති= ශරීරයෙහි අවලක්ෂණය (බප්‍ර 309[35]). -°විවේක= උපධීන්ගෙන් වෙන් වූ නිවණ (ජාගැ 75[18]). -°සම්පත්ති= ශරීරගොභාව (බප්‍ර 307[30]). -°සම්පන්න=රූපගොභා ඇති (බප්‍ර 309[30]). -ඛ්මානීය= 'ප ඒ' දෙකින් පෙරටු ව සිටි විසඝීය. -නාස=1. පැමිණවීම. 2. උපනයනය. 3. 'ඝමක් දුම් සහිත ද, හේ ගිනි ඇත්තේ ය. මේ ද එසේ ය' යන්න වැනි න්‍යායාවයවයක්. -නායන=අධ්‍යයනය සඳහා බාලයන් ගථාවිධින් ගුරුන් ලඟට පැමිණවීම; අත පෙන්ත තැබීම (කාගෙ 3-18). -නාභ (ගො 1077), -නාභ (ගො 3566), -නාභ (ගො 248)=1. පැලැස්තරය. 2. බඳ වෙරය (ජාස 3414). -නිඃශ්‍රය=1. බලවත් හෙතුව. 2. ආශ්‍රය. -°ගොචර=ආශ්‍රය කිරීමට ගොග්‍ය කල්‍යාණමිත්‍රයා (වි 1. 781-12). -°ප්‍රත්‍යය=ධර්මයන්ගේ ඉපැද්දීමට හා පැවැත්මට ද බලවත් කාරණ වශයෙන් උපකාර වන ධර්ම (වි 6. 1562-31). -°සම්පත්=බලවත් හෙතුව නමැති සම්පත (සර 7730). -නිජ්ඣාන= ලං කොට සැලකීම; කල්පනා කිරීම. -නිඛ්‍යාගපඤ්ඤත්ති= නිමිත්ත හා සසඳ නබා ගත් නම් (අභි 16521). -නිඛි= 1. ආරක්ෂාවට තැබීම(හෙසි 1824). 2. අත්තිකාරම්, 3. උකස, 4. උකුසට් තැබූ දෙය, -නිඛ්‍යානකෘත්‍ය= උපනිජ්ඣාන්‍ය නමැති කටයුත්ත (අභිස 2716). -නිඛන්ධගොචර= සිත බැඳ තැබීමට ගොග්‍ය සතරසතිපට්ඨාන (වි 1. 782-39). -නිබ්බදා=ලං කොට බැදීම; රැඳවීම (ධහැ 8215). -නිශ්‍රය= 'උපනිඃශ්‍රය' ශුශ්‍රු. -නිෂද්=වෙදගට් සම්ප කර නිපදවූ වෙදනානගෘෂ්‍ය. -නිෂණ්ණ(-ක)= ලං වූ හුන්. -°කථා=උපනිසින්නකකථාව. -නිස= උපනිඃශ්‍රය ප්‍රත්‍යය (ධහැ 573. 14126). -නිසින්නකකථා= රැස් ව හුන් විට කරණ ධර්මකථා (සළි 2. 78531). -නිස්සය=උපනිඃශ්‍රය (ධහැ 1419). -නීත= ලඟට පැමිණවූ. -නීයමාන=ලඟට පමුණුවනු ලබන. -නෙත්‍ර= ඇඟේ පලඳින කන්නාඹිය. -නෙය=ලඟට පැමිණවිය යුතු. -න්‍යාසන= උපන්‍යාස කළ. -න්‍යාස= ලං කොට තැබීම. 2. (වාක්‍යය) පවත් ගැණීම (පඤ්චි 920). 3. මංතෑකාව. 4. විවරණය. -පඤ්චවේදනීයකම්ම= 'උපපද්‍ය වේදනීය කම්' ඛ. -පති=හොරතිමිය. -පත්ති= 1. ඉපදීම. 2. ලඟට පැමිණීම. 3. යුකතිය; හෙතුව. 4. එක් වීම. 5. උපඤ. 6. සිදුවීය. -°දේව= ඉපදීමෙන් ම දෙවි වූ, දෙව්ලෝ වැසියෝ (බප්‍ර 2385). -°භව= කම්මයෙන් උපන් කාමාවචරාදිලෝකයන්ට - අයත් පඤ්චස්කන්ධය (වි 2. 7092-38). -පද= 1. නාමයකින් පර ව යෙදෙන 'ගොමින්' යනාදි උපඛි. 2. පෙරටු ව උසුරුවනු ලබන ශබ්දය. -°විභත්ති= කාරකවිභක්ති හැර සෙසු පදානන්තරයොගයෙහි කළ විභක්ති (පඤ්චි 6522). -°සමාස='කම්කරු' යනාදි අසාධාරණ විග්‍රහ සමාසය (පසා 1543). -පද්‍යවේද්‍යකම්= මරණින් මතු අනන්තරජාතියෙහි ම විපාක දෙන කම්ම (බප්‍ර 30718). -පනන=1. පැමිණීම. 2. උපන්. 3. සුදුසු. -පරික්ඛණ= විමසීම; ලං ව පරීක්ෂා කිරීම(වි 2. 8581-37). -පාදුක= ගැඛිති පිළිසිඳීම්අදිය නැති ව එකවරට ම අඛ්‍යවසම්පූර්ණ ව උපන් (අභා 2. 16028). -°ගොනි=උපපාදුක ව ඉපදීම(වි 8. 1551-13). -°සත්ව=උපපාදුක ව උපන් දෙවබ්‍රහ්මාදීහු (වි 7. 32-4). -පාරමිතා, -පාරමී=ශරීරාවයව යන් ද නොගොත් බාහ්‍යවස්තු ද නො තකා පුරණු ලබන බෝසත්කම් (බෝගැ 25. විසතර-ව පි අ 252 නි). -පෑරුම්=උපපාරමිතා (ජාගැ 2229). -පිල=උපපීඩකකම්ය (කාගෙ 14-40). -පිඬක=පෙළන, -°කම්=

අනිත්කම්ගතිකින් පිළිසඳ දී විපාක ඉපදවූ කල්හි ඇති වන සුව හෝ දුක් කලක් පැවැත්මට ඉඩ නොදෙන කම්ය (අභිස 128[3][6]). -පීඩිත= පෙළනලද. -පෙරැම= උපපැරුම්. -ප්‍රබන්ධ= දෙවෙනි ප්‍රබන්ධය. -ප්‍රාප්ති-'උපපත්ති'බ. (වි 6. 25[3]-[3]). -°භව= උපපත්තිභවය (වි 4. 62 [1]-[39]). -ප්ලව= උපද්‍රවය; භය (බෝගැ 78[3]). -බ්‍රූහණ= වැඩීම (අභිස 27[30]). -බ්‍රූහිත=වැඩූ (බප්‍ර 50[2]). -භූ සූත්‍රක=වළඳන. -භොග=1. වැළඳීම; පංචිවිධි කිරීම්. 2. අංගරණාදිය (බගැ 23[28]). -°බද්ධ= කනබොනබදුන් ආදිය (බගැ 67[19]). -°වඝනු=පංචිවිධි කරණ අංගරණ පිඟන්කෝප්ප ආදිය. -°සම්පු=උපභොග සම්පත්තිය (බගැ 19[20]). -මූ= 1. සමාන භාවය. 2. උපමාලඞ්කාරය. -°ලඞ්කාර, -°ලඞ්කාරනි=කාව්‍යයන් හොබවන උපමාව. -°විෂය=උපමාවට ප්‍රමාණය හෝ හොවරය (සද්ධ 2[10]). -°සංඝඨන= උපමා උපමෙය යන් ගැලපීම. -°සමිස්= උපමාඋපමෙයපද යන් සම්බන්ධ කර කළ සමාසය (බගැ 1[12]). -මාන=1. උපමාව. 2. වඩතුවක සමාධානීය දක්වීමට ඉවහල් වන අනික් වඩතුව (ගුත් 298). -°ලත්තරපද= උපමානයක් පරපද කොට ඇති සමාසය (සර 45[30]). -මිත= සමාන කළ. -°සම්ස= උපමාසමාසය (බගැ 2[9]). -මිනි= උපමාව. -මෙය (ඍය)= උපමා කවයුතු. -යුක්ත= 1. යෙදුනු. 2. සුදුසු (කති 91[4]). -°ඤ්ඤ= තැන්පත්කම (සලී 1. 204[38]). -යොග= 1. ලං කොට යෙදීම. 2. කම්(විනිශ්‍ය)විභක්තිය (බගැ 2[29]). -°වජ්ජ= විනිශ්‍යවිභක්ත්‍යානත්වවචනය (බගැ 53[17]). -යොනි=යෙදෙනු; ගැලපෙන (සලී 1. 415[6]). -රචිත= 1. කළ. 2. තැනූ (බප්‍ර 330[20]). -රූප=උපකරණ (වි 5. 52[-5]. ඡසං III. 227[16]). -රත= 1. වැළකුනු. 2. මැරුණු. 3. පස්කම්සැපතින් වෙන් වූ. -රම= වැළකීම. -රාජ= දෙවෙනි රජ. -රූඩ=වැළකූ; හිර කළ. -රෝධ=වැළකීම; විනාශය. -ලක්ඛණ= උපලක්ෂණය (සිදත් 76[3]). -ලක්ඛණ, -ලක්ෂණ= සමූහයක් හැඳින්වීමට ලක්ෂණක් වශයෙන් යෙදෙන ශබ්දය (බගැ 15[32]). -°න්‍යාය= උපලක්ෂණ වශයෙන් යෙදූ ශබ්දයෙන් සමූහයක් ම ගැණීමේ ක්‍රමය (පඤ්චි 105[3]). -ලක්ෂිත= 1. ලක්ෂණ කළ. 2. උපලක්ෂණයෙන් සැලකූ. 3. යුක්ත. -ලබ්ධ(බං)=ලැබීමෙහි. 'ලබ්' මෙහි. (වි 4. 141[1-29]. වි 6. 32[2-34]). -ලබ්ධ= 1. ලැබුනු. 2. දැනගත්; ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ. -ලබ්ධි= 1. ලැබීම. 2. ඥානය (ඥාන 68[17]). 3. මතය (පඤ්චි 160[13]). -ලභ්‍යමාන= ලැබෙන. -ලම්භ= උපලබ්ධිය. -ලාලන= නැළවීම; පෙලෙඹීම (ජාස 85[14]). -ලිපක= අංලෙප කළ. -ලුප්ත= ලොප් කළ; නැතූ. -වදන්=උපවාදය (බගැ 26[11]). -වන=1. සමීප වූ වනය (බෝගැ 128[15]). 2. ගම්බද වනය (පූනා 112). -වස්=උපවාසය (සස 266). -වසථ=උපෝසථය. -වසිතව්‍ය= උපවාස කවයුතු (බප්‍ර 287[3]). -වා (බගැ 213[19]), -වාද=චෝදනාව; දෝෂාරෝපණය. -වාස=අංහාර නොගෙණ සිටීම (සෝ 265). -විෂ=අඹින්, ඔලිඳඇට, අත්තන, අරලිය මුල්, නියඟලා, දළුක්කිරි යන අප්‍රධාන විෂ. -විඤ්ඤ= උපවිඤ්ඤාව (ගුත් 136. විමු 60[23]) (අභිධා 138 හි 'විඤ්ඤාදඤ්ඤ' යි කියනලදී). -විණා=වීණා නත් උඩ ගා වාදනය කිරීමට උපකාර වන උපකරණය; වීණාදුන්න; වීණාලීය (මිලි 57[3]. වි 7. 292[20]). -විත= පූනතුල(පසං 166[33]).-වෙඤ්ඤන=හිදගැණීම. -ශම(-න)=සන්සිඳීම; කෙළවර වීම.-ශමිත= සන්හිඳවූ; සුව කළ. -ශාසන= සන්හුන්. -ශොභිත= හෙබුනු; සැරසුනු. -ශ්ලිෂ්ට= වැලඳගත්; සම්බන්ධ වූ (පඤ්චි 28[13]). -ශ්ලේෂ= 1. වැලඳගැණීම; සංයෝගය. 2. අංබරඅංඛෙයන් එකදෙගයකින් සම්බන්ධ වීම. -සංහරණ= පමුණුවන. -සංහාර= 1. සමාප්තිය. 2. එක්තැන් කිරීම. 3. පැමිණවීම (සර 420[15]). -සඟ=උපසඟී (සිදත් 61[3]). -සඞ්ක්‍රමණ= ලඟට පැමිණීම (බප්‍ර 310[20]). -සඞ්ඛ්‍යාගත=එක් කළ (පඤ්චි 53[32]). -සත්= උපශාන්ත (බගැ 243[23]). -සපන්= උපසම්පන්න. -සපු=උපසම්පදව (බගැ 44[19]). -සභාපති= දෙවෙනි සභාපතිය. -සම= උපශමය. -°ෂිති= උපසම්පදානුසාසනිය (වි 1. 407[3-29]). -සමන=සන්සිඳවීම(සෝ 203). -සමාහූසි (වි 1. 394[1-10]), -සමාහූසයති= උපශමසඞ්ඛ්‍යාත නිර්වාණය නිතර සිහි කිරීම (වි 2. 1055[2-34]). -සම්පන්(තනි)=උපසම්පදව. -°ඤ්ඤ, -°ඤ්ඤි=උපසම්පදකම්ය. -සම්පදා= 1, හෙරණපැවිද්දන් අධිශීලයට පමුණු

වනු සඳහා කරණ විනයකර්මය. 2. උපසම්පදාව ඇති (කති 319). -°අනෙතවාසික=උපසම්පදාවෙන් අනතුරු වූ; උපසම්පදාවෙහි දී කර්මවාක්‍ය කීමෙන් අනතුරු කරගත් (සර 212³). (උපසම්පදාවෙහි දී කර්මවාක්‍යය්‍යාගවෙ ඒ උපසපන් වූ භික්ෂූන්ම උපසම්පදාතෙන වාසික වේ.) -°මූල (සද්ධ 336⁷), -°මූලක= උපසම්පදාව කරණ සීමාව. -°ඝඩ්ඨ= උපසම්පන්නාසඝඩ්ඨය (කති 26²³). -සම්පන්න= අධිශීලශික්ෂාවට පැමිණුවූ. -සරණ= පැමිණීම. -සඞ්ඛ= 1. බාහුන්ගේ පූර්වභාග යෙහි යෙදෙන 'ප, පරා' ආදි අකුරු. 2. රොගවිකාරය (බුත් 273²⁶). -සම්පන්න=1. අප්‍රබාහත්‍ය; විශෙෂණය. 2. සමාසයෙහි දී ප්‍රථමාන්තනිර්දිෂ්ටපදය (පඤ්ච 92¹³). 3. අත්හැරීම. 4. උපද්‍රවය. -සම්මුණ=පැමිණීම (බුත් 158¹³). -සිඤ්ඤ= ඉසිනුලද; මිශ්‍ර කළ. -සිඳි(ළු)ඛම්= උපවෙජ්දකකර්මය (කාශෙ 14-40). -සෙඛ (පඤ්ච 99²⁷), -සෙවන (බුළ 207¹¹)=1. ඉසිම. 2. ව්‍යඤ්ජන; අවුළු. -සෙවන=අසුරු කිරීම. -සෙවිත= සෙවුනාලද. -ස්ඛලන= පැකිලීම; පවලැවීම (බුළ 154¹³). -හඛ්ඛ= රුකුල් දුන්. -හනමහ= උපකාරය; රුකුල. -හනමහඞ්ක=රුකුල් දෙන. -°කම්ම=අනික් කර්මයකින් ප්‍රතිසන්ධිය වූ විට උපදනා භුව හෝ දුක් කලක් පැවැත්මට ඊට රුකුල් දෙන කර්මය (අභිස 128²⁴). -°ප්‍රත්‍යය= උපස්තම්භය කරණ ප්‍රත්‍යය (වි 7. 178¹⁶). -හනමහන=රුකුල් දීම. -හථාන= 1. ලඟට ගොස් සිටීම. 2. සත්කාරය. -°ශාලා= උපඨානසාලාව. -හථාපක= උපස්ථාන කරණ. -°හථාන= උපස්ථාන කරණ තනතුර (බෝගැ 92³⁰). -හථාපිකා= උපස්ථාන කරන්නී. -හපිත= පැමිණ සිටි. -හපිති=එළඹ සිටීම. -හභව පරිනිබ්බාඩි= ශුද්ධාවාසඅඥයහි ඉපිද අායුර්මධ්‍යය ද ඉක්මවා රහත් ව කෙලඟපරිනිර්වාණය කරණ අනාගාමිඅාර්යයා (වි 8. 298¹-11). -හත= 1. නැසූ. 2. පහර දුන්; පිඹින. -හසිත= 1. උරඉස් සොලොවමින් කරණ සිනාව (අභිවි 31²⁶). 2. විහිළු කළ. -හාර=ප්‍රහාරය (සද්ධ 334⁹ අෑ). -°බලි= ලඟට පමුණුවා කරණ ලබන අාහාරාදිපූජාව (අත් 86¹⁹). -හාස= 1. නිහඬභුවක සිනාව. 2. නිහඬප්‍රකාශක වාක්‍යාදිය (පඤ්ච 119²⁶). -හෑලි=සිංහල වර්ණුසෙහි වෘත්තවිශෙෂයක් (සිය 16). -හිත?=නැවුණු; ඇති කළ (දහම් 62²²).

උප=උපාගය (සි 311). [ඉගුප්?

උපකල් (රු 588)= 'උපකම්' හෝ 'උවකුම්'

උපවින්=1. දන්න? 2. මිනුහ? (වෙව).

උපස (බෘ)='උපද' දහ මෙනි (බහැ 16³⁰).

උපජන=උපදින (බහැ 76²⁴).

උපජිය(නෙක්ඛ්‍ර)=උපදින්ට (බහැ 16²⁷).

උපඩුන=ඉපදෙන (බහැ 16¹³).

උපඩ්නා=උපදින (බහැ 25²¹).

උපන්=උනපතතිය (ජාහැ 109¹¹).

උපනැනි=අත්තිකාරම (අභිබාස 64²³).

උපනි=සිරුරෙහි ඇති වන ගෙඩිවෙසෙසක් (ශො 607. 609).

උපන්වන (බහැ 90²³)='උපකපන' (=සුදුසු) හෝ 'උවයුජන' ඉගුප්? (බහැ 147³³ ස).

උපද (බෘ)= ඉපදීමෙහි. අක. උපදී, උපද්දි, උපදනි, උපදින්; උපනි උපන් උපනු උපන් (ජාහැ 161²⁷).

උපදනා=ඇති වන. [1. 219⁶).

උපදිතෝනින් (නෙක්ඛ්‍ර)= උපදිතොත් (සලී

උපදි='උපාදි' බ. -සෙඤ්මරණ=උපාදින් ඉතිරි වන සේ වන මරණය (බහැ 78²⁹).

උපන්=1. කවගත්; ඇති වූ. 2. හැදුනු; පිහුනු (සලී 1. 151⁵ හි යෙදුනු මිට 'පඞ්චුරක්' හි වරදවා ඇතැම්හු අර්ථ කියති). -ලප= උත්පත්තියෙහි දී ම ඇති වන තලකැලල්. -වන්= උපන් අාකාරය; නිවියනු වීම (වි 2. 687¹-³⁵).

උපනු?=පල විඳීම (අවද 12²²).

උපන්නෙකම(නි)†=උපන්ද සිව.

උපමා=උපාගමාගී; උපක්‍රම (බුදු 144).

උපය (බෘ)=ඉපදීමෙහි. සක. උපයා උපයත්; ඉපයී ඉපයූ (බහැ 2¹⁶. 26³³. ජාහැ 33³⁴).

උපයන=උපදවන.

උපයනු=ඉපදවීම (කඛ්ඛා 63¹⁵).

උපයාපොව(ක)†=කුඹුරක වැවකට ඉතා ළංවූ කැබැල්ල (G. ගිසං ii. 117. අබො 1).

උපයුව(නෙක්ඛ්‍ර)=උපදවනොත්(අමා 2. 64³⁶).

උපරි=මත්ත; උඩ (බුළ 205⁴). -කඛ්ඛන පඤ්ඤනනි=නිමිත්ත මත ම හෙළා පණවා ගත් 'එක, දෙක' ගණාදි නම්. -ගුණ-ඉත්

නෙහි වූ (බප්‍ර 314[13]). -පණ්ණ (බෝගැ 129[7]), -පණ්ණාසක (සර 64[5])= මජ්ඣිම නිකායයෙහි අවසානභාගය. -භාග=මතු කොටස. -භූමි=මතුබිම; උස්මුදුන. -ම=මත් නෙහි වූ. -°කාය= නැබෙන් උඩ සිරුර (බෝගැ 87[35]). -භාග්=මත්තෙහි පිහිටි; උඩු (බප්‍ර 10[3]).

උපල=1. ගල. 2. සීනි.

උපවූහ (ක්‍රිප)=ඉපයූහ (බගැ 269[22]).

උපසඤ්ඤ=උපාසක (ශිසං i. 19 A[2]).

උපසන්කාර=සැලකිලි; සඞ්ග්‍රහ (දජා 389[9]).

උපසික=උපාසිකා (ශිසං i. 18[3]. 19B[2]).

උපහැරණ†=1. උපමාව. 2. නිදර්ශනය.

උපා= 1. උපාය (මසූ 165). 2 උත්පාදය. -බල= උත්පාදක්ෂණය (වි 4. 347[1-35]) -නෑණ=උපායඥානය(කැගෙ 1-9). -මාරූ†= රැවටිල්ල.

උපාඛසූත්‍ර=දෙවෙනි ප්‍රඛ්‍යාත සූත්‍රය.

උපාවරණ=හැසිරීම (ජාඝ 299[9]).

උපාවාඝරී=අප්‍රධාන ගුරුවරයා.

උපාත්ත= ගන්නාලද. -විෂය= ගන්නාලද්ද විෂය කොට ඇති. -°අපාදන (සර 46[26]), -°අවධි, -°පඤ්චමී (බගැ 40[5])= අධ්‍යාහාර කළ හෝ සිතාගත් ක්‍රියාපදය නිසා වන අවධිවිභක්තිය (අම-ගැ 118 ඛ.).

උපාදන්= උපාදන (බගැ 59[22]). -කරුණු= ඵලයක් ඉපදීමට හෙතු වන ඒවා බෙහෙවින් සමාන වන කාරණය (බගැ 44[19]).

උපාදාන=1. දැඩි සේ ගැණීම. 2 දැඩි සේ ගන්නා කාම දිට්ඨි සීලබ්බත අත්තවාද යන කෙලස සතර (වි 7. 51[3-4]). -ඤඤ්ඤ= තෘෂ්ණාදින් විසින් දැඩි සේ ගත් පඤ්චස්කන්ධ.

උපාදානීය=1.උපාදානයන්ට හිත වූ. 2.උපාදාන යන්ට අරමුණු ව උපදින (වි 5.255[2-21]).

උපාදාය(පා. සං-පූක්‍රි)=-හෙණ; නිසා. -පඤ්ඤත්ති,-ප්‍රඥප්ති= සඤ්ඤාදිනිමිත්තයන් නිසා පණවාගත් සඤ්ඤාදිනාම. -රූප=මහාභූත යන් ඇසුරු කොට පවතින චක්ඛුරාදිරූප (බුත් 26[22]).-වචන='මහාකඝසප' යනාදැන 'මහා' යන්න මෙන් විශේෂයක් සලකා හෙණ කියන වචනය (වි 8. 156[1-25]).

උපාදෙරූ(-ප)=මහාභූතයන් නිසා පවතින චකුඩු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය රූප සද්ද ගන්ධ රස ඉත්ථින්ද්‍රිය පුරිස්ං ජීවිතං හදය වත්ථු කායවිඤ්ඤත්ති වචී් ආකාසධාතු රූපලහුතා °මුදුතා °කම්මඤ්ඤතා උපචය සන්තති ජරතා අනිච්චතා කබලීඞ්කාරාහාර යන රූප සුවිස්ස.

උපාධි=උපාදානයන් විසින් ගණුලබන පඤ්චස්කන්ධය (වි 6. 491-[22]). -ඛය නිබ්බාන= පඤ්චස්කන්ධය ඉතිරි ව තිබිය දී අවබොධ වන නිවණ.

උපාදින්න= ගන්නාලද. -ඛ= ගන්නාලද, -°ආහාර =කම්ජ ආහාරය (වි 7. 253[30]). -°සන්තානා=තෘෂ්ණාදින් විසින් ගන්නා ලද. සඤ්චිතපරම්පරාව.-රූප=තෘෂ්ණාදියෙන් යුත් කම්ය විසින් සඤ්චිත ඵලනිසෙයින් ගත් හදඟරූප ඉන්ද්‍රියරූප අවිනිබොහාගරූප ආකාශ යන අවලෙහස් වැදුරුම් සැම්පරූප (අභිස 160[34]). -සඤ්ඤා=උපාදින්න වූ පඤ්චස්කන්ධය (වි 1. 40[1-8]).

උපාදියමාන=ගණුලබන (පඤ්චි 25[17]).

උපාදෙය=ගතයුතු (බප්‍ර 259[16]).

උපාධි=1. රැවටිල්ල; කපටිකම. 2. විශේෂණ ශබ්දය. 3. ගරුනාමය. -ධාරී=ගරු නම් දරණ.

උපාධ්‍යාය=1. වරද නිවරද දක්වා අවවාද කරන්නා. 2. බමිංදිය උගන්වන්නා -ග්‍රහණ='මට උපාධ්‍යාය වන සේක්වා' යි මහතෙරුන් වහන්සේ කෙනෙකුන්ට ආරාධනා කොට උන්වහන්සේ උපාධ්‍යාය කොට ගැණීම. -වත්=උපාධ්‍යායයන් වහන්සේට කටයුතු වත්පිළිවෙත්.

උපාධ්‍යාණී=උපාධ්‍යාය භික්ෂුණිය (සද්ධ 336[10]).

උපාන්ත=අන්තයාගේ සමීපය.

උපාය=1. සුදුසු මාර්ගය. 2.නුවණ. 3.උපකරණ 4. උත්සාහය. 5. උපක්‍රමය. 6. සතුරෙ පැරදවීමට ඉවහල් වන සාම දාන භෙද දණ්ඩ යන කරුණු සතර. 7.යුක්තිය. 8.කාරණය 9†=කපටිකම; ප්‍රයෝගය. -ඉද්ධිපාද=උපා නමැති සෘද්ධිපාදය (වි 4. 224[2-25]). -කෙ ශල(බෝගැ 22[33]), -කොසල්‍යප්‍රඥ=ඒ කටයුතු සිදු කිරීමෙහි දක්ෂභාවය නමැ සාමාන්‍යොවිතප්‍රඥව (වි 5. 31[1-7]). -ඥ උපාය දන්නා. -පිළිවෙත්=න්‍යායානුකූ ප්‍රතිපත්තිය (වි 2. 816[1-1]). -ප්‍රඥ=උපා දන්නා නුවණ (ජාඝ 22[31]). -මනසිකාර

නිසි පරිදි කල්පනා කිරීම. සම්‍යක්ඥානය (ඇවි 179⁷). -ඥානති=උපක්‍රමසම්පත්තිය (සද්ධ 200¹¹).

උපාසනා=තෑග්ග (මිලි 194³).

උපාහාස=දඹ වෙහෙස (වි 6. 156²⁻¹⁶).

උපාඞ්=අඩිය (වි 2. 7¹¹¹⁻¹⁴). -භාථා=අඩි ගැථාව (ජාඅ 493¹¹). [2. පිහිට.

උපාග්‍රය=1. ලංව ඇසුරු කිරීම (බපු 84⁴).

උපාසක=ලං වී ඇසුරු කරන්නා; භක්තිමතා. -අම්මා† = උපාසිකාව. -බලල්† = හොඳ කෙනෙකු සේ පෙන්වා කපටයා. -ලක්ඛණ= උපාසකයෙකු කෙරෙහි විය යුතු ලකුණු (බපු 175¹²).

උපාසනා=සෙවනය කිරීම.

උපාසනා=සවාත්මානුමානය (න්‍යාය 65²⁶).

උපාසිකා=උපාසක වූ ස්ත්‍රී.

උපාහන=වහන; සෙරෙප්පු (පූ 2. 476³⁷).

උපැන්=උත්පත්තිය (ජාඅ 219¹³).

උපැන්ම (භාෂ)=උපදුම (වි 4. 224²⁻²).

උපැද(පූක්‍රි)=ඉපැද (ශිසං I. 218³).

උපෑ=1. උපත්තිය; උඩපි නැඟීම (කව් 619). 2. රළු ඉතා ඉහළ නැඟීම (අමං 2. 114⁵. බෝඅ 92⁸). 3. උපත්තිය ('අසුපෑ' බ.).

උපෑනිඤ්ඤම්=පෙර විහාර පිළිබඳ මෙහෙයක නියුක්තයෙක් (ශිසං I. 88⁹, ²¹). (කවියුතු වල යෙදුනු මෙහෙකරු ය යි ද, උපන් මෙහෙකරු ය යි ද සමහරු කියති. ශිසං I. 108 හි 10 අඩෝ බ.).

උපිළිවෙල=උත්පරිපාටිය; ක්‍රමය වැරදවීම (ජාඅ 48³²). -දෙස්=උත්පරිපාටිකදෙශය (සිදත් 191).

උපුම(බෝ)=ඉපිරිමෙහි. සංස්. උපුමං උපුමති; ඉපිටි උපුළා, ඉපිඳි උපුළ(උපුම-පූක්‍රි-බුදු 248. උපුමා-පූ 2. 47²⁸).

උපුර(බෝ)=ඉපිරිමෙහි. සංස්. උපුරං උපුරති; ඉපිරි උපුළා, ඉපිරූ උපුළ (බඅ 35¹⁶).

උපුල්(බෝ)=ඉපිලීමෙහි. අක. ඉපිලේ ඉල්පේ ඉපිලෙනි ඉල්පෙනි; ඉපිලිනි ඉල්පිනි ඉපිලි, ඉපිලුනු ඉල්පුනු ඉපිලි ඉල්පි.

උපුල්=1. උපුළා ගල් (රූ 191). 2. මානෙල් (යෝ 1382). -කඤ්ඤා=කොච්චම් (වෙස 342) -වන්දෙවි= උත්පලවණ්ණාදෙවිය (පැර 24).

උපුල්වන=ඔසොවන;මතුකරණ (බෝඅ 137⁶)

උපුල්වය්(පූක්‍රි)=උපුල්වා; ඔසෙවා (ශිසං 1. 232¹³)

උපුළ=උපුරණලදා; ඉහිල්ලූ (බඅ 22¹⁴).

උපෙක්ඛ=අංගඝයෙහි වසන පණ්ඩුලයක් (වි 2 943²⁻¹⁰),

උපෙක්ඛා=උපේක්ෂාව. -ඉන්ද්‍රිය=උපේක්ෂාව නමැති ඉන්ද්‍රියය. -සම්බොජ්ඣඞ්ග = සම්බොධ්‍යඞ්ගයක් වූ උපේක්ෂාව.

උපේ=1. උපේක්ෂාව (බඅ 161¹⁵). 2. උත් ප්‍රේක්ෂාව. 3. උත්ප්‍රේක්ෂා ඇති (**උපෙසිල**= උත්ප්‍රේක්ෂා ඇත්තෙමි- සිය 92). -ලකර= උත්ප්‍රේක්ෂාලඞ්කාරය (සිදත් 213).

උපෙක්ඛක=උපේක්ෂා කරණ.

උපෙක්ඛා=දසවැදෑරුම් මධ්‍යස්ථභාවය (වි 1. 570²⁻¹¹); උදාසීනභාවය (පඤ්ච 110¹⁸). -පාරමිතා=උපේක්ෂාව නමැති බෝසත්කම. -ඛාතු=ඛාතුමාත්‍රයක් වූ උපේක්ෂාව (වි 5. 393¹⁻²³). -පරමාත්‍ථපාරමිතා=ජීවිතය ද නොතකා පුරණ උපේක්ෂාපාරමිතාව (සව් 721⁷). -බ්‍රහ්මවිහාර= බ්‍රහ්මයන්ගේ ශ්‍රේෂ්ඨ විසිමක් වූ උපේක්ෂාව. -භාවනා=උපේක්ෂා බ්‍රහ්මවිහාරය වැඩීම(වි 3. 73³⁻²). -වෙදනා= සුව හෝ දුක් හෝ නොවූ මධ්‍යස්ථ වෙදනාව.

උපෙත=යුක්ත. (ගුණෝපෙත=ගුණයුක්ත).

උපෙත්ත=විඥාණ (තේ වාමනාවතාරකාලයෙහි ඉන්ද්‍රයාට බාලසහෝදර ව උපන් හෙයින් මෙනම් වී ය). -චත්‍රා=පා.සං.ඡන්‍දස්හි නිබෙන වෘත්තයක්.

උපොපල=(ශිසං I. 116²³) මෙය 'පුවාපල' (ශිසං I. 194²⁷) යන්නෙහි අශුද්ධියකැයි සිතේ (=පුපඵල).

උපොෂිත=උපෝසථය.

උපොසථ= 1. පෙහෝදවස. 2. පංමෙක් උදෙසීම. 3. අෂ්ටාඞ්ගශීලය. 4. උපවාසය. -අගාර=පොහෝගෙය. -අඞ්ග=1.පොහොගෙය (කඛ්ඛා 91⁹). 2. පොහෝ ගෙය(කඛ්ඛා 251¹). -අඞ්ගශීල=අෂ්ටාඞ්ගශීලය (සද්ධ 188³⁵). -කම්=1. පොහෝදවස්හි කළ යුතු අවශ සිල් සමාදන් වීම (බඅ 140¹⁵). 2.නුදුස්වක් පසළොස්වක් යන පොහෝදවස්හි කළ යුතු පංමෙක් උදෙසීම (කඛ්ඛා 3²⁶).

-කාරක = පොහොය කරණ; පාමොක් උදෙසන (කඛා 7⁶). -කුල=අදන්කුලයක් (සර 2.34²).

උපෝසථශීල=අෂ්ටාඞ්ගශීලය (අනං 74¹⁶).

උපෝෂධ=උපෝසථය.

උපජ්ඣා=1. උපදින. 2. ඉපදීම.

උපට්ඨාක=උපස්ථායකවේළ (කඛා 30¹⁸).

උප්පන්=බුලත්කොළය (සද්ධ 253²⁶).

උප්පරිවට්ටි†=1. කපව. 2.කඩිසර. 3. පරීක්ෂාකාරී. [(මනි 26²⁹)

උපල=1. 'උත්පල' බ. 2.එනම් නිරය

උපාසික=උත්පාතික' බ. (සලී 1. 105²²).

උපාදෙ=ඉපදීම. -කඛණ=ඉපදෙන අවසථාව.

උප්පිඩි='උක්පිඩ' බ.

උබ්බේජ=උභයතෝභාගලඛකාරය (සිදත් 208).

උභය=උභය (පැර 76). -ලෝ=මෙලොව හා පරලොව. -වාස=උභයවාසය (මසූ 166).

උබ්බාහිකා=තේරීම (පඟැ 35¹⁹).

උභෙතොපකිනි=උභෙතොභාගීය.

උඛත=1.ඛරණ ලද(ජාස 323⁹). 2.උදුරණලද

උඛාර=ඉදිරීම (පඟැ 31²³).

උභතෝ(නි)=දෙක; දෙකින්; දෙපසින්. -කොටික=කොන් දෙකක් ඇති. -°ප්‍රශ්න=''මෙය මෙසේ කිවොත් මේ දෙඅය වෙයි. එසේ නොකියා මෙසේ කිවොත් මේ දෙඅය වේ''යි කිය හැකි, කෙලෙසකින් වත් බේරුමක් නැති, ගැටලු ප්‍රශ්නය (මිලි 116¹³) -බාග=දෙපැත්තෙහි ම තිබෙන මුවහත (අමං 2. 146²³). -°පඤ්ඤත්තිකා=භික්ෂු භික්ෂුණී යන දෙවැදෑරුම් සඞ්ඝයා කෙරෙහි ම උපසපන් වූ භික්ෂුණිය (කඛා 120²³). -ඛ්‍යාකරණක=ඒ ඒ අවයවයෙහි සත්‍රී පුරුෂ ලක්ෂණ දෙකම ඇති අය (හෙසි 4³⁰). -භාගවිමුක්ත=අරූපඛ්‍යානය නිසා රූපකායයෙන් හා නාමකායයෙකදෙයකින් ද ආශ්‍රේමාණික නිසා මුළු නාමකායයෙන් ද විදුනු ආශ්‍රේයා (වි 8. 831-16). -වණ්ණික=මල්නවු දෙපසට යන සේ හෙතු මල්දම. -විඤ්ඤාණය=මැද පවත් අංඳුනත දෙ කෙළවර තෙක් වැටීමේ ක්‍රමය (බෝහැ 25³⁰). -විහඞ්ගභාණක= භික්ෂුවිභඞ්ග භික්ෂුණී විභඞ්ග යන දෙක කියන (පඟැ 23²¹). -සඞ්ඝ, -සඟ (සිඛ 355)=භික්ෂු භික්ෂුණී යන විවිධ සඞ්ඝයා.- සුඛිත=මවුපස පියපස යන දෙකින් ම යහපත් ව උපන්. -සුද්ධික=දෙඅක ප්‍රතිග්‍රාහක යන දෙපක්ෂයෙන් හෝ සමභව පරිත්‍යාග යන දෙකින් හෝ පිරිසිදුබව ඇති (සලී 1. 302²⁶).

උභය=දෙක; යුවල. -අඟසිනරක= නිරයක් (මනි 68¹²). -අඞ්ග=අඞ්ග දෙක; ඝට කය හා උඛුකය(සද්ධ 114). -කුල=මවුපිය කුල දෙක. -ක්ඛයමරණ=ආයුෂ හා කම්ඵකතිය ද හෙවී මෙන් වන මරණය (අභි 104¹⁸). -තල තුණ්ඩි=විතතාදි දෙඅැස බෙර (බප්‍ර 287¹²). -පෙතක= ශ්‍රමණවෙඅය හා උපෝසථාදි යෙහි සහභාගි වීම දැසි යන දෙක ම සොර සිතින් ගත් අය (හෙසි 4¹⁵). -භාග=දෙපැත්ත. -මාතෘභාග=භික්ඛුභික්ඛුණී පාති මොක්ඛ දෙක. (ජා 8²¹). -ලොක=මෙලෝ පරලෝ දෙක. -වාමනක=පා හා සිරුර ද ලුහුඬු වූ මිටි අය (හෙසි 5²⁰). -වාස=වන වාසඅාමවාස යන දෙක(දඛ 7²). -විපත්ත= දෙකින් ම අසමෘද්ධි; දෙක ම නැති.-ශාසන= භික්ෂුශාසනය හා භික්ෂුණීශාසනය දැයි යන දෙක (සද්ධ 394²⁹). -සමෘද්ධි=මෙලෝ පරලෝ දෙක්හි යහපත (සලී 1. 290²⁰). -සලෙලඛන=කෙලඝ හා පරිඝකාර ද යන දෙක අඞ්ග කිරීම (කඛා 2³).

උම=ඌර්මි; රැළ (ප්‍රානි 69). -සඤ්ඤා= ඌර්මිසඤ්ඤා; රැළ හා දිගසුළි (මුව 122).

උමං=1. ඉණෙහිව. 2. බිත්තියෙහි කළ සිදුර (ජාඨැ 1336). -බිඳීම= සොරකම් සඳහා ගෙවල් බිඳීම (සද්ධ 119²³). -සොර=ගෙවල් බිඳින හොරා (සලී 1. 256¹⁵).

උමතු=1. පිස්සුව. 2. අපඝාරය (රූ 275). 3. අත්තනගය (රූ 220). -ගී=එලුසඳගෙයි දුක්වූ වෘත්තයක්(එස 11). [(ඝණ 11).

උමන්= පරාල අතර බඳින හින් ලීකෝටු

උමපල?=පුහුල්ගෙඩිය(වන 65). [(පුනං 15)

උමඝතන=උමාව (බුදු 159). -දූරු=මෙකෙසුරු

උමඝාතා=උමාව (වදන් 47).

උමා=1. ඊශ්වරයාගේ භාර්‍යාව වූ පාර්වතිය. 2. රැළ (පුනං 81). -'ඝන=උමාව (ඝණ 1) -වල්ලභනී= ඊශ්වරයා (වදන් 7). -සුත= ඝණදෙවියා. -භූමි=ඊශ්වරයා.

එමැති=එමතු සත්‍රී (ඛඟෑ 122[30]).

ෙ මුන්=උන්මුක්ත; ලිහුනු (සී 268).

එමුව= 1. උඩුකුරු වූ මුඛ අැති (ඉරං 189. කාගෙ 1-120). 2. කටුස්සා (රූ 242).

ෙ මිබ ලකඛ=මාලදිවයිනේන් ගෙණෙන ඒයලි මාලුකැබලි. [ගලාබස්නා නදිය(බුත් 48[9]).

එම්මනඟඛඟා=උමංඟඟ; පොළොව අැතුළෙහි

එම්මන්=උමතු රෙංගය (ගෙං 471)

එම්මඤ්ඤ= 1. උමතු. 2. රොමකූපාදිය අැසුරු කළ පණුකුලයක් (වි 2. 943[1-21]).

ඒය (ඛා)= ඉවීමෙහි; පිසිමෙහි. සක. උයා උයත්; ඉවි ඉවූ (**ඒයා**-සිඛ 37[12]).

ඒයන්=ගස්වැල් වැවූ, රජුන් හා මහාජනයා ක්‍රීඩා කරණ, භූමිය (ඛඟෑ 38[16]). **-කෑමි**=උයනෙහි කෙළිනන කරන්නා. **-කෙළි**=උද්‍යානක්‍රීඩාව (පූ 2. 20[4]). **-ගොඩු**=උයන රැකා බලාගන්නා (පූ 2. 225[2]). **-ෙවෑදරුම්නා**=උද්‍යානපාලකයන්ගේ ප්‍රබන්ධය (බෝව 222[17]). **-ෙමල්**=උද්‍යානපාලකය (බප්‍ර 260[12]). **-බිම්**=උයන පිහිටි භූමිය (බප්‍ර 245[15]). **-වැල්**=උද්‍යානවනය (වැල් උයන්-මුව 133)

ඒයනා=පියන.

ඒයාල='ඒරියල්' නම් අල (ජාස 438[21]).

ඒයාල=කිරිබදුඅල (ජාගෑ-නකකලි ජා. අමු).

ඒයභාලෙන අඛමස්? (උසභා ලන ?)= ප්‍රථම පවැරණදිනඃඥනි පවන් අැති අසීමාසය ප්‍රාතිහාර්‍යපක්‍ෂය (ඛඟෑ 261[16]).

ඒසිත්=ඒඃ + දඃ ඔහු + ද.

ඒසු=ඃතුව (ඛඟෑ 61[18]).

ඒඝඃයාඝ=උද්‍යෝගය.

ඒඝෙඃයාඃනා=යෙදීම.

ඒඝෙඃයාබිඝ=ශුද්‍ධබිම (කඛ්‍ඛා 93[10]).

එර (ඛා)= 1. ඉරීමෙහි; බීමෙහි. 2. වැදීමෙහි. සක. එරං එරන්; ඉරි ඉරූ, එළ (මුව 160).

එර=1. සිත (රූ 93). 2. ඖදවත; ලපැත්ත (ඛප්‍ර 209[18]. රූ 282). 3. සඳියං (රූ. 56ඃ). 4. අංගකුටය; කර (ශුත් 99). 5. අවුර; ප්‍රාකාරය (ශුත් 93. කෝ 244). 6. උරගල. 7. සඳියං (පුනං 77). 8. කොට්ටඅාදියේ පිට වැස්ම. 9. ක්‍ෂුරය; දළිපිහිය. **-අැදි**= කරෙහි තිබෙන අැටය. **-ඉස්**=කර. **-ඖ ද†**='ඉඳිරිකඳ' බ. **-ඟ**=1.පපුවෙන් ගමන් කරණ 2. සඳියං. **-ෙ ඇිඳු**=මඟෙමරෙහි නාඟයන් වසන ප්‍රදෙශය (පූ 2. 495[37]). **-ෙඉඳු** (පැර 44), **-ෙඉඳු** (සර 85[20])= (අනන්ත)නාඟ රාජයා. **-ගල්**=රන්ආදිය ගා පරීක්‍ෂා කරණ ගල. **-ගස්**= ලපැත්ත ගැටීම (බප්‍ර 281[26]). **-ඩඹම**=ඃපියං. **-දිකඛ**(ජාගෑ 87[12]), **-වඤ්ඤ** (දහම්118[3]. ජාස 32[6]. 40[9])=ගල්මුවං වූ ගෝ මිණිමුවං වූ, දළිපිහිය සේ තියුණු මුවහත් අැති, වව වූ, ගිනි ගෙණ දිලිසෙන, කරෙහි ලූ කළ කපා ගෙණ බස්නා, ආයුධවිශෙෂයක්. 'බුරවක්' බ. **-වක්කඹාලා**= උරවක්‍රය (ජා 245[2]. 624[27]. මනි 72[6]). **-ෙනරක**-නිරගස් (මනි 71[24]). **-වජ්ජන**= උරවැස්ම (මිලි 312[22]). **-ෙ ත්** (පරෙවි 91), **-නල**= ලපැත්ත. **-දෑ**=උරොජ්ජනයා; තමාට ම ජාත වූ පුත්‍රයා (සිදත් 121[4]). **-නා** (එස 55), **-පති** (පැර 63)=අනන්තනාගරාජයා. **-පිඝ**= පතුන්ගස (රූ 225). **-පුරා අැදී**.= දුනුදිය දැතුණු උරහිස ලඟට ම අැදීම(පූ 2. 72[16]). **-බාහු**=උරඉස (ස්තු 81[18]). **-බින්**=මනොඥ වූ ලපැත්ත (කව් 480. සද්ධ 224[15]). **-මඬල**=ලපැත්ත. **-මල්**=ලපැත්තෙහි එල්ලෙන සේ පලඳින මාලාව (කව් 69). **-මාල†**= 1. තලප්පාව (G). 2. ලපැත්තෙහි එල්ලෙන සේ පලඳින මාලය (රිදී). **-ඝිලු, -රුවු**= ගුරුලා (පුනා 14). **-ලෝ**=නාඟලොකය (කව් 53). **-වඩ**=උරඉස (සලී 1. 281[3]). **-ඝක්මල්**= උරවක්‍රමාලාව (අමා 2. 4[10]). **-ඝද**= උරවජ්දය; සන්නාහය (රූ 351). **-ෙපලඳනා**= උරවජ්දපිලඬිනය; උරමල්දම (ජාගෑ-වතුවාරජා.). **-ඝසුරු**= ලපැත්ත නමැති සාගරය (බප්‍ර 284[17]). **-ඝරස්**=උරවිල (සර 108[20]). **-ඝැක්මාලා**= උරසද පලඳනාව (දජා 182[23]). **-ඝැද**=සන්නාහය (පුනා 198). **-භර**=මෙහෙඳුරා (පැර 107). **-ෙඛිඳි**=කෙලොසපවිතය.

එරඃ(=එරස්)=ලය. **-ඝඝක**=1.ලයෙහි තුවාලය. 2. ක්‍ෂයරොගය. **-ඝඨල**=ලපැත්ත.

එරක්=උරගයා (ඛිසං I. 218[9]).

එරවිවි (<එරවු-ළු)=ඉලීම; ගැම (ගෙං 3179).

එරණ=1. කොපය (කඛ්‍ඛා 134[10]). 2. ඇුපින. 3. තුවරලා (වෛව).

එරදිඝාර=පිළියැණීම.

එරදිඝාරක=පිළියත්.

එරල්†=විරල; තුනී; අඩු.

උරල†= හරකුන්ගේ ගෙල බැඳි ලනුව හා බාන ද සම්බන්ධ කරණ සිදුරු සහිත ලීකැබැල්ල.

උරවන-1. දිය ආදිය කටින් අදවන. 2. වද්දනු; සවි කරණ (ජා 667[10]. සලි 1. 433[24]. 1027[26]).

උරසිවක්ක (බප්‍ර 177[3])='උරවක්ක' ශ්‍රේෂ්ඨ?

උරස්‍ය=තමාට ජාත වූ පුත්‍රයා.

උරස්සුල=පපුවෙහි රුදුව (සෙං 1779).

උරා=1.උරහයා(සිදත් 158[3]). 2. (<උරෙ-ද) කුඩා ලිංවල බිත්තිය සවි විමට දමන මැටිමුවා හෝ ලීමුවා වළලු. -කැටය='උරා' නම් ලිංවළල්ල. -පිපු, -රැඳු=ගුරුළුං.

උරි†=ගොක්කොළවලින් සෑදූ පිරිවැස්ස.

උරිදි= 1. සින්නක්කරඔප්පුව. 2. අනතිම කැමැති පත්‍රය (සංඳිංකෙ).

උරිදු= අනන්තනාංගරාජයා. -ඝහන්= විෂ්ණු (රූ 19). [පුනා 23).

උරිරු-ලේ (සෙං 2511. කෝ 216). -පා=රකුසා

උරු=1. මහත්; ප්‍රශස්ත (පුනා 237). 2. කල වෙය (රූ 278). 3. ලුණුකරබිම. -වල්=මහ වනය (ප්‍රාති 10). -වෙල්, -වේලා=එනම් ජනපදය (මහත් වැලිතලාවක් නිසා මේ නම් විය යි බප 222 හි සඳහන් වේ. මහත් බෙලි ඇති හෙයින් මේ නම විය යි 'උරු බිල්වා' යන සංසකෘතනාමයෙන් හැඟේ).

උරුවිවු=1. සිග්‍රම්කැවියම් (සලි 1. 51[13]). 2†=හුරුබුහුටිකම. 3†=කොපය.

උරුක්කු=1. වංනේ. 2†=තජ්ජනය.

උරුණු=1. කිම්. 2.විරවූ; උණු කළ(සංසිංකෙ)

උරුදි(සූප 193), **උරුදු**(රූ 435)=1. ඍජු. 2.එකාන්තය; නිශ්චිත(සෙං 732. 1072,.

උරුම= අයිතිය; හිමිබව. -ක්කාර= හිමියා. -කරුම=උරුමය. 'තරුම' වාග්ලි. -වාසි= අයිතිබව (සප 1964).

උරුලු= එනම් කුඩාසතා (දජා 52[13]). -කවිටම= උරුලුවාගේ පසු කොටසෙහි වූ මස්පිඩු. -කෙල්=උරුලුසවිටම්වලින් සිදගත් තෙල්(දඹ 721. කාගෙ 6 43). -සවිටම= (සෙං 2.17). -සැපිවි= 1. උරුලුකවිටම් (සෙං2963). 2.කස්තුරි?(වන94). 'ජඹාදු' බ.

උරුවන්†=තොල් දෙක උල් කර හුළඟ පිට කිරීමෙන් කරණ දික් ශබ්දය.

උරුවිසි='උවිසි' නම් දෙවගන (ගුත් 154).

උරුවෙස්=උවිසිය (පරෙවි 172).

උරෙසිදු= 1. තමාට ම ජාත වූ (බුත් 36[12]. ධගැ 3[16]) 2. අවශ්‍ය; කැකෙමින් ඉතා ආසන්න. -මසිල්=ඇවැස්ස මාමා(අත් 53[1]).

උරෙහිදු=උරෙසිදු (අමා 2. 35).

උර්ද=බෙබර (වන 29).

උවිසි=දෙවගනක්.මැය දැකීමෙන් විත්‍රාවරුණ දෙදෙනාගෙන් වැටුනු රෙහසින් අගස්ත්‍ය වසිෂ්ඨ දෙදෙනා උපන්බව ද, මැය පුරූරව රජුගේ භාග්‍යාව වූ බව ද, නාරායණ ඍෂි යාගේ කලවෙසින් උපන් බව ද, පුරාණ ග්‍රන්ථ සඳහන් වේ.

උර්වී=පොළොව. -ඉෂ්ණු=රජ (සර 289[26]).

උල්=1. නිශ්‍රුණු වූ අග. 2. නිශ්‍රුණු අග ඇති ලීකෝටු ආදිය. 3. පුරාණයෙහි වැරදිකරුවන්ව වධ දීමට ගත් උපකරණයක්. 4. උල්පත (සලි 1. 802[31]). 5†=පොල් ඔයන උපකරණය. -කඹු= පුස්කොළ ලිවීමට ගන්නා පන්හිද්වෙසෙසක් (සද්ධ 377[2]). -දිය=උල්පතින් එනන ජලය. -පත්= දිය එනන පථය (=මාර්ගය) (මිලි 375[24]). -පන්දම්†= අනුබලය. -පැන්ගේ= රජමැදුරෙහි නාහගෙය (G). -මාංස= අංනිසදය; නවිවම (මිලි 298[22]). -සක්= උල නමැති ශස්ත්‍රය (සර 199[33]). [ඉලු.

උල (ල) (බා)=ඉලීමෙහි. සක. උලා උලනි; ඉලී

උලක්කු= 'උළක්කු' බ. (ජා 5[25]. 76. සෙං 1874. 1909. ඇ). [ශුසිංඅ).

උලඟ=1. අංදරය? (රූ 318). 2. ගෞරවය

උලඹන=උලුඹකනය (ශිසං I. 204 D[19]).

උලඹ (බා)=උලැඹීමෙහි. සක. උලඟා උලඟනි; උලැඟි උලැඟි.

උලඹන්නා=උලුඹකනය (ශිසං II. 17 L[19]).

උලමා†, **උලලේණ**†= **උලලිණ්ඩ** (සද්ධ 631[25])=එනම් පක්ෂියා.

උලවඬ='උලුවඩු' බ. (ශිසං IV. 139 1[3]).

උලවාඩු= පුරාණයෙහි සිටි නිලදරන්නෙක්? (ශිසං II. 46 C[3]). කුලුපෙත්තා (ශිසං I. 199 12 අඩවා). 'උළ්වාඩු' බ.

උලුවු=කහඟුවුව (බුදු 87).

උලෑඹනා =උල්ලඬ්ඝනය (ශිසං II. 3 D[7]).

උලෑහි= 1. උල්ලඬ්ඝිත; ඉක්මවූ. 2. නැඟුනු; එසෙවූ (පුකා 245). 3. මුවං (ශුසිංඅ).

උලෑහීම්=උල්ලඬ්ඝනය.

උලෑහිරැඳෙන (සලි 1.854[13])='උල සිරුතෙන' ශුයු (=උල්පත සරු තැන).

උලුක්, උලුක්කු†=අංශුබාදිය එල්ල කිරීම.

උලුප්ප(බං)†=1. මතු කිරීමෙනි. 2. කටුවෙන් මද ගැලවීමෙනි. සක. උලුප්පා උලුප්පත්; ඉලිප්පි ඉලිප්පූ. [වඹු' බ.

උලුවඹු=බුලුපොත්තා?(ශිසං I ´. 132 II[1])'හුල්

උලුවා(-ඣාල්)= එනම් බාහ්‍යය; සුගන්ධමුඛ.

උලූක=බකමූණා (සර 6[20]).

උලෙල= 1. වඤ්චලනාවය (සස 261). 2. රළ (පුකා 81). 3. උත්සවය (රූ 126).

උලෙළ= 1. වඤ්චල (ගිරා 26. අමා 2. 12[26]). 2. කැලඹීම (බපු 219[7]) 3. උත්සවය.

උල්ඣා= 1. ගිනිහුළ (බපු 146[7]). 2. අහසින් වැටෙන රෙඛාකාර තෙජෝරාශිය. **-ආලෝක**=හුළුඵලිය (වි 4. 302[2-26]). **-පාත**=උල්කා වැටීම. (බපු 204[30]).

උල්ප (බං)=ඉල්පිමෙනි. 'උපුල්' (බං) බ. (දහම් 95[23]. ජා 174[33]. 253[24]).

උල්පන=මතු කරණ (යො 2106).

උල්ලාප්පු?=ඉරමුසු (වෛව්). [කඩ කිරීම.

උල්ලඬ්ඝන=1. උඩින් පැනයෑම. 2. ඉක්මවීම;

උල්ලඬ්ඝිත=උල්ලඬ්ඝනය කළ.

උල්ලිඛිත=විසතරය; විශෙෂාර්‍ථය(කඛ්ඨා 28[11])

උල්ලිඛන= විශෙෂාර්‍ථ අවබෝධ කරවීම (වි 3. 69[2-14]).

උල්ලිඛා='උල්ලිඛ' බ (පඤ්චි 153[21]. රූප 126[26]). **-පද**=විශෙෂාර්‍ථප්‍රකාශකපදය (පඤ්චි 101[16]). [ඇ (බපු 186[27]).

උල්ලිපකාවලිපත=අැතුළත පිටත තුණු ආදිය

උල්ලින†=කුඩුකෝඩු; ඊ කීඃකාර.

උල්ලෝකම්=අක්කාරම්. [තුනී කිරීම.

උල්ලෝබ=1. ලියනපව්වලයෙහි ලං ලිවීම. 2.

උල්ලෝරුලේන්සු†=ලොකු ෂල්න්සු වගීයක්.

උල්වර=කටුකරඹු (වන 41).

උල්වාඩු?='උල්වාඩු' බ. (ශිසං 1, 19 C[15]).

උල්වාරම්=අැස්ලෙඛක් (යො 4252).

උව (ල)=1.'උප' බ. 2.(නාප)දිගසුළිය(රූ139). 3. දුන්න. 4. උපාය (බගැ 29[2] අෑ). 5. (තෙක්‍රි)=වුව (වි 1.53[1-22]. කාගෙ 10-37). **-කුම්**= උපක්‍රමය (බගැ 54[4]. 105[14]). **-කෙලෙස්**= උපක්ලෙශ (බගැ 145[34]). **-ඟ**= උපඞ්ගය; බාධාව (බගැ 190[30]. 250[31]). **-'ඟ**=උපඞ්ගය; ප්‍රධාන අඞ්ගයන්හි පිහිටි අැතිලි බැම ආදිය (කව් 190). **-චරි**=උපචාරය (වි 4. 205[3-26]). **-ටන්**=උපසර්ගය (බගැ 104[21]). **-'භල්**=උපසර්ගභාලාව(බගැ 104[21]). **-ෂ**=උපසර්ගකය (බගැ 213[13]). **-'කුල**= උපසර්ගකකුලය. **-'කෑන්** (සලි 1. 402[3]), **-'තෙර**=උපසර්ගක තෙරුන් වහන්සේ. **-මෑන්**=උපසර්ගය. **-මු**=උපසර්ගකය. **-'වම්**=උපසර්ගකකර්මය (දළ 21[8]). **-ඣන්**= උපසර්ගය (බගැ 77[27]). **-තඛ** (රූ 448), **-එඹ** (බගැ 64[16])= උපසර්ගභාග. **-දන්බඳ**= උපෘදනාඛ්‍යාති (බගැ 40[19]). **-දූ**= 'උපජාති' නම් වෘත්තය (එස 45). **-දුරූ**= උපද්‍රවය (බගැ 12[9]). **-දෙස්**= උපදෙශය (රූ 464). **-නිකෙව**=උපනිෂේපය; ආරක්ෂාවට තැබීම (ශිසං III. 250[3]). **-නිස**= උපනිශ්‍රය(බගැ 97[16]). **-නිසා**=1. උපනිශ්‍රය 2. (පූක්‍රි)=අැසුරු!කර(ශිසං I. 31[11]). **-'ඔපු**= උපනිශ්‍රයසම්පත්තිය (බගැ 42[3]). **-බෝ**= උපභොගය. **-මනා**=වුව මනා. **-මේ**=උපමෙය (සිදත් 202). **-සුජ්ඣ**= උපයුඤ්ජ; යෙදෙන; සුදුසු (බගැ 147[33]). **-රජ**=උපරාජ (ශිසං IV. 217[2]). **-රඳ**=උපරඤ්ඣ; රාඤ්ඣට සමීප උපරිමභාගය (කව් 389). **-රූක්**= උපරූක්ඛ?; කුඛාගස්? (ශිසං I. 194[27]). **-ලොවුන්**= උපලෝකනය; බැලීම (බගැ 158[7]). **-වදවෙනිකම්**= උපදෘවෙදනිය කර්මය. **-වැන්**=උපපත්තිය (බගැ 86[18]). **-සඟ**=1. උපසර්ගය. 2. උපසඞ්ඝාත; උපද්‍රවය (බගැ 181[32]). **-සපු**=උපසම්පදාව(බගැ 40[16]). **-සපුව** (බගැ 6[14])= 'උවනිසාසපුව' ශුයු? **-සම්**=උපශමය (රූ 612). **-සර්**= උපචාරය (ශිසං I. 220[42]). **-සර**=උපචාරය; සත්කාරය (බගැ 25[30]). **-'දෙකැන්**= උපචාරබාහුල්‍ය; උපචාරසම්බන්ධ (වි 1. 448[1-31]). **-'ඹිම්** (සිඛ 48[10]), **-ඹිම්** (සලි 1. 310[36])=උපචාරසම්භව. **-සෙවෙනිකම්** (බගැ 50[31])='උවවදවේනි කම්' ශුයු. **-හර**=උපකාරක (බගැ 99[33]).

උවණක=උපපන්නක? (සිසං I. 254⁶).

උවත් (නෙක්ඛ)= 1. හුවත්; ඔසොවන කල්හි (කව් 401). 2. වුවත් (පඤ්ච 39²⁹). [ඡයු?

උවත්නි (බඟැ 159³²)= 'උවද්දි' (=උපද්දි)

*උවද (බං)=ඉපදීමෙහි. 'උපද' මෙනි.

උවන්=1. මුහුණ (සෙං 106). -පරස්†=අැදකුද.

උවන=1. උපපන්න? 2. වුවමනා? (සිසං II. 266³³). [(සිසං I. 255¹⁴).

උවනක= උපාදනක; අස උපදින තැනැ?

උවනත්(=උවන් ම)=මුහුණ (සස 199).

උවන්ඝනා?=උපඝාත; ලිඛිත (සෙං 2786).

උවිම=උපමාව (සිස 81. සිදත් 202).

උවය=උපාය (කව් 611).

උවණ්=‘උ උණ’ යන අකුරු දෙක. [(රූ 506).

උවිස්=1. උපාසකයා (සස 148). 2. අස්වැසීම

උවිසු=උපාසකයා (කාෙග 15–7).

උවෑ=1. උපාය. 2. (පූක්ති)=හුවා; ඔසොවා. 3.(පූක්ති). විසුරුවා (බඟැ 169¹⁰).

උවාදන්=උපාදන (බඟැ 151³⁰).

උවාදී=1. උපමාව (බඟැ 115¹¹). 2. අංදශී කථාව (බඟැ 198³⁰).

උවාර=උපකාරය (බඟැ 85³. 213³¹. 244²⁹).

උවාරණ්=උපකරණ; වැටුප් (බඟැ 219⁵).

උවාරණ=උපකරණ (කාෙග 10–73).

උවාරන්=උපකරණ (බඟැ 102²⁴).

උවැමන්=උපසාෙනය (බඟැ 63³).

උවැසි=උපාසිකාව (සිදත් 143⁴).

උවිඳු (සිසං II. 35¹¹), උවිඳු (පුනා 9)= උපෙසුවා; විඳුණු. -කණ්=සිරිකත. -බැ=බලහදුවා (රූ 20). -සුත=අනඛයා.

උවෙළුවා?=යුකතා? (බඟැ 84²⁴).

උශී(සි)ර=සුවදහොව; සැවැන්දරු.

උෂිත=විසූ (බපු 314⁶).

උෂ්ම=ඔටුවා (බපු 223²³).

උෂ්ණ- උණුසුම. -ආහාර=උණුසුම්කෑම (බපු 154²³). -උදක= උණුදිය. -ඍතු=උෂ්ණ වූ කාලගුණය (බපු 213⁵) -කාලාප= හුණොලයෙහි උෂ්ණ වූ ප්‍රදෙශය. -රශ්මි= 1. උණුසුම් රශ්මිය ඇති (බපු 219²⁰). 2. හිරු (බෝසැ 57¹³). -වලාහක=උෂ්ණ වූ වලාකුළුවලට අධිපති වූ දෙවියෝ (පූ. 2. 419⁶). -වාත=ලිඛිතයෙහි උපදනා රෝග යක්; ගිනිගම්ලෙඩ (සෙං 2385. 2405).

උෂ්ණීෂ (බපු 5¹²), -පට (බපු 12²⁶), -පටට (බපු 209¹⁴)=නලල්පට. -ගිෂී=1. නලල්පටක් මෙන් බබලන තලළින් යුත් හිස. 2. එබදු හිස ඇති (බපු 12²¹).

උෂ්ම=උෂ්ණය (බපු 154¹⁴). -අෂ්ඨ=උණුසුම් වෑනය නිකුත් කරමින් උසුරුවන ‘ශෂසහ’ යන අකුරු.

උස්=උවව; උබව හිය; එසෙවුනු (බපු 200²⁷). -අසුන්=වඩුරියන කට වඩා උස් වූ පා ඇති ඇඳපුටු (සිබ 62²⁴). -දුකු= දූනුජාතියක් (දබ 6⁵). -මිවි†=උසස් පහත්; අසමානකම. -සඬ=මහත් ශබ්දය (වි 1. 426²–¹⁵).

උඍ=1. කරමුරු. 2. ගුගුල්.

උඝද (බඟැ 84⁸)=‘උසදන’ ඡයු. ‘ඔසදන’ බ.

උඝබ්=උසහ; උත්තම (සිසං I. 84¹. 218² අෑ).

උඝබ= 1. ගොනා (සෙං 75). 2. වංඅුපල (වෙව). 3. උතුම් (පුනා 236). 4. සත්රියන් ශතපියෙන් විස්සක දිග (බඟැ 43²⁵ 119²²) -රජ=වෘෂභරාජයා (අමං 2. 145³⁶).

උඝභ= 1. එනම් දුරප්‍රමාණය (බපු 216¹⁵). -කඛණ්ඩ=අසඛ්‍යයක නාමයක් (සද්ධ 34⁵). -සමානකක්කමතා=වෘෂභරාජයෙකුට සමාන ගමන් අැනිබව (බපු 13¹²).

උඝස්=ශ්‍රේෂ්ඨ; උතුම්.

උඝඝස් (නාම)?=උඛ; උස්තැන (ජාස 169¹⁴).

උඝා=1. උස (බපු 57¹. 178¹⁰ අෑ). 2. උත්සාහය (බඟැ 31¹. 53¹¹ අෑ). 3. උසුලාව (බඟැ 233¹³). 4. උත්සාහවත් (කව් 135).

උඝාව්=1. අධිකරණශාලාව 2. සාකච්ඡා හෝ කලාපය කිරීම (රාජා 52⁶. 53¹).

උඝි=අනුබලය; උනන්දු කරවීම ‘හුසි’ බ.

උඝික්කිරීම්†=විසි කිරීම.

උඝිවු- උවදිණ; ඉදුල්; කැලිකසළ (ජාඟැ–හෙළිපාලජා). ‘උසුවු’ බ.

උඝිත්?=උත්සාහය (රූ 120).

උඝින (බං)(<උවචිනං)=‘ඉසින’ බ.

උඝින්නිය (බඟැ 206¹²)= ‘උඛිම්ණිය’ ඡයු? (ගදිම්ණිය-බඟැ 276¹⁰ ස).

උඝිවුවන් (බඟැ 181²²)=‘උසිටුවන්’ ඡයු?

උසිරාදිතසිල² . සුවඳහොට ඇඳියෙන් සිදින විෂමප්‍රවරාදියව් ගිත බෙහෙත්තෙලක් (සාර 2926 .

උසු=1. උසසද; අධික (වි 2, 271³-¹⁸). 2. ඊශ. -**ලොමනරක**=නිරයක් (මනි 494).

උසුඹු= 1. උත්සාහව; විසුරුවනලද. 2. **කුණු** කසළ (බගැ 204³⁷). [1-74).

උසුන්මුල්=උවඝිත්තමූල; සිදි මුල් ඇති (කාශෙ

උසුම්=1. උෂ්ණය (සිදත් 46¹). 2. ඔහදිය.

උසුශ්‍යා=උසුශාව (ජාස 184⁵).

උසුරු-ම(බා)=උසුරුවීමෙනි; කිමෙනි(සිඛ 6⁸). සක. උසුරුවා උසුරුවත්; ඉසිරවී ඉසිරවූ

උසුරුවන්=උවඛාරණය කරණ (කාශෙ 5-30).

උසුරුවීම්=කිම. [ඉසිලී ඉසිලූ.

උසුල (බා)=ඉසිලීමෙනි. සක. **උසුලා** උසුලත්;

උසුලනු=1. ඉසිලීම. 2. **උසුලන්නා**(බගැ 15¹).

උසුළු=1. විහිළු (මනි 70²²). 2. නිහූව (බුත් 162³⁴). -**ඔසුළු**=විහිළු තහළු (බුත් 23⁹).

උසුළුපණ්ඩිත=අන්‍යයාගේ අඛ්‍යාවාර දක ඊර්ෂ්‍යා කළ විට සන්නිදෙන කාමාශා ඇති නපුංසකවිශෙෂය (කඛා 15¹⁶).

උසූයා=ඊර්ෂ්‍යාව (ජාස 174²⁹).

උසෙසාළි=උසෙසාළහිය; වැඟම (රූ 120).

උස්ම(නාප)=උසුම් + අ(විමු 13³²).

උස්මෘත?=විසමාහාර; සිහි නැති වූ(සද්ධ 122¹⁷).

උස්මුරුත්තා†=අධිකභොජනය නිසා ඝස්ම ගත නොහැකි වීම.

උස්ස(බා)(<ඔසොව)=ඉස්සිමේහි.සක. උස්සා උස්සත්; ඉස්සි ඉස්සූ.

උස්සඛ්ඩපාද='උත්ශඛ්ඩපාද' බ.

උස්සද=1. අධිකා; බොහෝ (ජාස 403¹).2. ඔසු පත්නිරය (සද්ධ 626¹⁰). 'උත්සදනරක' බ.

උස්සහන=අධික. [සැණකෙළි (බගැ 249¹²).

උස්සව=උත්සවය; අනිශම් දවස්හි කරණ

උස්සාවණ නහිකාකිළි = උස්හඹින් ඇස්වීම කෙළවර කොට ඇති කුටිය;බොහෝ භික්ෂූන් මුල්කණුව හෝ මුල්නල අල්ලා 'කැපකිළියක් කරමු' යි අස්වා කණුව සිටුවා හෝ ගල පිහිටුවා කළ සෙනසුන. මෙය කැප කුටියකි (සිඛ 52²³).

උහසිත=ඊර්ෂ්‍යාවූ; නැඟූ (මිලි924⁴),

උස්සෝ(නාප)=උකුසු + ඕ.

උහ†(නාප)=උස.

උහන†=උස්ශබ්ද හෝ උස්තැන.

උහඳු†=ඉතා උස්.

උහව(බා) = කලපනා කිරීමෙනි (බගැ 268⁵). සක. උඹවා උඹවත්; ඉඹ්වී ඉඹැවූ.

උහු(නාප)=ඔහු (බපු 309⁴ ඇ).

උළ(බා)=ඉළීමෙනි-1. **කුණු** පහ කිරීමෙනි (බපු 96³⁴). 2. රත් කිරීමෙනි(බෝගැ 54³): සක. උළා උළනි; ඉළී ඉළූ.

උළ=උරණ ලද; පාකය කළ (කවී 138). 2.(නාප)=උළු + අ (ථූප 95⁹).

උළක්කු=කුඛ්ඩබය; පත (අභිධා482. පූ2. 49²⁷).

උළකු=ඇඟ උළන උපකරණය (පගැ7³³. සඟ 26¹⁵).

උළරු=මහත් (පුනා 237).

උළාර=1. මහත්. 2.බුර. 3.ශ්‍රෙෂ්ඨ (බපු321⁷).

උළිඳු(උළු + ඉදු)=සඳ(ගිරා 35). -**සිළුමිණි**=1.සඳ සිළුමිණ කොට ඇති. 2. මෙහෙසුරා (කාශෙ 12-14).

උළිශක්ඛාර='ඌළිශක්කාර' බ.

උළු=1. තාරකාව (පුනා 39). 2. ගඩොල් (බපු 200¹⁹). 3. වඟල සොඟන මැටිමුවා උපකරණ (බගැ 236²⁵). 4. ගිනිහුළ (ජා 1028³). 5. බත්ඇට (සලී 1. 570²⁶). 6. ජලය(බගැ2911). -**ඇස්**=ගඩොළින් බැඳි අැස්රුව (පූ 2. 729¹⁷). -**එලි**=හිනිහුළෙහි ආලෝකය (වි 4. 309¹-²¹). -**කෑම**=වඟල සොඟන මැටිමුවා උපකරණ. -**කැන්**=කැඳ (යෝ 1877). -°**දිය** = කැඳවතුර (ජාස128²⁶). -**කැඳ**=යාගු (යෝ245). -**කොදු**=බින්තියෙන් පිටතව ගඩොල් පන්නා කළ ලිස්තරය (ජාගැ-හත්ථපාලජා). -**ඟැඹිම්**=උළු සෑදීම (මනි 63¹⁹). -**නා, -පති**=වඳුරා. -**පවුරු**=ගඩොළින් බැඳි ප්‍රාකාරය(සිඛ45²¹). -**පොඩි**=ගඩොල්කැබලි (ථූප 92⁸). -**පෝරණු**†=ගඩොල් හෝ උළු පුලුස්සන සථානය. -**බත්**=බත් ඇට (සර 443⁵). -**වඩු**=ගඩොල් තනන්නා හෝ ගඩොළින් වැඩ කරන්නා (ථූප 90⁸). -**වසු, -වහු**†=දෙරලැලි සවි කරණ දඬුමුවා උපකරණය. -°**කණු**=උළුවස්සෙහි ඇතිරුණු සිව්වූ ලී දෙක, -°**අඩි**=

උළුවහුපැනිම්-

උළුවස්සෙහි හරහට දමූ ලී දෙක.-°පැනිම්†= උළුවස්සතැබූ පසු පූජාවිධි කොට සෙත්කර එය පැන අතුලට පිවිසීම. **-වහල්, -ඟද, -සියන්**(බගැ 13[30]), **-සෙවෙනි** (මනි79[31])= උළු සෙවූ වහල. **-සුණු**=ගඩොල් කුඩු; රතු මැටි (ජා 551[28]).

උළුංඛ=කෙණෙස්ස (බගැ 40[9]).

උළුක්කු=හන්දි පැනිම.

උළුදු=උකුකුටිකඝ (බගැ 1219. 135[11]).

උළුවා (කාශෙ 5-10)†=එනම් බානය; සුගතඋළුහාල්† } මුද්ග.

උල්වාඩු=පුරාතන විහාරවල සිටි නිලධාරි පඬිකතියක් (ශිසං III. 76 B[42]. 94 බ.) 'උලවාඩු' බ.

එ

එ=උගන්නෙහි දීඝීරූපය.

එ(නාප)=ඔහු.

එකා=1. උකුණා. 2. ඝවඇටයෙන් අවෙන් පංගුවක් පමණදිග (වි 4. 137[1-35]). **-ශීඝ්**= උකුණුහිස (වි5. 61[1-4]).

එදු=ඉදිමීම (සංසිංකොෘ).

එන=අඩු. **-අතිරෙක**, **-අධික**=අඩු වැඩි. **-පූරණ**=අඩුව පිරවීම.**-මාත්‍රා**=අඩු වූ මාත්‍රාව. **-වර්ජ**=අඩු වූ අවුරුදු ගණන ඇති. **-විංශති**= දහනවය. **-ශතපත්‍ර**=1. සියට අඩු පතු ඇති. 2. පුණ්ඩරීකඝ (වි 6. 24[1-5]).

එම්=තරඹඝය; රළ (පූ 2. 750[15]). **-වෙඝ**= තරඹඝවෙඝඝය (වි 5. 258[2-13]).

එර=කුඩා ලිංවල බිත්තිය සවි වීමට දමන මැටිමුවා හෝ දඬුමුවා වළල්ල. **-කැව**= ලිංවළල්ල. **-ගත්**=වඟුරුවා ගත් (ලිණිපේ ශිලාලෙඛනඝ.) [කුණ්ඩඟද; ජාඩිඟද.

එරල්=කුණු වූ; නරක් වූ (මනි 47[4]). **-ඟද**=

එරල=බිම්තල්අල (යෙං 3717. වන 60).

එරාකබල්=එරකැවඝ (පූ 2. 365[4]). **-එබූ ලිං**=එරකැවඝ සවි කළ ලිඳ (දඹ 2[29]).

එරු=1. කලවෙඝ (බප්‍ර 223[28]). 2 සූකරඝා. 3. පල් හෝ ඝනී (යෙං 2061). 4†=ඝනිඝ; සඩඝාවඝ. 5. වණිඝ. **-ඇල්**=වනයෙහි වැවෙන වීවෙසෙසක්. **-කන්කෙවි**=ගෙදපලා. **-කඩි**†=එරුරැළ. **-කලන්අල**=අල වෙසෙසක් (යෙං 1028). **-කේන්ති**†=දඹ කොපඝ. **-ජාලා**= ආභරණඝයක්; කලවෙහි පලඳින මේස්? (සද්ධ91[21]. දඹ 4[7]).**-තෙල්**= එරුරුමිසින් ගන්නා තෙල. **-බදාඝන**= පෘථිඛ්‍යඝ; අරමිණිඝ ගොතා හිඳ ගැණීම (බගැ 37[7]). **-බල්**=පගෙහි ශක්තිඝ (දඨම් 60[24]). **-බිම්**=ලුණුකැර බිම (රූ164. ඝඩිඟා 9). **-මී**=මඝත් මීවෙසෙසක්. **-ලිං**=එරුරාකබල් එබූ ලිඳ (පූ 2. 365[3]. සද්ධ 655[7]). **-ඝනඹා**= වා සෙම් දෙකින් උපදනා රොඝඝක් (යෙං 2790). කලවෙඝ දරදඬු ගැසීම (වි 5. 184[1-30]). **-හැල්**=එරුරුඇල්.

එඝීස්වි=1. බලවත්. 2. කාව්‍යාලඞ්කාරඝක් (කාශී 2-275). [3. බලවත්(කාශී 1-72).

එර්ජිත= 1. දීප්තිමත්. 2. ඇවෙංප සහිත.

එණීනාහ=මකුළුවා

එණී (වම්ු75[25]), **-රෝම**(බප්‍ර12[10]), **-ලොම** (පූ 2. 142[1])= පඤ්චිමභවිකබොධිසත්ත්වයන් ගේ කා සක්විතිරජුන්ගේ ද නලළ මැද නිබෙන රොමඝ.

එඬිව=උඹ; මත්ත (බප්‍ර315[22]). **-කාඝ**= නැඹෙන් උඹ සිරුර (බප්‍ර6[23]). **-කෙඝපණ**= උඹව දැමීම (ජාගැ 17[20]). **-ගඝ**=උඹව ගිඝ. **-ගාමි**=උඹව යන. **-ඔඝමවාත**=ශරීරයෙහි උඹව ගමන් කරණ වාතඝ (වි 4. 86[2-4]). **-ජාතු**=කලවෙඝ. **-පාද**=උඩුකුරු වූ පා ඇති (බප්‍ර68[30]). **-මුඛ**=උඩුකුරු මුහුණ ඇති. **-°ඝුඝ**='උත්සර්පිණීඝුඝ' බ. (සද්ධ 365[5]). **-ලොඝ**=දෙව්ලොව. **-විතාන**=උඩුවියන. **-ශරීර**=උඩුකඝ. **-ශ්‍රොතස්**=දියපෙරෙහි උඹ අත (බප්‍ර 77[12]).

එඬිවාඟ්‍ර උඩුකුරු අඟ ඇති (බප්‍ර7[30]).

එර්ම්=තරඹඝය; රළ. **-මත්**-1. රළ ඇති. 2. සමුද්‍රඝ.

එල්=1. උල්පත; 2. උල්පත්දිඝ (බප්‍ර 119[33]. 279[34]. බුත් 308[35]). 3. මූතු (සිදත් 4[1]). 4. රළ (ජාගැ 1936). **-විලු**=නදීප්‍රභවඝ; ගඹඝා පවන් ගන්නා තැන(වෙස 232).

එවවන්?='උවවන්' බ. (කාශෙ 2. 10-57).

එසඤ්ඣාදිඝණ=ඖඝධගණඝයක් (යෙං 400).

එසිඤ්ඣාන්දම්†=අඝසඤ්ඣාත

එහන=නකීණඝ; කලානා කිරීම(මිලි 367[7]).

එහා=1. විතකිඝ. 2. පරීක්ෂණඝ. 3. අඛ්‍යාහාරඝ. 4. හිමාලඝපර්වතඝෙන් ගලා බස්නා නදීඝක් (මිලි 72[32]).

එළිඝක්කාර†(<එළිඝක්කාරන්-ශ්)=1. වංලා; 2. ඉේලා උසුලන්නා (සපෑ 1°2[33]).

එළිඝම්=එළිඝක්කාරඝන්ගේ ඉමෙහෙඝ (G),

ඍ

ඍ=සිංහලවර්ණමාලාවෙහි පස්වන 'වර්ණය.

ඍග් (පඤ්චි 116[13]), **-වේද** (සභා 26[1])= ඉතා පැරණි වූ ද පූජිත වූ ද වේදය. මෙය අෂ්ටක අවකට නොගොත් මණ්ඩල දහයකට බෙදනලදී. සූක්ත දහසක් ඇතුළත් මෙය යාගහොමාදියෙහි දී කියනු ලබන දෙව සොතුතිනින්ගෙන් සඞ්ගෘහීත ය.

ඍක්=ඍග්වේදය.

ඍජු= 1. ඇදුනැති; අවඞ්ක. 2. කෙළින් ම ලැබෙන(පඤ්චි 10[39]). **-ප්‍රතිපක්ෂ**=කෙළින් ම විරුද්ධ (වි 1. 409[2-27]). **-බුද්ධි**=අවඞ්ක බුද්ධි ඇති. **-මාර්ග**=ඇද්දනැති පාර (සද්ධ 153[17]). **-විපක්ෂ**='ඍජු ප්‍රතිපක්ෂ' බ.

ඍණ='ඉණ' බ. (පඤ්චි 63[2]). 2. අඞ්ක කිරීම දක්වන '-' ඝන ලකුණ. 3. ජලය. **-ජ්**=ඍණයෙන් උපන් (වදන් 8). **-දාන**=නය දීම (වි 6. 309[2-15]). **-පරිභෝග**= 'ඉණපරිභෝග' බ. (වි 1. 168[2-25]).

ඍතු= 1. ශිතොෂ්ණගුණය (සද්ධ 319[22]). 2. වර්ෂයක් බෙදනු ලබන හෙමන්ත, ශිම්භාත, වසන්ත, ග්‍රීෂ්ම, වර්ෂා, ශරත් ඝන හය (බඟ 71[32]). 3. ඔසප්ලේ. **-කාල**=1. ඍතුසඞ්ඛ්‍යාත කාලය (ජාස 68[4]). 2. ඔසප්කාලය; දරුවකු පිළිසිඳීමට යොග්‍ය සෝළොස් දවස. **-ක්ෂම**= ඍතූන්ට ඔරොත්තු දෙන හෝ ගැළපෙන (සවි 245[14]). **-ගෘන්විම්**= නෑවීම (සලි 1. 1038[6]). **-ග්‍රහණ**=ශිතොෂ්ණගුණ ගැනීම (බප්‍ර 7[31]). **-ජ**=ශිතොෂ්ණගුණයෙන් උපන් (වි 4. 266[2-11]). **-රූප**=ඍතුවෙන් උපන් ශුද්ධාෂ්ටකඝනවකාදිරූපය(අභිස 164[33]). **-පරිවර්තන**= ඍතු පෙරළීම හෝ මාරු වීම. **-ප්‍රත්‍යය**= ඍතුසඞ්ඛ්‍යාත උපකාරය (වි 7. 255[2]). **-මතිනි**(ඍතුමතී?)=මල්වර වූ සත්‍රී (ජා 175[37]). **-මද**=ඍතුව නිසා වූ මදය හෝ සුවඳ (දළ 51[1]). **-මය**= 1. ඍතුවෙන් හටගත් (වි 4. 254[1-32]). 2. ඍතුවට යොග්‍ය (සර 81[34]). **-විපරිනතා** (සර 23[14]),**-විපර්‍යය**=ඍතු වෙනස් වීම. **-සන්ධි**= ඍතු දෙකක් එක් වන කාලය; ඍතුදෙකක් අතර යෙදෙන දෙසතිය. (සං. ශබ්දලක්ෂණවය බ). **-සන්ත්‍රාය**= සැපවූ යොග්‍ය වූ ඍතුව. **-සම්‍යජ්ඥාන**= 'ඍතුජ්ඥ' බ. **-සම්පන්න**= යුදුසු ඍතුවෙන් යුත.

ඍද්ධ=සමෘද්ධ; දියුණු වූ.

ඍද්ධි= 1. සමෘද්ධිය. 2. සමෘද්ධි වීමට ඉවහල් වන බලය(වි 4. 206[1-19]). **-චිත්ත**=ඍද්ධියට හෙතු වන ජවන් සිත(වි 4. 385[2-2]). **-ඥාන**= ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍ය කිරීමට ඉවහල් වන නුවණ (සද්ධ 234[7]). **-නිර්මාණ**= ඍද්ධිබලයෙන් මැවීම (වි 4. 221[2-11]). **-පාද**='ඉද්ධිපාද' බ. (වි 4. 224[1-13]). **-පූජා**= ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍ය නමැති පූජාව. **-පෙළහර**= ඍද්ධිප්‍රාතිහාර්‍ය්‍ය (අමා 2. 64[36]). **-ප්‍රතිලාභ**=ඍද්ධිය ලැබීම. **-ප්‍රභේද**= ඍද්ධි කොටස්. **-°ඥාන ඥාන**= ඍද්ධිවිධඥානය (මිලි 1[17]). **-ප්‍රාතිහාර්‍ය්‍ය**= 1. ප්‍රතිපක්ෂයන් දුරු කිරීමට හෙතු වන ඍද්ධිය. 2. ඍද්ධිබලයෙන් කරණු ලබන ප්‍රාතිහාර්‍ය්‍යය.**-මත්**=ඍද්ධිබලය ඇති. **-මය**=ඍද්ධියෙන් නිපන් (අමා 2. 123[15]). **-වන්ත** (සද්ධ 234[7]. වි 1. 548[2-25])= 'ඍද්ධිමන්' ශුභූ? **-විකුර්ණ**= ඍද්ධිබලයෙන් ප්‍රාතිහාර්‍ය්‍ය කිරීම (සර 52[21]). **-විධ**=1. ඍද්ධි කොටස්. 2. ඍද්ධිවිධඥානය (පඤ්චි 6[23]). **-°ඥාන**=ඍද්ධි කොටස් කිරීමට ඉවහල් වන නුවණ (වි 4. 206[1-15]). **-විෂය**= ඍද්ධියට ගොචර වන දෙය; ඍද්ධියෙන් කට හැකි දෙය (බප්‍ර 49[32]). **-වෛශ**= ඍද්ධිය පිළිබඳ ජවය (බුත් 85[1]).

ඍද්ධ්‍යානුභාව= 1. ඍද්ධිසඞ්ඛ්‍යාතතෙජස. 2. ඍද්ධියෙන් උපන් බලය (ස්තු 14[19]).

ඍෂභ=1. ගොනා. 2.එනම් ඖෂධය. 3. සංගීත යෙහි සප්තස්වරයන්ගෙන් දෙවැනි ස්වරය (බප්‍ර 270[14]).

ඍෂි= 1. ඥානබලයෙන් සසරින් එතෙර වීමට ක්‍රියා කරණ තාපසයා (අමා 2. 35[16]) 2. ශාන්තුකාත්මා (පඤ්චි 34[11]). **-පත්තන**=ඍෂීන් ගේ නගරය; ඉසිපතනය. **-ප්‍රව්‍රජ්‍යා**= තවුස් පැවිද්ද (මනි 3[34]). **-ප්‍රෝක්ෂණ**, **-භාෂිත**= ඍෂීන් විසින් කියූ. **-වර**= උතුම් ඍෂියා. **-වාතප්‍රතිවාත**= ඍෂීන්ගේ විවරවාතය හා අත්පා දිගු කිරීම් ආදියෙන් වන වාතය (වි 1. 72[1-21]). **-වේශ**=තාපසවෙශය.

ඣඣ

ඣඣ=‘ඣඣ’ යන්නෙහි දීඝිරූපය.

ඣඣකලපාඝන=‘ඣඣ’ යන්න වැනි මංගීය ඇති (වදන් 8).

ඤ, ඤ්ඣ

ඤ=සිංහල වර්ණමාලාවේ හවැනි අකුර.
ඤකුල=සුරමව වූ අදිතියගේ කුලය (වදන් 8)

ඤ්ඣ=‘ඤ’ යන්නෙහි දීඝිරූපය.
ඤ්ඣමගිපති=මෙහෙසුරු රජ? (වදන් 8).

ඵ

ඵ=සිංහල හෝඩියේ හත්වැනි වර්ණය.

ඵ=1. ඉදිරියෙහි නැති දෙය කිමට හෝ මුලින් කී දෙය නැවත කිමට හෝ යෙදෙන ශබ්දය 2. (ක්‍රිප)=එව (බුත් 25[11]). 3. (නාප)= 1. ඔතොමෝ (සි 166). 2. ඇගේ (සි 141).

ඵ(ධා)= ඊමෙහි. අක. ඒ එයි; අං අයි (සි 101). අනු අවු.

එක්=1. ප්‍රථම සඛ්‍යාව; 2. අසමාන. 3. අස හාය. -අක්ෂ= එක අංකමය හෝ ශරීරය (කෙව් 194). -අසුන්අඟ= එකාසනිකාඛ්‍යය (වි 1. 297[3-21]). -එළි= නිරාකුල (ජාගැ 1931); එක ම මලුව (ජාගැ 3410). -ඝ සු= (එක්කස්ස)†= ගවයන් තණ කවන පොදු තණබිම (ෛ). -ඝාසු†=එකතු. -තර= ඒක් තර(බගැ 11515). -තරම්=එකපමණ. -නර= අන්‍යතර; අප්‍රසිද්ධ; ගම්කිසි (කඛ්ඛ 7533). -නරක්ක=එක්නරා එකක් (සිබ 5917. 7084). -නල=එක් ඇසක් ඇති බෙරය (ජාගැ 814) -නැන්හම්(මු)=1. එකසථානසම්මුඛය; එක ම රාජසභාවේ අභිමුඛය. 2. එකවඡ්ඡ සම්ම තිය (සිසං I. 3223. 19623. II. 29 (19. III. 104 B9). -නිස්=නිස්එක. -°නල=සතර අපාය, මිනිස්ලොව, සදෙව්ලොව, සොළොස් රූපි බ්‍රහ්මලොක, සතර අරූපලොක යන ලොළොස නිස්එක (සර 4131). -නෙර=1. එක් සථවිර. 2. එක්නරා (සිබ 273). -දඹුඔරු (-හොරු)=එක ම ගසින් කෙටූ ඔරුව (සලී 1. 71626. ජාගැ-සතතිගුම්බජා). -දස=1. එක් දහක් ඇති. 2. ගණදෙවියා (රූ 29). -දරුමා=එක් වරක් වැදූ සත්‍රී (ජාගැ 4418). -දහස්=1. දසාන අදහස් ඇති (බගැ 1811). 2. දහ. -දැස= එක් සමාන (කව් 123). -දූ කළු=මුළුමනින් කළු වූ (වි 2. 9123-14).

-දෙස්= එක්කොටස; සවල්පය (සිග 3). -දෙසි=එකාන්ත; නිශ්චිත (සී. 225). -පව වහන්= එක සම්පව්ක් ඇති සෙරෙප්පු (ජාගැ. 1486). -පලු= කැසපට; අමුඛය (ජාගැ 1289). -පැහැර=එකව්ට (ශිසං III. 222 B7) -පිඟිං (වෙස 452), -පිඟවරමං (වෙස 313)= එකපදිකමංගීය. -පෙතිපියුම්= එලමානෙල්(වෙව). -බිඳු=සමාන (සිග 127). -බව්=1. එකිකාභවය. 2. සමානභාවය (දළ 2033). -බා=එක භාගය හෝ අර්ධය. -බැඳි= එකාබද්ධ (කඛ්ඛා 4724). -බෑලුනු= එක් බිඳක් ඇති ලූනුවෙසෙස (ගෙ 2579). -බිඳු=කරදඟස (රූ 206). -බුමු=එකභූමක; එක්මහලක් ඇති. -මැණි=ඉසෙ එකක් විය සුනි. -රජ= එක ම (=අසහාය) නරෙසුරා හෝ රාජ්‍යය. -රස=එක ම (=සමාන)රසය. -රැස්=එකතු. -වන්=1. නිතර (බගැ 2325). 2. සමාන (සී 394). -වාදභස්=අවුරුදු දහසෙ. -වරුසිල †= සමාදන් ව එක් රැයක් හෝ දවාලක් රකින සීලය. -වැව=අාහරණයක් (බුත් 30332. පූ 2.12916. දරා 28735).-වැනි= ඒකාකාර (පූ 2. 203). -වැල=එකාවට්ටය; එක ම වෙළුමක් ඇති රැහැන(කඛ්ඛා110[17]). -°රැහැන් (සිබ 7033), -°සොඳු (සිබ 713)= ‘එක්වැල’ ඒ. -විසි=විසිඑක. -°අනෙසුන් (මනි 778), -°අනෙඝණ (ජා 7425. 35014)= ගිහියන්ට සඟසතු හුණ්ඩස් දීම; පතු°, මේල්°, ගෙඩි°, දූගැවිලි°, මුවඳෝනා පැන්°, කාංන පැන්°, ඇුවඳසුණු°, මැටි දීම, වංටුපැවැතුම්, මදක් සැබෑ හා බොරු මිශ්‍ර කර කීම, තුලදරුවන් නැළවීම, ගිහියන්ගේ හසුන් ගොණ ගෑම, වෙදකම, දූතකම්ය, ගිහියන් කී කටයුතු සඳහා යෑම, සවපිණ්ඩ භෝජය ගෙන් ගෙට ගණුදෙනු කිරීම, අල්

ලස් දීම, බිම්ලඇතුණු කිම, නැකැත් කිම, ශරීරලක්ෂණ බලා ඵලාඵල කිම යන තිස්සූත් පිළිබඳ වැරදි වූ සිද්ධාපස සෙවීම් විසිඑක. -°මූර්ච්ඡනා=එක් එක් සවරයට තුණබැගින් සංගීතයට අයත් සප්තස්වරයන්ගේ යෙදෙන මූර්ච්ඡනා විසිඑක (බෝ 270[13]). -ඝන්=1. එකවිඡ්ඡ; එක ම සේසතට යටත් (කවි 349). 2†=සමූහ. -ඝර=එකවාරි; තනි ව හැසිරෙණ (කවි 717). -ඝෑම්= 1. සමාන. 2. (සද්ධ 96[8])= 'එක්වැටී' ඉශ්‍ර. -ඝෑන්= 'එක්සත්' බ (ශිසං IV. 781). -ඝිඝ=සිඝ. -°අවතාෂණා= එකසිඝඅටවැදුරුම් නාෂණාව; රූපනාෂණා ආදිවශයෙන්, ආලම්බනභෙදයෙන් නාෂණා ඔඝකි. කැවැත්ත ඒ එකක් එකක් ම කාම භව විභව වශයෙන් ගුණ වීමෙන් අවලොසක් වේ. ඒ අවලෝස ආධ්‍යාත්මික බාහිරභෙදයෙන් සතිසක් වේ. එය අතීත වර්තමාන අනාගත වශයෙන් ගුණ වීමෙන් නාෂණා එකසිඝඅටක් වේ. (වි 7. 47[8-11]). -°අටපාඨ= සත්විසි නැකැත්හි පාද එකසිඝ අට (සර 40[13]). -°විසිඑක් සිත්= විතත එකසිඝවිඤ්ඤ (විසුත- අභිස 37). -°සතිස් නාරක- මහානරක අට ඝ, උත්සදනරක එකසිඝවිසිඅට දැඟි ගන එක්සිඝ සතිසක් වූ අපාඝ (විසුත-මනි 10 පටන්. දළ 10[18]). -ඝේ=සමාන (සී 267). -ඝළු=එක් සමාන (පුතා 229). -ඝෙළි= එකාඛණ්ඩ; එක සේ එළිපහළි වූ (අමං 2. 7[31]). -ඝොරුනැව්= එක ම ඔරුව වූ යාත්‍රාව (ජාතැ-සඞ්ඛජා).

එක=1. 'එක්' බ. 2. සම. 3. මිශ්‍ර (රූ 737). 4.†=දෙඝ; කාරණඝ. -ඝකතුකිරිඝ= එක ම කතිඃ කෙනෙකුත් අැති ක්‍රිඝා (සිදත් 152[1]). -කි= ක්‍ෂුද්‍රකලා; තනි. -කොලඝල= එක ම කොද අැති; ගඩින් ම පිරුණු (කවි 602). -ග=1. එක් අරමුණක් අැති. 2. එක් අඛඝයක් අැති. 3. එකාග්‍රතාව (කාගෙ 14-13). 4.†=කැමැති. -°බවි= සමාධිඝ (සඟ 549). -°රූපක= එක අඛඝයක් අැති රූපකලඛකාරඝ (සිඝ 141). -°ඝිත්= එක් අරමුණක පිහිටි සිත. -'ගි=සම්මාසම්බන්ධඝ (කාගෙ 14-23). -'ගුණු= එකාඛඝණඝ; එක ම මලුව (ඛගැ 210[23]). -'ඛ=එක් අර්ඝ. -'ත්=1. එකාර්ථඝ; එකවචනඝ (සිදත් 69[5]. 77[3]). 2. පුනරුක්තිඝ (සිඝ 370). 3. එක් අත; එක් පැත්ත (වි 7. 310[13]). 4. එකාගත (සිඛ 20[15]). 5. එක්සත්; අසිති (ශිසං IV. 249 A[3]). -°පඤ්=එක් පැත්තක වූ (සඟ 20[14]). -°ඝරූ=එක ම ආත්මසංඝාත ගෝ අර්ථසංඝ (ශිසං I. 314). -'තපත්= එකාතපතු; එක් සත් (කාගෙ 1-39). -තුරේ=සම දමණ (දළ 40[1]). -තුල= එකාකාර (පරෙවි 177). -තු= 1. ඒකඝට; එක් තැනක වූ. 2. රූස. 3. සඞ්ඛනි. -'තුරූ= එකක් අධික (සද්ධ 688[13]). -තුල් (ලස්?)=එකතුලඝ; එක්වැනි (ඛගැ 70[19]). -දක්= ගණදෙවිඝං. -දූ= 1. එක ම දින. 2. එකලා (රූ 440?) 3. එක දුවල්ලන් අැති(අභිධාස 43[25]). -දෙස්='එක් දෙස්' බ (කාගෙ 1-91). -දෙළි=එක ම ඝාඝඝීඃව(රාජා 50[2]). -නිඝූ='ඒකනිත්‍යාදී' බ. (බුදු 31). -නෙත්=එක ම මනතුඝක් වැනි (සිදත් 22[3]). -'න්දම්=එක ම අන්දම් (=ආකාර) අැති (දළ 56[2]). -පලාල†=සමාන වශඝ. -පා=එක පාදඝක් අැති. 2. එක් කණු වක් අැති. -පෑගැරි(නි)=එකාවර(පූ 2.25[11]). -බඳ=ඒකාබද්ධි(තිසර 50). -බඳු=එක්වැනි. -බස්= 1. එක ම වචනඝ. 2 ඒකවචනඝ (සිදත් 67[3]). -මන්†=එක්තරා; -මිතුරූ= අසඝාඝ මිත්‍රඝ (මුවි 3). -මුතු†=එකමතික; සමගි. -සුත්=සමාන (සූඋ 30). -සුරූ=(කාගෙ 3-5), -රඝ=එකාකාර. -රස='එක්රස' බ. (කවි 92). -රස=ඒකාකාර; නිතර (වදන් 3). -'රුන්=එකාත්ථඝ; ඒකවචනඝ (සිදත් 137[1]). -ලා= ඒකාකි; තනි (ඛගැ 31[23]. 252[25]) -°විහාර=තනි ව විසිම (ඛගැ32[25]). -ලාස්†=1. එක කුරුණිඝ. 2. එකතු. -'ලූ= එක ම ආලෝක අැති; ආලෝකයෙන් ම පිරුණු(කාගෙ 1-79) -ලෙද, -ලෙස් (ක්‍රිවි)= එක ආකාරයෙන්. -වට=එක්වර(ඛගැ34[21]). -'ස්=එකාංඝ(හෙසි 5[18]). -°සරා(සද්ධ 1344)= 'එකැස්බෙර' ඉශ්‍ර. -සත්=එක්සත් (කාගෙ 7-2). -සමාන=එක්වැනි. -සර=එක්සර. -සරි=එක්සමාන. -සැරහුම්=සමාන සේ අැදි පැලඳි (සද්ධ 469[3]). -සිදී=1. එක ම සිමාව (හෙසි 4[26]). -සී=1. එක්වර(ජා 272[24]. 338[4]. 342[23]). 2. එකාන්තයෙන්? (ගුත් 46). 3. එක හෙළා? (ගුත් 307) 4. එකාකාර. (තිසර 129). -සිරූ†= 1. එකාකාර. 2. කලානා සහිත; පරිස්සම් සහිත. -හමාර†= එකක් සහිත අර්ඝඝ. -හස්=එකාකාර (තිසර 56) -ඟි=1. එක සේ(දජ 846[13]). 2. එකවර

(දළ 177). -හෙළි= එකංලෝක (මුව 33). -ළා= එකසට; තනි (කඩා 4131). -එ= 1. 'එක්ගළු' බ. (කංගෙ 2-35). 2. සමානවය (තිසර 49).

එකන්=†එතෙර; ඒ පැත්ත.

එකරුතු=1. ඔඩොක්කුව (ජෝ 77918). 2. අල්ල; මිට? 'එකුතුරු' බ. (සද්ධ 26231). -පව= ඔඩොක්කුපව (ජෝ 27524).

එකවුරුතු=උත්සඛගය; ඔඩොක්කුව (වි 2. 1011-11. 3.5628-4). [නිතර.

එකාවන්=(කංගෙ 1-18), එකාවනු (සඟ 17119)=

එකාවැල(ළ)=එකාවලි නම් මංලය (කංගෙ 8-37. සද්ධ 9124. 22415. දජ 38826. කව් 337. ථූප 323. දඛ 338. ගුත් 267).

එකැවි=එක් ඇවයක් ඇති (වි 2. 9221-42).

එකැති=එකාන්ත (ඛගැ 4731). [576. දඛ 522).

එකැස්බෙර=එක් අසක් ඇති බෙරය (සද්ධ.

එකිඑකි=එක්එක් (අමං 2. 923. වි 1. 4541-17)

එකි=එක්තරා සත්‍රී (දජ 1812. කුස 124).

එකුතුරු=1. එකක් අඛික. 2. 'එකතුරු' බ. (ඉසතේ එකුතුරු ගෙණ-සද්ධ 65633)

එකුන්=එකක් අඩු. -අනූ=අසූනවය. -°ඝික්='එකූනනවුතිවිත්ත' බ. -අසූ=හැත්තෑනවය. -තිස්= විසිනවය. -පණස්=හතළිස්නවය. -°ස්ථානවිශෙෂ= සපතාක්ෂරවල එකඑකට හත බැගින් ඇති ස්ථාන හතළිස්නවය (බප්‍ර 27026). -විසි=දහනවය. -°පඤ්ච= පංරාජිකාදහනවය (කඩා 32320).

එකුරුතු=ඔඩොක්කුව (සලී 1. 3375. 68014). -පව= ඔඩොක්කුපව (පූ 2. 4262. දජ 23249). 'එකුතුරු' බ.

එකුවන්=නිතර (කංගෙ 1-43).

එකුඑකුඑ?=ඔසුවෙසෙසක්? (ගෙ 3990).

එකෙකි=එක් එක් (ඛගැ 922).

එක්ලි†=එකහෙළි; සෘජු; අදහැතැති.

එකොලොස්=එනම් ගණන. -කිනි=ගින්න වැනි රාග වෙෂ මොහ ජාති ජරා මරණ ශොක පරිදෙව දුඃඛ දෞමනස්‍ය උපායාස යන එකොලොසය (ජාගැ 23124). -මෙත් අනුසස්=සුව සේ නිදීම, සුව සේ පිබිදීම, නපුරු සිහින නොදක්ම, මිනිසුන්ට ප්‍රිය වීම, අමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වීම, දෙවියන් විසින් රැකීම, ගිනි වස විස ආදියෙන් හානි නොවීම, සිත වහා එකඟ වීම, මුඛවර්ණය පැහැදීම, සිහිනුවණින් කලුරිය කිරීම; රහත් නොව සිටියේ නම්, මෛත්‍රීධ්‍යානයත් උපදවා ගත්තේ නම්, බඹලොව ඉපදීම යන මෛත්‍රීභාවනාවෙන් ලැබෙන ආනිසංස එකොලොසය. -වක්=පඤ්චයෙහි එකොලොස් වැනි තිවිය.

එකොල්ලයම්=ඉදල; මුස්න (සංසිංකොං).

එක්කෝ(නි)†= 1. එක්වැනි වූ; පළමු වූ; 2. නැත හොත්.

එක්තක=එකාන්තක (ඛගැ 7835).

එක්දෙන්=පිළිවෙල (රූ 319).

එක්බිකි= අනන්තර; ඊලඟ (අමං 2. 917). -ගේ=ඊලඟ ගෙය (ඛගැ 8020. 11533).

එබිණි=එකඤ්ඤික (ඛගැ 168).

එග්බිනි='එක්බිනි' බ. (අමං 2. 4138. 4818).

එව්වර†=එවිතර; එතරම්

විවුව පෙරළීම†=හානියක් වීම.

එඩි=දර්ශය (කව් 5); ගවිය (ජාගැ 153115). -කර= 1. ඉතා දර්පිත. 2. නිර්ඝීත (සද්ධ 17921). -දස්(අනං 7122), -දසී (සලී 1.712)=ගවිය. -පසු නොලැමි= දර්ශය හෝ බෛර්‍යය අඩු කර නොගැණීම (දජ 3383). 'අඩි පසු නොලන' බ.

එඩිපූ=ඉදිඅංජ්ජ (ඛගැ 1023). 'ඉඹිපූ' බ.

එණිමුව=ඒණිමංගයං (ප්‍රාති 89).

එඬරු=එරඬු ගස (බප්‍ර 30612. ගෙ 829).

එඬුරු=එරඬුගස (රූ 212). [සද්ධ 4465).

එඬේර=ගොමහිෂාදීන් රකින්නා (සලී 1. 6226.

එන=ඒතත්; මේ (එතෙනි=මොවුන් විසින්-ශිසං I. 1523). [86325).

එනක්= එතනක; මෙපමණ (ඛගැ 82324. ජං

එනකල්(කන්)†=ඒ කාලය තෙක්.

එනකුදු වුවත් (නි)= 1. එපමණක් වුවත්. 2. එහෙත් (සඟ 14327 අ).

එනකොට(නි)=එවිට (දජ 3528).

එනනා=උඹරට ගොවිකුලයේ මධ්‍යමපඛක්ති යේ හා නවාම් දන්නා කුලයේ ද ස්ත්‍රීන්ට යෙදෙන නාමයක් (G).

එතර=1. ඒ කාලය (කව් 175 ඇ). 2. එතෙර.

එතා=ඒතාක්; සියල්ල (රූ 721).

එතු=එතකා; මෙපමණ (බඟ 274[22]).

එතුවක්=1. ඒ කාලය (සූස 615). 2. එපමණ.

එතෙක්=එපමණ (පූ 2. 616[4]).

එතෙර=එගොඩ; අනික් තීරය.

එද†=කිරියොදය.

එදා=ඒ දවස (සිදත් 59[5]).

එදිනෙදා†=දවසින් දවස.

එදිරි†=විරුද්ධ. -**වාදකම්†**=විරුද්ධකම්.

එන=පැමිණෙන (බඟ 30[34]). -**කල්**= පැමිණෙන කාලය; අනාගතය (කාගෙ 7-5).

එනසුන් (නාප)=එන්නවුන් (සි 400).

එනු=පැමිණීම (බඟ 35[28]).

එනෝ (නාප)=එන්නෝ (සි 398). [3[23]].

එන්නක්කම්බි= පැරණි වස්තුජාතියක් (දඹ

එන්නරවාසි†=අලාභාදිය ඉල්ලා නිතිඥයෙකු ලවා යවන ලියමන.

එන්නන්†=වසූරිය වැළැක්වීමට අන් විදිම.

එන්සාල් (එන්<ඒලා)=එනම් සුවඳැති ද්‍රව්‍යය (යොා 354. 368).

එප (සි 39) (නි), **එපා** (නි)= 1. ප්‍රතික්ෂේපය, නහනම යන මෙහි. 2. අනවශ්‍ය; අරුචි (කතිකා 26[3]. ජා 231[21]. 277[3] ඇ).

එපිට=ඈත (සි 473). [61[6]]. 'ඔපුස්' බ.

එප්සෙන=අසන වන; යටට යන (බඟ 37[17]).

එබ්=හෙබ; හැඹුරු දියවල.

එබවි=1. ඒ භාවය. 2. අනික (බඟ 68[14]).

එබිකම්†=හොරෙන් බැලීම.

එබිමෝ (ක්‍රිප)=එබුනෙමු (සි 555).

එබිය (නෙක්‍රි)= එබෙන්ට; යටපත් වන්ට (වි 5. 185[2-23]). 'ඔබ' (බං) බ.

එබීම්=1. යටට යෑම. 2. එබිකම් කිරීම.

එබුණ්=එබුනු; යටට ගිය (බඟ 242[29]).

එබූ=1.ඔබනලද(බඟ 5[33]). 2. නැඹුරුවූප 89[7]).

එමට(ක්‍රිවි)†=ඉතා බොහෝසේ; සුලභ වූ.

එමිකිනා?=තද; දරදඬු වූ (ජා 882[21]).

එම්බල (නි)=ආමන්ත්‍රණයෙහි (බුදු 237. සද්ධ 95[23]. 97[9]). [11[23]. 42[3]].

එම්බා (නි)=එම්බල; පින්වත්නි(තිසර 7. සද්ධ

එය (නාප)=ඇයගේ (සි 158. 307).

එයාරම (නි)†, **එයාවර** (නි)†=එවිට.

එයි (ක්‍රිප)=හෙයිි; හැකි වේ (සද්ධ 426[7]).

එයින්=ඒ + ද (බප්‍ර 324[3] ඇ).

එයිති (නාප)=ඇය කෙරෙහි (සි 251).

එය් කෑරුණ්=එය කැරුණු (ශිසං I. 44[33])

එයුන් (නාප)= ඒ සත්‍රින්ගේ (සි 17. 543).

එර (ඛා)=එරිමෙහි=1. යට යෑමෙහි; බැසීමෙහි (බඟ 186[10], 191[26]). 2. වැදීමෙහි (බඟ 229[30]). 3. (කිරි ආදිය) ඉහිමෙහි (සද්ධ 171[14]. කාගෙ 12-18). අක. එරේ එරෙත්; එරිණි එරුණු.

එරඬු=එනම් ගස් (පුකා 124). -**තෙල්**=එරඬු ඇට මිරිකා ගන්නා තෙල (යොා 425).

එරබදු=එරමුදුගස් (බඟ 117[5]).

එරමිණි(නි)ඈ= 1. 'කාසුමාරිය' නම් කවු සහිත ගස්වෙසෙස (වෙස 321. යොා 1017). 2. 'අසරමිණි' බ.

එරමුදු=එනම් ගස්.

එරවණ='එරාවණ' බ (කව් 253).

එරවන=ඌනවන (බුත් 198[9]).

එරවය් (පුක්‍රි)=බස්වා (බනැ 186[10]. 191[26]).

එරවෑ (බඟ 181[14])='එරවය්' ඉඟුවි

එරවැටි=එරවියැටි (බඟ 82[21]).

එරවියෑ (නෙක්‍රි)=එරවන්ට. [263[26]].

එරවූ= ඉනවූ; වැඟිරෙන්ට සැලැස්වූ (බුත්

එරහැදි=ඇසළඟස (කාගෙ 1-57. වෙස 347). -**ඇඟණ**=ඖෂධගණයක් (යොා 366).

එරාවණ=එරාවණගස්තියා (රූ 33).

එරි=(කොවිස්) අසිති; හිමි. -**බව්**=අසිතිබව (ජාගැ 58[1]).

එරිඇක්ල්=තෝමරය (පඤ්චි 115[1]).

එරිය (නෙක්‍රි)=බැසිය; බසින්ට (බප්‍ර 191[9]).

එරිලි-1. එරීම. 2. හැඬීම.

එරු= නාණවිශෙෂයක් (බඟ 22[2]. ජාගැ 179[16]). -**පත්පිළි**= එරුකොළවලින් විසූ වස්තුය (සිබ 515). -**නූ**=එරුකුල් (කුදු 63).

එරුණු=1. හැලුනු; යටට ගිය (මුව 23). 2. ඇඹු. 'ඔර (බං)' බ. (මුව 81). -**ඇස්**=1. බැස්සා වූ හංසයන් ඇති තැන. 2. විල (සිදත් 125[1]).

එරුමකාක්කි=දියබෙරලිය (වන 63).

එරුවක්=1. දෙඩම්; නාරං (වෙව).

එරුවස්

එරුවස් (පූක්‍ර්)=එරවං (බඟැ 147[25]).

එරෙලි?(එරිලි?)=ඇඹිම (එස 70). 'රෙලු' බ.

එරෙප්පු='ගල්එරෙප්පු' බ.

එරෙවූ†=ඔරොවං බැලූ; රවූ.

එරෙහි†=නරක; ක්‍රොධ. [(යෙං 3060).

එරිදි† = සෘද්ධිය. -**සන්නි**=සන්නිලෙඛක්

එල(බං)=එලිමෙහි- 1. ඇතිරීමෙහි. 2. හෙළි මෙහි (ජංග 417[1]). සක. එලං, එලන්; එලී, එලූ. 2. අවලඹනයෙහි. අක. එලේ, එලෙන්; එලිනි, එලුනු.

එල=1. බවල; සුදු. 2. සිංහල. 3. ගවයා. 4. වස්‍තුයක ඉරුණු තැනක් සුල් ඇද සකස් කිරීම. 'එළ' බ. -**එලු**= සුදුලූනු (වෛව). -**ඔළිඳ**= සුදු ඔළිඳවැල (යෙං 641). -**කව රෙළු**=සුදුකවරොළුවැල් (යෙං 412). -**පුලු**= ජවනාරං (වෛව). -**කිරි**=එලදෙනුන්ගෙන් ගන්නා කිරි (යෙං 251. 641). -**කි(ති) තෙල්**= එලකිරෙන් ගන්නා තෙල් (පරැ 431[10]). -**නෙවුල්**=සුදු නිවෙල්ගස් (යෙං 3074). -**ලි**=සුදු සති (සද්ධ 748[28]). -**ලිවි**†= රෙද්දක ඉරුණු තැන සුල් ඇද සකස් කිරීම. -**ලු**=සුදු (යෙං 141. දජං 2[39]). -**වරා**= සුදු වරාගස් (යෙං 3101).

එලව (බං)=එල්වීමෙහි=1. පැන්නීමෙහි. 2. අග කිරීමෙහි (පූ 2. 22[23]). 3. පැමිණවීමෙහි (හෙසි 18[2]. සද්ධ 109[19]). සක. එලවා, එලවත්; එලවී, එලවූ.

එලඹ(බං)=එලඹීමෙහි(සිදත් 721. අමා 1. 10[29]. 16[28]). අක. එලඹේ, එලඹෙත්, එලැඹී, එලැඹිනි, එලැඹී, එලැඹුනු. [5-3).

එලවලු= 'ඒලවාලුක' නම් ද්‍රව්‍යය (කාශෙ 2.

එලව(වූ)ළු=ව්‍යඤ්ජනයට ගන්නා කොළ ගෙඩි ආදිය. -**මලු**=එලවළුකොටුව (ජා 1033[13]).

එලවු-ඉලවිව (සලී 1. 856[9]).

එලෑක්=සම්පත (රැ 433).

එලැඹි=පැමිණුනු (සිදත් 43[4]).

එලි=1. ශුද්ධ (උපා 12[27]). 2 පර්‍යුපාදුවසානය (සිදත් 196). 3. උළුවස්සෙහි උඩ කණ යට ද සරසට දමූ ලී. 4. ආලෝකය. 5†=අස්වැද්දීම. 'එළි' බ. -**කළ**=අස්වැද්දූ. -**පත්**=ඉඳුකිලය (කඛා 21[29]. අනා 60[26]). -°**ඛඩ**= එලිපත්ත (බුත් 16[26]). -°**පඩි**= එලිපතෙහි යට ලීය (ථූප 16[7]). -**මඤ්ඤ**†=අවකාශ.

එලි එලි ගෑම්=පසු වෙමින් ගෑම(කඛා 104[3]).

එලි(ළු)මදින්දු= සුදු පංසාණම් (යෙං 1397).

එලි (පූක්‍ර්)= එල්ලී (ශිසං II. 194[4]). -**හෙණ කරණ තපස**=වවුලන් මෙන් එල්ලී කරණ නවුස්කම (ජංග-උතුලජා). [259[28]).

එලෙ(ළ)නා=සෙලවෙන; එල්ලෙන (සලී

එලොලී=දෙහි (වෛව).

එලෝව පොදී පෙණී ඒ†= මරණාසන්න වීම; පරලොව සිහි වීම. [307[9]).

එල්කෙහෙල් = කෙහෙල්වෙසෙසක් (බුත්

එල්ගෙඳ=ගස්වෙසෙසක් (වෙස 295).

එල්බ (පූක්‍ර්)=එල්ලී (ජංග 12[24]).

එල්බඩා (ජංග 165[24])='ඔල්බවා' ශුග්‍ර?

එල්ලැ=එල්බියැ; එල්බෙන්ට (බග 12[23]).

එල්බිසු=එන්සාල් (කාශෙ 10-119).

එල්ල=1 ඉදිරිය (නිසර 28. කාශෙ 12-52). 2. එකේළ; උලුක් (සද්ධ 477[35]). 3. සෘජු. -**කිරීම්**=උලුක් කිරීම. ඉලක්ක කිරීම. -**මං**= සෘජුමාර්ගය (අත්9[2]).

එල්ලු=තල (වෛව). [එල්ලං මරණ තැන.

එල්ලුම්ඉඟ†= පෝරකය; වැරදිකරුවන්

එල්වන වැව=එල්ලන පහන (කඛා 107[26]).

එල්වසු=එල්ලීම? (ශිසං I. 245[14]).

එල්වලු='ඒලවාලුක' බ. (යෙං 367. 1234).

එල්වා (පූක්‍ර්)=එල්ලා (බඟැ 52[25]).

එල්ඝප්=එන්සාල්ගහප? (සූදු 75).

එවි (නි)=1. වැනි (පුනා 229), 2. ගෝ (බඟැ 1[18] අෑ. ජංග 2[9] අෑ) ගන අරුත්නි.

එවන්?=අව්‍යක්ත වචනය (සිය 338).

එවනු(බඟැ 183[3])='එළවනු' ශුග්‍ර?

එවා (පූක්‍ර්)=1. පමුණුවා; ඇති කර(පූ 2.17[29]). 2. ලබා (සලී 1. 77[1]).

එවෑ(පූක්‍ර්)=1. වක්කර(අමා 2. 14[20]). 2 ඔබා (අමා 2. 17[23]). 3. බහා; දමා (බඟැ 91[3]).

එවි?(නි)=එවී; ගෝ (වි 5. 189[1-14]).

එවිදින් (නෛක්‍ර්)=අැවිදින් (සී 511).

එවිශෑ(නෛක්‍ර්)=දැවිය; බැතිය(වි 1. 258[1-15]).

එවිවී=1. පැවිණවීම (කඛා 49[7]). 2. බැතීම; දැමීම. 3. 'ඔය(බං)' ඇ.

එවු(නි)=1.ගෝ(බඟැ 44[4] අෑ)2.වැනි(බඟැ 179[3]).

එවු=1. 'ඒ' බ (බඟැ 21[13]. 44[30] අෑ. ජංග 120[12] අෑ).

එවුනු=1. බැහැ; දැමූ(කඛ්ධ 73[24]). 2. පැමිණවූ.
එවෙනි=එවැනි (සද්ධ 729[7]).
එසන්[1]=අැතුළත්? (බඟැ 71[18]).
එසි?=ඉදිරිය; සම්මුඛය[1] (බඟැ 225[26]).
එසිනා?(නි)=ඉන් කිම් ද?(සිඛ 19[21]. 59[4]).
එසිය=එක්සිය (උපා 43[22]).
එසිවිවි(ක්‍රිප)=දෙසි; කී (බඟැ 239[15]. ජාඟැ-නිතතිරජා). 'ඔසුරු' ඛ.
එසෙසින් (නි)=ඒ අාකාරයෙන් (සඟ 5[3]).
එසෙරෙණු?=බසින;අැතුළත් වන(බඟැ78[11]).
එසෙවු=ඔසොවනලද (පුනා 245).
එසේ (නි)= එබදු; ඵලෙසින්. -**මෙසේ**=එබදු මෙබදු; සාමාන්‍ය; සුලු.
එහු(බඟැ 2[29]. 81[18])='එවුහු' ශුශ්‍ර.
එහෙන් (නි)=එසේ වුවත්; නමුත්.
එහෙමපිමින්†(නි)=සම්පූර්ණයෙන්.
එහෙසි(නි)= එසේසි; උතුමන් හා කථාවෙහි දී 'ඔව්' යන්න සඳහා යෙදෙන වචනය.
එළ(බා)=හෙළිමෙහි; පහතට දැමීමෙහි. සක. එළා, එළත්; එළී, එළෑ.
එළ=1. සිංහල. 2. සුදු. 3. ගවයා. 4. එළවා. 5. ලීවල නොමේරූ කොටස. 6. බිහිරා. 'එල' ඛ. -**ඉසුල්**=සුදුමාණෙල් (අනා 16[20]). -**ගොන්**=ගවයා. -**නික**=සුදු මල් අැති නිකගස් (අනා 162[27]). -**මෘ**=එළගරකුන් මරන්නා[1] (සිසං III. 223 C[19]). -**ලී**=සුදු සාී (අනා 127[17]). -**ඍ(හ)රක්**=එළගවයා (සිසං I. 179[54]).
එළඇ=අැවිළවීම (සිඛ 4[17]. 56[5]).
එළපන්(ක්‍රිප)=හෙළවා; දමව (ඍ 465).
එළඹ(බා)=ලඟට යෑමෙහි; උපසංහාර කිරීමෙහි. (බඟැ 13[36]). 'එලඹ' ඛ.
එළඹීම=පැමිණීම; විසීම (බඟැ 71[31]).
එළඹ(බා)='එළඹ' මෙහි
එළඹීම=පැමිණීම (පුනා 248).
එළව(බා)=පැමිණීවීමෙහි; ඉදිරිපත් කිරීමෙහි (බඟැ 26[5]. 41[10]). සක. එළවා, එළවත්; එළවී, එළවූ.
එළවනු=1.පමුණුවන(බඟැ8[15]). 2.අනුන්ලවා අැවිළවීම (සිඛ 4[17]. 56[5]). 3. පැමිණවීම (බඟැ 41[30]).
එළවීම=1. පැමිණවීම; 2. කිරීම (බඟැ 29[26]).
එළවූ=පැමිණවූ (ඍසං II. 211[18]).
එළැබියෑ (නෛක්‍රි)=එළඹෙන්ට (බඟැ 222[21]).
එළි=1. අාලෝකය (ජාඟැ 19[21]). 2. එළිපත. (ජාඟැ 48[21]). 3. පිටත (නිසර 87). 4. ශුද්ධ. 5. අවකාශය. 6. එළදෙන (කඛ්ධ 35[27]). 7. පඤ්ඤත්ති අවසානය හෝ පාදඝනරෙහි අඤුරු සම සේ යොදන තැන (එස 7). 8. ඉඟ; ඔඩොක්කුව (බඟැ 131[22]. 284[22]). -**කළ**= 1. ශුද්ධ කළ; තැනූ (පූ 2. 273[1]). 2. වගා කළ. -**දරු**=ප්‍රකට. -**පත්**= උළුවස් සෙහි උඩ ඝා ඔට ද තිබෙන ඉරස් ලී (බඟැ 203[5]). -**පහළි**†=ශුද්ධ. -**පිට**†=ප්‍රකාශය. -**පෙණීම**= පිටතට පෙණීම (මසූ 114. හිරා 25). -**පෙර**= එළිපත්ත ඉදිරිය; දෙරවුව (බපු 45[2]. සවී 307[22]). -**පෙළහැර** (බඟැ 70[24])='එළිපෙර හැර' ශුශ්‍ර. -**බැහිම**= 1. පිට නව රීම. 2†=මල පහ කිරීම. -**සම කිරීම**= පඤ්ඤක පාද සතරෙහි අවසාන අඤුරු සම සේ යෙදීම.
එළිලි (එළිල්ල)='කෙළිලි' ඛ. (සලී 1. 446[26]. වී 1. 229[2-20]).
එළු=1. සිංහල හඬහාව (උපා 9[16]). 2. එනම් සිවුපාවා (පුනා 217). 3. තෝරගස(රූ 221) -**එඹර**=එළුවන් රැක බලාගන්නා. -**කිරි**= එළුදෙනුන්ගෙන් දෙව ගන්නා කිරි. -**ගස්**= තෝරගස. -**ගාල්**= එළුවන් ලඟින යෙය. -**ගොපලු** (සලී 1. 198[4]),-**ගොවු**=එළුඑඹේරා. -**දරුමැඩ**=එළුපැටියා(අමා 2. 54[3]). -**පට්ටි**= 1. එළුරැළ. 2.එළුගාල. -**පල්**(ලු)=එළුඑඹේරා (දහම් 232[16]). -**පැමිණි**=ලදරු එළුවා (අමා 2. 63[24]). -**බණ**= සිංහලහඬහාවෙන් ලියූ බණය (හිරා 106). -**බෙට්ටි**=එළුවාගේ ඉලත්ති (ජාඟැ 99[19]). -**මුව**= ඒණිමෘගයා (ජාඟැ 213[23]). -**සුඟල**=එළුවන් ජෝඩුව(බපු 80[10]). -**රැස්**=මෙහෙරාශිය. -**ඝන්**=එළුවන්ගේ හඬ වැනි හඬ (ජාඟැ 141[6]).
එළුක්=සුදු උක්ගස් (කාශෙ 5-1). [2. 24[5]).
එළෙඹියෑ (නෛක්‍රි)= එළඹෙන්නට (අමා
එල්වන්=පමුණුවනතෙක් (ඍසං I. 185[30]).
එල්වනු=1. පමුණුවනු (ඍසං I. 45[41]). 2. ඉල්වනු (ඍසං III. 75. B[3]).
එල්වූ=පැමිණවූ (ඍසං I. 218[5]. 232[16]).

ඒ.

ඒ='එ' යන්නෙහි දීර්ඝරූපය. (පා.සං. වචන යන්හි යෙදුනු මේ අකුර බෙහෙවින් 'එ' යන රූපයෙන්ම දක්වනු ලැබේ. පා. සං. වර්ණමාලාවන්හි 'එ, ඒ'හි රූප දෙකක් නැතත් සිංහලයෙහි තිබෙන හෙයින් දීර්ඝ ලෙස උච්චාරණය කරණ 'ඒ' ශබ්දය සිංහල අකුරෙන් ලියනවිට 'ඒ' යන දීර්ඝරූපය ම ලිවිය යුතු වුවත් ආඛ්‍යානිකයන්ට පැරණි ක්‍රමය ද පුඵුණු වනු සඳහා මෙහි විකල්ප යෙන් යොදනු ලැබේ).

ඒ=1. අනභිමුඛයක් හෝ පූර්වොක්තයක් අදුන්වන ශබ්දය; එය. 2. හේතුව; පාලම (කෝ 85. පරෙවි 48). 3. (නි)†=අාමන්ත්‍රණය අැසුනුබව අැඟවීමෙහි. 4. (ක්‍රිප)=එහි. -**කිර(ල)**†=ඒදණ්ඩ නොං අැදෙනු පිණිස දෙකොණෙහි ගසන ඵල්. -**දඹු**= ගඩොදි යෙන් එතෙර හිම සඳහා දෙතෙර සම්බන්ධ කර දමූ ලීය (අනා 175[30]).

ඒක=1. එක. 2 ඒ දෙය. 3. අසහාය. 4. තනි. 5. අසමාන (බෝගැ 12[17]). -°**ංශ**= 1. එක් පැත්ත. 2. එකාසන. -°**පාරුපණ**= එක් උරයක් වසා පෙරෙවීම. -°**ව්‍යාකරණීය**= එකාසනයෙන් ම පිළිතුරු දියයුතු -**ක**= එකක් අැති. -°**නිපාත**= අංගුත්තරනිකාය යෙහි එක් එක් කාරණය වදාළ සූත්‍ර සහිත කොටස. -**කණ්ඩක**=එක කතීාකෙනෙකුන් අැති. -**කමෝපවුඤ්ඡිත**?=එක ම කර්මය රැස් කළ (බප්‍ර 50[2]). -**කල්පනරක**= නිරයක් (මනි 58[9]). -**කල්පාවඩිත**- එක් කල්පයක් සිමා කොට අැති (බප්‍ර 314[6]). -**කාරණ වාද**=සත්ත්වලෝකය එක ම හෙතුවකින් උපදි නැයි යන වාදය (වි 6. 284[1-10]). -**කාල වත්තී**=එක ම කාලයෙහි පවතින. -**කුල සඞ්ගාමක**=එක ම හෙතිමිය අැති. -**කොලාහල**=එක ම ගඩ අැති; ගඩින් ම පිරුණු. -**ක්ඛණික**=එක ම මොහොතෙහි සිදී වන (අභිවි 80[4]). -**ගණපසාධනක**=එක ම ගණයට අැතුළත්. -**ගුරු**=එක ම ආචාර්ය්‍යය. -°**ඝන**= එක කෙළවරක් හෝ අරමුණක් අැති; සමාහිත. -°**කා**=සමාධිය (අනි 20[14]). -**ඝන**=එක ම ඝනයක් වූ; අතර සිදුරු නැති (ස්තූ 86). -**චක්ඛුස්ස**=එක ම අැසක් වැනි. -**චක්ඛුස්සක**=එක් අැසක් අැති. -**චර**= තනි ව හැසිරෙණ. -**චරිය, -චාරිත්‍ර**=තනි ව හැසිරීම. -**වාරි(ක)**=ඒකවර (සද්ධ 180[28]. සර 12[28]). -**චිත්තක්ඛණ**= එක් සිතක් පවත්නා කාලය. -**චිත්තක්ඛණික**= එක් චිත්තක්ෂණයක් අැති. -**චිත්තී**= එකක් ම සිතක සුලු (මිලි 97[9]). -**චිත්ත**= සමහර. -°**සඤ්ඤාවාද**=සමහරක් පමණක් සදෘකාලික ය යන වාදය (වි 7. 168[1-32]). -**වජ්ජන**- 1. එක ම සේසන (සද්ධ 14[18]). 2. එක් සේසනක් ම අැති හෝ සේසනකට යවත්. -**වජ්ජ**= සමාන කැමැත්ත. -**වජ්ජන**= එක් පියස්සක් අැති. -**වජ්ජනා**= අංධෙයය ඉදුරං දක්වා ආධාරය සහිතං ලත ප්‍රහෙලිකාව (කාශී 3-104). -**වඡ්ඩ**=1. එක් සිදුරක් අැති (බප්‍ර 82[9]). 2 නළාවක් (සද්ධ 133[36]. සර 83[7]). -**ස**=එකින් උපන්. -°**අකුරු** (වදන් 21), -°**අක්ඛර**= එක්තැනකින් පමණක් උපදනා අකුරු. -**ජවනවීථි**= එක ම ජවන චිත්තපරම්පරාව (බප්‍ර 306[30]). -**ජවාලා**= එක ම ගිනිදැල්ල. -**තලතුය්‍ය**=එක් මුහුණක් අැති වාද්‍යභාණ්ඩ (බප්‍ර 287[12]). -**තිලක**= එක ම තිලකයක් වැනි.-**තො(නි)**=එකකින්; එක පැත්තකින්. -°**වණ්ටිත**=මල්නටු එක පැත්තකට ම සිටින සේ හෙතු මල්දම. -°**ධාර**=එක පැත්තක තිබෙන මුවහත. -°**ඝඩ්ඨ**=අම්ශ්‍ර වූ භික්ෂු සඞ්ඝයා හෝ භික්ෂුණී සඞ්ඝයා. -°**සුද්ධික**= එක් පැත්තකින් පමණක් වන ශුද්ධිය අැති. -**නත**=එකක්බව -°**කායඒකත්තනසඤ්ඤී**= ශරීරයෙන් එක් වැනි වූ එක්වැනි ප්‍රතිසන්ධිඥානය අැති බ්‍රහ්මයෝ (වි 6. 361[2-30]). -°**කායනානත්තන සඤ්ඤී**=ශරීරයෙන් එක්වැනි වූ නන්වැදැරුම් ප්‍රතිසන්ධිඥාන අැති විනිඝඛ්‍යාන භූමීන්හි උපන් බ්‍රහ්මයෝ (වි 6. 361[2 18]). -°**නාම**= 'එකඞ්ගය' බ. (ජංගැ 51[2]). -°**සඤ්ඤී**= සමාන වූ ප්‍රතිසන්ධිවිත්තය අැති (අභිවි 23[28]). -**න්ත**= 1. සමහර (වි 5. 296[2-39]). 2. එක. -°**භාවනාමය**= එක් තරං භාවනාවකින් උපන් (වි 8. 225[1-12]). -°**භාසවනග්‍රාහ**=සමහරක් සදෘකාලික ය යන දෘෂ්ඨිගැණුම (බප්‍ර 314[19]). -°**භාසවතවාද**=

එකවචසසතවංදය (බප්‍ර 313³³). -°ත්‍යාශව නීතික=එකවචසසතවංදය ඇති(බප්‍ර 314¹³). -භව=එකක්බව. -°ත්‍වය=සමූහයක් ම එකක් සේ සලකන නීතිය (බගැ 17¹⁶). හෙතුඵල යන්ගේ භෙදය නොසලකා එක සේ ගන්නා නීතිය (වි 7. 134³-²¹). -°සඞ්ඛ්‍යා=එකවච නය (පසං 149¹³). -සඞ්ගීතිවෙශ=එකක් සේ සලකාගැණීම (වි 8. 3²-⁵). -දණ්ඩ= ගණදෙවිගං. -දීක්ෂිත= අසහාය වූ දීක්ෂා හෙවත් අභිමන්ත්‍රිතසාධක මන්ත්‍ර හෝ යාග කොම අැති (දහම් 41²³). -දෙශ= එක් කොටස.-මාත්‍රික=එක් වාරයෙක්හි පමණක් උපදින (අභි 55¹¹). -ධර්මානුසාරී= එක ම ධර්මයක් අනුව යන. -නාශක=අසහාය නාශකයා. -නිරෙධ= එකවිට නැති වන (බගැ 16¹⁶). -නිශ්‍රේයස= එක ම සෞභාග අැති; ගබ්ද ම පිරුණු. -නානාත්මික(ශ)භාව= එකක් අතර අැතිබව. -°නාන්ලෝමික= 1. එක්පස්ති ලොම් අැති අැතිරිලි (සිබ 63⁴). 2. එක් දෘවල්ලක් අැති අැතිරි (අභිබංස 43²⁶). -පදික්‍රමාශී=අඞ්පාර (මිලි 340¹⁵). -බිජී= එක ම (සකාන)බිජයක් අැති; සෝවාන් වූ පසු එක්වරක් භවයෙහි ඉපිද රහත් ව පිරිනිවන් පාන්නා අාශ්‍රීපුද්ගලයා (වි 8. 297²-⁸). -°භෙඛාහාරික=පෙර පැවති භික්ෂුනිකාශක් (නිකා 6²²). -භාක්ෂික=එක් බතක් අැති; එක් වෙලේ වළඳන (බප්‍ර 125¹⁶). -භණ්ඩපක්ෂේපක=සවිඤ්ඤනක වූ එක් වස්තුවක් සම්බන්ධ අාදාන හරණ අවහරණ ඊශ්‍යාපථවිකොපන ස්ථානව්‍යාවන යන අවහාර පස (සිබ 19²). -භවපශ්‍යාපන්නක= එක් භවයකට අැතුළත්. -භූමික=එක්තට්ටු වක් අැති. -මඞ්ගල= 1. එක ම මඞ්ගලය. 2. මඞ්ගලයට එක ම කරුණ. -මතික=1. සමාන අදහස් අැති. 2. සමාන අදහසින් වූ. -මණ්ඩර= එක ම මැදුර. -මාලාමාලිනී= එක ම මල්දම් අැති; මල්දමින් ම පිරුණු (අමං 2. 6²⁷). -මූලක= එක් මුලක් අැති. -රඤ්ඤ=එක ම සිදුර. -රස= සමානරසය. -රාජ=එක ම රජ. -රූප=සමාන රූප අැති; එක්වැනි. -ලක්ඛණ(බගැ 599), -ලක්ෂණ= සමාන ලක්ෂණ අැති. -ලෙශ=1. එක් අංකාරය. 2. එකදෙශය (ස්තු 101²⁴). -වචන= 1.එක ම වචනය. එක් දෙයක් හෝ කෙනෙකු දක්වීමට යෙදෙන වචනය. -°නිර්දේශ= එකවචනය හෝ එකවචනයෙන් දක්වීම. -වචනාන්ත=එකවචනය දක්වීමට යෙදෙන විභක්තිය අන්ත කොට අැති.-වර්ණ=1.එක ම වර්ණය. 2.එය අැති.-වස්තුක=එක වස්තුවක් (=වස්තුතැනක්) අැති. -වාචිකපවුරුණු= "සඞ්ඝං භන්තෙ පවාරෙමි" යනාදීන් එක වරක් කියා කරණ පවාරණය (සිබ 15¹). -වාර=1. එක දවස. 2. එක අවස්ථාව. -විංශති=විසිඑක. -°අන්‍යෙෂණ='එක්විසි අන්‍වෙසුන්'ඔ (බප්‍ර 277³). -ඛ්‍ධ=එක්වැදුරුම්; එක් අංකුරයක් අැති. -විෂය=එකසිය විස්ස. -වොහාරභව=එක් සඤ්ඤයක් පමණක් අැති අසඤ්ඤසත්ත්‍වභවය (වි 7. 68¹-¹⁵). -ශෙඛර=එක ම ඔටුන්න. -ශෙෂ= රාශියකින් එකක් පමණක් ඉතිරි කර ගැණීම (බගැ 10⁶). -ශ්‍රුති=එක වරක් අැසීම. -සඞ්ග්‍රහ=රාශියක් එකතු කිරීම. -සඤ්ඤිත=තුෂ්ණීරෙංගයක් (යොං 1948). -සඤ්ඤිභව=එක් වැඹක් අැති. -සථ=1. තනි ව සිටින. 2. එක් තැන සිටින. -හෙතුක= මොහසඞ්ග්‍රහිත එක ම හෙතුවක් අැති මොමූහවිත්ත දෙක (අභි 46¹⁴).

ඒ කන්න?=එක් පැත්ත (ජා 456³¹).

ඒකා(නාම)=ඒ අය (රාජා 65²⁷).

එකාංශ='එකාංස' බ. -අර්ථ=1. එක් අංගයක් අැත යන අර්ථය. 2. එකාන්ත වූ අර්ථය (බගැ 4²⁶).

එකාකාර=එක් වැනි.

එකාකි=ක්ෂුද්‍රකලා; තනි (ජාස 240⁵). -වාස= තනි ව විසීම (බප්‍ර 314¹⁵).

එකාක්ෂර-1. එක ම අකුර. 2. එක ම ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය අැති යමකබන්ධය (කාශී 3-75).

එකාගාරික=1 එක් ගෙයක් අැති. 2.එක වරට එක ගෙයක් පමණක් බිඳ සොරකම් කරණ.

එකාග්‍ර=එකඟ. -තා=එකඟ බව; සමාධිය.

එකාඛ්‍ය=එක් අඛ්‍යයක් අැති. -රූපක=එක් අඛ්‍යයක් පමණක් රූපණය කරණ රූපකාලඞ්කාරය (කාශී 2-76).

එකාඛ්‍යාන=එක ම මළුව.

එකාචාර†=1. එක් සේ හැසිරීම. 2 එය අැති. සථිර; වපල නොවූ.

එකාත්‍රපත්‍ර=එක්සත්; එක ම කුඩයක් අැති.

එකන්ත=සමාන; නොවෙනස් (නාගෙ 71[17]).

එකන්තික=තමාට සමාන; ඉතා හිතවත් (දජා 122[6]. සද්ධ 106[23]).

එකාදශ=එකොළොස.-**කම්**=දිඝනිකායෙහි දසවන සූත්‍රය, උපජ්ඣ°, අපරාපරිය°, ඛඤ්ඤරුක, ඛබ්බුල, ඛදිරඛාණ, කවත්තාවපනක, ජනක, උපත්ථ මහක, උපපීළක, උපඝාතක යන කම්එකොළොස. -**කෙලාශාග්නි** ='එකොළොස්ගිනි' බ. (සව් 116[19]). -**ඛාහු**=ද්‍රව්‍ය එකොළොසක් මිශ්‍ර කර උයන කැඳක් (සද්ධ 685[27]). -**ච්ඡ**=එකොළොස් වැදිරුම්. -°**කාමභව**=සතර අපාය, මනුෂ්‍යලෝකය, දිව්‍යලෝක සය දැයි යන එකොළොස (අභිස 36[7]) [242[2]).

එකාදශාග්නි='එකොළොස්ගිනි' බ. (ජාගෙ

එකාධිපති=එක ම ප්‍රධානයා.

එකාධ්‍යාශය=1. සමාන අදහස. 2. එය ඇති.

එකානුසන්ධික=ඒක් අනුසන්ධියක් ඇති (සර 42[27]).

එකානූ=අනූ එක.

එකාන්ත=1. එක ම අන්තයක් ඇති; සත්‍ය. 2. නිශ්චය. 3. අතිශය. -**දුඃඛිත**=අතිශය දුක් ඇතිබව (ධප්‍ර 84[1]). -**භාව**=නියමයෙන් ම වන. -**මති**=නිශ්චය අදහස් ඇති. [27[5]).

එකාන්තනරික=එකක්බැගින් අතරඇති (ජාගෙ

එකාන්ධිකාර=අඳුරෙන් ම පිරුණු (සද්ධ 89[29]).

එකාබද්ධ=එකට බැඳුනු.

එකාභෙනමාගී=1.ඒ හා සමාන අනෙකක් නැති මාර්ග වූ පෘථ; 2. ක්‍ෂුද්‍රකලා වූවහු විසින් යා යුතු මාර්ග.

එකාර='ඒ' යන්න.

එකාර්ථ=1. එක ම අර්ථය. 2.ප්‍රතිරූපකතිදෙශය (කාශි 3-2-1).-**ක**=එක් අර්ථයක් ඇති බව. -**දීපක**=1. එක් අර්ථයක් දක්වන. 2. දීපකාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාශි 2-112).

එකාර්ථී=එක් අර්ථයක් ඇති.

එකාලඞ්කාර=1.එක ම අලඞ්කාරය. 2.අලඞ්කාරයෙන් පිරුණු.

එකාලඞ්කාර=එක සේ සැරසූ.

එකාලම්බන=එක අරමුණක් ඇති(අභිස41[13]).

එකාලෝක=එක ම ආලෝකය ඇති; ආලෝකයෙන් ම පිරුණු. [(වි 7. 104[1-27]).

එකාවජ්ජන=එක් ආවජ්ජනචිත්තයක් ඇති

එකාවලි=එක් පෙළක් ඇති මුතුහර.

ඒකාවෙරි(ණ)= ගස් වෙසෙසක්. -**විස**=ඒකාවේරිය ගසෙහි විෂ(යොග 4484). [194[10]).

එකාසනනිෂණ්ණ=සමානඅසුනෙහි හිඳීම (ධප්‍ර

එකාසනික=වෙන වෙන අසුන්හි හිඳ නොවළඳ එක ම අසුනෙක්හි හිඳ දවසට එකවරක් වළඳන භික්ෂුව විසින් රක්ක යුතු ධුතාඞ්ගය (වි 1. 254[1-1]).

ඒකාසූ=අසූ එක. [උණ (වි 4. 87[3-27]).

එකාහි(ඝ්නි)ඛද්වර=දවස් පහා ගැණෙන

එකින්ද්‍රිය=එක් ඉන්ද්‍රියයක් ඇති; ජීවිතෙන්ද්‍රිය පමණක් ඇති වෘක්ෂලතා.

එකිභාව=1. එක් බව. 2. එකතුබව.

එකිභූත=එක් වූ. [(ධප්‍ර 316[5]).

එකිශවාද=සංඥිවාදයක් වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියක්

එකුත්තරික=එක් එක් අඞ්ගය වැඩි වන අංගුත්තරනිකාය(මිලි494[27]). [(ඛගැ 16[15]).

එකුප්පාද=එකවිට ඉපදීම්ඇති; එක් ව උපදින

ඒකුළු?=(<ඒකුළු?=ඒ කිරීමට ඉවහල් කුළ). 'ගොනළු'බ. (ජා 1075[20]).(ගිවිංගං බඳින කුවේන කතා ගැවො-ජාඅක 5.185[13] ඤ).

එකූන=එකක් අඩු. -**නවුතිචිත්තන**=සිත් අසූනවය (විභඞ්ග-අභිස 35-36).

එකූපචාර=එක ම උපචාරය ඇති (කඞ්ඛා46[6]).

එකෙකෙලෝම=එක් රෝමකූපයෙහි එක් ලෝමඝසක් පමණක් ඇති (ධප්‍ර7[27]).

එකොත්පාද='එකුප්පාද' බ. (අභිස 41[11]).

එකොදකිභූත=එක ම ජලය වූ; ජලයෙන් ම පිරුණු.

එකොදෙදශ=එක් උදෙසීම (මිලි 20[36]).

එකොද්භූත=එක සේ හෝ එකට පහළ වූ.

එකොභාස=එක ම ආලෝකය ඇති (සද්ධ 114[13]).

එකොන=එකක් අඩු.

ඒගෝන්දි(නි)†=එවිට. [ජාතගා.

ඒජනත†(<Agent)=1.දිශාපතිවරයා.2. නියොජ

එඤ=කෘෂණවර්ණ (උපා 21[36]).

එණි=කෘෂ්ණවර්ණ මෘගවිශෙෂයක්. -**ජඞ්ඝ**=එණිමාගයන්ගේ වැනි ජඞ්ඝා ඇති(ධප්‍ර6[30]). -**මාග**=එනම් මුවා (පූ 2. 13[31]).

එණෙය්‍යක=වඩාත්ගේ දෙදණෙහි හා දෙ වැළමිටෙහි ද ඇවුල් ගසා පොළොවට සවි කර අවට කිනි දල්වා කරණ වධය (මිලි 225[1]). [(කඛා 36[24]).

එතත්=මෙය. **-පාක්ෂික**=මේ පක්‍ෂයෙහි වූ

එතදග්‍රපාලි(ඛ)=මේ කාරණයෙහි මේ තෙමේ අග්‍ර යයි වදළ අඞ්ගුත්තරනිකායෙහි එකකනිපාතයට අයත් පාළිය (සලි I. 225[3]).

එතදග්‍රස්ථාන=ප්‍රධාන තනතුර.

එතපරමතා=මෙය ප්‍රධාන ය යන බව (වි 5. 256[2-3]). [ගැණීම.

එත්තුගැණීම්†= 1. පිළිගැණීම. 2. තේරුම්

එත්තුගැම්†=අවබොධ වීම.

ඒද(බා)†=ඒදිමෙනි; ව්‍යඤ්ජනඝන්ට කුළුබඩු මිශ්‍ර කිරිමෙනි. සක. ඒද, ඒදත්; ඒදී, ඒදු.

එනියා=එබදු.

ඒප්පා=එපා; නුවුව මනා (සදකි 158).

එරකවනනිකවධ=වධාත්ගේ කුරියෙහි පවන් හම ගලවා කොණඩයෙහි වළලු කොට තබා කරණ වධය (මිලි 224[33]).

එරණ්ඩ=එරඹු.

එරාවණික=සෙනසුරා ජනම ලග්නයෙන් හෝ ජනම යෙහි දී වෘෂභ සිටි රාශියෙන් අට වැන්නට යෑම හෝ ලග්නය දෙක දෙළොස යන රාශිවලට යෑම.

ඒසිඝනද†=කරත්තයේ මැදින් ඉදිරියට නෙරවා සවි කළ, විශඝන බඳින, දික් ලීය

ඒල්=පැසුනු මිගෙඩිය? (සිදත් 4[1]).

ඒල(ළ)මූග = කෙළනොලු; ජඩ; මෝඩ (ජාස 18[3]). [සුගන්ධිද්‍රව්‍යයක්.

ඵලවාලුක=එල්වලු; දිවුල්පෙතුවලින් සාදන

ඵලා=එන්සාල්. **-ආදිකඝණ**=එන්සාල් ආදි ඖෂධ ඝණයක් (යෝ 359). **-ආදිරසාඝන**= රසඝන බෙහෙතක් (යෝ 1937).

එවංඛ්‍යාතානය=මෙය මෙබදු සඛාවය ඇත් තක් යයි දැනගන්නා ඤාණය; ඵලයට අයත් සඛාවිකහෙතුව නිශ්චය කර දැනගන්නා රීතිය (වි 7. 136[1-15]. ජාගැ 5[12]).

එවකාර='එව' යන්න (බප්‍ර 2[15]).

එවමාදි=මේ ආදිය (බප්‍ර 247[24]. 294[21]).

එවණ්='එ ඒ' යන අකුරු (පසා 5[15]).

ඒවා(නි)=ඒතාක් (ඛඟැ 25[21]).

එසණ=සෙවීම (ජාස 63[7]).

එසිකාඝෙමහ=නුවර ආරක්‍ෂාව හෝ අලඞ්කාරය සඳහා ගල්, ගඩොල්, කිතිරිඅරටු ආදියෙන් කරණු ලබන කණුව (බප්‍ර 200[27]. විසාර-මපූ 727).

එෂ්‍යන්(ද්)=පැමිණෙන. **-කාල**=මතු කාලය (ජාස 333[3]). **-ක්‍රියා**=අනාගතක්‍රියාව (පසා 284[19]). **-දෙෂ**=මත්තෙහි වන දෙෂය.

ඒසණී = ගෘහකර්මයෙහි යෙදෙන අවියක් (ඉරා 4191).

ඒසා=ඒ හා සමාන (පූ 2. 6 6[3]).

එසිකාඵමහ=එසිකාඝෙමහ; වංසල්දරටු වෙහි තැබූ, ඉදිදෙර සවි කාරණ, කණුව (ජාගැ 129[2]).

ඒසිඝ=එක්සිය (නිකා 26[30]).

එහිපස්සික='එව; බලව' යන කීමට සුදුසු; ඉතා සතාය (සර 44[15]).

එහිභික්ඛුඋපසම්පදා=බුදුන් ''එව, මහණ'' යි ප්‍රව්‍රජ්‍යාපෙක්‍ෂකයන් ඇමතූ විට ඉබේ ම පැළඳුන විමෙන් වන උපසම්පදාව (ඛඟැ 44[17]).

එහිභික්ඛුපටිවිදි='එව, මහණ'' යි බුදුන් වදළ විට සෘද්ධිමයපාත්‍රචීවර ලැබීමෙන් වන ප්‍රව්‍රජ්‍යාව (වි 1. 232[1-35]).

එහිභික්ඛුභාව=එහිභික්ඛුප්‍රව්‍රජ්‍යාව.

ඒ

ඒ=සිංහලවර්ණමාලාවෙහි පහළොස්වන අකුර. මෙය 'අ' හෝ 'අං' යන්න හා 'ඒ' වර්ණය ද සන්ධි වීමෙන් සිද්ධ වේ. [2-17].

ඒකානනික=එකාන්නතයෙන් වන (වි 5.19

ඒකාය=1.එක් බව. 2.සඞ්ඛ්‍යා එකතු කිරීමෙන් ලැබෙන ගණන. 3. එකමතිකභාවය.

ඒතිහාසික=1. ඉතිහාසය පිළිබඳ; ඉතා පැරණි. 2. ඉතිහාසය උගත්.

ඒඳුජාලික=ඉඳුජාලිකයාට අයත්.

ඒරාවණ=ශක්‍රයාගේ ඇතා (බුත් 52[32]).

ඒකානිදිග්භාග=ඉසාන දිග (පූ 2. 727[1]).

ඒශ්වර්‍ය=1. ඊශ්වරභාවය; ප්‍රධානත්වය. 2. සම්පත්තිය. **-ආධිපත්‍ය** = ඒශ්වර්‍යය නමැති අධිපතිභාවය (බප්‍ර 131[11]). **-මද**= ඒශ්වර්‍යය නිසා වන මත්ගතිය හෝ ආඩම්බරය (බප්‍ර 232[36]).

ඒහලෞකික=මෙලොවට අයත් (සද්ධ 415[25])

ඒහික=මෙලොවට අයත් (විමු 81[35]).

ඔ

ඔ=සිංහලහෝඩියෙහි අවවැනි වණීය.

ඔ•විල්ලා†=උංවිල්ලාව.

ඔකව=උත්කෘෂ්ට (සුදු 346).

ඔකඩනා?=අදින (සී 256).

ඔකඳ=1. ඔකකඤ්ඣනය; පැනීම (ජාඟැ 166[16]). 2. ලංවීම (සිඛ 26[17]). පැමිණීම (සස 61). 3. ප්‍රීතිය (තිසර 97). 4. ප්‍රීතිමත් (බුදු 372). 5. අරියුම; ඉල්ලීම. 6. මැඩ පැවැත්වීම (රැ 494). 7. ඝන දෙය (පුනා 240). 8. ජල සඤ්චය.-කෙළි=ප්‍රීතික්‍රීඩාව(බුත්6[15]165[12]).

ඔක්‍ක=යාඤ්ඤාවංශයට මුල් වූ ඔක්කාකවංශයෙහි ආදිපුරුෂයා වූ රජ (අමං 2. 120[31]). -වස්=ඉක්ෂ්වාකුවංශය.-°කුල=(අමං 2. 5[14]), -°පර පුරු(කව් 195)=ඉක්ෂ්වාකුවංශපරම්පරාව.

ඔක්කැසි='උක්කැසි' බ. (සිඛ 60[21]).

ඔක්කු(ඔක්ක)=1. ඇකය; උකුළ (ජා 395[7]. දජා 398[10]). 2. කලවෙය (මිලි 232[11]).

ඔක්ඛනනි=ඇතුළු වීම; වැදීම (වි 7.191[1-42]). -ක ප්‍රිති='අවක්‍රාන්තික ප්‍රීති' බ.

ඔක්ඛාඛ=‘ඔක්ඛ' බ.

ඔක්කාර†(<උද්ගාර)=වමනය.

ඔක්කෝ†(එක් වර?)=සියල්ල. [(සද්ධ655[22]).

ඔක්කොල්සිනා=කොක්හඹසහිත සිනාව

ඔක්තෝබර්(-තෝම්බර)†=එනම් මාසය.

ඔඝ=ඔඝය; මහඝාංවතුර (රැ 140).

ඔචවමී†=සරදම; විහිළුව.

ඔචිවර†=ඔවිතර; ඔපමණ. [ඕජස; සාඝය.

ඔජ්(ඔඟැ 43[15]), ඔජ(අමං 275[5]; ඔඟැ 231[22])= ඔජර†=උදරරෝගය.

ඔජි(වි 4.272[23-7]), ඔජු(ඔඟැ230[30])='ඔජ' බ.

ඔට=ඔටුවා (අමං 1. 260[24]).

ඔට=1.ඔජඃය; තොල (ඔඟැ 46[19]).2.උජ්ටුඝා. ඔටුවා. 3. හොවය; සුලභ; කෙළවර (ජාඟැ 50[27]. පූ 2. 321[5]).

ඔටු=උජ්ටුඝා; ඔටුවා (රැ 383). -ඇට=ඔටුවාගේ ඇට (සර 226[18]). -කිරි= ඔටුදෙනගේ කිරි(මෙහි තෙල්නැති. බුත්162[10].බුදු 183). -කුකුළු='පැස්බරා' නම් පක්ෂියා(බුත් 183[36]. පූ 2. 413[37])

ඔටුනු=වෙළඳානය; කිරීටය (සැළ 19). (මෙහි ප්‍රභෙද-දඹ411[1]). -ඉඟ=රජුන්ට ඔටුනු පලඳවන ශාලාව (සද්ධ 203[9]. සවී 333[9]). -පවි ටල=1. ඔටුනු සාදන කම්හල. 2. ඔටුනු සාදන රන්කරුවෝ (G). -පළඳින=ඔටුනු සැදීමෙහි දක්ෂ අය (දඹ156[1]. රිදී).

ඔට්ටපාලු†= රබර්ගස්වලින් වැකිරී ගසෙහි ඇලී ඉහත් බිම වැටී වියලී ගිය කිරි.

ඔට්ටම්†=ඔට්ටුව.

ඔට්ටු=1. පරදුව; දිනුවහුධි පැරදුනහු විසින් දිය යුතු දෙය (දජා 152[15]).

ඔඩගීවණී=ඔටුඇටවල පැහැය (බප්‍ර326[3]).

ඔඩ්†=1. ඔට්ටුව. 2. උකස (ශුසිං අ)

ඔඩම්=1. සුරා වක් කරණ බදුන(සද්ධ 469[24]). 2. රා බෙහෙත බඳුන (කව් 404. 490.)

ඔඩැලි=ගස්උඩ අතුපතරින් සෙවනැලි ඇතී තැන (පූ 2. 510[6]).

ඔඩි=1. කොඹිය(බෝඟැ 60[25]. 70[32]). 2.උකස (රැ 412). 3. වණගසකින් සැරව මසෙහි කැහෙණ ගිය පැර(සෙං 3627). -කුරු=වණ සෙහි ඔඩු පරීක්ෂා කරණ රිදිමුවා කුර. -වණ=ඔඩු සහිත වුණය.

ඔඩොක්කු (<කෙඩොක්කු)=1. ඉහෙන් එල්ලෙන රෙදිකොණ (සද්ධ 490[31]). 2. ඇදි රෙද්දෙහි උඩ කොණකින් ඒ ඒ දෙය දමා ගැණීමට පිළියෙල කළ තැන; රෙද්දෙහි රැල්ල (බෝව 122[29]).

ඔඬ්ඩි= 1. ඔරිස්සාරම. 2. උකස (රැ 412). 3. ඔට්ටුව. 4. කොඹිය (දජා 58[4]). 5.†=අනතිම. -කුමාර = ඔඬ්ඩිසඝකා. -පිල්=කොඹි හා මොනරපිල් (මනී 83[26]).

ඔඬ්ඩිසඝක්=නූනිගම් යකා. මේ තෙමේ මදුරට සාගලනුවර සුසිරි නම් කිසොවකගේ පුතෙක් ලු. කළුඔඬ්ඩිස, නාග°, කුරු°, දෙමළ°, ගොපලු°, රංජ° යනී අවතාර හයක් මොහුට නිබේ ලු. වංශනය අශ්වඝා යි.

ඔණඩ(ඬ)ර†=වපර. -පරඝ†=ඇදෑ; වක්.

ඔත්=1. තැබූ (ඔඟැ15[9]). බැඳූ; දැමූ (කව් 77. 529 අෑ). 2. හොත්; ගඝනඝ කළ (ජාඟැ. 82[17]. පූ 2. 54[18] අෑ). -පතින් (ක්‍රිවි)=ලැබී

තැනින්; මුළුමනින් බුත් 83¹²). -පල= 1. ශයනය කළ තැන. 2. ඇදෙහි ම සිටින; රොගි. -පිළිම=ශයනය කරණ ආකාරයට සෑදූ ප්‍රතිමාව (සැවුල් 167). -°ශේ=ඔක් පිළිමය සහිත විහාරය.

ඔක (ධා)=එනීමෙහි; ලනු ආදිය එකට පටලැවී මෙහි. සක. ඔතා, ඔතත්; එහි, එතු.

ඔක=බෑහූ; දමූ. (කව් 16. 142. මුව 56. 85).

ඔකක්=ඔය තරම් (සී 542).

ඔකනාඛද†=රෙදි වියන යන්ත්‍රයෙහි රෙද්ද එතෙන ලීය. [2. ලජ්ජාව (රෑ 113).

ඔකප්=1. පවට බිය වීම (කාශෙ 14-20)

ඔකප්‍ප=ඔතප්පකා; පවට බිය වන(ධඟැ112²⁵)

ඔකැලි=බඩ පිරුණු විට කටින් පිට වන වාතය; රාමතැල්ල (බෝගැ 37²⁵).

ඔකෑනි=1. අදහස; කම්මැලි. 2. ඇන හිටවීම; අලස වීම (සර 212¹⁶).

ඔකු=1. බැහූ; දමූ (රෑ 749). 2. ඉඛම් හිමියාට ඉඛමේ අස්වැන්නෙන් දෙන කොටස. (a) වපසරියේ පමණට හෝ එහින් දෙගුණයක් හෝ දීම, (b) තුණෙන් පංගුවක් දීම, (c) මුල දී කැපූ ගොයමේ වී හෝ මිනිහෙකුට ගෙණ යාහැකි පමණ හෝ දිමය සි එය තුන් වැදිරුම් (A. R. K. 116. G). 3. රජුට ගෙවිය යුතු දශයෙන් පංගුව (ශූ සිං අ). 4. දෙකින් බෙදිය නොහැකි 3, 5, 7 යනාදි ගණන්. -පරවෙණි, -ප්‍රවෙණි=එක් පරම්පරාවක් ම විසින් ඔතුබද්ද ගෙවෙන බුත්නි විදින ඉඛම (G).

ඔකතපප=පවට බිය වීම (පඟැ 28³). -බල= බලයක් වූ ඔතතපපය (අභි 152³).

ඔක්කු= 1. නළාවෙසෙසක් (ථූප 41¹⁶. 81⁵. 140³. සද්ධ 133³⁶. 468¹¹). 2. යම් කිසිවක් සොයා ගැණීමට උපකාර වන ආරංචිය හෝ ලකුණ. 3. රහස් තොරතුරු. -කාර†= වරපුරුෂයා.

ඔක්ඛරණ=පැතිරීම; ගැලීම (මිලි 130²¹).

ඔද=1. ශක්තිය. 2. දීප්තිය (කව් 222). 3. ඔජස් සහිත; සශ්‍රීක (නිසර 158). 4. ජලය. 5. සාරය (කාශෙ 14-11). 6. අමෘතය (රෑ 34). -අහර=ඔජස සහිත හොජනය (දළ8¹⁹). -ප්‍රභ=ඔජඃප්‍රභාණය. -මන්=ගවී සහිත විඤ්ඤාණය (මඤ්ජු 91). -වැනි=1. පිණාගිය (වෙස 394). 2. ශක්තිමත් (සෑළ 15). -සුන්=ඔජස සිදුනූ; දුර්වල (හංස 32).

ඔදස්=ඔජස (අමා 2. 14³).

ඔනඳ=අවනද්ධ; නිරන්තර (සස 30).

ඔනා=1. බෙහෙන; තබන; දෙන (සිඛ 69¹⁵). 2. 'ඔ හෝ' යන නාදය (කව් 755).

ඔනෑ (නි)=ඕනෑ (සී 148).

ඔන්න(නි)†=ඔය; ඉදිරියෙහි පෙණෙන (වත 3).

ඔන්නරවාලු†=කෙසෙල් වෙසෙසක්.

ඔන්සිල්ලා=ඌවිල්ලාව (ජා 484³⁰).

ඔප්=දීප්තිය (ඛඟැ269¹². පූ2. 138¹. දජා58²⁷).

ඔප=කෘතඥතා (සෑළ 3).

ඔපනැසි(-නෑලි)†=ඇදුමේ රැල්ල.

ඔපෑ (ගුත් 68)='උපෑ' ගුත්.

ඔපුල=උතපල (ශිසං IV. 132 l¹).

ඔබුස්(ධා)= අසත වීමෙහි. අක. එප්සේ, එප්සෙත්; එප්සිනි, එප්සුනු. 'එප්සෙන' ඛ.

ඔප්පින්න†=ඔප්පුව.

ඔප්පු=1. අත්සන; මුද්‍රාව(සලී 1. 60³²). 2. සැබෑ යකි ස්ථිර කිරීම. 3. ගණුදෙනුවල දී නොනා රිස් කෙනෙකුන් විසින් ලියූ ලියමන. -ගන්†= පිළිගත් (සපැ 131³). -දීම්†=පිළිගැන්වීම. සැළ කිරීම (රාජා 68¹⁰).

ඔප්පොහු†=1. අවලංගු. 2. පමා.

ඔබ(ධා)=එබීමෙහි- 1. යටට යැවීමෙහි; තද කිරීමෙහි. 2. පැරදවීමෙහි (කව් 444). 3. කැල ඕමෙහි (ජාගැ 56³³). 4. දැමීමෙහි (කාශෙ 11-19). සක. ඔබා, ඔබත්, එබි, එබූ. 5. හෙබීමෙහි. අක. ඔබී, ඔබිත්; එබිනි, එබුනු. 'හොබ' ඛ.

ඔබ=1. සම්පය (සලී 1. 504¹⁶. 726³¹). 2. ඒ පැත්ත (ජාගැ 187²²). 3. (නාප)=ඔහු; ඒ තැනැත්තා (ථූප 4³) -නුබ (ජාප 94²¹). -මොබ=ඒ පැත්ත හා මේ පැත්ත.

ඔබඳු=ඔය වැනි (වි 2. 757¹⁻⁶).

ඔබන=වද්දන(කඛා 113³¹). තබන(ථූප88⁵).

ඔබල=දුර්වල (කව් 14. 265. 484 ආ).

ඔබලන්=දුර්වල (පූ 1. 359²⁸. දජා 39²⁷).

ඔබාදි=නාශය; පංගුව (ඔබාදිඝෙන්=බැහින්- සලී 1. 370²⁸. 541²⁶. 595¹². 606¹².).

ඔබැව්?=ලොම්දහඇන්ම (රෑ 122-අබෙ).

ඔබින=හොබින්; ගොඅඹ.

ඔබුල?=එබූ; හැසූ; තැබූ (ඛගැ 15[12]).

ඔබ්බ=1. එහා; ඈත (සද්ධ 38[29]). 2. පිටත (සලී 1. 602[10]). 3. මත්ත (ජා 482[7]).

ඔබ්බන=ඔබවන.

ඔභස්=ඔභාසඝ; රශ්මිඝ (ඛගැ 82[27]). -අඳු=රශ්මිඝාලොකඝ. බුද්ධරශ්මිඝ (ඛගැ 246[5]).

ඔමඩි†=1. තරුණිඝ. 2. අඟරදඟර; කාමුක බැල්ම. [කුඛා පාතුඝ (සිඛ 37[24]).

ඔමු=ලාමඟ; පඟත්. -පා (<ඔමඟ පත්ත)=

ඔඅ(ඛා)=එව්මෙහි. සඟ. ඔඅ, ඔඅත්; එව්, එවූ.

ඔඅ†=1. අර; ඉදිරියෙහි පෙණෙන. 2.(නාම). ගඟ; දිඝපථර (සර 506[36]).

ඔඅා†=පින්වතා; භවතා.

ඔඩිදු=ඔ + දු=ඔහොමෝ ද (පූ 2. 656[29]).

ඔඅුන්(නාම)=ඔවුන් (සි 29. 400. 462.)

ඔර(ඛා)=1. ඔරොදනයෙහි; අැඹිමෙහි. අඟ. 2.වලදෙන් අස් කිරීමෙහි හෝ හැදි ගැමෙහි (ස්තු 66[10]). 3. හැරීමෙහි; ඉහිල්ලීමෙහි. සඟ. (වතීමනෙරූපසාධනයෙහි 'ඔරෝ' ආදෙශ වෙයි) ඔරෝ, ඔරොවී, ඔරොත්, ඔරොවිත්(වෙස 433 සඟ එහි අඩෙ); එරිණි, එරුණු (මුව 81.

ඔර=ලපැත්ත(බුදු 159. පූ 2. 229[11]). 2.ලකුණ. (පූ 2. 142[35]. දජා 404[3]). 3. කලවෙස (දජා 41[28]. 401[5]). 4. අර; අසවල් (පඟැ 15[29]. 16[3]). -සුඟ=ලාරුසුඛ්මඝ; කලවා දෙක (කවි 680). -ලකු=ලකුළෙහි හිදුවා ගැණීම (සිඛ 65[34]). -වසුන් (සද්ධ 969); -වසුම්? (ථූප 80[16]. ස්තු 31[22])= ලපැත්ත වසා පලඳින ආභරණඝක්.

ඔරජ(ද)='ඔරජ(ඛා)' මෙනි.'ඔොරජ' (ඛා)' ඛ.

ඔරක්=උරඋඝ (සි 84).

ඔරඳ(ඛා)=බැබලීමෙහි. අඟ. ඔරඳ, ඔරඳත්, ඔරඳේ, ඔරඳෙත්; ඔරඳී, ඔරඳිනි, ඔරඳි, ඔරඳුනු.

ඔරම=නැවැත්ම; වැළකීම (සි 338).

ඔරමාන=දෙඝයක් (රාජා 3[20]).

ඔර(ර්)ලෝසු†=හෝරාඝන්තුඝ.

ඔරව(ඛා)=එරවීමෙහි. 1. රවීමෙහි. අඟ.2.මතු කිරීමෙහි; කුරු ගැමෙහි. සඟ. ඔරවා, ඔරවත්; එරම්, එරවූ.

ඔරඳි=බැබලුනු (කෝ 53. මයූ 35).

ඔරු=1.දියෙහි පදින ඝාතුාංවක්(ජාගැ 159[29]). 2. විඤාදොණිඝ (මිලි 57[3]). -පිලා†=කුඛා ඔරුව. -තොටු=ඔරු නවත්වන තොටුපල.

ඔරේ(ඛා)='ඔර(ඛා)' ඛ.

ඔරෝන්තු†=ඉවසිඝ ගැණීබව; සුදුසු බව.

ඔලඟම්†=අසල ගම්වැසියන් පැමිණ වඟා කරණ කුඹුරු ඇතී වැවක් සහිත පංචු ගම (G).

ඔල(ලො)ගු† (<ඔලුඅු-ද්)=ඉස්සරහට හා පස් සට ද බෙදී සිටින සේ කරේ දැමිඝ ගැණි, බඩු දමනු ලබන, මැදින් කට අැති දික් උරඝ.

ඔලඹ(ඛා)=එල්බීමෙහි. සඟ. ඔලඹා, ඔල්බා, ඔලඹත්, ඔල්බත්, ඔලැඹී, එල්බී, ඔලැඹූ, එල්බූ. අඟ. එල්බේ, එල්බෙත්; එල්බිනි එල්බුනු.

ඔලඹන=අවලම්බනඝ කරණ; දරණ(තිසර94).

ඔලඹා(පූක්‍රි)=එල්ලා; රදවා (මයූ13. 133).

ඔලඹු=ඔලම්බකඝ; එල්ලෙන මල්දම (ජාගැ 110[24])(ඔලඹුසුක්=ඔලඹුවක්-සි 105.)

ඔලි=1. (සඞ්ගීතඝෙහි) 'කාංකලී' නම් සිහින් ශබ්දඝ (කවි 601). 2. සස්සඳවැල් (වන 53).

ඔලිද=එනම් වැල්; හුනිද (යො 631). -ඇම= ඔලිදවැල්හි හටගත්නා බිජ. -කෙළි= ගැහැණුන් ඔලිදඇටවලින් කරණ ක්‍රීඩා වක්. -කොලොම්බු, -පොරු=ඔලිදකෙළියට ගන්නා වළවල් සහිත ලැල්ල (G).

ඔලිඝල්= 1. වඤ්චක. 2. වඤ්චවිශෙෂඝක් (දබ 2[28]. අනා 86[19]). 3. කඤ්චුකඝ; සැට්ටිඝ (ජා 343[4]). 'ඉස්ඔළිඝල්' ඛ. (T L605).

ඔළු= 1. ශාලුක; දියෙහි වැවෙන ඝස්වෙසෙසක් (සැළ 36). 2.ඖස. -පැක්ත=වල්කැකුන ඝස. [132 I[1]).

ඔළුවඹු=කුල්වඹුවා; කුලුපෙත්තා? (ශිසං IV.

ඔළුඹු='ඔලඹු' ඛ. (ජාගැ 65[1]).

ඔළෙයි=පඤ්ඤෙක්. [1-7. හිරං 119).

ඔළොම්බා(පූක්‍රි)=අවලම්බනඝ කරවා (කාගෙ

ඔල්බවා(පූක්‍රි)=රදවා; හාන්සි කර (සඟ 15[20]). එල්ලා (ජාගැ- මවවකුණ්ඩලිජා).

ඔල්මාද්†=උන්මාදඝ.

ඔල්වර='කොල්වර' ඛ. -සන්(පූ 2. 25[16] අෑ), -හඬ(ථූප 28[3] අෑ)=ප්‍රීතිඝොෂඝ,

ඔවටනා?=විමීණය කරවීම; වැසිදිය නෑම (කඛා 57[12]).

ඔවත්(නෙක්ඛ්)=1. දමනෙහෙත්; ඉසිනෙත් (සිබ 110[17]). 2. බහාලන කල්හි (කව් 190).

ඔවත(නෙක්ඛ්)=බහන කල්හි; දමනකල්හි (කව් 412).

ඔවදන්=අවවාදය.

ඔවජ්?=ඔපය; කාෂතිය (ධඟ 39[27]. රූ 74)

ඔවඹ(පූක්ඛ්)=ඔවය් ;දමා; බැහැර කර (ශිසං III. 165[3]).

ඔවවත්(නෙක්ඛ්)=දමවනෙහෙත් (සිබ 64[19])

ඔවස්=1. අවකාශය; ඉඩ(ධඟ 31[6]. 207[7]). 2. ඔහාසය; ඤානතිය (ධඟ 82[29]). 3. අංකාශය (ධඟ 183[4]). 4. සථානය (ජා 1190[30]). 5. අශුචි. 6. මළවා; මිදුල (රූ 186). -කිළි (බුත් 9[2]), -ගේ (සිබ 60[18]. 108[31])=වැසිකිළිය.

ඔවහස්(ධඟ 270[32])='ඔබවය්' ශුයු?=ඔබවං.

ඔවා=අවවාදය (ධඟ 29[33]. 142[10]). -තෙපුල් (පූ 2. 101[6]), -බස්, -වදන්(දළ 35[2])=අවවාද වචන. [බපු 326[4]).

ඔවැසි=ඔවටපිකය; ඔඩොක්කුව; රැල්ල

ඔවිවර='ඔවිවර' බ.

ඔවිස(ධං)=විදීමෙනි; අැනීමෙනි (අම 2. 39[28]. රූ 409). සක. ඔවිජී, ඔවිජිත්; ඔවිජි, ඔවිජී.

ඔවිදු(ධං)=1. විදීමෙනි. 2. ආලෙප කිරීමෙනි (ජාන 1-2. අවදා ඝා 2[5]). ඔවිදී, ඔවිදිත්. ඔවිදි, ඔවිදි.

ඔවිල්(ලි)=ලංවිල්ලාව (පැර 97. සද්ධ 166[9]. 383[26]. පුනා 197).

ඔවු(නි)=එසේ ය.

ඔවුත්(නෙක්ඛ්)=දමනෙහෙත් (සිබ 64[19]).

ඔවුසර=උපවාරය; සමීපය (ධඟ 155[3]).

ඔවුහු(ධඟ 316)='එවුහු' ශුයු?

ඔස (නි)=1. එසේ නම්, එසේනම්න් (බපු 224[21]. 234[36]. 258[24]. අම 2. 259. 37[23] ආ). 2. නොවිසිමෙනි (රූ 739). 3. ඔහෝ! (සි 337).

ඔසක(ධං)=පසුබැසීමෙනි (ධඟ 79[29]). අක. ඔසකී. ඔසිකිත්; ඔසැකි, ඔසැකි, (ඔසැකෑ-පූක්ඛ්=පසුබැහැ.)

ඔසද=1. ඖෂධ. 2. සුවද. -වඩු=ගන්ධකාරයා; සුවදබඩු සාදන්නා (බෝධ 140[12]. දජා 233[12]).

ඔසනා=ගන්ධිකයා; ඔසදවටුවා (භික්ඛුණී ප්‍රාස 12[20]. බෝධ 140[37]). -වඩු (දජා 187[24])='ඔසදවටු' ශුයු. [82[35].).

ඔසඳ=සුවද (ධඟ 82[1]). -න=සුවද (ධඟ 72[25].

ඔසප්=මල්වරවූ (කඛා 140[28]). -ලේ=මල්වර වීමේ දී නික්මෙන රුධිරය. -සුළ=මල්වර වීමේ වැරදි නිසා ඇති වන රුජාව (ගෙ 3789). [(ශිසං III. 320[3]).

ඔසබ=1. වෘෂභයා; ගොනා (සස 98). 2. ශ්‍රෙෂ්ඨ

ඔසබි='ඍෂභ' නම් ඔසුවෙසෙස (ගෙ 349)

ඔසර(ධං)=1. බැසීමෙනි; (ධඟ 78[11]. සිය 397). 2. පැමිණීමෙනි. රැස්වීමෙනි. සක. එසෙරේ, එසෙරෙත්; ඔසළ, ඔසළ.

ඔසරබුදුඅසුන්?=පං බැඳ (=අරම්භණිය ගොනා) හිඳීම (ජාඟ 9[14]).

ඔසරි(ඤාස 144), ඔසැරි(සි 113)=ඔහොරිය.

ඔසව(ධං)=1. එසවීමෙනි (ජාඟ 68[6]. බපු 299[7]). 2. නැළවීමෙනි; පොලඹවා ගැණීමෙනි (සිබ 8[14]. 76[2]. 93[24]). සක. ඔසවා, ඔසවත්; එසවී, එසවූ. [වීම (ධඟ 55[1]).

ඔසවන (<ඔතපන< ඔතපනි?)= පවට බිය

ඔසළ=රැස්වූ (කව් 24. 129). 2. ආශ්‍රිත; පිහිටි (සිය 282). 3 අවතීර්ණ; බැසගත් (සිය 397).

ඔසිඳු(ධං)=සිදීමෙනි. සක. ඔසිදී, ඔසිදිත්; ඔසිදි, ඔසුන්, ඔසිදි, ඔසුන්.

ඔසිඳුනා=සිදින; කපන (ජාඟ- සාධින ජා).

ඔසිරුවන(ධඟ 213[14])='ඔසුරුවන' ශුයු?

ඔසු=ඖෂධ (ධඟ 75[3]). -දි(ඩි)තරු=ඔෂධිතාරකාව (ධඟ 24[30]). -දිය=ඖෂධම්ශ්‍රජලය (ගෙ 718). -වැල්=ලතාවිශෙෂයක් (ගෙ 1003, 3503).

ඔසුරු(ධං)=කිමෙනි. සක. ඔසුරං, ඔසුරත්; එසිරීම්, එසිරිවූ (ධඟ 239[15]). [(රූ. 122).

ඔසුන්=1. කැපූ (කව් 686). 2. ලොමුදගඟැන්ම

ඔසුපත්=එක් නිරයක වාර ගතර අසල ඇති නිරය සොළොස (ජාඟ 125[25]).

ඔසුරුවන=උසුරුවන; කියන (සාදූ 418).

ඔසුළු=රැස් වූ (ධඟ 271[2]).

ඔස්ස(නාම)=ඔසු + අ.

ඔස්සේ(නි)=අනුසාරයෙන්; දිගේ; අනු ව (කාශ 3-41, 12-79. පූ 2. 73[14]).

ඔහා (පූක්‍ර්)= (<ඔහවා=<ඔසවා) (පඟැ 43[3]. පූ 2. 500[16]).

ඔහෝ†(නාම)=1. භවනා. 2. ඔය පැත්ත.

ඔහේ†(නි)=පුදුමයෙනි.

ඔහේ†(නාම)=1. භවනා. 2. ඔය පැත්ත.

ඔහොරි†=සත්‍රීන් එක් උරයක් වසා අදින උතුරුසළුව. 'ඔසරි' බ.

ඔහෝ(නි)=වැලැක්වීම, පුදුමය ඇතැම්දිය ගැඟ වීමෙහි (බුත් 106[36]. 229[19]. සවී 96[5]).

ඔළමොව්වල†=ඉනා මෝඩ. [4-5).

ඔළමොළ=ඉනා වණඹ; ඉනා දරුණු (කාශෙ

ඔළර=මහත් (පූනා 237).

ඔළාරි=මහත්(රූ 429). -ඤාලෙස්=සිවුපසෙහි ගිහිුකම. ගණසංසඳී ආදි ඖදරික කෙලස (බඟැ 95[32]).

ඔළෑරි=ඖදරික (බඟැ 221[7]).

ඔළි='සොළි' බ.

ඔළු=1. නිස (සිදත් 43[2]. බුත් 82[18]). -මුව=එණිමාගයා (සද්ධ 109[30]).

ඔළුවට අත සේදීම්†=නිසඳ අපහාස කිරීම.

ඔල්ඤම්(සි 375), ඔල්ඤෑම්(ශිසං 1. 88[10])=ඔලියල් නොහොත් තලප්පා හෝ තොප්පි සාදන්නා (ඔල්<කොල්. 'ගිස්කොල්' බ.)

ඕ

ඕ=ඔයන්නෙහි දීඝිරූපය. පා සං. වචනයන් සිංහලාක්ෂරයෙන් ලියන විට 'ඕ' යන්න සඳහා 'ඔ' යන්න ලිවීම පෙර පටන් පැවතෙන සිරිතකි. එය මැනවැයි අනුමත නොකළ හැකි වුවත් අංගුනිකයන්ට එබඳු වචන දීඝි ලෙස උච්චාරණය කිරීම පුරුදු වන පිණිස මෙහි ද එසේම දක්වනු ලැබේ.

ඕ(ඕ)=1. බැසීමෙහි; දම්මෙහි (ධඟැ 43[13]) යක. 2 ශයනයෙහි අක. ඔවී, ඔවිත්; ඔනි, ඔත්; ඔතු, ඔන්.

ඕ(නි)=1. දුකෙහි; අහෝ! (ධඟැ 124[2]). 2. සිහි කිරීමෙහි. 3. එකාන්ත භාවයෙහි 4.අංගීකාරයෙහි (ධඟැ 145[16]).

ඕ(නාම)=1. ඒ සත්‍රී. 2. ඔනු (-ඕහට).

ඕං†(නි)-ඔන්න.

ඕංකඳ†='ඔතනකද' බ.

ඕංකාර=මන්ත්‍රාදියෙහි මුලට යෙදෙන 'බ්‍රහ්ම විෂ්ණු මහෙශ්වරයන්ටනමස්කාර වේවා' යන අර්ථ ඇති 'ඕං' යන්න.

ඕක†=ඔය දෙය.

ඕකඩ=1. දියපාර. 2. මෝදර. [516[3]).

ඕකප්පනසද්ධා='අවකල්පනශ්‍රද්ධා' බ. (මිලි

ඕකා†=ඔය අය.

ඕකාර=ඕයන්න.

ඕකාස=අවකාශය. -ලෝක=අවකාශලෝකය; එක්තිස්භූමිය (අභිවි 11[5]).

ඕකිලිනිනරක=නිරයක්(මනි 533[0]).

ඕක්ක(-ඤෙසියා)=කෙතකිඤ්චනියක් (දළ 131[6]).

ඕඝ=1. මහගංවතුර (ධප්‍ර 291[31]). 2. සත්ත්වයන් සසරෙහි ගල්වන මහගංවතුරු වැනි කාම භව දිට්ඨි අවිජ්ජා යන කෙලස ගතර (අභි 148[14]). -තරණ=1. ඔඝයෙන් එතෙර වීම. 2. සංයුත්තනිකායෙහි ප්‍රථමසූත්‍රය (ධප්‍ර 325[6]).

ඕජඃප්‍රාණ=සමඃසඛහුලත්වයෙන් වන කාව්‍ය ප්‍රාණය (කාශී 1-80). [නම (සවී 281[13]).

ඕජදීප= කකුසඳබුදුන් සමයෙහි ලඞ්කාවෙහි

ඕජස්=1. සාරය. 2 ශක්තිය. 3. දීප්තිය. 4. තෙජස. 5. ඔජඃ ප්‍රාණය.

ඕජා=ඔජස. -වත්(සද්ධ 127[25]). -වඤන= (සද්ධ 541[21])=ඔජස සහිත.

ඕජෝ=ඔජස්. -ගුණ=ඔජස නමැති ගුණය; සාරය. -රහිත=ඔජස නැති; -වඞ්ඛ=ඔජස වඩන.-'ෂ්ටමකරූප=ඔජස අවවැනි කොට් ඇති රූපය; පඨවි, ආප, තෙජ, වායු, වණ්ණ, ගන්ධ, රස, ඔජා යන අට. -හරණ= ඔජස බැහැර කරණ (ධප්‍ර 330[7]).

ඕඤුත=අවමන් කළ (මිලි 218[28]).

ඕඩඤාඩෙමි†(ක්‍රි)=ඉනා අධික ව.

ඕඩ†=දියවළ හෝ ඇළ. [අධික.

ඕඩි†=අනන්තිම, -හෙල්=අනන්තිම ඉඟළු; ඉනා

ඔතාරණ=බැස්වීම.

ඔත්ථ=ඔකාරභාවය.

ඔදන=බත. -ගණ්ඨික=බත්ගනිය ඇති.

ඔදනිගසුර=බත් පල් කර සෑදූ මත්පැන්.

ඔදපත්තකිනී=අත පැන් වක්කර විවාහ කර ගත් භාර්යාව (කඛ්ඛා 29[14]. උපා 61[32]).

ඔදරික=සිගබඩ පමණක් පුරවා ගැණීමට සිතන; ආත්මාංශිකාම් (මිලි 446[37]).

ඔදස්=ඖජස.

ඔදුතකඝිණ=‘අවදූනකඝිණ’ බ.(සර 49[33])

ඔඩි=අවධිය; සීමාව (කඛ්ඛා 82[31]).

ඔඩ්ඩනඤ=ගවිඤුරු කර සෙලවීම (වි 6. 24[3-13]).

ඔන(ක්‍රිය)=ඵවූන; ඔවූන්ගේ (කවි 584).

ඔනත=අවනත.

ඔනද=අවනද්ධ; බැඳුනු; නිරන්තර.

ඔනමන=නැමීම (මිලි 125[36]).

ඔනා=1. අංසනය; ශයනය (සිබ 109[34]. අවද 22[13]). 2. ශයනය කරණ (ජාගැ 111[12]). 3. බඳාලන (පූ 2. 104[26]). [කව්යුත්ත.

ඔනෑ=වුවමනා (දාවස 146). -කම්=වුවමනා

ඔනෑවටඵපාවව(ක්‍රිවි)†=නොසැලකිල්ලෙන්.

ඔනි=1. බඳාලන සත්‍රී (ජාගැ80[14]. 2. ඇන්නී, අංලෙප කරන්නී (බෝගැ 71[37]).

ඔපක්කමිකඋපඝාතක=කප්පංදු කිරීම් ආදි උපක්‍රමයන්ගෙන් ලිඛිත විකලතාවට පැමිණ වූ අය (කඛ්ඛා 15[17]). [කෝලම්.

ඔප(පා)දුප(<උපජ්ජ?)=අනුන්ගේ වග තුග;

ඔපනයික=එළඹීමට සුදුසු; ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීම් වශයෙන් ඇලීමට යොග්‍ය (වි 2. 789[2-3]).

ඔපපාතික=‘උපපාදුක’ බ. (දීඝ 173[1]). -යොනි=උපපාදුකවශයෙන් ඉපදීම.

ඔපම්මකථා=උපමාකථාව (පූ 2. 18[21]).

ඔපලු=ඕපලු; අයොකවංසය (පූ 2. 97[20]).

ඔබඩ=නදී සමීපය.

ඔබාදි=භාගය; පංගුව. ඔබාදියට=පංගුපේරුවට; නොසැලකිලි ලෙස (අනා 77[5]). ඔබාදි යෙන්=බැගින් (සලී 1. 283[8].) ඔබාදි’ බ.

ඔභතචුම්බටා=හිසින් සුඹුළු බහා තබා භාගය කර ගත් කාෂ්ඨභාරිකාදි සත්‍රිය (කඛ්ඛා 291[6]. උපා 61[34])

ඔභාස=කාංතිය; රශ්මිය. -දෙසනා=බුදුන් සිරුරින් රශ්මිය පතුරුවා යොගිසිසුන්ට කරණ ධර්මදේශනාව (බගැ 159[15]). -න=අංලෙක කිරීම (මිලි 42[2]).

ඔමඤ-ලාංමක; පහත්. -තා=පහත්බව.

ඔමඤවාසිඛ=ඕමසවාද සික්ඛාපදය(හෙසි18[31]).

ඔමිරංඝා(ලෘව)†=කැප්පිටිය ගස

ඔමිරිෂ්=රැහැණිය (ශෙෂ 2610).

ඔමී=ගස් වෙසෙසක්.

ඔසි†=දිය අසල වැවෙන ඕගස්.

ඔසි(නි)†=ආමන්ත්‍රණයෙහි.

ඔර=1. උදරය; අැතුළ (සස 286. කවි 77).

ඔරංගලදෙඝ=දෙගඝක්(රාජා 3[13]).

ඔරඬ්හිඤ=එළුවන් මරණ. -නරක=එළුවන් මරන්නන් ඉපිද දුක්විඳින නිරය (මනි47[20]).

ඔරමභාගියසංඝොජන=ඔව භාගය හි කියන ලද කාමලෝකයන්හි සඤ්ඤන් බැඳ තබන සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාස කාමරාග පටිඝ යන කෙලෙස පස.

ඔරිමතීර=මෙතෙර.

ඔරෙසි(බගැ 20[17])=‘ඔරොහි’ ඉයු?.‘ඔර(බා)’බ.

ඔරෝප්පු=අනත්දරුනිවෙස (රාජා 7 [9]).

ඔරෝපණ=බෑම (බගැ 44[20]).

ඔලක්කම්=පුජාව; බැහැදුකිම (දළ 2.116[19]. සපැ 113[11]). -දුනු=දුනු වෙසෙසක්(දබ6[4]). -මණ්ඩප=රජු බැහැ දක්නා මණ්ඩපය (සිංසාලි 65[2]).

ඔලන්දක්ඛාර=ඔලන්ද දෙගඝෙන් පැමිණි මිනිහා (සුපූ 10[22]. 23[27]).

ඔලම්බ=එල්බෙන. -ක=එල්ලෙන පියුම් කෝ මල්දම් (ථූප 137[7]. අනා 121[12]).

ඔලිගල්ල=ගම්දෙර පිහිටි කුණු දමන වළ (මිලි 260[29]).

ඔලීන=1. පසුබට. 2. සැඟවුනු. 3. ඇලුනු. -චුත්තී=අඩු ව පැවැත්ම (වි 5. 216[1-16]).

ඔලු=ද්යෙහි වැවෙන එනම් ගස්.

ඔලෝකන=බැලීම.

ඔවට්ටනාවලි(මිලි 278[28])=‘වට්ටනාවලි’ ඉයු= අැට්වැල; නවගුණවැල.

ඔවට්ටි=‘ඔවැට්ටි’ බ. (බගැ 284[22]).

ඔවන්=උණුසුම්?; ගඟදිය? (බුත් 233[17]).

ඔවරක=කාමරය.

ඔවරණ=1. ආවරණය. 2. බිත්තිය.

ඔවාද=අවවාදය.

ඔවාල†=බිජාකාර.

ඔව්ලාන්†=ගංගා අද්දර කුඩා ගස් වැවුණු වගුරු බිම්.

ඔවිලි=ලංවිල්ලාව (කාශ්‍යප 2-34). -**ශාලා**=ලේ ලාව; ලංවිල්ලාව (සද්ධ 729[6]).

ඔෂධි=ඖෂධ. -**කාරක**=ඖෂධ වර්ග උගුළා ගැනීමට උපකාර වන ඉරබටුතරුව. -**රුක්** (බුත් 274[20]), -**වෘක්ෂ**(සැළ 42)=1. රිරඟස්, 2. ඵල හට ගත් පසු මැරෙණ ගස්.

ඔෂධ=තොල. -**ජ**=තොලින්උපදනා. -°**අක්ෂර**= උච්චාරණ පවතී යන අකුරු. -**පාක, -ප්‍රකාප**= තොල් පැළීම හෝ පැසවීම.

ඔසක්කනාපනරක=නිරයක් (මනි 76[11])

ඔසධි=ඖෂධ. -**ගහණ**=ඖෂධඵලගුළා ගැනීම. -**තාරක්ෂා**=ඉරබටු තරුව (බගැ 24[32]):

ඔසාරණික්‍ඛම්='අවසංරණීයකම්' බ. (භික්ඛුණී ප්‍රාස 13[17]).

ඔසිල්ලා (ඌව)†=ලංවිල්ලාව. [සැලැස්වීම.

ඔසිලස්සු†=බොහෝ දෙනාව දැනගන්ව

ඔළාරික=ඖදාරික; දළ; මගත්.

ඕ

ඕ=සිංහලහෝඕයෙහි අනතිමස්වරය. මෙය අවර්ණය හා 'ඔ'වර්ණය ද සැකී වීමෙන් සෑදේ.

ඕචිත්‍ය=උචිතභාවය (බගැ 281[26]?).

ඕත්සුක්‍ය=උත්සුකභාවය.

ඕදග්‍ය=උදග්‍රභාවය (වි 2. 1043[1-11]).

ඕදාරික='ඔළාරික' බ. -**රූප**=චක්ඛු සොත ඝාණ ජිව්හා කාය රූප සද්ද ගන්ධ රස පඨවි ආප තෙජ වායු ඝන දළඝනත්ව අැති රූප දෙළොස (වි 5. 74[2-18]).

ඕදුම්බරී=උදුම්බරාවය.

ඕදුම්බරීය=උදුම්බරමය (පඤ්චි 110[13]).

ඕදෙදාශික=උදෙසීම් අැති; කොටසක් අපේක්ෂා කළ (වි 4. 205[2-24]).

ඕධත්‍ය=උද්ධච්චය (අභිස 12[20]).

ඕපම්‍ය=උපමාව; සමානත්වය (කාශ්‍යප 2-26).

ඕපවාහ්‍යකම්=ආරොහකයන් ඉසිලීමට සුදුසු බවට අශ්වයන් පුහුණු කිරීම (බුත් 155[6]).

ඕපශ්ලේෂික=උපශ්ලේෂය අැති (පඤ්චි 27[21]) -**ආධාර**=ආධෙයය හා සංයෝග වීම් වශයෙන් දරණ ආධාරය (පසං 45[32]).

ඕරභ්‍රපුත්‍ර=උරසිජපුත්‍රයා (ජාස 490[30]).

ඕෂධ=බෙහෙත්. -**ඝෂ්ඨිකා**=බෙහෙත් පිරූ කලය හෝ බෙහෙත්කැබැල්ල (බුත් 69[27]). -**පහණ**=බෙහෙත් බලය අැති ගල (බුත් 267[17]). -**සම්පන්**=රෝගයට පථ්‍යවූ බෙහෙත් නමැති සම්පත. -**භාග්‍ය**=ඖෂධයෙන් සුව කට හැකි (දහම් 8[11]).

ඕෂධිතාරකා=ඖෂධීතාරකාව (අනා 22[2]).

ක්, ඛ

ක්=හෝඕයෙහි පළමුවන ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය.

ක=1. ජලය (ගුත් 431). 2. ශරීරය. 3. අඟස (ප්‍රාති 68). 4. කවර? (සි 424). -**වර්ග**-ක ඛ ග ඝ ඞ යන අකුරු පස.

කං=මසිලඟස (වන 34).

කංකාණම්†, **කංකාණී**† }=මෙහෙකරුවන්ගේ වැඩ ගැණ පරීක්ෂා කරන්නා.

කංකෝටි†=තොවිලය.

කංකුන්=එනම් වැල්රෑතිය. [සතෙක්.

කංකුඩු†=ගතපදි ගණයට අයත් කුඩා

කංගු†=වේල්ල.

කංචණාදක=සුගන්ධිය (සංසිංකෝ).

කංසිතාලම්?=කසිතාලම (ජා 1038[10]).

කංස=1. කසිතාලම (මනි 91[3]. දජා 63[21]). 2. ලෝකඩ. 3. කෝප්පය. 4. කහවණු සතරක් අගනා කාසියක් (කඛා 136[5]). -**කූට**=රන් වෙනුවට නොවටිනා පිත්තල ආදිය දී අනුන් රවටීම (සබී 129[5]). -**තාලම්**= කසිතාලම (දළ 55[17]). -**පාත්‍ර**=1. ලෝකඩ බඳුන. 2. පලම් හැටහතර (සෙං 293). -**භාජන**=ලෝකඩ බඳුන (වි 2. 1004[2-12]).

කංසා= කෑවිට මත් කරණ එනම් ද්‍රව්‍යය (සෙං 2303. 2980. ගිරා 99).

කංසුතාලම්?=කසිතාලම (දජා 301[15]).

කක්=කඛාව; සැකය (බගැ 23[17]).

කකකකකේ (ක්‍රිවි)='කක් කක්' යන අනුකරණය අැති සේ (පූ 2. 1393[5]).

කකච=1. කියත. 2. කසිලවැල (ලෙව).

කකණ්ඩකඃ= කටුස්සා (ජාස 53^{15}). -රූප= කටුස්සාගේ ඇඟ (වි 5. 273$^{1-6}$).

කකරංග?=පක්ෂියෙක් (පු 2. 97^{34}).

කකරා (පූක්ති)=ගොරොවා? (ශිසං II. 105^{8}).

කකාල=කකියා; දැඩි; ක්‍රූර (රූ 437).

කකාස්=‘කකාව’ බ.

කකාහල=කකාළ (යෝ 869).

කකාා (නෛක්ති)=කා කාං; කමින් (පු 2. 96^{13}).

කකාාර (බ)= කැකැරීමෙහි. සක. කකාාරා; කකාරත්; කැකැරි, කකාළ; කැකැරූ, කකාළ.

කකාාර=‘ක’ යන්න.

කකාාල=කකාරණ්ලද; පිසූ (ජාගෑ 27^{2}). -ඕ= කකාරණ්ලද මිපැණි (වෙස 311. සද්ධ 148$^{\text{ව}2}$).

කකිය (බ)=1. උණු වීමෙහි; විරිමෙහි. 2. කැක්කුමෙහි. අක. 3. උණු කිරීමෙහි. සක. කකියා, කකියත්; කැකියි, කැකිපූ (ජාගෑ 173^{7}. පූ 2. 163^{13}. සද්ධ 223$^{\text{ව}6}$).

කකියන=1. උණු වන (බගෑ 50^{15}. 228^{31}) 2. ශොකයෙන් පෑසෙන (අට්ඨ 2. 37^{2}).

කකුටපාදිනී=පරෙවි පංපැහැනි පා ඇති දෙව ගන.

කකුද (ද්)= 1. මොල්ලිය. 2. කකුධඝාණ්ඩ. -කඝණ්ඩින් (බුදු 124), -කාත්‍යායන (බුත් 91^{10})=කකුධකාත්‍යායනඝා. -පාද=පයෙහි පලඳින ආභරණයක් (ස්තූ 31^{28}).

කකුධ=1. මොල්ලිය. 2. කුඹුක්ගස. 3. රජුගේ ඡත්‍රාදිය. -කාත්‍යායන=බුදුකාලයෙහි සිටි අන්‍යශාස්ත්‍රාචරයෙක් (පූ 2. 451^{16}). -ඵල මුතු=කුඹුක්ගෙඩි වැනි මුතු (සද්ධ 339^{30}). -භාණ්ඩ=රාජ්‍යයේ ලක්ෂණ වූ වල්විදුනාව, නලල්පට, මගුල්කඩුව, සේසත, රන්මිරිවැඩි සඟළ යන බඩු (දජා 14^{37}. ජාගෑ 34^{18}).

කකුධ (භ)=කුඹුක් ගස. [(ජාගෑ 1791).

කකුරූ= දෙවිලොව තිබෙන මල් ජාතියක්

කකුරූහ?=පක්ෂියෙක් (වෙස 364).

කකුල්= 1. කෙණඬය (ධගෑ 102^{33}. 119^{15}). 2. පංදය (ජාගෑ 83^{8}). 3. ඛම්ජපතාකාදිය බඳින මිට (පූ 2. 183^{18}. 429^{8}). -කඹවණු= කකුල්ගණනින් අඟ කළ බද්දක් (ජාගෑ 143$^{\text{ව}8}$). -ගමන්= ජඞ්ඝාවිහාරය; පයින් ඇවිදීම (ජාගෑ 147^{21}). -දඬ (දජා 270^{19})‘ -මෙහෙ(කුදු 306),-මහෙවර(වි 1. 69$^{3-12}$)= ගමන් යෑම; පණිවුඩ ගෙණ යෑම.

කකුස්සි†=‘කක්කුස්සි’ බ.

කකුහද=1. මේ කල්පයෙහි පළමුවරට පහළ වූ බුදුරජ (පූ 2. 42$^{\text{ව}2}$). 2. (සද්ධ 96^{9})=‘කකුද පංද’ ඉහුම්?

කකුළුපු(නාප)=කකුළුවා (සි 482).

කකුළු= 1. එනම් සතා (රූ 151). 2. කවඩ රාසිය (රූ 70). -පණි? (කකුළුපන්ක)= කකුළුමස් නම්බාගත් රසය හෝ හොද්ද (බුත් 73^{5}). -සුතු(ං)=කකීවකඝාඛනි නම් ඔසු වෙසෙස (යෝ 386. 550).

කක්කල්කෘසි†=වමනය සකින කැස්ස.

කකකාරදෙවි=කකකාර නම් දිව්‍යපුෂ්ප පල දින දෙවිඟා (ජා 569^{12}).

කකකාරූ=කැකිරි (ජාස 202$^{\text{ව}3}$).

කක්කිලාඝ=කුඹුරොගඟ; කැසීම (මනි 67^{2}).

කක්කුවු†= කුඹුරුවල සිටින කුඹා කකුළු වෙසෙස. -ඛාරා, -මඛ=කඛකුඹා නම් මැටි වෙසෙස. මෙය කදුකරයේ උල්පත්දිය සමඟ තිබෙන්නකි. [(සලී 1. 431^{8}).

කක්කු ච්ක්කු= අන්දුන් කුන්දුන්; කලබල

කක්කුස්සි†(<Kakhuis-ඕලන්ද)= වැසිකිළිය.

කකඛල=කකියා.

කඤ්ඤ= කිසිල්ල (වෙස 592). -දර= මණියක් (යෝ 4100). -ඛර= උරහිස් සඤ්ඤා. -පුට වණ්ණ්= කිසිල්ලෙහි බඩුපොදිය ගන්වා ගෙණ ඇවිද වෙළෙඳුම් කරන්නා (මිලි 3^{9}). -රූප=කිහිලිලොම් (වෙස 22).

කඟ=1. කඩුව (මුව 41). 2 කඟවේණා (වෙස 83). 3. ඛගඟා; අඟසින් යන්නා; පක්ෂියා, දෙවිඟා හෝ සුගතියා. 4. පමණ? (රූ 659). -කුරූ=කුකුළා. -ගස්=කඩුගැටීම (කම් 676). -පත්=පතුගස් වැනි කඩුව (පැර 78). -මුව= කඟවේණා (රූ 238). -°හං=කඟවේණාගේ අඟ (වි 2. 858$^{2-3}$). -රූවන්= මඟුල්කඩුව (බප්‍ර 279^{35}). -ලිඟ= දික් හෙයින් වැලක් වැනි කඩුව (ගුත් 105). -විසණ (වෙස 363), -විසිණු (සලී 1. 896^{13}), -විසුණු (සලී 1. 647^{13}), -වෙසණ (වෙස 363), -වෙහෙණ (සර 183^{35}), -වේණ (රූ 238)=කඟවේණා. -සිප්=ඛඞ්ගශිල්පඝා; කඩුහරණ උගන්වන ගාස්ත්‍රඝ.

කඟරුබඩි (-බිඩි)?=ගුරුභාණ්ඩ (සාදු 339).
කඟල්වෙරිය?=කළඟල්වේරිය (වෙව).
කඩකණ=අතෙහි පලදින වළල්ල.
කඩකාල=(ඇව) සැකිල්ල (බෘ 146⁶)
කඩඬ=සැකය. -විතරණ විසුද්ධි= නාමරූප ඇත්තේ ප්‍රත්‍යය පරිග්‍රහණයෙන් අතීතකාලීය දිය පිළිබඳ සැක ඉක්මවා කෙලඹයන්ගෙන් පිරිසිදු වීමට ඉවහල් වන නුවණ (වි 7. 181²⁴. අභි 202¹).
කඩඹු=තෘණබාහ්‍ය (ජාගැ 230²³). -දෙශ= එනම් රට (පූ 2. 106²³).
කඟවෙඟණ (-වේණ)=කොම්බෙන් නිතුත් වූ එක ම අඟක් ඇති මහිෂවර්ගයට අයත් මෘග යෙක් (සද්ධ 500'⁸).
කඩඩ† (<කඩවත්-ද්‍ය)=ඉතා නරක.
කඩවර=කසළ (ජාගැ 10¹⁶). -බූහ=කසළ ගොඩ (සර 357¹¹). [(යෝ 2347. 3380).
කඩිවපි=වාසෙම් කිපිමෙන් උපදනා පිළිකාවක්
කඩිවාවම†(ක්‍රිවි)=ඉතා ශ්‍රමය සේ. [යෝත.
කඩිවි= 1. රෙද්ද (දඹ 3²⁹. සද්ධ 301²³). 2†=
කඩිවුණඩ†=බුලත්විඩට කන ද්‍රව්‍යයක්.
කඩිවේරි†= ආණ්ඩුවේ ඒජන්ත තැනගේ කාර්‍යාලය.
කඩ්ජ=කැස්බා (බළ 25³¹. 82¹⁵.)
කඩ්=ඛාද්‍ය; කැවිලි (බගැ 176²¹. සී 612). -ඛොජ්=ඛාද්‍යභෝජ්‍ය (බගැ 107³).
කඳමුවා=කාවමය (සිඛ 64³⁵)
කඳගත?=කටියෙහි පවත් එක් පශක පවත්නා රුජාව (යෝ 2779).
කඳිනි=පිහුම්විල (සර 107⁵).
කඳු=1 ඛාද්‍ය (බගැ 97²³). 2. කාර්‍ය; කද (බගැ 275¹¹). 3. එනම් ඵලවෘක්ෂය. -ඇට= කඳු ගෙඩිය. -දූ=කැවිලිජාති (බගැ 127²⁵). -පුහුලම්†= කඳු ඇටය හා නටුවත් අතර කොටස. -මැලිගම්, -ලාටු=කඳුගසින් වැඩි රෙණ ඇලෙන ඕජස.
කඳුරි=ඉදිගස. [කඳු ගෙඩිය.
කඳ්ජ†=1. කාර්‍යය 2. සුලුදෙය. 3. (නාප)=
කඬවිතාලම්?=කඹිනාලම (ථූප 139¹⁰).
කඬවුඛ=සැට්ටය; සන්නාහය (බෘ 44⁷).
කඬඹි(-කා)=කැඳ.
කඩ=1. මුඛය (බගැ 137²). 2, කඹ; දුෂ්කර. -නව=දුෂ්කර නවුස්කම (බගැ 37²).
කඨ (ඛා)=1. කැවිමෙහි; සුල් සෑදීමෙහි (බගැ 22²⁴). සක. 2†=විපාකා දිමෙහි. අක. කවි, කවිත්; කැවි, කැවි.
කඨ= 1. භාජනය; කම්මුල (කව් 382). 2. කණ්ඨය; ශෛල (කව් 236). 3. මුඛය (කව් 289). 4. කාණ්ඨව; අටලෙඛ්වරක් ඇයිපිය හෙළන කාලය (රැ 78). 5. ඉළකඳ (රැ 364) 6. ඝටාව; සමූහය (රැ 254). 7. කාණ්ඨය; ලීය (රැ 648). 8. ඇත්පැටවා (ශු සිං අ). 9. ඝණීභාව. 10. කළාල (පඤ්චි 46⁷). 11. මුඛයට ගතහැකි ප්‍රමාණය (ජාගැ 106¹³). 12. කෘත; සළ (ශිසං IV. 282⁴). 13. (නෛක්‍රි)= කරන්වි (බගැ 90⁹). 14. (පූක්‍රි=) (<කඛ්ව)=කොට (ශිසං 1. 62⁴. IV. 140²). -අඞ්=කථාශබ්දය. -උත්තර†=කටින් කියන පිළිතුර. -ඛණ†=කටින් කට එන ආරංචිය. -ඛලිඝ†=අශ්වයාගේ මුඛයෙහි ලන උපකරණයක්. -ඛාර†= කථා කිරීමෙහි දක්ෂ; බොහෝ කථා කරණ. -ඛිඛිඝා (සඟ 32¹²)= 'කථයතු ක්‍රියා' ඉගුප්? -ඟැසුම්†= 1. ආහාර පානාදිය ගන්නා විට එය රැවි වනු පිණිස කඹා කෑ දෙය. 2. විවාදයට කථා කිරීම. -ති= 'කථැරි' ඛ. -දි (නි)= කරද්දි (වි 1. 74³-²). -නැඟෙන (ඨව)†= තරඟෙන් ඉබාගාතෙ යන. -පාඩම්†= නැවත එය නො බලා කීමට වෘත්තාදිය සිතෙහි දරා ගැණීම. -ඵල=මුඛකාඟල; මුඛයට ලං කර අප්පිඬි ගසා පවත්වන ශබ්දය (සද්ධ 444⁷). -මැත=-පුරසාරම; ආත්මවණ්නාව. -මිණි= 1. කණ්ඨමාණික්‍යය (කව් 49). 2. කොසඹුහ මාණික්‍යය (රැ 25). -මුවා= කාණ්ඨමය; ලීයෙන් සෑදූ (බගැ 68⁹). -සුතු= කතිවත; කරන්ට ගොඟා (බගැ 1²). -වචන†=කටින් කියන කරුණු. -වහ†= විෂ වූ වචන; කියූ විට සත්‍යාදින්ව උපද්‍රව පැමිණෙන වචන. -වුවන් (සලී 1. 707²⁴. 2. 663²⁵)='කථයතු වුවත්' ඉගුප්? -සන්=කට අඩ (කතිකා 19⁷). -සඳු=දිවමුල උපදනා රෝගයක් (යෝ 933). -සාරක=කළාල් (කඛ්ව 112²⁴). -හඬ=කට අඩ (සද්ධ 102²³). -හම්=කැටයම් (සැවුල් 70). -හැකර†= වීරවාල; බොහෝ කථා කරණ. -හැකි=කරන්ට පුළුවන්. -හුදු කතා†= ප්‍රලාප. -හෙන=කළඟැකි (සලී 1. 122¹⁵). [2. 126¹⁹). 3. කඳවුර.
කඨක=1. කකිටකරාශිය. 2. වළල්ල (පූ

කමනතාකම= නොසිතූ නොදත කළ, එහෙත් බලවත් කම් නැති විට විපාක දිය හැකි, දුර්වලකම (අභි 97[27]).

කටනා=කටින; තුල් සාදන (සද්ධ 187[9]).

කතන්ත(ද)රී†=කථානන්තරය.

කතපඝාදි=ඉලක්කම් සඳහා අකුරු යොදන පිළිවෙළ. 1 සඳහා 'කතපය' යන අකුරු වලින් එකක් ද, 2 සඳහා 'බ ඣ ඵ ර' යන හතරින් එකක් ද එසේ ම සෙස්ස සඳහා ද, 3=නඹබල, 4=ඝඪභව, 5=ඞණමඟ, 6=වතෂ, 7=ඡථස, 8=ඣදහ, 9=ඤධ යන අකුරු ද බිඳුව සඳහා 'ඤත' යන අකුරු ද යෙදේ. මෙය පා. සං. භාෂාවන්හි මිස සිංහලයෙහි නොමැති සී.

කතරෙළු= බෙහෙත් සඳහා යෙදෙන වැල් වෙසෙසක් (සිරං 201). [ප්‍රලංප.

කතවලඝකා†=විශ්වාස නොකට හැකි ආරංචි;

කතා=1. සටහව; රාශිය (කවි 406). 2. කවාම් (බගැ 139[11]. 280[29]). 3. අැතුන්ගේ කපොලය. 4. දිගනිල්ල (රැ 608). 4. කාෂ්ඨාව; නිමෙෂය (රැ 78).

කතාඝ (ජාගැ 76[31]), -නිරීක්ෂණ (දළ 124)= නෙත්කොණින් හෝ කොරඅැහින් බැලුම. -පාත=හොරඅැසින් බැලුම් හෙළුම (ජාස 288[23]). -විභූ= කවාංක්ෂනිරීක්ෂණ නමැති ලීලාව (දජා 188[42]).

කතාඹ=1. ගල්ලෙන් තුළට දිග ගලා නොඑනු පිණිස ගලෙහි උඹින් කොටා හැරූ අැළ වල් (ස්තූ 112[6]). 2. කැවයම් (බගැ 18[22]).

කතාර= 1. කවාම් (ජාගැ 12[32]. ථූප 121[9]). 2. මහහැළිය; කල්දේරම (දළ 58[3]). 3. තලිය (කඩ්ඛා 106[24]).

කතාරම්= 1. කවාම්. 2. කල්දේරම (හෙසි 26[2]. රාජා 19[7]). [ශුභූ?

කතාරෙසුන් (බගැ 209[9])='කවා නොසුන්'

කතාහ=1. කල්දේරම (සිබ 108[19]). 2. (මල්) පෝච්චිය (සර 137[26]),

කතැ(නෙ ක්‍රි)=කරන්ට (ශිසං I. 85[19]).

කතැමි=කරන්ට කැමැති (බගැ 1[4]). -දිසි?= කරන්ට කැමැත්ත (ජාන 14-66).

කතැන්=ලියෙන් සෑදූ ඇතා (බගැ 68[9]).

කති= උකුළ (වෙස 415). -ඡපදෙස් (සද්ධ 166[1]), -ප්‍රදේශ (මනි 131[3])=උකුළ. -වාත= කටියෙහි වාතය (යොං 2319). -චාමනක= දික් පා ඇති, උඹුකය අසම්පූර්ණ වූ, මිට්ටං (හෙසි 5[24]). -ඡඩ්ඩි=උකුළුඅහන්දිය (කඩ්ඛා 145[6]). -සුත්‍ර=ආභරණයක්; හවඹිය? (සද්ධ. 460[31]. ථූප 32[8]).

කතිඛ=කකිටගෘඛි (වන 90).

කතිකතරුණ?=මම්මයක් (යොං 4106).

කතින=1. කපුපුළුන් නුල්බවට පෙරළන (වි 4. 51[2-33]). 2†=විපාක දෙන.

කතු=1. කුළුරස (යොං 111). 2. කණ්ටකා; ගස් ආදියෙහි සෑදෙන තියුණු උල සහිත අවයවය (කවි 583). 3. විදිනකුර (කඩ්ඛා 55[3]). 4. (කියතෙහි) දත් (බපු 80[2]). 5. සතුරා. 6. විඝාසාදයා; නිඟන්නා (අභිධාස 64[10]. ජාගැ 129[6]. 191[32]). 7. ක්‍රෑර; රළු. 8. අඛ. 9. කටුකරොෂණ. 10. තණවෙසෙසක්. 11. මස්මාලුඇටය 12†=පොල් ආදියෙහි මදය අවුරා නිබෙන තද කොටස. 13†= කොස්ගෙඹිරේ පිට පතුර. 14†=සතුන්ගේ වලග කන පණුවෙක්. 15†=කෙවිටු අග. 16†=කලඟ කරන්නා. -අකුර†= කියවීමට අපහසු නොපැහැදිලි අක්ෂර. -අකුල්=කටු සහිත කැලෑව. -අගල්=කටු සහිත පරිඛාව (ධස 20[21]). -අළු= කැලෑවහි වැවෙන එනම් අලවැල් (වෙස 588). -ඉඹුල්=කටු සහිත ඉඹුල්ගස. -°වන=නිරයක්. -එර මිණි්ය=ගස්වෙසෙසක්(වෙස 321). -කරඹු= එනම් ඔසුවෙසෙස (ජාගැ 139. 200[20]). -කරඳ= කරඳගස්වෙසෙසක් (යොං 3087). -කැලෑ= කටු සහිත කැලඟස් (යොං 3294). -කිරිඟ= උගුරැස්ස (වෛව). -කුසි (ඛ්බිල)= කටුඅත්ත. -කොහොල්= කැඹුනු තැන්; ජරාවාස වූ තැන් (පූ 3. 241). -කොහොවිල- සේවාලක නම් ගස් (වෙස 344). -ගාල්= කටුඅතුල. -ගෑම්= ලියූ දෙය මතුවෙනි ඉරිගැසීම. -ගෙඹි†=උගුරැස්ස. -ත්‍රාණ= තිකුළු. -පන්=1. කටු හා පන්? (රාජා 63[29]). 2†=පන්වලින් වියූ මල්ල. 3. (ඛ්බිල)†= මාගළ. -°බෙර්(සබ)†=මල්ල. -පතුල්†=කැලෑ එළි කරන්නන් පයෙහි ලන සෙරෙප්පු වෙසෙස (G). -පස්මුල්= කටුවැල්බටු ආදි ඖෂධවර්ග පස (යොං 418). -පැළ (ඨාව)†= ඉතා කුඩා හොඹම්පැල. -පිටපත්†= පැහැදිලි ලෙස නොලියූ මුල් පිටපත.

-පිසුම=ගස්වෙසෙසක් (පූ 2. 97[31]). -පිල=ගස්වෙසෙසක් (ජංගැ 243[28]). -පිස්ප=වඩාගන්ට වඩ දීම සඳහා ඇතුළට උල් සිටින සේ ඇණ සවි කළ පිස්පය. (වැරදි කළවුන් එය තුළ දමා එය පෙරළෑවිට ඔවුන්ගේ ඇඟෙහි උල් ඇනීමෙන් මහත් වේදනාවක් උපදී). -පුළුල් (සුපූ 6[13])-පුල්ල†=1. රජුගේ පනිවුඩකරුවා හෝ මුරකාරයා. 2. අදිකාර මගේ මෙහෙකරුවා (G). 3. මුරකාරයන් තබා රැකි පෙදෙස. -පෙදි= මාලුවෙක් (යොං 3743). -බැඳි= කටු සහිත කැලැව (සිගබ 159). -බුල්ල†= කටුපුල්ල. -බෙර=කටුපිස්පය. -බොහොඬ (අභිධාස 85[3]), -බෝඬ(දඟම් 138[26])=කටුස්සා. -බෝලනු†=කමතෙහි වී එකතු කරණ කොළඅතුවලින් සෑදූ මුස්න. -මනිඟා=කටු හෝ ඟැට සහිත කසය (බඟැ 184[30]). -මාන†= 1. කමත අම්දින අතුමිටිය. 2. බොල්රෙඩි. -මානු= 1. කටුමානා 2. කටුමානත්ත ඈ අයට දිය යුතු වී කොංවස (පූ 2. 356[22]). -මාරම†=කටු සැලැස්ම. -මැවි=බිත්තියෙහි ගැසූ මට්ටම් නුවූ මැටිපිඬු(කඛ්‍ඨා 31[3]). -මැසි=උඩුකුරු ව සිටින සේ කටු සවි කළ මැස්ස හෝ අැද (ජංගැ 111[30]). -ලැහැබ් (ප්)= කටුසහිත කුඩාකැලෑ (සිගබ 165). -වඩු= ලීවඩුවා (ශිසංI. 90[45]). -වලු=මුදුමාලුවෙක්. -වලලු='කටක' නම් වලලු (රූප 147[2]). -වැල්බටු=ඔසුවෙසෙසක් (යොං 349). -වෙලඟ=එනම් ඔසුවෙසෙස (යොං 3287. 3305). -සර=තණවරා මෙනේරි ආදි ධාන්‍ය (පූ 2. 33ා[30]. ජා 365[22]. සද්ධ 544[20]). -°බත්= මෙනේරි සහල්ආදියෙන් පිසූ බත (යොං 4556). -°බෝඟ†, -°ඝස්‍ය= අමුමෙනේරි ආදිය (සර 434[19]). -°ඇල්=අමුමෙනේරිආදියෙහි ඇල් (සද්ධ 739[11]). -සැම්මි= 'කටුමතියා' බ. (ජංගැ 172[13]. සද්ධ 246[19]). -සැලැසුම්= ගම්තමන් කළ මුල්සවගත. -සෙවෙල්= 1. වැරැල්ලඟස (රෑ 224). 2. කොහිල? (යොං 1384). 3. කැනකිල්අල. 4. මිවනඟස (වෛව). - හම්†=සේන්ගොමිතැන් කරන්නන් පයෙහි ලන සෙරෙප්පු (G).

කටුක=1. කඹිය; රථ (බප 73[30]). 2. කුළුරස. -ආහාර=රථ කොජ්ජ. -භාණ්ඩ=දුරු මිරිස් ආදි කුළුබඩු (සද්ධ 483[26]). -භෙෂජ්‍ය=කුළුරසැති බෙහෙත්(ජාෘ 11[23]). -රෝහණ, -රෝසණ (යොං 1250); -රෝහිණී= එනම් ඔසුවෙසෙස; කුළුරිණ. [(මිලි 81[9])

කටුමිඟා=කෘත්‍රිමිකා; අනුන් විසින් ඇති කළ

කටුල්=වඩ; හිරිගැර (බප 108[15]).

කටුලුකතා†=කටහුලුකතාව.

කටුසු=එනම් සතා (රූ 242).

කඩොල්=වඩ; දුක් (සිදත් 170[3]. රූ 133).

කඩිව†=1. ලීකොටය. 2. අළුව; කැපුම. 3. තද; විශලුනු. 4. කපටි. 5. ලිඛාණුව. 6. සැකැපුම්කණුව. 7 කෝටු මෙන් දෙකං සෑදූ සූරුදුපොතු. 8. මැණික්පතල්වල තිබෙන කුඩාපැහැති තදඟල්. 9. මිටිය (=පැදුරුකටිව) 10. (නාම)= කටු† අ. -ඛාණු†= 1. ඟැනැපුම්කණුව. 2. බුලත් වැල්වලට සිටුවන කණු. -ඛඳ†=දඬුඅඬුව. -ඛම්†= කපටිකම. -ඛාඩු?†= කුඹුරක වැවෙන් ඈත් වූ කොටස. -කුමංව(ජ)ල්= සුවඳදුම් කැංවීමට හින්නට දමන දුම්මල වැනි ද්‍රව්‍යයක් (යොං 2753. 2891).

කඩිව(මා)ඬි†=ගකැදුරා (සපැ 191[25]).

කඩිවල=1. ප්‍රමාණය හෝ සීමාව (ජංගැ 39[8]. 101[23]. 125[19]. 212[15]. 214[21]). 2. පිරිවර (රාජා 55[14]. 58[15]). 3†=(අැදුම්)පොදිය.

කඩිවාසුඩ=අවිගස් (දඬ 6[12]).

කඩිව†=1. පඤ්ඤ; පිරිස. 2. කොංවස. 3. වැව් මිඟර සතස් කිරීමට පස් ගන්නා ඉඹම් කැබැල්ල (G). 4. වලකප්පෙළියෙහි දී සජ්ජු ඇවඤට ගැසීමට ගන්නා ගල්පතුර හෝ උළුකැබැල්ල. -ලේඛම්=වැව් අමුණු ආදියෙහි කවයුතු පිළිබඳ මුලාදැනියෙක් (G).

කඩිවු=1. පඤ්ඤ (රාජා 50[20]. 51[27]. 53[16]). 2. කොංවස (රාජා 71[25]). 3. අංණඩුව (ශිසං IV. 266[1]). 4. රට. 5. මිටිය. 6. වැව්නියර. 7. කෝටුව (වේවැල්කැවිටුව-අත් 68[3]). 8. උරය (ජා 102[14]. 102[30]). -කල=අංඟඛඟක් (සර 265[30]). -පුනි= වැල්බැව්ල (වත 30). -මරණී=දෙමළමිනිසුන් මුහුදු ඟැම්ම ලීකොට එකම බැද සංදහන්නා ආකාරය. -මුවිවු= දත් අඟුළු වැටී අතපය දරදඬු ඟැසීම (යොං 2514. 2516). -වාසු= කණෙහි ඇති වන විකාරබන්ධනයක් (යොං 785). [80[3]).

කඩිවොඩම්= අංඟරණයක් (සද්ධ 91[19]. පූප

කඩිවෝරම=ඔඛම්; කෝප්පය (කඛ්‍ඨා 107[1]).

කවිරෙල=කුවරෙළු (සි 334). [(වි 8. 34[3-4]).

කඛ=ලිය. -මුඛ=හොරවිෂ ඇති සර්පයෙක්

කඛිසඤ=රන්රැවන්කම් කළ පවඅැතිරිල්ල (සිඛ 63[7]. අභිධාස 44[2] සපා 807[34]).

කඛලිකා=කැවකැබැලිනි.

කඛීන=කඤිඟ; දඬි (සර 140[26]). -ආනිසංස=කසිනාභාවනාරණය කිරීමෙන් ලැබෙන අනාමතාවර, අසමාදානවර, ඝණභෝජන, යාවදත්ථිවර යන සතර හා ඒ විහාරයට ලැබෙන විවර හෝ වස්ත්‍ර කසිනය ඇතිරූ භික්ෂූන්ට ම ලැබීම යන යහපත් ඵල පස. -ආසාරණ=කසිනය ඇතිරීම; පඤ්චානිසංස ලැබෙන සේ සලස්වා ගැනීම (කඛා 135[5]). -උද්ධාර=කසිනය ඉදිරීම; පඤ්චානිසංස නොලැබෙන සේ සැලසීම. -වීවර=වස් වසා පවාරණය කළ භික්ෂූන් විසින් පරණක් ලැබිය හැකි, පඤ්චානිසංසයන් ඇති කරණ හෙයින් අනික් සිවුරුවලට වඩා දුබි හෝ බලවත් වූ සිවුර (කඛා 435[5]).

කඛොර=කකිය (ජාස 137[1]). [කැඩ්‍ලි.

කඛ(බ)=කැඩීමෙනි. සක. කඛ, කඛත්; කැඩී;

කඛ=1.(<කංඛ්?) වනය(බඟැ 181[23]). 2. දෙරටුව (චූප 50[20]). 3. වස්ත්‍රය (සහ 17[7]. ස්තූ 42[22]). 4. (<ඛණඩ) කැබැල්ල (සද්ධ 251[10]). 5. උමඟ, 6. සඤ්ඤ; ග්‍රන්ථපරිවෙජ්දය. 7. කැබැල්ලඟස (රැ 631). 8. අර්ඝ (සිය 120. එස 26). 9. ඊය (පූනා 205). 10. මාගීය(බප්‍ර 144[15]). 'උතුකඛ'බ. 11. වංශය; පරම්පරාව (පූ 2. 726[22]). 12. කැඩුනු (වි 1. 199[1-35]). 13†= භූඛා වෙළෙඳසැල. -අතු=සිවුර මැසීමට කපාගත් රෙදිකැබැලි -අැණ= රිය අලවංගුවෙහි කෙළවර ඔසන අැණය. -ඉම්=මාඝිම (සපැ 76[3]). -°පොත්=ග්‍රාමසීමා විසඳන කොට් ලිඛූ පොත් (G). -උණු†, -උස්ණ†='කඛපිම්' බ. -උළුවස්ස†= ඉතා පලල් වූ උළුවස්ස. -කතුරු= වස්ත්‍ර කපන කතුර (අභිධාස 121[4]). -කැලි=රෙදි දරණුව (සලි 1. 776[26]). -කැති='කරකැති' බ. -කැපීම්=සිවුරු මැඟීමට වස්ත්‍රය කැබැලි වලට කැපීම (පූ 2. 744[26]). -කැබැලි= වස්ත්‍රඛණ්ඩ (සර 20[19]). -ගම්†= වි දමන ලොකුමල්ල (සංසිංකෝ). -කර= තිරය. (බඟැ 69[12]). -කැත්= කැඩුනු සථානය (වි 1. 620[1-23]). -කිර (ස්තූ 25[23]), -කුර (බඟැ 120[23]). -කුරා (ජාඟැ 57[6])= තිරය. -කොටා=මාඝීය හා නොවුපළ (දජා 50[17]). -කොලු†= 1. කැඩුනු තැන. 2. වැරැද්ද; දෙෂය -දන්=දන්වැටුනු (වෙස 286, 344). -දුවලු= රෙදිවංටිය. -දෙර= වනඟව පිවි සෙන වාරය (බඟැ 195[24]). -ඳෙලි†=රෙදි වලින් ආවරණය කළ ඳෙලාව. -පට=රෙදිපට (වි 2. 924[1-1]). -පළ†=වෙළෙඳ සැල් තිබෙන තැන. -පාඨසමීව (සව 345[6])= 'කඛ ව පං වී විසිරී' ඉශ්‍ර? -පළාසොර='කඛ පළාසොර' බ. (බප්‍ර 66[4]. 142[2]). -පැන්?= පනිවුඩය (සංසිංකෝ). -පිඹි=දිග පිරවූ කැළි ඝන කට වසා බැඳි රෙද්ද (සෝ2575). -පිල්= කුඩා වෙළෙඳසැල. -පිලි= කැබැලි කළ රෙදි (ජාස 180[22]). -පෙනෙලි(මිලි 102[13]), -පේලි†=ගිනිපෙනෙලිකැබලි. -පොට්ටනි= 1. රෙදිකැබැල්ල (සද්ධ 675[10]). 2. රෙදි පොදිය. -පොදු= රෙදිකැබැල්ල (සලි 1. 554[29]). -බක්කි†= කඛවල බඳු දම්මව ලීවලින් සෑදූ විවෘත පෙට්ටිවඛාතිය. -මණ්ඩි†= කඛ තිබෙන පෙදෙස. -මල= ගරකුන් අැල්ලීමට උන් ඝන මඝ තඹන මලපුඩු. -මාලු=දිරූ රෙදි (උපා 112[14]). -ඝප්පම්†= කඛවල පිස විකුණන ආප්ප ආදිය. -සිඹි=කඛිඉම. -රෙදි= 1. දිරූ රෙදි කැබැලි (වි 1. 108[1-39]). 2. කඛතුරුව (වි 1. 428[1-29]). -වක්=සිංහලවර්ණෘසෙහි දක්වූ වෘත්තයක් (එස 92). -වත්= 1. මාඝීවාරය; තුවර දෙරටුව. 2. පළාතක සිමාවෙහි හෝ නගරවාරයෙහි ප්‍රාකාරාදියෙන් ආවරණය කළ මුරගෙය (G. රාජා 594. 66[20]. සැවුල් 101). -වර් (ශිසං IV. 39 A[25]), -වර (ශිසං IV. 102[35])= කොවිස්?. -වසම්= 1. අවයව එකිනෙකට ගැළපෙනබව. 2. හැඩකුරුකම. 3. ප්‍රමාණය. -වසුන්=රෙදිවැස්ම (සලි 1. 519[13]. 999[9]). -වළ†= වැව්බැම්මෙහි බිඳිඝිය තැන. -වැටි= 1. වස්ත්‍රයෙන් කළ වැටිය හෝ තිරය (සර 200[7]). 2. රෙදි දරණුව (සද්ධ 615[34]). -වැසුම්='කඛපිම්' බ. (සෝ 2569). -විදි†= වෙළෙඳසැල් තිබෙන වීථිය. -වූ (බඟැ 23[14])= 'කසු වූ' ඉශ්‍ර. -සකුරු=ගල්කණ්ඩු (සෝ 617). -සරක්කු†= දුරු කොත්තමල්ලි ආදිය. -සහල් (එවස 607). -සාල්(දජා 262[9])=කැඩුනු මඩහ

ප්‍රමාණයේ හාල්. -ඉරියනි= කුඩා වස්ත්‍රය (පාලි 1. 251[24]). -ඉරියම්=වස්ත්‍ර භික්ෂාව; රෙදි සිඹා ගැණීම (වි 1. 236[1-30]).

කඩක්කවිටු=1. එකතු; සඟ්‍රහ (දජා 213[30]). 2†=නැදුගෙවලම් ගෙණයන බත්මල්ල. 3†=බඩුමුට්ටු (සංසිංකොෂ).

කඩක්කර=1. මුදුවෙරල? (ජා 362[13]). 2†=නිගරක බිඳිගිය තැන.

කඩදහි } =ලිම්මට හා මුදුණයට ගන්නා පත්‍ර.
කඩදැසි }

කඩප්පනි=ඉදිකටුමල විදින කටුව (ජාගැ 204[22]).

කඩප්පු†=1. තැනින් තැන යන මිනිහා හෝ ගවයා (G). 2. පෙර පැවැති බද්දක්.

කඩප්පුලි†=පාදඩ; නිව; පහත්.

කඩබ=අසිය (රැ 64). [ශබ්දයක්.

කඩම්='ඉඩම්' යන්න සමග යෙදෙන නිරර්ථක

කඩය්(ප්‍රත්‍ර)=කඩා (ධගැ 183[3]).

කඩය(ප්‍රත්‍ර)=කඩා(ශිසං 1. 254[2,9]. IV. 1 3[3]).

කඩල=එනම් ධාන්‍ය (සොෂ 3979).

කඩවසි(ධගැ 274[23]).='කස වසි' ශබ්ද.

කඩවර=වදගැහැණුන් නොවද කිරීමට බලය ඇතැයි සැලකෙන යක්ෂයෙක්.

කඩාඩු†=කුඹුරුනියරෙහි කැඩුනු තැන (G).

කඩාපල්මල්කඩ(ජාන 8-79) } =හිසෙහිපල
කඩාවල්කඩ (මුව 69. 141.) } දින මල්
කඩාමල්දම් (බළ 285[19]) } දම.

කඩි=1. එනම් කුඩා යන්තු (ජාගැ 67[27]) සඳහ 657[5]). 2. වනඝ. -කොඩ†=කුඩා බුලත් කොළය. -දෙර='කඩදෙර' බ. (වි 2. 635[1-10]). -සිනි=කඩියා (සඳහ 489[16]).

කඩිණ†=බුලත්වැලෙහි කරවිය.

කුඩිනි=කුඩා දියපාර හෝ දිගවළ.

කඩිනමි=ඉක්මන් (රාජ 65[17]. සොෂ 4277).

කඩිප්පු=1. බෙර ගසන ලීකැබැල්ල (අභිවි 165[19]). 2†=හරකුන්ගේ පිටෙහි ගසන සටහනක්.

කඩිමුඩි†=ඉක්මන්.

කඩිය(දජා 288[13]. උමා 97[24])-'කවිවිය' ශබ්ද.

කඩියාලම=කවකලියාව (පාලි 1. 211[20]. දජා 298[10]).

කඩිසර†=1. ශීඝ්‍ර. 2. උත්සාහවත්.

කඩු=1. ඛඩ්ගය (ධගැ 167[19]). (කඩු සෑදූ කුම්‍ය යක්- දජා 338[24]). (දඹ 6[6] නි -කඩුජාති) 2. (හික්කඩු යනාදියෙහි) වනඝ. -කොපු= කඩුව දමන කොෂය (වි 4. 260[1-9]). -පත්=අසිපත (පූ 2. 79[3]). -පෙහෙනා?=කඩුව ඔගණ මහාබොධිය රකින්නන්ගේ ප්‍රබන්ධය (සං සිං කොෂ). -පහර=ඔසුවෙසෙසක්. -පොහොම්බු=කඩුම්වෙහි ගුලිය වැනි කොටස. -මුණ=කඩුමුවහන (ජාගැ 214[4]). -වේගම=පයෙහි හට ගන්නා කුෂ්ඨවිශේෂය (සොෂ 2029). -සරම(ඹ)=කඩුවෙන් යුද කිරීම (දඹ 1[23]). -ශිල්ප=ඛඩ්ගශිල්පය; කඩුවෙන් යුද කිරීම උගන්වන ශිල්පය (පැර 117). -සිළු=කඩුවෙහි කෙළවර (අමං 2. 4[20]). -සොවි=කඩුව හා 'සොවි' නම් අවියක්? (ජා 695[31]).

කඩුක්කන්†=නඛාහරණයක්.

කඩුන්තු=1. විරේකය (සොෂ 1477). 2†=වෙද නාවු; රුජාව. -නාඩි=නාඩිවිශේෂයක් (සොෂ 4283). [(දළ 38[23]).

කඩුපුල්=නාලොව නිබෙන මල්වෙසෙසක්

කඩුප්පු=1. බෙර ගසන ලී කැබැල්ල (සර 221[19]): 2. තලප්පාව? (ජා 443[5]).

කඩුලු=1. වැටකින් පිට වන තැන; දොරටුව. 2. සිදුර (ගතුරු කඩුල්ල).

කඩොල්=1. එනම් ගස්. 2. දුටුගැමුණු රජුගේ මතුලැනෑ (බෝඅ 132[37]). -මල්=කඩොල් ගසෙහි පුෂ්පය (පරෙවි 186).

කණ(ඩ)=කැණීමෙහි; 1. හැරීමෙහි; ඉවිල්ලීමෙහි; (වි 1. 258[2-39]). 2. මිල දී ගැණීමෙහි (ධගැ 50[5]). සඟ. කණි, කණින්; කැණි, කැණි.

කණ=1. ඛිද්‍රය; පොද (රැ 59.139). 2. ක්ෂණය; මොහොත (රැ 78). 3. එක් අැසක් නොපෙණෙන්නා. 4. අන්ධයා (රැ 275. වි 5. 196[2-29]). 5. ශ්‍රවණෙන්ද්‍රියය (රැ 290). 6. අවියක් (රැ 359). 7. කණුව (රැ 684). 8. අකවළුවෙහි සටන් කිරීමට නියම කළ මණ්ඩලය? (ජා 817[25]). 9. හෙල්ල (ශුසිංඅ). 10. කළු. 11. ඉතා සුපු දෙය. 12. ගිනිපුපුර. 13. (නාප)=කොණ. -අන්ධන්=අඹුරු නොදන්නන් කරණ අන්සන; 'x' යන ලකුණ. -කැඹුම්=එක් අැසක් නොපෙණෙන

කැස්බා (බජ්ජ 82[34]). -කොක්=පක්ෂියෙක් (වෙස 366). -ගෙඩි=අඬිගවයා (දජා 258[36]). -ඡේ=විදුලිය (රූ 57). -පදු=මත්ස්‍යයෙක්; කණයා? (ජාගැ 69[4]). -පිටු=නොපෙණෙන හෝ නොං පැහැදිලි පැත්ත. -පිල්=මොනර පිහාටු (රූ 251). -පිලි=අඬිකොරං (සලී 1. 641[17]). -බිඳු=හිප්පිලි. -බෙර=හෙරිජානි යක්. -මද්=1. ඇස නොපෙණෙන තරමට මද වෙගය ඇති ඇතා. 2. ඉතා රෝදු මිගෙනා. -මලා=කුළුවලඳ (සලී 2. 683[7]). -මැදිහි=රුකල්නි හිනිපුපුරු මෙන් පෙණෙන මැසි වෙසෙස (සද්ධ 465[27]). -මැසි=ඩැහැ ලේ බොන මැස්සා (වි 1. 128[1-3]). -මිඹුවිගෙඹ යක්. -වකීමමී=මමියක් (යොං 4120). -වැන් දඹු=සුවංගියා මල සත්‍රිය (ශිසං II. 265[26]). -වැන්දඹු=‘කනාවැන්දඹු’ බ. (සලී 1. 96[22]). -වැල්=1. අඬියඟටිය. 2. අඬිගෙතු එක් ව යන්නෙකු කොණක් අඬියා අතට දී අනික් කොණ තමා අල්ලා ගෙණ යන ලිය හෝ වැල. -ෙව්(ජාගැ 34[3]), -°මැසි (කඩිබා 56[6])= කණමිමැස්සා. -ෙවේරිය= ගස්ජාතියක් (ජාගැ 29[14]). -සන්නි=සන්නි යකාගේ අවතාරයක්. -සර=‘කණාද’ බ. (කාගෙ 1-75).

කණක්ඛ†=අරක්කු වක් කරණ මැටිබඳුන.

කණක්ඛපුල්ලෙ=ගණන් ලියන්නා.

කණක්ඛර=කණක්ඛපුල්ලෙ?(ශිසං III. 76[42])

කණඛක=දඟම ලකුණ (සංසිංකොං)

කණවිට†=කුඛාලියැද්ද. [(බුත් 21[30]).

කණක්1. කණ. 2. කණෙහි කෙළවර

කණන=උගුල්ලන (වි 1. 258[2-39]).

කණඟ=‘තෙඩ’ නම් අවිය (ජාගැ 41[23]. 73[6] 81[17]). [බුත් 82[15]).

කණඟමී=1. අඟුල; දෙරපොල්ල (ජා 345[39].

කණඩවඟ(පූකු)=කණවා; කාරවා(ශිසං I. 211[5]).

කණඩවටු(සී148), කණඩසලු=‘කනස්සලු’බ.

කණඩා=1. කාකණිකය; ඉතා කුඩා කාසියක් (බගැ 177[21]. ජාගැ 57[13]. 227[20]). 2. නිප්පිලි. 3.(නාම)=අඬියා.

කණඩජඤ=නිවුඹුහාලේ බත (බගැ 94[14]).

කණාවු=1. මහලු වූ උස්ගස (බුත් 11[13]). 2. එබදු අශ (බුත් 312[1]).

කණාදෙ=වෛශෙෂිකදර්ශනය කළ ඍෂියා.

කණාබ (ශිසං I. 129[9])?.

කණි=කණුව; උල (බගැ 32[21]). -පින්දම්= දුක්වූහු ඉල්ලීම.

කණිකා=1. දියබිඳු; පොදු; කුඩා කොටස (කාශී 1-48). 2. මිදිගස.

කණිඤ්ඤ=ඉතා සියුම්. ‘කනිඤ්ඤ’ බ.

කණිඨම්=1. ප්‍රමාණය. 2. වේලාව.

කණිඨිර=කෘෂ්ණජිනාකුමරිය (වෙස325ඇ).

කණු=1. ටැඹ. 2. උල. 3†=බිජය; පැලය. -ඉස්ත්‍රීවණ්ඩි†=අවුරුදු හත අටකින් වරක් වගා කරණ කැලෑ ඉඩම් (විසඳර-G). -ගොන් නැඟෙන (බිඹිල)†=මල් හට ගන්නා. -මර වැලි=‘කොළරුක්’ බ. (ජා 747[22]). -ශී= (කණුවක් වැනි) උළුවූ තලය ඇති ඊය (ජා 670[25]).

කණෙරුමිඹ=කළුනික (වන 66).

කණෙරු=නෙප්පිය (වෙස 676).

කණෙරුකා=එනමි ගස් (වෙස 339).

කණෙරුකා=ඇතින්න (පූ 2. 671[27]).

කණ්ඨ=කටු. -තපස්=කටුමැස්සෙහි වැතිර කරණ තවුස්කම (ජා 944[41]). -කුළුනිර= පුවඟුගස් (වෙස 358). -ඝාලුකා=සෙමින් උපදනා මුඛරොගයක් (යොං3934).

කණ්ටක=කටු (බෝගැ 137[31]). -අපස්සය= කටු සවි කළ වැතිරෙණ පෝරුව. -තපස්= (ජා 636[5]), -තාපස (ජා 563[10])=‘කණ්ට තපස්’ බ. -ලතා=1. කටුවැල. 2. කටු සෑම්විය (බජ්ජ 108[17]).

කණ්ටකි=කිතිරිගස (සර 323[20]).

කණ්ඨ=බොටුව. -ඔෂ්ඨජ-කණ්ඨයෙන් හා ඔෂ්ඨයෙන් උපදනා ‘ඔ, ඕ, ඖ’ යන අකුරු. -කූප=1. ගෙලෙහි වළ. 2.කණ්ඨස්ථානයෙහි කැණුවූ පොකුණ (සද්ධ 394[28]). -ගත ප්‍රාණ=බොටුවට ගිය පණ ඇති; මැරෙන්ට ඉතා අංසන්න (බුත් 158[3]). -තාලුජ=කණ්ඨ යෙන් හා තල්ලෙන් උපදනා ‘එ ඒ ඓ’ යන අකුරු. -ත්‍රාණ=බෙල්ල අංරක්ෂා කිරීමට දමන සන්නාහය (වි 2. 914[2-3]). -නාල= උගුරැදණඩ. -පාක=ගෙලෙහි දමන මල පුඬුව. -මණි (දඹම් 511[4]), -මාණික්‍ය (පූ 2. 90[1])=ගෙලෙහි පළඳින මැණික. -මාල=ගලගණඩරොගය. -ස්ථාන=ග්‍රීවාව වැනි තැන (සද්ධ 394[28]). -ඝෝර-කට්ගඩ (සද්ධ 408[3]).

කණ්සිරව= සිංහයා; -ඉඳු= සිංහරාජයා (සර 69[7]).

කණ්ඩ=1. වසන්ත (ශිසං I. 38[6]). 2. ඊක.

කණ්ඩමාල†=ගලගණ්ඩරොගය.

කණ්ඩර=ශරීරයෙහි තිබෙන මහනහරකැව (වි 2. 925[3-13]). -වඡිකා= මහනහරයක් කපනලද අග (හෙසි 5[27]). [(පූ 2. 147[23]).

කණ්ඩරණ?= සුසැවකලාංවන්ගෙන් එකක්

කණ්ඩලේ†=කණ්ඩායම; සමූහය.

කණ්ඩල (ජාගැ 16[22])='කට්ටල' ශ්‍රුති.

කණ්ඩාපස= ඊ පඩක් ඇත්තා; අනාගතය. -ගුරු=අනාගතයාගේ පියා; විෂ්ණු (සැවුල් 172).

කණ්ඩායෙමි†=සමූහය.

කණ්ඩි†=1. පස්කන්ද. 2. කොටස.

කණ්ඩිකාලාඡුබ=අවියක් (දඹ 6[11]).

කණ්ඩින=ඵල (ජාස 5[27]).

කණ්ඩු=1. කැසීම. 2. (ජා 783[37])='කඹු' ශ්‍රුති. -පටිච්ඡාදි='කස්පිළිසන්' බ.

කණ්ඩුවි(ය්‍යා 2651), කණ්ඩුති(කඛා 119[17]), කණ්ඩුයන (මුව 63), කණ්ඩුයා (හෙසි 7[6])= කැසීම.

කණ්ණකාප්පල=කඹුපුල් (සැළ 43)

කණ්ණජප්පපන=කණව කොදුරා කීම.

කණ්ණර= අතුන්ගේ කම්මුල විදිනා කවුව (ජාගැ-සංකිච්චජා). [224[32]).

කණ්ණපහණ්= කණු (=මුල්) හා ගල් (බගැ

කණ්ණ කඩු (බගැ 49[9])='කම්කටු' ශ්‍රුති?

කඩ=1. වාරය හෝ අමුණ (ශිසං I. 232[11]). 2. වසන්ත. 3. කණ්ඩය; බොටුව (සී 482). -ඡිඩ=වසූ හා අංකාර (ශිසං I. 233[12]).

කඩ=1. ඊග (බගැ 4[33]. 75[16]). 2. කැබැල්ල (බගැ 27[11]). 3. වසන්ත ඉරුණුතැනව අල්ලන කැබැල්ල (ජාගැ 13[31]). 4. කාණ්ඩය; ග්‍රන්ථපරිච්ඡේදය (වෙස 196. 233). 5. වසූව (ශිසං I. 233[11]). 6. ඉවුර (බගැ 172[31]). -කොට†= මෙනේරි අංදිය දමන පෙට්ටිය (G). -පත්= ඊයෙහි බැඳි පතුය හෝ ලියමන (සම 663). -පලාසොර= වසූ හා බඩුපොට්ටනි පැහැරගන්නා මංපහරණ සොරා (ශිසං I. 245[10,13]). -පොහෝ=වුළුඳවයෙහි ම නොරැකි ශීලය (ජාගැ 236[7]). -ලීම=වසූයෙහි ඉරුණු තැනව අණඹ ඇල්ලීම හෝ දැම්ම (ජාගැ 13[8]).

කඩුම්='කණ්ඩුති' බ (බුත් 10[7]).

කඩුපුල්'කඩුපුල්' බ (කව් 272).

කඩුල්(සිබ 60[4]) කඩොල් (සූදු 68) }=කඩෙල්ගස.

කඩ්= 1. කැනෙන (රැ 422). 2. කැනෙනාව (රැ 257). 3. කඳ. 4. කන්ඩකඅඤ්ඤා. -ඇදීම†= අනුන්ව පුදපබුරු දීම. -කාර†= කද ගෙණයන්නා. -කූල (කව් 200), -තල කෝ 187)=කැනෙනා සමූහය. -පුඩු=1. කත් ලැල්ල? 2. කත් ගණන හෝ රාශිය (සලී 1. 702[1]). -බර= 1. කද නමැති බර. 2. බර වූ කද (ජාගැ 13[14]). -මළු†= කත් හා ද්‍රව්‍ය දමූ මලු. -රාජකාරිය= ගම්වැසියන් විසින් රජුට හෝ දිශාපතිතුමාට ද්‍රව්‍ය කදක් දීම (විසඳර-G). -ලෑලි, -ලී=දෙකොණෙහි බඹු එල්ලා මැදින් කරේ තබාගණු ලබන ලීය.

කඩ=1. කළ. 2. ක්ෂත්‍රිය. 3 (කාප)=කත්†අ. -සඳහා=කෑතඳ. -මල්ල=ඛ- පා සෝදනවිට ගවනු සඳහා කළ ගැට සහිත මැටිමුවා උපකරණය(කුදු 386). මහසල්කුල=ක්ෂත්‍රිය මහාසාරකුලය(බගැ 216[32]) -නිම=සීමාව හෝ මරණය නියම කළ; යමරජ (සංසිංකෝ).

කතන්ත(ද)ර†=කථාවස්තුව.

කතම=කවර; කිනම්.

කතර=1. කවර; කිනම්. 2. කාන්තාරය; දුර්ගම මාර්ගය (කව් 31. 572). 3. දුරකැන (සලී 1. 332[1]. 354[24]. සර 44[3]). -හම=මැණික් ගඟබඩ පිහිටි සථානයක්. -හම්දෙව්=කතර ගමට අධිශාස්ත්‍රීන වූ සකදැකුමාරදෙවිය. -මං=යැමට දුෂ්කරමාර්ගය (හෙසි 3[15]).

කතවල්ලි=කෝවක්කා (වන 81).

කතා=කථාව (ගුත් 80. බුදු 158).-බස් (බඟ)†= කථාව; 'බස්' වාග්ධාලි.

කතාකත=කළකෙංකළ දෙය (වි 1. 337[2-23]).

කතිකා= කවයුතු ය කී සම්මත කරගත් ව්‍යවසථා (බගැ 254[3]. කඛා 47[13]). -බණ= 1. කතිකාවත්හි නියම කළ බණය. 2. කතිකා හා බණ (කතිකා 10[11]). -වත්= සම්මත කළ ව්‍යවසථාපඛ්‍යතිය (ශිසං II. 265[19]).

කතිපය=කිතිප (බපු 3[32]. 134[1]).

කතිරි†= 1. කතුර. 2. කතුර වැනි ලකුණ 3. කතුරක්ගේ බැඳි ලී දෙක. 4. ඊයෙහි කන්තුව.

කතු=1. කතිඃ (සිදත් 72[5]). 2. කුතුව; යංගයය. **-කරු**=කතිඃකාරකයය(සිදත් 158[6]). **-කිරිය**=කතිඃනුගේ ක්‍රියාව (සිදත් 69[4]). **-වුජ්**=යංග අනුභව කරන්නා; දෙවියා (සංසිංකොඃ). **-වැකි**= ප්‍රවෘත්තිපතුයක හෝ සඟරාවක කතිඃනු විසින් ලියා එහි පළ කළ මහා වාක්‍යය. **-විඛන්**= කතිඃඅර්ථය ඇතිවීම පිණිස ශබ්දයන්ගෙන් පරව යෙදෙන විභක්තිය (සිදත් 74[10]). **-°ඝමන්**= කතිඃ විභක්ත්‍යන්ත පදයක් පුවිපද කොට කළ සමාසය (සිදත් 119[3]).

කතුරු=1. රෙදි ආදිය කපන, අඹුවක් වැනි, ආයුධය (බගැ 136[27]). 2. කතිඃ (තිසර 24) 3. කතුර වැනි ලකුණ හෝ ද්‍රව්‍යය. 4. (කාමත්)†= කුල්ල. 5. කතුරුමුරුංගා (රූ 597). 6. බුළුගහ? (රූ 214). 7. සැරයටිය (රූ 597). 8. කෙක්ක (අමා 2. 158[23]). **-ලංවිල්ලා**†= යතුරුලංවිල්ලාව; කර කැවෙන්ට සෑදූ ලංවිල්ලාව. **-දඬු**=කතුරෙහි මිට. **-දැකීම්**†=බුද්ධරූපයෙහි නෙත් නැඹුවිව විහාරාඛ්‍යාන සප්තවිරයන් හා එහි දැනකයන් ද විසින් සිත්තරාගේ අතව පිරින්පැන් දීම. **-බෝ** (කමත්)†= කුල්ල. **-මුරුංගා**= එතම් ගස (යෝ 882). **-යෂ්**=සැරයටිය (රූ 322).

කතුකරයෂ්ටි=සැරයටිය.

කතුනදිකා=කතුර.

කත්තල=දඹුකද (සලී 1. 907[21]).

කත්තා=පුරාණයෙහි ප්‍රධානයන් වෙන ඔවුන්ට වුවමනා තොරතුරු සොයා දන්වීමට සිටි අය(බුත්300[7]). [(කඛඛ්ය53[26]).

කතනිඃකරොර=ඉල්මස්ගි සොරකම් කරන්නා

කත්තු, කත්තුමල්ලි='ඉරිප්පු' බ.

කථක='කථික' බ (ස්තූ 28 අඛෘ). [අැනි.

කථඞ්කථ= 'කෙසේ කෙසේදෝ' යන සැකය

කථන=කිම (දළ 295[5]).

කථමථ්='කෙසේ දැ?' යන අර්ථය (බගැ 78[3]).

කථයිතව්‍ය=කියයුතු (බප 153[28]).

කථයිතුකාමත්‍ය= කියන්ට හෝ පිළිතුරු දෙන්ට කැමැත්තු. **-පෘච්ඡ**= කථනීතු කාමත්‍යතාවෙන් අසන ප්‍රශ්නය (වි 8. 11[1-3]).

කථාන='පදුම' නම් සඛ්‍යාව සියයෙන් ගුණ කළ විට ලැබෙන ගණන (සද්ධ 33[3]).

කථා= 1. කිම. 2. චරිතවර්ණනාව; ප්‍රබන්ධ කථාව (කාශී 1-24). **-කාර†**=කථා කරණ. **-කාව්‍ය**= චරිතයක් වර්ණනා කොට ලියූ කාව්‍යය. **-නාඝක**=කාව්‍යයක ඇතුළත් වන අඟගෙන් ප්‍රබන්ධය. **-නුසඤ්ඤි**=කථාවේ අංගයන් ගැලපීම. **-නෙතර**=කථාවසතුව. **-ප්‍රබන්ධ**=කථාවසතුව(සද්ධ 6[24]). **-ප්‍රවෘත්ති**= 1. කථාව සම්බන්ධ තොරතුරු. 2. කථාව පැවැත්ම. **-ප්‍රසඞ්ග**=කථාවෙහි යෙදීම. **-බුද්ධ**= සවලාමාතුකථාව (ජා 406[26]). **-භිඤ්ඤාණ**= කථාව සිහි කරවීම (මිලි 82[24]). **-මාඝී**= කථා පිළිවෙළ (ධඟැ 7[13]). **-ලේඛ**= 1. කථා අංකාරය. 2. සවලාමාතුකථාව (සලී 1. 326[21]). **-වස්තු**= 1. ගැලපූ කථාව. 2. අභිධම්පිටකයට අයත් ප්‍රකරණයක්. **-විච්ඡේද**=කථාව නැවැත්වීම. **-ශරීර**= කථාවෙහි සාරය. **-ශෛෂ**=කථාව හෝ නම පමණක් ඉතිරිවූ; මැරුණු (දහම් 4[9]). **-°හාවොපගත**= මරණයට පැමිණි. **-සංලාප**=එක් ව කරණ කථාව (බෝගැ 99[19]). **-සංඝණී**=කථාව නමැති සංඝාතය; කථා කිරීමෙන් එකතු වීම (ජාඝ 146[15]). **-සල්ලාප**= කථාසංලාපය (අමා 2. 90[35]). **-සරූප**= කථාවෙහි අංකාරය (අවද 31[1]).

කථික= 1. කියන්නා (බුත් 129[27]). 2. කථා පවත්වන්නා. 3. කථා පැවැත්වීමෙන් ජීවිකාව කරණ යාචකයා (ස්තූ 28[19]). 4. කථාවෙහි දක්ෂ (සර 163[15]).

කථිත=කියූ. **-කම්**=කම්සංඤ්ඤවිඛාදකසුත්‍රයන් ගෙන් කියූ ප්‍රබන්ධ කම්ය (සර 46[21]). [423].

කථෙතුකාමත්‍යතා=කථනීතුකාමත්‍යතාව (අභිස

කථොපකථන=කථාව හා ඒව ලං වූ කථාව; ප්‍රශ්න ඇසීම හා විසඳීම.

කද්=කාජය; කද

කද=1. ගඛිය. 2 කෙලඟය. 3.නැමුතු; කොර. 4. විදුරු (රූ 630). 5. දෙකොණෙහි බර එල්ලූ ලීය (ජාඝැ 13[16]) **-භාර**=කත්බර (ජාඝ 200[20]). **-මුල්†**=කත්මල්ල. **-මුවා**=කද මැටියෙන් කළ සිඹ 69[3]. **-චිත්ත**=කාවමය වඤකය (කවි 294).

කදනා=ඇඹීම (සී 550).

කදඹ=කොළොම්ගස (සී 550).

කදම්=කඳීම; මඩ (පුනා 84). [ගස (දළ 5[5]).

කදම්බ=1. සමූහය (පැර 105). 2. කොළොම්

කදම්බිනී=කොළොම්ගස් ඇති(දළ 513).

කදඹ=1. බක්මිගස (වත 49). 2. පලොල්ගස (රෑ 213). 3. සමූහය; රාශිය(පූනා 148).

කදරිඝ=නදමසුරං (මිලි 2069).

කදලි=කෙහෙල් (වෙස 665). -**ඛණ්ඩ**=කෙහෙල් කඳන් පොදු ගැසීම්කෙළිය (අත් 8425). -**තොරණ**=කෙහෙල්ගසින් කළ තොරණ (ශිසං IV. 2551⁰). -**මෘග**=මුවවෙසෙසක්. -**වෘක්ෂ**=කෙහෙල්ගස (මිලි 1811⁸).

කදලු=කුඩුව (කඛ්ං 6830). -**පෑස්**=කුඹුව (ජාගෑ 1561. 19611).

කදවු='කදප්' බ. (ශිසං III. 3207).

කදහඝ(නි)=කිසිකලක (සැළ 13. සැවුල් 68).

කදා= 1. සෑව; විදුරු (සිඛ 777). 2. (නි)= කවරකලෙක්හි. -**විත්ත**=කිසිවිටක වත. -**වියොග**=කිසිවිටක යෙදෙන (අභි 3713). -**පහණ**=විදුරුගල(නිකා 1921). -**මැවි**=විනිවිද පෙණෙන මැටි වෙසෙස; විදුරු. -**මිණි**= විදුරු. -**වළලු**=කදුම්ණියෙන් කළ වළලු (ජාගෑ 22428).

කදුවි?=ගේමුල්ල (රෑ 180).

කදිම=මනොඥ; ගහපත් (මිලි 30283).

කදිර=1. කිතිරිගස. 2.කදඹුමරං. 3†=කුකුළා. -**ණෝදෙවි**=කදඹුමරු (වදත් 66). -**දේව**= කදඹුමරං (වදත් 63). -**මාල**=කතරගම.

කදිරාපුර=කතරගම (වදත් 68).

කදිරාසනා=මොනරා.

කදු=කෑ යුතු දෙය(අමං 2.6129. සිදත් 1566).

කදුඹු=1. රජමිය (පූනා 42). 2. 'කදඹ' බ.

කදුරු=1. (<ඛජ්ජූරි); ඉදිගස (වෙස 299). 2. එනම් විෂඵල සහිත ගස (පූ 2. 62029. අමං 2. 681. බුත් 27311). -**මල්**=ඉදිමල් (සිඛ 6427). -**වැල්ල**=කදුරුකොටිය නම් වැල(ගෙං 3294. 3339).

කදුෂ්ණ=මදක් උණුසුම්.

කඳේ=ඉහගයා (රෑ 757). 2. බලෙනයා (කව් 420). -**කිමි**(සර 2030); -**පණු**(ඛගෑ 2561), -**පෑණි**(ඛඤ්ං 2009)=කණමැදිරියා. -**පහන්**= කඳේකිමියා නමැති ප්‍රදීපය (ඛප්‍ර 5024). -**රූප**=1. සුගන්ධයා. 2. සංඛ්‍ය (රෑ 240).

කඳුඳම්=1. මඛ. 2. පිත් සෙම් කිපීමෙන් උපදනා පොළක් (ගෙං 3354).

කන්=1. ශ්‍රවණෙන්ද්‍රියය (වෙස 478). 2. අැස (රෑ 289. පූනා 165). 3. අක්ෂය (අමං 2.68). 4. දිසාව (වෙස 233). 5. කණී නම් රජ (සිදත් 2075). 6. සකඩ (බගෑ 7819. 8715). 7. ගෙමුල්ල (රෑ 180). 8. කෙළවර; කොණ (ඛගෑ 4926). 9. කන්‍යාරාශිය. 10. කන්න ලම්ව (සී 108). 11†=දුම්කොළගෙහි නවුව ලඟ තිබෙන කොටස. 12†=වංරය. 13†= කාලය (එනකන්=එතෙක්). -**අඩි**†=කණ අැතුළෙහි තිබෙන මුල. -**කපල**=කණෙහි පලඳින උත්පලය (සිදත් 213). -**කප්**-කප්බින්දුවෙසෙසක් (සූදු 267). -**කරවිල්**†-කෑකෝ ගැසීම. -**කලාඳුරු**†= කන්මල; -**කඳු**=කණට ප්‍රිය (සර 3512). -**කුණු**=කන්මල (මිලි 777). -**කුඹිල්**-කුඹා සතෙක් (ගෙං 1755). -**කුරු**=කන් නැලීම; කන් පිණුවීම (අමං 2. 5024). -**කුළු**=කුටං ගාරය (සද්ධ 29435 අෑ. බුත් 1013). -°**ගේ**= කුටාගාරය (සද්ධ 47929). -**කෙටුවිම්**= කන්දෙස්කිරියාව (සලී 1. 4538). -**ඔකාදි**= 1. කුරු (=ඉතා කුඩා) වූ කන් අැති (දරං 39725). 2†=කුඩා වකුටු බුලත්කොළය. -**කල**=කන්පෙත්ත (සද්ධ 20434). -**තල**= 1. කණීතාඹනය; කන්පෙති ගැසීම(කව්593). 2. කන්පෙත්ත (ගුත් 157). -**දස**?=අංහරණ යක් (දහම් 36613). -**දෙසකිරිය**†=කෑකෝ ගැසීම. -**නිල**= 1. ගවයන්ගේ කණ ලඟ තිබෙන මම්ගස්. 2. ගම්හි කෙළවර පිහිටි ශූන්‍ය ගෘහය? (සලී 1. 8554). -**පත්**=කන් පෙත්ත. (බුත් 24124). -**පස්**=කණීපාශය; කණෙහි සිදුරු කළ යටි කොටස. -**පී**= කන්පෙත්තෙහි ඌඩ කොටස? (හෙසි 617). -**පෙති**= කණෙහි පිටතට පනුගයක් මෙන් තිබෙන අවශවය. -**බිල**=කණෙහි සිදුර (පි 2.6871-17). -**මං**=ශබ්ද අැතුල් වන කණ නමැති මාංශීය (බප්‍ර 23429). -**මඩුලු**=කැණි මඩල (ජාගෑ 11515). -**මල්** (<කණණමංලං -දීඝවංස 2-111)= ගෙවල්හි කොන් සහ රෙහි එල්ලන ගොක්කොළඅාදියෙන් කැපි මාලාව(කව් 262). -**මල**=කණෙහි ඔටගන්නා ඉට වැනි ද්‍රව්‍යය(පි 2.6871-17). -**මුල්**=කපොල ය. -°**පාර**=කන්මුලව ගසන පහර. -**මුවා**= කනකමය; රන් ගෑ (ශිසං I. 21920,22,29.) -**රොඹු**= 1. කන්පෙත්ත (සලී 1. 50334. පූ 2. 36834). 2. කන්කොරි (බුත් 32344.

දහම් 385[31]). -ලකර=කණ්ණාභරණය (පරවෙ 3). -වැල්=1. කන්පෙත්ත (අමං 2. 140[26]). 2. කණ්ණාභරණයක්. 3. කන්මල්. 4†=භූඛයෙහි ඇල්ලීමට යෙදූ පුඩු. -වැ=කණෙහි ඇති වන පණුවෙක් (යෙං 785). -සක්=කණිගඡුලිය; කන්පෙත්ත හෝ කන්අඹිය (බගැ 155[9]. අමං 2. 101[32]). -සඳ=අැගෙන පමණ දුර (සලි 2. 429[27]). -සෑදි=කන්හැන්ද (කඛ්ඛා 107[15]). -සිරු=කෘෂණජිනා භූමරිය (වෙස 195 අ). -සිඹිළු?=කණ්ඩුලිකාව; කන්පෙත්ත (වි 2. 907[2-14]). -සිළු=කන්සක; කන්පෙත්ත (බගැ 57[4]. ජංගැ 147[30]. සලි 1. 178[21]). -සුල=කන්රුදුව (යෙං 800). -සොරෙවු=කන්සිදුර (බුත් 226[11]). -හෑඳි=කණෙහි මල බැහැර කරණ හැන්දී වැනි ලොහොමුවං උපකරණය. -හූ=1. සිවුරෙහි නුවණෙන් පිට තට නික්මුනු තුල්. 2. සිවුර විඳලනවිට ඵල්ලිම පිණිස නුවණෙහි යෙදූ තුල් (සුදු 271).

කන=1. රන් (පුනං 219). 2. අත්තනගස (පුනං 129). 3. බාදනය කරණ. -කට=රන් මුවං කැටපත (සිය 118). -කැල්=කැමට ගන්නං තෙල; දුන්තෙල (සලි 1. 492[35]. රූප 267[18]). -දඳ=රන්මුවං ඛවජය (ප්‍රති 67). -දම්=රන්මුවං දම්වැල (සස 30). -පදු=මත්ස්‍යයෙක් (ජා 93[33]). -පසෙවි?=අංහරණයක් (දඨා 384[3]. දහම් 366[13]). -බදු=වණඛ ශුනකයං (වි 8. 26[2-26]). -බිජු=රණවරු අැට (වත 94). -මැදිරි=කඳෙහි මියා (පැර 7). -මී=කුඛංමැස්සන් විසින් බදින මී වෙසෙස. -මියාඉවි=කණවේ මියෙහි තිබෙන ඉටි. -මුවා=රණින් කළ (කව් 26). -මෙස්සා†=කනමිය. -වන්=කනකවණිය (කව් 571). -වෙම්බැඳි=කනමිමැස්සා (සුදු 98). -සැක්=කනකවජ්ජය; රන්කොඩිය (දළ 24[12]).

කනක=1. රන්. 2. අත්තන. -දුන=රන් දීම (පැර 121). -පටිඤ්ඤා=සඛණියෙහි හොඳ නොහොඳ පරීක්ෂා කිරීම; සිවුසැට ශිල්පාගන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[21]. සඛ 88[7]. සවි 137[15]). -මඝ=රණින් කළ (දළ 55[5]). -සන්නීර=රන් තැඹිලි (සැළ 58).

කනගාවු=1. ශොකය. 2. ශොකය අැති.

කනඟවි†=කුඛං ලියැද්ද.

කනතු=අස්වැන්න ගත් පසු අත්හළ ගේන.

කනතුරු†=1. වාරයේ කෙළවර අැති වූ ඵල. 2. අවාරයේ හටගන්නා ගෙඩි. 3. නොමේරූ නොං වැඩුනු ගෙඩිය.

කනප්පු†=කුඛං මේසය.

කනගයම්='කණගයම්' බ. (අභිඛාස 31[11]).

කනවවුවා (දහම් 374[10])='කණංවුවං' ශුශු?

කනවැන්දඹු=කනවැන්දුම් සත්‍රිය.

කනවැන්දුම්=1. පුරුෂයා නැති සත්‍රිය (සලි 1. 96[22]. 908[3]. සඛ 615[5]). 2. විවාහයට නොං පැමිණීම (සුස 325). 3†=ඛාගයීංව මළ පුරුෂයා.

කනවි= කුනතාංයුඛවිශෙෂයක් (පුනං 207)

කනස්සඵු=1. අසතුට. 2. අසතුටු (ජා 616[21]).

කනා= 1. රන් (රූ 388). 2. කාකණිකය; අඛවිඝටක බර රන්කාසිය (ජංගැ 85[13]. 99[12]). 3. †= උගුලෙහි සවි කරණ කෝටු කැබැල්ල. 4†=බිම්බෙරය ශබ්ද වීමට සවි කරණ කෝටුකැබැල්ල. -පෙද=රන්තෝඩුව (කව් 360). -මෙර= රන්මුවං මෙරුපවීතය (කව් 346). -රූ=රන්රූව (කව් 99). -සන්=1. කනකසංඥ අැති. 2. අත්තනගස (රූ 220).

කනාවු= 'කණංවු' බ (දජා 389[27]. සලි 1. 423[18]). [පමණ අල්ලන, මිම්ම (G).

කනාද†= අරක්කු මදින, බෝතල දෙකක්

කනි=ගුහාව (ශිසං I. 21 No[1]). -පින්දම්†= අඳෙනාව; ගාවිසුව.

කනිවු=1. සුලැහිල්ල. 2. කනිෂඨ.

කනිෂ්ඨ=ඉතා බාල.

කනිල්= 1. රන්ඵංවිල්ලංව (සිදත් 45[3]). 2. සිංහලවෘත්තයක් (එස 54).

කනු=1. කැම (බගැ 33[35]). 2. කණුව (සඟ 53[19]). -කුනුකෑම්†=කෙදිරිම; අඳෙනා කිම. -මලා (සලි 1. 728[4])='කණමලා' බ.

කනෙවිගාඉවි=කණවිමිඉවි (යෙං 2816).

කන්කෝරු†=කාගයීංලය.

කන්ඨකඛ=දිරූ පැරණි රෙද්ද (සඛ 679[17]).

කපඨ=දිරූ පැරණි රෙද්ද (සඛ 653[11]).

කන්ද=1. අල. (බපු 191[14]). කෑහැකි ගොබ. 'කලන්' බ. 2. කඳකුමරා. 3. අැසටු (වත 36). 4. (නාප)=කදු†අ. -උඩරට= කඳුරට පිහිටි ප්‍රදේශය. -උඩපස්රට=උඩුනුවර, ගවි°,

කැරිස්පත්තුව, දුම්බර, හේවාහැට යන පළාත් පස. -කඳිරදේව= කතරගම දෙවිඳා (වදන් 62). -කුමාර= 1. සකඳකුමාරයා (නීකා 26[26]). 2. වේලාගස (වෛද්). -කුමාරී= ඔලිඳවැල (වෛද්). -රස= අලවල රසය (සද්ධ 403[13]).

කඳන=අැඩීම (බෝගැ 140[33]).

කඳඳ්='කදඳ්' බ (ශිසං II. 211[13]).

කඳර=1. දියෙන් කැඩිගිය තැන. 2. කඳුවල දිය නැවතී තිබෙන තැන. 3. කණ්ඩාරයා; නැවෙහි නියමුවා (කම් 210).

කඳඳි=අනඛඝා. [කාශී 2-117].

කඳලි= 'කඳුලුගෙඹිය' බ. (වි 2. 925 අඩෙ.

කඳලිත=පැහැනැඟී; හවගත් (සව් 312[20]).

කඳු=කදු (ශිසං IV. 87[7]). -වත්= කඳුවත් (ශිසං II. 266[32]).

කඳුකක්‍රීඩා=පන්දුකොළිය (මුව 16).

කඳුරු=කඳුරු (ශිසං IV. 87[9]).

කන්න(නාම)=1. 'කන්+අ' හෝ 'කනු+අ'. 2. කැබැල්ල (බුත් 42[3]). [වැවීම.

කන්නංඉරුවා†= 1. කරනම. 2. කණ අඟුල්

කන්නඩි (<කණ්ණඩි-ඉ)= 1. කැවපත. 2. විදුරුව. 3. දඹීනගකතිය අධික කරණ උපකරණය. 4. කණ්ණාවදෙඟය. 5. ඒ දෙඟ ඉඟි රජ (පැර 51). -පුර= කණ්ණාවදෙඟය (පැර 79). [මංරු වන ඉඩම.

කන්නමාරු†= 1. තවිටුමාරුව (G). 2. එසේ

කන්නලවු=1. දුක්මුසු ඉල්ලන බස; අදෛනාව (සලී 1. 603[13]. බුත් 313[4]. කාගෙ 10-5). 2. කාගයිගැ? හෝ ඉල්ලීම? (සලී 1. 1000[12]).

කන්නවු?=ඉල්ලීම; කරදරය (සලී 1. 467[15]).

කන්නි=කන්‍යාව. -රැස්=කන්‍යාරාශිය.

කන්නු=කිඹාරම් අල (වෛද්).

කන්‍යකා=කන්‍යාව.

කන්‍යා=1. වැඩිවිය නොපත් දසහැවිරිදි ස්ත්‍රිය (වි 4. 255[1-31]. පසං 92[19]). 2. කුමාරිය; කාන්තාව (බපු 51[21]. 96[18]. දළ 296). 3. විවාහයට නොපත් තරුණිය. -දාන= කන්‍යාදානයෙන් දීම (නීකා 296). -නුල්=කන්‍යාවක විසින් කැවි සුළු (යොං 3108). -රාශි= රාශිචක්‍රයෙහි හවැනිරාශිය. -වාද=කන්‍යාවන්ගේ ශුභාශුභ ප්‍රකාශ කරණ ශාස්ත්‍රය; සිවුසැට ශිල්පයන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[22]. සව් 137[16]). [87[12]).

කන්ලැවු=කන්නලවීව; පැමිණිල්ල (ශිසං IV.

කන්වසින්= 1. ඉසතබන කොට්ටය (බගැ 255[22]). 2. කුලිච්චම (කඛා 50[21]).

කන්ස=කණ සමීපය; කන්මුල (සලී 1. 834[24]). -පාර†=කම්මුලට ගසන පහර.

කඳ=1. සඤ්ඤය; ශරීරය (කව් 253. බගැ 16[2]). 2. කතරගම දෙවිඳා (රු 30). 3. ගසෙහි මුල හා වෙළෙප ද අතර කොටස (රු 198). 4. සමූහය; රාශිය (කව් 29. 150. රු 254). 5. ඛන්ධය; එක්පයක් කොරං (රු 274). 6. වකුටුදෙය (රු 435). 7. පළිතය (රු 637). 8. කඳුර. 9. කර; උරඉස (පුනා 162). 10. සිංහල වෘත්තයක් (එස 41) -ඛලව†=කලවෙය. -කුමර= රිශ්‍යරාගේ පුත්‍රයා වූ ද දෙවියන්ගේ සෙනාපතියා වූ ද කතරගමදෙවියා (රු 30). -කොළ†=බුලත් වැලෙහි මූලකොටසෙහි සැදුනු බුලත්. -ඟැවරුජ්ඣ=ප්‍රසූතිකාවන්ව ඇති වන රුජාවක් (යොං 3862). -දෙව්=කඳකුමරා (මසූ 2). -දෙස්=ඇතුගේ පිටළඬ හිඳගන්නා තැන (රු 343). -පණු=ගුල්ලා (ජාස 367[15]). -පිරිත්= ඛන්ධකපරිත්තය; පිරිත්පොතෙහි පස්වැනි සූත්‍රය. -පිළිවෙල= සඤ්ඤාපරම්පරාව (බුදු 219). -බිඳු=අතු පැළ වන ගස්ජාති. -මල්=රුක්ගස් (රු 216). -මුවා= කාවමය (සිඛ 65[3]). -රජන්=ලීකඳන්වලින් ගන්නා පඹු (සිඛ 60[3]). -රද= කඳගැටරුජාව (යොං 503). -වත්=කඳුවත් (කනිකා 3[30]). -වැට= කඳන් සිටුවා බැඳි වැට (සද්ධ 496[22]. චූප 249). -හතු=ගස්වල කඳෙහි හටගන්නා හතු.

කඳට= ශ්‍රීවාව; කර (බගැ 18[15]. ජාගැ 24[31]. 36[27]). [මෙවුන්දම (රු 326).

කඳඩ්=කඳදීඝා; අනඛඝා (කව් 65). -සුද=

කඳසුරු= කඳවුර (සව් 344[27]. සද්ධ 389[10]. 469[27]. රාජා 26[12]).

කඳර=ගලනාලය; උගුරුදණ්ඩ (බගැ 168[25]).

කඳල= 1. කඳුලුගෙඹිය (කව් 426. 429). 2. කඳුළු (කව් 429. 431. මුව 60). -කැකුළු= කඳුලුගෙඹිය මල්පොකොට්ටු (අමා 2. 95[21])

කඳවුරු= 1. සෙනඟ නැවතී සිටින තැන (වෙස 625). 2. රාජධානිය (රු 175. පූජා

99). -කුල= පෙර පැවති ක්‍ෂත්‍රියපරම්පරා වක් (කාශෙ 1-23). -නුවර= ශුද්ධෝදන නැවතී සිටින නගරය (අත් 111[15]).

කඳල=1. කඳුරය. 2. කඳුලුගෙඩිය (කව් 424). 3. කඳුළු.

කඳෑට='කඳව' බ. (පසා 208[7]).

කඳු=1. පර්වතය. 2. රාශිය. 3. අත්ත. 4. අල ආදිය සිටුවන පංක්තිය. 5. සඤ්ඤිය. 6. බණ්ඩිකය; මහාවග්ග චුල්ලවග්ග යන දෙ පොතෙහි පරිවේදය. -කඩ=1. කම්තෙහි වී කන්ද උඹින් පැනීම වළකනු පිණිස ගරි මැදින් පෝරුවෙන් වෙන් කළ කොටස්. 2. එය වෙන් කරණ ශොට්ටියාට දෙන වී කොටස (පූ 2. 356[22]). -කර†=කඳු සහිත පෙදෙස. -කිටීම=කැපූ ශොයම් කැටකඳු ගැසීම (සළි 1. 138[7]). -ගෑව†=කුඩා කන්ද. -දහම්=බම්මාතුවූ සඤ්ඤි (කව් 76). -පල්ලම, -බෑවුම්†= කන්දෙහි බැස්ම ඇති පැත්ත. -මුදුමල=අලමුල් ගෙඩි (අම 2. 120[4]). -රව=කඳු සහිත දෙශය. -වත්= බණ්ඩිකවත්ත; මහාවග්ග චුල්ලවග්ග යන දෙපොතෙහි පැණවූ වත් (ජාගැ 104[13]. . පඤ්චි 12[29]). -වෑටි†= වැටියක් මෙන් පිහිටි කන්ද. -හෙල්=කන්ද.

කඳුඹු=1. රශ්මිය (රූ 74). 2. 'කදඹ' බ.

කඳුරැලි=1. කඳුර. 2. නිර්ඤ්ඣරය (වෙස 330).

කඳුරැලි=1. ඣාදුර (ජාගැ 126[31]. කඩිං 64[17]).

කඳුරු=කන්දරය (ජාගැ 189[28]).

කඳුලෑ(ළෑ)ලි=කඳුළුබාරා (බුදු 87).

කඳුලෑ(ළෑ)ස්=නෙත්දිය (රූ 289).

කඳුලෑස්ස=ඔසුවෙසෙසක්(වන 23. ශෙ 3088)

කඳුළු= 1. නෙත්‍රජලය (සිබ 54[18]). 2. කන්දලි නම් ගස් (සිය 173). -කැකුළු=කඳලකැකුළු (කව් 427). -ගෙඩි(ඹ)= බිම්කෙහෙල්; කැණහිල්ලගස (ජාන 11-40. රූ 231. වෙස 341. 588).

කඳුළු=1. නෙත්‍රජලය (කාශෙ 2-35). 2. කිලුටු? (මිලි 144[19]) -කැකුළු= 'කඳුලුකැකුළු' බ. (බෝගැ 60[18]). -ගෙඩිගකැකුළු= කඳුලු කැකුළ (ජාගැ 73[14]). -මුසු මුහුණු= කඳුළෙන් තෙත් මුඛය (ජාගැ 209[3]. ඛගැ 127[15]). -මොණු=කඳුළු මුසු මුහුණ ඇති (ඛගැ 22[34]). -මොසමොණ=කඳුළු මුසු මුහුණ (ඛගැ 57[25]).

කඳෙම (ජාගැ 197[17])='කඳව' ශුද්ධ?

කඳේනි=බුලත් (සංසිංකොෂ).

කඳ්ඛ=කදඹ (සී. 411).

කප්= 1. කල්පය (ඛගැ 38[3]). 2. කල්පනය; සැලකීම. 3. කම්පනය. 4. කප්පම (රූ 665). 5. කණුව (සළි 1. 233[14]. රූ 178). 6. කල්පාශානුය (කාශෙ 5-32). -කරු= කණු මුදු නෙහි වූ අඵව (ගෙසි 6[3]). -කෙළ=කල්පාංව සංඛ්‍යය (පූකා 49). -ගිනි= කල්පාන්තයෙහි ඇති වන ගින්න (බෝගැ 138[13]). -ජල්= 'කප්දල' බ (ශිසං I. 234[56]). -තුරු= කල්පවෘක්ෂය (කව් 139). -දල= කප්ගින්න (කව් 47). -බින්දු (පගැ 5[28]), -බිඳු (කඩිං 47[33])=සිවුරු ඇදිනිමට ලැතුණක් වශයෙන් එහි කොණක තබන මණ්ඩලාකාර චිත්‍රය. -රුක්=කල්පවෘක්ෂය (කව් 31). -ලිය=කල්ප ලතාව (කව් 204). -හිමි=කප්කෙළ.

කප (බා)=කැපුම්හි- 1. සිදීමෙහි. සක. කපං, කපන්; කැපි, කැපූ. (වෙස 127. 280). 2. කම්පනයෙහි; සැලීමෙහි. අක. කපි, කපින්; කැපේ, කැපෙන්; කැපි, කැපි; කැපිනි, කැපුනු (ඛගැ 4[30]. 49[10]. 94[25]).

කප= 1. සෙම (ශෙ 138. 173). 2. කල්පය. 3. කල්පනය. -කල්=කල්පයක් කල් පවත්නා (ශිසං III. 198. B[5]). -ගුල්ම=සෙම් කිපි මෙන් හටගන්නා ගුල්මරෝගය (ශෙ 2185). -ජ= සෙම්න් උපන්. -තරු= කල්පවෘක්ෂය (ශිසං II. 211[14]).

කපක්(ඛගැ 71[11])='කාසක්' ශුද්ධ?(කාශසංඝෙ).

කපථ(ව්)=ගඩ; වඩක (දළ 7[3]).

කපණ=බැගෑපත්; දිළිදු (බලූ 109[13]). -ඛණ්ඩක= දිළින්දන් හා මැහිගෙ.

කපතු?=කකුළුවා (පූකා 86).

කපත්=1. කකුළුවා (රූ 151). 2. කල්පාන්තය.

කපන්?=හළදෙශ (රූ 453).

කපන=1. කම්පිත වන (ඛගැ 94[30]). 2. සිදින.

කපරාරු†=හුණු බදම ගෑම.

කපල්=1. කකුළුවා (රූ 151 අඩෙං). 2. මඟ නෙල් (රූ 763). 3. කප්පරවල්ලිය (රූ 224). 4. විෂණු (රූ 755). 5. හිස්කබල. 6. කබල; වලන්කැබැල්ල (සී 103). -දර=මෙහෙයුරා. -බිලි=ඉඹිබා; කැස්බා (ශුසිංඅ).

කපලු†=1. විවරය; සිදුර. 2. පැළඳුනු තැනු.

කපවන=1. කැපීම කරවන (සිය 388). 2. සිදුවන.

කපසැන් (සද්ධ 497[17])='කසපැන්' ඉහ්ග.

කපා? (පූජ්)=සොලොවා? (සිබ 81[3]).

කපාට=1. කවුළුව. 2. දොරපියන (පැර 79).

කපාල='කබල' බ. **-කුෂ්ඨ** (සෝ 595), **-කුල?** (සෝ 1948)=කුෂ්ඨරෝගයක්.

කපාලික=දනතරෝගයක් (සෝ 920).

කපාසුණණ (සෝ 2680)= 'කසාසුන්න' ඉහ්ග. 'ස්නුක්ක්ෂිරාර්ද්‍රනිශාලෙපඃ' (වංශ්හව-අශ්ග් විකිත්සා) සසඳනු.

කපි=වදුරා (සබී 90[1]). **-නිද්‍රා**=වදුරුනින්ද; ඇස පියවෙන විට ම පිබිදෙමින් කරණ නිදගැණීම (ජාගැ 82[17]. කඛා 25[29]. 426). **-පඤ්චර**=ජනෙල්වෙසෙසක් (සර 233[33]).

කපිඤ්ජර= 1. කෑදැත්තා. 2. වටුවා (සර 207[4]). [(වි 6. 421[1-32]).

කපිත්ථ= ඉවුළු (සර 291[3]). **-ඵල**= ඉල්ගෙඩි

කපිල=1. සාඛ්‍යදර්ශනය කළ ඍෂියා. 2. කිඹුල් වත්නුවර පිහිටි තැන විසූ ඍෂියා. 3. දුඹුරුපැහැය. **-වක්**= කපිලඍෂියා විසින් පැණවූ වූතය (වි 2. 799[2-33]). **-වන්**=කිඹුල් පැහැය. **-වඤ්ඣු** (-වංඣු) (පූ 2. 107[12]), **-°පුර** (බපු 51[24])=කිඹුල්වත්නුවර.

කපිත්ථ=ඉවුළු (වන 82).

කපු=1. රෙදි විවන තුල් සාදන පුලුන් උපදනා ගස්වෙසෙස (කඛා 140[19]). 2. කලාපයා; ඇටුම් අදවන්නා (ධගැ 52[19]). 3. කරනැවැමියා (ජාස 376[13]). 4. විවාහයොජනා කරන්නා. 5. දේවාලයන්හි පූජකයා. 6. කලාප (බපු 1[1]). **-කිනිස්ස**= ගස්වෙසෙසක්; තකුල්? (සෝ 2919. රූ 219?). **-ඝා**= කලාපයන්ගේ ප්‍රධානයා (බෝගැ 144[14]. බෝව 221[15]. සිංසාලි 65[35]). **-පිඝමන්?**= කපු කැවීම හා ආහාර පිළියෙල කිරීම? (පූ 2. 193[26]). **-පිළි**=කපුතුලින් විසූ වඤ්චා. **-පුලුන්**=කපුගෙඩිගෙහි හැදෙන පුලුන් (දළ 17[11]). **-වකුරා**=කපුපිළිඝ (රූ 300). **-වන**= කප්පැටිඝවනය (අමා 2. 21[14]). **-වෙස්**= කලාපවෙඝය (සලී 1. 23[3]).

කපුටු=කාක්කා (රූ 246). **-කුරුඳු**†=කවුඩන් කෑ ඇට් වැටීමෙන් වැවුනු කුරුදුගස. **-බාල**†=කළුපාට කුඩා කුරුල්ලෙක්. **-බෝ**= කවුඩන් කෑ බෝඇට වැටීමෙන් වැවුනු බෝගස.

කපුරු=එනම් සුගන්ධ ද්‍රව්‍යය (වෙස 360). **-ගස්** (බුත් 262[13]), **-කුරු** (කාගෙ 1-67)=කපුරු උපදනා ගස. **-තෙල්**= කපුරෙන් පෙරාගත් තෙල (දඹ 7[21]). **-පහන්**=කපුරු දැල්වීමෙන් කළ ප්‍රදීපය (බුත් 204[11]). **-ලා**= ඇසෙහි රසදුන් ගානා කපුරුකුර (දහම් 331[24]). **-වඩන**=කපුරු පිළිගන්වන (දඹ 57). **-හර**= කපුරු කැබැලි අමුණා කළ හාරය (ගුත් 123). (කපුරු හා තැඹිලිපැන් ද විෂ හි -සලී 1. 762[15]).

කපෙත(-ක)=කාබෙල්ලා (ජාස 171[6]).

කපොනී†=ඉවර; අවසන්; නැසුනු.

කපොල?=කමපිත (ජාගැ 22[33]).

කපොලු†='කපලු' බ.

කපෝල=කම්මුල. **-අර්බුද**= අර්බුදරෝගයක් (සෝ 1083). **-හිතනී**=ප්‍රශස්‍යා වූ කපෝලය (දහම් 59[23]). **-සල්ල**=කම්මුල.

කප්ප= 1. කල්පය. 2. කල්පනය; සිතීම. 3. සුදුසු; කැප. **-කොලාහල**= කල්පකොලාහලය (විමු 35[35]). **-කත**= කැප කළ; කප්පිසූ තැබූ. **-ඕහක**=කල්පයක් සිටින.

කප්පක=කල්පකයා; සරසන්නා (මිලි 248[36]). **-කුල**=කපුකුලය (සර 341[33]).

කප්පන=කම්පිත වන (ධගැ 105[6]).

කප්පට=රෙදි කඩමාල්ල (පූ 2. 357[37])

කප්පම්= යවත්රජුන් දෙන අයබදු (රාජා 173[3]). [**-වල්ලිඝ**=එනම් ඔසුවෙසෙස.

කප්පර (<කප්පල්-ද)= ජලයාක්‍රාන්ත; නැව.

කප්පවන=කපවන; සිදුවන.

කප්පාදු (<කපාවිටු-ද)=1. අණ්ඩයන් බැහැර කිරීම. 2. ගස්හි අතු කැපීම.

කප්පාස= කපු. **-පෘථිවී**= කපුපුලුන් නමැති පෘථිවීධාතුව (වි 5. 58[1-1]). **-'ඔබර**= කපු පිළිඝ (සර 365[4]). **-සුත්‍ර**=කපුනූල්.

කප්පාසිකවන= 1. කපුවනය. 2. කැප්පිටියා වනය (බෝගැ 66[34]).

කප්පැටිඝ=කප්පාසික; එනම් ගස්(ධගැ 38[11]).

කප්පි†= 1. සුණු නොවූ හාල්කැබැලි (සංසිං කෝ). 2. ලිංවලින් දිග ඇදීමට ඉවහල් වන කුඩා රෝදය.

කප්පිත=කල්පිත (ධගැ 284[27]).

කප්පිති= 1. ප්‍රධානයා (රාජා 579. 631). 2. නැව යාත්‍රා කරවන්නා.

කපපිය= කැප; සුදුසු. **-කාර**= කැපකරුවා; ඇබිත්තයා (සද්ධ 465[27]). **-භාණ්ඩ**= කැප බඩු (සද්ධ 82[36]). **-වොහාර**=කැප වූ ව්‍යවහාරය.

කප්පියම්†=1. කැප. 2. කැපීම.

කප්පිල්= මොනරපිහාටු (රූ 251). **-ඇස්**= කප්පිලෙහි තිබෙන ඇස වැනි ලකුණ (මඝ 26).

කප්පු (ස්තූ 31[25])= කාප්පු' ශුශ්‍රූ.

කපමින් (නෛකි)= 1. කම්පිත වෙමින් (කව් 600). 2. සිඳිමින්.

කප්වන=සිඳුවන (වි 3. 26[2-30]).

කපාසභාණ්ඩ=කපටිඝභාණ්ඩ (සුපූ 22[23]).

කබ=සෙම. **-අභිභාර**= සෙම නිසා වූ අතිසාර රොගය. **-ජ්**=සෙමින් උපන්. **-ඡ්වර**=සෙමින් උපන් උණරොගය.

කබ=1. ඇසින් ගලන මල (ඔෂ 700). 2. අධිඝ; කැබැල්ල (රූ 64). **-වළ**=ඇසෙහි කබ තිබෙන වළ වැනි තැන.

කබඩ†=මැටිපිඟාන (සංසිංකොෂ).

කබඩ=ගෙඹ (සංසිංකොෂ).

කබඞි=හිස්නැති නමුත් ක්‍රියාසහිතවූ මළකඳ.

කබඳ=ඇපය; උකස (සංසිංකොෂ).

කබඳු=කබඤ්ඣ.

කබපිල්=මොනරපිහාටු (පූනා 146).

කබබ- රතිඳුගෙව්වා; පළඟැටියා (කව් 421). 'කලබ' (<ශලභ) ශුශ්‍රූ?

කබර=1. සුදුලප (ඔෂ 1036). 2. ඒ ලප ඇති. 3†= ඒ ලප ඇති සතා. 4 කබරගෙඹිය. 5†=දිවියා. **-කොන්**=කබර සහිත ගවයා (බුත් 101[33]). **-කෝ**=1. ගොබාවකීයට අයත් කබර සහිත සතෙක් (සද්ධ 260[33]. 666[31]). 2. කබර සහිත ගවයා (බප්‍ර 260[23]). **-'ඟ**= දිවියා (රූ 235 අඩෙ). **-ඳන්**=කබර සහිත එලදෙන (වි 1. 199[2-14]). **-ලොන්** (ඔෂ 2286)= 'සබරලොන්' ශුශ්‍රූ? (=ශාබරලොඛ්). **-වන්**=දුඹුරු පැහැය (මනි 463[2]). **-°උකුස්ස**= සුදු ලප සහිත උකුස්සා (මනි 463[2]). **-වණ්ණ**= දුඹුරු පැහැය (වි 2. 671[2-12]). **-හුනු**= හුනුවෙසෙක්.

කබරඝ†=කබරොස්ස වැල්.

කබරුස්සා(නාප) (<කබරුකුස්සා)= කබර වන් උකුස්සා (ජාඅ 1379, පූ 2, 986).

කබරොස්ස†=මිනඇලගණයවූ අශත් වැලක්.

කබල්=1. වලන්කැබැල්ල (බඟ 236[27]). 2. හිසෙහි කටුව. 3. ගෙඹිවල හෝ බිත්තර වල පිටකටුව (කුදු 132). 4†=කුණ කැටුනු ගය. 5†=පැරණි ව දිරූ දෙය. 6. පාතු පිඟන (කඞ්ඛා 113[36]). **-කෙවි**=වලන් කැබැලි (සලි 1. 681[6]). **-දර**=මෙහෙසුරා (පූනා 15). **-පිටපණ්ණ**=බුපණ්ණවා (වෙස 153. පඤ්ච 115[3]). **-ලෑ**=කබලක් සහිත ඇඟා; එනම් සතා.

කබල=1. අඟරපිඬ (කව් 440). 2. කාඟබලය. 3. දුකා; පිඬාව (රූ 135). 4. මිය (රූ 492). 5. ගඟනය (රූ 492). 6. කටට අල්ලන පමණ; සුඹුක්ක (ජාඅ 106[14]). 7. කළන් තුණ (වෛ). 8. ගෙඹිඇංදියෙහි පිවකටුව (විමු 110[6]). **-කරඅඟර**= පිඬු වශයෙන් බුදින අාහාරය (බඟ 161[11]). **-ඝඟ**=කවලග්‍රහය; තුන් කළඳ (ඔෂ 288). **-ග්‍රහ**=මුව පුරා බෙහෙත් දිය ගැණීම (ඔෂ 773). **-ග්‍රාස**= පිඬු වශයෙන් කෑම (මුව 41).

කබලෑදෙවි†=ග්‍රහණියම් දේවතාවා.

කබලි=1. අඟුරුකබල (පූ 3. 8[15]. 2. 273[7]. සද්ධ 484. 767[20]. අනා 175[35]). 2. පිඬ. **-කරු අඟර**=කබලිංකාරාහාරය (වි 4. 61[2-33]).

කබලිංකාරාහාර=1. පිඬු වශයෙන් ගෙණ කන හොජනය. 2. එහි ඕජාව (අභිස 155[23]).

කබලු=1. වලඳ (කඞ්ඛා 49[17]). 2. වලන් කැබැල්ල හෝ හිස්කබල (සිය 79). 3. කිරිරෙවටි. 4. කැවිලිවෙසෙසක් (ජා 187[31]). 5. පබළු (රූ 390). 6. හිස්මොලය (රූ 468). 7. රිංගෙරා (රූ 752). 8. බෙහෙත් වලින් සෑදූ රොටි වැනි දෙය (ඔෂ 2055). 9. රොන් මඩ වියලී වූ පැළිවලන් (කුදු 254). 10. පඟන් හි තෙල් වක්කරණ කොටස (බුත් 110[29]). **-සූ**=පොල් පිරවූ කැවුම්වෙසෙසක්; බිබික්කම්? (බඟ 113[10]. ජාඅ 84[23]).

කබලොවුනු=ඔටුනුවෙසෙසක් (බුත් 304[4]).

කබළ=අඟරපිඬ (හෙසි 20[32]).

කබළි=කවුළුව (අමා 1. 41[3]).

කබළු=පූපය; කැවුම (වි 4. 51[-1]).

කබා†=පිරිමින් අඳින දික්කැවිටිය.

කබාකුරුන්තු†=සළින් අඳින තනපම්.

කබුදන=කුඹුක් ගස (වන 32).

කඹුරුවන් = කර්බුරවණීය; වීමිතුව ණීය (ජෑන 3[26]).

කඹුරුවණී=මිශ්‍රවණීය (අභිධ 15[81]).

කඹුල්=කැබැල්ල? (ශි සං I. 87[58]).

කඹොලු†=1. කබල. 2. තුවාළයක් සුව වන විට මතු පිට ඇදෙන කටුව.

කඹැලිලද්?=කැබැලිලද්ද; කොවස් හාර කෑරාං? (ශිසං III. 104 C[17]).

කම්=1. කම්ය; කතෘනුගේ ක්‍රියාවට යටත් වන දෙය (සිදත් 69[4]). 2. ක්‍රියාව. 3. කටයුත්ත (වෙස 213). 4. ප්‍රයෝජනය (වෙස 443). 5. කාමය; ආශාව (වෙස 143. පූ 2. 10[28]). 6. අනඔහය(සිදත් 747). 7. භාවය; තත්ත්වය (සලී 1.557[18]). 8. රතික්‍රීඩාව (රූ 325). 9. අශබද්ද (රූ 338) 10. කාමලෝකය (කව් 88). -කඹු=කාමය නමැති කටුව (බඟූ 499).-කඹුල්(බඟූ 133[21]. ජාඟූ 114[2]), -කඹොල් (අවද 18[4])=පිඹාව; වඩහිංසා. -කරූ=1. මෙහෙ කරන්නා (අමා 2. 61[19]). 2. කම්කාරකය. -කිළි=කාලකණ්ණි ස්ත්‍රී; පව්කාරිය; දැසිය? (බුත් 13[16]. ස්තූ 68[17]. දජා 293[25]. සවී 201[3]). -කෙලෙස්=1. කම්ය හෑ කෙලෙස. 2. කාමය නමැති කෙලෙසය (සිදත් 1445). -කෙළි=රතික්‍රීඩාව. -භුණ=පස්කම්කොටස්. -යන්=කම්සථාන (බඟූ 1055). -කණ=කාමතෘෂ්ණාව. -තැන්=කම්ස්ථානසථානය. වැඩ කරණ තැන හෝ වැඩෙහි ප්‍රධානයා (ශිසං I. 86[24], [26]). -°කිරීම=කටයුතු පරීක්ෂා කිරීම? (ශිසං I. 85[23]). -°ලෙදරූ=කම්තැන්හි ලෙඛකයා? (ශිසං I. 90[13]). -දද=මෝරං (පූනා 86). -දරඝමඝ්= කම්ධාරඝසමාපඝ. -දූ= කාමදූඝක. -බරඝමඝ්= කම්දරසමඝ (බඟූ 111). -නවාම්=කම්ස්ථාන හෑ නව කම්ස්ථාන හෙවත් ප්‍රතිසංඛාරණ (ශිසං 1. 46[53] අෑ). -පථ=කම්පථය. -පල=කම්ඵලය; විපාකය (සද්ධ 11[31]). -පස්=1. කම්ඝට ප්‍රත්‍යය (දළ 1[17]). 2. කාමපාශය. 3.ඝඝපත; ඉෂ්ටවිපාකය (සලී 1. 923[19]) 4.කම්ඝට යොඝයා;භික්ෂූන්(මනි 493[0]. ජා 316[6]. 420[7]. 443[4]අෑ). 5.භික්ෂීම(සලී 1. 112[7]). 6.සකස්; මනොඥ (සලී 1. 304[30]. දජා 30[32]). -පඝ=1. කම්කාරකප්‍රත්‍යය. 2. කාමපාශඝ. -ඵල=කම්විපාකය (වෙස 390). -බස්=‘කම්පස්’ බ. (ජා 264[2]). -බැඳීම්†=එකට එක සම්බන්ධ කිරීම. -භව=කාමලෝකය (බඟූ 251[6]). -මවම්†, -මව්වම්†=කම්ස්ථානමඝය; කම්ඝල (සංසිංකොෂ). -මල්=කම්ඝල (සද්ධ 323[6]). -°ඝාර=ඝකඩවැඩ කරන්නා. -°ඝම්=මසිනාඝම (සද්ධ 360[18]). -මැළි=අලස. -මිනි=1. වණ්ඩදාසිය; අන්තඃපුරඝන්ත්‍රිය. 2. බර වැඩ නැති මෙහෙකරූ ස්ත්‍රිය (දජා 276[39]. කුස 168. අනා 68[7]). -මුඛූ=1. වණ්ඩදාසිය; රූපය නිසා මෙහෙ කිරීමට තබා ගත් ස්ත්‍රිය (ජාඟූ-මිඵුරජා. වෙස 137). 2†=අවසන්. -°මෙහෙ=වැඩ නැති කාඝයීය හෝ ඵුරඝ (බුත් 249[36]). -රඝ=කාමඝපපත්තිහෙතු රඝය (දඝම 114[26]). -රා=කාමරාගඝ (බඟූ 241[2]). -රූපු=ඊශ්වරඝා (පූනා 15) -රූවාරූ=කාම රූප අරූප ලෝක(කව් 88). -වජන්=කම්වාක්‍යය (බඟූ 293[1]). -වජ්ජි= කාමාවචර (අමා 2. 85[11]). -වම=කුශලා කුශල කම් නමැති වෘත්තය හෙවත් රෝදය (චි 2. 714[1-6]. ජාඟූ 42[24]). -වදන්=කම් වාක්‍යය (කඛා 4[20]). -වම්=කාමකාන්තාව; අනියාරිකාව (සස 150). -වරූ=කම්කරූවා (බඟූ 225[3]). -වැකි=කම්වාක්‍යය. -වැජ්ජි= (ජාඟූ 213), -වැදරි(කව් 90)=කාමාවචර. -වැරූ(බඟූ259[6])=‘කම්වරූ’ ඉයු?. -විබන්= කම්විභක්තිය (සිදත් 71[19]). -සඛන්(බඟූ 234[32])=‘කම්ඛන්’ ඉයු.-සන්=1. කම් කිරීමට කරණ සංඥාව; නියෝඝය (බඟූ 127[15]. සෙයි 27[35]). 2. කාමවිඥාඳය (බඟූ 213[16]). -°එවීම=නියෝඝ කිරීම (බප්‍ර 95[10]). -සමුඵනී=කම්ඝෙන් උපන්(සෙයි13[13]).-සඝ= අධ්‍යඝන, අධ්‍යාපන, ඝජන, යාජන, දාන, ප්‍රතිග්‍රහණ යන බ්‍රාහ්මණයන්ට අයත් ක්‍රියා සඝ (කාශෙ 2-20). -සැප, -සුව-කාමවස්තූන්ගෙන් ලැබෙන සුඛය. -සෑවුම්=කාම වස්තූන් සෙවනය කිරීම. -සුවය= “කම්මස්සක” බ. (බඟූ 283[5]). -සුරූඛූ= කම්මසරික්ඛිකා; කම්ඝට සදෘශ (බඟූ 50[23]). -හල්=කම්ස්ථාන කරණ ශාලාව. [කැමූ.

කඹ(ධා)=කැමිමෙහි. අක. කමා, කමන්; කැමී,

කඹ=1. ක්‍රමය (බඟූ 51). 2. කම්ය; ක්‍රියාව (ශිසං I. 691). -ජ=කම්ඝෙන් උපන්. -වා= කම්ජවාතය (විමූ 1324). -වහන්=කම්සථාන. -ද=කම්ජ. -වජ්ජි, -වැජ්ජි=කාමාවචර

(බඟැ 78⁶). -සර=1. කැමැත්ත(සිද්ත්131⁷). 2. කැමවාරි; කැමැති සේ හැසිරෙණ. 3. අනඛඝඅ(පැරැ110). -ඡේ(සලී 1. 648³⁶. 705²⁴. පූ 2. 60¹⁰. කෝ 287), -සේඅ†= කම්වෙජ්දඅ; කටයුත්තෙහි නැවැත්ම.

කමණ්ඩලු, කමණ්ඩලු (වෙස522), කමණ්ඩලා වෙස 267 අෑ), කමණ්ඩලු(දඟමී 139¹⁹), කමණ්ඩා (බඟැ 249³².රෑ 322). } = නවුසන් දිඅ ගෙණ යන භෝණ්ඩිඅ.

කමත්=1. කම්මන්තඅ (බඟැ 276, 74,²⁴. 2. කම්මන්තසථානඅ; ගොගම් මඬින කලවිට. 3. කම්මාන්ඨඅ (සිද්ත් 168³). -මොල්කඩ†= කමතට පිවිසෙන ප්‍රධාන දොරටුව. -ඝල්= කම්මන්තඝරඅ. -ඝැලි=ගොගම් මඬින විට කියන ගී.

කමඤ=කම්මන්ත? (බඟැ 286⁶).

කමනීඝ=රැවී කළ යුතු; සිත්කලු (බපු 129¹¹).

කමරුන්=කම්මාන්ඨඅ (සිද්ත් 144²).

කමල්=1. පියුම (රැ 160). 2. නිලුපුල (පුනඃ 91). 3. දිඝ (ශුසිංඅ). 4. කුඛඃ සුන්සහල් (ශුසිංඅ). 5. තමලු (රැ 228). 6. ශ්‍රීකාන්තඃව (කව්ව 56.69) -ඇස්=විෂ්ණු(පරෙව් 75).-ඝල්= 1. විෂ්ණු (පුනඃ 9). 2. කමලාකාන්තඃව; සිරිකත (පුනඃ 13). -දල=කමල්පත්. -නෑබ, -නොන්=විෂ්ණු. -පන්= තමලු (රැ 228. ගොඅ 737 අෑ. සිඛ 63²²). -ලීඝ=සිරිකත. -සර=1. සිරිකත. 2. පියුම් විල

කමල=1 පියුම. 2. තමලු. -ඝර= 1. පියුම් වැනි අත (එස 57). 2. සුඝඤිඝඃ. 3. කමලා කරඅ (සැළ 18). -ඇකර= නෙළුම්විල (බෝඟැ 85³⁹). -ඇසන= පද්මඅ ඇාසන කොට ඇත්තා; බ්‍රහ්මඅ. -දල= පියුම්පත (බෝඟැ 58⁴). -නොන්=පියුමක් වැනි ඇස් ඇත්තා; විෂ්ණු (දසොඅ 4). -නෑබ= පියුමක් වැනි නාභිඅ හෝ නාභියෙහි පියුමක් ඇත්තා; විෂ්ණු. -පත්‍ර=1. නෙළුම්කොළඅ (අභි 46²²). 2. කොල්ලම්කොළ (වන 50). -ශ්‍රීඛා=සිරිකත (පැර 69). -සර=සිරිකත. -සුන්=කමලාසනඅඃ; බ්‍රහ්මඅ.

කමලා= 1. ශ්‍රීකාන්තාව. 2. සිංහල වෘත්තඅක් (එස 69). -පති=විෂ්ණු.

කමලිනී=පියුම්විල.

කමවන=ඤමා කරවන (බඟැ 279).

කමවාඝනු (බඟැ 138²)=කමවනුවට' ශුයු?

කමස?(කමසේ?)=ඉඛ; අවකාස (ගොඅ 436).

කමස්ඝම (<කම + අන්සම්?)= කටයුතු හාර කාරඅඃ හෝ කළ වැඩ ගණන් ගන්නා (ශිසං I. 89⁴¹).

කමා=ඤමාව (වෙස 502).

කමාකමවිනිඝ=කම්ම-අකම්ම නිශ්චඅඃ; කම්මඅන් හා අකම්මඅන් ද විසදීම (සිඛ 67³).

කමාවන (බඟැ 279)='කමවන' ශුයු? [165].

කමැති (<කම + ඇති)=කැමැති (වෙස 148).

කමිණ්=හිරු.

කමිඝ=කල්මාෂ (සංසිංකොඃ).

කමිති=ප්‍රමාදඅ; අතපසු වීම (සංසිංකොඃ).

කමිඝ†=පිරිමින් අඳින ඇදුමක්.

කමුඛ=1. කාමුක. 2. පුවක්.

කමුව=පුවක් (සංසිංකොඃ).

කමෝපන= 1. සෙලවීම (බෝඟැ 27²⁵). 2. (<කපෝතම්-ද්‍ර)=කුන්නාඅයුබඝ(ජාඟ 41²³).

කමෝපමාන=වඤ්චල වන (බෝඟැ 83³⁰).

කමෝපා= 1. සෙලවීම. 2. සෙලවුනු (වෙස 21. 24 අෑ).

කමෝපිත=සොලවනලද (වෙස 111. 189 අෑ).

කමෝපෑ=සෙලවිඝ හැකි (සර 68³⁵).

කමෝඛ†=(<ඛමහ-පා) 1. කණුව. 2. ප්‍රස්කොළ පොත්හි දෙපැත්තට දමන ලෑලිපටි.-ඛණු= 1. කමත මැද සිටුවනලද, ගොගම් මඬින ගවඝන් බැඳි ලනුව බඳින කණුව. 2. වඩඃ ඝන් බඳින කණුව. 3. ඝකුන් වැනුනවුන් බඳින, දෙවොලඝ ඉදිරිපිට තිබෙන කණුව. 4. ඝක්නොමිල්වෙසෙසක්. [විශෙෂඝ.

කඹබල් (බඟැ 84⁹), කඹබල-ලොමඝඝ වසඳු

කඹබා (<කම්බෝඣ-ඵර්දු)=ඝඤින් අඳින වසඳු විශෙෂඝක්. -තික්ඛා= පැරණි රෙදිජාතිඝක් (දඹ 311).

කම්බි†= 1. ලොහොමුවංකුල. 2. පොත් කම් බඝ. 3. සුදුපැහැති මහපණුවෙසෙක්. -අඬි†=කඳුකරපෙදෙස්හිබඹුඝවන ලොහොමුවං ගොන සවි කළ තැන. -ඇණ†= දික් ගහබඇණඝ. -දුල්†= කම්බිවලින්විහු දල. -පණු=ඇඟිල්ලක් පමණවූ සුදුපණුවෙසෙස.

කම්බිලි= 1. කම්බලඝ (ගොඅ 3099. සලී 1. 465³³). -දෙවි†=ඝක්ෂයෙක්. -පිළි (උපා 139⁹), -මරදි (ගොඅ 3105)=කම්බලඝ.

කම්බිලි†=කම්මැලි.

කම්මල්ල්=කඹුරා (ශිසං I. 90[47]).

කම්මුල්†= කම්මුල. [(පූ 2. 49[14]).

කම්හ= කෝටියෙන් ගුණ කළ හුනනහුනය

කම්ම= කම්ය. -කර= කම්කරුවා. -කාරි භරියා=මෙහෙකාරියක් වූ භාර්යාව. -ජරූප= කම්යෙන් උපන් රූප අටලොසය(අභි 121[26]). -ජවාත=කම්ජවාතය (සද්ධ 120[22]). -සඤ්ඤ= කම්යට යොගය. -ඛාන= 'කම්සථාන' බ. -පච්චය=කම්සඛ්යාත ප්රත්යය (අභි 173[23]). -පථ=කම්පථය. -භව= කුශලාකුශලකම්. -වාචා= කම්වාක්යය. -°ආවරිය= උපසම්පද වෙහි දී කම්වාක්යය කියන තෙරුන්වහන්සේ. -සමුඤ්ඣාරූප=කම්මජරූප. -සමුඤ්ඣානිහාරිකඤ්ඤණ=ප්රතිසඤ්ජානන කම්යෙන් ඇති වූ සථානොචිතප්රඥව (වි 7. 157[2-30]). -සරික්ඛය= කම්යට සමාන (සලි 1. 539[21]). -සහය= 'කම්සචක' බ. (ඛගැ 27[22]).

කම්මාර=ලොහකම්ාන්ත කරන්නා; කඹුරා.

කම්මාරාම=කව්ශුතුවල ඇලුනු (කනි 13[4]).

කම්මාවරණ= අධිගමය ආවරණය කරණ පඤ්චානන්තය්යකම්ය (විමු 39[21]).

කම්මාස=‘කල්මාෂ’ බ. (ඛගැ 23[33]).

කම්මුල්= කණ මුල; මුහුදණහි කණ අසල කොටස(යොග66). -ගා=අැහැකාංසාරොගය. -පාර†= කම්මුලට ගසන පහර. -ලෙඩ†= කම්මුල්ගාය.

කඹ= 1. යොත; ලනුව (කඛ්ඛ 110[14]). 2. 2. කණුව(සද්ධ 539[3]. ථූප 47[3]. පූ 2. 606[32]) 3. ඇත්පැටවා (ශුසිං අ). 4. කිණිහිරය.

කඹරූ=කොට්ටය (ජාගැ-ඝතජා. මසූරඤ්-ජාඅ IV. 109[16]).

කඹිල්=කඹලය (සස 105).

කඹිලි=කඹලය (වි 1. 610[1-18]).

කඹු= 1. හක්ගෙඹිය. 2. වළල්ල (සිංම අ). -පත්=හක්ගෙඹියෙන් කැපූ පතුය.

කඹුම (පූ ක්රි)=වහල්මෙහෙය කර (දජා 234[39]).

කඹුර (බං)= කැඹිරිමෙහි; මෙහෙ කිරීමෙහි. අක. කඹුරා, කඹුරන්; කැඹිරි, කඹුළා, කැඹිරූ, කඹුළු.

කඹුරණ=මෙහෙ කරණ (සලි 1. 154[31]).

කඹුරූ=1. ‘කම්මාර’ බ. (කඛ්ඛ 54[30]. 109[18]). 2. විසිතුරු හෝ දුඹුරු පැහැය (පුනා 58). -උදුන්=කම්ාරයන්ගේ ලොහ රත් කරණ ලිප (ඛගැ 276[11]). -කුල= කම්ාරවංශය (බෝගැ 144[34]). -දෙවි=කඹුරන්ගේ දෙවිය (බෝගැ 134[27]). -නා= කම්ාරනාගයකය (බෝගැ 144[36]). -මිටි= කඹුරන්ගේ මිටිය; කුළුගෙඹිය (ජාගැ 143[39]). -වන්=දුඹුරු පැහැය. -සම්=‘අලුනිසම්’ බ. (අවද 6[30]). -හල්=කම්මල (බෝගැ 113[21]).

කඹුළ=මෙහෙ කළ (දජා 235[25]).

කඹ්=1. කය. 2. (පූක්රි). කා (ඛගැ 230[33]).

කඹ (නාප)=1. ශරීරය. 2. රාශිය. ‘කා’ බ.

කඹතුළ?=අරන්කසාඅල (වන 94).

කයි= 1. (<කෛ-ඩ්)= අත. (මෙය තනි ව නො යෙදේ). 2. කය. 3†=කාර්ය්ය. 4†= සමූහය හෝ රැළ. 5†=කුලී නො ගෙණ සමුපකාර වශයෙන් කරණ වැඩ. 6†= කුඹුරුවැඩ කරන්නන්ට දෙන කෑම. 7†=කවිය. -කරත්ත†= රික්ෂොකරත්තය. -කාර†= 1. කය්යට වැඩ කරන්නා. 2. කවිකාරයා. -°මඬු= රජමැදුරෙහි කාව්ය කාරසමූහය; වන්දිසමූහය (සපැ 127[35]). -කාවල්= මුරපල (සැළ 30). -කැති= 1. කුඩාපිතිය. 2. දුකැත්ත. -ගොඩු=කල බල වූ (සංසිංකොෂ). -තාල=කුඩාපිඟාණ්ඩයක් (දජා 301[1]. ථූප 14[13]). -තුරුනාඩි= නාඩියක් (යෙෂ 4281). -දෙර= කාශවාරය (ඛගැ 149[28]. 231[28]). -පුඩි†= පෙට්ටිපියන් ආදියෙහි අල්ලාගැණීමට සවි කළ කොක්ක. -පෝට්ටු= ‘කේපෝට්ටු’ බ. -බන්දි= අත් වළල්ල (සලි 2. 844[33]). -මෙත්ත= නැට්ටුවන් අත්හි ලන වළල්ල (සංසිංකෝ). -ඝෝරූ†,-රූ†=ගෙවල්හි බිත්තිය සවි කිරීමට බඳින උස් වූ පදනම. -වඩම්=අතෙහි ලන වස්තුයක් හෝ ආභරණයක් (දජා 339[16]). වළල්ල (ථූප 80[3]). -වරූ=කඹිරුවා. -වලඳු= අතෙහි ලන වළල්ල (ථූප 80[3]). -වාරූ= ප්රතිරාරණය; සකුතිය; උනන්දු කරණ වචනය(බුත් 219[1]. දහම් 252[17]. දජා 324[28]. 353[5]). -සරඹු=1. කුඹා මුගුර. 2. එක් පස්ක මුවංත ඇති අවිය (අභිධාස 53[29]). -සුත්ත= අතෙහි බඳින සූත්ර (රිදී). -හලන†=නිදහස් කරණ.

කසිවාණුඩු†= 1. දුම් බිම සඳහා අඹින් ආදිය මිශ්‍ර කර සෑදූ ද්‍රව්‍යයක්. 2. දුම්කෝවෙහි නළය තුළ බැඳෙන මජ්ජන් (සංසිංකොං).

කසිස්පු† }
කසිසු (යොං 1027) }= වියලිපෙනිපුවක්ආදිය ගෙන් සාදන ද්‍රව්‍යයක් (යොං 2543).

කසිරව=උපුල්. -ඝිශ=සඳ (සැවුල් 90).

කසිල= වැල්වෙසෙසක් (යොං 3107. 3312. වන 58).

කසිලේනාඛි=නාඛියක් (යොං 4288).

කහ (බං)= කිරිමෙහි. සක. කරං, කරත්; කෙරේ, කෙරෙත්; කළ, කළු.

කහර=1. අත (කම් 332). 2. රශ්මිය (කම් 270. රූ 73). 3. ග්‍රීවාව; බෙල්ල (බගැ 56⁵) 4. උරහිස. 5. අැත්සොඬය. 6. ඝණුරය; දුළි පිහිය (බගැ 124³⁰. ජාගැ 222¹⁵). 7. අය බද්ද (කම් 764). 8. කාරාගාරය (රූ 336. 344). 9. කරගැවය (මුව 19). 10. ශුක්‍ර හා ශොණිත (බගැ 11¹⁷). 11. අණ්ඩය ('කර අඹහි' යනාදීන්හි). 12. මුහුදු (රූ 528). 13. භ්‍රමණය (රූ 712). 14. හිත. 15. කකීය (කම් 764). 16. කකීයඛය (කම් 444). 17. මූරු (රූ 712). 18. ක්‍ෂාරය (සිය 163). ලුණු; කාරම් (අභිධාස 26³⁰). 19. සඤ්ඡෙක්; බූරුවා හෝ ගේකුරුල්ලා (රූ 712). 20. ක්‍රියාව (රූ 523). 21. නැවුම (පුනා 66). 22. රෞද්‍ර නම් නාට්‍යරසය (පුනා 67). 23. දෙඝය; රට (රාජා 2³ . 24. ගහනැකැත. 25. ගස්ජාතියක් (මනි 38¹²). 26. තල්ගස. 27. කුශතෘණ. 28. ක්‍රියාපතුය; ඔප්පුව. 29. වෙත; සමීපය (සී 338). 30.†=ඉතා විය ලුහු. 31. (ප්‍රකෘ)=කොට. -අග්=1. දුළිපිහියෙහි අග. 2. පළමුවරට දුළිපිහිය ඉසෙහි ගෑම හෝ ඉසකෙහෙ කපා නිමවීම (බගැ 156¹³. බෝව 174²⁸. බුත් 289²¹). 3. ඉසක්කපන ගෙය. 4. අැත්සොඬ අග. -අඹන=ගවයන් ගේ අණ්ඩය පෙලිදඹු දෙකින් පොඹි කරණ. -අඳිණ†=වැඩකින් අස් වන. -ඇණ†=1. වියගසෙහි දෙකොණෙහි ගසන ලීඇණ. 2. දියනළ ආදියෙන් දිය ගැණීමට යෙදූ උපකරණය. -ඇඹිරීම්= බෙල්ල කර කැපීම (බගැ 270¹⁷. ජාගැ 106¹⁵). -ඛඳ=ඉදිගස (ශුසිංඅ). -ඛප්පම†= 1. භාරයක් සඳහා ලෙඩකුගේ ගෙලෙහි බැඳි කාසියක් සහිත රෙදි පටිය හෝ තුල. 2. වසුපැටියෙකුගේ කරෙහි පළමුවරට බඳින ලනුව (සංසිංකොං). -කමල්= අත නමැති පියුම (සර 84²⁹). -කම්= දුළිපිහියෙන් ඉසක් රැවුල් කැපීම (ජාගැ 237²⁶). -කාර†=කසාදය. -°බැඳීම්= විවාහබන්ධනය. -කැඟි= දුළිපිහිය (වි 1. 583 1–25). -°ඝක්='උරවකක' ඛ. (වි 1. 310²–19). -කොට†= බාන ඇමිණීමට ගවයන්ගේ ගෙලෙහි එල්ලූ ලීකැබැල්ල (සංසිංකොං). -කොපු=දුළිපිහිය කොපුව (වි 2. 927²–19). -කොළ= 1. කරගහේ කොළය. 2. (කමත්)†= ගෝනා. -°ඝා= පෙර ලක්දිව අැති වූ සංඝනායක්. (එහි දී මිනිසුන් කර කොළ කා ජීවත් වූ හෙයින් මේ නම් විය). -කෝෂ්ට= රළු හෝ විරෙක නොවන බඹ අැති (යොං 397?). -ගල්=දුළිපිහිය මුවාහ් තබන ගල. -°පරිභොග= කරඟල පරිභරණය කිරීම (මිලි 359⁵). -ගහන් (<කරඝණ)= ගණදෙවිඟා (රූ 759). -ගහන†=උපකාරී වන. -ගැඹි= 1. ගම්කිසි වක් හා නදින් ගැටීම නිසා අල්ලේහි හෝ ශරීරයෙහි හැදෙන ගැටය (ජා 1176²⁹). -ගැණුම්= 1. විවාහය. 2. අඟබදු ගැණීම. 3. අන් අැල්ලීම. -ගේ= 1. කරඅඟ නොහොත් ඉසක් කපන ගෙය (සර 284¹⁹). 2. සිරළගය (රූ 336). -ග්‍රහණ=කර ගැණුම. -ජ= ශුක්‍රශොණිත දෙකින් උපන් (ජාගැ 10¹⁹). -°ඛාඝ=කරජ වූ ශරීරය (සඟ 47¹⁷). -තණ=කුශතෘණ (බස 118²⁶. සලී 1. 882³). -තර=ඉතා කකීය. -තල=අල්ල (දළ 32¹²). -°තලිතකොලඵලන්‍යාඝ= අත්ලෙහි කළ (=තැබූ) බෙරහෙඬිය පිළිබඳ න්‍යායය (සලී 1. 709¹⁷). -තලාමලඛ= අල්ලට ගත් නෙල්ලිගෙඬිය හෝ 'ඇාමලක' නම් මැණික (බෝගැ 62¹⁷). -°ක්‍රම= කරතලාමලක න්‍යායය (ජා 533¹⁶. පූ 2. 2¹²). -නැලි= නැවිටුවන් කරෙහි ලන මාලයක්. -දං කොට†='කරකොට' ඛ. -දර=ක්‍රූර වූ ඛාරූ අැති; රළු (සුස 465). -දි (රූ 284). -දිනි=නිගපොත්ත (ශුසිංඅ). -දිඝ= ලුණු කාරම්දිඝ (බගැ 68¹). -දිඝාන්†= කරදිඝ ගලන තැන. -නැවැම් (ජාගැ 116²⁶). -නැවි (සද්ධ 453¹⁸)= කරකම් කරන්නා; නඟාපිතඟා. -පත්= කියන (පුනා 226). -පුලදනා=ශ්‍රීවාභරණය (වි 2. 902¹–16).

-පලා (දහම් 184[21]), -°තණ (අවද 30[25])= කරකොළ. -පල්ලව= 1. දලුව වැනි අත. 2. ඇඟිල්ල. -පහණ= කරගල (ශුසිංඅ). -පාලිකා= 'කරවාල' බ. -පිඝලි='කරඹියලි' බ (වි 2. 914[1-39]). -පුට=ගොටුවක් සේ කළ අත්ල (සර 119[19]). -පොසිඝම් ගැහිම්†= කරෙහි තබා ගැණීම. -පෝරූ†=කුඹුරෙහි මඩ සම කරණ ලැල්ල (සංසිංකොං). -බදු= කරරස ඇති බදු ගෙඩිය (වි 1. 536[3-36]). -°පක්= කරබටුගෙඩිය (බප 211[7]). -බඳු= ක්ෂුරභාණ්ඩ; දළිපිහිය. -බානාවලස්=වලස් ජාතියක් (මිලි 163[28]). -බිම්=ලුණුගතිය ඇති නිසරුබිම (පූනා 95). -බිඝලි='කරවියලි' බ. (කුදු 192). -මල්=1. මසුන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරණ අවයවය. 2. කුතුලාගේ හිස මත කුඹුම්බිය. -මසු (පගැ 41[20])='කරබඳු' ශුසු?. -මාරූ†=රාජකාරිය හෝ කුඹුරුවශාව මාරුවෙන් මාරුවට කිරීම (සපැ 126[1]. G). -මාවර†= වැවෙහි උඩ රිව (සංසිංකොං). -මැවි=ඒ. ලුණු සහිත පස. 2. නිසරු විශලි ගිය කිරිමැටිව. -මුල්= කිසිල්ල (නිසර 48). -මුවහත්= දළිපිහිය මුවහත (මනි 33[13]). -මූඩි†= වලන් වසන, ඇල්ලීමට මුදුනෙහි කෙමියක් ඇති, මැටිබදුන. -ඝල්†=වී ජාතියක්. -රස=ලුණුරස (බුත් 4[2]). -රිස්=කුැර රශ්මි ඇත්තා; හිරු. -රූහ=නිශ (වදත් 52). -ලුණු=ක්ෂාර වූ ලවණය (මිලි 164[1]). -වල= 1. ශ්‍රීවාව (බුත් 170[15]). 2. ශ්‍රීවාව තෙක් ප්‍රමාණය (දජා 375[43]). -වඩුමඩුගේ=සඳල්ල (කුදු 56). -වත්= 'කරපත්' බ (රූ 405). -වැල්= දළිපිහිය වැනි කොළ ඇති වැල (බුදු 316). -වැහැ= දළිපිහිය. -විශලි= කරකොප්පුව (කඛවි 109[1]. 113[17]. කුදු 336). -සක්=1. හක්ගෙඩිවෙසෙසක් (දජා 357[13]. ථූප 140[1]. දඹ 5[26]). 2. හක්ගෙඩියක් සේ පිඹීමට පිළියෙල කළ අත්. -සන්?= කරනු වැමියා (රූ 399). -සසුර=ක්ෂාරජලය ඇති මුහුදු (සර 132[22]). -සා=ඇඟිල්ල (රූ 284).

කරඝ(බා)=කැරකීමෙහි. අක. කැරඝේ,කැරකෙන්; කැරකිනි, කැරඝනු. (ප්‍රයෝජ්‍ය-'කරඝවා' ඈ. ප්‍රයෝජ්‍ය කර්මකාරක-'කරඝැවේ' ඈ.

කරඝ=දෙළුම්ගස (පූනා 126).

කරඝරා (ප්‍රකෘ)= 'කරඝර' යන අනුකරණ ඇති කොට (බස 90[30])

කරඝ-ව (බා)= 1. කරඝැවීමෙහි. 2. ආපසු හැරීමෙහි (සැළ 58). 3. ඇඹරීමෙහි (කඛවි 110[16]). 'කරඝ (බා)' බ.

කරඝැවිලි=1. ඇඹරීම. 2. කලාන්තිය.

කරඝැවුණු=ආපසු හැරුණු (ජා 80[5]).

කරඝ්ගෙඹින්= කරග්ගෙනිය හා කෙමින (දජා 52[19]. මනි 335).

කරඝ (ඒබි ක්‍රිප)= 1. කරව (නිසර 70). 2. (නාප)='කරඅග්' බ.

කරග්ගහණ=1. කරග්ගෙඹියෙන් මාලුන් අල්ලන. 2†=නොගෙක් තැන ඇවිදින.

කරග්ගෙඹි†='කරප්' බ.

කරච්චල්(ල)†=ශෝශාව.

කරඤ්ජ(-ඝ)=කරඳගස (සර 323[22]).

කරවි=1. ශ්‍රීවාව (ජා 216[13]). ශ්‍රීවා ඇටය (සලී 1. 616[28]). 2†=ගසක අතු ලියලූ නොමේරූ තැන. 3† දළුව.

කාරණ=1. හෙතුව (සද්ධ 2[4]). කාරණය (බගැ 177[1]). 2. ඉන්ද්‍රියය (රූ 100). 3. ශරීරය (රූ 277. කවි 114). 4. අහුර (රූ 697). 5. ඉණිමඟ. 6. සත්‍රින්ගේ ඉඟ (රූ 69). 7. නාලය ව්‍යවසථා කරණ නාඩනව්ගෙෂය (කවි 308). 8. අඹුරු ඉපදෙන කණ්ඩ කාලූ ආදිය (පඤ්චි 23[30]). අඹුරු උපදින ආකාර වූ සංවෘත විවෘත සපෘෂ්ට ඊෂත්සපෘෂ්ට යන සතර(වි 8. 308[2-2]). 9. කිරීම. 10. විලාසය; ආකාරය (සස 137). 11. කාමශාස්ත්‍රයෙහි දක්වූ සංවෙගනප්‍රකාර හැටහතර (නිසර 33). 12. ලින්හි පඤ්චාඛයෙන් එකක් වූ දිනභාගය. 13. කරණම (ජාගැ 101[27]). 14. නිපදවන (බුදු 395). 15. ක්‍රියාව කිරීමට උපකාර වන දෙය; උපකරණය.-අඞ්ග=කරණය හෙවත් ක්‍රියාවක් කිරීමට ඉවහල් වන' යන අර්ථය.-කාරූ=(සිදත් 161[8]), -කාරක= ක්‍රියාවක් කිරීමට ඉවහල් වන දෙය. -කාරිෂා= කරණාර්ථයෙහි වන තුන්වන විබත (බගැ 33[5]). -'ඝ්ඝ=කරණාර්ථය (බගැ 52[30]). -ප්‍රකාර=කරණ අන්දම (බගැ 8[25]). -වචන (බගැ 2[6]. 12[30]), -විබත් (සිදත් 751), -විෂකනි= කරණාර්ථය ඇඟවීමට නාමයන් කෙරෙන් ගෙදුනු විෂකනිය හෝ ප්‍රත්‍යය. -සම්පත්ති= යහපත් සේ අක්ෂර උච්චාරණය කිරීම (වි 8. 308[2-5]).-සාධන= කරණකාරකය.

කරණම්= 1. පිනුම (ජංගැ 101[37]). 2. පිනුම් ගැසීම උගන්වන ශිල්පය (ජා 2579).

කරණල=නෙළුඹල (රැ 162).

කරණා(නා)ල්=කරණ කාලය (බගැ 55[4]).

කරණී (කාශෙ 10-128), කරණීය= කළ යුත්ත. [(බගැ 66[34]. 202[31])

කරණු(නු)= කිරීම (බගැ 5[23]). -ඕ=කරන්නී

කරණුතකරියකරණ }
කරණානකරියකරණ }=අනුන් කළ දෙය වැඩියක් කිරීම; එකට එක කිරීම (ජාස 28[28]).

කරණ්ඩ(-ඛ)=කරඹුව (දහම් 51[8]).

කරඬු=1. කරඹුව (අමං 1. 19[7]). 2. භාජන යෙන් තෙල් ගන්නා කෙණෙස්ස (බගැ 174[10]). -බෙර=බෙරජාතියක් (උප 41[7]).

කරඹු=1. ධාතූන් තැන්පත් කරණ, ලොහාදි යෙන් සෑදූ, වෛත්‍යාකාර භෙප්පුව. 2. පෙට්ටිවගම (ජංගැ 121[4]). 3. පියල්ල (පූ 2. 4[30]). 4. කටුකරඹු (යෙං. 418. 2447). -අන්සමු= කරඹුව භාර නිලය දරන්නා (ශිසං 1. 85[21]. 88[4]). -මල්=කටුකරඹුගසෙහි පුෂ්පය (කාශෙ 4-10). -වම්= හුණුබදම (සිබ 70[13]).

කරඹලේ=කරණඩලෙඛකයා; කරඹුව පිළිබඳ අයවැය ලියන්නා(ශිසං I. 85[21]. 88[4]. 89[38])

කරක්(ක) (නෛක්)=1. කරණ නමුත් (බගැ 4[28]). 2. කරතෙක්. 3. කරණකල්හි.

කරකා?(කාශෙ 1. 10 40)='කලනා' ශුශ්‍රූ?

කරතිරෑ†=ඉංග්‍රීසි අහලින් හතරෙන් පංගුව.

කරත්ත†= රථය. -කාවි= කරත්තකාරයන් කියන සිවුපද. -කාර=කරත්තය මෙහෙ යන්නා. -පාර=කරත්ත ගමන් කළහැකි මාර්ගය.

කරදර=හිරිහැරය.

කරදුසි(-දුකි)†='කඩදුසි' බ.

කරණඛ=කාරණය (ශිසං I. 69[1]. 254[5]).

කරද=එනම් ගස (කව් 745. යෙං 867).

කරප්=මසුන් අල්ලන උපකරණයක් (ජංගැ 159[23]).

කරපිංච(-ඵුංච)†=කරබෙඕඹගස.

කරපුඹ†=නොප්පිය (සංසිංකොං).

කරප්පන්=වමිරොගයක්. [(සංසිංකොං).

කරඹ= 1. ඔටුවා (රැ 383). 2. අැන්පැටියා

කරබු=තුණඩලංහරණය (ශුසිංඅ).

කරබුඹා†=පත්තක්කා; කොමඩු.

කරබෙම්බිය (-බේඹිය-ස්තූ 66[10])= ව්‍යඤ්ජන සුවදවත් වීමට යොදන කොළ ගන්නා ගස (යෙං 1056. 1932).

කරභ= 1. ඔටුවා (බපු 223[26]). 2. අතෙහි මැණික්කටුව හා සුලැහිල්ලන් අතර කොටස (සර 144[14]).

කරභොරු=කරභයන්ගේ ඌරු වැනි නොහොත් කරභය වැනි ඌරු ඇති (බපු 223[22]).

කරමතුමන්තු=කළු අත්තන (වෙව්).

කරමර= ගම් කොල්ල කා අල්ලාගෙණ යනු ලබන අය (ජංගැ 85[30]. 181[7]). -ආනීත= කරමර වශයෙන් ගෙණෙනලද.

කරමලි=හිරිස්ස (වෙව්).

කරමික්කල්ලු=සිවංගුරු (වෙව්).

කරමුව=තුමුකා; පුවක් (රැ 232).

කරඹ=කරවිඳ නම් ගස (කඛා 88[31]).

කරය්(සී) (පූක්‍රි)=කොට (ශිසං I. 43[6], [13]. II. 211[27]).

කරලූ=කරවූ (සි 275).

කරල්=1. මඤ්ඤරිය; ගොයම් ආදියෙහි අැට නිබෙන කොටස. 2. දින් වූ වෘෂ්ඨතාඵලය. 3.එක්වාරයක අස්වැන්න හෝ බාහ්‍යවාරය (ශිසං III. 298 D[7]. 4. ශරීරය අනික් දෙයක් හා නිතර ගැටීමෙන් වන කරගැටය (කව් 657 රු 520). 5. ඝපය (රු 582). 6. එකට ගෙතූ කෙස්රොද (සද්ධ 301[29]). -කැම්=බාහ්‍ය පිළිබඳ කවියුතු කළ නිල දරුවෙක් (ශිසං III. 302 අබෝ 2). -කැබ, -කැබෙල්, -හැඬිබ†=එනම් ඔසු වෙසෙස. -ගි=කරල වැනි ඊශ්(සිගබ177.)

කරලවු=තුබා මුහුදුමාලුවෙක්.

කරවශ(පූක්‍රි)=කරවා (ශිසං I. 148[1]. 254[5]. III. 165[2]. IV. 143[2]).

කරවල්බෝදිලි†=කවුසුවෙසෙසක්.

කරවල=විශාල මත්ස්‍යයා (සපු 127[38]).

කරවාල=කසිසරඹුව (සද්ධ 57[10]. 471[35], දහ 286[30]. සම් 37[33]).

කරවැල්=1. නෙළුම්අල (රූ 162). 2. කුඩා විසකුරු සර්පයෙක් (බුත් 59). 3. කරිවිල (වන 59). 4. නිරයෙහි ඇති තිසුළු කටු සහිත වැල් (බපු 779). -කොක්-බෙල්ල දිග කොක්වෙසෙස.

කරවි=සන්නාංගය (රූ 352).

කරවිත=කාරාපිත; කරවූ (ශිසං III. 1223).

කරවී=1. කොවුල්වෙසෙසක් (වෙස 368). 2. ගෙවල්හි බිත්තිවල යෙදෙන සැරසිල්ලක් (සුපූ 2612). -ඛ=කරවී නම් කොවුලා. 2. පර්වතයක් (බුත් 446). -°භාණී=කරවීක යන්ගේ වැනි මිහිරිහඬ ඇති (බපු 117).

කරවීර=කණේරු ගස (පූ 2. 12923).

කරවීවර-'කරවුවර' බ. (සිඛ 2125).

කරවු=1. කුරවක නම් ගස (ජාගැ 2912). 2. මුහුදුවෙරළ? (ජාගැ 12110). -**කල**=තලාගස්වෙසෙසක් (යෙං 3002).

කරවුවර=අඟබද්ද (බගැ 6514.ජාගැ 8616.916).

කරවුළු='කරමර' බ. (බගැ 25726).

කරසුතණ=තෘණවිශෙෂයක් (වෙස 163).

කරක=1. (නාප)=කරං; සම්පය (සිඛ 8610). 2. (ක්‍රිප)=කරව (කව් 613).

කරකන්=දිය බෙදදීමට ඇළෙහි තබන සිදුරු සහිත ලෑල්ල (G).

කරල=1. කකීශ; රළු (කව් 583. කෝ 251). 2. කලාපය (රූ 582). 3. ගපය (රූ 582).

කරලි=1. රහඹඔලෙහි වෙදිකාව. 2. සමූහය.

කරළු=1. අළුත් රෙද්ද (රූ 301). 2. කලාපය; කැරැල්ල (බගැ 1914). 3. 'කරවුළු' බ.(ජාගැ 1876). 4. කෙරෑවික. -**පැන**=කෙරෑවික ප්‍රඥව (ජාගැ-චුලනාරදජා).

කරා=1. මුහුදු(රූ 137. 760). 2.(<කරෙ-ළු)=මුහුදුවෙරළ (ශිසං III. 1031). 3. වෙත; සම්පය (බගැ 3226). 4. (පූක්‍රි)=කොට (ශිසං I. 2181, 2191, 35). 5. (ක්‍රිප)=කරව (කව් 96). -**කපුවු**, -**කාක්**=මුහුදු අසල හැසිරෙණ කපුටුවෙසෙස. -**ඝක්**=කෙතකි විශෙෂයක් (පූ 2. 9632).

කරාට(නාප)=වෙතට (බගැ 1625).

කරාවු=කර වූ, තදින් වේළුනු (සළි 2. 5628).

කරාණවු?=කාරණ වූ? (ශිසං 1. 9635),

කරාබු=1. 'කරාම්පු' බ.(යෙං 1475). 2†=කණ්ඨාභරණයක්. -**නැටි**=කරාබුගසෙහි මල්.

කරාම (<Krann-ඕලන්ද)=ජලනළයෙන් දිය ගැණීමට සවි කළ උපකරණය

කරාමිදි=කැවිලිවෙසෙසක්.

කරාම්පු=කරාබු නම් ගස්වෙසෙස (වෙව).

කරාඹ (<කර + අඹ) (බං)†=කැරෑඹීමෙහි.සක. කරාණ්ඩං, කරාණ්ඩත්; කැරෑඹී, කැරෑඹු.

කරාඹිවි='කරාම්පි' බ. (යෙං 3740).

කරාය්?(පූක්‍රි,=කර (ශිසං I. 8756).

කරාල=1. උස් හෝ විකෘත (දඟම් 603). 2†=පොල්ගස්හි කරටිය.

කරාවි=විණාදණ්ඩයන් යට නාංදය ගැඹුරු වීම පිණිස සමින් වැසූ දරුමය කොංවය (අභිධානපදීපිකා 138).

කරි=1. ඇතා (සර 23435). 2. සපුගස (වන 30). 3†=ව්‍යඤ්ජන. -**ඉන්ද්‍ර**=ඇත්රජ. -**ඝමං**=ඇත්රළ (සර 975). -**ජ්**=ඇත්පැටියා.

කරිජ්ජ්=කරදිය.

කරිත=කාරිත; කරවූ (ශිසං IV. 2374).

කරිය=කරිසය (ශිසං IV. 1432).

කරිවිල=එනම් වැල (යෙං 830. 3000).

කරිස(-**ඝ**)=තුන් කළඳ (යෙං 288).

කරිහ(ශිසං iV. 1144)
කරිහි (ශිසං I. 2543. 25516). }=කරිසය.

කරිෂ(**ඝ**)=අශුචි; වර්චස් (ජාස 12424). -**ගන්ධ**=අශුචිවළ (ජාස 2872).

කරිස=අමුණු හතර.

කරු=1. කතෘ (බගැ 75). 2. කම්මදිකාරක (සිදත් 1722). 3. කරවූ? (ශිසං IV. 1455). 4†=අඳහව ඉඹම වගා කරන්නාට ලැබෙන කොටසින් අර්ධය (G). 5†=දඹයම් කළ සතෙකුගේ මසෙන් හතරෙන් පංගුව (සංසිංකෝ). 6†=ගස්වල කඳින් අතු දෙකක් බෙදී ගිය තැන. 7. කරුවක් වැනි තැන? (සළි 2. 8' 322) -**අඳ**=අස්වැන්නෙන් හතරෙන් පංගුව (G). -°**කාර**=ඉඹමක් අඳහට ගෙණ වගා කරන්නාගෙන් එය අඳහට ගත් අය. -**කුට්ටම්**†=විසලීමෙන් ඉතා දුඹි. -**දෙන ප්‍රවේණි**†=අංදුයමෙන් පසෙන් පංගුවක් හිමියාට දෙන සේ වගා කරණ ඉඹම (G). -**බෝල**†=කුඹුරක 'ඉස්සර' නම් කොටසට අයත් කුඩා ලියැද්ද (G),

කරුංඛං=විශලුනු ප්‍රවක්.

කරුණ්=කරුණ් (බශැ 38[39]. 240[25]).

කරුණාරස=අනුකම්පා සහගත හැඟීම නමැති නාට්‍යාරසය (විසෙර- සංසෙ 94).

කරුණා=අනුන් විඳින දුක් දැක්මෙන් ඇති වන අනුකම්පාව (බශැ 4[30]). -අධිවාස=කරුණාවට ප්‍රධාන වංසස්ථානය වූ. -ආවිද්ධ=කරුණාවෙන් තෙත්. -උත්තේජිත=කරුණාවෙන් පැන නැඟි (බශැ 5[16]). -ඛ්‍යාන=කරුණාබ්‍රහ්මවිහාරය වැඩීමෙන් උපදවා ගත් සමාධිය. -නිබ්බාන=කරුණාව තැන්පත් කළ නිධානයක් වැනි (ස්තු 86[3]). -පර (සවී 21[31]), -පරවස=කරුණාව ප්‍රධාන කොට ඇති. -පරායණ=කරුණාව ම එක ම මාර්ගය කොට ඇති. -පුබ්බඞ්ගම=කරුණාව පෙරදැරි කොට පවත්නා. -බ්‍රහ්ම විහාර=කරුණාව නමැති බ්‍රහ්මවිහාරය (වි 3. 63[3-13]). -භාවනා=කරුණාබ්‍රහ්ම විහාරය වැඩීම. -වන්, -වනත=කරුණාව ඇති.

කරුණ්ඩු=1. කාරණය; හෙතුව (බශැ 3[39]). 2. පිඬාව; දුක (බුත් 315[23]. 329[32]). 3. කරුණාව. 4†.=දෙය. -කින්=කරුණා ධ්‍යානය (බශැ 19[2]).

කරුප්පු=ඉසකේ කළු කිරීමට ගානා ද්‍රව්‍යය (ජාගැ 1. 61. සලි 1. 75[31]. 381[34]).

කරුම=1. කම්මය (සිගබ 99). 2†=පව. -කාර†=පව්කාර; කාලකණ්ණි.

කරුවල†='කළුවර' බ.

කෂරණුකා (-අඛනා)=අැතින්න (මුව 150).

කෙරෙළි=ලුණුවරණ ගස (සර 3[23][30]) -ගණ්ඩු=බුදුන්ට වඕංකාලයෙහි විසිම සඳහා සල්කලණලීයෙන් කරවූ ජෙතවනයෙහි වූ ගඳකිළියක් (බප 245[28]).

කකීම=කකුළුවා. -යන්ත්‍ර=හෙවල්හි උඩුමහල්ව නැඟීම සඳහා රැහැනින් සෑදූ ඉණිමං වෙසෙසක්. (එහි කොණක කකුළුවකු වැනි උපකරණයකි. එයින් මහලෙහි ජනේලය හා රැහැන්ඉණිවඟ සවී වේ).

කකිංඛ=(කකුළුවා). (මුව 156). -රාශි=රාශි චක්‍රයෙහි හතරවැනි රාශිය. -රවි=කකීවක රාශියෙහි හිරු සිටි ා නිස්දින.

කකීස=රළු; ක්‍රූර.

කණ්=1. කණ; ශබ්ද අසන ඉන්ද්‍රියය. 2. කොණ (බප්‍ර 74[5]). 3. සුක්කානම. 4. දෙගසක් (දඕ 4[31]). -අමෘත=කණට ඉතා මිහිරි (ස්තු 24[7]). -අවතංස= කණීහරණය (දඕ 4[1]. සද්ධ 91[18]. සවී 139[26]). -ආභරණ= කණෙහි පලඳින අරුංගල්ආදිය(සද්ධ 37[21]). -උත්පල-කණෙහි පලඳින උපුල්මල. -කටුක, -කඩොර=කණට ඉතා අමිහිරි. -කණ්ඩූ=කණ කැසීම් රෝගය (සො 760). -කිල-කන්මස්දලුව? (සො 760). -කුණ්ඩල (ස්තු 90[21]), -°ආභරණ (සද්ධ 91[17])= අරුංගල. -ගූථ=කාරදු (වි 4. 68[3-33]). -ගොවර= කණට අැසෙන. -ගෙඹ=නගරයක් (පූ 2. 106[12]). -බුල=කන්සිල (වි 2. 923[3-37]). -මූලිකා=අැතුන්ගේ කණීහරණයක් (සද්ධ 42[8]. 187[14]. සවී 234[4]). -වළිඳ=කන්සිදුර. -කාල=කන් ගැසීම. -බාර=නාවිකයා; කප්පිත්තා; නියමුවා. -නාද=කණීරෝගයක් (සො 760). -පථ=කණ නමැති මඟ; කන්සිදුර (හංස 184). -පරම්පර=කන්පරපුර; ආරංචිය. -පලලව=කන් නමැති දළුව. -පාක=කණ පැසවීම (සො 760). -පුට= කණ නමැති ගොටුව (දඟම් 302[28]). -පූති= කන් කුණු වීම (සො 760). -පූර=කණීහරණය (බෝගැ 729). -ප්‍රතිනාහ=කණීරෝගයක් (සො 760). -මෙණක=කැවිලි වෙසෙසක්(ජාගැ 66[13]). -ඛදිර=කන් බිහිරි වීම (සො 760). -භගන්දර=කණින් නිතර සැරව යන කණීරෝගයක් (හෙසි 6[30]). -භූසණ=කණීභරණය. -මාලා='කන්මල්' බ. (සද්ධ 279[31]). -මුණ්ඩ=නිම්ලියෙහි තිබෙන විලක් (බුත් 45[23]). -මූල=කන්මුල -°ජලපන=කණට කෙදිරිම (ජාස 217[1]). -රසායන=කණට රසායනයක් වැනි; ඉතා කන්කලු (සද්ධ 89[7]). -රොග=කන්ලෙඩ. -ලතා=කන්පෙත්ත (මිලි 260[27]). -වෑද= කණීවෘධ. -විද්‍රධි=කණීරෝගයක් (සො 760). -විවර=කන්සිදුර. -වෙඩ=කන් විදීම.

-සද්දකුලී=1. කන්පෙත්ත. 2. කන්සිදුර. -සන්නි=සන්නිරොගයක්(යොග 3049.). සාව=කණින් සැරව ගැලීම (යොග 760). -සුත්ත=1. ආහරණයක් (දඛ 4[1]). 2. 'කන්හූ' බ. (කුදු 271). 3†=පිළිම සෑදීමේ දී යෙදෙන ලඹ කැටයක්. -සූල=කන්කැක්කුම (යොග 2785). -සෝල?=කන්ළඹක් (යොග 760). -භාර=දෙයක් (පූ 2. 106[26]).

කණ්ණාට=එනම් දෙයක (පූ 2. 106[28]).

කර්ණික=ඇසළගස (වන 31).

කර්ණිකා=1. කෙමිය (සද්ධ 3[14]. සර 514[23]). 2. කැණිමබල(වි 1. 112[2 6]). [සද්ධ 113[30]).

කර්ණිකාර(-ක)=කිණිහිරිගස (දළ 15[32].

කණ්ය=කණට හිත; මිහිරි.

කතීරි=කතුර. [කරණ.

කුතිව්‍ය=කවයුත්ත. -භාරි=කවයුතු දෙය

කර්තුකාමතා=කරන්ට කැමැතිබව.

කතී=1. ක්‍රියාව කරන්නා. 2. පතුයක් හෝ සහරාවක් පිළියෙල කරන්නා. -කාරක=කතෘ නමැති කාරකය. -ක්‍රියා=කතෘ උකත වන ක්‍රියාපදය. -ත්ව=කතෘභාවය. -වාක්‍ය=‘කතුවැකි’ බ. -සාධන=කතෘකාරකය. -සථ=කතෘහු කෙරෙහි පිහිටි.

කදිම=මඩ (සද්ධ 325[30]).

කර්දමුංගු=එන්සාල්.

කපිර=ඉස්කබල (සර 236[19]).

කපීාස=කපුගස. -තුල=කපුපුළුන් (සර 132[6]).

කර්පූර=කපුරු (සර 104[3]). -ඝලාකා='කපුරු ලා' බ (සද්ධ 224[13].* ථූප 147[3]). -භාර=කපුරුභර (දඛම් 46[26]).

කර්බුර=කබුරුවන් පැහැය (සර 18[22]).

කෘ=1. ක්‍රියාවට යටත් වන දෙය (බඟ 20[21]) 2. ක්‍රියාව. 3. ක්‍රියාවක් කරන්නාගේ සිතෙහි ඇති වන චෙතනාචෛතසිකය; කුශලාකුශලක්‍රියාව. 4. යාගහොමාදිය. 5. චිත්තයෙහි නියම කළ සඛ්‍යකම්. -අධ්‍යක්ෂ=කවයුත්තෙහි ප්‍රධානයා; කළ නොකළ දෙය පරීක්ෂා කරන්නා. -අනුබන්ධ=කම්ඵලයෙන් බැඳුනු (බප්‍ර 295[14]). -අනුරූප=කම්ඵල සුදුසු හෝ ගැළපෙන. -අභිසංස්කාර=විපාක යන් පිළියෙල කරණ කම්ය. -අර්ථ=කම්ඵල සුදුසු (කඛ්ධ 4[28]). -ආවාහන=සංසරණෙර නමක් උපසපන් කරණවිට කම්වාක්‍යය කියන තෙරුන්වහන්සේ. -ආධිපත්‍ය=කම්යාගේ අධිපතිභාවය (බප්‍ර 76[6]). -ආරම්භණ=කම්ය නැංවීම හෝ සිදු වීම (සලී 1. 95[17]). -ආවරණ=කම්සඞ්ඛ්‍යාත ආවරණය; මාගීඵල ඉපදවීමට බාධක වන පඤ්ච නානාත්වික්‍රියා කම් (අභිවි 41[30]). -ඍද්ධි=ජනක කම්බලයෙන් වූ ඍද්ධිය(බඟ 214[29]).-කාර=කම්කරුවා (දඛම් 261[28]). -කාරී=එක ම අවස්ථාවෙහි ක්‍රියාවට කම්වන්නා වූ ද කතෘ වන්නා වූ ද පදාර්ථය; නෙමකතුනෙමකම්. -කාර=1. කම්කරුවා (දඛම් 314[25]). 2. කබුරා. -°කුල=කබුරුකුලය (සර 341[24]). -කාරක=1. මෙහෙකරුවා (සද්ධ 135[34]). 2. ක්‍රියාසිද්ධියට ඉවහල් වන කම්ය. -කාරණ=කම්කටුලු (බප්‍ර 84[22]. 154[25]). -කාරී=කම්කරු ස්ත්‍රිය (බප්‍ර 310[11]). -°කාශ්‍රය=භාග්‍යභාවයට පත් කරගත් මෙහෙකාරිය (උපා 62[1]). -ක්‍රියා=කුශලා කුශලකම් හා ක්‍රියාඵල (බෝඟ 26[37]). -°වාදී=කම්ය හා කම්ඵල ද ක්‍රියා හා ක්‍රියා ඵල ද ඇත්තේය යන කථාව ඇති (සලී 1. 1035[25]). -ක්ෂම=ක්‍රියාවට යොග්‍ය; කවයුතුවල දක්ෂ (සද්ධ 650[32]). -ක්ෂයකර ඥාන=කම්යන් ක්ෂය කරණ අර්හත්මාගීඥානය (අභිවි 352[9]). -ක්ෂයමරණ=උපන් භවයෙහි ආයුෂ ඉනිරි ව තිබිය දී උපතහේතුකම්යෙහි ශක්තිය අවසන් වීමෙන් වන මරණය (අභි 104[15]).-චතුර්ඝ=ජනකකම්, උපස්ථම්භක°, උපපීඩක°, උපඝාතක°යන කම් සතර හෝ ශබ්දගුරුක°, ශබ්බහුල°, ශබ්දසන්න°, කෘත කෘත°යන සතර නොගොත් දුඃඛබම වේදනීයකම්, උපපද්‍ය°, අපරාපර්ය°, අහුත් කම් යන සතර හෝ අකුශලකම්°, කාමාවචර කුශල° රූපාවචර°, අරූපාවචර° යන කම් සතර. -ජ=කම්යෙන් උපන් (පූ 2. 617[22]). -°ඛලාපේක්ෂ=කම්ජ වූ රූපපරම්පරාය(අභිවි 384[34]). -°රූප=කම්යෙන් උපන් රූපය. -°වාත=1. කම්බලයෙන් උපන් වාතය (මණි 32[29]).

2. මවුකුසින් දරුවං ඔහි වීමට උපකාර වන වංතය (බප්‍ර 154[32]. පූ 2. 130[17]). -ඡ්‍ය= 'කම්‍යතා' බ. -දූෂ= දුෂට වූ කම්‍යයා පාපය. -මාර= කම්‍යයන් සිදුවන කාය විඥප්ති, වාග්°, මනෝ° යන තුණ (අභිස 23[6]). -ඛාරය= ක්‍රියාව හා ඵලය ද දරණ කම්‍ය මෙන් විශෙෂණ විශෙෂ්‍ය දෙක දරණ සමාසය (පඤ්චි 108[22]). -නාදන= කම්‍යට සතුටු වන (බස 9[31]). -නානාශංවාසක= උත්ක්ෂෙපණීයාදිකම්‍යයන් කිරීමෙන් තහ නම් කළ භික්ෂුනම (කඛ්ඨ 37[2]). -නිමිත්ත= මරණාවසථාවෙහි මනොචාරයට අභිමුඛ වූ, කම්‍ය කරණ අවසථාවෙහි ඊට උපකාර වූ, වසතුපුජ්පාදිය (අභිස 82[3]). -නිසාම='කුශල කම්‍ය ඉවවිපාකයක් දෙති' යන ආදි කම් පිළිබඳ නිශ්චය (අභිවි 270[11]). -නිර්ජීර්ණක= කම් නිපදවන (වි 7. 89[1.14]). -නිෂ්පතති මාර-'කම්වාර' බ. (අභිවි 331[32]). -පඨ= ප්‍රාණඝාතාදිය කරන්නහුගේ හෝ ඉන් වළකින්නහුගේ ඒ අවසථාවෙහි ඇති වන චෙතනාව (ජාස 483[3]). -පරවශ= කම්‍යට අයත් හෝ යටත් (අමං 2. 41[6]). -පාශ= කම්‍ය නමැති මලපුඩුව (බප්‍ර 81[30]). -ප්‍රත්‍යය=ධර්මයන්ගේ ඉපැද්දවි හා පැවැත් මවද උපකාර වන කුශලාකුශල සහජාතචෙතනාව (වි 6. 161[1-7]). -ප්‍රත්‍ය වෙක්ෂා=කම්‍යන් නුවණින් සැලකීම (බස 3[16]). -ප්‍රවවනීය= නැත්තා වූ ද කම්‍යක් ඇති කරණ නියතවශයෙන් විනීතාංනත පදයක් හා යෙදෙන 'ප්‍රති'යනාදි උපසර්ගපද. -ඵල= කුශලාකුශලකම්‍යන්ගේ විපාකය. -ශ්‍රද්ධා= කම්‍යයන්ගෙන් ඉෂ්ටානිෂ්ටවිපාක ලැබෙතැයි අදහීම (වි 1. 124[3-6]). -බන්ධන= කම්‍යෙන් බැඳීම (ජාස 8[16]). -බිම්ප= ඵලයක් ඇති කරණ කම්‍ය. -භව= උතපතතියට හෙතු වන කම්‍ය(වි 2. 70[2-36]. 7. 67[1-31]). -ලක්ෂණ= විනයකර්මය (පගැ 47[20]. කඛ්ඨ 104[20]). -වාක්‍ය= විනයකර්ම කිරීමේ දී කියනු ලබන "සුණාතු මෙ භනෙන සඞ්ඝා"යනාදි වාක්‍ය(කඛ්ඨ 16[19]). -වාදී=කම් හා විපාක ඇතැයි කියන (සවි 12[32]). -විපාක= කම්‍යෙන් ලැබෙන ඵලය. -ශ්‍ය ශක්ති= දෙවැදින්ට ඇති, කම්‍යශක්ති යෙන් ම ඇති වූ, අඟසින් ගෑම ආදිය කිරි මෙහි ශක්තිය (සර 59[19]). -ශ්‍රෙණි= කම් විපාක දැනගැණීමට සමාන, බුදුවරුන්ට ම නිබෙන, ඥානයක් (වි 7. 194[1-4]). -විභාග= කම්සම්බන්ධ ප්‍රභෙද (බප්‍ර 306[25]). -විෂය= කම්යට ගොචරය; කම්ය පිළිබඳ නතතය (බප්‍ර 50[1]. සවි 305[11]). -වෘත්ත= චතුශක් වැනි කම්රාශිය. -ව්‍යතිහාර= 'බැණගණී' යනාදීන් මෙන් ඔවුනොවුන් එකම ක්‍රියාව කිරීම. -සංවාස= අපලොකනාදි චතුර්විධ සඞ්ඝකම් (කඛ්ඨ 18[23]). -සඤ්ඤා= කම්පරම්පරාව -සඤ්ඤප= කළ පාපකම් උදෙසා කරණ පසුතැවිල්ල (බස 9[32]). -සන්නිවශ= කම් රැස් කිරීම (බස 40[27]). -සමාදාන= කම්යන් ගැණීම හෝ කිරීම; කුශලාකුශලකම් (බප්‍ර 33[15]. 309[28]). -සමුත්ථාන= කම්යෙන් හටගන්නා. -සථ= කම්යෙහි පිහිටි. -සථාන=1. භාවනාකම්යට අංගභාර වන දසකසිණ, දසඅසුභ, දස අනුසසති, සතර බ්‍රහමවිහාර, සතර ආරුප්ප, ආහාරපටිකූලසඤ්ඤ, චතුධාතුවවසථාන යන අරමුණු ඝතළිහ. 2. ජන්මලග්නයෙන් දශමසථානය. -සඞ්ඛ=කම්ය සඛකිය කොට ඇති; කළකම් අනුව හොඳනොහොඳ විපාක විඳින. -°තා= කම්සඛකභාවය (බප්‍ර 347[32]). [-ශාලා=කම්ශල (සද්ධ 492[28]).

කම්මාන=කවයුතු. -කාර†=කවයුතුකරන්නා.

කම්මාර=කඹුරා (සද්ධ 524[32]). -ග්‍රාම= කඹුරු ගම (ජාස 295[30]) -ඝණ්ඩා='අලුතිසම්' බ. (බප්‍ර 72[26]).

කර්මික=කම්යෙහි නියුක්ත (වි 1. 463[2-22]).

කඃ=තුන්කලඳ.

කඃකීඝ=1. සීඝවන්නා; ගොවියා (සලී 1. 430[24]). 2. ඉරි අදින. [ණය.

කඃකීඝ=1. සීඝකම්. 2. ඉරි ගැසීම. 3. අංකම්

කඃකීඝාපණ=කඟවණුව (පඤ්චි 42[6]).

කර්කුල=වළ (බප්‍ර 79[22]).

කල්=1. කලය; ප්‍රිය; මනොහර (බගැ 13[22]. බප්‍ර 281[2]). 2. කාන්තාව (කවි 265). 3. සත්‍රිය (කවි 165). 4. වලලහයා (කවි 268). 5. ශෛලය; ගල (බගැ 148[17]). 6. කාලය (බප්‍ර 191[4]). 7. ඍතුව (දළ 6[2]). 8. කාල ක්‍රියාව (සිදත් 150[6]). 9. ඝමරජ (රූ 39). 10. ලීලාව; විලාසය (රූ 121). 11. කලිය; විනාශය; හානිය (බප්‍ර 280[31]). 12. (ජාගැ 151[20])='කාල්' ඉගු. 13. (නි)= නෙක්' යන

අරුන්හි (සුප 275 ඇ). -අරුන්කිරිය= 'කල්හි' යන අර්ථය ද ඇති 'යන, කරන' යනාදි ක්‍රියාවාචකපදය (සිදත් 893). -ඉන් (සිදත්915)='කල් ඉකුත් 'හෝ'කල් ඉන්මවා' ශුශ්‍රූ? -කඳුරු†=ඉතා අප්‍රිය කදුරු. -කිරිය= අනිත්‍යාදිකාලයන්ට අයත් ක්‍රියා (සිදත් 1541). -කිරියා†= පැවැත්ම; හැසිරීම. -තර=අනිප්‍රිය (වෙස 535. 539). -කා=ශුභ ප්‍රමාණය; දීඝීකාලය (සිය 5). -දසන= කෘතාදර්ශන ඇති (සිදත් 1312). -දසුන්= කලිදර්ශනය; විනාශය දක්ම (බප 28031). -දෙව=වශවර්ත්තිමාරයා (ප්‍රාති 28). -පහස්= සිත්කලු වූ ස්පර්ශ (එස 15). -පිය=කාන්තා වගේ නොහොත් වල්ලභයාගේ පියා. -පියො (බප 28115)= 'කල්විඳෝ' ශුශ්‍රූ. -බඳ=1. මනෝහර වූ ශරීරය(බප 28488). 2. කාන්තා දෙහය ඇත්තී (කව් 314. මුව 54). -බෑදුම්= (බුදු විමව) සුදුසු සුදුසු කාලය බැලීම(පූ 2. 10434). -මී (මිකල්)= මිහිකත (ප්‍රාති 19). -ශල්= 1. කාල අකාල; සුදුසු නුසුදුසු අවස්ථා (සස 30) 2. සුදුසු කාලය (ගුත් 412). 'ශල්' -වාග්ලි 3. ශල මාළු දෙක (හංස 155). -සංමක් ගිය= කල් ගත වූ (සද්ධ 14126. 1883. ථූප 1293). -විඳෝ= කාන්තාවගෙන් වෙන් වූ (බප 28018).

කල=1. මනසකාන්තා (මශූ 73). 2. බල; දුර්ජිත. 3. කමත (රූ 369). 4. කැඳ (රූ 374). 5. කාඩ් (ප්‍රතා 214). 6. පුන්කලස (රූ 340). 7. මිණිගෙඹිය?. 8. කණුව?. 9. ලූලා. 10. සරසවිය 11. රූවිරහිය (රූ 681). 12. කාලවර්ණය (රූ 104). 13. විෂ (රූ 132) 14. කඳුළුවා (රූ 151). 15. ගිගෙහි ලැබෙන ලාභ; මාතෘ හතරකට සමාන කාලය (සද්ධ 31130. 68818). 16. කලාව; දෘෂ්ඨ (සී 558). 17. දහසගෙන් පංගුව. -අත්= කමතෙහි කෙළවර. -කට= කොවුලා (රූ 245). -කිරිය= කාලක්‍රියාව (ප්‍රතා 207). -කෝලාහල†=දබරය. 'කල' -වාග්ලි. -හොස්=මිහිරි හොඳය අයත්තා; කොවුලා. -දවස්= කාලය. -දසා†= ජීවිත තත්ත්වය. -දහම්=දුර්ජනස්වභාවය (සිය 151). -පිටි=කලවිට (දහම් 26714). -භාග=දහ සගෙන් පංගුවෙනුත් කොටස (බගූ 26711). -වඩල=කවය වැනි කලවිට (දජා 36022). -රව,-රාව? (කාගෙ 2. 10-40), -රැඹු (රූ 243. පරෙවි 50)=පරෙවියා. -වන්=1. කාල වර්ණය (සිදත් 443). 2†=මිශ්‍ර. -වැඳි=බළලා වැනි සතෙක් (දජා 52113. වෙස 363). -වැල්=අඟිල් (වෙස 328. සද්ධ 52323). -විකල=අවුල්; වඤ්චල; කලබල (කාගෙ 10-72). -විවි=කමත (සද්ධ 57723. කඩා 4617. වි 1. 42823). -°කාංකාතම්= වෙල්විදනෙ (G). කමතෙහි කටයුතු කර වන්නා (සංසිංකෝ). -°මඩල (බප 98333), -°මඩුලු (ජාගූ 153113)= 'කලමඩල' බ. -වී= ගතපත් (වි4. 22813). -හංස=රතු වූ තුඩු හා පා ඇති රාජහංසයා. -හස්=1. කලහංසයා (කව් 21 මුව 56). 2. කාලවණ්ණී හංසයා (රූ 247).

කලංක= 1. කැලැල (සැළ 68). 2. (සද්ධ 47811)='කලඤ්' ශුශ්‍රූ. [2918].

කලංබොක්කු?= ඔසුවෙසෙසක්; අඟිල්? (ගෙ

කලකල=1. කලබලය (බගූ 26227). 2. ශුද්ධිය (පූනා 202). 3. කරවිවලය (බෝගූ 40339). -නිනද='කලකල' යන ශබ්දය (පරෙවි 106).

කලකිලි=1. කොපය(පූනා 70) 2. නොසතුට.

කලකිරි(රූ)=1. කලකිරිල්ල. 2. නැසීම; වෙනස් කිරීම (කඩා 6511).

කලකිරූ (බා)=කලකිරිමෙනි- 1. සංවේගයට පැමිණීමෙනි; අසතුටු වීමෙනි (ස්තූ 8934). 2. වෙහෙසීමෙනි (අමා 2. 3037). 3. සංවේගයට පැමිණීමෙනි; බිය වීමෙනි(ජාගූ 16613). 4.නැසීමෙනි; වෙනස් වීමෙනි. 'කළකිරූ'බ. (සිබ 4625 සූදු 140. කඩා 6438). අක. 'කලතුරූ' මෙනි. (ප්‍රයෝජ්‍ය- කලකිරූවා).

කලකිරෙණු=වෙහෙසෙනු (අමා 2. 3037).

කලකුරූ(බා)=1. වෙහෙසීමෙනි (ජාගූ 15326). 2. වෙනස් වීමෙනි (සිබ 4513). 3. සංවේගයෙනි; සිතිවිල්ලෙනි (ජාගූ-පුත්තමංසජා). අක. කලකිරේ, කලකිරෙත්; කලකිරි, කලකිරිණි, කලකිළි, කලකිරූ කලකිරූණු, කලතුළු. (ප්‍රයෝජ්‍ය- කලකූරූවා) 'කළ කුරූ' බ.

කලකුළු=වෙහෙසුනු (කව් 700. බප 28035).

කලගොණු†=කලබල වූ; අවුල් වූ.

කලගෝවිවි†
කලගෝලිවිවා† }=කරවිවලය.

කලඛණ=කැලැල; ලපය (වි 1. 5223-13).

කලවි†=නිසිතරමට නොමේරූ පොල්.

කලණ=කලණ (සී 627).

කලණ= කල්‍යාණ (බගැ 11[7]). **-මිත්** (වි 1. 352[1-24]), **-මිතුරු**= කල්‍යාණමිත්‍රයා. **-වී** (=කලණ + වී)=කල්‍යාණ සත්‍රී (බගැ 117[29])

කලත්= 1. කලාන්ත (බගැ 127[18]. 137[15]. 144[24]). 2. කැලෑත්; කැලඹුනු(බගැ 149[11]). 3. කොල්ලු (කොගෙ 5-5). 4. කඩල (අභිධාප 61[33]). 5 'කලම්බ' නම් ගස; විලපලා; (වෙස 588). **-ඇට**=කඩලඇට (අනා 108[29]). **-යුස**=කොල්ලු ඉස්ම (වි 2. 930[1-21]). **-රස**= කොල්ලු තැම්බූ දිය (ගෙ 1612).

කලත(බා)= කැලඹීමෙනි (දජා 228[30]). සක. කලතා කලතත්; කැලතී කැලෑතු.

කලත (සී 516), **කලතා**=භාගසීව. 'කරතා' බ (රූ 259).

කලතුරු=1. කලතුය; භාගසීව (සිග 325. රූ 259). 2. සත්‍රිය (රූ 258). 3. උතුල හෝ ගෙංනිය (රූ 279. පුනා 273). 4. කාලාන්ත රය (බගැ 26[14]).

කලත්‍ර=1. භාගසීව (ජාගැ 239[29]). 2. සත්‍රිය (බප්‍ර 133[13]). 3. භාගසීභාගය (අමා 2. 88[1]). **-පරිග්‍රහ**= භාගසීවක පංචාගැණීම (බප්‍ර 60[31]). **-සඤ්ඤ**=ජන්මපතුගෙහි සත්වැන්න.

කලදෝ=රිදී (රූ 389). **-ගිරි, -පවු**=කෛලාස පර්වතය.

කලඛෙණ්ඩ=රිදී (සැළ 66).

කලන්= කෑහැකි තල්පැල අංදි ගොබ (පූ 2. 298[2]. ජා 985[9]). **-පිල්**= කලන්. හා මොනරපිහාටු (පූ. 2. 465[32]).

කලනිමි?=ඔසුවෙසෙසක්? (ගෙ 2058).

කලනුකුරුවනු= නොං කලඤුරුවනු (සලී 1. 789[4]).

කලන්හ†=1. කලාන්ත. 2. කල්‍යානතිය.

කලඳ= 1. අඤ්ඤනිණියෙන් $\frac{1}{16}$ පංගුව (ථූප 59[18]). 2. සිගක්කෝපිඨක්ලක්ෂහැටදහ (මිලි 370[24]). 3. මහත් වූ හුම්ප්‍රමාණ්‍යයක්.

කලඳඝ=ලේනා. [1. 101[18]]

කලන්දු= මිශ්‍ර (ජා 249[26]. 310[15]. සලී

කලද= 1. ලේනා (කෝ 113). 2. සමූහය (රූ 254). [මැස්සා (ශුසිංඅ).

කලදුරු='කලාදුරු' බ.(පුනා 271). කාන්තාර

කලප්=1. කලාපය; මිටිය (බගැ 41[19]. සද්ධ 175[28]). 2. රාශිය (බප්‍ර 132[9]).

කලපි=මොනරා.

කලපු-'කළපු' බ.(කඩා 511. වි 1. 605[2-24]).

කලබ්=1. කලාපය (බගැ 70[10]. බෝගැ 82[18]. සිබ 46[37]). 2. සමූහය(රූ 253). 3. ගලහය; පළඟැටියා (සී 595).

කලබ=1. තරුණ ඇතා (කවි 384). 2. කාලා ඝය; වැතිවලාකුළ (ශුසිංඅ). 3. මොනරපිල් වැටිය. 4. පොකුර. 5. ගලහය; පළඟැටියා ('කබබ' බ). [ලඝ.

කලබල†=1. අවුල; කෝලාහලය. 2. කරවිව

කලබැහැනි= 1. අවුල. 2. මිශ්‍ර (රාජා 26[36]. 37[3]).

කලබු=කලාපය (වි 2. 1341-14. 9391-13).

කලභ=තරුණ ඇතා; ඇත්පැටියා.

කලම(බා)='කලඹ (බා)' බ. (බගැ 82[18]).

කලමඩු= 'කලම' නම් ඇල්වී (කාගෙ 6-9. කෝ 211).

කලමු=කලබුව (හෙසි 13[13]).

කලම්ප†=දෙරලැලි සවි විමසි ගහන ලැලිපට. **-දෙර**†=කලම්ප සවි කළ දෙර.

කලම්බ්=කලඹ (ශිසං 1. 234[56]).

කලඹ(බා)=කැලඹීමෙනි (මසූ 97). සක. කලම්භ කලඹත්; කැලඹී, කැලඹූ.

කලඹ= 1. කලාපය (ජාගැ 23[8]. 28[19]). 2. මොනරපිල්වැටිය (රූ 251). 3. සමූහය (රූ 255). 4. ඇත්පැටියා (පුනා 194).

කලල්= 1. මඩ (ස්තූ 5[18]). 2. කලලරූපය (රූ 269). **-අඟල්**= මඩ පිරවූ අඟල (දජා 280[21]). **-ඇඹු**= යටිබඩෙහි ඇති වන ගෙඩියක්. **-ඉඹේ** (සබරගමු)†= කුඹුර මැද සංදන ගෙය. **-දිය**=මඩ මුසු ජලය (විමු 119[22]). **-බන්දන**=පෙකෙණියට යටින් වූ මාංසාර්බුදයක්? (ගෙ 4243). **-මඩ**= කලල් නමැති පඩකය (වි. 7. 158[1-10]. සද්ධ 62[22]). **-ශෝරු**=මඩබොර සහිත තැන(මිලි 37[35]). **-රූ**= කලලරූපය. **-ලම්**= කලල්කම්; මඩ කිරීම (සලී 1. 167[24]). **-වැසි**= මඩවැස්ස (අමා 2. 16[33]).

කලල, -රූප=මවුකුස උපදින දරුවාගේ පළමුව ඇති වන ඉතා කුඩා රූපය(කඩා 239. මිලි 134[11]. වි 6. 294[1-17]). **-සඤ්ඤා**= උපන් සත්ත්වයා කලලරූපය ලෙසින් පවත්නා සුතිය(අභිවි 411[19]).

කළොදු= 'කාලමෙය්‍ය' නම් පක්ෂියා 172).

සඩ 575[39]. පූ 2. 618[10]. රූ 278)
සඩ 165[36]. 547[12]. දජා 2[38])
ස්තු 76[30]. පසා 103[11])
නි උඩ කොටස. } =

කළුඛා කළගෙඹිය (බෝකැ 151[4]. 47[29]). [(රූ 373).

කළඟය (රූ 340). 2. කළඟ ලුසු' බ. (වෙස 337. ජාගැ 210[12]. 02).

ඛබරය; ශුද්ධය(ඛඟැ 30[20]. රූ. 361).
රය (කඛා 103[31]). -කරූ= 18), -කාර(-ඝ), -කාසි=දබර
ා. -විශුද්ධ=දබරය (සද්ධ 461[7]).

=ශුද්ධිය (රූ 352).

කොලාංඟලය (බඟැ 251[38]).

=සිඟඹලා ගස (රූ 210).

කාංවස; අංශය; සොළොසින් පංගුව
. සද්ධ 13[27]). 2 කාමසුතුයෙහි
ධි පිටුවෙහි) කි ශීතවාදූදිබාහ්‍ය
ති ක්‍රියා හා ආලිඛනචුම්බනාදි
ර වතුෂ්ෂට්ටික්‍රියා (අභිබාස
. අක්ෂර ලිඛින ආදි ශිල්ප හැටහතර
7[25]. සද්ධ 87[32]. සවී 137[5]). 4. මෘග අඟත් කොටස් සය (ජා 51[19]. 146). 5. ශරීරයෙහි මස් ආදි සපත . දිව. 7. ප්‍රත්‍යඞ්ග (අභි 114[26]). ාංගේ අංකමීණය නිසා සවිශරීර නි වන හොඳ නොහොඳ (අමෘත කෂි දෙක. 9. කාඤ්ඤා තිහකින් කාලය (සෙං 160). 10. කාන්තාව -20). 11. කලඟය(සැළ 37). -කාම= පගන්ථ රූවි කරණ. -ක්‍රීඩා=නාට්‍ය ක්‍රීඩා (ශිසං II. 132[3]). -දල=ක්‍රීඩා සදිම (කවි 27). -නදන(ගුත් 387), -නිබි, -නී(රූ62),-පක්ෂී(සැවු60)= -පිලා=කලඟපිඹුව (සැළ 37). =කලාංවන්හි ඉගැන්වෙන දෙගව ඨාංව වූ දෙඟය(කාශී 4-2). -ශිල්ප= කාදිය (සද්ධ 45[4]). [ලකුණ. ම්†=1. ලොකු කිරිවිවිය. 2. '†' යන ඤ† = අත තුළ බහා සතුරන්ව ම ලොකොකුබලි අල්ලා මිහරක් ද උපකරණයක්,

කළාන්='කලඅත්' බ. [186[30]. හෙසි 131[7]).

කළාතුරු=කාලානන්තරය; දීඝිකාලය (සලී 1.

කළාන්ඩු=කලන්දු (ජා 111[15]).

කළාදුරු=1. විසඳල ඇති මැසි වෙසෙසක්. 2. ඛෙහෙනව ගන්නා සුවඳැති අල සහිත තණවෙසෙසක් (බුත් 183[31]). 3. කණෙහි උපදනා මල (සෙං 828).

කළාප=1. විටිය. 2. සමූහය. 3. මොනර පිල් වැටිය. 4 කොටස. -ඝනනතිශීඝ්= රූප කලාපසන්තතිය පිළිබඳ මූලය (වි 7.31-8). -සම්මර්ශන= චක්ෂුර්දඝනාදිරූපකලාපයන් අනිත්‍යාදිවශයෙන් සැලකීම (සලී 1. 369).

කළාශ=කඪල (ජාඝ 72[30]).

කළාසිකාර(ද්‍ර-කලාති= කැරැල්ල; ආරංචුල)= 1. කැරලිකාරයා. 2. ඔරුකාරයා? (රාජා 63[3]).

කළි=1. උපද්‍රවය; භාග්‍යය; දුක (ගිරා 151). 2. පාපය; වරද (බඟැ 237[36]). 3. රෞද්‍ර (බුදු 78). 4. මනොඥ (බුදු 78). 5. කෘතාදි යුගයන්ගෙන් 4 වැනි යුගය. 6. ඩෙබරගය (වත 29). 7. (නි)= 'වතාහි' යන අරුත්හි (බප 136[23]. අමා 2. 53[17]). -කල්= (අඛම් බහුල වූ) කලියුගකාලය. -°ඝවෘණ්=(කවි 770), -කාලසඛිඥ= කලියුගයෙහි නිබෙන සිඟල්ල දන්නා. (මෙය කවිසිඵම්ණ කළ රජතුමාට ද හෙමවතු නම් සංඝාරාම ග්‍රන්ථකර්තෘවරයෙකුට ද තුබුනු උපාධියකි). -කාලසාහිත්‍යසඛිඥ=කලියුගයෙහි නිබෙන සාහිත්‍ය සිඟල්ල දන්නා. (මෙය දෙවෙනි පැරකුම්බා රජුට තුබුනු උපාධියකි). -දුම් (රූ 214), -ඉෑම්=බුළුගස. -මල=දුක නමැති කිලුට; දිළිඳුකම (ගිරා 32). -යුග=කලාපයෙහි අඛම් බහුල වූ භාගරවැනිභාගය(බප්‍ර324[23]). -°කාල=කලියුගය (සවී 264[4]).

කළිකා=මල්කැකුළ (කාශී 2-251).

කළිඟණ=කුඹුරුවැටල (රූ 212).

කළිඛ(සර 341[32])='කුලිඛා' ශු ග්‍ර.

කළිඟු=1. එහි නම් රට. 2. එහි වැසියා (පැර 19). -බෑඳුම්†=වැව් මිහර බිඳුනුවිට දිග රඳ සිටීම සඳහා වැව තුළ බැඳි මිහර (G). -රම= කාලිඛදෙශය(කාශෙ 10-116). -ල†=වැවක පිටංරා යන දිග සිදීමට පිටතින් බැඳි මිහර (G).

කලිංවි†=විශ; අවුල්.

කලිත=1. කළ. 2. තැබූ (දඹම 313. සලී 1. 70917). 3. ගණිත ලද. 4. දන්නා ලද. 5. (වි 6. 1601-37)='ස්ඛලිත' ශුශ්‍ර?

කලිඳු=1. බුළුගස. 2.යමුනා ගඟ. 3. එය පවත් ගන්නා කාන්ද. 4.සූර්‍යයා. -ගං (කාව් 11-54), -නී (නිසර 84)=යමුනානදිය. -සොඟවුරු-යමරජ (රූ 39) -කිඹි=විෂ්ණු (රූ 19).

කලිඳ්පිඹිවි†=1. තුලප්පු. 2. කලබල.

කලිල=තුවරගහ (ජාප 26535. යෝ 3101. 3864). -බෑදි=තුවර කැළෑව (ජගැ 195229).

කලිඝම්=යුරෝපීයයන් හා තදනුගාමීන් යටි කඟෙහි ලත ඇදුම.

කලි(නි)=වාක්‍යාලඛ්කාරයෙහි (=වනාහි).

කලිර=නෙල්වල බඩය. -ඝෘත=කැලිරයක් සේ කැපිම (විලි 22037).

කලු=1. කාලවර්ණය (වි 2. 6471-9. සිදත් 355). 2. සඩාවිපුරුෂයා (ශුසිංඅ). 3. සත්‍රිය. 4. ප්‍රිය (වි 8. 3031-42). 5. 'කාළු' බ. -කැලැ†=ඝන වනය (G). -දඹුඅල=මෙඟෙනල(ජාප 43830). -දෑරේදී (සලී 1. 3062)='කළුදූකබ' බ. -දුනු=දුනුවෙසෙසක් (දඹ 64). -මස්=ලූලා (ශුසිංඅ). -ශිය=කාලක්‍රියාව (බගැ 209). -වැල්=අඟිල් (සැළ 21. වි 2. 8828-16). කොළ නැති වැල්ජාතියක් (වි 2. 6469-3). -දුනු=දුනුජාතියක් (දඹ 64). -ඟූ=දැලි පෙවූ සුල (මනි 4431. 9130].

කලුකුම්=පක්ෂිවිශෙෂයක්.

කලුදු=කලද (රූ 385)

කලුවාඅල=අරත්තඅල (වන 50). [සිංෂෙකා).

කලුවෙලු=1.සර්ජවිෂ (ශුසිංඅ). 2 සර්ජයා (සං

කලුෂ=කිලුටු; ලපය (දළ 132).

කලුෂිත=කිලුටු කළ. [9623].

කලුසු='කවඹ්ක' නම් ගස්(වි 2.6461-30. පූ. 2.

කලෙබ(ව)ර=ශරීරය (ජා 50831).

කල්ක=සුණු කර දිය ආදියෙන් ඇඳූ සඳුන් ආදිය (ජගැ 19629).

කල්දේරම්=1. ලොකු ලොහොමුවා බදුන. 2. අරක්කු පෙරීමට රා උණු කරණ මහා භාජනය. -මඹු†=අරක්කු පෙරණ තැන,

කල්ප=1. ලොව ඇති ව නැති වන නෙක් පවත්නා කාලපරිච්ඡේදය (බප්‍ර 5433). 2. පරමායුෂ. 3. අනාදිකල්පාදිය. 4. විනකීය. 5. අදහස; 7. තීරණය. 7.රවනය. 8. සුදුසු; කැප. 9. කප්බින්දුව. 10. වෛදිකයාගේ දිය කව ශුතු විධිය උගන්වන ශුස්ත්‍ර. (නිකා 920). 11.('පිතෘකල්ප' යනාදීන්ගේ මෙන්) සදෘශාත්‍මසූචක ප්‍රත්‍යයයක්.-අග්නි, (බෝගැ 5327), -අනල (බෝගැ 6021)= කල්පාන්තයෙහි ඇති වන ගින්න. -අන්ත=කල්පයාගේ අවසානය. -°පූජා=කල්පාන්තය තෙක් පවත්නා පූජාව(සබී 923). -°වන්නි=කල්පාන්තයෙහි ගව ගන්නා ගින්න.-°වාත=කල්පාන්තයෙහි ඇති වන සුළඟ. -ආශුෂ්ක=කල්පයක් ආයුෂ්ඇති.-කොලාහල=කල්පවිනාශය අවුරුදු ලක්‍ෂයක් නිබිය දී දෙවියන් ඒ බව ලොඵව දන්වීම සඳහා කරණ ශබ්දය (පූ 2.10023.සබී10034).-තරු-දෑම (බෝගැ 14917), -පාදප(බෝගැ 8537)=කල්පවෘක්‍ෂය. -ලතා=කල්පවෘක්‍ෂයාබඳව; හිතු පැතු දෙය දෙන වැල (සද්ධ 66530. පූ 2. 65729). -විනාශ=කල්පාන්තයෙහි වන ලොකවිනාශය (පූ 2. 10026). -විභාග=කල්පය බෙදීම; කල්ප පිළිබඳ විස්තරය (සද්ධ 3418. අනා 1630). -වෘක්‍ෂ=1. කල්පයක් පවත්නා වෘක්‍ෂය. 2. හිතු පැතු දෙය දෙනැති ද, දෙව් ලොව ඇතැති දැසැලකොකයස(බෝගැ89?). -ශාඝනු=ගංගහොමාදිය කව ශුතු ක්‍රම උගන්වන ශාස්ත්‍රය. -ශීඝ්‍ර=බෙදුනු (=කොටස්වලට වෙන් වූ)නිස් ඇති?(බප්‍ර 1233).-සඨාඝි(-ක)= කල්පයක් සිටින (බප්‍ර 51826. මිලි 25137). -°ප්‍රාතිහාර්‍යය=කල්පයක් ම නැති නොවී පවත්නා ආනුභාවය (ජා 575).

කල්පක=සරසන්නා; කරනැවෑමියා.

කල්පන=1. කිරීම. 2. රචනාව. 3. සැරසීම. 4. සැලකීම. 5. අදහස.

කල්පනා= 1. කල්පනය (බප්‍ර 17534. 3269. වි 6. 1648-1). 2. නමක් යෙදීමට හා වර්ණ සංස්ථානාදිවශයෙන් වෙන් කිරීමට ද හැකි, ද්‍රව්‍යාදිය අරමුණු කොට ඇති වන, හැඟීම (නාමාඛ 1812). -අනාවර=අන්‍ය වූ කල්පනා. -°ඝමභව=කල්පනානන්තරයන් ඇති වීම(පඤ්ච 1418).

කල්ප=කල්පය, -තරු= කල්පවෘක්‍ෂය (පැර

115). -සංඛ්‍ය= කල්පවෘක්ෂයෙහි අත්න; කල්පලතාව (කාශෙ 1-18).

කල්පිඛ=කල්පයෙහි වූ (සර 59[26]).

කල්පිත= 1. කල්පනය කළ (බප්‍ර 54[22]. වි 8. 58[1-27]). 2. ප්‍රකට කළ. 3. ආරෝපණය කළ (පඤ්චි 33[1]). 4. ප්‍රාර්ථනා කළ.

කල්‍ය=කැප; සුදුසු (වි 1. 53[1-7]).

කල්මෂ=1. පාපය. 2. කිලුට (දහම් 18[7]. 42[23]).

කල්මාෂ=ලපය; තිත (වි 1. 199[2-23]).

කල්‍ය= 1. යහපත්. 2. නිරෝගී. 3. දක්ෂ.

කල්‍යාණ= 1. යහපත් (බහැ 11[7]). 2. එනම් රට (දඹ 4[32]). -අධිමුක්තිඛ= යහපත් වූ කුශලධර්මයන් කිරීමෙහි නිශ්චය ඇති (උපා 6[14]). -අධ්‍යාශය= 1. යහපත් අදහස. 2. එය ඇති (බප්‍ර 250[6]). -ඛ=කාල්‍යාණය. -°කීර්තෙල්= කාසඝ්‍යාසාදිය නාසන ඝාතයක් (යොා 1775). -°ඝකුරු=පාණ්ඩු ආදිය නාසන බෙහෙතක් (යොා 3153). -කර්= යහපත කරන්නා. -කර්මී= යහපත් ක්‍රියාව. -කාරී= යහපත කරන්නා (ජාස 235[17]). -ධර්මී=පව් කමින් නොර වූ යහපත් ගති ඇත්තා (බප්‍ර 252[23]). -°කර= පව්කමින් වෙන් වී අනුන් ද පව්කමින් වළක්වන ඉතා යහපත් ධර්ම ඇත්තා (බප්‍ර 252[24]). -පෘථග්ජන= පිළි වෙත් පිරීමට අභව්‍ය නොවන සම්‍යග් දෘෂ්ටික පෘථග්ජනයා (පූ 2. 191). -මිත්‍ර=(ප්‍රියවූ, ගුරු වූ, බුහුමන් කළ යුතු, වරද පෙන්වා දෙන, වචන ඉවසන, අවවාද කරණ, අසාධනයෙහි නොා යොදන) යහපත් මිත්‍රයා (සද්ධ 38[3]). -°සංඝණී= යහපත් මිතුරන් ඇසුරු කිරීම (බප්‍ර 184[33]). -රූප=කල්‍යාණ නම් දෙශය (රාජා 31[5]). -වචන=ප්‍රියකථාව.

කල්ල†=කපට; කෛරාවික.

කල්ලි= 1. රියනක් පමණ දික් ලීකැබැල්ල කින් විශතක් පමණ දික් ලීකැබැල්ලකව ගසමින් කුඩා අග කරණ ක්‍රීඩාවක් (මිලි 269[41]). 2†=කවුල. 3. (ලෑව)†= රංවුව; සමූහය. -කාර†=යහළුවා. -කුට්ටා†=කල්ලි ගැසීමට ගන්නා කුඩා ලීකැබැල්ල. -පොදු= කල්ලි ගැසීමට ගන්නා දික් ලීය.

කල්ලිපාක්කු=නම්බා වේලූ පුවක් හෝ වේලූ හොලෑ (ලෂා 1469). [කප්ලිය.

කල්ලිය=1. කල්‍ය; මනොඥ (එස 102-4). 2. කලෙලොලමාලා=මහරළපෙළ (අනුගාසනා).

කල්හර (කවි 560)
කල්හාර (රූ 158) }='කන්ලාර' බ.

කල්හල්=කළාල (ජාහැ-තක්කාරිජා).

කව්= කාව්‍යය. -ගී=1. සිංහලවජනුසෙහි ගී විරිතක් (එස 12). 2. සිව්පද හා ගී. -°දන= කව් හා ගී කියන ජනයා (ගඛා 24). -බස්=කාව්‍යගන්ථ හොා්‍ය වූ වචන. -රස= කාව්‍යරසය. -ලකර= කාව්‍යාලඞ්කාර. -ලකුණු=කාව්‍යලක්ෂණ (සිග 2). -ලැකි= කාව්‍යලක්ෂ්‍යය; කාව්‍යගන්ගෙන් ලැබෙන උදාහරණය (සිදත් 53). -සක්=‘කවිචක්‍ර’ නම් මල්වෙඩි (ගඛා 65). -සත්, -සතර= කාව්‍යගන් රචනා කිරීමට උවදෙස් දෙන අලඞ්කාරශාස්ත්‍රය. -සිරැරු= කාව්‍යශරීරය; කාව්‍යයෙහි අදහස පැවසෙන වචන ප්‍රබන්ධය හෙවත් කථාසාරය (සිග 11). -සිළුමිණි= කලිකල්සවැණි රජු විසින් ගී විරිතින් බැඳි සිංහලමහාකාව්‍යය.

කව= වක්‍රාකාරරේඛාව (වි 1. 506[2-36]. මිලි 54[36]). -කවුළු†= වක්‍රයන් ඇදීමට ගන්නා ඛිරය වැනි උපකරණය (විභා 1. 508[1-34]).

කවග=කවගීය.

කවච= 1. සන්නාහය (බෝකැ 108[1]). 2. ආරක්ෂාමන්ත්‍රය. -ජාල=හවඞ්වලින් සෑදූ සන්නාහය (ජාන 24[33]).

කවජ (අමා 2. 131[3])
කවජි (බහැ 101[29])
කවජු (ළු) (බහැ 111[37]) } =සන්නාහය.

කවට= 1. කෙළි පරිහාස කරන්නා; විහිළු කරන්නා. 2. ඉතා විශ්වාසිය (ජාහැ 162[27]). 3. කපටියා. 4. පරිහාසය; කවටකම (සැළ 33. තිසර 176). 5. (සලී 1. 400[3])?

කවඩි=1. මුහුදෙහි සිටින බෙල්ලෙක් (යොා 1709). 2. පඤ්චිශ්‍රෙණියක්; සැළලිහිණි වෙසෙසක් (වෙස 372). -බාලු=කවඩි නම් බෙල්ලා (ජාහැ 129[21]).

කවණ්=කාපණය; දිළින්දු (බහැ 131[18]).

කවණ= 1. දිළින්දු (බහැ 67[32]. රූ 421). 2. අපවිත්‍ර (රූ 496). 3. කාහවණු (ශිසං IV. 140 IV[2]). -ඇස්= කාපණ වූ අක්ෂිය; දිළිදු බැල්ම (සිග 48).

කවදා (නි)=කවර දවස.

කවන=1. බැඳෙනය කරවන. 2 (අවු) ගස්වන; වේලන (කව්ඛා 69[3]. 85[5]). 3. (සුවඳ ආදිය) ඇතුල් කරණ (පූ 2. 18[33]).

කවනි=1. මුස්ලින් රෙදි(දඹ 3[31]). සිහින්රෙදි.

කවඬි=හිස නැති මළකඳ. -රූප=1. යුද්ධභූමි යෙහි මිනිසුන් දහසක් නොහොත් ඇතුන් දසදහක් ද, අසුන් ලක්ෂයක් ද, රිය පණස් දහස්එක්සියයක් ද, පබළයන් සියක් කොළක් ද හිස් කපා මැරූවිට එහින් නැඟිට නටන මළකඳ (මිලි 370[25]). (කවඬිරූප යෙහි කට ලපැත්ත මැද වෙයි. පඤ 41[33]). -ප්‍රේත=හිසනැති ප්‍රේතයා.

කවද=කවඬිරූපය (කව් 667. සස 212).

කවර්=කතර; කවර (සී 35).

කවර= 1. කිනම්; සමූහයකින් එකක් වෙන් කිරීමෙහි යෙදෙන ශබ්දය (බගැ 18[27]. 228[14]). කිසි (බප්‍ර 175[17]). 2. ඇම (සලී 1. 43[1]). 3†=පොත්අදියෙහි පිළිතව යොදන වැස්ම. [ශිසං I. 43[10]).

කවරි=කිනම්; කිසියම් (ජාගැ 16[30]. සිබ 18[17].

කවරුම් (බගැ 269[13])='කවරුහු' ශුභූ?

කවල= කටට ගත හැකි අහරපිඬ. -ග්‍රහ= කළන් තුණ.

කවලන්†=කලවන්.

කවස්(ස)=කවවය; සන්නාහය (කාශෙ 1-70).

කවසු=කවවය (බගැ 111[3]).

කවළි (බප්‍ර 136[3]. අමං 2. 54[9]), **කවළු** (බගැ 284[8])=කවුළුව.

කවාට= 1. කවුළුව (සද්ධ 113[35]). 2. දෙර. -බන්ධන=විතුබන්ධයක් (කව් 433).

කවාසු=කවනලද (පූ 2. 52[10]).

කව්= 1. කාව්‍යය (පැර 86). 2. කාව්‍යයන් කරන්නා (දජා 301[5]). 3. උගතා; පණ්ඩිත යා; ප්‍රතිභානයෙන් යුක්තයා. 4. සිඟුරා. -ඉඤ්ජ, -ජ්‍යාවර= කවීන්ගේ ප්‍රධානයා. -කාර†=කාව්‍යයන් කරන්නා. -°මඩු=සිංහල රජුන්ගේ වසිඳුවටමණ්ඩලය. -වඤ්ඣ= 1. කවිසමූහයා. 2†=මල්වෙඩිවෙසෙක්. -ජන= කවියා (දඹම් 215). -තා=කවිභාවය. -පථ= කවිසංවේග. -°ඕජ=ප්‍රතිභානය ශක්තිය; වහා වැටහෙන නුවණ. -ප්‍රකාශඛ= ශ්‍රේෂ්ඨ කවියා. -ප්‍රශොශ=කවීන්ගේ යෙදුම. -රාජ ශෛඛර=පැරණි මහාකවියෙක්(නිකා 24[33]). -වර= උතුම් කවියා (පඤ්චි 3[14]). -ඝක්= මල්වෙඩිවෙසෙක් (ගඛසා 62). -සමය= කවීන් විසින් සම්මත කර ගෙන තිබෙන සම්ප්‍රදාය (විසතර-සංසෙ 20)

කව්විව්†=ඇදවෙසෙක්.

කවිසි=දෙයක් (දඹ 51).

කවිතුපේ?=යොන්තුබ (වන 47).

කවුඩිරි=ඔසුවෙසෙක් (යෝ 3502. 3532).

කවුඩු=කාකයා (බගැ 28[36]). -කැකිරි=කැකිරි ජාතියක් (යෝ 2335. වන 50). -ඛෙතු= කැවිඩිය (ජා 372[15]). -පණ්ක්කි†= කපුටු බාලයා. -බෝ='කපුටුබෝ' බ,(සලී 1. 964[4])

කවුණ්ඩිරි=ඔසුවෙසෙක් (යෝ 1747. 3741).

කවුතුඤ=විවාහයෙහි දී මනාළියගේ අතෙහි බඳින සුලක්;කාප්පුව(කාශෙ 6-25. 10-13;.

කවුද්දන් (නි)†= 'දන්නේ කවරෙක් ද? මම නො දනිමි' යන අර්ථයෙහි.

කවුරු (නාප)=කවරහු. [(=හිඟන්නන්ව).

කවුවනට (ජාගැ 85[6])= 'කටුවනට' ශුභූ?

කවුළැසි=කුඳුලයා; උදැල්ල (ජාගැ 69[11]).

කවුළු=1. ජනේලය(බගැ 74[3]). 2. දෙරලෑල්ල (වි 1. 87[1-35]). -දෙර=1. ජනේලය සඳහා වූ සිදුර; වාතය යෑමට කළ සිදුර (පූ 2. 118[4]). 2. ජනේලදෙර (වි 1. 612[21-24]). -පොහොරු=ජනේල දෙරලෑල්ල (ප්‍රසං 61[26]). -වලි= කවාටාවලිය; ජනේලපෙළ (මුව 14).

කවුළුවෙක් (ජාගැ 191[35])= 'කටුවෙක්' ශුභූ? (=හිඟන්නෙක්).

කවෙලු-'කාංකොලි' නම් දුලීහ ඔසුවෙසෙස. -ආදිඝණ= ඖෂධනණයක් (යෝ 388).

කවෙවිරු=ගස්වෙසෙසක් (පූ 2. 97[7]).

කෂ(ෂා)=අශ්වාදීන්ව තළන කසය.

කෂපණ=කහවණුව (ශිසං III. 251[13]).

කෂාය=1. කසවරසය(ජාස 103[20]). 2. සවරස, කල්ක, ක්වථිත; ශීත, ඵාණ්ටය හි පස්වැදෑරුම් ඖෂධප්‍රලය.

කෂ්ට=1. නරක; වැරදී (බප්‍ර 232[4]). 2. අමාරුව; පීඩාව. 3. පීඩා කරණ. -කර=ඉතා අමාරු (ජාස 87[9]). -ව්‍රත= ඉතා අමාරු වූ ව්‍රතය (බස 31[24]).

කලලොහොදු= 'කාලමෙඝය' නම් පක්ෂියා (වෙස 372).

කලව (සද්ධ 575[39]. පූ 2. 618[10]. රූ 278)
කලවා (සද්ධ 165[36]. 547[12]. දජා 2[38])
කලවේ (ජාතු 76[30]. පසා 103[11])
} = කතුලෙහි උඹ කොටස.

කලඹ(ස)=කුඹා කළගෙඩිය (බෝධූ 151[4]. අමා 2 47[29]). [(රූ 373).

කලස්=1. කලශය (රූ 340). 2. කළශ

කලසු='කලුසු' බ. (වෙස 337. ජාධූ 210[12]. යොා 4402).

කලහ=1. ඛරශ; යුද්ධය(බධූ 30[20]. රූ. 361). මහඛරශ (කඛා 103[31]). -කාරූ=(බධූ 31[18]), -කාර(-ක), -කාරී=දබර කරන්නා. -විග්‍රහ=දබරශ (සද්ධ 461[7]).

කලහත්?=යුද්ධය (රූ 352).

කලහල්=කොලොංහලය (බධූ 251[33]).

කලහෙල=සිහඬලා ගස (රූ 210).

කලා=1. කොටස; අංශය; සොළොසින් පංගුව (බප්‍ර 97[4]. සද්ධ 13[27]). 2 කාමසුතුගෙහි (31 වැනි පිටුවෙහි) කී ශිල්පවා දිදිබාහ්‍ය චතුෂ්ෂෂ්ටි ක්‍රියා හා ආලිඛනවූඛනාදි අභ්‍යන්තර චතුෂ්ෂෂ්ටික්‍රියා (අභිබාස 72[14]). 3. අක්ෂර ලිඛිත ආදි ශිල්ප හැටහතර (පූ 2. 147[25]. සද්ධ ර්7[32]. සවි 137[5]). 4. මාඝ මාඝමට අගත් කොටස් සඝ (ජා 51[19]. ජඅක 1. 146). 5. ශරීරයෙහි මස් ආදි සප්ත ධාතු. 6. දිව. 7. ප්‍රත්‍යඞ්ග (අභි 114[26]). 8. වඳුරාගේ අංකමීණය නිසා සඞ්ගශරීරයෙහි ඇති වන ඉහාදු තොහොදු (අමාත විමා) ශකති දෙක. 9. කාෂ්ඨා තිඛකින් පරිමිත කාලය (යොා 160). 10. කාන්තාව (කාගෙ 1-20). 11. කලඛය(සැළ 37). -කාම=කලාශිල්පයන්ට රුචි කරණ. -ක්‍රීඩා=නෘත්‍ය ගීතාදි ක්‍රීඩා (ශිසං II. 132[3]). -දළ=ක්‍රීඩා වන්හි ගෙදිම (කවි 27). -නදන(ගුත් 387), -නිධාන, -නිධි, -නී(රූ62),-පති(සැවු60)= වඳුරා. -පිලා=කලඛපිඬාව (සැළ 37). -විරෝධ=කලාවන්හි ඉගැන්වෙන දෙගව විරුද්ධ කථාව වූ දෙඛග(කාශී 4-2). -ශිල්ප=නෘත්‍යගීතාදිය (සද්ධ 45[4]). [ලකුණ.

කලාකිරිවිවි†=1. ලොකු කිරිවිවිය. 2. '†' යන

කලාකිරිසඳ† = අත තුළ බහා සතුරන්ට පහර දීමට ලොහොකැබලි අල්ලා මිහරක් අඟින් සෑදූ උපකරණයක්,

කලාන්='කලඅත්' බ. [186[30]. හෙසි 13[17]).

කලානුරූ=කාලානන්තරය; දීඝිකාලය (සලී 1.

කලාන්දු=කලන්දු (ජා 111[15]).

කලාඳුරූ=1. විසඳළ ඇති මැසි වෙසෙසක්. 2. ඛෙහෙනට ගන්නා සුවඳැති අල තණවෙසෙසක් (බුත් 183[31]). 3. කණෙහි උපදනා මල (යොා 828).

කලාප=1. පිටිය. 2. සමූහය. 3. මොනර පිල් වැටිය. 4 කොටස. -ඥානනිශ්‍රිත= රූප කලාපසන්තතිය පිළිබඳ මූලය (විමි 7.31-3). -සම්මර්ශන= චක්ෂුර්දර්ශනාදිරූපකලාපයන් අනිත්‍යාදිවශයෙන් සැලකීම (සලී 1. 369).

කලාශ=කඤ්ල (ජාඅ 72[30]).

කලාසිකාර(ද්‍ර-කලාංති= කැරැල්ල; අංරංවුල)= 1. කැරලිකාරයා. 2. ඔරුකාරයා? (රාජා 63[3]).

කලි=1. උපද්‍රවය; හානිය; දුක (ගිරා 151). 2. පාපය; වරද (බධූ 237[36]). 3. රෞද්‍ර (බුදු 78). 4. මනොඥ (බුදු 78). 5. කෘතාදි යුගයන්ගෙන් 4 වැනි යුගය. 6. ඛෙබරශය (වන 29). 7. (නි)= 'වනාහි' යන අරුත්හි (බප්‍ර 136[23]. අමා 2. 53[17]). -කල්= (අධර්ම බහුල වූ) කලියුගකාලය. -°සෑණි=(කවි 770), -කාලසම්ඥ= කලියුගයෙහි නිබෙන සිගල්ල දන්නා. (මෙය කවිසිඵම්ණ කළ රජතුමාට ද හෙමවඤ්ජ නම් සංඝාරාම ගුන්ථකර්තෘවරයෙකුට ද තුබුනු උපාධියකි). -කාලසාහිත්‍යසම්ඥ=කලියුගයෙහි නිබෙන සාහිත්‍ය සිගල්ල දන්නා. (මෙය දෙවෙනි පැරකුම්බා රජුට තුබුනු උපාධියකි). -දුම් (රූ 214), -දෑම=බුඑගස. -මල=දුක නමැති කිලුට; දිළිදුකම (ගිරා 32). -යුග=කලාපයෙහි අධර්ම බහුල වූ ඝතරවැනිභාගය(බප්‍ර324[23]). -°කාල=කලියුගය (සවි 264[4]).

කලිකා=මල්කැකුළ (කාශී 2-251).

කලිගණ=කුඹුරුවැවල (රූ 212).

කලිඛණ(සර 341[32])='කුලිඛණ' ශූ ශ්‍රු.

කලිඟු=1. එනම් රට. 2. එකී වැසියා (පැරා19). -බෑඋම්†=වැව් මිහර බිඳුනුවිට දිය රඳ සිටීම සඳහා වැව තුළ බැඳි මිහර (G). -රට= කාලිඛදෙශය(කාගෙ10-116). -ලෑ†=වැවක පිටංරා යන දිය සිදීමට පිටතින් බැඳි මිහර (G).

කලිංවි†=මිදුරු; අඹුල්.

කලිත=1. කාළ. 2. තැබූ (දහම් 313. සලී 1. 70917). 3. ගණින ලද. 4. දන්නා ලද. 5. (වි 6. 1601-37)='ස්ඛලිත' ගුහු?

කලිදු=1. බුළුගස. 2.යමුනා ගඟ. 3. එය පවත් ගන්නා කාන්ද. 4.සූර්‍යයා. -**ගං** (කාව් 11-54), -**නී** (තිසර 84)=යමුනානදිය. -**සොඳහාවුර**ෑ-යමරජ (රෑ 39) -**කිඳි**=විෂ්ණු (රෑ 19).

කලිප්පිච්චි†=1. තුලප්පු. 2. කලබල.

කලිල=තුවරගහ (ජාව 26525. යෝ 3101. 3864). -බෑදි=තුවර කැළෑව (ජාගෑ 19529).

කලිසම්= සුරෝපීයයන් හා තදනුගාමීන් ඇඳි කමෙහි ලන ඇදුම.

කලි(නි)=වංකාභාලඛාරයෙහි (=වනාහි).

කලිර=හස්වල බඩය. -**මඝද**=කලිරයක් සේ කැපීම (පිලි 22037).

කලු=1. කාලවණීය (වි 2. 6471-9. සිදත් 355). 2. සම්පිපුරුෂයා (ගුසිංඅ). 3. සත්‍රිය. 4. ප්‍රිය (වි 8. 3081-42). 5. 'කළු' බ. -**කැලෑ†**=ඔන වනය (G).-**දඹුඅල**=මෙහෙනල(ජාස43810). -**දෑරෙදි** (සලී 1. 3062)='කළුදූකඩ' බ. -**දුනු**=දුනුවෙසෙසක් (දඹ 64). -**මස්**=ලූලා (ගුසිංඅ). -**ලිය**=කාලක්‍රියාව (ධගෑ 209). -**වැල්**=අගිල් (සැළ 21. වි 2. 8822-16). කොළ නැති වැල්ජාතියක් (වි 2. 6462-3). -**දුනු**=දුනුජාතියක් (දඹ 64). -**ගූ**=දැලි පෙවූ සූල (මනි 4431. 9120].

කලුකුම්=පක්ෂිවිශෙෂයක්.

කලුදු=කලඳ (රෑ 385)

කලුවාඅල=අරත්තඅල (වන 50). [සිංහකා).

කලුවෙලු=1.සජීවිභ (ගුසිංඅ). 2 සජීවා (සං

කලුෂ=කිලුට; ලපය (දළ 132).

කලුෂිත=කිලුටු කළ. [9628].

කලුසු='කවඡක' නම් ගස්(වි 2,6461-30. පූ. 2.

කලෙබ(ව)ර=ශරීරය (ජා 50831).

කල්ක=පුණු කර දිය ආදියෙන් ඇඹු සදුන් ආදිය (ජාගෑ 19626).

කල්දේරම්=1. ලොකු ලොහොමුවා බදුන. 2. අරක්කු පෙරීමට රා උණු කරණ මහා භාජනය. -**මුඛ†**=අරක්කු පෙරණ තැන.

කල්ප=1. ලොව ඇති ව නැති වන නෙක් පවත්නා කාලපරිවෙජේදය (බප්‍ර5433). 2. පරමායුෂ. 3. අනාදිකල්පාදිය. 4. විතර්කය. 5. අදහස; 7. තීරණය. 7.රවනය. 8. සුදුසු; කැප. 9. කප්බින්දුව. 10. වෛදිකශාස්ත්‍රාදිය කව ශුභ විධිය උගන්වන ග්‍රන්ථ. (නිකා 920). 11.('පිතෘකල්ප' යනාදින්හි මෙන්) සදෘශාර්‍ථසූචක ප්‍රත්‍යයයක්.-**අග්නි**, (බෝගෑ 5327), -**අනල** (බෝගෑ 6021)= කල්පාන්තයෙහි ඇති වන ගින්න. -**අනන**= කල්පයාගේ අවසානය. -°**ඝනී**=කල්පාන්තය තෙක් පවත්නා පූජාව(සව් 92). -°**වන්නි**= කල්පාන්තයෙහි හට ගන්නා ගින්න. -°**වාත**= කල්පාන්තයෙහි ඇති වන හුළඟ. -**ආයුෂ්ක**= කල්පයක් ආයුෂ්ඇති. -**කොලාහල**=කල්පවිනාශය අවුරුදු ලක්‍ෂයක් නිබිය දී දෙවියන් ඒ බව ලොවට දන්වීම සඳහා කරණ ශබ්දය (පූ 2.10023. සව්10034). -**තරු**ෑ-**දෑම** (බෝගෑ 14917), -**පාදප**(බෝගෑ 8537)=කල්පවෘක්‍ෂය. -**ලතා**=කල්පවෘක්‍ෂශාඛාව; හිතු පැතු දෙය දෙන වැල (සද්ධ 66530. පූ 2. 65729). -**විනාශ**=කල්පාන්තයෙහි වන ලොකවිනාශය (පූ 2.10026). -**විභාග**=කල්පය බෙදීම; කල්ප පිළිබඳ විසතරය (සද්ධ 3413. අනා 16330). -**වෘක්‍ෂ**=1. කල්පයක් පවත්නා වෘක්‍ෂය. 2. හිතු පැතු දෙය දෙනැයි ද, දෙව් ලොව ඇතැයි ද,සැලකෙනගස(බෝගෑ89බ). -**ශාඛා**=ශාඛහොමාදිය කව ශුභ ක්‍රම උගන්වන ශාස්ත්‍රය. -**ශීර්ෂ**=බෙදුනු (=කොටස්වලට වෙන් වූ)හිස් ඇති?(බප්‍ර 1283). -**සඨාඝි**(-ක)= කල්පයක් සිටින (බප්‍ර 51836. මිලි 25137). -°**ප්‍රාතිභාර්‍යා**=කල්පයක් ම නැති නො වී පවත්නා ආශ්චර්‍යය (ජා 575).

කල්පක=පුරසන්නා; කරනැවැමියා.

කල්පනා=1. කිරීම. 2. රචනාව. 3. සැරසීම. 4. සැලකීම. 5. අදහස.

කල්පනා= 1. කල්පනය (බප්‍ර 17534. 3269. වි 6. 1643-1). 2. නවක් යෙදීමට හා වර්ණී සංසථානාදිවශයෙන් වෙන් කිරීමට ද හැකි, ද්‍රව්‍යාදිය අරමුණු කොට ඇති වන, හැඟීම (නාය 1812). -**අනන**ර=අන්‍ය වූ කල්පනා. -°**ඝමභව**=කල්පනානන්තරයන් ඇති වීම(පඤ්ඤ 1418).

කල්ප=කල්පය, -**තරු**ෑ= කල්පවෘක්‍ෂය (පැර

115). -සාඛා= කල්පවෘක්ෂයෙහි අත්ත; කල්පලතාව (කාගෙ 1-18).

කල්පිඛ=කල්පයෙහි වූ (සර 59[2.6]).

කල්පිත= 1. කල්පනය කළ (බප්‍ර 54[2.2]. වි 8. 58[1-27]). 2. ප්‍රකට කළ. 3. ආරෝපණය කළ (පඤ්චි 33[1]). 4. ප්‍රාර්ථනා කළ.

කල්‍ය=කැප; සුදුසු (වි 1. 53[1-7]).

කල්මෂ=1. පාපය. 2. කිලුට (දහම් 18[7], 42[2.3]).

කල්මාෂ=ලපය; තිත (වි 1. 199[2-23]).

කල්‍ය= 1. යහපත්. 2. නිරෝගී. 3. දක්ෂ.

කල්‍යාණ= 1. යහපත් (බගැ 11[7]). 2. එනම් රට (දඹ 4[3.2]). -අභිමුඛනිඛ= යහපත් වූ කුශලඛීජයන් කිරීමෙහි නිශ්චය ඇති (උපා 6[1.4]). -අධ්‍යාසය= 1. යහපත් අදහස. 2. එය ඇති (බප්‍ර 250[6]). -ඛ=කල්‍යාණය. -°කීර්තෙල්= කාංසඡ්වාසාදිය නාසන ඖෂධයක් (යෝ 1775). -°ඝකුරු=පාණ්ඩු ආදිය නාසන බෙහෙතක් (යෝ 3153). -කර= යහපත කරන්නා. -කම්= යහපත් ක්‍රියාව. -කාරී= යහපත කරන්නා (ජ්‍යෝ 235[1.7]). -ධර්ම=පවිකමින් තොර වූ යහපත් ගති ඇත්තා (බප්‍ර 252[2.3]). -°තර= පවිකමින් වෙන් වී අනුන් ද පවිකමින් වළක්වන ඉතා යහපත් ධර්ම ඇත්තා (බප්‍ර 252[2.4]). -පෘථග්ජන= පිළිවෙත් පිරීමට අභව්‍ය නොවන සම්‍යග් දර්ශික පෘථග්ජනයා (පූ 2. 191). -මිත්‍ර=(ප්‍රියවූ, ගුරු වූ, බුහුමන් කළ යුතු, වරද පෙන්වා දෙන, වචන ඉවසන, අවවාද කරණ, අසාධනයෙහි නොයොදන) යහපත් මිතුයා (සද්ධ 38[3]). -°ෂංසඝී= යහපත් මිතුරන් ඇසුරු කිරීම (බවු 184[3.3]). -රථ=කල්‍යාණ නම් දෙගය (රාජා 3[1.5]). -වචන=ප්‍රියකථාව.

කල්ල†=කපටි; කෛරාවික.

කල්ලි= 1. රියනක් පමණ දික් ලීකැබැල්ල කින් විශතක් පමණ දික් ලීකැබැල්ලකට ගසමින් කුඩා අග කරණ ක්‍රීඩාවක් (මිලි 269[4.1]). 2†=හවුල. 3. (ඌව)†= රංවුව; සමූහය. -කාර†=ගහථවා. -කුට්ටා†=කල්ලි ගැසීමට ගන්නා කුඩා ලීකැබැල්ල. -පොදු= කල්ලි ගැසීමට ගන්නා දික් ලීය.

කල්ලිපාක්කු=නම්බා වේලූ පුවක් හෝ වේලූ හොලූ (යෝ 1469). [කප්ලිය.

කල්ලිය=1. කලාය; මනොඥ (එස 102-4). 2. කලෙලාලමාලා=මහරළපෙළ (අනුගාසනා).

කල්හර (කවි 560)
කල්හාර (රූ 158) } ='කහල්ලාර' බ.

කල්හල්=කළාල (ජාගැ-තක්කාරිජා).

කව= කාව්‍යය. -ගී=1. සිංහලවෘත්තයෙහි ගී විරිතක් (එස 12). 2. සිව්පද හා ගී. -°දන= කවි හා ගී කියන ජනයා (ගඹහා 24). -බස්=කාව්‍යගතව යොගය වූ වචන. -රස= කාව්‍යරසය. -ලකර= කාව්‍යාලඞ්කාර. -ලකුණු=කාව්‍යලක්ෂණ (සිගැ 2). -ලැකි= කාව්‍යලක්ෂ්‍යය; කාව්‍යගතව ලැබෙන උදාහරණය (සිදත් 53). -සක්= 'කාව්‍යවක්‍ර' නම් මල්වෙනි (ගඹහා 65). -සත්, -සතර= කාව්‍යගතව රචනා කිරීමට උවදෙස් දෙන අලඞ්කාරශාස්ත්‍රය. -සිරුරු= කාව්‍යශරීරය; කාව්‍යයෙහි අදහස පැවසෙන වචන ප්‍රබන්ධය හෙවත් කථාසංරචය (සිය 11). -සිළුමිණි= කලිකල්සවැණි රජු විසින් ගී විරිතින් බැඳි සිංහලමහාකාව්‍යය.

කව= වක්‍රාකාරරෙඛාව (වි 1. 506[2-36]. මිලි 54[3.6]). -කඹු†= වක්‍රගත් ඇදිමම ගන්නා ඖරය වැනි උපකරණය (විභා 1. 508[1-34]).

කවඟ=කවඟීය.

කවච= 1. සන්නාහය (බෝගැ 108[1]). 2. ආරක්‍ෂාමන්ත්‍රය. -ජාල=හවනිවලින් සෑදූ සන්නාහය (ජාග 24[3.3]).

කවජ (අමා 2. 131[3])
කවඩි (බගැ 101[2.9])
කවඩු (දු) (බගැ 111[3.7]) } =සන්නාහය.

කවට= 1. කෙළි පරිහාස කරන්නා; විහිළු කරන්නා. 2. ඉතා විශ්වාසියා (ජාගැ 162[2.7]). 3. කපටියා. 4. පරිහාසය; කාවටකම (සැල 33. තිසර 176). 5. (සලී 1. 400[3])?

කවඩි=1. මුහුදෙහි සිටින බෙල්ලෙක් (යෝ 1709). 2. පක්ෂිවිශෙෂයක්; සැළලිහිණි වෙසෙසක් (වෙස 372). -බොලු=කවඩි නම් බෙල්ලා (ජාගැ 129[2.1]).

කවණ්=කාපණය; දිළින්දු (බගැ 131[1.3]).

කවණ= 1. දිළින්දු (බගැ 67[3.2]. රූ 421). 2. අපවිත්‍ර (රූ 496). 3. කහවණු (ශිසං IV. 140 IV[2]). -ඇස්= කෘපණ වූ අක්ෂිය; දිළිදු බැල්ම (සිය 48).

කවඳ (නි)=කවර දවස.

කවන=1. බැඳනය කරවන. 2 (අවු) ගස්වන; වේලන (කඩිබා 69³. 85⁵). 3. (සුවඳ ආදිය) ඇතුල් කරණ (පූ 2. 18³³).

කවනි=1. මුස්ලින් රෙදි(දඹ 3³¹). සිහින්රෙදි.

කවණ්ඩ=නිස නැති මළකඳ. -රූප=1. සුඛභූමි යෙහි ඕනිසුන් දහසක් නොහොත් ඇතුන් දසදහක් ද, අසුන් ලක්ෂයක් ද, රිය පණස් දහස්එක්සියයක් ද, පැබළුයන් සියක් කොළක් ද හිස් කපා මැරූවිට එසින් නැඟිට නටන මළකඳ (මිලි 370²⁵). (කවණ්ඩරූප යෙහි කට ලපැන්න මැද වෙයි. පඤ 41³³). -ප්‍රේත=නිසනැති ප්‍රෙතයා.

කවද=කාවණ්ඩරූපය (සාවි 667. සස 212).

කවර්=කතර; කාවර (සී 35).

කවර= 1. කිනම්; සමූහයකින් එකක් වෙන් කිරීමෙහි යෙදෙන ශබ්දය (බගැ 18²⁷. 228¹⁴). කිසි (බප්‍ර 175¹⁷). 2. ඇම (සලි 1. 43¹). 3†=පොත්අංදියෙහි පිඹතව ගොදන වැස්ම. [ශිසං I. 43¹⁰).

කවරි=කිනම්; කිසියම් (ජාගැ 16³⁰. සිබ 18¹⁷.

කවරුම් (බගැ 269¹³)='කාවරුඹු' ගුප්ත?

කවල= කවට ගත හැකි අඟරපිඬ. -ග්‍රහ= කළුන් තුණ.

කවලන්†=කලවන්.

කවස්(ස)=කාවචය; සන්‍යාංශය (කාශෙ 1-70).

කවසු=කාවචය (බගැ 111³).

කවළි (බප්‍ර 136³. අමං 2. 54⁹), කවළු (බගැ 284⁸)=කවුළුව.

කවාට= 1. කවුළුව (සද්ධ 113³⁵). 2. දෙර. -බන්ධන=විතුබන්ධයක් (කාවි 433).

කවාසූ=කාවනාලද (පූ 2. 52¹⁰).

කවි= 1. කාව්‍යය (පැර 86). 2. කාව්‍යයන් කරන්නා (දජං 301⁵). 3. උගතා; පණ්ඩිත යා; ප්‍රතිභානයෙන් යුක්තයා. 4. සිඟුරා. -ඉඳු, -ජ්‍යවර= කවීන්ගේ ප්‍රධානයා. -කාර†=කාව්‍යයන් කරන්නා. -°මඩු=සිංහල රජුන්ගේ වසිඳුවටවමණබලය. -චක්‍ර= 1. කවිසමූහයා. 2†=මල්වෙඩිවෙසෙසක්. -ජන= කවියා (දඹම් 2¹⁵). -තා=කවිභාවය. -පථ= කවිමාවය. -°බීජ=ප්‍රතිභාන ශක්තිය; වහා වැටහෙන නුවණ. -ප්‍රකාණ්ඩ= ශ්‍රෙෂ්ඨ කවියා. -ප්‍රයොග=කවීන්ගේ යෙදුම. -රාජ ෛඛර=පැරණි මහාකවියෙක්(නිකා 24²³). -වර= උතුම් කවියා (පඤ්චි 3¹⁴). -සක්= මල්වෙඩිවෙසෙසක් (ගඛධා 62). -සමය= කවීන් විසින් සම්මත කර ගෙණ තිබෙන සම්ප්‍රදායය (විසතර-සාසෙ 20)

කවිවිවි†=ඇදවෙසෙසක්.

කවිසි=දෙගයක් (දඹ 51).

කවිතුපේ?=ගොන්තුබ (වන 47).

කවුඩිරි=ඔසුවෙසෙසක් (යොං 3502. 3532).

කවුඩු=කාංකායා (බගැ 28²⁶). -කැකිරි=කැකිරි ජාතියක් (යොං 2335. වන 50). -ඛෙනු= කැවිඩිය (ජා 372¹⁵). -පණික්කි†= කපුවු බාලයා. -බෝ='කපුවුබෝ' බ.(සලි 1. 964¹)

කවුණ්ඩිරි=ඔසුවෙසෙසක් (යොං 1747. 3741).

කවුතුක=විවාහයෙහි දී මනාලියගේ අතෙහි බඳින තුලක්;කාංප්පුව(කාශෙ 6-25. 10-13;.

කවුද්දන් (නි)†= 'දන්නේ කවරෙක් ද? මම නොං දනිමි' යන අර්ථයෙහි.

කවුරු (නාප)=කවරහු. [(=හිඟන්නන්ව).

කවුවනට (ජාගැ 85⁶)= 'කවුවනට' ගුප්ත?

කවුළැඹි=කුඳුලයා; උදැල්ල (ජාගැ 69¹¹).

කවුළු=1. ජනේලය(බගැ 74³). 2. දෙරලැල්ල (වි 1. 87¹-³⁵). -දෙර=1. ජනේලය සඳහා වූ සිදුර; වාතය යෑමට කළ සිදුර (පූ 2. 118⁴). 2. ජනේලදෙර (වි 1. 612¹-²⁴). -පොහොරු=ජනේල දෙරලැල්ල (ප්‍රසං 61²⁶). -වලි= කවාටාවලිය; ජනේලපෙළ (මුව 14).

කවුළුවෙක් (ජාගැ 191²⁵)= 'කවුවෙක්' ගුප්ත? (=හිඟන්නෙක්).

කවෙලු-'කාංකොලි' නම් දුලීහ ඔසුවෙසෙස. -ආදිගණ= ඖෂධනාමයක් (යොං 388).

කෂවිරු=ගස්වෙසෙසක් (පූ 2. 97⁷).

කෂ(ෂා)=අශ්වාදීන්ට තළන කසය.

කෂපණ=කාඛවණ්ඩුව (ශිසං III. 251¹³).

කෂාය=1. කසවරසය(ජාස 103²⁰). 2. ඛවරස, කල්ක, කිළිත; ශීත, ඵාණ්ටය යි පස්වැදෑරුම් ඖෂධරසය.

කෂුද්‍ර=1. නරක; වැරදී (බප්‍ර 232¹). 2. අමාරුව; පීඩාව. 3. පීඩා කරණ. -කර=ඉතා අමාරු (ජාස 87⁹). -වුත්ත= ඉතා අමාරු වූ වුත්තය (ඔස 31²⁴).

කස්=1. කැසීම (සිඛ 45[25]). 2. (කඟ?) පක්ෂියා (රූ 251). 3. සැළිවිසඟ; කසඟ (රූ 405). 4. කෙළවර (රූ 638). 5. මහපිළිකාව (කඛ්‍ය 119[13]). 6. ඝෝරී (ශෙ 589. 3483). 7. කිසිල්ල. 8. කැස්ස (ශුසිංඥ). 9. රත්. 10. ලෝකඛ. 11. සැකය. **-කිලාසෙ, -කිලි** (ජ 1176[17])=කසන ගඩු හෝ හොරි;ලාදුරු. **-කුදු**= ලෝකඛහලිය (වි 2. 1024[1-19]). **-කුල**=කඛිතාලම (බෝගැ 64[31]). **-පිළිසන්** (කඛ්‍ය 41[1]), **-°සිවුරු** (කුදු 41. ප්‍රාස 92[19])= හොරි වසන වස්ත්‍රය. **-බිජ්ජ**= රන්බදුන (ජගැ 5[28]). **-ශොක්**=ඇතුන්ගේ මැද බඳින සන්නාහය (වෙස 134. 614). **-ලොකෙ, -ලෝ**=ලෝකඛ (කඛ්‍ය 106[27]. 107[5]).

කස (ධා)=කැසීමෙහි- 1. කණ්ඩූතියෙහි (සිඛ 45[25]). සක. කසං කසත්; කැසී කැසූ. 2. කර්ෂණයෙහි; සෑමෙහි (සළු 1. 431[3]. 2. 39ඣ[28]). සක. කසේ? කසෙත්?; කැසි කැසි. 3. කෘෂයෙහි; උගුර පෑදීමෙහි. අක. කසී, කසිත්; කැසි, කැසි.

කස=1. කාංස; ලෝකඛ (සිඛ 77[7]). 2. අපගත; පඛ ව ඝිත (ඛගැ 14[4]. 83[11]. 88[15]. 95[32] අෑ. ජගැ 12[23]. 15[16] අෑ). 3. කැසපට; අමුඛය (ඛගැ 118[19]). 4. කර්ෂකාය (එස 64. කාශෙ 14-26). 5 පොල්ගස (පූනා 136). 6. ගස්වෙසෙසක් (ජගැ 191[16]). 7. උරගල. 8. අඤ්ඤදීන්ට තළන කඹය. 9. ඉස කොස් (සංසිංකෝ). 10. වැලි(කොර)කඹගස (කාශෙ 1-109). **-කරණු**= 1. පඛ කිරීම. 2. පඛ කිරීමට ඉවඛල් දෙග (ඛගැ 82[14]). **-කාර**†=පෙරඟැරවිල දී කස කරකාවා ශබ්දයක් කරන්නා. **-කෑල**= කසපිඹගස (පූ 2. 96[3]). **-දිග**=වෑවරජලග (ශෙ 314). **-පහර**=කසයෙන් ගැසීම. **-පෑන්=කුරුම්බා**; වෑවර (සද්ධ 497[17]. ශෙ 1504. ථූප 796. කති 44[31]). **-°දිග**=වෑවරජලග (ශෙ 716). **-පුපුරණ**=කසකාර. **-මල්**= 1. වැලිකඹමල්. 2. කාශ(=වැලූක්)මල් (කාශෙ 5-41). (මේ මල් නිල් යයි බුත් 78[9], ස්තූ 97[2], එස 75 න් ද, කළු යයි බුත් 242[1], කෝ 55 න් ද කැඳේ). **-°තුරු**=කසමල්ගස (ගිරා 176).

කසකඹ=සරුවත් සැදීමට ගන්නා සිහින් ඇටජාතියක්.

කසට=කඹට; කඹග (ඛගැ 130[28]).

කසට=1. කඹවරසඟ (ශෙ 193). 2. කඹට පැඹැග (අමං 2. 31[35]). 3. ගස්වෙසෙසක් (ශෙ 980). 4. කසිසස' ඛ. (අභිධාස 43[24]).

කසඩ†='මහානාම' නම් ගස (වෙස 340).

කසඩ†='කවඩ' ඛ. [(මුව 53).

කසත(නෛක්‍රී)=කාණ්ඩග්‍රහණය කරණ කල්හි

කසදුන්(වි 1. 442[1-2])='රත්සදුන්' ශුසු?

කසඹිලිය=එනම් වැල (ඛගැ 277[4]).

කසසින්=කාව්‍යාගන (ඛගැ 68[19]). **-විරිත්**= කාව්‍යාගනව්‍යාකරණග (හංස 172).

කසළු=කුඛුව(ඛගැ 128[24]. 188[17]. පූ 2. 462[34]).

කසවර=කාවවර; කසළ (සංසිංකෝ).

කසවු=රන්කෙඳි?. **-කාවනි**=රන්හුඹින් විසිතුරු කළ කවනිය. **-කුප්පොට්ටි**=රන් හුඹින් විසිතුරු කළ අදින දිග රෙද්ද. **-නුල්, -නූ**=රන්කෙඳි? (උපා 69[7], [9]).

කසළ=1. (<කාවවර)=කුණුරෙඛු (ඛගැ 65[15]. ජගැ 161[28]). 2. ඵල; කාණුව (ඛගැ 100[22]). 3. වර්ෂස්(භාශෙ 9-69). **-ඔොටු**='කසළසඩු' ඛ. (සළු 1. 598[18]) **-ඔොඛ**=කුණුඔොඛ (ඛගැ 291[9]. 129[21]). **-පිසස්**=පංසුපිසාවග; කසළ අතුරෙහි වසන ප්‍රේතග (ඛගැ 129[28]. අමං 2. 45[36]). **-පෙට්ටි**=කසළසඩුව(ජා 50[3]) **-මං(ග්)**=අඛොමංඝීග. **-සඩු** (ඛගැ 172[21]), **-හඩු** (කුදු 275)=කුණු බැහැර දමන කුඛග.

කසළු=කසළ (ඛගැ 199[12]).

කසා=1. කඹ (ජගැ 166[20]. 179[4]) 2. නානා විට ඇසේ ගානෝ ද්‍රව්‍යයක් (වෙස 505). 3. රන්වන්පැහැග. **-අදිගණ**=ඕෂධ ගණයක් (ශෙ 376). **-කඩ**=කඹපංවරෙදි (ඛස 1[17][6]). **-කෑමි**=හරිද්‍රාකල්කාග (කාශෙ 1. 5-6). **-පලා**=වැලිකඹ කොළ (සිඛ 60[2]). **-පදු**=කඹඅත්ත (ශෙ 3145. 3488). **-පිඹු**= 1. කඹගුළි (වි 2. 908[2-3]). 2. පක්ෂියෙක්? (වෙස 373). **-පිළි**=කසංවත් (පූ 2. 74[27]). **-මැණි**=රන්වන් පස් (කාශෙ 2. 5-6). **-රෙදි**= (සද්ධ 454[4]), **-වත්**(බුත් 18[9]), **-වසඳු** මිලි 14[16])=කඹපංවර රෙද්ද;. සිවුර. **-වන්**= රන්වන්පැහැග (රූ 104). **-සුණු**=සිහුම් කඹකුඩු (ජාස 519[1]).

කසාද†=විවාහග.

කසාඹිලිය=කසඹිලියවැල (ශෙ 1239. 3145).

කසායෙ=බීජාඩ හම්බං සිදුවං පෙරං ගත් ජලය (සෙං 310). 'කාෂාය' බ.

කසාළි(ලී)= කිහිල්ල. -**වෙළෙඳ**= බඩු කිහිල් ලෙහි ගන්නා ගෙණ ගොස් විකුණන්නා (ජාතැ 55[12]).

කසි=1. කැස්ස (බහැ 84[27]). 2. කාෂිකර්මය. 3. කසිරට. 4† පුස්කොළපොත්හි කම්බියට යෙදෙන ලොහමය කවංකාර කැබැල්ල. -**කබල්**†=ඉතා දිරූ; බෙහෙවින් තරක් වූ. -**කිව්ඩි**=කැස්ස හා කිවිසීම. -**ගම්**=කසි රවෙහි ගම ((ජා 384[10]. 492[16]).

කසිණ=1. සියල්ල. 2. පඨවිකසිණ, ආපෝ°. තෙජෝ°, වායෝ°, නීල°, පීත°, ලෝහිත°, ඔදාත°, ආලෝකෝ, පරිච්ඡින්නාකාසෝ° යන භාවනාවට අරමුණු කර ගන්නා කරුණු දශය. -**අනුලෝම**=කසිණ පිළිවෙළ; කසිණ පිළිවෙළින් එක ම ධ්‍යානයට සමවැදීම් (වි 4. 177[2-23]). -°**පතිලෝම**=කසිණයන්ගේ අනු ලෝමක්‍රමය හා ප්‍රතිලෝමක්‍රමය (වි 4 178[1-15]). -**ආභෝගන**=සමාධිය පිහිටීමට අඩාර වන දස කසිණ (බුත් 28[27]). -**ආලෝක**=කසිණ භාවනා කිරීමෙන් ඇති කරගන්නා ආලෝකය හෝ ප්‍රතිභාග නිමිත්ත (වි 4. 365[1-25]). -**උග්ඝාටනාදිඛ**= කසිණ එකක් හැර එකෙක්හි එක ම ධ්‍යානය ට සමවැදීම (වි 4. 179[1-21]). -**උග්ඝාටිමා භාවෙ**=ආකාසකසිණය හැර සෙසු කසිණ යක් අරමුණු කර උපදවා ගත් ප්‍රතිභාග නිමිත්ත හැර (=මෙනෙහි නො කර) භාව නාවට අරමුණු කරගත් අභස(බහැ 244[21]). -**පරිලෝම**=ඔදාතකසිණයෙහි පටන් පඨවි කසිණය තෙක් එක් එක් කසිණයෙහි එක ම ධ්‍යානයට සමවැදීම (සර 50[16]). -**පරිකම්ම**=කසිණයන් භාවනා කිරීම (සර 2[28]). -**භාවනා**=කසිණයන් අරමුණු කර සිත පැවැත්වීම්. -**මණ්ඩල**=භාවනා කිරීමට අරමුණු කරගන්නා ලොලොකාර පඨවිකසිණාදිය.

කසිර=අමරුවූ; දුක (වි 8. 113[3-25]).

කසිල්(ශිසං 1. 245[27])
කසිලි(සද්ධ 67[15]) }=කිහිල්ල. [400].

කසිල්ල= 'කාසිල' නම් උපඛාතුවිශෙෂය (ලොං

කසී=1 එකම රට (බහැ 33[7]). 2. බරණැස් නුවර. -**රට සිලි**(වෙස 108), -**වන්** (අමං 2. 7[24]), -**වස්තු** (වි 1. 411[1-3]), -**සළු**(වි 1. 239[1-3])=කපුපුළුන්කෙදි තුණක් පමණක් සිවුරු සේ කැපි සූලෙන් විසූ ඉතාමත් සියුම් රෙද්ද(සං අ ක 2. 118[30]).

කසු-1. කණ්ඩුකය; සැරිවිය; කබාය (බහැ 101[19]. ශිසං I. 90[58]). 2. කොඹය; කොපුව (බහැ 287[33]). පඤ්ඹිය; පංසුපය්‍ය (සිබ 65[3]. කතිකා 5[2]. 16[2]). 3. කෂ්කය. -**කම්**= විසිතුරු රටා ගෑ කැවයම් (සිබ 63[7]. සූදු 196). 2. ලී ලොකොං ආදිය රන්රිදී ආදියෙන් වසා දැමීම (බහැ 121[31]. 284[5]. ජාතැ 35[34]. 36[1]). 3. කාෂිකර්මය (බහැ 27[6]). -**කුසු**†=හෙමින් කථා කිරීම; රහස් කීම. -**කාළ**(පරෙවි 177), -**කාළී** (අනා 109[16]). කෂිතාංගම්. -**දුගබ්**(ශිසං VI. 78[11]. චූප 42[4]), -**ඝ** (දළ 18[11])= කණ්ඩුඛාවෙත්‍යය; දැගැබක් වසා පිටතින් ගොඩ නැඟූ චෛත්‍යය.

කසුන්=රන්. -**හිඳි**=මහමෙර. -°**වෙහෙර**= ඉසුරුමුනිවිහාරය (බෝතැ 142[10]). -**මැම්**= රන්මුවා කණ්ඩුව (වි 1. 610[1-20]). -**පව**= යවණීපවඨය (බෝතැ 94[35]). -**පත්**=රන් පත්ඉරු (ශිසං I. 43[10]). -**පෑ**=යවණීපංත්‍රය (අමං 2. 14[19]. රන්නැවිය (වෙස 179). -**සුළු**= රන්සූල (හිරං 41). [ඉදිබුවං (පැර 131).

කසුබ්=1. කාශ්‍යප(අමං 2. 21[18]). 2. කවප්පය.

කසුබු=1. කසුබ් (සිය 2). 2. කැස්බෑ. 3. මිළි මිනිහා? (සළි 2. 155[37]).

කසේ(ක්‍රිප)?=සිහාගි. 'කසෙ(ඩං)' බ.

කස්කිලිකා?= කක්කිලාස' බ. (ජා 1176[17]).

කස්තාන=රජුගේ භෝජනශාලාව; නිලබාරීන් පංචිවිධ කරණ කුඩා කඩුව.

කස්නිදා=වෙනස් (පූ 2. 752[2]).

කස්නිරම්†=අඩවටට පෙර කරණ සුලු කැවුම්.

කස්තුරි (පරෙවි 105), **කස්තුරු** (අගං 2892)= මෘගමදය; කස්තුරිමුවන්ගේ නැබ් මුල උපදනා සුවඳැති ද්‍රව්‍යයක්. -**මුව**=කස්තුරි ඇති මානයා (කාගෙ 1-64).

කස්තුරි(-කා)= කස්තුරි. [ජාතැ 87[36]).

කස්නා=කඟනා; කවුඩුහඬ කරණ (අමං2. 10[16].

කස්ත්‍රිම්පු(ඕලන්ද)=මුදල්නෝට්ටුකොළය.

කස්මීරවව=කාෂ්මීරදෙශය (කාගෙ 10-120).

කසඝන කාමිනියා; ඉඟුරුමය.

කණ(ධා)†='කස (ධා)' මෙන්.

කණ=1. කසා. 2. සිවුර (සිඛ 2³⁹). -අතු†-මහ කණඅලඟෙන් ලිය යු සැබැලි. -කඩ-1.කණ පැහැනි වසනු කැබැල්ල (බජ 326⁷. මිලි 145²⁷). 2. කණගඩ. -කුරුටු=කණපංච ලිහිණියෙක්. -ගඩ†=වෑවරලෙල්ලෙහි ලා කොවස. -ගෑවි= කණඅත්තෙහි ඇතිලි? (සෝ 3954). -ගැරඬි†=කණපංච ගැරඬියා. -දිය(-ර†)=කණ මිශ්‍ර ජලය. -පත්තාගර†= බෙල්ල දෙපැත්තෙහි තිබෙන මහනහර දෙක. -පාව=රන්වන්පැහැය. -බන්ධ?=කණ පංච දුන්තෙල්බත. -මදු†= බිත්තරඉඟහි කණපංචකොවස. -මිණිස්ගල= මිරිස්ආදිය අඹරණ ගල. -මුන්ධ?=රණවරණඇට (වත 94). -වස=කාණඉඟවසනුයා; සිවුර (ධහැ 12⁷. 35¹⁸).-වින්=ගැරඬියා(රූ 131). -වුන්ඛන්?= සිවුර (ශිසං I. 220³⁹). -වෙහැ= කාණඉඟ වෙහැය; මහණකම් (සිදත් 85¹). -ඝන්= කාණඉඟවජ්‍රන්‍යා; සිවුරු පෙරෙවි (කනි 38¹⁶).

කණටු=1.කසටු (සෝ 3595. 3604). 2. (කැංප)= කැංහට (වෙස 433).

කණඩි=කැඩි (රූ 374).

කණන=කැසීම කරණ (එස 9).

කණපණ=කණවණුව (ශිසං III 251¹³).

කණඛන්ධ් (ජාහැ 33⁸) }=කැංඉඛඛනය;
කණඛාන් (සද්ධ 330³⁷)} පවිය.

කණඹිලිලා†=කසඹිලියවැල.

කණඹු=මෙඟෙසුරං (රූ 752).

කණරමනා†=විජාතියක්.

කණලි†=1. කලඟය. 2. වඤ්චාව. 3. වැල්මී. 4. මහ ඔලිඳ (වෙව).

කණවණ (ශිසං III. 250⁴. IV. 133 IV³)
කණවණ්ඩු (කඛා 52¹⁷. ජාහැ 12¹⁰. රූ 385)
කණවුණ්ඩ (ධහැ 131²⁰). කණවුණ්ඩු (වි 5.5³-¹⁰) }=
1. අට අකක් ගෙවත් වී ඇට 160 ක් බර.
2. පුරාණ කැසියක්.

කණහල†='කසළ' බ -මං=මූලමාර්ගය.

කණා=1. කසා. 2. සිවුර (ඉෙසි 4⁴). 3. කැංවා; රෙදිආදිය කපන පණුවෙක් (ධහැ 173³³).

කණාපණ=කණවණුව (ඉෙසි 11³¹).

කණ්ඩ=කවර (සිදත් 74³. 88². 206-4. සිඛ 58²⁶. ධහැ 118⁹. අමං 1. 44 අඉෙං 12).

කණිණ=කැරණ; උගුර පංදන.

කණ්ණාර=ඉෙලුපුල්.

කණ්ඩ=1. සටය; දිගබදුන් (ධහැ 28¹⁸). 2. වලල්ල (කවි 337). 3. ගස් (බට) වෙසෙසක්(සිය 353. කවි 344). 4. කාලවණීය. 5. කළාල. 6. කරණලද. 7. (නෙත්‍රි)=කරන්ව. -එලි= 1. ප්‍රකාශය; ප්‍රසිද්ධිය. 2.විසිතුරු(මිලි 123⁷). -°බැඳීම්†=ප්‍රකාශයට පැමිණීම; ප්‍රසිද්ධිඉේ ක්‍රියා කිරීමට ඇරඹීම. -කම්=1. කරණ ලද කර්මය. 2.කවසඤ්ඤාකම්මය (කංඉෙ 2. 14-40). -කෑද=කැඩිදිය(ධහැ 270¹²). -°අඹු-ඉබොඉෝ බදුන්පතුල් රූරා පෙරා එක් කොට හැදි ගා පිසූ කැද (ජාහැ 239²³). -ගල්ඉේදිය= ඔලිඳ (වත 25). -ඉඟඩි=කළඹ (මිලි 45³⁶). -කලා=කළුපාට කලකැලැවැල (අමං 2. 95³) -දූසි=කර්මදූසිය; දිය අදින මෙහෙකාරිය (ධහැ 169¹¹. බුත් 31). -පත්‍රු=කැංලවණී පවීතය(පූ. 2. 493³²).-පෑදුරු=කළාල් පැදුර (සිඛ 47³⁷). -'ඛ=කාලඤ්ඤය; වැසිවලාකුල. -බෙර=කුමහද්‍රූනය; එක් මුහුණක් ඇති බෙරවෙසෙසක් (අනං 105²⁹. දජා 187³⁹. තිසර 166. ජාහැ- සුනඉසංම්ජා). -මනා= 1. කරන්ට සුදුසු (ශිසං 1. 34³³). 2. කව යුතු දෙය; කාරණය(කඛා 58³³).-°කාර†= කවයුතු විධාන කරන්නා. -මිසු=ශුද්ධ කළ මූ? (ශිසං I I. 76 C²⁴). -මිඬි=කළදුස්ස (බුත් 34²⁵. පූ 2. 33⁹³⁹), -මිල=කිරිමම් විශදම. -මුනිඳුනරූ= අගසඤ්ඤාකාරකාව (සස 82). -'ඹි='කලබ' බ. (කාඉෙ 19-58). -වටු=1. 'කොතුරුපක්' බ. (ජාහැ 26²¹). 2. පවිවල ගෙදෙන පේකඩරටාව (සුදු 244). -වඩි=ගැළිවලන් තබන දරණුව. -වන්=1. කාලකණ්ණි (ධහැ 167¹⁴). 2. කාලවණීය. 3†=මිශ්‍ර -වෑද=1.'කලවැදි' බ. (සිඛ64⁴. පූ 2. 97³²). -වැල්=කාලවල්ලි; අකිල් (රසකිඳ වැල්ද්) (වි 1. 145³-³⁶). -සකල (සුදු 248), -සකලා (සිඛ 44²³. වි 2. 935¹-³⁰)= කව සකඩර; කැවඟල්. -සපු=කළුවන් නාගා (බුත් 59). -සි=වලසා (ධහැ 28²³). -හල=කළාල. -හස්= කාලවණී හංසයා (කාඉෙ 3-43). -හලමනා†=1. කළයුතු දෙය. 'හල'-වංශ්ලි. 2. කළයුතු දෙය හා අත්හැරිය යුතු දෙය.

කණකිරු(ධා)='කලකිරු (ධා)' බ. (වෙස 458. 501. 669. සිඛ 3²⁶. ධහැ 1155).

කණකිරුණු= සංවෙඟයට පැමිණි (වි 8. 205¹-²³. වෙස 208). [(ධහැ 1951⁰).

කණකිරෙණු(නු)=කලංහන වනු; වෙහෙසෙන

කළඤුරු (බං)='කලඤුරු (බං)' බ (බඟ 222[8])

කළකිළි (බඟ 84[17]).
කළකුළු (බඟ 97[12]. 182[21]. වෙස 274)}=කලාංග්‍යා වූ; වෙහෙසුනු.

කළඟ(ඨෑව)†=කොළපත්මු .

කළන් (ශෙෂ 218)
කළඳ්(කතිකා 38[4]).
කළන්ද්(ශිසං I. 34[13] අ.)} =මදවිය විස්සන බර; කළද.

කළඹු=ගොඩබිමින් වට වූ, මුහුදු අසල තිබෙන කැරදිය හා මිරිදිය මිශ්‍ර ජලාශය; ලේවංග (ශිසං IV. 203[7]. බුත් 161[1]).

කළල්?=කැලල (බඟ 111[6]).

කළව (ජාගැ 160[7]).
කළවා (ජාගැ 38[10]. 78[22]. බුත් 248[24])
කළඹේ සිඛ81[5].76[5]. බඟැ18[15] (ජාගැ80[6])} ='කලව' බ.

කළඹි(වි 4. 228[1-8])='කලබි' ගුග්‍රන්? [56[1]).

කළා=1. වළල්ල (රූ 297). 2. කළ සත්‍ව (සිදත්

කළා . ඳුරු= 'කටකසුදු' නම් තැන (වි 2. 84[8-13]). [දත් ඇති කට (බෝකැ 60[18]).

කළාරෙමුඛ=ඉදිරියට නෙරූ තෝ බොල්ලෑ

කළාපු= 1. කටසාරකය; වේවැල්අංදියෙන් විශ්‍ව පැදුර (කඛ්ධා 139[15]. බඟැ89[24]).2. පැදුර. -**කඛ**=පැදුරුකැබැල්ල (වි1. 44[18-11]). -**ඝඝා**=පැදුරුර සංදනා?(දඹ 5[18]). -**පැදුරු**=කළාල (කඛ්ධා 112[28]).

කළාලි=කළළිලි; අස්වැද්දූ? (ශිසං I. 116[7]).

කළිඛඤර=දඹුකඩ (බඟැ 190[25]).

කළිර=ලණකිළිල්ලේඛඛ අංදිය (කඛ්ධා 82[24]).

කළු= 1. කාලවණ්ණය; නොහුදුපැහැය (රූ 104). 2. කළුපැල්ලම (බඟැ 281[8]). 3. විෂඤ (රූ 17). 4. විෂ (රූ 132). 5. ලුලා (රූ 643). 6. අඟ. 7. වණඹ; නරකය; වැරදි (රූ 648). 8. කරණලද (බඟැ 166[11]. කාගෙ 5 53) 9. (ක්‍රිප)=කළාහු ය (බඟැ 180[20]). 'කලු' බ. -**අතුරු**=තද කළුපාට මුද්‍රණාක්ෂර. -**අස්මැලි**=ඔසුවෙසෙසක්(ශෙෂ 405). -**ඉංගිරියා**†=අැසෙහි කාෂණ්ණඛලය. -**ඒඅම්**= එනම් ලොහවණ්ණ. -**ඔඛනිෂ**†= අසංඛ්‍යරෝගයන් උපදවනැති සැලකෙන ඝ්‍රුතියම්ගකාගේ අවතාරයක්. -**කඳ**=කළුවරගස (රූ 206). -**කම්බිලි**†=ගෘෂයෙක්. -**කැම්මේඩිය**=කුඛ්ධ ගස්ජාතියක් (ශෙෂ 405). -**කැවුතු**†= ගදවන. -**කිඹිලි**=කළුවරගස (ශෙෂ 2909) -**කුමාරු**†=සත්‍රින්ට රෝග උපදවනැති සැලකෙන ගෘෂයෙක්. -**කුරුම්බර**†=ගෘෂයෙක්. -**කොල්ලු**=කොල්ලු ජාතියක් (ශෙෂ 724). -**ගල්**= කළුපැහැති ගල්. -**ගෙඳහා**= කාල වණ්ණප්‍රභාවය (බෝකැ 136[8]). -**තල**=කාල වණ්ණ තිලඇට (ශෙෂ 1881). -**තලලිඛණ්ඩ**= පක්ෂිගෙෂයක් (වෙස 372. සද්ධ 109[35]). -**නිඛිලි**=කළුවරගස (ඔප්‍ර 207[22]). -**තුඩු**=කළු ඊයම්(අභිඛාස 67[27]. ජාගැ 150[8]. ශෙෂ 402). -**දණ්ඩාඝාතඝ**†=බුලත්වැලෙහි කවගැණෙන රෝගයක්. -**දු**= 1. කිලුටු වූ හෝ කහට පෙවුනු දිරූ රෙද්ද (ජාගැ 172[14]). 2. කළවැද්දූ? (ශෙෂ 3103). 3. බූරුවා (සංසිංකොෂ). 4. වලහා? -°**ඤඛ** (සලී 1. 773[14]); -°**ඤඛශේදි**= කහට පෙවූ දිරූ රෙද්ද (ජාගැ 237[5]). කළුවන් කිලුටුරෙද්ද (සලී 1. 634[28]. 773[14]). -**දිස්වැව්**= (වි 2. 673[1-33]), -**දිඝකුළුරම**= දීඝවාපි නම් ප්‍රදේශය (බඟැ 265[31]). -**දුරු**= දුරුවෙසෙසක් (ශෙෂ 355). -**ඳවුල්**= කාලදෙවිල තාපසයා (ජාගැ 240[24]). -**නික**= කළු පැහැති මල් ඇති නිකගස (පූ 2. 86[31]). -**නිඛ**= කරපිඤ්ඡාංගය. -**නිර**?=පුවඟු (වෙස 358 අඩෙ). -**පන**= ඔසුවෙසෙසක් (ශෙෂ 4507). -**පාම, -පැහැ, -පැ**= කාලවණ්ණ. -**පොල්**†=බැද හෝ පුළුස්සා කළු කළ පොල්. -**බිම්** (ශෙෂ 688), -**මඩු**=අැටෙහි කාෂණ්ණබලය.-**මැදිම්**=ලියුපුස්කොළවල දුම්මල තෙල් අංදිය මුසු දූලි යා අතුරු කළු කිරීම (පැර 96). -**මැදිඝිය**†= කළුපැහැති අරවුව සහිත ගස්ජාතියක්. -**මූ**= (කළාඟ) කළු පැහැති මෑඇට (ජාගැ 127[2]. ජාස 72[24]). -**මිණිරන්**=එනම් ඛනිජවර්ණය (ශෙෂ 4338). -**මුව**=වඳුරා (රූ 237). -**ඝක්**=කළුකුමාරයා. -**රූ**=කළු ඉංගිරියාව(කාගෙ 14-5).-**ලිහිණි**= පක්ෂියෙක් (සද්ධ 109[34]). -**ලෙලි**†= ලිවිම සඳහා කළුවන් කළ පුවරුව. -**වල්**=ගකඛ. -**වන්**= 1. කාලකණ්ණි (බඟැ 99[31]. 116[5]. 120[9]. 2 කාෂණ්ණවණ්ණය (බුත් 198[25]). -°**ලහා**=කාලකණ්ණි සලාකාව (බඟැ 176[25]). -**වඝස්සර**?=දුප්පතඝිනිකාවික් (දජා 190[27]). -**වර**=1. කාලපඤ්ඤ (ජාගැ 152[8]). 2. අඳුර. 3. කළුකිඹිරිගස. -°**ඳදෙපාඝහාද**= කාෂණ්ණ පඤ්ඤෙහි පසළොස්වන්දා; මංඝස්පඤ්ඤෙහි (බුත් 132[5]). -**වලන්**=දූලිවලඳ (ජාගැ 26[6]). -**වැනිම්**?=කළුමැදිම් (කඛ්ධා 56[35]). -**වැල්**=

අඟිල් (කාශෙ 10-120. රූ 225). -හබරල්ල= එනම් හබරලුවෙසෙස (යෝ 3602). -හත= කළු අරටුව ඇති ගස් ජාතියක්; කළුකිහිරි (කාශෙ 4-21. ජාඇ 81[29]). -ඹුරු=කළුවන් උපරිම විෂ්ණුගේ වරාභාවතාරය (කෝ 55). -ශේවා= 1. සිංහලරජුන්ට හා දිසාපති වරුන්ට දවඩු සැපයූ අය. 2. දිසාපති වරුන්ගේ වලවු ඹුරකළ අය. -ඹුණේදිරම= කළුගේවාගන්ගේ මූලාදෑනිගය (A. R. V. 111). -හොලලිඟිණි= පක්ෂියෙක් (වෙස 372). [මුදුන් කොවස (අවදා-ලෙඛ්) කළුන්දුණකොන්= තුලාශිෂ්‍ය; තරුදිගෙඩි කළුල්ගිස්=කෙස්නැති හිස (ඛඇ 100[11]). කළෙඛර='කලෙබර' බ.

කා

කා=1. ශරීරය (රූ 277. සිඛ 26[5]). 2. කවුඩා (බපු 80[28]). 3. සමූහය (රූ 254). 4. 'කුරවී' නම් ගස් (වන 68). 5. අඟය (රූ 50). 6. මඟබඹා (සිංමඅ). 7. ඉස (රූ 291). 8. ජලය (රූ 594). 9. රෙදි කඩදාසි ආදිය කෑන කුඩා සතෙක්. 10. කිනම්; කවර (ඛඇ 118[9]. 14[21] අෑ. රූ 660). 11. නිශ්චිත. -කාය= සරසවිය. -කථා= කවර කථා (දැ?) (කාශී 2-179. අවද 9[22]). -කම්=කාංකකර්මය (ඛඇ 25[6]). -ගීයාසී= කාංගයානාම්නිය (ඛඇ 155[18]). -ත්‍රුසිරී=කාංගදූශ්වරිතය (ඛඇ 52[8]). -පුරුෂ= නිශ්චිත මිනිහා. -බහන් (සඳකි 299[27]). -බාන් (අභිඛාස 601)= කාංගබන්ධනය. -බ්‍රහ්මරණ=ශරීරය බිඳීම නමැති මරණය (බපු 36[18]). -බ්‍රහ්?(නි)=කවුළුරෙක් දේ(පූ 2. 347[8]). -මුඩු=කාය මුල් කොට ඇති; කයෙහි වන (ඛඇ 30[24]). -රජ=කාකරාජ්‍යය (බෘ 298[7].) -රිෂ්=කාක (සමූහ) රාශිය (පූ 2 552[14]. දජා 344[20]). -රූපු=බකමූණා (පූනා 141). -සඟරු= කාගසංඝාතය (සිඛ 1[18]).

කා (බා)=කැමෙති. සක. කා, කත්; කැ, කැ

කාංගමීපට=පුරාණවස්ත්‍රවිශේෂ ක් (දඹි 3[13]).

කා·විකාඩි=වැල්කසඹිලියා (වන 25).

කාංඝෝ=1. කාඩකෘතාව; සැකය (සඳකි 4[3]). 2†= කතගාවුව.

කාංඝි†=1. තනී. 2. සකතගාවු.

කාංඝ්‍ය=1. කසුකාලම (හාස 170). 2. ලෝකඛ. 3. රන්. -පාතු= 1. රන්තලිය (බපු 273[47]). 2. කුරුඇතිය.

කාංඝ්‍යාවවරණ='කුණ්ඩරණ' බ. (සඳකි 889).

කාක්=කවුඩා.

කාඤ=1. කාංක්ෂා. 2 ඉඟගත්; දිවඟිනක් (පූ ?. 105[25]). 3. කාංකරවටැයියා (බුත් 51). 4. කුඤරෝගයක් (යෝ 1947). -උලූඤ= කවුඩන් හා බකමූණෝ (බෝඇ 38[29]). -විඤඛද= (මිනිසුන් නිදනවිට) ඝොරෙ වන හඬ (මිලි 88[31]). -ඤවු=දිඝදඹ (වන 34). -කාලිඤනිගෝ= තල්ගසක් යටින් පියාඹා යන කවුඩෙකු හිස මත තල්ගෙඩියක් වැටීමෙන් මිය යෑම වැනි ඉතා කලාතුර කින් විය හැකි සිදුවීම ගඟවන නාගාගය (බපු 314[16]). -තුණ්ඩ=කපුටුඉඟාටිය (ජාඅ 55[19]). -දඤනපරීක්ෂා= කවුඩන්ගේ දත් පෙම්ම (වැනි නිෂ්ඵලක්‍රියා ඟඟවන නාගාගය) (පඤවි 15[20]). -පද= 1. කවුඩුඅඩිය (ලී 2. 631[2-27]). 2†= ලිපි නැන්වල අඩුකැන් දක්වීමට ගෙදන '/\'ගන ලකුණ. -පිණ්ඩ= කවුඩන්ට දෙන ආහාරය (පූ 2. 6[28]). -පෙඤ්‍ය=කවුඩන් විසින්ද ඉවුරෙහි සිට පියඹා හැකි; ඉතා පිරුණු (ජාඅ 98[3]). -මාඤඤ, (ඤාඤාමාඤඤ- වි 1. 135[2-21])=කෙටෙහි කුඹුබන් කවුඩන් විසින්ද ගෙණ කෑකැකි හරඹට(කට තෙක් පිරෙණ තරඹට)කන්නා (ඛඇ 260[21]) -මුඛ=කවුඩුකුඹ (සර 29[8]). -වාඤා=කවුඩුකැකිරි (වෛ). -ඤොනාරූප ශිලාලේඛ= කවුඩුබලුරූප සහිත ගල් සන්නස (සිංසාලි 139[25]). -සූර=ඉසා කැමෙති කවුඩෙකු සේ ශූර (ඛඅ 95[24]). -ඤෙර=1. කවුඩුඟඹ. 2. එබදු රළුඟඹ ඇති (සඳකි 655[16]). [(ජා 19[27]).

කාකණ්ඨික= දෙවියැවහෙමාරක් බර රන් කාකණී= ඡොකඤකොපදිය නිසා වෙනස් වූ කවිහඬ (කම්-කලාපනා 633).

කාඤකාලී=කුරුවිලු කෑම ඔසුවෙසෙස.

කාමකොළඹරණ=නිරයක් (මණි 58[24]).

කාඛඤ්ඤා=1. සැකය (බජ්ජ 10[24]. ජාස 123[8]). 2. දැන ගැනීමට කැමැත්ත (පූ 2. 665[26]). -මිතරණවිසුද්ධි= කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිය (අභිස 237[18]).

කාඟුල්†=කම්මුලෙහි තිබෙන රුවුල. [719]

කාව=1. කදමැටි. 2. නෙතුරොගයක් (සෙ

කාඤමන=රන් (ජාස 492[24]). -ඳ්‍රාණි=රන් දෙණ (සර 265[25]). -පවිට=රන්පට (දඹම 147[29]). -සණහිනිඝට්ට=රන් වැනි සිවිය ඇති (බජ්ජ 7[14]).

කාඤ්චිමුර්තු?=නාභියක් (සෙ 4?80).

කාඤ්ඨ†=විශෙෂයි තිබෙන රොඹ.

කාඤ්ඤ=දඹ බව (කාසී 2-824).

කාඩ†, කාඩක්ඛුඩ=†=අශිෂ්ටයා.

කාණ්ඩ=1. විනාශකිරි. 2. කාල්පිටි ආදිය පල් කර සාදන ඇඹුලක් (ජාගැ 6916). 3. මණ්ඩි; බෙරය (බස 17[21]).

කාඤ්ඨ†=ගස් නැති ලුණු මිශ්‍ර බිම (G).

කාණ=එක් ඇසක් අන්ධ (බජ්ජ 82[15]). -කාණජ්ජ= එක් ඇසක් කණ කැස්බා.

කාණ්ඩ=1. ඊශ (බජ්ජ 162[13]. ජාස 5[28]). 2. පුරුක (වි 4. 260[1-8]). 3 ඉන්ද්‍රපරිවේදය. 4. සමූහය. -ඡ්ඡරණ=ඊ විදීම (ජාස 75[29]).

කාතර=බිය සුළු; බැගෑපත් (වි 5. 184[1-28]).

කාන්ති=කාන්තිකමංසය (දළ 591[6]). [රණ.

කාන්(කාවුරුවන්) නැනි†= පිහිට රහිත; අග

කාදම්බ=විලිකුළා (සැල 39).

කාදලිමිග(මෘග)=මුවවෙසෙසක් (උපා 224[1]) -පවරපවම්භරණ= සුදුරෙද්දව කදලිමුව සම් අල්ලා කළ ඇතිරිල්ල (සිඛ 63[12]).

කාදු= 1. (කණෙහි ලන?) අංහරණයක් (දඹ 3[24]. සඬ්ග 91[19]. 118[22]. ස්තූ 31[25]. චූප 80[2]). 2. කවුකරඹු (වෙව).

කානදෙවු?=ත්‍රිමහාබොධිසත්ව අංරක්ෂාව සඳහා සිටි නිලධාරියෙක් (බෝගැ 143[35]).

කානන=වනය (සර 75[24]. 119[5])

කානම=කැම (කඩල?) (ජා 336[23]. 346[24]).

කානි(ඛ්ඩිල)†=නින්දගම.

කාතු†=දිය බැස යෑමට සැදූ ඇල. -පණ්ඩල†= වතලෙහි කාතුව දිගේ යෙදෙන පරාලය.

කාණන-1. සිත්කලු. 2. විලුඹය. 3. කැනීම (සෙ 4328). [(සර 450[27]).

කාණනා= 1. සත්‍රිය. 2. සම්බඹසුදුරු සත්‍රිය

කාණනාර=1. දුකින් යාඥතු මග(බෝගැ 856). 2. මහවනය; චොර, ව්‍යාල, අමනුෂ්‍ය, නිරූදක, අල්පභක්ෂ්‍ය යන උපද්‍රව සහිත සථානය (බජ්ජ 191[7]). [දිලිසෙන (බජ්ජ 222[28]).

කාතති=දීපනීය; දිලිසීම (මිලි 333[1]). -මන්=

කාන්දම්=යකඩ ඇදගන්නා ලොහවිශෙෂය.

කාන්දු†=පිකින් පිහ වැහිරෙණ.

කාපොතිකාසුරා= පරෙවිපාපැහැ බදු රතු සුරාව (ජා 1991[9]).

කාප්ප†= වගලෙහි මැද යටලි යම් විම සඳහා බල්කඩේ දෙකොණෙහි සිට සුරුපෑව මුදුන දක්වා දමන ලී දෙක. [91[19] අ. ථූප 80[3]).

කාප්පු=අතෙහි ලන වළල්ල (දඹ 3[25]. සඬ්

කාම=1. රිසි කරණු ලබන රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍ය යන පස. 2. කැමැත්ත; පඤ්චකාමවස්තූන්ගේ අභාව (පූ 2. 65[7]). -අබ්‍යවසාන (ම + අ=මං)= කාමයෙහි ගැලීම (වි 5. 50[3-22]). -අනුගත= කාමය අනුව ගිය (බජ්ජ 148[18]). -අභිනිවෙස=කාමයෙහි පිවිසීම (වි 5. 50[3-29]). -අවචර= 1. කාමභූමියාව ගැසිරෙණ කාමභවය. 2. කාමභවයෙහි ගැසිරෙණ සිත් (අභිස 7). -°ආලම්බන= 1. කාමලොකයට අයත් අරමුණු. 2. කාමාවචරධර්මයන් අරමුණු කොට පවත්නා (අභි ව 84[3]), -°සහගතචිත්ත=සොම්නස්සයුක්තඥාන සහිත කාමාවචර චිත්තාදි සිත් අට(අභිස 20). -°ක්‍රියාචිත්ත= රහතුන් දන් දීම ආදිය කරණවිට ඇති වන සිත් අට (අභිස 20). -°දෙවතා= කාමාවචරලොකයෙහි වසන දෙවියා (පූ 2. 100[28]). -°දෙවලෝක=කාමාවචරකුසල යන් නිසා උපදනා දිව්‍යලොක(බජ්ජ 111[11]). -°භූමක= කාමාවචරලොකයට අයත් (වි 7. 67[1-23]). -°විපාක=කාමාවචරකුසල චිත්ත අටට අයත් විපාක සිත් අට (අභිස 20. 7[36]). -°සමාධි= උපචාරසමාධිය (වි 1. 320[1-12]). -අනුසය= කාමාශාවෙන් පිළින (සඬ්ග 215[14]). -ඡන්ද= කාමාතුර (දඹම 104[26]). -අවචර= කාමය නමැති සුළිය (බෝගැ 84[4]). -අවහ= කාමය යෙනුදෙන (ජාගැ 2441[3]). -අභූවිත්?=(බජ්ජ 192[1], අභිස

1756), -අභව=කැමැති අතින් ම වැඩිරෙණ සතොසෙන් දීඝිකාලයක් සත්වසන්තානයෙහි පල් වූ කාමය. -අභාග= කාමය පිළිබඳ අදහස. -අභිභූද= කාමරස විදීම (ජාස 8324). -ඒකවර (ම + ඒ=සම)= අනඛ්‍යයා (බෝකැ 13²). -උග්ඝාද (ම + උ=මොං)=1. කාමයෙන් වූ පිස්සුව (සලී 1. 4095). 2. එය ඇති (පූ 2. 6516). -උපප්‍රාප්තිභව= ඉපදීමට සවාන වන කාමලෝකය (වි 7. 7382-90). -උපසෙවනා= කාමාස්වාදය (වී 6. 1472-1). -උපාදාන= දැඩිවශයෙන් වූ කාමතෘෂ්ණාව (උපා 24122). -ඔඝ= සැඩ දියපහර වැනි කාමතෘෂ්ණාව(වි 5. 2691-8). -කාමභව= කාමලෝකයෙහි ඉපදීමට හේතු වන කම් (වි 7. 7382-89). -ක්‍රීඩා=මෙවුන්දම. -ගරුක= කාමය ගරු කොට පවත්නා (වි 2. 7468-17). -ගුණ=1. කාමය නමැති ගුණය. 2. කාමය නමැති බැඳීමය. වර=කැමැති සේ හැසිරෙණ; නිතුවක් කරණ (බප්‍ර 1369). -චාරකරණ= කැමැති සේ හිරීම (පඤ්චි 16111). -ච්ඡන්ද=කාමතෘෂ්ණාව(ජාගැ 1084). -°නීවරණ= සවයීමොක්ෂමාර්ගයන් වසාදමන කාමච්ඡන්දය. -ජ=කාමයෙන් උපන්. -ජ්වර= කාමාශාව නිසා උපදින උණ. -ධාතු= කාමයෙන් වන දවිල්ල (සවී 19911). -තණ්හා= කාමාශාසනය (පූ 2 1479. සද්ධ 8818). -තාණ්ණා= ඉෂ්ටරූපාදිය පැතීම් වසයෙන් පවත්නා ලෝභය (බප්‍ර 2495). -දා, -දද= කැමැති දෙය දෙන (බප්‍ර 923. -දූය= කාමයට වහල් වූ (දජා 3897). -දූභ= කාමබාධය (කඛ්‍ය 1516). -දේව(-තා)= අනඛ්‍යයා (නිකා 1918. බෝකැ 5136). -දෝෂ= කාමයට කරණ ක්‍රොධය (ඉත් 15532). -ධාතු=1. සවභාවධර්මානුගයක් වූ කාමය. 2. පඤ්චකාමය පවත්නා ලෝකය (ධස 1427). -ධූම=කාමය නමැති දුම (බප්‍ර 14584). -ඛන්ධ=කැමැති දෙය දෙනැයි ද දෙවිලොව වසනැයි ද සැලකෙන සුරඹි දෙන(සැළ 89). -නිදාන=කාමය මුල් කොට ඇති. -නිබන්ධන=කාමය හේතු කොට වන. -නිමන්තන=කාමය නිමිති කොට උපදින (බප්‍ර 14581,86). -පඞ්ක (අමං 2. 418), -පලිප (බප්‍ර 14516)= කාමය නමැති මඩ. -පරිඛා (ද්)හ= කාමදාහය (පූ 2. 4416). -පාශ= කාමය නමැති මලපුඹුව (සලී 1. 18911). -බන්ධන= කාමය නමැති බැන (බෝකැ 4718) -භව=කාමය පවත්නා සතර අපාය සපතකාමසවර්ග ඇත සථාන. -භූමි=කාම භවය (බුත් 6123). -භොගී=කාමසැප අනුභව කරණ (සද්ධ 18018). -°ශය්‍යා=වම්අැල ඇගේ ශයනය කිරීම (බප්‍ර 2991). -මල= කාමපරිශය (පූ 2. 6517). -මිථ්‍යාචාර (ජාගැ 20780), -මිථ්‍යාචාර (බප්‍ර 10922. අභිවි 35510)=කාමයෙහි වරදවා හැසිරීම; පරදර සෙවනය. -රොග= සත්වයන් සසරෙහි ගෙවන කාමය (වි 5. 2691-80). -රජ්ජ= කාමය නමැති බිලි (බප්‍ර 14531). -රති= කාමයෙහි ඇලීම; කාමවශයෙ රමණය කිරීම (ජාස 1422). -ලීන=වසඳුකාමයන්හි ඇලීම (බගැ 4925); මෙවුන්දමෙහි ආශාව (වි 4. 2252-38) -°අනුගත= ආරම්මණයක් කැනිවිව් සිතෙහි ලැගෙණ මෙන් සිව් අර මුණු ලැබුවු කෙණෙහි බලවත් වන කාම තෘෂ්ණාව (බෝකැ 7923) -°ප්‍රහාණී=කාම රාගය නැසීම (වි 3. 2601-8). -°සංයොජන= සත්වයන් සසර බැඳනබන කාමතෘෂ්ණාව. -සව= කාමයෙන් කරණ ශබ්දය (පූ 2. 658). -රූපී= 1. කැමැති රූවක් මවා ගැණීමෙහි සමර්ථ(ජාගැ 17 13) 2. මනහර රූ ඇති. -ලෝභ=කාමගාධය (පූ 2. 235). -චිත්තී= කාම පිළිබඳ කලපනාව (අභිස 18011). -විරාග=කාමයෙහි ඇල්ම (සද්ධ 732). -°භාවනා= කාමවිරාගය සඳහා කරණ බාහනභාවනාව (සද්ධ 8318). -විෂය=කාමය නමැති ගොචරය හෝ අරමුණ(බප්‍ර 22486). -සහගත =1. කැමැති දෙය නිපදවන ශාස්ත්‍රය. 2. වාත්සාහනාදීන් විසින් කළ කාමසූත්‍රාදී රතිශාස්ත්‍රය(සද්ධ 882). -සංයොජන=කාමරාගසංයොජනය (බගැ 4927). -සඞ්කල්ප= කාමවිතර්කය (වි 6. 391-86). -සම්භව= කාමවශයෙන් කරණ මිතුරුකම (බගැ 28585). -සුඛල්ලිකානුයොග (බෝකැ 571), -සුඛානුයොග (සඟ 62)= රූපාදි විෂයාස්වාදයෙහි සිතින් ඇලීම හා කයින් යෙදීම. -සුගති,-°භූමි=කාමාවචර(අභි 9215). -ඝෂණා=නම්‍රත්ව විදීම (බප්‍ර 1471) -සෙවී= කාමය පවත්නා මනුස්සලෝකය, වාතුම්මහා රාජිකය, තාවතිංසය, යාමය, තුසිතය, නිම්මාණරතිය, පරනිම්මිතවසවත්තී ය ඇත ඡයපත් සථාන ගත (සද්ධ 886).

කාමර†=ඇතුල්ගබඩ; කැබ.

කාමරංකා
කාමරංගා (යෝ 4547) } =එකම අලවෘක්ෂය.
කාමරඟ (වන 56) [3140].

කාමල(ලා)= සෙංගමාලරෝගය (යෝ 1937.

කාමා=කැප්පිටියං ගස (වන 51).

කාමි=1. කාමිංගා ඇති; සලෙලු (සද්ධ 207[19], සැළ 45). 2. රුචි කරණ (පිලි 507[21]).

කාමිඟ=කාමිංගා ඇති (සද්ධ 194[8]).

කාමිත=අංගා කළ (පි 4. 201[3-21]). [4916].

කාමිනි=කාමිංගා ඇත්තී; කාන්තාව (බෝගැ

කාමිල? (යෝ 1689)=කාමල' ශබ්ද?

කාමුක=තමවුන්දම්හි දැඩි අංගා ඇති.

කාමෙඛාජ්=එතම්දෙයය (දඹ 4[39]). **-දේවගිරි කවිවි**=පුරාණවෘත්තයක් (දඹ 3[38]).

කාඹරංකා†=1. කාමරංකා. 2. කපුඇවලින් පුළුන් වෙන් කරණ උපකරණය.

කාය=1. ශරීරය. 2. වේදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාර යන සකාකි තුණ. 3. සමූහය; රාශිය. 4. ඝන වූ තද ලී ආදිය. **-අභිඤ්ඤාන**=කායගතඤාණය (පි 5. 276[3-12]). **-අනුදර්ශනා**(සතී 297[25]); **-අනුපස්සනා**= භාවනීත වූ කෙනාදීන්ව උත්පත්තියටනේ වූ කය ආදීනවවශයෙන් නැවත නැවත බැලීම හෝ සැලකීම. **-අනුදර්ශනාකාරඤාණ**=අනුප්‍රජ්ඤාන (අභිස 184[15]), **-අනුපස්සනාඤාණප්‍රතිපස්ථාන** (අභි 155[3])=කය හෝ අංගභාගසඳහාගය සමූහය අශුභාදී ලෙස පරිකම්-විදර්ශනාවශයෙන් නැවත නැවත සලකමින් පිහිටිය සිහිය. **-අනුස්සති**=කයෙහි ආදීනවාදිය නැවත නැවත සලකන සිහිය. **-ආදිමාරබ්ධ**=කය සිත වචනය යන කම්මත්ථාන් පිවිසෙන දෙරටු තුණ (පඤ්චි 6[20]). **-ආයතන**=අංගතනක් වූ කය (බුත් 251[18]). **-ඉන්ද්‍රිය**= ඇසුරු කරණ විඤ්ඤාණයෙන් ගන්ම ඉන්ද්‍රියය කරණ කය (බගැ 251[9]). **-ඌනඅධික**=කායෙන්ද්‍රියය වංසසඨානය කොට ඇති (වි 5. 273[3-18]). **-උද්ග්‍රහණතා**=වේදනාදියකෙහිතුණෙහි මාගාදී ආදර ගති හැර යාවූ කරණ ගතිය (අභි 251[5]). **-කම්ම(ණ්)**= කයින් කරණ දැනාදී වූ ද ප්‍රාණඝාතාදී වූ ද කුශලඃකුශලකම් (අභි 98[28]. අමං 2. 31[5]). **-කම්මඤ්ඤතා, -කම්මණ්‍යතා**= වේදනාදී සඤ්ඤා තුණ සුවරිතක්‍රියාවන්ව සුදුසු කරණ ගතිය (අභිස 47[8]). **-ගතාසති** (අමං ටී)= කායානුදර්ශනාඅෂ්ටතිප්‍රසංඛ්‍යානය (වි 2. 878[3-18]). **-ගන්ථි**=කය පිළිබඳ ගමන; පයින් යෑම (බෝගැ 21[7]). **-ඉඟලඤ්ඤ**= කයෙහි තිලන් බව; සඤ්ඤාතුය ක්‍රියාවන්ව ඇසුදුසුබව; අශුභාදිය (සලී 1. 530[19]). **-ඉඤ්ඣ**= නාම කායසඞ්ඛ්‍යාත සඤ්ඤාතුය යැව ගයන අභිඤ්ඤා විඤ්ඤාණ සිලබබාතපරාමාස ඉදංසච්චාභිනිවේස යන යතර (බස 85[13]) **-විඤ්ඤාණ**=සවිඤ්ඤාණ වෙදකම. **-දඞ්ගී**= කායෙහි දරදඬුගතිය; හෝ ගබපරට නොනැමෙන බව (බස 25[7]). **-දණ්ඩ**=1. කයින් කරණ හැළීම් ආදී දඬුවම (බගැ 66[5]. 184[12]). 2. (නිගණ්ඨනාතපුත්තයාගේ සමයයෙහි) කායකර්මය (අමං 2. 29[30]). **-දශක**=අවිනිඃඝ්නාය අට ද ජීවිතෙන්ද්‍රියය හා කායඃඝන්ද්‍රියය දැයි යන කය දහ වැනි කොට ඇති රූපකලාපය (අභි 126[24]). **-දුශ්චරිත**= කයින් කරණ ප්‍රාණවධ අදත්තාදාන කාම මිථ්‍යාචාර යන අකුශලක්‍රියා (උපා 6[22]). **-භාර**=චිත්තචෛතසිකයන් ඇතුළු විමට දෙරටුවක් වන කය. **-භාරු**=සත්ත්වයින් තොර ශරීරය (විමු 5[2]). **-පරිණාමනා**=කය සිතට අනුව නැමීම හෝ සකස් කිරීම (=ඉතා සියුම් හිරිම) (ධප 266[8]). **-පස්සද්ධි**= භාවනා තුණෙහි උඩුවව්ආදී බර සන්සිඳුවන ගතිය (අභි 24[8]). **-පාගබ්භියං**= කයින් කරණ ක්‍රියාවන්හි බුහුටිබව (බස 96[7]. ධගැ 234[30]). **-පාගුඤ්ඤතා**=කායගෙලඤ්ඤ භාව සන්හිඳුවං භූමලයන්ව පුහුණු කරණ ගතිය (අභි 25[8]) **-ප්‍රඝල්භ**=කයින් බුහුටි (=සුර) (ජාස 28[35]). **-ප්‍රණිධාන**= කය පිහිටුවීම; ප්‍රාර්ථනාව වචනයෙන් ප්‍රකාශ නොකර ඒ සඳහා ක්‍රියා කිරීම (වි 2. 770[1-1]). **-ප්‍රදූෂණ**=ඝන වූ තද ලී ආදිය විද පැළීම (බප 210[32]). **-ප්‍රයෝග**= කයින් කරණ ක්‍රියා (අමං 2. 35[7]). **-ප්‍රශ්‍රබ්ධි**= 'කාය පස්සද්ධි' බ. (වි 1. 513[3-19]). **-ප්‍රසාද**= කායවිඤ්ඤාණයාගේ ඔට ඇණීමට අඹරවූ ද, සපසීය දනෙන්නා වූ ද, සතර මහා භූතයන්ගේ පැහැදුණු භාගය (වි 5. 631[-23]). **-ප්‍රසාද**=කායප්‍රසාදය නමැති රූපය (වි 2. 963[1-2]). **-ප්‍රාගුණ්‍යතා**= කායපාගුඤ්ඤතාව (අභිස 47[18]). **-බන්ධන**=ඉනේ බඳින පටිය (සද්ධ 376[27]). **-බල**=ශරීරශක්තිය (සද්ධ 95[18]).

ඇවිදුගන් වහන්සේව අැති සඬදනනාගසනින් දස දෙනෙකුන්ගේ ශක්තිය (බ්‍රජ 3811). -මය=කයින් වූ (පසඳු 10116), -මුදුතා, -මෘදුත්ව= සකකි තුණෙහි තදබව වූ දිසි මානාදීන් සන්සිදුවා මෘදු කරණ ගතිය (අභිස 471). -මෙත්තෙය=කය පිළිබඳ ප්‍රඥව; ප්‍රඥප්තිකායෙකදේශය (බ්‍රජ 296110). -ලහුතා= සකකිතුණෙහි විනම්‍රතාදිය නමැති බර සැහැල්ලු කරණ ගතිය (අභිස 471). -වඩඪ= කයෙහි අැද බව; කයින් කරණ පව්කම් (ජාස 29116). -වසතු=චිත්තචෛතසිකයන්ට වාසසථානය වන කය (අභිස 87111). -විකාර= අන්‍ය එසෙව්මි අැදි කයෙහි වෙනස්කම. -විඥප්ති=1. කායවාරය. 2 අදහස කයින් අැහවීම; කයින් ක්‍රියා කිරීම. -°චෙතනා= කායවිඥප්තියෙහි දී උපදනා චෙතනාව (බ්‍රඇ 186). -විඤ්ඤත්ති, -විඤ්ඤත්තිරූප= කය අැසුරු කර උපදනා සුබදුඃඛසහගත සිත් දෙක (බ්‍රඇ 1818). -°ධාතුසුඛල= කායවිඤ්ඤාණය (අභිස 14). -විඤ්ඤත්තති=කායවිඥප්තිය (ජාඇ 21818). -°ඤාණක=අවිඤ්ඤත්ති අවබෝධය අවබෝධ කායවිඤ්ඤත්තිය (අභිස 167119). -විවෙචය= සමූහයෙන් වෙන් වීම (බ්‍රජ 275+. ජාඇ 7,15). -වෙජ්‍යාවච්ච= කයින් කරණ වතාවත් (පූ 2. 2314). -සඤඤා=ශරීරයෙහි ප්‍රවත්නා ක්‍රියාවෙහි සමඤ්ඤාවය. -සංඝාති= කයින් එක් වීම; සඝාති කිරීම (ජාස 146115). -°සඞඛ=කායසංස්කාරයෙහි ආශාව. -සංඛාර, -සඞඛාර =1. කය සකස් කරණ අංගවාස ප්‍රශ්වාස. 2. කයින් කරණ කම් (වි 2. 9932-40). -සම්ඵස්ස=කයෙහි ස්පර්ශය (විමු 10216). -සාඛ්‍ය=1. සිත්කයින් ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ (වි 4, 2272-29). 2. සංඛාරයන් දුක් සේ සලකා ප්‍රඥාබ්බලුල ව සම්මැදිල්ලන ලැබූ අවස්ථාව (වි 8. 811-9).

කායෙම=බබෙහෙත් ද්‍රව්‍ය ආදී පිසූ, මිරිස් කොද්ද වැනි, බෙහෙතක්(යෝ 1345. 1883).

කායල්ලුධි=ප්‍රරූණ වස්තුවකියක් (දඹ 381).

කායික=කයින් කළ; කය පිළිබඳ. -දුක්ඛ=කය පිළිබඳ දුක (සඪ 9384). -සීල=කයින් අකුසල් නොං කිරීම වැනි සෙයින් පවතින ශීලය (ජාඇ 192109).

කාශ්‍යාෘද්ධි(ඊ්‍ය)†=1. සෙලවීම. 2. වැනීම.

කාර=1. කිරීම. 2. සත්කාරය; පූජාව. 3. යන්තය. 4. අසුන් අංදීන් හික්මවීම සඳහා කරණ පිඹාව (බඇ 74385). 5. දිවසිනක නමක්. 6. ඝාරය. 7. අත. 8. අකුරයන් කෙරෙන් යෙදෙන සවාමීප්‍රත්‍යයක් (='අ'කාර, 'ක'කාර). 9. නාමයන් කෙරෙන් යෙදෙන නානාර්ථ ඇති ප්‍රත්‍යයක් (=කරත්තකාර=කරත්ත දක්ඛණ, ඉංග්‍රීසිකාර= ඉංග්‍රීසිවාසික, ජපන්කාර= ජපන්රටවැසි ගනාදීන්ගේ). -ගෑණුම්=අත් ගැණුම; විවාහය (රූ 323. පූනා 184). -දිවසින්= එනම් දිවසින (පූ 2. 8688). -බන්ධන†= විවාහබන්ධන. -භෙදක (භෙසි 515)='කාරාභෙදක' ශුයු?. -වඟ=කුඹුරු වගී; මුරුංගා රාබු කෑල සිඟඔලා නිවුල් ඉහුරු කොසඹ උක් සැබෝ කෙසෙල් නිලනාළ ගන සමාවුන්ගේ අළු හා සුවිස ලුණු යවකරලුණු ද යන දෙය (ශෙ 220).

කාර(ධා)=කෑරීමෙහි. අක. කාරා කාරෙත්; කෑරි කෑරූ (ජාඇ 1145. සඪ 28 14. "කකකා රෙත්ථා-කාර=ජාඇ 1302).

කාරණ= 1. ක්‍රියාසිද්ධියට ඉවහල් වන කිසිදු කම් කරණ සම්ප්‍රදාන අවධි ආධාර යන හය. 2. කරණ. -මහාසඞඛ=සඞඛකම් කිරීමෙහි ප්‍රධාන මහාසඞඛයා (නිකා 2331). -සහ=ක්‍රියා සංවිධානය කරණ මණ්ඩලය. -හෙතු- 1. කාරක නම් වූ හෙතුව. 2. හෙළුලඛ්කාර හෙදයක් (කාශී 2-236).

කාරණ=1. හෙතුව; ක්‍රියාසිද්ධියට ඉවහල් වන දෙය. 2. අසුන් හික්මවීම සඳහා කරණ පිඹාව. 3. උපදෙශය(සඪ 22812), 4†=දෙය. -අනුපලබ්ධි=කාරණය උපලබ්ධි නොං වීම. (එසේ වන විට ඒ කාරණයාගේ කාර්‍යයක් ද එහි නැතැයි අනුමෙය වේ.) (න්‍යාවා 2219). -ආරෝපය=1. කාරණය වැළැක්වීම. 2. අර්ථාලංකාරයෙහි දැක්ක (කාශී 2-132). -උපචාර=කාරණය ලං කොට හැසිරවීම; කාරණයෙහි නාමය කෙළින් ගෝ කිසියව යෙදීම (වි 8. 1793-4). -උපමා=හෙතු හා උපමා (සලී 1. 85023). -උපාසන්‍ත්‍රාණු=උපාය කෞශල්‍යප්‍රඥව (අභා 242). -වචන=හෙතුව දක්වන වචනය (වි 1. 1013-17). -විරුද්ධ කාශෙසංලබ්ධි=කාරණයට විරුද්ධයක්හු ගේ කාර්‍යයක් පිළිබඳ උපලබ්ධිය (එසේ වන

විට, කාරණීය වේ නම්, කාරණය ද එහි විය යුතු ය හි ද, ඒ කාරණයට විරුද්ධ අනිත් කාරණීයක කාරණයක් එහි නොවිය හැකි ය හි ද අනුමෙය වේ) (න්‍යාය 22[25]). -විරුද්ධාපලබ්ධි=කාරණයට විරුද්ධයක්හු ගේ උපලබ්ධිය (එසේ වන විට ඒ කාරණ යාගේ කාරණීය ද එහි නොවිය හැක්කැයි අනුමෙය වේ) (න්‍යාය 22[21]). -ව්‍යවහාර= කතිය ද කාරණය සේ ව්‍යවහාර කිරීම (වි 2. 930[1-11]). [පාලි 20[34]). -කාර†=ශ්‍රේෂ්ඨය.

කාරණා=කාරණය (ඉත් 144. සද්ධ 40[12].

කාරණ්ඩව=කිරළ පක්ෂියා (දළ 30[14]).

කාරණ්ඩ=කන්මල(බුත් 30[30]. ජා 38[5]. සෙ 775).

කාරණ්ඩ=ලුණුරුසැනි සැර ද්‍රව්‍ය(සෙ 182. 1088). යවකර, ප්‍රඝ්කර, සවුක්කාරම්, ඔංකාරම්, අසඤ්ඡාඛාර ආත පස (වෛද්‍ය). -බබ්හෙත්= ලුණුරස ඇති කැපෙන සැර බෙහෙත් (සර 190[3]. පාලි 119[41]).

කාරණ්ඩල= 1. දිග්පා සහිත කුඩපැහැති හංස විශේෂයෝ. 2. මූදුමාලුවෙක්.

කාරවල්ලි=කාරිවිල (සර 323[17]).

කාරල=දෙගඩක් (දඹ 432).

කාරා=හිරගෙය. -අගාර, -ඝර=බන්ධනාගාරය. -භෙදක=හිරගෙය බිඳ පැනි යා අය.

කාරාදු?=කාරදු (සිබ 5412).

කාරාපිත=කරවනලද (බළ 24811). [287].

කාරි=ධාරිය; විංශ සහර; ද්‍රෝණ 16 (සෙ

කාරිකා=1. සිංහලවර්ෂයෙහි ගිවිරිතක් (එස 17). 2. වවන අඩු අර්ථ වැඩි පදය.

කාලිත්ථාම=සුදු නොකල කපුරෙදි (දඹ 311).

කාවිත=කරවනලද.

කාසික=කාශීය (අමා 2. 41[8]. සලි 1. 196[2]). -කරණ=පෙර හත්කෝරලේ අංදියෙහි සිටි සුළු ගම්මුලාදැනියෙක්(G).-°අභිදේ,-°රාල= 1. කාරියකෝරාල (G). 2. ගවඛාගමක නිලධාරියෙක් (සපු 19137). -කෝරාල= දලදමාලිගාවෙහි දිගවඹනනිලමේට යටත් ප්‍රධාන සෙවකයා. [පියා.)

කාරු= 1. කම්මැත්ත කාරණ (දඹම් 26). 2. ශිල්

කාරුණ්‍ය=කරුණාව (බළ 32712).

කාරෙණ? (ශිසං I. 3215)=කැරෙණ?

කාරෝ= කණෙහි පිනින් උපදනා කිලය; කාරදු? (සෙ 762. 771).

කාරොසු=කාරම්භබෙහෙත් (සෙ 961).

කාර්දක= ලුණුරසැති අළුසහිත දිය (සෙ 3680).

කාර්නික= 1. ඉල්මස. 2. කැතිනැකත. -උත්සව (සලි 1. 87037), -නැකැත් (ජා 476[18])= ඉල්මස මැදිපෙහෙද කරණ උත්සවය. -වාර (ජාස 147[17]), -වාරෝත්සව (ජාස 55[17])= කාර්තිකොත්සවදිනය

කාර්තිකෙය=කදඋම්බරා (උපා 27537).

කාර්පණ්‍ය=කෘපණකම; බැහැබව.

කාර්පාස=කපුනූල්වින් විය.

කාර්මික= 1. කම්මැත්ත කරණ. 2. කම්මැත්ත උගන්වන. 3. විචිත්‍රවස්ත්‍රාදිය.

කාශී=1. ක්‍රියාවකින් සිදුවූ ඵලය (පසද්‍ධි 4713). 2. කටයුතු (සද්ධ 132[24]). -අනන්තරජ= 1. කාශීය ලඟම උපන්. 2. හෙළි ලඛ්කාරභෙදයක් (කාශී 2-253). -අනුපලබ්ධි= කාශීයාගේ අනුපලබ්ධිය (එසේ වන විට ඒ කාශීයා පිළිබඳ කාරණයාගේ අභාවය ද අනුමෙය වේ) (න්‍යාය 221). -ආක්ෂේප= 1. කාශීය වැලැක්වීම. 2. ආක්ෂේපාලඛ්කාරභෙදයක් (කාශී 2-134). -උපචාර= කාරණයට කාශීයාගේ නම යෙදීම (වි 5. 312-33). -ක්ෂම= කාශීයෙහි සුදුසු හෝ දක්ෂ. -ඥ= කටයුතු දන්නා. -භාර=කටයුතු පිළිබඳ බර හෙවත් වග කිම (කඛා 2910). -මාණී= කටයුතු පිළිවෙල (නිකා 17). -විරුද්ධාපලබ්ධි= කාශීයට විරුද්ධයක්හුගේ උපලබ්ධිය (එය වන විට ඒ කාශීයාගේ කාරණය ද එහි නැනැති අනුමෙය වේ)(න්‍යාය 2214). -හෙතු=හෙතුව ද වශයෙන් වන කාශීය; කාරණය පෙරා ගැණීමට හෙතු වන කාශීය (න්‍යාය 709).

කාර්ෂි=කාශීය ඇත්තා (පසද්‍ධි 1661).

කාශ්‍යප=කඟවණුව (ජාස 43112).

කාල්=1. කඝිසරඛ්ව(අභිධාස 5329. සිබ 6810. 8126. සුදු 342). 2. ගතරෙන් පංගුව (සෙ 1704). සේරුවෙන් ගතරෙන් පංගුව. -ගැම්†= කැලතීම. -වඩන= අසිශානංවා (ජාකැ 15120); කඩු ගෙණ සිටින ගෙඩගා (අවද 3126). -වැටි=කාලවර්ත්තිකා; එනම් කුරුවෙසෙසා? (කාගෙ 5-6).

කාල= 1. ක්ෂණමුහූර්තාදිය. 2. වර්ෂය (වි 1. 4472-6). 3. කඩපැහැය (කඛ්ධ 148).

4. මරණය. 5. පණුකුලයක් (වි 2. 943¹⁻³). -අගරු, -අඟුරු= කළුවැල් (සැල 21). -අතිගමන=කාලය ඉක්ම්ම (පසඳ් 156²). -අනුකාල=කලින් කල (කතිකා 2¹²). -අනුකාලි=1. ඇවිටෙරිය. 2. කළුවැල්; සුවඳ මුල් ඇති ගසක් හෝ වැලක් (සර 29¹¹). -අනාගර=1. අන්‍යකාලය (වි 8. 205²⁻⁴¹). 2. දිඹිකාලය (සද්ධ 35¹⁴). -°දර්‍ශන= අනික් කලක දක්ම (වි 8. 213¹⁻⁵). -අඳුන=කළුවැසි වලංකුළු. -අයස=යකඩ (මිලි 462¹⁴).-අරිය= කාලය යන අර්‍ථය (පසඳ් 75²⁰). -උචිත= කලට සුදුසු. -කාසාවක, -°අසුර, -°ප්‍රේත= ප්‍රේතවිශෙෂයක් (ජාගැ 31¹. සද්ධ 489¹¹). -කණණී=අභාග්‍යසම්පන්න; පින් නැති (සලී 1. 200¹⁰). -°වොල= යකැදුරන් විසින් යක්‍ෂාවෙශ වූවන්ට අදවා මන්ත්‍රපූතජල යෙන් නෑවූ පසු හැර දමා යන රෙද්ද (වි 1. 234¹⁻²⁶). -°පක්= කාලලක්‍ෂණඥයා කවරෙක් ද හි තෝරාගණුසඳහා පිරිස අතර ගන්වන(=බෙදුදෙන) කුසපත (උපා 106²⁵). -°ලාකා= කාලලක්‍ෂණඥප්ත. -කුන්ද=එල කවරෙළු (වෛව). -කුට= 1. පවිත්‍රයක් (බප්‍ර 132¹⁹). 2. කිරිමුහුද කැලඹීමෙහි දී මතු වූ, මෙහෙසුරා විසින් පානය කළ, ඉතා උග්‍රවිෂවිශෙෂය (බුත් 118²⁰. කාශී 2-12) -කුයා=මරණය (ධහැ 33⁵). -ඛෙප=කල් ගෙවීම (දහම් 390¹¹). -ගඛ්‍ඛා= 1. ගඛ්‍ගා නදියෙහි මුල් කොටසක් (බුත් 48⁴). 2. යමුනානදිය. -ගුණ=කාලය සම්බන්ධ ගුණය හෝ තත්ත්වය. -ඝස= අනාගතප්‍රතිසන්ධිය ක්‍ෂය කොට සිටි ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා (ජාස 121¹⁴). 2. කාලය නාන. -ඝොෂා= සුදුසු කාලය හි දැන්වීමට කරණ ඝඬ (සද්ධ 288¹¹. 399¹⁶. 615²⁶). -චක්‍ර=රෝදයක් මෙන් කොණක් නැති කාලය. -චිවර= චීවරකාලයෙහි ලැබුනු සිවුර. -ඡාගවතීති= අතීත අනාගත වර්‍තමාන යන කාල තුණෙහි පවත්නා (බෝහැ 62¹⁵). -දූන= සුදුසු කාලයෙහි කරණ දීම (බප්‍ර 86¹⁸). -පන්දම්†=උත්සවය වසාවන්නි දල්වන මහපන්දම. -පඤ්ඤත්ත ශීල= 'මේ දවස ය' යනාදි කාලවශයෙන් පිරිසිද සමාදන් ව රැකි ශීලය(වි 1. 49²-¹²). -පාක= 1. කළුමලපුඹුව. 2. ශරීරයාගේ මල පුඹුව (බප්‍ර 80²⁶). -මණ්ඩල=කප්ඉංගිරියාව. -මරණ= ජනකකර්‍මශක්තිය හෝ භවයට් අයත් ආයුෂ හෝ ගෙවීමෙන් සුදුසු කල්හි වන මරණය (වි 2. 846¹⁻²⁸). -මානයන්ත්‍ර= කාලය ප්‍රමාණ කිරීමට යෙදෙන යන්ත්‍රය; ඔරලෝසුව. -යාත්‍රා= මරණය. -යුක්ත= කලට සුදුසු (අමා 2. 56⁵). -රාත්‍රි=1. ප්‍රලය කාලය. 2. සජීදලයක් (යෙ 4363). -ලක්‍ඛණ=කාලය නිසා වන ලක්‍ෂණ (යෙ 158). -වණ්ණ= කළුපැහැය (වි 4. 3²-⁴). -වාවි=කාලය යන අර්‍ථය කියන. -වාක= 'කාළවාක' බ. (අනා 153²⁴). -වාදී=1 සුදුසු කල් බලා කථා කරණ. 2. කාලයෙන් ලොව භවගැණෙනැයි කියන (වි 6. 79²-²⁷). -විජනනි=නුසුදුසු කාලය (බප්‍ර 309³⁵. සලී 1. 503²³). -විරෝධි=කාලයට විරුද්ධ වන; ඒ ඒ කාලයන්හි වන දෙය එයින් අන්කල්හි වන සේ දක්වීම වූ දෙෂය (කාශී 4-43). -වෙක්‍ඛා=කාලය විපර්‍යාස කිරීම (වි 6. 115¹⁻³³). -සපනමි=කාලාර්‍තියෙහි වන සපනමිවිභක්තිය(බෝහැ 10¹¹).-සම්පනනි= යහපත් කාලය (බප්‍ර 309³¹). -සිංහ=වලසා (ජාගැ 117¹³). -සුත්‍ර=මහානරකයක් (බප 68⁶. මනි 12¹⁰). -හංස=කළුවන් හංසයා (සද්ධ 109³¹). [රාජා 51²²].

කාලතුවක්ක්‍ඛු= මහතුවක්තුව (උපා 270³⁷.

කාලම්= 1. කාඟලය (සැල 82). 2. ඟනු. 3. එරමිනියගස (වෛව).

කාලයඛංජ?=වංතරොංගයක් (යෙ 2782).

කාලාවඛ=සාමාන්‍ය හසතිකුලය (බප්‍ර 32²⁶).

කාලික=කල් ගවා ප්‍රතිඵල දෙන (ජාස 349¹³).

කාලිඞග= 1. එනම් දෙශය. 2. බෝමැඩට නැගෙනහිරින් වූ නගරයක් (පූ 2. 106²).

කාලිඤෙව්ල්= කාලිදෙව්යගේ ප්‍රතිමාව නිබෙන මැදුර (පරෙවි 68).

කාලිනවන= සිංහලරජුන්ගේ පෙරහැරවල ගිය නළුවෙක්? (දඹ 5¹⁹).

කාලී=1. උමාවගේ අවතාරයක්. 2. බුද්ධකාලි යෙහි සිටි යකින්නක්. -බරාඩ්=කාලියකින්න (සලී 1. 104¹⁵). [යට සුදුසු.

කාලීන=1. කාලයෙහි වූ(ජාස 508¹³). 2. කාලී

කාලුඤ්ඤ=කිලුට (බහැ 149¹⁶. සද්ධ 111²⁴).

කාවට?= කාකසමූහය? (සලී 2. 365⁴)

කාවණ්ණි=කහවණුව (ජාගැ 991³).

කාවන්=හද (ca).

කාවසි†=පිරිදිය මත්ස්‍යයෙක්.

කාවළි=වැල්තුඹගෙඩි (වෛ).

කාවල්= 1. රැකවල; මුර කිරීම (බුත් 132[11]. පූනා 252). 2. ඊයම් (සිංමඅ).

කාවළු= රත්හැල් අතර වැවෙන හැල්ජාති ඔක්; (කිරිඳි?) (මිලි 306[3]). [බෙල්ලා.

කාවාමි†=කලපු ආදියෙහි ගල්වල ඇලී සිටින

කාව්‍ය†=කාව්‍යය. -ක්කාර†=කාව්‍යකාරයා.

කාවුණු= කහවණුව (බගැ 158[29]).

කාවේටිපලුන්= සොළිරට පිහිටි පට්ටනුගමක් (සඩ 237[26]).

කාව්‍ය=කවීන් විසින් රචිත දෙමළෙන් තොර රසභාවයුක්ත ගද්‍යපද්‍යප්‍රබන්ධ. -කාර=කාව්‍යයන් රචනා කරණ (දජා 168[31]). -පඤ්චකී=කාව්‍ය කරණ පිළිවෙල(කාශී 1-76). -බන්ධන=කාව්‍යයන් රචනා කිරීම (මුව 5). -බීජ=කාව්‍යයන්ට බීජවචක් වැනි ප්‍රතිභාව. -මඛ=කාව්‍යයන්ගේ ආරම්භය (සැල III[14]). -රස=කාව්‍යයන්හි නිබෙන ශෘඞ්ගාර, වීර, කරුණ, රෞද්‍ර, වීර, භයානක, බීභත්ස, අද්භූත, ශාන්ත, වත්සල යන රස දහය. (විසාර-සංසෙ 82). -ලක්ෂණ= කාව්‍යයන්හි ලැබෙන උදාහරණ. -ශරීර='කව්සිරුරු' බ. (කාශී 1-11).

කාශි=දේශයක් (සර 3[22]). [මනි 829),

කාශ්මීර= 1. දෙශයක් 2. දිව්‍යප්‍රාසාදයෙක්

කාශ්‍යප= 1. මේ කල්පයෙහි තුන්වන වරට පහළ වූ බුදුන්වහන්සේ. 2 ශෞතම බුදුරජාණන්වහන්සේගේ තෘතීයශ්‍රාවක වූ මහරහතන් වහන්සේ. (මේ නාමින් තවත් තෙරනුවූහ).

කාෂාය=කසට සහිත; කසට පෙවූ. -වස්ත්‍ර= චීවරය (සඩ 347[16]). [සඩ 343[16])

කාෂාවවස්ත්‍ර?= කාෂායවස්ත්‍රය (පූ 2. 633[22].

කාෂ්ඨ=ලීදඬු; දර (බප්‍ර 310[31]. පඤ්චි 52[18]). -කර්මී=වඩුකම; සුසැවකලාවන්ගෙන් එකක් (සද්ධ 88[3]. සම්‍ම 137[17]). -මඨප=දඬු එකට ගැටීම (බප්‍ර 163[9]). -මය= 1. ලීයෙන් කළ. 2. කාෂ්ඨ බහුල (බප්‍ර 137[28]). 3. තද සිත් ඇති. -මුඛ=දෂ්ට කෙණෙහි ම දහවයා දර දඬු කරණ තරම් උග්‍රවිෂ ඇති සර්පයෙක් (වි 4. 142[2-9]). -රූප=දඬුරුව(පූ 2. 690[33]). -හාරිකා=දර ගෙණ එන්නී (කඛ්බා 29[16]).

කාෂ්ඨා= නිමෙෂ අවලෝකන කාලය.

කාස=කැස්ස (යො 1824).

කාසාව-'කාෂාය' බ. -කණ්ඨ=ශාසනාභ්‍යන්තරීය නයෙහි දී ඇති වත, කහරෙදිකැබැල්ලක් අතෙහි හෝ ගෙලෙහි බැඳගෙණ, උප සම්පන්නාභික්ෂූන් මෙන් පෙණීසිටින දුශ්ශීලයා (මිලි 145[40]).

කාසි†=මූදල්.

කාසිකාසඳුන්=ඉතා සිහුම් සඳුන් (මිලි 435[32]).

කාසීර=පණ්ඩුකුලයක් (වි 2. 943[1-3]).

කාසුතාලම් (අනා 109[26])='කසුතාළම්' ශබ්ද.

කාෂ්ඨ='කාෂාය' බ (යො 160).

කාෂ්මීර=ඇද්දෙමව (වන 33).

කාහල (ළ)= හොරණෑව (ථූප 41[16] ඈ. සද්ධ 309[11]. කාගෙ 8-32). -ශබ්ද= හොරණෑ නාදය (ස්තු 114[21]).

කාළ=කළු. -මේඝ= කාලාභ්‍රය (පැර 121). -මේඝ=ප්‍රමේඝරෝගභෙදයක් (යො 2231). -වාත= වෙරඹවාතයෙන් ගව හැසිරෙණ වාතය (ජාගැ 201[1]). -හිලා?=තලකැලැල. (බගැ 158[2]). [සක් (දළ 55[19]).

කාළම්=කාඝලය (පඤ්චි 114[22]). නළාවෙසෙ

කාළි='කාලී' බ. -දෙවිත=කාලිදේවිය අදහන ජනසමූහය (මිලි 218[1]).

කැ

කැඛැස්පත් ('කැඛපත්' ශබ්ද?)= ලෙඛනය (ජාගැ 7[24]).

කැඛැරෙණ=උණු වන.

කැකිඝුම්=රිදීම.

කැකිඳි=එනම් එල (බගැ 91[33]. පූ 2. 97[3]).

කැකිල්ල†=වැරැල්ල නම් පැලෑටිය.

කැකුණ=ගස්ජාතියක් (යො 863. 985). -මල= කැකුණලාවු (සද්ධ 472[2]).

කැකුලම්=නිගංකළ්හි නො පෙඟවා කොවා සකස් කළ කුඹුර (මිලි 273[16]).

කැකුලහර=කකීඝ ආහාර (යො 219).

කැකුළු= 1. මල්පෙහොට්ටුව (කම් 42). 2

කැකුණගස (රූ 572). 3. වණඛරග්ගිය (රූ 74). 4. කකිඝ; රළු (ඛගූ 52[21]). 5. රළු බව (බපු 223[17]). 6. කෙමිය; නෙළුම්මල් තලි ආදියෙහි මැදින් උස් වූ කොටස (ජාගූ 26[13]. 128[15]. මුව 8). 7. පෙහොවිටු වැනි දෙය (කාගෙ 3-15). 8. කැකුළුහාල්. -ඵණ= තද ජවරය (සෙ 391). -පැසි= කැකුළුහාල් සහ තැම්බුවීහාල(කනිහා 44[25]) -මල්= නොං පිපුනු පුෂ්පය (බස 23[13]). -ඝහල්, -සාල් (සෙ 2030. 3490), -හාල්= නොං තැම්බූ වියෙහි හාල.

කැක්කුම්=කැකියුම.

කැට=1. මූණ බලන කන්නාඩිය (කව් 214). 2. ගුළිය (වි 1. 120[1-36]). 3. බොරලුගල (ස්තූ 96[27]). 4. කාෂ්ඨය. 5. (සඬ 746[24])= 'වැට' ඉග්ර. 6†=දිය වැක්කිරීමට සකස් කළ පොල්ගෙඹිය. 7†=සිරබව. -සාල†, -සෑල (සෙ 72)= ගස්වෙසෙසක්. -කිරිලි (ජාස 243[8]. ජාගූ 124[21]), -කුරුලු (ජාගූ 68[23]. 124[23])= වටුවෙසෙසක්. -තල= ආදර්ශතලය (සිය 6). -නැගීම= (ගල්කැටගක් ගෙණ දක්වා 'මේ රාජදූතයා ය. එහෙයින් රජු වෙත යන්ට එව'යි වැරදිකරුවෙකුට කිව්ව ඔහු ඒ කී අයත් සමග රජු වෙත යන සිරිතක් පෙර බරණැස වූ හෙයින්) වෙදකයා ගලක් ගෙණ වුදිනයාට දක්වීම (ජා 444[18,32]. ජාඅට 2. 214[4]). -පත්=1. කැට තලය (සිබ 6[19]). 2. සඤ්ඤය. -°ගේ=කන්නාඩි තිබෙන, අැදුම් අදින, ගෙය (සිංසාලි 64[27]). -°මඬල= කවාකාර වූ ආදර්ශතලය (අමා 2. 129[23]). -°මිටු= කන්නාඩිය අල්ලන මිට (වි 2. 923[1-33]). -°විමන්= කැටපත්ගෙය (කාගෙ 8-14). -බාන් (ජා 478[19])='කැවිටිබාන්' ඉග්ර. -මැසි (සබරගමු)†=පැලේ මැස්ස උඩ ගිනි දල්වන තැන. -ශබ්=ලී ගල් ලෝහ ආදියෙහි කරණ විසිතුරු කම්නත. -ලතු (සබරගමු)†= ගල් ගසන ලතුව. -ඝන්= ගලක් ගසන දුර (කුදු 131). -සාක්කි=සන්නසක් දීම වෙනුවට ලකුණක් වශයෙන් දෙන පිහිය හෝ කඩුව (G).

කැටනි=?කම්මන්තකාරකුලයක්? (රිදී).

කැටවන්?=කැලඹුනු (රූ 145).

කැඩ්=1. පිඬු; එකතු; රැස් (ඛගූ 35[22]). 2. ගුළිය (ඛගූ 114[12]). 3. ගොඩ; ගණන (සඬ 33[15]. පූ 2. 49[29]). 4. කවිනලද. -නිකිරිලූ= කැවිපවතුල් (කුදු 196). -පොකුණු-'කණ්ඨකූප' නම් ලිඳ (බෝගූ 135[36]). -මී=කකාළ මීපැණි (සඬ 148[23]. 162[35]).

කැටිම්=පුළුන් ආදියෙන් තුල් ඇඹරීම.

කැටු=එකතු (සර 107[14]).

කැඩපත්=1. කැවපත; කන්නාඩිය. 2. සඤ්ඤය; ලියමන (ජා 311[9]. දජා 231[18]).

කැඩපන්=1. කුසපත (විභා 1. 246[1-28]). 2. සඤ්ඤය (විභා 1. 70[1-31]).

කැඩි(ඩු)ම=බිඳීම. [පොකුර (ජාගූ 128[7]).

කැණ= 1. කාකණිකාය (ඛගූ 118[26]). 2.

කැණ(න)ටු=බලන්වැල (රූ 219).

කැණවිල්=හිවලා (ඛගූ 218[15]).

කැණහිල්= 1. කාණසිගාලයා; හිවලා (ඛගූ 188[17]). 2. 'කඳුලුගෙඹිය' ඛ (වි 2. 922[1-40]. ජා 130[34]). -බිලු=හිවලා (බුත් 96[27]).

කැණහිලි=හිවල්දෙන (ජාගූ 215[22]).

කැණ(න)හිල්ල= 1. කටුසෙවැල්? (රූ 224). 2. සීනිද්ද? (සස 73). 3. කඳුලුගෙඹිය (විභා 2. 925 අඩෙ). 4. වැරැල්ල? (වේවි).

කැණහිවි?=කැණහිල්ල? (වි 2. 918[2-41]).

කැණෑ (පූකි)=1. හාරා (ඛගූ 35[32]). 2. ඕල දී ගෙණ (ඛගූ 50[7]).

කැණී= 1. හාරණලද. 2. කර්ණිකාව; මුදු පරාල වද්දන වහල මුදුනෙහි සවි කරණ ලීකැබැල්ල (ඛගූ 90[12]). -මඬල=1. කර්ණිකාව (ඛගූ 90[11]). 2. කොහෙ (ඛගූ 59[28]). -මඬුල්= කර්ණිකාව (ඛගූ 87[21]). -මඬුලු= කර්ණිකාව (වි 1. 111[1-34]).

කැණී(නි)ගල්= කන්නලව්ව (සලි 1. 74[19]. 465[28]. 1062[12]).

කැණීවිලි=කන්නලව්ව (සලි 1. 593[30]).

කැණූ=හාරණලද (වි 1. 73[1-26]).

කැඩිකැඩි=කුදුමහත් කැබලි (ඛගූ 34[13]).

කැත්= 1. ක්ෂාන්තිය (ඛගූ 28[31]. 31[9]). 2. ක්ෂත්‍රිය (ඛගූ 61[20]). -කත්= ක්ෂත්‍රියකාන්තාව (රූ 259). -කුල= රාජවංශය (වෙස

186). -ගුණ= ක්‍ෂාන්තිය නමැති ගුණය (දළ 53⁶). -රජ= ක්‍ෂත්‍රියවංශයෙහි උපන් රජ (වෙස 67 අ).

කැත=1. ක්‍ෂත්‍රියයා (බඟ 218²⁶). 2. පිළිතුල් (සලී 2. 81⁵². බුත් 185¹⁹). 3. පිළිතුල්බව (සලී 1. 218³⁵. මනි 67¹). -උසබ්=ක්‍ෂත්‍රිය ශ්‍රේෂ්ඨයා (කනි 36³). -කුල= රාජවංශය (අමා 2. 94²⁴).

කැති=1. එනම් ආයුධය (ජාගැ 191⁴). 2. වණී දැසිය; වෙශ්‍යාව (ජාගැ 63¹⁶. 91¹⁰.). 'කුනි' බ. 3. රජුගේ අන්තඃපුරස්ත්‍රිය? (කවි 465). 4. ක්‍ෂත්‍රියයා (රැ 635). 5. මුල් පොකුර (රැ 635). 6. එනම් නැකැත. -අඛ= රජ උදෙසා අග කළ කොටස (ශිසං II. 77¹⁰. 126² අ). -තල†=කැත්තෙහි ලොහමය පොරවිස. -නාකත්=ඉල්මස මැදිපොහෝ දා යෙදෙන නැකත (ජාගැ 112²²). -රළු†= නීඃකාලය; ශ්‍රීඝ්‍රයෘතුව. -සම්ඝ= ඉල්මස (පාස 66¹⁴). -සෑණ මහමහ=නාන්නීකොත් සව මහාපූජාව (බෝගැ 137²⁴).

කැතිඩි=ක්‍ෂත්තෘ; දෙරටපාලයා (සී 557).

කැතිඩිකඩ= නියඳින් කළ වස්තුය; (පොත්‍ර කය) (ජාගැ 164⁶. ජා 506². ජාප 164¹⁶. සිඛ 5¹⁵. 59³⁴. සුදු 63). [ශුස්?

කැතිරිහුඹින් (සිඛ 63³)= 'කැවිනිගිරිහුඹින්'

කැදැවි=ගෙහි මුල්ල (ca).

කැදැලි=කුඛුව (සලී 1. 421²². සවී 74³⁴).

කැන්= 1. කාන්තිය (නිසර 88). 2. කද (රැ 639). 3. සමූහය (කවි 16. 18). 4. ඕවිය (බඟ 41¹¹⁴). 5. ගෙඹිය (ඕලි 29⁸¹³). 6. පොකුර (බුත් 789). 7. කැද (සලී 1. 72¹⁵) 8. ක්‍ෂණය (සී 142).

කැන='කෙන' බ. (සී 184. 220. 264. 311).

කැනකි=කිනිත්ත; පොකුර (පරෙවි 45).

කැනගිල්='කැණගිල්' බ.

කැනවූ=හැරවූ (පූ 2. 273²).

කැනි=හාරණලද.

කැනුවි=නන්නා; වළඳන්නා (බඟ 220²⁴).

කැන්ද=එනම් ගස.

කැන්මේරිය=කැම්මේරිය ගස (යෙ 3000).

කැන්හිල්='කැණහිල්ල' බ.

කැඳ (බං)= කැදිමෙහි; අැමැනිමෙහි (සී 97. කවි 108. 121. 204 අ. සස 22). සක. කැදේ, කැදෙත්; කැඳී, කැදු. (**කැඳමින්**- කවි 193. 368). (**කැඳැ**- කවි 224).

කැඳ (<කඤ්ජික)= සහල් තැම්බූ බත්හුළු සහිත ජලය (බඟ 351³. වි 1. 76¹⁻¹¹).

කැඳන්න=ඔසුවෙසෙසක් (යෙ 1046).

කැඳනු=කැඳවීම; අැමතීම (කවි 203).

කැඳරවාලි?=උදුපියලිවැල (වෛව).

කැඳ-ව(බං)=කැඳවීමහි (බඟ 255¹. සස 217) සක. කැඳවං, කැඳවත්; කැඳවී, කැඳවූ.

කැඳවි(වූ)මි=ආමන්ත්‍රණය.

කැඳි=කඳ (=රාශිය) අැති (කවි 565).

කැඳිනි=කැඳරික (සද්ධ 151⁶).

කැඳුම්=කැඳවීම (රැ 111).

කැප=1. කපපිය; යොග්‍ය (සද්ධ 124¹⁶). 2. (සද්ධ 563¹³)='අැප' ශුස්?. -**කරු**=භික්ෂූන් ගේ සෙවකයා. -**කිරිම**†=1. පංවං දීම. 2. මුළුමනින් යෙදීම. -**කිළි**=උපසම්පන්න භික්ෂූන්ව ලැබෙන යාවකාලික යාමකාලික දෙය තැබීමට යොග්‍ය ගෙවල් හෝ තැන් හතර (සිඛ 52¹⁷. සුදු 144). -**බඛ්**=භික්ෂූන්ව පරිහරණයට සුදුසු භාණ්ඩ (සර 120⁹). -**බස්**=භික්ෂූන්ව සදුසු වචන (සිඛ 64¹⁵). -**හරු**=කැපකරුවා (අමා 2. 74³⁰). -**හැර** (බඟ 156¹⁷)='කැපහරු' ශුස්.

කැපැ(පූ කු)=කම්පිත වී (බඟ 20¹⁷).

කැපි= 1. කල්පාකය; කප්පුවා (බඟ 52²⁶). 2. කම්පිත වූ (කවි 734). 3. කැපුනු.

කැපිවි=කප්පුවුදෙන (රාප 96³³).

කැපූ=1. සිඳින ලද. 2. කම්පිත වූ.

කැපුම්=1. සිඳීම (රැ 459). 2. කැලැල; ලකුණ (රැ 65). 3. වෙවුලුම (රැ 125). 5. මුවාහ (බෝගැ 55¹²).

කැපුවි=කැපූ සත්‍රී (සලී 1. 700²⁹).

කැප්පැවිය(ජාගැ 46¹⁶), **කැප්පි(පෙ)විය** (යෙ 1012. 2069)=එනම් ගස. [සහොස්.

කැබැල්ල=බිම ලෙන් හාරා ගෙණ වසන

කැබැලි, කැබිලි (රැ 64)=කොටස.

කැබිලිනි=කබල්කැලි(ජාගැ 196²⁷. සිඛ 44³³).

කැබිලි=1. කොටස් ගත් අය?; පෙර විහාර යන්හි කටයුතු කළ මෙහෙකරුවෙක් (ශිසං I. 90[49]). **-ජව**=කැබිලියන්ගේ ප්‍රධානය (ශිසං I. 90[48]).

කැබෙල්ල=ගස්වෙසෙසක්.

කැමලි(රූ 140)='කෙමලි' ශුශ්‍රූ?

කැමැවීම්=කමං කරවීම (වි 4. 350[1-13]).

කැමැ(නාප)=කම් + ඇ (අමං 2. 29[28]).

කැමැතිවා=කම්ජවනය (බඟූ 61[6]).

කැමැති=රුචිය ඇති; (බඟූ 6[80]). **-සුළු**= රුචි කරණ සුවභාව ඇති (වි 1. 106[1-25]).

කැමැතිය=රිසි කළ. **-අත්**=රිසි කළ අතීය (සිය 11. 28. 285). **-අතද**=අනිඝාතීදෘශය (සිය 147).

කැම්=1. පිළිවෙළ (රූ 319). 2. ලිපිකරුවං (රූ 331). 3. කම්නානුභූයති ප්‍රධානය (බඟූ 119[4]. කති 36[18]). **-ඉලු**=ලෙඛක ප්‍රධානය; කාර්මික ප්‍රධානය (මසූ 171. කෝ 286).

කැමින්=(නාප)කම් + ඉන් (වි 1. 370[2-20]).

කැමිම=1. කමං කිරීම. 2. කමනීය (වි 1. 509[2-28]). [(බඟූ 10[34])

කැමෙන්= (නාප) කම + එන්= ක්‍රමයෙන්.

කැඹිරිදු=කම්ාරදුහිතෘව (සලි 1. 268[17]).

කැඹුරුම්=1. මෙහෙ කිරීම. 2. අල්ලස (ca).

කැර†=ඔප්පුව.

කැරකෝප්පු†=සොහොන්පල.

කැරකිලි, කැරකිම්-භ්‍රමණය වීම; කලාතනීය.

කැරඹි=තෙල් ගන්නා කෙණෙස්ස (බඟූ 174[12]). [කුඩා සතෘ.

කැරපිය (දඹම් 252[29]), **කැරපොතු**=එනම්

කැරලි=1. කොත (බඟූ 40[31]. කඛ්ඛා 72[26]). 2. කැවිය; මිටිය (ජාඟූ 90[30]. කඛ්ඛා73[3]).

කැරලි=සිඛරය; මුදුන (බඟූ 284[14]).

කැරැ=1. කාශ්‍යීය (ශිසං III. 191 අඛෙ 3). 2. කොවසා?(ශිසං I. 233[35]). 3.බදු ඔප්පුව? (ශිසං I. 87[44]). **-කුම්බුර්**=රාජකාරිය සඳහා දුන් කුඹුර? (කති 38[39]).

කැරැන්= කරදිය සහිත මඩබිම්හි වැවෙන මිවන වර්ගයට අයත් පැලෑටියක්. **-ඉඹාකු**= කැරැන් ගසෙහි දළුව.

කැරැම්ණි=ඛාශයීය හා මැණික්කා? සම්පත? (අමං 1. 105[15]).

කැරැර්සා }=ඉඛම්වෙසෙසක්? (ශිසං II. 232
කැරැර්තසා} A[19]. B[9].

කැරැලි=1. 'කැරලි' ඛ. 2. කොලාහලය; ශුද්ධිය. **-කරු**=කෝලාහලකාරයා.

කැරැවූ=කරවන ලද (කති 24. පසඳ් 118[6]).

කැරෑණි=කැරැණු (ශිසං I. 116[14]).

කැරෑණි=කරණ ලද (බඟූ 56[17]. අමං 2.179).

කැරෑමිනි='කැරැවිණි' ඛ. (අමං 2. 70[2]).

කැර්වූ=කරවූ (ශිසං I. 173A[10]).

කැළ=1. වනය (කාගෙ 10-101). 2. රාශිය; සමූහය (කඳ් 11. සද්ධ 26). 3. උදෑසන (රූ 76). 4. පෙර (සිඛ 36[7]). 5. (නි)=ඉදින්, එසේ නම් යන අරුත්නි (රූ 726).

කැළනි=කැලඹුනු (ජාඟූ 129[18]).

කැළම(නි)='එකාන්නයෙන්; නියමයෙන්; වනා නි' යන අරුත්නි (ජාඟූ 15[25]. සලි 1 320[30] අ. බස 20[8]. සද්ධ 278[31]. සලි 2. 375).

කැළෑනි(ක්)=1.බොර වූ; කැලඹුන (බඟූ 35[5]). 2. බඹෙහි හිඳෙන රළි (බපු 283[6]. රූ 281).

කැළැල්
කැළැ(සඟ 22[27]) }=කලඞ්කය; ලකුණ.

කැළෑ(ළෑ)=1. වනය (සර 227[8]). 2. ගොමුව (ජා 172[13]). 3. (සලි 1. 677[4])='කලප්'ශුශ්‍රූ?. **-ඵලවිම්**=දඩයම් සඳහා වනයෙහි සතුන් පැන්නිම (ජා 102337). **-වැසි**=වනයෙහි වසන (රාජා 36[7]).

කැළි(ළි)=1. ඉලක්කය (රූ 356). 2. කළු පැහැති (සද්ධ 748[22]) **-කම්**=නරක ක්‍රියා? (පූ 2. 601[13]). **-කසළ**=කුණු(කාගෙ 10-25). **-කෙවිලි**=කුණාලක නම් කොවුලා (ජාඟූ-විබ්‍බරජා). [2. (=කලු ම)=කාන්තා (කඳ් 581).

කැළි=1 කාලිකා; කල්හි වූ (කුදු 3. 106).

කැළිපන්?=1. සෙවන. 2. ලකුණ (Ca).

කැළුම්=1. කාන්තිය (කඳ් 23). 2. සිත්කලු (රූ 423. 468). 3. මහතෙල්මල (රූ 763).

කැළේ කැඟිම්(මංතලේ†)=මිනී වළ ලෑම.

කැළ්ල(නාප)=කැලුම් + අ. (සී. 87. 147).

කැවි(නෙක්ඛ)=කැවොත් (බඟූ 55[16]).

කැවිටි=හරකුන් මෙහෙයීම සඳහා ගන්නා කෙළවරක ගසක අඳුණක් ගැසූ ලී කෝටුව (පූ 2. 8[22]. සද්ධ 429[28]).

කැවිඩි=කැපිරිය (ජලි 1. 173[32]).

කැවිලි=1. කෑම (සද්ධ 345[14]). 2. පැණි රසැති ඛාද්‍යවර්ගී. -**පෙවිලි**=1. කෑම බීම. 2. ඛාද්‍ය. 'පෙවිලි' වංග්ලි (කුස 493).

කැවුටුවම්=කැවිටි කිරීම (සලි 1. 158[7]).

කැවුතු=හදවන (යෝ 2511).

කැවුම්=1. කෑම. 2. ඛාද්‍යවර්ග (වි 1. 326[1-7]). -**පෙවුම්**=කැවිලිපෙවිලි (සද්ධ 551[36]).

කැවුරුපවුන්=කාවේරිපවුන (බගැ 265[29]).

කැස්=1. කිසිල්ල (සිබ 7[21]). 2. සැකය (රැ 95). 3.කෂ්‍යය; වියලි වනය(සිදන්1491). 4 'කැස්' යන හඬ (සෝ 207).

කැස=1. කවජය; අමුඩය (බගැ 146[11]. ජගැ 128[3]). 2. මෙවුල්දම (රැ 298). -**පව**=අමුඩය (පූ 2. 194[34]. කවි 629).

කැසඳියන=කතින (පූ 2. 624[21]).

කැසි=කැස්ස (යෝ 326). -**බිසි**=කැස්ස. 'බිසි' වංග්ලි (සලි 1. 310[19]).

කැසි(ගි)පින්තන්=වැල්වෙසෙසක්(යෝ3087).

කැසුස්=1. කාශ්‍යප. 2. කැස්බා. -**ලොම්**-කැස්බාගේ ලොම; මෙය අවිද්‍යමාන දුලීභ දෙය සඳහා ඇදුනකි. (ජාස 385[29]). -**පුස්**=කුසුප්ලොමින් වූ මල් (ජාගැ 243[20]). -**නූල**=කැසුඹුලොමින් කැවි නූල්. [සද්ධ 98[2]).

කැසුබ්=1. කාශ්‍යප. 2. ඉදිබුවා හෝ කැස්බා

කැස්බෑ=දියෙහි වසන එනම් සතා. -**පොතු**, -**ලෙලි**†=කැස්බාගේ කටුවෙහි තිබෙන පතුරු. -**පණා**=කැස්බෑපොත්තෙන් සැදූ පණාව.

කැස්බිනි=කැස්බාගේ ඛෙනුව (වි‍ලි 69[27]).

කැස්වටු†=වටුවෙසෙසක්.

කැහැව්(ඛගැ 49[29]), **කැහැට** (ජාගැ 36[3]. 157[6]. 204[11]) **කැහැවි**(ඛගැ 93[4]), **කැහැවු** (සලි 1. 194[6]). } =කැවිව.

කැහැපට=කැසපට (දජා 362[31]).

කැහැරැල් (වි‍ලි 462[3]), **කැහැරොල්** (බුත් 5[6]. 63[26])=කැරලා.

කැහැල=කැලඟස (ජාගැ 169[21]).

කැහිවියට=කැවිටිලිය (ඛගැ 228[9]).

කැහිවු=කැවිව (ඛගැ 131[30]. 286[7]).

කැහෑවු†=කෙට්ටු; කෘශ.

කැහුලැති†=කැදර.

කැළැකිරිහු (ඛගැ 182[33])= 'කළකිරිමිහු' ඉඟ?

කැළකිරිම්=වෙහෙස; පීඩාව (ඛගැ 220[14]).

කැළකිරි=වෙහෙස (සී 340). [(ඛගැ 34[17]).

කැළකිළි (=කළඇටු + ඒ)= කලාතන්ත වූ සත්‍ව

කැළල්=කළු පැල්ලම (ජාගැ 16[25]).

කැළි=1. කළු තැනැත්ති (ඛගැ118[6]). 2.ඉලක් කය (අත් 84[33]). -**කහවුණ්**=කළුවන් කහවණුව (ඛගැ 218[13]). -**දෙන්**=කාලවණ්ණ ගොඩනැඟ (යෝ 3721). -**විදමන්**= ඉලක් කය විදීම (සලි 2. 121[11]). -**සිනි**=තුඹ නම් තුඹා සතා;කළුහින්නා (රූප 257[12]. පඤ්චි 115[12]).

කෑ

කෑ=1. කනලද (රැ 456). 2. (නෙක්‍රි)= කන්ට.

කෑකර=වටුවෙසෙසක් (වෙස 367).

කෑකෝගැසිම්†=කොඹා කිරීම.

කෑජ(ද)ර†=1. කෑමෙහි ගිජු. 2. අංශා අැති.

කෑටි†=කෙට්ටු.

කෑදැති=වංතකපක්ෂියා.

කෑම්=1.වැළඳීම. 2.කනු ලබන දෙය; ආහාර.

කෑම ඇරීම්†= මේසයෙහි හොජන තැබීම.

කෑමමේසය†= හොජන තැබූ මේසය.

කෑමිල†=කෑමෙහි ගිජු. [1591-6).

කෑගැවි=කන්ට කැමැති (සිබ 77[2]. වි 7.

කෑර= ගස්වෙසෙසක් (දළ 2[3], යෝ 4066). -**මිරිස්**=මිරිස්ජාතියක් (යෝ 3329).

කෑරල් (ජාගැ 158[6]), **කෑරලු** (ජා 374[7] සවී 87[30]), **කෑරොල්** (ජාගැ 134[20]) } =පක්ෂියෙක්. (මුහේ කැඩීම අශුභ ලෙස සැලෙක්).

කෑලීම්=ගබද සහිත සේ උගුර පෑදීම.

කෑලි=එනම් ගස (ජාගැ 191[3]. සද්ධ 60[16]).

කෑලම (නි) = 'කැලම' බ. (අනා 289 312[0]. 33[9] අෑ.)

කෑලි†=කැබැලි. [බුත් 183[33]).

කෑලිඹ=නාගබලා නම් ගස් (වි 2. 946[2-17].

කි

කි=කෙබඳු; කවර (ධඟ 116[18]. සිබ 75[33]. කව් 168. ගුත් 14). **-කරුණු**=කවර කාරණය (වෙස 37. 51). **-තෙක්**= කොපමණ (ධඟ 226 අඩෙං). **-ද=(නි)** කිම් ද (ධඟ 197[18]). **-භම්**=කවර නමත් ඇති; කෙබඳු. **-පමණ**=කොතරම්(ධඟ 21[14]. රූප 277[23]). **-බඳු= තුමක්** වැනි (බප 207[25]. 232[27]). **-වැනි**=කෙබඳු (බප 245[9]). **-සෙනි** (ධඟ 6[5]. ජාඟ 4[32]), **-සසින්** (ධඟ 5[18]. 26[31]), **-සේ** (අමං 2. 30[31])= කවර ලෙසින්. **-සේස්**= කවර කරුණ (සිදත් 209 a).

කිංසුක=කෑලගස (ජාස 122[20]. [2. 148[16]).

කිකර= කිකරු; ගවත් (බුත් 144[35]. අමං

කිකරු=කිකරු (සර 141[4]). දසගං (රූ 399).

කිකි=කිරළා.

කිකිණි=කිඹකිණි (ජාඟ 26[23]). **-දල්**=කිකිණි එල්ලූ දල (සර 81[24]) [2. බෙල්ල.

කිකිදු= 1. කසුදය; මොල්ලිය (ශුසිංඅ).

කිකිපරළි (සූදු 152)='එකි එකි ඵරාළි' ශුසු?

කිකිළි=කුකුළුදෙන (ධඟ 28[10]). **-බිජ්ජ**=කිකිළි ගේ බිත්තර (විමු 168[3]). **-බිජ්ජපොත**= කිකිළිබිත්තරකටු (සෙං 467). [රූ 28).

කිකුර= මෙහෙසුරුගේ පිරිවර (පුනා 16.

කිකුරු=මල්ල (රූ 405). හැඹිලිය (ශුසිංඅ.

කිච්චකිදි=වැටකොළු (වත 51).

කිච්කිචි†=බැල්ලි [කිකරුවං.

කිඩකර=කුමත් කරම් දැයි විචාරා කරන්නා;

කිඩකිණි=රහු; කුඩා පිණිගෙඩි. **-ක**=කිකිණි (සැළ 10). **-°ජාල(ලා)**=1. සුසැට අංගභරණ යන්ගෙන් එකක් (සද්ධ 91[22]. දඹ 4[3]. ස්තූ 31[33]). 2. කිකිණිදැල(බුත් 796. බප 202[27]). **-°නාද**=කිකිණිහඬ (සද්ධ 96[1]).

කිවෙය=කෘත්‍යය? (ශිසං IV. 282[10]).

කිච්ච= කෘත්‍යය. **-අනතර**= අනික් කටයුතු (ධඟ 186[19]). **-පඤ්ඤත්ති**= කෘත්‍යයන් නිමිති කර තැබූ 'මංලාංකාර, රථකාර' යනාදි නම් (අභි 168[5]).

කිච්චා=මූතුකෘත්‍රය (සෙං 2166).

කිච්චාඩි†(<කිච්චට්ට)= මුංඇට හා සඟල් ද මිශ්‍ර කර පිළිණයල කළ ආහාරයක්.

කිජිලි(<කෙවෙ)= කිසිල්ල (ධඟ 125[22]).

කිඤ්චනතා=පලිබෝධය (පි 8. 62[2-36]).

කිඤ්චින්කර=කිසිවක් කරණ (කාශී 2-185).

කිඤ්ජල්ක=මල්රොන් (සළි 1. 667[6]).

කිඤ්ඵිර=පක්ෂියෙක් (වෙස 367).

කිට්ට?=1. සමූහය (රූ 254). 2. කිරිටිය(රූ 538) 3. රශ්මිය (ශුසිංඅ).

කිට්ටු=සමීප (රාජා 63[28]). **-වන්න**†=නෑදෑ.

කිඩ=1. ක්‍රීඩාව. 2. අතුනන් දණ ගැස්වීම පිණිස කියන වචනය. **-ගැහිම්**†= හොතුන් දණ බිම ඇතිම. **-ඝෙල්**= ක්‍රීඩාගෙලය; කෙළි පෙළුම් සඳහා යන කාන්ද (පැර 63).

කිඩවර= කුඨපොත්තා (රූ 396).

කිඩහෙළි=තළඟත (ලෑ).

කිඩාරම්=එනම් කුඩා ගස (සෙං 1237).

කිඹි=1. ක්‍රීඩාව (සිදත් 118[3]). 2. කුඩාකෙල්ල (පූ 2. 330[24]). 3. නළඟන (පුනා 66). **-ඝර**= 1. පිතුම් ගසන්නා (ජාඟ 101[21]). 2. ඉඳුජංලිකයා (පුනා 225). 3. ක්‍රීඩා කරන්නා (සිදත් 118[3]).

කිඹිබ=කුෂ්ඨරෝග විශෙෂයක් (සෙං 1948).

කිඹු=ක්‍රීඩා? (යිය 23 පුනා 75).

කිණඟ=කාලකණ්ණයා (රූ 247).

කිණසව=ක්ෂීණාශ්‍රවයා (රූ 322).

කිණිඟු=මලැස්ස; ලා ගෙඩිය (පුනා 117).

කිණිඹ (පූකි)=මිල දී ගෙණ (ශිසං II. 165[3]).

කිණිරී=කිණිහිරිගස (එප 68).

කිණ්සි= 1. කෙණෙහිස. 2†=කිරිවිච්චිය.

කිණිහිරි= 1. රන්වන් මල් ඇති කණිකාර වෘක්ෂය (ජාඟ 291[6]. කව් 165). 2. නළුන සඳහා යකඩය තබන වාණේකැබැල්ල (ජාඟ 204[23]).

කිණී=ක්ෂණික (ධඟ 101[14]). **-අට**=ක්ෂණිකාය යන අර්ථය (ධඟ 105[19]).

කිණීර=යකඩ තලන කිණිහිර(කඩඩා 109[19]).

කිණු= 1. කළුපැහැය (කව් 323. 571). 2. ගම්මිරිස් (රූ 375). 3. ගොහන. 4. ග්‍රහණය. 5. විෂඝ්ණ. (රූ 667). **-මං(ග්)**= ගින්න (රූ 37). **-මස්**=ලූලා (පුනා 86).

කිණණ(ණව) පකඛිත්ත (ප්‍රක්ෂිප්ත) සුරා=සුරා බීම බහා සෑදූ මත්පැන් (සර 487[11]. එපං 63[1]). [සිටි මහාකවියෙක් (නිකා 17[30]).

කිත්ති=කීර්තිය; ගුණකථාව. **-සිරිකුමර**=පෙර

කිතක=ධාතූන් කෙරෙන් ප්‍රත්‍යය වී සිද්ධ නාම ශබ්ද (සර 46[13]).

කිතයුග=කෘතයුගය (මයූ 60. පැර 107).

කිතල†= 1. වැලිකුකුළා (ca). 2. කෙහෙල් වෙසෙසක්. 3. අලජාතියක්.

කිතව=ධූර්තයා; සූදුකාරයා.

කිති= කිසිලි ආදී නැන්වල අනෝකනුගේ ඇතිලි ආදිය වැදුනුවිට ඇති වන ඉවසිය නොහැකි තද ස්පර්ශය. **-කාරිම**†= ඇතිලි ආදියෙන් කිසිලි ආදියට ඇති කිරීම.

කිත්ත= 1. කීර්තිය (මුව 114. ගුත් 107). 2 †= ක්‍රිසානු නම් ගෘහස්ථාවරයා. **-සුගත**=කෘතයුගය (පරෙවි 25).

කිතල්= 1. එනම් ගස. 2. ඉදිගස. **-ගොබ්**= කිතුල්ගසෙහි ලාංකොළය (සෙං 3615). **-පොතුමුවා**= ඉදිකොළවලින් කළ (බගැ 250[23]. සපං 807[16]). **-සකුරු**=කිතුල්පැණි යෙන් සෑදූ ශර්කරා (සෙං 2329).

කිත්තම්†=ඔහොමය.

කිතනි=කීර්තිය (ශිසං II. 40 A[15]).

කිතනිත=පැවසූ; කී (කඛ්ඛා 4[33]).

කිද=කිඳු; රාජාය (සි. 555).

කිදවිලි?=විළිරැදවා? (රෑ 591).

කිදෑලි=තුබ ඇල (පැර 58).

කිඳු= 1. ක්ෂුද්‍ර; තුබ; දෙවැනි (රෑ 727). 2. ගම්මිරිස් (රෑ 375).

කිනි=සූත්‍රීයා (ca).

කිනිඹ=කනිෂ්ඨ (ශුසිංඅ).

කිනිතුල්=1. ලා; නොමේරූ (රෑ 202). 2. ගවා දීන්ගේ ඇතෙහි හැදෙන තුබා සතෙක් (සෙං 816. දජා 51[39]. මනි 42[18]).

කිනිරි=කින්නරයා (අමා 2. 128[2]).

කිනුඹ=කනිෂ්ඨ (ශුසිංඅ).

කිනුතුම්?=අනඹී දෙය (රෑ 426).

කිනුරු=1. කින්නරයා(බප්‍ර 216[15]). වෛශ්‍රවණයාගේ පිරිවර. **-ඉඳු**= වෛශ්‍රවණයා (පුනා 28).

කිනෙහර= 1. අශ්වයාගේ වැනි ශරීරයක් හා මිනිස් මුහුණක් ද නොහොත් මනුෂ්‍යයාගේ වැනි ශරීරයක් හා අස්මුහුණක් ද ඇතැයි ද ගාන්ධාරවෙහි දක්ෂයයි ද සැලකෙන සත්ත්වයෙකුගේ; කිඳුරා. 2†=නියදපැදුරු වියන මනුෂ්‍යවර්ගයක්. 3. ඇතුන් මෙංහ යන ලුහුඬු දඹුඇති කටුව (ජාගැ-කිසජා). **-පුරුෂ**=පුරුෂයා වූ කින්නරයා (බුත්302[23]). **-සුඳරී**=සුන්දර වූ කිඳුරිය (බෝගැ 59[3]).

කිනෙහරා (ථී)=කිඳුරිය (කඛ්ඛා 62[31]. බප්‍ර 5[23])

කින්නාරම්†=වීණාවිශේෂයක්.

කිඳ (ධා)=කිදීමෙහි. අක. කිඳ කිදේ, කිඳත් කිදෙත්; කිදි කිදි කිදිනි, කිදි කිදු කිදුනු.

කිදි=රසකිඳ. **-ඇඹ**=ඖෂධකෘත්‍යයක් (සෙං 384). **-ඇටම**=රසකිඳවැලෙහි ඇටී (සෙං 865). **-ලිය** (ජාගැ 65[7]), **-ලුහුනු** (බුත් 262[12]. වි 2. 919[1-9]), **-වැල්** (ජාගැ 9[23])= රසකිඳ.

කිඳු= 1. වනරෝදා (පුකා 112). 2. රාජ්‍ය; රැහැන් වැනි දික් දෙය (කාවි 241. 332. මව 21. 63). 3. ශාඛාව (රෑ 198). 4. ගම් මිරිස් (රෑ 375). 5. වැනි; සමාන (රෑ 618).

කිඳුරි=කින්නරිය (ජාස 368[15]).

කිඳුරු= 1. කින්නරයා (සස 220). (මුන්ගේ පරමායුෂ වර්ෂ 1000 කි- ජා 1030[13]). 2. පක්ෂි විශෙෂයක් (බෝගැ 68[23]). **-අහන** (ගුත් 395), **-අහනා** (සෙං 1070)= කිඳුරිය. **-ඉඳු**= වෛශ්‍රවණයා (කෝ 243). **-කෙළි**= වෘත්ත විශෙෂයක් (එස 61). **-ලිහිණි**=මනුෂ්‍යාකාර පක්ෂිණිය (වෙස 666). **-නාද**== කිඳුරන්ගේ වැනි මිහිරි හඬ (සෙං 1745).

කිඳුලිය=කිඳිලිය? (කෝ 138).

කිඳෙතු (නි)?=තුමට (බගැ 64).

කිප (ක්‍රිප)=කිපෙව (ජාස 188[27]).

කිපක්=කිඹකා' ඛ (බප්‍ර 134[31]).

කිපි=කුපිත (සිදත් 158[5]).

කිපිතු=කිපුනු (සි 83).

කිපිල්ලිකායය=කුඹුගුල (පගැ 10[30]).

කිපුනු=කුපිත (බුත් 300[28]).

කිපෙන=කුපිත වන (මිලි 107[6]). අන්‍යාකාර ගව පැමිණෙන.

කිබි=තසවගස (රූ 213).

කිබිලි=ඉස්සං (පුනං 86).

කිබිෂ් (ධං)=කිව්සිමෙනි. අක. කිබිසි කිබිසිත්; කිබිසි කිබිසි (ජා 169[14]).

කිබිසපියන=කිව්සින (පූ 2. 624[21]).

කිබිසි= 1. අඛෙංමුඛ වූ; ගැලුනු (ධගූ 27[12]). 2. යටිකුරු (කව් 229. 696). 3. කිව්සිම (යෙං 871).

කිබිසින= යටට යන; ගැලෙන (සඛධං 94[14]).

කිබිසිනි= යටිකුරු; අඛෙංමුඛ (ජාගූ 17[22] බෝගූ 36[19]).

කිබිස්නා=කිව්සින (අමං 2. 71[3]).

කිබු†=කරත්ත වහල (ලෑ)

කිබුල්†=කිරලා (ලෑ)

කිම (නි)(සිදත් 594) }
කිම (නි) (කව් 90. රූ 724) }= ප්‍රශ්නාර්ථයෙනි.

කිමට (නි)=කුමට (ධගූ 141[6]).

කිමඳ=කිනම් ප්‍රයෝජනය (සැළ 2).

කිමි=කෘමිය (කව් 78). -ඉසරද=කෘමීන් නිසා උපදනා ඉසරුජාව (යෙං 624). -කුල=පණු සමූහය (යෙං 3802). -ජ= කෘමීන්ගෙන් උපන්. -°කණ්ණි=කණ්ණිරෝගයක් (යෙං 760). -දෙස්=පණුදෙස (යෙං 676). -යොන්=කෘමි යොනි; කෘමීන් උපපත්තිකාරණ කොට ඇති පව්රෙදි (රූ 300). -වැස්නි= කෘමි ව්‍යාපත්තිය; යොනිරෝගයක් (යෙං 3707).

කිමිජ (පුක්‍රි)=කිමිදී; ගැලී (සී 77).

කිමිතිරෙණ?=වීතිදෙන; පිපෙන (බපු 214[23]).

කිමිදුනා=ගැලෙන (ජාගූ 134[12]).

කිමිදුනු=ගිලුනු.

කිමිදෙන=දිය යට යන.

කිමින් ගඟන්වනු (ධගූ 138[3])='කමවනු' ශුසු?

කිමිපිළි=දියකෘවා (ධගූ 204[23]).

කිමෙන්?=කෙමෙන (සළ 2. 158[39]).

කිමිපක් (ජගූ 62[17])
කිමිපක්ක (ජාස 38[23])
කිමිඵල (සඛධ 443[27]. සර 275[20]) }=

විෂ සහිත අඹනෙහි වැනි ගෙඩි ඇති ගසක්; කදුරුගස?

කිමිපුරුෂ=කිඳුරා (සර 151[3]).

කිඹැලි=කුඹල්සත්‍රී (ජාගූ 225[4]). -පණු=කුඹල් මැස්සා (අනා 28[30]).

කිඹිලි=ඉස්සා (රූ 148).

කිඹිස් (ධං)='කිඹිස්' දය මෙනි (සඛධ 640[14]).

කිඹිසි(ගි)ලි
කිඹිසි(සු) මි }=කිව්සුම.

කිඹුල්=1. එනම් ජලචර සත්ත්වයා (සළ 1. 217[23]). 2. පිඟුවන් පැහැය හෝ දුඹුරුපැහැය (පුනං 58). -ගහන්=කුමසිලඟ්‍රහණය; ඉතා දැඩි සේ අල්ලාගැණීම (බගූ 236[11]). -ගඟදී= කපිලවණ්ණගවයා (ධගූ 278[19]). -නලු=රිය කඳ; බෝඹුලීය (දජා 124[3]). -දෙන=(ජාගූ 185[11]), -ඩෙනු (මිලි 69[27])= 1. කිඹුලිය. 2. කපිලවණ්ණහොඬෙනුව. -මුව='කිඹුල්නලු' බ. (අභිධාස 51[15]. රූ 349). -වන්පුර=1. කපිලවාහුනගරය. 2. දඹදිව බෝමැඩ දකුණෙන් පිහිටි නගරයක් (පූ 2. 106[9]). -වන්= 1. කර්බුරවණ්ය (ජාගූ 33[5]. 88[26]). 2. ඒ වණ්ය ඇති (සඛධං 51[1]). -වැහි (යෙං 578), -වැන්න (යෙං 758. 2314)= ඔසුවෙසෙසක්.

කිය (ධං)=කිමෙනි. සක. කිය, කියන්; කී කියි, කී කියූ (ධගූ 20[31]).

කිය=1. ක්ෂය; ගෙවීම (ධගූ 34[21]. ගුත් 60). 2. කථාව (ධගූ 104[30]). 3 ක්‍රියය. 4. කනි කාව. 5. මොළ්ලිය. 6. වැයුම? (පුනං 251). 7. (නෛපාතික)=කියන්ට (සඛධ 15[6]). -බර= සඤ්ඣදභාරය; මොළ්ලිබර (අමං 2. 145[35]). -සුතු= කියන්ට සුදුසු (ධගූ 51). -'රූන්= ක්ෂයය යන අර්ථය. -වන්=කතිකාවත (ධගූ 97[4]). -විකිය=ක්‍රයවික්‍රය (කනි 38[16]). -විය= ක්ෂයව්‍යයය (ධගූ 97[6]).

කියඟ (නි) 1. 'කෙසේ ද? නොවේ ද?' යන අරුත්හි (රූප 137[16]. 163[17]. 253[20]. පඤ්චි 36[20]. අමං 2. 17[12] ඇ. මුව 123. වි 1. 561[1-16]). 2. (ක්‍රිප)=කියව.

කියවි=1. කියන්ට කැමැති; 2. කිය යුත්ත (සඛධ 441[24]. ස්තු 34[20]).

කියන්=1. ක්‍රකවය; ලී ඉරණ ආයුධය (ජාගූ 80[23]). 2. (නෛපාතික) කියනොත්; කියන කල්හි (ධගූ 113[3]). -කුඹු=කියන් දන (බළ 80[3]). -කුඹු†-කියනින් කැපී වැටෙන ලීකුඹු. -දන් (වි 2. 923[1-13]), -දැනි=කියනෙහි ලී

කැපෙන උල් වැනි තොටස. -පත්=කුකව පතුය; කියත (කව් 697. බුත් 18[23]).

කියතඹ?-පෙරහන්කඹ (පූ 3.14 අඩෙ).

කියත=කියත (රෑ 405).

කියතඹ (-තම්බු)='කියතඹු' බ. (පූ 3. 14[11]).

කියද(රෑ 382) කියදි(දු)(පුනා 216) }=කාකුදය; මොල්ලිය.

කියන=කථනය කරණ.

කියනු=කීම (බඟ 18[3]).

කියප(බෑ)=උලන් කිරීමෙහි. (සිඛ 4[27]. 57[25]. බඟ 17[811]. සූද 130. හෙසි 19[13]). සක. කියපා කියපත්; කියපී කියපු.

කියපු=උලුන් කළ.

කියපීම්=උලුන් කිරීම (හෙසි 19[13]).

කියඹු=කියඹු (සී 258. 377). [තිසර 176).

කියමන්=කීම (අමං 2. 36[27]. පූ 2. 616[23].

කියඹු=1. ඉසකොස්(පුනා 167). 2.කපා නලලට වෑටෙන්ට සැලැස්වූ ඉපකොස්රෙද (කව් 38. ජාඟ 116[20]. රෑ. 491). -ලිඹ(බප්‍ර215[30]), -වැල් (කව් 414. මූව 80) = වැලක් වැනි කියඹුව. -වැලවරල=කියඹුවැල ගෑ කොඟ කාලාපඟ (බප්‍ර 28[319]).

කියලු=දන්වූ (රෑ 454. සස 195). 'කියොල' බ.

කියලොන්(සිදත් 115[1])='කියොලත' ඉහ.

කියවනා=පඨනය කරණ (කනි 91[0]).

කියවිම්=1. පඨනය කිරීම හෝ කරවීම. 2. (සූදු 130)='කියපීම්' ඉහ.

කියා=1. කථාව (බඟ 32[24]. 130[10]. 200[3]). 2. මොල්ලිය. 2(නි)=වාක්‍ය දෙකක් සම්බන්ධ කිරීමෙහි; 'හි'නිපාතයාගේ අර්ථයෙහි (කාගෙ 14–18). -කිපීමෙන් (හෙසි 19[13])='කියපීමෙන්' ඉහ. 'කියප' බ. -ඟැට=ගැට යන් වැනි මොල්ලිය (ජාඟ 141[28]).

කියැඟ='කියඟ' බ. (පඤ්චි 27[20]).

කියෑ(නෙක්‍රි)=කියන්ට.-'වි=කියන්ට කැමැති (වි 6. 128[3–19]). -සුත=කියන්ට සුදුසු. -හැකි, -ඟෙන=කියන්ට පුළුවන්.

කියි=කියූ (වි 4. 227[3–32]).

කියීම්=උදෙසඟ; කීම (වි 4. 325[3–25]).

කියු=කථාව (බඟ 29[24]). -වොත්(නි)=කියුවොත් (බඟ 22[31]).

කියුවොත්(නි)=කියේ නම්.

කියූ=කියනලද (පුනා 249). [454[12]. 185[31]).

කියෙන=කියනු ලබන?, කියැ හෙන? (ශිසං I.

කියොල(බෑ)=දන්වීමෙහි; ප්‍රකාශ කිරීමෙහි (සිද 124[5]. කව්222). සක. කියොලා කියොලත්; කියෙලි කියෙලූ (අතීතක්‍රියාරූප මෙසේ විය හුතු වුවත් 'කියලී; කියලූ' ඒ කාව් 430. සස 40. ගිරා 80. සැළ 9. සැවුල් 191 යනාදින්හි පෙණේ.) [(සිදත් 124[5]).

කියොලත(නෙක්‍රි) ප්‍රකාශ කරණ කල්හි

කිර=ක්ෂීරය (ශිසං I. 169C[18]. 173B[10]. IV. 174 III[5]). 2. (නි)=වනාහි? (සී 355). -ගෙදි='කිරිගෙරි' බ. (ශිසං III. 139C[21]. 275D[1] IV. 184 D[3]).

කිර(බෑ)=1. තරාදියෙන් කිරීමෙහි. 2. ප්‍රමාණවත් කිරීමෙහි (කනි 39[1]. ශිසං. I. 87[31]). සක. කිරා කිරත්; කිරී කිරූ.

කිර= ගිරවා(ප්‍රනා 142).-රද-කිරාරජ(ගිරා 1).

කිරගන(කිරි + අඟන)= ඇතින්න(කාගෙ6–6).

කිරඟ=ගෝනා (රෑ 241 අඩෙ).

කිරණ=1. රශ්මිය (ප්‍රනා 42). 2. ක්ෂීරාණීවය (මූව 76. ගිරා 207). 3. තුලනය කරණ; ප්‍රමාණවත් කරණ. -ඉඳ=සූර්‍යයා. -ගුල=සූර්‍යවංශය (පරෙවි 29). -උදය=රශ්මිය උදා වීම (බඟ7 27[3]).

කිරණව(පෑර 57) කිරණවු(නව් 36.506) }=කිරිමුහුදු.

කිරණු(නු)=1. තරාදියෙන් කිරීම(බඟැ 80[29]). 2. කිරන්නා (වි 5. 273[2–30]).

කිරතු=විමිකොහොඹ (පුනා 133).

කිරඹ=1. ගිරා අඹ. 2. කිරි සහ දිය (මඟු 166).

කිරල (ළ)=1. එනම් පක්ෂියා (ජාඟැ 154[17]. සැළ 39. කාගෙ 10–89). 2. එනම් ඝාස.

කිරලි=කිරළ දෙන (මිලි 462[32]).

කිරසසනැමි(බඟැ 148[16])='රසසකැමි' ඉහ. (=නුසුදුසුව නමී).

කිරාත=1. වැද්ද (අමං 2. 76[14]. කෝ 214). 2. විමිකොහොඹ, [විම.

කිරාවැටීම්=නිදිමතින් ඉස ඒ මේ අතව පහත්

කිරි=1. තනයෙන් ලැබෙන සුදු ද්‍රවය (බඟැ 267[3]). 2. යුෂය; ඉස්ම (සර 32[25]). 3. ඇතා

(පූනා 193). 4. අමුණු ගතර (ඛිසං I. 3[216]). 5.†=ශ්‍රී (කිරිවන්නත= ශ්‍රීමත්). -අඟුණ (වන 73), -අඟුළු (යෝ 1456)= වැල්ජාතියක්. -අමුණඛා= වපසරියෙන් එක් එක් කිරියට අස්වැන්න අමුණ බැගින් ගන්නා භාගය (ඛිසං I. 116[10]. IV. 189A[9]). -අම්මා=ලදරු වන්ට කිරිදෙන ස්ත්‍රිය. -°වැල්(උභ)†=ඉර මුසු. -අල= 1. කිරිබදුඅල (වෛවෙ). 2†=සුදු ඟබරල. -අහර=කිරිබත (සද්ධ 143[14]). -ඉඹි=ඉදිබුවෙසෙසක්. -උණ්ඩපූ=ඇතුළෙහි පැණිපොල් පුරවා සාදන මුංගුළි (ගණ 27). -උළුක්කැන්=කිරි මිශ්‍ර කළ කැද (සලී 1. 541[32]). -කඩ†,-දෙදි=විවාහයේ දී මනමාළ යා විසින් මනමාළියගේ මවට දෙන වස්තුය -කඩබදු†=කිරිරෙංචි. -කරවිම්=වඟා කිරිම? (පූ 2. 728[33]). -කවෙඩු=ක්ෂීරකාකොලි නම් ඔසු වෙසෙස(යෝ 386). -කෝපි†=කිරි මිශ්‍ර කළ කෝපි පැන්. -ගරුඬ=සුදු පැහැති ගල් වෙසෙස. -ගඹු† කුඩාගඹු. -ගණ†=බරවා ඇතියන්ට වැලදෙන ජ්වරය. -ගැලිහේ වන=කුළු; වල් වූ (වි 2. 971[2-22]). -ගහනී= කිරි ලැබෙන ගවදෙන (ඛිසං II. 46 C[13]). -ගොබු†= පොල්කිරි පෙරිමට බවපතුරු වලින් විශ්‍ර ගෙබුව. -ඝාතවිම්= අමුණු ගතරේ වපසරිය ඇති කොටස්වලට බෙදීම? (සද්ධ 466[32]). -ඝනී=කිරිටික (ජාස 48[3]). -ඝෝ†=කිරි මිශ්‍ර කළ තේපැන්. -දරු= කිරි බොන ලදරුවා. -දල=කිරිපලු (සිඟබ 85).-දුස්=කිරිඅම්මා (සිඛ 65[33]).-දෙන්=කිරි ඇති එළදෙන (වි 1. 118[3-16]). -දෙදෙල්= කිරි ආදියෙන් සාදන කැවිලිජාතියක්. -දහර, -ධාරා(වෙස 641)=වැල නොකැඩී වැටෙන කිරිපාර. -නැඟුම්= කිරි වැමෑරීම (යෝ 554). -'නු=ගස්කිරාංජයා (කව් 364. 685). -පදු(පද්ද)=කිරිබදුන (සලී 2. 795[2]). -පල=1. කිරි සහිත ගෙඩි. 2. කිරි සහ ගෙඩි (යෝ 75). -පලා=කිරිඇන්දගස. -පලු= එනම් ගස (පූ 2. 97[23]). -පාසස්(සිඛ81[14]), -පිබු(ඛගැ37[2])=කිරිබත.-පිහිර(දජා266[30]), -පිර(මිලි 117[34]) = කිරිබින්දුව. -බත්= දිය වෙනුවට කිරි යොදා පිසූ බත (සිදත් 120[4]). කිරි මිශ්‍ර බත. -බදු=එනම් අල හෝ වැල (යෝ 349. 1118). -බිලි=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 3655). -බුරුලු†=ඵලදෙනගේ කිරි සහිත තන තිබෙන කොටස. -මවු (කුස 221), -මා(පූ 2. 530[8]. ජාස 417[9]), -මාඟෑණි (ජාස 306[14]), -මාමිඬි(ජාගැ-නිත්තිරජා)=කිරිඅම්මා. -මැටි=කිරිපැහැනි (සුදු) මැටි. -මිල=කිරි සඳහා වුව මනා මුදල (අමා 2. 45[9]. අනා 79[32]). -මුඳු(උභ)†= දියමිත්ත. -මුහුදු=ක්ෂීරවර්ණීජලය සහිත මුහුදු; (මහමෙරෙහි රජතමය පූර්ව දිග්භාග යෙහි භාවනීය වැටුනු මුහුදු) (කව් 51. සර 37[13]). -මෝර†= සුදුමෝරා. -මෝරු†= දිකිරි හා ජලය මිශ්‍ර කර සෑදූ පානීයය. -යොද=උණු කළ කිරෙහි මතුපිට මිදෙන පවලය (වි 4. 331[2-19]). -රුක්=1. පියාඟැ? (පූනා125). 2.කිරිපලුගස (රූ214).-රෙඹි†= පූජාවිශෙෂයක්. -වන්=කිරි වැදුනු; තරමක් මේරූ (පරෙවි 111). -වර්=නියමිත වාරවල දී පසඟ කිරි (ඛිසං III. 104 C[5]). -වරණ= කිරි බීමෙන් වළකින(සලී 1. 849[34]).- වලා= සුදුවලාකුල (බප 281[1]. හංස 143). -වවුල්=කුඩා වවුල් වෙසෙසක්(සද්ධ 728[5]). -වහණ (බුත් 138[30]), -ඩාණ, -°ඟල් (ථූප 77[7])=ක්ෂීරපාෂාණ; සුදුපැහැනි ගල්. -°පොඩි(සලී 1. 70[21]). -°හක්කරු(සලී1. 752[2])=කිරිවාණගල්කැවිල. -වැදුනි (උඩ රට†)=කිරිරෙංචි වැනි ඊට ද වඩා රසවත් කැවිලි ජාතියක්. -වැදිම්=ඒඅැට ආදිඟට ග්‍රහ අැතුළු වීම (සර 435[4]). -වැල් ලතා විශෙෂයක් (වෙස 353).-සමුදුරු(සැළ106), -සමුරු(කුත් 431. මුව 68)=කිරිමුහුදු. -සල= ක්ෂීර ශෛලය; කිරිවාණගල. -සිඳ=කිරිබිඳ (බප97[28]. පූ 2. 485[32]). -සිඳු=කිරිමුහුදු (සැවුල් 2). -°දු=ශ්‍රීකාන්තාංව (ගිරා 14). -සිලිල්=කිරිපැහැනි දිය (බෝකැ 33[31]. මුව 76). -හකුළු='කිරිඅඹුණ' ඛ. (යෝ 387. 514). -හබ(බු)=කිරිබත(බගැ162[13]).-හස්= සුදු හංසයා. -හැන්ද†=කුඩා පලාඟසක්. -හුණුකැඳ(වි 1. 124[1-35])= කිරිතුළුකැඳ' ඉහු. -හුළුකැඳ= කිරි වක්කාර පිසූ භාල් කැඳ (යෝ 578).

කිරිකැවලි (ජාගැ 189[18])= 'කැලකිරිලි' ඉහු? (=අරතිඅ).

කිරිඟි=ලූලා (රූ 149).

කිරිචිවි†=අවිඅක්.

කිරිඤවි†=මැණික් වෙසෙසක්.

කිරිදි= 1. ඔළිඳ (ජාගැ-මහාමොරජා). 2†= ගොඅම් අතර වැවෙන තෘණවර්ගයක්.

කිරිඳු=ඔළිඳු (ධඟෑ 65[13]. 276[14]).

කිරිපං=කඟවේණං (ශුසිංඅ).

කිරිමි=කෘමියා; පණුවා. **-ජීත්**=වළඟසාල්. **-සන්නි**=කෘමිදෙඝයෙන් උපදනා සන්නිරොගය (සෝ 3058).

කිරිය=1. ක්‍රියාවය; කියන (රෑ 405). 2.කරීසය; අමුණු ගතර (ධඟෑ 236[17]. පූ 2. 88[35]). 3. ක්‍රියාව. 4. ක්‍රියාවක් කියන පදය (සිදත් 171). **-අත්පද**=ක්‍රියාවක් අර්ථ කොට ඇති පදය (එස7). **-අදියර**=1. ක්‍රියාවන් උගන්වන පරිච්ඡේදය (සිදත් 155). 2. ක්‍රියාවන් උසස් ලෙස කිරීම (කාගෙ 2-39). **-කාරකපද සඹඳ**=ක්‍රියාපදයන් හා කාරකපදයන්ගේ සම්බන්ධය; වාක්‍යය (සිදත් 1761). **-පද**=ක්‍රියාවක් පවසන පදය(සිදත් 1741). **-පෙරළි**=ක්‍රියාවිපර්‍යාසය; විධික්‍රියාදිය සඳහා අන්‍යක්‍රියාපද යෙදීම (සිදත් 262). **-මය**=ක්‍රියාවෙන් නිපන්. **-°සිත්**=ක්‍රියාවන් කරණවිට උපදනා සිත් (ධඟෑ 1714). **-වෙසෙසුන් සඳ**=ක්‍රියාපදයන් වෙසෙසන'නිනි, සුව සේ' යනාදී පද (සිදත් 58). **-ඝඳ**=ක්‍රියාප්‍රකාශක ශබ්ද (සිදත් 363)

කිරියමා(ධඟෑ 183[33])='පිරියමා' ඉඟුරු?.

කිරියා†=ක්‍රියාව.

කිරිල=කිරිල්ල නම් ඔස (වන 81).

කිරිලි= 1. කුරුලුදෙන. 2. (=කුරුලු ම)= කුරුල්ලා (ජාස 6814). **-කෑදලි** කුරුලු කුඛ්ව (මි 7. 1362.39).

කිරිවුළු(<කිළිවුරු)='කෙළෙබිරු' බ. (පුනා 158. රෑ 277).

කිරිසවුළු(ධඟෑ 7117)='කිරිවුළු' ඉඟුරු?

කිරී=කරීසය; අමුණු ගතර (ශිසං 1. 884).

කිරිට=ඔටුන්න(දළ 3219). **-කට**=ඔටුනුමුදුන.

කිරු=ක්ෂීරය (ධඟෑ 22415. සිඛ 5410). **-දහර**=ක්ෂීරධාරාව (අමං 1. 10128).

කිරුම්=1: තුලනය; බර බැලීම (කඛ්ං 511). 2. කාරණය (කඛ්ං 919. 2436. ධඟෑ 28923).

කිරිමි=කිරුම.

කිරුල්=කිරුළ; ඔටුන්න (කෝ 288).

කිරුළු=කිරීටය (කව් 187). **-කුළු**=කිරීට කුඩිය (සද්ධ 10119). **-මිණි**=ඔටුන්නෙහි බැඳි මැණික.

කිරු=1. කිරණලද. 2. ප්‍රමාණවත් කළ (ශිසං 1. 8751).

කිර්මිර=නාරං ගස(වෙව).

කිල=1. (<කිළෙල -ඳ)= රංවුව; සමූහය (පූ 2. 31718). 2. මෙවුන්දම (පූ 2. 1952).3. තුළිය; රොද? (සවී 23435). [12912].

කිලඤ්ජඡත්ත=කළංලින් කළ කුඩය (කඛ්ං

කිලඇට=වෙහෙස; පිඬංව (බෝකෑ 576).

කිලමන=වෙහෙසීම (කඛ්ං 5719). **-කාන**=වෙහෙසට කරුණ (ධඟෑ 1012).

කිලන්(සලී 1. 17238. 458)} **කිලාන්** (ජා 36915)} =(<කිළාන්-ඳ). 1. කිරිමෝරා. 2. දධිමණ්ඩය; දිකිරෙන් පෑදුනු දිය (වන 100).

කිලානි(ලංව)†=දිය උල්පත් සහිත බිම.

කිලාස= පියුම්පෙත්තක පැහැනි, නොපැලෙන, ඉස්ම නොගලන, කුෂ්ඨවිශෙෂයක් (හෙසි58. සවී 143).

කිලෑ(ප්‍රකී)=නාද කොට. 'තුල්' බ (අමං 2.536).

කිලි= 1. ඉකිලිය; හාජනය (කඛ්ං 10635). 2. ඔසප්; මල්වර (රෑ 264). 3. අපවිත්‍රය (මිලි 13620). 4. කම්මැළිබව. 5. ප්‍රතිනාද කළ(ජාගැ3314). **-අපළිම්**=ශරීරය සොලවා කම්මැළිබව දුරු කිරීම; විජෘම්භණය කිරීම(සලී 1. 10336. සර 10429. මනි 6636). **-මස්**†=අපවිත්‍ර ය යි සැලකෙන ඌරුමස් ආදිය. **-මාලු**†=මගුරුමාලු. **-මාලේ**†=සත්‍රිරොගයක්; අධික ලෙස සෘතුලේ ගැලීම.

කිලිං=1. මහාබොධියට් සෙවය කිරීම සඳහා ධර්මාශොක රජ විසින් එවූ කුලයක්. 2. මංගධියා (වෙස 11). **-නා**=කිලිඟුකුල යෙහි ප්‍රධානයා (සිංසාලී 654).

කිලිකිලි=යක්ෂවෙරිය (වන 53).

කිලිඟු=1. කිලිංකුලය (දඹ 510. බෝකෑ 14010). 2. බිසෝ මැදුරෙහි මෙහෙකරුවා (ජාත 12814). 3. අන්දම් තබන කපුවා (දජා 8622. 9237). **-කුලනා**=මහාබොධියට් පිදීම පිණිස මල් සැපයීමට පත් ව සිටි කිලිංකුලයෙහි ප්‍රධානියා (බෝකෑ 14412).

කිලිවි(ඛුප 1261)} **කිලිවු**(අමං 2.3587)}=කෙළෙසුන්.

කිලිනි=? (එස 99).

කිලිනත=1. තෙත්; දිය සහිත (සද්ධ 673[14]). 2. ගිජු; ආශාසහිත (ජාස 275[2]).

කිලිබුරු='කළෙබර' බ. (බඟැ 101[10]).

කිලිමුක්ඛමී=පුරාණ වසනුවගීයක් (දඹ3[10]).

කිලියතෙන(වි2.659[1-40])='ගිලි ගැ. කිනින්' ගුත්. [ගො 575. 2663].

කිලිල්=නොමේරූ උණගස. (බඟැ 4[33].

කිලිලවට=කිල්ලෝවග (කනි189). [584[3].

කිලිලි(කිලිල්ල)='කෙළිලි' බ. (සලී 1. 528[32].

කිලුටු=1. 'කිලිටි' බ. (බපු 204[16]. ගුත් 51). 2. කෙලෙසීමට කාරණය (වි 1. 28[2-23]).

කිලුම්(කිල්ම)=කුජනය; හැඬීම.'කුල්' (බා) බ. (කවි 574).

කිලෙස්=කෙලෙසය.

කිලෙසඅපෙල=කෙලෙසයන්ගෙන් පිඬා සහිත (වි 2. 840[2-30]). [5311-9]

කිලෙසිඔතු=කෙලෙසයන්ගෙන් මිදුනු (වි 1.

කිලේස='කෙලෙස' බ. -අගහි= 1. සොලෙස් නමැති ගින්න. 2. නිරයක් (මනි 7816). -අඛණ්ඩ= රාගාදිකෙලස නමැති කිලුට (උපා 8[33]). -ආමිස=කෙලස නමැති ආමිසය (වි 8. 41[3-33]). -ආවරණ=මාගඵලයන් වසා දමන කෙලස; නීඝනම්ථාදඅවිය (උපා 6[13]. විමු 3926).

කිලෙමඣ='කෙලෙම්' බ. (විමු 324).

කිල්ලි=කාන්තාව? (එස102-6). [(ජාගැ 3314]

කිල්ලෝ(නාප)= කිලිලෝ; ප්‍රතිනාද කළෙක.

කිල්ලෝව=හුණු දමන භෙප්පුව.

කිල්විෂ=පාපය (ජාපු 223[1]. පඤ්චි 7[31]).

කිව(නෙක්ඛ)=කිවෙන්ත් (සිදත් 151[2]).

කිවමන්=කියමන (අමං 1. 74[21]).

කිවි=1. කවියා; කාව්‍යකතෘ (තිසර 15). 2. කාව්‍යය (සැළ 97. ගිරා 218). 3.පණ්ඩිතයා (රූ311). 4.සිකුරා (හංස 193). 5. කපියා; වඳුරා (රූ 237). -කම්=කවිකමය; කාව්‍යරචනාව (සැළ 101). -දින=සිකුරාදා (මනි 1[33]). -ඳු=1. කපිඳුයා. 2. සිකුරා (රූ 68). 3. කවිඳුයා. -බස්=කවීන්ගේ වචන(පැර8). -මන්=තමා කවියෙකැයි සිතන(සිදත් 218). -සර=කාව්‍යකාරයා (ගිරා 218). -ෝබස්=කවීන්ගේ වචන (ගුත් 12). -රජ=වඳුරු රජ (බපු 2933). -ලඞ්කර= උපමාදිකාව්‍යාලඞ්කාර (කාගෙ 1-26). -වර=උතුම් කවියා (රූ 470). -සමා='කවිසමය' බ. (සිදත්217). -සත්=කාව්‍යශාස්ත්‍රය; අලඞ්කාරශාස්ත්‍රය (දළ 6017). -'සුරු=කවියාවරයා (මපු 174).

කිවිස්(ධා)=කිවිසීමෙනි. අක. කිවිසී කිවිසිත්; කිවිසී කිවිවි, කිවිසු කිවුවු. (**කිවිස** -පූ ක්‍රි -ජාස 4723. බඟැ 1356).

කිවිසපූ=කිවිසි (පූ 2. 6933).

කිවිසි=1. කිවිසීම කළ. 2.කිවිසීම (බඟැ8427). -**කිවිසුම්**=කළ කිවිසීම (ජාගැ 11813).

කිවිසී(ඝු)ම=1. ගබද සහිත ව නැහැඟෙන් වාතය පිට කිරීම (ගො 326). 2. අබොමුඛ වීම.

කිවිස්නා=කිවිසීම කරණ (ජාගැ 5712).

කිවිස්සැවි=කිවිසින්ට කැමැති (ජාගැ 10527).

කිවී(ක්‍රිප)=කිහි (සිදත් 209*a*).

කිවූ=කියූ (රූ 454).

කිවුව(වූ)=කිවිසි (සිඛ 838. බපු 13615).

කිවුල්=1. ඇඹුල් නැති (බඟැ 13022). 2. ලුණු නැති (අනා 14921). -**වතුරු**†=මදක් ලුණු මිශ්‍ර දිය.

කිවුසු(විධික්‍රියා)=කිවිසීම කරව (ජාගැ106[3]).

කිවූ=කියූ (වි 1. 85[1-24]).

කිසඅාර=පැවිදා (දහම් 479).

කිස්=කුෂිය (සිය 400). -**කර**, -**දස්**=සිය ඔබ පමණක් රැකීමට සිතන අතිශයාතම්ඵ කාම්ඵය(රූ419).-**දෙවුන්**=මවුකුසබොවනය කර නොණ මෙන් උපන්නා; ඔඩ පිස්සා; අනනිම බාලයා (චූප 192. දජා2731). -**පුවු**-'කිස්කර' බ. (පුනා 233).

කිස-1. කෘත්‍යය (බඟැ 124. සිඛ 7429). 2.මූත්‍රජලය (ජාගැ 14021). 3. කෘෂ; කෙට්ටු (ගො 2101). -**අත්පස්**-අශුචි; මූත්‍ර හා මල (සද්ධ 48513). -**කිළි**-මූත්‍ර කරණ සථානය. -**මුවපස්** (සලී 2. 9487), -**මුවාපස්**(සලී 1. 67214. 7409. සඟ 558). =කිසඅත්පස්'. බ.

කිසඳ?-ගෙය (පුනා 101).

කිසල්=දළුව(සිය 138. කවි 260. සස 124).

කිසලය=දළුව (සර 32621). [(බපු 20215).

කිසවට=කණු මුදුන්හි සවි කළ දඬුකඹක්?

කිසි=1. සමහර (සස 246. බඟැ 3219); අන්‍ය.

2. සබලා (රූ 727). 3.(කිස්ස)†=ගඟක හෝ කලපුවක කිසිල්ල වැනි වූ තැන (ශ්‍රී). -කාවර=කෙබඩු; ඇතැම් (අමං 2. 144²³). -යම්=සමහර (පූ 2. 8¹⁶ අ.). -වැනි=කෙබඩු; කොතරම්; ඉතා (බපු 141²⁶).

කිසිලි(ළි)=අතෙහි මුල (රූ 283. ජාගැ 38¹³).

කිසුණු=1. 'කසිණ' බ. (වි 4. 431). -අනුලොම්පිළිලොම්නය='කසිණානුලොම පටිලොමනය' බ. (වි 4. 177¹–²). -අරමණ=කසිණාරම්මණය (වි 1. 315²–⁵⁷). -ඉගිළුවූ අහස්='කසිණුග්ඝාටිමාකාස' බ. (අභිස 30¹⁵ වි 1. 401¹–³⁵). -පිරීයම්=කසිණභාවනාව (බගැ 43³). -පිළිලොම්ක්‍රම='කසිණපටිලොම' බ. (වි 4. 176²–⁴⁰). -ප්‍රතිභාග නිමිත්ත=කසිණයන් භාවනා කොට උපදවා ගණු ලබන පිළිබිංනිමිත්ත (ජාගැ 108²⁶. විසුතර-විභා 1. 450³–²⁷). -භාවනා=කසිණ භාවනාව (අමං 2. 178¹³). -මඬුලු=භාවනා කිරීමට අරුණුවන්මැවිඅංදියෙන් සාදා ගණු ලබන මණ්ඩලය (වි 1. 391¹–³⁶). -රූප=කසිණාරම්මණය (වි 4. 3¹–³²).

කිසුම්=කුසුම් (රූ 201. පුනා 116. සිද 24³).

කිසුරු=අශ්වතරයා; අශ්වපැරියා (රූ 346).

කිස්මිස්†=වියලි මුද්දිරප්පලම්.

කිහි (<කනි)= 1. කොපමණ (අමං 2. 29²⁷). 2. කිසි (සිබ 35²³).

කිහිප=කිප; වික (බගැ 40¹⁰. අමං 2. 167²⁵).

කිහිමු=කුසුම් (සී 582).

කිහිඹි=1. කුහුඹුදෙන (බුත් 5⁸). 2. කුහුඹුවා (අමං 2. 80²³. රූප 357¹³).

කිහිරැවි=මත්ස්‍යයෙක් (බුත් 5³).

කිහිරැලි='ගිරිගල' නම් පෙදෙසෙහි පිහිටි ගමක් හෝ විහාරයක්.'ඛදිරාළි' හි පාලිමුඛ වංසයෙහි පෙණේ. මෑත දී ඒ සද 'ඛදිර දෙහලි' හි පරිවර්තිත ය. -එපුල්වත් (නිකා 26²⁵), -දෙවිඳු (මගු 172). -පුල් සුරිඳු (කෝ 21. තිස 184)=කිහිරැලියෙහි වසන උත්පලවර්ණදෙවියා.

කිහිරී= 1. රත්කිරිය (යො 1042). 2. කුර; පතුර (පූ 2. 465³²). -අඟුරු=කිහිරිලී දවා ගත් ගිනිඅඟුරු (අමං 2. 66⁵). -පා=කිහිරි ගස් හෝ කිහිරි කණු (පූ 2. 465³³). -හුල්=කිහිරි ලීයෙන් සැදූ ඵල (වි 8. 30²–⁹).

කිලන්='කිලන්' බ. (යො 441).

කිලි=1. කුටිය; පැල (බගැ 33³¹). 2. කවිය; උඳුල (බගැ 119¹¹). 3. කුටය; මුදුන (බගැ 121²⁸). 4.කුෂ්ඨරෝගියා (බගැ 218¹³). 5. ඔව්ටුව (ගිරා 51). 6. කම්මැලිබව (පූ 2. 87²⁹. සවී 92¹). 7. අපවිත්‍ර; ඔසප් වූ. -ඝෝ= 1. කුටිය (ජාගැ 171⁶). 2. කුටාගාරය (වි 4 304¹–³). -පෑල්=1. කුඩා පැල (සලී 2.399³⁵). 2†=ඔසප් වූ සත්‍රින් සිටින කුඩා ගෙය.

කිලින්=කඨිනවිවරණ (සිබ 33²³).

කිලිඳිලි=කුළුදුල; අඹපත (සද්ධ 650¹³).

කිලිල්=1. කළිරය; ලා උණගොංඛය හෝ ගස් වල බඹය (ජාගැ 429. 227³. අමං 2. 17¹). 2. දළුක් ගස (වෙව). -කඹ= ගස්බඹ කැබැල්ල (බුත් 37⁵). -මඟලු=ගස්බඹමංලුව (=වැංජනය) (කඬා 83²²).

කිලිලි (කිළිල්ල)='කෙළිලි' බ [(බගැ 283³).

කිලිවින් (නාම)= කුළුවින්; රළුදෙසින්

කිලි (කළ + ඒ)= කළා (සලී 1. 612¹⁶. ජාන 230²⁹).

කී

කී=1. කීර්ති (බගැ 4²⁵). 2. කීය (සලී 1.207³¹). කොපමණ. -කරු=කීයනලද්ද කරණ (භාස 198). -කාරණ=අකීකරු (බගැ 260⁷). -හොත්(නි)=කීවොත් (සී 265).

කීකිරිදිය=ඔසුවෙසෙසක් (යො 627).

කීට=පණුවා (යො 4428).

කීණ(න)=ගස්ජාතියක් (සැල 42). -දෙඹ= දෙඹගස (ජාගැ 17²⁰).

කීන (<කු + ඒන<කුලීන?)= කොලෙයාකා; කුලය ඇති; ගෙදර වැඩුනු. -බිලු= කොලෙයකඤ්ඤකයා; දඩයම් බල්ලා (පසා 204²⁷. ජා 591². 1028⁵. ථූප 114¹⁵. බුත් 313³⁰).

කීප=කතිපය; කිහිප; සිව්ලප (බගැ 13³⁴).

කීඹි=1.කුහුඹුවා (පඤ්චි 115¹³). 2.කුහුඹුදෙන.

කීර=1.ගිරවා (මුව 57. සර 131⁷). 3. දැඟ

යක් (කාශෙ 10-113). 3. (< කිරෙ-ඳු)†= පලා; තම්පලා.

කිරි=1. කුර; ලීයකින් නහින දික් පතුර (මිලි 124[13]). 2. කිහිරි.

කිරීන=කිම (කඩඛා 5[3]).

කිරීනි=ගුණකථාව; **-ඝෂාම** (ඝා) (සවී 76[34]), **-ඝබ්ද**(සද්ධ 54[28])=ගුණකථා ඔබ. **-පුඤ්ඤාව ශෙෂ**= කිත්තිරාශිය පමණක් ඉතිරි වීම; මරණය. **-ප්‍රබන්ධ**=එකට බැඳුනු, අතරට නිසුඹක් නොවැටුනු, කිත්තිය (සර 115[15]). **-මත්**=කිත්තිය ඇති (වෙස 93). **-මාලා**= කිත්තිරාශිය (උපා 8[20]). **-මුඛ**= මකරතොර ණාදියෙහි මැද තිබෙන මුඛය වැනි කොටස. **-ශෙෂතාව**= කිත්තිය පමණක් ඉතිරි වූ බව. **-සාගර**= කිත්තියට සංගරය වැනි (සද්ධ 100[4]).

කිල්†=1. දුම්මල. 2. තාර. **-ගෑසිම්**†=පන්දමට දුම්මල ගසා ගිනිදැල් ගැවීම. **-වඩා** (සලි 1. 940[6])='කිල ගසා' ගුප්‍ර.

කිල=1. කුඩා කණුව(පූ 2. 725[11].සද්ධ 173[11]). 2. ඇණය; ඇටය (සලි 1. 940[5]). 3. මල; කුණු(යෙං 762). **-පන්දම්**=රිවන බැඳි අතු තුණක් ඇති පන්දම (G).

කිලවනෙල්ලි=පිටවක්කා (වෙව).

කිලාල=ජලය (සර 277[23]).

කිලා=ක්‍රීඩාව. **-ගොලක**=පන්දුව(වි 2. 922[2-2]).

කිලිඳු?(**කිළිඳු?**)=කෙළිද (ජා 822[25]).

කු

කු=1.(නි)=නින්දිත; කරක(රූ 734). 2. පොළොව (රූ 164. පුනා 95). **-කත**=1 නරක සේ කළ. 2. නො කළ (අභිස 45[15]). **-කම්**= නින්දිතකර්මය (පැර 7). **-ජ**=1. පොළොවින් උපන්. 2. අඟහරුවා (රූ 68). 3. වෘක්ෂය (සර 345[3]). **-දිනා, -වාර**=අඟහරුවාදා. **-දිවු** (පුනා 54), **-දෘෂ්ටි** (සලි 1. 805[3])= විඵාය දෘෂ්ටිය. **-පුත්‍ර**=නරක මිනිසා (සිදත් 116[7]). **-පූර්වපද**= 'කු' ගන්න පූර්වපද කොට ඇති (සර 45[31]) **-මන්ත්‍රණ**=අන්‍යයන්ට අඟහපත කරණු සඳහා කරණ රහස් කථාව. **-මාර්ග**= වැරදිමග (බප්‍ර 315[1]).

කුංකුමප්පු='කොංකුම්'බ.(ඔදුන් මල්?-වන 50).

කුංචි=1. කළඳුරු. 2. මාදුරු (වෙව).

කුකු=බලපැටියා (ජා 420[4]).

කුකුනක=ඇස්ලෙඩක්? (යෙං 729).

කුකුල්දරවා=උකුළුඇටය ලඟ පිහිටි මාංශයක් (යෙං 4107).

කුකුරු=1 .'කුක්කුර' බ. (අමං 2. 4[34]). 2. බලු පැටියා (සලි 1. 193[11]). **-බිලිඳු**=බලුපැටියා (බුත් 143[15]). **-මුවන්**= එනම් ඔසුවෙසෙස (රූ 211).

කුකුල්=1.කුකුළා. 2.කොණඩය (C_8). **-පියාවු**= කුකුළාගේ පියාපත (යෙං 3105). **-වසුරු**= කුකුළුබෙට්ට (යෙං 3459).

කුකුලෙ=එනම් අල (ජාස 438[19]. මනි 75[25]).

කුකුස්=1. සැකය (අමං 2. 18[27] . 2. කුක්කුච්චය (කාශෙ 14-19).

කුකුළු=1. එනම් පක්ෂියා. 2. **කුණ්ඩලාහරණය**? (රූ 296). 3. රළු (රූ 437). 4. එනම් වැල් වෙසෙස (පුනා 267). **-කරමල**= 1. කුකුළා ගේ ඉසෙහි තිබෙන කුඩුම්බිය. 2. කුඩා ගස් ජාතියක්. **-පක්**= 'ශෙංඨපල' නම් ගෙඩි (කුදු 101). **-පත්**= කුකුළාගේ පියාපත (වි 8. 67[17]). **-පහර**= පැළෑටි ජාතියක් (යෙං 3090) **-පියාසර**= ලං ව පිහිටි ගෙවල් ඇති ගෙඹින් කුකුළෙකුට බිමට නොබැස වහලවල් උඩින් ම යා හැකි (සද්ධ 740[22]. විසතර-අනා 109[3]). **-බිජු** (ධතැ 250[7]. කාශෙ 9-71), **-බිජුවට**(සිඛ 80[23]. වි 2. 946[2-34])=කිකිළියගේ බිත්තර. **-බිලි**=බිල්ල සඳහා වූ කුකුළා (බුත් 264[24]). **-ලිකිණි**=කුකුළා(පූ 2. 985). **-වසුරු**=කුකුළු බෙට්ට (යෙං 2683).

කුකෙළ?=පොංකුණ (රූ 154).

කුකොව?=සමාධානය (රූ 409).

කුක්කන්මඩු†=බලුවැදිපිරිස.

කුක්කුච්ච†=කළ පව් ද නොකළ පින් ද උදෙසා කරණ පසුතැවිල්ල (වි 6. 27[2-15]).

කුක්කුට=1. කුකුළා (යෙං 2833). 2. ඛාතාවංරිය. 3. තොවිල (වෙව). **-අගනිනරක**= නිරයක් (මනි 75[6]). **-අණ්ඩ**=කුකුළුබිජු.

-ඉඤ්ජ=කුඃකුළුරජ (සැළ 16). -පක්ෂපත්ත= කුකුළුපිහාටුව. -ලවණ= වංතරොහාදිය නසන බෙහෙතක් (යෙං 2835). -ශිබ=කුකුළු කරමලඟස (වෛව).

කුක්කුර=බල්ලා. -වුත්ත=බලුතපස; බල්ලකු මෙන් පැවතීම (ජා563[11]). -ශීල=බල්ලෙකු සේ කීයං කිරීම නමැති ශීලය (වි 6. 42[2-39]). [-නරක=නිරයක් (බප 76[3]).

කුක්කුල=උණුඅළු. -කොඩ්ඩ=පුපුලවැල(වෛව).

කුක්කුහ=වැලිකුකුළා (සර 324[7]).

කුක්ඛි=1. උදරය (ජාස 24[3]). 2. ඇතුළ (මුව12). -ගත=කුසට ගිය (ජාස 24[10]). -පූරණ=බඩ පුරවා ගැනීම (කඬා 79[28]).

කුඛකුම=‘කොංකුම්’ බ. (සද්ධ 692[3]). -වණ්ණ= රතුපැහැය. 2. ඒ පැහැය ඇති (වදන්53).

කුච=තනය (දහම් 55[4]). -කඛකුම=පයොධර යෙහි ගෑ කොංකුම් (සර 98[13]).

කුවිමාර(ණ)=සුසැව ශිල්පයන්ගෙන් එකක් (සද්ධ 88[1]. සවී 137[9]). ‘කොංවුමාර’ බ.

කුසවනාද=ඇතුන්ගේ නාදය (බුදු 31).

කුසවිඤ්ඤාවඝිදු = ඝතුරුකඛුල්ල (බප 15[16]).

කුසුම්භර=1. ඇතා (දහම් 17[16]). 2. පුළිලඟස (වන 27). -මය=ඇතුන් ගැවසී සිටියාක් වැනි;ඇතුන්ගෙන් වූ(බෝගැ 51[1]). -ශාලා= ‘කොදුරුගල්’ බ. (සළී 1. 822[4]).

කුසුම්භරි=මහිලඟස (වන 34).

කුසූසූ†=උල; කුඛාකණ්ඩුව.

කුම=1. කළය. 2. කුළුගෙඹිය (සර 277[20]). -මෙඝ=පණුකුලයක් (වි 2. 943[2-8]).

කුවජ=කෙළිදඟස (කාශී 1-17).

කුවාර=කුඤාරය (පැර 73). [(යෙං 4190).

කුවාරි=කුඤාරය; ගසනුකම් සඳහා වූ දවියක්

කුවි=1. පැල; කුඛාගෙය(පූ 2. 613[35]). -කාය= කුවිය (වි 1. 275[1-28]). -කාර=කුවි කරණ. -දූසක= කුවි වනසන (ජා 559[27]). -පරිමොණ= කුවිය වූ පන්සල (ජාගැ 171[6]). -පුරණ=ගෙහිමිය; පවුලක ප්‍රධානය (මිලි 162[6]). -භත්ත= කුවියක් කරවා පිදුවහු විසින් එහි වසන භික්ෂූන්ට දෙන බත (වි.1. 245[1-8]). -මාසකූ=කුවිය සාදන කුමිය (කඬා 31[11]).

කුවිල=වක්; ඇද (සළී 1. 293[30]).

කුවුම්බ=1. බඳය. 2. භාණ්ඩාගාරය (ජාගැ 83[9]. 87[19]). 3. ජන්මපතුයෙහි ලග්නයෙන් දෙවැන්න. 4. පවුල; කුලය (දහම් 343[9]). -විචාරණ= පවුල නඩත්තු කිරීම (ජාස 434[33]). -සණ්ඨාපන=1. වසතු රැස් කිරීම (දජා 260[13]). 2. භාණ්ඩාගාරයක පාරං ගැණීම (සද්ධ 597[5]). -සණ්ඨාපන=විවාහ වීම (සර 430[27]).

කුවුම්භික=පවුල්කාරයා (බෝගැ 57[22]).

කුවුම්භිනී=ගෙයඹුව; භාණ්ඩාගාරය (ජාත 191[13]).

කුවිවන (ඌව)†=1. පිරණ. 2. ශුද්ධ කරණ.

කුවිවනි= පරසන්පුරුෂයන් සඬහම කරවන්නී (ස්තූ 66[28]). [2. මෙහෙකරු පිරිස (රිදී).

කුවිවම්=1. භාජන විශෙෂයක් (සද්ධ 489[10]).

කුවිවල= එකතු (සළී 2. 463[3]). (කුවිවල-සළී 1. 507[20]). [හෝණිය.

කුවිවි†= කැරිය; ගොඩ. -සාක්කූ†= කුඛා

කුඛාර=කෙට්ටිරිය (බප 731).

කුඛ=ඡත්‍රය(සළී 1. 276[10]. කුඛජාති-දඹ 5[16]). -දණ්ඩ=කුඛචීව (බුත් 86[2]). -නාන=කුඛඅයහි පරාල (සූදු 266). -පුඩ්ඩ(ඬු)= කුඛචීව (සද්ධ 616[3]. කඬා 110[29]. සූදු 265). -මහඳු (බුත් 313[16]), -මාළු= පැරණිකුඛය. -මෑවි= ගොඟම් අතර වැවෙන තෘණවර්ගයක් (සළී 1. 182[13]). -මෑඬිලි= කවිකාර ඡත්‍රය (සළී 1. 735[28]).

කුඛප්පා†=පියාගේ බාලසහෝදරයා.

කුඛමස්(ස්‍ව)=දියමස්(සළී 1. 117[28]. යෙං 707). -පෙති=පණුම්පෙති.

කුඛම්මා†=මවගේ බාලසහොදරිය.

කුඛව (නාප)ි=කුඛාදෙය (වි 2. 677[1-16]).

කුඛවරපවුරු=‘කොඹවරපවුරු’බ (සිඛ 87[20]).

කුඛසලා=‘කුඛසලා’ බ (ඍසං I. 32[26]. 166[5]. 196[15]. IV. 188.o[13]).

කුඛා- ක්ෂුද්‍ර; නොං මහත් (බගැ 281[2]). -කණ්ඩුත්තු†= මූතුකෘත්‍යය. -කළුවා= ඔසු වෙසෙසක් (වන 17). -කෑතිරළු†= බිහිර මසෙහි පවතින උඟණයාතුව. -කම= ඉතා වැක; ඉතා සවල කාලය (අමං 2. 54[15]. 109[17]).-බඩවැල්=අන්ත්‍රගුණය(වි 7. 184[15]). -බුඛා= කුඛා. ‘බුඛා’ වංශලි (සළී 1. 975[2]).

-බෙර= හෙරිජාතියක් (දළ 55[18]). -මඩු= කුඩම්මං (සද්ධ 427[16]). -රුක්= නොං මහත් ගස් (බඟ 72[20]). -වර=ලම්බං(බුත් 326[16]). -සිනි='කැළිසිනි' බ. (ජාඟ 103[7]). -සුඟු= කුඩාකොල්ලා (සලී 1. 551[18]). -සුද්ද=එනම් ඔසුවෙසෙස (වන 15). -හමු(සලී 1. 171[38])= 'කුමාර' ශබ්ද?. -හැඩඟා=එනම් ඔසුවෙසෙස (වන 13).

කුඩි=1. 'කුටිපුරුෂ' බ (ජාඟ 916. කති 37[18]. ශිසං I. 86[24] අෑ). 2. ගොවිඟං. 3. භාඟ්‍යය (රාජා 57[21]). -හැණුම්†, -පස්සේ යෑම්†= විවාහයට පැමිණීම. -හබ (සබරඟමු)†= ගෑණුන් නිසා වන ඛරය.

කුඩිච්චි†=1. පොල්කටු කෝප්පය (Ca). 2. ඉස සිහිල් වීමට දමන බෙහෙත.

කුඩිම්බි=1. කුඩුම්බිය (දජා. 79[13]). 2. ලියක් තවත් ලියක වද්දනු පිණිස කුඩා කොට කැපූ කොණ.

කුඩු=අඛයපිය (වි 2. 862[1–38]). 2. වී ආදියෙහි සිහින් සුණු (ජාඟ 14911). 3. ධූලි (පුනා 200). -කෑවුම්=හාල්කුඩුවලින් පිසූ කැවුම (සලී 1. 109[28]. 801[30]). -කෝඩු†= ඊෂ්ඨීං කාර; ක්‍රොඛ කරණ. -ගල්= සුදුපැහැති මොළොක් ගල්ජාතිය (රාජා 51[20]). -පූ= කුඩුකැවුම් (ජාස 42[8]). -මිරිස්(ස්ස)=එනම් ඔසුවෙසෙස (ගො 3611). -වෙලඟ=ඔසු වෙසෙසක් (ගො 412). -හඹු=හාල්කුඩුවලින් පිසූ කැද (ජාඟ 205[24]).

කුඩුඛ=කාල; නැළිගෙන් ඔතරෙන් පංගුව (වි 4. 187[2–20]).

කුඩුමනි=ඔලිදවැල (වෛව).

කුඩුම්බි(ඹි)= 1. බ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ කෙස් බෑ ඉසෙහි ඔැද වැඩෙන ඉසකේරාදැ (අභිඛාස 35[28]). 2. මොනරුන්ගේ ඉසෙහි තිබෙන පිහාටුරෝදැ. 3. කුකුළාගේ ශිඛාව.

කුඩුවම්=කැළිය (ජාඟ 271. 221[14]).

කුඩෙනි (නාප)=ලම්ඛිනි (සලී 1. 636[25]).

කුඩ්ඩ (ඛ්‍ය)= බිත්තිය (බෝඟ 885)

කුඩ්මල=මල්කැකුළ (කාශි 2–117).

කුණකවු†= විෂඝ්‍රහිත සර්පයෙක්.

කුණටු?=කිලුටු (සලී 2. 386[5]).

කුණප=කුණු වූ ශරීරය (බප 154[10]).

කුණල්=කොවුලා (පුනා 142).

කුණා(නා)වු=තද හුළඟ.

කුණාල=කොඟිල විශෙෂයක්. -දඟතලා (බප 132[28]), -විල් (බුත් 45[24])= හිමාලයෙහි පිහිටි විලක්. [715].

කුණී=1. වක් වූ අත්පාආදිය ඇත්තා (හෙසි

කුණු (බඟ 100[23])='කණු' ශබ්ද?(=ඵල්).

කුණු=1. කුණපය (පඤ්චි 122[7]). අපවිත්‍ර දෙය (දළ 3011). 2†=කසළ. -කතු=කුණකටුවං (සො 4437). -කන්දල්†, -කසළ (සලී 1. 457)= කුණුරොඩු. -කරද= සිරිලඟය (අමරකොෂ 367). -කසළ=පිළිකුල් කටයුතු කෙළ(ජාඟ 3728). -කොටස්=කෙස් ආදිය (විමු 3128). -ගඳ=දුගඳිඛය. -බොරු=කැත වූ අසත්‍යය (සලී 1. 901[35]). -මූත්‍ර= කැත වූ මූත්‍ර (ජාඟ 657). -මොළහාර=කුණු වූ කිරි මෝරු (වි 1. 386[2–26]). -මොළ= කොණු සෝදු ගෙණ යන කුණුදිය එකතු වන වළ (ජා 1074[19]). -රෙදි= කිලුටු වස්ත්‍රය (සද්ධ 1521). -රොඩු=කසළ. -ලිය=රසකිඳ් (ජාඟ 657). -ලෙඩ†= උපදංශරෝගය. -හඬ†, -හරුප= අසභ්‍යවචනය.

කුණ්ඩ=1. කොට. 2. වක්; අැද. 3. මොට. 4. ක්‍රියාවෙහි අදක්ෂ (ජාස 3017).

කුණ්ඩි=1. වළ. 2. බදුන (වි 1. 74[2–14]). 3. (සද්ධ 232[26])='කුඩ' ශබ්ද.

කුණ්ඩරණ?= සුසැවකලාවන්ගෙන් එකක් (සවි 13717) (පූ 2. 147[28]හි 'කණ්ඩරණ'. සද්ධ 889හි 'කංස්‍යාවචරණ').

කුණ්ඩල= 1 කණීාභරණයක් (පසා 239[8]). 2.(රැහැන්) වළල්ල (බප 233[4]). -ආභරණ= එනම් කණීාභරණය (සලී 1. 51[17]).

කුණ්ඩලි (ලී)= 1. සර්පයා. 2. කුණ්ඩලාභරණ අැත්තා. 3. වාක්‍යාවයවනය (රූප 12[32]). 4. පුස්කොළපොත්හි වාක්‍යාවසානයෙහි යෙදෙන '෴' යන ලකුණ (පඤ්චි 5914).

කුණ්ඩසාල†= රජුගේ විනොදඟෘහය.

කුණ්ඩහව්වි†=කට ලොකු භාජනයක්.

කුණ්ඩිඛා= කොණ්ඩිය; කොතලය (ජාස 72[18].

කුඩන්=කොණඩඤ්ඤ (අමා 2. 93).

කුඩසලා= පුරාණ රාජසෙවකයෙක් (බුත් 292[29].("වෙලාපක=ලදරුවන්; කුඩසලයින්

කියන් මැ ගී" -වෙස 11. ශිසං I. 166[9] ඈ. "කුඩසලා යහන්ගොඩවන්"- ශිසං IV. 188 C[13]).

කුඩිකා=කොංතලය (කඛිං 114[10]).

කුඩු=කුඩු. -පු= කුඩුකැවුම් (ජාගැ 100[13]). -බවු=ගස්වෙසෙසක් (ජාගැ 96[25]). -ලී=ඔට එළිපත (අමරකොෂ 304). -වෙළඟ= 'කුඩු වෙළඟ' බ. (ජාගැ 96[25]).

කුඩුල්=කුණ්ඩලය (ධගැ 20[27]).

කුතර=කෙණ්ඩිය (ශිසං III. 116[5]).

කුති (දඟම් 204[33, 27])='කැති' ශුද්ධ?

කුතු=කුත්තාංශුධය (ධගැ 260[24]).

කුතුඝ= 1. කුහුල්බව. 2. ප්‍රයොජනාපෙක්ෂාවන් නැති ව ක්‍රියා කිරීමෙහි උත්සාහය. 3. ශීඝ්‍ර; ඉතා කැමැති.

කුතූහල=1. අපුර්වවස්තු විදීමෙහි හෝ දැකීම් ආදියෙහි ආශාව (දහම් 71[11]). 2. ඵලාපෙක්ෂාරහිත ව ක්‍රියා කිරීමෙහි උත්සාහය. 3. ප්‍රශ්නය. 4. අද්භූත. 5. සැකය හෝ කනගාටුව (සර 538[3]). [103[32]).

කුතූහ=1. ක්‍රියාව. 2. ලීලාව; අංකාරය (ධගැ

කුතූහඝ= අවන්මහඇතිරිය (සිඛ 63[5]).

කුත්තිරම්†=වඤ්චාව (ca).

කුත්තුකොහොල් (පසඳි 115[4]) }
කුත්තුකෝල් (ජාගැ 98[29]) } = තොම්බරය; දෙබල කටුව.

කුතූහා=නිහතුව; පිළිතුල (වි 1. 223[3-4]).

කුත්ඝිත=නිඳිත; පිළිතුල් (ධගැ 147[21]).

කුද්=කුදු (අමං 1. 105[27]). -ගන්= කුදුගොත් සහිත? (සි 224).

කුද=කුදී (සලී 1. 212[19]. කුස 302). -ගහ ගෑණි (ලෑව)†=1. නිදගැණිම. 2. නිකම් සිටිම. -සද=කුදු සත්‍රී (සුස 526).

කුදන්කුඳු=ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍ර (ධප 324[14].)

කුදුවි=ගේමුල්ල; විජනසථානය (ශුසිං)

කුදිර†, **-කාර**†=අඟෙ එඬේරා.

කුඳු= 1. කුඩා (පුතං 238). 2. (<බුජ්ජ)=පිටින් නැමුනු (ධගැ 69[9]. කවි 162). -අසුන්= මිටි ආසනය (ධගැ 24[14]). -කුල=නීවකුලය (ධගැ 217[3]). -ගත්තිකා (ධගැ 1[3]), -ගත් සති (හෙසි 86), -ගොත්සති (සර 63[32])= කුඩා පොත් එකතු කර සඞ්ග්‍රහ කළ බුදුදහ නිකාය. -දල=අන්දරගස (වෙව). -නැව්= කුඩා යාත්‍රාව (ධප 208[11]). -නි=කුඩා දිය අැළ (රැ 157). -මත්=අඹපාර (වි 1. 279[1-3]). -මසු=කුඩාකාසි (අමං 2. 37[33]).-මහත්ඛම්= කුඩා වූ ලෞකිකධර්ම හා මනත් වූ ලොකොත්තරධර්ම (ධගැ 3[25]). -රෝග= ක්ෂුද්‍රරෝග (ඡෝ 3407). -වැව්= කුඩා වීල (පුතං 89). -කැල්= අැල්වීජාතියක් (පූ 2. 96[23]). -මසුරුදෙයක්= (සලී 1. 646[9]. 2. 603[5])= "කුද්‍රෑසකාදියක්" ශුද්ධ? (=අමු මේනේරි ආදි රළු දෙයක්).

කුදු=කුදු සත්‍රී (කවි 169).

කුද්දනී (ඡෝ 595. 607) }= තුවාළයක් වූ විට
කුද්දු(දෙ)වී† } ඉකිළී, කිසිලි ආදියෙහි මතු වන රිදුම් සහිත මස්පිඬ.

කුද්‍රැස (-ඛ)=1. 'අමු' නම් තෘණධාන්‍ය (ජාගැ 230[24]). 2. ක්ෂුද්‍ර ධාන්‍ය (වි 1. 386[2-23]).

කුනටු?=බුලත් (සිංම අ).

කුනන=උල්දෙකක් අැති හෙල්ල (ධගැ 260[24]) -තෘණ= තෘණජාතියක් (විභා 2. 911[1-1]). -මුඛ= හෙල්ලෙහි තුඩ (ජාක 218[30]). -සහ චරිත=කුනනයක් සහිත (ධප 193[5]).

කුනනානි(<කුනනාලී-ද්‍ර)= පොළොව හාරණ උපකරණයක් (සද්ධ 61[26]. ස්තූ 103[3]).

කුනනාල=තාලවෘක්ෂවිශෙෂයක්?

කුනඳුල=මන ඇසළගස.

කුනඳුලි=කුනනානිය (ජාගැ 54[26]).

කුන්දිරු†= මාලදිවයින?. යාත්‍රා විශෙෂයක්? -ඔරු=මාලදිවයිනෙන් එන ඔරුව.-පොල්= මාලදිවයිනෙන් ගෙණෙනලද පොල්.

කුන්දුගැහිම්†=එකකකුලක් බිම ගසමින් පැන පැන යෑම.

කුන්දුරුක්ඛන්=එනම් ගන්ධද්‍රව්‍යය (ඡෝ 359. 3871). දුම්මල වර්ගයක් (T. L. 996).

කුනකන්දී=කුඩා නදිය; අැළ (සර 89[31]).

කුඳුලිය?=කිඳිලිය (ධගැ 188[18]).

කුප් (ධා)= කිපීමෙහි. අක. කිපේ කිපෙත්; කිපිනී කිපි, කිපුනු කිපි. (කුප්වා-පූ 2. 606[27]. කුප්පවා- සලී 1. 229[30]). (පිප්පි මෙහි ද මෙය යෙදිනා. කුප්පවා= ප්‍රප්පා; ලොම් විහිදුවා -සලී 1. 155[7]. 2. 140[21]).

කුපාඩි†=නොහික්මුනු; කපට.

කුපිත=කිපුනු; අන්අයුරකට පැමිණි.

කුප්පමේනි(-ඝ)= එනම් ඔසුවෙසෙස (යොං 580. 2424).

කුප්පල=පුපුලවැල (වන 67).

කුප්පාශම්= 1. කඩාය; බැහැයම (දඹ 3[30]. සර 83[1]. සද්ධ 133[22]. 466[23]). 2†= රෝඩින් වසන (කුඩා) ගම.

කුප්පි=1. කොපුව (සද්ධ 682[12]. පූ 2. 143[25]). 2. කුඩා බෝතලය. -මෑ්=බෝතලමැටි; කදුමැටි (යොං 4353)

කුබර=කුඹුර (ශිසං I. 255[18]).

කුබෂ්†= පොළොවට ඔටින් දිය බැස යෑමට කිහුල්කොට ආදියෙන් සෑදූ සෙංරෙංවිව (සිංමඅ). [නම් ගස (අමා 2. 39[33])

කුබ්‍රක්=1. කුඹුක් (ධහැ 43[6]). 2. 'නාගබලා'

කුබුඅ (රූ 206)' }
කුබුද (වන 32) }=කුඹුක්ගස.

කුබුදු=1. ලජ්ජාව (ca). 2. 'පුබුදු (ධා)' බ.

කුබුද්දූ (ප්‍රකී)=පුබුද්දූ (ජාගැ 537[33]).

කුබුබු=කුඹුක්ගස (ධහැ 278[16]. කවි 104)

කුබුරූ=කුඹුර (ශිසං I. 148 b[1]. සි 441).

කුබුල් දෙනා?= නලියන?; දඟලන? (බුත් 226 අබෙ).

කුබුස් (ධා)=1. ගැලීමෙනි. 2. කිඹිසීමෙනි. අක. කුබුසි කුබුසිත්; කිබිසි කිබිසි (ජාගැ 41[33])

කුවෙරබිම්=කුඹුරුඇට (වන 97).

කුඹජ=කුදු (බප 6[35]. 135[11]). [78].

කුම් (නි)=ප්‍රශ්නාර්ථයෙනි; කිම?. කවර? (ගුත්

කුම්=1. කුඹගස (ගිරා 54). 2. කුමහය; කළය (පැර 68). 3. ඇත්කුඹ. -ඝට=නැවෙහි කුඹ ගස (වි 8. 68[1-14]).

කුමකුල්=කට්ටකුමකුල් (වෙව).

කුමිකේරූ†=කොංමසාරිස්; පරිඝක (සපැ VII[9])

කුමන්=කුමන (ගුත් 374). [බුදු 371).

කුමන=කීනම්; කවර (පූ 2. 120[3]. ගුත් 40.

කුමරු=1. කුඹුදරුවා(රූ 271). 2. රාජපුත්‍රයා. 3. කදකුමරා (රූ 30). 4. වේලාගස (වෙව).

කුමරී= 1. ස්ත්‍රිය (වි 1. 71[1-31]). 2. බාල ස්ත්‍රී (රූ 261). 3. කෝමාරිකා (යොං 592). -මෙහෙල=කෝමාරිකා ආදිය ගෙණ සිදින තෙලක්(යොං 2951). -පලු=කෝමාරිකාංපිති (යොං 3495). -රැස්=කන්‍යාරාශිය (ගිරා 55).

කුමරූ=කුමරා (ධහැ 53[1]).

කුමාර=1. 2. 3. 'කුමර' බ. 4. ලඤ්ඡුවරණගස (වෙව). -බඩිඩිස†= ගූනිගම්ගකාංගේ අවතාරයක්. -සෙළි= බාලයන්ගේ සෙල්ලම් (සද්ධ 131[11]). -දෙවතා= කඳකුමරා. -පරිහරණ= ලදරුවන් රැකබලාගැණීම (ජා 40[4]). -බ්‍රහ්මචරියා= බාලත්වය වශයෙන් මෙවුන්දම්හි දුරු වීම (ජා 571[26]). -හතනි ගණ=කුමරුන් රකින කුඩා සෙවකා සමූහය (කඛා 133[5]). -සිංහ=කලාදුරුඇල (වෙව).

කුමාරකාවණී= කුමාරවෙශය (වි 4. 259[1-35]).

කුමාරිකා=කුමරිය (ජාස 434[33]).

කුමාරිභාමි (උඹරව)†= රදලබිරින්ද (G).

කුමාරී=කුමරිය. දෙළොස්හැවිරිදි සත්‍රී (ජාගැ 44[16]). -බ්‍රහ්මචරිය= කුමරියකා වශයෙන් රකින බඹසර (සද්ධ 216[23]).

කුමු=කුම්‍යා (කෝ 23. පුනා 87).

කුමුඟු=තුමුකා; පුවක් (සැළ 38).

කුමකුඩ(කුමුතුඩ්?)=1. මල්කැකුළ? 2. මල් පිපීම (රූ 197. අබෙ).

කුමුඳු(ධා)=කුමුදු' (ධා) මෙනි. (සි 77).

කුමුවු=කිම්දුනු; ඇලුනු (ධහැ 27[12]. කවි 58).

කුමුඹු=කෝවක්කා (වන 64).

කුමුතුරු=කිම්තිරිමෙනි; දළු විහිදීමෙනි හෝ පුබුදු වීමෙනි. අක. කිම්නිරේ කිම්නිරෙන්; කිම්නිරිණි කිම්තුරුණු. 'කිම්නිරෙණ' බ.

කුමුතුළු=විහිදුනු; පිපුනු.

කුමුද්=හෙලුපුල් (බප 223[5]). -ආකර=හෙළු පුල්විල (ගුත් 343).

කුමුද=1. හෙලුපුල්. 2. අහහ කෝටිය (පූ 2. 491[7]. සර. 214[35]). 3. නිරයක් (මනි 25[13]). -බන්ධු=චන්ද්‍රයා, -භාෂිණි=1. කුමුද ප්‍රබෝධ කරවන්නී. 2. කුමුදු වැනි සිනා ඇත්තී (බප 222[35]).

කුමුදිළු=කුමුදුවනය (බප 215[37]).

කුමුදු=හෙලුපුල් (පැර 52). -වන=හෙළුපුල් රාශිය (කවි 101).

කුමුදු(ළු) (බං)=කිමිදීමෙහි. අක. කිමිදේ කිමිදෙත්; කිමිදි, කිමිදිනි, කිමිවි; කිමිදි, කිමිදුනු, කුමුවු (මුව 27. අමං 2. 29[20]. ධගැ 111[22]). [සස 102.].

කුමුදඇර = කුමුදුමල්ඇතුළත (ධපු 285[13].

කුමුන්දු=කුමුදුමල (සි 177). [(කම් 53).

කුමුදුනෑ=1. කිමිදීම (සිඛ 55[23]). 2. කිමිදෙන

කුමුනෙ=දත්තවැල (වෙව).

කුම්බ=I. දොණ විස්ස (යෙං 294). 2. කුමහය (පරෙවි 21. සැවුල් 158). 3. කුමහරවිය (පැර 105). -කන්=කුමහකණිය (පැර 82). -යොන්=කුම්භයොනිය (පරෙවි 21).

කුම්බල්=කුඹල් (ශිසං I. 89[27]. නති 40[26]).

කුම්බා?=පලංතිය?(සලී 1. 30[22]. 2. 28[223]).

කුම්බිකඵල=කසවගෙඹිය (වත 83).

කුම්බිභා=මුද්දිරප්පලමි (වෙව).

කුම්බිය=දියපරඹලා (වෙව).

කුම්බු=කුඹු (ශිසං I. 89[28]. නති 40[23]).

කුම්බුර්=කුඹුර (ශිසං 1. 85[13]. I16[7]).

කුමහ=1. කළගෙඩිය (සඛ 56[23]). 2 ඇතාගේ හිසෙහි නෙරා තිබෙන මස්පිඬු දෙක (ධගැ 91[14]. ජාගැ 1[3]). 3. දස අමුණ (ධගැ 49[22]) 4. එනම් රවිය; එකොළොස් වන සූයම්මාසය. -අලඞ්කාර=ඇතුගේ කුමහ යෙහි යොදන ආභරණයක් (සඛ 42[8]. 187[14]). -භාණ්ඩ=රාවණරජුගේ සහොදර යෙක් (මෙතෙමේ නිදිමෙහි අනිගයසමථී යෙකි). -භාර=මැටිබදුන් සාදන්නා (ජාගැ 222[20]). -ෝවිද්‍ය=වලන්සෑදීම උගන්වන විද්‍යාව (ජාස 255[7]). -දක්ඛිභා=1. කළදක්ස (විභං 1. 432[2-20]). 'ඝවචෙවිකා' ඛ. -යොනි=කළ යක උපන්නෙකැයි සැලකෙන අඟසහි සෘෂියා. -රාශි=එකොළොස් වන සූයම්මාස ය. -ශීර්ෂ=1. කළයක් වැනි හිස. 2. එබදු හිස ඇති (ධපු 12[29]). -සථල=ඇතාගේ කුමහය.

කුම්භණ්ඩ, කුම්භාණ්ඩ=කුම්භයක් තරම් අණ්ඩය ඇතැයි සැලකෙන දෙවවිගෙඳ යක්; (මොහු විරූඪ නම් වරම්රජුගේ සෙවකයෝ-අමං 2. 159[25]. -ආලින්ද=මහමෙරෙහි කුම්භාණ්ඩයන් අරක් ගත් පෙදෙස (සර 39[3]).

කුම්භි=සැළිය (මිලි 114[14]).

කුම්භීර=කිඹුලා (ධපු 10[19]).

කුම්භීල=කිඹුලා. -ග්‍රාහ=කිඹුලෙකුසේ දඬි ව අල්ලා ගැණීම (විමු 53[1]).

කුම්මාස=කොමු; අඩක් පැමිබූ යව ආදිය (බුත් 6[24]. සලී 1 350[14]).

කුම්මෑහි†=1. ලොහි. 2. මසුරු.

කුඹ=1. කුම්භය. 2. කණුව (සඛ 470[23]).

කුඹල්=1. කුම්භකාරයා. (කම් 610). 2. මැටි යෙන් කුඩු සාදන මහමැසිවෙසෙස..-උදුන් -වලන්පුලුස්සන පෝරණුව(වි 2.927[1-13]). -පෙරහැර†= මහනුවර ඇසළපෙරහැරෙහි කොටසක්.-මැටි=කුඹල්කුඹුවෙහි පස් (යෙං 582. 4354). -සක්=කුඹලුන් වලන් සෑදිමට ගන්නා චක්‍රය හෝ අච්චුව (ධගැ 205[13]. ධපු 261[29]). -හල්=කුම්භකාරශාලාව හෝ කුඹලුන් වසන ගම (වි 1. 326[2-1]).

කුඹහ(නාප)='කුඹස්' ඛ. (G). [(ජං 973[3]).

කුඹිල=කුම්භිලක නම් කුඩා ලිහිණියා

කුඹු=1. භාජය; කළය (ධප 204[3]).2.ඇත්කුඹ (ධපු 234[6]). 3. අමුණු දහය (ධගැ 49[22]. 287[1]).4.කුපය;නැවෙහි රුවල් බඳින කණුව (කම් 210. ජාගැ 184[13]). 5. නැව් පදනං දඹුව? (රූ 143). 6. අඹකුරය (රූ 195). -කරණ=කුම්භකාරකාංගකාය (බෝගැ 144[22]). -කාමලා= කුම්භකාංමලා නම් සොංගමාලරෝගය (යෙං 3143). -කල= කුම්භසථලය (කුස 90). -පිළි = ඇතුගේ පිලක් වැනි කුම්භය (සප 233). -යොන්= 'කුම්භයොනි' ඛ. (මජ්ඣ 107. තිසර 42). -වරූ=කුම්භකාරයා(රූ 392).

කුඹුක්='අර්ජුන' නම් වෘක්ෂය (පූ 2. 32[3]).

කුඹුරු=1. ගොයම් වැවෙන දිය සහිත කෙත. 2. එනම් වැල (රූ 212). 3. පණුවා (රූප 257[13]). -පලා=කුඹුරුවැලෙහි කොළ (යෙං 580).

කුඹුවන්?=කඹුරුවන් (රූ 106)

කුඹුදු=කුඹල් නම් මැස්සා (ජාගැ 34[3]).

කුයි(වි)නාන්හි†=යම් කිසිවක් හාර ගත්බව සඳහන් කර දෙන ලෙඛනය.

කුයින්(ජා 783[15])='කුයින්' ශුශ්‍ර.

කුසිල්†=1. කුසුල; අංගාව. 2. ගද.

කුර=ක්ෂුරය; අශ්වාදීන්ගේ පාදයෙහි පිටින් වැඩි හිඟෙන ඇටපතුර (කව් 29). **-ගස්**=ක්ෂුරඝර්ණය; කුරගැවීම(කව්740). **-ගේ†**=හෙවන පිණිස තාවකාලික ලෙස සාදන ගෙය. **-රොන්**=කුරපහරින් නැඟුනු ධූලි (මයූ 6).

කුරවඳු†=ලා කල්හි නරක්වූ.

කුරක්ඛන්=එනම් ක්ෂුද්‍ර ධාන්‍යය.

කුරවු=දෙමවගස (ප්‍රනා.131).

කුරර=I. කිරලා. 2. කබරුස්සා (සර118¹⁵).

කුරරක(සද්ධ 529¹⁴)='කුරවක' ශබ්ද.

කුරල්(ළ)=(ඒ ආදී) තරල (ප්‍රනා 211).

කුරවක=1. කෙළිදගස. 2. හෙලවරං. 3. කටු කරඹු. 4. ගිරිනිල්ල(සද්ධ 113²⁹. දහම්15⁴).

කුරවි (වි) කෙවිල් = කොකිලපක්ෂිවිශෙෂයක් (ස්තු 95²⁴. කාගෙ 1-55).

කුරවිකනාද=කොවුල්හඬ (සද්ධ114²¹). මිහිරි හඬ (සලි 1. 1023¹³).

කුරවිනද=කුරවිකනාදය(බුදු 234).

කුරහන්=කුරක්කන් (යෙං 1399).

කුරාල=මිනී ගෙණ යන මැස්ස (බුත් 221²⁰. දජං 355²¹).

කුසිරු=ක්‍රූර (කව් 47).

කුරු=1.අඹකුරුය(රූ 195. ප්‍රනා112). 2. කෝර කය; කුඛ්මලය (සස 186). 3. නිෂ්ක දෙස (රූ 386). 4. උදු ඇට තිහක් බර රන් කාසියක් (ශුසිං). 5. කුඹියා වැනි කුඩා සතෙක් (ධගූ 189. සූ 2. 57²⁹). 6. ඇතුන් ඇල්ලීම ආදිය කරන්නා (සපූ 203³). 7. ලුහුඬු; මිටි (රූ 434). 8. කරන්නා (=ලෝකුරු ආදියෙහි). 9. එනම් දේශය. **-අන්**=කොට අත ජාගූ 85²⁰). **-ඇද**=මිටි ඇද (ජාගූ 78²). **-නල**(සර 308¹³)='කුරු බිලි' ශබ්ද?. **-ධම්**=(කුරුරට රාජාදීන් සමං දන් ව රැකි) පඤ්චශීලය (ජා 481¹). **-පා†**=මුදුන්ගටලිය සවි වීමට බල්කළේ සිට ගැසූ කුඩා කණුව. **-සුවු**=කුඩා පුටුව (බප්ර268³⁰). **-බිලි**=කුඩා දෙරටුව(සලි1.539⁷. දජා 282². 292³. චූලවංර-ජාඅක 7-349⁸. 357³). **-බෝදිලි†**=කටුස්සා වැනි කුඩා සතෙක්. **-මිණි†**='කුරුවෙණි' ඛ. **-ඔබිලි**=කුරුබිලිය (සලි 1. 539²¹). **-ගඟන්**= කුරුඇද (අනා 74²⁸). **-වණ්ඩු**(මනි45¹⁹. දජා 54³¹),**-වැණි** (අනා 91¹³. 92²)=‘කුරුවෙණි’ ඛ, **-විවි**=වව කුරු (Ca). **-වෙණි** (<කුරුපැණි)=ගොමඇදියෙහි හැදෙන වැඩුකු පසු පියා ඔන පණුවෙසෙස (නිකා 17³). **-හැඳ**=මිටි ඇඳ (සද්ධ 163³⁶).

කුරුඩිඝමෘග=තිත්මුවා (ජාඅ 9¹²).

කුරුගුලා=රෙදිකොණ; නෙරිය (ජාගූ172¹⁶. සිඛ71²⁷). **-කන්**=(සලි 1. 200⁴. සිඛ 24³), **-පව** (පූ2. 331³¹)= රෙදි කොළවර.

කුරුවු=උස්නොවන. **-ගෑම්†**= ලියුවක් මත් නෙහි ඉරි ආදිය ගසා නොපෙණෙන්ට සැලැස්වීම.

කුරුණු=ඇතා. **-කා**=ඇත්ගොව්වා (G).

කුරුණී=1. මංනහංජනියක්; ලංඝ (සලි 1. 25²². පූ 2. 681³⁴. යෝ 1741). 2. ද්‍රෝණිය (රූප 169³⁵).

කුරුණීඛන=කටුකරඹු.

කුරුතවරත†=උත්සාහය.

කුරුකුම්මණ(කුමුතුළු වනා?)=උඟුන (රූ194).

කුරුන්ගුම්=පිට සිවිය ගුදා කිරීම(යෝ3795).

කුරුන්දරු=ක්ෂුද්‍රරෝගයක් (යෝ 3523).

කුරුදවුවා=පෙර තුබූ අටුවාවක් (සිඛ 529).

කුරුදු(<කුරුවිඳක)=1. සුවඳ සුඹුළු ඇනි එනම් ගස්වෙසෙස (ජාස 468³). 2. තෘණ ජාතියක් (රූ 579). 3.මැණික් ඉදිකටු ආදිය ඔප දම්මට ගන්නා රතු ගල්ජාති යක්. **-තල්**= කුරුදුපොතුආදිය නම්බා සිඳින තෙල. **-පහණ** (පූප 77⁴), **-පාණාණ** (ජාස 295¹⁴)=කුරුදු නම් ගල්. **-වැල(ළ)**= කුරුවිඳපාණාණවූණී හා ලංකඛ ද එක් කර උණු කොට ගුළි ගසා විද අමුණා ඇඟ ඉළිමට සැදූ ඇටවැල (සිඛ 6¹³. කුදු 176. උපා 95³⁶). **-සණ**=ඉදිකටු ආදිය මට්ටම් කරණ කුරුදුපහණින් සෑදූ හණගල (ජාගූ 204²⁰). **-සුණු**=මැණික් ඉදිකටු ආදිය ඔප දැම්මට ගන්නා කුරුවිඳක පාණාණවූණිය (ජාගූ 204²¹). [(හංස 36).

කුරුපණ=1. කෘපණ (හංස 32). 2. ක්‍රූර

කුරුවි†=රන් පවුමකින් ¼ ක් වටිනා කාසියක්.

කුරුම=කුම්භය (රූ 151).

කුරුමානම්†=ඉලක්ක කිරීම.

කුරුමෙන්කු=රොඟවිගෙඹයක්(යෝ 2836).

කුරුම්බා=ලාංඡුවූ නොමේරූපොල්(යෝ4037).

කුරුර=1. පණුකුලයක් (වි 2. 943[2-10]). 2. ක්‍රූර (සී 320). [(බප්‍ර 281[12]. සිය 268).

කුරුරස්=1. කකිය. 2. කුරිරු අදහස් ඇති

කුරුරය=කකීය (කවි 560).

කුරුරූ=ක්‍රූර (කවි 404. අමා 2.138[13]).

කුරුල්='කුරල්' බ. (රූ 368). [3398. 3485].

කුරුලූ=මුහුණෙහි ගට ගන්නා ගඩු (ඒයා

කුරුලු (<කුරුලෙ-ලු)= 1. කුඩා පක්ෂිය. (බස 95[9]). 2. කුඩා කොලුවා (පුනා 156. රූ. 271). 3†= කෙහෙල්ගස්අංදියෙහි මුලින් ලිය ලා වැඩෙන කුඩා පැළය. 4†=දෙර වැසිම සඳහා උළුවස්සෙහි ඇතුල් පැත්තෙහි සවි කරණ ලීකැබැල්ල. -**ගොයි**= පක්ෂියෙක්. -**පාලු**†=කුඹුරක වැව අසල නිබෙන පටු තීරය.

කුරුවලු=පිරිවැස්ස; සාල්ල (අවද-භා 2[6]).

කුරුවිඳපාඛාණ=1. පද්මරාග මාණික්‍යය (සැළ 49). 2. කුරුවිඳ පහණ.

කුරුෂ†=සුන්සාල් (ca).

කුරුසි†= 1. මරණදඬුවමට නියම කළවුන් ඇණ ගසා තැබීමට පුරාතනයෙහි ඇතැම් රටවල යෙදූ උපකරණය. (ක්‍රිස්තුදේවහන් සේ නිසා මෙය ක්‍රිස්තියානිලොකයෙහි පූජ්‍යවස්තුවක් වී ය). 2. අකුරු නොදන්නවුන් අත්සන වගයෙන් ලියන 'x' යන ලකුණ.

කුරුරූ=ක්‍රූර (ශිසං II. 105[3]).

කුරෙරාලු†='කුරවලු' බ.

කුර්මමර්ම (යෝ 4088)
කුර්මසිර (යෝ 4090) }=මම්මයක්.

කුර්මණ=1. කිරීම. 2. කරණ (වි 4. 203[2-10]).

කුර්වර(කුවර?)='කිඹුල්මුව' බ.(වි 7. 166[2-16]).

කුල්(ධා)=තද කිරීමෙහි. අක. කුලී කුල්ති; කිලි කුල් කිලි කුල් (අමා 2. 6[18]. බප්‍ර 281[23]). (කුල් + ඵම්='කිලුම්' බ).

කුල්=1. හැඬුඹ(දළ 8[21]). 2. හැඹිම; නංදය. (හිරං 185). 3. ප්‍රීතිය. 4. ප්‍රීතිමත් (එය 41). -**ඥාද**= ප්‍රීතිනාංදය (ජාඟැ 38[3]). -**මත්**=ප්‍රීතියෙන් මත් වූ (සළ 1. 110[2]. පූ 2. 89[15]. සද්ධ 170[6]. කාගෙ 9-7). -**හඬ**=ප්‍රීතිකොංහාව (ජාඟැ 19[3]).

කුල=1. වංශය; ගොත්‍රය(කවි 50. බප්‍ර 328[15]). 2. සමානජාතිකසමූහය (කවි 200. සද්ධ 113[31]). 3. නෑයා (තිසර 90). 4. ගෘහය (වි 1. 325[1-2]). 5. නිෂ්ඵවට කරුණ (සළි 1. 701[21]). 6. නිෂ්ඵ කිරීමට ජාත්‍යාදීන් ගම්‍ය කියන කථාව (සළි 1. 455[23]. අනා 116[25]). 7. ගොඩවීරයා (රූ 462). 8. යංසකීය (ගෝ 462). 9. කුලවතා (බුදු 60). -**අඛනා**, -**අඛන** (තිසර 9)= වැදගත් කුලයක උපන් ශීලව වූ තරුණ ස්ත්‍රී. -**අඹු**= කුලස්ත්‍රිය. -**ආචාර**=කුලයට අගත් චාරිත්‍රය (කඛා 17[7]). -**ඇති**=වංශවත් (බුත් 25[22]). -**කන්**, **කාඛනා**= කුලාඛකාංව. -**කම්**= 1. කුලගෙහි ක්‍රියාව. 2. කුලමල (මනි 58[19]). -**කුමාරි**= කුලගෙහි සිටින බාලස්ත්‍රී (වි 1. 74[2-32]).-**කුවස්ථ**=මූලප්‍රකෘතිය (පඤ්චි 125[19]). -**ඝකාන්**= කුලයට කොපක් වූ; කුලශ්‍රේෂ්ඨ (මුව 125). -**ඝුව**=කුලපරම්පරාව (ජාඋ 458[26]). -**ගම්**=1. ගෙවල් ඇති ගම (හෙසි 30[3]). 2. නම්‌ගේ කුලයට අගත් ගම (පූ 2. 277[15]). -**ගල්**=කුලපර්වත (ශිසං I. 218[3]). -**ගැති**=කුලගෙහි දාසයා (බුත් 2[27]). -**ගිරි**=කුලපර්වත(මයු 48. 59). -**ගෘහ**, -**ගේ**= 1. කුලයක් වසන ගෘහය (හෙසි 30[26]). 2. නම්‌ගේ කුලයට අගත් ගෘහය (සළි 1. 203[30]).-**චාරිත්‍ර**=කුලගෙහි පවත්වා ගෙණ එන සිරිත. -**ජ**=උසස්කුලයක උපන් (සළි 1. 246[5]).-**ජාත**=කුලයෙහි උපන්.-**දෘෂ්ටි**=සිය කුලයෙහි උපන් මෙහෙකාරිය (ජාඋ 16[11]). -**ජාති**=කුලය හා ජාතිය (පූ 2. 69). -**ජ්ජු** (ශිසං I. 104[5]), -**ජ්‍යේෂ්ඨ** (සර 85[9])=කුල ගෙහි ප්‍රධාන. -'ඨා=වෙශ්‍යාව; සැමියන් පතා යන්නී. -**දම්**=කුලවාරිත්‍රය(සිදත්68[3]). -**දරු**=1. උසස් කුල ඇති දරුවා; ශීලාචාර අය (ධකැ 486. අමා 2. 13[22]). 2. ගෙයක සිටින දරුවා (සිබ 65[34]). -**දුලි**=කුලාඛාරය; කුලය කිලුටු කරණ අය (ජාඟැ-බිළාල කොසියජා). -**දුසුකම්**= කුලදූෂණය (සිබ 49[36]). -**දූ**=පනිවුතා ස්ත්‍රී (රූ 261). -**දූෂක**= කුලයන්ගේ ශ්‍රීභාව දූෂ්‍ය කරණ (සළි 2. 434[30]). -**දූෂණ**=මල්පල ආදිය ගිහියන්ට දීම (සළි 1. 478[9]). -**දූෂකනිරය**=නිරයක් (මනි 77[1]). -**දෙවු**=කුලජ්‍යේෂ්ඨයා (ධකැ

881⁰). -°කම්=කුලමල (මනි 35³¹). -දෙවි= 1. කුලයට අයත් හෝ කුලය විසින් විශෙෂ යෙන් පුදනු ලබන දෙවියා (සැළ 14). 2. ආගමයෙහි පූජ්‍යයා (බප්‍ර 332⁵). -දෙව කා=කුලදෙවියා (සද්ධ 459³). -දෙශ=කුල යෙහි වරද (කති 91⁷). -ධන=කුලයට අයත් වස්තුව (පූ 2. 71¹⁹). -ධර්ම=කුලාචාරිත්‍රය (වි 1. 62²–1²). -නාස්තිනී=කුලය සතුටු කරන්නී (සද්ධ656³⁰). -නෑ=කුලයෙහි බන්ධු වරයා (පූ 2. 664⁸). -නිවෙස්=කුලගෘහය (සැළ 96). -කුවර=සිය කුලයට අයත් නගරය (අමා 2. 24⁴). -පති=කුලයෙහි සභාපතියා (මධු 103. බප්‍ර 305⁵). -පරපුරු=1. ගෘහ පඬුකතිය (බුත් 156¹³); කුලපිළිවෙල. -පරම්පරා=වංශක්‍රමය; පිතෘපුත්‍රාදියන්ත නිය. -පරිවෘත්ත=කුලපිළිවෙල (ජාස 216¹¹). -පවිත්‍ර=1. මහමෙර අවට ක්‍රමයෙන් උස් ව පිහිටිය නිබෙනැති සැලකොන යුගකිර ඊශධර කරවීක සුදර්ශන නෙමිකිර විනතක අශ්වකණ්ණ යන පවිත්‍ර හත (සළු 1. 406⁵. බප්‍ර 57¹³). 2. දඹදිව භාරතවර්ෂයට සීමා වූ මහෙන්ද්‍ර මලය ආදි පවිත්‍ර හත. -පලු=කුලපාලකයා. -පවු(වි)=කුලපවිත්‍ර. -පාලකා=කුලය ආරක්ෂා කරණ. -පාලිකා, -පැලි(පුනා 150)=කුලපාලකස්ත්‍රී. -පිත්=කුලපුත්‍රයා (වෙස 277). -පිරිස්=කුල වලට අයත් සමූහය (පූ 2. 92²⁹). -පුත්=1. වැදගත් කුලයෙහි උපන් අය. 2. ශිලාවංශ සම්පන්නයා (බප්‍ර 257³⁰). -පුවෙණි=කුල පරම්පරාව; පරම්පරාවෙන් පැවතෙන දෙය (පූ 2. 699¹². සද්ධ 395⁹). -බොල්=කුලයට පුහු; කුලයට වැඩක් නැති (ජාස 435²²). -භෙද=කුලයෙහි වෙනස (සඟ 79). -භ්‍රෂ්ට= කුලයෙන් ගිලිහුන්; පහත් කුලයකට ගිය. -මත්සරිය(අමා'2.173³⁶), -මාත්සර්‍ය(සළු 1. 440⁷)=තමාගේ දැයකා කුලයන් අනුන්ට සාධාරණ සේ නොසැලකීම; ඒ කුල අනුන් ඇසුරු කිරීමට නොකැමැති බව. -මල= කුලයෙහි කිලුටු හෝ දෙය. -මිනිස්=කුල යට අයත් මනුෂ්‍යයා (වි 1. 330¹–²⁵). -වත්=උසස් කුල ඇති. -වදිනා=අනික් කුලයකට හෝ ආගමකට යන (රාජා 56³¹). -වන්නම්=උපාධිය; අනික් කුලයකට නොහොත් අනික් ආගමකට යෑමේ දී ලබන නම් (රාජා 56³¹). -වන්නි=හොඳ කුලයට අයත් වන්නි රජවරු (පැර 46). -වම්=කුල කාන්තාව (රු 261). -වාසි=කුලයෙහි වාසනා; වංශයට අයත් (සද්ධ 394⁸). -වැසි=කුලවාසි (සිබ 66⁸). -විලොකන= කුලය බැලීම; මහබෝසතුන් බුදු•වීමට මිනිස්ලොව ඉපදීමේ දී ඊට සුදුසු කුලය කුමක් දැයි පරීක්ෂා කිරීම (සවී 106¹²). -වෘතනී=-1. කුලපරපුර (ජාස 435¹⁷). 2. කුල යට අයත් පැවැත්ම. -වෘද්ධ = වයසින් බාල නමුත් උසස් කුලයක උපන් හෙයින් වැඩිහිටියෙකැයි සැලකිය යුතු (ජාස 15²⁰. ජා 91⁴¹). -සංඥකී=කුලයන් හා එක් වීම; කුලයන් නිතර ඇසුරු කිරීම (බුත් 69²⁶). -සංඥක(නිකා 11¹⁹), -සංඥාගත=කුලයන් හා මිශ්‍ර වූ. -සඞ්ග්‍රහ=මල්පල ආදිය දීමෙන් කුලයන් අල්ලා ගැනීම (සිබ 64¹⁷). -සත්ත්ව (ශික්සං IV. 227²), -සතු(බප්‍ර 284³²), =සන්තක, -සෑනි(ධාත්‍ර 108²⁸)=කුලයට අයත්. -සම්පන්නී=කුලයට අයත් සම්පත් නිය. 2. සමෘද්ධ වූ කුලය; ක්ෂත්‍රියබ්‍රාහ්මණ වෛශ්‍ය යන කුල තුණ (ජාත්‍ර 53¹³). -සිවු= සිටුකුලයෙහි උපන් අය (ධාත්‍ර 81²). -සිරිත්= කුලවාරිත්‍ර. -සුද්‍රී='කුලඛ්‍රී' බ. (පූ 2. 17³⁰). -සිම්=කුලයෙහි සභාව්‍යා (සඟ 11¹⁴).

කුලක=එක ම ක්‍රියාභාවකපදසමභිව්‍යාහාර අනේක පද්‍ය පසකට වැඩිගණන (සිය 14. කාශී 1–13)

කුලච්චි=සිනක්කාරම්? (ca).

කුලංචි (ලංව)†=මහත්; තද.

කුලත්=කුලපුත; කොල්ලු (සෙං 319).

කුලප්පම් (සළු 2. 157³⁵) }
කුලප්පු (සළු 1. 174⁸) }=හාලබල; ඝොංඝා.

කුලල්=1. නළාව (කාශෙ 8–32). 2. ගලනාළය (ජා 272²²). 3. අංශය; උරහිස (ජාත්‍ර 140¹⁶). 4. සිදුර; නළය (සද්ධ 719¹. අනා 102¹⁴). 5. 'කුළල්' බ. -වා=නළා පිඹින්නා (රු 398).

කුලා (ළා)= තෙල් ඉදිකටු ආදිය දමන කුප්පිය හෝ බවපුරුක (සළු 1. 536². ථූප 96²¹). =දද?=ඔවප්‍රවර්‍යශක්? (කවි 749).

කුලාල= 1. කුඹකාරයා. -චක්‍ර= කුඹල්යන්ත්‍ර (සවී 47²⁵). -භාජන=මැටිබඳුන (ඔස 20¹⁹)

කුලාවක=කුඹුව (ජාස 13¹⁹).

කුලික='කිලි' බ. (සර 341²²).

කුලිච්චම්=පුලුන් ආදිය පිරවූ මෙට්ටය (කති 27²². උපා 69²⁷).

කුලිණී (කුලුණු+ඉ)=අභිංසාව (බහැ 141[13]).

කුලිස්=වජ්‍රය (රූ 390).

කුලී= 1. වෙතනය; ශාස්තුව (ජාහැ 67[11], 191[3]. ජා 73[34]. කාගෙ 12-37). 2. කුළම; වැව හෝ වැව අසල පෙදෙස (ශිසං IV. 188 B[12]). 3. මෙහෙකරුවා. **-කාර**†= කුලී යට වැඩ කරන්නා. **-වෑඩ**†= දවස් පනා වැටුප් ගෙවා කරවන වැඩ. **-සෙනග**= වැටුප්ගෙවා ගොදුගත් සුදුසෙනඟ(මසූ163).

කුලීන=වංශවත් (දහම් 140[2]).

කුලු= 1. ඊඅාදිය පොළන උපකරණය (බහැ 146[12]. ජාහැ 163[21]). 2. පසුර (සිදත් 504). 3. **කුලුපක** (බහැ 144[10]. චූප 33[22]). **-පතු, -පොතු** (සලී 1. 1077[33]. දඹ 51[13])= කුලු වියන්නා. **-°ශිල්ප**= බටපතුරුවලින් කුලු වියමන උගන්වන ශිල්පය (සිඛ 102[28]). **-මාලු**=පැරණි කුල්ල(සලී 1. 195[25]). **-වරු**= 1. කුලුපොත්නා (පූනා 224). 2. ඔස්වෙසෙසක් (වෙස 342).

කුලුඟු (ශිසං I. 1859)
කුලුඟුලු (ශිසං I . 185[11]. 232[17])} = කරුණාව. **-වන්**=කරුණාවන්න (ශිසං I. 232[17]).

කුලුදුල් (<කුල+උජ්ජල?)=කුලය බබලවන; පළමුවරට උපන්. [156[25]. අමං 2. 48[12]).

කුලුපහ(ග)=කුලයට එළඹෙන; වියහැකි (දහම්

කුලුලු (බහැ 98[3])='කුලොලු' ඉසුද?

කුලොලු (බහැ 176[5])
කුලොපග (අමං 2. 172[15])} =කුලුපග.

කුල්නා=1. නාඳ කරණ (දළ 301[13]). 2. නාඳ කිරීම (අමං 2. 10[27]).

කුල්මාෂ='කුම්මාස' බ (බප්‍ර 154[12]).

කුවඩි=හාවර; හිනම් (බහැ 162[11]).

කුවල (එස 52), **කුවලය** (පරෙවි 89)=නිලුපුල්.

කුවිතාන්සි†='කුතිහාන්සි' බ.

කුවිලි=හින්තඹල (වන 26).

කුවෙර= වෙසවුණුරජ (බුදු 80. සිඔ 314). **-ඇස්**=කුඹුරුඇට (රූ 212). 2. පලොල්ගස (රූ 213). [එනම් මුහුද (සර 375).

කුශ= තෘණවිශෙෂයක් (බප්‍ර 7711). **-මාලි**=

කුශල=1. දෂ. 2. පිණ (බහැ 151[4]). **-කම්ම**= ලොභාදිපාපබම්මයන් සිඳින දානාදිසුචරිත ක්‍රියා (බෝහැ 90[14]). **-°පථ**= සුගතීන්ට මාර්ග වූ කුශලකම් (බුත් 28[23]). **-ඝෂ**=පින් ගෙවීම (සර 28[20]). **-ඝෂත්‍ර**= පින්කෙත; කුසල් නමැති ඵල ගවහැන්මට දානාදිය නමැති බීජ්වට වපුළ යුතු කෙතක් වැනි බුද්ධාදිඵත්තමහෝ (සද්ධ 516. සවී 325). **-චිත්ත**= ලොභාදියෙන් තොර වූ, යහපත් ක්‍රියා කරණ අවස්ථාවෙහි දී ඇති වන සිත්. **-ඡන්ද**= කුසල් කිරීමෙහි කැමැත්ත (සලී 1. 217). **-නිස්ස**=කුශල අකුශල අවශ්‍යකෘත්‍ය නූණ (වි 1. 58[32-33]). **-බම්ම**=පින් (සද්ධ 831). **-°අධිකාර**= කුසලධර්ම පිළිබඳ අධිකාරය (උපා 1868). **-ප්‍රශ්න**= සුවදුක් විමංරීම. **-ඵල**= පිණින් ලැබෙන යහපත් විපාකය. **-භූමි**=පින් නමැති අංහරණය (බෝහැ 106[21]). **-මූල**= පින්වලට මුල් වන අලොභ අදෙෂ අමොහ යන තූණ. **-විපාක**=පින්වලින් ලැබෙන යහපත් ඵල. **-ශීල**=කුසල වූ යහපත් ශීලය(වි 1. 58[32.19]). **-සංඥා**= 1. කුසලචිත්තයන්හි ඉදෙනු සංඥා චෛතසිකය (වි 4. 121-22). 2. කුසල් පිළිබඳ හැඟීම. **-සම්භාර**= පුණ්‍යරාශිය; සම්පත් ලැබීමට උපකාර වන පිණ (සද්ධ 1513). **-ස්ථාන**= කුසල් වූ කරුණු (සර 239). **-හෙතු**=පින්වලට හෙතු වන අලොභ අදෙස අමොහ යන තූණ (අභිස 7234).

කුශාග්‍රබුද්ධිමන්= කුශතෘණ අගක් සේ තියුණු වූ නුවණ ඇති.

කුෂ්ඨ=එනම් වම්මරෝගය (හෙසි 54).

කුෂ්ඨි=කුෂ්ඨරෝගියා (අමං 2. 12614).

කුෂ්=1. කුසිය; බඩ (කවි 413). 2. අභ්‍යන්තරය (අමං 2. 937). 3. පයොධරය (රූ 282). 4. සියඹබ පමණක් රැකින්නා **-බර**= 'කිස්කර' බ (රූ 419. පූනා 33).

කුස= 1. බඩ (සද්ධ 18414. අමං 1. 819). 2. ඊතණ (රූ 231. පූනා 135). **-අග්ගිනිරය**= නිරයක් මනී 791). **-කාන්**= වියලිකන (ca). **-ගිනි**=බඩගින්න. **-තණ**=ඊතණ (කවි 119) **-පත්**=1. පිරිකර ආදිය බෙදීමෙහි දී ඒ මත හෙලනු ලබන, නමී ලියූ කුඩා පත (සිඛ 2285). 2. කුශතෘණපතුය (උපා 3411). **-පත්‍ර**= 1. ශාන්තකර්මයෙහි යෙදුනු අවියක් (යෝ 4190). 2. නිදිකුම්බවැල (වෛව). **-මාලි**= සමුද්‍රයක් (ජාස 500 23). **-වැහැපි**= කුසතෘණවලින් සෑදූ වසුය (හෙසි 417).

කුසල්=1. පින් (බහැ 3[26]). 2. යහපත (රැ 90) **-කම්පථධම්=** දශකුශලකර්ම (බහැ 3[27]). **-දම්සඳහණ=කුසලචිත්තයන්ගේ** ඒ ඒ අවස්ථාවෙහි ඉපදිය හැකි ඵස්ස, වෙදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, චිත්ත, විතක්ක, විචාර, පීති, සුඛ, චිත්තෙක්ඛග්ගතා, සද්ධින්ද්‍රිය, විරිඒ, සති, සමාධි, පඤ්ඤා, මනි, සොමනස්සි, ජීවිති, සම්මාදිඨි, °සඛකප්ප, °වාඨාම, °සති, °සමාධි, සද්ධාබල, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤ, හිරි, ඔත්තප්ප, අලෝභ, අදෝස, අමෝහ, අනභිජ්ඣා, අව්‍යාපාද, සම්මාදිඨි, හිරි, ඔත්තප්ප, කායපස්සද්ධි, චිත්ත, කායලහුතා, චිත්ත, කායමුදුතා, චිත්ත, කායකම්මඤ්ඤතා, චිත්ත, කායපාගුඤ්ඤතා, චිත්ත, කායුජුජ්ජතා, චිත්තු, සති, සම්පජඤ්ඤ, සමථ, විපස්සනා, පග්ගාහ, අවික්ඛප යන ධම් සපණස (සලී 1. 347[22]). **-මුල්=**කුශල යන්ට මුල් වන අලෝභාදි කුශලහේතු (බහැ 19[6]). **-සිත්=**කුශලචිත්ත.

කුසල= 1. 'කුශල්' බ. 2. (ශිසං I. 159 C[3])= 'කුඛසල' ශ්‍රුයි? **-මානස=** කුසල්සිත (මනි 78[3]). **-විපාකාහෙතුකචිත්ත=** කුශලචිත්ත යන්ගේ විපාකවශයෙන් උපදනා, අලෝභාදි හෙතු රහිත, සිත් (විසඅ-අභිස 14).

කුසලාන්=1. <කුශලායතන)=පින් පිණිස පිදූ ඉඩම (පූ 2. 272[22]. දපා 49[17]. දළ 54[14]. සද්ධ 766[23]). 2†= කෝප්පය.

කුසාවහාර=පිරිකර බෙදනවිට කුසපත් මාරු කිරීමෙන් හොරකම් කිරීම (සිඛ 22[23]).

කුසි=දිගහුවාව (අභිධාස 41[15]). **-නුවා** (< කුවජ්ඣනුවාත)= සිවුරෙහි අැතුළුපැත්තෙහි නුවාව; දිගහුවාව (පඣැ 29[22]).

කුසිවෙයි?= දෘඛිත (ජැ 951[20, 25] =මහාදුක්ඛිං අනුභවි-ජාඅක 5-27).

කුසී= 1. කුසීත (බහැ 874). 2. කෘප්තියට පැමිණි; අැති වූ (සලී 1. 6[26]).

කුසීත=1. කම්මැළි (සද්ධ 115[22]). 2. කාමාදි ත්‍රිවිධවිතුක් (බහැ 35[13]).

කුසුම්=මල්. -අසුරු= මල් නමැති ඉෂු (බපු 281[23]). **-කඩ(ඩ)=** 1. මල් නමැති ඊශ (කවි 315). 2. මල් ඊ කොට අැත්තා; අනඛගයා (කාගෙ 6-29. සන්නා- 1. මල් සෝදුවා. 2. මුදුන්මල්කඩ). **-කැන්=** මල් පොකුර (උපා 128[22]). **-දද=** අනඛගයා (රැ 23). **-දල=**මල්පෙත්ත (රැ 583). **-දුනු=** අනඛගයා (රැ 21). **-පම=** කුසුමින් කළ වස්ත්‍රය (කුස 58). **-රජ=**මල්රෙන් (කවි 146. බපු 281[22]). **-රස=**මල්පැණි (රැ 201). **-වෂ්ා=** මල්වැස්ස (බපු 195[16]). **-සැපත්=** කුසුමසම්පත්තිය; මල් හටගැනීම (කවි 4). **-සිරිහර=** 1. කුසුමශෘඛාරය; පුෂ්පතුණය (කාගෙ 2-38). 2. සිංහලවෂ්ණුසෙනි වෘත්තයක් (එස 68). **-ශි=** අනඛගයා (සස 75).

කුසුම=මල්. **-අඤ්ජලි** (ම + අ=ඹා)= මල්දෙන (බත් 171[25]). **-ආගම=** වස්නා කාලය (බෝහැ 68[16]). **-ආසමාද=**මල්සුවඳ (වෙස 307). **-උදර** (ම + උ=මො)= මල් අැතුළ (දහම් 53[15]). **-කඩ=** 1. මල් නමැති ඊ (නිසර 55). 2. ඒ අැත්තා; අනඛගයා. **-චාප=** 'කුසුම්දුනු' බ. **-තර=** කුසුම් අතර (සර 112[10]). **-දම=**මල්මාලාව (බපු 215[39]). **-දුනු=**අනඛගයා (නිසර 51). **-ශෂ්ටි=**දෙවන පැනිස්රජ්ජුව ලැබූ පුෂ්පාකාර සවහන් අැති උණලීයක් (ස්තූ 108[23]). **-ෂ්ි=** අනඛගයා (පරෙවි 89). **-සෙඛ(ව)ක=** මල් පොකුර (සද්ධ 1[12]). **-ෂර=** 'කුසුම්සඛ' බ.

කුසුම්ත=මල් හටගත් (දජා 183[14]).

කුසුමෂ= වණ්ණප්පභා (පසං 199[10]). **-පුෂ්ප=** වණ්ණප්පමල (ඕලි 138[2]).

කුසුල්= කුසුලය; ගබොළුආදියෙන් සෑදූ ධාන්‍යාගාරය; කොටුව (සිදත් 149[8]).

කුසෙන් සෑහැල්ලු වීම්†=වැදීම.

කුස්ට=කුෂ්ඨරෝගය (යො 134. 595).

කුසතුම්බුරු=කොත්තමල්ලි (උපා 268[32]).

කුස්පිඳේරු†=භාජනවිශෙෂයක්.

කුස්මඬ=පුහුල් (වන 65). [ඍතය(යො 1690).

කුස්මාණ්ඩගිතෙල්= පුහුල් ආදියෙන් සාදන

කුස්සි= 1. ඇතුළුගෙය; නිදන කාමරය (සලී 1. 336[2]). 2†=ආහාර පිසන ගෙය. **-අම්මා†=** ආහාර පිසන ස්ත්‍රී. **-ගේ=** නිදන ගෙය (සර 403[24]).

කුහඤ=ආර්ෂාපෙෂාවෙන් තමා තුළ නැති ගුණ අැති සේ අඟවන (බපු 275[15]). **-ප්‍රතිපදා=**කුහනය (සලී 1. 963[18]).

කුහකුහාරව='කුහ, කුහ' යන නාදය (දහම් 59[20]. සර 103[24]).

කුහනා=ලාභසත්කාර සඳහා නැති ගුණ දක්වීම (ධප්‍ර 151[1]). -වසතු= නැති ගුණ ඇති සේ ඇඟවීමට ආඩාර වන කරුණු (වි 1. 64[2-30]).

කුහනා=කුහනය (සිඛ 66[16]).

කුහර=සිදුර (සද්ධ 35[5]. දල 42[18]).

කුහායන=නැති ගුණ ඇඟවීමෙන් අන්‍යයන් විස්මය පත් කිරීම (වි 1. 144[1-4]).

කුහි=කිසි (ශිසං I. 245[9]).

කුහඞ්= 1. සින්නා; කුඹිය (ජාගැ 203[18]). 2. කුපනය; කුඹිනය (ජාතැ-සඞ්ඛජා).

කුහල්=1. අපුඨ්ඨෙය දැකීම් ආදියෙහි ආශාව (ජාගැ 120[7]. කව් 127). 2 සැකය (කව් 120). -දෙන්= නලියන; දඟලන (බුත් 226[36]). -මහල්බහල=ශුභයහි සම්මත දෙය දැකීම් ඇසීම් ආදිය ශඨපත් සේ සැලකීම බහල කොට ඇති; ශුභනිමිති විශ්වාස කාරණ (වි 7. 62[1 24]).

කුළ(න්)සම්අරූඛ්= පෙර සිටි මුලාදෑනියෙක් (ශිසං IV. 391[0]. 43 අඩෙ).

කුළල්=කුම්භකාරයා (වි 4. 184[1-17]).

කුලාර (ධගැ 349), -ඉඟ්=කුවාඟාරය; එක් කැණීමඛිල්ලක් යොදා සෑදූ වටගෙය (ධගැ 50[22]). -කුස්=කුවිංගාරයෙනි අැතුළ (ධගැ 215[11]).

කුලැඹි†=නො දමුනු; නෙ හික්ඛුනු.

කුළි=ගම? (සි 71). [(වි 5. 258[1-21]).

කුළිදි?= 1. ගස්බඩ? 2. කුලාලකාර්යනය?

කුළි=වැව; වැවට ආසන්න ප්‍රදේශය (ශිසං I. 203 B[s]. 2 456). [(සාඛ්‍යා 68[s]).

කුළිරපාද= කඤ්චිපා වැනි පා ඇති ඇද

කුළිරඟ්ඩි=කුෂ්ඨරෝගය (ධගැ 181[30]).

කුඨ=1. කුවය; මුදන (සද්ධ 100[s]). 2. ශකඛ ආදිය තළන ඔහම්විටිය (සද්ධ 323[7]). 3. කටුක (ධගැ 130[21]). කටුකරසය (රූ 101). 4. සොරකම; වඤ්චාව (රූ 403. පුනා 226). 5. ඉහුරු මිරිස් නිප්පිලි ගත තුණ. 6. කුෂ්ඨය. 7. කුල්ල (ජාගැ 113[9]). -අස්=වල් නොහික්මුනු අශ්වයා(චි5.299[1-21]).-ඇඹිලි=මත්ස්‍යයෙක් (වෙස 306). -කාහවණ්ඩ=හොර කාසි (සිඛ 21[21]). -ගැන්වීම්=කොත පැලඳවීම; මඤ්චකප්‍රාපන කිරීම (සලී 1. 185[17]). -ගෙඩි=ශකඛ ගල් ආදිය තළන මහවිටිය. -ගේ='කුලාර' බ (ජාගැ 113[5]). -ගොන්= වණඛගවයා (ඛස 17[18]). -තවුස්= හොර තාපසයා (ජාගැ 89[25]). -තාළම්=කඤිතාළම (ජාගැ 8[16]. ජාස 265[29]. අවද 25[26]). -දන්= කුවදන්නබ්‍රාහ්මණයා (කාගෙ 1-76). -දුළුල්= කුවජලිලයා (ඛගැ 25[15]). -දෙස්= බොරු සාක්ෂ්‍යය (බස 2[34]. ජා 742[12]). -පතු (පූ 2. 267[10]. ථූප 16[21]), -පොතු= 'කුලූපොතු' බ. -ඵපාර= වණඛප්‍රහාරය (ජාගැ 140[13]). -ඵල=කටුක වූ තක්කුල් කරුබු ආදිය (ඛගැ 256[7]). -බඹු=ඉහුරු ආදි කටුක භාණ්ඩ (සද්ධ 299[30]). -රුණ= කටුක රොහිණී (යෙං 355. 382). -රෝවු= කුෂ්ඨ රෝගය (ඛගැ 226[22]). -ඝමන්= බොරු නඹුව; නොගිහි ව හිමියෙහි හි කීම (ජාගැ 116[10]. ඛගැ 109[32]). -ඝවහන්= කුල්ලක හෝ ඔරුවක ආකාරය (ජාගැ 159[29])

කුඨඝල (ධප්‍ර 280[16])='කලකුඨ' ශුශ්‍ර.

කුඨඤ්ඤි= 1. කාරුණ්‍යව (හෙසි 8[13]). 2. නව නාට්‍යරසයන්ගෙන් එකක් වූ කරුණ රසය (සිය 275. පුසා 67). 3†= ගබොළින් බැදි කණුව. -ඇති= කරුණාවන්ත (රූ 418). -ඇස්= කරුණාවෙන් බැලීම (රූ 2). -කණ්ඩි†= ගබොළින් බැඳි කණුව. -වත්= කරුණාවන්ත (රූ 418. ශිසං I. 129[3]).

කුඨදිලි=අඛපත (සලී 1. 304[20]).

කුඨදුල්=1. අඛපත; පලමී දෙක (යෙං 285. කාගෙ 14-10). වීඇවු 1225 නොහොත් 2250 (පඤ්ඩි 59[7]). අඛඇට ලක්ෂය (සද්ධ 331[7]. සලී 1. 588[17]. පූ 2. 50[s]). 2. වදන පළමුවැරය (අමං 2. 13[22] පූ 2. 166[37]). 3. පළමුවර උපන් (කුලූදුල්?)

කූ

කූජන(නා)=ඇඬීම; නාද කිරීම (ධප්‍ර 44[36]).

කූඤ්ඤ†='කුඤ්ඤ' බ.

කූට=1. මුදුන. 2. කැණීමබල (මිලි 41[20]). 3. හොර; වඤ්චක (සද්ධ 231[18]). 3. නො දමුනු; වල්. -කහවණ්ඩ= හොරකාසි (සර 24[29]). -ජීවල (අමං 2. 36[16]. ජාස 351[1]), -තාපස(මනි 38[14])=හොරතවුසා. -වාණිජ්= හොර වෙළෙන්ද (ධප්‍ර 79[6]). -ව්‍යවහාර= හොරවෙළෙඳාම (අමං 2. 2[16]). -ව්‍යවහාරික=හොර වනිනඔවයකාරයා (ධප්‍ර 79[6]). -ශාල්මලි=කටුඉඹුල්ගස (ධප්‍ර 76[27]). -සඤ්ඤාහණ= මුදුනෙහි සන්ධිය ගැණීම; කැණීම

මඩල යට් කිරීම; කොත තැබීම(පූ 2. 585³²) -සාසකී=බොරු සාක්කිකැරයා (බජ 79¹). -සථ=1. මුදුනෙහි සිටි. 2. වෙනස් නොවන මූලප්‍රකෘතිය (පි 8. 581–³⁰).

කුටාගාර='කුළුර' බ (අමා 2. 115⁴).

කුට්ටම්= 1. භාජනවිශෙෂයක් (සඬ 126³⁶). 2. කාණ්ඩය; පිරිස (ස්තු 34⁴. ථූප 150³). 3.†=ගුවල; ජෝඩුව.

කුට්ටල (සලී 1. 507³⁰) කුට්ටාඛි(ලී)†, කුට්ටු†}=එකතු; ගහළු.

කුඩ= වේවැල්අෑදියෙන් විශාලබන, පස් අාදිය ඇදීමට ගන්නා, භාජනය (ජාගැ 78³ පූ 2. 23¹⁵. සඬ 242¹⁷).

කුඩම්=මඩුව; තාවකාලික (ක්‍රි).

කුඩළු=1. 'කුඩැලි' බ. 2. කුඩා මල් ජාතියක්.

කුඩා='කුඩ' බ. මල්ල(ජෘගැ 69¹³. සඬ 61²⁷).

කුඩාරම්†=වස්තු නිර්මිත ගෘහය.

කුඩම් (උමංද 91¹⁰)=ඉඩම්' ශුශ්‍ර. (දජා 284⁷).

කුඩැලි= සතුන්ගේ ලේ බොන, තෙත්බිම්හි වසන, කුඩා පතෙක් (මිලි 516¹⁶).

කුඩු†= 1. පක්ෂීන්ගේ ගෘහය; කදල්ල. 2. කරත්තවහල 3 මුලින් |මහත් අහින් සිහින් කවංකාර දෙය.

කුණ(න)ම්=පල්ලැක්කිය (සඬ 194³. 437⁹. 476¹⁴. සලී 1. 204⁵. 367⁷).

කුතාඩිවරඹිලුව= රජු යන පෙරහැරවල නවතවා ගිය මලුවිශෙෂයක් (දඹ 8²¹).

කුද්ද(ඩ)† (<කුබුද්ව<පුබුදුව)= කිද්දීමෙහි. සක. කුද්දු කුද්දත්; කිද්දී කිද්දූ.

කුද්දන†=පුබුදුවන; අවදි කරවන.

කුනි†, කුනිසි†=කුඩාඉස්සා.

කුප=වළ; ලිඳ (පඤ්චි 122³). -තට=වළක ඉවුර (බජ 148¹⁴). -මණ්ඩූක=1. ලිං මැඩියා; 2. එවැනි වූ මඳ දෙයක් ම දන්නා.-කාසත්‍ර= සිවුසැවකලාංවන්ගෙන් එකක්; ලිං කැණීම පිළිබඳ ශාස්ත්‍රය (පූ 2. 147¹⁵. සඬ 88³).

කුපාලය=ලිඳ ලඟ සෑදූ ගෙය (සර 206¹⁶).

කුපී=කුප්පිය.

කුබර='කිඹුල්මුව' බ. (බජ 73¹⁴).

කුඹි†=කුහුඹියා.

කුරපසි†=බඩු දමා පෙරැත්තට වැටෙන සේ එල්වාගෙණ යාහැකි පසුම්බිය.

කුරැසි†, කුරි†=මත්ස්‍යයා.

කුරු=1. ඔහන් නුවූ දික් ලිඳාදි පතුර; ඉරටුව (සඬ 197¹⁰). 2. මත්ස්‍යයෙක් (රෑ 149). 3. එනම් තම්පලාගස (යො 715). 4. ඇතුන් පිළිබඳ කටයුතු කරණ මණ්ඩලය හෝ නිලය (නිකා 21¹⁴). (පුරාතනයේ දී අටකුරුවක් වූ නමුත් මහතුවර රාජධානි කාලයේ දී සතරකුරුවක් වී ය-සුපූ 10³²). 5.නංඩුව; බුව(රස ගැ). 6.මහත් වූ ලොමය; නාරටිය (යො 3492). 7. මාතෘජාතියක් (යො 3618). -අඬි†=ආභාර තබා ගෙණ සෑම සඳහා කුරුවලින් සෑදූ වට්ටිය. -මුසුන්=ඉරටු මුඩුන (මිලි 56). 9†=දිග වලිග යක් ඇති අැස් ලොකු මැසිවෙසෙස. 10†= සත්‍රින් කොණ්ඩයෙහි ගයන ආභරණය.

කුමී=ඉදිබුවා (මිලි 519²⁷). -ග්‍රහණ=ඉදිබුවාගේ ඇ ඇණීම වැනි දඬි ගැන්ම(ජාස 88³⁴).

කුල්=කුහුල; සැකය (පරෙවි 113).

කුල=ඉවුර (සැළ 32).

කෘ

කෘකවික්‍රමර්ම=උකුණු වළෙහි පිහිටි මර්මයක් (යො 4115).

කෘකවික්‍රාන්ත=උකුණුවළ (යො 4111).

කෘවල්ක්‍ර=දුක; අමාරුව. -අර්ථ=අමාරු ය යන අර්ථය (පසා 255³⁰). -සාධ්‍ය=අමාරුවෙන් සිද්ධ (හෝ සුව) කට හැකි.

කෘන්=සං. ධාතූන් කෙරෙන් යෙදෙන ප්‍රත්‍යය වර්ගයක් (පඤ්චි 24³).

කෘත=කරණලද. -අඤ්ජලි=අැඳිලි බැඳි (සඬ 130³). -අධිකාර(රී)= මහපින් කළ (සලී 1. 1²². සඬ 50³⁰).-අන්ත=යමරජ; මරුවා. -අභිනිහාර= කළ අභිනිහාර ඇති (බෝගැ 62²⁴). -අර්ථ= කළ අර්ථ ඇති; අදහස් සමෘද්ධ වූ (කාශී 1–77). -උපකාර=කළ උපකාරය (ජාස 1759). -උපකාරී=කළඋපකාර ඇති(අභිස 152³⁰).-ඌ=1.ක්‍රියාවෙන් නිපන්;

අමුතුවෙන් කළ (කංසී 2-243). 2. සබහාව යෙන් නිපදිමෙහි දී අන්‍යහෙතූන්ගේ ද උප කාරය වුව මනා පදාර්ථය(නාගය 24^{21}).-කර ණීය(පිලි 152^{13}), -කෘත්‍ය (බුත් 127^{14})= කළ කටයුතු ඇති; කටයුත්ත නිමවූ. -ඥ= කළ උපකාර නොදන්නා; කළ ගුණ නො දන්නා (අවද 10^{6}). -ඥ=කළ ගුණ දන්නා; කළ උප කාරය උසස් කොට සලකන (ජාය 64^{19}). -ඥන=1. කරණ ලදැයි දනිම. 2. 'දුඃඛය පරිඥත ශ' යනාදීන් මාර්ගඵලඥානවල උපදනා ඥානය (බප්‍ර 229^{16}). -ඥතා=පින් කළ (සැළ 3). -ඥතාශ=කරණලද්දා වැනසීම (වි 6. 307$^{1-2}$). -ඥාල=ඇසළඟස (සැළ 42). -ඥාශ=ලොව ඉතා සමෘද්ධ වූ පවතින, වසී 17,28,000 ක් වූ, කල්පයෙහි ප්‍රථම භාගය (දළ 12^{19}. සද්ධ 36^{10}). -වෙදි=කෘතඥ (ජාය 64^{19}). -හඤ=1. ඉතා පල පුරුදු. 2. ධනුශ්ශිල්පයෙහි අතිදක්ෂ (බප්‍ර 200^{6}). [128^{9}. බප්‍ර 308^{19}).

කෘතඤ්ඣාන්ඣඹී='කටත්තාකවම්' බ. (අභිස

කෘතී=1. කිරීම. 2. කෘත්‍යය.

කෘතනිඤා=කැනිනැකත (පඤ්චි 130^{16}).

කෘත්‍ය=කටයුත්ත(අභිස128^{7}). -කර,- කාර, -කාරී= කටයුතු කරණ (වි 1. 172$^{1-20}$). -ඝන=ඝනශක්‍ති හෙවත් එනක්සේ සැලකෙන ඥානාවිත්තසඤ්ඤණයන්හි වන ක්‍රියාසන්තතිය (වි 8. 3$^{2-1}$). -ඥන= 1. කටයුතු දනිම. 2. 'දුඃඛය පරිඥෙය ශ' යනාදීන් දන්නා ඥානය (බප්‍ර 229^{14}). -වන්=කටයුතු ඇති.

කෘත්‍යාකාලප=කටයුතු හා යෑම් ඒම් ආදී ආකාරය (වි 5. 62$^{2-22}$).

කෘත්‍යාපදෙශබහුල=කටයුතු අමාරු බව දක්වීම බහුල කොට ඇති (උපා 157^{32}).

කෘත්‍රිම=ක්‍රියාවෙන් නිපන්; අමුතුවෙන් සෑදූ.

කෘෂ්ණ=1. සිඟල්ල. 2. පඨවිකසිණාදිය. -ආකාශ=කසිණය සේ ගන්නා අහස (අභිස32^{9}). -උද්ඝාටජාකාශ=කසිණුග්ඝාට මාකාසය (අභිස 32^{10}). -පරිකර්ම=කසිණ භාවනාව (සර 223^{1}). -මණ්ඩල=කසිණ මණ්ඩලය (බප්‍ර 315^{20}).

කෘදන=('කෘත්'ප්‍රත්‍යය අන්ත කොට ඇති (අත්‍ථක්‍රියා) ශබ්ද (පඤ්චි 4^{17}).

කෘද්විධි=කෘත්ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ විධිය (විමු79^{37}).

කෘපණ=දුගි; දීන; බැගෑපත් (සද්ධ 276^{9}).

කෘෂා=කරුණාව (පඤ්චි 3^{9}).

කෘෂි=පණුවා (වි 1. 404$^{2-7}$). -කුල=පණු සමූහය (සර 258^{1}). -ගුථ=පණුවන්ගේ අශුචි (පිලි 135^{21}). -නාඝන=1. කෑමින් නසන. 2. වළඟසාල්. -ඵල=අත්තික්කා(වන28).

කෘෂ්ණ=කෙට්ටු (ජාය 468^{29}).

කෘෂි=සී සෑම.-කර්මාන්ත=ගොවිකම්(බස13^{23}) -ඵල=කෘෂිකර්මයෙන් ලැබෙන ඵලය; අස් වැන්න. -හාණ්ඩ=ගොවිකමට වුව මනා භාණ්ඩ උදලු ආදිය (කඛා 113^{9}).

කෘෂීවල=සීසාන්නා; ගොවියා (ජා 1121^{1}).

කෘෂ්ට=ඌනාලද.

කෘෂ්ණ=1. කළු. 2. විෂ්ණුග්‍රහයේ අවතාරයක්. -ජීරක=කළුදුරු (උපා 268^{32}). -පක්ෂ=කළු වර පක්‍ෂය(පහ 36^{26}). -මණ්ඩල=කළුඳංගිරියාව(අභිස 152^{24}). -මාෂ=කළුමැවා(ජාය 72^{23}). -වර්ණී= කළුපැහැය (පසා 173^{22}). -වර්තනි(=වර්තමන්?)=ගින්න (ජාය 225^{4}). -ශෛල=කළුගල (උපා 272^{23}). -සර්පී=නයා (ජාහ 217^{15}).

කෙ

කෙ(නි)=1. කවර; කෙබඳු. 2. (නාප)=කවුරු (කව් 229. 634. සිද්ත් 84^{4}). -තක්ක්= කොතරම්(බහ 226^{26}. සලී 1.198^{5}. සද්ධ125^{15}). -නම්=කිනම් (බප්‍ර 245^{11}. වෙස 383). -පමණ=කොතරම් (ජාහ 26^{31}). -ලෙස්=කෙබඳු. -සා=කොතරම්(කව් 200). -විතර= කොතරම් මහත් (සලී 1. 57^{1}). -සෙනි (හෙසි 53^{1}), -සඟින් (බහ 26^{23}), -ඉස්= (පඤ්චි 14^{20}),-සේනි(කව් 539)=කෙලෙසින්; කවර අන්දමින්.

කෙකෙවිය= දිය තුළ වැවෙන පැළෑටියක් (යො 2327. 2333). [කරණ ඔබක්.

කෙකර†=1. වපර. 2. කෙදිරිය. 3. කිකිළියන්

කෙකා=මොනරහඬ (බප්‍ර 281^{23}). -නාද (සර 131^{9}), -රුවූ (කව් 267), -සන් (මගු 37) -සර(සද්ධ110^{1})=මොනරහඬ.

කෙඬාල=කෙකඃනාදය කළ (බුත්22[34]. ස්තූ 64[35]). [බැදි රිව.

කෙකි†=ගෙඩි කැඩීම සඳහා අග කොක්කක්

කෙකිනි=කොක්දෙන (බපු120[8]. පඤ්චි116[10]).

කෙටවිලි(-විම්)=1.පහර දෙවීම. 2.උදුල්ලෙන් පස් පෙරළීම. 3†=දෙදෙනෙකුන් අතර කලහ ඇති කරවීම.

කෙටි=1. කුණ්ඩ; කොට (ජාගැ 79[10]. දහම් 115[12]). 2. ගෙවී නිය උදලු ආදිය.

කෙටි†=මිටි සත්‍රිය.

කෙටුම්=1. පහර (ජාගැ 129[1]. රාජා 29[20]). 2.උදුල්ලෙන් පස් පෙරළීම. -පන්†=ලෙඩ නගක මුලින් ම සෑදූ පිටපත. [245[9]).

කෙටුව (නෙක්‍රි)= පහර දුන්නොත් (ශිසං I.

කෙටු=1. කොටනලද. 2. මැරූ; පහර දුන් (ශිසං I. 44[18]. 203 [3]).3. (ගල් ආදියෙහි) හැරූ (කඩිඃ 21[31]).

කෙටෙ(ෙච්)සි(<කුඨාරි)=1.පොරොවෙ(රු 358. පුනා 206). 2. පොරොව වැනි දිග මිටක් ඇති ආයුධය (ජාගැ 101[31]. හෙසි 26[3]).

කෙට්ටු†(<කෙට්ට-ද්‍ර)= දිරාගිය; මස්නැති.

කෙඩෙන්තු†=1. වෙහෙසුනු. 2. වෙහෙසීම.

කෙණවි? (පුක්‍රි?)= විකිණ (=මිල දි) ගෙණ (ශිසං IV. 123[1]).

කෙණෙර='සරෙණුකා' ඛ (මුව 150). -'හන= ඇතින්න (රු 342).

කෙණෙසි=කෙවෙරිය (ඛගැ 179[27]).

කෙණෙසි (<කථවතු)=1. හැන්ද (ඛගැ 69[29]). 2. දිනමිටක් ගැසූ පොල්කැටය. -අහර= එක් එක් ගෙයින් හැන්ද බැගින් ලැබෙන ආහාර (බපු 165[31]).

කෙණෙහි= 1. කෙණෙසි (ඛගැ 116[9]). 2. (නාප)= (කණ + එහි)= ක්ෂණයෙහි (ඛගැ 12[27]).-අහර=කෙණෙසිඅහර(සලී 1. 24[26]).

කෙණ්ඩ= පයෙහි දණහිසට හා වළලුකරවත් අතර කොටස. -පෙරළීම= කෙණ්ඩයෙහි මස්පිඬු පෙරළීම (ඔං 1139).

කෙණ්ඩිය=කෙණ්ඩය (සද්ධ 165[36]).

කෙණ්ඩි= එනම් ජලහාජනය (ජාගැ 47[28]. 16[30]). -කය=කෙණ්ඩිය (හෙසි 4[13]).

කෙඩි=කෙණ්ඩිය (සැළ 15. කඩිඃ 106[33]).

කෙත්=1. ක්ෂේත්‍රය; ධාන්‍යාදිය වැවෙන තැන (ථූප 8[20]). 2. සුදුසු භූමිය (වෙස 33). 3†= රජුට අයත් භූඹුර (A. R. K. 116). -කම්= භූඹුරුවැඩ (ශිසං I. 43[3]). -පල් (පුනා 210), -පළු (රු 367)= ක්ෂේත්‍රපාල කයා; ගොවියා. -වත්= 1. වෙල; භූඹුර (රු 556). 2. කෙත් හා වතු.

කෙතඬ=ක්ෂේත්‍රය (ශිසං I. 254[3]. 255[18]).

කෙතපල= ක්ෂේත්‍රපාලය; අස්වැන්න (ශිසං I. 32[12]). [විවනාගතය).

කෙතා= අය; නැනැත්තා. ('කෙනෙක්'- බහු

කෙනෙහිලි(-ගිම්)†= 1. කෘතඥතාව. 2. සුළු විරුද්ධකම. [රජා (ඛගැ 238[1]).

කෙනෙසි(ම්?)බෑ= කාන්‍තාත්‍රාතෘ; බාලයහොඳ

කෙන්දඟම්†='ගණිකා' නම් ධාතුවිශෙෂය.

කෙදනොවන=නොකැඳවන? (සි 254).

කෙදිරි=කූර; ඉරටුව (ජාගැ 89 අටඛා). ඉසකේ වැනි ගින් දික්දෙය (පූ 2. 329[14]).

කෙදිරි=1.දුක්මුසු අවියත් හඬ(භාගෙ 10–65).

කෙදිරිම්=වෙහෙන් කිම.

කෙප්ප†= බොරුව; අසත්‍යය. -බාත(ශ්‍ර)= උදර වාතරොගයක් (ඍ). [26[13],[34]).

කෙබුක් (<කෙබුක-පා)= ජලය (දජා 24[40].

කෙම්=1. ගල්පොකුණු; ගල්වළ(වි 1. 427[1–22]) 2. කවුඩුකැකිරි (ශුඛිංඅ). කෝවක්කා (රු 222). 3. ක්ෂෙමය; ආරක්ෂාව; රොගනිවාරණාදිය සඳහා කරණ ක්‍රියාව (සලී 1. 167[25]. 950[26] පූ 2. 356[10]. යොං 4503). -කර= ක්ෂෙමඞ්කර (පූ 2. 41[32]). -ගෙඩි, -පල= කෝවක්කා ගෙඩිය(බෝගැ 127[11]). -මුර= දෙවාලයවල බදද හා සෙනසුරාදන් කරණ පූජාව (G). -ාද=කෙම්මුර පවත්වන බදද හා සෙනසුරද දසී යන දෙදින (යොං 321). -වර=කෙම් කරණ දෙදින(යොං 3321).-වැල (ළ)=ඉදුනු කෙම්ගෙඩිය (පූ. 2. 190[25]. සද්ධ 166[12]). -විටපහණ= වළක් සහිත ගල් තලාව (ඛගැ 134[28]).

කෙම්පා=කුප්පමේනිය (වන 66).

කෙරව?=ක්‍රමය; පිළිවෙළ (පුනා 183).

කෙරන්= කෙම්න (මනි 33[5])

කෙමැලි= දියෙහි මතු වන පෙන (පුනා 81); මූදුපෙන (වෛද).

කෙමි= 1. කර්ණිකාව; මල්බවට (බුදු 517. සර 15[4]). 2. කෙණඩියෙහි දිග පිට වන නළය (සර 514[32]). 3. කෙමිය (හෝ) කුමය (කාගෙ 1-3). [යක් (ජාගැ 1431[1]).

කෙමින්, කෙමෙන්-මසුන් අල්ලන උපකරණ

කෙඹි= කුඩා සත්‍රය (පූ 2. 550[16]).

කෙඹෙන් (ජාගැ 94[23])='කියන්' ශ්‍රුයි?

කෙඹුරු=කේසුරය (රැ 297).

කෙර†=කොර සත්‍රය.

කෙරවිලි†=කරවිය (ca).

කෙරමිනියාකම්†=සුළු විරූධකම්.

කෙරවක්='කොරවක්' බ. (කාගෙ 2. 4-2).

කෙරවල=1. කෙළවර; අන්තය (කාගෙ 10-89). 2. ගම්වසමකින් භාගය. 3. කදකින් භාගය (G).

කෙරෙන් (නාප)=කර + එන් (=වෙතින්).

කෙරෙම=ක්‍රමය (කාගෙ 14-29. රැ 319).

කෙරෙයනි? (නාප)= කරමු? (ශිසං IV. 1234- "කෙරෙයනි ම අතනො සිමෙ").

කෙරෙවි?=සන්‍යාභය (රැ 351). [(=වෙත).

කෙරෙඹි (නාප)= කර + එහි (බගැ 19[24]).

කෙල්=කොහෙල් (ශිසං I. 116[27]).

කෙල= 1. අඹුරය (රැ 195). 2. මංසේපෝය (රැ 78). 3. කවෙනි උපදනා දවය; කොළ (සිබ 541[2]). 4. කෙහෙල්. -එල්=විෂ සහිත සර්පයෙක් (යෙං 4429). -ගේ= කදලිගෘහය; ගෙයක් මෙන් සිටින සේ කොහෙල් වැවූ කැන (පැළතවාන හිද කියති). (ශිසං I. 32[19]). -මල්ල= කෙළපඬික්කම (සිබ 83[32]).

කෙලඹි=කැලඹි (සි 520). [(රැ 113).

කෙලි=1. බාලිකාව (පූ 2. 82[10]). 2. කේලම

කෙලෙස්=1. කෙලගය (බගැ 4[14]). 2. කෙලෙස පවිතය (කව් 27). -කම්=කෙලග කාමය (බගැ 10[17]). -කෑස්-කෙලග නමැති වතු ලැහැබ (සිදත් 1491). -කුඵ (සිදත් 68[3])= කෙලෙස්සකුවය. -කෙළි=මෙවුන්දම (බගැ 256[3]). -ගල් (කව් 55), -ගිරි (රැ 48)= කෙලෙස්සපවිතය. -ගිනි= කෙලග නමැති අග්නිය (උපං 25[23]). -නිවෙස්=ඊශ්වරයා (රැ 26). -පොපි= කෙලග කැසුම හෝ සෙලවුම (බගැ 74[29]. 2591[4]). -මාර= කෙලග නමැති මාරයා (ස්තු 3[20]). -රජස්= කෙලග නමැති ධූලි (උපං 25[25]). -ලව= සවලපමාත්‍ර වූ කෙලගය; කෙලෙස්කොටස (බෝගැ 117[34]). -වට=කෙලගවෘත්තය (ජාගැ 42[25]). -වන=කෙලග නමැති අරණ්‍යය (උපං 25[20]).

කෙලෙස(බා)=කෙලෙසිමෙහි. සඤ. කෙලෙසා කෙලෙසත්; කෙලෙසී කෙලෙසු.

කෙළෙස= 1. කෙලගය. 2. කෙලාසය. -'ඟ= 1. කෙලෙස්ගින්න. 2. (නාප)= කෙඳලස් තුළෙහි මුදුන (කාගෙ 1-2). -හිඳි-කෙලෙස් ගල (සස 42). -තමස්= 1. කෙලග තමැති අන්ධකාරය. 2. කෙලගයන්ගෙන් වූ අදුර (සස 244). -තල= කෙලාසපවිතයෙහි තැනිතලාව (කව් 564).

කෙළෙසි (කව් 629)}
කෙළෙසනු }=කිලුටු වූ.

කෙල්නාරං=ගල්සෙවෙල් (වෛ).

කෙල්ලි=සුදුකාරයා (අභිධාප 72[30]).

කෙවිටි=කැවිට (සර 115[2]). -ලී=කැවිටි කෝටුව (මිලි 29[32]).

කෙවින්= 1. කුවේණිය (බෝගැ 143[18]). 2. (නාප)= (නෝ + ඉන්) = කොපයෙන් (බගැ 281[17]).

කෙවිනි=1. කොන (ජා 458[16]). 2. ආභරණ යන්හි මැණික්ඔබබන අවයවය (සර 231[21]).

කෙවිල්=කොවුලා (කව් 419).

කෙවිලි=1. කොවුලා (සද්ධ 109[34]). 2. නහුලෙහි නිමුන්ටිව (පූ 2. 355[22]) 3. සමූහය; කොඩ (Ca). -රජ=කොකිලරාජයා (අමං 2. 128[23]).

කෙවුනු=1. කඩකණය (කව් 3). 2. ආභරණ යන්හි මැණික් ඔබබන අවයවය (බුත් 70[22]. 230[18]). [වන ඇනීම (යෙං 749).

කෙවුම්?= ඇසෙහි කුණක් වැටුනුවිට ඇති

කෙවුල්= 1. කොකිලයා (බජ 281[22]). 2. කෙවුලා (ජා 104[3]). -වමි= කොවුල්දෙන (බෝගැ 55[21]).

කෙවුල(බා)=හැඟවීමෙහි; දක්වීමෙහි. සඤ. කෙවුලා කෙවුලත්; කෙවිලී කෙවිලූ (මුව 23. 29. සිහ 130. රැ 408).

කෙවුලි=කොවුලා (එස 38). [2649].

කෙවුළු(<කෙවට්ට)= මසුන් ඉරන්නා (බගැ

කෙවෙ(<කොවෙ?)=පක්ෂියෙක් (වෙස 367).

කෙවෙනි

කෙවෙනි=නහුලෙහි නිමුන්මිව (Ca).

කෙවෙන†=කැවෙන; ඇනෙන.

කෙවේ(ක්‍රිවි)=කෙවි + ඒ (වි 8. 283[1–9]).

කෙස්=හිසෙහි නිබෙන දික් වූ රෝම. **-අග්**='කෙසග්' බ. **-දැ**=කෙශබාහු (දළ 10[13]). **-පුඩු**= කෙශරාශිය; කෙශසඞ්ඝාව (සර 149[31]). **-මුවා**=කෙස්වලින් කළ (සිබ 59[22]). **-°පලස්**=කෙශකලාපය (පූ 2. 451[7]). **-වැටි**= කෙශකලාපය (ගිරා 73. සඩ 70[23]). **-වැල** (ළ)=ආභරණයක් (බුත් 303[31]).

කෙසඟ=1. ගුගුල් 2. කංසාඇට (වෛද්‍ය).

කෙසකිළි†=මූත්‍රකරණ නුටිය; ප්‍රස්‍රාවදෝණිය.

කෙසඟ්=කෙශාග්‍රය (ථූප 160[13]).

කෙසර=1. ලොම්ගය. 2. සිංහයා. **-බැටිල** (යෝ 2610), **-බැවිල** (යෝ 748. 2166)= බැවිලගස්ජාතියක්. **-රජ**= රෝමරාජිය; ලොම්වැල (කව් 206). **-ඝතු**?= එරණ්ඩතෙල් (Ca). **-ෂි**=කේසරසිංහයා (කව් 142).

කෙසරිල්=කෙහෙරැලි? (යෝ 4230. 4233).

කෙසරු=1. ලොම්ගය. 2. මල්රෙණු (සැළ 2). 3.මූනමල් ගස (රූ 209). **-බර**=රෝමභාරය; ලොම්රැස (පූ 2. 606[13]).

කෙසි=1. කෙශය (රූ 270). 2. දෙරෙහි ඇතුර (බඟු 172[21]. ජාඟු 1133) **-පසි**=ඇතුර දමන පසුම්බිය නෝ කොපුව් භූ182.192). **-මුදු**=ඇතුරුමුද්ද (බප්‍ර 129[33]). **-මුදු**=කෙසි මුද්ද (ශිසං II. 212[26]. **-ඇතුරු**= කෙසි නම් වූ ඇතුර(සර 517[34]). **-වර**=ඇතුර ලබන වරය; හෙයි දෙර ඇර ඇමදීම ආදිය කරන්ව ලැබෙන වරය (බඟු 133[3]). **-විද්**= (සලී 1. 598[25]. හෙසි 24[5]. පූ 2. 130[32]). **-සිද්**(අමං 1. 203[12]), **-සිදුරු** (බුත් 228[3]. වි 4. 252[1–31])=ඇතුරුකඩුල්ල.

කෙසුන්(ම්)=ලොමුදහ ගැන්ම (රූ 122).

කෙසුර්=කෙසුරු (සි 58, 583).

කෙසුරු=1. ලෝම. 2.මල්රෙණු (ජාඟු 65[22]). 'කේසර' බ. **-බර** (අමං 2. 110[29]), (බෝඟු 81[1])=කෙසරභාරය. **-සළා**=ලොම් සුළි (සඩ 36[19]).

කෙසෙල්= කෙහෙල්ගස. **-කැන්**= කෙසෙල් ගෙඩි වල්ල. **-බඩලි**=කෙහෙල්පතුරු (යෝ 830). **-මුව**= කෙසෙල්කැන හැඳෙන මල (යෝ 1063). **-වඳු**=කෙසෙල්කැන (රූ 549).

කෙහට=හපය; විකා දැමූ රෙංඩිඩ (සිදත් 77[3]).

කෙහෙ=1. කෙශය (ඛඟු 46[13]. කම් 630. සඩ 203[1]).2.ලෝම(අමං 2.36[1]).2. කෙතකි ගස. **-අරළු**=වැවකේහසෙහි කඳින් ඇදෙන මුල් (යෝ 646. 649. 4066). **-කලඹ**= කෙශකලාපය (බෝඟු 57[31]). **-පත්**=කෙස් වැටිය (සිය 277). **-මදන**(රූ 525), **-මෑදුම්** (රූ 294)=පණංව. **-රැලි**= කෙහෙඅරළු? (යෝ 4028). **-ලොම්**=1 කෙස් හා ලොම්. 2. කෙශය වූ ලොම්ගස (පූ 2. 145). **-වරළු**= කෙශාවතීය; කෙස් සුළිය (හෙසි 611).

කෙහෙහට='කෙහට' බ. (රූ 481. 582).

කෙහෙහුබ්=කැවිව (බෝඟු 121[23]).

කෙහෙතු†=කේතු නම් ග්‍රහයා.

කෙහෙල්1.'කෙසෙල්' බ.(මුව 140. සර31[22]). 2. මුවවෙසෙසක්-**කොරණ**=කෙහෙල්ගසින් සෑදූ තොරණවිශෙෂය (දහම් 193. 355[23]). **-මුව**=1. කදලිමෘගයා (පූ 2.97[27]. වෙස376). 2. කෙසෙල්මුවය. **-ඇට**=1. කෙසෙල්තුලින් විසූ සළුව. 2. සළුව වැනි කොහෙලදළුව(බුත් 276[4]). **-සුලපන්**=කුඩා කෙසෙල්කොළය? (සඩ 93[36]. 49[19]).

කෙහෙලැඩ්=මසුවෙසෙසක් (සෘයා 632. 2994).

කෙහෙලි=1. කොඩිය (මුව 21. 117). 2. ශුක්‍ර ඛාහුව (රූ 273).

කෙහෙලාම්=කේලම් (ජාඟු 1596).

කෙළ(ඛා)=කෙළිමෙහි; ක්‍රීඩා කිරීමෙහි. අකා. කෙළි කෙළින්; කෙළි කෙළි.

කෙළ=1.(<කොට්)=අන්තය(ඛඟු 219). කොණ (ඛඟු 12[2]) 2.ලක්ෂ සිඟය (බුදු 208) 3. රූක් කඳ (රූ 198). 4. අග; මුණිය (රූ 359). 5. අලඞ්කාරය (රූ 654). 6. මුහුදුවෙරල. 7. දුනුමුඛාව (ශු සිං අ). 8. කටෙහි උපදින ද්‍රවය. 9.(නි)='බොල' යන අරුත්නි (ඛඟු 228[8]). 10. ලා; තොමේරු (රූ 654). **-°ඟනා**=කෝටියක් අඟනා (බප්‍ර 322[3]). **-ගලනු**=කෙළ වැගිරෙණ(ඛඟු 5311). **-ගල් වන**=අංගා කරවන (බුත් 270[2]). **-ගොවු**= පණික්කම (ජාඟු 105[13]). **-°තු**=සිවුරෙහි දෙපැත්තෙහි කොන්නි අතු දෙක (අභිධාස 41[20]). **-තොලු**=නිතර කෙළ වැගිරෙණ තොල් ඇති; දෙඛමලු; මෝඩ (දහම් 374[17]. සලී 1. 498[2]). **-මලා**=පණික්කම (බප්‍ර 310[31].

ජාගැ 105[13]). -මෝල්ගස්†=විල්ල සහිත මහමෝල්ගහ. -වර=අනන්තය (බගැ 391[3]). -සුවහස්=කෝටිලක්ෂය (අමං 2. 4[39]).

කෙලෙන=ක්‍රිඛං කරණ (නිසර 73).

කෙලෙන්නු=ක්‍රිඛා කිරීම (නිසර 147).

කෙලෙඛ=භූවුම්බය; සම්පත්තිය (බගැ 173[11]).

කෙලෙඛි=භූවුම්බිකාය (බගැ 13[29]).

කෙලෙව(බං)=1. සෙලවීමෙනි; වැනීමෙනි; ඇදීමෙනි. 2. ක්‍රිඛං කරවීමෙනි. සක. කෙළවං කෙළවන්; කෙළවී කෙළවූ (ජාස 31[31]. සිඛ 79[6]. ජා 109[36]. අවදූ 4[24]. බගැ 256[9]).

කෙලෙවීම=සෙලවීම (බස 139[17]).

කෙළි=1. ක්‍රිඛාව (බගැ 252[33]). 2. විහිළුව (අමං 2. 44[2]). -කම්ල්=ක්‍රිඛා පද්ඛය; ක්‍රිඛාව සඳහා ගත් නෙළුම්මල. -ගේ=1. ක්‍රිඛාගෘහය (වෙස 180). -දල=1. ක්‍රිඛාඛූරය; ක්‍රිඛාවන්හි යෙදීම (බප්‍ර 281[29]. කව් 30). 2. මෙවුන්දම (පුනා 86). -නළු=ක්‍රිඛානාටක; සෙල්ලම් නා නාඛගම් සඳ 536[3]). -නැළි=ක්‍රිඛාවන්හි දී මනින නැළිය (මිලි 269[41]). -පියෝ=ක්‍රිඛා ප්‍රකාශිය; සෙල්ලම් කරණ ගතිය (ජාගැ 130[13]). -පෙදවට=ක්‍රිඛාකාණ්ඩය; සෙල්ලම් පන්දුව (දඛම් 332[22]. ථූප 25[7]). -බඹු(ඛු)=ක්‍රිඛාභාණ්ඩ; සෙල්ලම්බඩු (වෙස 428. 505). -බන්=ක්‍රිඛාවෙහි දී වැලි ආදියෙන් පිසන්නාක් මෙන් සාදන බත් වැනි දෙය. -මඩුඩු=ක්‍රිඛාමණ්ඩලය; සෙල්ලම්පිටිය (ස්තූ 22[32]. බුත් 11[10]). -ගහළු=ක්‍රිඛාසහායයා; සෙල්ලම් සඳහා එන මිත්‍රයා (බුත් 22[29]). -ලූළු=කෙළිනළු (සලි 2. 116[29]. 243[13]. 458[14]). -ලොළු(සලි 1. 812[26])='කෙළිලළු' ශුශ්‍ර. -ලිඝ=ක්‍රිඛාලතා; සෙල්ලම් සඳහා යෙදුනු වැල් (ජා 937[23]). -ලොල්=ක්‍රිඛා ලොල; සෙල්ලම් කිරීමට ඉතා කැමැති (බුත් 40[4]). -වත්තම්=ගස්ගෙඩිවලින් සාදන භාජනයක් (කඛඛා 112[13]). -වළඳ=ක්‍රිඛා සඳහා යෙදෙන වලඳ (බුත් 325[24]). -වෙළඹි?=ක්‍රිඛාවිලඹි? ක්‍රිඛාවෙහි යෙදුනු (සලි 1. 503[39]).

කෙළිකු(නෙක්‍රි)=ක්‍රිඛාකරණ කල්හි (කව්25).

කෙළින්=1. කඨිනය (සිඛ 10[34]. ප්‍රාස 35[15]). 2.(ක්‍රිවි)=ඍජු ව. 3.(ථූප509)='කෙළිල්ලෙන්' ශුශ්‍ර. (සද්ධ 471[2] ස.) -අනුභස්-කඨිනාභිසංසය (කඛඛා 43[29]). -කඹින් හිඳීම (මාතලේ)†=ඇන තබාගෙණ හිඳීම.-සිවුරු=කඨිනවිවරය (දඹ7[18]. සලි 1. 1023[1]).

කෙළින්ද='කෙළිද' බ. (යෝ 1422. 1424). -බිල්ල=කෙළිදසඟල් (යෝ 396. 3012).

කෙළිද='කුවජ' නම් ඔසුවෙසෙස. -ඟහල්=කෙළිදඇට.

කෙළිදි=කෙළිද (සස 79).

කෙළිඹි=කුටිම්බිකාය (සලි 1. 30[19]).

කෙළියෑ (නෙක්‍රි)= විඟන්ව; තළන්ව (සිඛ 72[7]). 'කොළ (ඛං)' ඛ. [පූ 2. 342[15]).

කෙළිලි=උකකුටිකාය(බුත් 211[32]. ජාගැ 111[33].

කෙළි(ළු)ම=ක්‍රිඛාව (කාගෙ 4-13).

කෙළු=විඟු; තැවූ (සිඛ 71[2]). 'කොළ' (ඛං)ඛ.

කෙළෙනා=ක්‍රිඛා කරණ (මුව 150. සද්ධ45[26]).

කෙළෙබිරු=කලෙබරය; ශරීරය (සුදූ342).

කෙළෙඹ='කෙළඹ' බ. (බගැ 171[4]).

කෙළෙඹි-භූවුම්බිකාය; ධනවතා (බගැ 27[27]. පුනා 232). -කුල=වෛශ්‍යකුලය (ජා 502[1]).

කෙළෙස්?=කෙලඟය (ශිසං I. 130[20]).

කෙළෙනි (නාප)= කළ + එනි (බගැ 139[11]). -උපකාර= කෙළෙනි ගුණය (සද්ධ 254[18]. 259[5]. 261[27]. 262[26]. 263[1]). -ගුණ=කළඋප කාරයෙහි ගුණය (සද්ධ 262[22]). -°ලක්ඛණ =කෘතඥයා; කළ උපකාරය උපස් කොට සිතන්නා.

කේ

කේ=1.කෙඟය (සර 168[11]). 2. කෙත(රූ583). 3. කෙතකි නම් ගස. -පත්=කෙඟකලාපය (ජා 274[14]). -මල්=පෙනෙරැස (ප්‍රානි 38). -මැලි=1. කෙතකිපුෂ්පය. 2. කෙඟගෙහි වූ මාලා (කව්.449). [ආහාර ද්‍රව්‍යයක්.

කේඳු†=කිරිවෙඩරුවලින් සාදනු ලබන කෙටුහ=කවීන්ට උපකාර වූ ජනුස්, ජාති, වාසභ, වෛදර්භී ගෞඩ මාගී ආදී මොවුන් ගේ ලක්ෂණ ප්‍රකාශක ශාස්ත්‍රය (බෝගැ 116[22]. සලි 1. 74[3]).

කේඩර†=කෘශ. [(පූ 2. 129[24]).

කෙතක=වැවකේ දුනුකේ කරාකේ ආදී ගස්

කේතකි='කෙතක' නම් ගස. -කෙල= වැටකේඟදිය ගෙණ සිදින බෙහෙත් තෙලක් (යෝ 2976). [බදුන.

කේතල†=දිය උණු කරණ ලොහොමුවං

කෙකු=1. එනම් ග්‍රහයං. 2. කොඹිය (මුව 21). 3. නොත. -මාලා=බුදුරජාණන්ගේ හිසින් වඩුරියනක් පමණ උඩට නැඟි බබලන රශ්මිකදම්බය (පූ 2. 602[25]). -°අලඞ්කාර=පැරසිල්ලක් වූ කෙතුමාලාව (සර 6[22]). -°ජාල=කෙතුමාලාරාශිය (බප 14[2]). -°රතන=අන්කෙනෙකුන්ට නැති. දුලීභ වූ, එහෙයින් ම රත්නයක් වූ, කෙතු මාලාව (බප 13[24]).

කේදගන්†=දෙවියන්ගේ අශුඛ පෙරඟැරවල ගෙණ යෑමට ලීකෝට අංදීගෙන් සාදන දෙලාව (ධ). [මත්ත (ජාත 245[25]).

කේදර=කුඹුර (මිලි 385[26]). -කල= කුඹුරු

කේන්වි(නී)†=තරහ.

කේසු= 1. ජන්මලග්නය හා එයින් 4, 7, 10 වැනි ස්ථාන. 2. මධ්‍යය. 3†=ජන්මපත්‍රය. -කාර†=ජන්මපත්‍ර සාදන හෝ එහි ඵලාඵල කියන නිෂ්ණාතබ්‍රාහ්මණයා.

කේදෑරි†=කෘෂ්ණ; ඖන්දූරි.[රෙඛාව(දජා 73[33]).

කේඳි= පිහිගෙන් කපන දික් නොගැඹුරු

කේමල්=පෙන (ප්‍රානි 33). [(කවි 449).

කේමැලි= 1. පෙනපිඬ. 2. කොමලභාවය

කේසුරු=මුද්ද? (ප්‍රනා 169).

කේසුර (බඟු 162[16]. පඤ්චි 47[10]),-ආභරණ= අඞ්ගදඟහරණය (සද්ධ 91[21]).

කේල්= 1. කෙහෙල් (බඟු 197[3]). 2. 'කේලි' බ (බෝඟු 93[32]). -පත්=කෙහෙල්කොළය (අමා 2. 39[32]). -පතු= කෙසෙල්ගෙඹි මිරිකා පෙරාගත් පැන් (සිඛ 54[19]). -මව සම්= කදලිමෘගවම්මය (බප 320[22]). -වා= කෙහෙල්වැගිරි; කෙහෙල් පට්ටා. -°පිළි= කෙහෙල්වැගිරියෙන් කළ වස්ත්‍ර (සිඛ 59[34])

කේලම්= බලකම්ය; දෙදෙනෙකුන් අතර පවත්නා ප්‍රියභාවය නසන වචන (රූ 113).

කේලාඨ=කේලම් (දහම් 113[26]. ජාඟු 187[14]). -කෙපුල්=කේලම් වචන (කඞ්ඛා 60[24]).

කෙලාසන=1. නැළවීම (උපා 174[21]).

කේලි=1. 'කෙහෙලි' බ (මුව 29). 2. ක්‍රීඩාව. 3 (ඌව)†=විහිළුව. -ගොඡ්ඨි= ක්‍රීඩාසභාව; ක්‍රීඩා පිළිබඳ කථාව (සිංසාලි 65[27]). -ප්‍රකෘති= 'කෙළිපියෝ' බ (ජාස 171[19]). -රසික=කෙළිලොල් (සවී 34[36]).

කේලුම්=1. කෙඟ හා ලොම. 2. කෙඟසඞ්ඛ්‍යාත ලොම (බුත් 94[15]. 174[32]).

කේලෝම්=කේලුම් (පූ 2. 57[13]).

කෙවල= 1. හුදු; නානි; අව්‍යය. 2. සිඟල. 3. ලාංකික; එසේ මෙසේ; ගම්නම් (දළ 3[19]). -ගර්විතනාමඛ්‍යාත= හුදුගවීයෙන් වූ නාමය් කාරය (සර 2[6]). -නාමඛ්‍යාත= හුදුවැදීම (සර 2[5]). -පරිපූර්ණ= සිඟල්ලෙන් පිරිපුන්; සම්ප්‍රකාරයෙන් අඩුවක් නැති (සර 42[21]). -ශාශ්වතික=සිඟල්ල සදහාලික යයි අදහන (බප 314[11]).

කේවෙල්†=විකිළුව; ඔව්වම.

කෙඝ= නිපෙහි නිබෙන දික් ලෝම (වි 2. 907[1-4]). -අපහරණ= කෙස් බෑම (බප 297[12]). -කලාප= කෙස්වැටිය (ස්තු 21[1]). -කල්‍යාණ= යහපත් කෙඟය; නොපැසුනු, නිල්වන්,උඩුලතෙක් වැවෙන, අඟ උඩු බලා සිටින කෙඟකලාපය (බප 239[33]). -කූප= කෙස්ගස් තිබෙන සිදුර. -ධාතු= බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ඉසකේ(ස්තු 79[21]).-පුට= කෙස්ගොටුව? (සර 93[14]). -ලුඤ්චන=කෙස් ඉගිල්ලීම (කඞ්ඛා 16[6]). -ශ්මශ්රු= කෙස් රැවුල් (ජාස 77[22]).

කෙඝර= 1. මල්කෙසුරු (සිය 137). 2. සිංහ ග්‍රීවාංගෙහි තිබෙන දික් ලොම. -සිංහ= බෙල්ලෙහි දික් ලොම් ඇති සිංහයා (පඤ්චි 11[26]). [සිංහරාජයා (සර 34[22]).

කෙඝරී=කෙඝර සිංහයා (බෝඟු 10[6]). -ඉන්ද්‍ර= කෙඝරාකෙඝරිශුද්ධ= එකිනෙකාගේ කෙස්වැටි අල්ලාගෙණ කරණ ශුද්ධිය (දහම් 9[3]).

කෙඝ=කෙඝය. -පාඝ= කෙඟය නමැති මල පුඹුව (ලපා 219[22]). -මඤ්ඤු= කෙස්රැවුල් (සර 168[12]).

කෙඝර= කෙඝර' බ. -සිංහ= කෙඝරසිංහයා (සර 33[19]). [(මිලි 415[37]).

කෙඝිඝ= 1. කෙඟ ඇති. 2. බුව සහිත; ලං

කෛ

කෛ (ද්‍ර)=අත. 'කකි' බ. **-කාප්පු** (<කෛක් කාප්පු-ද්‍ර)= අතෙහි පලඳින වළල්ල (රිදී). **-තාළම්** (<කෛත්තාළම්-ද්‍ර)= එනම් තූර්‍යවිශේෂය. **-තුරුනාඩි**= නාඩියක් (යෝ 4281). **-පුඩි†**= පෙට්ටිආදියෙහි අල්ලා ගන්නා කොක්ක. **-පෝච්චු** (<කෛප් පොට්ටු-ද්‍ර)=ආභරණයක් (ස්තූ 31[24]. දජා 263[21]. සද්ධ 91[23]. දඹ 336. T. L. 1110). **-බන්දි**= අත්වළල්ල (සලී 1. 89[836]). **-මුදියන්**=වස්තුවිශේෂයක්(දඹ 3[21]). **-වඩම්**= ආභරණයක් (සතූ 31[25]. සද්ධ 91[20]. දඹ 3[35]). **-වළල=අත්වළල්ල** (ස්තූ 31[24]). **-වාරු**='කකිවාරු' බ.

කෛත්තා?=කිකිරිදිය (වෛ).

කෛරව=හෙලුපුල් (සර 123[14]).

කෛරවික= කපටි; වඤ්චක (ජාස 541[21]). **-ඤාන**=1. කපටි නුවණ. 2. ඒ නුවණ ඇති (සර 80[16]).

කෛලාස,-ඤ්ජ (සර 29[6]), **-ගිරි, -පර්වත, -ශිඛරි** (බෝධෲ 28[25])=ශිව කුවේර දෙදෙනා ගේ වාසස්ථානය වූ හිමාලයෙහි උස්මුදුනක්.

කෛවරිය?=කපුගස (වෛව).

කෛවර්ත=කෙවුලා.

කෛවල්‍ය=1. කෙවලභාවය. 2. මොක්ෂය.

කො

කොං= 1. කවර (කව් 75. කාගෙ 1-17). 2. (< **කු**)=ක්ෂුද්‍ර; කුඩා. 3 (නි) (<**කිං**)=කොහි (සිදත් 170[2]). **-තෙක්**= කොතරම් (පූ 2. 6[19]). **-පමණ**=කවර තරම් (නිසර 27). **-දිවි** (සද්ධ 53[23]), **-දෙව්?** (බස 73[21] දහම් 212[30]. සලී 1. 13[17]. ගුත් 399)= කුඩා දිවැසින. **-වේ**= කුඩාවීමය (බළ 245[34]). **-°කන්**=කුඩාවීවියෙහි කොණ(කඩිඩා 137[17]. 119[32]).

කොංකුමරම්=කිණිහිරියඟස (වෛව).

කොක් (<කොක්කු-ද්‍ර)= එනම් පක්ෂියා (කව් 412. පඤ්චි 116[10]). **-නහ** (වෙස 362), **-°මුව** (පූ 2. 97[28]), **-නා**= වෘකයා. **-පන්**= කොකාගේ පිහාටු (ජාගැ 109[17]). **-සන්** (කාගෙ 11-32), **-හඬ**= 'කොක් කොක්' යන හඬ.

කොකා= කොක් නම් පක්ෂියා (හංස 135. රූ 246. පුනා 142). **-නද**= 1. රන්පියුම (රූ 161). 2. කුසරජුගේ වීණාව. **-වැල**= 1. කොක්පෙළ (තිසර 32. 108). 2. හසුන්ය ලඝ්‍යාරයක් (සද්ධ 42[8]. සවී 23[5]).

කොකාවි= රන්කිරිගොකටුගස (වෙස 588).

කොකාවිය=කෙකටිය. **-පක්**= කෙකටියගෙඩි හෝ සිඹියාට ක (හිඤ්චි-සිඹඩා) ගෙඩි(අභිධාස 1357).

කොකාකාලි=කෝමාරිකා (වෛව).

කොකැවි= 'කොකවි' බ. (කඩිඩා 111[11] හි 'කඩිකුණ' යන්නට 'කොකැවි' සි. වරදවා අර්ථ කියති. 'කඩිකුණ' යනු 'කක්කුටුබෙර' නම් මඩිති). [හබරල.

කොකිස්†= 1. කැවිලිජාතියක්. 2. (ඌව)†=

කොකු= 1. නැමුනු ලී ආදිය. 2. බිත්තියෙහි සවි කළ නාඟදන්තය (රූ 180. අභිධාස 114[27]). **-ළුළු†**=එක් පැත්තක කොකු සහිත පැතලිළුළු. **-පණ්ඩු†**=පාණ්ඩුරෝගයට හෙතු වන ක්ෂුද්‍රප්‍රාණීවිශේෂය. **-°රෝග†**= පාණ්ඩුරෝගය. **-සපු**= වැල්ජාතියක් (වන 79). [119. 586).

කොකුමුවවෙණ= කුසරජුගේ වීණාව (කව්

කොකුම්= කාශ්මීරදෙයෙහි වැවෙන කහ ගස් වැනි ගස්ජාතියක මල (කව් 40. 141). **-ලියකල**=කොකුම්ගස් සහිත පෙළෝතලය (කාගෙ 1-67)(කොකුම්ගස් මිස ලිය නැත).

කොක්කනම්= කුරපය්ය; මල්ල. (සිගල්ල? -රූජා 68[29]). **-පයි**=පසුම්බිය.

කොච්චර†=කොච්චර; කොතරම්.

කොච්චි†= 1. දකුණු ඉන්දියාවේ රටක්. 2. ඒ රටෙහි මිනිස්සු. 3. කුඩා මිරිස්ජාතියක්.

කොජ්ජ (<කොජව)= 'කොදු' බ (ධගැ 2275. සිබ 484).

කොජ්ජ(ජු)රුහල් (<කුඤ්ජරසාලා)= ඇතුන් විසින් උසුලාගෙණ සිටින සේ ඇත්රූ යොදූ කළ ශාලාව (ධගැ 236[25]).

කොසඹ=1. කොස්වංලිහිණියා (දහම් 14[34]). 2. අැතුන්ගේ නාදය. -නාද= කුසඹනාදය (වෙස 78. 614). [ජාස 109[23]).

කොසඹනාද= කුසඹනාදය (ශිසං II 105[11].

කොට්= 1. කොටුගුල (බගැ 237[5]). 2. (ප්‍රකෘ)= කොට; කර (ශිසං I. 116[9]. බගැ 224[18]).

කොට (බං)= 1. කෙටිමෙනි. 2. පහර දිමෙනි (රාජා 18[8]. 27[37]). 3. හැපිමෙනි; වම්මාරං කෑමෙනි (කඛ්ඛා 84[28]). යක. කොටං කොටත්; කෙටි කෙටූ.

කොට=1. කුණාඩ; නොදික්, මිටි (බගැ 87[18]). 2. මොට; නොකැපෙන. 3. කොණ්ඩය; කොටුව (බගැ 41[23]). 4. අත්පා කපනුලැබූ අය(ජාගැ 131[5]. ජාස 82[30]). 5. (<කොපු) හිවලා (රෑ 239). 6†= කාණ්ඩය; දඹුකඩ. 7†= කිතුල්ලී ඇදියෙන් කළ නළය. 8. (ප්‍රකෘ) (<කණ්ඩ)=කර (බගැ 8[3]). 9.(නි)= කල්හි. (=එතකොට, යනකොට-රාජා 5[32]. 68[33]). -කඹ= විණාව වගන උපකරණය හෝ කඹිප්පු ඇදිය (අභිධාස 21[21]). -ගුළු= (සලී 2. 127[15]), -ගේ (බගැ 237[6]. අමං 2. 58[1]. දහම් 334[13])= කොණ්ඩාගාරය; කොටුව. -දිඹුලා= එනම් ගස (සෙං 959). -නොගී (සඳ්ධ 16[18])= 'කටනොගී' ශුද්ධ. -රැකි= 1. බාහ්‍යාමාපකය; වී මනින්නා (ජාගැ-තිත්තිරජා). (ජා 776[2] සා). 2. කොටු ගුල රකින්නා? (ශිසං I. 88[17]). 3. වඩුවා? -°කම් ('කොටුරැකිකම්' ශුද්ධ?)= වඩුකම (සිබ 42[17]. කඛ්ඛා 59[31]. කොණ්ඩකම්මනානි නවජකකම්මං- සපා 538[8]). -°නා= කොට රැකියන්ගේ ප්‍රධානයා (ශිසං I. 88[17]). -වේ=නොදික් වීමය (බගැ 101[23]). -හළු†= 1. නොදික් සළුව; කන්‍යාවක වැඳිවිය පැමිණෙනවිට ඇඳ සිටි රෙද්ද-මෙය රජකයාට අයත් වේ. (ශිසං III. 307 අඩෙං). 2. (උඩරව)†= රජකයා. 3. කන්‍යාවක මල්වර වූ විට රජකයාට දෙන තෑගි.

කොටවි (වෙස 506)='කොකටි' ශුද්ධ?

කොටත් (සලී 2. 772[4])='කොතේ' ශුද්ධ?

කොටන= 1. උදල්ලෙන් පස් පෙරළන. 2. පහර දෙන.

කොටර= පසුපැත්තෙන් මිටි (ජාගැ-සුප්පාරකජා).

කොටරමුණු= ගස් කොටන ලිහිණියා; කොට්වෙරුවා (ජාගැ 170[2]). (කැරලා ජා 528[11]).

කොටමී=ගැවනිවුල්ගස (වන 52).

කොටවන†=විරුද්ධ කරවන; කලඟ කරවන.

කොටවය (ප්‍රකෘ)= කර (ශිසං III. 251[3]).

කොටවැලි= ඉඹම්වෙසෙසක් හෝ ඉඹම් ප්‍රමාණයක් (ශිසං II. 212[39]).

කොටස් (<කොඨාස)= භාගය; පංගුව (බගැ 4[4]). -අම=කොඨාසය යන අර්ථය (බගැ 49). -කාර†=භවුල්කාරයා.

කොටස=කොඨාසය (ශිසං I. 69[4]).

කොටසර=ලක්දිව නැගෙනහිර පිහිටි ජනපදයක් (බෝගැ 144[7]).

කොටළු=බූරුවා (ශිසං II. 159[12]. ධප්‍ර 110[18]).

කොටාර=කොණ්ඩාගාරය(බගැ 64[19]. පැර 73).

කොටෑ(ප්‍රකෘ)=කොට; පව්න්ගෙණ(බගැ 10[35]. ශිසං I. 129[10]). 2. (බගැ 265[6])='කම්' ශුද්ධ?

කොටැස්=කොටස (බගැ 47[25]. ජාගැ 56[25]. කවි 695). [කොටස (වි 4 325[2-25]).

කොටැසි= 1. කොටස්හිමි (බගැ 58[27]). 2.

කොටි= 1. කොටුව (බගැ 101[28]. 128[19]). 2†=එනම් වණඹ සඤ්ඤා. -කන්වටුල්=වටුල් වෙසෙසක්.

කොටිකා= කරුකොඟෙඹිය (සෙං 2507). -අරළු?=අරළුවෙසෙසක්? (සෙං 749).

කොටින් (ප්‍රකෘ) (<කණ්ඩාන)=කර(බගැ 121[35]. ජාගැ 56[25]).

කොටිලඹු?=ගැවපිච්ච? (සෙව).

කොටු= 1. වී නිබඳන අටුව (කඛ්ඛා 118[22]. සලී 1. 195[8]). 2. කාණ්ඩය; ලීය? (සලී 2. 928[2]. කෝටු-සලී 1. 986[21]). 3 පෙතැලි රුව (වි 2. 918[1-22]). 4. ද්‍රෝණාරුදියෙන් වට කළ තැන (බගැ 128[19]). 5. ද්‍රෝණිය; දිග වක්කරණ ඔරුව (ජාගැ 126[20]). 6. පඤ්ජරය; (කරත්ත) කූඩුව (ජාගැ 136[13]). 7. මසුන් මරන්නා?(රෑ 146). 8 (<කුණාඩ = මොට; මුවාන නැති (බගැ 85[19]). 9. (<කොටටක)= කොටන (ජාගැ 170[1]). 10. කළඟ (ජාගැ 71[15]) 11. (ප්‍රකෘ)= කොට (ශිසං I. 254[4,6]. 255[14]). -අතු= අතුරු පාර; අඩිපාර (Cla). -කර=මොට වූ දළිපිහිය (ධප්‍ර 329[34]). -කල (බගැ 276[21])='කොටුම්

කොව් කළ' ශුශ්‍රූ? -කෝච්ච= කොටුව; ආරක්ෂා සථානය (සුපූ 23³⁵). -ගුළු=කොෂ්ඨාගාරය (සර 8⁹⁹). -ගේ= කොෂ්ඨකය (චි 1.88²-²⁶). -තාප්ප†=බලකොටුවක් අවට බැඳි ප්‍රාකාරය. -පත්=1. කොටුව (ජා 44²⁶ සඩ්ඩ 408²). 2. අතුරුපාර (Ja). -පවුරු=කොටතාප්පය -පේතෘ†= බලකොටුව. -වෙල්†='කොට්ටකොඩ්ඩ' බ. [224¹⁸].

කොටුම් (<කොට්ටිම)= 'කෘත්‍රිම' බ (බහැ

කොට්ට= ඉස නැඹිමට හෝ හිඳගැණීමට පුළුන් ආදිය පුරවා සෑදූ දෙය (මනි 62³. රැ 307). -උර†=කොට්ටයෙහි නුඹු නොඟෑ වීමට දමන වැස්ම. -කාඩු†=වැවකින් දිය ලබන නුඹුරුවල තුන්වැනි (අනතිම) කොටස; අස්වැද්දුම (ශිසං II. 117 අබෙ 1). [220²⁵].

කොට්ටන= කෙටිම; විඅංදිය පැහැරීම (සර

කොට්ටම්= 'සෙංකොට්ටම්' නම් ද්‍රව්‍යය (රා 227. ඔෂ 410. 645).

කොට්ටම්බා=එනම් ගස.

කොට්ටල්බදු=නවාම් දන්නා අය හෝ ඔවුන් සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරිමණ්ඩලය (සපැ 125¹².G).

කොට්ටාස=කොටස (ඔෂ 2834).

කොට්ටුකසිර=ලේ සහ වංකය ද නිසා දණ මඬල ඉදිමෙන රෝගයක් (ඔෂ 2777).

කොට්ටුන්න (සබරගමු)†=1. ඕවිට. 2. (කළු තර)†=කුඹුරකින් ගොඩබිම්අතරට නෙරා ගිය කොටස (G).

කොට්ටෝරු†=1. ගස්වලට කොටන පඤ්චෙක්. 2 දෙවපුජාවට අහාර පිසන්නා.

කොඨාස=කොටස (පූ 2. 59¹⁵).

කොඩ=1. ථෝරං (පූනං 139). 2. (<තුඩ)= බිත්තිය. 3. කොඩගය (විමු 48⁵) -වරණ්=ප්‍රාකාරනිතසිය (ජාගැ 20¹³).

කොඩහරරට=පෙර පැවති ජනපදයක් (බෝගැ 144⁷). ['ගත්කඩ්' බ.

කොඩැබඳ්=අමුණුබැම්ම (ශිසං I. 167B¹).

කොඩි=ධවජය (රැ 360). -කුඩ, -ගස්= කොඩිය බැඳි ගස. -තුවක්කු=කණු තුණක් සහිත අභ්‍යන්තර සවි කරණ තුවක්කුව (රාජා 68⁵). -වසම්=කොඩිතුවක්කු හැර වෙනත් සියලු ආයුධ (විසතර- A. R. K. 111). -වැල්= පුපුලවැල (වන67). -විත†=මන්ත්‍රබලයෙන් කරණ හුනියම.

කොඩ්ඩක්කු(ද්‍ර)='ඔඩොක්කු' බ. (ජා 1144⁴).

කොඩ්ඩු=තුණඩලය (ශිසං III. 222³⁷).

කොඩ්ඩවාකෝලි†=රිජ්ජ බැඳීම සඳහා පරල අතර දමන රිවි හෝ වේවැල්.

කොඩොක්කු='කොඩ්ඩක්කු' බ. (ජාගැ 78¹⁵).

කොණ='ගෙමුල්ල' (රැ 180). 2. 'කොන්' බ.

කොණඩ=ගුළි කොට බැඳි කෙශය(සඩ්ඩ 333⁴). -කෑවුම්†=මැද උස් වූ කැවුම. -කුරුලු= කුරුල්ලෙක්. -මල්(සඩ්ඩ 186²¹), -මාල (ස්තූ 96²⁴. චූප 80¹⁸)=කොණඩයෙහි පළඳින මල්දම.

කොඬි=1.බංහුව(සිබ79¹⁶).2.(<බඤ්ඤ)=උරහිස (රැ 541). 3. ගෙඹිය. 4. කොණඩය (සර 200³²). 5. කුඩා කුහුඹු ජාතියක්. -මල්= කොණඩමාල. (සඩ්ඩ 212¹⁶. 498²⁸).

කොඩිල=ඇගෙහි හැදෙන ඉන්නත් වැනි වම කිල (කඩිබ 21³). [43³². 61¹⁸. 69²²].

කොඩිවර(<තුඩවායකාර)=බිත්තිය (සිබ

කොඬිස්=උරහිස(රැ 282).

කොඹුල්=තුණඩලය (බහ 263¹⁹).

කොඹොල්=1. තුණඩලාභරණය (පැර 126. හංස 59). 2. නාභ (රැ 130). 3†=අල ජාතියක්. 4†=අලවැල් ජාතියක අතුවල හටගන්නා ගෙඩි. -ඉඳු=අනන්තකාගරාජයා (ශුසිංඅ).

කොන්=1. කොඩිය (රැ 590). 2. වෛත්‍ය මණ්ඩපයෙහි හෝ ගෘහමණ්ඩපයෙහි තබනු ලබන ගෘඛ්‍යය (සිසං I. 31¹. 43¹² අෑ. කඩිබ 114⁴). 3. කුන්තාග්‍රායුධය (කවි 675). කුඛංකඩුව (පූනං 280). 5. අනඝඛවජය (පූනං 280). -කැරලි=1. වෛත්‍යමණ්ඩපයෙහි ක්‍රමයෙන් සිහින්ව ගිය, කොත තබන කොටස. 2. කොත (ජාගැ 152²⁴). -බිබිල=කොත තබන කණුලය (සලී1.82²². වැණිකබල්-බහැ 236²⁷). -මහල්=කොත පැලඳවීමේ උත්සවය (පූ 2. 696²¹). -මල් සිදී= කෙතුමාලාශොභාව (කාගෙ 1-103). -විලක්කුපාන්†= කොතක් වැනි උස් වූ පිත්තලපාන (සපැ 195¹⁴).

කොතබ්බ(පූනං13), -ගල්(කාගෙ 1-10)= සොසතුහමාණික්‍යය.

කොතමිණි? (කත්මිණි?)= වඤ්ඣකාන්තසුගන්ධි කාන්තපාෂාණ (දජා57^{12}. මනි82^{22}).

කොතඹු, -ගල්(රෑ 25), **-මිණි**(කෝ182)= 'කොතඹු' බ.

කොතඹුරු=1. කොන්තමල්ලි (ශෙ 319. 1271). 2. රත්නෙළුම් (ශුසිංඅ).

කොතල්=කුන්තලදෙශය (කාශෙ 10-111).

කොතල 1.කෙණ්ඩිය; දිය වක්කරණ මැටිමුවා භාජනයක් (කඩ්ඛා 114^{7}. ජා 1033^{21}. සඩ්ග 498^{37}). 2. (<කුතල)= කෙශය (රෑ 293).

කොතලා-කොතලය; කලස (ජාගෑ 105^{15}. සිබ 41^{20}). **-කෙණ්ඩි-කොතලයෙහි දිය වැගිරෙණ නළය** (ශෙ 618). **-කෙම්බවැල්**= වැල්ජාතියක් (ශෙ 2378).

කොතවි=කුන්තාශුධ්‍ය.

කොතිසුද=කදකුමරා (පුනා 17).

කොතු=සිනාව (පුනා 69).

කොතුඩ්=කණ්ණමුදුන්හි සවි කරණ කළයක් වැනි අවයවය (ශිසං I. 219^{19}). **-වැම්බ්**= කොතුරු සහිත කණ්ණුව (ශිසං I. 219^{19}).

කොතුරු=1. කෙණ්ඩිය; කලස (ශිසං III 154^{3}. අමං2. 14^{20}). 2. 'කොතුර්' බ. (සඩ්ග 742^{5}. තිසර 163). 3. මල්කෙම්ය? (සර 10^{29}) **-භාණ්ඩ**= මඟබෙහිමඬුලයෙහි දී රන් කෙණ්ඩියෙන් පිරින්පැන් මහාබෙහියට ඉසින ප්‍රධානය (බෝගෑ 143^{27}. බෝව 220^{26}. පූ 2. 721^{15}). **-පන්**='කොතුර්' බ. (ජාගෑ 26^{21}. කුදු 244. 264). **-පේකඩ**= කොතරු හා පේකඩ (ජා 99^{26}). **-බැද්ද**= ඔසු වෙසෙසක් (ශෙ 405. 3803).

කොත්තම්†=කොට කබාය(Ca). [(ශෙ1024).

කොත්තමල්ලි = එනම් බෙහෙත් ද්‍රව්‍යය

කොත්තා=වැල්පෙනෙල (ශෙවෙ). [86^{37}).

කොදඬ්=පෙර පැවති දඬ මුදලක් (ශිසං 1.

කොදු(<කොඳු)=සතරඟුලෙන් දික් ලොම් අැති එළොම්මුවා අැතිරිල්ල; කොදුපලස (බප්‍ර 320^{15}. සිබ 33^{2}) [මුල්ල (රෑ 180).

කොන්=1. කෙළවර (කඩ්ඛා 124^{30}). 2. ගෙ

කොනහ(බා)†=කෙනහිමෙහි. සක. කොනහා කොනහත්; කෙනහි කෙනහු.

කොනුත්ත(බා)† = කෙනහිමෙහි. සක. කොනුත්තා කොනුත්තත්; කෙනෙත්නි කෙනෙත්නු.

කොනුස්ස(බා)†=සකෙනස්සිමෙහි. 'කොනුත්ත' මෙනි.

කොනෙන=1. කුන්නාශුධ්‍ය (සඩ්ග 56^{4}. 579. 466^{29} අෑ. ඔනි 351^{7}). 2†=ජපමංලාව (Ca). 3†=ශ්වේතාකුරු පාව (Ca). **-බාල**=කුන්නාශුධ්‍ය ගත් සෙබළා (දඹ 5^{3}). **-වැර**=පාලු; පුරන්; වල් (සපෑ 141^{17}). **-සරඹ**=කුන්නාශුධ්‍යයෙන් ශුද්ධ කිරීම (සඩ්ග 519^{2}).

කොන්ත්‍රාත් (<Contract)† = සම්ඛ්‍යසිවන් කිරීම සඳහා කරණ ගිවිසුම. **-කාර**†=ගිවිසුමක් පිට වැඩක් කරන්නා.

කොන්ද=කොඳ (සි 249). [රෙංන්දුව.

කොන්දේසි(<Condition)† = නියමය; පෙ.

කොන්සේල්(ඩු)=උපාවිය (සියඛ 224).

කොඳ=ගවය පිපෙන මල් ජාතියක් (කඩ්ඛා 541^{2}). **-සෑවු**=අනඩ්ගයා (රෑ 765). **-සිය**= වඤ්ඣා.

කොඳු=1. නෙන්ද; රාජිය (පූ 2 279^{3}. ජාගෑ 89^{22}). 2. කෙශර; මල්රෙංන් (සිබ 54^{10}). 3. නුඛාකණ්ණුව (ජාගෑ 124^{1}). 4.'කොදු' බ. (බගෑ 65^{14}). 5. කටිය; පිපිකොන්ද (මිලි358^{25}). 6. ඛන්ධියෙහි නෙරවා තනන ලිස්තරය. **-ඇට**†=පිපිකොන්දෙහි අෑවය. **-පන්**=ලිස්තරය (සුපූ 26^{12}). **-පලස්**=එළ ලොම්මුවා පලස (කඩ්ඛා 45^{2}. කාශෙ 1-93).

කොදුර(බා)=කෙදිරිමෙහි- 1. හෙමින් කිමෙහි (සලී 1. 194^{30}). 2. දුක්මුසු සිහින් හඬන් කිරිමෙහි. (ජාගෑ 156^{5}). අක. කොදුරා කොදුරන්; කෙදිරි කෙදිරූ.

කොදුරුහල්='කොපුරුහල්' බ. (බගෑ236^{25}).

කොපල=එලපුශොජනී?(ශිසං 1. 203 C^{23}).

කොපා(ප්‍රකෘ)=කොපය කොට (ශිසං IV. 71^{5}).

කොපි(<Copy)†= 1. පිටපත. 2. පුරුදුවීමට වාක්‍යාදිය ලියන පොත.

කොපිල්†=නොමේරූ (අත්ත.); ගොබය.

කොපු=1. කඩු ආදිය දමන කොශය (බගෑ 167^{18}. ජාගෑ 149^{2}). 2.කුපය; ලිද (රෑ 153. පුනා 88).

කොපුල්=කපොලය; කම්මුල (කාශෙ 4-7). **-අත්**(පරෙවි 4), **-කර**(සෑවු48)=මෙහෙසුරා. **-බින්**= කපොලහිතතිය (කවි163). [සුරා.

කොපුලන්=1. කපොලය(කවි 397). 2. මෙහෙ

කොපොල්=කපොලය (කව් 381. සිය 151). -පත්=1.අලඞ්කාරය සඳහා කම්මුලෙහි ඇදි පත (කව් 519), 2. කපොලය තබාගැනි පත්‍රය (කාගෙ 2.3-44). [1447].2†=මුහුදු මාලුවෙක්.

කොප්පර=1. ඛනිජ විශෙෂයක්? (බෝගැ

කොප්පරා†=විශල් පොල්මද.

කොබා(ධා) =කැලඹීමෙනි. සක. කොබා කොබත්; කෙබී කෙබූ (කොබණ-සිදත් 1583)

කොබ=ක්ෂොභය; කැලඹීම.

කොබලිති=පක්ෂියෙක් (සර 13434).

කොබලිල(පූ 2. 11717. පුනා 118), කොබළල (ධගැ 9022. කාගෙ 4-21), කොබලිල (කාගෙ 1-67)=කොවිදර නම් පුෂ්පවෘක්ෂය.

කොබෑ(<කිබ- නි)=කොහි (සිදත් 1526).

කොබ්බුන?=කෝන්ගස (වෙව).

කොබෙබසි†,කොබොබෝ(බොව 4512)='කපොත' නම් පක්ෂියා. [2453].

කොබොබොවක්කා=ඔසුවෙසෙසක් (මයා 370.

කොබෝබ්=1. කොබෙබ්ය (ධගැ 188 අබෙ). 2. පරෙවියා (ධස 6223. සඬ 16034). 3.ඔස වෙසෙසක් (යොා 1818). -ගෙඬි(මනි8815), -°වළලු(සැළ 68)=1. විවඞ්ගය; ගෙහි ඉතා උස් මුදුන හෝ පරෙවියන්ට ලඟින්ට සෑදූ තැන. -නාසි†=පියාසර කරතැ හි සලකන නාගවිශෙෂයක් (සාමාන්‍ය නාගයන් ම වශයෙන් ගිය විට පුරුන් හැලී පිහාටු ඇති වීමෙන් පියාඹනැති සැලකේ). -මැල්ල=ඔසු වෙසෙසක් (යොා 3629).

කොබෝබ්ලිල=‘කොබලිල’ බ. (සඬ 5327).

කොබ්බබු=ඔසු වෙසෙසක්(යොා 1017.2611).

කොමඹු(ඹු)=එනම් පුහුල්වෙසෙස(පූ 2. 9711).

කොමන්ද†=ඔඹුදව; කණ්ඩායම.

කොමර=කුමරා (ශිසං II. 26747).

කොමල=1. සිත්කලු (රැ 423). 2. මොළොක් (කව්118). 3 රත්නය(රැ 595). 4†=සුරතල්; ප්‍රෙමප්‍රකාශකක්‍රියා. -වම=කැවිලිජාතියක්.

කොමලි=1. කොමලවට (ගණ 26).

කොමලි=1. කෝණංගියා; විභීෂණාරයා(සලි1. 73247. රසඟැ). 2. සියුමැලි කාන්තාව (සිදත් 551). [නියොජිතයා; ප්‍රධානයා.

කොමසාරිස්† (Commissioner) = (අංණ්ඩුවේ)

කොමල=‘කොමල’ බ. (සිය 175).

කොමා†(<Comma)=‘,’ යන ලකුණ.

කොමාරි=කෝණංගියා (සලි 1. 105137. සඬ 31137).

කොමිස්(<Commision)=1. වටිටම; තැරැව් කුලිය. 2. බඩුවක් විකුණනවිට එහි වීලෙන් අඩු කරණ ගණන.

කොමිසන්සභා†=නියොජිතමණ්ඩලය; කරුණක් පරීක්ෂා කර වාතීා කරණු සඳහා පත් කළ සභාව.

කොඹු=1. ‘කුම්භාස’ බ. ගවයෙන් කළ අංහාරයක් (සිබ 4916. මිලි 3225). 2. කබලු පූ ඇතුළට දමන පැණිපොල් (ධගැ 11320). 3. (<බොම)=කෙඳි සහිත ගසක් (Jute?) (කඬබා 4412). 4. එම කෙඳිවලින් විසූ රෙදි (ධගැ 12223). 5 බෙරි; අඩක් තැම්බුනු (පූ 2. 38821. ජා 18227. ස්තූ 665). 6. දෙශ ගස්. -පිඬු=ගවසංලින් කළ අංහාරයක් (ජාගැ 22917). -පිළි=කොමුකෙඳිතුලින් විසූ වස්ත්‍රය (වි 1. 3891-12). -මුවා=අඩංම මය; කොමුතුලින් කළ (සිබ 3232). -රට පිළි='කොමු' නම් රටෙහි විසූ වස්ත්‍රය (වෙස 618). -වන්=කොමුපිළිය (රැ 301). -සිවුරු=කොමුනූලින් විසූ සිවුර (කඬබා 4412). ['කොමඹු' බ.

කොමුඹු(කඬබා 8824), -පුසුල්(ජාගැ 799)=

කොමුල්=දෙමට (වත 26).

කොමුල්=කොමල (සි 103. 200. 532).

කොමොඹු=කොමුඹු (ධගැ 100110. සිබ 5424).

කොම්පැනි(<Company)=සමාගම; ගණය.

කොම්බු=1. ‘එ’ යන්න සඳහා ව්‍යඤ්ජනාක්ෂර යන්ට මුලින් යෙදෙන ‘ෙ’ යන ලකුණ (පඤ්චි 869). 2. පුරාණසාහිත්‍යවෙහි එක (1) සඳහා යෙදුන ලකුණ. 3. කොම්බුව වැනි නළාජාතියක්(දඹ5225. චූප 41111). 4. ලපැවි; කුඹා (සලි 2. 515117). [55016].

කොඹු=ලපැවි; කුඹා (සලි 1. 55521. පූ 2.

කොසි=1.කිනම්; කවර(ජා 46525. සඬ 3425). 2. (නාප)=කොහි (සඟ 16111). -ඉ(නි)=කොතැන්හි (සලි 1. 3499). -ගම්=කිනම්; කවර (කති 292).

කොර=1. කොට හූ හෝ පණ නැති වූ අත්පා (ජාගැ 85119). 2. එබදු අත්පා ඇති

(ධඟ 115[18]). 3 මිටි; කොදිත් (චූප 23[2]. සඟ 359). 4†=පහරය. -ඤ්ඤා, -ඤ්ඤ†=කුඩා ගස්ජාතියක්. -ගමන්=පයක් අද්දමින් යෑම (ජාස 77[20]). -තල්පත්=මිටිතල්ගස්ගේ කොළ? (සෝ 2289). -පොතු†=1.මංලුන්ගේ ඇඟෙහි තිබෙන පොතු. 2. මිනිසුන්ගේ ශරීරයෙහි ඉරි වැටීමෙන් ඇති වන ලකුණු. -පොල්-පොර සඳහා යෙදෙන පොල්ගෙඩි. -°ඛෙළි=පොරපෑල් ගැසීමේ සෙල්ලම. -පෘ=නිසි පමණට දික් නුවූ නොහොත් පණ නැති පෘදය (බස 16[10]) -මසිල්='බුජ්ජමංතුල' නම් තැන (බෝඟ 134[12]). -ඤ්ඤි†=සන්නිශ්කාගේ අවතාරයක්. -ඤ්ඤ=කොරවූ අත (බප්‍ර 311[8]).

කොරවු=1. (<ක්‍රෞඤ්ච)=කිවිලිං (රූ 239). 2†. කොටුව; වැටකින් වට කළ තැන.

කොරඩාඛන්= දියගතිය සහිත කිරිබත් (සලී 1. 99[711,15]).(කිලින්නපරාසස=බොල්- ඝනකිරිපිඬු-බඟ 285[12]).

කොරඹු=හැකිළීම; සංක්ෂේපය (පූනා 59).

කොරනෙල්†(<Coroner)=ගදිසි මරණ ගැන තොරතුරු පරීක්ෂා කරණ මූලාදැනියා.

කොරමරු=පෙනේරය (ජාඟ 70[26]. 156[5]. 196[19]. අමරකෝෂ 876).

කොරඹුරු†=මුහුදු මාලුවෙක්.

කොරල්(<Coral)†=පබළු.

කොරහන්†=ගල්සහිත තැන(Ca).

කොරල (ල)}=මත්ස්‍යයෙක්(බුත් 5[3]. සද්ධ 41[2] කොරලි (ළි)} 631[32]).

කොරවක්=කෙරවකා (කාශෙ 1.4-2.ජා 378[16]) -ගල්=පියඟැවපෙළවල් දෙපස සවි කළ කැටයම් සහිත ගල.

කොරස්=කව ලොකු මහාභාජනවිශෙෂයක්.

කොරශ=කකීඝ(ශෙෝ 1945). [240. සෝ 227).

කොරසැවි(ඬි)=රූක්ෂ; රළු (ජාඟ 86[7]. කෙරි

කොරසැඹිගාගස්=ගස්වෙසෙසක්.

කොරසැඹි†=කොරසැඹි.

කොරහ†(නාප)=‘කොරස්’ බ.

කොරාසානි=ඔසුවෙසෙසක් (වන 93).

කොරි=ඉතා කුඩා; ගුළි වූ; වකුටු(දජා 397[25]).

කොරොඹ=‘කොරඹු’ බ. (රූ 110).

කොරොස්=1.කකීඝ (ඛධ 229[17]. ජාඟ 11[31]. 162[10]). 2. ‘කොරස්’ බ. (කවි 270. රූ 471).

කොරොසැඹි=කොරසැඹි (රූ 712).

කොල්=1. කුලය (ශිසං I. 32[30]. 45[34]. 116[6]). 2. කුලය; ඉවුර (පූනා 83). 3. කුණාඹුධය හෝ අඹරටිය (සිඛ 114[15]. සද්ධ 705[17]). 4. කට (බුත් 4[18]). 5. කට කොළවර (ශිරං 176) 6. සෙන්කෝලය. -දන්=කෙවෙහි දත් (බුත් 196[34]). -පාවි=සෙන්කෝලය උසුලන්නා (ශිසං III. 146[12])

කොල=1. ගැරඹිය (රූ 131). 2. පිළිවෙල (රූ 303). 3. ගාඛාව (රූ 198). 4. ‘කොළ’ බ. 5. (<ඛල)=රළු. 6. (නි)=නීවාමනත්‍රාණ ශෙෂි; බොල (සද්ධ 438). 7. (දහම් 159)= ‘කෝලැ’ ඉශ්‍ර. -ඤ්ඤ=රළුකම්; පිටිසරකම් (ජා 268[1]). -ඤ්ඤල=පතුරාශිය (සද්ධ 120[17]). -‘ශ්=අතුඅඟ (විමු 127[22]). -නොයම්=නොපිදුනු ගොයම (සද්ධ 341[13]). -‘තු=පලා අත්ත (ශෙසි 16[16]). -නිල්=කොළ ඉස්මෙන් සෑදූ නිල්පැහැය(විචි. 614[1-31]).-මුව=‘ඝාඨ’ නම් මෘගයා (සලී 1. 692[22]).

කොලතු=අන්තනගස (වෛව).

කොලද්දම්=නැවුම්වෙසෙසක්.

කොලනි† (<Colony)=ජනපදය.

කොලඹු=දම්ගෙඹිය (සස 277).

කොලව†(නාප)=වැල්පාලම.

කොලවන්දම්(දළ 56[2])=‘කොලද්දම්’ ඉශ්‍ර.

කොලරා= †(<Cholera)= ජලසන්නිරෝගය; විසූචිකාව්.

කොලහල=ගොඤ්ඤව (ගුත් 336).

කොළු=1. කුඩා අය (ජාඟ 204[4]). 2. පැලඟස් (සද්ධ 494[38]). 3.දුසගා; වංලා (සලී 1.246[5]. 330[36]). -සුන්=කුඩා කොල්ලා(සලී 1.47[29]).

කොළේඅතු(අන්ත)†=අැලක දෙගොඩ ගස් සම්බන්ධ කර සෑදූ පාලම.

කොළෝ†=වැල්පාලම.

කොළෝබ=කදබ(සි446). [111[31]. බුත් 14[6]).

කොළෝඹු(ම්බු)=දඹුකඩ; දම්ගෙඹිය (කඬඛා

කොළෝවු=කුලුපග (ඛධ 126[6]).

කොළෝස්†=කැතුනමැලියම් (Ca).

කොල්ල=1. විලෝපය; පැහැරගැනීම (ජාඟ 168[3]. සලී 1. 327[13]). 2. (ලෞව)†=වීනාඟය. -කෑ(ජා 491[23]), -ගත්(සලී 1. 409[31])= බලාත්කාරයෙන් පැහැර ගත්.

කොල්ලම්=‘තමල’ බ. (කඬඛා 68[12].)

කොල්ලෑ=1. කුඩා ඔරුව (මිලි 284[30]). 2†= ඔරුව නොං පෙරළෙනු පිණිස එහි දෙකොණෙහි බැඳි ලී දෙකක සවි කළ දඹුකඹ. -ගස්†=පතුක්කස.

කොල්ලු=එනම් ධාන්‍යය (යොං 720).

කොල්වර (<කුල්සර?)=ප්‍රීතිඝොෂාව. -ගඩ=ප්‍රීතිඝොෂා ශබ්දය (සලී 1. 263[18]).

කොවි=කොපය (කවි 701).

කොවන= 1. කුපිත කරණ; අවුස්සන (වි 3. 33[2-10]. බගැ 135[11]. 258[32]). 2. කොපනය; වෙනස් කිරීම (සිඛ 19[24])

කොවා (පුත්‍රි)=1. කුපිත කර (කවි 526). 2. වෙනස් කරවා (සිඛ 45[22]). 'කෝ (ඛං)' බ. 3. (බගැ 63[34])='කොවු' ශුයු?.

කොවැලි=කොකාලිකයා (බගැ 55[24]).

කොවිජ=කෝවිද, දක්ෂ; පණ්ඩිත (අමං 2. 90[8]).

කොවිද=1. පරිඤ්ඤා; නිගත. 2. පණ්ඩිත (දහම් 3[22]).

කොවු= 1. කුපිත (බගැ 74[1]). 2. කොපය (කවි 725. බගැ 277[37]). 3. කොබෙල්ලා (බගැ 188[32]).

කොවුන්='කුහන' බ. (සලී 1. 96[318]).

කොවුල්= 1. කොකිලපක්ෂියා (රැ 245). 2. ගස්හි ඵලය (ජාගැ 212[11]. 234[7]). 3. (< කොළාප)=දිරුගස. 'කොළරුක්' බ. -සුවඳ=ඵලයෙහි සුවඳ (සර 29[12]).

කොවුලු=කොකිල පක්ෂියා (සද්ධ 163[19]).

කොහෝ=කොබෙල්ලා (බගැ 188[32]).

කොස්=1. (<පනස?)=එනම් ඵලවෘක්ෂය (ශිසං 1. 116[27]). 2. කොෂය; භාණ්ඩාගාරය (සිදත් 205 a. රැ 333). 3. කොෂකාව්‍යය (සිය 14). 4. කුණුරෙඹු (සිඛ 83[25]). 5. කොසඹ නම් ලිහිණියා (බගැ 269[3]. සී. 336). [-කබු=කොස්ගෙඩියෙහි පිටපතුර (වි 2. 939[2-16]). -කිඳි=කොකොල්ලෑ (බුත් 126[12]). -ගල්=ක්‍රෞඤ්ච පර්වතය (ජාත 3[15]). -ඝොන්ග්= එනම් ගස. 'ඛඝු' බ. -නා= 'කොඤ්චනාද' බ. (බගැ 269[3]). -පැණි= ඉදුනු කොස්මදුලුවල තිබෙන මධුරද්‍රව්‍ය (ථූප 73[9]). -මදුලු= කොස්ගෙඩි ඇතුළතින් තිබෙන කැහැකි කොටස. -මහලු=කොස් මදුලු වැංජනය(කඛඛා 83[22]). -මිදුලු=කොස් මදුලු (ථූප 73[15]). -ලෑ=කොකොල්ලෑ (සලී 1. 927[13]). -ලිහිණි=ක්‍රෞඤ්ච නම් පක්ෂියා (බගැ 176[9]. ජාගැ 185[16]. සද්ධ 163[19]). (කොස්ලිහිණි යකඩ කත් ලු -බුත් 183[24]). -වහලු=කොස්ගෙඩියෙහි මදුලුවලට මැදි ව තිබෙන කොටස (බුත් 258[20]).

කොසඹ=1. තිත්තරස ඇති එනම් ගස (බගැ 229[22]). 2. කොහුඅඹ (තිසර 39). -ඵල් (සද්ධ 196[15]), -ඟුල් (ජාස 187[13])= වැරදි කරුවන් හිඳුවීමට යෙදුනු කොසඹබලියෙන් සෑදූ තිගුණි ඵල. -කෙල්= කොසඹඇට වලින් පිරිකාගන්නා තෙල (යෝ 425).

කොසලිපලා=කොහිලදළු (යොං 1788).

කොසවිල=කොහිලගස (යොං 758).

කොසි?=අඹගස; කාරණය (වි 8. 229[1-19]).

කොසු=1. පොල් ආදියෙහි කෙඳි. 2†=කෙඳි වලින් සෑදූ අමදින උපකරණය. 3(ලෑව)†= සමූහය. -කඹා?= ලිහිණියෙක්? (සද්ධ 232[13]).

කොසේ?=සජීවිගෙඹයක්? (හෙසි 14[9]).

කොහොඇල්=එනම් දෙගස. -නැළි=මඟඩ නැළි හතරක් අල්ලන නැළිය (බප්‍ර 71[11]).

කොහොවිල=කොහිලගස (රැ 210).

කොස්කැපැල්†(<Constable)=සාමය ආරක්ෂා කරණ නිලධාරියා; රාජපුරුෂයා; පොලිස් භටයා.

කොස්සන්='කොක්සන්' බ (සලී 1. 656[27]).

කොහල්- කුඩවෙසෙසක් (සර 238[31]. ශුසිංඅ).

කොහා (නාප)†= 1. කොවුලා. 2. (නි)†= කොතැන. [(දජා 28[38]).

කොහාට (නාප)= කොතැනට; කවර දෙසට

කොහිල=එනම් කුඩා ගස. [ලකුව.

කොහුඹ='කොහු' බ -ලකුඹ=කොහුවලින් ඇඹරූ

කොහෝ=කොස්ගස (රැ 213).

කොහොට(නාප)†=කොටස.

කොහොබු=කෝටුව (බුත් 23[11]).

කොහොන්= කුතඤ (බගැ 278[16]). -කම්= කුහනබව (බගැ 54[21]). -තපස්= කොර තවුස්කම (ජා 212[3]). -වත්= කුහකව්‍රතය (වි 1. 103[2-8]).

කොහොම්= 1. කොසඹගස (කඛඃ 88[31]. පූ 2. 96[16]. වෙස 302). 2. එඳුනි නම් වෘක්ෂය (වෙස 290).

කොහොඹ†=කොසඹගස.

කොහොල්=1. රූක්ෂ(ජාගැ-මංතිපොසකජා). 2. කෝලම; විරූපාකාරය (ජාගැ-සරභඛජා). 3. අඹුකුගය (බුත් 67[19]. පූ 2. 606[27]). 4. කැඩුම්බිදුම; දිරීම. 5†=ලජ්ජාව; කිය ගතිය. **-කම්**=කෝලම (කාගෙ 1. 13-15).

කොහොල්ලෑ†= කොස්ගසින් හෝ කොස් ගෙඩියෙන් වැගිරෙණ කිරි.

කොහොවිල=කොසොවිල (යෝ 1759).

කොහොල=රඟස (රැ 336).

කොහෝ='කොඤ්චා' නම් පක්ෂියා (සී. 464).

කොළ්= (<කට්ටු-ද්?)= නොප්පිය (ශිසං I. 90[53]). 2. අතු? (ශිසං I. 44[17]. 116[20]. කනී 38[31]). 3. කෙංවන (සී. 109).

කොල=1. පතුය. 2. ශාඛාව (ධගැ 162[27]. 282[36]). 3. ගොයම්ගස (ධගැ 41[19]). 4. වස්ත්‍රය (පුනා 173). 5. කපොලයා? (කාගෙ 11-22). 6. කටකෙළවර (සුදු 41. සද්ධ 655[5]. දජා 254[19]). 7. කිලිටු (පලි 2. 839[8]. ගුත් 498). 8. ධගැ 111[15] හි 'සංඝ' යන්නට 'කොළ'යි කී අර්ථය ප්‍රමාදිකයෙකි (සංඝ=ශාඛ්‍ය). 9†=ගොගඹ්ගොඩ. **-කැවි**= 1. කොළගුළි (පලි 1. 622[13]). 2†=කැපූගොගම් රැස් කර ගැසූ ගොඩ. **-ශ්**= ශාඛාග්‍රය. **-ගේ**=ගස්හි අතු එක් වී ගෙයක් මෙන් වූ තැන් (බුත් 178[30]. සවී 304[6]). **-තුරු**=අතු අතර (බපු 285[17]). **-පත්**= 1. පතු; කොළ (පලි 1. 198[1]). 2. පුවක්පිත්තෙහි ගසට බැඳුනු කොටස. **-පු**= 1. පොල්මල්කොපුව (කාගෙ2-22).3†=බදුම මැදීම් සඳහා අළුහුණු දිය කර සාදන තලපය. **-මඩනා**= ගොගම් පාගන(ජාගැ 131[20]). **-මුඩු**=ශාඛාමණ්ඩපය; කොළ අතු සෙවිලි කළ මඩුව(වි 1. 275[1-22]. ජා 9[37]). **-මුසුන්**= කොළඅතුවලින් සෑදූ මුස්න (කඛඃ 112[26]). **-ශතු** (සබරගමු)†= ඒදණ්ඩ. **-රූක්**=වාංනය හමනවිට ඔඩ නඟන සිදුරු සහිත දිරාගිය ගස (ධගැ 280[20]. කොළාප-ජාඅක 4. 11[11]. ජාස 397[12] බ). **-වැදි**†-කොළඅතු අඳින වැද්ද. **-වෙල්**= පෙර පැවති ඉඩම් වගා කළ පිළිවෙළක්? වත්ත? ගොඩඉඩම? (ශිසං IV. 2038[1,10,12]). **-අග්ග**= කොළවෙල්වලින් ලැබුනු ආදායම; වතුබද්ද? (ශිසං IV. 2036). **-කිඹිල්**=කටු ඉඹුල්ගස(ජාගැ 228[1]). **-ාභරණ** (මනි 2912), **-ාවන** (සද්ධ 626[17]. 664[30])=නිරගස්.

කොළ(ඛා)=1. ගැසීමෙහි (සිඛ 456). 2. (දත්) විකිමෙහි (සිඛ 24[14]). 3. සිවමීමෙහි (සිඛ 456). 4. අැපිල්වීමෙහි (සිඛ 2[20]). 5. කෙවිමෙහි (කඛඃ 64[14]). සක. කොළා කොළත්; කෙළි කෙළූ.

කොළන= 1. තළන; අපුල්ලන. 2. ගසන; වයන (ධගැ 262[3]. 3 හපන; විකන (සිඛ 24[14]). 4. කෙවිම; පොඟි කිරීම (ධගැ 25[24]). **-මගුරු**=තළන පොල්ල (අමා 2. 52[20]).

කොළනුවර=කොලියනගරය (ධගැ 218[3]).

කොළඹ= 1. කදම්බවෘක්ෂය (ජාගැ 37[8]). 2. නැවිතෙම්ව; වරාය (රැ 141). 3. අසුන? (රැ 634). 4. කුටුම්බය (ධගැ 283[13]). **-ඉළු**= කොළොම්වතය (බපු 279[35]).

කොළඹු=දඹුකඩ (සද්ධ 171[8]).

කොාළි=ශාඛාව (වි 4. 304[1-2]).

කොළිස්?
කොළිහ (නාප)†}=ගසෙහි මුදුන.

කොළු=1. කුඹුබටුගස. 2. කුඹුවෙළඟ (ජාගැ 96[25]). 3 (<කොණඹ)= අනුන්ගෙන් පිහිට ලබන්නා (ධගැ 179[7]). **-දඹු**=දෙකෙළවරින් පිහිදවිය හැකි සේ මැදින් බැඳි, තවුසන්ගේ අතෙහි නිබෙන හිදණඩය (අටඳු-වූ 21). **-වැල්**=වැටකොළුවැල? (වන 74).

කොළුදු'=වෙරළ (රැ 141 අඩෙ).

කොාළොම්=කදම්බවෘක්ෂය (සද්ධ 163[17])

කොාළොම්බු= දඹුකඩ (ජාගැ 62[32]. අභිධාස 129[21]).

කොළොඹු= 1. කොළොම්ගස (ධගැ 100[11]). 2. නැවිතෙම්ට. **-හරවනු**=වරායෙන් බැහැර කරවීම; අන්නැනකට යැවීම හෝ අන්සතු කිරීම (ධගැ 165[12]). [පඤ්චි 4[10]).

කොළෝ (නාප)= කළ + ඕ (ධගැ 160[21].

කොල්නා=කොවන (සී 109).

කෝ

කෝ= 1. කොපය (ධඟ 155[35]). 2. **කෝව** (රූප 93[24]). 3. 'කොහා' නම් පක්ෂිය (සි 35. 109). 4. කුඛ. 5. (නි)†=ප්‍රශ්නාර්ථ යෙහි; කොහි. -අඟ (ප්‍රාති 28), -ගිනි, -**දල** (කව් 41)= කොපය නමැති ගින්න. -වේ= කුඛ රීතිය (අමං 2. 143[23]).

කෝ (ධා)= කිපීමෙහි. අක. කොවී කොවිත්; කෙවි කෙවී (ප්‍රජ්ඣාත්‍ය -**කොවා** කොවත් අ. නි 1. 161[1-2]. කොවා-පූක්‍රි-කව් 526. 'කොවන' ඛ).

කෝං වාක්‍ෂ='එනුත' නම් ඔස (ජාස 532[5]).

කොකනද=1. හෙලපියුම. 2. රත්පියුම (ජාඟැ 56[3]). 3. කොකුමුවවෙණ (බෝඟැ 31[35]).

කෝකි†=අරක්කැමියා.

කොකිල=කොවුලා. -**හෝවිලියහන්**=ශෘඛාර මණඩපයේ වූ ඔහනක් (සිංසාලි 65[26]).

කෝච්චි†(<Coach)= 1. රෝද ඔතරක් ඇති රථය. 2. දුම්රිය.

කෝජාඝඨ=පුරාණ වස්ත්‍රවර්ගීයක් (දඹ 3[13]).

කොටර=(රුක්) සිදුර (සර 207[5]).

කොටසිඹබලි=කඳ හා අතු ද මහත් වූ ඉඹුල් ඔස; කටුඉඹුල (ජාස 251[16]).

කෝටි= 1. ඔතළිහ (ජාඟැ 2[1]). 2. සියක්ලක්ෂය 3. ඉතා මහත් සඛ්‍යාව. 4. කෙළවර (ධප 64[10]). -**ප්‍රාප්ත**=අවසානට ගිය (සද්ධ 101[7]). -**සහස්‍රසහස්‍රබලධාරණතා**= කෙළදහසක් අැතුන්ගේ ශක්තිය දරණබව(ධප 13[17]).

කොටියක්සංවරශීල= (උපසම්පන්න භික්ෂුනම කගේ) ඉතා මහත් සඛ්‍යාවක් සංවර අැති ශීලය (පූ 2. 370[5]). (උපසම්පන්නයෙතුට අයත් සංවරසඛ්‍යාව පි 1. 180[2-24] හා ධප 277[4] ද පවත් පෙණේ).

කෝටු= නො මහත් කුඛාලිය (සලී 1. 986[21]. දනම් 9[24]). -**මස්කිටිම්**†=කෝටුවෙන් හෝ කසයෙන් තැලීම.

කොටුම්බර=1. දෙයඟක් (මිලි 3[5]). 2. ඒ දෙය යෙහි විශ්‍ර වස්ත්‍රවර්ගීයක්. 3. තුන්වීසාණබව යක් (සද්ධ 110[30]). [2. ප්‍රාකාරය (දඹ 2[13]).

කෝට්ට=1. කොෂ්ඨය; (සුපූ 3[2]. රාජ 16[1]).

කෝඩ†=කුකුටුව. [කරණ.

කෝඩු†= පළමු; මුල්. -**කාර**†= පළමුවරට

කෝණ= 1. කොණ; දිගාව (බුත් 49[21]). 2. විණාවෙහි අවයවයක් (මිලි 57[9]). 3. මුල්ල (සැළ 7). 4. කෙළවර (ජාඟැ 75[30]). 5†= අවත් අවුරුදු දිනය. [විදුෂකයා.

කෝණාගි†(තෙලිඟු)=නාට්‍යයක විහිළුකාරයා;

කෝණම්= කිලුටු රෙදිකඩමාල්ල; (සලී 2. 886[11]). -**සේල**=කෝණම්රෙදි (සර 402[31]).

කොතුහල=කුතුල. -**මඞ්ගලික**=උදැසන ශුභ සම්මතයක් දැකීම අැසිම ගමනක් ගනවිට ශුභනිමිත්තයන් හමුවීම ගත ආදියෙන් යහපත් ඵල ලැබෙතැයි විශ්වාස කරන්නා (මිලි 100[28]). -**ශබ්ද**= යහපතැයි කෝ අයහ පතැයි සම්මත ශබ්ද (මිලි 379[20]). අනාගතී කථාසල්ලාපය (මිලි 379[12]).

කෝද=ක්‍රොධය (යො 135).

කෝදු†=යාරයක් දිග මනින උපකරණය.

කොද්‍රව=අමු නම් ධාන්‍ය (ජාස 104[25]).

කොධ=ක්‍රොධය. -**අගතිගරක**=නිරයක් (මනි 67[16]). -**උස්සන්න**= උත්සන්න (=අධික) වූ ක්‍රොධ අැති (පඟැ 26[25]).

කෝන්=එනම් ඔස.

කෝන්තර†=1. විරෝධය. 2. විරුද්ධ ප්‍රශ්නය.

කෝඳුරු=කුඛ මැසිවෙසෙසක්.

කෝප=කිපීම; ක්‍රොධය (බඟැ 26[29]. යො 135). -අග්නි=කෝගින්න (දළ 23[3]).

කෝපි†=1. එනම් ඔස. 2. ඒ ගසෙහි අැට බැද සෑදූ වූණිය. 3. ඒ වූණිය තම්බා සෑදූ පානීයය. [(අවුස්සන) තැන් (පූ 2. 152[16]).

කොපිනඤාණ= (ලජ්ජාව) කුපිත කරණ

කෝප්ප†=දිය ආදිය බොන බඳුන.

කෝප්පුඝන්=පුරාණවස්ත්‍රවර්ගීයක් (දඹ 3[14]).

කොප්‍ය=1. වෙනස් කළ හැකි; ඉක්මවිය හැකි; අසථිර. 2. නිසි සේ සම්පූර්ණ නො වූ; අසිඬ (කඛා 4[27]. පූ 2. 658).3. කුපිත (ජා 494[14]).

කොමල(ල)= මොළොක්. -**කෙසතා**= මෘදු කෙස් අැතිබව (ධප 13[34]). -**ගත්තතා**=මෘදු ගාත්‍ර අැතිබව (ධප 13[28]). -**ලොමතා**=මෘදු ලොම් අැතිබව (ධප 13[29]).

කෝමාරික= 1. කුමාරකාලයෙහි පවත් වූ (ජාස 288[4]). 2. කුමාරයාට අයත්. 3. එනම් කුඛ ඔස (බඟැ 181[20]. යො 1025).

කෝම්මරිකා=1. එනම්ගස්. -මද=කෝම්මරිකා කොළය ඇතුළෙහි තිබෙන මදය (යොග 747). [ගෙණිය.

කෝම්බ†= එක් පැත්තක් කැපූ හිස් පොල්

කෝයන?=කොත්තමල්ලි (වෛද්).

කෝරල='කොරල' නම් මාලුවා (සද්ධ 409[7]).

කෝරල= 1. ජනපදය (ශිසං III. 65 B[6]). 2. කෝරළයක් පාලනය කරණ මුලාදැනියා (ශිසං IV. 30 C[1]). [දෙවෙනියා (G).

කෝරළේ ආරච්චිලු†=කෝරාළකෙනෙකුගේ

කෝරාළ= කුඛා රදලවරයා; කෝරළයක ප්‍රධාන මුලාදැනියා.

කෝල්=1. කුන්නාංශුඛ (ජාගැ 224[10]. ස්තූ 36[15]. සවී 173[10]). 2. කුලය; ඉවුර (දහම් 15[9]). 3.†=කොහොල; ලජ්ජාව. -බඩ=ඉවුර සම්පය (සලී 1. 917[15]). -මුරපොක්†= පත්තිනිදේවිය හා ඇගේ හිමියා වූ පාලඟ දෙපිළිබඳ විස්තර ලියූ පොත.

කෝල= 1. කළංඑකඛමාර (වෛද්). 2. උළුවා හාල් (වන 93). 3. ලජ්ජිත; හිත (මිලි 96[26]). 4. ලජ්ජාව; බියසැක සහිතබව (ජා 380[25]). -ශීතියම්(ඌව)†=කෙම්බිරිස්සාව හා වේළම -සන්නි= 1. සන්නියකාගේ අවතාරයක්. 2. දෙරණයක් (යොග 3064).

කෝලක්කාර†= කෝණාංගියා (සපෑ 191[23]).

කෝලඛෙකාල= සෝවාන් වූ පසු කාමස්වභාවයෙහි උඩත්පිරිසෙසින් සවරක් ඉපිද නිවන් දක්නා අංශීයා (වි 8. 297[1-41]. සර 17[2]).

කොලඤර=වීණාවක් (අමං 2. 163[13]).

කෝලාරු†=ඔනෑකම; හිඟකම (Ca).

කොලාහල=1. කලකල ශබ්දය; මහත් ශබ්දය (පූ 2. 100[25]). 2. ශ්‍රුතිය.

කෝලිකුවිලු†=කෙහෙල් ජාතියක්.

කෝලි=ඛෙබරගස (වන 29)

කෝව= ඖෂධ පිළිස්සීම ලොහ උණු කිරීම ආදියට යොදන භාජනය (යොග 4350 රූප 93[24]). [වණීය.

කෝවංගු†= මැණික්වල තිබෙන සූදුමැලි

කෝවක්කා= එනම් ඔසුවෙසෙස; බිඹුපල. (යොග 2455. 2700 අෑ).

කෝවිද=පණ්ඩිත; දක්ෂ. [සැළ 21).

කෝවිල්=දෙවොලගය (සද්ධ 477[4]. කෝ 202.

කොවිලාර=කොඛෙල්ලගය.

කෝෂ(ෂ)= 1. කොටුගුළ; භාණ්ඩාගාරය. 2. අණ්ඩ හෝ එය දරණ හම (ජාස 147[22]). 3. කොපුව (සද්ධ 484[18]) 4. කොෂකාව්‍යය (කාශී 1-13). 5. මල්කැකුළ. 6. සිවිය ආදි ආවරණය. 7. පියන. 8. නිඝණ්ඩුව; අකාරාදි ග්‍රන්ථ. 9. පවපණුසුඛුව. -අවගීත වඤ්ඡගුහ්‍ය= කොපුවෙහි පිහිටි (පිටතට නොඅා) පුරුෂචිත්තය (බප්‍ර 7[12].) -කාර= කොෂයන් කරණ. -°ඛාම= පවපණුවා (වි 1. 6[2-27]). -කාව්‍ය=අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධයක් නැති නොයෙක් කරුණු ඇසුරු කර රචිත පද්‍යයන්ගෙන් ග්‍රථිත (සුභාෂිතය වැනි) කාව්‍යග්‍රන්ථ. -ඝඡී=1. කොපුව නමැති ගඡිය (බුත් 237[27]). 2. කොෂය ඇතුළ. -චෙජ්ද= අණ්ඩකොෂය සිදීම; කප්පාදු කිරීම (ජාස 217[16]). -ප්‍රදෙශ?=නිහිරිපත්, පවපණුසුඛුව (වී 7. 121[1-28]).

කොශෙශය (සද්ධ 56[27])='කෞශෙය' ශුද්ධ.

කෙශොහිතවඤ්ඡගෙන් (පූ 2. 137[35]. සවී 123[37])='කොශාවහිතවඤ්ඡගුහ්‍යය' ශුද්ධ.

කෝෂ්ඨ= 1. කොටුව (මිලි 114[15]). 2. කොට්ඨාශ. 3. උදරය. -අගාර= භාණ්ඩාගාරය (සර 226[6]). [පවපණුසුඛුව (කඛා 44[14]).

කෝෂ= 1. අණ්ඩකොෂය (යොග 2511). 2.

කෝසජ්ජ= කුසිතකම; පිනම්දහස ප්‍රබාන වූ අකුශලවිතෙකානතාපාදය (වි 8. 160[2-38]).

කෝසපල=කපුකිනිස්ස (වෛද්).

කොසම්බ=කොඹෙඹ (කඛා 56[4]).

කොසම්බකඛණ්ඩාචිච්= දෙවිරම්හි දිවංවිහාර සඳහා රත්සදුන් සල්කළණ දවයෙන් කරවූ ගඳකිළියක් (බප්‍ර 245[25]).

කොසෙය්‍ය=පණුවන්ගේ කුඩුවලින් ලැබෙන නූලින් වියූ (සිබ 63[6]. ස්තූ 16[24]. අභිධාස 41[2]) 'පව්' ඛ. ['කොලසඹර' ඛ.

කොහලසඹර= නළාවක් (සර 83[18]. 239[18])

ක්‍රෞ

ක්‍රෞඤ්චත්‍ය=කුකුස (බප්‍ර 324[14]).

ක්‍රෞඩුමාර='කුවිමාර' ඛ (පූ 2. 147[15]).

ක්‍රෞණ්ඩසඹර?='කොලසඹර' ඛ (පූ. 2. 436[7]).

ක්‍රෞතුඛ=1. කුතුල. 2. හෙළිය. 3. අංශවයෂ්ඨිය. 4. කවුතුකය. -අගාර= 1. කවුතුගෙය; දුලීය වඤ්ඡ ප්‍රදර්ශනය කරණ ගෘහය. 2. විවාහ ප්‍රාපන ශුවල පළමුරැය ගත කරණ කාමරය.

ක්‍රෞතුහල=කුතුහලය.-ජාත=තුනුල හටගත් (අවද 3[31]). -මඞ්ගලික=කොතුහලමඞ්ගලිකා' ඛ.

ක්‍රෞමල=කොමල (සවී 125[21]).

ක්‍රෞමාරරූප=කුමාරරූපය (අභිස 235[15]).

ක්‍රෞමුද=කෙලුපුල් (සද්ධ 127[15]).

කොලඹර?='කොහලඹර' බ. (සද්ධ 133[37]).

කෞකල(බෝගැ 22[33]). කෞශල්‍ය(වි 1. 23[2-24]). }=දක්ෂතාය;ප්‍රඥාව.

කෞකෙය='කොසෙයා' බ. (බප්‍ර 203[26]). -අංශු=පට්ටුල්කෙඳි (තන්ත්‍රා 50[21]).

කෞසිද්‍ය='කොසජ්ජ'බ.(බප්‍ර 324[13]. ජාස 115[1]).

කෞසුම්භ=වතුප්; හෙන්දිරික්කා ගස.

කෞසුම්භ=කිරිමුහුදු කලබත විට පහළ වූව කැඟි සැලකෙන, විෂ්ණුහුගේ ලපැත්තෙහි පලඳින මැණික (දළ 53[18]). 'කොතබු බ.

ක්‍ර, ක්‍රා

ක්‍රකච=කියත (වි 3. 91[-30]). -කර්ණවත (බප්‍ර 80[19]), -දන්ත(වි 2. 101[91-29])=කියත්දත්.

ක්‍රකර=කෙරවකා (සර 207[5]).

ක්‍රම=පිළිවෙල (ධහැ 10[14]). -ආගත=පිළිවෙළින් පැමිණි (දහම් 14[21]). -විලඛන=පිළිවෙල ඉක්මවීම (සළු 1. 2[22]).

ක්‍රමුක=පුවක් (දහම් 15[4]).

ක්‍රය=1. මිල දී බඩු ගැනීම. -පත්‍ර=විකුණුම් කරය; සින්නක්කර ඔප්පුව(ජා 79[20]. 89[37]. සර 477[24]).-වික්‍රය=ක්‍රයය හා බඩු දී මුදල් ගැනීම; වෙළෙඳම (කනි 17[14]. සර 24[26]).

ක්‍රාණන=අංක්‍රමණය කළ; නැහුනු.

ක්‍රාණනි=යෑම. -පථ=සුගතීයං යන මාර්ගය.

ක්‍රි, ක්‍රී

ක්‍රිමි=පණුවා (බප්‍ර 123[1]). -කර්ණී=කණෙහි පණුවන් ඇති වීම (යෝ 765). -කුල=පණු ජාති (විසතර- වි 2. 861[2-34]. 942[2-31]. ජා 37[36]). -දූනන=දූනනරෝගයක්(යෝ 921).

ක්‍රියා=කිරීම; ද්‍රව්‍යයක් නුවූ, කාරකයන් නිසා සිදි වන, කතෘහු හෝ කර්මය කෙරෙහි පිහිටි පදාර්ථය (පසා 240[23]). -අනිපතනී=ක්‍රියාවගේ අසිදිය (පසා 288[30]). -අනන්‍ය දීපක(කාශි 2-106), -ආදිදීපක(කාශි 2-99)= දීපකාලඞ්කාරයෙහි ප්‍රභෙදයක්. -කලප=කාව්‍යලක්ෂණප්‍රකාශක ශාස්ත්‍රය (කාශි 1-9). -කාරක(පද)සම්බන්ධ = ක්‍රියාපදයත් හා කාරකපදයන් ගැලපීම (පාණි 4[417]). -කාරී=ක්‍රියා කරණසුලු (පාණි 17[11]). -ගුප්තක=කියාපදය සැඟවෙන සේ වචන යෙදූ රචිත ප්‍රබන්ධය (සැළ 101). -චිත්ත- උපෙක්ඛාසහගතපඤ්චවිඤ්ඤාණ මනොද්ධාරාවජ්ජන සොමනස්සසහගත හසිතුප්පාද යන සිත්(අභිස 18) හා රහතන් දුන්නාදි පින් කරණ විට උපදනා සිත් අට ද (අභිස 20), එසේ ම බ්‍රහ්ම උපදවනවිට ලැබෙන රූපාවචර සිත්පස (අභිස 25) හා අරූපාවචරසිත්හතර(අභිස30)ද යන සිත්. -ජවන=රහතුන් පින් කරණ විට උපදනා කාමාවචරාදි ලක්ෂණ ඇති ජවනචිත්ත (අභිස 9533). -ද්‍යෝතක= ක්‍රියාපදයක් පවසන. -පද=ක්‍රියාවන් ප්‍රකාශ වන, 'වේ, බැලී, කරමි' යනාදි පද. -මධ්‍යදීපක= දීපකාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාශි 2-104). -මනොධාතු=උපෙක්ඛාසහගත පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථිනවිත්තය(වි 5. 294[1-13]). -වාදි=කුශලාකුශලක්‍රියාවන්හි ඵලවිපාක ඇතැති පවසන (අමා 2. 55[27]). -විරෝධ=ක්‍රියාවෙහි වැරැද්ද (සළු 1. 246[21]). -විශේෂණ=ක්‍රියාවන් වෙසෙසන 'සුව සේ, ඉක්මනින්' යනාදි පද. -ඝින්='ක්‍රියාවිත්ත' බ. (වි 8. 123[1-1]). -සභාවොකනි = සභාවොකත්‍යාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාශි 2-10).

ක්‍රීඩා=සෙල්ලම. -කෙළි=ක්‍රීඩාව (පූ 2. 7[10]). -ගොෂ්ඨිසංඛ්‍යා=ක්‍රීඩා හා සභා ද පවත්වන තැන (බුත් 156[20]). -දශඝ=ක්‍රීඩා කරණ අවුරුදු දහය; මිනිසෙකුගේ එකොළොස් වැනි අවුරුද්දෙහි පවත් විසි වැන්න තෙක් ඇති කාලය (වි 7. 265[8]). -පර=ක්‍රීඩාවෙහි නිතර ඇලුනු (කනි 22[12]). -පසිත=ක්‍රීඩා සඳහා වූ කන්ද (බුත් 163[31]). -පුද්ගලක=ක්‍රීඩා නිසා වැතපෙන දෙවනිකාය ඍක් (බප්‍ර 314[19]). -භවන=ක්‍රීඩා කරණ ගෘහය (ශිසං II. 106 B[9]). -භාණ්ඩ=සෙල්ලම් බඩු (මිලි 269[41]). -මණ්ඩල=සෙල්ලම්පිටිය (පූ 2. 5[13]). -රථ, -ශිබ (බහැ 103[29])=පුණ්‍ය රථය; සඛ්‍යානය. -වන=කෙළිසෙල්ලම් සඳහා වෙන් වූ වනය හෝ උයන (ශිසං II. 105[8]). -ශීලි=ක්‍රීඩාවන්හි සුභාවයෙන් ම ඇලුනු (ජා 513[5]).

ක්‍රීත=මිල දී ගත්.

ක්‍රු, ක්‍රූ

ක්‍රුද්ධ=කිපුනු (වි 1. 371¹⁻⁶).

ක්‍රූර=රෞද්‍ර; දරුණු (පඤ්ච් 106³). **-කර**=ඉතා රෞද්‍ර (සර 23¹²).

ක්‍රෝ, ක්‍රෞ

ක්‍රෝන්තිර? (කොන්තිර?) = ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 2958).

ක්‍රෝධ=කොපය. **-අග්නි**=ක්‍රෝධය නමැති ගින්න (දහම් 345²⁹). **-අරති**=ක්‍රෝධය හා අරතිය (වි 6. 147²⁻³⁰).

ක්‍රෝධන=ක්‍රෝධ කරණ (බප්‍ර 163³³).

ක්‍රෝධි=ක්‍රෝධ ඇති (ජාස 24¹⁷. 209²⁵)

ක්‍රෝශ=1. කෑ ගැම. 2. දුනු පන්සීගක දුර (පඤ්ච් 54²⁶). උසභ අසූවක දුර(බප්‍ර216¹⁶). (ලීලාවතියෙහි පරිදි රියන් 8000 කි. රියන් 4000 කැති ද මතයකි).

ක්‍රෞඤ්චාරාජ= 1. ප්‍රධාන කොස්ලිහිණියා. 2. බුදුන්ගේ ශ්‍රීපාදයෙහි පිහිටි ලක්ෂණයක් (බප්‍ර 5²³).

ක්‍රෞඤ්චී=ක්‍රෑරභාවය (කාශී 2-312).

කල, කලා, කලි, කලී

කලමථ=කලාතනිය, අංශාංසය (බප්‍ර 42¹⁵. දහම් 30²⁹. වි 1. 24¹⁻³⁰).

කලාඅන=වෙහෙසුනු (බප්‍ර 204²⁵. 324²⁹).

කලාඅති=වෙහෙස; ගිලන්බව (කාශී 1-99).

කලිඅන=නෙත් (වි 4. 137²⁻²⁸).

කලිඔව=කිලිටු; අපවිත්‍ර. **-කම්**=පහත්වැඩ (බප්‍ර 310¹²).

කලීබ=නපුංසකයා. **-ලිඞ්ග**=නපුංසකලිඞ්ගය.

කෙල, කෙලා

කෙලද=1. නෙතමනය. 2. කුණු වීම. **-ඝ**=නෙත් කරණ.

කෙලශ=1. සිත කිලිටු කරණ ලෝභාදිය. 2.දුක;රෝග පීඩා. **-ආමය**=කෙලෙස් නමැති ආමය (මිලි 111¹⁶). **-ආවරණ**=මාගීඵලාව බොඛාදිය වසා දමන කෙලශ; නීවරණ්ඨාය දෂ්ටිය (වි 1. 627¹⁻³⁷. බප්‍ර 35³⁰). **-ආවනී**=කෙලෙස් නමැති දිය සුළිය (බෝගැ 84⁵). **-උපධි**(ශ+උ=ශෝ)=අපායදුකට ආඛාර වන හෙයින් උපධි නම් වූ ලෝභාදිය. **-කාම**=ආශාව කරණ කෙලශය; තෘෂ්ණාව (වි 5. 134²⁻¹). **-කාලුෂ්‍ය**=කෙලෙස් නමැති කිලුට (බඟැ 149¹⁶). **-ක්ෂොභ**=කෙලශයන්ගේ කැලඹීම (බෝගැ77²⁹). **-චන්දන**=කෙලෙස් නමැති ඡදනය හෙවත් වැස්ම හෝ වහල (ජාස 328¹⁷). **-ජම්බා**=කෙලෙස් නමැති අවුල (බප්‍ර 235²²). **-දහන**=කෙලෙස්ගින්න (බෝගැ 78⁶). **-දූෂ**=කෙලෙස් නිසා වන දවිල්ල (වි 6. 15²⁻³³). **-පඞ්ක**=කෙලෙස් නමැති මඩ (දහම් 19³⁰). **-පරිදූහ**=කෙලශ දහය (බප්‍ර 119¹⁹ . **-ප්‍රහාණ(ණී)**=කෙලෙසුන් නැසීම (උපා 238⁷). **-බන්ධන**=කෙලෙස් බැම්ම(සවී10²⁰). **-භක්ෂ්‍ය**=කෙලශයන් නිසා කෑයුතු (බප්‍ර 134⁷). **-මල**=කෙලශ නමැති කුණු (බෝගැ78²). **-මාර**=කෙලෙස් නමැති මාරයා (බෝගැ 5³⁹). **-මාරණ**=කෙලෙස් නැසීම (බස 14²⁰). **-මූර්ච්ඡා**=1. කෙලෙස් නිසා වන මුසපත් බව. 2. කෙලෙස් නමැති මූර්ච්ඡාව (ජාස 166¹⁹). **-වඝන**=කෙලශයන් ඝවනට ගිය (සර 22⁹). **-වාසනා**=පෙර කෙලශයන් නිසා ඇති වූ, කෙලශයන් නැසූ විවත් ඉතිරි ව පවත්නා, පුරුදුගති (වි 2. 704²⁻¹⁰). **-වෘතන**=කෙලශ නමැති ගෝලය හෝ චක්‍රය; අවිජ්ජා, තණ්හා, උපාදන යන තුණ (අභි 177¹⁰). **-ව්‍යාධි**=කෙලෙස් නමැති රෝගය (බස 80²¹). **-ශ්‍රුඛ**=කෙලෙසුන්

නිසා වූ අධික කෑමය; නාගරිකභාවය; ඇදුම් පැලඳුම් ආදියෙන් සැරසීමේ ආශාව (වි 1. 381[2-20]). -සඞඛණ්ඩකා=කෙලෙසයන් හා ඇලීම; නිතර කෙලෙස ඉපදවීම (ධප්‍ර 275[5]). කෙලාමා=හාදයෙහි යට කොටස වූ පිපාසා සථානය; දලබුව.

කව, කවා

කඛිත=1. කැකෑරුණු (ධප්‍ර 300[15]) 2. කුණු වූ (වි 2. 649[2-37]). කාවිත්ථක=කිසි තැනෙක්හි වූ. කාථ=කෂාය.

කෂ, කෂා

ඛණ=1. වේලාව; අවසථාව (බෝහැ 83[3]. ජා 525[7]). 2. ඇසිපිය හෙලන කාලයෙන් හතරෙන් කොටස. 3 විනාඩි 10 ක් පමණ වූ කාලය. 4.පැය දෙකක් පමණ වූ කාලය. 5. උත්සවය. -ක්‍රිය=උත්පාද, සථිති, සඞඛයන අවසථා තුණ (වි 1. 451[1-5]). -නිරෝධ=1. ඛණය ගෙවීම. 2. ඇසිල්ලකින් වන නැති වීම (වි 7. 167[1-12])) -ප්‍රත්‍යුත්පන්න=ඛණතුයට පැමිණි දෙය (වි 4. 384[1-34]). -භඞග=ඇසිල්ලක් පැහැ බිඳීම (වි2. 845[1-5]). -භඞඟුර=ඇසිල්ලක් පැහැ බිඳෙන සුළු (වි 8. 18[1-34]). -සමඵත්=සමෘද්ධ වූ අවසථාව; බුදුහාන්පැදකාලයක මනුෂ්‍යයෙකු ව ඉපදීම (ධප්‍ර 45[31]). -සුඛ=ඇසිල්ලක් විඳින සුවය (ධප්‍ර 148[26]).

ඛණික=1. ඇසිල්ලක් පවතින. 2. ඇසිල්ලක් පැහැ වන. -ජරා=ඇසිල්ලක් පැහැ වන ජරාව (වි 6. 25[2-35]). -නිරෝධ=ඛණිකඛණයෙහි වන නැති වීම (බස 146[27]). -ප්‍රීති=ඇසිල්ලක් පැහැ විදුලියක් මෙන් උපදනා ප්‍රීතිය (වි 1. 510[1-2]). -මරණ=ඇසිල්ලක් පැහැ වන මැරීම (වි 2. 845[1-8]).

ඛණිකා=ඛණික ප්‍රීතිය (ජාහැ 26[28]).

ඛත=උපද්‍රැත; පිඹින(බෝහැ 70[20]). 2.තුවාළ වූ; තුණු වූ (සඞඛ 217). 3. පෙළීම; තැලීම (යෙං 594). -කාය=තුවාළ නිසා වන කැස රොගය (යෙං 1068). -ඛය=ඛයරොග හෙදයක් (යෙං 1824). -ජ=ඛතයෙන් හට ගත්. -ඌඛය=තුවාළ නිසා උපන් ඛය රොගය (යෙං 1846).

ඛත්තු=පිඹිනයන් රකින (බෝහැ 70[21]).

ඛත්‍රිය=රාජවංශිකයා. -අභිසෙක=රජ වීමෙහි දී කරණ අභිෂෙකය (සඞඛ 115[7]). -කුල=රාජවංශය (ධප්‍ර 328[15]). -පණ්ඩිත=ප්‍රඥවත් ඛත්‍රියයා (බෝහැ 81[25]). -මහාසාරකුල=නිබංනගත වූ සියක් පොළක් ධනය ඇති, දිනකට විසි අමුණක් කහවණු වියදම් කරණ මහාධනවත් රාජකුලය (ධප්‍ර 59[9]). -මාගමී (ජා 900[18]. සලී 1. 188[36]), -මායා=(ධප්‍ර 283[4])=ඛත්‍රියයන්ගේ රහස් උවදෙස් (විසතර-ඔහැ 61[13]). -විදූ=ඛත්‍රියයන්ට අවශ්‍ය ශිලපශාස්ත්‍ර (බෝහැ 116[29]).

ඛපා=රාත්‍රිය. -කර=වසුදය.

ඛපිත=ඛණය කළ (දහම් 68[21]).

ඛම=1. හැකි; සමඟී (ධප්‍ර 315[10]). 2. සදුසු; උසුලන (ජාහැ 244[7]). ඔරොත්තු දෙන (අමං 2. 52[24]).

ඛමා=ඉවසිම (ධප්‍ර 160[16]). -පර=කමා කිරීම ප්‍රධාන කොට ඇති; ඉවසිම උසස් කොට පවතින (සඞඛ 447[4]).

ඛය=1.ගෙවීම; නැති වීම. 2.ගෙවුම් (සර 22[34]). 3. කායය දියුණු වීමෙන් ඇති වන රොගය (යෙං 1825). -භාව=ගෙවුනුබව (ජාපා 146[29]). -රොග=එනම් රොගය(බුත් 276[6]). -වාචක='ඛය' යන අර්ථය කියන (වි 6. 351[1-29]). -විරාග=ඛය සඞඛ්‍යාත විරාගය; සංඛාර යන්ගේ ඛණිකනිරෝධය (වි 2. 1047[1-4]). -ව්‍යය=ඛයවය' ඔ.

ඛවථු=කිවිසිම (යෙං 849).

ඛාත්‍යඛාත්-ප්‍රත්‍යක්ෂ (සලී 1. 57[20]). -කාලික=ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ (උපා 219).

ඛාන්ති=1. අනුන් කළ වැරදි ඉවසිම (සඞඛ 78). 2. ඉනිය (වි 7. 233[33]). -උපපාරමිතා=ශරීරාවයවයන් නසන්නවුන් කෙරෙහි ද කමා කිරීම නමැති බෝසත්කම(සවී 71[26]).

-පර='ඛමාපර' බ. (ජාස 431[16]).-පරමාඛී පාරමිතා= තමා මරන්නන් කෙරෙහි පවා කමා කිරීම් නමැති බෝසත්කම.-පාරමිතා= තමාගේ ද්‍රව්‍යයන් පැහැර ගන්නවුන් කෙරෙහි ද කමා කිරීම නම්; හි බෝසත්කම (විසාර-වපිඅ 252).

ඛාර=1. කාරම; ලුණුරස (කාශී 2-104). 2. වැගිරෙණ. -අවතඛඛ='ඛාරාපතවජික' බ. (ඛඳ 154[24]). -උදඛ=කාරම්දිය; තද ලුණුරසැති දිය (පූ 2. 56[30]). -උදිකා= කාරම් දිය ඇති (ඛජ77[24]). -ඛූම=කාරම්දුම (මනි 14[17]). -මෙඝ=ප්‍රමෙඝරෙඝහෙදයක් (යෙං 2214. 2229). -වාත=වැදුනු විට අඟ පැළෙන තරම් කඨිගවාතය (ඛජ 68[29]). -ඛාගර=කාරම්දිය සහිත මුහුදු (ඛජ 116[29]).

ඛාලිත=සේදූ (දහම් 19[30]).

- කී, කී

ඛිතිති=පොළොව. -ජ=අඟස හා පොළොව ගැටි නිබෙන්නාක් මෙන් පෙණෙන තැන. -පති=රජ. -පාල=රජ (සර 252[30]).

ඛිපණ=දැමීම; හෙලීම.

ඛිපිත(දහම්68[21])='ඛෙපිත' ශබ්ද.[(ඛජ308[20]).

ඛිපන=දැමූ; හෙලූ (ඛජ 185[10]). විදිනලද

ඛිප්‍ර=ශීඝ්‍ර; ඉක්මන් (වි 1. 312[1-34]). -අභිඤ්ඤා වහා දැනගත්තා; ශීඝ්‍ර ව ඛ්‍යානයට හෝ මාර්ගයට පැමිණෙන (අභිස 102[4]). -නිඝාමන=ශීඝ්‍ර ව ඛ්‍යානවඛ්‍රුසින් පඨවිකසිණාදිය දැකීම; ඛුහුසුලු ව ඛ්‍යානයට සමවැදීම (වි 4. 192[1-15]). -විඝගි=වහා විරාගයට පැමිණෙන (වි 7. 311[11]).

ඛීණ=ගෙවුනු (වි 7. 229[5]). -ආශ්‍රව=කාමාදි ආශ්‍රවඛය කළ රහතුන් වහන්සේ (ඛජ 192[17]). -°බල=රහතුන්ගේ බල වූ ඛම් (බුත් 28[16]. විසතර- බුත් ගැ). -°බ්‍රාහ්මණ=ආශ්‍රව ඛය කළ බ්‍රාහ්මණයා; රහතුන් වහන්සේ (බස1499). -°ඤාතානා=රහතුන්ගේ විත්තය (අභිස 95[32]).

ඛීඛ=මත් වූ.

ඛීර=1. කිරි. 2. ගස් ආදියෙන් වැගිරෙණ ඉස්ම. 3. කිරිබදු? (යෙං 1936). -අඛ්ඛි (ජාස 306[31]), -අණ්ණව(මුව 68), -උදඛි (උපා 267[3])=කිරි වැනි දිය ඇති මුහුද. -උදඛ=කිරි හා දිය(කඛ්ඛ38[3]).-ඛාඛොළි= 'කිරිකවෙලු' නම් ඔසුවෙසෙස. -පායාඛ= මධුපායාඛයා; මී සහිත කිරිබත (වි 1. 165[1-32]. ඛිසං IV. 255[10]). -පාඛාණ=කිරි පැහැති මොළොක් ගල (කඛ්ඛ 108[8]). -භඤ්ඤ=කිරිබත (ජාස 64[30]). -ඛාඛර=කිරි මුහුදු (ඛජ 45[6]).

කුී

ඛුත්පිපාඛා=බඛගින්න හා පවස (ඛජ83[1]).

ඛුද්=ඛුඛාව.-ඤඛ=බඛගිනිදුක(සලී 2.7191). -වේදනා=බඛගිනි වේදනාව (වි 1. 135[2-2]).

ඛුද්‍ර=1. කුඛා. 2. කුඛා අඟ (බුත් 160[2]). -අනුඛුද්‍රඛිඤ්ඤාපද=කුඛා වූ සහ ඊට වඩා කුඛා වූ ද ඛිඤ්ඤාපද; දෙඝන්වෙන් පමණක් ශුද්ධිය ලැබිය හැකි පාචිත්තියාදි ආපත්ති (වි 1. 47[1-39]). -ආපත්ති=කුඛා ඇවැත් (කඛ්ඛ 13[27]). 'බුඤ්ඤුබුදකඛිඤ්ඤාපද' බ. -ඤ=කුඛා (ඛජ 15[33]). -ජන්තු=කුඛාප්‍රාණියා. -ඵිප=කොළවී (පූ 2. 105[5]). -ඛාන්‍ය= අමු මෙනේරි ආදිය (වි 1. 386[2-23]). -පලිබොධ=කුඛාබාධා; දික් වූ ඛිසකේ, ඛිය ආදිය (අභිස224[12]). -ප්‍රීති=සිරුරෙහි ලොමු දඟ ගැණීම පමණක් ඇති කරණ ප්‍රීතිය (කඛ්ඛ13[24]).-ප්‍රාණී=කුඛාසත්ත්‍ව (පූ 2.57[30]). -විඳූ= අප්‍රබාතඛිලාඝාඝාත (බුත් 157[12]). -විඝා=විඝාඝජාතියක් (දඝ3[30]. ථූප 81[6]).

ඛුද්‍රිකා='ඛුද්‍රප්‍රීති' බ. (ජාගැ 26[28]).

ඛුඛා=බඛගින්න (දහම් 227[7]). -අග්නි=බඛගින්න (මිලි 152[12]).

ඛුහිත=කැලඹුනු (බෝගැ 77[29]).

ඛුර=1. කුරය. 2. දළිපිතිය. -ඝ=ඇග්‍රඛයක් (සර 277[17]). -ඝඛී=ඉසකේ බෑම (සලී 1. 530[4]). -චක්‍ර=උරාචක්‍ර' බ. (වි 5. 299[1-10]. ජාස 421[5, 12]). -ධාරා=දළිපිතිය මුවාහා (බෝගැ 61[13]).

ක්ෂේ, ක්ෂේම

ක්ෂේත්‍ර=1. යම් කිසිවක් සිදු වීමට ආධාර වන දෙය (කඩිං 61[31]). 2. කුඹුර (සර 5[13]). 3. පුණ්‍යක්ෂේත්‍රය; සිදුසථානය. **-අධිදෙවතා-පුණ්‍යක්ෂේත්‍රයට අධිපති වූ දෙවිය. -ජ**=කෙතෙහි උපන්; නිසි තැන උපන් (ජාගැ 60[29]. බෝගැ 12[31]). **-පද**=කාරණයක් සිදු වීමට හෙතු හෝ ආධාර වන දෙය ප්‍රකාශ කරණ වචන (කඩිං 17[20]). **-පාල-කුඹුරු රකින්නා** (වි 1. 275[1-25]). **-ව(වා)සතු**=කෙත්වත් (අනා 68[23]). **-ශුද්ධි**= 1. කෙතෙහි පිරිසුදුබව; 2. ප්‍රතිග්‍රාහක යාගේ සිල්වත් බව (සද්ධ 159[25]). **-සමෘද්ධි**= 1. කෙත සරු වීම. 2. ප්‍රතිග්‍රාහකයා ගුණවත් වීම (සළි 1. 554[32]).

ක්ෂේප= 1. දැමීම; හෙළීම. 2. නිහතුව. **-කා**=දමන; හෙළන. **-°සංස්කාර**=ප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණය නිසි තැනට දමන කර්මය (වි 6. 304[2-28]). **-ණ**=දැමීම; හෙළීම(සැළ 51) **-°වචන**=නිහතුකරණ වචන (වි 1. 122[1-12]).

ක්ෂේම= 1. නිර්භය. 2. නිර්භයභාවය (පු 2. 622[32]). **-උත්පලවත්**=ක්ෂේමය නමැති උපුල් ඇති (සර 94[3]. සවි 46[3]). **-ඛකර**=ක්ෂේමය කරණ (දහම් 18[3]. 31[21]). **-නගර. -පුර** (බුත් 214[25])= 1. නිර්භය වූ නුවර. 2. නිර්වාණය. **-භූමි**= 1. නිර්භයස්ථානය (ජාස 501[26]). 2. වාලුකාකන්තාර මැද පිහිටි දිය සහිත, ගස්වැල් වැවෙන, භූමිය. **-මාර්ග**= නිර්භය වූ මාවත (බුත් 256[19]).

ක්ෂේමී=නිර්භය (බස 100[20]).

ක්ෂේරෙය=කිරෙන් සකස් කළ (දහම් 17[31]).

ක්ෂෝ, ක්ෂෝම

ක්ෂෝභ=කැලඹීම (ජාගැ 63[11]). **-කා**=කලඹන.

ක්ෂෝභ්‍ය= වසඳවල කට හැකි.

ක්ෂෝම
ක්ෂෞම
}=කොමුපිළි (බපු 96[14]. සද්ධ 56[27]).

ඛ, ඛ

ඛ=නාවගීයෙහි දෙවෙනි අකුර.

ඛගොල=ගෝලාංගුර ව පේණෙන අහස.

ඛගඟ=ඛඩ්ගය. **-ඝර**=නිරයක් (මනි 35[23]).

ඛජ්ජ=ඛාද්‍ය(සද්ධ 419[2]). **-ක**=ඛාද්‍ය(හෙසි 27[20]).

ඛජ්ජොජක(සවි 181[8]), **ඛජ්ජොජනා**='ඛද්දෙක'ඛ.

ඛඤ්ජ=කොරං (ජාස 77[29]. ස්තු 28[20]).

ඛඩ්ඛ=කඩුව (සර 17[30]). **-ගිලන**=කඩුව ගිලීම (ජාස 325[26]). **-පට්ට**=කඩුතලය (බපු 43[15]). **-පත්ත**=කඩුපත (සද්ධ 218[21]). **-මාලාකම්**=වධ්‍යයා කඩුවෙන් පෙති ගසා මංලංවක් මෙන් කරණ වධය (ජාස 245[6]). **-යෂ්ටි**=රිටක් වැනි දිග කඩුව(බුත් 74[28]). **-විඥාණ**=කඟවේණෑ (සර 109[32]). **-ශිල්ප**=කඩුවෙන් යුද කරණ අයුරු උගන්වන ශිල්පය (සද්ධ 459[24]). **-හාසා**=කඩු ගත් අත් ඇති (බපු 113[23]). [සමපත්තිය.

ඛණ=ක්ෂණය (බගැ 269[25]). **-සම්පදා**=ක්ෂණ

ඛණිකපිත්ති=ක්ෂණිකප්‍රීතිය (විමු 30[35]).

ඛණ්ඩ=1. කැඩීම (බුත් 14[26]). 2. ශීලයෙහි ආදියෙහි හෝ අන්තයෙහි ශික්ෂාපද බිඳීම. 3. එසේ බිඳුනු ශීලය (වි 1. 199[1-35]). 4. අසඛ්‍යයක නාමයක්(සවි 17[34]). **-කාව්‍ය**=සන්ධි පරිච්ඡේදරහිත කාව්‍යය. **-න**=කැඩීම; විරුද්ධ කර්මයන් පහ කිරීම. **-නීය**= කැඩිය යුතු. **-පුල්ලපටිසඛ්ඛරණ**= කැඩුම් බිඳුම් සෑදීම. **-භාව**=කඩ වීම (මනි 4[10]).

ඛණ්ඩිත=කැඩුනු (සවි 116[20]). [783[27]].

ඛණ්ඩිතල- දෙපස මුවහත ඇති අවියක් (ජා

ඛණ්ඩේයමල?=පණුකුලයක්(විසා 2. 94[32-8]).

ඛත=සැරෑ (අභි 157[21]).

ඛදිර= කිහිරිගස. **-වන**= ඛදිරගස් කිහිරිගස් ඇති කැලය (බපු 891).

ඛද්ධුක=පාණමැදිරියා (බපු 15[15]) [82[19]].

ඛනන=1. හැරීම (ජාස 1[13]). 2. හැරවීම (විවු

ඛනිජ=1. ආකරයෙහි උපන්. 2. ලොහ.

ඛඬ=කඳ; සකඬය (සර 42[2]). **-ක**=මහාවග්ග පාලි චුල්ලවගපාලි යන දෙපොතෙහි පරිච්ඡේද (කඩිං 69[20]). **-°භාණක-මහා**

වඟග වූලවඟග යන දෙපොත පාඩම් කොට කියන (පගැ 23[21]). -°වත්=ඛණ්ඩකයන්හි පැණවූ වතෘවත් (පගැ 32[4]). -ඛිජ්=කද පැළ වන ගස්ජාති (ජාඟැ 166[21]).

ඛදදුක්ඛ්=පඤ්චස්කන්ධ දුඃඛය (ඛඟැ 145[8]).

ඛඳු=ස්කන්ධ (ඛඟැ 40[19]). -පිරිනිවන්=ස්කන්ධ පරිනිර්වාණය (ඛඟැ 151[31]). -ලෙව්=ස්කන්ධ සඞ්ඛ්‍යාත ලෝකය. [නහුන සීය (සවී 186).

ඛමහ=භූතනභූත කෝටිය (සර 214[22]). භූත

ඛය=ගෙවීම; ක්‍රමයෙන් වන විනාශය (ජාඟැ 56[15]). -අනුපස්සනා=1. ශරීරය කෙශාදි කොටස් වශයෙන් බෙදා, එය ක්ෂය වන්නේ යයි නැවත නැවත නුවණින් සැලකීම. 2. එසේ සලකන නුවණ (වි 8. 232[2-31]). -වය=ක්‍රමයෙන් නැසීම හා එක්පැහැර නැසීම (ඛඟැ 10[34]).

බර=කර්කශ (බප්‍ර 140[4]). -බොත=කර්කශ වූ පිරෙහි හෝ කුරුදු පහණෙහි ගහා ශුද්ධ කළ (ජාස 295[15]). -ස්පර්ශ=රළු වූ පහස (බෝඟැ 16[13]). -සඞ්කර=රළුහඬ (වි 1. 377[3-16]).

බල=1. කමත; කලවිට. 2. දුර්ජන. -මණ්ඩල=මණ්ඩලාකාර කැලවිට (වි 1. 438[1-3]).

බලිත=පවලැවුනු; වැරදුනු (ජාස 458[23]).

බලිවඩන=‘බල්ලිවර්ධන’ නම් දෘතරෙංගය (ශෙ 913). [ජා 64[7]).

බලුඛකාශව=නිවජාතික අශ්වයා (ජාස 10[5].

බලුපඝාතනනිඛඛ=හෙංජන පවාරණය කොට නැවත අනිරික්ත කරවීමෙන් කැප කරවාගත් හෝ ගිලනෙකු ඉනිරි කළ හෝ බොජුන නොවළඳන භික්ෂූහුගේ එසේ නොවැළඳීම නමැති ධූතාඞ්ගය (වි 1. 260[2-24]).

බලොපි=සැළිය (මිලි 114[14]).

බල්ලුකාශුඛ=අශ්වයන් (දඹ 611). ‘ඛණ්ඩිතල?’.

ඛා

ඛාණුක=කණුව (සලී 1. 45[18]). -මාණී=කණු හෝ උල් ගසා එහි බැඳි රැහැන්ආදියෙහි එල්ලී යාගුතු පාර (ජාස 418[25]). [21[4]).

ඛාණ්ඩික්‍ය=කැඩුනුබව; දන්හැලීම් ආදිය (බප්‍ර

ඛාදන=කෑම.

ඛාදනීය=1. කෑගුතු. 2. රසකැවිලි (ඛඟැ 90[18])

ඛාද්‍ය= 1. කෑගුතු. 2. කැවිලි (ජාස 505[30]. ජා 67[31].)-භොජ්‍ය=කැවිලි හා සුපව්‍යඤ්ජන (පූ 2. 102[1]). -විකාරී=කැවිලිජාති.

ඛාරි=ද්‍රෝණ සතර (බප්‍ර 71[15]).

ඛාරරස=ලුණුකාරම් රසය (මනි 11[19]).

ඛාරාපතවජිකකර්ම=වෑ ආදියෙන් සැස කාරම් වැක්කිරීමෙන් කරණ වධය (වි 6. 24[2-23]).

ඛාරි=ඛාණිසතර (බප්‍ර71[16].පඤ්චි591.ශෙ295).

ඛාරිභාණ්ඩ (භාර?)=පිරිකරඛඩු හෝ පිරිකර කද (උපා 37[25]. ජාඟැ 1316). [291[3]).

ඛාරෝදිකා=කාරම්දිය ඇති නිරයක් (මනි

ඛි, ඛී

ඛිඩ්ඩා=ක්‍රීඩාව.

ඛිණාසමාධි=ක්ෂණිකසමාධිය (ඛඟැ 168[3]).

ඛිණු (ඛඟැ 48[17])=‘ගුණු’ ගුග්‍ර.

ඛිනත=බෙදගව පැමිණි; බැගෑපත්; දින (අභිස 26[32]. බප්‍ර 79[28]).

ඛිප=‘ක්ෂිප්‍ර’ බ (ඛඟැ 161[26]).

ඛිපන=දැමීම; හෙළීම (වි 6. 304[2-12]).

ඛිපනීසන්නති=‘ක්ෂිප්‍රනිශාමන’ බ (සර 531).

ඛිපපාතිසඤ්ඤ=ශීඝ්‍ර ව අපිණාවට පැමිණීම; වහා මාංශාවබොධය කරණ ප්‍රඥව(වි 8. 114[1-12])

ඛිණාසව=‘ක්ෂීණාශ්‍රව’ බ (ඛඟැ 133[24]).

ඛියන=නුගුණ හෝ දෙස් කිම (කඞ්ඛා 114[24]).

ඛීර=කිරි. -පාසාණ=‘ක්ෂීරපාෂාණ’ බ (කඞ්ඛා 108[8]). -මාලී=කිරි වැනි දිය ඇති මුහුදක් (ජාස 500[16]). [88[7]. පූ 2. 147[22]).

ඛීලවාද=සුසැටකලාවන්ගෙන් එකක් (සද්ධ

බු

බුංසන=නිහඬකිරීම; තුලමල කිරීම (බහැ 138[31]).

බුද්ද=තුඩ (කඩ්ඛා 101[14]). -**අනුබුද්දඝ සික්ඛා පද**=තුඩ ශික්ෂාපද හා ඊට ද වඩා තුඩ ශික්ෂාපද. සඞ්ඝාදිසෙස මහාපත්ති ඝ. ථුල්ලවජ්ජ ඊට වඩා තුඩ ඝ. ථුල්ලවජ්ජ පාචිත්තිය දෙකින් පළමුවැන්න බුද්ද ඝ. දෙවැන්න අනුබුද්දඝ ඝ. මෙලෙසින් පෙස්ස ද දනගුතු (කඩ්ඛා 101[12]. විසතර- චූවපා 331 පටන්). -**ඝ**=තුඩ. -°**නිඝාඝ**=තුඩ චූ බම්සකඩ සඞ්ඝාත කොට කළ මහාග්‍රන්ථය (උපා 11[2]). -°**පාඨ**= බුදුකනිකායයෙහි මුල්පොත. -°**ප්‍රිති**=ක්ෂුද්‍රක ප්‍රිතිඝ (විමු 30[35]).

බුර= 1. සිවුපාවුන්ගේ තුරඝ (මුව 22). 2. දළිපිතිඝ. -**චක්‍ර**='ක්ෂුරචක්‍ර'ඛ (ජාඟැ 172[22]). -**පුච**=ගොටුව වැනි තුරඝ (බෝඟැ 54[24]). -**මාලි**=දළිපිතිඝා මුවාහ වැනි නැහැඝ ඇති මසුන් සිටින මුහුදක් (ජාඃ 499[29]. ජා 850[10]). -**සඞ්ඝමථන**=තුරඟැටීම (සඦ 455[4]).

ඛ, ඛ්

ඛෙණෝක්=ඛණ + එක් (බහැ 269[25])

ඛේද=1. බැඟෑපත්බව; වෙහෙස (පඤ්චි 5[29]. සඦ 45[29]). 2. බැඟෑපත් (ජාඟැ 233[8]).

ඛේමඛඝර=ක්ෂේමඝ කරණ (ජා 1[5]).

ඛෙල(ළ)= කෙළ (කඩ්ඛා 25[27]). -**ඛාරා**= වැල නො කැඩී වැටෙන කෙළපාර (දජා 254[19]).

ඛෙවඝ (ඛෙපක?)=දමන (අනා 28[31]).

ඛ්‍යා

ඛ්‍යාත=1. කියූ. 2. ප්‍රකට.

ඛ්‍යාති=ප්‍රසිද්ධිඝ (සාඝී 1-105).

ඛ්‍යාපන=කීම; ප්‍රකාශඝ (පඤ්චි 141[10]).

ග්, ඟ

ග්=කවඝීයෙහි තෙවැනි අකුර.

ඟ=ගමන. (ලෙසඟ=ගමනාංකාරඝ-සෝ 258). 2. ගුවිඤ්ඤරඝ (සිදත් 177B). 3 (පූර්ව)= ඟාඝනා කොට (සී 543).

ගං (ග්ග)1. අහස්ගඟ; ගඞ්ගානදිඝ (කව් 44. කාඟෙ 3-28). 2. නදිඝ (මුව 122. රූ 155). 3†=ගම්; ග්‍රාමඝ. -**අඝ**=ගඟ සම්පඝ. -**ඉවුරු**, -**ඝඩු**= ගඟ දෙපස නිබෙන උස් කිමිතීරඝ. -**කොටු**†= 1. තුඩාගම. 2. කෙත (G). -**ගාන්**†=ගමට අඝත් ගානඝ; ඝම් ඉඩමක දී වල්ඝනෙඩු මැරුව කොත්, ඒ ඉඩම නිම්ඝාව අසිනි ඝ යි සමමත, ඒ සතාගේ පස්සෑ කඩුල (G). -**කොඩ**†=ගම. -**කෙර**=1. ගඞ්ගානිරඝ (වි 8. 231-13). 2 (වි 2. 635[2-33])='හංඝනර' ශුභු.=සඞ්ඝඝ්‍රාවිර. -**කොටු**= ගඞ්ගාවෙහි නොටුපල. -**කල**= විවිමට යැඟෙණන (බව) ගන්ජාතියක් (Cn). -**නිල**†= රාජකාරිඝ කරණ නෙක් ගමරාල හෝ ගමේ ප්‍රධාන මුලාදැනියා හෝ විසින් බුන්නි විදින කුඹුර (G). -**පඬුරු**†=වඝා කරණ ඉඩම සඳහා ඉඩම් නිම්ඝාව දෙන බද්ද (G). -**පිටු**=ගඟ මත්ත (ජාඟැ 118[7]). -**මුවදෙර**, -**මෝදර**= ගඟ මුහුදට වැටෙන තැන. -**රන්**= ගඟෙහි වූ රන්ඉරන් (සිදත් 49[3]). -**වක්**=ගඟෙහි වංගුව (ජාඟැ-රූරුමිනඝා). -**වතුරු**= තද වැසි වැටීමෙන් ගොඩබිම් ගට කර ගැලූ මහදිඝ කඳ. -**වසම්**†=ගමරාල බුන්නි විදින ඉඩම (විසතර-G). -°**බෑම්**†=ගමරාල විසින් රැඟ බලාගත යුතු ඝ යි නිගමිත, වැව් නිඝරඝ මැද කොටස (G). -**සබා**†=ආරාවුල් බේරීම ආදිඝ සඳහා ගමේ ප්‍රධානඝන් පවත්වන සභාව. (G). (මූලාදැනියෙකු ඊට සභාභාගි නුවුවොත් වැරදි කළවුන්ට දඬ ගැසීමට ඒ සභාවට බලඝක් නැත).

ගංඟර=මිරිදියෙහි සිටින මත්ස්‍යයෙක්.

ගංවු†= ඉනේ බඳින පරිආදියට අල්ලන ලොහමය උපකරණයක්.

ගංජන=සුදුලූනු (වෛ). [සිංහළ.

ගංජා†= කාංසා; දුම් බීමට සාදාස් කළ කංසා

ගංඩිස='ගණ්ඩිෂ' බ (යෝ 970).

ගඟදු=දුම්මල (වෛ).

ගඟන=1. අහස. 2†=මිණිගෙඹිය. **-අඞ්ගණ**= 1. අහස නමැති මලුව(දහම් 51[15]). 2. සඳලු තලය. **-උදර**= අහස්කුස (බප්‍ර 315[16]). **-උපම**= අහසට සමාන; අනන්ත (අමා 2. 181[24]). **-ගංග** (පැර 122), **-ගඞ්ගා** (නිකා 10[27])=අහස්ගඟ. **-තල**=අහස (සද්ධ 1[12]). **-යාත්‍රා, -යාන**=අහස්යාත්‍රාව.

ගඟා (නෛඝ්‍රි)= 1. ගාඝනා කරමින් (බෝගැ 129[13]). 2. ඝාමින්; තවරමින් (එස 77).

ගඟ්ගර†=ඝොංව (Ca).

ගඞ්ගා=1. එනම් නදිය. 2. නදිය; ගඟ (දහම් 381[1]. ජාප 84[30]). **-ආධාර**†= 1. ගඟෙහි පතුල. 2. ගඟෙන් ජලය ලබන ප්‍රදේශය. **-ආරෝහණ**= 'ගඞ්ගාරෝහණ' ශුද්ධ? **-°පූජා**=විශාලාන්තරගෙහි වූ රෝගාදී භය දුරු කරණු පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේ ගඞ්ගානදියෙන් එතෙර වන කල්හි හා ගිය කටයුතු නිමවා මෙතෙර වන කල්හිත් මනුෂ්‍යයන්දින් විසින් කළ මහාපූජෝත්සවය (පූ 2. 409[2]). **-ආවර්ත**= ගඟෙහි දියසුළිය (විමු 48[11]). **-උදක**= ගඟෙහි දිය (සද්ධ. 136[21]). **-අවරෝහණ**= ගඟට බැසීම (බුත් 154–181). **-තීර**=ගඟෙහි ඉවුර (සඟ 32[14]) **-නදී**=හිමාලයකන්දෙන් පටන් ගෙන දඹදිවින් ගලාබස්නා මහානදිය (බප්‍ර 301[33]. 299[31]). **-ප්‍රවාහ**=ගඟෙහි දියපහර (බෝගැ 83[32]). [3. [28]).

ගඞ්ගෙඛත්‍ය=ඇත්කුලයක්. (බුත් 246[16]. බප්‍ර

ගඞ්ගඩි= ගඟෙහි අමුණ (ශිසං 1. 232[11]. II. 7 B[12–13]). 'කොඩැබද්ද' බ.

ගඟ= ගුඛාව. **-දර**= (අහස්ගඟ ජටාවෙන් දරනැති කිඹුලුබන) මෙහෙසුරු (රූ 27). **-බඩ**=ගඞ්ගාව සම්බන්ධ; ගඟ සම්පයෙහි වූ. **-රෝහොණ**= ගඞ්ගාරෝහණය (ගඞ්ගා 2). **-හැලි**=සිංහල වෘත්තයක් (එස 76).

ගඟලෝ=රසකිඳ (වන 54).

ගඟුල්= 1. ගඞ්ගාවත් පවත් ගන්නා උල්පත. 2. කදුමතින් ඇදවැටෙන දිය ඇල්ල (කව් 648. මුව 156). **-ඇල්** (බප්‍ර 279[34]), **-හැලි** (කව් 256. 546. දහම් 388[1])=දිය ඇල්ල.

ගඟ්ස=ගස (අමා 2. 42[35]. සැළ 32).

ගජ (ධා)= ගිප්‍රම්හි; ගජ්නා කිරීමෙහි. අක. ගජා ගජත්; ගිජී ගිජ්. (**ගජ්නා**-බප්‍ර 214[23]. 218[29]. කව් 28. 61).

ගජ=1. ඇතා (කව් 24. 396). 2. ඵෙරාවතාදි දිගැත්හු (කව් 32). 3. මෙහෙසුරා විසින් මැරූ අසුරයෙක් (සද්ධ 232[23]). 4. අඳුරු අවන් නොහෙත් මාත්‍රා 15 ක් හෝ 16 ක් ඇති ඡන්දස (එස 31). 5†=මැණික්පතලය (ca). 6†=අනාදරය (ca). **-අත්**=ඇතුන්ගේ හොඬය (පුනා 195). **-අදි**=සිංහයා (පර 95[33]). **-අස්සති**=හස්ත්‍යශ්වාධිපති(පැර 87). **-ආරෝහණ**= ඇතුන් පිට නැගීම; සූසැව් කලාශිල්පයන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[16]. සද්ධ 88[3]). **-ඉන්ද්‍ර**=මහඇතා(බෝගැ 109[21]). **-කර**= ඇතාගේ අත; හොඬය (පුනා 195). **-කුම්භ**= 1. ඇතාගේ තුඹ (සවි 257[23]). 2. පිතැඹිලිය (ජාගැ 186[9]). ඉනා හෙම්න් ගමන් කරණ නිදි කිරන්නාහ් මෙන් සිටින තුඩ සතෙක් (ජා 592[21]). මඟවියෙහෙයක් (ජාඅක 7. 475[15]). හොම්බෙල්ලා? (ගජ කුම්භ>කොම්?). **-කුඹු**=1. ඇත්තුඹ (බප්‍ර 119[34]). 2. 'ගජකුම්භ' නම් සනා (ෙවස 364). 3. දෙහිනස (වෛ). **-කේසර සුණු**= අතිසාරනාශකවූ ණිහක් (යෝ 147[2]). **-කෝවිලාර**=කොබෝලිල වෙසෙසක් (සද්ධ 113[30]). **-ගැජුම්**=හස්තිගජීනය (බප්‍ර 280[28]). **-ගැලි**= 1. ඇතු මෙන් යන්නා. 2. සිංහල වජ්‍රඳසෙහි වෘත්තයක් (එස 24). **-ගොස්**= හසුනීන්ගේ ශබ්දය (බප්‍ර 214[34]). **-ඝටා**= හසුනි සමූහය (බෝගැ 52[20]). **-චිම්**=1 ඇතුගේ සම. 2. කුෂ්ඨරෝගයක් (යෝ 1950). **-'ත්** (ගජැත්?)= හස්තියා (කංගෙ 2. 4–7. ගණ 17. වදන් 45). **-නිප්පිලි**=මහනිප්පිලි වෙසෙස (යෝ 1094). **-දල**= ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 544). **-දූන**= (පින් නසා) ඇතුන් දීම (නිකා 29[5]). **-නාභඤ්ඤ**= 1. ඇතුන්ගේ නාභිය කියා. 2. ඇතුන් පිළිබඳ කටයුතු භාර අමාත්‍යයා(දඹ 51[2]. සිංහාලි 65[32]). **-°නිලම, -°මුදියන්සේ**=ඇතුන් පිළිබඳ කටයුතු කරන්

නන්ගේ ප්‍රධානයා (G). -නිම්ලන=ඇතුගේ බැලීම; ඇතෙකු මෙන් මදක් ඇස ඇර බැලීම (වි 1. 443¹⁻³⁴). -පඤ්ජර= කවුළු වෙසෙසක් (සර 233²³). -පිටුම= පොළොව (ශුසිංඅ). -පුට=ඖෂධවත් පිලිස්සීම සඳහා රියනක් ගැඹුරට හැරූ වළ. -පොට්ට, -පෝතක (පුතා 194)= ඇත්පැටියා. -මද= ඇතුගෙන් ගිලිහෙන ද්‍රව්‍යක් (සාගෙ 4-1). -මුත= 1. ඇලිඇතුන්ගේ ආහාරය ඇති මුතුජාතිය (සඛ 339²⁶). ඇතුන්ගේ නිසෙති හවගන්නා මුතු (ශුභනිකලපතරු). -මේ=හසති නමැති මෙඝය(කව් 61). -රාජ= මහඇතා (බෝගැ 133³). -රූ=හස්සාය රොහණය; ඇතුන් පිට යන්නා (කව් 680). -වක්= 1. ඇත්මුහුණ. 2. ඇත්මුහුණ ඇත්කා; ගණදෙවියා (පැර 4). -විලා= ඇතා නමැති වලාකුළ (කව් 28). විජි= නාගදීවිය; වසුසුයෂියන් ගමන් කරණ මංගී තුණෙන් එකක්. -සම්= 1. ඇත්හම (පරෙවි 28). 2. (ඇත්සමක් අදින) මෙහෙසුරා (රූ 75²). -සමානඤ්ඤාතා= ඇතුට සමාන ගමන් ඇති බව; අනුව්‍යඤ්ජනයක් (බප්‍ර 13¹¹). -සිංහ= 1. සිංහවිශෙෂයක් (සඛ 109²⁸). 2. පියගැව පෙළවල් දෙපස යෙදුන හසති සිංහරූප සහිත ගල්කැටයම් ක්. -සෙන් (ගුන් 291), -සෙනහ (සර 90²⁴)=ඇත්හමුදුව.

ගඤ්ඤනා=ගජ්ජනා කාරණ. 'ගජ (බා)' බ.

ගඤ්පරනා ඔලිදඇව (වෛව)

ගඤ්ඣ=ගඤ්ඣිය (අමා 2. 11²⁸. 55³²).

ගඤ්ලි?=ගඟ (ශුසිංඅ).

ගඤ්ව(බ?)=ගංතෙවී (බගැ 163³¹) [(ca).

ගඤ්†= 1. තැබෑරුම (ca). 2. ඔඩම. 3. පැල

ගඤ්ඤන් (<ගඤ්ජන)= තිගුරුම; (සස 27).

ගඤ්ඣේරූ†=ඉතා මනහර.

ගඤ්ලි (ක්‍රිප)=ගජ්නා කෙළේ ය (සී 430).

ගට=1. ඝටය; කළය (කුස 220). 2. සවංව; රංඝිය (කෝ 157). 3. සෙවදවිධියක්; කළයක ඖෂධ ලා උණුකර ඔව්ල්ලක නිද එයින් ඇඟ බහ ගැන්වීම (යෝ 4045). 4. ඝට්ටනය; ගැටීම. 'ගැටින්' බ. [ගැටු.

ගට (බා)=ගැටුම්නි. සඤ. ගටං ගවත්; ගැටි

ගටන=ඝට්ටන කරණ (වි 1. 74¹⁻²⁶).

ගඩ= 1. ගඩුව; සිරුරෙහි හැදෙන ගෙඩිය (වි 2. 947¹⁻³⁹). 2.†=බාබාව(ca). 3†=මුවාව (ca). 4†= අගල (ca). -ගෙඩි†= විසප්පු ගෙඩිය. -පිළිකා=ගෙඩිය මත්තෙහි හැදෙන පිළිකාව හෝ කුඩා ගඩුව (වි 7. 120²⁻²). -පොල=විසප්පුගෙඩිය (යෝ 3464. 3476). -විගල්†=ගඩුව (ca).

ගඩබු=ගද්‍රභයා(බගැ 49¹⁴. 74⁹. ජාගැ 130¹⁰).

ගඩාගෙඩි†=ඵලජාති.

ගඩාදෙසි(ගි)= එනම් දෙගිවෙසෙස (වන 50).

ගඩු= 1. සිරුරෙහි හැදෙන බිබිලි; ගෙඩිය (යෝ 230. පිලි 441²⁶) 2.†=හොරබළලා (ca). 3†=කපටියා (ca). -මුහුණි=ගඩිගෙයි මුඛය (විමු 8³).

ගඩබු=ගද්‍රභයා (සිබ 42²³. බගැ 149³⁰).

ගඩුළු=ගඩොල්කැටය (ස්තූ 92³. ථූප 77³).

ගඩොල්=බිත්ති සෑදීම සඳහා සාදගත්තු ලබන දිගින් වැඩි පළලින් අඩු මැටිපිඬු (යෝ 3539). [277¹³].

ගණි=ගණ. -සඝ්= ගණසංඝය (බගැ

ගණ= 1. සමූහය; හවුදව (දහම් 17³⁵). 2. වගීය; කාණ්ඩය (බගැ 31¹³). 3. එක් නමකට වැඩි පස්නමකට අඩු (භික්ෂු) පිරිස (වි 2. 641³⁻¹⁶). 4. කායකම්මාදිවිඤ්ඤත්තිය (නිකා 21¹³). 5. භික්ෂු සඞ්ඝයා(වි 2. 641³⁻⁶). 6. භික්ෂුනම (පුතා 282. සපැ 43³³). 7. භික්ෂු නිකාය. (කනි 3²². 9³¹). 8. විහාරය; සඞ්ඝාවාසය (සළු 1. 259²³. 810⁵ ජා 25⁹⁴ අෑ. නිසර57). 9. ගණයට හෝ විහාරයට අයත් (මුදුංව). (දළ 58²⁶).10. ඇවිටිය. 11. ගිණුම (පුතා 282). 12. ඊශ්වරයාගේ සෙවකපිරිස (රූ 28). 13. අසුරූ තුණක් හෝ මාත්‍රා හතරක් ඇති වර්ණපඩ්ක්තිය(එස 6). 14. දිය විදෙල්ල (වන 34). 15. සුවඳහොව (වන 44).-ආකිණ්ණ=සමූහයා හැවසුනු(දහම්1²⁰). -ආවාසී=සමූහයාට ගුරු වූ (සර 160¹). -ඇදුරු=ගණාවාසී (අමා 3. 56¹⁷). -ඉඤ්= (ණ + ඉ = ණි)=ගණදෙවියා; හේ ඊශ්වර පිරිසට අධිපති ය (රූ 29). -ඉසුරු=ගණිදු (ගණ 48). -උපොසථ (ණ + උ = ණු)='ගණ පොහෝ' බ. (කඞ්ඛා 11¹). -ජෙට්ඨ=1. ගණ ජ්‍යෙෂ්ඨයා (බගැ 167²⁷). 2. මෙහෙකරු පිරිසෙහි ප්‍රධානයා;කංකානම(ශිසංI.89³³).

-කැන්(පූ 2. 740[24]), -තෙර(වි 1. 278[2-23])= සමූහ ප්‍රධාන තෙරුන් වහන්සේ. -දෙව= 1. සඞ්ඝනායක. 2.විහාරාධිපති(සලී1.1178). -දෙවි=ගණදෙවියා (රෑ 29). -දෙවි=ඊශ්වර යාගේ පිරිසට ප්‍රධානවූ, ඇත්මූහුණක් ඇති ඊශ්වර පුත්‍ර වූ එනම් දෙවියා (කවි 683). 2.පඞ්කති වශයෙන් දක්වෙන ආදිත්‍ය, විශ්ව, වසු, තුෂිත, භාස්වර, අනිල, මහාරාජික, සාධ්‍ය, රුද්‍ර යන දෙවියෝ (රෑ 9). -දෙවතා= තව්තිසාදෙව්ලොව සමූහ ව උපන් දෙවියෝ (සලී 1. 481[24]). -නායක=සමූහප්‍රධාන (ස්තු 78[12]). -පති=ගණදෙවියා (ගණ 5). -පනති=විහාරය; පන්සල (රාජා 24[35]. 47[16], 531). -පරිහරණ=සමූහයා පාලනය කිරීම. -පවාරණ, -පවුරුණු (සිබ 155)= භික්ෂූන් සතරනම හෝ තුන්නම ගණ ඤත්තිය තබා නොහොත් දෙනම ඤත්තිය නො තබා කරණ පවාරණ කර්මය (සිබ 155 විසතර-සූදු 436). -පූරක=ගණයා පුරවන; කටයුත්තකට අවශ්‍ය ගණන සම්පූර්ණ කරන (කඞ්ඛා 1525). -පූරණ= අවශ්‍ය ගණන සම්පූර්ණ කිරීම (සර 303[24]). -පොහෝ= භික්ෂූන් තුන්නමක් පමණක් සිටින කල්හි ගණඤත්තිය තබා ද, දෙනමක් ඇතිවිට එය නො තබා ද කලයුතු පාරිසුද්ධි උපෝසථය (සි 1. 13[23]. විසතර-සූදු 419). -භොජන=දායකයෙකු විහාරයට ගොස් පඤ්චවිධභෝජනයන්ගෙන් යම් කිසිවක නම කියා එය පිළිගන්ට ඔහුගේ ගෙදරට වඩිනු මැනවැයි ආරාධනා කළ විට එය පිළිගෙණ එහි ගොස් ගණ ව (=සමූහ ව-එකතු ව) පිළිගත්. භොජනය (කඞ්ඛා 79[32]. විසතර-සපා 597). -ලහසු=ගණයට (=විහාරයට හෝ කොම්පැනියකට) අයත් ලාභ (ශිසං III. 76 C[8]). -වාචක=සමූහයාට උගන්වන (වි 1. 336[1-6]). -°ආචාරී=සෙෂ තුංනතිකාදි ගණයන් හදාරවන ආචාර්‍යයා (කඞ්ඛා 70[17]). -වැසි=1. ගණයෙහි (=පන් සලෙහි) නොහොත් හමුදුවෙහි විසූයේ(තවුස් ව සිට හිඟි වූයේ? (රජ්ජෙය රැකිම මොවුන්ගේ කාර්‍යය වී ය. ගණවැස්සන්ගේ වංශය ආරම්භ වූයේ සෙතකෙතු රාහක කාලයෙහි ය) (රාජා 198[22]). 2.විහාර පිළිබඳ මෙහෙය කරන්නා (දළ 57[20]). 3. ගණීභූත ව (සමූහ ව) විසූ, මහාබොධිය වඩා ගෙණා රජ කුමරුන්ගේ වංශයට අයත් අය(සර310[14]). -°කුල=ගණවැස්සන්ගේ කුලය්පූ 2.754[22]). -°හම්=ගණවැස්සන්ට අයත් ගම(කකු 13[25]) -°රුක්ඛවල්=ගණවැසි වූ මුරකාරයා (ජා 636[22]). -°වංශ=ත්‍රී මහාබොධිය වඩා ගෙණා රජකුමරුන්ගේ වංශය (ශිසං IV 100[4]. 308[6]). -සාසන=සමූහයාට අනුශාසක (ජා 112[12]). -සංගහ(ශී)=සමූහයා හා එක් වීම (බගැ 95[33]). -සඞ්ඝණ්ඨා=සමූහයා කෙරෙහි ඇලීම (සඞ්ඛ 180[28]). -°ස්ථ=(කකු 13[5]). -°වාස (සලී1. 571[1])=සමූහයා කෙරෙහි ඇලී විසීම. -සජ්ඣායනා=සමූහ කර හැදෑරීම; සමූහයක් ව කථාපබන්ධයින් පිරිත් ආදිය කිම (සඞ්ඛ 481[12]). -සභ=ගණයට අයත් (ශිසං I. 232[23]). -සෑහැණි (බගැ 32[26]. 60[12]), -සෑහ(බගැ 142[13])=ගණ සඞ්ගණීකාව.

ගණ(බං)=ගිණිමෙහි (කවි 94. 721. මුව 159). සංස්. ගණි ගෙණේ, ගණිත් ගෙණෙත්; ගිණි ගුණු (ගිණු).

ගණක=1. ගණන් කරන්නා; ගණන් ලියන්නා හෝ සැදෙන්නා. 2. නක්ෂත්‍රඝාස්ත්‍රඥ. 3. ගණයක ප්‍රධානයා; කටයුතු විධාන කරන්නා (ශිසං III. 116[6]) -අධිකාරී=අය වැය ගණන් ආදිය පරීක්ෂා කරන්නන්ගේ ප්‍රධානයා. -අමාත්‍ය=ගණකාධිපති දරණ අමාත්‍යයා (බගැ 228[16]).

ගණකි (ශිසං IV. 222[5])?-ගණනා?

ගණන්=1. ගිණීම (වි 2. 1010[1-30]). 2. සඞ්ඛ්‍යාව; ප්‍රමාණය (කවි 92). 3†=ප්‍රයොගය; රැවටීම. -අදීම්†=රවවන හෝ පොළොඹවන වචන කිම හෝ ක්‍රියා කිරීම. -කාර†=රැවටිලි කරණ. -කාරු=සඞ්ඛ්‍යා එකතු කිරීම් ආදිය උගන්වන ශාස්ත්‍රය (බගැ 44[34]). -කිරි=සඞ්ඛ්‍යාත රෙඛාව;ගණන් මනසා නැති නොවනු පිණිස ගසන ඉර (ජාත 11[34]).

ගණන=1. ගැණීම හෝ ගිණීම (බගැ 1[27]. 2[13] අෑ). 3. (බගැ 69[3]. 236[18]). ='ගහණ' හෝ 'ගන්නා' ශුද්ධ? -පථ=සඞ්ඛ්‍යාපථය; ගණනින් දක්විය හැකි තරම් ප්‍රමාණය.

ගණනා= 1. ගණන් සැදීම (කඞ්ඛා 9[14]. වි 5. 181-18. සඞ්ඛ 4[15]).

ගණනීය=1. ගණන් කළ හැකි. 2. ගණන් කළ යුතු; සැලකිය යුතු.

ගණි=1. ගණය ඇති. 2. සපුගස (වන 30).

ගණිකා=වෙශ්‍යාව (අම 2. 35[27]. සර 57[29]). -වාරඝණී=ගණිකාවන් හා හැසිරීම නමැති ක්‍රියාව (බුත් 262[14]). [(Ca).

ගණිවිවි†=1. සැලකීම. 2. ඇහුම් කන් දීම

ගණිත= 1. ගණන් කළ. 2. ගණිතශාස්ත්‍රය; සූසැට ශිල්පයන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[12]. සඬ 87[32]). 3†=ගණකයා; දෛවඥයා; නැකැතියා (රාජ 67[5]). -අඵුරු=1. ගණිත ශාස්ත්‍රය උගන්වන්නා. 2. ගෙඹිම් ආදිය පරීක්ෂා කර හොඳ නොහොඳබව කීමෙහි දක්ෂයා (ගණ 8). -ඥාන=ගණන්ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ නුවණ (පූ 2. 48[39]). -ශාස්ත්‍ර=ගණන් ශාස්ත්‍රය (පඤ්චි 58[30]).

ගණින්ගාන්සේ= 1. උපසම්පන්නභික්ෂූන් නැහී වූ පසු ඉනිරි ව සිටි හෙරණ පැවිද්දන්ට කියූ නම (සපු 147[4]). 2. භික්ෂූන්ට නොපැලකිලි ලෙස කියන වචනය.

ගණී=1. ගණයා ඇති; ගණප්‍රබන්ධ (පූ 2. 109[20]. සර 310[14]). 2. ගණිකාව (රු263). -ඉඤ්ජ=ගණින්ට ප්‍රබන්ධ (විලි 108[16]).-ඤාම= ගණිභාවය (සලි 1. 557[13]). [237[1-30]).

ගණු(නු)න් (නෙක්ඛි)= ගණිනෙන් (වි 1.

ගණු(නු)=ගැණීම. -ඳෙනු='ක්‍රයවික්‍රය' බ. (කඬඛ 53[31]).-කැන්=කඩය; වෙළෙඳම්පල (රු 176).

ගණ්ඩි=1. ගැටය. 2. ගස්හි අතු හටගත් තැන (විලි 109[31]). 3. හිසෙහි හෝ ශරීර යෙහි පිටතට නෙරා තැන් (පූ 2. 139[15]). 4. පංතුාදියෙහි වූ සිදුර වැසීමට යොදන පෙත්ත (වි 1. 386[1-24]). 5. සිවුරෙහි කොණක අමුණන තුල්ගැටය. 6. දුඛෝඛ සථානය; ගැටලුව. -ඣ=දුඛෝඛසථාන සහිත (පූ2. 684[32]). -තර=ඉතා ගැටලු(විලි128[29]). -පද=දුර්බෝධ පදය.

ගණ්ඩ=1. ශරීරයෙහි හැදෙන ගඩුව (වි 7. 120[1-26]). 2. කපොලය. -උප්පාද=1. ශරීර යෙහි සිටින පණුවෙසෙසක්(වි 2. 939[2-20]). 2. ගැඹිලිය. -මාංස=කන්මුලෙහි මස (වි 2. 924[3-39]). -මාල=ගෙලවටෙහි මාලයක් මෙන් හැදෙන ගෙඩි (යෝ 595).

ගණ්ඩාලජී=කපොල රෝගයක් (යෝ 3387).

ගණ්ඩි=(රස්සීම සඳහා ගසන) ඝණ්ඨාව; ගෙඩිය (සර 47[23]).

ගණ්ඩුඤ(ඹ)=1. කටට ගත් දිය ආදිය (දහම් 58[25]). 2. ජලාදියෙන් මුඛය පිරවීම.

ගණ්‍ය=1. ගිණිය යුතු. 2. ගණිනු ලබන. 3. ගණනයෙහි වූ.

ගඩ=1. ගණඩය; කන්මුල (පුනා165. රු288). 1. ගඩුව; ගෙඩිය(කව්78).-පොල=ශරීරයෙහි හැදෙන බුබුල (සඬ 239[7]). -චුල්=ගැඹිලිය (සිඛ 45[15]).

ගඩු=1. ගඩුව (ඛගැ 181[31]). 2. ගුළිය. -බෙලි= පක්ෂිවිශෙෂයක්? ගොළුබෙල්ලා? (වෙස367).

ගඩුළු(<ගඩ + උළු)= ගඩොල් (කඛා 114[3]).

ගත්= 1. ගාත්‍රය; ශරීරය (කව් 50). 2. ඉහ (පුනා 161). 3. ග්‍රන්ථය (ඛගැ 1[1]. කව් 345). 4. ව්‍යඤ්ජනාංශය (සිදත් 4[3]. 178 B). 5. ගෙලෙංකය (ගඛා 103). 6. සිත ඇලුනු දෙය (රු 416. 646) 7. ගත්නාලද (ඛගැ 47[19]). -කැඟි='ගත්කැඟි' බ. (දහම්,266[18]). -බුර= 1. බුද්ධබමය ඉගෙණීම (ඛගැ 33[27]. 166[17]). ග්‍රන්ථයන් ඉගෙණීම. 2 උගත යුතු ග්‍රන්ථය (ඛගැ 263[27]). -හැඟි=සිර සිත් ඇති (සලි 1. 220[11]. 776[33] පූ 2. 218[9]).

ගත්තර= 1. රජු විසින් දඹවම් යැදෙහා පහත හෙලූ ගොවිකුලයෙහි මිනිසුන්ගෙන් පැවතෙන අය. (එසේ පහත හෙලූවොත් රජුට කදක් ගෙණ ගොස් කමං කරවංගත් විට නැවතත් ප්‍රථම තත්ත්‍වයට පමුණුවනු ලැබිය) (G). 2. ඇතිරි ආදිය සංදන්නා (රිදී). 3. ශුද්ධවල දී අල්ලං ගන්නාලද අය. ('දෙමළගත්තර'). -ඉවර=පෙර පැවති රාජ කාර්‍යවිශෙෂයක්; ("ඉහත සඳහන් කරණලද (අධිකාර ආදි) කාර්‍යයන් හා සම්බන්ධ නුවූ ගම්?" ඒ දෙනවදහසකි.) (නිකා 21[15]. සර 304[13]). -දිවෙල්= ගත්තරවිනිසුන්ට දෙනලද දිවෙල් ඉඩම (ශිසං IV. 102[26]).

ගත=1. ගිය. 2. ග්‍රන්ථය (සස 7). 3. ගත්නාලද (සස 251). 4 (නෙක්ඛි)= ගත්නෙන් (ශිසං 1. 245[16]. ඛගැ 1[83]). ගත්කල්හි (කඛා 631[3]). 5. 'ප්‍රඥගත' යනාදීන්හි වාක්‍යාලඞ්කාරයෙහි යෙදෙන ශබ්දයක් (කඛා 658. බෝගැ 82[2]). 6. 'ගත්' බ. -'කුරු=ගාත්‍රාක්ෂර (සිදත් 3[1]). -°ලොප්ඝද=

ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයන් ලොප් කොට කරණ සන්ධිය (සිදත් 49[4]). -'දෙස්සඳ=ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක්. ආදෙශ කොට කරණ සන්ධිය (සිදත් 48[4]). -පච්චාඝාතික්ඛත්=ඝන, නැවත පෙරළා එන භික්ෂුහු විසින් පුරණ වන; ඝන වීව ශම්තැනක සිට නාමටහන මෙනෙහි නොකළහැකි වූවෙන් නැවත ආපසු එතැනට අවුත් කමටහන මෙනෙහි කරමින් ඝන භික්ෂුහුගේ වත (සඟ 55[23]. විසුතර-පපඤ්චසූදනී 232). -ප්‍රත්‍යාඝාතඥාණ=ගොස් ආපසු එන්නහු පිළිබඳ ක්‍රමය; පළමු වැන්න කල්පනා කර දෙවැන්නට බැස එහින් නැවත පළමුවැන්නට අවුත් නැවතත් එය මෙනෙහි කොට දෙවැන්නට ගොස් එය පිරික්සා එහින් තුන්වැන්නට පැමිණ එසද පරීක්ෂා කර දෙවැන්නට බැස එය පරීක්ෂා කිරීම ඝනාදි වශයෙන් කරුණු පරීක්ෂා කිරීම පිළිබඳ ක්‍රමය (බෝහැ 25[34]). -මනා (බප 313[12]), -සුතු=ඝන්ව සුදුසු.

ඝතැ(නෙක්ඛ)=ඝන්ව(කතී 38[8]. ශිසං 1.85[11]. 86[30]). -'වි=ඝන්ව කැමැති (බගැ 32[27]).

ඝති=1. ගෑම. 2. ඉපදීම (අමං 2. 177[25]). 3. උපදින තැන (බප්‍ර 67[18]. 105[36]). මිනිස් ලොව, දෙව්ලොව, නිරය, තිරිසන්අපාය, අසුරකාය ඝන පස (විමු 12[32]). 4. පංඩම් කර ගැණීමෙහි ශකතිය. -අස්ථි= 1. ගෑම් ඝන අස්ථිය (වි 6. 171–7). 2. ගෑම අස්ථි කොට ඇති. -නිමිත්ත= ඉපැද්ද ශුභ ගති සෙකි ලකුණක් වශයෙන් මැරෙණ මොහොතෙහි මනසට වැටහෙන කල්පවෘක්ෂනිරය පාලාදි අරමුණ (අභිස 82[9]). -භෙද=මනුෂ්‍ය ලොකාදි ඝනීන්ගේ ප්‍රභෙද (වි 5. 277[1–5]). -වන්= පාඩම් කරගැණීමෙහි සංඝාත්‍යය ඇති (බෝහැ 92[27]). -විපත්තිනි=අශුභපත් වූ ඝනියැතරක ඉපදීම(බප්‍ර 309[34]). -සම්පත්තිනි= ශුභපත් වූ ඝනිය; දිව්‍යමනුෂ්‍ය ඝන ගති දෙක (විමු 29[21]).

ඝතු= 1. ඉහණය කළ (බගැ 48). 2. ගැණීම (බගැ 258[21]). 3†=කේලම. -ඝැනි=නය උකස්? (ශිසං I. 234[47]).

ඝද=1. පිඹංව; 2. රොඝය (කඃගෙ 2. 9–73).

ඝදන=කීම (බෝහැ 21[14]).

ඝදබ්=කොටථවා (ගෙ 68. 694).

ඝදබ=*'ඝණ්ඩබ්බ' බ (බප්‍ර 282[23]).

ඝද=1. මුහුර (පැර 12. රූ 358). 2. ඝණදෙවිඝා (රූ 759). -ආසුබ= අව්ඝ වූ මුහුර; අඛ ඝටිඝ (අමං 2. 147[23]).

ඝඳුබ්=කොටථවා (ප්‍රතා 217).

ඝද්ඝදඝ්චර=ගොඝ ගසන ගබ (බස 101[27]).

ඝඳ්‍ය= 1. කිඝයුතු. 2. පදඋගයෙන් රචනා නොකළ වාක්‍යඝ (කඃඡී 1–23). -ඝාවය්‍ය= පදඋගන්ගෙන් නොබැඳි කාව්‍යග්‍රන්ථඝ.

ඝඳ්බිඝා='ගදිකිඝා' නම් ඝුද්‍රරොගඝ (ගෙ 3385).

ඝඳ්හ=කොටථවා (ජඃස 42[19]. දහම් 141[25]).

ඝන් (බා)= ගැණීමෙනි. සඤ. ගණි ඝන්නි ගණිත්ත් ඝන්නි (බප්‍ර 3[13]. 127[25]); ඝති ඝත් ඝතු ඝන්.

ඝන= 1. ඝන; අතරනැති; සිදුරුනැති (බගැ 49[18]). 2. මෙඝඝ; වැස්ස (කව් 16). 3. කලාදුරු (රූ 663). 4. කසිකාංලම් (පුනා 65). 5. ගි කිඝන (සි 84). -අඳුරු= ඝනාන්ධකාරඝ (සර 62[34]). -ඝඩ= ඝන වස්තුඝ (ගෙ 680). -'ඝඩබොල්=ඝන වූ අඛණ්ඩ වූ බහල වූ; ඉතාමත් ඝන(දහම් 393[15]). -ඝල්= 1. මෙඝකාංලඝ (මුව 27). 2. ඝන (=සවිර)වූ කැනතඝා (කව් 411). -'ඝල්= තද අප්‍රියඝා (කව් 443). -ඝලබ්=මෙඝකාංලඝපඝ; වලාකුළු රාශිඝ (කෝ 246). -ඝාලම්= මෙඝකාංලම් නම් මනත්‍රඝ? (පැර 47). -ඝුළු= වැසිවලා කුළ (කව් 284). -ඝෑඝුම්= මෙඝගර්ජනාව; අඝස ගෙරවුම (බප 280[29]). -ඝුම්= ගන ගැඹුම (කඃගෙ 1–125. සස 89). -ඝුස්= 1. ඝන වූ මල් ඇති. 2. යක්ඛෙරිඝ (වන 53). -පොද=ඝනබිඳු; වැහි දිඝබිදු (බප 280[32]). -බහල= ඉතා ඝන (අමං 2. 142[27]). -'බ, -'බ්බ (රූ 55)=වලාකුළ. -සමා= වර්ණඝාතුව (කව් 416). -ඝර=ඝන සැර; කපුරු (පැර 111). -ඝා=ඝන වූ ගාඛා ඇති (කව් 31). -සැරේට†(ක්‍රිවි)=ඉතා අධික ලෙස. -සිත=අධික ශීතඝ (කඃඡෙ 2. 11–4).

ඝනනා=ගන්නා (සී 661).

ඝනිසි?=ඔසුවෙසෙසක්? (ගෙ 3817).

ඝනු=1. ගැණීම. 2. ගඃඝනාව; ගිනඝ (බගැ 192[8]. සිබ 698). -දෙනු= 1. ක්‍රයවික්‍රයඝ; වෙළෙඳම (ජඃගැ 139[22]). 2. ගැණීම ආදීම. -දෙන්ම? (නාප)= ගණුදෙනුව (රූප 33911. 3416).

ගනොල් (ශිසං I. 218[14])= 'ගදෙල්' ඉඟු?= ගන්නකුරිය. [(සෙං 22).

ගන්ත= ග්‍රන්ථය; අඤරු දෙනිසක් ඇති පදය

ගන්තර?=ගංතෙර (වදන් 73).

ගඳ= ග්‍රන්ථ' බ.

ගන්ද (වන 91), **-ක** (සෙං 710. 1401), **-°පහණ** (සෙං 1992. 2000)=ගන්ධක.

ගඳින් (නාප)=ගදින් (ශිසං II. 211[27]).

ගන්ධ= 1. ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රියයට ගොචර වන දෙය. 2. සුවඳ. **-ආයතන**=ආයතනයක් වූ ගන්ධය. **-ආලම්බන**= ඝ්‍රාණවාරික විඤ්ඤාණයන් එල්බෙන ගන්ධය (අභිස 80[10]). **-ක**= ගෙන්දගම්. **-කාර**= සුවඳබඩු සාදන්නා (සර 341[24]). **-කුටි**=ගඳකිළිය (දහම් 90[1]). **-කුල**=ගන්ධඝසනිකුලය (බුත් 246[24]). **-ගජ**= ගන්ධඝසනියා (ධප 46[29]). **-ගන්ධ**=හැම ලෙසින් ම සුවඳැති දෙය (බුත් 464). **-දම**= සුවඳ කල්ක ගුළිවලින් කළ මංලාව (ජාගැ 26[25]). **-ධාතු**= ධාතුමංතුයක් වූ ගන්ධය (විමු 5[1]). **-ධූප**= සුවඳදුම් (බෝගැ 61[30]). **-මණ්ඩල මාළක**= මණ්ඩලාකාරයෙන් කළ සුවඳ සහිත ධම්ශාලාව (ධප 45[21]. පූ 2. 617[16]). **-මඝ**=ගඳින් නිපන්; සුවඳ බහුල. **-මාදනකව**(බුත් 45[23]),**-මාදනපමිත** (දහම් 29[21])= නිමාලයපර්වතයෙහි උස්මුදුනක්. **-මාලා**=සුවඳමල්දම් (ධප 285[31]). **-ඝ්‍රාණි**= 1. සුවඳ යෙදීම. 2. සිව්සැට කලාශිල්පයන් ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[19]. සද්ධ 88[5]). **-ශාලි**= සුවඳැල් වී (බුත් 233[11]). **-හරණි**= කෑ නණ ආදිය සුසෙහි දී දිරුවිට සුවඳැති කරණ යකහිය ඇති ඇතා (ධප 19[25]. 32[33]).

ගන්ධබ්බ= 1. නැටුම් ගැයුම් වැයුම් කරන්නා (ජාප 139[4]). 2. සඞ්ගීතය කරණ දෙවඟෙහි ශය (ජාගැ 191[17]). 3. සිවුසැවකලාවන්ගෙන් එකක් ව සඞ්ගීතය (සද්ධ 87[33]). **-නගර**= ගන්ධබ්බදිව්‍යපුත්‍රයන්ට ක්‍රීඩෙහිශාවශයෙන් අහසෙහි නගරයක් සේ පෙණෙන තැන (වි 8. 31[1-23]). **-නිකාය**= ගන්ධබ්බදෙවසමූහය (සද්ධ 5[25]). **-පුත්‍ර**=තරුණ ගන්ධබ්බයා (සද්ධ 5[27]. 134[2]). **-පූජා**= සඞ්ගීතයෙන් පිදීම (බෝගැ 61[29]). **-බ්‍රාහ්මණ**= සඞ්ගීතය කරණ බමුණා (සද්ධ 367[2]). **-ලෝක**= ගන්ධබ්බදෙවයන් වසන ලෝකය; චාතුම්මහාරාජික දිව්‍යලෝකය.

ගන්ධාර=1. එනම් දෙශය (දඹ 4[25]). 2. විණා වාදනයෙහි ලැබෙන සප්තස්වරයන්ගෙන් එකක් (සද්ධ 687[34]). [(කඛා 107[3]).

ගන්ධික=1.ගන්ධිකාරයා. 2.සුවඳදුම් අල්ලන්නා

ගන්ධිනී=සුවඳැති වෘක්ෂයක් (දහම් 15[3]).

ගඳ=1. ගන්ධය. 2. සුවඳ (ධප 305[20]). 3.ගෙන්දගම් (සෙං 359). **-ඇත්**=ගන්ධහස්තියා (කව් 381. ධප 3[25]). **-ඇඹුළු**=ගස්වෙසෙසක්; සුවඳ නෙල්ලි; රත්සඳුන් හෝ අගිල්? (වෙස 354). **-කරු**=ගන්ධකාරයා (බෝගැ 144[25]). **-°නා**= ගන්ධකාරනාමකයා. **-කල්ක**=සුවඳ කල්ක (ධප 322[20]). **-කෂාය**=සුවඳැතිපඬු (ධගැ 35[23]). **-කිළි** (සිදත් 1), **-°පිරිවෙන්** (දහම් 297[33]), **-කුළු**(සස 43), **-කෙළි** (බුත් 103[2])=බුදුන් වැඩ වසන සුවඳින් යුත් ගෘහය. **-ගජ**= ගන්ධහස්තියා (මුව 143). **-හිඳිඳු**=මහාගන්ධහස්තියා (මුව 92). **-තණ**= සුවඳැති තෘණ (සෙං 358). **-°පණ**=සුගන්ධිපණ්ණය; සුවඳ විතුණන කඩය (බෝගැ 126[17]). **-පසඟුල්**= සුවඳ නැවරූ ඇඟිලි පස (ධගැ 237[32]. සලී 2. 777[23]). **-මදන් පවු**(බෝගැ 126[18]. බුත් 315[7]), **-මහන්පවු** (ධගැ 6[16]. දහම් 314[28])= ගන්ධිමාදන කූටය. **-මල්**= සුගන්ධිකුසුම (ධප 40[25]). **-මුවා**=ගන්ධිමය (ධප 246[3]). **-වත්**=1. ගන්ධය ඇති. 2. ගන්ධවස්තු(රු 672). **-වස්**=ගන්ධවාසා; සුවඳ'ඝණු (ධගැ 84[4]). **-වහන්**=ගඳ මහන් (රු 190 අඩෙං). **-විලෙවුන්**=සුගන්ධවිලේපන (උපා 194[4]). **-සුණ්**=සුගන්ධවූර්ණ; පුගර (හෙසි 8[27]). **-හැඹුල්**='ගදඇඹුලු' බ. (පූ 2. 97[13]). **-හැල්**=ගන්ධශාලි (දහම්303[5]).

ගඳබ='ගන්ධබ්බ' බ. (සව් 128. කුප 396). **-ඝළ**= ගන්ධබ්බලෝකය(ධගැ 22[19]. 209[35]).

ගඳබ්බදෙවි=ගන්ධබ්බදෙවතාවා(අමා 1. 200[27]).

ගඳබ=ගන්ධබ්බ. **-අත්**=එරඹ්ගස (රු 212. සිය 384). **-ඒස්**=ගන්ධබ්බයාගේ අශ්වයා (සිය 353). **-සිරිත්**=ගන්ධබ්බවාරිත්‍රය; නෘත්‍ය මිලඟේ ගායනා නෘත්‍ය කිරීම (ගුත් 452).

ගඳලඝයෙන්(පූ 2.193[27])='අදලඝයෙන්'ඉඟු?= ලෙලවමින් කියන ගියෙන්.

ගදවා (ධහැ 210[2]), **ගදවී** (බපු 136[31]. ධහැ 91[17]), **ගදවු**(ධහැ 119[15])='ගඤ්ඡී' බ.

ගදල(ළි)=ගඤ්ඡුවිය(අමං2.171[25].ධහැ188[29])

ගදැවු=ගඤ්ඡිය(ධහැ210[2].බපු115[27].කව්190).

ගදෙව්=ගඤ්ඡිය(කව් 191. ජාහැ 15[29]). -**ගල**=ගඤ්ඡිලෝකය (ජාහැ 179). -**මුවා**=ගඤ්ඡී යෙන් ම නිපන්; සඩ්ගීතයෙන් පිරුණු (බපු 246[3]). [කාරසමූහය (කව් 334).

ගදෙවු=ගඤ්ඡී(කව්263.586). -**මඬල**=සඩ්ගීත

ගදෙළ=ගදකිළිය. -**පිරිවෙන්**=ගඤ්ඡුවිය වූ පන්සල (බපු 47[15]. සව් 314[3]).

ගදෙළ=ගඤ්ඡුවිය(අමං 2. 171 අඩබං). -**පොමෝ** = ගඤ්ඡුවිප්‍රමුඛය; ගදකිළිනිසවත්ත (ධහැ 82[11]. 841). [(පොං 477).

ගප්='ගබ්' බ. (සළි 1. 7136). -**සා**='ගබ්සා' බ.

ගපති=ගඟපති? (ශිසං I. 20. No 9).

ගබ්=1. බඩ. 2. දරුගැබ; කුසෙහි උපන් දරුවා (ධහැ 27[34]. 285. කව් 376). 3. අභ්‍යන්තරය (ජාහැ 52[11]. අමං 2. 151[25]). 4. කාමරය (කව් 100. බපු 254[33]). -**ගත්**-දරුගැබ ගත්; ගර්භිණී වූ. -°**මඟුල්**=මවු කුසෙහි ඉපදීම නිමිති කොට කරණ උත්සවය (බුත් 165[2]). -**හැන්විම්**=1. ඉපදවීම (බපු 101[31]). -**දෙර**=කාමරයෙහි දෙරකඩ (අමං 2. 41[30]). -**බර**=දරුගැබෙහි භාරය (ධහැ 28[12]). -**බෙහෙත්**?=තෙල් ආදියට යොදන බෙහෙත් (ධහැ 133[2]). -**සා**=ගර්භාවය (සළි 1. 9812).

ගබ=1. ගර්භය. 2.ගර්භ (කව් 445). 3.අැතුළත් (කව් 460). -**ගේ**=1. අැතුළුගේ; කාමරය (සස 108). 2. වේදනාගෘහ (කාගෙ 3-9). -**දල**=කොළපුව (සස53). -**පෙති**= මලෙහි අැතුල්පත (බපු 72[13]). -**පෙරහර**=ගර්භපරිහාරය; මවුකුසෙහි උපන් දරුවාගේ වැඩීම හා රැකීමත් සඳහා කළ යුතු ශාන්තිකර්මාදිය (කාගෙ 3-6). -**මල**=1. ගැබින් නික්මෙන අපවිත්‍ර දෙය (ජා 109[17]). 2. වැදෑමහ. -**වුවුහන්**=ගර්භාවුධාහනය; වැදීම (ධහැ 81[5]). -**සිරු**?=කලලරූපය (ශුසිංඅ).

ගබඩා=1. ගබඟේ(සද්ධ 1332). 2. භාණ්ඩාගාරය. 3. (වන්නිය)†=මිහ. -**ගම**=රජුට අයත් ගම (විසතර-G). -**ගේ**=කාමරය (ථූප 664. දඹ 216). -**නායක**(දඹ 511), -°**නිලම**(G)= භාණ්ඩාගාරය භාර ප්‍රධානයා(විසතර-G).

ගබඩ?=ගර්භය(රෑ 112). [(උපදින) (අභි 1246).

ගබිහ=ගැබ. -**සෙඅහක**=මවුකුසෙහි කෝනා

ගභීර=ගම්භීර (අවදා 18).

ගම්=1.මිනිසුන් වසන ස්ථානය (පි1.26[41-34]). 2 ඝරූපවාරයෙහි සිව ගැසූ ගලක් වැටෙන තැන තෙක් ප්‍රදේශය (සිබ 1089). 3. නින්ද ගම; ඉඩම (ශිසං III. 274 B[10]), 4. මඩ්ජ, මධ්‍යම, භාණ්ඩාර යන සඩ්ගීතස්වර සමූහ තූණ (කව් 236. සිය 383). 5. †=ගම්මවැසියා. 6. 'ගං' බ. -**අතුරු**=අනික්ගම (කුදු 131). -**උවසර**=ග්‍රාමොපවාරය (ධහැ 32[13]. පි. 1. 264[2-35]). -**කඩවර**=වරය වශයෙන් ලැබුනු ගම්කොවස (ශිසං IV. 102[35]). -**කවුඩ්**=බෙහෙවින් ගම්හි හැසිරෙණ ප්‍රකෘතිකාකයා (ජාහැ 199[24]). -**කෙන්**=ග්‍රාමක්ෂේත්‍රය; ගම් පිහිටි තැන (අමං 2. 56[29]. කඩා 59). -**කොන්**=ගමෙහි හැසිරෙණ හොනා (ශිසං I. 1670[9] 185[25]). -**දරු**=ගමෙහි වසන බාලයා (පි 1. 1311-6). -**දෙවු**=ගමෙහි ප්‍රධානයා (උපා 44[32]). -**දෙර**=ගමට අැතුල් වන තැන (පි 1. 250[1-32]). -**ධුර**=කම්මන්තදූසයා (ජා 275[33]). -**පංහු**†=ඉඩම් කොටස (සපු 94[24]). -**පඩුරු**='ගංපඩුරු' බ. (සපු 43[2]). -**පන්ඛඩ**(සපු 54[23]), -**පනු**=ඉඩම් අන්සතු කිරීමේ දී ලියන ඔප්පුව. -**පමුණු**=පරවෙණි ඉඩම (සළි 2. 715[31]). -**පැල්**=ග්‍රාමසම්පය (සළි 1. 277[13]). -°**වෙහෙර**=ගමට සම්ප වූ පන්සල (සළි 1. 557[17]). -**පැලැඳ්ස**=පැලක් වපසරිය අැති ඉඩම්? (සපු 205[5]) -**පිඬ්**=ග්‍රාමපිණ්ඩය; ගම්මුදලිසාට ගෙවිය යුතු කොටස (සළි 2. 257[32]). -**බිම්**=ගම පිහිටි බිම; ගම; ඉඩම්කඩම්. 'බිම්'-වංශලි (කකු 36[26]).-**බොඩ**=ගඟබඩ(සව් 149[24]) -**මගේ**†= ගමරාල (G). -**මාන**=ගම නිබෙන ප්‍රමාණය හෝ ග්‍රාමසම්පය. -**මාලු**= ගස් ජාතියක් (මේ ගසෙහි කිරි මධුමෙහය නපනැති සැලකේ). -**මිරිස්**=බෙහෙතව ගන්නා, බුලත්වැල් වැනි වැල්හි හදිගන්නා ඇටවෙසෙස. -**මුදල්**(ළි)=1. ගම්පඩුර. 2. ගෙබිම (ශිසං IV. 308[17]. III. 65 B[3]. 2398). -**මුදලි**(ළි)=ග්‍රාමභෝජකයා; ගමේ ප්‍රධාන නිලධාරියා (ජාහැ 132[26]. සළි 1.

117⁹). රටනායකයා (සද්ධ 148³⁰). -ඉඟව= ගම්ඉඟ වැටෙන යව නම් ධාන්‍යය(මිලි322⁵). -රක්ඛවල්=ආරක්‍ෂක පුරුෂයා; පොලිස් භට යා (සද්ධ195³⁴. සර 200²⁶). -ඣ්=විණාවෙහි ලැබෙන) ඡඩ්ජාදි ස්වරසමූහ හා රාග (කව් 236, 306). -ලද්ද=ගම ලැබූ අය; ගම්මුදලියා (බගැ 81²⁰. ශිසං I. 245²⁴. III. 75 B²). -ලද්ධානඟ=ගම් ලැබූ ප්‍රධානයා හෝ ගම්ලදුවන්ගේ නායකයා (ශිසං III. 770⁴³). -වර=කල සේවයක් උදෙසා රාජා දීන් විසින් දෙන ඉඩම (බුත් 172¹¹. පූ 2. 90³). -වසම්=1. 'ගංවසම්' බ. 2. කෝරලේ කංකානමගේ හා අතුකෝරලේවරුන්ගේ ද යටතෙහි රාජකාර්‍යී කළ අය?. -වළඳු=ගාමවළඤ්ඤකයා. 'ගම්ලදු'. බ (බගැ 333³). -විඟ=ග්‍රාමවාසය (කනි 13¹²). -වැඩි=1. ගමෙහි වසන. 2. ග්‍රාමය (සිය 41). -විත්තී†=ඉඩම්නඩුව. -සැලැසුම්=1. ගමෙහි අංකාරය දක්වන සිතියම. 2. ග්‍රාමය (ශිසං III. 64¹⁰. 238⁵). -සිරිත්දඩ=ගමේ නීතියට අනුගත වූ දඩය (කනි 39¹). -සුරි(=ඔ)=එනම්ගස (වන 29. ඔෝ 3505). -ශිරිපැමි=ගුප්තසුකරපොතිකාව; ගම්ඵරු පැවිදෙන (බගැ 265¹). -ඝ්‍රරු=ඇතැ තරණු ලබන ඵරා (බුත් 228⁴).

ගම†=1. ගමරාල(සපැ 192²⁰). -'ත්=1 ග්‍රාමය. 2. ග්‍රාමාන්තය. -°වල්=ගම කෙළවර වූ වන ය (බප්‍ර 182³). -°සෙනසුන්=ගමෙහි තිබෙන පන්සල හෝ ග්‍රාමය (වි. 1. 241¹–11. 264¹–19). -'ඹු=ග්‍රාම්‍යකාන්තාව; ගම්වැසි ස්ත්‍රිය. -රදල(රාජා 47²⁶), -ඍල=ගමෙහි ප්‍රධානනිලධාරියා. -සුරා?= ගම්සුරියගස (වෙව්).

ගමක=1. ගමන් කරන්නා (වී 6. 47¹–19). 2. ග්‍රාමය (ශිසං III. 177³). 3. ඇහෙන; අවබෝධ කරවන. -කම=ඇහෙනබව; තේරෙණ සභාවය (පසා 160³¹).

ගමනීන?='තුස්බර' බ (පුනා 233).

ගමන්=1. යෑම (බගැ 21³¹). 2. කාලය; අවස්ථාව (වැළඳු ගමනේ= වැළඳු කල්හි– ජා 488⁸. සලී 1. 805¹⁶). 3†=ඉක්මන (හිය ගමන් ම= හිය ඉක්මනින් ම; හිය වහා ම). -මාලිකා†= රාජාදීන් ගමන් යනවිට නවා තැන් ගණු සඳහා තනනු ලබන කුඩාරම. -වර්ගිය= ගමන්මෙහෙයෙහි හිය; පනිවුඩ පණත් හෙණහිය(කනි40²¹. ශිසං 1. 89²⁴). -සුරා?=ගම්සුරියගස (වන 29).

ගමන=යෑම. -අඩ්ඩ= යෑම යන අඩ්ඩ ඇති. -නිඝ්ඝාත=යෑමෙහි නිමාව (වි 4. 258¹–¹⁰).

ගමනි= මඟිය (බගැ 232¹⁵. ජාගැ 232¹⁸).

ගමනිඝ=1. යාගුතු; 2. යාඅැකි.

ගම්=ගඹුව (ශිසං I. 86³¹).

ගම්ඝා=1. ගමන් යන (කුඛා 79¹⁸). 2. ගමෙහි වූ? (ශිසං I. 254³). -දූත= ගමන් යන නිඝූන්ට දෙන දූතය (සද්ධ 601¹⁵). -භත්ත=ගමන් යන නිඝූන්ට දෙන බත (වි 1. 244²–³⁵). -වත්=ගමන් යන නිඝූන් විසින් කවයුතු, විහාරයෙහි ඇඳපුටු ආදිය ආරඝා වන සේ තැන්පත් කිරීම ආදි කට යුතු (සලී 1. 36²³. බස 24³⁰).

ගම්ණී=ග්‍රාමණී (ශිසං I. 116²). [171).

ගම්නා?= අැතුන් යෑමෙන් සැදුනු මග (රැ

ගම්=ගම්ක (සිඛ 84²⁶).

ගම්ම (<ගමක)=ග්‍රාමය.

ගම්මෝ (ක්‍රිප)=නණ්ඩිමු (සි 388).

ගම්ඝිර= 1. ගැඹුරු. 2. දුඛෝධ (සර 43²⁰). -අඩ්ඩ= ගැඹුරු වූ තේරුම (බගැ 416). -වාදී=නැඹුරෙහි හැසිරෙණ (උප 256¹⁵). -ඤාණොවර=ඟැඹුරු නුවණට විෂය වන (වි 7. 199¹–⁷). -නඟ=ගැඹුරු වූ නාඝාගය (වි 6. 114²–³⁹). -නානිත්තා=නැඹුරු වූ පෙතෙණිය අැතිබව. -පාණිලෙඛතා= අත්ලෙහි රෙඛා ගැඹුරු ව අැතිබව (බප්‍ර 13²⁰).

ගම්ඝ=1. යාගුතු. 2. යාඅැකි (ජාගැ 20¹⁵). 3. ලංවිය හැකි. 4. සෙවනගස කළගුතු. 5. තේරුම් ගතහැකි (පඤ්චි 133³⁰). -මාන= තේරෙණ; හැඟෙන (කාශි 2-16).

ගම්ඛි අටදෙන=ග්‍රාමය පිළිබඳ කටයුතු භාර වූ අටදෙනාගේ සභාව? (ශිසං III. 77 ³⁶).

ගඝ= 1. ගිඝ (සි 136). 2. (නාප)=(ගඝ + අ). (වෙස 597). 'ගඝ' බ. [ග. ඝ්‍ර.

ගඝ (බා)=කැයිමෙහි. සක. ඝඝා ගඝත්; ගැසි

ගඝන=ගඝනා කරණ (අමා 2. 396).

ගඝින් (නාප)=ගඝ + ඉන් (බගැ 5²). 'ගඝ' බ.

ගඟනු= 1. ගැයීම (බනැ 133²). 2. ගඟනා කරණ. 3. 'ග' කාරය.

ගයනුකිනි='ඉ' යන උකුණ.

ගයිරූකා=සුවන්ගුරු (වෙව).

ගර්=1. ගෘහය. 2. කාරම්? (සී 410).

ගර=1. ඝරය; ගෙය (රූ 181). 2. විෂවගී. -**බරණ**='ගරවරණ' බ (බපු 117[17]). -**බෝ**= 1. ගැරඬියා (බුත් 16[19]. දහම් 159[14]). 2. අලජාතියක්(යෝ 1890. 4484). -**වරණ**?= ගැරඬියා (රූ 131). -**වස්**=ඝරාවාසය; ගිහි ගෙයි වසුම (කව් 74. 694). -**විල්**=1. පිඹුරා? (අමා 2. 174[6]). 2. ගැරඬියා (අභිධාස 88[21]. සඟ 10[23]. අනා 88[22]. බගැ 168[22]). -**සිඝ**= විෂ නැති ද්‍රව්‍යයන්ගේ සංයෝගයෙන් උපදනා විෂ (යෝ 1553). -**සිත්**? (සප්?)= ඝරසපපයා; ගැරඬියා (රූ 131).

ගර (බා)=ගැරීමෙහි; පස් ආදිය සෝදා ගල් ආදිය බැහැර කර මැණික් ආදිය තෝරා ගැනීමෙහි. කාල් සේදීමෙහි (පගැ 12[29]. පූ 2. 163[10]. දජා 261[33]. බෝගැ 7[36]). සඤ. ගරා ගරත්; ගැරී ගැරෑ.

ගරඬි=එනම් විෂරහිත සපියා (සඳ්‍ධ 628[23])

ගරහ=1. ගර්හාව. 2. ගෘහය. -**ළවම්**=නිහැපුම්ව (සිය 97). -**වස්**='ගරවස්' බ (බගැ 266[ෆ්]). [ගරහා ගරහත්; ගැරහී ගැරහූ.

ගරහ (බා)= ගැරහීමෙහි (බගැ 53[15]). සඤ.

ගරහන= 1. නිහැ කරණ. 2. නිහැව (බගැ 263[22]). [(බගැ 12[32]. 48[2]).

ගරහනු= 1. නිහැ කරණ; පිළිකුල් කරණ

ගරහා= ගර්හාව; නුගුණ කිම (කඞ්ඛා 67[24]. වෙස 168).

ගරාතුණු?=ලුණුකරබිම (රූ 164).

ගරා= ගෙවලයකා (යෝ 541. මුව 45. බුත් 195[24].බගැ 69[25]). -**කවුසු**=කවුසු ජාතියක්.

ගරාදි†= 1. (පියගැටපෙළෙහි දෙපය අත්වැල් සවි කළ) කුඩා කණු. 2. රෝදයෙහි දනි.

ගරි=ඔසුවෙසෙසක්; දේවදාලියා? (යෝ 3508).

ගරියස්=අතිගෞරවාර්හ (ජෘන 255[18]).

ගරු= 1. 'ගුරු බ. 2. ගෞරවය; ආදරය (සිදත් 196අ. සඳ්‍ධ 6[27]). 3. බර (වෙස 196). 4. අසීකා; **මහත්** (බගැ 28[12]). -**ඣා**=ගුවිඤ්ඤාණ (වදන් 18). -°**ආපත්ති**=පාරාජිකාපත්ති ආ සඞ්ඝාදිශේෂාපත්ති (බපු 324[16]). -°**ඣ**= අධ්‍යාත්ම නම් චිත්තයකමිඳ කරවීමට පිරිවෙස් පිරීමී ආදිය කරණ භික්ෂුනම (සිඛ 63[29]). -**කාම්ම**=බර වූ කම්; කුශලපක්ෂයෙහි තොපිරිහුනු ධ්‍යාන ආ අකුශලපක්ෂයෙහි අනාත්තයාදීකම්(අභි 97[24]). -**කාර**=ගෞරව කිරීම (බපු 129[35]). -**ගර්හිණී**=ගැබ්බර වූ සත්‍රී (සවි 47[2]). -**තර**= ඉතා ගරු (කාගෙ 7-4). -**ධම්**='අඝගරුධම්ම' බ. (බගැ 278[4]). -**බඹු**, -**බඳ්ධ** (ශිසං I. 254[47]), -**බඳු**, -**භණ්ඩ**, -**භාණ්ඩ** (ජා 510[26])= (පුද්ගල යන්ට නොදියයුතු හෙයින් ද, බෙදා නොගතයුතු හෙයින් ද) ගුරු (මහත්) වූ (1) ආරාම හා ආරාමයට යෙදෙය වතු, (2) විහාර හා විහාරයට යෙදෙය වතු, (3) ඇඳ පුටු කොට්ටසුලිවිටම්, (4) ලෙහෙමුවා සාජන හා වෑපෙරෝ ආදිය, (5) වැල් ලනු, උණබට, තණ විසුපෙල්අතු මැට් ලී මැට් මුවා බදුන් හා උළුගඩොල් ආදිය දැයි යන කොටස් පහට අයත් දුවා (විසඳර-සපා 913). -**භාර**= ගැබ්බර (සර 482[1]). -**මන්**= 1. ගවීගා හා මානය නොහොත් ගවී සහිත සිත (ගුත් 163. කුස 519). -**වාස**= ගුරුන් යටතෙහි විසීම (වි 1. 23[2-23]). -**ඝනනිස්සය**= බහුශ්‍රැත ගුරුවරයන් ඇසුරු කිරීම (සර 495[5]).

ගරුඩ= 1. නඟින්ට සතුරු වූ මහා දිව්‍යපක්ෂි විශෙෂයක්; ගුරුළා (බෝගැ 49[36]). 2†= පත්තෑවෙසෙසක්. -**ආලින්ද**= මහමෙරෙහි ගරුඩයන් වසන කොටස (පූ 2. 495[37]. සර 39[2]). -**ධ්වජ**= විෂ්ණු (කාශී 2-276). -**පක්ඛසංඝාතා ප්‍රාසාද**= ගුරුළුපියාපත් වැනි(වහල අැනි)දීඝිප්‍රාසාද(වි 1. 111[1-27]). -**පාසාණ**= එනම් ගල්වෙසෙස. -**භවන**= ගුරුළන් වසන ලොකය (බපු 46[9]. 58[13]). -**මාණවක**= තරුණම්නිස්වෙස් ගත් ගුරුළා (මෙසි 4[20]). -**මාතා**=ගුරුළන්ගේ මව වූ විනතාව (පසා 193[19]). -**විමාන**= ගුරුළන් වසන ලොකය (බපු 13.[30]). -**භවන**= ගුරුළන්ගේ වෙගයට බදු වෙග අැති (පැර 76).

ගරුබ(ව)=ගවීගා (කාගෙ 10-21).

ගරුහා=ගර්හාව (බගැ 120[8]). [යන ගබ.

ගර්ගරාව (මිලි 5[22])='ගර්ගරාව' ශ්‍රුති?='ගරගර[7]

ගර්ගරික='ගර ගර' යන ගබ (මිලි 225[16]).

ගර්ජිනා=ඝෝෂාව; තද ශබ්දය (සලී 1. 190[36]).

ගර්ජිත=ගර්ජනාව (කාශී 2–299).

ගඟ්=1. ලිඳ. 2. වළ (දහම් 91⁷).

ගඳිහ=කොංචිළුවා; බුරුවා.

ගඟී=1. ඝුස. 2. මවුකුස සිටින දරුවා (පඤ්චි 124¹⁶). 3. අභ්‍යන්තරය (සඟ 7²⁸). 4. කාම රය (වි 1. 74²–²⁸). **-අගාර**= කාමරය. **-අනන්තර**=ගර්භය ඇතුළ (සවි 143¹⁰). **-අවක්‍රමණ**(මිලි 134¹⁶). **-අවක්‍රාන්ති** (ස්තූප 205⁵)= මවුකුසට පැවිණීම; පිළිසිඳගැනීම. **-°දුක්** (සළු 1. 295³⁶), **-°මූලක දුඃඛ**= මවුකුස ඉපදීම මුල් කොට වන දුක (විසඟ-බප්ර 154⁶). **-ආශය**= ගර්භය පිහිටන තැන; දලබුව (වි 6. 24²–³²). **-කාල**= ගැබෙහි සිටින කාලය (වි 6. 25¹–¹⁷). **-ඝකාශ(ඝ)**= ගර්භාශය. **-ඝත**=මවුකුසට ගිය (වි 6. 24²–²³). **-ඝැන්විම්**=1.දරුවෙකු ඉපදවීම. 2. සම්පූර්ණ කිරීම; හෙට්ඨාහංසාදිය දක්වා අසන්‍යාශක් සන්‍යාශ සේ දක්වීම (සළු 1. 712³¹). **-ග්‍රහණ**= ගැබ ගැණීම; කුසෙහි දරුවෙකු ඉපදීම (බප්ර 90²²). **-පතිපාඨ**=ගැබ මේරීම (සර 102³³). **-පරිහරණ මූලඝදුඃඛ**=ගර්භය පරිහරණය කිරීම මුල් කොට ඇති දුක (බප්ර 154¹⁷). **-පාත**=දරුගැබ වැටීම (බප්ර 79⁷). **-පාතන**= ගැබ හෙළීම. **-මල**= 1. ගැබෙහි තිබෙන කුණු. 2. වැදුම්මස (සඟ 640¹⁵. වි 1. 232¹–¹⁸). **-මාඝ**= ගැබෙහි විසිඝ යුතු මාඝ. **-මූඪ**=මූඪගර්භ; දරුගැබ හරස් වීම නිසා ප්‍රසව කළ නොහැකි (සළු 1. 539²²). **-රඟ**= ගැබෙහි විසිමෙන් වූ පැහැඝ. **-වාඝ**=ගැබෙහි විසිම (බප්ර 107³²). **-විපත්තිමූලඝ දුඃඛ**= ගර්භයට වන විපත් මුල් කොට ඇති දුක (බප්ර 154²⁷). **-ශායී**= ගර්භයෙහි සිටින; මවුකුස උපදින (වි 6. 22²–³⁴). **-ශය්‍යා**= ගැබෙහි සිටීම. **-ශෙඝ්‍යා**?=ගර්භශය්‍යාව (ජාඝ 368²⁶). **-ස්‍රාව**= දරුගැබ වැටීම; ගබ්සා වීම.

ගර්හිණී=දරුගැබ් ගත් සත්ත්ව (සඟ 116²⁸).

ගළු=අහංකාරය; ආඩම්බරය (අම 2. 95²⁵).

ගර්විත= ඝටගත් ගළු ඇති. **-නාමඝකාර**= ගර්විතඝාගේ වැඳීම (සර 2⁵). **-භාව**= ආඩම්බරය; නම්බුව (ජාඝ 141¹).

ගර්විෂ්ඨ (ජාඝ 281³)=‘ගර්විත’ ඉශුද්?

ගඟී=නිඝණ්ඨුව (බඝ 21²⁶). **-ආඝ්පද**= ගර්භාවට භාජන (දහම් 99).

ගර්හිත=ගර්හා කරණලද (බප්ර 115¹²). **-විඤ්ඤූ**= නින්දිත වූ ඥාඝ්‍ය (කහි 15¹²).

ගඟී=ගුහා කටයුතු.

ගල්= 1. පස් අතර තිබෙන තද කොටස; ශෛලඝ (බඝැ 148¹³). 2. පර්වතඝ (බඝැ 208¹⁰. කව් 55. 443). 3. මැණික් (ඝංඝ 95). 4. තදදෙඝ (රු 437). 5. (<ඝාඛ්)= ගැල. **-අඟුරු**=ඇතැම් රටවල පෙංලොව ඝට තිබෙන, ගිනි දැල්වීඝ හැකි, අඟුරු වැනි ද්‍රව්‍යඝ. **-අනල** (ළ)=ගල්තලාව (ථූප 779.සර 33¹). **-අළු**=අල්ලක් මෙන් සෑදූ ගල; ගල්පෙණඝ (විභා 1. 445¹–⁶). **-එරෙප්පු**?= අග්මරිරෝගභෙදඝක් (ඝෝ 2495). ‘ගල් වෙරෙප්පු’ බ. **-කඹු**†= ගල් කැපීම් ආදිඝට ගන්නා ආයුධ. **-කණ්ඩු**=සිනි වැනි ලොණු කැට; සුදු වැලිගඩුරු. **-කැට**= පස් අතර තිබෙන කුඩා ගල්. **-කුළු**=ශෛලකුට්ට; කදු මුදුන් (සඬ 40³⁸). **-කුර**=කුරතම්පලා (ඝෝ 2343. වන 53). **-කුරු**=ගල්ලෑල්ලෙහි ලිවීමට ගන්නා ගලින් ම සෑදූ කුර. **-කෙම්**= ගල්පෙංකුණ (සළු 1. 443⁹. සර 33²). **-කොඳු**= කුඩා ගල්කණු (ජාගැ 12⁴). **-ගැගිම්**= 1. ඝම් කිසිවකට ගල්කැට වීසි කිරීම. 2†=බිඝ වීම් ආදිඝ නිසා ගලක් මෙන් නිශ්චල වීම. **-ගුළු**= මත්ස්‍යඝෙක්. **-ගුහා**= ගල්හි වූ මහසිදුර; ලෙන (සඬ 4¹⁴). **-ගේ**=ගල්ගුහාව (මිලි 509²⁷). **-ගෑම්**= ගල් කණුව. **-තල** (සර 8¹), **-තලු** (සළු 1. 460²⁶), **-තැලි** (මිලි 342⁹)= ලැල්ලක් මෙන් සමතල ව පිහිටි ගල. **-තැලිම්බ†**, **-තැළුම්**=ගල්හි හැපීමෙන් පයෙහි ඇති වන පිළිකාව. **-දුදුල්**= පර්වතප්‍රීර; කදුහෙල් ගඟන පෙදෙස (පූ 2. 612¹³). **-දුනු**= ගල් විදින දුනුවෙසෙස (දඔ 6². රිදී). **-දෙණි**= ගල්ඔරුව (කඬා 113⁷). **-නහර**= ඔසු වෙසෙසක් (ඝෝ 2917). **-නෑව්**= ගල්ඔරුව (ශිසං III. 133. No 3³. IV. 149 VII²). **-පතුරු**=ගලින් ගැලවුනු පතුර (මිලි 147⁹). **-පඝත්**= ශෛලප්‍රාග්භාර; කදුපාමුල (බප්ර 280²⁷). **-පළිඝ** (සඬ 97²⁹), **-පවු** (ජාගැ 22¹⁴)= ගල්කන්ද. **-පතුරු**= ගලින් කළ ප්‍රාකාරය (දඔ 2¹³). **-පාත්**=‘ගල්පඝත්’ බ. (අම 2. 67³. 116¹⁰). **-පාවිච්චි**= කදුපාමුල (පූ 2. 708²). **-පාමුල්**, **-පාවුළු** (සළු

2. 140[28]. 508[39])= ගල්පංචිච. -පෙණ= 'ගල්අලු' බ (වි 1. 442[1-28]). -පොකුණු= ගලෙහි දිය නිබෙන වළ (වි 1. 427[1-21]. දඹ 2[13]). -පොතු=ගල්තලාව (සලී 1. 444[28]. රාජා 35[19]). -පොඩි= පිරිස් අංදිය අඹරණ දරුගල. -පෝරු=ගල්ලෑල්ල (මිලි 342[33]). -බඩ=කාන්ද සම්පය (සලී 1. 4[10]). -බෙහෙද= පජීතභෙදය; පජීතයන්හි බිඳිනිය තැන; ප්‍රාග්භාරය (අමං 2. 129[12]). -බොරලු=කුඩා ගල්කැට (දජා 386[4]). -මද= බෙහෙතට ගන්නා එනම් ද්‍රව්‍යය (වන 92. යෝ 2298). -මිටි= ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 1502). -රූපු= පරෙවියා (රූ 243). -ලැලි=ලෑල්ලක් මෙන් සෑදූ ගල (දඤ 101[12]). -ලිම= ගල්ලියුම්; ශිලාලෙඛනය (ශිසං III. 288[7]). -ලෙන්= ගල්ගුහාව (වි 1. III[1-32]). -වට= පවිතය අවට? (කනී 38[17]). -වඩු= 1. මැණික් සැරි වරා (අවද-වෙං 26). 2. කළුගල්වලින් පිළිම ආදිය සාදන්නා. -°කුල= ගල්වඩුවන්ගේ කුලය (ජාගැ 109[22]). -වල්=පවිතය වූ අරණ්‍යය (සඟ 20[4]). -°රට= මලයදෙශය (වි 1. 341[2-35]. අත් 105[25]). -වැම=ගලින් තැනූ වැව(සලී 1. 755[26]). -වැසූ?=ගල්පංතිය (බගැ 282[35]). -විත්= ගල් දැමූ පසුම්බිය (ජා 817[33]) -වෙඩ=1. වෙඩිජාතියක් (දඹ 5[32]). 2. ගල් පිපිරවීම සඳහා යොදන වෙඩි. -වෙරෙප්පු=1. 'ගල්එරෙප්පු'බ (යෝ 1927). 2. තද පිළිකාව (Ca). -සන්නස්= ගල්හි කෙවූ සන්නස. -සෙවෙල්=බෙහෙත් සඳහා ගන්නා එනම් ද්‍රව්‍යය (යෝ 400. 682 අ). -හල්= රථ තබන ශාලාව (බගැ 246[21]). -හේ= ගල් ඒදණ්ඩ; ගලින් තැනූ පංලම (ජාත 290[21]).

ගල= 1. ශ්‍රීවාව (කවි 69. 460). 2. හිලිහුනු (රූ 451). 3. මිශ්‍ර (රූ 654). -කණ්ඩුක= 'කණ්ඩූත්‍රාණ' බ. -කඹ(රූ 382. පූනා 216), -කඹල? (රූ 382 අබෙ)= ගෙතුන්ගේ තැල්ල. -ඟ් (=ගල් + අග්)=කදුමුදුන (බගැ 38[26]. බුත් 23[3]). -ඵනු (සඩ්ධ 415[2])= 'ගල හුනු' මූසු. -ගණ්ඨ= ගණ්ඩමාලාරෝගය (යෝ 1074). -ගහ (යෝ 995. 1006), -ග්‍රහ (යෝ 992)= උගුරෙහි සෑදෙන රෝගයක්. -ඝල= ගල්තලාව (සඩ්ධ 7[10]). -නැළ= ගල නාළය; උගුරුදණ්ඩ (බගැ 124[31]. 168[25]). -බඩ=පවින සම්පය (වෙස 223). -බන්දන= උගුරෙහි ගවගන්නා රෝගයක් (යෝ 4257). -බිල=උගුරු සිදුර (ප්‍රාස 6[22]). -මුතුමාල (දඹ 4[1]. පූ 2. 129[17]), -මුතුමාලා (සඩ්ධ 42[8]. 187[14]. සවී 23[5]), -මුතුමැණික්මාලා (බුත් 304[1])=ආභරණයක්.-රැව්=ශ්‍රීවාරාවය; කෙදිරිය (රූ 325). -වඵ=උකුණුවළ (හෝ උගුරෙහි නික්ම නිබෙන ඇටය?) (කඩිං 125[17]. බගැ 119[9]). පිපිතර (රූ 236). -විදුදි=රෝගයක් (යෝ 937. 940). -'ඝන්= ශ්‍රීවාවට අංසන්න (එස 69). -ඝද= සිංහල වඡනෙවිශෙෂයක් (සිය 18). -ඝර= ශ්‍රීවාව (හෙසි 7[4]. පූ 2. 350[20]). -°ඇට= අකුඇටිය (අනිබාස 39[3]). -ඹිකි= පල්ලම්මණ්ඩිකම් (වෛව). -සුණ්ඩික්ක=මූඛරෝගයක් (යෝ 928. 930). -හරඇට='ගලසරඇට'බ (ජා 861[25]).

ගල (බං)= 1. ගිලිමෙනි; උගුරෙන් ඇතුළට යැවීමෙනි. (පූ 2. 618[26]. කවි 439. 687). සක. ගලා ගලත්; ගෙලේ, ගෙලෙන්; ගිලි ගිලු ගැලූ. 2. නිමගන කිරීමෙනි; ගවට යැවීමෙනි(බගැ 94[2]. ශිසං 1. 185[21]. අමං 1. 4[19]. පූ 2. 602[22]). සක. 3. ගැලීමෙනි; දිය පැතිර යෑමෙනි. අක. ගලා ගලත්; ගැලී; ගැලූ. 4. ඇදීමෙනි; නැවතීමෙනි; සෑහීමෙනි (ජාගැ 50[13]). අක. ගැලේ ගැලෙත්; ගැලිනි ගැලුනු. 5. ගිලිහීමෙනි; වැරිමෙනි (කවි 514). අක. ගලා ගලත්; ගිලී ගිලූ.

ගලක (බං)= ගැලනිමෙනි; ඇදීමෙනි (රංජා 59[19]). සක. ගලනා ගලනත්; ගැලනි ගැලතු. [සැළ 60].

ගලක (නෛක්ති)= ගලනකල්හි (කවි 423).

ගලන= 1. ගිලිහෙන; වැටෙන (කවි 514). 2. ගිලින (සලී 1. 618[11]). [118[31]].

ගලන්න් (<ගලනු + ඒ)= ගිලින සත්‍රී (සඩ්ධ ගලලි?=ඝනය? (උපා 263[16]).

ගල-ව (බං)= 1. ගැලවීමෙනි; මිදීමෙනි (වෙස 409. 459. අමං 2. 12[13]. 14[19]. කඩිං 102[24]. ස්තූ 5[30]). 2. ගත කිරීමෙනි; ගෙවීමෙනි (සලී 1. 179[7]. 444[5]. අමං 2. 84[8]). සක. ගලවා ගලවත්; ගැලවී ගැලවූ.

ගලනුණු(නු)=අසනයට ගිය (සලී 2. 982[17]).

ගලහෙන=අසනංගත වන (සලී 1. 699[21]).

ගලහෙනු=අසනඛගත වීම (සලී 1. 679[1]).

ගල-කේ (බං)=තිලිහීමෙනි; අසනසට යෑමෙනි. (සලී 1. 655[30]. 2. 902[1]. එස 61. බුත් 51[25,31]). අක. ගලෑගේ ගලගෙත්; ගලනිනි ගලහුනා.

ගලා=කිතිරිගස (වෛව).

ගලිත=තිලිහුනු (අමං 2. 145[37]); වැටුනු.

ගලිස්=1. ගල්කාරද. 2. පතුක්. 3. කසටගස.

ගලු (ගල්ල). 1. (< ගොලු <ගුල්ම)= ගස් වැල් හෙවුනු නැත. 2. ගල (ජගැ 33[20]).

ගලෝඝ=මුඛරෝගයන් (සෙං 937. 940).

ගල්ලදු (<ගම්ලදු)=රන්කරුවං.

ගල්-ව (බං)= ආලෙප කිරීමෙනි; නැවරීමෙනි (ජගැ 103[3]. අමං 2. 37[6]. සස 10`). සක. ගල්වා ගල්වත්; ගැල්වී ගැල්වූ('ජල්වන'ඛ)

ගල්වත=නැවෙනි පිටපසෙනි බැඳගෙණ යන ඔරුව (හෝ බෝට්ටුව) (බුත් 66[11]. 160[21]. අභිධාස 90[13]. සලී 1. 1075[13]).

ගව=1. හරකා. 2. වෘෂභරාශිය (රූ 70). -'ඝන= 1. ගවදෙන (රූ 382). 2. සුරභි ධෙනුව (සිය 7). -දරු= හරක්පැටවා; වස්සා (මිලි 211[33]). -ධන= හරක් නාමැති ධනය (ජගැ 66[27]). -නා=විෂ්ණු. -°නදී= අඹස්ගඟ (පරෙවි 163). -පල් (රූ 755), -පදු (එස 67. රූ 381)= 1. විෂ්ණු. 2. ගොපල්ලා. -°ලිඝ= ගොපාලක සාධී (ගිරා 73). -පාන= 1. ගිතෙල්, වෙඛරු, දී, කිරි. මෝරූ යන පස්ගෝරසපානය (රූප 150[11]). 2. පැන් නුමුසු කිරිබත (සද්ධ 65[33]. සවී 50[18]). -පොදු= හරක්පැටවා (එස 46). -බව්=ගොන්කම; මෝඛබව (සිය 7). -මහිස (සද්ධ 96[31]); -මී (කාගෙ 10-23)= එලහරක් හා මිහරක්. -ඝන්= 1. ගොනා නමැති ඝනය. 2. ගොනා ඝනය කොට අැත්තා; මෙහෙසුරා (සිය 79). -ඝහන්= 'ගවඝන'ඛ (රූ 28). -රූප= ගෙරි; හරක් (මිලි 461[37]).

ගවද=1. ගවරා (රූ 241). 2. ගවගාල (ඉසිං අ).

ගවදන්=හිරියල් (වෛව).

ගවඝ=ගවරා.

ගවර=1. මිහරකා වැනි සතෙක්; කඟවේණා (කාගෙ 4-16. හංස 124). 2. ගොම; ගව මලමූත්‍ර (දජා 301[25]). -ඉළු=ගවරරැල (වෙස 138). -පිඩි=ගොම පිරුණු (උමංද). -වල= ඉදුල්දිය කුණු ගොම ආදිය දමන වළ (වි 2. 959[1-6]). -හං(ග්) (ගවර අඟින් කළ?) නළාවෙසෙසක් (සුප 41[15]. 81[5]. 140[3]. දළ 55[20]. කාගෙ 7-30).

ගවස (බං)= 1. ගැවසීමෙනි; ඝන සේ ගෙදීමෙනි (බගැ 175[16]. සැල 43. ගිරා 73). සක. ගවසා ගවසත්; ගැවසී ගැවසූ. 2. මිශ්‍ර වීමෙනි (සස 126. 227). 3. නිමග්න වීමෙනි (සස 181). 4 ගහන වීමෙනි (සස 52). 5†=නිතර හැසිරීමෙනි. අක. ගැවසේ ගැවසෙත්; ගැවසිනි ගැවසුනු.

ගවා (පූක්‍රි)= 1. ගාඝනා කරවා (බගැ 212[9]). 2. ගස්වා; ගවා (ජගැ 49[21]). 'ගා (බා)'ඛ.

ගවාක්ෂ=වටකූරු ජනේලය (දළ 55[3]).

ගවු=ක්‍රොශ දෙක; ඉසුබු අසුව (බගැ 12[12]. රූප 150[20]).

ගවුරාදිගිතෙල්=බෙහෙත් තෙලක් (සෙං 537).

ගවුසිප්පාසාණ=එනම්(විෂ)ද්‍රව්‍යය(සෙං 1399).

ගවෙෂණ=සෙවීම (ජාස 217[3]).

ගව්ඩ=ගෙඹුදෙගස (පැර 71).

ගස්=1. කුඩා පැළෑටි (හෙසි 19[12]. සිඛ 46[3]). 2. වෘක්ෂය (රූ 196). 3. ඝර්ණය; ගැවීම; පහර (කව් 251. 445 අෑ. රූ 134. පුනා 79). -කඳුරු= එනම් ගස (සෙං 650). -කසබිලි (-සා)= කහඹිලිඝාවෙසෙසක් (වන 40). -කෑලි(වන 40), -කෑලිස(සෙං 349. 1118)= නාගබලා නම් ගස. -කොළ්= 1. ගස් හා අතු. 2. ගස්. 'කොළ'-වංශ්ලි (කති 38[31]). -පෙණෙල= එනම් ගස (වන 45). -බිල= 1. ගසෙහි සිදුර. 2. බෙලිගස (වෛව). -මන්දූ†= රෙඹිමිනිසුන්ගේ ප්‍රධානයාට කියන ගරු නමක්. -සමන්= පිච්චගස (වෙස 354. පූ 2. 97[13]).

ගස(බං)= 1. ගැසීමෙනි; පහර දීමෙනි. 2. ගෑමෙනි; (ශබ්ද) පැවැත්වීමෙනි. (හඬ ගස වින්-කාගෙ 11-23). 3†=කෑමෙනි. ගසා ගසත්; ගැසී ගැසූ. (ප්‍රයෝජ්‍ය) -ගස්වා.

ගසනැසි=ලොකු කුඩාගස් (කති 38[9]). [7811].

ගසාකෑම්= කොල්ලකෑම්; උදුරාකෑම (මනි

ගසිගි=මඟුල්කාරිඳ (වෛව).

ගස්න=ඝර්ණ (සි 256). විහිදෙන.

ගඟ=1. ගංගාව (ගුත් 17). 2. ග්‍රහයා. (කාශ්‍යප 6-13). 3. තාරකාව (කව් 273. 303. 744). 4. ගොවියා (රෑ 366). 5. විෂ? (රෑ 620). 6. (නාම)= ගස; වෘක්ෂය. -කොළ= 'ගස් කොළේ' බ (මනි 62[11]). -ගණිත= ග්‍රහ තාරකාවන්ගේ ගමනාදිය සම්බන්ධ වේලාදිය දැනගැනීමට ඉවහල් වන ගණන්ක්‍රමය (කාය 193). -ඇමුණු= සුශ්‍රීයා (රෑ 71). -තරඟ= 1. තාරකාපථක්‍රාන්තිය. 2. එවැනි දෙය (එස 80). -නරු= 1. ග්‍රහයන් හා තාරකා (කව් 687). 2. ග්‍රහයෙක් වූ කුජ බුධාදි තාරකාව. -පති=ගොවියා (බුදු 104). -°කිළි=උපසම්පන්න භික්ෂූන් හැර සෙස්සන් විසින් කරවා 'කපපියකුටියන්' දෙමුඩි කියා පිදූ ආවාස්ය (සිඛ 52[23]). -°මහාසාරකුල= ගෘහපති මහාසාරකුලය. -මිහි=ග්‍රහමාර්ගය; අහස (රෑ 50). -මෑණි, -මිණි= සුශ්‍රීයා (රෑ 72). -රජ= ග්‍රහයන්ගේ රජ; ඉඳ (රෑ 62). -රැස්= තාරකාරාශිය (පරෙවි 75). -සර= ග්‍රහවාරය (ගඛහා 59). -ස්‍රමය= ග්‍රහ ශ්‍රේෂ්ඨයා; හිරු (සිය 82).

ගඟ (ඛා)= 1. ගෑමෙහි; තැවරීමෙහි (ජාගැ 26[32]. බගැ 259[28]. සඟ 26[16]). 2. සොඹණ යෙහි; ගඹ පැවැත්වීමෙහි (බගැ 14[021]. අමා 2. 43[34]). සක. ගඹා ගඹත්; ගැගී ගැහූ.

ගඟට= 1. ගැහැවි; කරදරය (බගැ 26[10]). සම්බාධය; ආපදාව (කඛ්‍ඛා 70[25]. 69[10]). දුක (රෑ 135). 2. කවටකම (නිසර 117).

ගඟව (ඛා)=1. ඝට්ටනය කිරීමෙහි; ඉඩිමෙහි (ජාගැ 158[31]. බුත් 76[14]. 228[8]). සක. 2. ගැටීමෙහි; පහ අද්දමින් යෑමෙහි. අක. ගඟවා ගඟවත්; ගැහැටී ගැහැටූ.

ගඟණ්=ග්‍රහණය (බගැ 213[4]. ජාගැ 186[6]) -වනු (බගැ 138[3])='ගන්වනු' ශ්‍රුයි?=කරවන.

ගඟණ=1. ග්‍රහණය (කාශ්‍යප 10-24. කව් 163) 2. සාරථිය (කව් 604). 3. ඇවිටිය (රෑ 604). 4. ප්‍රමාණ විශේෂයක් (රෑ 604).

ගඟණ(න)ත්=ඝ්‍රාණය (පැර 136).

ගඟණි=ග්‍රහණිරෝගය (සෝ 2668).

ගඟණින් (බගැ 272[3])='ගණිනින්' ශ්‍රුයි?

ගඟදැර (බගැ 287[9])= 'ගඹ දුරර' ශ්‍රුයි? (=විසුරුවා).

ගඟන්=1. ඝ්‍රාණය; නැහැය (කාශ්‍යප 6-2). 2. අරණ්‍යය (පගැ 28[26]). 3. පුරය. 4. දෙව් ලොව. 5. ඇවිටිය (රෑ 677). -සිවු=බ්‍රහ්මයා (රෑ 757).

ගඟන=1. ගැවසුන; අතර නැති; ඝන (ඔවස 65. 228. රෑ 432). 2. තවරණ (බඟැ 259[28]). 3. සොඹණය කරණ (ජාගැ 101[2]). 4. †=පහර දෙන. 5†=කත. -අඳුරු=ඝනාන්ධකාරය (නිසර 63). -දෙඝ=ගස් ආදිය ගැවසුන ප්‍රදේශය; වනය (ධප 255[3]). -නිඃශ්‍රිත= කැලෑ ඇසුරු කළ (බප 84[30]. 194[23]).

ගනනා=ගංගා; අංලෙප කරණ (ජාගැ 150[3]).

ගඟඬ=ඝණීකරණය කරණ (බගැ 328[8]).

ගඟමන (ඌව)†= ගසා දමන; අහක දමන.

ගඟල්=ගාල: සිවුපාවන් ඇති කරණ තැන (ජාගැ 91[25]. 202[26]).

ගඟල†=අලජ්ජනියක්.

ගඟළ= 1. එනම් කුලය (මේ කුලයෙහි වවෝ පාරවල් ඇමදීම හා අශුචි බැහැර කිරීමත් වධ්‍යඝන්ට වධ දීමත් කළහ-G). 2. කසළ; කිලිට(බගැ 149[13]. කව් 48. පරෙවි 16. හෙසි 23[10]. සලී 2. 576[19]). 3. ඝටාව; සමූහය (කව් 303. කෝ 101). (G).

ගඟෝනි†= භේමකද වසන විසිතුරු වස්ත්‍රය

ගල්=වැටුනු (සී 595).

ගළ=1. ඝටාව; පඬුකතිය; රොද (ජාගැ 11[20]. හිසර 119). 2. ගහනය (සස 218). 3. ඝන. 4. ගිලිහුන (පරෙවි 16. ගත් 157). -වස්=ඝනවාසය ඇති; බොහෝ ජනයා වසන (බගැ 96[22]).

ගළ (ඛා)= 1. ගිල්වීමෙහි (බගැ 79[32]). සක. ගළා ගළන්; ගැළී ගැළුණු. 2. ගිලිහීමෙහි; වුත වීමෙහි. අක. ගැළේ ගැළෙත්; ගැළිනී ගැළුනු. (ගැළ-පුක්‍රි-අමා 1. 72[1]).

ගළදෙර?=අන්තඃපුරය (රෑ 185). (නඵවාර-බගැ 29[10]. ගළදෙර-බගැ 70[15]. මහදෙර-පුනා 103).

ගළන්?=ගණන; ඝන වූ ප්‍රමාණය (බගැ 67[34]).

ගළන=1. ගිලිහෙන (නිසර 119). 2. වැගිරෙණ (බප 283[23]). 3. ගිලිහීම (බගැ 113[3]).

ගළන=1. ගිලිහෙන (බගැ 175[30]). 2. ගිලිහීම (බගැ 42[15]). [ගළපා ගළපන්; ගැළපී ගැළපූ.

ගළප(ඛා)=ගැළපීමෙහි (බගැ 15[4]). සක.

ගළවා (බෘ)= 1. ගැලවීමෙනි; ගත කිරීමෙනි (සලී 2. 162[17]. 404[16]. බපු 47[29]). 2. විනාශ කිරීමෙනි; මැරීමෙනි (අමං 2. 71[9]). 3. ගැල පිටමනි (බගැ 47[14]). සක. ගළවං ගළවත්; ගැලවී ගැලවූ. 4. බුරුල් වීමෙනි. අක. ගැලෙවී අෑ.

ගළවනු=1. ගෙවීම; ඇවීම(ජාගැ 50[13]).2.ගැලපීම (බගැ 49[27]). 3. ගිලිහීම (බගැ 69[35]).

ගළා(නෛකී)=බැඳ; තද කොට (බගැ 118[19]. කඩිං 128[158]. අමං 2. 39[34]).

ගළු?=ගැළු; වැහුරුණු (සඳ්‍ධ 171[2]).

ගළුවී=රසකිඳ (වන 54).

ගා

ගා=1. ගාථාව (බගැ 158 අෑ). 2. ශුක්‍රඛාතුව (රූ 273). 3†=කැක්කුම. 4†.=රොගය. 5†=ශත්තිය. **-පෙළ**=ගාථාපාළිය; ගාථා පඩ්‍යානිය (සාගෙ 1-56). **-බඳ**=ගාථාබන්ධන ය (බගැ 289[17]).

ගා(බෘ)=ගෑමෙනි-1.ගායනයෙනි (පැර 95. සස 103). 2. ආලෙප කිරීමෙනි. 3†=ඝර්ෂණයෙනි. 4.†පොල් ආදිය හිරමන ආදියෙන් තුඩ කැබැලි කිරීමෙනි. සක. ගා ගාත්; ගෑ ගෑ.

ගාඛෙගය= 1 ගහින් නිපන්. 2. රන්(දළ 55[2]).

ගාව(බෘ)=ගෑවීමෙනි. අක. ගාවා. ගෑවි.

ගාඩි†=රොඹ මිනිසා.

ගාඬ=ඉතා දුඹ; තද. **-අඞ්ගාර**=දැඩි අදුර (පසඳ්‍වි 69). **-ආලිඞ්ගන**=ඉතා තදින් වැලඳ ගැනීම (දඝනි 92[2]). **-නිද්‍රා**=තදනින්ද (කඩිං 424). **-කලාය**=දැඩි ඵල; ඉතා ගවට ඇනුහු ඵල(බපු 80[20]). **-ශ්ලේෂ**=ගාථාලිඞ්ගනය (දඝනි 83[19]). [391[32]) (බහු-ගාත්).

ගාත්=අත් හෘ කඤ්චුල් (සඳ්‍ධ 42[22]. දජ 50[39].

ගාත්‍ර=1. ශරීරය (බෝගැ 16[23]. සවී 36[6]). 2. ශරීරාවයව. **-අක්ෂර**=ව්‍යඤ්ජනාක්ෂර.

ගාත්‍රා=ගාත්‍රය (සවී 124[5]).

ගාථා=පාලිභාෂාමයපද්‍යය. **-අඞ්**=ගාථාවේන් අඩ; පාද දෙක (සඳ්‍ධ 16[19]). **-බන්ධ(-න)**=ගාථාරචනාව (බගැ 13[7]). **-°දීපක**=ගාථා බන්ධනය දක්වන (ජාගැ 7[31]).

ගාධ=පිහිටන තැන; පතුල. [(ජා 435[8, 11]).

ගාන්=ප්‍රමාණය (ගාණක්= ගණනක්=මිටක්

ගාන= 1. ගායනය (පසඳ්‍වි 109[27]. සැල 82). 2. ගායනා කරණ (බපු 214[18]). 3. ගෑම කරණ. **-පටහ**=පණාබෙර (පසඳ්‍වි 114[34]).

ගානා=1. ගහන; (වීණා) වාදනය කරණ (පරෙවි 32). 2. ගායනය කරණ; කියන (බගැ 232[27]. මුව 139). 3. ආලෙප කරණ (ජාගැ 183[18]).

ගානිඛී=1. සඞ්ගීතය; 2. සඞ්ගීතගායනය (සලී 1. 64[29]. සඳ්‍ධ 45[3]). 3. සඞ්ගීතකාරයා (ජා 570[24]). 4. මනුසමෘතියෙහි (3-27) දක්වූ අෂ්ටවිධවිවාහයන්ගෙන් එකක් වූ උත්සවාදියෙන් තොර ව තරුණතරුණියන්ගේ ප්‍රේමය මුල් කොට වන විවාහය (කාශී 1-17). **-ශාශත්‍ර**=සඞ්ගීතගායනාදිය (උපා 159[27]).

ගාන්ධාර=1.ගන්ධාරදේශයෙහි වූ. 2. වීණාවෙහි ලැබෙන ස්වරයක් (බපු 270[14]). 3. ස්වර සමූහයන් වූ (සාධාරණ නම්) ග්‍රාමය. **-විද්‍ය**=මන්ත්‍රගායනාත්‍මක භෙදයක්(වි4.213[2-29]).

ගාම=ග්‍රාමය. **-අනනරක්ඛප**=භෝජන පවාරණය කළ භික්ෂූහු විසින් 'දැන් අනික් ගමකට යෙව්' යි කියා. අනිරික්ත කරවා නොගත් භෝජනය වැළඳීම කැප යයි වැදිරව භික්ෂූන් විසින් ඇති කළ විනයවිරුද්ධ කල්පනාය(විසාර-වුවිප්‍ප444). **-අන්තරෙනාසන**=ගමෙහි වූ පන්සල (සඳ්‍ධ 180[27]). **-උපචාර**=ගාමසීමාවෙහි සිට ගැසූ ගලක් වැටෙන තරම් දුර ප්‍රදේශය (සිඛ 108[10]). **-කම්ම**=ගම්වැසියන් එක් ව කරණ විනිශ්චයාදිය (බගැ 89[16]. ගම පිළිබඳ කටයුත්ත. **-කුටගේහිනරක**=නිරයක්(මනි 50[14]). **-ණ්ඩී**= 1. ගම් දෙවුවා. 2. සම්ප්‍රජනජෝෂයා (ජාස 4[3]). **-පරිභෝජ්‍ය**=ගමෙහි සිටීමාව(කඩිං 583[31]). **-පවෙසන**=ගමට පිවිසීම (සලී 1. 402[6]). **-සීමා**=1. ගම අවට කළු වැව් හෝ ප්‍රාකාරාදිය 2. ගමට වැව හෝ ප්‍රාකාරාදිය බඳින්ව සුදුසු තැන; ගම කෙළවර පිහිටි ගෙයි උපචාරයෙහි සිට ගැසූ ගලක් වැටෙන තැන. 3 ගම නමැති සීමාව.

ගාම්

ගාම්=ගත. (නිරයගාම්=නිරයට ගත).

ගාමිනී=1. ගත සුලු. 2. පමුණුවන (බ්‍රජ 18[33]).

ගාමියියී=ගැමුරුබව.

ගායඤ්=ගායනා කරන්නා (දජා 301[10]).

ගායත්=ගායනා කරණ (බෝගැ 41[23]).

ගායනා=1. සින්දු කිම. 2. වංදනය (ගුත් 145). 3. සඩ්ගීතය (සද්ධ 5[31]. 133[37]).

ගාරව=ගෞරවය (පූ 2. 423[9]).

ගාරුප්පු†=ආහාර ගැණීමංදියෙහි දී යෙදෙන කැදි වෙසෙසක්. [කිරීම.

ගාර්දි (<Guard)=1. මුර කරන්නා. 2. මුර

ගාර්හපත්‍යාග්නි=බ්‍රහ්මභක්තිකයන්ගේ තෙතා ග්නියෙන් පළමුවැන්න. 'තෙතාග්නි' බ. (වි 2. 819[1-10]. ජා 946[3]).

ගාල්='ගහල්' බ. (සද්ධ 488[25]. සලි 1. 196[28]). -**ඝර**=ගාලෙහි ඉදිකඹ (පූ 2. 336[22]. 349[27]). -**දෙර**=ගාලෙහි වාරය (ජාගැ 224[31]).

ගාලාගොවිමි†=කරවිවලඟ.

ගාලි†=දෙඝය (සං. ගාලි=ගාපඨ).

ගාවා(ප්‍රක්‍රි)=1. ගෑම කරවා; ඔප්පා (ජාගැ 493[2]). 2. (නි). ලඟ; සම්පයෙහි (ජාගැ 212[9]. සලි 1. 103[234]. ජා 468[30]. දළ 58[7]. පඤ්චි 127[26]). -**ම**=ලඟව; වෙතව (ජා 300[26]. දජා 25[28]).

ගාවිනා(ඵලය)†=මිමැසි ආදින් ඇනීම.

ගාස්තෘ†=ඇලියා; වැටුප.

ගාහ=1. ග්‍රාහය. 2. වෘතකඇත් (ඵස 95).

ගැ

ගැ=ගීත (සි 124).

ගැඟුල(බිබිලේ)†=ගවමූත්‍ර.

ගැජ්ජි=ගජීනාව (කව් 16. 440). මෙඝගජීනාව (රූ 56. **ගැජ්ජන්**-පුනා 33).

ගැට=1. ගණ්ඨිය; ගෙනීම; බැම්ම (ජාගැ 1999). 2. සඟළසිවුරෙහි කොණක අල්ලන කුල්ගැට ය (කඩඛා 113[31]). 3. කෙන්ද; කුඩාපැළය (බුත් 143[20]. 165[27]). 4. පුරුක් වෙන් වූ තැන තිබෙන සඤ්ඤය (ජාස 9[4]). 5. පහර වැදීම් ආදියෙන් ගෙඩියක් මෙන් උස් වූ තැන (ගෙසි 5[18]). 6. වංශුගෙඩි (ගෙසි 6[5]). 7. අවුල් හෝ දුන්‍රෝධ වූ කාරණය (මිලි 146[36]). 8. ගස්හි උස් වූ තැන. 9†=තරුණාගා. 10†=නොමේරූ ගෙඩිය. -**අංසකූට්ඨ**=කුටුඝ ජාතියක්. -**කිඹුල්**=ඇඟෙහි ගැට නිබෙන කිඹුලා. -**කොස්**=1. ගැට සහිත කොස් ගස (ශිසං IV. 87[7]). 2. ලා කොස් ගෙඩිය. -**ගැන්වීම්**=සිවුරෙහි ගණ්ඨිය පාස යෙහි යෙදීම; සුපරිභණ්ඩ ලෙස සිවුරු පෙරවීම (සද්ධ 180[3]. 725[9]). -**ඡි**(<ගණ්ඨිකා ජාත)=ගවගත් ගැට අැති(බගැ 105[3]). -**තැන්**=ඉන්ද්‍රියාබාහය; නොතේරෙණ තැන (වි 1. 425[2-18]. පූ 2. 83[1]). -**තිඹිරි**=ගස්ජාතියක් (ජා 117[37]). -**තුඹ**=කුඩා පැළෑටිජාතියක් (සෙ 1508. 3000. වන 62). -**තෝඩු**†=බුලත් (Ca). -**නිවුල්**=එනම් ගස (සෙ 2614. වන 52). -**නිමුල්හර**=ආභරණ යක් (දජා 287[34]. උමංදු 96[32]). -**පමහ**=බෙරවෙසෙසක් (දජා 287[1]). -**පත්**=සිවුරෙහි ගණ්ඨිය අමුණන තැන අල්ලන රෙදිකැබැල්ල (කුදු 268). -**පද**=1. නොතේරෙණ වචනය (වි 1. 425[1-17]. වි 2. 904[2-38]). 2. දුබ්බෝධපදයන්ගේ අර්ථ පැහැදිලි කළ පොත (කඩඛා 26[31]. 40[4]. නිකා 24[24]. සර 307[8]). -°**විවරණ**=ගැට්ඨපදයන්ගේ අර්ථ පැහැදිලි කළ පොත (කඩඛා 32[34]). -**පපඨිකා**=ගැට හා පැළීමෙන් වූ පතුරු (සලි 2. 102[815]). -**පවුල්**=ඉරිම නිසා තැනින් තැන ගැට ගැසූ පංසුකූල රෙද්ද (ජාගැ-සොමනස්සජා). -**පහවු**(දළ 55[19]), -°**බෙර**(අනා 105[28]. පඤ්චි 114[27]), -**පාවුබෙර**(වෙස 611)=දෙඤිම නම් බෙර වෙසෙසෑ. -**පොළොං**=සජීවිගෙඹයක්. -**බාන්**=ගැට සහිත ලනුව (දජා 53[10]). -**බෙර**='ගැටපහවු' බ. (අභිබාස 21[19]. දඹ 5[22]. සද්ධ 134[3]. 468[6]. සර 83[21]. 239[21]). -**මුසු**=ගැටවලින් මිශ්‍ර; අවුල් සහිත; නොතේරෙණ (දජා 258[34]). -**මුසුන්**(<ගණ්ඨිමෝචනක)=ගැට කපන හොරා (බගැ 130[6]). -**ලනු**=1. ගැටබාන. 2. ගැට සහිත වව්විය (සද්ධ 523[23]) 3. ගැට ගසන (අමං 2. 13[14]). -**ලිය**=ගල්කණු මුල්හි කරණ කැටගමක්. -**ලු**=ගැට මුසු (මිලි 31[1]). -**වලු**=ගණ්ඨිකාංවට්ටය; සිවුරෙහි අල්ලන කුල්ගැසිය වූ ගණ්ඨිය (කුදු 246. 268. ධකැ 119[7]). -°**ගැන්වීම්**='ගැට

ගැන්විම්' බ. (අමං 2. 97[26]. සද්ධ 143[2]). -වනුමල්=ගැට ගටගත් මල් (බස 231[3]). -වා=ගණ්ඨිභෙදකයා; ගැට කපන හොරා (කාගෙ 12-83. රූ. 401. සිඛ 42[10]). 2. දක්ෂයා; කෙරාවිකයා (සලී 1. 462[9]. 2. 420[11]. දජා 354[3]). -හූ=රන්මය ඉදිපත් සවහන් ඇති, ගෙලෙහි පලඳනා, අාභරණයක් (වෙස 660). -°පලඳනා=නානාවර්ණ හුසින් ගැට ගසා කළ පලඳනාව (දජා 232[32]. පූ 2. 90[33]. සවී 94[23]). -හෙළනා=බඳින (වි 2. 1057[1-26]). [ගැන්වූ; අැති කළ.

ගැටවූ(බගැ 175[9], 220[27])='හැටවූ' ඉශ්‍ර?. හව

ගැඹි=1. ගටහලද (හිසර 151). ගළපන ලද (කෝ 113). 2. ගැටීම (බගැ 224[28]). 3†= සාන්නාදියෙහි කට හෝ කර 4. (ජාස 335[33])='ගැවී' ඉශ්‍ර.

ගැටිශ්‍රසි†=නරුණසති. [(සවී 113[30]).

ගැටී(ළු)ම්=1. සටහනය. 2. හිරිහැරය; අමාරුව

ගැඩුල් (පූ 2. 57[29]), ගැඩපණු (රූ 152), ගැඩවිල් (යොෘ 3091. 3096), ගැඩවිලු (රූ 152), ගැඩවුල් (රූ 152. බුත් 1[14]), ගැඩහුල් (බපු 234[14]. දහම් 10[15]). }=

ගැඩිවිලා.

ගැඩිඹ=එනම් ගස (යොෘ 3611).

ගැඩිවිල්=පොළොවෙහි සිටින දිග පණුවා.

ගැඹුබු=කොටළුවා (රූ 383).

ගැඩෙනි(නාපු)=ගඹ + එනි (රූ 537).

ගැණ (ප්‍රත්‍රි.)='ගැන' බ.

ගැණසිඟිනි?=යාච්ඤුව? (ජා 436[31]).

ගැණී=ගණකයා (සිදත් 158[1]).

ගැණීන=ගණන් ගත් (සී 111).

ගැණීසැතිණී= ගණසඞ්ඝණිකාව (සලී 1. 260[30]. 559[18]). [බලඅ(සද්ධ 528[3]).

ගැණු(නු)ම්=1. ගැණීම; ග්‍රහණය. 2. වෙගය

ගැණෙ(නෙ)න=ගණු ලබන (බගැ 4[10]).

ගැඩවිල්=ගැඩිවිලා (සර 5[22]).

ගැඩහුල්යොන්=ගැඩිවිල්ජාතිය (බගැ 235[29]).

ගැඹුබු=1. ගැඩිඹගස. 2. කොටළුවා (රූ 478 පුනා 258). 3. ගැඩිවිලා (පුනා 87).

ගැතී=1. දූසයා (ජාගැ 82[1]. ජාස 444[19]. සද්ධ 92[20]). 2.ගන්නා ලද; අගිනි වූ (ජාස 285[25]. අමං 2. 171[1]. 27[21]). -මෙහෙ (බුත් 296[10]), -මේ (දජා 79[19])=දූස වැඩ.

ගැනිසිඟිනි?=ඔව්වූව (ජා 337[3]).

ගැන=1. හින්න (රූ 37. බගැ 85 අඩෙ 12). 2.(ගැණ) (ප්‍රකී)=ගෙණ(බගැ 68[31]. 151[31]). නිසා (බගැ 10[24]. 521). සඳහා (බගැ 87[29]).

ගැන්ම(නාපු)=ගැණුම් + අ (කව් 81).

ගැප්සුණ්(බගැ 264[19])='හැප්සුණු' ඉශ්‍ර.

ගැඹ්=1. ගබ. 2. ගැබෙහි සිටින දරුවා (යෙ 477). 3. ඕකරල් ආදියෙහි ඇතුළ (බගැ 41[24]). 4. අැතුළ (බපු 215[25] බගැ 216[4]).

ගැබ=ගබ. -පණු=බඹපණුවා (යෙ 484). -පෙරහර=ගබපෙරහර (සලී 1.128[1]). -සිරු=කලලරූපය (රූ 269).

ගැඹිණි(කව් 405. යෙ 494) ගැබිලි(-ඹ) (අමං 1. 214[25]. 2. 143[31]). }=ගර්භිණිය.

ගැබු=ගහිය; කාමරය (බගැ 115[25]).

ගැම=ගම් (කති 38[7]).

ගැමි=1. ගම (බගැ 238[26]). 2. ගම්හි වූ (සිදත් 165[2]). -අරුන්=ග්‍රාම්‍යාර්ථය (සිදත් 189). -දම්=ග්‍රාම්‍යධර්මය; මෙවුන්දම (කාගෙ 5-59. රූ 325). -බස්=ග්‍රාම්‍යවචන (පුනා 63).

ගැමිණි=ග්‍රාමණී (බෝගැ 135[5]. සස 269).

ගැමිණින් (බගැ 176[31])='ගැමින්' ඉශ්‍ර.

ගැමින්(නාපු)=ගම් + ඉන් (කඛඨ 46[9]).

ගැමිනි=ග්‍රාමිනි; ස්ත්‍ර (බගැ 151[1]. 164[16]).

ගැමුබුරු=ගැඹුරු (කති 39[1]. ශිසං I. 218[6අ]).

ගැම්ම(නාපු)=ගැනීම (වි 5. 69[1-32]).

ගැඹිලි(-ඹ) අමං 1. 214 අඩෙ. 2. 143 අඩෙ) ගැඹිළි(බගැ 195[11]. 200[15]. රූ. 264 අඩෙ) }=ගැබිණිය.

ගැඹුරු=1. දියෙහි මතු පිට සිට පතුල තෙක් අැති ප්‍රමාණය. වළක කවෙහි සිට පතුලට අැති ප්‍රමාණය. 2. දුර්බෝධ (සලී 1. 27[1]. සද්ධ 13[7]). 3. අැත් වූ. 4. යට සිට මතු වන (හඹ ආදිය). -වල්=ගම්හි අැත් වූ ඝන කැලෑ (අමං 2. 119[29]). -සර(බපු 220[31]), -හඬ (බපු 232[20])= උත්පත්තිස්ථානයන්හි යට සිට ම නැඟී එන ශබ්දය.

ගැඹුම්=ගාම්භීර්‍ය (පුනා 251).

ගැරඬි=විෂරහිත එනම් සර්පයා (විලී 341[5]).

-දෙන්=ගැරඬියාගේ සති සතා (අනා 88[20]). -හිකනල්=හිකනල්වෙසෙසක්.

ගැරවිල්=ගැරඬියා (පූ 2. 513[37]. දජා 259[13]).

ගැරවුරු?=ගස්ජාතියක් (ජා 985[10]. නීවාර-ජාඅක 5. 73[6]).

ගැරහි(හු)ම්=නින්දා කිරීම.

ගැරැහිණි=ගෘහිණිය (රෑ 260).

ගැල්=1. කරත්තය (බගැ 191[14]. 2. යාළු; කරත්තයක පැවිච්ච හැකි පමණ (ජාගැ 104[24]). -බුර=ඒරියකද (බගැ 65[3]. වි 2. 913[2-9]). -නැබ=බෙහෙගෙඹිය (දජා 177[35]). -පන්දු?=මහපන්දුව (ජාගැ 68[15]). -මග්=කරත්තපාර (ශිසං I. 159 B[18]). -රිය=කරත්තය; රථය (ජාගැ 98[15]). -වන් (දජා 101[25])='ගල්වන්' ඉහ්ය. -සක්=කරත්ත රෝදය (බගැ 65[5]). -සාමය=කරත්තය (මිලි 124[17]). -සාන්තු=සකටසත්තුය; බඩු පැටවූ ගැල (ජා 941). -හිස්=ඒරියකදෙහි අග (ජාගැ 66[32]).

ගැලනුම්†=1. ඇදීම; ගැළපීම. 2†=කුඹුරු මැඩවීම සඳහා එක පෙළට ඇදූ හරක් කිප දෙන. [2. මිදීම.

ගැලවීම්=1. චුත කිරීම; මැරීම (වෙස 459).

ගැලවූ=මිදූ; ලිහූ (අමා 2. 12[18]).

ගැලවෙන=මිදෙන (කඛඛා 102[24]).

ගැලැන්ත=1. කරත්තය (ජාගැ 159[21]). 2. රථ පඤ්චරය; කරත්තතට්ටුව (ජාගැ 239[14]. ථූප 51[2]).

ගැලි=1.(ගැල්ලා) කරත්තකාරයා(ජාගැ181[17]. කති 41[24]). 2. වේල්ල (රෑ 170). -දෙවු=කරත්තකාරයන්ගේ ප්‍රධානයා (බගැ 65[3]). -පෙළ=රථපඬතිය (බගැ 246[20]).

ගැලීම(නෛක්‍රි)=ගිල්වන්ට (බපු267[20]).

ගැල්වීම්=නිමග්න වීම (බගැ 32[6]).

ගැලුණු=නිමග්න වූ (සර 61[18]).

ගැලුම්=1. නිමජ්ජනය (බෝගැ 136). 2†=බෝතල හයක ප්‍රමාණය.

ගැලෙන=1. එරෙණ; නිමග්න වන (සලී 1. 46[20]). 2. (බගැ 169[29])='ඇලෙන' ඉහ්ය?

ගැලෝම්= ෑ(<Gallon)† = බෝතල හයක ප්‍රමාණය. [වනලද.

ගැල්වූ (සර 33[21]), **ගැල්වූ** (බගැ 20[28])=ගල්

ගැව්=1. ගැහැවියා(ජාගැ 71[29]. සලී 1. 176[10]). 2. අවෙලකයා? (සලී 1. 883[34]).

ගැවුරු= 1. ශෞරවය (බගැ 73[14]. 226[34]. ශිසං II. 211[19]). 2. ආදරය (රෑ 317).

ගැසිනි= ඝර්ෂණය; ගැටීම (ජාගැ 64[1]). -මෙහෙ?=අමාරුවැඩ (පූ 2. 449[36]).

ගැසුම්= 1. පහර දීම. 2. පැකිලීම (රෑ 123).

ගැසෙන=ඝර්ෂණය වන; හැපෙන (බගැ 89[19]).

ගැස්සූ (වෙල්ලස්ස)†= මැරෙන්ට පණ අැදීම; දුක් විඳීම. [සඟ 12[24]).

ගැහැට= ඝට්ටනය; කිරිහැර (වි 1. 426[2-21].

ගැහැටම (නාප)=ගැහැටුම් + අ (සාවි 671).

ගැහැවි= ගැටූ.

ගැහැවී (පුක්‍රි)=තද වී (සඬ 9[28]).

ගැහැවී(වූ)ම්=ඝට්ටනය(බෝගැ 17[32].කවි760).

ගැහැවූ=ඝර්ෂණය කළ (සිදත් 159[1]).

ගැහැණු (<ගෙහිණී)= ස්ත්‍රිය. -ආභරණ=ස්ත්‍රීන් පලඳනා ආභරණ (සඬ 460[34]).

ගැහැදෙන (ඌව)†=හැලෙන; වැවෙන.

ගැහැවි (<ගහපති)= ශෙට්ඨිය (බගැ 38[17]. අමා 2. 29[1]). -දූ= ගෘහපතිකන්‍යාව (වි 1. 208[1-27]). -මහසල්කුල= 'ගෘහපතිමහා සාරකුල'ඛ. -සමන්=වල්ඉද්දගස(ලවස352).

ගැහිය (නෛක්‍රි)=ගංන්ට (වි 1. 357[2-17]).

ගැහිම්=1. පහර දීම. 2. ගෑම; තැවරීම (කඛඛා 42[13]. වි 2. 687[1-34]). [වැවුනු.

ගැහුණු(නු)=1. ඝන වූ (පුනා 240). 2†=ඉරි

ගැහුම්= ගැහීම -නොවන්= නොකැඩුනු (ශිසං III. 190[10]).

ගැහූ= 1. ගහනලද. 2. හනඟලෙහි ඇල්ලූ; මුවාහ තැබූ (රෑ 447). 3. ගංනාලද (ජාගැ 128[22]. බගැ 46[23]).

ගැහෙනි (ඌව)†=කරදරය.

ගෑළ (පුක්‍රි)=චුත වී; ගැළවී (බපු 82[21]. 235[31]).

ගෑළවී (පුක්‍රි)=මිදී (බගැ 40[7]). [(සිඛ 19).

ගෑළෑවුව (නෛක්‍රි)=තොර කළොත්; මිදුවොත්

ගෑළෑවෙනු=මිදීම (කති 45[35]).

ගෑළි=ගානය; කරත්තය (බගැ 195[26]).

ගෑළියා=පිරීම; තදබද වීම (අමා 2. 35[29]).

ගෑළී (පුක්‍රි)=ගිලීනී (බගැ 276[12]).

ගෑළෙ (බගැ 12[33])='ගළේ' ඉහ්ය?

ඟෑ

ඟෑ= 1. ඟංගඤං කළ (කව් 269). 2. තැවරූ (පඤ්චි 119[27]).

ඟෑඤ්ඡි(නු)= සස්‍රිය (බුත් 187[30]. ජංගැ 67[16]). -බාලි= තරුණිය (සද්ධ 660[30]). -මිනිස්= සස්‍රිය (සළු 1. 20[14]). -මුතු (මුත්තං)= අංත්තං (අභිධංස 34[18]).

ඟෑනිසිගියා?= නඩු කියා (ජං 1065[29]= අට්ඨං කරොනත්‍රී-ජාඅක 5. 171[22]).

ඟෑවිම්=1. තැවරවීම. 2. වැදීම (පූ 2. 49[2]).

ඟෑවුණ(න) (නෙක්‍රි)= 1. ඟෑවුනොත්. 2. ඟැවෙන්ට (දඤම් 5[2]).

ඟෑවුණු(නු)=තැවරුණු.

ඟෑස් (<Gas)†=1. වංගුව. 2. ගල්අඟුරු දුවී මෙන් උපදවංගන්නා වංගුවිගෙෂය.

ඟෑස්පර†=ඟංවුව.

ඟි

ඟි=ගිනෙල් (රු 380).

ඟියා=ලියනඟලාංඅල (වෙව).

ඟිගිඳි=1. ශබ්දය (බුදු 30. ගුත් 282. ගිරං 52). 2. නැවත නැවත කරණ උද්ඝොෂණය (අමං 2. 79[27]. 143[28]). 3. ශබ්ද කරණ වළලු වෙසෙස (දඤම් 329[23]). -කප්පු= (අසුන් පිට තබා ගසනු ලබනවා?) වාද්‍යභාණ්ඩයක් (රිවි). -වළලු=ඇංහරණයක් (දඹ 3[25]. සද්ධ 911[9]. දජං 3391[6]).

ඟිගිරි(රූ)ම්=ගජ්නාංව (එස 42).

ඟිගිළි=1) ගිගිරීම (රු 56. ගුත් 73. ගිරං 70). 2. ශබ්ද කළ (ගුත් 115).

ඟිගුම් (නව් 137. රු 56)}
ඟිගුරුම් (කව් 56. 454) }=ගජ්නාංව.

ඟිගුරු=‘ගලරව්’ බ (කව් 318. රු 325).

ඟිගුරූ=ගුගුළ (බුත් 7935).

ඟිඟිරි=(විරුද්ධ) උද්ඝොෂණය(ඤිසං 1. 44[23]).

ඟිජ්=ගිජුබව; ලොල්කම (ඛගැ 943).

ඟිජු=1. ගිඤ්ඣ; ඉතා ලොල්; ලොභී(ජංස 508[17]. රු 420). 2. ගිජ්ඣියා. -අූ=ගිජුනුහැයා (පූ 2. 97[29]). -කුඨපවු=රජගඟනුවර අසල පිහිටි කන්දක් (අනා 153[13]). -නැහැ=‘සුලොපී’ නම් පක්ෂියා (වෙස 362). -පැවි කුල=ගිජුලිහිණියන් මැරූ කුලය(පඟැ529). -රජ=ගිජුලිහිණිරජ(අනා 153[16]).-ලිහිණී=එනම් පක්ෂියා (ජාඟැ 81[16]) (ගිජුලිහිණියන්ට අවුරුදුදහක් ආයුෂ තිබේ ලු-ජාඟැ 200[30]).

ඟිජිඳු (<ගජ+ඉඳු)=අැන්රජ (කව් 29).

ඟිජ්ඣ=ගිජුලිහිණියා (ජංස 280[28]). -ඣාන=නිරයක් (මනි 371).

ඟිණ්ඣ (ඛගැ 64[26])=‘ගිණියඤ’ ඉශ්‍ර.

ඟිණ්ඨියෙන=ගණන් කරණු ලබන; සැලකෙන (කඛං 345. වි 5. 255[2-30] ඛ).

ඟිණ්ඩි=ගණිකාංව (ඛගැ 131[15]. 187[22]. 222[31]).

ඟිණ්(ණූ)ම්=ගණන් කිරීම.

ඟිණූ=ගණන් කළ (මනි 2914).

ඟිතෙල්= එලහරකුන්ගේ කිරෙන් ලැබෙන තෙල(ඛගැ 623. ජඟැ 14[26]. ශෙං 251 ඇ). -මඬ= සපිමණඩය; ගිතෙල්හි පැහැදුනු සාරය.

ඟින්=1. ගින්න (ඛගැ 85[25]. රු 37). 2. ගස් වෙසෙසක් (ගඬං 14). 3 (නි)= සමංනාඤ්ඡා දෙශනාකනිපාතයක් (=අංකාරඅයන්; වැනි) (එස 9. සිඟ 44. 128. කව් 88. මුව 153).

ඟිනි=1. දවන ශකතියෙන් යුත් තෙජෝඛාතුව 2. බඩගින්න (ශෙං 196). 3. ගින්නෙන් කරණ දෑවිම (ශෙං 182). 4. ගිනිදෙවිඳා. 5. ගිනිකොණ(සිදත් 1671). 6. රත්නිවෙල් (වෙව). 7. සිවිය (වෙව). -අඟුරු= ගින්න සහිත දරකැබලි. -°මැල=ගිනිඅඟුරුගොඩ (පූ 2. 8033). -අළු= ඇත්දත් ලිහනවිට ආශ්‍රඛය කැඩීමට හෙතු වන, කෙළින් ම ඝවට නපෘගෙණ බසින පහර. -උණඹ= ගිනිබෝලඝ. -උදුන්=ගිනි සහිත ලිප (බුත් 749). -කණ=ගිනිපුපුර. -°වැවිම්†=ඇඟැවුනද ආලෝකය වැටීමෙන් අනෙකක් නොපෙණී ගැම්ම. -කඳු=1. ගිනිගොඩ(බප්‍ර 2472). 2. ගිනි හා උණුදිය නික්මෙන කුහර සහිත කන්ද. -කබල්= ගිනි දල්වන භාජනය (පූ 2. 8011. ගුත් 496). -කරද†=භාජනවල තිබෙන පැළුම. -කළඹ= අඟුනිකලාපය;

ගිනිගොඩ (බප 231[33]). -කුඹුළු= කුඹුළු ජාතියක්. -කුරුටු=එනම් කුරුල්ලා. -කුරු= ගිනි දැල්වීමට ඉවහල් වන වෙඹිබඹහෙත් සහිත කොණක් ඇති ලීකුර. -ඛෙළි= 1. මල්වෙඹි පත්තු කිරීම. 2†=අවුල; කැලඹෙය. -ගඩොල්= ගින්නෙන් භාජනයක් කොවන, උදුන් බැඳීමට යොදෙන, ගඩොල්. -ගල්= ගිනි ඉපදවීමට ගන්නා ගල්වෙසෙස. -ගෑම්= ගිනි දැල්වීමට ලී දෙකක් එකට ඉළීම (ජා 86[7]). -ජ්ල්= අග්නිජ්වාලාව (ලෙඃ 3052). -ජ්වලසන්නි†= 1. සන්නියකාගේ අවතාරයක්. 2. ලෙඩක්. -ජ්වලා=ගිනිදැල් (මනි 77[4]). -දඹු= ගිනි ගෑමට ගන්නා දඹුකඩ (ජාගැ 68[13]. ජා 86[7]. කඬා 95[5]. 113[22]). -දර= ගිනි දැල්වන දරලීය(රූප 326[16]). -දැල්(ලෙඃ 434), -දල (බප 231[27])= උඹට නැගෙන ගිනිසිළු. -දිවි- 1. ලියන්නලා (රැ 220). 2. මඟිලඟස (වෙව). -දෙවි= 1. ගින්නට අධිපති දෙවිඟං. 2. ගින්න නමැති දෙවිඟං (ජාස 54[18]). -දෙවොල්=ගිනිදෙවිඟං පුදන තැන; තෙතඟනිඟ දුල්වෙමින් පවත්නා ගෘහඟ (බප 231[11. 233[20]). -නවඝන ගිනි= පැනිරීගෙණ ඝන ගින්නක් නැවැත්වීම සඳහා ඝටිසුළඟෙහි තිබෙන කොටසක් පුළුස්සාදීමට දල්වන ගින්න(ජාගැ 68[12]). -පවුරු= අග්නිප්‍රාකාරය (මුව 48). -පස= මුරුවා, ඇඹුලැඹිලිය, රත්නිටුල්, කිඹාරං, හිරුස්ස ඝන පඤ්චකය (වෙව). -පැල්=ගිනි පත්තු කිරීමට සෑදූ පැල (සිඛ 52[29]). -පුපුරු=ගින්නෙන් කැපීගිය කුඹාකැබැල්ල -පුලිඟු=ගිනිපුපුර (පූ 2. 649[6]). -පූ=කැවිලි වෙසෙසක්. -පූජා=ගිනිදෙවිඟං පිදීම (වෙස 241). -පෙනෙලි= ගින්න සහිත දර කැබැල්ල (සර 34[3]. මිලි 199[16]). -මල්= ගිනිපුපුර (රැ 38). -°පුද= මල්වෙඹිපූජාව (ගඛා 53). -මැල=දුල්වෙමින් තිබෙන දර ගොඩ (අනං 154[26]. සද්ධ 106[2]). -මුඛාසුඹුණි= කාසඝ්‍රාසාදීන් නසන ඖෂධවූණීයක් (ලෙඃ 2831). -මුව= ලියන්නලා (රැ 220). -මුළු= ගිනිමැලය (රැ 313). -ඝම්= 1. අග්නිකර්මය; උණුසුම (මිලි 180[3]). 2. පිළිස්සීම (සිදත් 481). -°රොග†, -°ලෙඩ†, -°ව්‍යසන (රාජ්‍ය 72[17])= මෙසුනෙහි උපදනා රෝගයක්. -රොන්=ගිනිපුපුර (කව් 46. රැ 38). -වට= ගිනිකුළිය (සව් 283[29]). -සෙල්ලක්= අලාත චක්‍රය (බෝගැ 80[22]). -වතුරු= ෂාරෝදකය; ගෑවුනුවිට දවන ජලය (විභං 4. 337[1]-25). -වර=අගවර; රත් කිරීම (බුත් 262[26]. සලි 1. 567[29]. 617[10]. 911[19]. දහම් 323[26]). -වැට=ගින්නෙන් කළ වැට (සද්ධ 93[29]). -වෙඬි=වෙඹිවෙසෙසක් (දඹ 5[32]). -සන්න= අග්නිසංඥාව; ගිනිනම (රැ 223). -සළා=ගිනිසුළි(සද්ධ 191[31]). -සෑදි (-සිරි?)= ගිනිමැලය (රැ 313). -ඕළු= 1. උඹට නැගෙන ගිනිදළුව (මනි 11[31]). 2. ලියන ගලා (රැ 220). 3. මඟිලඟස (වෙව). -සුළු= ගිනි සහිත නාණම්පිය හෝ පොල්කොළ මිටිය (සද්ධ 341[34]. 351[24]). -සෙල්ලක් ('ගිනිගෙල්සක්' ශුයු?)= ගිනිපෙතෙල්ලක් වෙගයෙන් කරකැවූ විට පෙණෙන අග්නි චක්‍රය (වි 7. 302[42]). -හල් (සද්ධ 56[13]. ඛගැ 116[16]), -°ගේ (ජාගැ 104[7] අෑ. ජා 24[12]. වෙස 343)=ගිනි දල්වන ගෘහය. -හැලි=ගස් ජාතියක්; කැවිට තොල් රතු වන ද්‍රව්‍යයක් (පරෙවි 53). -හුළු= ගිනිසුළ. -හොර†= කුරුල්ලෙක්. [75 B[16] 76C[6]).

ගිනුන්?=ගණු(නු)න්; ගැන්ම ද (ශිසං III.

ගින්දර†=ගින්න. [3868)=ගස්ජාතියක්.

ගින්නෙරි (ලෙඃ 3503), ගින්නේරිය (ලෙඃ

ගිම්= 1. ග්‍රීෂ්මය (කව් 58. ලෙඃ 122. 164). 2. පොල්පැල වැනි ගස් ජාතියක්. -කල්= ග්‍රීෂ්මඍතුව (රැ 84). -කැළුම්=හිරු ප්‍රභා 73). -දෑ=ග්‍රීෂ්මදිනය (සඟ 81). -රැස්= 1. හිරු (කාගෙ 2-7). 2. වරාඟස (වෙව). -°රැස්= සූර්‍යරශ්මිය (ගඛා 65). -සිවි= ග්‍රීෂ්මකාලසූර්‍යඝ්‍රීඝා (කව් 394). -සමා= ග්‍රීෂ්ම ඍතුව (මුව 43).

ගිමන්=1. ග්‍රීෂ්මය (ගුත් 59. කාගෙ 3-46. හිරු 75). 2. ගිමහානය (සර 40[33]. වෙස 334). -හුරු=ග්‍රීෂ්මය නමැති සුරඟ (කව් 404).

ගිමහාන= ග්‍රීෂ්මඍතුව; පොසොන් අැසළ දෙමස (ලෙඃ 165). -සූර්‍යමණ්ඩල= ගිම්රිවි මඬල (සද්ධ 241[19]).

ගිය=1. ගත; ගමන් කළ(ඛගැ 21[32]). 2. ඉකුත් වූ (බප 274[26]). 3. ගමන් කළ බව; ගෑම (අමං 2. 519. වෙස 409). 4. ගෑමෙන් අපෙක්ෂා කළ (වෙස 213). 5. ගිය (නිසර 176).(මේ ගබදය ප්‍රකෘ. පදඝකින් පර ව යෙදූ විට අතීතකෘදන්තපදඝාගේ අර්ථය ලැබේ.

ගැවසිගිශ=ගැවසුනු-වෙස 414. වෙස 409. 418. 236. 244 ද බ. පිරිණැමිගිශ= පිරිණැමුනු- සිබ 58[23]. සුහැසිගිශ= සුහැඟුනු- කව් 89). 6 (නෙක්‍රි)= ගියෙන්; ගියකල්හි (සිබ 45[4]).

ගියාවු?=අංගමනය කළ (බගැ 83[15]).

ගියෝහින් (නෙක්‍රි)=ගියෙන් (එස 43).

ගිර (නාප)= (ගිරි + අ)=කන්ද.

ගිරගහසමිජ්ජ= කඳුමුදුනෙහි කරණ නෘත්‍යය (බගැ 38[27]). පර්වතච්ඡායාගෘහයෙහි කරණ නැටුම (කාබ්‍රා 146[2]).

ගිරඟ†, **ගිරඹ**†=ඉතා ලා බුලත්දළුව.

ගිරඟණී=ගුහණීය (යො 3960).

ගිරණ=1. එනම් ලිහිණියා (බගැ 94[18]). 2. වව නය (ජාස 3251. සර 115[19]). 3†= පුවක් කපන අවිය. **-කැකිති**†= ගිරය. **-කැවුම්**†= රසකැවිලිවෙසෙසක්. **-පෝතකා**= ගිරා පැටියා (ජා 489[30]). **-මලිම්වි**†=එනම් කුඩා පක්ෂියා. **-මිණී**= මරකතමැණික (පුනා 222). **-වන්**= ගිරවාගේ පැහැය (අනා 110[14]). **-කැල්**=එනම් අැල්වී (කාගෙ 5-9). ('ශකුණාගාත නම් අැල් වී' ය සිද කියනු ලැබේ. ඒ අැල්වී හංසයන් විසින් උතුරු කුරුදිවඟිනෙන් ගෙණෙනලදු ව විශාඛාව විසින් බෝ කරණ ලදසි අඛාඛහාදය වීකාවෙහි- 1. 6. 1- කියනලදී).

ගිරි=1. පර්වතය (කව් 140). 2. ඝරය (බගැ 273[8]). 3. ශ්‍රීවාව (රූ 286). 4†=උතුරු නළය. 5†ගිරඟය. **-අතල(ළ)**=ගල්තලාව; කන්දෙහි තැනිතලාබිම (නිසර 134). **-ඉන්ද්‍ර, -ඉඳු**= 1. පර්වතරාජයා (මුව 41. 89). 2. මන්දරපර්වතය (සැළ 62). **-එල්**=කඳු උල්පත (බුත් 308[35]). **-කර්ණික (කා)**= කවරෙළු (යො 3915). **-කැට**=බෙහෙතට ගන්නා උපධාතුවිශෙෂයක් (යො 582. 583). **-කුළු**=කඳුමුදුන. **-කුට**= 1. ගිරිකුළු. 2. මෝරදූනිරවංව (කුදු 264). **-කොළවල**= ගස්ජාතියක් (පූ 2 97[6]). **-ගඟන**= කැලෑ සහිත පර්වතය (බප්‍ර 231[11]). **-ගස්වර**=පර්වත ගුහාව (බප්‍ර 152[26]). **-ගැඹවුල්**= ගැඹව්ල් වෙසෙසක් (පූ 2. 712[3]). **-ගුරු**= අඟසහි සෘෂියා (කව් 1-38) (තමා පැදකුණු කරන්ට කළ විධානය නොනැකූ වඳු සූත්‍රීන්ගේ ගමනට බාධා කරණු සදහා උස් වන්නට පවන් ගත් විඤ්‍යාපර්වතය දෙවියන්ගේ ඉල්ලීම පරිදි අවනත කළ හෙයින් ඔහුට මේ නම් විය). **-ගුහා**= කඳුවල නිබෙන ගුහා (සර 33[29]). **-තලා**=ගිරිඅතල (බප්‍ර 235[21]). **-දර**=මහකන්ද? (සර 11[25]). **-දුදුළු**=පර්වත ජීර; කඳු ගහන පෙදෙස (ගිරා 121). **-දුර්ග**= ගමනට අපහසු අංහාරාපන සුලභ කඳු ගහන ප්‍රදෙශය (වෙස 70). **-දූ**=හිමාලය පර්වතයෙහි දුව ලෙස සැලකෙන උමාව (සිදත් 845). **-ධිම්**=මෙහෙසුරා (පුනා 15). **-නිල්** (බගැ 1175. මුව 55), **-නිල්ල** (යො 361)= කවරෙළු. **-නිවෙස්**= මෙහෙසුරා (රූ 28). **-පා**= 1. කන්ද අද්දර. 2. කඟවේණා? (රූ 238. අබො). **-පිය**=පර්වතයන්ගේ පියාපත් (තිසර 102). **-භණ්ඩවාහනාපූජා**= සෑගිරියෙන් පටන් ගෙණ ලක්දිව හාත්පස මුහුදෙහිත් යොදුනක් නැන් දක්වා එකම පහන් අැඟෑයක් මෙන් කොට පැවැත්වූ මහාප්‍රදීප පූජාව (වි 4. 183[2-5]). **-මිදිස්**= විරිස්ජාතියක් (යො 1985). **-මෙවුල්**=1. පර්වතමඛ්‍යය. 2. වඟවර්තිමාරයාගේ අැතා. **-රද** (රූ 35), **-රාජ්**(බෝගැ 3915)=පර්වතරාජයා; මහමෙර. **-ලෙන්**= ගිරිගුහාව (බප්‍ර 2347). **-වස්**= සිංහයා (රූ 235). **-ශිඛර**= කඳුමුදුන (සඳ්ධ 26). **-සඤ්ඤා**=කඟවේණා (රූ 238 අබො). **-සට**= කන්දෙහි පිහිටි දෙශ (බප්‍ර 19231). **-හඬුපූජා**= ගිරිභණ්ඩවංගනපූජාව (සඳ්ධ 72027).

ගිරිණී=ගෘහිණීය (පුනා 152).

ගිරිත†=ඝෘතය.

ගිරිති= 1. කිතිය(සිබ 413. 5518. හෙසි 1912. පගැ 518). 2. කරදරය? (දඹම් 30223).

ගිරිනිල්ල=1. එනම් වැල (වන 74. යො 991. 1038). 2. 'කරෙරි' නම් ගස (වෙස 328).

ගිරිදු?=බුලත්දළුව (වෙව).

ගිරින්ද=නිප්පිලි (වන 89).

ගිරිවා=1. ශ්‍රීවාව (යො 4113). 2. 'ගිරිපා' බ 3. එනම් ජනපදය. [(පරෙවි 195).

ගිරිහෙලපුර='කිනිරලි' නම් පුරය; දෙවුන්දර

ගිරේ (නාප)= 1. ගිරි + ඒ=ගිරිතෙමේ (ජාස 129[13,20]). 2. කන්දෙහි. 3†=ගිරිය.

ගිල (බං)=ගිලීමෙනි- 1. උගුරෙන් යටට යැවීමෙනි. සංස්. ගිලි, ගිලින්; ගිලි, ගිලූ. 2. යටට යැමෙනි. අසං. ගිලේ,ගිලෙන්; ගිලි ගිලිණි (නි) ගිලි, ගිලුණු(නු).

ගිලන්= රෝගී (බගැ 188⁷. කනි 45¹³). **-උවටා**= ගිලනුන්ට උපස්ථාන කරන්නා. **-පස්අඟ**= ග්ලානෝපස්ථායකඅංග තුළ පිහිටිය යුතු (1) ගිලනාට සුදුසු බෙහෙත් විධාන කළඇති බව, (2) ගිලනාට පථ්‍ය භෝජනය දිය හෝරා දියඇති බව,(3)මෛත්‍රීකරුණාවෙන් විස අාමිෂාපේක්ෂාවෙන් උවටැන් නොකිරීම,(4) මලමූත්‍රාදියට පිළිකුල් නැතිවීම, (5) කලින් කල ගිලනාට බණ කියන්ට සමත්බව යන කරුණු පස (හෙනි 331¹). **-ගේ**=ආරෝග්‍යශාලාව(කඛ්‍ය 40³²). **-පස**= ගිලනුන්ට උපකාර වන බෙහෙත් ආදිය (කනි 45¹⁴). **-වන්**= ගිලනුන්ට කළ යුතු මෙහෙය (බස 50⁵). **-සැල්** (වි 2. 862¹–17), **-හල්**=ගිලන්ගෙය.

ගිලාන= ගිලනා (යෙ 451). **-උපඨාන**= ලෙඩුන්ට සත්තු කිරීම (කඛ්‍ය 8³¹). **-ප්‍රත්‍යය**=ගිලන්පස (බප 165¹³. සද්ධ 14³²).

ගිලි= 1. ගලින; ගිලිහුනු (තිසර 2. සැළ 20). 2. යටට යෑම (සිදත් 133¹). 3. (පූර්‍ව)=ගිලී; වුත ව (ශිසං II. 222¹⁴).

ගිලිය (නෛක්‍ර)=ගිලෙන්ට.(සැළ 61).

ගිලිය (බං)= ගිලිහිමෙනි. අක. ගිලියේ ගිලියෙන්, ගිලිසිණි (නි) ගිලිසුණු (නු).

ගිලිසුනු(ණු)=වැටුනු (රූ 451).

ගිලියෙන=1. වුත වන (වි 6. 321–17). 2. ගිලිහෙන (කවි 423. වෙස 24).

ගිලිවුණු(නු)=ගිලිහුනු (ජාගැ 1085)

ගිලිහිගිය=ගිලිහුනු (වෙස 418).

ගිලිහිම්=වැටීම.

ගිලිහුනු=වැටුනු. [මෙනි.

ගිලි-ගේ(බං)=ගිලිහිමෙනි. අක. 'ගිලිය' (බං)

ගිලිහෙන=වැටෙන (කඛ්‍ය 71²⁹).

ගිලුම්=1. ගිලීම. 2. අමුණුබැම්ම (රාජා 46²². 62³⁴). 2†=ගැඹුරු දිගඅගල (Ca). 3†=දිය පැනිරීම.

ගිලූ=කෑ (රූ 455. සර 54¹⁶).

ගිල්ම (නාප)=ගිලුම් + අ.

ගිල්මැලි?=බෙලිගස (රූ 204 අබං).

ගිව්=ගිව්වව (කාගෙ 10–34).

ගිවි (ක්‍රිප)='ඒග (බං)'බ (සස 148).

ගිවිස් (බං)= 1. ගිවිසීමෙනි; පොරොන්දුවෙනි. (ජාගැ 23³². බගැ 224²⁵). 2. පිළිගැණීමෙනි (ජාගැ 144¹⁵. ජා 609¹⁴). සංස. ගිවිසි ගිවිසින්; ගිවිසි ගිවිසි.

ගිවිසි=පිළිගත්; පොරොන්දු වූ (රූ 454).

ගිවිසිනා= පිළිගත්නා; කැමැති වන (රූප 317⁴). [ලිඅාගත් පතුඅ.

ගිවිසුම්=ප්‍රතිඥව (රූ 98). **-පත්**=පොරොන්දු

ගිවුළු= එනම් ඵලවිශෙෂය (නාඛ්‍ය 66¹⁷). **-ඇඹුල්**=ගිවුළුගෙඹියෙහි ඇඹුල (යෙ 710).

ගිහි=ගෘහස්ථයා (බගැ 128). **-ඉසුරු**= ගිහි සැපත (නාවි 78). **-ගඳ**=ගෘහස්ථාංගලෙහි පවත්නා ශරීරගන්ධය (හෙනි 8²⁸). **-ගේ**= (කවි 86. 539), **-නිවෙස්** (කවි 114)= ගිහි ගන් වසන ගෘහය. **-පිළි**= ගිහියන් අදින වස්තු (හෙනි 46). **-බඹුන**= 1. වස්තුකාම කෙලශකාම (පූ 2. 22³⁰). 2. විවාහය. **-මිනිස්**= ගෘහස්ථයා (සිඛ 52²⁷). **-වැඩි**= ගිහියා (බුත් 199²²). **-විනය**= 1. ගිහියාගේ හික්මීම. 2. ගිහියන්ගේ හික්මීම සඳහා දෙසූ සිඟාලොවාදසූත්‍රය. **-වෙස්**= ගිහි අාකාරය (අමා 2. 79⁴). **-සපු, -සෑප**=ගිහියන්ට අයත් සම්පත්තිය. **-සෑහෑවි**= ගෘහස්ථභාවය ඇති (බගැ 451³). [බුදු 12. කවි 583).

ගිහිණි (නි)= ගහන; ගැවසුනු (ගුත් 396.

ගිහින්†(පූර්‍ව) (<ගොහින්<ගොසින්)=ගොස්.

ගිහිල්ලා†(පූර්‍ව) (<ගිහින් + ලා)=ගොස්.

ගිහි-සිහියා. **-පව්සංසුන්න**= ගිහියන් පිළිබඳ (කනි 18²⁹). **-විකම**=ගිහියන් සතු (කඛ්‍ය 107³).

ගිළි=ගලින (සි 356).

ගී

ගී=1. ගීතය (කවි 269. ගුත් 120). 2. එළි සම නොකොට බැඳි සිංහලපද්‍යය. 3. පද්‍යය. 4. එනම් වෘත්තය (එස 8). 5. නිරර්ථදීඝනි (බගැ 76¹⁶. 154¹). 6. ගිතෙල් (රූ 378). 7. ගෘහය (රූ 698). 8. ගෙවීම (රූ 698). 9. (නි) උපමාවෙනි; වැනි (කවි 14. 40. 85. 269). 10 (ක්‍රිප) (<ගැනී)='ගා (බං)'බ (සද්ධ 324²²). ගැනී (සස 293). **-කියනු**=ගායකයා

(ශිසං IV. 256[16]). -කාලම්?=තුරඟීභාණ්ඩ යක් (ථූප 41[13]). -නිමිත්=ගතිනිමිත්ත (බගැ 130[1]). -රාගම්= ගිතරාග (ගඩිහං 21). -සින්දු=1. ගී හා සින්දු. 2. ගී නමැති සින්දු (ජීත් 125).

ගීත= 1. පදය. 2. ගායනය (හංස 111). -අගතිනරක= නිරයක් (මනි 63[16]). -උප සංහිත=ගායනයෙන් යුක්ත; ගායනා කරන්නාක් මෙන් කියන (සර 403[22]). -ශාලා= ගී කියන ශාලාව (බුත් 156[19]). -සඛර= ගී කියන කඩ (ඉසි 25[21]. බගැ 58[4]).

ගිතිකා=ගිය (මුව 46).

ගිම්=සෘග වීම. 'ගෙ (ධා)'ඛ(බගැ 63[26]. 129[21]).

ගිරිංගවාණී=දෙවභාෂාව; සකුබස.

ගු

ගුගුම්=ඝොංගාව (ජාගැ 129[7])

ගුගුමනා?=ඝොෂා කරණ (ශිසං I. 218[10]).

ගුගුර(ධා)= ගිගිරිමෙහි (කෝ 102. කව් 268. බුත් 80[13]). අක. ගුගුරා ගුගුරන්; ගිගිරි ගුගුළ ගිගිරූ ගුගුළි.

ගුගුරණ=ඝොෂා කරණ (කව් 205).

ගුගුරණී= 1. ඝොෂා කරණ (බගැ 162[30]). 2. ඝොෂා කිරීම (බපු 239[2]).

ගුගුල්= 1. බෙහෙතට ගන්නා එතම් ද්‍රව්‍යය (යොග 358. වන 89). සුවඳදුම් ගැස්වීමට ද මෙය ගැණේ(සාති 44[24]). 2. අඹ (වන 65). -දෙන?= 'තුබුල් දෙන' ඛ (ස්තු 69[7]. බුත් 226 අධෙං).

ගුගුළ= 1. ගජීනා කළ. 2. උපක්‍රොශ කළ (ජාගැ-ඝතජා. අමා 2. 6[16]. දළ 52[13]).

ගුගුළු=ගජීනා කළ (බපු 215[6]).

ගුජර= ගුජීර නම් දෙශය (නාගෙ 10-121). -කඛු= කඛුජානියක් (දඔ 6[7]). -භාෂා= පුරාණවසභාවගීයක් (දඔ 3[23]).

ගුජරාදි=පුරාණ වසභ ජානියක් (දඔ 3[11,23]).

ගුජ්ජර=ගුජීරදෙශය (කිරා 115).

ගුඤ්ජා= 1. ඔළිඳ. 2†= මෙනෙහි කිරීම් (ca). -ඵල=ඔළිඳඇටය (දහම් 9[12]).

ගුවි= 1. (ම්වමොළොවා අනින) පහර (සළා. 1. 975[34]). 2†=ගුළිය. -බෑම='ගෙඩිබැට' ඛ

ගුඛ=උක්ඝකුරු (බපු 956. යොග 1882).

ගුඩු†=ඉනා වියලුනු. -කඳු†=වියළි මදය ලෙල් ලෙන් වෙන් වී සෙලෙවෙන කඳුඇටය. -ගුඩා†= දුම් බීම සඳහා සාදගත් පොල් කැටය. -ගෙඩි= ඉනා වියලුනු ගෙඩිය. -පොල්=වියළි මදය කටුවෙන් වෙන් වී සෙලෙවෙන පොල්ගෙඩිය.

ගුඩිඩ†=මුග්ධය; මෝඩය.

ගුණ්='ගුණු' ඛ (බගැ 23 අධෙං 3).

ගුණ= 1. ද්‍රව්‍යයන් ආශ්‍රය කොට පවතින වෙනස් වන නිලපිනාදි ගති (සිදත් 354). 2. රජුන්ගේ සන්ධිවිග්‍රහාදි නීති සය (සිදත් 205ඇ). 3 මෛත්‍රීකරුණා ශීලසමාධි ආදිය (බගැ 233). 4. ගතිය; ආකාරය (පූ 2. 5615) 5. කොටස; භාගය (බපු 5713. අමා 2. 412). 6. දුනුදිය (රූ 355). 7 සූල; ලතුව (කව් 760. කාගෙ 1-3). 8. ශ්‍රිය (රූ 640). 9. වැඩි; අධික. 10. විශෙෂණය. 11. සුවපත් (ජා 10231). 12. දෙසින් අන්‍ය වූ යහපත් ගතිය. 13. අපඛාන. 14. නෙවුනු; ක්ෂීණ වූ. 'ගුණු' ඛ (බගැ 3715. 63 අධෙං). -අංශු= සවලාපගුණය (සර 2115). -අසුණ්=ගුණ හා අගුණ (බුත් 2758). -අඛ්‍ය=ගුණ නමැති අවයවය. -අතිරෙක=ගුණාධික්‍යය; ශ්‍රෙෂ්ඨ ගුණය. -°සම්පද= ගුණාතිරෙකය නමැති සම්පත්තිය (සළා 1. 65715). -අනුරාග= 1 ගුණයෙහි ඇලීම. 2. ගුණයෙන් වන පැහැය (බුත් 28220). 3. ගුණය හා අනුරාගය. -ආකර= ගුණයන්ට ආකරයක් වැනි. -ආඛ්‍යාන=ගුණ කිම. -ආදිදීපක= දීපකාලඛ්‍යාරයෙහි භෙදයක් (කාගී 2-100). -ආභරණ= ගුණ නමැති පලඳනාව (උපා 98). -ඌන= වැඩි කරණ (ගණිත). -කරණ= වැඩි කිරීම (පූ 2, 569). -ගණ=ගුණරාශිය (උපා 814). -ගැම්ණී (සස 269), -ග්‍රාමණී= ගුණසමූහ ඇති. -දාස=ගුණ ගෙණදෙන. -දෙශ= හරිවැරදි. -°පරීක්ෂණ= ගුණදෙස් සෙවීම. -බාධ= ගුණ නමැති සවභාවය. -නම් (කඛා 213), -නාම (සද්ධ 2255)= ගුණය නිසා තැබූ නම. -නිදන්, -නිධාන=ගුණයන්ට නිධානයක් වැනි;

නොයෙක් ගුණ පිහිටි (සස 165). -නුරා= ගුණානුරාගය (සස 208). -පරිඛ්‍යනා=ගුණ වැනසීම (උපා 209[16]). -පාලිත=ගුණයෙන් පාලනය කළ (සර 94[2]). -පොහෝ (ජාගැ 42[4]. කඛ්‍ඨ 4[13]. වි 7. 309[19]), -පෝ(අවද-ඛ්‍ය 1[8])= 'ගුණුපොහෝ' ඛ. -ප්‍රඛ්‍යා= අත රක් නැති ව බැඳි පවත්නා ගුණසමූහය (ජාස 67[18]). -ප්‍රිය=ගුණයන්ට ඇලුම් කරණ -මඤ්ඤ= 1. ගුණයන් මකනා; අකෘතඥ (සලී 1. 1009[6]). 2. ගුණ මකනා ගතිය (ඡාස 528[21]). -මහනනතා (සර 66[13]), -මහන්තව (සවි 5[24])=ගුණයන්ගේ මහත්බව. -මුවා= ගුණයෙන් ම නිපන්; ගුණ බහුල කොට ඇති (ප්‍රාති 61). -යොග=ගුණයන් ඇා එක් වීම (ධප්‍ර 169[24]). -රූක්= නැවෙහි තුඹගස (රූ 143 අඛෙ). -ලව=සළුපා ගුණය (ස්තු 99[2]). -වචන=ගුණයන් ප්‍රකාශ වන වචනය; විශෙෂණය. -වන්ත=1. යහපත් ගුණ ඇති. 2. පෙම්වත්; හිතවත් (බුත් 208[12]). -වනන= ගුණ ඇති (දළ 19[16]). -වණී=ගුණ නමැති පැහැය (ධප්‍ර 145[22]). -වණීනා= ගුණයන් විසතර කිරීම. -වාචක= ගුණවචනය. -විශිෂ්ට=ගුණයෙන් වෙසෙසූ (පඤ්චි 44[5]). -විශෙෂ= විශිෂ්ට වූ ගුණය (බුත් 218[21]). -වෘද්ධ= ගුණ නිසා වැඩිහිටි (ජා 91[11]). -ශරීර= ගුණ නමැති දෙහය (ධප්‍ර 119[17]). -ශිරස්= ගුණ නමැති හිස (ධප්‍ර 119[18]). -ඝණඩ= ගුණරාශිය (දහම් 45[30]). -සද= ගුණයක් ප්‍රකාශ වන සුදු කළු ආදි ශබ්ද (සිදත් 53[3]). -සර= ගුණයෙන් සාර (සස 218). -සාගර= ගුණයන්ට සයුරක් වැනි (කති 18[1]). -සාර=1. ගුණ නමැති අරටුව; උතුම් ගුණය (සර 22[4]). 2. එය ඇති (සද්ධ 33[30]). -සිඳුම්=1. ගුණ කැපීම. 2. දුනුදිය කැනීම (සිය 301). -සිරුරු= ගුණශරීරය (වි 1. 215[2-26]). -සඤ්ඤ=ගුණරාශිය (සවි 5[3]). -ස්නෙහ= 1. ගුණය හා ප්‍රේමය. 2. ගුණ නමැති තෙල (සලී 1. 557[18]). -හුන්= 1. ගුණශූන්‍ය (සිය 376). 2. ගුණ පිරුණු හෝ ගුණ ඉදුනු.

ගුණිත=ගණන් කළ; වැඩි කළ.

ගුණියෙන් (නාප)=ගුණුයෙන් (ඛගැ 170[14]).

ගුණී=ගුණවත් (නිකා 26[14]. රූ 107). -**භූත**= ගුණයක් වූ; අප්‍රධාන වූ (අභිස 3[33]).

ගුණු නු)=ක්ෂීණ වූ (ඛගැ 152[5]. 167[30]. 48 අඛෙ 4. 87 අඛෙ 11. ධප්‍ර 122[8]) -**පොහෝ**= සඳ ගෙවුනු පෙහොය; මාසේපෝය (ජාගැ 93[15]. බුත් 466. අම 2. 144[8]). ("පිරුණු පොහෝ මනි 89-") ස), -මෑ? (-ඕ?)=ක්ෂීණ වස්තුය ඇති? (ජාගැ 93[15]).

ගුණ්‍ය=ගිණිය යුත්ත; වැඩි කළ යුත්ත.

ගුණ්වාහු(නාප)=ගුණුවාහු (ඛගැ 154[16]).

ගුත්=ගුප්ත (බෝගැ 143[21]).

ගුද=මල පහ වන, අපානවායු (=පඬ) නින් මෙන, චාරය (යෝ 150). -**ඇට**=ගුදයෙහි අසපිය (යෝ 2381). -**ඛෂ්ඩ**=ගුදයෙහි මුල (යෝ 2624). -**පාක**=(අතිසාරයෙන් වන) ගුදය පැසවීම (යෝ 1409). -**පියෙස්**=ගුද ප්‍රදෙශය; මලමාර්ගස්ථානය (සද්ධ 719[6]). -**බිංස**(යෝ 1498. 3406),-**භ්‍රංශ**=ගුදය බැහැර වීම; බඩවැල මුත් වීම. -**මග්**=අඩොමාර්ගය (යෝ 3406). -**වැටි**=ගුදයෙහි තිබෙන රළි (යෝ 330. 1126).

ගුදද්ද?=ගුදශ? (යෝ 3076).

ගුදම්†=බඹුගබඩාව.

ගුදිනී(-ඤ්ඤ)=ඇදෙහි දමන මෙට්ටය.

ගුනුතුනු(<ඝනතනු)=ඝනද්‍රව්‍යය(රූ 490).

ගුප්ත= 1. ආරක්ෂා කළ (කඞ්ඛා 70[20]. ඡාස 62[17]). 2. සැඟවූ. -**චාර**=1. ගුප්ත ව (රහස් ලෙස) හැසිරෙණ. 2. රහසින ලෙස හැසිර වීම; සංවරය (විමු 64[29]). -**භාෂා**= 1. රහස් කිම (සැළ 1). 2. බොහෝ දෙනාට නොතේරෙණ භාෂාව. -**රක්ෂිත**= ඉතා රැකි (උපා 158[33]). -**වීදූ**= රහස් සේ පවත්වන මන්ත්‍ර ඉන්ද්‍රජාලාදි ශාස්ත්‍ර.

ගුප්ති=1. රැකීම (ධප්‍ර 285[32]). 2. සැඟවීම.

ගුඛ්බෑශම්†=1. පැල. 2. රොඩ්ඩෙශ.

ගුම්(<ගුම්බ)=1. ගොමුව; පදුර; ලැහැබ (කව් 266. 477. රූ 198. පුනා 267). 2. ඉඟෙශාව (කව් 9. 436. රූ 511). මෙඝජීනය (කව් 440). 3. ගොම? (රූ 512). -**බස්**=ගජීනය කමැති වචනය (මගු 40). -**බිඳු**=නාද කරණ භෘඞ්ගය (කව් 22). [ගුමන්; ගිම් ගිමු.

ගුම(බා)=(ගුමුගුමු)නාද කිරීමෙති. අක. ගුමා

ගුමන=ගුමුගුමුනාද කරණ(බුත් 223[1]. ස්තු 64[33]).

ගුමන්=ඝාෂාව (ශිසං I. 218[10]).

ගුම්මිනි (නෛක්‍රි)= 'ගුම්මි' යන හඬ කරමින් (සී 58²).

ගුම්මි=1. ගුල්මය (රූ 198). 2. පහර; තැළීම (රූ 134). [ශබ්දඝ (සර 1313).

ගුම්මිගුම්මිනාද(-රව)= ගුම්මිගුම්මි යන අනුකරණ

ගුම්බ=1. ලැහැබ; පදුර (වි 1. 17²⁻¹⁵). 2. රංගිය; රැළ (අභිවි 35¹⁰).

ගුඝුන=ගුවන (සී 356).

ගුය්හ=1. සැඟවිය යුතු. 2. රහස. 3. රහසඟ (සලී 2. 968³). -**ප්‍රදේශ** (සලී 1. 884¹⁹), -**ස්ථාන**(උපං 158¹⁶)=සැඟවිය යුතු තැන.

ගුරා(නාප)†=බෙර වියන්නා.

ගුරිල=ඉස් ජාතියක්. මෙහි මුල් දත් මැදීමට සුදුසු ය (යෙං 990. 1032).

ගුරිල්=ගුරුළා (ශිසං I. 218¹⁰).

ගුරු=1. අංවංගතීවරයා (කව් 47. රූ. 311). 2. මවුපියෝ (කව් 72. 89). 3. මව(තිසර 185. පරෙවි 46. කෝ 109). 4. පියා (රූ 265). 5. වෘහස්පතියා (කාගෙ 1-24). 6. කඳුකුමරු (පුකා 17). 7. සුවන්ගුරු (යෙං 530. 1370. 1766 ඇ). 8. දීඝීංඝරය (රූ 669). මාතෘා දෙකක් ඇති අඹුර හෝ අල්අඹුරකට මුලින් සිටි අඹුර (එස 2). 9. බර දෙය (යෙං 506). 10. දුක සේ පරිහරණය කට යුත්ත (වි 2. 278²⁻²³). 11†=දෙවාලයවල සුළු කටයුතුවල නියුක්තයා. 12†=ආඩි මිනිහා; සිංහල- මුවර් ජාතික මවුපියන්ගෙන් පැවතෙන මහම්මත්හකතියා (G). -**අඹුරු**-**අක්ෂර** (රූ + අ = ඕ)= 1. ගුරු වූ වර්ණය. 2 ලියන්ව පුරුදු වීම සඳහා අංදසීයට ගන්නා අඹුරු. -**අඩක්ෂම්**= අංවංගතීමුඛීය (මිලි 158²²). -**උපදෙස** (රූ + උ=රූ)= ගුරුහරුකම් (බුත් 53²¹). -**උපාධ්‍යාය**= ගුරු වූ උපාධ්‍යායයා (සඳ්ධ 63²²). -**ඝා**=බර; ඉතා මහත් (බප්‍ර 18³²). -**ඝම්**= 1. 'ගරුකම්ම' බ. (කාගෙ 14-40). 2. අංවංගතීකම්ය; ඉහැන් වීම. 3. අනුගමනය කළ යුත්ත. 4†=මන්තුජප කිරීම. -**ඝම්**=ගරුකම්මය. -**ඝාර**=ගරුකාරය (බප්‍ර 332³⁰). -**ඝෘ**=සුවන්ගුරු (යෙං1383). -**කුල**=1. ආචාංගතීයාගේ ගෘහය. 2. පංසැල (පඤ්ච 926). -**ගල්**=සුවන්ගුරු. -**ගුරු**(කාගෙ 1-38)='ගිරිගුරු' ඉශ්‍ර. -**කරු** (පූ 2. 291²), -**කාරකා**=වෘහස්පතිකාරකාව. -**කැන්**=අංවංගතීසථානය (බුත්215³⁶). -**ක්‍ර**=ගුරුබව (දහම් 249). -**දක්ෂිණා**=ගුරුපඬුර (දහම් 341⁵). -**දවස්, -දින** (ගණ 4)=බෘහස්පතින්ද. -**නිර්දේශ**=ගුරු අකුරනියම කිරීම. (පසං 64²⁴). -**පඬුරු**=ගුරුවරයාට පිළිගන්වන පරිත්‍යාගය. -**පිරියම්**- සුවන්ගුරු ගෘහ (ගිරා 19. බුදු 282). -**පූජා**=ගුරුන් පිදීම; ගුරුපඬුර (බුත් 64¹⁵). -**පොත්**=බලාගෙණ ලියන්ට ගන්නා මුල්පොත. -**බඹු, -බඹ** (දළ54⁵)='ගරුහණඬ'බ. (විසතර-සිඛ59¹⁰). -**බර**=දරි ඇති; ගර්භිණී (වි 1. 510²⁻¹⁶). -**මතුරු**=වෘහස්පති අධිපති කොට ඇති ඍග්වේදය (කාගෙ 3-33). -**මල**=ගුරු පැහැති භාජන; මැටිවලන්. (වර්මික වසතු කෝ ගුරුලේත්තු -කාගෙ 10-117 සන්න). -**මැටි**= සුවන්ගුරු පැහැති පස් (කෝ 102. පරෙවි53). -**මුෂ්ටි**='ආචාංගතීමුෂ්ටි' බ. -**වත්**-(<ගුරු උපජීව්‍යය)=සවාමින්වහන්සේ(ඛගැ 140³⁴. 281⁹). -**වර**=1. උතුම් ආචාංගතීයා (පඤ්චි 64²⁶). 2. මවුපියෝ (කව් 66. කාගෙ 3- 14). 3. වෘහස්පතියා (කාප 193. රූ 756). -**විරු**=වීර වූ ගුරු (කව් 198). -**ශිෂ්‍යපරම්පරා**=ගුරුවරයාගේ හා ශිෂ්‍යගන්ගේ පරපුර (කනි 44¹⁴). -**ගුග්‍රූෂා**=ගුරුන්හට ඇහුම්කන් දීම; කීකරුබව (පසං 303⁶). -**සංඥ**='ගුරු' යන නම(පඤ්චි167⁶). -**සන්**=වාඛීංක ගාස්ත්‍රය; උවෙඳවංදය (කාගෙ 5-35). වාඛීංකයා බෘහස්පතිනාමයෙන් ද ප්‍රසිද්ධ ය. -**හරුකම්**† = උපදෙස; අවවාද. 'හරු' -වංශ්ලි. -**හාමි**†=අඩිමිනිහා.

ගුරුක(ඛගැ 155²⁰)='ගුරුවත' ඉශ්‍ර.

ගුරුන්නාන්සේ†=1. ගුරුන් වහන්සේ; පූජ්‍ය වූ අංවංගතීයා (දැන් මේ වචනය ගිහියන් අතර පහත වැටී තිබේ).

ගුරුල(ල්ල)=එනම් ගස (යෙං 3527. 3611. 2419). [දිඝ බදුත.

ගුරුලේත්තු (<Gorgaleta-පෘතුගිසි) = එනම්

ගුරුහිණී=ගෘහිණීය (කාගෙ 11-19).

ගුරුළු='ගරුඬ' බ. -**ඉඳු**=ගරුඬරාජයා (කව් 690). -**ගැමි** (මපූ 174), -**ගෝමි** (සිදත් 29². අමං 2.181²⁸. බප්‍ර 333³⁹), -**දැමි**(නිකා24³⁹)= පෙර සිටි අංවංගතීවරයෙක්. -**දද**=1.ගරුඬරූපය ඇති ධජය (තිසර 10). 2. විෂ්ණු (මුව 31. රූ 18). -**පියාඹටහන්** = ගරුඬයා

ගේ පියංපත් සටහන; ගෘහඅංකාරයක් (=සැලැස්මක්) (අනං 61[1]). -ඝන්ත්‍ර=අඟස් යන්ත්‍රය (සලී 1. 516[27]). -ඝාන=ගුරුළං නමැති ඝනය (බුදු 174). -වා=ගුරුළං පියා සර කරණ විව නැඟෙන වාතය (බප 266). -විමන්=ගරුඩ විමානය (බුත් 351[10]).

ගුර්ජර=එනම් රට (දඹ 4[31]). -භාෂා='ගුජ්‍රර භාෂා' බ. (රිදී). [(පු 2.54[14]. අනං 20[26]).

ගුල=1. ගුළිය; පන්දුව (බප 1995). 2. පක්ෂියෙක්

ගුලන් (සබරගමු)†= මහනස් ඇති කුදුබෑවීම.

ගුලාම්†=අවුල් වූ; පිළිවෙළක් නැති (ca).

ගුලිකා=ගුළිය (බප 127).

ගුලින්(බඟ 2311)='ගුණ්(ණු)' ශු ග්‍ර.

ගුලු=ගලිත; ගිලිහුනු (අමං 2. 821. සස 44. කව් 360. සි 92).

ගුලුහුලුඝද්ද=ගුලුගුලු ගන හඬ (යෝ 1532).

ගුල්ප=ගොප්අැටය (යෝ 102).

ගුල්පස්පාන=පුවක්ගස (වෙව).

ගුල්ම=ගොප් අැටය (බප 622).

ගුල්ම=1.උදර රෝගයක් (සෝ 327). 2.පිලාව හෙවත් කුක්ෂිවාමභාගයෙහි තිබෙන මස් පිඬක්. 3. පදුර (වි 1. 62–17). 4. වන ලැහැබ (කාසී 2–98). -ගෘහ=ගුල්ම රෝගයක් නිසා බඩෙහි ඇටයක් මෙන් උස් ව තිබෙන දෙය (යෝ 2166). -වායු=ගුල්මයෙහි වන වාතය (යෝ 1920). -සන්නි=රෝගයක් (යෝ 3061).

ගුව?=ගුහය (සිග 362).

ගුවන්=ගඟනය (මුව 50. කව් 539). -කුස්=අහස (සලී 1. 412). -තල=අහස (මුව 76). -මිණ්=හිරු. -°කුල=සූර්‍යවංශය (මසූ 14). -රුවන්=හිරු (මසූ 120). -සක්=ආකාශචක්‍ර නම් මල් වෙඩි (ගඩහා 56).

ගුවනක්=අහස (යෝ 86).

ගුහ(ධා)=ඝෝෂ කිරීමෙහි (ධඟ 1871[7]). අක. ගුහං ගුහන්; ගිහී ගුහූ.

ගුහන=ඝෝෂණය කරණ(ධඟ 684). [(වෙව).

ගුහා= 1. ලෙන (සර 2923). 2. පුස්වැන්න

ගුහූ=1. රතුසා. 2. කඳකුමරා (ශුසිංඅ).

ගුහූ=ඝෝෂා කළ (ධඟ 1871).

ගුහ්‍ය=සැඟවිය යුතු (බප 77). -සථාන= සිරුරෙහි රහස්තැන් (සද්ධ 9017).

ගුළ= 1. උක්සකුරු (යෝ 1071). 2. ගුළිය (බත් 242[10]). 3. ක්ෂුල්පන්දුව (සලී 1. 1653). -කෙළි= ක්ෂුල්පන්දු ගැසීම (සලී 1. 1658. 1991[0]. 8683[0]. සද්ධ 2227). -පිණ්ඩ=හකුරු පිඬ (විලි 2773).

ගුළ(ධා)= ගිළීමෙහි; (රෙදී) මැදීමෙහි. සක. ගුළං ගුළන්; ගිළි ගුළූ (අමං 2. 5218).

ගුළන=(රෙදී) මදින (අමං 2. 5222).

ගුළා=ගුළිය; පන්දුව (අමා 2. 625. ස්තු 2224).

ගුළි=වවසුරු දෙය; ඝෝළය (යෝ 200 අෑ). -ඛා=ගුළිය (උපා 326). -පයි=අශ්ගළා දුමු පසුම්බිය (ස්තු 4017).

ගුළු=1. වැටුනු; ගිලිහුනු (ඛඟ 7414. 10130 අෑ. බප 8026. 23438. පඟ 1417). 2. කොෂ්ඨාගාරය; කොටුව (සලී 1. 16712). 3. ගුල්ලා; එනම් පණුවා (ජාඅ 23326). 4. ගුඬ; සැඟවුනු. 5†=බුරා(ගෙඩිය). -අරූක් දෙස්=ගුඬාංශදෙෂය(සිදත් 195අ). -අෑණ†= දෙර සවි කිරීමට උළුවස්සේ සවි කරණ ඇණය. -පණ්ඩි= ගුල්ලා (ජාඅ 2348). -ඝතර=සැඟවුනු වතුර්‍ථපාදය ඇති හෙවත් සතරවන පාදය ප්‍රථමපාද තුනෙහි ම අතුරුදන් කර බැඳි පදය (සස 93).

ගූ

ගූ=අඛෙමෘඝියෙන් නික්මෙන අශුචි.

ගූඪ=සැඟවුනු; නොපෙණෙන (වි 1. 1112–32). -අර්‍ථදෙෂ=වංචාව්‍යාජය සැඟවෙන සේ පද යෙදීම නමැති වැරැද්ද. -ආලිඛන (ජාස 19332)='ගාඪාලිඞ්ඛන' ශුසූ? -චතුර්‍ථ='ගූඪ සතර' බ (සැළ 101). -ප්‍රශ්න= අමාරු ප්‍රශ්නය (බප 25337). -විනය= වර්ජවීත වංසි භික්ෂූන් විසින් කළ වෛතුල්‍යග්‍රන්ථයක් (නිකා 912. සර 29328). -වෙස්සනතර= 'ගුළහවෙස්සනතර' බ (නිකා 910).

ගූථ=ගූ (බප 188[19]). -කූප=වැසිකිළිවළ (බප 16333). -කූපනරක=නිරයක් (මනි 6112). -නරක=නිරයක් (බප 7523. මනි 2911).

ගූළහ=ගූඪ. -ඛා=අලජ්ජීන් උතුසන්නා පිරිස්හි ඡන්‍දය විමසීමෙහි දී යෙදෙන, වැසූ හෝ ඇකිළූ සලංකා හෙවත් සිවිටු (ධඟ 5511). -වෙස්සනතර= සිද්ධාර්‍ථක නිකායවංසියින් කළ වෛතුල්‍යග්‍රන්ථයක් (සර 29320).

ගෘ

ගෘදුසි='ගෘධ්‍රසි' නම් වංශෙරෙංගය (සෝ 2777).
ගෘධ්‍ර=ගිජුලිහිණියා.
ගෘහ= 1. ගෙය. 2. භාග්‍යවා. -අඞ්ගණ= ගෙමිදුල (වි 1. 510²-²⁸). -ආදාන=ගෙය ගැණීම (මිලි 221¹). -උද්‍යාන (හ+උ=හෝ)=ඉඟවු යන. -උපකාරණ=නෙව වුව මනා ඇඳපුටු ආදිය (ජාගැ 78⁸). -උපචාර='ඝරූපචාර' බ. -කොණ='ගෙයි මුල්ල. -ගෘහී= ගෙයි කාමරය (සවී 9²⁹). -දීර්ඝිකා= ගෙදිගුවිල (දහම් 15¹⁰. මූව 16). -දෙවතා= 1. ගෙට අරක්ගත් දෙවිය. 2. ගෘහයෙහි දෙවිය; මව හෝ පියා. -ධර='ගෙදළ' බ (කව් 82). -පති= 1. ගෘහස්වාමියා 2 ගොවියා (ජා 120¹⁸). සිටුවරයා. -°භා= ගොවියා (මිලි 170⁷). -°මහාසාරකුල= ගවත්පිරිසෙයින් සතළිස්කෙළක් ධනය තැන්පත් ව ඇති, දවස් පතා කහවණු පස්අමුණ බැගින් වියදම් වන ගෘහපති(සිටු) කුලය (බප්ර 59³). -°රත්න=සක්විතිරජුන්ව පහළ වන ශ්‍රෙෂ්ඨ ගෘහපතියා (සද්ධ 53²⁰. සර 58⁴). -පරිග්‍රහ= ගෘහය (අයිති කර) ගැණීම (ජාස 63¹⁵). -ප්‍රවේශ= ගෙට පිවිසීම. -°මඞ්ගල= අළුත්ගෙයක පදිංචිය සඳහා සුබමොහොතින් පිවිසීම පිළිබඳ උත්සවය. -බන්ධන=ගෘහය නමැති බැම්ම; පිවහ ඒම. -මූසර=ගෙමොනරා (මූව 28). -ව(වා)සතූ= ගෙබිම (මිලි 154¹⁴). -වාස=ගිහිගෙයි වසිම. -වාසි=ගිහියා. -සනාතික්‍රීඩා= ගෙය ඇතුරු කළ; කාමතෘෂ්ණාසහගත (සළී 1. 77³¹⁸). -සථ= ගෙයි සිටින්නා; ගිහියා. -°ශීල=ගිහියන්ට නියම කළ පඤ්චශීලය හා අෂ්ටාඞ්ග ශීලය (වි 1. 44³-³⁵). [ගෘහස්වාමිසත්‍රිය.
ගෘහි= ගිහියා (බප්ර 133¹²). -ණී=නැහැණිය; ගෘහිත=නන්නාලද (පඤ්චි 27²⁹. ධගැ 39¹⁰). ගෘහ්‍යමාර්ග=ගණුලබන (වි 8. 3³-⁸).

ගෙ

ගෙ= 1 වසනනැන; ගෘහය. 2. ගායනා කළ (සි 161). 3. (සිදනෙහි විහක්තියක් ලෙස දක්වූ) සම්බන්ධාර්ථදෙනකනිපාතයක් (ශිසං IV. 267⁷. කනි 3¹¹). 'ගේ' බ. -අභණ= ගෙයි මිදුල (අමා 2. 41²⁹). -උයන්= ගෙවත්න (සුස 313).. -කුලී= ගෙවලින් ලැබෙන කුලිය (ශිසං 1. 86³⁹. කනි 38¹⁰). -කුස්=ගේ ඇතුළ (සෙසි 23²³). -කොබෝ= ගෙයි වසන කපොතයා; පරෙවියා (රූ 243). -කොන්=නිලෑ ගොනා (කනි 38²⁷). -ගෙන්= ගෘහගොඩකාව; හුණා (රූ 243). -ජල= 'ගෙදළ' බ (ධගැ 148³³. 171²). -තඩි?= 'ගෙදඩි' බ (ශිසං III. 223 C¹⁵). -නිසර= ගෙයි ඇති කරණ හිලෑ හංසයා (කව් 340). -දඩි (ශිසං I. 245¹⁹,³². III. 265³³), -දඬි (ශිසං I. 44²⁵. 86³⁷. කනි 38⁸. 39¹³)=ගෘහ දණඩය; දඬුවමට ගෙය අල්ලංගැණීම. -දඩ= ගෙයි කවයුතු. -දර= 'ගෙදර' බ (සඟ 17¹. ගුත් 371 අබෙ). -°ඇත්තා(නී)†. -°එක්කෙනා†=ගෘහිණිය; භාග්‍යවා. -දළ= ගිහිගෙයි විසිම; විවාහය (ජාගැ- හිසරා. කව් 80. ජා 948¹³). -දළු= හෙදළ (ධගැ 165¹³). -දික්විල් (ජාන 155²⁰), -දිග්නිවිල් (බෝගැ 72²²), -දිගුවිල් (නිසර 11)= ගෙවල් අසල නැසූ දිග පොකුණ. -දෙව්= ගෙට අරක්ගත් දෙවිය (කාගෙ 10-26). -දෙර= 1. ගෘහවාරය (වි 1. 88²-²⁶). 2. ගෘහය (අමා 2. 144¹⁷). 3. ගෙය හා මිදුල (බප්ර 129³⁸). -දෙළ?= ගෘහවාරය (බගැ 200²). -පල=ගෙය තනන බිම (මිලි 321³⁰). -පිළිසේ=ගෘහපරිවේදය; නිසවත්න (සිඛ 83³². 114²⁴). -පිළිවෙල= ගෘහපරිපාටිය; උසස්පහත්කම් නොතකා සියලු ම ගෙවලට යන ක්‍රමය (අමා 2. 25³⁵). -බලන=ගෙය අංරක්ෂා කරණ (පූ 2. 49²¹. දළ 57¹⁴). -බිත්(ති)=ගෙයි භිත්තිය(ජාගැ 83²². 111²¹). -බිතක්කන්=ගෙබිත්තියෙන් පිටත (ජාගැ 164²). -බිම්=ගෙය තිබෙන භූමිය (ශිසං I. 194³³. 197 C⁶). -මඩි (සෝ 3736), -මැඩි= ගෙවල්හි සිවින ගෙම්බා. -මැසිපාහග්= ඇඳපා තබන පීඨිකාව හෝ ලිඛොටය (ජාගැ- කුක්කුහජා). -මිතුරු=පහන (පුනා 176). -මිදුල්= ගෙයි මලුව (බගැ 34¹³). -මිහුරු, -මොනර(මූව 28)= ඇති කරණ

මොනරා. -වතු=ගෙය අවට නිබෙන වත්ත (ශිසං II. 232 B⁷). -වදනා මඟුල්= ගෘහ ප්‍රවෙශමඟලය(සලී 1. 151¹⁴. අමං 2. 276⁶). -වද්දනා සොරකම්= ගෙවල් බිඳ ඇතුල් ව කරණ සොරකම(පූ 2. 65719). -වරණ=ගෘහාවරණය; බිත්තිය(රූ 179). -වල†=ගෙවල්හි වැහුනු මළඝකා. -වල(ළ)ජ=ගෘහොපකරණ (බඟූ 816). -වස්නා සොර (දජා 5018. මනි 40³⁵)= 'ගෙවද්නා සොර' ශුද්ධ?. -සරස් (ප්‍රනි 5); -°විල් (තිසර 90), -සරසි (පුනා 90)=ගෙදිගුවිල. -සිඛි=ගෘහමයූරයා (සස 27) -සිඟන්=ගෙයි වඟල. -සුනුණු=ගෙයි සිවින හුණා(ජාඟූ 14⁷). 2. සිඤ්ඤලා(ජාඟූ 1347). -හිමි= ගෘහස්වාමිය. -හිමි= ගෘහස්වාමියා. -°අඹු (ජාඟූ 1497), -හිමියඹු (රස-ඟූ) ගෘහිණිය. -හිරු=ප්‍රදීපය (රූ 307).

ගෙ (බා)=ඝය විමෙහි. අඝ. ගේ ගෙත්; ගිනි (ණි) ගිවි, ගුනු(ණු). (ගිවි-සස 148). 'ගිම්', 'ගුණු' බ. [අමං 2. 417. 4436).

ගෙක් (<ගේහ)=ගෙය (බඟූ 4914. සිඛ 5219.

ගෙජ්ජ(ජී)†=රහුගෙහිය. -ගෙඩි†=සෙලැඑවිට හඬ නඟන, ලොහොමුවං උපකරණයක්. -වළලු=සළම් වැනි වළලු.

ගෙඩි=1. වෘෂලතාවන්හි ඵලය (පුනා 117). 2. ශරීරයෙහි ලේ නරක් වීම් ආදියෙන් හට ගන්නා ගඩුව. 3 (<ගණ්ඩි)=(අරංමයන්හි හිඤුන් රැස් වීමට නාද කරවන) ඝණ්ටාවං (කුදූ 399. සද්ධ 1686). 4. පහර; ගුටිය (සලී 1. 79516. සද්ධ 22526). 5. පංතුවෙහි සිදුරු වැසීමට සවි කරණ ඝණ්ඩිය හෝ කුඩා ඇණය (සිඛ 387). 6. ලිඟන්ට සකස් කළ පුස්කොළමිටිය (කඛූ 1116). 7. විෂ? (රූ132). 8.ගඩොල්. 9. ඝටය. 'දිගෙඩි' බ. -ගේ=ගිඤ්ජකාවසථය; ගඩොලින් තැනූ වඟල හා බිත්ති ද ඇති ගෙය (බුත් 2272. රූප 1362. පූ 2. 7514). 2†=පොල්වලු අංදිය එල්ලා සෑදූ තොරණ. -දඬු=ඝණ්ටා වෙහි දිවත (සලී 1. 29521). -බෑම=පහර; ගුටිය(දජා 2919. සද්ධ 1227). -යතුර=ඉඛි යතුර (ca).

ගෙණෙන්(ක්‍රිප)=ඝණිනු ලැබෙන් (සී 181).

ගෙණෙනි(නාප)=ඝණ + එනි.

ගෙණ්ඩුක=පන්දුව (බපු 534. බෝඟූ 9916).

ගෙඩි=ගෙඩිය; ඝණ්ටාවං (බඟූ 13413).

ගෙඩි=ගැනියං; දූසඝං (සී 457).

ගෙතියම්=ගෙත්කම් (සූස 416).

ගෙතිහස්='ගෙති' නම් මුද්‍රාව (Seal) (ශිසං IV. 189 A¹³. ¹⁴). [සැදීම

ගෙති(තු)ම්=1. රචනාව. 2. මැහිම. 3. රේන්ද

ගෙතුනු(ණු)=ගොතන ලද.

ගෙතු=රචිත; ගොතන ලද (රූ 443. එස 13).

ගෙත්තම් (<ගෙත් + කම්)= 1. මැහිම (බඟූ 6314. සිඛ 4734. කති 332).2.රචනාව (සී1).

ගෙන්= සිදතෙහි විභක්තියක් ලෙස දක්වූ අවධි අර්ථදර්ශනක නිපාතඝයක් (ශිසං IV. 26715. 16).

ගෙන්(බා)= ගෙණීමෙහි. සක. ගෙණේ ගෙණෙන්; ඉගණා ගෙණා. (ප්‍රයෝජ්‍ය-ගෙන්වා).

ගෙන=ගෙවෙන. 'ගෙන' බ.

ගෙනෑ (ණෑ) (පුකි)(<ගැනැ)=ග්‍රහණය කොට (බඟූ 428. 1135 අෑ).

ගෙන්දඟම්=එනම් ද්‍රව්‍යය.

ගෙඳ=කුඩා පැළෑටිජාතියක් (යෝ 3600).

ගෙඹතුක්?= අනෝදඝස (වේව). [(ශුසිංඅ).

ගෙබරාල=විහාරයෙහි ගබඩාව භාරකාරයා

ගෙමඩ=1. දෙමටඝස (වෙව). 2. නොබඝ (ca).

ගෙමඹ(රූ 260)='ගෙඝඹු' ශුද්ධ?

ගෙඹි†=මැඹිඝං.

ගෙඹක්කන්=ගෙයි කොණ (හංස 162).

ගෙඹඹු=ගෘහිණිය (පුනා 152).

ගෙඹෑ='ගේඝ' බ. (උපා 114).

ගෙරවි(වු)ම්=1. ගජීනාව. 2. නිදන විට උගුරෙන් නිකුත් වන ඔබ.

ගෙරි(<ගොරු<ගෝරූප)=1. ගවයා (බඟූ 6225. හෙසි 71. තිසර 87). 2. ගවදෙන (බඟූ 1777). 3. ගවරා (රූ 241). 4. කුහුඹුවා වැනි කුඩා කළු සතෙක්. -ඇට, -කටු=හරකුන්ගේ ඇට. -කුණු=හරකාගේ මළ කඳ (බුත් 2754). -ගොන්= දෙනුන් හා ගොන්නු (ශිසං I. 24525). -දන්= ගවඝන් දීම (ජාඟූ 6625) -පුවර= හරක් පෝර; ගොම (බුත් 26611). -බාන්=ගොන් ගුවල (මිලි 34614). -මස්=හරක්මස (ජාඟූ 7413). -මුව= ගවඝා (වි 1. 23214-25). -වන=ගෙරිබාත (බුත් 28712). -සරක්= 'ගෙරිගොන්' බ. (දජා 31828). -සොර=

හරකුන් හොරකම් කර ගන්නා (මොහුට කුණ්ඩරොගය සැදේ ලු-සෙං 1943). -හං(ත්)= හරක්අග (සෙං 3852).

ගෙරෙන්(නාම)=ගර + එන් (සිදත් 196a).

ගෙල්=පහර; ගුදිය (කව් 276 අ. තිසර 146).

ගෙල=ග්‍රීවාව. -අග්=බෙල්ලෙහි අග (එස 83). -මුතුමාල(දඹ 4[3]), -මුතුමැණික්මාලා (සඳකි 91[18])=ආභරණයක් [(බඟ 218[33]).

ගෙලන්(<ගෙලසඳ්) = ගිලන්බව; ලෙඩ

ගෙලිදම්=ග්‍රීවාභරණයක් (පරෙවි 103).

ගෙලෙන්(නාම)=ගල + එන් (බපු 298[12]).

ගෙලේ(කව් 687), ගෙලෙම් (වි 2.[2]869[2-15]) (ක්‍රිප)='ගල(බං)' බ.

ගෙව†=ලජ්ජාව (ca).

ගෙව(බං)=1. ගෙවීමෙහි. සක. ගෙවිං ගෙවත්; ගෙවී ගෙවූ. 2. ක්ෂය වීමෙහි. අක. ඉගවේ ගෙවෙත්; ගෙවි ගෙවිනි, ගෙවි ගෙවුනු. 'ගෙ(බං)' බ.

ගෙ-වඩ (බං)=පුර වැඩීමෙහි; නැකතට කුඹුරු වැඩ ඇරඹීමෙහි. අක. ගෙවඩං ගෙවඩත්; ගෙවැඩී ගෙවැඩූ. 'ගේ වඩ (බං)' බ.

ගෙවඩිය(නෛක්‍ර)=ගෙවඩන්ට (සලී 1.167[22]).

ගෙවඩීම=පුර වැඩීම (සලී 1. 950[23]).

ගෙවන=ක්ෂය කරණ (ජාගැ 9[32]).

ගෙවල්?- 'ගෙහිල' (ශිසං IV. 101[20]), 'ගෙවලඳ' බ. [ගෙවං.

ගෙවාස්(පුක්‍රි) (බඟැ 161[23])='ගෙවස්' ශුශ්‍රූ=

ගෙවි(<ගේහි?)=සවාම්පුරුෂයා. 'සුළුගෙවි' බ.

ගෙවිටන්=1. ගැල. 2. මිශ්‍ර(පුනා 265).

ගෙවීම=1. ගත් නය දීම. 2. ක්ෂය වීම.

ගෙවුඩ†=නරක් වූ ආරුනුල්මැණික.

ගෙවුශන්=ගෙලයන.

ගෙවෙන=ක්ෂය වන (කඛා 73[17]).

ගෙසෙණි=ඖෂධය; අඹ ගා කීම (බඟැ 228 අඩෙං 1. 237[28]. 247[30]).

ගෙහඹු=ගෘහිණිය (බඟැ 228[30]).

ගෙහිනි(<ගේහිනි)=ස්ත්‍රිය (සී 672). [643[31]).

ගෙහිමඹු=ගෙහිමිඅඹු; ගෘහස්වාමි සත්‍රී (බඟැ

ගෙහිල?=ගෘහොපකරණ (ශිසං II. 105[19]). 'ගෙවල' බ. [(බං)' බ.

ගෙහූ=ඖෂධය කළ (බඟැ 82[22]). 'ගොහ

ගෞහඬි†=ගෙවල්හි බිම හැරණ කුඹල්මැසි වෙසෙසක්. -නි(ඌව)†=ගේකුරුල්ලා.

ගෞහෙනි='ගෙහිනි' බ. (සි. 136).

ගෞහෙවිරිස්(සිබ 83[23])='ගෙවිරිසේ' ශුශ්‍රූ.

ගෙහෙව(බඟැ 144[2])='ගෙහූව' ශුශ්‍රූ=ඖෂධය කළා.

ඟේ, ඟෙ

ඟේ=1. ගෘහය. (කව් 18. රැ 18). 2.ගෘහිණිය; භාර්‍යාව (රැ 549). 3. බාන; ගුවල. 'ඟොන් ගේ' බ. 4. සම්බන්ධවිභක්ත්‍යර්ථදෙනක නිපාතයක්. 'ඟෙ' බ. (අමං 2. 68[24] අ. ශිසං IV. 267 II[7]).-කුරුළු=එනම් කුරුල්ලා. -කුලී=නවාතැන්ගෘහ්තුව (ජාගැ 67[11]). -දොර='ගෙදොර' බ. -පත්=කුඩා ගෙය; පැල (සලී 1. 1090[21]). -පල=ගෙහි වහල (පූ 2. 606[3]).

ගේට්ටු(<Gate)=වාරය; වාසල.

ගෙඩ=ගිල්ලුබව; තෘෂ්ණාව (වි 2. 840[1-25]). -ආපන්න= ගෙඩයට පත්; ලොල් (සලී 1. 854[15]).

ඟෙය=බුද්ධබම්යෙහි නවාඞ්ගයන්ගෙන් එකක්; සගාථකසූත්‍ර හා සංයුත්තනිකායයෙහි සගාථකවිගීය (බපු 41[35]).

ඟෙලසඳ=ගිලන්බව(අභිස 41[11]. බඟැ222[3]).

ගේ-වඩ(බං)='ඟෙ-වඩ (බං)' බ.

ගේවඩා(පුක්‍රි)=පුර වඩා(පූ 2. 356[1]). [568[17]).

ගේවැඩූ=නැකතට වැඩ ඇරඹූ කළ (පූ 2.

ඟෙහ=ගෘහය. -ආශ්‍රිත(බපු 151[24]), -නිඃශ්‍රිත= (මිලි 48[30])=ගෙය ඇසුරු කර; තෘෂ්ණා යහගත. -සම්භාර=ඟෙය සැදීමට අවශ්‍ය උපකරණ (වි 7. 167[2-7]). -ඕපම්‍යපම=ඟෙය ඇසුරු කළ (මෛත්‍රියෙන් නොකොත් තෘෂ්ණාවෙන් ගත්) ප්‍රේමය (බඟැ 94[11]).

ගෙඩික=1.සුවන්ගුරු. -පබ්බජ්ජා=සුවන්ගුරු (වඩ?) නැවරීම (බපු 7[15]. බුදු 282 ස.). -ප්‍රභා= සුවන්ගුරුපැහැය (ජාන 18[23]). -රස=සුවන්ගුරුදිය (ජාන 267[23]).

ගො

ගොඃ=1. ගවයා. 2. **ගොයා** (සිඛ 43[10]). 'ගෝ' බ. **-ඇට**=ගෙරිඇට (සවී 75[3]). **-කබු**= 1. ගෙරිකබු. 2. හින් නෙරෙංවී නම් පැළෑවිජාතිය (සොං 370). **-කන්**=ගෝණා (රෑ 241 අඩෙං). **-කුර**=ගවයාගේ කුරය (සර 69[24]). **-දිවි**=1. ගවයාගේ දිව (බුත් 270[10]). 2. ඇත්අඹ නම් පැළෑවිය (සොං 863. 883). **-පල්**=1. විඟණු (රෑ 18). 2. හරක්එඬේරා (ජාගැ 328). 2. ගස් ජාතියක්. **-°ඛඬ්ඩිඝ**= භූනිගම්ගකාගේ අවතාරයක් (A R K 133). **-°ගම්**=ගෝපාලයන් වසන ගම (සර 56[22]). **-පැලි**?=නලගොයා (ජාස 191[28]). **-පොලු**='ගොපලු' බ. (බුත් 184[15]). **-බං(ග්)**=ගෙරින් යන පාර (බළ 255[5]). **-වඩල**=ගාල?(රෑ 168). (ගොමණ්ඩලා=ගොපලු දරුවෝ-ජාගැ 323). **-මස්**=1. ගෙරිමස්. 2. තලගොයාගේ මස් (ජාස 210[14]). **-මූ**=ගවයාගේ මූත්‍ර (සලී 1. 1059[3]). 2. ගොමුත්පදගමකය (එස 25). **-ඝබු**= ගොකටුගස (සොං 488. 1004 අෑ). 2. සිනි (වෙව). **-රද** (සඬ 552[25]), **-රෝද** (බුත් 197[29])=ගොරෝචනා නම් ද්‍රව්‍යය. **-වලු**=ගොපල්ලා (බගැ 179[26]). **-වළු**=ගොඝපදය; ගෙරිකුරයෙන් හෑරණු වළ (කවී 531).

ගොක් †=ගොප්. **-අතු, -කතු**=නෙං විහිදුන ලං පොල්අත්ත. **-කොළ**=ගොංක් අත්තෙහි කොළ.

ගොහ†=1. ලොකු කවඩියා. 2†=උගුරු ඇටය? **-දුහුකු**='හණකිකා' නම් පුහුල (ජාගැ 109[3]).

ගොහා නැටවීම්†=හඬ ලෙලවා කිම.

ගොජ්†=කවිත් එන පෙණ; වමනය.

ගොජ්ඣිඛ†=1. මෝඩ. 2. අලස. 3. වපල.

ගොජ්ර=ගොංවරය (බගැ 130[9]).

ගොජ්ජ්‍රූ= ගොංවරය. **-ගම්**= ගොංවරග්‍රාමය (බගැ 10[33]). (බගැ 188[8] හි 'ගොරුජ්ජු' ශුද්ධ).

ගොටලු=කුඩා ගෙය (පුනා 101).

ගොඩු=1. පුටය; මුළ; දිය ආදිය වැක්කිරීමට සුළියක් මෙන් සැදූ කොළ ආදිය(බගැ 222[27]. සලී 1. 111[31]). 2. ඔඩම (රෑ 412). කෝප්පය (රෑ 374). 3. ඝණ්ඨාව (සිඛ 75[35]. රෑ 637). 4. ගොටුකොළගස (සොං 349). 5. දෙමටගස (රෑ 223). 6. පිහුම්කොවිය (පුනා 94). 7. කිරිමෝරු (පුනා 215). **-අතු**= ඉස ලෑමට ගොංටුවක් මෙන් සෑදූ තල්අත්ත. **-කොළ**= එනම් පැළෑවිජාතිය. **-පත්**= මැදින් යටට එකී ඝිය හෝ ගොටුවක් මෙන් වූ කොළය (බගැ 196[15]).

ගොඩ= 1. ගොඩැල්ල (බගැ 224[29]). උස් ව සිටි බිම. 2. රාශිය (රෑ 255). 3†=**ඔත්ත්‍ය** යෙක්. 4†=ගම්වැසියා (නිඝණ්ඨුසහහන වචනයකි). 5†=දුරයාගේ පනිවුඩ ගෙණයන්නා (G). **-අත්** (ගොඩත්)= ගොඩ පැත්ත (සලී 1. 258[27]). **-අඹ්බඩ**= ගොඩ සම්පය (සලී 2. 643[14]). **-ඇල්**=ඇල්මීජාතියක් (ජා 594[7]). **-ඛර**=ගොඩබිම වෙරල(රාජා 12[13]). **-ඇව**†= ගෙම්බා. **-ජඞ්ඝරා**= තුන්තිරිගස (වෙව). **-නියමු**= සාත්වාංහකයා; තවලම්හි හෝ බඩුකරන්නපෙළේ මූලිකයා (ජාගැ 54[18]). **-පවුන්**=රට මැද පිහිටි ඝංකම් අය කරණ පටුනුගම හෝ නගරය(වි 1.429[1-24]). **-පූඛා**=ගොඩකුඹැල්ලා(සොං 3413). **-නැඟිලි**= ගාඟාදිය. **-බිම්**=දියෙන් උස් ව පිහිටි භූමිය. **-මන්**†=ගොඩැල්ල (Ca). **-මස්**=ගොඩබිම වසන සතුන්ගේ මාංසය (සිඛ 491[5]. සොං 222). **-මානවාරි**, **-මානාවාරි**?=ගොඩබිමේ (සලී 2. 703 අඩෙං), -මානාවාරි?=ගොඩබිම? (සලී 2. 94[36]. සලී ඟැ -'මානාවාරි= -මෙනේරි'. ''ගොඩමානාවාරි නම් වපුරව' = ''ඵලඤ්ඤෙ සස්සං කරොති''- ධඅක 1. 26[37]). 'ගොඩවානවාරි' බ. **-මානෙල්**=එනම් මල්ගස (සොං 3000. 3087). **-මෙනේරි**=එනම් ක්ෂුද්‍රඛාන්‍යය (සොං 3365). **-ලන**=ගොඩබිමට පමුණුවන; එතෙර කරණ (සලී 1. 1[14]). **-ලි**=1. ගොඩැල්ල (ජා 1075[18]). 2. (දළ 56[3])='පෙවලි' ශුද්ධ? **-වාන්**†=1. ගොඩබිම හා කුඹුර ද අතර වූ දිය ඇළ. 2. පිවිරං ගෑම (G). **-වානවාරි**-'ගොඩමානවාරි' බ. (සලී 1. 751[2]. 2. 703[30]). **-වාරි** (සලී 1. 104[5])= 'ගොඩමා(වා)නවාරි' ශුද්ධ?. **-විදමන්**=ගොඩබිම ඇතව ඒ විදිම (පූ. 2. 147[29]). **-හමු**= 'අමු' නම් ධාන්‍යය (සිඛ 4'[13]. කුදු 83). 'බොඩහමු' බ.

ගොඩැලි=උස් ව පිහිටි බිම. [1013[12].

ගොඩිඟල්=මුරණ්ඩු; අවිනීත (සලී 1. 897[32].

ගොණ= 1. (<ඝොණ) නැහැය (රූ 287. තිසර 75). 2. ගණය; සමූහය (තිසර 75). 3. (<ඝොණි)=ඌරා (තිසර 75).

ගොණි=ගෝණිය; වී අංදිය දමන මල්ල(ශිසං III. 133 No 2). -**ගොන්**=බඩගෝණි අදනා (තවලම්) ගොකා (ශිසං III. 76 B^{33}).

ගොණු(නු)†=මිටිය; ගොන්න. -**කිටිම්**†=මිටියක් කිරීම; එකතු කිරීම.

ගොත්=1. ගෙතුම (හෙසි 18^{3}. රූ. 309). 2. ගුප්ත;("බෝ-**ගොත්**=බොහිගුප්ත" පූ. 2 721^{11}).

ගොක=1.ශබ්දදඹරය; වචන කඩමින් උච්චාරණය කිරීම. 2†=එසේ කථං කරන්නා.

ගොත(බං)=නෙනිමෙනි; රවනා කිරීමෙනි.සක. ගොතං ගොතත්; ගෙනි ගෙතූ (සර 58^{7}).

ගොතන=රවනා කරණ (සිදත් 156^{5}).

ගොතන=ගොතුම (බඟූ 277^{10}).

ගොදුරු=ගොචරය; ආහාරය (සළි 1. 11^{7}). -**ගම්**=ආහාර සපයන ගම (අමං 2. 120^{3}) -**බිම්**(බුත් 247^{17}), -**බුම්** (බඟූ 179^{28})= ගොදුරු නිබෙන භූමිය

ගොන්=1.ගවයා. 2. ලොකු. 3. මෝඩ(සි.272). -**කම්**=මෝඩබව. -**කවඩි**=පක්ෂියෙක්. -**කැකිරි**=කැකිරිජාතියක් (ගෙ 1011). -**ගෑවිලි**†==නිශරක හරකුන් පැන ගැමෙන් කැඩී ගිය තැන (G). -**ගේ**=ගොන්බොන (සළි 1. 676^{30}. ජා 380^{5}. පූ 2. 90^{23}). -**ගොහොර**?= ගවයන්ගේ උගුරෙහි හැදෙන ද්‍රව්‍යයක්? (ගෙ 3110). -**තැඹිලි**=ලොකු තැඹිලි වෙසෙසක්. -**පොර**=ගොනුන් අැන ගැණීම (සර 429^{32}). -**බදු**=ගවයන් පිළිබඳ කටයුතු කරන්නා? (සිංසාලි 139^{32}). -**මාලු**=මහලු ගොනා(සළි 1. 924^{1}). -**මැඹි**=ගවයන්ගේ අැගේ සිටින(අැව) මැස්සා(සළි 1. 614^{20}. ගෙ 4431). -**රජ**=ප්‍රධාන ගවයා. -**සුතුකැකිරි**=ඔසුවෙසෙසක්(ගෙ 1979).

ගොනගුල්=වදුරා (රූ 237. සිදත් 126^{1}).

ගොනවු(සළි 1. 1058^{10}. 1094^{16}. මනි 89^{5}. සුපූ 23^{39}), -**ඤද**(පූ 2. 273^{1}. සද්ධ 442^{33}), -**පෝරු**(ජාගූ 118^{20})=මහින්ට හිඳිනු හෝ නිදනු පිණිස මාඝාසන්නයෙහි හෝ අම්බලමහි තැබූ ලෑල්ල; බංකුව.

ගොනස්(සද්ධ 697^{13}),**ගොනැස්**(ජාගූ 227^{18}. චූප 153^{12}. රූ 178)=1. පරාල. 2.(කුඩා)නන (කඛා 110^{30}. දජා 170^{4}). 'ගෝපානසි' බ.

ගොනළු=කැමැති පරිදි හැසිරෙන්ට බැරි වන සේ ගවයන්ගේ ගෙලෙහි බඳින උපකරණයක්. 'ඒකුළු' බ. (ජාගූ- කුමාජා. අනා 20^{32}. 147^{7}. උපා 254^{26}).

ගොන්ගාවා=ගෝවරව (සුපූ 7^{33}).

ගොන්න=එනම් ගස්. 'ඔගමු' බ.

ගොප්=1. ගොබය. 2. ගොබය වැනි; මෘදු. 3. පාදඝණ්ඩිය; බත්කෙණඩ. -**කළ**=ගොබයක් මෙන් මෘදු කළ; මදින ලද (සළි 1. 815^{14}. සළි 2. 765^{36}. "ගොපිත කළ; සුරුකිව තැබූ?"). -**කොළ**= ලා පොල්කොළ. -**තණ**=ලා තණ් (සර 35^{2}). -**පන්**=ගොක් කොළ (ගඛා 13). -**මස්**=බත්කණඩ (ජාගූ 49^{21}. සළි 1. 177^{32}).

ගොපු=ගුල්ළා; බත්කෙණඩ. -**අැට**=බත් කෙණෙඩහි අැටය (බඟූ 56^{25}). -**ඝද**=ගුල්ළා සඤ්ඤ (බඟූ 161^{3}. 229^{25}).

ගොපුර=නගරවාරය; ගේවිටුව (තිසර 145).

ගොපොක='ගොපු' බ. (පූ 2. 138^{36}).

ගොබ්(<ගබහ)=1. ලා කොළය; නොවිහිදුනු පත්වැටිය (බඟූ 269^{28}. කඛා 65^{18}. නව් 240). 2. ගබ (මනි 74^{10}). -**දඹු**=දණඩක් වැනි ගොබය (වි 2. 896$^{2-28}$) -**පන්**=දළුව (සි 394).

ගොබඩ†(<ගොබ් බඩ?)=ලා; නොමේරූ.

ගොබළු†=ඉතා ලා පොල්ගෙඹිය. 'බෝබළු' බ.

ගොබ්බ†=1. ගෙම්බා. 2. මෝඩ; අලස.

ගොම්=ගෝනම (බඟූ 165^{16}).

ගොම= 1.(<ගොමය) ගවබෙට (මනි 63^{37}). -**උණ්ඩි**= ගොමගුළිය (ජා 376^{3}). -**කුරුලු**= කැවතුරුලු පක්ෂියා. -**කුරුවැණි**= ගොම පැණියා(අනා 91^{33}). -**ගෑවි ගැම්**†=විනාශ වීයැම. -**තැඹි**†= හරකෙකු වරකට හෙලන ගොම්ගොඩ. -**පණු** (ජාගූ 134^{27}. 140^{16}), -**පැණි** (පූ 2. 609^{13}. අනා 80^{7}. 91^{20})= ගොමෙහි ඔවගන්නා පණුවා; කුරුම්මණියා. -**පිරිබඩ**(ඬ)=ගොම අංලෙපකිරීම(දජා 56^{5}). -**මිනි**= විශාල ගොමගුළි (ජා 695^{41}. සළි 1. 133^{33}). -°**ලිහිණි**= කැවිකිරිල්ල (ජාගූ

172^{27}). -වැරැටි= 'ගොම්රිති' බ. (ජාගැ 225^{27}. සද්ධ 245^{11}). -°ලිහිණි=කැවකිරිල්ල (ජාගැ 124^{22}). -සතු= ගොම්ගොඩවල හැදෙන කෘමි (ගෙ 577. 1039). -සුණු= වියලිගොම්කුඩු (සෙසි 8^{27}).

ගොම්ස්කඩ†=ඉතා කිලුටු ඉරුණු රෙද්ද.

ගොමු=ගුල්මඟ; ලැහැබ (නිසර 95. කාගෙ 4-11).

ගොමුන්පදඟම්කඩ=විවිතු පදෑබඤ්ඤ විශෙෂයක් (විසතර-සස 75). [කුමහ?].

ගොම්බෙලි= එනම් බෙල්ලා (ගොම් <ගජ

ගොම්මන්වේලා†=අැදිරි වැටෙන වේලාව.

ගොයම්=ගසය; විගස(සිඛ 71^{7}. 69^{28}). -**කොළ**, -°**කැවි**†=කපා එක්තැන් කළ ගොයම් ගොඩ. -**වෙල්**=ගොයම් කුඹුර (සර 37^{17}). -**බත්**=1. ගොයම්වන් ලැබෙන බත. 2. ගොවි තැන; ශස්‍යවර්ධනය (සද්ධ 466^{22}). -**හකුල්**=ගොයම්ගස්අවුල; ගොයම්ගාළ (ජාගැ 61^{24}. 91^{24}).

ගොයිං=1. ගොයං (පූ 2. 97^{33}). 2. ගොවියං (ජා 1033^{16}). 3.(කම්ම†)=කුරුණිය. -**කම්**=කෘෂිකම්මන්තය. -**කුල**†, -**ගම**†=ගොවිකුලය. -**තැන්**=කෘෂිකම්ම (උපා 309).

ගොයුම්= 1. ගෞතම බුදුන්වහන්සේ (පූ 2. 615^{33}. රූ 15). 2. ගොයම (සිඛ 491^{2}). -**ගොන්** (රූ 15), -**ගොතු** (අමං 2. 29^{27})= ගෞතම බුදුරජ. -**සාල්**= වියෙන් ලැබෙන සාල් (ගෙ 3118).

ගොර්=සොර (සි 613).

ගොර= 1. ගෞරවණීය; සුදු (රූ 103. සිදත් 209a). 2. සොර (රූ 437. මුව 118, 155). -**තර**=අතිසොර. -**බිරම්**=ඉතා භයානක.

ගොරක= 1. ව්‍යඤ්ජනාදියට යොදන අැඹුල් රසැති ද්‍රව්‍යය (ගෙ 423. 1027). 2. එය භවිතාකරන්නාගස. 3†=කිඹුලා. 4.†=කපරියා. 5. (සබරගමු)†=කුඩාදරුවා. -**ලොඩි**†=ගොරක ගෙඩියෙහි මදය.

ගොරව (බං)= ගෙරවී මෙකි. අක. ගොරවං ගොරවත්; ගෙරවී ගෙරවූ.

ගොරී=සුදු සත්‍රී (සිදත් 551^{1}).

ගොරුජු=ගෝරොචනා (බගැ 188^{3})?

ගොරෙක්?=නිඹිරි (වදන) ගොය (රූ 184).

ගොරෙන් (බගැ 81^{5})=‘ගොරොංක්’ ශුෂ්?

ගොරොක්=1. ගරුකඬ; බර; වැදගත්(සිඛ 31^{23}. කුදු 36. බගැ 12^{24}. 23^{2}. ජාගැ 135^{30}). 2. මහල්ලා (රූ 272. පුනා 156). 3. ගෞරවය (රූ 317). 4. දඟංව (පුනා 182). 5. සුරගුරු (රූ 756). -**මන්**=1. බර මිදු; ප්‍රසව කළ (සිඛ 238^{3}). 2. උපන් (සිඛ 26^{19}).

ගොරෝසු†=රළු.

ගොල=1. තුලාව; පලමි සිය (අනිධාස 66^{4}). කුරුසතළිසක බර (රූ 386). 2. අැසිකිනිය (පුනා 165). 3†=පහර; දුක (ca). -**ගෑව**= 1. කැවිලිවෙළෙසක්. 2. පිට්ටු සෑදීමට සාදන කුඩා පිටිගුළි.

ගොලෑ†=ඉතා ලා පුවක්ගෙඩිය.

ගොලු (ගොල්ල)= 1. සමූහය (කාගෙ 7-20. කෝ 95). කලාපය (ජා 248^{13}). 2. ගුල්මඟ; ලැහැබ (ජා 553^{1}).

ගොලෝ? (<Globe?)†= අැතුළෙහි පොල්තෙල් පහනක් නැබූ උඩ එල්ලන මීදුරුගෝලය.

ගොවනැස් (<ගොපානසි)= පරාලය (බගැ 158^{3}. 236^{24}).

ගොවැන්නමෙනතු (සපැ V. 19)
ගොවැර්නමේනතු(සපැ 197^{14}) (<Government) } =

අණඬුව; රජය. [(සූපූ 233^{33}).

ගොවැ්ණේරෑ(<Governor)= අණඬුකාරයා

ගොවි= ගෘහපතියා (සලී 1. 209^{24}). සිසැම් ආදි කුඹුරුවැඩ කරන්නා (ජාගැ 366). -**කම්**=කෘෂිකම්ම; සිසැම් ආදිය (ශිසං I. 45^{17}). -**කුල**= ගෘහපතිකුලය; ගොවිකම් කරන්නන්ගේ කුලය (ජාගැ 130^{10}. සලී 1. 996^{32}. පූ 2. 107^{2}). -**තැන්**= කුඹුරු අස්වැද්දීම(සලී 1. 823^{2}). -°**බත්**=ගොවිකම; ශස්‍යසම්වර්ධිය (සද්ධ 460^{14}. සර 430^{11}). -**මහසල්කුල**= ‘ගෘහපතිමහාසාරකුල’ බ (සලී 1. 143^{18}).

ගොවිඳු=ගොවිතැන; විෂණු (කව් 69).

ගොවු=ගොපකයා; රකින්නා (අමා 2. 46^{32}).

ගොවුජ=ගොවුදු (බගැ 180^{11}).

ගොවුත්(ද්) (සලී 1. 634^{35}. 2. 592^{20}),
ගොවුදු (බගැ 509; ජාගැ 150^{19}) } =

1. ගොවුජය; ගාල. 2. සමූහය (රූ 254. 509).

ගොවුන් (නාප)=ගවයන් (සි 681).

ගොවොනැස්=‘ගොවනැස්’ බ. (බගැ 207^{5}).

ගොස්=1. සොඹය. 2. මෙඝගජීතාව (රූ 56). 3. (පූක්‍රි) (<ගතා)=ගමන් කොට. -අඹුරු= සොඹෑකුරු (වදන් 22). -ගල්(ල්?)=දෙරණ රය (ප්‍රතිරාවය) කරණ ගල? (වෙස 528 B).

ගොසය (ධා)=ඉගයීමෙහි; සොඹා කිරීමෙහි. අක. ගොසා ගොසත්; ගෙසී ගෙසූ(ගොසා-කාගෙ 10-145. ගොස්මින්-අමං 1. 27^{10}).

ගොසනර=ඉරිගුකරල (වෛව). [(වෛව).

ගොසඳුන්= 1. අංජනකුව. 2. සුදුඟඳුන්

ගොසින් (පූක්‍රි) (<ගතාත්වා)= 'ගොස්' බ (ධගූ 63^{8}. කවී 129).

ගොසිසඳුන්=ගොයිමිවඳුන; රත්සඳුන්? (සද්ධ 722^{20}). මෙය හිමවත්හි වැඟේ (ජාගූ 28^{3}).

ගොසු=සොඹකා (ධගූ 59^{33}). [237^{28}).

ගොසෙණි= සොඹණිය; 'ගෙසිණි' බ (ධගූ

ගොහ=ගුහාව (ධගූ 86^{16}. 128^{17}. 222^{10}).

ගොහ (ධා)= සොඹා කිරීමෙහි. 'ගොස (ධා)' මෙනි (ධගූ 261^{3}).

ගොහන=සොඹා කරණ(ධගූ 86^{5}. 183^{25}).

ගොහිමින්=ඉගයීමණය කරමින්(අමං 2. 17^{30}).

ගොහු?=සොඹා කළ (ධගූ 171^{17}).

ගොහොණ=ගෝණා (රූ 241). [තැන.

ගොහොඳු (<ගොවුදා?)= මඩ හා දිය සහිත

ගොහොන් (<සොණා)= අසුගේ නැහැය (රූ 347).

ගොහොමින් (ඉනෙක්‍රි)= සොඹණය කරමින්.

ගොහොයනු (ධගූ 174^{6})='ගොහොනු' ඉපු?= සොඹණය කරණ.

ගොහොරු=1.'ගොහොදු'බ.2.(<බොහොරු= බෝගූ 154^{6})= වළ හෝ බොර (මඩ ගොහොරු-මඩවල හෝ මඩබොර).

ගොහොලිකිණි= ලිහිණිවෙසෙසක් (වෙස 372). [ගැවා' බ.

ගොළ=වටකුරුදෙය (සි 105). -කැට='ගොළ

ගොළු=1. කථා කළ නො හැකි (ධගූ 147^{5}) 2. නිශ්චල?(බුත් 63^{29}). 3. සොඹයා; මිවිටා. -පිළි= ගොළුකොරා නොහොත් ගොළුවා (ජාගූ 31^{7}). -ඔබලි=ගොම්බෙල්ලා. -මුහුදු= ගොළුසමුද්‍රය; ලක්දිව අවට තිබෙන මුහුදු (අමං 2. 135^{8}. චූප 91^{2}. සද්ධ 453^{3}). -වන්= මූගව්‍රතය; කථා නො කර සිටීම(සද්ධ 118^{29}). -ශාන්ති†=සන්නියකාගේ අවතාරයක්.

ගෝ

ගෝ=1. ගවයා. 2. ගොයා (රූ 519). 3. ඉඳුරාය. 4. අැස (රූ 289). 5. ගස්වෙසෙසක් (රූ 623). 6. සොඹය (පූනා 83). 7. රශ්මිය (පූනා 42). -අක්මා= ගවයන්ගේ කැවුත්න (ගො 699). -අැට= ගරිකටුව (අනා 489). -අැස්ජාලා= ගවාක්ෂජාලාව (බෙහූ 139^{18}). -කුණු=ගෙරිකුණ (බුත් 25^{32}). -කුර= 1. ගෙරිකුරය. 2. එය වැදී හැරුණු වළ (බුත් 134^{8}. 157^{22}). -කුල= ගවරැළ (බුත් 40^{6}). -කුලික= මහාසඞ්ඝික නිකායෙහි ශාඛාවක් (නිකා 6^{22}. සර 275^{5}). -ඛාසිත= හරකුන් කෑ (වි 1. 234$^{1-10}$). -ඝාතක=හරක් මරණ (සර 455^{5}). -චර= 1. ඉඳුරාගන් හැසිරෙණ තැන; රූපාදි අරමුණු (ජාස 507^{28}). 2. ගවයන් හැසිරෙණ තැන. 3. එළඹිය යුතු නැන; ඉඳුරා සමපත්තානකුලය (ධගූ 130^{19}. 222^{31}). 4. අංගාරය (සද්ධ 137^{17}. ජා 1018^{19}). -°ග්‍රහණ= 1. අංගාර ගැණීම (පූ 2. 63^{36}). 2. අරමුණු ගැණීම. -°ග්‍රාම= ගොදුරුගම (වි 1. 74$^{2-31}$). -°ග්‍රාහිකාරූප=තමතමාගේ විඤ්ඤාය ලවා ගොවරය ගන්වන චක්ඛු සොත ඝාණ ජීවහා කාය යන ප්‍රසාදරූප පස (අභිස 161^{17}). -°භාව= අරමුණුබව; ඉඳුරාණභිමුඛ වීම (අභිස 94^{5}). -°රූප= චක්ඛු රාදි ඉඳුරාගයන් හැසිරෙණ රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍ය යන පස (විභා 5. 94$^{2-2}$). -°ඝම්පජඤ්ඤ=හැමතැන්හි දී ම කම්වඨන් මෙනෙහි කිරීම (හෙසි 36^{12}). -දූන=1. ගවයන් දිම (නිකා 29^{6}). 2†=මරණාසන්න වූවෙකු විසින් දෙන දානය. (ගවයෙකු ද දුන් හෙයින් මෙනම වී ය). -°පනු†=මරණාසන්න කෙනෙකු විසින් පූජා කරණ ඉඩම් ආදිය සඳහා ලියූ ඔප්පුව (සපූ 7^{2}. 171^{23}). -ඛමී= හරකුන්ගේ සඛභාවය (ඛප්‍ර 193^{1}. මනි 26^{19}). -පඤ්ඤම, -පඤ්ඤම=රතුවස්සෙකුගේ වැනි අැස්ගුල (ඛප්‍ර 12^{1}). -පද= 'ගොඹ්පද' බ (සර 123^{18}). -පෑම (ජාගූ

111[2]), -පෑවි (ජා 287[10])=තලගොයිපැවිය. -පින්= ගවයන්ගේ පින (යෝ 700). -පුර= (සද්ධ 113[17]), -°වාර (සැළ 68)= දෙරටුව; නගරවාරය. -°සිරිංඝ= ගොපුරශ්‍රීඝනය; නගරවාරමණ්ඩපය (ඛගැ 101[20]). -බලී වද්දන්‍යාය='ගොබලිවද්දා' කීවිට 'ගො' ශබ්දයෙන් සාමාන්‍ය ගවයන් ද 'බලිවද්දා' ශබ්දයෙන් ප්‍රධානවෘෂභයා ද ගන්නාක් මෙන් සමාන්‍යවචන දෙකක් යෙදුනුවිට එකකින් ප්‍රධානයා ද අනෙකෙන් අප්‍රධානයන් ද ගන්නා රීතිය (වි 1. 29[2-20]). -මස= ගොම. -°අහනි=ගොමවැරපිටින්න (වි 3. 931-31). -මස්= 1. ගෙරිමස. 2. තලගොයිමස (ජා 283[31]. යෝ 837). -මසිඤ= එළගෙරක් හා මිහරක්. -මාළු= තලගොයිමස (ජා 283[30]). -මුත්= 1. ගවයාගේ මූත්‍ර. 2. ගවයාගේ මූත්‍ර පහරක් මෙන් විශෙෂක්‍රමයකට අකුරු පිහිටුවා කරණ යමකබන්ධයක් (සිය 367). -මුත්තඝණිනරක= නිරයක් (මනි 63[23]). -මුරම්?(වෙව), -මූ=(යෝ 499. 2061), -මූත්‍ර (වි 1. 108[2-8])= ගවමූත්‍ර. -මූත්‍රවඩක= හරකුන්ගේ මූත්‍රපාරක් වැනි වක්බව (වි 2. 817[1-21]). -මූත්‍රිකා=ගෝමූත්‍ර නම් යමක බන්ධය. -මේද=මැණික් ජාතියක්. -මෙඛ= යාගයක්. -ලූඨ= ගෙරිරළු (බගැ 62[25]). -රස= ගවයන්ගෙන් ලැබෙන කිරිවෙඹරු ආදිය. -රූප=දිවියා (රූ 235). -රූප= ගෙරියා; හරකා (කඛ්ධා 116[11]. ජාස 31[1]). -රූපි=රුක්අඟුන (වන 38). රොවන(නා)= ගවයන්ගෙන් ලැබෙන එනම් ගන්නදවැයය. -ලි(ළි)ඛිණ්=පක්ෂියෙක් (පූ 2. 985. වෙස 367). -වල්= 1. ගවලෙලෙම. 2. ගොයාගේ වල ග (සළි 1. 614[30]). -වැදි=තලගොයින් මරණ වැද්ද (පූ 2. 582[14]). -විපි=වඤ්ඣසුඃඛීයන් ගමන් කරණ අඟසනි එක් මාණීයක් (සර 40[24]). -වෙස්=ගොයෙකුගේ වෙගය (ථූප 707). -වුජ=ගවයාමූහය (බුත් 256[21]). -වුක්= ගවයන් මෙන් පැවැත්ම (බස 59[26]). -ශීර්ෂ වන්දන='ගොශිර්' නම් පර්වතයෙහි හවගන්නා සදුන් (සැළ 43). -ශීල=ගවයා මෙන් ක්‍රියා කිරීම නමැති ශීලය හෝ සභාවය (සද්ධ 11[18]; සර 66[25]). -ෂද= 'ගොවළු' බ. -ඝන්=කරටුරු (වෙව). -ඝම්=හරක්හම (වි 4. 110[2-33]). -සීසඳුන්='ගොශිර්චන්දන' බ. (පූ 2. 97[4]). -හනු=හරක්හක්ක (වෙස 164).

ගෝක්ඛා=උක්දඹු (වෙව).

ගෝඛා=1. මලබටු. 2. සුදුපෝවංවැල (වෙව).

ගෝචිවි†=කරච්චලය.

ගොඤ=මිටි(සද්ධ 496[16]).

ගෝඩා†=අරක්කු පෙරීමේ දී ඉහිරි වන මණ්ඩි.

ගෝණ= 1. ගොකණ්ණිමාගධා (ජාගැ 17719. පූ 2. 97[30]). 2. කුඩා ගස්ජාතියක්. -අං= ගෝණාගේ අඟ(යෝ 823). -දෙන්=ගොකණ්ණිමාගබෙනුව (සද්ධ 657[7]).

ගෝණසා=දීඝ ලොම් ඇති ඇතිරිය(සිඛ631[1]).

ගෝණි= එනමි මලුවෙසෙස (මිලි 6633). 'ගෝනී' බ. -ඝාවු=ගෝණි මැහිමව ගන්නා මහ ඉදිකටුව. [වෙදකම; හිරිහැරය.

ගෝතඤරූ†(<ගොඤානකම්?)= නද දුඃඛ

ගොත්‍ර=වංශය; කුලපරම්පරාව (ඛඣ්ඩ 35[29]). -ජ=ගඟපත් ගොතුයන උපන්. -නාම= වංශනාමය; ගෙයී නම; වංසගම(බගැ 268). -භූ=1. ගොතුයෙහි වන. 2. ගොත්‍රනාමය පමණක් ඇති; 'ශ්‍රමණ' යන නම පමණක් ඇති (බපු 100[17]). 3. කාමාවචරාදිපරිත්ත ගොත්‍රය හා පෘථග්ජනගොත්‍රය ද ඒ පිළිබඳ බුද්ධිය ද මඟින, මහද්ගත වූ ද ලොකොත්තර වූ ද ගොත්‍රය හා ඒ පිළිබඳ බුද්ධිය ද වඩන, අනුලෝම - අපිණාවිත්තයන් හෝ අනුලෝම- මාණීවිත්තයන් හෝ අතර යෙදෙන සිත (වි 1. 489[1-5]. අභිස 102[20]). -°ඤාන=ගොත්‍රභූවිත්තයෙහි යෙදෙන ප්‍රඥාවෛතසිකය. -රක්ෂිකා=ගොත්‍රයෙහි වූවන් විසින් රැකි සත්ත්‍රී(කඛ්ධා 29[35]). -විරූඪනාම= ගොත්‍රයෙන් ලැබුනු ගෞරවෙපංති (නිපා 27[32]). [5-10)='ගොධුම' බ.

ගෝදුම (යෝ 1699. 1716), ගෝදූම= (කාගෙ

ගොධ (ජාස 210[10]. සම් 87[31]), ගොධා (සර 349)=ගොයා.

ගොධූම=තිරිඟු. [ජාතියක්.

ගෝනා=1. ගෝණා (ථූප 269). 2. කුඩා ගස්

ගෝනස=‘ගොපානසී' බ. (ජාගැ 36[26]).

ගෝනඝල= ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 3266).

ගෝනැස=‘ගොපානසී' බ. (බගැ 189[23]. අමං. 2. 133[10]).

ගෝනි=ගෝණිය (ථූප 167[12]. සද්ධ 480[27]). -ඝඩ=ගෝණි රෙද්ද (සළි 1. 1001[35]).

ගෝනිලවැල්(සද්ධ 268[14])=නිල්වැල්.

ගෝනිසාදිකිළි = ප්‍රාකාරාදියෙන් පරික්ෂෙප නොකළ ආරාමයෙහි ගවයන්ට ලැගිය හැකි ආවාස (සිව 52[26]).

ගෝනුසු=විෂ සහිත එනම් සතා (ජාගැ 133[29]).

ගොපක=ගොපනය කරණ (සර 234[31]).

ගොපන=රැකීම; පාලනය (බප 129[34]).

ගෝපානසී=ගෙඩි වහලෙහි ගොදන වක් වූ ලීය; පරාලය.

ගොපිත=ගොපනය කළ (සද්ධ 262[29]).

ගොපෙසා=ගොපනය කරන්නා.

ගෝමර=ඇතෙහි හැදෙන කැලැල් වෙසෙසක් (යෝ 2038).

ගෝමූල=ගැටතුබ (වෙව).

ගෝර='ගොන්ගෝර' හා 'දිවිගෝර' බ.

ගෝරනාඩු†=ගොරනාදය; බැණීම.

ගෝරූ=ගොගොරු; බොර (මිලි 37[16]).

ගෝල=1. තුලාව; පලම් සිය (පගැ 3[29]). 2†= ශිෂ්‍යයා. -බාල=ශිෂ්‍යයා (සපැ 54[35]).

ගෝලිච්චා†=කරච්චලය.

ගෝවා†=එනම් පලා ජාතිය. [සලී 1. 65[3]).

ගොෂ්ඨි=1. සභාව. සංඝවාසය (කාශී 1. 105.

ගොෂ්පද='ගොවළු' බ.

ගෝෂා†=ගොෂාව. ['ගෝනිලවැල්' බ.

ගෝෂාලවැල්- වැල්ජාතියක් (වන 74).

ගෝළගැණුම්†=බැණීම; සැර කිරීම.

ගෞ

ගෞණ=අප්‍රධාන (බගැ 91[4]). -අත්‍ථ=අප්‍රධාන අර්ථය (කාශී 1-41).

ගෞතම=1. (සිද්ධාර්ථ) බුදුරජාණන් වහන්සේ. 2. න්‍යායශාස්ත්‍රය නිපදවූ ඍෂියා.

ගෞර=සුදුපැහැය.

ගෞරව=1. ගුරුබව; 2. ආදරය; සැලකිල්ල. 3. බුද්ධ ධම්ම සඞ්ඝ සික්ඛා අපමාද පටිසන්ථාර ආන කරුණු සඟෙහි පවත්වන සැලකිල්ල(බුත් 285). -අභී, -නීය†=ගෞරව කටයුතු.

ග්‍ර

ග්‍රථිත=ගැට ගැසුනු; බැඳුනු (බප 288[5]).

ග්‍රන්ථ=1. ගැට ගැසීම; බැඳීම. 2. බඳින ලද්ද; රචනා කළ දෙය. 3. ශාස්ත්‍රය; පොත (පඤ්චි 2[6]). 4. ප්‍රගුණ වූ ශාස්ත්‍රය පරිහරණය කිරීම (වි 1. 341[8-19]). 5. ගාථා හෝ පාලිය (බගැ 112[32]). 6. අඟුරු දෙතිසක ප්‍රමාණය (ථූප 112[8]). 7. එපමණ අඟුරු ඇති පදුරය (සලී 1. 91[13]). 8. දකුණු ඉන්ද්‍රියාවේ සංඥාත භාෂාව ලියන අක්ෂරවිශෙෂය. 9. 'කාය ග්‍රන්ථ' බ. (බුත් 215[20]). -ආරම්භ=පොතෙහි පටන් ගැනීම. -අවතාර=ග්‍රන්ථයට බැසීම (බෝගැ 77[19]).-උත්පත්ති=ග්‍රන්ථයාගේ ඇති වීම (වි 1. 1[2-20]). -කර්තෘ, -කාරක=ග්‍රන්ථ සම්පාදනය කරණ. -ගෞරව=ග්‍රන්ථය මහත් වීම. -ඡින්න=ග්‍රන්ථසමූහය (සලී 1. 74[12]) -ධර්ම='කායග්‍රන්ථ' නමැති කෙලය (විභා 5. 247[2-13]). -ධුර=ග්‍රන්ථයන්හි යෙදීම; බුද්ධ ධර්මය ඉගෙණීම (සලී 1. 36[6]). -ප්‍රාතිමෝක්ෂ= පාරාජිකාපාලි පවිත්‍රනියපාලි යන පොත් දෙකෙහි එන ශික්ෂාපදයන් සඞ්ග්‍රහ කොට කළ ග්‍රන්ථය (කඞ්ඛා 2[24]). -ලාඝව=ග්‍රන්ථය මහත් නොවීම. [2. ගැටය (මිලි 511[23]).

ග්‍රථන=ගෙතීම; බැඳීම; රචනාව (උපා 11[20]).

ග්‍රන්ථි=1. පුරුක; 2. ගැටය. 3. දුර්භේද. -පද=දුර්භේදවචනය (අවද 1[13]. සර 48[23]). -ර්විවරණ= ගැටලු පදයන්ගේ අර්ථ විවරණ කළ ග්‍රන්ථය. -ඝාතක= ගැට කපන්නා. -ස්ථාන= ගැටලු තැන් (වි 2. 904[2-38]). -සදෘප=ගැටයක් සමාන (යෝ 1083).

ග්‍රහණ=කනලද; ඝටපත් කළ (බප 429.314[10]).

ග්‍රහ=1. ගැණීම. 2 රවිමණ්ඩලාදි අංකාශස්ථවස්තු (බගැ 61[27]) 3. චන්ද්‍රග්‍රහණාදිය(බප 204[39]). -ගණිත=ග්‍රහයන්ගේ ගමන ආදිය දන ගැණීමට ඉවහල් වන ගණිතක්‍රමය. -ගති, -චාර=ග්‍රහයන්ගේ ගමන. -තාරකා= ග්‍රහ නාමය ලබන තාරකාවිශෙෂය. -බලි-ග්‍රහ යන් උදෙසා කරණ බලිය. -මණ්ඩල=ග්‍රහ

තාරකාසමූහය. -සුඛ= මතුමතුවෙහි සිටි ගුහයන්ගේ රශ්මිය අනික් ගුහයන්ට සපහී වීම නමැති සුඛය. -විග්‍රහ=ගුහග්‍රහය. -විඝන=ගුහයන්ගෙන් වන උපද්‍රවය (සලී 2. 772[32]). -ශානති=ගුහයන්ගෙන් වන උපද්‍රව නිවාරණය සඳහා කරණ කර්මය. -භොග=ගුහ විඝතනිවාරණයට කරණ භොගය.

ගුහණ=1. ගැනීම (පඤ්චි 7[22]). 2. ඉගෙණීම (බප්‍ර 101[28]). 3. සැලකීම. 4. වඳුරුගුයාගේ රංහු ඇල්ලීම.

ගුහණී=1. බඩ. 2. බඩගින්න (වි 4. 138[1-33]. 323[1-20]). 3. බඩෙහි උපදනා රෝගයක් (භෙෂ 1477. 1492). -වජ්ජවඛා= රක්තාංහි සාරය නසන බෙහෙතක් (භෙෂ 1480).

ගුහසථ (කනි 19[14]. 20[1])='ගාහසථ' ගුත්‍ර?

ගා

ගාම=1. මිනිසුන් වසන, නගර නුවූ, ප්‍රදේශය. 2. ඉඩම; නින්දගම (සර 5[13]). 3. සමූහය. 4. විණාස්වරසමූහය (බප්‍ර 270[15]). -අනන (ම+අ=මා)= 1. ගමේ කෙළවර. 2. ග්‍රාමය. -°සෙනාසුත්=ගමෙහි වූ පන්සල(වි 1.264[1-3]). -අරඤ්ඤවාසි=ග්‍රාමවාසි වූ හා අරණ්‍යවාසි (කනි 8[30]). -උපචාර(ම+උ=මෙ)='ගාමූප චාර' බ (වි 1.264[2-29]). -ඛෙත්ත= 1. ගම්හි වූ කුඹුරු. 2.ගම් පිහිටි තැන හෝ ප්‍රදේශය (වි 5. 236[1-36]). -ඝාතක= ගම් නසන්නා; ගම් පහරන්නා (වි 6. 29[2-15]). -ජෙට්ඨක= ගම්දෙටුවා (ජාස 4[4]). -ණී=1. සමූහ ප්‍රබන්ධ ය. 2. ගම්දෙටුවා. -බන්ධ=මෙවුන්දම (ඛගැ 200[23]). -පරිඛෙජ=ගමෙහි ප්‍රාකාරය හෝ වැට (කනි 19[6]). -ප්‍රාණන= ගම්කෙළවර (ජාස 63[22]). -භොජක=ගම්මුදලිය. -රාජ= ගම්රා. -වාසි=ගමෙහි වසන. -විධි=ගමෙහි මංතීය. -සීමා=ගමේහි ඉම (සද්ධ 394[3]).

ගාමික=ගමෙහි වූ; පිටිසර (සර 24[31]).

ගාම්‍ය=1. ගැමි; පිටිසර; සභාවට නුසුදුසු. 2. හීලෑ (බුත් 155[3]). -අස්ථිදෙඛ= සභාවට ඔංගාය නුවූ අර්ථය නමැති දෙඛය. -කාම= ගැමීබව; සභාවට නො ගැළපෙනබව (කාගී 1-65) -ගාහ?=අයොග වාතන (ජාගැ 2376); ග්‍රාමරාග. -වාඛ=ගමෙහි වූ වංසසථා නය (පූ 2. 611[20]). [5616).

ගාඛ=1. කෑම (බප්‍ර 926). 2. අහරපිඬ (ජාස

ගාහ=1. ගැණීම (වි 7. 815[31]). 2. සැලකිම; අදහස (පඤ්චි 41[30]. සර 218[1]). 3. මෝරා. -ක= ගන්නා. -විකාර= විගරු වූ අදහස (අත් 82[3]).

ගාහි=ගන්නා සුලු (බප්‍ර 3149).

ගාහිණී=ගන්නී(වි 1.261[1-19]). [(ජාස446[14]).

ගාහිත= 1. ගන්වනලද. 2. ගන්නාලද; කළ

ගාහ්‍ය=ගතයුතු (බුත් 261[9]).

ගී

ගීව=ග්‍රීවාව (කඛඛ 124[31]. සදධ 166[14]. සර 91[31]. සවී 43[36]).

ගීවා=බෙල්ල (වෙස 371). -අලඞකාර (දඹ41), -ආභරණ (වෙස 659)= බෙලෙහි පලඳනා මාලා. -ඡෙද=බෙල්ල කැපීම (පූ 2. 67[25]). -ධාතු=බුදුන්වහන්සේගේ ග්‍රීවාවෙහි ඇටය (දළ 18[3]). -රාව= ගෙලරැව්. -සක්ති=බෙල්ලෙහි සන්ධිය (වි 7. 266[5]).

ගීෂ්ම= 1. උෂ්ණය (ජාගැ 1187). 2. උෂ්ණ කාලය. -අභිනිපඤ= උෂ්ණයෙන් ඉහිරී තැවුනු (බප්‍ර 158[4]). -ඍතු (ජාස 402[15]), -කාල=උෂ්ණය පවත්නා පෙදෙසෙන් ඇසළ දෙමස.

ගලා

ගලාන=ගිලන්; රෝගී (බප්‍ර 20[31]). -ප්‍රත්‍යය= ගිලන්පස (බප්‍ර 896).

ගලානි- ගිලන්බව (වි 5. 72[2-11]. ජාන 23[17]).

ඝ්, ඝ

ඝ්=කවගීයෙහි 4 වැනි අකුර.

ඝව=1. නළය (බහැ 28[17]). 2. ඝවාව (මූව 131). 3. ඇත්කුඹ. **-මෙවිඤ්ඤා**= 1. වෙශ්‍යාව (ජා 729[32]). 2. කළලදැස්ස (සද්ධ 320[26]). **-වඝිද්ද**= කළසිදුර (වි 8. 183[1-32]). **-කතම**= හස්තිඃකුම්භාසථලය (වදත් 52). **-පථාදි**=කළ රෙදි ආදිය (සලී 1. 285).

ඝව(ධා)= 1. ගැටීමෙනි. 2. ගැළපීමෙනි (වි 7. 246[15]). සංස්. ඝටා ඝටත්; ඇවි ඇවූ. (ඇවෙත්-ජාස 337[29]).

ඝවත්(නෛක්‍රි)=ඝටනෙත් (ජාගැ 25[32]).

ඝවන= 1. ගැටීම (වි 5. 62[1-11]). 2. ගැටීම කරණ (ජාස 295[24]. කඞ්ඛා 104[23]). 3. වෑහීම (බස 409).

ඝවනා= 1. සඤ්ඤාඤ; ගැළපීම (ජාස 81[26]). 2. ගැටීම (කාශී 2-42). [5. 188[1-8]).

ඝවමින් (නෛක්‍රි)= ඝටවනය කරමින් (වි

ඝවා (ස්ත්‍රී)=ගටා (බහැ 218[15]. ජාගැ 89[21]). ගා; ගප්පා (ජාගැ 49[21]).

ඝවා=සමූහය (බෝගැ 52[20]. බෝව 59[25]).

ඝවිඤ්ඤා=1. පැය. 2. පෑ දෙකහමාර; හෝරාව. 3. කුඩාකලය. 4. ගැටීම හෝ කැබැල්ල (බප්‍ර 42[4], බුත් 69[27]). **-ඝන්ත්‍ර**= 1. පැනැවිය (ඔරලෝසුව).

ඝවිත=1. ගැළපුනු (බෝගැ 60[19]). 2. ගැළපෙන (අමා 2. 34[1]). **-අඝසිඤරඤ**=නිරයක් (මනි 70[24]).

ඝවිඤ්ඤාර=1. භූමිඤාරයා. 2. කසුප්බුදුන්ගේ දායකයෙක්වූ භූමිඤාරයෙක්. 3. එනම් මහාබ්‍රහ්මයා.

ඝවෙතන=ගැටීම (ජා 50[17]).

ඝවෙත්ත=ගැටුනු; ගැසුනු.

ඝණ්ටා= ලෝකඛ්‍යින් කළ එනම් වාද්‍යය; ඵණිගෙඹිය (බප්‍ර 36[18]. අමා 2. 41[10]). **-අභිඤාඤ**=ඝණ්ටාවට ගැසීම (අභිස 26[19]). **-ආඤාර**=දැගැබ් සැලැස්මක්. **-ඝණමඤ**=මහා ඝණ්ටාවක් එල්ලීමට සාදන කණුව.

ඝණ්ටාර=ඝණ්ටාව (දහම් 183[28]. සද්ධ 765[11]. මිලි 500[11]). [50[16]).

ඝණාඝණ=1. ගිතෙල් කන්නා. 2. ගින්න (ජාස

ඝන=1. මේඝය (පූ 2. 6[13]). 2. සන්තති සමූහ කෘත්‍ය වශයෙන් එකට බැඳී පවත්නා දෙය (වි 4. 86[1-6]). 3. ලොහොමුවා කඤිනාළම් ආදිය (බප්‍ර 287[14]). 4. එක සමාන ඉලක්කම් තුනක් එකිනෙක වැඩි කිරීමෙන් ලැබෙන ඵලය (2×2×2=8. 3×3×3=27, මෙහි '8, 27' යන ඵල ඝන නම්). 5. සමාන වූ උස හා දිග පළල ද ඇති ද්‍රව්‍යය. 6. ගැවසුනු; ගහන. 7. දැඩි. 8. ඝනභාවය (මනි 10[21]). **-අඞ්කාර**=දැඩිඅදුර(සවී 9[29]). **-ආගම**= මෙඝය පැවිඤීම; වර්ෂාඍතුව. **-'ඝනඛමහබොල්**='ගනකඛමහබොල්'ඛ (සද්ධ 33[14]. 187[2]. දහම් 358[13]. පූ 2. 47[14]. සර 27[33]. 58[30]). **-ඝනඝන**=තනි රන්; අතරට අනික් ලොහයක් නොදමූ සවණ්(මනි 84[4]). **-ගර්ජිත**= මෙඝනාදය (කාශී 2-299). **-ග්‍රහණ**=ඝනයක් හෝ එකක් වශයෙන් සැලකීම (වි 5. 260[2-23]). **-ඝන**= ඝන වූ වලාකුල (දහම් 45[32]). **-ඝානීම**= ඝන විනිර්මොචනය කරණ (ජාස 295[24]). **-චජාඤ**= ඝන වූ සෙවනැල්ල (උපා 193[39]). **-තර**= ඉතා ඝන (සද්ධ 89[27]). **-පූප**=ඝන වූ මල් (සිඛ 63[1]). **-භාර**= ඝන වූ භා ඛර වූ (සර 69[3]). **-මූල**= ඝනයෙහි මුල් අඞ්කය. (8 ඝනඅඞ්ක. එහි මූලය 2 යි. 27 හි ඝන මූලය 3 යි). **-රියන්**= උසින් හා දිගින් ද පළලින් ද රියන (සද්ධ 33[9]). **-විනිඃඡොඤ**= එකක් වශයෙන් සැලකෙන සන්තති ආදිය කොවස්වලට බෙදීම (වි 5. 255[1-20]). **-සංඤෑ**=වෙන් වූ දෙය සන්තති ආදිය නිසා එකක් සේ හැඟීම(වි 7. 118[2-1]). **-සඤඤා**=මවුකුස උපන් දරුවෙකු 'ඝන' නම් අවස්ථාවට පත් වන 4 වන සතිය (අභිවි 411[20]). **-සාර**= 1. කපුරු. 2. ඝන වූ අරටු. **-°ඤඤ**=ඝන අරටු ඇති කඳ(බෝගැ 85[1]).

ඝනික= ඝන (=කඤිනාළම්) සාදන හෝ විකුණන හෝ වඤන (මිලි 218[2]).

ඝර=ගෘහය (කඞ්ඛා 116[12]). **-උපවිඤර**= ගෙයි සිව සතුරක සවභාවයෙන් දමන කුල්ලක් හෝ මෝලක් වැටෙන තෙක් ඇති දුර දමණය (සිඛ 108[7]). **-චාර**= ගෙයි දෙරකඩ (මිලි 123). **-ප්‍රවෙඤ**=ගෙවැදීම (ජා 517[22]). **-වස්**=ඤෑනවාසය (බහැ 261[10]. 275[27]).

ඝම්=ග්‍රීෂ්මය (ජාස 711[9]). **-අභිතපත**='ග්‍රීෂ්මාභිතපත' ඛ (බප්‍ර 421[3]). **-අවතාර**= ග්‍රීෂ්මය පැමිණීම (දහම් 64[16]). **-කාල**=ග්‍රීෂ්මඍතුව (පූ 2. 84[19]). **-සුඤ්**= ග්‍රීෂ්මකාලයෙහි හිරු.

ඝසිණ= 1. ගැටීම (මූව 19. අභිස 16[32]). 2. ඇදීම (වි 1. 212[1-24]).

ඝා

ඝාණ=නැහැය (අභි 113[25]). **-ඉන්ද්‍රිය**=ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රියය (ඛස 4[35]). **-දසක**=අවිනිභෝග රූප අට හා ජීවිතෙන්ද්‍රියය ද ඝ්‍රාණප්‍රසාදය ද යි යන සමූහය. **-ධාතු**=ධාතුමාත්‍රයක් වූ ඝ්‍රාණය (විමු 5[1]). **-විඤ්ඤාණ**=ඝ්‍රාණය ප්‍රධාන කොට පවත්නා සිත. **-°ධාතු**=ධාතු මාත්‍රයක් වූ ඝාණවිඤ්ඤාණය (විමු 2[30]). **-සම්ඵස්ස**=ඝ්‍රාණප්‍රසාදය හා ගන්ධාරම්මණ ගැටීමෙහි දී වන ස්පර්ශය. **-°ජාවෙදනා**=ඝාණසම්ඵස්සයෙන් වූ වේදනාව (විමු 10[30]).

ඝාත=1. පහර දීම (දහම් 59[27]). 2. හැපීම් (ජාගැ 52[16]). **-ඝ**=මරන්නා (සඟ 27[1]). **-න**=නැසීම (ජාස 521[21]).

ඝානික=නැසූ (මිලි 457[36]).

ඝානිම=නසන (ජාස 295[24]).

ඝායන=ඝ්‍රාණය. **-කිච්ච**=ඝ්‍රාණකෘත්‍යය.

ඝාසවඡාදන=කෑම හා ඇදිම (දජා 202[17]).

ඝැ

ඝැවි(ප්‍රක්‍රි)=ඝට්ටිත වී (ජාස 13[21]).

ඝැවීම්(ජාස 337[26]), **ඝැවුම්** (බගැ 188[28])= ගැවීම; ඝැපීම.

ඝැවුනු=ඝැපුනු (බුත් 172[10]).

ඝැවූ=ඝට්ටනය කළ (සර 236[30]).

ඝැවෙන=ඝට්ටිත වන(වි 5. 52[1-3]. ජාස 223[12]). ක්‍රෝධයෙන් ඝැපෙන (අම 2. 60[39]).

ඝැවෙමින්(නෛක්‍රි)=ඝැවෙමින්(අභිස 11[25]).

ඝැහැවි(ජාගැ 16[24])='ඝැවි' හෝ 'ගැහැවි' ශුද්ධ?

ඝ්‍රී, ඝ්‍රී, ඝ්‍ර.

ඝ්‍රණාක්ෂරන්‍යාය=ගුල්ලන් ලී කාරණ විට කලාතුරකින් අඹුරක් වැන්නක් ඇති වන්නාක් මෙන් කලාතුරකින් ඉබේ සිදු වන දෙයක් දක්වන රීතිය.

ඝ්‍රර්ණන=කරකැවූ; පෙරළූ (දහම් 59[27]).

ඝ්‍රාණ=රශ්මිය (දහම් 9[28]).

ඝ්‍රාත=1. ගිතෙල් (ජාස 50[16]. බෝගැ 74[9]). 2. ගිතෙලින් සාදනු ලබන බෙහෙත. **-පූරණ**(ජාගැ 66[12]), **-පූණී**(වි 2. 924[1-2])='තෙලැති පූ' නම් කැවුම් ජාතිය. **-මණ්ඩ**=ගිතෙලෙහි සාරය (සො 3360).

ඝෝ

ඝොස(ධා)=ඝෝෂා කිරීමෙහි. අක. ඝොසෙය්‍ය ඝොසෙත්; ඝෙසි ඝෙසූ (බගැ 144[2]).

ඝොසනු=ඝෝෂණය කිරීම (බගැ 174[6]).

ඝොසූ=ඝොෂක (බගැ 284[4]).

ඝෝ

ඝෝර=භයානක; රෞද්‍ර (සළු 1. 188[17]). **-නාද**=භයානකශබ්දය (බප්‍ර 76[16]). **-විෂ**=1. රෞද්‍ර වූ විෂ. 2. එය ඇති (බුත් 118[7]). **-සර**=1. රෞද්‍ර වූ ශබ්දය. 2. එය ඇත්තා. 3. ගද්‍දභයා (මිලි 463[4]).

ඝෝෂ=1. ශබ්දය (බෝගැ 53[10]. බප්‍ර 214[13]). 2. ඝොෂප්‍රදේශය (බප්‍ර 1938). **-අක්ඛර**=අඝෝෂාක්ෂර හැර සෙසු අකුරු. **-ක**=ඝෝෂා කරණ. **-ණ**=1. බණ (වි 1. 39[2]=89. ජා 37[17]). 2. ශබ්ද කිරීම. **-ප්‍රමාණ**=1. ඝෝෂ නමැති ප්‍රමාණය. 2. කෙනෙකුට පැහැදීම සඳහා ඔහුගේ කීර්තිඝෝෂාවම ප්‍රමාණ කොට ගන්නා අය (බප්‍ර 2939. සර 20[5]). **-ප්‍රමාණික**=ඝෝෂ ප්‍රමාණ පුද්ගලයා(සළු 1. 670[35]). **-ප්‍රසන්න**=කීර්තිඝෝෂය අසා එහින් මිදුණ පහදින අය (බුත් 287[19]). [ගොවුලයෙහි දිය.

ඝෝෂපතිවාදී (දහම් 64[16])='ඝොෂ්පදවංරී'ශුද්ධ?

ඝෝෂා=මහත් ශබ්දය (ජාගැ 32[14]. වෙස 81. 121 ඈ. දජා 10[14]. සර 20[7]). **-බෙර**=හෙරි විශෙෂයක් (ථූප 418[8]).

ඝෝෂිත=ඝෝෂා කළ.

ඝ්‍රා

ඝ්‍රාණ–1. ඉන්‍ද්‍රිය. 2. නැහැය. –අධිෂ්ඨාන=ඝ්‍රාණ ප්‍රසාදය පිහිටි තැන (වි 5. 276³–11). –ඉන්ද්‍රිය–ඝ්‍රාණය නමැති ඉන්ද්‍රියය. –තර්පණ=1. නැහැය පිණවීම. 2. සුවඳ. –දශක=‘ඝාණදසක’ බ. (අභිස 166³⁵). –ප්‍රසාද=ගන්ධතාඝණවල මුල් වූ කර්මයෙන් හට ගත් මහාභූතයන්ගේ ප්‍රසන්නත්වයක් වූ ඝ්‍රාණෙන්ද්‍රිය (අභිස 152¹³). –වඤ්ඣ=ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාණය (වි 6. 24²–38). –විඤ්ඤාන=‘ඝාණවිඤ්ඤාණ’ බ. –°ධාතු=ධාතුමංත්‍රයක් වූ ඝ්‍රාණවිඤ්ඤාණය.

ඩ

ඩ=කවර්ගයෙහි පස්වැනි අකුර. මෙය මුල් කොට ඇති වචන සිංහලයෙහි නොමැත.

ච, ච

ච=හෝඩියෙහි විතියවර්ගයෙහි ප්‍රථමාක්ෂරය.

ච=සමූච්චයාර්ථයෙහි වැටෙන ‘ද’ නිපාතයෙහි ප්‍රභවය වූ නිපාතය (ඛිසං I. 62³. 148². 254⁴ ඇ.).

චඃ (නි)†=1. ශෝකයෙහි. 2. බලාපොරොත්තු සුන් වීමෙහි. 3. ගොනුන් මෙහෙයීමෙහි.

චකා?=වනචර? (ඛිසං I. 72–C).

චකිත=1. තැති ගත්; බියපත් (සද්ධ 1. 57¹). 2. තැති ගැණුම (නිකා 27¹. සද්ධ 99²⁰).

චක්කාර=අැවිකුළං (සර 95⁶). –ඝාඛක=අැවිකුළුපැටියා (දහම් 45⁵).

චක්ඛ=රෝදය. –අඞ්කිතපාදතා=චක්‍රලක්ෂණයෙන් අඞ්කිත පා අැතිබව (ඛගැ 132¹⁷). –බ්‍යූහ=චක්‍රාකාරයෙන් සෙනහ පිහිටුවීම (ජාගැ 159²⁰). –යන්ති?=තල පොනි කරණ යන්ත්‍රය (සෙක්ඛුව?) (වි 5. 297²–³).

චක්ඛු=චක්ෂුස. –ධාතු=ධාතුමංත්‍රයක් ව අැස. –ඉන්ද්‍රිය=ඉන්ද්‍රියයක් වූ අැස (ඛස 4³⁵). –රෝග=අැස්ලෙඩ (අමං 2. 138²⁰). –විඤ්ඤාණ=අැසින් බලා දත හැකි (ඛගැ 269¹¹). –සම්ඵස්ස=චක්ෂුරින්ද්‍රියයට රූපාලම්බනයක් හමු වීමෙන් අැති වන ස්පර්ශය. –°ජ=චක්ෂුස්ස්පර්ශයෙන් උපන් (සර 2²³³).

චක්‍ර=1. රෝදය. 2. සමූහය (පඤ්ච 15²⁴. ජාගැ 1³). 3. අවියන් (සද්ධ 57¹⁰). –ආකාර=රෝදයක අාකාරය (ජාගැ 159²⁰). –ආකුඛ=රෝදයක් වැනි අවියන් (අමං 2. 17². දඹ 611). –ඝාත=රෝදය හැපීම (ජාගැ 52¹⁶). –නාද=රෝද ගැටීමෙහි ශබ්ද (බුත් 155¹⁹). –පාණි=විෂ්ණු. –පුඨ=කෝන්ගස (වන 36). –බ්‍යූහ=–‘වක්කබ්‍යූහ’ බ. (වි 4. 214¹–8. ජා 492²⁸). –යන්ත්‍ර=1. කුඹල්සක්ක් වැනි යන්ත්‍රයක් (වි 8. 142¹–17). 2. සෙක්ඛුව (දජා 173²⁶). –යට්ඨි=‘වක්කය’ බ. –රත්න=සක්විති රජුන්ට අයත්, කැමැති තැනකට යැමට ඉවහල් වන, ශ්‍රේෂ්ඨවස්තුය (බෝගැ 107⁶). –ලක්ඛණ=සම්බුද්ධශ්‍රීපාදයෙහි පිහිටි රෙඛා ලක්ෂණයක් (බප්‍ර 5¹⁶). –ලෙඛන=1. රෝදලියමන? 2. කායර්‍යාවට සම්බන්ධ හැම දෙනාවෙන ම (අතින් අන) යවනු ලබන ලිපිය (සඳහා නිපදවූ නව්‍යවචනය). –වත්තී=1. මුළුපොළොවෙහි ම ආඥාවක්‍රය පතුරුවන රජ (බෝගැ 86¹). 2. මහරජ (ඛිසං 1. 129⁴). –°කොලාහල=සක්විතිරජෙකු උපදින්ව අවුරුදු සියයකට් මත්තෙන් කාමාවචරදෙවතාවන් ලොවට ඒ බව පැවසීම (පු 2. 101¹²). –°වත්(ජා 900³⁷), –°වත්ත=සක්විතිරජුගේ වත නෙවත් පැවැත්මය මනා ක්‍රමය; ‘දසසක්විනිවත්’ බ. –වාක=දවල්හි යුග්ම ව හැසිර රාත්‍රියෙහි වෙන් ව සිටිනැති කියනු ලබන ලිහිණිවෙසෙස (සද්ධ 113²⁷). –වාට=සක්වළ; සූර්‍යාදීන්ගේ ආලෝකය හෝ ආකර්ෂණය පවත්නා පදෙශය. –°සාගර=සක්වළෙහි හිස්ව තිබෙන ප්‍රදෙශය (සද්ධ 53²³), –°පබ්බත=සක්වළ අවට පිහිටා තිබෙනැති කල්පිත පර්වතය (සද්ධ 139). –වාත=සුළිහුලඟ. –වාල=1. සක්වළ. 2. රෝදය (සද්ධ 56³⁵). –°අනන්තර=අන්‍ය සක්වළ’ (ධප 56⁴). –°ඟඞ්ගා=සක්වළ අැතුළ (පඤ්ච 90²¹). –°පබ්බත=චක්‍රවාටපර්වතය (වි 2.

742^{1-33}). -වෙධ=හතරස් කොටුවක වුලු සතරෙහි හිබෙන ඉලක්ක හතරකට එක ම හිසෙන් විදින ක්‍රමය (බප්‍ර 210^{17}). -සංවර=වජ්‍රපර්වතවාසීන් රචිත වෛතුල්‍යග්‍රන්ථයක් (නිකා 91^{15}).

චක්ඛු=චක්ෂුස්. -කරණී=ඇස ඇති කරණ. -කරණීය=ඇසින් කළ යුතු ක්‍රියාව; දැකීම. -පථ=ඇසට පෙණෙන දුර; ඇස්කෙළිය (සලී 1. 194^{22}. පූ 2. 50^{19}). -ස්පර්ශී='චක්ඛු සම්ඵස්සා' බ (වි 7. 221^{3}).

චක්ඛුන්ද්‍රිය (අනා 49^{3}. 141^{14})=චක්ෂුරින්ද්‍රිය.

චක්ඛුර්=චක්ෂුස්. -අභිඤ්ඤාන=ඇස පිහිටි තැන (වි 5. 276^{2-9}). -ආයතන= ඇස නමැති ආයතනය (වි 7. 221^{16}). -ඉන්ද්‍රිය= ඇස නමැති ඉන්ද්‍රියය. -ගම්‍ය= ඇසින් පැමිණිය හැකි; දක්ක හැකි (ජාගැ 20^{15}). -දශක= අවිනිභෝගරූප අට ද ජීවිතෙන්ද්‍රියය ද ඇස ද යන දසදෙනාගේ සමූහය (වි 6. 298^{2-3}). -ධාතු= ධාතුමංතුයක් වූ ඇස (වි 7. 221^{17}). -වඤ්ඤා= චක්ෂුරධිඤ්ඤානය. -විඤ්ඤාණ= ඇසට ර පාලම්බනයක් හමු වන විට ඇති වන විඤ්ඤාණය. -°විඤ්ඤාණ=චක්ෂුර්විඤ්ඤාණය ප්‍රබාන කොට ඇති විඤ්ඤාණපරම්පරාව. -විඤ්ඤේය=ඇසට අරමුණු වන රූපාදිය; ඇසට පෙණෙන දෙය.

චක්ඛුස්මන්=ඇස් ඇති (වි 5. 61^{2-33}).

චක්ඛුස්=ඇස (කඩ්ඛා 41^{31}).

චක්ඛුරෝගය=ඇස්ලෙඩ.

චඞ්කමණ=1. ඉතා වෙගයෙන් ගමන් කිරීම. 2. නැවත නැවත ඔබ මොබ යෑම; සක්මණ (බප්‍ර 265^{7}). 3. සක්මන් කරණ තැන (බෝගැ 136^{12}).

චඩ්ඩභාවක=පෙරිවිය; යව පියන ගැබ්බරු වූ, කුඩා උඹුපියන ඇති කරඹුව (වි 1. 614^{1-13})

චණ්ඩාල=සෙලවෙන; අසිර.

චණ්ඩුවු=කොටය (සැළ 2). [කාශී 2-35).

චතුප්පමා= උපමාලඞ්කාරයෙහි ප්‍රභෙදයක්

චඩ (ශිසං IV. 1231)=වය? (<වංග)=න්‍යාගය.

චණ්ඩ= 1. රෞද්‍ර; නොදමුනු (කඩ්ඛා 1^{13}). 2. සිරුරෙහි සිවින පණුකුලයක් (වි 2. 943^{2-8}). -ආතප=සූර්‍යයා (හංස 50).

චණ්ඩාල= රෞද්‍රයා (කාශී 1-64). -ග්‍රාම=සැඩොල්ගම (බුත් 269^{24}).

චණ්ඩි†=නොගිල්මුනු රෞද්‍රප්‍රද්ගලයා. [11^{25}).

චණ්ඩික්කය= චණ්ඩ. -සභාව= වෙශය (අභිස

චත්ත=1. ජාතිය (ශිසං 1. 254^{1}. III. 177^{1}. IV. 221^{2}). 2. චෛත්‍යය (ශිසං IV. 143^{2}).

චතර=සතර (ශිසං 1. 254^{5}. III. 215^{4}. IV. 123^{3}. 143^{2}). -පව= සිව්පසය (ශිසං III. 116^{6}).

චතසි=සතර (ශිසං 1. 72a).

චතිසි=චතරි (ශිසං I. 211^{6}).

චතු=සතර. -කලසනරක=නිරයත් (මනි 59^{7}). -ඛණ= 1. සතර. 2. සතරක් ඇති. 3. හතරමංහන්දිය(ඛගැ 101^{23}). -°නය=(ඛ්‍යාන) හතරක් ලෙස ගන්නා ක්‍රමය (ඛගැ 278^{23}). -ජ=කර්ම චිත්ත සෘතු ආහාර යන සතරින් උපන්. -ජාතිගණ්ඩි=කාලංගුරු නගර කර්පූර හරිවඤ්ඤ යන සුවඳපාංති සතර (ජාගැ 208^{10}). 'සිවුදෑගඳ' බ. -ඤ්ඤ= සතරවැනි. -°ජ්ඣානකල= 'චතුජ්ඣානඛ්‍යානභූමි' බ (අමා 1. 201^{21}). -දිශසඟ (ශිසං 1. 18 1. 19 No^{3}), -දිසසඟ (ශිසං I. 145 No 7. 10. ඇ)= සතරදිශාවෙහි වසන භික්ෂුසඞ්ඝයා. -පටිසම්භිදා=අර්ථ ධර්ම නිරුක්ති ප්‍රතිභාන යන මොවුන් සම්බන්ධ ඥානප්‍රභෙද සතර (අනා 140^{6}). -පදාද= සිව්පාංවා (බුත් 61^{25}). -මධුර= ගිතෙල් වෙඛරු මිපැණි හකුරු යන මධුර වර්ග සතර (ඛගැ 721^{1}). -වෙසාරජ්ජ= චතුර්වෛශාරද්‍යය (ජාගැ 37^{24}). -වොකාරභූමි= සකානි සතරක් පමණක් ලැබෙන අරූපාවචර බ්‍රහ්මලෝක. -සමුඤ්ඤාන රූප= චතුජ වූ රූපය (අභිස 162^{22}). -සම්පජඤ්ඤ= සාත්‍මක සම්පාය ගොවර අසම්මෝහ යන සතරවැදෑරුම් සිහිනුවණින් යුත් බව. [උණ (ශෙං 1193).

චතුන්නඛ= දිග හතරකට වරක් ගැණෙන

චතුඃ=චතුර්. -ප්‍රමාණ=1. 'චතුර්විධප්‍රමාණ'බ. 2. ප්‍රමාණ සතරක් ඇති; පැහැදීමට රූපාදි කරුණු සතර ප්‍රමාණ කොට ගන්නා (බුත් 287^{20}). -පාරිශුද්ධිශීල= ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර ඉන්ද්‍රියසංවර ආජීවපරිශුද්ධි ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිත යන පිරිසිදු සිල් සතර (බෝගැ 85^{21}). -ඵලට්ඨ= හැවහතර. -°ආභරණ= 'සුසැට අබරණ' බ (සැළ 19). -සඟහ්= සක්වළ හාරද හස්සක් ඇති ලෞකධාතුව(බප්‍ර 104^{28}).

චතුර්=හතර. -අංශ= හතරැස් (බප්‍ර 73^{4}).

-අක්ඛර= අකුරු සතරක් පමණක් ඇති (ඛප්‍ර 47[28]). -අඛ්ඛ=අඛ්ඛ සතරක් ඇති. -°අධිෂ්ඨාන (පූ 2. 174[25]),-°විධාධිෂ්ඨාන= අඛ්ඛ සතරකින් යුක්ත විශිෂ්ට ඉර්ධිගාමිණීම; (1) සම්, (2) නහර, (3) අැට ඉනිරි ව, (4) ලේ ඔස් විශලී ගියත් පටන් ගත් විශිෂ්ට නොහරිමිකි කරණ අධිෂ්ඨානය (බෝගැ 7[3]). -°සඞ්ගීත= නැටීම් ගැයීම් වැයීම් පිණිම් යන අඛ්ඛ සතර අැති සඞ්ගීතය (බෝගැ 736. සද්ධ 742[28]. අනා 102[15]). -°සමන්වාගතානිකාර= මාගේ පොත්දින ය, මධ්‍යමරාත්‍රිය, ඝන වනලැහැබ, තද වැස්ස යන කරුණු සතරින් යුත් අදුර (බෝගැ 44[31]). -අඛ්ඛිණී°සෙනා=අැත් අස් රිය පාබල යන අවයව සතරක් අැති සේනාව (බෝගැ 112[7]). -අධිෂ්ඨාන=සත්‍යය දිස්වන, ත්‍යාගය°, උපශම°, ප්‍රඥ° යන ඉටීම් හතර (අනා 35[35]. 55[12]). -අඝිණී= අසුහතර.-අඝ=‘චතුරංඝ’ බ (කඞ්ඛා 112[22]). -°ප්‍රාසාද= හතරැස් පහය (වි 1. 111[1-29]). -ආශ්‍රවක්ෂය= ආශ්‍රවයන් විසින් අවබොධ කරණ්ලබන දුඃඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග යන සත්‍ය හතර. -ආශ්‍රම= බ්‍රහ්මචාරි, ගෘහස්ථ, වානප්‍රස්ථ, පරිව්‍රාජක යන සතර. -ආශ්‍රව=‘ආශ්‍රව’ බ (බස 39[19]). -උපාදාන= ‘උපාදාන’ බ. -උපාය=රජවරුන්ගේ සාම දාන භෙද දණ්ඩ යන රාජ්‍යපාලනයට ඉවහල් උපාය සතර. -ඍද්ධිපාද=‘ඍද්ධිපාද’ බ (බෝගැ 38[32]). -ගුණ=ත්‍රිකොටස් හතරක් අැති (ඛප්‍ර 57[13]). -ජාත= කුරුදුපොතු, එන්සාල්, තමල. නාමල්රේණු යන සතර -°ඝණි=(1)හඳුන්,කපුරු, කොකුම්, තුවරලා නොහොත් (2) කොකුම්, ගෙංන්පුප්, තුවරලා, තුරුක්තෙල් යන සතර (සඞ්ඛ්‍යා). -ජානිසම්භාර= ජාම්බුනද, ශාඛයි, වාම්කර, ගාතසුමහ යන ජාති හතරෙහි රන් (පූ 2. 671[2]).-ඤ්ඣ=හතරවැනි.-°ආරුප්‍ය=හතර වැනි අරූපාවචර (=නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤ යතන) බ්‍රහ්මලෝකය (වි 5. 294[2-39]). -°දශා= හතරවැනි අවස්ථාව (බුත් 155[2]). -°දූභැන් (වි 1. 308[1-8]), -ධ්‍යාන් (වි 4. 4[1-19]), -°ධ්‍යාන= හතරවැනි ධ්‍යානය. -°ධ්‍යානනිඤ්ඣ= සතරවැනි ධ්‍යානය පිළිබඳ කුශල විපාක ක්‍රියා වශයෙන් ලැබෙන තුණ (අභිස 61[13]). -°ධ්‍යානභූමි= චතුර්ථ ධ්‍යානලාභීන් උපදනා වෙහපල අසඤ්ඤ සත්ත සුද්ධාවාස යන බ්‍රහ්මලෝක. -°ධ්‍යාන ශය්‍යා= චතුර්ථධ්‍යානසමාපන්නියෙන් යුක්ත ව ශයනය කිරීම (ඛප්‍ර 299[12]). -°ශොභා= හතරවැනි ශොභාව (බුත් 155[3]). -ඤී= සතරවැන්නී. -°විභක්තී=හතරවැනි විභක්ති. -දශ=දහහතර. -°කල්පසතසහස්‍ර= නිරයක් (මනි 61[11]). -°බුද්ධඤාණ= අසංඛාරණඥාන සය ය, මාර්ගඥාන සතර ය, ප්‍රතිසංවිදඥාන සතර ය යන බුදුන්ගේ නුවණ දහහතර (ඛප්‍ර 37[25]). -°විද්‍ය=වේද සතර ද, වේදාඞ්ග සය ද, මීමාංසා න්‍යාය පුරාණ ධර්මශාස්ත්‍ර යන හතර දැ යි යන දහහතර. -මාර= දෙරටු සතරක් අැති (ඛප්‍ර 69[24]). -ම්ප= ජම්බුද්වීප. අපරගොයානා, පූර්වවිදේහ, උත්තර කුරු යන මහාද්වීපයින් සතර. -°ඊශ්වර= සතරමහාදේවතාවන්ට අධිපතියා; සක්විති‍රජ (ඛප්‍ර 306[15]). -ධාතු=පෘථිවී, ආප්, තේජස්, වායු යන ධාතු හතර. -°ව්‍යවස්ථා (-න)= ශරීරය ධාතුකොටස් හතරට බෙදා නියම කොට හැඳින්වා කිරීම (අභිස 234[15]. වි 4. 84[2-4]). -භූජ=විෂ්ණු. -භූමි=කාම, රූප, අරූප, ලෝකෝත්තර යන සතර (වි 5. 275[2-32]). -මුඛ= 1. සතරදෙසට දෙරටු සතරක් අැති (ඛප්‍ර 5[22]). 2. මුඛ සතරක් අැති බ්‍රහ්මයා(සිය 1). -වර්ණ=1. සතරදෙනෙකුන්ගෙන් යුත් සමූහය. 2. ධර්ම අර්ථ කාම මොක්ෂ යන සතර (කාණ්ඩ 1-15). -වර්ණ= ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ වෛශ්‍ය ශූද්‍ර යන කුල සතර (දපා 158[22]). -විධ්‍ය=චතුර්විධ (ඛප්‍ර 314[4]). -විපශ්‍යනා=‘චතුර්විධ විපශ්‍යනා’ බ. (වි 8. 259[1-26]) -වේද=සාවි ඍග්ස් සාමන් අථර්වන් යන වේද සතර (සතර 89[1]). -වෛශාරද්‍ය= සර්ව්ඥභාවය, ක්ෂීණාශ්‍රව°, නෛර්‍යාණික ධර්මඥ°, අනන්තරායිකධර්මඥ° යන සතරෙහි විශාරද (=නිර්භීත) භාවය (ඛප්‍ර 36[32]).

චතුර්විධ=ත්‍රිකොටස් සතරක් අැති; සිව්වැදරුම්; සතරආකාර. -අඥානි=අයුතු කිරීමට හෙතු වන ජ්ඤ දෙශ සය මොහයන සතර. -අවිඤාත්‍ය= බුද්ධවිෂය, ඍද්ධි°, කර්ම°, ලෝක° යන තෙ සිතිය හැකි කරුණු සතර. -අජී°ණී=ආම අජීර්ණී, අමල°, රස°, විඝටන යන සතර (සඞ්ඛ්‍යා). -අධිපති=ඒ ඒ ක්‍රියාවන්හි අධිපති වන ඡන්ද විඤාණ විරිය වීමංසා යන සතර (අභිස 179). -අඥාත

වාසික=ධම්මඤ්ඤවාසික,නිස්සය°,පබ්බජ්ජ°, උපසම්පද° යන සිවුවැදෑරුම් අතැවැසියෝ (සර 211[30]). **-අපසර්පිණීයුග**= කෘත, තෙතා, වාපර, කලි යන පිළිවෙළින් වූ යුග සතර (සද්ධ 36[11]). **-අපාගතුම්**= නිරය, තිරච්ඡානයෝනි, පෙතවිසය, අසුරකාය යන සැපයෙන් පහ වූ සථාන සතර (අභිස 117). **-අම්බල**=ගොරක, සිගඬලා, ඇඹුල් දෙඩම්, දෙහි යන ඇඹුල්ජාති තුන. **-අසඞ්ඛ්‍යකල්ප**= සංවර්ත, සංවර්තස්ථායි, විවර්ත, විවර්තස්ථායි යන කල්ප සතර (සද්ධ 342[22]). **-ආරුප්පභූමි**=ආකාසානඤ්චායතන, විඤ්ඤාණඤ්චා°, ආකිඤ්චඤ්ඤා°, නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤා° යන අරූපාවචරලෝක සතර (අභිස 120). **-ආගාමී**= සෝතාපන්න, සකදාගාමී අනාගාමී, අරහන්ත යන ආර්‍යපුද්ගල ශ්‍රේ(ජාස 64[2]). **-ආර්‍යසත්‍ය**='චතුරාර්‍යසත්‍ය' බ. (සර 21[24]). **-ආශීවිෂ**=කාෂ්ඨමුඛ, ඝසතු°, අග්නි°, පූති° යන සතරවැදෑරුම් විෂසර්ප සර්ශ්‍රේ. **-ආහාර**=1. ඵලයන් ආහරණය කරණ කබලිංකාර, ඵස්ස, මනෝසඤ්චේතනා, විඤ්ඤාණ යන සතර (අභිස 181). 2. බාදිත භෝජ්‍ය ලෙස පෙය යන භෝජන සතර (අනා 67[1]). **-ඊර්ෂ්‍යාපථ**=නැගිට සිටීම, වාඩි වී හිඳීම, ශයනය, ඍජු යන ක්‍රියා සතර (බෝගැ 10[33]). **-උත්පත්ති**=සමුද්භව°, උපපත්ත්‍යාදිසතර (විසතර-වි 8. 205[2-20]); නොහොත් වතීමන්ත උත්පත්ති, භූතාපගති°, අවකාශකෘති°, සමුදාචාර° යන සතර (වි 8. 206[2-35]). **-උන්සර්පිණීයුග**= කලි වාපර තෙතා කෘත යන පිළිවෙළින් වන යුග සතර (සද්ධ 36[10]). **-ඍද්ධිපාද**= 'ඉද්ධිපාද' බ(සර 49[20]). **-ඔඝ**='ඔඝ'බ (සර 61[6]). **-කර්‍ම**= 1. අපලෝකන, ඤත්ති, ඤත්ති දුතිය, ඤත්තිචතුත්ථ යන විනයකර්ම සතර (කඛා 16[12]). 2. ජනක උපත්ථම්භක උපපීඩක උපඝාතක යන සතර. 3. ගරුක ආසන්න ආචිණ්ණ කටත්තාවාපනකම්ම යන සතර. 4. දිට්ඨධම්මවේදනීය, උපපජ්ජ°, අපරාපරිය°, අහොසිකම්ම යන සතර 5. අකුසලකම්ම, කාමාවචරකුසලකම්ම, රූපාවචර°, අරූපාවචර°, යන සතර (අභිස 128). **-කාශඝම්පත්ති**= 1. මනෝහර වූ ඉරියව්ව සතර (සර 3[28]). 2. රූප කාය, ඛම්ම°, නිමිත්ත°, ශූන්‍යතා° යන සතර පිළිබඳ සමාධිය (සර 15[19]). **-කාලිකා**=ආවකාලික, යාම°, සත්තාහ°, ආවජ්ජිවික යන සතර (කඛා 88[13]). **-කුල**= 1. 'චතුර්ණී' බ. 2. උච්චාකුල, මහා°, උදරභොග°, මහාභොග° යන කුලසතර (ඛප්‍ර 328[15]). **-ගම්භීරත්ව**=අර්‍ථ ධම්ම දේශනා ප්‍රතිවේධ වශයෙන් ධම්මයෙහි පවත්නා සතරාකාර ගැඹුරුබව (විමු 1[12]). **-චෛත සිකලක්ෂණ**= චිත්තය හා සමග එක් ව ඉපදීම, එක් ව නිරෝධය, එක ම ආලම්බනය ඇති වීම; එකාවර්ජනා වීම යන සතර (අභිස 41[13]). **-නමස්කාරඵල**= නමස්කාරයෙන් ලැබෙන ආයුෂ වර්ණ සුඛ බල යන විපාක සතර (සර 2[13]). **-බම්භචක්‍ර**='චතුශ්චක්‍ර' බ. (ජාස 359[10]). **-භව**= එකභව, නානාභව, අබ්‍යාපාර, එවංධර්මතා යන භාවය සතර (ජාගැ 5[12]). **-නිමිත්ත**=පශ්චිම භවික බෝධිසත්වයන්ගේ අභිනිෂ්ක්‍රමණයට හේතු වන ජීර්ණ ව්‍යාධිත මෘත ශ්‍රමණ යන සතර (ඛප්‍ර 195[23]). **-පද**=නාම ආඛ්‍යාත නිපාත උපසර්ග යන සතර (ඛප්‍ර 1[13]) **-පරිශුද්ධශීල**='චතුඃපාරිශුද්ධිශීල' බ. (ඛප්‍ර 45[17]). **-පෘථිවී**=ලක්ෂණ, නිර්‍මාණ, සසම්භාර,සම්මූති වශයෙන් සතර වැදෑරුම් පෙළෙඹ. **-ප්‍රණාම**=හස්ත ලාඝව මූල ආවාර්‍ය වශයෙන් කරණ වැදුම් සතර(ජාගැ 3[21]). **-ප්‍රණිපාත**= ඤත්ති භාග ආවාර්‍ය දක්ෂිණීය වශයෙන් සිවු වැදෑරුම් ප්‍රණාමය (ඛප්‍ර 172[10]). **-ප්‍රතිසංවිද**='චතුපටිසම්භිදා' බ. (සර 23[29]). **-ප්‍රතිසන්ධි**=අපාය ප්‍රතිසන්ධි, කාමසුගතිං, රූපාවචර°,අරූපාවචර° යන පිළිසිඳීම් සතර(අභිස 120). **-ප්‍රත්‍යය**=චීවර පිණ්ඩපාත ශයනාසන ග්ලානප්‍රත්‍යය යන සතර (ඛප්‍ර 221[24]). **-ප්‍රත්‍යවේක්ෂණභාවනා**=සිවුපසය ලද පරිද්දකින් සතුටු වීම වැඩීම (සඟ 50[21]). **-ප්‍රමාණ**=කෙනෙකු කෙරෙහි පැහැදීමට ඉවහල් කර ගන්නා ඔහුගේ රූප, කීර්ති ඝෝෂ, රූක්ෂප්‍රතිපත්ති, ධම් යන ප්‍රමාණ සතර(සර 199). **-ප්‍රාප්තකාල**=පාමොක් උදෙසීමට සුදුසු අඩස සතරකින් යුක්ත කාලය (විසතර-කඛා 418). **-ප්‍රේත**=පරදත්තූපජීවී, නිජ්ඣාමතණ්හික, ඛුප්පිපාසික, පංසුපිසාච යන සතර වැදෑරුම් ප්‍රේතයෝ. **-ඵල**= සෝතාපත්තිඵල, සකදාගාමී°, අනාගාමී°, අරහත්ත° යන සතර (අභිස 54). **-බුද්ධ**

භූමි=බුද්ධත්වයට උපතපතිසන්ධාන වූ උසස්ම උම්මඟ අවස්ථාන ගිහිවරිසං යන සතර (අනං2711.විසතර-වපිඅ227).-ඛඟවිහාර=බඹුන්ගේ ශ්‍රෙෂ්ඨවිහරණ වූ මෛත්‍රී කරුණා මෘදුතා උපෙක්ෂා යන සතර. -භූමි=අපාය භූමි, කාමසුගතිං, රූපාවචරං, අරූපාවචරං යන සතර (අභිස 116). -මඤ්ච=සතර වැදෑරුම් ඇඳවල්(විසතර-කඛඛා 686). -මරණ=ආයුක්ඛය, කම්මං, උභයං, උපච්ඡේදකකම්ම යන සතරින් වන මරණය (අභිස 143). -මාගීඤ්ඤන=සොතාපත්ති ආදි මාගීඥන සතර. -යොග=සත්වයන් සසර යොදන කාම භව දිට්ඨි අවිජ්ජා යන සතර (අභිස 175). -°ඛෙත්තම=නිවණ (ජාස 2119). -ඛොණි=අණ්ඩජ ජලාබුජ සංසෙදජ ඔපපාතික යන ඉපදීම් සතර.-ලක්ඛණරූප=උපචය සන්තති ජරතා අනිච්චතා යන සතර (අභිස 157). -ලෝභ=රූපප්‍රමාණ, ඝොෂ, රූක්ඛ, ධම්ම යන සිවුවැදෑරුම් ලෝවැසියා (සර 328). -වාග්දුශ්චරිත=මුසාවාද පිසුනවචන ඵරුස වචන සම්ඵප්පලාප යන වචනයෙන් වන දුශ්චරිත ගතර (ධස 118). -වාක්සුවරිත=මුසාවාදදියෙන් දුරු වීම. -විනෝදන=උප්පන්නානුප්පන්නෑ විපච්චිතානුප්පන්නෑ ඇසෙය්‍ය පද පරම යන විනයනය කටයුතු පුද්ගලයෝ. -විපස්සනා=අධ්‍රැව අශුභ අසුඛ (දුඃඛ) අනාත්මයන් ධ්‍රැවාදිවශයෙන් සැලකීම ගතර (බුත් 21520). -විහරණ, -විහාර=ඊර්‍යාපථවිහරණ, දිව්‍යං, බ්‍රහ්මං, ආර්‍යාං යන වාසය කිරීම් සතර (බෝව 959) -ඝය්‍යා=ප්‍රේතගය්‍යා, තිරච්ඡානගය්‍යා, කාමභොගීං, සිංහං, නටඅඟනං යන ශයනය කිරීම් සතර (බප්‍ර28931). -ශීල=ගතරවැදෑරුම් ශීලය (විසතර-වි 1. 442-31). -සතිපට්ඨාන=විවරාදි සිවුපසය ලද පමණින් සතුටු වීම (බප්‍ර 27428). -සම්‍යක් ප්‍රධාන=උපන් අකුසල් දුරු කිරීම් ආදීඅට කරණ වීර්‍යය සතර (අභිස 184. සර 6119). -සම්‍යතිප්‍රස්ථාන=කායානුපස්සනා, විත්තං වෙදනාං, ධම්මාං යන සතර. -ඝිංඝ=තාණ සිංඝ, කාලං, පාණ්ඩු, කෙසරං යන සතර වැදෑරුම් සිංඝයෝ.

චතුර=දක්ෂ; සමර්ථ. -භාව==චතුරලීලාව (වි 1. 3761-5). [දැක්වින.

චතුරංඝ යනාදිය 'චතුර්' යන්න අනුව

චතුරස්‍ස='චතුරශ්‍ර' බ. (සද්ධ 62522).

චතුරශ්‍ර?=චතුරස්‍ර (වි 2. 91441-31).

චතුර්=චතුර්. -චක්‍රසම්පත්ති = ප්‍රතිරූපදේශවාස, සත්පුරුෂාශ්‍රය, යොනිසොමනසිකාර, ධම්මානුධම්මප්‍රතිපත්ති යන සතර (අනං 208). -ශාල=අනුරාධපුරයෙහි රහතුන්ව දන් පිළිගැන්වූ සථානය (පූ 2. 7184).

චතුෂ්=චතුර්. -ඛ=1. ගතර බැගින් ඇති සමූහය (හෙසි 85). 2. ගතරමංගන්දිය (සද්ධ744228) -°ඛ්‍යානික=ඛ්‍යාන සතර අඟ (=ඉපදවිය හැකි) කම්සථාන (වි 1.3962-25). -°නය=(ඛ්‍යාන)සතරක් වශයෙන් ගන්නා ක්‍රමය (බප්‍ර 24030). -°නිපාත=අංගුත්තර නිකායෙහි කරුණු ගතර බැගින් ඇති ධම් කොඨාස සඞ්ග්‍රහ කළ භාගය (බෝගැ8921). -°ප්‍රමාණ=ප්‍රමාණ සතරක් ඇති(බප්‍ර29327). -භණ=1. භන් සතරක් ඇති. 2. කොන් සතරක් ඇති (බප්‍ර 745). -°මන්ත්‍රණ=කන් සතරකට පමණක් ඇසෙන සේ (දෙදෙ නෙතුන් අතර) කළ (රහස්) කථාව (පූ 2. 9132). -කොටිකශූන්‍යතා="කිඤ්චි කඤ්චනි" යනාදි කෙළවර සතරක් ඇති ශූන්‍යඛය (විසතර-වි 8. 571-38). -වශ=1. සතර. 2. කොටස් ගතරක් ඇති. -පථ=ගතරමං හන්දිය. -පද (සද්ධ 109316. සර 3111), -පාද(මුව 132)= 1. සිවුපාවා. 2. වෛද්‍ය, ඖෂධ, රෝගි, පරිවාරක යන විකිත්සාඞඟ සතර. -පාරිශුද්ධිශීල='චතුඃපාරිශුද්ධිශීල' බ. (වි 1. 3021-32). -ඹස්ථි=හැවිගතර. -°ආහරණ='සිවුසැවබරණ'බ. -°කලා=සිවු සැට කලාශිල්ප. 'කලා' බ.

චතුස්=චතුර්. -සඞ්ග්‍රහවස්තු=රජුන් අන්‍ය යන්ට සඞ්ග්‍රහ කරණ කරුණු වූ දන ප්‍රිය වචන අර්ථචර්‍යා සමානාත්මතා යන සතර. -සාගර=සතර දෙස පිහිටි සයුරු (දහම් 3820). -සත්‍ය=චතුරාර්‍යසත්‍යය (සද්ධ 22115). -°බුද්ධ=සිවුසස් අවබෝධ කළ රහතුන් වහන්සේ (සර 2119). -සම්පත්ති=චතුඃඛත්‍රසම්පත්තිය (සද්ධ 73616). -සහස්‍ර=සාරදහසක් සක්වල පමණක් 'දත ඹැකි, එහි අඟ පතුරුවන බ්‍රහ්මයා (අමං 2.1786).

චත්වක්ඛුම=සඞ්ගීතශාස්ත්‍රයෙහි දක්වූ තාල යන්ගෙන් පළමුවැන්න (පරෙවි 175).

චතාළීස=හතළිහ. -නිපාත=ජාතකපොතෙහි භාගයක් (බෝගැ 8410).

චඞ්ගෝ=1. මිදුල. 2. ගඟරමංගන්දිය (සර [205¹²].

චඞ්ගෝපිංගත්=ගතුළිහ. -°දණන=දත් ගතුළිහක්. අැනි (බජ 10⁷). [227⁵].

චද=(චඳ)මාසය (ශිසං III. 178¹⁵. IV. 221³.

චන්ද(ඳ)=1. චඳුගා (පැර 129). 2†=කෑමැත්ත. -ආභා=චඳුලොකය (වි 5. 294²-¹⁷). -උපමාපවිපද(ඳ+උ=ඳු)=සඳ විශෙෂයක් නොකර කැම තැනට ම රස් පතුරුවන්නාක් මෙන් උසස්පහත්කම නොතකා කැම කුලවලට ම එළෙඹීම නමැති ප්‍රතිපත්තිය (සලී 1. 514²⁶).

චඳන=සඳුන්. -ගණ්ඩි=සඳුන්ඉවුද (සඬි 170⁴). -ආදිඝතෙල=කරකැවිල්ල ආදිය නසන තෙලක් (යොෙ 2955). -ශාලා=ගඳුන්ලීයෙන් හැදූ ශාලාව (පූ 2. 706¹⁵). -සාර=සඳුන් අරටුව (පූ 2. 491¹²).

චඳඅත්ථකාවි=පුරාණ රෙදි ජාතියක්(දඹ 3²⁰).

චඳඋඡෙකර?= පැරණිරජපෙරහරෙහි ගමන් කළ සෙවක පිරිසක් (රිදී).

චඳ්ද=1. සද. 2. උතුම් (මුව 41). -අඩ්ඪණ=සඳල්ල (සඬ 498¹⁹). -ආකාරී=සඳ වැනි (බඟ 282³⁷). -ආනන=සඳ වැනි මුහුණ අැති (සර 95³⁰). -ආලොක=සඳළුලිය (සැළ 57). -උදය=සඳ උදා වීම (බුත් 172²). -ගුළි=ජවරාදිය නසන බෙහෙත්ගුළියක් (යොෙ 4150). -කාණන(මිලි 147⁴), -°පාසාණ (සර 104¹¹)=දියඇතිරිප්පු නම් මැණික්. -කිරණ=සඳරැස්. -කුක්කුට?=පක්ෂියෙක් (සර 324⁹). -කොට්ඨක= අඩසඳකෙළ වරෙහි තිබෙන වක්බව (වි 5. 191¹-²⁵). -ගුහ(බජ 204³⁰), -ගුහණ=හඳ රාහු අැල්ලීම; පෘථිවිජායාවෙන් චන්ද්‍රමණ්ඩලය වැසී යෑම. -චක්ක=අායුධයක් (නිකා 27⁴. සඬ 133²⁴). -පාර්ශ්ව=පර්වතයක් (සර 32¹). -ප්‍රභා= සඳළුලිය (බජ 167¹⁵). -බිම්බ=සඳමඬල. -මණ්ඩල=වට කුරු වූ සඳ (මුව 35). -මස්=සඳ (කාශී 1-57). -මාස=චඳුගා ප්‍රධාන කොට සලකනු ලබන බක් වෙසක් ආදි මාස. -රෙඛා=රෙඛාවක් මෙන් පෙණෙන සඳකැබැල්ල (දළ 15¹⁴). -°වඞ්ක=චඳුරෙඛාවෙහි පෙණෙන වක්බව (වි 2. 817¹-²²). -වංශ=චඳුගා‍වෙන් පැවතෙනැහි සැලකෙන රාජවංශය. -වඞ්ක=චඳුගා‍ගේ වක් බව. -°සුත=දුනුප්පතියක් (දඹ 6⁵). -ශාලා=සඳල්ල (සැළ 11. 57). -ශෙඛර=මෙහෙසුරා. -සූයර්තකාගික=චඳු සූගා‍ඉගන් පුදන මනුෂ්‍යාගණයක් (මිලි 218¹).

චඳ්දිකා=1. සඳරැස් (පූ 2. 651²). 2. මොනර පිලෙහි තිබෙන අැස වැනි කොටස. -පිච්ඡ= මොනරාගේ සඳස්පිල් (මුව 55).

චඳ්දිකාඝමාණ=සඳරැස් වැනි (දහම් 62¹⁰).

චප=බුරුදගස (වන 37).

චපල=1. චඤ්චල; මෝඩ; විය හැකි දෙස් නොතකා ක්‍රියා කරණ (බුත් 161²³). 2. කෑදැත්තා? (සර 103³³).

චපුට (ජාස 342¹)= 'චඤ්චුපුට' ශුද්ධ?= හොංචය නම්වැනි ගොටුව. [ගටට තබන අඬය.

චප්පා†= ගල් ආදිය පෙරළතාවිට අලවංගුව

චමත්කාර(-කාරිත)=සතුටට හෙතු වන ප්‍රදුම දෙය නිසා වන විස්මය (දහම් 68²¹). -ජනක=චමත්කාරය ඇති කරණ.

චමර=සෙමෙරමුවා. -වාලධි= සෙමෙරාගේ වලග (ජා 41¹).

චමරීමිගී=සෙමෙර මුවදෙන (වි 1. 145¹-³⁷).

චමූපති=සෙනාපතියා.

චම්පක=සපුගස (දහම් 15³). [(කාශී 1-31).

චම්පුකාව්‍ය= ගද්‍යපද්‍ය මිශ්‍ර කර රචිත කාව්‍යය

චය=1. රැස් කිරීම. 2. රාශිය. 3. පදනම.

චර= 1. හැසිරෙණ (දහම් 15²); ජඞ්ඝම. 2. ඔත්තුකාරයා (බජ 220¹². 279²²). 3. (ශිසං IV. 123³)='චතුර'?. -අචර=ජඞ්ඝමසථාවර. -පුරුෂ= ඔත්තුකාරයා (ජා 492²¹).

චරණ= 1. පාදය. 2. වෙදයාඛා නොහොත් ශිල්පය (ජාගැ 198¹. දහම් 147³⁴) -ආයුධ= කුකුළා. -කල=පතුල (බෝගැ 127¹⁷). -ධම්ම=උත්තමශීලය, ඉන්ද්‍රියසංවරය, භොජන මාත්‍රඥතාය, නිද්‍රාවජ්ජිතය, ශ්‍රද්ධාව, හ්‍රීය, අපත්‍රප්‍යව, බහුශ්‍රැතත්වය, පරාක්‍රමය, සමාධිය, ප්‍රඥාව, ධ්‍යාන සතර යන පසළොස (බජ 32⁷). -නඛ=පයෙහි නිය (මුව 36).

චරම=අන්තිම; අවසන්.

චරිත=1. හැසිරෙණ ලද. 2. කළ. 3. ක්‍රියාව. 4. ගතිගුණ; සවභාවය (බුත් 277⁵. වි 1. 31-13). 5. ජීවිතකථාව (දහම් 1²). -අර්ථ=සම්පූර්ණ කළ අදහස් අැති; බලාපොරොත්තු සම්පූර්ණ කරගත් (දහම් 10¹⁶).

චරිතව්‍ය=හැසිරිය යුතු.

චරිම=‘චරම’ බ (බස 39[22]).

චරියා=චරිතය (වි 1. 361[2-15]). **-පිටක**= ක්‍ෂුද්‍ර ග්‍රොන්සඟහිඇට අයත්, බොධිසත්ත්වචරිත ප්‍රකාශක ග්‍රන්ථයක්. [අාදිය ඇඟ ගෑම.

චර්වා= 1. විවාරණය; විත්තාවේ. 2. සඳුන්

චර්විත=තැවරූ.

චර්වි=ඡර්දිය; වමනය (යෝ 1097).

චලී=සම (දහම් 132[34]). **-කාශ**=එකපිට තැබූ සම්රැස (ජාස 75[33]). **-කාර**= සම්වලින් කම්මැහැ කරන්නා. **-කිල**=1. හඳමහි අැති වන ගැටය; ඉන්නා(යෝ 3400. කඩිං 21[3]). 2. අශීස්ගෙඩිය (යෝ 2675). **-ක්‍රිය**=ක්‍ෂුද්‍ර රොගයක් (යෝ 1947). **-බන්ධ**= සම්කඩ; පත්කඩය (සවි 284[19]). **-දල**=ක්‍ෂුද්‍රරොග යන් (යෝ 1948). **-ප්‍රසෙවිකා, -භඤ්ඤා**=සම් පසුම්බිය.

චයතී= චරිතය (වි 1. 372[2-23]); සුවභාවය. **-අනුබුල**=චරිතයට ගැළපෙන (බප්‍ර 45[35]). **-සිද්ධි**=චරිත සිදු වීම.

චළිණ=හැපීම; විකිම.

චර්චිත=හපනලද.

චල= 1. සෙලවෙන. 2. ගමන් කරණ (බප්‍ර 202[21]). **-අපදාන, -අවධි** (පඤ්චි 67[29])= පතනාදික්‍රියාවන්ට සීමා වන චඤ්චල වස්තුව. **-දල**=අැසතු (බෝ)ඟස (සර 345[3]).

චලත්=චඤ්චල වන (බෝගැ 70[30]).

චලන=1. සැලීම; චඤ්චල වීම (වි 5. 275[2-2]). 2. සෙලෙවුතු (සර 132[1]). **-වත්**=සෙලවීම් අැති; පැතිරෙණ (වි 1. 505[2-16]).

චලිත=කම්පිත; සැලුනු (බුත් 280[17]).

චව?=ශාප?. චුත? (ශිසං IV. 282[3]).

චවන=චුත වීම; පහ වීම (වි 6. 26[2-26]).

චවමාන=චුත වන.

චවශී=ව ජ ජ කි ඤ යන අකුරු පස.

චවිතුකාමතා=චුත වන්ට කැමැත්ත (කඩිං 17[10]).

චෂක=ඔඩම; කෝප්පය (දහම් 58[25]).

චා

චාඤ්ඡය=ඇස පිළිබඳ. **-ඛ**=පෙණීම.

චාග=ත්‍යාගය.

චාටු= රැවටිලිබස (දහම් 70[12]). **-කම්‍යතා**= ඡවත් ව පවත්නාබව (වි 1. 118[2-28]). උපාසකයන් හුවා නමා ලාමක ව පවතින බව (සිඛ 65[30]). **-කාර**=චාටුබස් කියන්නා. **-ක්‍රියා**=රැවටිලි ක්‍රියා (ජා 560[16]).

චාතඛ=කෑදැත්තා (දහම් 12[11]).

චාතුද්දසි= තුදුස්වක. **-පොහෝ**= එක් එක් ඍතුවෙහි තුන්වන සත්වන පොහෝ දෙක (සිඛ 13[7]). [(මිලි 248[33]).

චාතුමෙය්‍යක= ශාක්‍යවංශයෙහි ශාඛාවක්

චාතුරන්ත= සිවුපසුර කෙළවර කොට අැති (ජාගැ 189[27]).

චාතුරිය=චතුරභාවය. **-ගමන**=1. ලීලා සහිත ඇවිදීම. 2. වක් ව ඇවිදීම (වි 1. 384[1-26]).

චාතුද්=චතුර්. **-දශී**=තුදුස්වක (දහම් 207[5]). **-°දින**=තුදුස්වක්පොහෝදිනය (උපා 222[5]). **-දිගිඛ**= සිවුදිගට අයත්; සිවුදිගින් එන. **-චිපික**=ඔඛාච්ප යතර පිළිබඳ. **-°ම්භාමෙඝ**= සතරමහදිවඝිනට එකවිට වසින මහ වැස්ස (ජා 953[6]). **-භූමක**= කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර, ලෝකොත්තර යන භූමිසතරට අයත් (කඛිං 2[27]). **-හෙතුකික**= සතරමහාභූතයන්ගෙන් හටගත් (වි 4. 207[2-4]). **-මහාරාජික**=ධෘතරාෂ්ට්‍ර විරූඪ විරූපාක්ෂ වෛශ්‍රවණ යන දෙවිමහරජුන් විසින් පාලනය කරණු ලබන, ශක්‍රයාට යටත්, දෙවිලොව (දහම් 283[23]). **-වශීකරණීයඛණ්ඩ**= භික්‍ෂූන් සතරතමක් පමණක් අැති ඛඞ්ගයා විසින් කට හැකි විතය කර්මය (කති 16[16]). **-වර්ණ** (බප්‍ර 221[21]), **-වර්ණ්‍ය** (බප්‍ර 137[19])=ක්‍ෂත්‍රියාදිවංශ සතරට අයත්. **-වාද**=කලාශිල්පයක් (පූ 2. 147[21]. සද්ධ 88[7]. සවි 137[15]).

චාතුයන්ති=චතුරභාවය (දහම් 17[17]).

චාප=දුන්න (මුව 77. කුස 374). **-බඛන**= දුනුදිය (බෝගැ 43[37]).

චාපල්‍ය=චපලභාවය (වි 1. 381[2-23]).

චාම්†=සැරසිලි නැති (නමුත් සිත්කලු).

චාමර=සෙමෙරවලගය (බුත් 24[11]). **-චඞ්ඝන**= චාමර සලන්නා (දඹ 59). [රත්(උපා 267[7]).

චාම්කර='චම්කර' නම් ආකරයෙහි උපන්

චාර=1. ගුප්ත ව හැසිරෙණ ඔත්තුකාරයා. 2. නළුවා (බෝගැ 41[23]). 3. හැසිරීම (බපු 44[1]). 4. හැසිරිය යුත්ත (බස 2[915]). **-ඝර**= දහගෙය (බපු 288[1]). **-චක්ඛුස්**= ඔත්තුකාර යන් නමැති ඇස් (ශිසං II. 106 B[7]).

චාරිකා=හැසිරීම; සැරිසැරීම (දඹම් 50[33]).

චාරිත්තන='චාරිත්ත' බ (ජාගැ 192[13]).

චාරිත්ත= 1. සිරිත (දඹම් 3[16]). 2. හැසිරිය යුත්ත; විනය (කඞ්ඛා 2[5]). **-ගික්ඛාපද**= 'මෙසේ කට යුතු ය'යි පැණවූ ශික්ෂාපද(සිඛ 88[5]). **-සීල**= චාරිත්තගික්ෂාපද කඩ නොකොට රැකීම (වි 1. 44[3-34]).

චාරු=මනොඥ; යහපත් (දහම් 74[14]).

චාරී= 1. 'ච' නිපාතයාගේ අර්ථය. 2. චන්ද්‍රව (ද අරුත්) සමාසය. **-විග්‍රහ**=චන්ද්‍රසමාස යෙහි නිර්වචනය (පසඳි 1[311]). **-සමාස**= දඅරුත්සමාස. [නිපදවූ උවෙස්දවාදය.

චාළිත්ථකඝාසත්ත=චාවිංක නම් ආචාර්‍යයා විසින්

චාලන=සෙලවීම.

චාලිත=සෙලවූ.

චි

චිං (නි)†=පිළිකුල ඇඟවීමෙහි.

චිකිච්ඡඝර=වෛද්‍යගය.

චිකිච්ඡා=පිළියම (වි 1. 104[1-30]); වෙදකම. **-කාර**=වෙදකම් කරන්නා (මිලි 194[21]).

චිකිත්සාය=පිළියම් කට හැකි (බපු 18[32]).

චිකිර්ෂා=කරන්ට කැමැත්ත (බෝගැ 9[28]).

චිකිර්ෂු=කරන්ට කැමැති (පසඳි 1[30]).

චිකඛල්ල=1. මඩ. 2. මඩ සහිත. **-කර**= ඉතා මඩ සහිත (මිලි 363[34]). [(මිලි 269[41]).

චිංඟුලක=තල්කොළ ඇඹරුම; හුළංපෙත්ත

චිටවය් (ප්‍රක්‍රි)=සිටුවා (ශිසං III. 178[10]).

චිණණවසිතා='චිණ්ණවශිතා' බ. (බෝගැ 93[1]).

චිත= 1. රැස් කළ. 2. පිරිපුන් (බපු 9[3]). 3. චිත්තය. **-ඔකුලිතා**= පිරිපුන් ඇඟිලි ඇති බව (බපු 139[9]). **-'ඤනරංඝ**=පරිපූර්ණ වූ පිට මැද ඇති (බපු 9[7]). **-පභඤනී** (නාප)= චිත්තප්‍රසාදයෙන්? (ශිසං IV. 282[6]).

චිතඛ=දරුණය (දළ 18[7]).

චිති=චිත්තය (වි 4. 292[1-14]).

චිත්ත=1. සිතිම (අභිස 5[35]). 2. ආලම්බනයන් සිතන, වෙදනාදි අරූපිධර්මයන්ට අධාර වූ, විඥානය. 3. චිත්තය. **-අධිෂ්ඨාන**= සිත පිහිටා නිබෙන ආදරයවඝුව (සවි 82[1]). **-අනුදඝීනා** (සවි 297[20]), **-අනුපඝඤඤා** (මිලි 417[37])=සිතෙහි උත්පාදස්ථිතිභඞගයන් බලා සිත අනිත්‍ය වශයෙන් නැවත නැවත සැලකීම. **-අභිනීහාර**= සිත හැරවීම; පැනීම (බෝගැ 21[35]). **-අභ්‍යඤනර**= සිත අතුල (සඛි 41[7]). **-අර්ජී**=සිතෙහි අදහස (පූ 2. 740[11]). **-ආඝාතීඝ**=සිත ඇදගන්නා; සිත පිණවන. **-ආචාර**=සිතෙහි හැසිරීම; අදහස (දහම් 54[11]). **-ආත්මභාව**=චිත්තය ම ආත්ම කොට ඇති (බගැ 17[5]). **-ආභොග**= මෙනෙහි කිරීම (වි 4. 117[2-14]). **-ආඝත්තන වූපනිති**=1. සිතට අයත් පැවැත්ම. 2. එය ඇති (අභිස 6[18]). **-ආරාධන**=සිත පිණවීම (මුව 30). **-ඉද්ධිපාද**= සිත නමැති ඉද්ධිපාදය (අභි 155[11]). **-උප්ප්‍රඤඤා**= විඳුන සඤඤයෙහි වක්බව වූ මායාදිය දුරු කර සෘජු කරණ ගතිය (අභි 25[19]). **-උත්ත්‍රාස**= සිතෙහි තැති ගැණීම; භය (ජාස 50[3]. බහැ 223[25]). **-උත්පාද**= චිත්තචෛතසිකයන් ඉපදීම (අභි 43[3]). **-උද්වෙග**= සිතෙහි බිය; සිත කලකිරීම (පසඳි 10[4]). **-උන්මාද**= සිතෙහි උමතුව; සිහිමුළාබව(වි 1. 141[1-3]). **-එඛාග්‍රතා**= සිතෙහි එකඟකම; සිත එක අරමුණක ම රැඳීම; සමාධිය (සඛි 619[3]). **-ඛ**-ව්‍යුමෙන් විසිතුරු වූ ඇතිරිය (සිඛ 63[2]). **-කම්මඤ්‍යතා**= විඳුනඤඤයාගේ අයෝග්‍යත්වය දුරු කර යෝග්‍ය කරණ ගතිය. **-කාඝ**=විඳුනඤඤය. **-කාර**= සිත් තරං (සර 341[26]). **-ඛේද**=සිතෙහි බෙදය (සඛි 137[19]). **-ඛණ, -ඤණ**=චිත්තයාගේ උත්පාද ස්ථිති භඞග යන අවස්ථා; චිත්තය ඉපදී පැවත නැති වී යන මුළුකාලය (අභි 62[28]). **-ඤෝභ**= සිත කැලඹීම. **-ගති**= චිත්තබලයෙන් කරණ ගමන (බපු 251[23]).

-ඝනික=සිතට අනුගත; සිතෙහි සවභාවය ඇති; ඉතා සියුම් (සලී 1. 353¹²). -චෛතසික=චිත්තචෛතසිකයන්ව ගියය(බප 314⁴⁷). -ජ=සිතින් උපන්.-°රූප=සිත නිසා උපදනා පැහැ වෙනස් වීම් ආදි රූප (ඛහැ 236⁵). -දුඃඛ= දෙමනස (වි 6. 281-³³). -දුඃඛිලී කරණ=සිත දුවිල කරණ ක්‍රොධාදි ගති විසිපහ (විලී 366³⁶). -නියාම= සිත පිළිබඳ නියමය (අභිවි 268¹³). -පරම්පරා= සිත්පෙළ; චිත්තපඛ්ඛතියි. -පරිණාමනා= සිත නැමීම; අධිෂ්ඨානය (බප 266²). -පස්සද්ධි= චිත්තප්‍රශ්ඛිය. -පාභුඤඤතා= විඤ්ඤාණඤ්චායෙහි හිලන්බව සන්සිඳුවා ප්‍රගුණබව ඇති කරණ ගතිය (අභි 251²). -ප්‍රබන්ධ= චිත්තසන්තානය (පඤ්ච 101). -ප්‍රයොග=සිතෙහි යෙදීම හෝ ක්‍රියාව (බත් 278²³). -ප්‍රශ්ඛද්ධි=සිතෙහි තදබව වූ ඉඳුරු ආදිය දුරු කරණ ගතිය (අභිස 46²⁹). -ප්‍රසාද=සිත පැහැදීම(ඛහැ 207). -මාඛයිත්=සිතට විහිරි (සවී 415). -මූ(මෘ)දුතා=විඤ්ඤාණඤ්චායෙහි නදබව් නැති කර මොළොක් කරණ ගනිය (අභි 24²³). -ලඝුතා= විඤ්ඤාණඤ්චායෙහි බරබව ඇති කරන සිතෙහි සැහැල්ලුගතිය (අභිස 47³). -වාර=සිත පවතින වාරය (වි 8. 290¹-¹¹). -විඝාත= සිතෙහි වෙහෙස (වි 6. 282-²⁹). -විප්පයිත්(ලඳා)ස=දුඃඛයෙහි සුඛය යනාදීන් පවත්නා සිතෙහි විපර්‍යාසය (බප 1111). 'චතුර්විධවිපර්‍යාස' බ. -විභූම= සිහිමුළා බව. -විමුඤ්චනි=අනිත්‍යඵලවිත්තය. -විවේක= සිතෙහි කෙලෙසුන් විඤ්ඤමණයට හෙතු වන සංඛ්‍යය (බප 2755). -විශුද්ධි=සමාධිය (අභිස 239¹⁷). -වීථි=චිත්තපරම්පරාව; සිත් පෙළ (අභි 67). -ශුද්ධි=සිතෙහි පිරිසිදුබව (සඬ 159²⁴). -සංවේජනා= සිත තියුණු කිරීම; සිත කලකිරවීම (වි 8. 71³-²³). -සඞ්ඛාරපනා= සිතේ අදහස; පාඨීනාව (සඬ 318³⁰). -සඞ්ඛාර= 1. කාමාවචරාදි සිත් 29 (විම 10³). 2. චිත්තය සකස් කරණ චිතකිවිවාර දෙක. -සන්තති(වි 8. 123¹-⁴), -සන්තාන (සඬ 111²⁵)= චිත්තපරම්පරාව. -සන්තෝෂ= සිතෙහි සතුට (සැළ 27). -සමාදාන=සිතින් කරණ සමාදන් වීම හෝ දැඩි ව ගැනීම (සවී 81⁹). -සමාධි= සිත අධිපති කොට ලබන එකඟබව (වි 1. 321¹-⁶). -සමුට්ඨාන= සිතින් උපදනා (අභිස 48¹⁹). -සිස=සිත නමැති හිස හෝ මූල (=මානා කාව) (සර 53¹⁶).

චිත්‍ර= 1. සිතියම (වි 4. 3²-⁵). 2. විසිතුරු (සඬ 475⁶). 3. අද්භූත. 4. කර්බුරවර්ණිය. 5. නානාප්‍රකාර. -ආභරණ= විසිතුරු ඇතිරිලි(දළ 24¹⁵). -ඛ=නිත් (විලී 519²⁷). -කථි (ජාප 401¹⁰), -කථික (සඬ 107²⁴. 720¹¹)=විසිතුරු කථා ඇති. -කම්ම=රූපය දිය ඇඳීම; සුසැවකලාවන්ගෙන් එකක් (සඬ 88⁵). -°රූප=සිතියම්හි ඇඳි රූප (සැළ 4). -ඝණ්ඨානන=විතු ඇඳීම (දළ 55¹). -ඝාර= සිතියම් අඳින්නා. -°රූප=විතු කාරයා විසින් ඇඳි රූපය (පූ 2. 601⁶). -කූට=හිමාලයෙහි උස් මුදුනක් (බුත් 45³²). -පට=සිතියම් ඇඳි වස්ත්‍රය (බුත් 206³³). -මණ්ඩප= විසිතුරු මඩුව (කති 43¹⁴). -ලතා=දෙව්ලොව නිබෙන උයනක් (බුත් 531⁰). -ලෝචනා= විසිතුරු ඇස් ඇත්තී (ජාප 247²¹). -වඩ= නානාප්‍රකාර වූ වඩ (බුත් 21¹⁴). -ශාලා=සිතියම් ඇඳි ශාලාව (බෝගැ 46²²). -ශාසන, -ශිල්ප= රූපාදිය ඇඳීමට උගන්වන විද්‍යාව. -°ඥ=චිත්‍රශාස්ත්‍රය උගතා. [4273].

චිත්‍රාරන්න, චිත්‍රාරණ්ඩ= නාඹියක් (ගෙ

චිත්‍රී=විත. -ඛාර= නොවිසිතුරක් විසිතුරු කිරීම; ගරුබුහුමන් කිරීම. -ඛෘත=විසිතුරු කළ; ගරුබුහුමන් කළ (බප 169³¹).

විදවි (ක්‍රිප)= සිදවී? (ශිසං IV. 132. I⁴. II². 133 III²).

විදවඝ්ඛ (ක්‍රිප)=සිදවූහ? (ශිසං IV. 133 IV³).

විදිවි (තිප)=සිදවී? (ශිසං IV. 295⁴,⁵,⁶).

විනනඛ=සිතන; කල්පනා කරණ.

විනනන=සිතීම (දජා 253¹³).

විනනා=සිතීම; කල්පනාව; සිතිවිල්ල. -ආකාලී භූත=විඤ්ඤාණවන්ගෙන් අවල් වූ (ජාප 3951). -පරවඝ=විඤ්ඤාණවන්ට ගටත්; නිතර සිතිවිල්ලෙහි යෙදෙන. -මණ්ඩි=හිතුපැතූ දෙය දෙතැගි සැලකෙන මැණික (බෝගැ 725). -°මන්ත්‍ර= විඤ්ඤාණමණ්ඩියක් වැනි මන්ත්‍රය හෝ විද්‍යාව (සලී 1. 387). -මය= සිතීමෙන් උපන්. -°ප්‍රඥ= සිතීමෙන් ඇති කර ගත් නුවණ; සවාංඡාංඛුමානය (සලී 1. 678³⁶). -මාණ්ඩඛ්‍ය, -°රත්න(සඬ 132¹⁰), -රත්න

(දළ 53[19])='විඤ්ඤාණේ' බ. **-විඤ්ඤය**= සිතිය හැකි ප්‍රමාණය (බප 37)

විඤ්ඤත්ත=සිතූ. **-අත්ථ**=සිතූ කරුණ.

විඤ්ඤති, විඤ්ඤෙය්‍ය, විඤ්ඤෙය්‍ය= සිතිය හැකි; සිතිය යුතු. [(යො 3389).

විප්ප=නියමස් කුණු විහැදෙන විසප්පුගෙඩිය

විබුඤ්ඣ=නිකට. [ආවරණය.

විමිනි† (<Chimney)= ලාම්පුවල වීදුරුමුවා

විර= 1. දිඝිකාලය. 2. බුරුදු (වන 37). **-අනන්ත**= දීඝිකාලයක පවත් අං (පැවති). **-අනුසන්ධ**=දීඝිඅායුෂ ඇති. **-කාල**=දීඝිකාලය (ජාස 4749. සැළ 1). **-විවනි**= විරසිනි (ශිසං III. 175[38]). **-ජීවි**= බොහෝකල් ජීවත් වන. **-නගර**=පුරාතන (පඤ්ච 231).

-ප්‍රසිද්ධ= බොහෝ කලක පටන් ප්‍රකට. **-රාත්‍රඥ**=බොහෝ කලක රාත්‍රීන් දන්නා; බොහෝ පැරණි තොරතුරු දන්නා. **-සඨාසි**=බොහෝකල් පවත්නා සුලු. **-සම්මති**= බොහෝකල් පැවැත්ම. **-°ඣ**=බොහෝකල් පවත්නා. **-සඞ්ඛී** (වි 7. 781–27)='චිරසවඟී' ශුයු?

විරාත්තකාල=දීඝිකාලය (මුව 54).

විලි-සලලගස (වන 37).

විලිමිඤා= කඹරෙදි; බදම ගෑ කිම. වණීය රැකීම සඳහා ඵලන, දිරූ සිවුරුඅාදියෙන් සෑදූ, පාපිස්නාව (සිඛ 47[34]).

විඤ්ඤ=ලකුණ. **-වචන**=ලකුණක් වශයෙන් යෙදෙන වචනය (කඛා 132).

විඤ්ඤිත=ලකුණු කළ.

වී

වී (නි)†='විඃ' බ.

වීක්ක†=එනම් රෙදිවෙසෙස.

වීත=එනම් දෙගස. **-අල**=එනම් ඔසුවෙසෙස (ළමය කබරෙස වැනි වැලක අල ය). **-කණ්ණාබි**†= දුර පෙණෙන කන්නාඹිය. **-දෙස**=වීත නම් රට (ජාගැ 302). **-පට**= වීතදෙගයෙන් ගෙණා රෙදි (කඛා 4421). **-මුල්**=වීතඅල.

වීර=1. වැහැරී. 2. සිවුරු (කුදු 63). **-ඛ**=වීර. **-°ඕසික**= පුරාතනයෙහි උඩුකයෙහි සම ගසා ඉඟෙන් වැහැරියක් මෙන් එල්ලෙන්ව සලස්වා කළ වධය (මිලි 22440). [23926).

වීණාවයිතා= පුරුදු කළ වයඹව ඇති (බප

වීලාවිවු=පැරණි වසනුවණියක් (දඹ 325).

වීවර=සිවුර. **-ආසා**=සිවුරෙහි බලාපොරොත්තුව (කඛා 442). **-කාරණ පලිබොධ**= සිවුර කිරීම නම්වූ හිරිහැරය හෝ බාධාව (කඛා 4327). **-කාල**= කාසින තෙං අතුළ විහාරයෙහි වප්මස මැදිපොහොය පවත් මාසයක් පමණ වූ කාලය හෝ කසින අතුළ විහාරයෙහි ඒ මාසය හා හෙමන්තඍතුව ද ඇත පස් මස (සිඛ 3331 බ.). **-ගබභ**=සිවුර ඇතුළ (බගැ 2162). **-ධාතු**=බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙරවූ සිවුර (ස්තූ 810). **-ප්‍රත්‍යය**= ජීවනයට ඉවහල් වන සිවුර (සද්ධ 17928). **-රූපසඤ්ඤා**= සිවුරු පිළිබඳ රූපබව; කැබැලි කපා මසා කසට පෙවූ සිවුර (බෝගැ 1063). **-වංශ**=සිවුරු දමන උණලීය හෝ වැල් ආදිය.

වු

වුට්ඨි†=ඉතා කුඩා.

වුඩ=සුළු (ශිසං IV. 2225).

වුණ්ණ=1. සුණු. 2. ඇස් කන් ආදිය ඇසුරු කර සිටින පණුකුලයක් (විභා 2. 9431–18).

වුත්ත=ගිලිහුනු; මැරුණු (සද්ධ 18119).

වුති=ගිලිහීම; මරණය (අමං 2. 3332). **-උපපත්ති** (නි + උ=තු)=වුතිය හා උපපත්තිය (උපා 43). **-°ඤාණ**= සත්ත්වයන්ගේ වුතිය හා ඉපදීම ද දැනගන්නා ඥාණය (සර 4931). **-කිච්ච**=මරණය. **-ක්ඛණ**=මැරෙණ අවස්ථාව (ස්තූ 202). **-චිත්ත**=මැරෙණ අවස්ථාවෙහි පවත්නා සිත (බස 15825). **-ඤාණ**= වුති චිත්තය ඇති වන ජවන- පටිසන්ධි, තදාලම්බන- පටිසන්ධි, භවඞග- පටිසන්ධි යන චිත්තයුග්මයන්ගේ අතර (අභි 516).

වුදිත=වෙදනා කරණ ලද.

වුද්ධ, තුදුස; 14. **-බුද්ධඤ්ඤාණ**=අසාධාරණ

ඥන සය ද චතුර්විධ මාර්ගඥන ඟ චතුර්විධ ප්‍රතිසංවිද ඥන ද යන නුදුස් නුවණ (සද්ධ 216). [7331. 16930).

චුම්බඨක=සිඹින. -පාෂාණ=කාන්දම් ගල (බුත්

චුම්බඨක=සුඹුළුව; දරණුව (පූ 2. 13111).

චුම්බන=සිඹීම.

චුම්බනි=චුම්බනය ඇති (දළ 513).

චුම්බිත=සිඹිනා ලද (සර 8925). [2. 9431-17).

චුරණක?=ශරීරයෙහි සිටින පණුකුලයක්(විභං

චුල්ල=සුලු; කුඩා. -උපසථාගක (ල + උ = ලු)= කුඩා උවටැන් කරන්නා (සලි 1. 2159). බුලත් පිළිගන්වන්නා(ජාගැ 5425). -කිණ්ණාසව=කුඩා ක්ෂීණාශ්‍රවයා (එබදු කෙනෙක් නොං මැනිහි (වි 8. 1561-22). -ශීල=බුද්ම ජාලසූත්‍රයෙහි වදරණ ලද ශීලප්‍රභෙද යක් (ඛස 2813). -සුඛභාන= උපසපන් ව මෙ පමණ කලක් සඛාදිසෙසාපත්තියකට නොං පැමිණියෙමිහි කී භික්ෂූනමට ඒ කී කාලය හැර ආපත්ති පටිවිජ්ජන වූ ඉනිරි කාලය සඳහා පුරන්ව නියම කරණ පරිවාසය (කඞ්ඛා 414).

චූ

චුඩා=1. හිස මැද කපා ඉතිරි කළ කෙස්රොද; සිළුව. 2. මුදුන. -මණි, -මාණික්‍ය=1.සිළුමිණ; හිසෙහි පලඳින මැණික්ක (බුත් 4016). 2. ඉනා ශ්‍රෙෂ්ඨ (ජාගැ 13).

චුත=අඹගස (සර 10314).

චුරණ=වුණීය; සුණු කළ බෙහෙත (යො3983).

චූණී=1. අළුගුණු (සර 2366). 2. සුණු; ධූලි.

චූණිකදෙශනා= චූර්ණිකා කිම (කඞ්ඛා 618).

චූර්ණිකා= මාත්‍රා පසින් පසව විරාමය ඇති, වෘත්තගන්ධිභෙදයක් වූ ගද්‍යවාක්‍ය විශෙෂය.

චූෂණ=උරා බීම.

චූල=සුලු. -උපසථාගක (ල + උ=ලෝ)='චුල්ලුපසථාගකා' ඛ. (සද්ධ 5391). -වංශ=ලඞ්කා ඉතිහාසයෙහි මහසෙන් රජුගෙන් පසු ව වූ කොටස.

චුලනියලොකධාතු= දහසක් සක්වළ (ඛප්‍ර 1522).

චෙ

චෙත=චෙතිය (ශිසං 1. 2541. III. 2153). | චෙය=චෙතිය (ශිසං III. 2185).

චේ

චේවඛ=දුසය (සද්ධ 42130).

චේවිඛා=දුසිය (සද්ධ 7714. බෝගැ 5330).

චේතනා=අනික් චෛතසිකයන් ඒ ඒ කෘත්‍යයෙහි යොදන මූලික වූ චිත්තගතිය(අභි 208). -ක්‍රම=පුරිම චෙතනා, මුඤ්චනා, අපරා යන තුණ (ජාගැ 2305). -චිරති=අධිශීලය (කඞ්ඛා 1629). -ශීල=ප්‍රාණඝාතාදියෙන් වලකින්නා වූ ද කුශලක්‍රියාවෙන් කරන්නා වූ ද අවස්ථාවන්හි උපදනා චෙතනාව. -සම්පද=යහපත් චෙතනාව (සලි 1. 65714). -සථාන=හෘදයවස්තුව (අභි 11722).

චේතෂ්=සිත.

චේතසික=චෛතසික (ඛගැ 2766)

චේතාපන=මිල දී ගැණීම (කඞ්ඛා 13529).

චේතිය = චෛත්‍යය. -අඞ්ගණ=දාගැබ්මළුව (ඛගැ 23417). -කිරි=සෑගිරිය; මිහින්තලා කන්ද.

චෙතො=චෙතස්. -බල=බුද්ධ ධර්ම සඞ්ඝ සික්ෂා යන කරුණු හතර පිළිබඳ සැක හා සඟුහම වාරින්ට කිපීම ද යන සිතට උල් වැනි කරුණු පස (ජාගැ 20714). -පණිධි=චිත්ත ප්‍රාර්ථනාව. -පරියඅභිඤ්ඤානුවණ (වි 6.722-33), -පරියඤ්ඤණ (ඛගැ 434), -පරියනුවණ (වි 6. 328-38)=අනුන්ගේ සිත් දන

ගන්නා නුවණ. -රසාඝන=සිත ඔද වඩවන (අවද1[3]). -වඤ්ඣක=සිත වංසසථාන කොට ඇති; සිතෙහි පවිත්තා (බඟ 18[11]). -විමුත්ති=චිත්තවිමුක්තිය.

වේල=වස්තුය. -ආයුධ=(අලවියකාගේ) උතුරු සළුව නමැති ආයුධය (අමං 2. 147[20]).

-ලකෙඛප(ල + ඛ = ල්ල) (බඟ 18[11]), -ලක්ඛණ(ල + ඛ = ල්ල) (සර 270[20])=පිළිගිස සිසැරීම.

වේඤා=ක්‍රියාව (දහම් 11[22]. 70[13]).

වේජ්ඣිත=1. ක්‍රියා කළ. 2. ක්‍රියාව.

වේජ්ඣිතා=අදහස? (සර 81[8]).

වෛ

වෛතසික=සිතෙහි ඇති වන ස්වභාවවිශෙෂ (අභිස 6[15]).

වෛතත=වෛතසික (බප්‍ර 314[17]).

වෛද්‍ය=1. පූජ්‍ය. 2 දැනැබ. -අඛ්‍යාන=දැනැබ් මළුව (කඛා 40[34]). -ශාස්ත්‍ර-වෛද්‍යය

වෑයෙන සේ කළ ගාහය; වටදුනේ (වි 2. 785[2-36]). -වාක්‍ය=බොහෝ දෙනා විසින් පුදනු ලබන රූක (කඛා 32[2]). -සථාන=පිදිය යුතු තැන (ස්තු 83[1]).

වෛත්‍රමාස=බක්මස (බෝධි 45[33]).

වෝ

වෝචපාන=ඇවකෙපෙල්ගෙඩි මිරිකා පෙරා ගත් රසය (සද්ධ 124[11]).

වෝදක=1. වෝදනා කරණ; වරද දක්වන (පූ 2. 421[27]). 2. මෙහෙයන. -ඛිඩී=වෝදක යෙකු තුළ පිහිටිය යුතු ගුණ; සුදුසුකම් බලා කිම, සත්‍යයක් ම කිම, මවසිලුටු ලෙසින් ම කිම, ඝිතවැඩ සඳහා ම කිම, මෙත් සිතින් ම කිම යන පස(බෝධි 95[28]).

වෝදන(නා)=1. වෝදනා කිරීම (කඛා 102[4]). 2. ප්‍රශ්නය (වි 1. 31[1-38]). 3. වරද දක්වීම.

වෝදිත=1. චුදිත. 2. මෙහෙයූ (දහම් 104[29]).

වෝද්‍ය=1. වෝදනා කටයුතු. 2. ප්‍රශ්නය.

(පඤ්චි 9[27]. 23[11]). -මාන=වෝදනා කරණු ලබන (කඛා 66[24]).

වෝර=සොරා (සද්ධ 98[8]). -කථා=හොරුන් පිළිබඳ කථාව (ජා 40[27]). -කාන්තාර=සොරබිය පවත්නා මාගීය හෝ ප්‍රදෙශය (බප්‍ර 191[10]). -ගෙහ=හිර ගෙය. -ඝාතක=හොරුන් මරන්නා (සද්ධ 142[7]). -භයභීත=හිමිඟා සපයන දෙය සිය කැමැත්ත සේ විනිසුම් කරණ භයශීලීව(ජා 465[7]). -වල්ලභ=හොරහිමියා (සද්ධ 441[23]).

වෝල=රෙද්ද. -පරිමාජන=රෙද්දෙන් පිරිමැදීම (බප්‍ර 155[3]).

වෝලි†=සත්‍රින්ගේ ඇදුමක්.

වෞ

වෞර=සොරා. -කම්ම= හොරකම (බප්‍ර 109[1]). -කාන්තාර=වොරකාන්තාරය (බප්‍ර 51[1]).

වෞශ්‍රී=සොරකම.

ව්‍යූ

ව්‍යූහ=1. ගිලිහුනු. 2. මැරුණු (ජාඅ 84[10]).

ව්‍යූහි=1. ගිලිහීම. 2. මරණය (ජාගැ 115).

ශ්‍ර, ශ

ශ්‍ර=වචනයෙහි මුදවෙනි අකුර.

ශ=සය. -කලලනරක=නිරයක් (මනි 74[1]). -ශ්‍රේෂ්ඨ='ශබ්ද' නම් විණාවරය (සද්ධ 687[24]).

-°ග්‍රාම=ෂඩ්ජග්‍රාමය(සද්ධ 688[1]). -ඝ=සවැනි. -°ආශතන= ඉවැනි ආයතනය; චිත්තය (වි 7. 241[1-10]). -දන්තන=1. දත් ගය.

2. දත් සයක් ඇති. -දඛානුර= පෘථිව්‍යාදි ධාතු සයක් ඇත්තා; පුරුෂයා(වි 5. 2941-2). -මාර= වඤ්ඡුරාදි මාර සය. -චාතික= මාර සයෙහි ම සම ව උපදනා විත්ත(අභි 5517).

ඡඛලඤ=එළුවා (කඛ්ඛා 349).

ඡටා=සළඹ; සුළිය (මුව 122).

ඡඩ්ඩන=හැලීම; බැහැර ලීම (ධහැ 13418).

ඡඩ්ඩිත=හෙළූ; දැමූ; හළ. -අඟහිනරඤ= නිරයක් (මනි 761).

ඡන්න=ඡාදිත (කඛ්ඛා 12912). -කාර= ඡාදන්නා (සර 34127). -නිභ= කුඩයක් වැනි. -°ඔර=ඡත්‍රනිභ නිස (බප්‍ර 1324. බුත් 24315). -පාණී= ඡත්‍රයක් ගත් අත් ඇති (පූ 2. 55019).

ඡත්‍ර=කුඩය (කඛ්ඛා 11319). -මණ්ඩල= කුඩයෙහි මණ්ඩලාකාර කොටස. -°මය= ඡත්‍ර මණ්ඩලයෙන් ම නිපන් හෝ එය බහුල කොට ඇති (බෝහැ 513) -මය=ඡත්‍රයෙන් නිපන්(දඟම් 3565). -වඩන=ඡත්‍රය අල්ලන (දඹ 58). -සණ්ඨාන= කුඩය වැනි (සවි 12511).-සණ්ඨානා= කුඩනන.

ඡන්ද= ඡාදා ඇති (වි 2. 76528). [1324].

ඡන්ද්‍රිකාවත=කුඩයක් (මෙන්) කළ (බෝහැ

ඡදන=1. වැසීම. 2. වහල (සද්ධ 11336). -මාඝී=වහලෙහි අතු උළු තණකැරලි ආදි පෙළ (කඛ්ඛා 7231).

ඡද්ම=රැවටීම; කපටකම (කාංඝී 1-39).

ඡඳ=1.රුවිය; කැමැත්ත(බස 516).පක්ෂපාතිභාවය (ධහැ 418). 2. අරමුණ පිළිගන්නා විත්තඝනිය (වි 1. 561-38). සෙසු චෛත සිකයන්ගේ ඒ ඒ කෘත්‍යයට අනුකූල වන විත්තඝනිය(අභි 2113). 3. ඡන්දස. -අඟනි= පක්ෂපාතිභාවය නිසා කරණ අයුත්ත (මනි 165). -අධිපති=ඡන්දය නමැති ප්‍රධාන ධර්මය (සවි 818). -°සමාධි= ඡන්දය ප්‍රධාන කොට ලබන සමාධිය (වි 1. 3201-31). -අනුරක්ඛණ=ඡන්දස රැකීම;වෘත්තය නොවැරදීම (ධහැ 2130). -ඉද්ධිපාද=ඡන්දය නමැති ඍද්ධිපාදය (සර 4920). -දූඝඤ= කැමැත්ත දෙන්නා. -න= රුචි කරණ (වි 1. 4971-34). -රාග= තද ආශාව; දැඩි රාගය (අමා 2. 330. ජාස 63). -වන්=ඡන්දය ඇති(වි 1. 3201-26). -වාසිනී=ප්‍රේම කරණ ලද පුරුෂයා විසින් විවාහ කරගත් ස්ත්‍රිය (කඛ්ඛා 296. උපා 6128). -සමාධි=ඡන්දඍද්ධි පතිසමාධිය (වි 1. 3202-33). -සිස=ඡන්දය නමැති නිස හෝ මාතෘකාව (සර 5316). -හාරක= සීමාව තුළ සිටින උපසම්පන්න රෙගිනික්ෂූන්ගේ ඡන්දය සඤ්ඤාපී කිරීමට රැස් වූ සඤ්ඝයා වෙත ගෙණ යන භික්ෂුකම (කඛ්ඛා 95).

ඡන්දස්=ඒ ඒ වෘත්තයෙහි මෙ පමණ මෙපමණ අකුරු විය යුතු ය යනාදිය උගන්වන ශාස්ත්‍රය 'සඳ්ධි 8733).

ඡන්දස්ශාස්ත්‍ර=ඡන්දස.

ඡන්දෝ=ඡන්දස්. -ලඤ්ඤ= ඡන්දස බිඳීම; වෘත්ත ලක්ෂණ වැරදීම (බෝහැ 14710). -ලක්ෂණ (සවි 1371), -විචිති (කාංඝී 1-12)= ඡන්දස් ශාස්ත්‍රය.

ඡන්න=වැසුනු; සැඟවුනු. -පථ=සැඟවුනු මාර්ගය (ජාස 435). -අගාර= වැසූ ගෙය (සවි 375).

ඡර්දි=වමනය.

ඡල=1. සවරූපය වැසීම; ව්‍යාජය; 2. කිසුව හුගේ අදහසට විරුද්ධ වන සේ වචනවල අර්ථ වෙනස් කොට දක්වීම (න්‍යාය 441).

ඡවකුෂ්ඨ=1. මිනී තබන පැල. 2. වැම් තුණක් කිදුවා ඒ මත ගල්ලෑල්ලකින් වසා කළ පැල (කුදු 325).

ඡවි=ශොභාව; කාන්තිය; සිවිය (සද්ධ 2046). -කාල්‍යාණ= රන්වන් සිවිය (ධහැ 46118). කැලැල් නැති පිරිසිදු සිවිපැහැය (බප්‍ර 2408). -රාග (උපා 13914), -වණ්ණ (ජාස 5192)=සිවිපැහැය. -විභූෂණ= සිවිය සැරසීම (දජා 1762).

ඣ

ඣාන=ශිෂ්‍යයා.

ඣාදක=වසන. [වසනුය (දජා 20217).

ඣාදන= 1. වැසීම; සැඟවීම (පහැ 475). 2. ඣාදිත=වැසූ.

ඣායා=සෙවනැල්ල; මුල් වසනුව වැනි දෙය (කඛ්ඛා 1328). -උදක (ඣා + උ='ගු' හෝ 'ගෙ')=සෙවන හා දිය(සද්ධ 113312).-ගහ= 1. ඣායාව නමැති ගහක. 2. ඣායාවෙහි සැදූ ගෙය (කඛ්ඛා 1462). -රූප=පින්තූරය. -වන්න=සෙවන දෙන රුක (බුත් 18130).

ජි

ජිඳ=සිදුර (බගැ 4918). **-උදර**= ජිද්‍රෝදර රෝගය (යෝ 1580).

ජිද්‍ර=1. සිදුර. 2. දෙඅය. **-අවෙක්ෂ, -භවෙක්ෂක**=සිදුරු හෝ දෙස් සොයන. **-මණ්ඩලිකා**=මණ්ඩලාකාර සිදුර(සද්ධ 13131. උපා 220217). **-ලක්ෂණ**= බුද්ධශ්‍රීපාදයෙහි පිහිටි ලකුණක් (පූ 2. 1369. සම් 1227).

ජිද්‍රාපන=සිදවීම; කැබවීම (දළ 1518).

ජිඳන=සිදීම.

ජින්න=සිදුනු; කැඩුනු. **-ආවාට**= සිදුනුවළ (ජාස 501111). **-ඉන්ද්‍රියාපථ**= සුන් ඉරියවු ඇත්තා; පිලා (හෙසි 720). **-ජින්නපට**= සිවුර. **-°ඛර**=සිවුරු දරණ (සද්ධ 3424. ස්තූ 108220). **-භාව**= සුන්භව ඇති; කටහඬ නරක් වූ (බස 1013?. බප්‍ර 113).

ජෙ

ජෙඛ= දක්ෂ; පණ්ඩිත. **-උක්ති**= 1. පණ්ඩිත කථාව. 2. වක්‍රෝක්ති නම් අලඞ්කාරය. **-ප්‍රයෝග**=ජේකයන්ගේ යෙදුම.

ජෙද=1. සිදීම; 2. කොටස. **-ඛ**=සිදින්නා. **-න**=සිදීම. **-නීඛ**=සිදිය යුතු.

ජෙය්‍ය=සිදිය යුතු හෝ හැකි. **-ගාමිනී**= සියලු සිල් සිඳලන පංරාජිකාපත්ති (බප්‍ර 1833).

ජ්, ජ

ජ්=වචනීයෙහි තෙවැනි අකුර.

ජ (නි) (<ජ<ච)=1. සමුච්චයයෙහි(බගැ 127. ශිසං I. 25458). 2. එහෙත් යන අරුත්හි (සි 242).

ජ (නි)=1. ජ් (බගැ 128. සිඛ 304. ශිසං IV. 28279) 2. ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි (සි. 109). 3. එහෙත් යන අර්ථයෙහි (සි. 93).

ජංඝල්†=අමාරුව.

ජකම්= (ජනකම්?) ජනකකර්මය (බගැ 6337).

ජඟ=ජඝනය; (ශරීර) කෘත්‍ය (බගැ 13439).

ජඟණ=දෙපස ලඹු දෙකක් හා මැද ගුරක් ද ඇති අකුරු තුණ.

ජඟත්= 1. පොළොව (ජාස 40223). ලොව. 2. ලෝවැසියා (මුව 68). **-ත්‍රාණ**=සබඳී මනීෂ පංඩාල යන තුන්ලොව (සද්ධ 234). **-පිතෘ**= ලොකයාගේ පියා (මුව 154). **-වීර**=ලොකයෙහි ශ්‍රෙෂ්ඨ වීරයා (පැර 124). **-සාක්ෂි**= ලොකයාට සාක්ෂි වූ දෙවියා (කව් 70). **-ස්වාමි**=ලොකාධිපතියා(මුව 132). [40224].

ජඟතී= පොළොව. **-රුහ**= වෘක්ෂය (ජාස

ජඟතුල?=තල්පත (වෙව).

ජඟද්=ජඟත්. **-අග්‍ර**=ලොකශ්‍රෙෂ්ඨ. **-අනන්‍ද**= ලොකයාගේ සන්තෝෂය (දහම් 5032). **-°ඛර**=ලොව පිණවන (ජා 887). **-ජ්ඨවර**= ලොකාධිපති (සද්ධ 12). **-ගුරු**=ලොකයාගේ ආචාර්‍යයා (බෝගැ 39). **-ඛිත** (<ජඟත්+ හිත)=ලොවට හිත වූ.

ජඟදරා=අාණ්ඩුව?(රාජා 7326). [හඅ'').

ජඟර†= පවලැවිල්ල; අවුල (සං හි- "සන්නා

ජඟලන්=රන්කම් කළ රතුවස්ත්‍රය (G).

ජඟුරු=ජාගරණය. **-ඛම්**=ජාගරණයට හෙතු වූ ශ්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රියපස (බගැ 10026).

ජඟහනා=1. පිළියෙල කිරීම. 2. පොෂණය.

ජඟාඛිත= 1. සතාස් කළ; ඇමදි (සර 35822). 2. පොෂිත. [උකුළ.

ජඝන, -දෙඝ (බප්‍ර 22320), **-සඩ්ල**(සැළ 73)=

ජඝන්‍ය=1. අනන්තිම. 2. නින්‍දිත. 3. අල්ප (ජාස 1816).

ජඛම=ගමන් කරණ (සද්ධ 23131). **-විඝ**= සර්‍වදින්ගේ විඝ (යෝ 360).

ජඞ්ඝ= කෙණඬය; පය. **-ඝඛාපණ**= ජඞ්ඝා (මනුෂ්‍ය) ගණනින් ගන්නා බදුමුදල (ජාගැ 14322). **-පෙසනික**= මෙහෙවර කොට ඇවිදීම; පනිවුඩපණත් ගෙණ යෑම (ජාගැ 23119). **-මාර්ග**= ජඞ්ඝසාර්ථයන්ට යා හැකි මග (වි 4. 3031-5). අඩිපාර (බස 10430). **-වාමනක**=පිරිපුන් උඩුකය දුලුඹු පා ද ඇති අය (හෙසි 523). **-සාර්ථ**=

බඩු පැවවූ ඔටු ආදි සඬ්ගෝ; නවලම (විමු 51³. 82⁴). -ෙතු=ලෑලි දමා ඇණ ගැසූ පටු පාලම; ඒදණඩ (වි 4. 303¹–³).

ජඞ්ඝා=කෙණ්ඩය; පශ (බප්ර 5³³. පූ 2. 137³²). -**වලන**= පශ සෙලවීම (වි 5. 184¹–²⁸). -**පත්ත**= පාදහරණයක් (සමී 139²²). -**බල**= පාදශකතිය. -**වලල්ල**= පයෙහි ලන වළල්ල (සඬ 91²³). -**විහාර**= සක්මන් කිරීම; ඇවිදීම.

ජඟ= 1. ජඞ්ඝාව (බගැ 249²⁰). 2. (නි)= හිර කර; බැඳ (බගැ 257²⁶). -**ගේ**= හිරගෙය (බගැ 228¹⁸). -**ඝනමඝ**= අඳුරු (බගැ 241¹⁴). -**විහර**=ජඞ්ඝාවිහාරය (බගැ 194¹).

ජඟල=1. ජාඞ්ගල. 2. මුදුපෙන (වන 90).

ජති (<ජගා)=පොඟණය කළ(බගැ 263¹⁸).

ජටා= 1. එකට බැඳුනු නොගොස් අවුල් වූ කොයය (අමා 2. 48²¹). 2. ගස්වල කුඩා මුල් (මිලි 105¹⁹). 3. අවුල (මිලි 109²⁴). 4. තෘෂ්ණාව (වි 1. 61–³³). -**කලාප**=ජටා රාශිය (සඬ 232¹⁴). -**බර**= ජටාව දරණ; ජටිල (සඬ 679¹⁶. ජාඃ 517¹²). -**බඳු**=ජටා බැඳි අය (සිඛ 54³⁴). -**මණ්ඩල**, -**මඬ්ඩු**= ජටාකලාපය(දහම් 373¹). -**මස්** (යෙ 359. 1935), -**මාංස**=එනම් ඔසුවෙසෙස.

ජටිත=පවලැවුනු; අවුල් වූ (මිලි 109³⁴).

ජටිල= ජටාධරතාපසයා (අමා 2. 29¹² බෝගැ 67¹).

ජඨර=බඩ. -**අග්නි**=බඩගින්න (බස 123³⁰).

ජඩ=හොඳනොහොඳ නොදන්නා (බුදු 130). ඉතා මෝඩ; වපල (ජාගැ 103³¹).

ජන්= 1. ජතුවෙ; කර (බගැ 15¹. 134¹⁹). 2. ඥන(සී 177). -**කිස්**=උරඉස (බගැ 212²⁵).

ජක=1. ඥන (සී 542). 2. (නෛකි)= දැනගත (බගැ 153²⁸. සී 150). [ඥ (යෙ 3854).

ජතිරස්සකෑට='ජාතිරස' නම් උපධාතුවිශෙ

ජතු= 1. දැනගත් (බගැ 2³³. 278²⁴). 2. ලාකඩ. -**මණි**=ක්ෂුද්ර‍රෝගයක් (යෙ 3399).

ජතූ}=කර; උරහිස (සර 364¹⁰). [616].

ජන් (බෘ)=දැනීමෙහි. 'දන්' දශ මෙනි (සී 35.

ජන= 1. කම්කෙලඟෙන් ජනිත වූ (පඤ්චි 51⁸). 2. ලෝවැසියා (බගැ 12²⁷). මිනිහා. 3.කාරණය(බගැ241¹⁹.බුදු304). 4.උපදවන. 5 (නි)='නෙක්'යන් අර්ථයෙහි? (බගැ 49²⁵). -**අධිපති**=ජනයන්ගේ ප්‍රධානයා. -**ආනඤ්ඤ**= 1. ජනයා පිණවන (දළ 201⁷). 2. ජන යාගේ සතුට. -**අපවාද**=ජනයා කරණ දොස කථනය (ජා 501²⁴). -**ඊශ්වර**= ජනප්‍රධාන (ජාස 463¹). -**කම**= ජනකකර්මය (කාශෙ 14–38). -**කාණන**=ජනයා නමැති වනය; ජනසමූහය (සර 13²⁰). -**ගහන**=1. ජනයා ගැවසීම. 2†=ජනසඬ්ඛ්‍යාව. -**තා**= ජනසමූ හය. -**පද**=මහරටක් බෙදුනු කොටස් හෝ ප්‍රදෙශ (ජාගැ 84²). -°**අනන්තර**=අන්‍ය ජන පද(ධප්ර 188¹⁹). -°**කල්‍යාණී**=ජනපදයෙහි අනික් කතුන්ට වඩා රූපශොභාසම්පන්න කාන්තාව. -°**කල්‍යාණී ලක්ඛණ**=ජවිකලක්ෂ ණාදිය (ජාගැ 204⁷). -°**ඛත්තිය**=ජනපදධි පතික්ෂත්‍රියයා (බෝගැ 63⁹). -°**වාරිකා**= ජනපදයන්හි හැසිරීම (සඬ 124²²). -°**ජ්‍යෙෂ්ඨ** (සඬ 147²⁷), -°**නායක** (සඬ 621²⁵)= ජනපදයෙහි ප්‍රධානයා. -°**රඤ්ඤ**= වසංගතරෝගය. -°**ව්‍යවහාර**=ඒ ඒ පලාත්හි පවත්නා කථාව්‍යවහාරය; ලෞකිකකථාව (වි 6. 123²–³¹). -**ප්‍රවාද**= 1. ආරංවිය. 2. ජනාපවාදය. -**මුඛ**=ජනසමූහය (ධසැ 86⁵). -**රඤ්ජන**=ජනයා සතුටු කිරීම. -**රඤ්ජනී**= ජනයන් සතුටු කරන්නී (සඬ 656³⁶). -**රැස්**=ජනසමූහය (ධගැ 24¹⁰). -**ලෙඛන**†= ජනයා පිළිබඳ විස්තර හා සඬ්ඛ්‍යා ද ලියූ පොත. -**වඤ්ඤ**= ජනයා ඇති (දළ 191⁶). -**විවිඤ්ඤ**=ජනයාගෙන් නොර(සඬ 180²⁹). -**ශුන්‍ය**= ජනයාගෙන් හිස් (සඬ 539¹⁶). -**ශ්‍රැති**=ආරංවිය. -**සඬ්ගණිකා**=ජනයා හා එක් වීම (මිලි 507²¹). -**සඬ්ග්‍රහ**= ජනයාට උපකාර කිරීම (බගැ 86¹¹) -**සන්නිපාත**= ජනයා රැස් වීම. -**සම්බාධ**=ජනයා නිසා ඉඩ නැතිබව (සඬ 180²⁷).

ජන (බෘ)= 1. ඉපදීමෙහි. අක. 2. දිනීමෙහි. සක. 'දන' දශ මෙනි.

ජනක= 1. උපදවන (බප්ර 23²⁹. සඬ 3³¹). 2. ප්‍රතිසන්ධිජනක කර්මය (බප්ර 308²²). 3. පියා. -**කම්ම**=ප්‍රතිසන්ධිය දෙන කර්මය (බප්ර 308²⁴). ප්‍රතිසන්ධිප්‍රවෘත්තිවිපාක උපදවන කර්මය (අභිස 128²²). -**ත්ත**= උපදවන බව (වි 6.. 161²–¹⁶). -**ප්‍රත්‍යය**= ඉපදවීමට

උපකාර වන දෙය(පී 6. 134²-16).-හෙතු= උපදවන්නා වූ හෙතුව (පසඳි 57¹).

ජනන=1. උපදවන (බගැ 42²⁷). 2. ඉපදවීම (බපු 238¹³). 3. දිනීම (බගැ 202²⁴).

ජනනී=මව.

ජනත්ත=දිනීම; පැරදවීම (බගැ 262²⁵).

ජනසිත්ත=උපදවන්නා; පිඟා.

ජනරාල් (<General)=1. යුද්ධසෙනාවේ ප්‍රධානයා (රාජා 72²⁵. 73³⁵). 2. ක්‍රියාකාරී මණ්ඩලයක ප්‍රධානයා.

ජනවි=ජනපදය (බගැ 217³⁰). -කළ්‍යාණී= ජනපදකල්‍යාණී (බපු 239³⁴).

ජනවන=උපදවන (ජාගැ 7¹⁷. අමා 2. 52²⁶).

ජනවනි=උපදවන්නී (බගැ 47²⁴).

ජනවනු=1. දිනවීම (බගැ 262²⁵). 2. ඉපදවීම (බපු 249²⁰. 288⁵).

ජනවමින්(නෙක්‍රි)=උපදවමින් (අමා 2. 6¹⁷).

ජනවි=ජනපදය (බගැ 154²². අමා 2. 111²⁸).

ජනවූ=ඉපදවූ; ඇති කළ (බගැ 79²⁰).

ජනිකත්තා=ඉපදවීම කරණ (පසඳි 69¹²).

ජනිකා=1. මව. 2. මෑතෑකාව (ඛුදු 1).

ජනිත= 1. උපදවනලද. 2. උපන් (සලි 1. 818¹⁰. පූ 2. 3²⁰. සඳ 3³⁰).

ජනිවා=නිඹිරිඟස (වෛව).

ජනිජන†= 'සත්‍රීපුරුෂ' යන අර්ථයෙහි යෙදෙන වැරදි වචනයකි. 'ජනී'යි සත්‍රීලිඞ්ගිකරූපයක් නො මැනිසි. 'ජන' යන්නෙන් ම අපෙක්ෂිතාර්ථය ලැබේ.

ජනු (ජන්න)= දන්නා (බගැ 7³³.16²⁷).

ජනෙතති=මව (පූ 2. 104¹¹. සවී 104²).

ජනෙයිමි?(ක්‍රිප)=දන්නෙමි (බගැ 146²²).

ජනෙල්†, **ජනේල**†=වෘකවුළුව.

ජනේරූ†=ජනවාරිමංසය; ක්‍රිසාතුහකතිකයන් ගේ අවුරුදුවැටුත්සවකාලය.

ජනක්ෂර=ගිනිකළුගෙය.

ජනතු=1. සත්ත්වයා. 2. අරිටික්කා (වන 28).

ජන්නා=දන්නා (බගැ 8¹³. සිබ 38¹³).

ජන්ම=1. ජාතිය. 2. ඉපදීම. 3. කුලය (අමා 2. 44³³). -අනන්තරගත=අනික් ජන්මයකට ගිය; මැරුණු (සඳ 393²⁷). -ආලය=උපන් ගෙය (බුත් 291³). -ක්ෂේත්‍ර='උත්පත්ති ක්ෂේත්‍ර' බ. (සවී 239¹⁷. සර 27²⁶). -දින= උපන් දිනය. -නක්ෂත්‍ර=උපදින අවස්ථාවෙහි පැවති නැකැත(සලි 1. 189²¹). -පත්‍ර=උපන් දින වේලාදිය ලියූ පතුය; හදහන. -ප්‍රවේණි=ජන්මයෙන් ම උරුම වූ (නිකා 25¹⁵). -භෙද=ජාතිය හෝ කුලය බිඳීම (අමා 2. 43¹¹). -ලාභ=උත්පත්තිය(බපු 123²³).-වත්= උතුම් කුල ඇති.

ජන්මින්(නෙක්‍රි)=දනිමින් (බගැ 278²¹).

ජන්‍ය=1. ඉපදවිය යුතු හෝ හැකි(පසඳි 56³³). 2. උපදින. 3. උපදවන.

ජන්වන=දන්වන (බගැ 36¹²).

ජන්වා(පූක්‍රි)=දන්වා(බගැ 54²⁷. ශිසං I.87⁵⁸).

ජන්වෙනු?=දියඹෙරලිය (වෛව).

ජප=හෙමින් (මන්ත්‍රාදිය) කිම (ජාස 460¹⁴. සර 194²⁴). -මාලා=ජප කිරීමට උපකාර වන අක්ෂමාලාව. [ජපත්; ජැපී ජැපූ.

ජප(ධා)=ජප කිරීමෙහි (විමු 29⁴). සකා. ජපා.

ජපණ=සපත්තුමල (සී 366).

ජපන=1. ජප කරණ (සිබ 24¹¹). 2. ජපය (සඳ 666²³).

ජපාකුසුම=සපත්තුමල (අනිස 161²¹).

ජබාදු(<ජවාදි-තෙලිඟු. ජවිවාතු-ද්‍ර- T. L. 3868)=1. උරුලෑසට්ටම්වලින් සාදන සුවඳ ජාතියක්(ජා 591³⁶. දජා 217³⁴. පූ 2.568¹⁵. ස්තු 83²⁶. උපා 274²⁵. සවී 342³¹. සුපූ27¹⁴).

ජම්බිදිවු=ජම්බුවිපය (සී 293).

ජම්=ධූමය (බඟැ 215³).

ජමනාරං=එනම් ඵලවඝීය.

ජමිනි=මුවකිරිය (වන 49).

ජමිර=බැලිලඟස (වන 30).

ජම්පනි=අඹුසැමි දෙදෙන (දළ 36¹³).

ජම්බාර†=පොළොවෙහි ගවට කණු බැස්වීම සඳහා කණු මුදුනට ගසන බර උපකරණය.

ජම්බිර=දෙඛම්ගස (දළ 15²³. මිලි 339⁶).

ජම්බු=එනම් ඵලවෘක්ෂය; දඹ. -ඵල=දඹදිව (බපු 56²⁶. බුත් 51²⁴). -පාන=දඹගෙඩි මිරිකා පෙරාගත් රසය (සඳ 124¹¹).

ජම්බෝල†=මඤ්ඤාරං.

ජම්බ්දිව්=දඹදිව (ශිසං I. 232¹).

ජම්ගිර=දෙඛම්ගය (සර 103[32]).

ජම්ම=1. ඉඟුරු (වෛ). 2. ජන්මය (සදකි 291). -ගනි†=උත්පත්තියෙහි දී ම ඇති වූ සුවභාවය. -දේස=උපන්රට. -බාහා†= උත්පත්තියෙන් ම අයත් වූ භාෂාව; සුවභාෂාව. [දඹගෙඩිය (ඛගැ 154[13]).

ජම්බ=දඹ. -දිවි=ජම්බුද්වීපය (ඛගැ 286[3]). -පිඳ-

ජම්බු=ජම්බු. -කොළ-ජම්බුඝණඛණ්ඩ(ඛගැ 162[27]). රන්=ජම්බූනදසුවර්ණ (ඛගැ 231[23]). -රුක්=ජම්බු වෘක්ෂය (ඛගැ 120[25]).

ජය=1. දිනීම. 2. 'ජය වේවා' යන පාඨය (අමා 2. 36[24]). 3. ජාතිය. 4. (නාප)= ජාත ය; උපන්නේ ය (ඛගැ 113[23]). -අකුසු= දිනීමට හෙතු වන අඩකුශය. -කදවුරු= ජය ගත් සෙනඟ නැවතුනු තැන (අමා 2. 37[32]). -කාහල(ළ)=දිනීම ඇඟවීමට පිඹින කාහලය (ථූප 151[3]. සද්ධ 309[11]). -කුඛ= දිනීම ඇඟවීමට ඉප ලන කුඛය (පූ 2 751[24]). -කේතු(පූ 2. 30[32]), -කොඩි (කාගෙ 11-10)=දිනුම ඇඟවීමට නඟන කොඩිය. -කොන්=ජයකොඩිය (මයූ 166). -කොන්ක(ථූප 39[15]. 61[15]. සද්ධ 218[18]), -කොනානාඝුඛ(දඹ 61[4])=දිනීමට හෙතු වන කුන්නාඝුධය. -ග්‍රහණ=දිනීම. -ග්‍රාහඛ, -ග්‍රාහි=දිනන. -ඝොෂ(ෂා)=දිනූ පසුඝ කරණ උස්හඬ. -තුරඟක්=1. ජයසඞ්කය (දජා 357[15]). 2. ශක්‍රයාගේ හත්ගෙඩිය (සද්ධ306[33]). -දද, -ධ්වජ(දහම් 27[23])=දිනූ මෙහි දී නඟන ධ්වජය. -නද, -නාද=ජය ඝොෂාව (මයූ 57). -පතාකා=ජයකොඩිය (සද්ධ 200[12]). -පඤ්ඣික=බුදුන්ට පඤ්චමාර යන් දිනීමට උපකාර වූ මහාබොධිපඤ්ඣික ය (බෝගැ 61[26]). -පාන=1. දිනුම නිමිති කොට බොන සුරු(ඛගැ 68[36]. දහම් 241[26]). 2. දිනුම නිමිති කොට (සුරා) බීම. -පාල= විරෙකය ඇති කරණ ද්‍රව්‍යයක් (ඡෙ 1398). -පුර=දිනාගත් නගරය (බුත් 175[16]). -බිම්= දිනුමට අධාර වන භූමිය (සද්ධ 477[1]). -බෙර=දිනුම නිමිති කොට වයන බෙරය (සද්ධ 109[4]. ගත් 324). -භූමි=1. ජයබිම. 2. නිවණ (විමු 30[20]. 42[21]). -මඟුල්= දිනීම නිමිති කොට කරණ මඟලය (අමා 2. 138[31]). -මද=දිනීමෙන් වූ අඟකාරය (දහම් 295[9]). -මන්=දිනීමේ අදහස (පැර 52). -මහාබොධි=බුදුන්ට කෙලඟයන් දිනීමට උපකාර වූ මහාබොධිවෘක්ෂය (බප්‍ර 19. සද්ධ 208[34]). -මහලාන=(කාගෙ 2· 15-20)='ජයමහලෑන' ඉඟු. -මහලෑන=ජය මඟලේනා'ඛ. (කාගෙ1.14-69. පැර 11.27). -මහලේනා = ජයමහාලෙඛකනාඝකඝ. ශ්‍රී මහාබොධිඝාඛාව වඩාගෙණ සුමිතන කුමාර යාට දෙවනපෑනිස්රජතුමා දුන් උසස් තන තුරක් (පූ 1. 677[26]. බෝව 219[31]). 'දිඝ මඟලේ' ඛ. (මෙඝ පංලිමහාබොධිවංසයෙහි 'ජගතිමහාලාන' කි පරිවර්තිත ඝ. එහි අර්ථ විවරණඝ "ජගති-දියෙහි; ලොකයෙහි ඝ යූ සේ කි. 'මහන්තං' යන තැන 'මඟ-පූර යාම්' යන ධාතු කි. එ ම දක්වන්නට කිඟ: -'පූජිතං' ඝනු. පූජ්‍ය වූ. බොධිරුක්ඛං-දුම රජඝු. 'ලාති' ඝනු 'ලා-ආදනෙ' යන ධාතු කි. 'ආදදති පරිපාලෙති' ඝනු එයට පඤ්චඝ කි. මහාලාභසඝානං-මහාලාභසඝානඃ;'මඟලේ තැන' යූ සේකි. 'ජගත්හි පූජ්‍ය වූ මහබෝ රුක් සඝානඝ පරිපාලනඝ කරනුවන්ගේ තැන' යූ සේ කි" ඝනුවෙන් බෝගැ 142[31] පවන් පෙණේ. 'ජගතිමහාලාන' ඝනු පාලි මහාබොධිවංඝ කතෘඝු විසින්'දිඝමඟලෑනං' යන්න වරදවා තේරුම් ගැණීමෙන් තැනූ වචනඝකි.'ආදිපාද' යන්න මෙනි.'මහාලේ' යන උසස් තනතුරක් පෙර වී ඝ. සුමිත් කුමරාට "මහාලෙඛඨානා" නම් තනතුර දුන් බව දීපවංසයෙහි 16-37 හි "මහා ලෙඛඨානෙ ඨපි" යන්නෙන් කියන ලදී. 'මහලේ' යන්න එන්නේ 'මහාලාන' යන්නෙන් නොව 'මහාලෙඛක' යන්නෙනි. 'මඟලේනා' යන්න 'මහලෑනා' යි ද පෙරළිඝ හැකි ඝ. -වර්ධන=1.ජයවර්ධනඝ (සැල 7). 2. ජඝ ඇතුල් කරණ. -පුර= කෝට්ටේනගරඝ (මයූ 47). -වාරණ=දිනූ මට හෙතු වන ඇතෘ (කාඡ 2-99). -විරිඵු=දිනීම නිමිති කොට වූ විරුදනාමඝ (නිකා 21[3]). -ඝඛ=දිනුමෙහි දී පිඹින හත්ගෙඩිය (අවද 251[3]). -ඝඛද=1. 'ජඝ ගණිවා' යන ඝඛ(දහම් 2[26]). 2. ජඝනාදඝ. -ශ්‍රී=1. දිනීමෙන් වූ ශොභාව. 2. දිනීම ඝා ශ්‍රිඝ. -°මහාබොධි= 1. ජඝමහාබොධිඝ. 2· එහි දක්ෂිණශාඛාව වූ අනුරාධපුරයෙහි තිබෙන බෝරුක. -ඝක්=ජඝශ්‍රීඝ (දඹ 5[26]. මයූ 57). -සිරි= ජඝශ්‍රිඝ (මයූ 17).

-සුමන=බදුවද (සද්ධ 57[2]). -ඝනමහ=දිනුම සිහි විමට සිදුවන කණුව (දහම් 53[24]).

ජයනන්දි (නව්න)=උත්සවය.

ජයම්පති='ජම්පති' බ (කඩ්ඛා 89[29]).

ජයි=ජාතිය (බගැ 61[17], 144[30]).

ජර=ජරාව (බපු 120[2]). -බවිනි=ජරාව නමැති යකින්න (සිදත් 77[3]). -තා=ජරාව (විමු 10[19]). -පත්=ජරාවට පැමිණි (බුත් 23[8]). -සිඟල් (අමා 2. 110[24]), -සිඟාල (ජාගැ 9[21]), -සිවල් (වි 2. 688[1-34])= හිවලා (එදු උපන් හිවලාට ද මේ නම යෙදේ). -හම්=දිරූ ඛම ඇති (බුත් 311[23]).

ජරණ=පෙරුම්කාරයම් (වත 88).

ජරත්=1. දිරණ. 2. දිරූ (බපු 156[29]. 254[8]).

ජරා=1. දිරීම (විසඳර- බපු 156[10]). 2. දිරූ (ජාස 345[8]). -ආක්‍රාණන=ජරාවෙන් මැඩුනු (බපු 240[19]). -දුඃඛ= ජරාව නමැති දුක (බුත් 83[12]). -දුම්ල= ජරාවෙන් දුබල වූ (සද්ධ 142[25]). -ධම්= 1. ජරාව නමැති සවභාවය (වි 8. 11[2-37]). 2. ජරාව සවභාව කොට ඇති(බුත් 34[20]). -රූ (අමා 2. 10[2]), -රූප (බපු 168[22])=දිරංගිය රූපය. -ඉරණ= ජරාව නමැති රෝගය(අනා 107[28]). -වාත= ජරාව නමැති සුළඟ (බගැ 262[1]). -වස් (දළ 54[12]). -වාස (වි 1. 430[1-31])= ජරාව වසන; දිරූ.

ජජ්ජර=දිරූ.

ජජ්ජිත (දහම් 30[28]. 85[13])
ජජ්ජිරාභූත (බපු 81[29]) } =දුදුරු කළ; කැබැලි කළ.

ජට් (<ජාල)= දැල (බගැ 202[31]). -කරඬු= 'දැල්කරඬු' බ (බගැ 203[14]).

ජල= 1. දිය. 2. පහන්දැල්ල (බගැ 170[30]). 3. ගිනිසිළුව; ජවාලාව (බගැ 426). 4. දිලිසුනු (බගැ 143[2]). -අඟුරු= දිලියෙන ගිනි අඟුරු (බගැ 136[4]). -අඤ්ජලි= දියඳෝත (කාශී 2-251). -අවගාහ= දියෙහි ගැලීම (දහම් 30[27]). -ආවහී=දියසුළිය(ජාස 138[5]). -ආශය= ජලය රඳුනු තැන; වැව් මුහුදු ආදිය. -උදර= එනම් උදරරෝගය (යෝ 1531). -ඛන (ල + ඛ=ළෙ)= වෙඟවත් දිය පාර. -ඛණ(ණා)(කාශී 2-109), -ඛණ්ඩා (සද්ධ 110[5])=ඉතා කුඩා දියබිඳ, -ඛොල= (සද්ධ 295[14])= 'ජලකෙළ' (=දිය කෙළවර) ශූන්‍ය?. -ක්‍රීඩා=දියෙහි කරණ සෙල්ලම් (කාශී 1-16). -චඤ්ච=('උදඤචනතු' නම් ඉසුජලය නොහොත් දියබුබුල (බපු 147[23]). "උදඤ කාරකා" ඝ. -චර= දියෙහි හැසිරෙණ (දහම් 15[3]). -ජ=දියෙහි උපන් (සර 75[24]). -තල (බපු 321[5]), -තලා (සද්ධ 111. 200[1]. විමු 204[3])=1. දියමතුපිට. 2. තෝනැන්න (රූ 155). -ද= 1. දිය දෙන්නා. 2. මෙඝය. -°ආගම= වර්ෂාකාලය. -දර= 1. මෙඝය. 2. කලාදුරු (යෝ 839). -දුඛී= ජලය නිසා යැමට අපහසු සථානය (ශිසං 1. 129[12]). -දූඝඛ= 1. දිය දෙන. 2. මෙඝය. -ධර= දිය දරණ; මෙඝය (සද්ධ 93[31]). -ධාරා= වැල හොඳ කැඩී ගලන දියපාර (දහම් 11[13]). -ඩි=මුහුදු. -නල=දිය බස්නා නලය. -නිදි (පැර 119), -නිධි=මුහුදු.-නිමිත්ත=සොරොව්ව. -පඛඤ්ඤී= දිය හා මඩ ද නිසා යැමට අමාරු තැන (සර 14[26]). -පෘෂ්ඨ=ජලතලය (මුව 63). -පොළෝ=පස්පොළොව දරා සිටි තැඹි සැලකෙන ජලරාශිය (සර 27[19]). -ප්‍රවාහ= ජලෞඝය (ජාගැ 54[27]). -ප්‍රසාද= දියපහන (වි 5. 258[1-32]). -බින්දු= දියපොද (දහම් 38[19]). -බුබ්= 'ජලය' යන හැඟීම (අභිස 44[14]). -බුබ්බුද=දියබුබුල. -භමිත= දියපිරුණු (සැල 15). -ගිනිසාරොග=දියට බිය වීම් ලක්‍ෂණ ඇති රෝගය;පිස්සුබල්ලන් හැපුවිට වැලඳෙන රෝගය. -මලඅඩස්සි†= මූත්‍ර හා මල ද නිර වීම. -ශන්ත්‍ර=දිය විනිදුවන යන්තය (බපු 213[22]). -ශාඛ= දියඇරු කැඳ (කඩ්ඛා 83[7]). -ඍක්‍ෂඝ= උදකරාක්‍ෂස සඟ(දජා 362[27]). -රාජ=යශොධරාමෙහෙණින්න කළ සෘද්ධිමය පූජාවක්(පූ 2. 650[27]). -රූප=රණවරා (වෛව). -රෝඝා= 1. දියෙහි ඇදි ඉර. 2. දිය වැදීමෙන් වූ රෙඛාව. -රෝග=දියවැඩියාව? (යෝ 408). -ලඹි=දිය එල්ලෙන; දිය පිරුණු (බපු 281[3]). -වතු= ගිනිදැල් සහිත (බගැ 136[12]). -වැඩියා= දියවැඩියාරෝගය (යෝ 2343). -'වුල්= ජලාඤ්ඣල; ජලකවුළුව වැනි. -සාවිකා= නානාකඩය; දියරෙද්ද(බපු 47[14]. ජා 174[1]). -ඝානනී=දිය ඉස කරණ සෙන (සවී 282[13]). -ඝන්නි=අධික වමනය හා විරෙකය ද ඇති එනම් රෝගය (යෝ 3059). -ඝණ්ඩ=ජල රාශිය (දහම් 10[12]). -ඝනමහ(-න)= ජල වෙඟය නවතන මන්ත්‍රාදිය; සූසැටකලා

වන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[15]. දඹ 21. සමී 137[9]). -සථ ඝාන= දිය මත නිබෙන නැව් ආදිය. -ස්නාන=දිය නෑම(සර 54[10]).

ජල (ඛ)=දිලිමෙනි. අක. ජලා ජලත්; ජිලි ජුලූ. 'ජල්න' බ.

ජලඝක්=හතරවැනි තිවිය (සලී 1. 27[19]).

ජලවන්=නෙළුම්අල (වෛව).

ජලවතූ=දල්වන (ඛඟ 60[14]). [2. 942[3-38]).

ජලවා= සිරුරෙහි සිටින පණකුලයක් (වි

ජලාබූ= ගහිගය; දරුබෙංක්ක. -ජ= මවු කුසෙහි උපදින සත්ත්වයා (විමු 139).

ජලී=දලි (ඛඟ 228[29]). [510[25]).

ජලූක(ඛා)=දියකුබැල්ලා (බෝධ 119[21]. මිලි

ජල්ප=දිලිසෙන (ශිසං I. 234[56]).

ජල්ප= සිද්ධාන්තයක් ස්ථාපිත කිරීමට නොව අන්‍යයා නමාගේ පක්ෂයට හරවා ගැනීමට කරණ බසට බස කීම (න්‍යාය 43[17]). -ක= (රහසින්) කියන්නා; කොදුරණ (සර 31[2][10]). -න=ජප කිරීම (සද්ධ 223[24]).

ජල්පිත=1. කියූ. 2. කීම (පඤ්චි 156[6]).

ජල්ලි†= 1. පන්දුකෙළියෙහි දී දිනූ පක්ෂය කරණ ජයඝොෂාවක්. 2. (<Jolly)=සිනි දමා ඉතා කකාළ පලතුරුඉස්ම. [65[17]).

ජල්වන?= ගල්වන; ආලෙප කරණ (ඛඟ

ජල්වූ=දල්වූ (සිඛ 56[6]).

ජව=වෙගය (අමා 2. 10[32]). -ගන්=වහා ගමන් කළා(බප 269[20]). -බල=වෙගගතිය (දහම් 183[32]. මිලි 155[18]).

ජවන්=ජවනය. -විඤ්ඤාණ (ඛඟ 8[32]), -සිත් (බප 306[31])=ජවනචිත්තය.

ජවන=1. වෙගය. 2. වෙගයෙන් යුත්; දුවන. 3. වෙග සහිත චිත්තය (වි 6. 154[1-31]). 4. වංරය? (ජා 418[17]). -කිච්ච, -කෘත්‍ය (අභිස 73[18])= මනොවිඤ්ඤණය අරමුණෙහි කුශලාදිවශයෙන් දිවීම හෙවත් ව්‍යවස්ථා කළ අන්දමින් පැවැත්ම. -ක්ෂණ=ජවන චිත්තය පවත්නා අවස්ථාව (බස 138[18]). -චිත්ත= අරමුණෙහි දුවන මනොවිඤ්ඤණය. -ඤාන= ජවනචිත්තය පවත්නා තැන් (විසුන-අභි 50[18]). -ප්‍රඥ= වෙගවත් නුවණ. -වාර=ජවනචිත්තය පවත්නා වාර (වි 8. 205[2-36]). -විපි=ජවනචිත්තපරම්පරාව (ධප 306[30]). -හංසගති= ඉතා වෙගයෙන් පියාඹන හංසයාගේ ගමන (ජා 924[22]).

ජවනාරං=එනම් ඵලවිශෙෂය (වන 47).

ජවනික්‍රා=තිරය (බප 451[11]. දහම් 242[33]). මදුරුදැල (බප 213[8]. සද්ධ 156[8]).

ජවා=පණුකුලයක් (වි 2. 942[2-33]). [35[32]).

ජසරා(<ජංතසසර)ඉබේ හැදුනු වනවිල (ඛඟ

ජහන්ඝාඡ්‍ඨා='ගඟෙහි ගොයම් සරු' යි යන තැන 'ගඟෙහි' යන්නෙන් එහි මූඛ්‍යාර්ථය නොව අමුඛ්‍ය වූ නත්සම්පාර්ථය ම ගැන්ම වැනි ලක්ෂණාශ්‍රයභෙදය (පඤ්චි 95[14]).

ජහනා=හැරීම; දුරු කිරීම (ඛඟ 21[4]).

ජහස්=දහස (ශිසං IV. 140 IG[2]. සි 595).

ජළ= 1. ජවය්ව. 2. ධරය; ගිහිගෙය (ඛඟ 283[21]). 3. යෙදීම (සී 486). 'ගෙජළ' බ. -මඩුලු=ජවාමණ්ඩලය (අමා 2. 38[23]).

ජා

ජා=1. ජාත; උපන් (ඛඟ 74[31]). 2. ජාතකය; පූර්වචරිතකථාව (ඛඟ 28[27]. 30[24]). 3. ජාතිය. 4. ජාලය; භාවනීය. 5. බන්ධිය. -අත්බද= භාවනීය (ඛඟ 60[9]). -මෑවු= බන්ධිය; කිරිමව (ඛඟ 224[23]). -වන්=උපන් වණ; නිවීසනුභාවය (ඛඟ 169[26]).

ජාංගල=දිය අඩු වාතය හා අව්ව ද බොහෝ වූ කුඩාගස් ඇති ප්‍රදෙශය (යෝ 156).

ජාගර=1. නිදි වැරීම (ඛඟ 230[31]). 2. උනන්දුවීම. -ඛණ්ඩ=ක්‍රියාවන්හි උදාසීන් වීමට හෙතු වන ශ්‍රද්ධාදීන්ද්‍රියඛණ්ඩ පස (බස 201[2]).

ජාගරණ=අවදි ව සිටීම (කාණ්ඩ 2-49).

ජාගරිය=නිදි වැරීම. -අනුයොග= නිදි වැරී මෙහි නිතර යෙදීම (මිලි 490[34]).

ජාඝඤ්ඤ= ජංඝරියය; භාවනාමනසිකාරය (වි 1. 76[2-30]).

ජාඩි†=1. බරණිය. 2. ලුණු දැමූ මාළු.

ජාඛ්‍ය=ජඩභාවය (දහම් 40[16]).

ජාත=1. උපන් (බප්‍ර 157[29]). 2. සමූහය; රාශිය (දජා 372[8]. සද්ධ 2[8]). -ඝ-1. උපන් (බහුව ජාතක වූ= බහු නිසා උපන්). 2. ඉපදීම. 3. පූර්වජාතීන්හි බෝධිසත්වචරිත; බුද්ධත්වය ඉපදවූ සුචරිතක්‍රියා(ජාගැ 5[17]). -°ඊරූම†= ඉපදීමෙන් ම උරුම වූ. -පුර=උපන් නුවර (දළ 50[6]). -මාත්‍ර=එකෙණෙහි ම උපන් (බප්‍ර 6[10]). -මුහුත්=උපන් මොහොත (පඤ්චි 11[14]). -රූප=රත්තරන් (කඛා 116[15]). -වෙද=ගින්න (ජා 87[29]. 574[13]). -සිද්ධ=උත්පත්තියෙන්ම සිදු වූ (සළු 1. 711[30]). -සාර='ජසර' බ (ධගැ 35[32]).

ජාති=1. ඉපදීම (විභඟ-බප්‍ර 153[31]). 2. උපදින තැන. 3. උපන් සකඬි (ජාගැ 1[26]). 4. නොයෙක් පදාර්ථයන්ට එක ම නමක් ව්‍යවහාර කළ හැකි වන, ඔවුන් අතර ඇති, සාමාන්‍යගතිය (පඤ්චි 29[15]). 5. ක්ෂත්‍රියාදි වර්ණ (කඛා 35[36]). 6. සවභාවොක්ත්‍යලඬ්කාරය(කාශී 2-8). 7. දෘඝත් (සැළ 15). 8. සාදික්කා. -අස්‍රාණ= උත්පත්තියෙන් ම ස්‍රාණෙන්ද්‍රියය නැති (අභිස 169[18]). -අඞ්ග= උත්පත්තියෙන් ම ඇස් නොපෙණෙන (විධ 6. 283[8-39]). -අභරණදීපඤ්ඤ=දීපකාලඬ්කාර භෙදයක් (කාශී 2-105). -අභාගර= අනික් ජාතිය (දඛම් 30[21]. 148[27]). -°ඵුසිද්ධ= අනික් ජාතින් අතර ද ප්‍රකට. -ආදිදීපක=දීපකාලඬ්කාරභෙදයක් (කාශී 2-98). -ආලය=සවජාතියට කරණ ඇල්ම. -උත්තර (නි+උ+තෘ)=නැතිදෙස් කිම(න්‍යාය 38[25]). -උත්තමත්තඤ්ඤ= උත්පත්තියෙන් ම උමතු වූ (විධ 6. 283[8-38]). -එණෙය්‍ය= එදම උපන් (නොහොත් හිමවත්හි ජාතිමත්) එළුවාගේ ලොමය (විධ 6. 294[1-6]). -ඤා= දෘඝමන් (දළ 57). -ඤාණකාර= ඉපදීම නමැති ඤාණාකාරය(බප්‍ර 51[8]). -කුලපුත්‍ර=උසස් කුල වල උපන්නා (බප්‍ර 258[1]). -කොර=පිළා. -කඛය, -ක්ඛය=ඉපදීම නැතිකිරීම; නිවණ. -°අඤ්ඤ=නිවණ (ජාස 68[23]). -°කරඤ්ඤ=සසර ඉපදීම නැති කරණ අහීන්මාණීඤ්ඤය. -ඛෙත්ත=ජන්මක්ෂේත්‍රය (විභඟ 4. 327[1-25]). -ගොත්‍ර= ජාතිය හා වංශය (කති 9[15]). -දුඛ (බුත් 83[18]), -දුක්ඛ (දඛම් 35[27])= ජාතිය නමැති නොහොත් ඉපදීම නිසා වන දුක. -ධම්ම=1. ඉපදීම්ගතිය. 2. ඉපදීම සවභාවය කොට ඇති (බුත් 34[20]). -නිසුං සඞ්ඛ=උත්පත්තියෙන් ම නිප්‍රපංචක වූ (අභිවි 329[28]). -පණ්ඩඞ්ග=උත්පත්තියෙන් ම පණ්ඩක වූ (වි 6. 293[2-1]). -පක්ඛ (වෛ), -පල (සෙං 1936), -එල (බුත් 46[3])= සාදික්කා. -පුඤ්ඤ=දෘඝමන්මල්(වි 4. 323[1-11]).-ප්‍රත්‍යය= ජාතිය නමැති හෙතුව (බප්‍ර 157[20]). -°මරණ- ඉපදීම නිසා වන මරණය (වි 6. 26[2-8]). -ඵලිඝ=පළිඟුගල (කඛා 49[10]). -බධිර=ජාතියෙන් ම බිහිරි (වි 6. 283[2-40]). -භය= ජාතිය නමැති බිය (බප්‍ර 191[17]). -භෙද= 1. ජාතිවිශෙෂ. 2. ජාති මිශ්‍ර වීම. -මත්- උසස් ජාති ඇති (අමං 2. 41[21]). -මද= 'උසස් කුලයක උපන්මි' යි ඇති අහඞ්කාරය (අමං 2. 46[27]). -මඞ්ගදීපක=දීපකාලඬ්කාරභෙදයක් (කාශී 2-103). -මහන්ත ප්‍රත්‍යවෙක්ඛා= සවකීයජාතියෙහි උසස්බව සැලකීම (ජාගැ 59[21]). -මූල=ජාතියෙන් ම හොඳ වූ (බෝගැ 26[24]). -මූලඞ= ජාතිය මුල් කොට ඇති. -රඞ්ගමාණිඤ්ඤ= කෘත්‍රිම නොවූ සවභාවනිෂ්පන්න මැණික (ජාගැ 162[8]); කැපීම්ආදිය නැති ව සවභාවයෙන් ම බබලන මැණික.-රත්තරන්= අන්‍යලෝහ හා මිශ්‍ර නොවූ උසස් ජාති ඇති සවර්ණය (දළ 321[8]). -රසපූඤ්ඤ=මුද්‍රික ඵල මිරිකා පෙරාගත්, පැන් නුමුසු, සුවද කැවූ, ශ්‍රුසය(ජාගැ 129[10]).-රන්න=1. උසස් වර්ගයේ මැණික. 2. (බුත් 268[13]) ='ජාතිරත්තරන්'ශුශ්‍රූ?. -ලුඤ්ඤ=ලුඤ්ඤවෙසෙසක් (පගැ 12[27]). -වනන?='ජාතිමත්' බ. (සද්ධ 96[21]). -වාද=කුලමල කිම (දඛම් 37). -වාණ=ඉතා හොඳ වාණේ(දජා 338[24]). -විණ=ශාස්ත්‍රානුකූල ව නැසූ ඉතා හොඳ විණාව(ජා 422[33]). -වෛර=පෙර ජාතියෙහි වූ ක්‍රොධය (මනි 71[4]). -ශුද්ධි=ජාතියෙන් මිදීමෙන් වන ශුද්ධිය(සළු 1. 32[23]). -සම්පන්න=ජාතිමත්. -සම්භෙද=කුල මිශ්‍ර වීම (සළු 1. 344[30]). -සෛඛව=උතුම් කුල ඇති අශ්වයා (ජාස 10[5]). -සෝද=ජයපාල (වෛ). -සම්භව(-ණ)ඤ්ඤන=පෙර ජාතීන් සිහි කරණ ඤාණය (බප්‍ර 107[16]). -සඞ්ඛ= ජාතිරත්තරන් (වි 5. 212[2-12]).

ජානන=දැනීම. [ඉහි වූ.

ජානපද, ජානපදික (කඛා 29[8])= ජනපද

ජානි=පිරිහීම; හානිය (ධගැ 61[29]).

ජානු=දණමඬල (ජාත 107[20]. පූ 2. 139[3]).

ජාම†=යාමය.

ජාම්බුනද (වි 1. 185³-¹³). ජාම්බොනද (බුත් 51². සද්ධ 322¹³). }= ජම්බු නදියෙහි හටගත් රත්.

ජායා=භාර්යාව. - පති='ජයම්පති' බ. (දළ 39²⁶). -ප්‍රවාද='අඹුව ශ' යන නම (ජාස 41⁴).

ජාර=සොරසැමියා.

ජාරබාඝපලු=ඇහැල කරල් (වෛ).

ජාරුකැලෑ†=ගම අවට ශුද්ධ කළ කැලෑව(G).

ජාල=1. දැල (දහම් 312⁴. බපු 202²⁷). 2. පලු ගස (වත 31). 3. †(< ජාල්ම)= කපටි. -අවනද්ධ=දැලින් වෙළුනු;ජාලලක්ෂණයෙන් අවුල් වූ (බපු 44¹⁰). -ක්ඛ=දැල (සර 103³¹). -කවුළු='දැල්කවුළු' බ. (සද්ධ 196²⁹. සලී 1. 225³⁶). -ගදබ්බ=ජාලගන්ධිහ නම් ක්ෂුද්‍ර රෝගය (යෝ 3385). -පැදුරු=දැල් වැනි පැදුර (ථූප 126¹¹). -ප්‍රභ=ඉඳිආප්ප කෑ අංශම් (වි 1. 386¹-⁸). -ලක්ඛණ=දැලක් වැනි රෙඛා ලකුණු (වි 1. 157²-⁴⁰). -හත්ථපාද=දැල්කවුළුවක් වැනි අත් පා ඇති (විසාර-බපු 6¹³).

ජාලා=1. දැල; අවුල (වි 1. 61-³⁸). 2. ජ්වාලාව; ගිනිදැල්ල (වි 1. 6091-³¹). -කවුළු=ජාල කවුළුව (දහම් 259²).

ජාලිනී=1. දැල් ඇත්තී;තාඝණාව (වි 1.61-²⁵). 2. ප්‍රමෙහපිළිකාවක් (යෝ 2353).

ජාලුකාවණ්ණ?=වුණවිශෙෂයක් (යෝ 2374).

ජාල්ම=1. නීච. 2. ක්‍රූර. 3. ජඩ.

ජාවකකඩු=කඩු ජාතියක් (දඹ 6³).

ජැ, ජෑ

ජැ=1. (<ජාති)=දෙශ (සි 543. බගැ 23²⁵). 2. ඉපදීම (බගැ 48¹⁷).

ජැනවී(වු)මි=1. ඉපදවීම. 2. දිනවීම.

ජැනෑ(පූක්‍රි)=දුන (බගැ 48¹³. සිබ 26¹³).

ජැනි(බගැ 48²¹)='ජති' (=දති) ශුශු?

ජැපිම්=ජප කිරීම (සිබ 24¹¹).

ජැසි=දෙශ (බගැ 28²¹¹. 28⁴¹⁰).

ජැල්=දැල (බගැ 109¹⁷). -කවුළු=දැල්කවුළුව; සිංහපඤ්ජරය (බගැ 114³).

ජෑ (බගැ 40²⁷. ජාගැ 8²³) ජෑස් (ශිසං I. 84². 232³) }=ජාතිය.

ජී

ජී(නි)= සම්භවයාඥියෙහි; 'ජ, ද' නිපාතාඥියෙහි (වි 4. 378²-²⁹. කුදු 234).

ජීගිසු=දීනන්ට කැමැති.

ජීගුවජ්ජා=ප්‍රගුප්සාව; පිළිකුල. ['ජුගුප්සා' ශුශු?

ජීගුප්සා(ජාස 4339. වි 4. 11²-¹⁰. උපා 594)=

ජීඝච්ඡා=කන්ට කැමැත්ත;බඩගින්න(බස82³).

ජීඝතණ්හා-ජීඝච්ඡාව (ජාස 367³).

ජීඝාඝ්ඡා=1. ගන්ට කැමැත්ත. 2. (ජාස 467³)= 'ජීඝත්සා' ශුශු.

ජීඤ්ඤිත=දැනගන්ට කැමැති වූ (දෙශ).

ජීඤ්ඤු=දැනගන්ට කැමැති(කතී) (බපු170²⁴).

ජීණ්(<ජීණණ)=දිරූ(බගැ 154 අබෙ. 223²²).

ජීණ(<ජීණණ)=දිරූ (ශිසං III. 166³).-පවිඝතදියඝකම (ශිසං I. 69¹), -පවිඝතිරිඝ (ශිසංI.254⁵. 255¹⁵)=ජීණීප්‍රතිසංස්කරණය.

ජීණු(<ජීණණක)=දිරූ; පැරණි(බගැ159¹⁰).

ජීත=1. දිනූ; පැරදවූ. 2. (<ධිතු)=දුව (ශිසං IV. 227¹). -අඝි=සතුරන් පැරදවූ. -ආත්ම=දිනූ(=තමංව වසඝ කළ)සිත් ඇති. -ඉන්ද්‍රිඝ=දිනූ (=වසඝ කළ) ඉඳුරන් ඇති.

ජීත්රා?(<දුහිතෘ?)=දුව(ශිසං III. 122³).

ජීන=1. පඤ්චමාරඝන් දිනූ බුදුන්වහන්සේ. -ඉඝු=බුදුරජ. -ඝිම්බාලඝ= බුදුපිළිමගෙඝ (උපා 266³⁴). -වචන=බුද්ධදෙශනාව (බුත් 76²).-වර=උතුම් බුදුරජ(නිකා1³).-ඝාසන= බුද්ධශාසනඝ (දහම් 31¹⁸).

ජීමහ='ජිඝම' බ. (බගැ 66²⁶).

ජීඝ=දුනුදිඝ (බගැ 75¹⁶).

ජීඝල්(<ජඝත්)=ලොව (ශිසං I. 43³).

ජීඝා=දුනුදිඝ (වි 1. 534¹-¹⁹). -ඝඝාඝා=දුනුදිඝ අදින විට නඟින ඝඩ(බෙගැ 120²⁰).

ජ්‍යොරා(<ජසුතුරා <ජ්‍යුත්තර?) ='ජය' සද පූවී කොට ඇති? (ශිසං II. 28²).

ජිර(ධා)=දිරීමෙහි. 'දිර (ධා)' මෙනි. (ජිරිණී-ධඟැ 63¹⁴).

ජිරනු(ණු)=දිරීම (සිඛ 71³²).

ජිලියෙන=දිලියෙන (ධඟැ 21²¹). 'ජල' ඛ.

ජිලියෙමින්(නෙත්‍රි)=බබලමින් (ධඟැ 21¹³).

ජිව(ධා)=ජීවත් වීමෙහි (ධඟැ 168²). අන. ජීවේ ජීවෙත්, ජීවී ජීවූ.

ජිවි=ජිහ්වාව (සි 265).

ජිවෑල්='ජිවෙල්' ඛ. (ශිසං II. 232 ᴬ ²¹).

ජිවි=1. ජීවිතය (සි 282). 2. ජීවක. **-උවාර**=දිවි පැවැත්මට උපකාරය (ධඟැ 213³¹). **-උවාරණි**= ජීවිතොපකරණ; දිවි පැවැත්මට අවශ්‍ය දෙය(ධඟැ 212³², 253³). **-ඖවද**=ජීවකවෛද්‍යයා (ධඟැ 81³³). [(සි 263).

ජිවු=1. දිව (ධඟැ 269¹⁷). 2. ධාවනය කළි

ජිවු(ක්‍රිප)=දිවූ; ධාවනය කළා (ධඟැ28³²).

ජිවුළු=ඖවුළු; ජුල් (සලී 1. 153³³).

ජිවෙල්=ජීවිකාවෘත්තිය; මෙහෙය සඳහා දුන් ඉඩම; දිවෙල (සි 306. ශිසං I. 87⁴⁵. 89³⁴).

ජිව්හා=මුඛයෙහි පිහිටි, සතර මහාභූතයන් නිසා වූ, රස විඳීමට උපකාර වූ, ඉන්ද්‍රියය; දිව (අභි 114¹). **-ආයතන**=ආයතනයක් වූ දිව. **-ඉන්ද්‍රිය**=ඉන්ද්‍රියයක් වූ දිව (ධස 4³⁵). **-කාණ්ම**=උපජිහ්වාව (යොං 925). **--දසක**= අවීනිභෝග රූප අට හා ජීවිතෙන්ද්‍රියය ද දිව ද යන දහය (අභි 126³³). **-ධාතු**= 1. ධාතුමාත්‍රයක් වූ දිව (බුත් 251²¹). 2. බුදුන්ගේ දිව. **-ඕඝක්‍ඛණ**=ජිව්හින්ද්‍රියය මුල් කොට උපන් සිත. **-ඕධාතු**=ධාතුමාත්‍රයන් වූ ජිහ්වාවිඤ්ඤණය (බුත් 251²⁴). **-සම්ඵස්ස**=රසයන් දිව හා ගැටෙන විට ඇති වන සුඛවේදනීය (විමු 10²⁶).

ජීහම්=අදද; වක් වූ.

ජිහ්වා='ජිව්හා' ඛ. **-අග්ග**=දිව අග (බප්‍ර 69¹⁸). **-දශක**= 'ජිව්හාදසක' ඛ. (අභිස 166³⁵). **-අභිඤ්ඤාන**=දිව පිහිටි තැන(වි 5. 276²-¹¹). **-ප්‍රසාද**=සතරමහාභූතයන්ගේ පැහැදීම වූ දිව. **-මූලිය**=දිවමුලින් උපදනා වේදනා; 'කඩ' යන දෙකට මුලින් යෙදෙන විසයික. **-වඤ්ඤ**= ජිහ්වාඅභිඤ්ඤාණය (අභිස 87¹¹). **-විඤ්ඤෙය**= ජිහ්වාවිඤ්ඤණයෙන් දත යුතු (ජාස 6¹¹).

ජී

ජීන=චිනදෙශය (දඹ 4³¹). **-කඛු**= චිනයෙහි සෑදූ කඛු (දඹ 6³). **-කුඛ**=චිනකුඛය; චෛතචෛත්‍රය (කඛා 1⁹⁹¹⁶). **-දඹුල්**=චිනයෙහි සෑදූ දඹුල (දඹ 5²¹). **-පට**=චිනරෙදි (දඹ3¹³). **-බස්**=චිනභාෂාව (බුත් 5¹). **-සළු**= චිනයෙහි විසූ සළුව (දඹ 3¹³).

ජීරණ=දිරීම (වි 4. 88¹-¹⁹).

ජීර්= 1. දිරූ; ජරපත් (ස්තු 27¹⁰). 2. කෘශ; කෙට්ටු (දහම් 125¹⁸). **-ඝර**=දිරූ ගෙය (වි 1. 132¹-³⁰). **-ජ්වර**=වැලඳී දෙලෙස් දින්කට වඩා ගත වූ උණ රෝගය. **-පත්‍ර**= දිරූ කොළය (බෝගැ 79⁵).

ජීලු=කොරෝසානි (වන 93).

ජීව=1. ප්‍රාණය (මිලි 33³³). 2. ප්‍රාණියා; ආත්මය (බප්‍ර 85¹⁰). **-අක්ඛර**=ප්‍රාණාක්ෂරය. **-අනනඛවායු**=ජීවය වනසන (Nitrogen නම්) වායුවිශෙෂය. **-ග්‍රාහ**=පණපිටින් අල්ලා ගැනීම (බධැ 68³¹). **-දනන**= ජීවත් වන ඇතැමුන්ගෙන් කැපූ දළය (ජා 167¹⁹). **-ඛන**= ජීවත් වන ඇත් අස් ගොමුනිඟ ආදි ධනය. **-පවිජීවක**= 'ජීවත් වෙව' යි කිවහුට පිළිතුරු වශයෙන් 'ජීවත් වෙව'යි කියන්නා (සූ 2. 69³³). **-බලි**=ජීවත් වන බිල්ල; යක්‍ෂයා දීන්ට පණපිටින් බිලි සඳහා දෙන සත්ත්වයා (අත් 82²⁰). **-මාන**=ජීවත් වන(ස්තු107²⁹). **-මාංස**=ජීවත් වන්නෙකුගෙන් කපා ගත් මස්. **-රුධිර**=ජීවත් වන්නෙකුගෙන් ගත් ලෙය (අත් 85²³). **-ලෝක**=සත්ත්වලෝකය (බප්‍ර 133¹³). **-ශූල**=මරණයට නියම කළ වධ්‍යයන් හිඳිවූ උල; දිවස් උල (දහම්158¹³). **-සංඥ**=ආත්මය යන හැඟීම (වි 5.294¹-⁷).

ජීවක–1. ජීවත් කරණ. 2. දුලීහ වූ අශ්වයා ගේ අයත් ඔසුවෙසෙසක් (යොං 349). 3. බුදුන්ගේ වෛද්‍යයා. **-අම්බවන**= ජීවක වෛද්‍යයාට අයත් අඹ උයන (ජාගැ 55²³).

-ආරාම=ජීවකවෛද්‍යයා විසින් කරවූ අඹරාමය (පූ 2. 250[1]).

ජීවඤ්ජීවකා=‘ජීව ජීව’ යි හඬ ලන, මහඇටි කුලෙකු වැනි, පක්ෂියෙක් (සද්ධ 109[33]).

ජීවත්=දිවි පවත්වනා; පණ ඇති.

ජීවන=1. ජීවත් වීම (බපු 90[19]). 2. වැටුප. 3. ජීවත් වීමට අවශ්‍ය ආහාරාදිය. -උපාය=ජීවත් වීමට අවශ්‍ය ක්‍රමය (සද්ධ 243[26]). -හේතු=ජීවනයට හේතුව (බපු 102[28]).

ජීවනි=ජීවකා නම් ඔසුව (වන 40).

ජීවනියගණ=අෂ්ටවර්ගීය සහ තිරිඟ මුංවැන්න මස්වැන්න වැල්මී ද යන දුවය (යෝ 481. 715).

ජීවම්†=1. ජවය. 2. ප්‍රාණවත්.

ජීවිතා=1. ජීවත් වීම. දිවි පැවැත්වීම (පූ 2. 19[3]) 2. දිවි පැවැත්වීමට ඉවහල් දෙය. -පරේෂණ=දිවි පැවැත්වීමට අවශ්‍ය දෙය සෙවීම (ජාප 161[2]). -වෘතති=ජීවත් වීම (සද්ධ 276[10]).

ජීවිත=1. ජීවත් වීම; ප්‍රාණය. -අන්ත=දිවි කෙළවර(සද්ධ 15[23]). -අන්තරාය=ජීවිතයට වන හානිය (සවි 91[21]). -ඉන්ද්‍රිය=තමා හා යෙදුනු චිත්තචෛතසිකයන්ගේ නොඉකුත් රූපයාගේ අායුෂ රකින ගතිය. කම්ජරූප රකින ගතිය (බුත් 159[4]). ශම්කිසි දෙයක් නොනැසී පැවැත්මේ ශක්තිය (වි 1. 132[2-4]). -කාල= ආයුෂ. -දාන=ජීවිතය දීම; නොමරා බේරීම (සද්ධ 120[33]). -ක්ෂය=මරණය (බපු 324[19]). -නවක=අවිනිනේගය අට හා ජීවිතෙන්ද්‍රියය ද යන නවය (අභි 126[28]). -නිකාන්ති=ජීවිතයට කරණ ඇල්ම (බස 152[10]). -පරිත්‍යාග=ජීවිතය පිදීම (පූ 2. 100[5]). -මද=බොහෝ කල් සුව සේ ජීවත් වීම නිසා වන අහඞ්කාරය (බපු 168[24]). -රූප= රූපජීවිතෙන්ද්‍රියය (වි 2. 963[1-1]). -වෘත්ති=දිවිපැවැත්ම (බපු297[14]). -සමඞ්ගි=කෙලඹක්‍ෂය ජීවිතක්‍ෂය යන දෙක එන වර බ මෙන් වීමෙන්. පිරිනිවන් පෑමෙන් ක්ෂීණාශ්‍රවයා (වි 1. 146[1-14]. උපා 96[18]). -හානි=මරණය (ජා 486[15]).

ජූ, ජූ, ජෘ

ජූ=1. ප්‍රතිය (බඟැ 151[32]). 2. (නි) (<ව)=ද; සමුච්චයාර්ථයෙහි (බඟැ 2[32]. 3[18]. සිබ 37[14]). 3. ‘එහෙත්’ යන අරුත්හි.

ජරණි=දුගනිය (බඟැ 41[34]).

ජූගුප්සන=පිළිකුල් කිරීම (වි 5. 194[3-2]).

ජූගුප්සනීය=පිළිකුල් කටයුතු (බපු 273[27]).

ජූගුප්සා=පිළිකුල (බපු 154[11]. සඬ 365[13]).

ජූගුප්සිත=පිළිකුල් කළ (බපු 153[2]. 310[33]).

ජූණ්=ජීණී; මිනාගය වූ (බඟැ 154[9]. 170[16]).

ජූණ්ණ=ජීණී (බඟැ 53[9]). තුණ්ණ වූ (බඟැ102[13]).

ජූණ්හපක්ඛ=ශුක්ලපක්ෂය (කඞ්ඛා 15[21]).

ජූති=1. ශොභාව; කාන්තිය. 2. අනුභාවය (බුත් 200[21]. අමං 2. 177[35]).

ජූරුළ=ජර්ජරිත; දුදුළ (බඟැ 274[16]).

ජූනු=1. ඉපදවූ (බඟැ 64[20]). 2. ඉපදුනු; ලැබුනු (බඟැ 94[3]). 3 (ක්‍රිප)=දිසුහ(බඟැ 65[24]).

ජූබිලි†(<Jubilee)= වැදගත් සිදුවීමක් සිහි කිරීමට පවත්වන උත්සවය.

ජූලු=දිලිසුනු (බඟැ 2[17]).

ජූලුකාන?=දිලිසුනු; දැල්වුනු (බඟැ 75[15]).

ජූව(බා)=දිවිමෙනි. ‘දූව(බා)’ මෙනි.

ජූවන=දූවන (බඟැ 4[23]. 93[3]).

ජූවුජූ(<දුබ්බව)=අකිසරු (බඟැ 257[6]).

ජූහඟ=ඛුතඞ්ග (අමං 2. 81[1]).

ජූහූ=හරණ ලද (සී 29).

ජූහන්=දුහුල; දුකුලය. නොහොත්- 2.(නාප)= (<දුහුන්<දුස් + උන්. දුස්<දුසස)=වස්ත්‍ර (බඟැ 154[11]).

ජූ=1. දුව(බඟැ 221[16]). 2. විපත (සී 466).

ජූදි†(<Jury)=විනිශ්චය සභාව.

ජූල්†=‘ජීවුල්’ බ.

ජෘමභාණ=ඇඟුම් අැරීම.

ජෙ, ජේ, ජෛ

ජෙ=1. දෙක (බඟැ 63[34]. 283[29]). 2. දෙය (බඟැ 21[5]. 194[19]). [(ජෙම්-බඟැ 29[2]).

ජෙ(බා)=පණ දුරුම්සි ‘දෙ(බා)’ මෙනි.

ජෙට්ඨ(<ජෙට්ඨ)=ප්‍රධාන; වැඩිමහල (සී 49. සිසං1.87 B[2]. 89[23]). -මූල[(සිසං I.88[13,19]. කනි 40[12])=‘විහාරය අමදින මහලු සඟා’ යි සිසං. පරිවර්තකයෝ කියති.

ජෙටවුන්=ජ්‍යෙෂ්ඨපුත්‍රයා (ශිසං III. 154[3]).

ජෙට්ඨ=ජ්‍යෙෂ්ඨ (ශිසං I. 85[20]). **-මුල්මස්**= පොසොන්මස (බගැ 218[5]). [37[15]].

ජෙඨාපචායන=වැඩිමහලු අය පිදීම (ජා

ජෙති=ඤත (සි 508).

ජෙතු=1. ජීවත් වන(බගැ 29[1]. 50[18]. 246[25]). 2. ජීවත් වීම (බගැ 29[2]).

ජෙතුවනුවව(බගැ 29[2])='ජෙතුවට' ශුද්ධ?

ජෙනේ(නාප)=1. ජන + ඒ (බගැ 28[17]. 40[10]) 2. (ක්‍රිප)=ජීවත් වේ (බගැ 170[32]).

ජෙරෙන්(නාප)=ජර + එන්(සි 549).

ජෙහඤි(බගැ 12[29])='ජෙහැසි' ශුද්ධ?.

ජෙහස්?(බා)=ශුද්ධ කිරීමෙනි?(බගැ. 12 අබො 4). සකා. ජෙහසි ජෙහසින්; ජෙහැසි ජෙහැළි, ජෙහැසු ජෙහැළු? ('දැහැළි' බ.).

ජෙළෙඤි(නාප)=ජළ + එනි (බගැ 283[21]).

ජෙතවනාරාම=සැවැත්නුවර අනේපිඬු මහ සිටුතුමා විසින් 'ජේත' නම් රජකුමරුගේ උයනෙහි කරවූ විහාරය.

ජෙතව්‍ය,ජේය==දිනිය යුතු. [පලදින.

ජේන්තු†=සැරසීම. **-ඝාර**†=ඝාතයට අදින

ජෙෂ්ඨ='නිගණ්ඨනාථපුත්‍ර' නම් ශාස්තෘහුගේ ධර්මය අනුගමනය කරන්නා.

ජෝ, ජෝ

ජෝ (නි) (සි 277). **-හෝ** (නි) (සි 297)= සැකයෙනි; දෙගෝ.

ජෝති(**ජෝත්ත**)=ජ්‍යොතිෂ (සි 299).

ජෝර=1. වාරය (බගැ 265[13]). 2. ජවරය.

ජෝස්=දෙස් (බගැ 263[32]).

ජෝලො=දිළිඳෙන; දුවෙන (සි 219).

ජෝල්ලසි (ක්‍රිප)=දල්වයි (සි 95).

ජෝහොර†=අසිරි; වපල.

ජෝළ්=දෙළ; අංශාව (සි 253).

ජෝඩු† (<ජෝඩ්-හින්දි)= යුවල; දෙක. **-කිරීම**= 1. සම්බන්ධ කිරීම. 2. පිළියෙල කිරීම.

ජෝති=අග්නිය; රශ්මිය; කාන්තිය. **-පාෂාණ**= 1. අවශ්‍ය වන පමණට ගිනි ඇවිළ නිවෙන ගල්වෙසෙසක් (බුත් 265[18]). 2. සූර්‍යකාන්ති ගව අැල්ලුවිට ගිනි උපදවන ගල්වෙසෙස; පළිඟුව? (මිලි 57[27]). **-මාලිකා**= සියලු අැඟෙහි තෙල්පිළි ඔතා ගිනි දල්වා කරණ වඩය (මිලි 224[36]). **-රස** (මිලි 127[3]), **-රශ්මිමණි**= කාන්තිය පැතිරෙණ මැණික (බගැ 708). **-රඹාපාෂාණ**= 'ජාතිරඹා මාණික්‍යා' බ (සද්ධ 313[4]).

(ඥ් + ඤද්=) ඤ, ඤ

ඤ=දන්නා (අඤ්ඤ=අඤ්ඤ දන්නා).

ඤප්ති=ඤතිය; දැන්වීම.

ඤත=1. දන්නාලද. 2. ප්‍රකට. **-පරිඤ**=නාම රූපාදීන්ගේ තත්ත්වය පිරිසිඳ දැනගන්නා නුවණ (වි 7. 202[1-7]).

ඤතව්‍ය=දතයුතු.

ඤති=1.නෑයා (බප්‍ර 172[10]). 2. නෑකම. **-අඤ්ඤචියසීා**= නෑයන්ට හිතවැඩෙහි හැසිරීම (ජා 59[1]. පූ 2. 100[6]). **-ව්‍යසන**= නෑයන්ට වන හානිය. **-සම්පද**=1.නෑයන්ගේ සම්පත. 2. නෑයන් නමැති සම්පත (බප්‍ර 327[29]). **-සමෙසද**=නෑකම බිඳීම (පූ 2. 115[8]).

ඤන=1. දැනීම. 2. දැනීමට ඉවහල් වන බුද්ධි ශක්තිය. **-අඤ්ඤ** (සද්ධ 101[7])= 'ඤත්‍යඤ්ඤ' ශුද්ධ. **-ආලෝක**= නුවණ නමැති එලිය (බප්‍ර 259[17]). **-ගති**=1. ඤනයෙන් පැමිණීම; දැන්ම (බප්‍ර 243[7]). 2. නුවණ පැවැත්ම (බෝගැ 21[7]). **-ගම්‍ය**= නුවණින් යා යුතු; දතයුතු. **-ගජීන**(බප්‍ර 3[17]. සද්ධ 16[16]), **-ගර්ජිත**(මිලි 251[1])= ඤනය නිමිති කොට කරණ අභිනන්දය. **-ගෂී**=නුවණ හටගැණීම හෝ මේරීම (සර 78[26]. සව් 11[25]). **-චක්ඛුස්**= නුවණ නමැති ඇස(බස 49[18]. ජා 508[36]). **-ජාල**= බුද්ධඤතය; භික්ෂුවිය යුත්තන් පරීක්ෂා කරණ නුවණ (දහම් 301[13]). **-තුලය**= ප්‍රඥාබන්ධනවිසංයුක්ත නිඤණ, වුත්තපපත්තිං. ජාතික්ඛයකරං යන නුවණ තුණ (සර 103[21]). **-දර්ශන**= නුවණින් දක්ම (කාඛ්ය 24[22]). **-ංවිශුද්ධි**= ශ්‍රොතආපත්තිඅාදි මාංශී

සිත් ඇතර හා යෙදුනු ප්‍රඥවෙතසිකය (වි 8. 156[2-6]. ඛප්‍ර 28[10]. අභිස 250[23]). -ඛෙය= නුවණ නමැති බෙයය (=දරිය යුත්ත; පොෂණය කවයුත්ත) ඈනි (දඹම් 55[16]). -පදවී= ශ්‍රොතආපත්තිමාර්ගඥාන (ජාස 198[12]). -පයෝනන= ඥානය අවසන් කොට පවත්නා (ඛප්‍ර 24[32]). -පුඵඛභම= නුවණ පෙරදුරි වූ. -බල= නුවණ නමැති බලය; දශබලඥාන (විසතර-ඛප්‍ර 33[14]. බුත් 246 පටන්). -ලොචන= ඥානචක්‍ෂුස(වි 1. 91-33). -වන්ත=නුවණ ඇති. -වසත, -වාසතු =ඥානය පිහිටිමට ආධාර වන කරුණු (බුත්28[36]. 291. විසතර-බුත්ගැ). -විප්‍රයුක්තඥ= නුවණින් තොර වූ (අභිස 21[6]. -විලාස= නුවණෙහි ආකාරය හෝ ශොභාව (ඛප්‍ර 21[10]). -විෂ්ඨාරඥාදි= ඥානානුභාවයෙන් නිපදනා විශෙෂතත්ත්වය (විසතර-වි 4. 203[2-25]. සර 54[6]). -වෘත්ති= නුවණ පැවැත්ම. -වෘද්ධි=නුවණින් වැඩිහිටි (ඛස 60[23]). -ශ්‍රී=ඥානශොභාව (ජාගැ 48). -සම්ප්‍රඥත, -සහගත=ඥානය හා යෙදුනු (අභිස 21[16]).

ඤාපක= දන්වන (කාශී 2-235). -ලක්ෂණ= දන්වන ලකුණ (වි 6. 224[1-11]). -හෙතු= දන්වන කාරණය (වි 5. 65[2-33]).

ඤාපන=දන්වීම.

ඤාප්‍ය=දන්විය යුතු (කාශී 2-235).

ඥ

ඥෙය= දතයුතු. -අර්ථ= දතයුතු කරුණ. -අවශ්‍රව= ධාතුවිශෙෂ (වි 5. 293[2-11]). -ආවරණ=දතයුතු දෙය වසා දමන කෙලෙස (වි 1. 8[2-35]). -පරිඥන= දතයුතු ධර්මයන් කෙළවර කොට පවත්නා(ඛප 24[23]). -පථ= දතයුතු දෙය පිළිබඳ මාර්ගය (ඛප්‍ර 24[34]. 226[3]). -බොධිසත්ව= විශ්වාධිපත්‍ය ඔධාරම ඥානාව ඇති බොධිසත්වවරයා (සඬ 737[14]). -මණ්ඩල=සංස්කාර විකාර ලක්ෂණ නිර්වාණ පඤ්ඤත්ති යන වශයෙන් පඤ්චවිධ වූ දතයුතු ධර්මරාශිය (බුත් 206[27]. දජා 172[18]). -සම්මඥ=බුදු විමට සිටින ඥෙයබොධිසත්වයා (සර 96[18]).

ජ්‍ය0, ජ්‍යු, ජ්‍යෙ, ජ්‍යෝ

ජ්‍යා=දුනුදිය (ජාස 81[25]).

ජ්‍යුති=ආලොකය; කාන්තිය.

ජ්‍යෙෂ්ඨ=දෙවු; වැඩිමහල. -අපචායන= දෙවුවන් පිදීම (ජාස 170[27]).

ජ්‍යොතිරඛභපාඛාණ (අනා 106[9])='ජ්‍යොතිරඛභ පාඛාණ' ශුද්ධ?

ජ්‍යොතිර්ඥාන=ජ්‍යොතිෂ්ගාඝනය දැනීම (සවි 1378. පූ 2. 147[14]).

ජ්‍යොතිෂ්ගාඝනු= නක්ෂත්‍ර තාරකාදීන්ගේ ගමන් ආදිය පිළිබඳ ව උගන්වන විද්‍යාව.

ජ්‍යොත්ස්න=කාන්තිය. -මත්=කාන්තිමත් (සඬ 634[35]). [(බෝගැ 139[39]).

ජ්‍යොත්ස්නා= සඳරැස්. -පක්ෂ= පුර පක්ෂය

ජව, ජ්වා

ජ්වර=උණරොගය. -කාරණ=උණ වැලඳීමට හෙතු වන දෙය (වි 6. 351-31).

ජ්වලිත=දැල්වුනු; දීපතිමත් (මිලි 129[34]).

ජ්වාල=ගිනිසිළුව (බෝගැ 60[39]).

ජ්වාලා= ගිනිදැල් (ඛප්‍ර 69[3]). -මාලා= ගිනිදැල් රැස (ඛප්‍ර 75[20]).

ඣි, ඣ, ඣා, ඣී

ඣි=වචනයෙහි 4 වැනි අකුර.

ඣඛකාර='ඣං'යන අනුකරණ ශබ්දය(බෝගැ 52[33]. සඬ 113[24]). [138[27]).

ඣණඣණාරව= 'ඣණ ඣණ' යන ශබ්ද (සර

ඣාන්=ඣානය (ඛගැ 19[2] ඇ. ජාගැ 220[30]. සිව 24[24]). -අඟ= ධ්‍යානාඞ්ග (ඛගැ 210[22]). -කෙළි=ධ්‍යානක්‍රීඩා; අනුලොම ප්‍රතිලොමාදි ක්‍රමයෙන් ධ්‍යානයන්ට සමවැදීම (ඛගැ 245[30]).

කඹපන=පැනීම (මුව 130).

කඹ?=ජාඇ? (ශිසං I. 19 No 6).

කඳලදී=‘සකකං’ නම් බෙරය (දඟම් 60^{10}).

කාංකාරරව=කඬකාරශබ්දය (සර 103^{30}).

කාණ=බ්‍යාංජනය.

කාඹි= ඛ්‍යාංජන කරණ; ඛ්‍යාංජනයට සම්බන්ධ (බුත් 70^{31}).

කිත (<ඕතු)=දුව (ශිසං I. 19 B^{3}).

කැ, කෑ

කැ=වවර්ගීයෙහි 5 වැනි අකුර.

කැණ=ඥානය. -අත්= ඥානයාගේ කෙළවර. -අසත් (ධගැ 251^{31})= ‘කැණි අත්’ ශ්‍රුත්? -කෑරෑ=බුද්ධිවර්ධනය; නුවණ වැඩීමට ක්‍රියා කිරීම (ධගැ 248^{19}).

කැණ=ඥානය. -ඇස්=ඥානචක්ෂුස (ධගැ 1^{28}) -ජල්=ඥානජාලය (ධගැ 19^{11}).

කැත්=කැතිය. (කැතන්=කැතින්- ධගැ 218^{30}).

කැනති=1. දන්වීම. 2. කරණුලබන සඞ්ඝකර්මය සඞ්ඝයාට දන්වීම සඳහා කර්මවාක්‍යයෙහි මුලට යෙදෙන ක්‍රියාවිස (කඬධා 63^{2}). -කම්ම (ධගැ 196^{24}), -කම්ම= කැතිය පමණක් කොට අනික් කර්මවාක්‍යයක් නොකියා කරණ විනයකර්මය(කඬධා 16^{11}). -වතුත්ථ= කැතිය හා තුන්වරක් කියන කර්මවාක්‍යය ද ඇති. -°ඵපසම්පද= කැතිවතුත්ථ කර්මවාක්‍යය කියා කරණ උපසම්පදාව (ධගැ 216^{15}). -°කම්ම= කැතිවතුත්ථකර්මවාක්‍යය කියා කරණ විනයකර්මය (කඬධා 15^{9}). -දුතියකම්ම=කැතිය හා වරක් කර්මවාක්‍යය ද කියා කරණ විනයවර්මය සඳහා කියවන ප්‍රාතිමෝක්ෂ්‍යය (කඬධා 16^{11}. ධගැ 196^{24}). -දෙවන කම්මවජ්ජ= කැතියෙන් දෙවෙනි වූ (එක්වරක් කියන) කර්මවාක්‍යය (කඬධා 31^{13}).

කැවූ (කමත්)†='බෝලතු' බ.

කැණ='ඥාන' බ. -අවගම= ධාතුවිශේෂ (වි 5. 293^{2-11}). -ජාල='ඥානජාල' බ (ධගැ 131^{24}). -දස්සනවිසුද්ධි='ඥානදර්ශනවිශුද්ධි' බ (සර 4^{25}). -පජ්ජෝත= නුවණ නමැති පහන (මිලි 133^{11}). -පදීපය=නුවණ පිළිබඳ පුරුද්ද (සර 42^{8}). -ඵරණ= නුවණ නමැති පෙංරොව (වි 2. 904^{2-39}). -මඤ්ඡ= ඥාන යෙන් හටගත් (මිලි 94^{20}). -වදන=නුවණ ඇති (නිකං 25^{1}). -විපස්සාරම්භ='ඥාන විශ්ඵාරකෘදධි' බ (සර 54^{2}).

කැත='ඥාත' බ. -පරිකැඤ=ඥාතපරිඥව (සලී 1. 837^{26}. බස 40^{31}). [(වි 1. 84^{2-28}).

කැනි= ඥාති (සඬ 556^{20}). -කුල= නෑගෙය කෙරෙහි='ඥෙය' බ.

චි, ච, චැ, චි, චී, චු, චෙ

චි=හෝඹියේ තුන්වැනි වර්ගීයේ ප්‍රථමාක්ෂරය.

චකංපෝරූ†, චකපෝරූ(පරෙවි - 111)= වල්සතුන් ඵලවීම සඳහා ලීකැබැලි එල්ලා ‘චක චක’ යන හඬ අවන් වන සේ සෑදූ ලෑල්ල.

චකබෙර= තබින් කළ එනම් බෙරජාතිය (තිසර 166). [සිහින් යකඩලෑල්ල.

චකරම්† (<තකරම්-ද්)= තුත්තනාගම් ගැ

චඞ්කණ=ප්‍රාකර නම් ධාතුවිශේෂය (උපා 268^{31}).

චට්-පළොල්ගස (වන 30).

චබි=වැඹ (ශිසං III. 122^{3}).

චම්බ්=වැඹ (ශිසං I. 219^{24}).

චඹ (<ථම්බ)=කණුව (ධගැ 76^{16}).

චවඡී='ච ඵ ඛ ඵ ණ' යන අකුරු.

චහඬ?=අැස්හි හැදෙන කබ (රූ 290).

චැකබෙර='චකබෙර' බ (සඬ 232^{11}).

චැඟුල=හීන නාමයක් (සිඛ 42^{15}).

චැම්='චඹ' බ (වි 1. 38^{23-8}. බුත් 53^{23}).

චැම්බ්='චැඹ' බ (ශිසං I. 218^{19}).

චැම්බ='චැඹ' බ (ශිසං I. 218^{7}).

චැඹ=1. කණුව. (සිදත් 35^{3}: ජාගැ 43^{16}). 2. කළය (රූ 373).

චික්(<ථිකක- කර්පූරමඤ්ජරී II. 11. -‘මජ්ජිද චික්කිදූ භූසිදූ)=සඳුන් ආදියෙන් නළලෙහි කළ ලකුණ; නිලකය (ශිසං I. 31^{3}. 43^{12}).

විඛ=සවල්ලය. බිඳ (අමං 2. 13[36]).

විකිරි†=කුඩා.

විඛගිණ්(නි) (බෝගැ 51[35]. අභිධාස 36[11].145[12]. බෝව 50[7]).
විගිණ්(නි)(රැ 289. අභිධාස 120[17]). } =අස්ගුළිය. [359].

විහහොල්හර=තුඛභවණ්වක නම් ගස්(වෙස
විහොහොල්(සිඛ 60[2])
විහොල්(කුදු 67) } =කටුසහිත තුඛභහාර නම් ගස් ජාතිය. එහි අරටුවෙහි පඹු හිරි ගල්පැහැ වේ (සපා 835). පතහි නොවන බව කුදු 67 න් හැඟේ.

විපනි=විකාවට කළ අසීවිවරණය.

විඹි?=තැම්බ (ගොමවිම්බ-ජා 471[4]).

විභා=1. අසීවිවරණග්‍රන්ථය. 2.. අවුවංවෙහි දුඛොඛවවන විවරණය කළ ග්‍රන්ථය (හංස 172. හිරු 212). [359 අඩෙ).

විහහොල්='විහහොල්' බ (පූ 2. 97[21]. වෙස

මොඛු(<ඛමක)=මිටින් ඔලුවට අනින පහර (ජාගැ 143[20]. බුත් 195[25]).

මොපති?=නොප්පිය (රැ 352 අඩෙ).

ඹඹඹු=1. රැළි?. කෙඳි?("පඟින් මැඹි මැඹි සේ ම7 වොඹු ලා දළ එන කෙහෙල් දළුව"-බුත් 262[6]). 2 (ඵෑව)†=වල්ගය.

ඒ, ඓ, ඕ, ඖ

ඒ=ටවර්ගයේ දෙවෙනි අකුර.

ඒන්(<ඒනන)=නැන .-**සවුන්**=ඒනනාවංවනය; නැනින් අස් කිරීම (සිඛ 191[6]).

ඒපනීය=නැඹිය යුතු.-**ප්‍රශ්න**=පිළිතුරු නොදී නැඹිය යුතු ප්‍රශ්නය (මිලි 159[9]).

ඒන=1. නැන. 2. නැහිට සිටීම (බගැ 20[26]). -**අනනර**=නනතුර(රාජා 4[29]). -**වඞ්කමික**= සිටීමෙන් හා යක්මනින් ද කල් ගෙවන (මිලි 253[27]).

ඒනාඒනඤ්ඤබල=සඒනන අසඒනන දැන ගන්නා ඥානය නමැති බලය (බගැ 37[32]. විසතර-බප්‍ර 33[22]).

ඒනූපචාර=සඒනතොපචාරය; සඒන නැ යෙ හි නාමය එහි නිබෙන දෙයට හෝ සිටින්නාට ව්‍යවහාර කිරීම.

ඕනි=සිටීම; පැවැත්ම (බගැ 148[8]). -**ඤ**= පැවැත්ම; සත්‍තිය; කහිකාව (ජාගැ 58[13]. ජා 21[23]).

ඩ්, ඩ

ඩ්=ටවර්ගයෙහි තුන්වැනි අකුර.

ඩංඝ=ඩැහැ ලේ බොන ඇවිමැස්සා (වි 6. 291-13).

ඩබර=කලහය (දජා 231[35]. දහම් 15[23]).

ඩබරා(<ඩම්මකරක?)=නවසන් දිය ගෙණ යන භාජනයක්. මුදුනෝහි සිදුර ඇති පොල්කටුව වැන්නක කට රෙදිපටකින් වසා තද කර බැඳි විට සෑදෙන භාජනය වැනි එක. එය මුදුන්සිදුර නොවසා දියෙහි දමූවිට දිය පෙරී ඇතුල් වේ. මුදන්සිදුර වසා දියෙන් එයෙවූ විට ද දිය නොවැකිරේ. දිය පිට කිරීමට මුදුනෙහි සිදුර ඇරිය යුතු ය. (වි 1. 111[1-9]. බගැ 158[11]. 193[32]. 225[28]. ජාගැ 165[4]). [බෙරජාතියක්.

ඩමරු(ථූප41[13]. දළ55[16]), **ඩමුරු**(තිසර 166)= **ඩඹ?**=සොරුන් ගත් දෙය (රැ 403).

ඩඹු?=1. ප්‍රමාදය (රැ 120). 2. වැළඳීම වඤ්චාව (පුනා 74).

ඩවිනි=ඩංකිනිය (සිදත් 77[3]).

ඩවුර=බෙර වෙසෙසක් (බුත් 79[30]. සඟ 57[6]. 470[15]. ථූප 46[17]. 81[1]. 139[14]. ස්තූ 74[15]. සවී 37[34]). -**බෙර**=ඩවුරය (පූ 2. 606[28]).

ඩහ=1. ඩාදිය (බුත් 197[7]). 2. අවුල; කලබලය (බගැ 138[25]). 3. හිරිහැරය; පලිබෝධය; (සිඛ 31[33]. බගැ 166[24]. ජාගැ12[13]). -**ඟඩු**= ඩාදියගඩු (සවී 283[30]). -**දිය**=ඩාදිය (වි 4. 69[1-2]). -**බිඳු**=ඩාදිය බින්දු (හිසර30).

ඩඹ(ඩා)=ඩැහීමෙහි; විකිමෙහි (වි 6. 31[1-28]). සකා. ඩහී ඩැහේ ඩහිත් ඩැහෙත්; ඩැහී ඩැහූ.

ඩඹට=දඹට කළ; විකූ; කැපූ (වි 4. 142[2-10]). -**ඔට**=දඹට වූ ඔසුව ඇති(කව්682. සිය 309. දළ 2. 5[13]).

ඛහන=දෂට කරණ (වෙස 183).

ඛහඬු=දෂට කිරීම; හැපීම (වි 1. 120$^{1-37}$).

ඛහඬු=ගස්ජාතියක්; 'කුසුමහරං' නම් ගස් (වෙස 341 අඩෙං. පූ 2. 96^{33}). ("ලබුජ ය, ලිකුව ය යනු **ඛහඬුගසට** නම්. දෙල්ගස් ද කියත්" -අභිධංස 78^{7}). කොස්ගොන්න? (සනී 17 පිට බ.).

ඛහරඹෙර?=ඹෙරජාතියක් (පූ 2. 606^{28}).

ඛහවනු=දෂට කරවීම (ධඟැ 168^{22}).

ඛහවෘ=(ප්‍ර. පුක්‍රි)=වද්දු; ගසා (කඞ්ඛා 68^{5}).

ඛෘ, ඞැ, ඞෑ, ඞි, ඞෙ, ඞෝ

ඛෘ=ඛෘදිය (එස 10). -**කුණ්ඩ**=ඛෘදියෙන් හට ගන්නා මල (සලී 1. 252^{18}). -**ගඳ**=ඛහදියෙන් වන දුගඳකිය (සෙං 3407). -**දිය**=වෙහෙස වූ ජීව ඇතෙන් ගලන ජලය; සෙවදය (කාගෙ 6-46. දජං 248^{37}). -**බිඳු**=ඛහදිය පොද (කාගෙ7-29).

ඛාකිනි=යකින්න (ඛපු 111^{20}).

ඛාහ=දුකය (පූ 2. 192^{14}).

ඛැක්කි=බෙරවෙසෙසක් (සඛ්‍ධ110^{30}.ථූප41^{10}. 139^{13}. ස්තූ 74^{14}. දළ 55^{16}. කාගෙ8-32). දෙණ්ඩිම බෙරය (රූප 257^{4}).

ඛැහෑ(ප්‍රක්‍රි)=දෂට කර; අල්ලා (එස 19. වි 2. 691$^{1-38}$). -**ල්ලොකමැසි** = අැවමැස්සා (වෙස 318).

ඛැහෑන?=ඛහන (වි 1. 128$^{1-6}$).

ඛැහෑම්(නාප)=ඛැහුම් + අ (වි 1. 128$^{1-21}$).

ඛැයි(ඹු)මි=දෂට කිරීම.

ඛෑ(පුක්‍රි)=ඛැහැ (සවී 75^{2}).

ඞිංඟ†=වික.

ඞිංගිනි†=ඉනෑ වික.

ඞිංගිරි†=කුඛා.

ඞිණ්ඩිම=බෙරජාතියක් (සර 277^{24}).

ඞිණ්ඩිර=දියෙහි හැදෙන පෙණ (සැළ 51).

ඞිම්බ=1. බිජුවට. 2 (ලඟ)=දිවියා.

ඞෙණ්ඩිම=දෙණ්ඩිමබෙරය (ථූප 41^{13}).

ඞෙබ්ර=1. (<බදර)=මයන්ගස (වෙස 293. 588. ධඟැ 102^{4}. ජඟැ 146^{12}). 2. දෙබර මැස්සා. -**කැල**=දෙබරකුඹුව (කිවක කුලං වක-වි 2. 914$^{2-5}$).

ඞෙල්†=බෙරජාතියක්.

ඞෝලාපල=මිගෙඩි (වන 32, 82).

ණ්, ණ, ණි, ණී, ණෙ

ණ්=වවගීයෙහි 5 වැනි අකුර (පුරාණ සිංහල භාෂාවෙහි 'ණ න' යන දෙකොහි උච්චාරණ භෙදය පැහැදිලි ව තුබුනු නමුත් දැන් නැතැයි ද, එහෙයින් උච්චාරණය අනු ව ලියන සිංහලභාෂාවට දැන් 'ණ, න' යි එකම ශබ්දයෙහි රූප දෙකක් අනවශ්‍ය යයි ද කියන ආවාග්‍යීපක්‍ෂය සිංහල හෝඩියෙහි අක්‍ෂරරූප අඩු කිරීමට ප්‍රථමාරම්භ යක් වශයෙන් වචනයන්හි මුලට 'ණ' යන්න නොලියන නමුත් තවත් ආවාග්‍යී පක්‍ෂයක් ලියන හෙයින් ද, පැරණි පොත්හි එය පෙණෙන හෙයින් ද, ණකාරාදිශබ්ද මෙහි දක්වනු ලැබේ).

ණ (ධඟැ 172^{30}).
ණය(ශිසං I. 44^{27}. අනා 33^{33})} ='ඉණ' බ.

ණහ(<සාණ)= බල්ලා (ධඟැ 190^{15}. 260^{3} 273^{16}). 'නහ' බ.

ණිකි(<සුණිසා)=ලේළිය (ඔඟැ 259^{26}).

ණිකිය(නි)(<සණිකා)=හෙමින් (ධඟැ118^{19}). 'නිකිය' බ.

ණී='ණිකි' බ. (ධඟැ 110^{16}. 119^{34}. 175^{8}).

ණෙහෙක් (නාප)=ණහ + එක්=බල්ලෙක් (ධඟැ 190^{15}).

ත්, ත

ත්=1. හෝඩියේ හතරවැනි වගියේ පළමුවැනි අක්ෂර. 2. (නි)='ද' බ.

ත-යුෂ්මත්; නෝ (සිදත් 571. 1345. අම. 2. 1323). -ඝඳනාරූ='ත' යන ශබ්දය හෙවත් එයින් නිපන් 'තෝ තෙපි' යන පදයන් පිළිබඳ කාරකය (සිදත් 1411).

තංගම්=පෘතුගිසිකාංසියක්; 'රිදිය' නම් කාසියෙන් භාගය (G).

තක්(නි)='තාක්' බ. (සි 681).

තඛ=1. (ශිසං III. 17814)= 'දනක' ශුශ්‍රූ?. 2. (නි)='තාක්' බ. (සි 494).

තඛ(බෘ)=තැකීමෙනි (බගැ 8724). සඛ. තඛං තඛත්; තැකි තැබූ.

තඛනිරූ†=අඥත. [4364).

තඛපී=සඛියන්ගේ දළ සතරින් එකක් (ගො

තඛඛණීයේ(නි)†(<තංඛණි?)=වහා; හදිසියේ. [සලී 2. 345). 'පතඛං'-වාග්ලි

තඛාපඛාඛා(ප්‍රකි)=හොඳින් සලකා (ජෝ 1054.

තඛුල්=1. ගස්ජාතියක්; කපුකිනිස්ස? (බප්‍ර 2833). 2. ඒ ගසෙහි අැට(ස්තූ 8326). පස්පල වනින් එකක් (ගො 428. 2862). -**වැල**=තඛුල්වලින් කළ මංලාංව (කඛ්‍ය 12718).

තඛුලු=1. තඛුල්. 2. කොට්ටම්?(වෙස 360).

තඛුසක්=තක්ෂාසත්‍රය (පැර 77).

තක්ඛට්ටිනා-සමදරා ගස (වන 53).

තක්ඛනි†= කපරියං. (TL 1701-**විඤ්ඣංව**; ද්‍රෝඝය).

තක්ඛම්(ඌව)†=වතකීය; සැකය.

තක්ඛලි=1. කඵකැම්මේරිය (වෛද්‍ය). 2. වාඤ්ඡනයට ගන්නා එනම් ඵලවිශේෂය.

තඤ්ඤාව=පණ්ඩුකුලයක් (විමු 487).

තඤ්ඤාල=තඛුල් (සර 12735).

තඤ්ඣ=කිරිමෝරු (සර 12735). [(පඤ්චි 1519).

තඤ්ඣඛ= 1. වඩුවං. 2. විෂඝෝරනාගයෙක්

තඤ්ඣණ=1. වෑයෙන් අැහිම. 2. වඩුවැඩ.

තක්ඣල(ලෝ)= උතුරුදඹදිව පිහිටි, පුරාතන යෙහි ලෝකප්‍රසිද්ධ දිසාපමොක්ඇදුරන් සිටි නුවර (කාගෙ 3-19. 5-27. 10-117).

තක්ඣේරූ†=ඒ ඒ දෙයෙහි වටිනාකම නිශ්චය කිරීම. -**අප්පුභාමි**†=වීඛද්දේරාල (G).

තඟණ=මූලට ගුරු දෙකක් හා අගට ලඝුවක් ද ඇති අක්ෂර තුණේ සමූහය.

තඟර=තුවරලා(ගො 2905).

තඟූ†=ප්‍රමාදය (Ca). [1272).

තඟුණ=තද්ගුණසංවිඥානබහුව්‍රීහිය (සිදත්

තඨ=සිවිය; සම (බගැ 26933). -**පඤ්චක**=තවය පස්වැනි කොට ඇති රාශිය; 'කෙස ලොම නඛ දන්ත තව' යන පස. -**°කම්මට්ඨාන**=ශරීරතත්ත්වය මෙනෙහි කර භාවනා කිරීමට පළමු කොට දෙන තවපඤ්චක කමටහන (සඟ 3125). -**රස**=පතුරෙහි නිබෙන රසය (සඬ 161).

තචඡිස්ස=ඔහුගේ ශිෂ්‍යයා.

තජ්(සි 633), **තජ**(සි 155)=තද.

තජ(බෘ)= තැජීමෙනි. සඛ. තජං තජත්; තැජී තැජූ (**තැජී**-බගැ 2819). (**තැජීය**=වළකන්ව -පගැ 2626).

තජ්ජනක=එය උපදවන. [නාමය(වි 8.71-19).

තජ්ජාපඤ්ඤත්ති=එයින් උපන් ප්‍රඥප්තිය හෝ

තජ්ජාරි(-භාෘ)= අණු නිස්සයක ප්‍රමාණය (වි 4. 1372-9. ධප්‍ර 21619).

තඤ්ඤ=එය දන්නා (භාගී 1-38).

තට=1. වෙරළ; ඉවුර. 2. උස්බිම; ගොඩබිම. 3. ප්‍රපාතය (බප්‍ර 81119). 4. ප්‍රදේශය (සඬ 7374). 5. සස්සඳ. 6. **ඔලිඳ**. 7 හිරියල් (වෛද්‍ය). -**වන**=ඉවුරෙහි වූ වනය (කාගී 2-99).

තටතටායා(ප්‍ර 2. 17813) **තටතටස්** (බගැ 28117) **තටතටා** (දහම් 35032) }='තව් තව්' යන හඬ නගා.

තටතටායමාන='තව් තව්' යන හඬ නගන (අම. 2. 14528. 17235). [තැවිමි තැවිමූ.

තටම(බෘ)=තැවීමෙනි. අඛ. තටමං තටමත්;

තටාක(ග)=වැල (සර 10418).

තට්ට=1. ඔත් කන තලිය (රූ 374). 2. භාජන තබන බන්දේසිය (කම් 404). 3. පක්ෂීන්ගේ අත්භැන්ද; පියාපත් පෙළ. 4. පියාපත්හි නාළය හෝ කාරවිය(සලී 1. 36931). -**කම්ම**=1. වළඳන තටු ඇත කඤ්චුකය. 2. තටුකම් තැබූ ගෙය. 2. රිවි අඟත් මුද්‍රාව (දළ 5826). -**ඝෝ**=තලි තබන භාණ්ඩාගාරය (දඹ 513).

තට්ටෝ†(<තට්ටෛ-ඌ)=1. කෙස් නැති හිස. 2. එය ඇති.

නවවමි (TL 1717)!= නැවිය (ජංගැ 168⁷. 169¹⁰. ජා 171³¹). 2†=ආනිසදය; ශරීරයේ පිටපැත්තෙහි දෙපයෙහි උඩ කෙළවර නිබෙන මස්පිඬු දෙක.

නවිවිඤ්ඤා=නල්පනින් හෝ වැහැරිගෙන් මැනිලි යොදූ විශ්‍ර නටුව (සිඛ 47³⁷).

නවිවු= 1. එක පිට එක තැබූ දෙය; පව් (සඛ්‍ධ 653¹⁰). 2†=සොල්දරය. 3†=නටුව. 4. (අං) දෙක. 5†=ගැසීම; වැද්දීම. 6†=ඛාදනීය. 7. සම්මුඛ. **-පෙච්ඡි†**=කෑම කන පත තැබීමට පන්වලින් විශ්‍ර නටුව. **-මාරු†**= 1. වරින් වර. 3. හිමියන් කිප දෙනෙකුන් විසින් මාරුවට බුත්ති විඳින ඉඩම (G).

නඩ=මැද බර බැඳ දෙකොණ දෙදෙනෙකුන් විසින් කර නබා ගෙණ යනු ලබන ලීය (ජා 115833. බුත් 16¹³).

නඩාග=පොකුණ හෝ විල (ජා 104⁴).

නඩි=1. නඩ(බපු 161²⁹. සඛ්‍ධ126³⁷). 2. මෝල් ගස. පොල්ල (ජංගැ 67²⁰. TL 1727). 3. බුළු ගෙඹිය (වෙව). 4†=මහත්; ලොකු. 5†= ලොකු උකුණා. [විදුලිය.

නඩිත් (ජාන 4³¹), **නඩිල්ලතා** (ජාන 227³⁰)= **නඩිස්ඝි†**(<නඩ්ප්පු-ළ?)=ඉදිමීම.

නඩ්ඝ්තු†(නඩ්ප්පු?)=1. බාබාව. 2. හනි දම්ම.

නණ=1. තෘණ. 2. තෘෂ්ණාව; අංශාව (සිය 248. සිදත් 916). **-ඇතිඩි**= තණකොළ වලින් කළ ඇතිරිය හෙවත් අංසනය (වි 1. 283³-¹². සලි 1. 10¹⁵). **-කබල**(ළ) =තණපිඬු (බපු 3³⁵. 11¹³. සවි 126¹). **-කැරලි**= තණකොළමිටිය (කඛ්‍ධා 110³³). **-කිළි**=තණකොළ සෙංගං කළ පැල (වි 1. 385³-³⁰). **-කොඳු**=කුඩා තණපැළය (ජාස 359). **-ගෑට** = තණකොළපුරුක (බුත් 165³⁷. 180¹⁰). **-ගේ**=තණකොළ සෙවූ ගෙය (සිංසාලි 123⁶). **-පත්**=තණකොළය. **-පලඟ**=තණ අතුරා කළ අංසනය (පූ 2. 20¹¹. සර 90³²). **-පස්මුල්**=ඊතණ, උක්, **ඉලක්**, වැලුක්, රණහුණ යන පයෙහි මුල් (යෙ 419). **-පැල්**=තණකිළිය (බුත් 2¹⁵). **-පිඬු**=ගවයන් වරකට කටට ගන්නා තණ කොළ ගුළිය. **-පෙළ**= තණ ගොතා කළ නවුස්සිවුර (වෙස 150). **-බත්**=තණහාලින් පිසූ බත (වි 4. 322³-³¹). **-බිම්**=තණකොළ බහුලතුම්ය. **-මය**=තෘණයෙන් කළ (වෙස 107). **-රජ**=තල්ගස (රූ 232). **-රූක්**= පොල් ප්‍රවක් ආදී ගස් (රූ 233). **-ලවන්**= තණකොළ හෝ තණලැහැබ (නිකා 289). **-වතු**=තණකොළ වැවූ ඉඩම (කඛ්‍ධා 111⁴). **-සියත්**= 1. තණ සෙවූ වහල. 2. එබදු වහල ඇති (ඛගැ 133⁰). **-ඕවුරු**='තණ පෙළ' ය (වෙස108). **-ඕළු**=තණකුළු. **-°දල**= තණගුලෙහි ගින්න (ඛගැ 50¹⁷). **-සුළු**= තණකොළ හුළුඅන්න (ජංගැ 68¹³).

තණ්ජ්=තෘෂ්ණා නමැති ජ්ලය(කාශේ14-26).

තණඩල්=කරන්නයේ බැදි ගොන්බංනට ඉදිරියෙන් යෙදූ ගොනා (Ca).

තණඩල†=1. කරන්නය. 2. භූඛා ශංත්‍රාවක හෝ කරන්නසමූහයක ප්‍රධානයා.

තණඩා=එනම් ආයුධය (රූ 357).

තණඩුල=සහල් (බපු 95⁷). **-සඵල**=පොතු ආදිය නැති සහල් ම හට ගැණෙන ඇල් ජාතිය (විභං 4. 333³-³).

තණ්හ=තෘෂ්ණාව(ඛගැ183¹⁹). **-තස්**=තෘෂ්ණා වෙන් වන ත්‍රාසය (ඛගැ 281¹⁰). **-නිවණ**= තෘෂ්ණාව ක්ෂය වීමට කරුණු වන නිවණ (ජාස133³). **-වන**=තෘෂ්ණාව නමැති කැලය (ඛගැ 266²⁸).

තණ්හා=තෘෂ්ණාව (යෙ 135). **-නියඝ**= තෘෂ්ණානිශ්‍රයය (ඛගැ 154¹⁷). **-පණිධි**= අංශාවෙන් පැනීම. **-පති†**=අධිකඅංශාව ඇත්තා.

තත්=1. නපත; රත් වූ (අමං 2. 147³³. යස 54). 2. ඕණාතනත්‍රිය (ඛගැ 60²³. ජංගැ 145¹²). 3. එය (කඛ්‍ධා 72⁸). **-කනී**=එහි කනීං (ඛගැ 7¹). **-කාලභෝරා**=ඒ අවස්ථාවට යෙදෙන භෝරාව. **-කාලීන**=ඒ කාලයට අයත් (ජාස 508¹⁹). **-චෝ**=1. ඒ බව. 2. සභාවය; ගතිය. **-°අපත්තවරූපඝා**=රූපකාලඛ්‍යාරභෙදයක්(කාශී2-95). **-°අජ්ජි**=පැබෑ අජීරය. **-°ආඛ්‍යානෝපමා**= උපමාලඛ්‍යාර භෙදයක් (කාශී 2-36). **-°ඤූ**=ඒ බව දන්නා. **-°ඤාන**= මනානුවණ; සවභාවය හරිහැටි දන්නා නුවණ(න්‍යාසං 406). **-පර**=එය ප්‍රධාන කොට ඇති; අංසකත; ඇලුනු(කාශේ5-33). **-°කම්**=ඇලුනුබව; සවීරගතිය(දහම් 38³¹). **-පරායණතා**='අද පටන් මම බුදුන් පිහිට කොට ඇත්තෙමි' යනාදීන් සරණගෙහි පිහිටීම (බපු 171¹⁴). **-පශ්‍රීඝ**=ඊට සමාන

අතීත අැති නාමය (වි 8. 18²-³⁷). -පාදක= එය පදනම කොට අැති (සලී 1. 667²⁰). -පුරුෂසමාස= නිත්‍යාධිකරණවිශෙෂණ විශෙෂ්‍යයන් ගළපා කරණ විභක්තිසමාසය. -පුභව=එයින් හටගත්(සද්ධ 385⁶). -පුවණ්ණ= ඊට නැමුණ; ඊට බර වූ. -පුසඛ= එහි අැලීම. -රොදුම්= 'තනතරජුක' නම් වඛය (ජාගෑ-ඝනජා). -සදිස= ඊට සමාන (ඛපු 224¹⁰). -සන්=තන්ති්‍යවනය; තන්ති හඬ (සර 142²⁰). -සම=ඊට සමාන (සර 45¹²). -සමුසථාන= 1. එය ඉපදීම (ඛගෑ 7¹). 2. ඉපදීමට එය කරුණු කොට අැති. -සරි?= වාදයක් (ථූප 41¹⁰). -සහවයෝ= ඒ හා එක් ව හැසිරීම හෝ පැවැත්ම (පසං 66¹²). -ආසන්න=1. ඊට සමීපබව. 2. යම කට සමීප වූ දෙයට ද එහි නම යොදන උපවාරවිධිය (ඛපු 193⁷). -ආසවයෝ=එය හා හැසිරීම හෝ පැවැත්ම අැති; යමෙක් යම් දෙයක් ගෙණ හැසිරේ නම්, ඒ දෙයෙහි නම ඔහුට ද ව්‍යවහාර කරණ උපවාරවිධිය (ඛපු 193³).

තතන (බෑ)= තැනතිමෙහි - 1. තැවම්මෙහි (සිබ 5²⁶. කව් 478. ජා 110³⁴). 2. කෙදිරි මෙහි (බුත් 299¹¹). 3. තුසා වීමෙහි. අක. තතනං තතනත්; තැනැනී තැනැන්‍සු.

තතනතු=2. කෙදිරි ගාන (ඛගෑ 124¹. ජාගෑ 37³¹. 182¹⁶). 2. තැනතිම.

තතනතූ?=කමපින වීම (සි 88).

තතනන්නී=තතනන සත්‍රී (ඛගෑ 107⁶).

තතනවමින් (නෛක්‍රි)= තුසා කරවමින් (ථූප 47¹).

තතනවා (ප්‍රක්‍රි)=තුසා කරවා (බුත් 269¹⁷).

තනිය=1. තුන්වැනි. 2. දවස් තුණකට වරක් ගැණෙන උණ (යෙ 1193). -ජ්ඣාන්=තෘතීය ධ්‍යානය. -°තල= තෘතීයධ්‍යානලාභීන් උප දනා බඹලෝ තුණ (අමං 2. 134¹⁰).

තත=1. තත්‍වය. 2. පරමාර්ථය. 3. තැවුනු (රෑ 565). 4. සැබෑ (ඛගෑ 68³⁰). -කිඤ්ඤම්වම්=තත්‍වාභ්‍යානෝපමාව (සිය 103).

තතුණු-ව (බෑ)= තුසා කිරීමෙහි. සක. තතුණ්‍වා තතුණ්‍වත්; තැනිණවී තැනිණවූ. (බුත් 62². 79³⁵. 192¹⁵. 197⁸).

තතුරු=1. තන්ත්‍රය (කාවෙය 5-31). 2. තන්ත්‍රිය (රෑ 709). [49¹²].

තතුරුමූදහන්= තන්ත්‍රමධ්‍යසථානාව (ඛගෑ

තත්ත=1. තත්‍වය (බුදු 181). 2.†=පිපාසාව; උෂ්ණය. [237¹⁹. උලං 21³].

තත්තකාර? (චූළකාර)= ලියනවඛ්‍වා (දජා

තත්තාභිදුතු=දුනුජාතියක් (දඹ 6²).

තත්‍රාවටඨක= බොහෝ කොට කා නැඟිටිය නොහෙත හෙයින් එහි ම පෙරළෙන්නා (වි 1. 135²-¹⁵).

තත්‍ර (නි)= එහි. -අර්පිත= එහි පිහිටවූ (ඛපු 314²⁹). -උපපාද= එහි උපදින දෙය (කහි 46¹⁴). -මජ්ඣත්තතා, -මධ්‍යසථතා= එහි මැදහත්බව; සමප්‍රයුක්තධර්මයන් සඛකිය කෘත්‍යයන්හි යෙදෙනවිට එහි මධ්‍යසථ වීම් වශයෙන් පවත්නා චිත්තගතිය (අභි 24⁴). -වටඨක= 'තත්‍රාවටඨක' බ (ඛගෑ 260³¹). -සථ=එහි සිටි (පඤ්චි 52²).

තත්‍රා='තත්-ත්‍රා' බ.

තථ=සත්‍ය (ඛපු 243⁶). -කෘත්‍ය=සැබෑ කට යුත අැති (වි 8. 123¹-⁴²). -තා= 1. සත්‍ය භාවය. 2. නො අඛු වූ ප්‍රත්‍යයසමූහයෙහි තත්පරභාවය (වි 6. 113²-²³). -ඛම්=චතරාර්‍යසත්‍යය (ඛපු 243¹⁵). -නිශ්‍රිත= සත්‍යය අැසුරු කළ (මිලි 140⁴).

තථා 1. තථාගත (ඛගෑ 141³¹). 2.(නි)=එසේ. -කාර=එසේ කරණ (ඛපු 45²⁸). -භාව= එසේ බව (ඛගෑ 3¹⁹). -භූතඤාන=එසේ වූ දැනීම (ඛපු 192²⁶). -වාදි= එසේ කියන (ඛපු 45²⁸).

තථාගත= 1. එසේ පැමිණි. 2. එසේ ගිය. 3. බුදුරජ. -ඔවාද= බුදුන්ගේ අවවාදය (කඛවං 15¹²). -ඔරස=බුද්ධපුත්‍රයා; භික්ෂූන් වහන්සේ (උපා 276²). -ශය්‍යා= බුදුන්ට අයත් වූ චතුර්ධ්‍යානගතශය්‍යාව (ඛපු 299¹²).

තථාවා(නාම)=තථාගතයන්ගේ (ඛගෑ 141³¹).

තථ්‍ය=සැබෑ (විචු 87¹²).

තද්=1. තත්. 2. තද (සී 415). -අඛ= ඒ අවශ්‍යය. -°ප්‍රහාණ=ඒ ඒ කරුණු ප්‍රඛාන කොට ගෙණ ඊට ඊට ප්‍රතිපක්ෂධර්මයන් නැසීම. -°විමුකති= ඒ ඒ කරුණු නිසා ඊට ඊට විරුද්ධධර්මයන්ගෙන් මිදීම (විසතර-ඛපු 278⁵). කාමාවචරභාවනාව (ඛගෑ 125²⁷).

-අධිගම=ඊට පැමිණීම;එය අවබෝධ කිරීම. -අභිමුඛත්ත= ඊට නැමුනු (වි 8. 13¹-¹⁸). -අනන්තර=ඊලඟ; ඊට පසු. -අනුකූල=ඊට ගැලපෙන. -අනුරූප= ඊට සුදුසු. -අනුලෝම= ඊට ලොඟය; ඊට නැමෙන. -අනන= 1. එහි අන්තය. 2. එය අන්ත කොට ඇති (පසං 50²⁰). -අන්‍ය= එයින් අන්‍ය (බපු 314²⁵. පසඳි 109⁷). -අවිඝ= එය අනු ව යෑම. -අභාව= එය නැතිබව (පසඳි 109⁸). -අභිප්‍රාය= එහි අදහස (බගැ 7¹). -අභිමුඛීභූත= ඊට අභිමුඛ වූ (බපු 288³). -ආධාර=1. එය ආධාර කොට ඇති. 2. ඊට ආධාර වූ(සලි 1. 59¹⁴). -ආලම්බන= ජවනය විසින් ගත් අරමුණෙහි ම ඵල්බී පවත්නා සිත. -ඊක්ෂාත්‍ය= ජවනචිත්තය විසින් ගත් අරමුණ ම නැවැත්ත විපාක චිත්තය විසිනුත් අරමුණු කිරීම (අභි 48¹⁸). -ඊස්ථාන=තදලම්බන චිත්තය පවතින තැන; ජවන- භවඞ්ගයන් හෝ ජවන- චුතීන් අතර (අභි 51⁴). -ආශ්‍රය=ඊට ආශ්‍රය (බගැ 7¹). -ආශ්‍රිත= එය ඇසුරු කළ. -උත්පත්ති=1. එහි ඉපදීම. 2. කාරණ හෙතුව හා එහි සාධ්‍යය අතර වූ සම්බන්ධය(න්‍යාය 71²³). -උපනිශ්‍රය=ඊට බලවත් හෙතු වූ. -උභය= ඒ දෙක. -ඌණසංඥානබ්‍රහ්මි= සමාපත්ති යෙහි නිබෙන පදයන්ගෙන් සමාපත්තියෙන් වාච්‍යයං ඇදින ගත හැකි පද ඇති අන්‍යාඨ්‍යසමාපත්ති. -ගුණාධ්‍යාරෝපණ= ඒ ගුණය පිහිටුවීම(පසඳි 14¹⁷). -ඛ්‍යාත (තද් + ඛ්‍යාත)= 1. ඊට ඛ්‍යාත වූ; සමාපත්තියට ඛ්‍යාත වූ; නාමයක් කෙරෙන් යෙදෙන . ප්‍රත්‍යය. -ඛෙතුක (තද් + හෙතුක)=එය හෙතු කොට ඇති. -භව=1. එයින් වූ. 2. අනික් භාෂාව කින් බිඳී ආ ශබ්දය. -භාගීය= එය භජනය කරණ; එදෙසට අභිමුඛ වූ (වි 2. 65⁷¹-1). -වාසතුක= එය ආධාර කොට ඇති (සලි 1. 138¹¹). -විධුර= එයින් වෙනස් වූ (වි 1. 89²-¹⁹). -විරූඪ=ඊට ප්‍රතිපක්ෂ වූ(පසඳි 109⁷).

තද=සතබ; දබි (කාශෙ 14-5). -පද=දුඛ්ඛ පදය (මිලි 31²⁷). -බද=තද. 'බද' -වාග්ලි (සුස 477). -බල=දබි ශක්තිය.

තදඟ=එය ප්‍රධාන කර ගැනීම (බගැ 220¹⁶). -පහාන්= තදඞ්ගප්‍රහාණය (බගැ 10²⁴). -විමුත්ති= තදඞ්ගවිමුක්තිය (බගැ 59¹⁵).

තදභුජ්ජාඝ=එදා උපන් (ජාගැ 9²¹).

තදහනිනනන=ඒ කාලයෙහි වූ (පසඳි 3¹⁸).

තදීය=ඊට හෝ ඔහුට අයත්. [250¹).

තදුපිය= ඊට සුදුසු හෝ පමාණවත් (බගැ

තන්= 1. සථානය (බගැ 13¹⁹). 2. පදවිය; තනතුර (කව් 62). 3. නවාතැන (කව් 396). 4. බව (බගැ 42¹⁵). 5. ත්‍රිවිධසම්පත්තියෙන් එකක් වූ සාමය? (රූ 335). 6. සම්පාදනය; පිළියෙල (අමං 2. 38³⁵. 110³). 7. එක්සත් (පූ 3. 26¹⁶). 8. 'නාන' බ. -පත්= සථාන පාපා; තැන්පත් (නිකා 4¹⁴). -මහන්= තනතුරුමඟුල (ජාගැ 1056¹). -වැසි= 1. සථානයෙහි වසන (බපු 127²⁰). අංවාසික (සූදු 222. 225). 2. දක්ෂ; පරීක්ෂාකාරී; නාගරික (බුත් 154²⁵. දඹම් 353¹¹. පූ 2. 232³. සෑල 101). 3. කපට (බුත් 320²³. 321²⁹). -ඛස්= සථානොචිතවචනය (සුස 167). -විසි (සි 213), -වුස (සි 160)= 'තන්වැසි' බ. -සිම්= සථාන සවාමී (හෙසි 20¹⁶).

තන= 1. (<ථන)= පයෝධරය (කව් 58). 2. (<තනය)= දරුවා (රූ 664. සිදත් 88⁴). 3. කිරි (රූ 664). 4. බාහ්‍යවර්ගයන්? (රූ 664). 5. සථානය (ශික්ෂා III. 177². 250¹). 6. ලබුවැල (වන 54). 7. දෙළුම් (වන 82). -කැඟැළු= කුඩිමල වැනි තන (ස්තූ 67¹⁹). -කිරි= මනුෂ්‍යස්ත්‍රීන්ගේ කිරි (යෝ 388). -කිස්= තනය නිබෙන තැන; උදරයෙහි කෙළවර(ජාගැ 62²⁵. පූ 2. 617²⁹). -තුරු= සථානාභ්‍යන්තරය; බුරය(බගැ 67²⁸). -ෙමඟුල්= තනතුරට පත් වීම නිමිති කොට කරණ උත්සවය (අමං 2. 27⁶). -පට= පයෝධර යන් බඳින පටිය; හැට්ටය හෝ චෝලිය (වෙස 662. සැළ 9). ගෑණුපලඳනාවක් (ථූප 32¹⁰. සඛ 460³³). -පා= 1. සතන ප්‍රදේස්; තනකිරි (සිදත් 150⁶. රූ 380). 2. සතනපායි; කිරිබෙංන ලදරුවා (රූ 270). -ෙමුල්= බුරුල්ල? (සබී 156³⁶). -පුඩු= තන් යෙහි මුදුන් අවයවය (යෝ 4102). -බඩ තුරු=තන හා බඩ ද අතර; තුරුල්ල (අමං 2. 169¹⁶. පූ 2. 441²⁰). -භාර=සතනභාරය (දඹම් 151³). -මඩ්ඩු= වවකුරු වූ පයෝධරය (බුත් 63²³. බපු 283³²). -මතු=තනය පිහිටි තැන හෝ පමාණය (බුත් 210³³.

සලී 1. 177[32]). -ඟල්= තනරුජාව (යෝ 3839. 3840). -රෝගිත= තනපුඬුව අසල හිබෙන මම්මයක් (යෝ 4102). -ල=‘තනඟල්’ බ (යෝ 3836. 3838). -°රදා, -°රුජා= තනෙහි රුජාව (යෝ 3834). -වැසුම්=තනය වසන වස්ත්‍රය; හැට්ටය (කඛ්ඛා 138[19]). -ඝඨ=තන දෙක (වෙස 485). -සිඛ=තන පුඬුව (සෑවුල් 161).

තන (ධා)=1. නැනීමෙනි; සම්පාදනයෙනි (සර 91[10]). සක. තනා තනත්; නැනී නැත්‍ර. 2. කම්පිත වීමෙනි; සැලීමෙනි. අක. තෙනේ තෙනෙත්; තිනී තුන්‍ර (කව් 297. 417). 3. කරබැවීමෙනි; කම්පා කිරීමෙනි; සක. තනා අෑ. (තනවා-ප්‍රක්‍රි=සිසාරවා. සස 286).

තනන=1. කම්පා කරණ (මඤ්ඤු 140). 2. සෙල වෙන (ධප්‍ර 216[24]. කව් 446).

තනන්‍ත්‍ර=කම්පිත වන (සිදත් 206).

තනඝ=දරුවා (සර 127[33]).

තනි= හුදකලා; අන් කිසිවෙකු නැති (පැර 129). -කාමී†= ඝණ්ඨාදීන්ගෙන් වෙනැ ගි සැලකෙන සුලු ලෙඩ. -පංගු= හුදෙකලා (සලී 1. 814[31]). -සම්= වස්තුගෙන් නොවැසූ හුදු සම? (වි 1. 386[1-13]).

තනු= 1. ශරීරය. 2. තුනී; සිහින් (අභිස 152[36]). -ඵනතරීතර=ශරීරයෙන් ඉතා උතුම් (සර 96[21]). -භර= ඉතා තුබා (දහම් 10[13]).

තනනවාඝ=රෙදි වියන්නා (වි 1. 38[1-23]).

තනනි=‘තනන්‍ත්‍රී’ බ (සද්ධ 418[30]).

තන්ත්‍රී=1. තූර්‍යභාණ්ඩයක් (ස්තු 74[13]. දළ 55[20]. රිදී. දඹ 5[30]). තන්තිරිපටය; කාංඛල විශෙෂයක් (ථූප 41[16]. 81[5]. 122[1]. 140[3]). 2†=කොහෙල්කැනෙහි දණ්ඩ. 3†=කපුපුලන් පොළන දන්න. -පම=තූර්‍යයක් (දජා 287[1]. උමං 95[35]. සද්ධ 468[11]. සර 83[17]. 239[17]). -විවිධම්=භාණවාරය (වෙව).

තනතු=සුල (වි 1. 38[1-24]).

තන්ත්‍ර= 1. සිද්ධාන්තය. 2. ශාස්ත්‍රය (ජාස 517[33]). 3. නීතිය. 4. විද්‍යාව. 5. අංණ්ඩුක්‍රමය. 6. ග්‍රන්ථවිශෙෂයක් (නිකා 917). 7. මන්ත්‍රය (සර 194[24]). -යුක්ති= යුක්ති විශෙෂයක් (විසතර-පකරණ 163[1]).

තන්ත්‍රි=1. වීණාව. 2. වීණාතත. 3. ත්‍රිපිටකය. 4. තන්තිරි නම් වාද්‍යය (සද්ධ 280[7]). -ඛණ්ඩ= ත්‍රිපිටකඛණ්ඩය; ශාස්තෘභ්‍රාතෘවයස්‍යය (වි 2. 796[2-1]). -පට= ‘තන්තිරිපට’ බ (සද්ධ 133[36]). -බද්ධ= තන්ත්‍රින් බැඳි (පඤ්චි 114[34]). -ඡර=වීණාතන්වලින් නඟන හඬ (අමං 2. 169[38]).

තන්‍ති (අභි 177[19]). }
තන්‍ත්‍රා }=1.නිදිමත. 2. අලසකම.

තන්‍ද්‍රිත-අලස.(අතන්‍ද්‍රිත=අනලස-පු 2. 47[32]).

තන්-තත්. -නිදන=එහි නිදනය (ඛත්‍ර 71). -නිහන(ජා 556[19]), -නිමන (වි 6. 151[2-22])= ඒට නැමුනු.

තන්වා=‘තනනවාඝ’ බ (ඛත්‍ර 123[31]).

තප=1. තාපය (රූ 38). 2. ශොභුන් පෙර අනාගන්ට පෙර කරණ ශබදය (ජා 179[25]).

තපවශ්‍ය= තපශ්චර්‍යාව; තපස් කිරීම (වි 6. 42[2-23]).

තප (ධා)= තැපීමෙනි; හිනි ආදිය විඳීමෙනි (සිබ 56[11]. ඛත්‍ර 87[5]). සක. තපී තපින්; තැපි තැපි. [232[23]).

තපනීය= 1. තැවිය යුතු. 2. බබලන (සර

තපස්= කෙලෙස් තැවීම; දෘඪකරවයස්‍යාව (වි 1. 202[2-2]. රූ 478). -නෙජස්= 1. තපස නමැති තෙජස (බුත් 74[9]). 2. තපසින් වූ අනුභාවය. -වි=තවුසා (බුත් 20[4]).

තපසි=තපස්විකා (රූ 321. කාශෙ 10-53).

තපස්සිනී= තාපසස්ත්‍රිය (මිලි 135[1]).

තපිනා=අවුඅාදිය විඳින (පු 2. 608[35]).

තපෝ=තපස්. -ගුණ= තපස නමැති ගුණය (තුස 75. බුදු 124). -ගාහ= පන්සල (මුව 152). -නිධාන=තපස්වී (සර 20[24]). -වන= තපස්වීන් වසන වනය (ධප්‍ර 148[26]). -වෘද්ධ= තපසින් වැඩිහිටි; තපස නිසා උතුම් වූ. [යම් කළ සිවැල (ධප්‍ර 239[14]).

තපන=හිනියම් කළ (ධප්‍ර 21[12]). -ඵල=හිනි

තප්නා=තපින (කඛ්ඛා 95[14]).

තපපටියොගි=ඒට ප්‍රතිපක්ෂ (සිබ 73[3]).

තප්පරවී (ස්තු 74[13])=‘තලප්පර’ ශබ්ද.

තප්පෙමාන=ඒට නැමුනු (ජා 556[19]).

තප්පාලි†=තරබාරු (Ca).

තප්පු=තුබා බෙරයක් (ස්තු 74[13]. ථූප 41[10]. දඹ 5[31]. TL. 1750).

තබ (නෛක්‍රි)=නැබිය; තබන්ට (සී 524).

තබ (ධා)=තැබීමෙනි- 1. පිහිටුවීමෙනි (සිදත් 130[3]). 2. හැරීමෙනි (කව් 93). 3. නියම කිරීමෙනි (බගැ 25[6]). සක. තබා තබත්, තැබී තැබූ. 4. සිටීමෙනි; වීමෙනි. 5. සන්සිඳීමෙනි (බගැ 66[36]. 161[15]). අක. තිබේ තිබෙන්; තිබී තුබූ.

තබන=තැබීම (සි 240).

තබස් (සි 95), **තබස** (සි 161), **තබසි** (සි 314) (ප්‍රත්‍ර)=තබා.

තබව (<තද්භව)= එයින් වූ (සිදත් 11[3]). **-දැසියවි**= අනික් බසකින් බිඳී අා ධාතු ප්‍රකෘති (සිදත් 12[3]). **-සදසියවි**= අනික් බසකින් බිඳී අා ශබ්දප්‍රකෘති (සිදත් 13[4]).

තබවන= ව්‍යවසාා කරවන; නියම කරවන (බගැ 25[5]).

තබ්බ-ව (ධා)=‘තබ-ව (ධා)’ මෙනි. (අමා 1. 79[15]. සළු 1. 203[30]. සද්ධ 204[27]. 682[19]. දජා 86. බෝගැ 140[20]).

තම්=තඹ (සි 357).

තම= 1. අදුර (බගැ 1[10]) 2. මොහය (රැ 99). 3. පාපය (සිය 368). 4. ශබ්දය? (රැ 109). 5. අාත්මය; තෙමේ (සිදත් 84[1]. 167[1]). (‘අසමත්’ ශබ්දයාගේ අර්ථයෙහි ද යෙදේ-සිය 150. කව් 569). 6. තඹ(සි 603). 7. (නි)= අවබාරණයෙහි. 8. අනිශයාර්ථ ප්‍රත්‍යයයක් (කාගෙ 13-26. නිසර 73). **-අඹු**=අදුර නම්‌වූ මව (සිදත් 87[7]). **-කඳ**= අදුරුරැස (කව් 29). **-රැපු**=සුගන්ධය (පුනා 40). **-සිය නිවැස්**= තමාගේම නිවාසය (සස 141).

තමාසොොම=අදුරුරැස (දහම් 9[23]).

තමයි (නි)=තමා + යි.

තමර්=තඹර; තාමරසය (සි 501).

තමල්=‘තමාල’ ඛ (රැ 228). **-ලිය**= තමාල ගස (බපු 284[12]. එස 102).

තමලු= තමාල (බුත් 46[2]). **-ලිය**= තමාලගස (බුත් 142[23]). **-ාගොමු**= තමාලියගොල්ල (කාගෙ 5-18).

තමස්=1. අදුර (රැ 128). 2. රාහු (ද සො 13[2]).

තමහ (නාප)=තමාගේ (බගැ 182[2]). [93 ඛ]

තමහට= තමාගේ කියොවුර? (මුව 79. එස

තමා=1. තමොගුණය; මොහය (රැ 92. 99. 663). 2. මෙහය (කාගෙ 1-50). 3 (නි)= එකාන්නාාර්ථයෙහි(කාගෙ 2. 1-50). 4. (නි)= අවබාරණයෙහි (මසූ 154).

තමාල=කොල්ලම්ගස (දහම් 15[4]. 75[24]. (රට ගොරක වැනි ගසකැයි ද මතයකි).

තමාහි=‘තවාහි’ ඛ (බගැ 1[4]).

තඹුරු=තඹුරු (සි 4).

තමොගුණ=1. අදුර. 2. මොහය (ජාභ 35[18]).

තමපතිඛාපනා=එය පිහිටුවන (බගැ 183).

තම්පලා=එනම් පලාගස (ජාගැ 799).

තම්පොණ්ණිදම් (<තාම්‍රපර්ණී නදී?= ‘තඹ වන්ගඟ’ ඛ. (කාගෙ 10-118 සන්න).

තම්බ=1. තඹ. 2. රතුපැහැය (සර 132[5]). 3. ඇන්දුලයක් (බුත් 246[11]). **-තුඛ්ඛතම්බ**=රතු පැහැති නියඟ ඇති බව හා උස් වූ නියඟ ඇති බව (සද්ධ 19). **-පණ්ණිදීප**= ලඞ්කාවිපය. **-පණ්ණි**=තඹපත (ශිසං I. 129[11]. III. 64[11]).

තම්බ(ධා)=තැම්බීමෙනි (කාගෙ 1-7). සක. තම්බා, තම්බත්; තැම්බී, තැම්බූ.

තම්බි†=මරණකාල ඉනිසා.

තම්බු=තඹ? (ශිසං 1. 219[23]).

තම්බෙන්=තම්බපණ්ණි (බෝගැ 120[16]).

තම්බෝරු (<තම්පූර-ඉ) = වාඨ්‍යභාණ්ඩයක්. දවුල (Ca).

තම්මැට=තම්මට්ටම (සද්ධ 576. 96[20]. 134[4]. ස්තූ 74[14]. දළ 55[17]. දඹ 5[20]. නිසර 166).

තම්මැට්ට=තම්මට්ටම(සද්ධ 468[7]. සර 83[28]).

තම්මට්ටම්=එනම් වාඨ්‍යභාණ්ඩය (TL. 1752)

තම්මැන=ඔසු වෙසෙසක් (සො 794).

තම්මැන්න (ජාගැ 132අඛො)
තම්වැන්න (ජාගැ 131[30])
තම්වැන්නා(ජාගැ 132[10]). } =තම්බපණ්ණි.

තඹ=1. එනම් ලොහවර්ගය (බුත් 133[10]). 2 රත්පැහැය (රැ 105). 3. කණුව (රැ 178). 4. ඇතුන් බඳින වැඹ (රැ 344. බුත් 80[4]). 5. ගවයන්ගේ තැල්ල (රැ 382). **-කරු**= තඹින් කම්හන්න කරන්නා (රිදී). **-කුණ්ඩ**= තුඹරොඹභෙදයක් (සො 1949). **-දැලි**= රත්පැහැති රැවුල (වෙස 414). **-දිය**=රතු ජලය (බුත් 116[17]). **-දුළුල්**=මෙහෙසුරං (රැ 26. පුනා 14). **-පලු**=රතු දළු (කව් 473.

මුව 160). -පිල්=පොල්ඟස (ශුසිංඅ). -මේ=තඹමය; තඹින් කළ (තිසර 166). -ලවණී=තඹවන් තොල් ඇති (එස 44). -ලෝ=තඹ නම් ලෝහය (සිඛ 76[12]). -වතුරු=1. තඹ පෑව ගංවතුර (කව් 48. බුත් 16[29]). 2. තඹ පැහැති වසුනු (කව් 437). -වන්ගහ=තාම්‍රපර්ණිනදිය (කාගෙ10-118). -වල=ගෝණා (රු 241 අබෙ). -විවි=තඹ වන් විටි ඇති? (බුත් 3134. දහම් 375[11]. දජා 390[16]. ස්තූ 40[2]). -සල්ලි†=තඹින් කළ කුඩා කාසියක්. -සිළු=තඹවන් සිඛාව ඇති; කුඤ්ඡා (රු 245. සර 360[4]).

තඹක්ඛ†=තඹ හා රන් මිශ්‍ර ලෝහය.

තඹර=නාමරසය; පියුම (සිදත් 731). -ඉළු=නෙළුම් වනය. [(සිදත් 915).

තඹරෝර=නාමරසෙඳරය; පියුම ඇතුළ

තඹල=ඔසුවෙසෙසක් (ගො 1034).

තඹලේරු†=දිය බොන විදුරු සාරනය.

තඹු=නිවලා (රු 239).

තඹතොළු=පක්ෂියෙක් (වෙස 373).

තඹුනෙල්=පොල්ජාතියක් (වදන් 61).

තඹුරු='නඹරු' බ. (ශිසං II. 211[35]. බුත් 2134). -කැකුළු=නෙළුම්පොහොට්ටුව (කව් 502).

තඹෙන්දිව=තම්බපණ්ණිදීපය (බගු 529)..

තස් (සි 320) තය (සි374) (නාප)=නාගේ

තයම්=නාගම; කුවළපාය (රු 708).

තසි (නාප)=නාගේ (සි 638).

තසිල=තෛලය (ගො 321. 2985).

තස්=සඤ්ඡල (සි 192).

තර=1. ස්ථිර; තද (බප 7218). 2. සැලෙ; ප්‍රභවිමත් (වි 4. 2291-15). 3. රශ්මිය; කාන්තිය (කව් 20). 4. දික් වූ උස් භූමි (කව් 306.601). 5. විශ්වාසය (සලී 1. 15425). 6. එතෙර වීමට උපකාර වන ඔරුව (භංස 181). 7. ජවරාව; වෙගය; ඉක්මන (භංස 66). 8. ආරක්ෂාව; ශක්තිය (දඹ 218). 9. ඇස්ගුළිය (රු 289). 10. තාරකාව. 11. අතිශයාර්ථප්‍රත්‍යයයක් (සිය 73). -'හ=රශ්මිමත් අඛණ්ඩ ඇති (තිසර 143). -පවුරු(සලී 1.2836. 8837)='තරපාරු' ඔසුු(සලී2.25839.83010) -සාරු=ස්ථිර; ශක්තිමත් (සලී 1. 31123. 87423). -ඕරු†=වහත්; ප්‍රභවිමත්. -මැණ=වඳුරා(තිසර 2). -සන්=මෙඝශබ්දනාව (රු 56). -සර=ස්ථිරසාර (සැළ 11).

තර(බා)=තැරැම්මි; එතෙර වීමෙහි. සඤ. තරා, තරත්; තිරී තිරූ (තරවා-අමා 2. 1030. තරණි-කව් 638).

තරංඛ†=අඟුළ.

තරක්†=තරඟය. [11-15).

තරකා, තරෙකා(නී) = ස්ථිර සේ (නාගෙ

තරඛ්ඛ=රළු (බප 14723). -භඛ්ඛ=රළු බිඳුම (ජාස13727).-මාලා=රළු පෙළ(සඛ්ධ69211).

තරග්=තරඛ්ඛය (ශිසං I. 21811).

තරඟ=1. තණිය; වංදය (කව් 306). ක්‍රීඩා යුද්ධය (භංස 25). 2. රළු (සිදත් 786). -වැල(ළ)=1. තරඛ්ඛඋඛ්කාසිය (බප 28316). 3. එලුසඳස්හි කී වෘත්තයක් (එස 55).

තරඤ්ඤකුල=සරස්තලය; ජතු අල්ලන්නන්ගේ කුලය? (සර 34121).

තරණ=1. එතෙර වන (නෙරු 192). 2. එතෙර වීමට ඉවහල් දෙය (රු 143). 3. එතෙර වීම (බප 29925). 4. ආඛ්‍යාතෝඛ්‍ය වැනි ගසක් (ගො 3614).

තරණිපත=අහස (නෙරු 161).

තරද(පුත්‍රී)=නප්තිනය කොට (බගු 19530).

තරදින්=නප්තෘඛ්ගුලිය (පූනා 163).

තරන=1. එතෙර වන(ජාගු 417). 2. එතෙර වීම (බගු 497).

තරණු(ණ්ඩු)=එතෙර වීම (බගු 11512).

තරප්පි†=පිඟැවිපෙළ; සොපානය.

තරප්පු=1. තෘපත (නෙරු 188). 2†=තරප්පිය.

තරම්=1. ප්‍රමාණය; වැටුප (ජා 69516). 2. සදෘශ (දහම්3305). 3. හිස (රාජා 5829. 6128 6822). 4. අවස්ථාව; මොහොත. 4. උපස්කම. 6. තත්ත්වය; පඬිකිය (TL. 1763). -පදම්=වැටුප; තත්ත්වය; තාන්න මාන්න (ජා 40826. 41112. 4914).

තරමිවි?=විෂ්ණු (රු 755).

තරසේ(නි)=දැඩි සේ (සුස 452).

තරල්='තරඟල්' බ. (සි 130).

තරල=1. දියාරු (මිලි4791). 2. භාරයෙහි මඬ මාණික්‍යය (රු 572). 3. චපල; චඤ්චල (දහම් 6617). -මිණි=විෂ්ණුහු ගේ කෞස්තුභ

මංණිකාය (රූ 25. තිරං 190). 5. තාරම්බය මංණිකාය. [13-26)

තරවටු=1. තජ්නය. 2. තජ්න සහිත (කාශෙ

තරවනු=එතෙර කරවීම (බහැ 36^{17}).

තරවන්නතුරු=අර්ථවත්වේදනනත්‍රය (කාශෙ 5-31). [ජාහැ 111^{11}).

තරවා(නි)=දඹ කොංව; දඹ සේ (වි 1.506$^{2-10}$.

තරවුකාර†=බඩු ගන්නා තා දෙන්නා අතර අදහස් හුවමාරු කරන්නා. (ප්‍රබන්ධයාගේ නියමයන් කරන්නා-TL. 1764).

තරස්=1. කර බෑන වලසා (වි 8. 26$^{2-23}$. කුදු 121). වලසා (ප්‍රනූ 139). 2. ජතු අල්ලන්නා (මහාවංස 19-3).

තරස්(බං)=තරඟ විමෙනි(කවි 718. 719). අක. තරසි තරසින්; තැරසි තැරසි.

තරහල්=රන්කරුවා (දජා 111^{11}). 'තුලාර'බ. -දරු=කම්කරුප්‍රභූයා (බප්‍ර 110^{11}). -පවු=තුලාධාර නම් පවිනය(වි 1. 315$^{1-15}$).

තරල=1. වඤ්චල (කාශෙ 5-19. රූ 436). 2. තාරම්බය්මංණිකාය (සැවුල් 8).

තරහ=1. තරාසා; කුපිත (රාජා 27^{16}). 2. කොපය.

තරා='එක්', 'තුන්' සදින් සවාඤ්ඡයෙහි හා ප්‍රකාරාඤ්ඡයෙහි ද ශෙදෙන ප්‍රත්‍යයයක් (දජා 75^{15}. තිරං 241).

තරාගල?=වඳුරා (රූ 766).

තරාතිරම්†=තත්ත්වය; ප්‍රමාණය.

තරාදි (<තාරාවු-TL 1764)=ද්‍රව්‍ය කිරණ තුලාව (බත් 43^{18}. කවි 229).

තරාල්='තරහල්' බ. (දජා 187^{35}. ජාහැ 65^{21}). -කුල=කම්කරුකුලය (බහැ 104^{7}).

තරාස=1. තාසා; තැති ගන්නා. 2. කිපෙන (පරෙවි 105).

තරිඳු(<තරු+ඉදු)=සඳ (තිරං 10).

තරු=1. තාරකාව (බත් 39^{1}). 2. අැස්ගුළිය (රූ 289). 3.වෘක්ෂය (රූ 556). 4. සුරාබූතියා (රූ 412). 5†=ලා (දරූ) ගෙඹිය. -කැල (බත් 280^{7}), -ගණ(බත් 42^{5})=තාරකා සමූහය. -ගුල්ම=ගස්ගොමුව. -රජ(ද)=සඳ. -වන=වෘක්ෂාරණ්‍යය (බප්‍ර 279^{34}). -වර=උතුම් ගස් (දහම් 155). -වැල(ල)=තාරකා පඬුකිය (බත් 17^{10}. බප්‍ර 284^{8}).

තරුණි=තරුණ (බහැ 222^{14}).

තරුණ-1. මහලු නොවූ; ලාබාල (මලි 269^{39}). 2. ඵල නොගත් (වි 8. 196$^{1-32}$). -ජවර=වැලඳී සත් දවසක් ගත නුවූ උණ. -ප්‍රීති=බලවත් නුවූ ප්‍රීතිය. -විදර්ශීඝ=(මාගීංව බොඹයෙන්)බලවත් නුවූ විදර්ශීනාභාවනාව කරන්නා (බප්‍ර 291^{6}). -විදර්ශීනා=නොමේරූ විදර්ශීනාභාවනාව (වි 7. 303^{8}). -වුණ=අර්ථවණය (බප්‍ර 155^{2}).

තරුණි=ගොවුන් සත්‍රි. ['කරුප්පු' ශබ්ද.

තරුප්පු†=1.මැණික්ජාතිඅත්. 2.(සලී 1 75^{21})=

තර්ක=1. සැකය වළකාන කල්පනාව. 2. න්‍යාය ශාස්ත්‍රය (කනි 46^{5}). 3. අාගමයෙහි අර්ථ පරීක්ෂණය.4.කල්පනා කිරීම(වි 1.448$^{1-13}$). 5. විවාදය; තරඟය (සර 181^{13}. ජා 403^{29}. 422^{37}). 6. විමසීම. -අනුකූල=තර්කයට ගැළපෙන.

තර්කණ=කල්පනා කිරීම (උපා 17^{20}).

තර්ක්‍ය=තැර්කිය හැකි. තැර්කිය යුතු.

තර්ජන=සැර කිරීම; බැණීම (දහම් 75^{14}). -අඞ්ගුලි=දබරැහිල්ල.

තර්ජිත=1. තර්ජනය කරණ ලද. 2. තැනිගත් (දහම් 261^{33}. 315^{34}).

තර්පණ=තර්පණය කරණ (වි 2. 878$^{2-25}$).

තර්පණ=1. තෘප්තිය; පිණාගැම. 2. පිණවීම (පඤ්චි 19^{25}). 3. පිණවන (යො 998). 4. අත්සුණු (දජා 391^{2}). -පසි=අත්සුණු පසුම්බිය (බත් 314^{1}. දහම් 376^{7}).

තල්=එනම් ගස (බප්‍ර 72^{21}. 200^{30}). -අල (ජාප 438^{22}), -කළන්(ජා 985^{9} ජාහැ-තක්කළජා). -කළන්ද?(පූ 2. 97^{5})=තාල කන්ද නම් අල ජාතිය. -කෑන්=තල්ගෙඩි වල්ල (කෙසි 6^{5}). -කොළු=තරුණතල්ගස (සද්ධ 494^{38}). -පක්=තල්කොළය (ශිසං I. 129^{10}). -පනාවු='තල්ප්‍රනාවු' බ (වි 2. 918$^{1-16}$). -පලන්?-'තල්කලන්' නම් අල (ජා 1060^{30}). -පෑන්පල = තල්වැවරය? (දජා 285^{6}). -පී= තල් පැළමදය (වන 84). -පුනාවු= තල්ගසුරු. -මස්=තල්ගස වැනි මහාමනුෂ්‍යයෙක් (දජා 286^{23}. බත් 177^{1}). -රෙහෙරු=පක්ෂියෙක් (වෙස 372. අභිධාස 85^{20}). -ලොදු= තල්ගෙඩියෙහි නොමේරූ මදය (දහම් 358^{6}). -වක්කතු=

තල්කොළය (සලී 1. 804[25]. ජා 563[21]). -වැට='තාලවිෘත්ත' බ. වවංපත (කඛෘ 112[22]. බපු 240[17]).-**සකුරු**=තල්පැණියෙන් සෑදූ හකුරු. -**හිර**(වි 2. 9391-21). -**හිල** (හෙසි 69)=තල්කෙඳි හෝ තල්ඉරටු.

තල=1. එනම් ක්ෂුද්‍රබාහ්‍යය (වි 8. 231-1). 2. තාලය (කව් 191). 3. ප්‍රදේශය; භූමිය (ජාගැ 498. වි 6. 300[2-16]). 4. පිහිය ආදියෙහි කැපෙන කොටස (බපු 209[33]. කව් 241). 5 ගොඩබිම; සථානය (සිය 282). 6. අත්පාකන්ආදියෙහි පළල් කොටස (හංස 87. බුත් 5[32]). 7. නව්වුව (නිසර 54). 8. නිලකාය (නිසර 9[9]). 9. පිට; මත්ත (බෝගැ 16[17]). 10. තරාදිය. 11. තෙල් (රූ 381). 12. පුස්කොළ ලැබෙන තල්ගස වැනි, හස් ජාතිය. 13. මුදුන. 14. නලාදය. 15. ශල; තල; වංරය (සත්ශල-බගැ 203[31]. 216[18]=සත්තල). 16. සමූහය. 'කත්-තල' බ. -**කඩ**= තලකැලැටල (ජාගැ 204[18]. වෙස 414). -**කැරලි**= තලවලින් සෑදූ කැවිලිවෙසෙසක් (ගණ 26). -**කෑලෑල්**= ඇඟෙහි හැදෙන කළුලපය (සලී 1. 364[30]). -**කුල**=තලගුළි පිළිබඳකර කිහිය නිඝණ්ටුකථාව (සලී 1. 455[32]). -**කුඩ** (<තුලාකූට)= හොර තරාදියෙන් බිරීම (බගැ 80[27]). -**කිරි**=තරාදිය (ජාගැ 22[7]). -**ලිකිණි**= පක්ෂියෙක් (ජාගැ- විධුරජා). -**ගිරිකි**= 'වංශ' නම් කුරුල්ලා. -**ගුලා**=තලකැරලි (බගැ 33[34]). -**ගෙෝ, -ගොඩි**=ගොඩබිම හැසිරෙණ එනම් සතා. -**තෙල්**=තල මිරිකා ගත් තෙල (යොං 44. 1043. 3614). -**දඬු**=1. තිලබාහ්‍ය දණ්ඩ (යොං 1458. 2451). 2. තරාදි දණ්ඩ (බගැ 80[27]). 3. තරාදිය (බගැ 240[23]). -**දැව**= තලාද ලීය (බගැ 236[22]). -**දිරිති**= තලඟිරිනි නම් කුඛා පක්ෂියා (වෙස 373). -**පත්**=1.තල්කොළය(කුදු 373. සිඛ 65[24]). 2. මීංචි නම් සොළ ජාතිය? (ස්තු 66[8]). 3†=මත්ස්‍යයෙක්. -**පලමුව**= තල්ගෙඩියෙහි ඇස්ස? (ජා 639[11]). -**පරේරි** (යොං3289.13756), -**පරේරු**(යොං 800.3309)= ඔසුජාතියක්. -**පෑ**=තෙලපෑතුය (කව් 336). -**පොළෝතල**=ගොඩපෙළෙන්ව (බුත් 2491). -**බත්**=තැම්බූ තලඇට (ජාගැ 233[14]). -**බිඳු**=තලඇටය; ඉතා සුළුය (දහම් 379[26]). -**බෙර**(දළ 55[16])='තලප්පර' ශබ්ද. -**භේද**=තාලවිශේෂ (පරෙවි 175). -**මස්**= තල්මසා(සඬ 301[31]).-**මුරුවම**=1. තලගුළි; තලකැරලි (සලී 1. 117[23]). 2.තලප්‍රතක්කු (දජා 252[3]). -**වඩි**= අරක්කුසාරය (යොං 2805.) -**සහලා**='තිලසඛ්ගුලිකා' බ. (බගැ 137[22]). -**ඝුණ්ඩි**=1. තලමුරුවට් (පගැ 7[34]). 2. තල හා පිටි (වි 1. 279[1-24]). -**ඝුරා**?= තරාදිය (ජාගැ 22[22]).

තල්ඛප්ප?= තලප්පරය (ජා 443[5]). (=තලෙක්කිටු-TL. 1775).

තලක්කට්ටු= මුදුන (දජා 227[8]). (තලෙක්කට්ටු=1.අවසානය. 2.තලප්පරය.TL.1775).

තලක්=බලභද්‍රයා (රූ 20. පැර 4. සුස 4).

තලතුනා† **තලත්තානි**† }=තැන්පත්; ගෘහය; වැඩහිටි.

තලනී?=පවරෙදි (රූ 302).

තලප=පිටිගෙන් සාදන එනම් ද්‍රව්‍යය(යොං579). -**ඝාතුපථ**=ඉටිරෙද්ද (වි 1. 2751-23).

තලප්පන්නි†= කුරක්කන්තලප සෑදීමට ගන්නා භාජනයක්.

තලප්පර= වාද්‍යයක් (දීඝ 41[9]. 80[22]. 139[12]. සඬ 103[13]. 186[5]. 468[7]).(තලෙප්පරෙ= ඇතුන් ආදීන් ඉදිරිගෙහි ගසන බෙරය-TL. 1781). [වසතුය.

තලප්පා† (<තලෙප්පං-ද) = හිසෙහි බැඳි

තලප්පු?=තලප්පරය (දඹ 521).

තලබළු (සලී 1. 307[15])='තලඹළු' ශබ්ද.

තලල්ලිකිණි?=පක්ෂියෙක් (වෙස 372).

තලවරියන්=පුරාණ වස්ත්‍රවර්ගයක් (දඹ 320).

තලවු=1. උස් වූ සමතලා තැන (සඬ 347[9]. 356[10]). 2. ගෙපල; අත්තිවාරම (සිඛ 106[7]. සලී 1. 497[15].ස්තු 115[17]).

තලහ=තලාගස (වෙස 348).

තලහාද?=මම්මක් (යොං 4089).

තලා=1. තුලසී නම් ගස; මදුරුතලා (යොං 404. 701. පරෙවි 53?). 2. උස් වූ සම පෙදෙස; තැන්න (බෝගැ 80[31]. රූ 164). 3. තෝතැන්න (රූ 155). 4. වෙරළ (රූ 141). 5. තිලකාය (කාශෙ 2-38). 6.පද්‍ය බන්ධනයෙහි යෙදෙන විරිතක් (එය 38). 7. ඇසළගස (රූ 204). 8. ගොඩබිම

(රූ 642). 9. මතුපිට (සැළ 20). -බව=ගොඩබිම (සිඛ 468). -චික්=තිලකය (ශිසං 1. 318. 4318. බප 28415. කෝ 183). 'පිඩ්' බ. -වූ(<ථලඛ)=1. උස්තැන්හි සිටින (බුත් 33035. සලී 1. 1068). 2. ගොඩබිම නිවෙන (සිඛ 4535).

තලාතුම්මරන්†=මීරන් ජාතියක්.

තලාන්=තලාඳ. බල්කය (කඛ්ඛ 3027).

තලාඳ(නාප)=තලාන් + අ(කඛ්ඛ 7111. 11238. බුත් 5325).

තළි=තැටිය (සළි 1. 254. කාශෙ 12–17).

තළිස්පතරූ=තාළිසපත්‍ර නම් ඔසුවෙසෙස (ජා 9379).

තළු=1. තලිය (ජාගැ 718. බප්‍ර 2043). 2. මුඛ යෙහි උඩුයටි කොටස් (සර 353). 3. මඟ ඔලකින් පිටතට නෙරා සිටි ලෑල්ල (සළි 1. 74311). -ඟැඹිම=ආහාර ගන්නාවිට තල් ලෙහි දිව ගසා ශබ්දයක් කිරීම. -කැවි=තලිය (සඤ 6501213).

තල්ලූ(<තල්එ-ඌ)= 1. තෙරපීම; වෙගයෙන් වැද්දීම (ජා 31111). 2. අස් කිරීම.

තල්වාඤ්ඣර=දෙවරක් පෙරූ අරක්කු (G).

තව=1. තපස; ව්‍රතය (එස 81. මුව 105. ධගැ 22217. 24014). 2.(නාප)=තාගේ(ධගැ 22216). 3.(නි)(<තාව)=මේතාක් (ධගැ 1026. 1615. තිසර 142), ඒතාක් (සිඛ 2238. ධගැ 17424), අධික; ඉතා (බුත් 7710), ගලි; නැවත (බප්‍ර 5026. සඤ 19012), වැඩිපුර (තිසර 154) ඇත අරුත්හි. -කිස (ධගැ 442)='ප්‍රවකිස' ඉශ්‍ර? -ක්='තවද' බ. -කෙද = තපස් තෙජස (බුදු126). -ද(නි)=තැවතත්;අධික වත් (ශිසං I. 1296). -දම්=තපස නමැති ධර්මය (එස 54). -පැල්=පන්සල; තවුසන් වසන කුටිය (බුත් 18231. එස 102–7). -බිම්=තවුසන් වසන භූමිය (කාශෙ 4–22). -සර=තපස්විගය (සිදත් 684). -සිරීම්=තපසෙහි හැසිරීම; තපස් කිරීම (ධගැ 6019). -වල්=තවුසන් වසන වනය (අමං 2. 413.)

තව (බා)=තැවීමෙහි; උණුසුම් කිරීමෙහි(ජාගැ 18321. බප්‍ර 8410). සඤ. තවං තවත්; තැවී තැවූ.

තවර (බා)=තැවරීමෙහි- 1. ගෑමෙහි. 2. සිතියම් කිරීමෙහි (බප්‍ර 21834. බුත් 1783. 54311). සඤ. තවරං තවරත්; තැවරී තැවරූ.

තවර=1. තැවරීම (කව් 141. බප්‍ර 28134). 2. අැඳීම; සිතියම් කිරීම (කව් 345).

තවරණ(න)=1. ගෑන. 2. අඳින (බප්‍ර 11924).

තවරූ=තවරන්නා; සිතියම් අඳින්නා. -නා තැන්= සිත්තරුන්ට නාඟක තනතුර (බෝගැ 1459).

තවඟී=හ ථ ද ධ න ඟ අකුරු පස.

තවළුම්= 1. සතුන්ගේ පිට උඩ බඩු පවවා ගෙණ යෑම්. 2. එසේ යන පිරිස.

තවළු=1. තුඩුවැව (G). 2.'නාවලු' බ (Ca).

තවඹි='නපසි' බ (සස 64).

තවාඩිභාල්†= හබලපෙති.

තවාති (නි)= 1. වනාඟි (ධගැ 543), 2. පවං (ධගැ 19718), 3. තවමත්, මේ තාක් ද (ධගැ 1615) ඇත අරුත්හි. [සිටුවන තැන.

තවාන්†= 1. පැළ වීමට ඇට සිටුවීම. 2. එය

තවු†=සිදුර. [රිම (බෝගැ 1536)

තවුරූ=1. එකාන්තා; ස්ථිර (රූ 723). 2. තැව

තවුස්= තාපසයා (ධගැ 2616). -පා=ප්‍රජ්‍ය වූ තාපසයා (අමං 2. 815). -පැවිදි= තාපස ප්‍රව්‍රජ්‍යාව. -පිරිකර= තාපසයාට වුව මනා උපකරණ (බුත් 12811).

තවිකැලි=තාවකාලික (සිඛ 2234).

තවිතිසාදෙවිනුවර (දෙව්ලෝ)= තාවතිංස නම් දිව්‍යලෝකය (බප්‍ර 587. 19929).

තවිතිසාභවන=එනම් දෙව්ලොව(බුත් 10 85).

තවිතිසැ වැසි= තව්තිසාදෙව්ලොව වසන (බුත් 113).

තෂ=1. ත්‍රාසය. 2. තුසා; තැති ගත් (ධගැ 28111). 3. වඤ්චල. -ථාවර=වඤ්චල ස්ථිර; පෘථග්ජනයන් හා අංශතීයෝ (උපා 10736).

තෂම= තත්සම; ඊට සමාන (සිදත් 113). -දුපියව්= අන්‍යභාෂාවන්හි දෘෂ්‍යවිවලට සමාන ධාතුප්‍රකෘති (සිදත් 122). -සදෘපියව්= අන්‍යභාෂාවන්හි ශබ්දයන්ට සමාන ශබ්ද ප්‍රකෘති.

තෂි=සැකය (රූ 95).

තෂිත=පිපාසිත.

තණ්හාපටිඝාතිකා= නිරන්තරයෙන් ඇවැත් අවදින භික්ෂූන්ට එසින් වළකිනු පිණිස කරන්ව නිශ්මිත විනයකර්මයක් (ළංස 10919).

තහංවි†=තහනම.

තාඛු=පතුර (යොං 4336).

තහන් (බගැ 239⁶. 251¹³), **තහත** (කම් 151. 296. 662. නිසර 97) (නි) =නිතර.

තහන්=රෙදි ව්‍යන්නන් රෙදි මැදීමට යොදන කැඳ (වි S. 628²⁰). 'තාන්' බ.

තහනම්†=1. නිහෙඩය. 2. නිමිති.

තාඛුද්=සම්‍ර්තය (සිසං I. 218⁶).

තහවුර=සර්ර (සිදත් 81¹). -දගුම්= සථාවර ජඩගම; නිශ්චල චඤ්චල (සස 265). -සින්= නිර්ණයාත්මිකධර්මයන්හි පිහිටි සිත (බගැ 6²⁷).

තහළම්=තාළම් නම් වාද්‍යය (නිසර 166).

තළ=1. නවය; උස්නැත (කාගෙ 7-34). 2. තට්ට; මුඩු. 3. තඩාගය (කෝ 206. හංස 155). 4. සමූහය (කෝ 187). -ඉළු=තට්ට ගිස (සලී 2. 280⁴⁰).

තළ (බං)=නැළිමෙනි; ගැසිමෙනි (බගැ 18²¹). සක. තළං තළත්; නැළි නැළුෑ. [218³¹).

තළන=1. ගසන. 2. වාදනය කරණ (බද්‍ර

තළා= 1. තඩාගය (සිසං I. 185¹⁰). 2. තුබා ඇල (රූ 157). -ක=තඩාගය (ජාගැ 109. මිලි 314¹⁹). -කෙළි= විල්හි ක්‍රීඩා කිරීම (සිදත් 78⁶).

තා

තා (නි)=1. මෙහි, 2. පමණ, 3. සියලු, තාක් යන අර්ථයන්හි (රූ 720. බගැ 33³⁴. 379. 381. 40²⁶. 44²⁰ ඇ). 4. පමණ, ගණන, සමූහය යන අර්ථයන්හි යෙදෙන ප්‍රත්‍යය යක් (බගැ 112³. සිදත් 165¹).

තාක් (නි)= 1. සීමාව (=තෙක්) (බගැ 6¹⁰), 2. ප්‍රමාණය (බගැ 24¹². 37¹¹). 3. සියලු (බගැ 112¹. ජාගැ 43⁴. 224²¹) යන අර්ථයන්හි.

තාඝාතන්නි=කට්‍රෝළු (වෛද්‍ය). [සිදිම.

තාඤ්ඤ†=1. නැවතීම. 2. පිහිටීම. 3. සන්

තාච්චි(චු)†=නොගැඹුරු උගන ඖජනයක්.

තාඩඞ්ක= කර්ණාභරණයක්; නෝඩුව (සද්ධ 91¹⁸. ස්ත 31²²).

තාඩන=නැළීම; ගැසීම (ශිසං II. 144⁶).

තාඩිත=නැළුෑ; ගැසූ (බද්‍ර 158⁶).

තාණු (<සථාණු?)=සථිර; නිශ්චල?(වදත් 62)

තාණ්ඩව=(පුරුෂ)නෘත්‍යය.

තාත=පියා (බගැ 88¹³).

තාන්තා†=පියා.

තාත්පර්‍ය=1. තත්පරභාවය. 2. නියන්නාගේ අදහස. -අර්ථ=අභිප්‍රායාර්ථය (කඞ්ඛා 30⁹).

තාත්ස්ථ්‍ය=එහි සිටිනබව; යම් තැනක සිටින් නත් ද එතැන නමින් ව්‍යවහාර කළ හැකි වන උපචාරවිධිය (බද්‍ර 192²⁹).

තාදර්ථ්‍ය=1. එය උදෙසනබව; එය ප්‍රයෝජන කොට ඇති බව. 2. අදහස; අපෙක්ෂාව.

තාදාත්මය=එය අන්ම කොට ඇති බව; එකක් බව (නාත්‍ය 71¹⁶).

තාදි=1. එබඳු. 2. අෂ්ටලෝකධර්මයෙහි වෙනස කට නොපැමිණ සර්ර ව එක සේ ම සිටින රහතුන්වහන්සේ. -ගුණ= 1. අකම්පය ගුණය. 2. ඒ ගුණය ඇති (බගැ 156¹¹). -ලකුණු= එසේ සිටීම නමැති ලක්ෂණය (ජාගැ 180³⁷). [සැළ 4).

තාදෘශ් (ශ)= තාදි; එබදු (බෝගැ 141³³.

තාදර්ථ්‍ය= ඒ ධර්මය ඇතිබව; යම් දෙයක සවභාවය ඇතියන් ද ඒ දෙයෙහි නමින් ව්‍යවහාර කළ හැකි වන උපචාරවිධිය (බද්‍ර 192³³).

තාන්-'තහන්' බ. -කඩ (යර 389²⁴) -පිළි (ජාගැ 33 අඩෝ 5), -රෙදි= කැඳ සහිත (අළුත්) රෙද්ද.

තාන=1. සථානය (යොං 149). 2. දික් වූ ගබ (මුව 110). 3. (ජා 419³⁷)= ගාරක' ඉග්‍ර? (පැන් හාරක= පැන් යෙෙණන). -ගත= සථානයට ගිය (යොං 43). -දේෂ= සථාන දෙෂය (යොං 151).

තානාපති= අනික් අණඹුවන් වෙනුවෙන් පෙණී සිටින නියෝජිතයා.

තානාශම්=නවාතැන් ගන්නා තැන (ශිසං IV. 265 දඹෝ. නිකා 27¹⁷).

තානෝචිත=සථානෝචිත (යොං 52).

තාන්තුවා†= 1. විවාහමඞ්ගලය. 2. කනස් සල්ල. 3. නොවිලය.

තාන්ත්‍රික= ශාස්‍ත්‍ර උගත්; තන්ත්‍රඥ උගත්.

තාන්නමාන්න=තනතුරු හා ගරුනම්බු (රාජා 48^{14,30}). [නිරයක් (බප්‍ර 68^{24}).

තාප=1. තැවීම; උෂ්ණය (පැර 139). 2. මහා

තාපන=තැවීම (පැර 127. 130).

තාපස=කෙලෙස් තවන්නා; තවුසා -ආරාම, -ආශ්‍රම=තවුසන් වසන අසපුව -ප්‍රව්‍රජ්‍යා= තවුසන්ගේ පැවිද්ද (සළි 1. 186^{4}. සද්ධ 44^{29}).

තාප්ප†= පාකාරය. -මෝල්†=ලොකු ලීයකින් සෑදූ, විවි ලෙස කුඩා දික් ලීයක් සවි කළ, පස් නද කරණ මහමිටිය.

තාම(නි)†=(නව ම)=මේ නාක් ඔන අරුත්හි.

තාමරකුම්බ= තාම්‍රකුම්භය (යෝ 2062).

තාමරක්ඛ=රතුලූනු (වෛ).

තාමරස=පියුම (සිය 1).

තාම්බුල=බුලත් (සර 310^{37}). [II. 154^{25}).

තාම්බුලාසන= තඹසන්නස (ශිසං I. 12911.

තාම්‍ර= 1. තඹ. 2. රත්පැහැති (සවී 283^{27}). -උදර= තඹවන් ඇතුළ ඇති (සර 38^{10}). -කුම්භ= කුම්භරෝගභෙදයක්. -කුල=අැත් කුලයක් (බුත් 246^{20}). -චූඩ= කුකුළා. -පර්ණී=1. ඉන්දියාවේ දකුණෙහි නදියක් 2. ලක්දිව. -ලොහ=1. තඹ. 2. තඹලෝදිය (බප්‍ර 69^{19}). -ලොහභාදක=උණු කළ තඹ (බප්‍ර 77^{8}. 148^{15}).

තාම්‍ර=තාම්‍ර. -පත්‍ර=තඹපත (ශිසං III. 65 B^{14}. 245 R^{5}). -ශාසන=තඹ සන්නස (ශිසං II. 132^{5}. 285^{4})

තාඹම්†= 1. කපටිකම. 2. පඤ්චකෙළියෙහි දී වැටෙන අගඟණන්.

තාර=1. උස් දික්හඬ; සඞ්ගීතයෙහි ලැබෙන ලයක් (සද්ධ 311^{30}. 688^{18}). 2. තරුව (පැර 130. කුස 643). 3† (< Tar)= ගල් අඹරුවලින් ගන්නා තෙල්වෙසෙස.

තාරකපති=චන්‍ද්‍රයා (සැවුල් 8).

තාරකා= අහසෙහි දිලිසෙන වස්තු; නැකැත් තරු. -විමාන= තාරකා නමැති විමාන (සර 40^{14}).

තාරයිත්වා=එතෙර කරවන්නා (බෝඟ 77^{33}).

තාරා=1. තාරකාව (දහම 9^{20}). 2. අවලෝකිතෙශ්වරබොධිසත්ත්වයාගේ භාර්‍යාව වූ ආර්‍ය තාරාදේවිය (නිසර 129). -පථ=අහස.

තාරිකුඩි= 'තාරි' නමැති ගමෙහි වැසියෝ (ශිසං III. 104 C^{10}). තොවියා;ඔරුකාරයා? (ශිසං. III. 112 බ).

තාර්කික=1. තර්කශාස්ත්‍රය දන්නා; තර්ක කරන්නා (ජාස 1^{6}. පඤ්චි 15^{24}). 2. යාචකවිශේෂයක් (ස්තූ 28^{19}).

තාලොවන=පණ්ඩුකුලයක් (වි 2. 939$^{2-19}$).

තාල=1. තල්ගස. 2. අල්ලි; දිගු කළ මහපවු ගිල්ල හා මැදගිල්ල අතර දිග පමණ. 3. අත්පොළසන් දීම. 4. කසිතාළම. 5. බෙර ආදිය වාදනය කාරණ වෘත්තය(සද්ධ699^{25}). 6. තැළීම; ගැසීම (සර 34^{34}). -වතුෂක= තල්ගස් සතරක් පිහිටි තැන (බෝඟ 135^{18}). -ඛර=1. කසිතාළම් දරන්නා (ඛත් 155^{28}). -පනහි=තල්ගස්පෙළ (බප්‍ර 200^{29}). -පණ්ණ=තල්පත (සර 47^{29}). -බේද= වෘත්ත විශේෂ (සැවුල් 176). -වණ්ණ= 1. තල්ගස (විභා 2. 719$^{2-14}$). 2. තල්ගස පිහිටි ඉඩම. -වාණන=තල්වැව; ජිජීනිපන; වවාපත (සවී 122^{11}). -°ව්‍යවහාර= මුල දී පවන් සැලීමට ගත් තල්අත්තෙහි නම පසු ව තල්අත්ත නුවූ ද, පවන් සලන, ජිජීනිපනට කෙරුණු වැනි ව්‍යවහාරය(බප්‍ර 194^{13}). -ශබ්ද=තාළම් හඬ (දහම් 1^{22}). -ඝන්=තාලඛේද උගන්වන සඞ්ගීත ශාස්ත්‍රය (සැවුල් 98). -ශුද්ධි=වාදන තාලයන්හි පැහැදිලිබව (සද්ධ 396^{28}). -ශිරස= තල්කොදි හෝ තල් ඉරටු වැනි පණු කුලය (වි 2. 939$^{2-21}$).

තාලම්=1. කසිතාළම (හංස 109). 2. තාලය; වෘත්තය (හංස 111). 3. නවලම (පරෙවි 113). -පට=කසිතාළම (මිලි 63^{16}).

තාලව්‍ය=තාලඥ.

තාලි=1. තලිය; තැටිය (මනි 65^{2}. කඛ්ඛා 106^{25}). 2. කල්දේරම (කඛ්ඛා 113^{8}).

තාලිස්=තලිස්පතුරු (සඳකි 373).

තාළු=තල්ල; මුඛයෙහි උඩු ඔට අවයව (පඤ්චි 23^{20}). -ජ=තල්ලෙන් උපදනා ඉවණී වවගී ශ ශ යන අකුරු (වදන් 15). -පාක=තල්ල පැසවීම (යෝ 933). -පුප්ඵ=මුඛරෝගයක් (යෝ 932). -ශෝෂ=තල්ල විශලීම (යෝ 928).

තාව=නුවණ? (ශුසිංඅ).

තාව(ක්)කාලික=එවෙලාවට පමණක් අයත් හෝ සුදුසු; දිගු කලක් නොපවතින (බප්‍ර 146^{9}).

තාවතිංස=එනම් දෙව්ලොව (සද්ධ 719).

තාවත්ත්ව=එපමණ බව (වි 5. 3031–19).

තාවර=සථාවර; නිශ්චල (යෙ 360). **-විසෂ**= මුල් පෙනුමල් ආදියෙහි විශෙෂ (යෙ 4374).

තාවසි=කරල්හැබ (වෙව).

තාවදු†=වැවක ඉහළ වගාකරණ කොවෙස(G).

තාවුරු='තහවුරු' බ. (බහැ 12822). **-වත්**= සථාවරවසතු; ඉඩම් ගස් ආදිය(හෙසි 263).

තාළම=1. කසිකතාලම. 2. තාලය; වෘත්තය (තිසර 170).

තැ

තැක්(<තක්ක)=කිරිමෝරු (රූ 381. පුනා 215).

තැකිවිලි=1. සැලකිම; ගරුබුහුමන (බුත් 18126. 2712. දහම් 29923). 2. නකනු ලබන දෙය (සලී 1. 64320).

තැකුම්=සැලකිම (පැර 68).

තැකූ=නකන ලද; සැලකූ (බස 3228).

තැජිය(නෙත්‍රි)=1. වළකන්ව (පහැ 2626). 2. නජීනය කරන්ව. 'නජ (බා)' බ.

තැජීම්=නජීනය (වි 8. 2052–36).

තැටමිලි, තැටම්(මු)ම්=අධික උත්සාහ කිරීම; වෙහස ගැනීම.

තැති=1. බත් කන බදුන(රූ 374. කඛා 1071). 2. (රා) බොන බදුන (රූ 412. බප්‍ර 13721).

තැටිලි=1. (<නට්ටිකා) තැටිය; කුඩා තැටිය (රස-ගැ). 2. (උදලු) නලය (සලී 2. 28212). **-පත්**=පාත්‍රය තබන ලැල්ල (සර 37214).

තැන්=උත්සාහය(බහැ 9919). **-ඇති**=උත්සාහ වත් (සිදත් 1505).

තැනැතුම්=1. තැවීම. 2. මෙඝජීනාව (රූ 56. පුනා 33). 3. රෙදුබව (පුනා 70).

තැනි=තුාසය; බිය(ජාහැ 2334. සද්ධ 4323).

තැනු(ශිසං II. 10817)='තැකූ' හෝ 'පැතූ' ශුශ්‍රූ. (ශිසං II. 159. B17 බ).

තැදුලි?=දිය අදින ඝටිකාගන්ත්‍රය (ජාහැ 993).

තැදී=1. තැනී; බිය (බහැ 28811. ජාහැ 23 අබෙං. අභිබාස 14027). 2. දැඩි සේ රැකෙ කිරීම (ජාහැ 149). 3. තදබව (බහැ 21423).

තැන්=1. සථානය(බහැ 19. 114. 3728. සස 47) 2. කරුණ (නිකා 1715). 3. සථානයෙහි සිටින්නා. 4. සථවිර (සැළ 70. කනී 916). 5. වහන්සේ (කනී 4418). **-පක්**=1. සථාන ප්‍රාපත (කව් 65). 2. අසථිර (සද්ධ 29412). 3. සන්සුන්. **-වැසි**=සථානවාසි; අවාසික (සලී 2. 40210). **-°දන්**='තන්වැසිදන්' බ. (දජා 3365).

තැනැනි=තැනැත්තා; අය (සඟ 818).

තැනැන්නෑගේ† = තැනැත්තන් වහන්සේ (සපැ 14015).

තැනි=1. සමතලා තැන (තිසර 51). 2. පාත්තිය (කව් 583). 3. වනක් වැනි ලී වලල්ල (කුද 76). **-බිම්**=සමතලාබිම (ජා 32927). **-තලා**=තැන්න (සර 1048).

තැනී(නු)ම්=1. සෑදීම (සර 9123). 2. වෙවුලුම (රූ 125).

තැනූ=නනන ලද (බහැ 6810).

තැපැල්†=ලියුම් හෝ හසුන්පත් බෙදීම හෝ ගෙණ ඒම. **-කන්තෝරු†, -පළ†**=ලියුම් සාර ගන්නා හෝ බෙදා දෙන තැන.

තැපැල=1. වපල (කාගෙ 10–22. කෝ 93). 2. වපලකම (කුස 282).

තැපි(පු)ම්=උණුසුම විඳිම; තැවීම.

තැප්පෙයින් (සිබ 565)='තැප්මෙන්' ශුශ්‍රූ?

තැබෑරුම†=රා අරක්කු විකුණන තැන.

තැම්බි(බු)ම්=ඉවීම; පිසීම.

තැම්බෙදිය (ලංව)†=(කළු)කැවිමේරිය.

තැම්ම† (<තැම්බුම්?) = බොහෝ දෙනෙකුන් උදෙසා පිසන හොජනය.

තැඹි†=පිබ; කැට ය; (ගොම තැවිබ).

තැඹිලි(<තඹපිලි?)= එනම් පොල්වෙසෙස (කව් 261. 748. කාගෙ 2–22).

තැරැසුම්=තරාස වීම; කිපීම (කව් 719).

තැරී†=පොල්ගෙඹිආදියෙහි නැවිට හා ගෙඹිය සම්බන්ධ කරණ අවයවය.

තැල්=ඔසුවෙසෙසක් (යෙ 1644). මෙහි මල් ඉතා කුඩා ය (පූ 2. 15014).

තැටෑ(නාම)=අර සතු (ජාස 102[20]).

තැලි=1. උද්‍යෙනය; ඔක්කාරය; බඹෙහි වංශය ශබ්ද සහිත ව උගුරෙන් පිට වීම (වි 2. 946[3-39]. අභිධාස 64[15]). 2. තලය (යෝ 996. බගැ 286[23]). 3. තලිය (පුනා 213). 4. ආභරණයක් (සී 237). 5. ගවයන්ගේ බෙල්ලෙහි එල්ලෙන ගම. 6. තැඹිලි (සිදත් 121[5]). 7. මහගලකින් පිටතට නෙරූ තල්ල (මිලි 165[9]). 8. බුරුල් දෙය (පුනා 213). -වහන් (සූදු 186)='තැලිවහත්' ශුශ්‍රු? -වැල්=ආභරණයක් (දජා 244[96]). -ඝක්=ගග්ගෙහි වෙසෙසක් (ථූප 140[1]).

තැලු?=තැලි (මිලි 454[11]).

තැව(බගැ 217[23])='තව' ශුශ්‍රු? (=තපස).

තැවරූ=තවරණලද (කවි 60).

තැවිලි=තැවීම (යෝ 246).

තැවී(වූ)ම්=තාපය; උණුසුම් කිරීම (සස 118).

තැවුණු(නූ)=තපන වූ (රූ 450).

තැවුල්=1. තැවුලිය (පුනා 23). 2. අවිව (සැල 10. 35). [72. ජාගැ 189[22]. ස්තු 658].

තැවුලි=1. තැවීම. 2. පශ්චාත්තාපය (පුනා

තැවෙන=තපන වන; උණුසුම් වන (සස 235).

තැස්=1. බාහ්‍යභූත (බගැ 230[25]. 231[1]. 169 අබෙ). 2†=ගොනුන් තරණ 'නප්' ශබ්දය. -අඹු='තුසඹු' බ. [(බගැ 819).

තැසපසුකම්ඵන්=තවපසඳුවකකම්ඵංනය

තැසඟුඩ (බගැ 231[8])='තුඹුතුස්' ශුශ්‍රු? (=තුණඩකකුවහි)

තැහැගි(<තපර)=සුල් (බගැ 199[22]).

තෑකි(සිංසාලි 65[16])='පැසි' හෝ 'පැකි' ශුශ්‍රු?

තෑළිම්බු†=තැළුම; ගල් ඇනීම.

තෑළූ=ගැසූ; පොඩි කළ (සර 56[19]).

තෑ

තෑග=ත්‍යාගය(බගැ 88[17]. ජා 303[5]. පැර 121). -මය=ත්‍යාගයෙන් වූ (බගැ 117[8]).

තෑගි=1. ත්‍යාගගුණය ඇති (ජා 303[5]). 2. පරිත්‍යාග කරණ දෙය. -බස්සු†, -ඣර†, -පත්‍ත†(සපැ 73[8])=ඒ ඒ දෙය පරිත්‍යාග කිරීමෙහි දී ලියා දෙන ලියවිල්ල. -බෝග=පරිත්‍යාග. 'බෝග'-බැලි. (රාජා 51[24]). -වන්න†=පරිත්‍යාග කරණ.

තෑගී=ත්‍යාග (ශිසං II. 285[8]).

තෑඳි†=ඇඳෙන්නි එඟන්නට්ටුව.

තෑල†=සරුවපිත්තලපටි (Ca).

ති

ති=තුණ. -කලඤ්ජරක්ඛ=නිරයක් (මනි 59[1]). -කුළු=1. ත්‍රිකුටපර්වතය (රූ 189. කවි 346). 2. 'ත්‍රිකටුක' බ. (යෝ 278. 624). -ගඳ=ගඳුන් අගිල් කපුරු ගන තුණ (වත 102). -ගුණ=ගුණ තුණ; සත්ව රජස් තමස් යන තුණ. -ච්චර=තුන්සිවුරු' බ. -ජ රූප=කර්මාදි හෙතු තුණකින් උපන් රූපය. -දඹු='කොඳඹු' බ. (ජාගැ 87[6]). -දස්=1. දෙවි ලොව (රූ 8). 2. දෙවියෝ. 3. ශක්‍රයා (රූ 507). -°රජ්(ද)=ශක්‍රයා (රූ 32). -°රදඅඩ්=දෙවිදුන්න (රූ 58). -දඝසුඤ්ඤරූ=ශක්‍රයා (හංස 48). -දසපුර=තව්තිසා දෙවිලොව (ගුත් 54). -දසාලය=දෙවිලොව (සර 2356[8]). -දසිඳු=ශක්‍රයා (කවි 119). -දිව=දෙව්ලොව. -°අධිප=ශක්‍රයා (සර 2691[9]). -දුස්=වා පිත් සෙම් ගන තුණ (යෝ 37). -නගන=මෙහෙ සුරා (සැවුල් 194). -නෙක්-නිනගනයා (කවි 56. රූ 26). -°පුත්=කදඹුමරා (ගුත් 4). -°පිපු, -°රූඳ=අනඛහයා. -පලිවටම='ත්‍රිපරිවති' බ. (විමු 421[17]). -පල්=අරළු බුළු නෙල්ලි ගන ද්‍රව්‍ය තුණ (යෝ 372). -°කෂාය-නිපලින් කසාවල කෂාය (යෝ 633). -°දිය=නිපල තැම්බූ ජලය (යෝ 630). -පිටක='ත්‍රිපිටක' බ. (පැර 79). -භුවන='ත්‍රිභුවන' බ (ථූප 151[1]). -මඩුලු=දෙදණ හා නාභිය දැයි ගන සථාන තුණ (සළ 1. 254[30]). -මද='තුන්මද' බ. -°ඟලිත(අම 2. 145[37]), -°ඟල(ගුත් 157), -°ගිලි(බුදු 26)=මද තුණ වැගිරෙණ. -ඝම්=රූප (රූ 77). -ඝමුරු=ඝාම තුණක් ඇති රාත්‍රිය (බපු 333[26]). -රත්න=තුණුරුවන් (ශිසං III. 190[19]). -ලක්=ලඞ්කාවෙහි කොටස් වූ රුහුණු මායා පිහිටි ගන තුන්

රව(පරෙවි 28).-ලඝණ්ඩු=සංස්කාරධර්මයන්ගේ අනිත්‍යදුඃඛඅනාත්මභාව යන ලඝුත්‍රිතුණ (සඬ 12[33]). -ලිඟු=පුං සත්‍රී නපුංසක යන ලිඬ තුණ. -ලෝ='තුන්ලෝ' බ (කුව් 64). -°ෘෂ්=තුන්ලොවට අ:සන් වැනි (සැල 102). -°ගුරු=තුන් ලොවට ආචාර්‍යවූ බුදුරජ (සලී 11[13]). -°නා=තුන් ලොවට නාථ වූ හෝ නායක වූ බුදුරජ (දළ 1[9]). -වඟ=බහු ලත්‍රී කාම යන තුණ (රූ 326). -වඩ=1. කම්මවට, කෙලෙස්, විවං යන තුණ(සලී 1. 9[35]. 20[36]). 2.(මැ්වීම් රැකීම් නැසීම් යන තුණක් නැති) බුහමයා (කුව් 92[1]). -වන්=1 වණී තුණ. 2 (වණී තුණක් නැති) ගිරිවං. -°ලි=බඹෙහි රැළි තුණ (රූ 281). -°ඳ=නිවිඬ. -°වැදි=තුන් වැදෑරුම් වාසනා සෙං 265). -සක්=1.තෙජස උත්සංහාය මැ්තුණය යන තුණින් වූ ශක්තිය (රූ 334. පරෙවි 196). 2. අසුන්ගේ පරිය (රූ 347). -සරණ='තුන්සරණ' බ. (සඬ 12[4]). -සුල්=1. උල් තුණක් නැති (මෙනෙසරුගේ) ආයුධය. 2. එවැනි ශමක බණ්ඩය (එස 25. සස 111). -°අන්=මෙඟෙසරං (සඳ 4). -°අවි=1. නිශුලායුධය (රූ 27). 2. මෙඟෙසුරං(කවි 111. පරෙවි89). -හේ පිළිසඳ=ත්‍රිහෙතුකප්‍රතිසන්ධිය (වි 2. 757[3-24]).

තික්=1. නිස්ත්‍රිණ; දඬි (මූව 48). 2. දඬි රජ්ජුය (රූ 74. පූජා42). -මෙරජ්(ද) (රූ 71. මූව 73). -රැජ්(සිදත් 205b)=සුගතියං.

තිකිණි=නිබිණ; නිසුණ (සෙං 269).

තිකිම් (ජං 118[214])='නිවිම්' ශුද්ධ? (=මැ්ගීම).

තික්ඛු=නිගැස්සි; කලබල (සර 11[18]).

තික්ඛපඤ්ඤ=තීක්ෂණ ප්‍රඥ ඇති.

තික්ඛන=එනම් අභිහිරිරසය (බුත් 183[31]).

තිගස්ස (බං)= තැති ගැනීමෙනි; කලබල වීමෙනි. අක. තිගැස්සේ නිගැස්සෙන්; තිගැස්සිනි නිගැස්සුනු.

තිගැස්සි=තැතිගත් (සලී 1. 172[5]).

තිඛිනන=සංස්කෘත 'නිඬි' ප්‍රත්‍යය අන්ත කොට ඇති; ආඛ්‍යාතක්‍රියාපදය (සංනි 1–10).

තිවි=1. තුටු වූ (සිදත් 158[5]). 2. (ක්‍රිප)=තුටු වීය (බගැ 259[33]. 269[16]). 'තුස් (බං)'බ.

තිවිහ=ගස්ජාතියක් (පූ 2. 96[34]. සෙං 329[3]).

තිණ=1. තණ. 2. තණකොළ. -ඛ=අඛකින් තුණ සමූහණී වන; දෙකඟමාර (ශිසං III. 178[11]). -වනඤ-තුන්වන(ශිසං III. 177[2]). -සලාඤ=තණකූර (ජාය 202[4]). -හාරක=තණකොළ ගෙණෙන (උපා 14[14]).

තින්=1. පැල්ලම (පගැ 10[3]). 2. නිකෘතරසය (බස 29[30]). 3. කෘපණය. 4. කෘපණ (සී. 156. කාගෙ 10–49). 5. නිර්‍ඝෘණය (දසෙං 1. මූව 2). 6. නිර්‍ඝෘණ. -දෙන්= පුල්ලි සහිත ධේනුව (වි 1. 199[2-23]). -පොළොං= නිත් සහිත පොළඟා. -මල්= ගස්ජාතියක් (පූ 2. 97[11]. වෙස 353 අඬා). අනෝජාමල් (බගැ 144[19]). -මුහුවි=පුල්ලි සහිත මුහුවිය. -මුව=පසඳමෘගය (සුදු 181). තුරුඛ මෘගයා (ජාගැ 64[30]). -වවු= නිත්තිර නම් වටුජාතිය (ජාගැ 102[21]).

තිනි=1. නිවීය(සෙං 120). 2.(<නිතනි)=තෘප්තිය; පිරීම (බගැ 284[33]). [ඍණවං.

නිනිඛඩා(කඛා 7[8]), නිනිඛඩා(බෝගැ 24[10])=

තිනිදිවටු=නිත්වටුවං (සීඛ 62[1]).

තිනු=නිත්තාරසය (බගැ 130[31]).

නිනුරුපන්=නිත්වටුපිහාටු (සුදු 185).

නිනිත=නිහඬ' බ (ජාගැ 212[16]. සෙං 193). -ඝපුරු= කර්පූරවිශේෂයක් (සෙං 885). -මල්= 'නිත්මල්' බ. (ජාගැ 139). -ලබු= ඔසුවෙසෙසක් (සෙං 3084). -වැටඹොළු= වැටකොළුජාතියක්. -වැල්= වැල්ජාතියක් (සෙං 3272).

නිත්නි=නෘජතිය (බගැ 274[19]).

නිනවාස=සුදුපු තැන විසීම (සවි 296[14]).

නිනවීය= නිර්‍ඝෘතයං. -ආරාම= නිර්‍ඝෘතයන් වසන අසපුව (කඛා 120[14]). -පකතන පරිදී= නිර්‍ඝෘතලබ්ධිය තැණීමෙන් වන පාරාජිකාව (සිඛ 59[27]). -පබබජ්ජ=නිර්‍ඝෘත යන්ගේ පැවිද්ද (බගැ 277[17]).

නිඵ=නිර්‍ඝෘතයා (අවි 2. 104[14]. සිඛ 54[34]). -ලද= නිර්‍ඝෘතයන්ගේ ලබ්ධිය (දළ 31[33]). -සමා=නිර්‍ඝෘතයන්ගේ අගව (බග 240[17]). -සාසන්=නිර්‍ඝෘතශාසනය (බගැ 135[23]).

නිපි=ශුකලකෘෂ්ණපක්ෂයන්හි පළමුවන දෙවන අංදි දවස්.

නිනිසුම්=කෙපෙංව (ශුසිංඅ).

නිනිසෙන=කම්පිත වන (සිඟ 256. 363).

තිනි (ක්‍රිප)=කම්පිත වීම (එස 69).

තිනුම්=වෙවුලුම (සිදත් 133². රූ 125).

තින්න†=ලිවීමට ගන්නා කළු ද්‍රව්‍යවර්ගය.

තිනතිනි=සිංඹලාංගය (සර 323²⁶).

තින්දුක=1. තිඹිරිගස (ජාස 73¹³). 2. තුන් කළුද (යොං 288).

තින්මිදි-ඵනම්ධාය (ධහූ 220²³).

තිප්= 1. පුල්ලිය (පූ 2. 231². සද්ධ 622²⁹). 2. (නාප)= නෙපි (සී. 292. ධහූ 226²⁹). -පැ=පැල්ලම් (මනි 47²⁷. 53¹⁰). [403].

තිපුඅාදිඝණ= ඊයම් ආදි ද්‍රව්‍යඝණය (යොං

තිපි (නාප)=නෙපි (සිඛ 75²⁵).

තිප්පිලි=එනම් ඔසුවෙසෙස (යොං 424).

තිඛහ†=පිපාසාව. [10-84).

තිඛා (පූක්‍රි)=තබා (සලී 1. 37¹³. 220⁵. කාංගෙ

තිඛැඛිස=විෂණ්ඩක්‍රියානති (වෛව).

තිඛැදී (නි)=තිඛිස්සැ දී(ශිසං III. 64¹⁰. බුදු 168 ජා 1034³⁹). [දජා 245³⁰).

තිඛැද්දි (නි)=තිබෙද්දී (සලී 1. 191³². 688²⁸.

තිඛි=තිබුනු (කව් 353. 638).

තිනිසැ (නෛක්‍රි)=තිබෙන්ට (බුත් 98³⁰).

තිබිලි=පණාබෙර. 'තිඹිලි' බ (රූප 257⁴).

තිබි (ක්‍රිප) 1. 'තබ (ධා)' බ (ධහූ 236³². කව් 25. 51). 2. (පූක්‍රි) නැවතී; ඉතිරූවී (කව් 569).

තිබ්බිම=තැබීම (කඛා 70⁵. ධහූ 231¹¹).

තිබ්බ=තැබූ (වි 1. 257¹-¹⁶).

තිබ්බවු (-බොවු)=එනම් බවුවඝීය(සලී 1. 3³⁰. පූ 2. 165¹². උපා 76²³). -ඝර= තිබ්බවු ගෙඹියේ නැවිට ලඟ කොවස (යොං 1022).

තිම්= 1. මුහුදෙහි වසනු ඝි සැලකෙන ඉතා මහත් මත්ස්‍යයෙක් (ධප්‍ර 25²⁶. පූ 2. 6³⁶). 2. බිලය; සිදුර (පුනා 76). 3. කල්‍යානතිය (Ca). 4. මුහුදු (Ca) -ඛඟල (ධප්‍ර 25²⁸), -ගුල් (ශිසං I. 218¹²)=තිම්මත්ස්‍යයා ගිලින මහාමත්ස්‍යයා (ධප්‍ර 25²⁸). -°මින්=තිම්ඛඟල මත්ස්‍යයා (ඛංස 186).

තිම්ඳ?=මහාමත්ස්‍යයෙක් (සර 36³⁰).

තිම්බර=-1. අදුර (සද්ධ 65²⁰). 2. ඇස්ලෙඩක් (යොං 708. 3895). -පිඛඟල?= මහාමත්ස්‍ය ගෙක් (පූ 2. 6³⁶). -බලල්= අඛිකාරය නමැති මවගේ පැටියා (සිදත් 88¹).

තිමිසා=දැඩි අදුර (වි 4. 304¹-⁴).

තිමුව=කුඹුරුල්ලා? (යොං 3666).

තිඹ (<තුම්බ)=ද්‍රෝණය; ලාස් සහර (ධහූ 127¹⁹. 220²⁰. ජාතූ 70¹. ජාස 49²¹. රූප 144²⁶. පඤ්ච 58²⁸).

තිඹිරි= 1. අදුර. 2. කළුවරගස (රූ 206). -ගේ= වදනගෙය (රූ 184. ධහූ 200¹⁸. දජා 229²⁹. ශිසං III. 274 A²⁵). (වෛද්‍යයන්ගේ තිඹිරිගෙය තිඹිරිලියෙන් සැදිය යුතු ය -සුශ්‍රුත 3-10-5). -පල= කළුවර ගෙඹිය (සලී 1. 798³). -රූක්= නිඟුඪ වෘක්ෂය (ජාතූ 127⁸). [263². ථූප 41⁹).

තිඹිලි=පණාබෙරය (පූ 2. 170²⁸. 174⁴. සව්

තිය=තුඹ; තුණ (සිඛ 1¹). -ඇස්=මෙහෙසුරා. -°මිතුරු= තුම්බිරයා (සියඛ 118). -'කුරු= අතුරු, තුණ (සිදත් 178b). -දු= අනිද්දු (රූප 137⁸)· -වක්= පක්ෂයෙහි තුන්වැනි තිථිය (ශිසං III. 193³).

තියන් (ධහූ 231⁷)='නිඹ' ශබ්දය? (=ත්‍රික)

තියම්බ=තුම්බකයා; 'තිනෙත්' බ (පැර 105).

තියඹර='නියඹලා' නම් ව්‍යඤ්ජනය (අවද-සං 2³).

තියඹරා=එනම් ගෙඹි ජාතිය (සර 31¹⁹).

තියැවැක්='නිය-වක්' බ (ශිසං I. 203 A¹⁵).

තියු= සතුනිය (කව් 688). -කරු= සතුනි කරන්නා; වණ්ඩිභටයා (රූ 360). -ගී=සතුනි ගිතිකාව (අමං 2. 118⁹. සැළ 21). -ගොස්= සතුනිගබඳය (ධප්‍ර 239⁵). -වදන්= සතුනි කරණ වචනය (සැළ 92. දළ 25¹¹).

තියුණු=1. තුන් ගුණ (ජාතූ 52³⁵). 2 නිසණ (සර 77²⁰). -කර= 1. තියුණු වූ රශ්මිය. හෝ අයබදු. 2. එය ඇති.

තියෙන†=තිබෙන.

තිර=1. සථිර. 2. තිර වූ; බැඳුනු (හෙසි 5¹⁴. අමං 2. 51³⁷. ධප්‍ර 91²⁴). 3. සථිරසාරය; නිශ්චය (දජා 352³). 4. බැඳීම (රූ 498 අටඨ) 5. පෙළොව (පුනා 95). 6. කඹ තුරුව (කනි 459. පූ 2. 142¹⁹. සද්ධ 193³). -සර= 1. සථිරසාර; ඉතා නිශ්චල (සද 1). 2. එකාසන. -සිලි= සථිරසඞ්ඝාටය ඇති

(යෙං 143). -සේවා=සථිර වූ හෝ බැඳිසිටින යුක්තභවයා (හෙසි 513).

නිරඝාත= නිරිසනා. -කථා= මෝඝමාගීය හරස් කරණ කථාව (හෙසි 2522). -විද්‍ය= මෝඝමාගීය හරස් කරණ අඛාවිද්‍යාදිය (වි 1. 1243-9).

නිරප්පු†= ඉබාගාතේ ඇවිදින්නා. 2. 'ඔප්පු' යන්නෙන් පර ව යෙදෙන නිරර්ථකශබ්දය.

නිරශ්වින=නිරශ්වින (සස 110. 279).

නිරඹකාර=නිහඬව.

නිරස්නවාලු='නිරුස්සවාලු'බ(යෙං 413. 1263).

නිරස්ථ?=සථිර ව සිටි; දඹ අදහස් ඇති ව සිටි (සලී 2. 57435). [181. ජා 12124).

නිරළු= 'නිරෙළු' බ (යෙං 1819. 4493. සුදු

නිරාකාල්=විරාන්කාලය (රූ 728).

නිරි= 1. නිර; නද; බැලුනු (බප 10227). 2. සථිර; දිවිරීම? (බප්‍ර 13711). 3. නිශ්චය? (ශිසං II. 11 C15).

නිරිස්සවාලු=එනම් ඖෂධ ද්‍රව්‍යය.

නිරී= 1. නිර?. බැලුනු?. නිශ්චය? (ශිසං I. 14510. III. 75 B7).

නිසි=1. ඇතිරිලි (දළ 261). 2. සත්‍රී (එස 41?). 3. ශ්‍රී (ශිසං IV. 1148). 4. ත්‍රී; තුණ. -කඹුක=‘ත්‍රිකටුක' බ. (යෙං 1397).

නිසිංග†=1. නද කිරීම. 2. නද කරණ උපකරණයක්. -පොලු†=කඳුබැස්මෙහි දී කරත්තවල රෝද වැඩිපුර නොකරකැවෙනු පිණිස යොදන ලීය.

නිරිකුඩම්=මඟ දෙපස තනන (මුදුන් තුණක් ඇති?) සැරසිල්ලක් (බුත් 2946. දහම් 35530. දජා 37718. සඬ 20427. 2142. 24328. 28111. 6602. සම් 339113).

නිරික්කල†= කුඩා ගොන්කරත්තය.

නිරිගි='නිරිංග'බ. -කද=නද කිරීමට යෙදෙන කඳක් (පූ 2. 19032). -පොලු= පෙලිදඹු දෙක (පූ 2. 2298).

නිරිගු=එනම් ධාන්‍යවර්ගීය. (වන 69).

නිරින්තම්†, **නිරින්තු**†=හොඳ පිළිවෙළ.

නිරිපුල්=සුගන්ධද්‍රව්‍යයක් (ජාගැ 7222).

නිරිප්පු (<නිරුප්පු-ද්‍ර)=1. සෙලවීම. 2. උලුක් කිරීම (දජා 17036. සර 27811).

නිරියක්ඛර=වෘත්තයක් (එස 41).

නිරියා=තෘණවිශෙෂයක් (ජාගැ 4025).[2˜46).

නිරිවාණ='කිරිවහණ' නම් ගල් ජාතිය (යෙං

නිරිසන් (<නිරවජ්ජ)= සවගීවෙවෂ්මාගී යන්ට හරස් ව යන්නා; නිරය දෙසට යන්නා; සිවුපා පක්ෂි ආදීහු (සඬ 1130). -අපාය= සතර අපායෙන් එකක්. -ගිය= නිරිසන් වූ (හෙසි 147). -යොන්=නිරශ්වින ජාතිය (බපු 6521. 16118). -ිපිය= නිරිස නාගේ පියවර හෝ පාසවහන (බස 4129).

නිරිහං†= මහලු ව සිටි තරුණ වූ. -කිරිම්†= තරුණභාවය්ට පැමිණවීම.

නිරු= 1. සථිර; නද. 2. නිර (අමා 2. 7930. ජාගැ 37328. රූ 498 අඛෙ). 3. කිරි. -රස?=කිරිරස? (යෙං 1226). -වාණ†= 'කිරිවාණ' බ [1166).

නිරෙළු=එළුවා (සිබ 621. ජාගැ 7211. පසඬ

නිරෝ(පා. නි)= හරස්. -ඛාන=1. හරස් කිරීම; වැසීම. 2. ආවරණය; පියන (දහම් 926). -භාව=වැසීම; අප්‍රකටභාවය(වි 4. 2511-19). -භූත (බෝගැ 884). -කිත (බෝගැ 4316) =අතුරුදහන් වූ; නොපෙණීමට ගිය.

නියඝ්ක්=1. සරස. 2. නිරශ්වින (සඬ 1626). නිරිසන්අපාය (සර 718). 3. තෘණජාතියක් (බප 22112). -සංවර්ධිත=සරසව වඩන ලද (බප්‍ර 31431).

නියඝ්ග්=නියඝ්ක්. -ගත=නිරශ්වින (ජාස 320. 2947). -ගති= නිරිසන්ජාතිය (බප්‍ර 14218).

නිල=1. තල නම් ධාන්‍යය (බප 957). 2. මදට ගස (වන 34). -කාලු= තලකැලැල් (යෙං 3401). -තඹිල= තලතෙල් (යෙං 839). -පුෂ්ප=තලමල (සඬ 1663). -බීජ (බප 14534)= තලඇට්ය. -වාහ= තලඇට ධාරී විස්ස(බපු 7117).- සංගුළික=1.තල හා හකුරු කිරෙන් අකා ගිතෙලින් බැද පිසන කැවිලිජාතියක් (බනැ 13722). 2. තලගුළි. -සර්පි (සප්පි?)= තලතෙල් හා ගිතෙල්? (යෙං 3347).

නිලඝ=1 සදුන් ආදියෙන් නලළ ආදියෙහි කරණ සුඛ වටකුරු ලකුණ (සඬ 10113). 2. වෘක්ෂවිශෙෂයක් (=මදවගස. **තලගස.**

මරුවකවඃක්ෂය. නිවොල්ඝස. ලොත්ඝස). (සද්ධ 113[39]). 3. තලකැලැල. 4. ශ්‍රෙෂ්ඨ; උත්තම. -ආභරණ=ශරීරය සරසන තිලකය (සද්ධ 363[3]). -ආදීරණිකගතනතා= තල කැලැල් ආදිය නැති ශරීරය ඇති බව (බප්‍ර 13[16]). -වාදී=ශ්‍රෙෂ්ඨවාදියා (මිලි 59[35]).

තිලකාඝනොල්ලි=පිටවක්කං (වෛද්‍ය).

තිලකාඝමාන= තිලකඝක් වැනි (සද්ධ 494[3]).

තිලක්ඛඩම්පූ=බිම්ඩක්ම් (වෛද්‍ය).

තිලඛි?=තල්මද (වෛද්‍ය).

තිලි (<තූලිකා) (තිල්ල)=1. මෙට්ටිය; කුලිවි වම (සිඛ 62[23]. සූදු 195. සලි 1. 96[18]). 2. ඇතිරිය (සද 316). 3. (බත් කන) තලිය (ජාගැ 183[25]).

තිලින් (නාම)=1. එතින් (සලි 1. 63[4]. 163[14]).

තිලීය (නෛකි)=තුලනය (සැසඳීම) කරන්ව (ජාගැ 27[24]).

තිලි (නාම) (< තිලිහි < තෙලෙහි)= අර පෙණෙන තැන (අමං 2. 51[33]. සලි 1. 75[11]). [වක් වූ (සැළ 68).

තිවංක= වක්තුණක් ඇති; තුන් තැනකින්

තිවට= 1. තුඹෝ; විඥෙකම්ඝං (රූ 473). 2. 'නි-වට' බ.

තිවුණ්ණු=තිගුණු.

තිස්=එනම් ගණනැ; නිඝ. -කෙළ=කෝටි නිඝ (පූ 2. 29[1]). -ඝපස්සු=හැටඅතර (පැර 87).

තිසර=1. හංසඝං (කව් 450). 2. ආභරණඝක් (දජං 383[39]). 3. ශ්‍රෙෂ්ඨ (හංස 62). -අඟන= හංසඛෙනුව (තිසර91). -පට= 1. ආභරණ ඝක්. හංසරූප සහිත ආභරණඝක්? (දජං 287[24]. සද්ධ 91[24]. 460[32]. 498[27]). 2. හංස රූප සඬිතාරෙද්ද. -පෙරළිඝ= ඔසුවෙසෙ සක් (ඝෙං 1912). -ආභරණ='තිසර' නම් ආභරණඝ (පරෙවි 103). -වැල(ළ)= 1. හංසරූපඝක් සහිත මුතුහර (රූ 297). 2. හංසපඬික්තිඝ.

තිසෘ(ප්‍රකෘ)=සතුටු ව (කව් 707). 'තුස් ධා' ධ.

තිසුම් (<තුස් + උම්)=සතුට(රූ 89. ප්‍රතිං 50).

තිසූ=සතුටු වූ (ගුත් 482).

තිස්සේ(නි)†=1. මුළුල්ලේ. 2. නිතර.

තිහඹරා=තිඝඹරාඝෙඹිඝ (සිඛ 54[24]).

තිහිණී (අමං 2. 94[31]. 113[3])}=තිඤ්ඤ;
තිහිණු (ඛගැ 257[8]) } තිගුණු.

තිහිඹර (<තිඹබරූසක)= එනම් ගෙඹිඝංතිඝ (ඛගැ 229[20]. 284[21]).

තිහිරි (<තසරි?)= පටහුල්. -අතරණ=පට අැතිරිල්ල (සිඛ 63[7]). -පක්= කොඝ; පට පණුකුඩුව (වි 7. 121[1-30]. කඞ්ඛා 44[14]). -පඝතරණ= තිහිරිඇතිරිල්ල (සූදු 196). -පිලි=කොඝසෙඝය රෙදි (වි 1. 389[1-10]. දජං 345[30] අභිධා 298. ඛගැ 119[20]. ජාගැ 30[2]). -මුවා=පටහුලින් මිසු(සිඛ 32[33]. ඔප්‍ර 32 19). -වක්?= 'තිහිරිපක්' ඛ (සිඛ 99[15]). -වා= තිහිරිපිලි විඝන්නා (පගැ 3[23]). -ඝු=පටහුල් (අභිධාස 43[24])

තිළි=1. (තිලි?) කුලිවිවම (කාගෙ 6-44). 2. ඇතිළිඝ; බදන (බුදු 327). 3. තුඹෝ (සෙත් 48). 4. තුඹෝඝ (කෙත් 41). 5. මුල? 'තුළ්' ධ. 6. (ක්‍රිප)=තුඹෝ වී ඝ (කාගෙ 4-24. 8-1). 'තුස් (ධා)' ධ.

තිළිණ (න)=ත්‍යාගඝ(කව් 35. දළ 53[7]. ගුත්8).

තිළි (ක්‍රිප)= 1. සතුටු වී ඝ (සිදත් 16[2]. 170[4]. සස 119). 2. (ප්‍රකෘ)= සතුටු ව (සිදත් 212අ. සස 140. කව් 611. තිසර 107. හංස 92. බුදු 14. 488).

නී

නී='ත' සදෙහි සම්ප්‍රලිඛ්තරූපඝ (කව් 694. අමං 2. 42[35]).

නීඝණ= තිගුණු; ඉතා උල්වූ; ඉතා සිගුම්; ඉතා දැඩි; -ඉන්ද්‍රිඝ= 1. ආසෙවනාදිඝෙන් තිගුණු වූ ශ්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රිඝ. 2. එඝ ඇති (බප්‍ර 35[29]). -මරිචි=1. තිගුණු රශ්මිඝ. 2. සූඝස්ථිඝං (මූව 73).

නීන්දු=1. තීරණඝ; නිඝමඝ. 2. අවසානඝ. -වචන=නිශ්චිතකථාව (මිලි 121[14]).

නීන්මල් (වෙස 353)='නිත්මල්' ශබ්ද?

නීර= 1. ඉවුර (බප්‍ර 95[5]). 2†= දික් පවිඝ. -ඝරඛා= 1. ඉවුරෙහි රෙඛාව. 2. ඉවුර දිගේ වූ බිම්තීරඝ (සලි 1. 85[34])

නීරණ= 1. තීන්දුව; නිගමඝ; නිශ්චඝ (සද්ධ 171[23]). 2. නිසැකඝ (ප්‍රතිං 54). -පරීක්ෂා= 1. පඤ්චඛන්ධාදිඝෙහි දෙඝ පරීක්ෂා කොට තීරණඝ කරණ නුවණ (දජං 176[23]). 2. ආහාරඝෙහි ප්‍රතිකූලසංඥාව (බස 40[32])

නිරිත= නිරණය කළ (වි 8. 225[1-4²]).

නිරි='නිහිරි' බ. **-පත්**=නිහිරිපත් (පඤ්චි 137[5]). **-පිළි**=නිහිරිපිළි (වෙස 658).

නිරිඵල=ගෙඩිජාතියක් (ජාත 50[31]).

නිරූ†/< Tiro-පෘතුගීසි)= පිටතින් ගෙණෙන හෝ පිටතට යවන බඩු සඳහා අංණ්ඩුවට ගන්නා බද්ද. 2. දික් කඩදසි ආදිපටිය.

නිළුළු=1. තොටුපල (බප්‍ර 137[20]). 3. දෙසැව මිසදිටු (බප්‍ර 299[24]). **-ආගතන**= නිත්‍යකාශ්‍යතාය (සලී 1. 447[27]). **-කර**=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය ඇති කරන්නා (බප්‍ර 299[27]). **-වාස**=යහපත් සාංතානෙහි විසීම (බෝගැ 93[2]).

නිළුළුක=මිසදිටු ගෙණ පැවිදි වූ අය (බප්‍ර 299[28]). **-ගුරු**=නිත්‍යකයන්ගේ ඇදුරා (බුත් 250[2]). **-ජන**= මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකජනයා (බප්‍ර 245[3]). **-ශාසන**= නිත්‍යකයන්ගේ සස්න (ජාගැ 242[25]). **-ශ්‍රාවක**= නිත්‍යකයන්ගේ අනුයායකයා (බුත් 259[25]). **-ශ්‍රාවක**= නිත්‍යකයන්ට උපස්ථාන කරන්නා (බප්‍ර 299[28]).

නීවු=නිහුණු (ජාස 520[32]). **-අඬ්කාර**= දුඹි අදුර (බප්‍ර 154[10]). **-දුඃඛ**=ඉවසිමට අපහසු දුඃඛය (බප්‍ර 154[25]).

තූ

තූංග =උස් (පැර 86).

තූක්දුවි(යොා 387), **තූක්බූ** (මෙව)=උණකපුරු.

තූඛ=උස් (දළ 196). **-නඛ**= උස් වූ නියය (සර 2[27]). **-නාසතා**= උස් වූ නැහැය ඇති බව (බප්‍ර 13[18]).

තූණි=වේව්ලාගස (මෙව).

තූත්‍ථ=1. උස් (රූ 434). 2. උස්බව (පූජා 241). 3. දෙඹගස (වන 53). **-බා**=මේඝාදි රාශීන්හි ඒ ඒ ග්‍රහයන්ගේ උච්චභාගය (කාශෙ 3-7).

තූත්‍ථල=හෙලැඹුලුඅල (රූ 159 අඩො). මංහෙල් අල (මෙව). [ඇති (ජාස 462[5]).

තූහ්ය=හිස් (ජාස 182[28]). **-සඞ්චරූප**=හිස්ගති

තූම=තූම්පිය (පූජා 50. සීහර 96).

තූල=1. සන්නොාමයව පැවිණි. 2. සන්නොාමය (රූ 89). **-කළුළු**=සන්නොාමය නිසා ඇති වන කලුළු (කම් 72). **-පහ**=තූම්පුහාමව; ඉතා සතුටු වූ (ධහැ 396). **-පාණ්ඩු**=බුලත් (වන 68). **-බෙර**= තෙවිය නිසා වයන බෙරය (මෙස 652). **-රැව්**= තූම්පිය ප්‍රකාශ කරණ ශබ්දය. **-සෑණ**=සතුට නිසා කරණ උත්සවය (මෙස 652).

තූවිවු†=පණමෙන් හතරෙන් පංගුව.

තූඩි=සතුව (ධහැ 25[2]).

තූඩ=1. මූඛය. 2. හොටය. **-වෑඩි**= අහඞ්කාර වචනය (දහම් 361[15]. 379[18]). **දෙඹමල** වචනය (අනා 63[31]). **-ඛස්**=නිඝණ්ඩුවචනය (දජා 143[2]). **-පත්**='තුඩුපත්' බ.

තුඩි–1. තුණ්ඩිබෙරය (ශිසං IV. 189 ෆ[3]). 2. ඒ බෙර ගසන්නා (ශිසං III. 140[26]. T L 1959). **-නාඟ**?= තුණ්ඩිබෙර ගසන්නා සහ නළා පිඹින්නා? (ශිසං I. 212[44]).

තුඩු=1. මූඛය(රූ 287. බුත් 142[25]). 2. එඤ්චුව (සැළ 2). 3. ඵල. 4†. මුහුදට හෝ පහත් බිම් අතරට නෙරාගිය උස්බිම. **-පත්**=තල් කොළයේ ලියූ රාජාඥව ආදී පරිත්‍යාග(G).

තුණෑස්=පැති තුණක් ඇති (සර 27[24]).

තුණෙන් අඳ†= අංදයමෙන් ඉවම් භූමියාව දෙන තුණෙන් පංගුව (G).

තුණකම්='තුනාකම්' බ (ධප්‍ර 90[29]).

තුණපහ (ගේ)†=පස්කුළුඛඩු අංදිය.

තුණු= තුණ (වි 2. 1011[2-6]). **-රූවන්**= 'තෙරුවන්' බ (දහම් 339[14]).

තුණඩ=තුඩ. [83[21]. 239[21]. පඤ්චි 114[22]).

තුණඩි=පණාබෙර (මෙස 612. දඹ 5[17]. සර

තුණඩිකෝ(කී)ර=තල්ලෙහි උපදනා රෝගයක් (යොා 928. 930).

තුණඩු†=තුඩා ලියමන (TL 1962).

තුඩ=තුඩ. **-වැඩි**=දෙඩමල (පැර 71)

තුඩි='තුණඩි' බ. (සඤ 134[3]). **-සෙ** (ශිසං I. 197 C[18]. II. 46 C[23])= 'තඩිසෙළි' ඉඟු? (=තඩි බෙර ගසන්නා හා සොළිබෙර ගසන්නා?)

තුඩිලඹවා=බෝසතුන් තණ්ඩිල නම් ඝරු ව උපන් කල්හි කළ අවවාදය (ධහැ 42[10]).

තුඩු=1. 'තුඩු' බ (යස 86. කවි 58). 2. ඵල (කවි 689)

තුනි-1. සතුනිය (පුනා 61). 2. පසින් කැබ ලිත්තක් විදිමින් කරණ ක්‍රීඩාවක් (බුත් 94[12]).

තුතු=1. ලෝහ ඵණු කරණ කෝව(බුත් 121[6]. රූප 93[24]. දජා 49[41]). 2. තරාදිනටුව (කවි 229). 3. කණණරය; ගෙණඩුව (ජාගැ-සංකිවවජා) 4. කැබැලිත්ත. 5†=ලොහොබොර (Ca). 6. සුණුවිසුණු (ථූප 291. සවි 172[38]. **තුතු**-සද්ධ 470[24]. 515[30]).

තුත්ත=තුත්තම් (උපා 268[31]). **-නාග** (යොග 4336), **-නාගම්** (වත 93)=ලොහවර්ණයක්.

තුත්තම්=ලොහවර්ණයක්(යොග 717.720. 2047).

තුත්තිරි=එනම් තෘණවර්ගය (යොග 3083).

තුදලි?='නැදලි' බ (ජාගැ 99 අඩෙබ).

තුදු=සිනාව (පුනා 69).

තුදුර=දඟහතර (එස 9. 95).

තුදුස්=දඟහතර (සද්ධ 7[3]). **-අංකාර**=ඍද්ධිය උපදවනු කැමැති වතුර්ථධ්‍යානලාභී යොගාවචරයා විසින් සිත දමනය කටයුතු අංකාර දඟහතර(වි 4. 177[1-27]). **-කඳුවත්**=මහවග සුලුවග යන දෙපොතෙහි පණවා වදළ අංගනතුකවත, අංවාසික්, ගම්ක්, අනුමොදන්, භත්තග්ග්, පිණ්ඩවාරික්, අරඤ්ඤක්, සෙනාසන්, ජන්තාඝර්, වච්චකුටි්, උපජ්ඣාය්, සද්ධිවිහාරික්, ආචරිය්, අන්තෙවාසික් යන වත් දඟහතර (පඤ්චි 12[29]). **-චරිත**=රාගවරිතාදි චරිත තුදුස (විසතර- වි 1. 361[2-34]). **-බන්**= සබ්බ භත්තාදි තුදුස (විසතර-වි 1. 245[1-13]). **-බුද්ධඤාණ**='වුදුස බුද්ධඤාණ' බ (ථූපා 87). **-මහවත්**='තුදුස් කඳුවත්' බ (ජාගැ 104[11]). **-මහාසඤ්ඤ**=ශරීරයෙහි තිබෙන ප්‍රධාන සඤ්ඤා තුදුස(වි 2. 651[1-3]). **-වක්**=පඤ්චයෙක්හි 14 වැනි තිවිඝ.

තුදුසු=තුදුසු (ශිසං II. 105[11]).

තුන්= 1. ත්‍රිසඞ්ඛ්‍යාව; 3 (බගැ 1[23]). 2. තුම්; උතුම්? (කෝ 275). 3. (බගැ 47[30])='තැන්' ඉසුද්?, **-අකුසලමූල**='අකුසලමූල' බ (බුත් 215[18]). **-අනුපස්සනා**= අනිච්චානුපස්සනා, දුක්ඛං, අනත්තං ඝන අනුපස්සනා තුණ (අභිස 237[28]). **-අනුමෝදනා**=මඞ්ගල අවමඞ්ගල භක්තානුග ඝන තුන්තන්හි කියන අනුමොදනාධර්මය (ජාගැ 79[26]). **-ඇස්**=අංස (=පැති) තුණක් ඇති (ජාගැ 99[7]). **-ඛෙර**= තුන්නලයක් ඇති බෙරවෙසෙස (වෙස 612). **-ඝෘතු**=ඝෙමන්න හිමා වස්සාන ඝන ඝෘතු තුණ (බුත් 314). **-කල්**=අනිත වනී මාන අනාගත ඝන කාලත්‍රය (සැළ 91). **-කැලලි**?=මෙහෙසුරං(රූ 28). **-කැලි**=ත්‍රිවිධ කාලිකා (වි 1. 245[1-27]). **-කුලඝපු**=ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ වෛශ්‍ය ඝන කුල තුණ (ජාගැ 132[18]). **-කොත්මලු**= ආභරණයක් (දඹ 44). **-ගමන්**= පසින් යෑම, අහසින් යෑම, පොළොව කිමිද යෑම ඝන තුණ (බගැ 132[31]). **-ගිනි**= ගින්න වැනි රාග මොහ ඝන තුණ (ජාගැ 10[2]). **-ග්‍රහණ**= තෘෂ්ණාමානදෘෂ්ටිග්‍රහණ ඝන තුණ (වි 7. 320[16]). **-ග්‍රාම**=ඛඩ්ජ මධ්‍යම සාධාරණ (ගාන්ධාර)ඝන සටරසමූහ තුණ(ධප්‍ර 270[16]). **-ජත්‍ර**=පණ්ණවජ්ජනා, සෙනං, කිලඤ්ජං ඝන කුඩ තුණ (කඞ්ඛා 129[13]). **-තණ්**=තුන්වැදෑරුම් (වදන් 73). **-ධම්ම්**= බුද්ධබෝධි, ප්‍රත්‍යෙක බුද්ධං, ශ්‍රාවක් ඝන තුණ (උපා 436). **-තල**= තුන්භූමිය(සද්ධ 354)-**තෝරවලි**†=ප්‍රහෙලිකා විශෙෂයක්. **-දල**=1. එරබදුගස? (සිය 85). 2. විදෙල්ලගස (වෙව). **-දා**= තුන්දවස. **-ෑවර්**=තුන්දිනකට වරක් කරණ මෙහෙය? (ශිසං I. 87[44]. කති 38[21]). **-දූ**=ජාතිතුණ. **-ඳඳ**=කුරුදුපොතු, එන්සාල්, කොල්ලම් කොළ ඝන සුගන්ධද්‍රව්‍ය තුණ (වෙව). **-දුමා**†= ලොකු ඝෙඹියක් හා දූ (=කුඩා) ඝෙඹි දෙකක් ද ඇති පොකුර. **-දුසිරි**= (හෙසි 197), **-දුසිරිත්** (බස 17[14])= කාය දුශ්චරිත, වාක්, මනෝ ඝන තුණ. **-දෙදර**= කඨ සින වචනය ඝන තුණ (බස 150[7]). **-දෙස්**=වං පිත් සෙම් ඝන තුණ. **-ඵණ**= තුන්දෙස් කිපිමෙන් වන ජ්වරය(යොග 549). **-ඤාණ**=ත්‍රිවිද්‍යාඥානය (සර 100[36]). **-නඟා** (සර 302[13]), **-නිකාය** (නිකා 22[23])=මහාවිහාර, ජෙතවන, අභයගිරි ඝන විහාර තුණ මුල් කොට පැවැති නිකායත්‍රය තුණ. **-නුවණ**='තුන්නැණ' බ (සර 95[21]). **-නෙත්**=මෙහෙසුරා(කුස 207). **-පත්**=කුරුදු ගස (වත 39). **-පරිඤ්ඤ**= ත්‍රිවිධපරිඥව (බගැ 153[19]). **-පල්**=පලම් තුණ(වි 4. 52[1-1]). **-පාපියවසා**=තුන්මහල්පේසාව (ථූප 127[8]).

-පිටක=ත්‍රිපිටකය. -පුණ්‍යක්‍රියාවස්තු= පින් කිරීමට අංගවර වන දන ශීල භාවනා යන තුන (ධප 85[12]). -පුතුමා (-මවු)= දරු දෙදෙනා හා මව ද යන තුන්දෙන (වෙස 325. බුත් 310[26]). -පෙරළි= සත්‍යඥන, ඤාත්‍යර්, ඤාතෘ යන පරිවෘත්ති තුන (සලී 1. 27[16]). -බෑ= 1. භ්‍රාතෘභගිනී යන දෙනා (සර 13[16]). 2. භාග තුන. -බිම්=1. මාළු තුනක් ඇති (දහම් 298[16]). 2. භ්‍රම (=සුළි) තුනක් ඇති. 3. කාම රූප අරූප භූමි තුන (වි 1. 307[2-10]). -°අත්තන= මාල තුනකින් යුත් මල් ඇති අත්තනගස (යෙ 817). -බෝ=1. බෝධි තුන. 2. දගැබ, ප්‍රතිමා ගෘහය, බෝධිවෘක්ෂය යන තුන (සද්ධ 12[26]. සර 357[6]). -°අත්තන= තුන්බුමු අත්තන (යෙ 810). -°බෝධි= 'තුන්තරංබෝධි' බ (හෙසි 36[14]). -භය=දුර්භික්ෂ, රෝග, ශස්ත්‍ර යන තුණින් වන බිය (වි 4. 336[1-24]). -භව=සත්ත්වයන් උපදනා කාම රූප අරූප භව යන තුන (වි 6. 280[1-35]). -මං=මංගී තුන; මුඛමඟ, වචං, පස්සාවං යන තුන (හෙසි 14[12]). -°සඤ්ඤි=මංගී තුනක් එක් වන තැන (කඛවි 120[1]). -°සල්= තුන්මංසන්ධියෙහි තැනූ ශාලාව (බුත් 314[20]). -මහ ඛ්‍යාත්‍ය දෙලිස=සෝවාන් ආදි මංගී තුනින් වෙන් වෙන් වී කට යුතු පරිඥා ප්‍රහාණ සාක්ෂාත්ක්‍රියා භාවනා යන කටයුතු (සලී 1. 135[23]). -මඬුලු='තිමඬුලු'බ(පූ 2. 276[19]). -මද= ඇතුන්ගේ අවස්ථාවශයෙන් වැඟි රෙණ තුන්අංකාර වූ මද. (දෙකපෙලග හා කොඔග යන තුන්තැනින් වැහෙන එක් මදගකි. ඒ තුන්තැන හා දෙකන් දෙඇස් යන සපතසථානයෙන් වැහෙන එක් මදගකි. ඒ සපතසථානග හා දෙනාසාපුට ගුදමාගී යන සථාන දගගෙන් වැහෙන එක් මදගකි- දජා 286[10]. කාගෙ 4-22). -මල= රාග දෙෂ මොහ යන කිලිටි තුන (බුත් 215[19]). -මහාපුරුෂ= බුද්ධ ප්‍රත්‍යෙකබුද්ධ අර්හත් යන මහාපුරුෂගෝ තිදෙන (ධප 115[18]). -මාළු= මැලවුම, ඇඹුල, තියඹර (නිගණ්ඨලා) යන ව්‍යඤ්ජනවිශෙෂ තුන (අව-ඤා 2[3]). -මුල්= ඵලබටු, කරල්හැඩ, රැහැණිග යන තුන (වෙව). -යම්= ප්‍රථම මධ්‍යම පශ්චිම යන යාම තුන. -°රාත්‍රි=යාම තුනක් ඇති රැය (රාජා 32[36]). -ඝල්= තුන්වර (ධප 195[25]). -රජ- ප්‍රරාහනයෙහි ලක්දිව බෙදා තුබුනු රුහුණුරට මඟහං පිහිටි යන කොටස් තුන (මයු 59. කති 13[10]). -රට= රුහුණු ආදි රටවල් තුන (සුපූ 10[10]). -රදෙල්= මහාරාජකුලග, යුවරාජකුලග, බිසෝකුලග යන තුන? (ශිසං III. 265[41]). -රිස්= තිරිස්සවංශ (වෙව). -ලකුණු='නිලකුණු' බ(කඛවි 24[33]). -ලඟ= තාර කල මසු යන ලග තුන (සද්ධ 311[31]. 688[18]). -ලෙව= (ජාන 11[32]), -ලෝ (සද්ධ 2[33]. සවී 29)-1. සත්ත්ව මනුෂ්‍ය පංතාල යන තුන. 2. කාමලෝක, රූප, අරූප යන තුන. 3. සත්ත්වලෝක, සංස්කාර අවකාශ යන තුන. -°ජඟත්කොල= කාසාකොල (වෙව). -වඟපල=ධම් අර්ථ කාම යන තුන (යෙ 431). -වට= 1. නැවත නැවත පෙර ලෙන කම් කෙලඟ විපාක යන තුන (ඛගැ 46[31]. වි 7. 94[1-3]). 2. වාරතුන (රූප 193[41]). -වන්මිවු= තුඹකරිවිල (වන 54). -වන=ත්‍රිසඛ්‍යාව සම්පූර්ණ කරන. -වයස්= බාල තරුණ මහල යන වයස් තුන (යෙ 181. බුත් 292[16]). -වලී=බඩෙහි රැළි තුන (ජාන 11[30]). -වසතු= බුඩ ධම් සඞ්ඝ යන තුන (බප 171[21]). -වැදරුම්= තන් ආකාර. -°නළු='ත්‍රිවිධනාටක ඍතු' බ (අමං 2. 136[15]). -විජ (ඛගැ 262[16]), -විජරා= 'ත්‍රිවිදූ' බ (ඛගැ 129[18]). -විතක්= 'ත්‍රිවිධ විතකී' බ(ඛගැ 30[18]). -විලි-'තිවිලි' බ (මයු 153). -වෙ='ත්‍රිවෙද'බ (සැළ 91). -වේදනා= සුඛ දුක්ඛ උපෙක්ෂා යන වෙදනා තුන (වි 2. 739[1-32]). -සංවනී=ගින්න ජලග වාතග යන එකිනෙකින් වන ලොකවිනාශ තුන (සද්ධ 35[2]). -සඞ්කෙලෙශ=තෘෂ්ණාසඞ්කෙලෙශ, දෘෂ්ටි, දුශ්චරිත යන තුන (වි 7. 236[17]). -සක්=රන්හග්ගෙඹිග, රිදී, දකුණු යන තුන (බෝව 211[10]). -සණ-ආයුධ මුවහත් තබන විශලිගල. දිග, තෙල් යන තුන (සද්ධ 93[35]. දජා 338[21]). -සරණ-බඹ, ධම්, සඞ්ඝ යන පිහිට තුන. -සසුන්=පර්‍යාප්ති, ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රතිවෙධ යන ශාසනතුගග (ගුත් 32). -සැන්ද, -සැඳෑ=දින පිළිබඳ උදග මධ්‍යාහ්න සායාහ්න යන සන්ධිස්ථාන තුන (රූ 77. යෙ 3065). -සිත්= ක්‍රියාරහිතගට ප්‍රථම විත්තග, ක්‍රියාව හාරණ විට පවත්නා විත්තග, ක්‍රියාව අවසන් වූ පසු ඇති වන

විතතය යන තුණ (සැළ 67). -සිය=සියය වල් තුණ (ධඟ 41²). -°අටවිසිමඟුල් ලකුණු=බුදුසිරිරයෙහි තිබෙන මහාපුරුෂ ලක්ෂණ 32, අනුව්‍යඤ්ජන 80, සෙසු ලක්ෂණ 216 යන ඉඟලක්ෂණ තුන්සියවිසිඅට. -සිවුරු= තනිපට සිවුර, දෙපට සිවුර, අඳ නය යන තුණ (සද්ධ 1319). -සී=තුන්වන හී හැම (සළ 1. 167²³). -සිය= තුන්සියය. -සුසිරි= කාය සුචරිත, වාක්°, මනෝ° යන තුණ (හෙසි 19⁷). -සේසන්=1. ආන්ධ්‍රජාති, චොල°, සිංහල° යන තුණ (කාශෙ 15-15. බෝව 219¹⁸). 2. දිව්‍යවජාති, මනුෂ්‍ය°, විමුක්ති° යන තුණ (මහාවංස 31-91). -හවුල්= 1. තුන්දෙනෙකුන්ට සම්බන්ධ. 2. ඕලන්ද ආණ්ඩුකාලයේ දී ආණ්ඩුවට අයිති වන ලෙස ඉඩමෙන් තුණෙන් පංගුවක කුරුදු ද, ඉතිරි කොටසෙහි වවන්නාට අයිති වන ලෙස කොස්පෙල් ආදිය ද වවනු සඳහා දුන් ඉඩම (G).

තුනවි=පිටිකොන්ද (සියබ 161).

තුනවුල්=බුලත් (Ca).

තුනනු (එස 45)='තනනු' ඉසුප්?

තුනවි?='තුනහ' බ (ජාගැ-නිග්‍රොඛජා).

තුනහ=සන්නාලියා; මඛන්නා (බෝගැ 144²⁷)

තුනා-තුනඟා. -ඛම= මැඟීම. -දරු= සන්නාලිතරුණියා (සද්ධ 1291⁴. සර 506¹¹).

තුනි=අවරිගඟස (වන 62).

තුනිංවි†=1. ත්‍රිනිය (Ca). 'තුඛිංවි' බ. 2. බාල යන්ගේ ක්‍රීඩාව. 3. බෝනික්කා (Cl).

තුනී=සිහින්; ඝන නුවූ (කාශෙ 6-8).

තුතු=1. ශරීරය (සැළ 57). 2. කුඛා (රූ 430. 3. තුනී (ධඟ 47⁷. හෙසි 6³⁰). 4. පැහැදිලි (ධඟ 50¹⁶). 5. තුණ (ධඟ 178⁸). -කෙසරු=1. ශරීරයෙහි ලොම. 2. වසාරෙද (රූ 291). -තඹ=ඇටිකුළා (රූ 249).-පියුම් පෙති= මහානාම නම් රාජකුමාරියගේ (කුදු 65. 184). -මෑද= ඉඟටිය (බෝගැ 127³¹). -යොන්=අනාගතය (කව් 318. රූ 21) -රුවන්= 'තෙරුවන්' බ (ධඟ 1²). -ලිඟ= ශරීරය නමැති වැල (බෝගැ 128¹³). -වඟ= අනාගතය (රූ 23). -වඟ= සිහින් අඛ්‍යය ඇත්තී; කාන්තාව (රූ 258). -වන= තෘතීය (ධඟ 5²⁵). -වේද= තුන්වේදය (ඛඟ 70²³). -හෑම?= කාන්තාවගේ ඉඟටිය (රූ 697). -හිරු=අනාගතය (රූ 21. පූනා 12).

තනුවි='තුනුවඟ' බ (කව් 477). [ඉසුප්?

තනන (සර 236⁵)='තුනහ' හෝ 'තුන්නාවංය'

තුනනවාංශ=සන්නාලියා.

තුනනා=දත්මුල් අැසුරු කර සිටින පණු වෙසෙස (වි 2. 942²-⁴⁰).

තුප් (ධඟ 123²⁵).
තුප (ධඟ 56³. 69³⁰. 114²⁷.) }(නාප)=නොප.

තුපු=ථූපය (බෝගැ 130³²).

තුප්පඤි=භාෂාපරිවර්තිකාය (සිඔබ 224).

තුප්පි?=නොප්පිය (මිලි 95²³).

තුප්පොවිවි (<තුප්පවිවි-TL 1968)= 1. උඩරට රදලවරුන් ඇදි දඟරියන් දිග රෙද්ද. 2. ඇඳේ ඇතිරිල්ල. 3. කරේ දමන තුවාය (G).

තුඛරඛ (ශිසං I. 211⁵)
තුඛරොඛ (වි 1. 325²-⁴) }=ථූපාරාමය.

තුඛු=1. තුවඤ්ඣත; නීස් නිසරුදෙය (රූ 425. පූනා 235. සිදත් 217a). 2. තැඹු (රූ 447). 3. වල්ගය (Ca). -බිලිඳුදවුන්= (පූ 1. 47¹¹)= 'තුඹු ලෙස සුන්' ඉසුප්?(=නිරර්ථක සේ කැපූ).

තඛ්ඩනි†=ගස් අංදිය සිදුවීම (Ca). [361¹].

තුඛ්ඩ (නෙක්ඛි)=තැඹුවෙන්ත් (ධඟ 6³³. කනි

තුඹු=1. තැඹු (ඛඟ 69). 2. ඉතිරි; අවශිෂ්ට (බෝගැ 143²⁴).

තුම්=උතුම් (පූනා 235. නිසර 3).

තුම=ආත්මය; තෙමේ (ධඟ 2³². 5³. 14²⁸. 21². 88¹⁶. 140¹⁷. 163²⁵).

තුමහ (නාප)=තමා (ධඟ 289²).

තුමාතුන්මඟුල් (ධඟ 46¹³)='තුම් මඟුල්' ඉසුප්.

තුමුවු (නිවි)=ඝිෂ්‍ය ව (සිදත් 58². කාශෙ 6-50. රූ 44).

තුමුල් (කව් 87. 487).
තුමුල (සූහා 14. 21). }=1. මහත්. 2. උසස් (පූනා 236).

තුම්බ=ථූපය (ශිසං I. 219³⁴). [317].

තුම්බන්සේල= පුරාතන වස්ත්‍රවර්ගයක් (දඹ

තුඹ=1. ථූපය (ධඟ 249²³). 2. තිපු; ඊයම් (ජාගැ 150⁸). 3. තුඹකරිවිල (කාශෙ 5-4). 4. ගැව තුඹගස (සෙං 580). -කරිවිල=එනම් ගෙඹිජාතිය (වන 54). -පත්=කන්පෙත්

නෙති සිදුර මහත් විමට දමන ඊයම්කොළය (සලී 1. 5731). 'තුඹුපත්' බ. -මල්= ගැට තුඹමල (පූ 2. 15014. ජාගැ 376). -රූප්= ථූපාරාමය(බෝගැ 1312. බපු 3324). -සුඹු= ඊයම්කුඹු (සද්ධ 38910).

තුඹස්=1. ථූපය (පගැ 1413). 2. වේයන්ගේ තුඹස (බගැ 12922. ජාගැ 21225).

තුඹෑස්=තුඹස (බගැ 13328).

තුඹු=1. ථූපය (බෝගැ 1029). 2. තිපුපු; ඊයම් (බගැ 27317. 2769). 3. ඊය. 4. අරුණ (රූ 581). -පට (අමා 2. 4223), -පත් (වි 2. 9231-3)= ඊයම්කොළය. -සිපි=ඊයම් සුඹු (බෝගැ 12519). -රූප්= ථූපාරාමය (සද්ධ 35216. පූ 3. 473).

තුඹුළු?=තුඹුල්පඹුවා (අභිධාස 8211). [314].

තුෂ්හනර්ම්බන්?= පුරාණ වසාවගීයන් (දඹ

තුරඹය= 1. අශ්වයා. 2. දෙශයක් (දඹ 428). -මය=1. අසුන්ගෙන් නිපන්. 2. අසුන් ගැව සුනු (බෝගැ 5033).

තුරඹයම=අශ්වයා (බෝගැ 5034).

තුරග= අශ්වයා (රූ 346. සුසා 15). -රජ= 1. අශ්වයන්ගේ නැවුම. 2. වෘත්තයක් (එස 67). -වත්= (අශ්වමුඛය ඇති) කිඳුරා (රූ 49). -හල්= අශ්වයන් බඳින ශාලාව (කවි 387).

තරහම=අශ්වයා (රූ 346).

තුරත්නි='තුරත්නි' බ. (සර 35315).

තුරන්† **තුරන්දු** (රාජා 275) } =තේරීම; වෙන් කිරීම.

තුරල්=වීරල; තුනී; අඩු (ජා 1023339).

තුරහ†=1. නිසැ කිරීමට ගසන දඬය (G). 2. 'තුරුස්' බ.

තුලි=1. රෙදි වියන යන්ත්‍රයෙහි හරස් සුල් වෙන් කිරීමට හා ශුද්ධ කිරීමට ද යෙදෙන කොස්ස. 2. නඩාව (වි 1. 381-23). 3. උඩු තුරු; නොමුවහ (බගැ 6321).

තුලික=ඉක්මන්(බගැ 309. ජා30119). -වාලිකා= ඉක්මනින් කරණ වාරිකාව. (විසතර-සුවි 168). -තුලික=ඉතා ඉක්මන්(ජාස 22528).

තුලින්නි?=ගලා සිටින වතුර?(රූ 142). (මෙසේ කිවත් 'සම්පිවා' යන පදාර්ථවචනයෙන් හැඟෙන්නේ මෙය 'සම්පසුම්බිය' යන අර්ථ ඇති වචනයක් බවයි. සර 35315 හි "මළුවට පැන තුරත්නියකින් දමන ගොමදිය මෙන් වර්ෂාව කෙරෙමින්" යන තන්හි 'තුරත්නි' යන්නට ද ඒ අර්ථය ගැළපේ. 'දික් සෘජු තලය' යන අර්ථ ඇති 'තුනතාරි' යන ද්‍රවිඩ වචනයෙන් මෙය අංවක් නම් ඒ අර්ථය ද මෙහි ගැළපේ).

තුරිය=තුර්‍යය (වි 1. 5192-24).

තුරිසි(<තුරිසු- මලයාලම්)=පල්මංණික්කම් (යෝ 720. 1504. 2047. වෙව).

තුරු=1.සතුට (කවි 413). 2.(<තරු)=වෘක්ෂය (රූ 196). 3. කනේරුගස (කවි 449). 4. පක්ෂියා (රූ 251). 5. තාරකාව (බෝගැ 11234). 6. තුර්‍යය (රූ 562). 7. ශ්‍රවණය (පුනා 209). 8. උතුරුදෙස. 9. උත්තර; අධික (පැර 45). 10. අතර (කුස 513). 11.තරණය කළ. 12.නැති කළ (බගැ 23117. 14320). 13 (නි)='තෙක්' යන අර්ථත්ති (බගැ 3034. ජාගැ 1528). -ගොස්-තුර්‍යාහාරදය (සස 69). -දෙව්-රූක්දෙවියා (බුදු 106). -තල=උතුරුදෙසින් හමන සුළඟ (එස 12). -පව=උතුරුසළුව (ගුත් 391). -පා=වෘක්ෂ මූලය; සෙවණ (රූ 458). -පිය=වෘක්ෂය නවැති ප්‍රියඵල (බපු 28119). -පෙත්=වෘක්ෂ පඬිකතිය (සර13810). -රාජ්=සඳ(සැවුල් 31). -වත්(නි)=වෘක්ෂය මෙන්(මූව 4.සිදත්1653).

තුරුක්තෙල්= තුරුෂ්ක නම් සුගන්ධද්‍රව්‍යය (යෝ 358). ඉදුසල්ලාටු (අභිධා 302 ටීකා). ශිලාරස (වෛශඛ්).

තුරුණු=1. තරුණ (බගැ 434). බාල (මූව88). 2. තරුණබව (රූ 269). 3. අළුත් (රූ438). -පත්=ලා කොළය.

තුරුදු(ළු)=1. ඔඛෙක්කුව; උකුළ (ජා 6125. බුත් 1512). 2. අංගීඛනය; වැලඳගැණීම (රාජා 730. පුනා 185).

තුරුස්=ශ්‍රවණය (රූ 366. පුනා 209).

තුරුළුම්=වැලඳගැනීම (රූ 324).

තුල්=1. ථූල; මහත් (දළ 3415. බගැ 23931). 2. තුල්‍ය; සමාන (පුනා 22931). 3. ඇස් කුබ (රූ 290). 4. තෙල (රූ 381). 5. කිතුල් ගස (වත 62). -මස්=ඝනමාංසය; හොඳමස (බගැ 3531. 2322).

තුල=1. තුලාව. 2. තුල්‍ය. 3. ඉරිවේරිය (වෙව). -තල=තරාදිතට්ටුව (ශියං II. 21114). -නූ= තුල්‍ය නූවු; අසමාන (සවී 519).

තුල(බෘ)=තුලනයෙහි. සඤ. තුලා තුලත්; නිලී තිලූ. (තිලිය-ජාගැ 27[24]).

තුලකුතු=නාඹියක් (ශ්‍රෙ 4281).

තුලකෙල=පෘසළඹ (රූ 298. පුනෘ 170).

තුලදණ්ඩා=ඉඹුල්ගස (වෛද්‍ය).

තුලනා=1. ප්‍රමාණ කිරීම; මැනීම; පරීක්ෂාව (ජෘස 333[2]). 2. කල්පනාව (ජෘගැ 23[13]). 3. සංසන්දනය (ස්තූ 21[8]).

තුලා=1. තරාදිය. 2. තුලාරාශිය. 3. ලිදෙන් පැන් ඇදූ ගන්නා 'ආඩි' නම් උපකරණය (ජෘ 247[21]). 4. රෝහණක්. (ශ්‍රෙ 3183). 5. තලාද (සද්ධ 113[35]). 6. ඒකඛණ තබන ආධාරය (අභිධාස 109[14]). -කූට='තලකුළු' බ. (ධගැ 80[29]). -තල='තුලතල' බ. (ශිසං III.320[8]). -දණ්ඩ (දහම් 98[22]), -දඬු (ජාගැ 55[15])= තරාදිය. -දර='තරහල්' බ. (රූ 395). -භාර දැන=තරාදියෙහි එක තට්ටුවක දයකයා නැඟී ඒ බරට අනික් තට්ටුව රන්රූවලින් පුරවා දීම (රාජා 32[36]. දළ 48[16]). -රාශි-රැස්, -ලග්න= මෙෂාදිරාශීන්හෙන් ගත් වැන්න. -වරූ=තරාදිලා (රූ 395. පුනෘ 224).

තුලාන් (උතුරුමැදි පළාත)†= ගම්අංචවි කෙනෙකුගේ මෙහෙයට අයත් පෙදෙස (G).

තුලාම්=තලාද (වි 3. 88[1-33]. ජා 109[116])

තුලාර=තරාදිලා; රන්කරුවා (ධගැ 18[20]). -ශිල්=ස්වර්ණකාරශිල්පය (ධගැ 232[10]).

තුලාසි=ථුල්ලව්වය නම් ඇටවැත (සුදු 122).

තුලි?=තුලිකාව; මෙට්ටිය (සද්ධ 192[26]).

තුලිනි=වේලප්පරිත්නි (වෛද්‍ය). [138[5]).

තුලු(නාප)=තෙල (=අර) අය (ජෘස 72[13]. සවී

තුලර?(බෘ)=වැලඳගැණීමෙනි (සිදත් 12[3]). මෙයින් සිද්ධ එක් පදයක් වත් නොපෙණේ. 'තුරුළු' යි බැතුවක් තුබුනුබව 'තුරුළුම්' යන්නෙන් හැඟේ.

තුලුල්?=1. ථූල; මහත් (ජාගැ 170[24]).

තුල්‍ය=සමාන (බප 71[3]). -අධිකරණ=සමාන වූ ආධාරසථානය ඇති. -°විශෙෂණ=විශෙෂ්‍යය සමාන වූ ආධාරය ඇති හෙවත් විශෙෂ්‍යය පිහිටි වසතුවෙහි ම පවත්නා විශෙෂණය. -ඵල=සමාන ප්‍රයෝජන ඇති (පසඳි 32[13]). -ශොභිතා=කාව්‍යාලඞ්කාරයක් (කාශී 2-330). -ශොභොපමා=උපමාලඞ්කාරභෙදයක් (කාශී 2-48).

තුවංමට්ටි=වැල්තුඹගෙඩි (වෛද්‍ය).

තුවක්(නි)=1. පමණ (සද්ධ 287[38]), 2. තැන හෝ කාලය; සීමාව (දසෙ 65) යන අරුත්හි.

තුවක්කු†(<තුපක්-තර්කි. Tl 1969)=වෙඩි තැබීමට ගන්නා උපකරණය. -අග=තුවක්කුවක් පංචිවිධි කරන්නාහෙන් ගත් බද්ද (G).

තුවඹු=නැට්ට (ඛග 123[4]. ජාගැ 11[33]. 41[13]).

තුවර=1. තෝරගස (ජාගැ 101[4]). 2. 'තගර' නම් ගස. 3. තෝරපරිප්පු (කාගෙ 5-10). 4. නිගරවෙසෙසක් (රූ 170). -ලහ (බප 185[25]), -ලා (පසඳි 58[6])= සුඝඛද්‍රව්‍යයක් (ගින්ජ්‍රපැත්ත; කට්ටකතුම්සඳල්-වෛද්‍ය).

තුවා†=අැඟ මුහුණ ආදිය පිස දැමීමට ගන්නා වස්තු විශෙෂය.

තුවාක්='තුවක්' බ. (ශිසං I. 44[15]. 45[36]).

තුවාන්=තුවාක් (ශිසං I. 45[46]).

තුවාජ†=තුවාය.

තුවාල(ළ)†=අංසුබාදියෙන් වන ව්‍රණය.

තුවැවි=නට්ටුව (බෝගැ 18[6]).

තුෂ=දහස්ය. -ඛණ්ඩනප්‍රශංස = දහස්ය කෙටිම වැනි නිෂ්ඵලමහන්සිය (පසඳි 99[18]).

තුෂාර=පින්න (පසඳි 10[7]).

තුසිතපුර=හතරවැනි දෙව්ලොව (බෝගැ 27[36])

තුෂ්ට=සතුටු වූ. -රව=ප්‍රීතිඝොෂාව (බප 269[30]).

තුෂ්ටි=සන්තොෂය (සර 83[14]).

තුස්=සන්තොෂය (රූ 89).

තුස්(බෘ)=සතුට වීමෙනි. අක. තුසි තුසිත්; නිරි නිළි තුටු නිළි. 'නිසැ' බ.

තුස=ධාන්‍යකුඹු; දහස්ය (ධගැ 169[10]). -'ඛු=නිවුඛ්බත (ධගැ 172[31]). -වාරි=කාඩිදිය (වෛද්‍ය).

තුසර=පින්න (සැළ 81). -කර (ගුත් 103), -පා(ප්‍රාති 5)=වඳුරා. -සමා=පිනි වැවෙන කාලය; හෙමන්ත ඍතුව (මුව 93). -හර= පිනිබිඳුමාලය (මුව 4).

තුසල්?=ඔසුවෙසෙසක්? (ශ්‍රෙ 1004).

තුසිත=එනම් දෙව්ලොව (සද්ධ 7[19]).

තුසිපුර=තුසිතදෙව්ලොව (සද්ධ 399. 491³).

තුසිවැසි=ගණදෙවතාවිශෙෂයක් (රූ 9).

තුස්න=සතුටු වන. **-කථා**=සන්තොෂජනක කථාව (බගැ 224²⁵).

තුස්නා=සතුටු වන (කව් 380).

තුස්නී=සතුටු වන්නී (සිදත් 541).

තුස්වන=පිණවන (වි 5. 274²-⁹).

තුස්වනු=සතුටු කරණ (බගැ 7²³).

තුහඳි=කිරිඅතුණ වැල (වෛ).

තුහිංවි(මංතලේ)†= ප්‍රීතිය.

තුහින=පින්න. **-පාක**=හිම වැටීම (පැර 78).

තුහු?=තුනු; පැහැදිලි (බගැ 50 අඩෝ 6).

තුළ් (ශිසං I. 234⁵⁷)= 'තිළී' ඉග්‍ග. (=මුල? අභ්‍යන්තරය?).

තුළ=1. අතුරණලද (හංස 47). 2. අභ්‍යන්තරය.

තුළාර='තුලාර' බ. (බගැ 224¹⁶).

තුළු=1. අතුරණ ලද. 2. අභ්‍යන්තරය.

තුළුල්=1. දඬුලුල; දෙඹබහුල (සිබ 44²⁶.). 2. සථුල; ඉදිමුනු (බගැ 194²⁶). 3. පෙරහන් කඩ (ශිසං I. 90⁴³. කති 41¹⁶). 4. දුහුල; සූක්ෂ්මවස්තුය (කාගෙ 6-41. 11-30. කාගෙ 2. සන්නය- 'ආලිඛනය, ආලිඛිත'). **-තෙපුල්**=දුඬුලුල (=දෙඹබහුල)වචනය (සිබ 1²³). **-මස්**=සථුලමාංසය (ජාගැ- සම්භවජා).

තූ

තූ†=අර්ථවිය හෝ නිස්සුව ඇඟවීමට කියන වචනය.

තූණීර=ඉණවුර (බුව 79). [දජා 284³²²).

තූනු(නි)=සුණුවිසුණු (බුත් 16¹⁶. 62⁸. 80³.

තූනහාස=දියුණකිනිකාවක් (දජා 190²⁷).

තූප්ප†=කොණ්ඩයෙහි රැල්ල.

තූම්බ(<ථූප?)=ලිහි ගෙණ යන මැස්ස.

තූම්භි†=බාලයන්ගේ කිඹෙවන්හි දී එය තාව කාලික ව නැවැත්වීමට අවසර ගැණීම පිණිස කියන වචනය.

තූරිය=තූර්‍යය (හංස 150).

තූසණී=වාදනය කර මධුර ශබ්ද නිපදවන උපකරණ. **-පූජා**=තූර්‍යවාදනයෙන් කරණ පූජාව (වි 6. 290¹-¹⁵). **-භාණ්ඩ**=බෙර වීණා නළා ආදිය (සද්ධ 433). **-සෙනා**=තූර්‍යවාදනය කරණ සෙනඟ (සද්ධ 56¹).

තූල=පුලුන් (පැර 75. කඛ්ඛ 118²⁵).

තූලික=පුලුන් දමා සෑදූ මෙට්ටය (සිබ 62³²).

තූලිකායමානා=තෙලිකුරක් වැනි (දහම් 40³).

තූෂ්ණීම්භාව=නිශ්ශබ්දභාවය (පලි 1. 416).

තූෂ්ණීම්භූත=නිශ්ශබ්ද වූ (කඛ්ඛ 134³¹).

තෘ

තෘණ=තණකොළ (බගැ 50³). **-ඵල්ලා**=තණ හුළඟ; හුළු එලිය (වි 6. 147¹-²). **-කුටි**=තණ සෙවූ කුඩා ගෙය (බස 8¹⁵). **-ඛාද්‍ය**=අමු මෙනේරි ආදිය. **-පත්**=තණකොළ (ජාස 137). **-පුරුෂ**=පඹයා (වි 5. 298²-³⁹). **-පුෂ්පක**= විමවෘක්ෂයන්ගේ මල්හි ගැවී හමන හුළඟ නිසා ඇති වන රෝගයක් (මිලි 254³⁹). **-රාජ**=තල්ගස. **-ලුම**=තණකොළකැබැල්ල (ජාස 2855). **-ශලාකා**=තණකොන්ද; තණකොළනාරටිය (ජා 568³⁴). **-සංස්තර**= තණකොළඇතිරිය **-සිංහ**=තණ කන සිවුපාවා (ජාගැ 117¹¹). සිංහ වර්ගයක් (සද්ධ 109²⁸. සර 331⁶).

තෘතීය=තුන්වැනි (පඤ්චි 37²²). **-ඛ්‍යානභූමි**=තුන්වැනි ධ්‍යානයාගේ විෂයකයෙන් උපදනා පරිත්තසුභ අපමාණසුභ සුභකිණ්හයන බ්‍රහ්මලොක තුන (වි 4. 337¹-¹).

තෘතීයාවිභක්ති=තුන්වැනි විභක්ත.

තෘප්ත=පිණා ගිය; සෑහුනු (ජාස 11¹).

තෘප්ති=සෑහීම (ජාස 485²⁷). **-කර, -ජනක**= තෘප්තිය ඇති කරණ. **-නිවාරණයක්** (සද්ධ 139³⁴)='තෘප්තියක්' හෝ 'තෘෂ්ණානිවාරණයක්' ඉග්‍ග. **-මත්**=තෘප්තිය ඇති; සෑහීමට පැමිණි.

තෘෂ්ණා=1. අංගාව. 2. පිපාසාව. **-අනුශය**= සිතෙහි ලැගගෙණ මෙන් පවත්නා, ප්‍රත්‍යය ලැබුනු විට බලවත් වන, තෘෂ්ණාව (අභි 105¹⁹). **-ඛාණ**=නොගෙත් ප්‍රභෙද ඇති

රූපතෘෂ්ණාදිය (වි 6. 49[1-10]). -ක්ෂය= 1. තෘෂ්ණාව නැති වීම. 2. තෘෂ්ණාව නැති වීමෙ අරමුණු වන නිවණ. -ග්‍රාහ='මෙය කොදෙ ය' යනාදීන් ප්‍රේම කිරීම් වශයෙන් සැලකීම (වි 7. 320[14]). -දූසක=තෘෂ්ණාවට වාල් වීම (සළි 1. 47[31]). -නිඃශ්‍රය=1. තෘෂ්ණාව ඇසුරු කරණ (වි 1. 49[1-20]). 2. තෘෂ්ණාව නමැති නිඃශ්‍රයය. -නිඃශ්‍රිතශීල = දිව්‍ය සම්පත් ආදිය පතා රැකි ශීලය (වි 1. 50[1-4]). -ප්‍රපඤ්ච=සත්වයන් සසර පමා කරණ තෘෂ්ණාව. -ඵල=තෘෂ්ණා කරණ (විභ 3. 821-15). -වර්ධක=සැඩ දියපහරක් වැනි තෘෂ්ණාව (වි 7. 199[1-19]). -විවර්ධන=ඒ ඒ භවයෙහි හැසිරෙණ තෘෂ්ණාව (වි 6. 80[2-6]). -ශ්‍රෝතස්=තෘෂ්ණාව නමැති සැඩ දියපහර (බස 132[15]). -සංසාව= තෘෂ්ණා වශයෙන් වන පුරුද්ද හෝ ආශ්‍රයය (ජාස 64[4]). -සඞ්කෝලය= තෘෂ්ණාව නමැති කෙලඟය (වි 7. 236[17]).

තෙ

තෙ=තුණ. **-අැස්**=1. නෙත් තුණ. 2. එය අැති. 3. තුන් හුලස්; පැහි **තුණක්** අැති (කව් 606). **-කෙළ**= තුන් කෝටිය (බුදු 208). **-ගම්**='තුන්ග්‍රාම' බ. (කව් 601). **-ගුණ**=සත්ව රජස් තමස් යන ගුණ තුණ (රු 92). **-නිස්**=නිස් තුණ. **-°කුඛු**=ථෙරවණඟහත්‍ථියාට අැතැයි කියන කුමහසථල නිස්තුණ (බුත් 52[26]). **-°විදි අදික්ඛරණ**= නිස්තුන්වැදූරුම් නඛුවිසදීම්(නිසර 150). **-දිය**='තුන්ලෙව්'බ. (මසු 2. සිදත් 223). **-බා?**=ලොකඛාතු තුණ? (බගැ 71[4]). **-නෙත්**=1. අැස් තුණක් අැති. 2. මෙහෙසුරා (සිය 274. රූ. 26). 3. සිංහල **වඤ්ඣසක්** (එස 31). **-පදවික්‍රම**= 'ත්‍රිපද වික්‍රම' බ. (ප්‍රාති 100). **-පෙළ**=ත්‍රිපිටකය (වි 5. 571-13). **-බුම්**=1. කාම රූප අරූප යන භූමි තුණ. 2. ඒ භූමි අැති හෝ ඒ පිළිබඳ (වි 6. 152-27. බගැ 3422). **-බේ**=ප්‍රභෙද තුණ (සිදත් 113). **-මල්ඛඩ**=පෙර රජුන් බුදුන් වඳින විට ඇදි වස්ත්‍රයක්? (සිංසාලි 663). **-මී**='තිමද' බ. (කව් 460). **-ඝන්**=ත්‍රිවිධඝනය? (ශිසං I. 22041). **-ඝානු**= අඤ්ඤතුණ (සඬ 7910). **-ඝාසඛඩ්ය**=අසඛඩ්ය තුණ (සඬ 643). **-රූවන්**=බුද්ධ ධම් සඞ්ඝ යන දුලබ වූ වස්තු තුණ (දළ 15). **-වඟ**= 1. වඟ තුණ. 3. සාදික්කං කරාබුනැවි වසං වාසි යන තුණ (සෙං 1479). **-වට**=වාර තුණ (සවි 5421). **-වලා**=ත්‍රිපිටකය(ගුත් 40). **-°බ්ර**=ත්‍රිපිටකය පංඛම් කර දරණ (අමං 2. 10114). **-වැදූරුම්**=තුන් ආකාර. **-°වැදි**=වාපිත් සෙම් යන දෙස් කිපීමෙන් වන ත්‍රිවිධ වාධි (සෙං 50). **-වැසි**= අවුරුදු තුණක් අැති හෝ පැරණි වූ (බගැ 12724. අමං 2. 1240). **-විකුම්**= 1. වික්‍රම තුණක් අැති. 2. විෂ්ණු (හිසර 150). (විෂ්ණු වාමනාවතාර කාලයෙහි ජගත්ත්‍රය පියවර තුණකින් වැසූ හෙයින් මේ නම වී ය). **-°බා**=විෂ්ණුහු හට සමාන භාග්‍ය අැති (පැර 30). **-විජ්** (බගැ 5231), **-විදු**(කාශෙ 1-81)=ත්‍රිවිද්‍යව. **-විසි**=විසිතුණ. **-°වඤ්ඣ**= කසළගොබ ආදි විසිතුන්නැනකින් ගත් වඤ්ඣ (විසර-වි 1. 232). **-වෙනි**=තුන්වැනි. **-වෙළෙඹින්**(නාප)= තෙවළා දඟමින්(බගැ 8332). **-සක්**='තිසක්' බ. (කාශෙ 1. 1-45. කුස 40). 2. 'තුන්සක්' බ. (බප්‍ර 28528). **-සර**= 'ත්‍රිවිධවඤ්ඣ' බ. (කාශෙ 1-89). **-සරණ**='තුන්සරණ' බ. (බුත් 908). **-සෑට**=හැටතුණ. **-°වර්තිත** (වි 1. 3642-2),-°වර්ගයා(අභිස 21633)=රාගචරිතාදි වරිත හැව තුණ. **-සින්**='තුන්සින්' බ. (මඤ්ඣ 45). **-සිවිලි** (සිඛ 3230), **-සිවුලි** (වි 1. 2412-9)= 'තෙවිවරික' බ. **-සිවුරු**= තුන් සිවුරු (දළ 89). **-සුවඳ**=තුරුදු එන්සාල් කොල්ලමිකොළ යන තුන් වගය(සෙං 503).

තෙක්(නි)=අභිවිධිසිමාත්‍රයෙහි; ප්‍රමණ; තාක් (කව් 52. සිදත් 814). [79].

තෙකින්(නි)=අභිවිධ්‍යර්ථයෙහි; ප්‍රමණින් (බගැ

තෙජ්=තෙද (ශිසං I. 434. 23218).

තෙජ=තෙද (අමං 2. 18020. බගැ 2621. බප්‍ර 2345). **-කසිණ**= තෙජෝකසිණය (බගැ 2157). **-°සමවත්**= තෙජෝකසිණය වඩා උපදවා ගත් ධ්‍යානසමාපත්තිය (බප්‍ර 23124).

තෙජ(ධා)=තජ්නය කිරීමෙහි; බැණීමෙහි(බගැ 14834). සක. තෙජා තෙජත්; තෙජී තෙජ්‍ර. 'තජ (ධා)' බ.

තෙජන=තජ්නය කිරීම (බගැ 8428).

තෙජස්(ප්‍රකෘ)=තජ්නය කර(බගැ 18112. 22910)

තෙණෙන්(නාම)=තණ+එන් (බගැ 267⁵).

තෙත්(<තින්ත)= 1. තෙමුනු (බගැ 220²²). 2. තැවරුණු; ගුණත (කඛ්ඩ 132¹⁷).

තෙත්කෑ(නාම)=තෙත්+ඇ'(සිදත් 22⁵).

තෙත්තී(සිඛ 28³¹) }
තෙත්වී(බෝගැ 72²³) }=තෙත් වූ ස්ත්‍රී.

තෙතමන්(න)†=තෙත්ගතිය.

තෙත්තියම්†= 1. තියත්දත්නි මුවාහ හෝ නැම්ම. 2. කෑ විට සිහිය විපශ්‍යිස වෙතැ යි සැලකෙන මනසකල්පිත ද්‍රව්‍යයක්.

තෙත්තූ†=1.අකීකරුකම(Ca). 2.කුඛාලමයා. 3. සුරතල්සතා (Ca). (හදගත් ප්‍රතා- T L. 2030).

තෙද්=තෙජස (ශිසං 1. 24⁷. 219¹⁹).

තෙද=1. තෙජස (බපු 232²). රශ්මිය (රූ 73). 2. හිරු (රූ 758). -රද=තෙජෝරාජිය; වැලක් වැනි රශ්මිය (මූව 48).

තෙද්දල්=තෙත් වූ දල (වි 2. 919¹-16).

තෙන්-1. තැන (බුත් 129¹³. 201³⁰). 2. සථවිර (කනි 9²⁷. 13²⁵).

තෙන්කෙළි†=පෙම්කෙළිය.

තෙන=ප්‍රතුයා (තෝ 155).

තෙන(ධා)=සොරකම්නි; වඤ්චා කිරීමෙහි (සිය 271). සක. තෙනා තෙනත්; තෙනි තෙත්‍ර.

තෙනකු=සොරකම් කිරීම (සිඛ 21²⁷).

තෙනා(ප්‍රක්‍රි)=සොරකම් කර (බගැ 195²². ජගැ 160¹⁵. සිඛ 20⁵).

තෙනැනි=පුද්ගලයා; අය (බුත් 12⁴).

තෙනෑන්නී=ස්ත්‍රී (වි 1. 76¹-9. බුත් 6²⁵).

තෙතුම්=සොරකම (රූ 402).

තෙනේ(නාම)=තන+ඒ (රූ 265).

තෙන්බල?='තෙඹල' ඛ. (පූ 2. 283²²).

තෙප්=1. 'තෙබ්' ඛ. (ජගැ 62³⁰. 81¹⁷.101²⁴. ජස 169²⁷). 2. (නාම)=තෙපි (සිදත් 90³. බපු 297³². බගැ 5²²). -ඉනි, -උල්, -පිනි (මිලි 347²⁹), -පුල්(Ca)=ඔවුල; අලවංගුව. -කොණතාළුඛ=තෙබක් වැනි කුනතය (දඛ6¹³). -ගුල්=තෙබෙහි අග(ජගැ112²⁹).

තෙපළ(ධා)=තෙපලීමෙහි (ගුත් 190). සක. තෙපලා තෙප්ලා තෙපලත් තෙප්ලත් (බගැ 83²⁵); තෙපලී තෙප්ලී (බගැ 83³¹). තෙපලූ තෙප්ලූ.

තෙපලත් (තෙපුල් ම)=වචනය (දළ 81).

තෙපලත (නෙක්‍රි)=කියනවිට (කවි 108).

තෙපලීම්=කීම.

තෙපලූ=කියූ (රූ 454).

තෙපි=ත' සදෙහි ප්‍රථමා විභක්තිබහුවචනය සේ සැලකෙන පදය. (මෙය 'ත' සදින් නොව 'තෙපි' යන සදින් ම සිද්ධි සේ සැලකීම වඩා සුදුසු ය).

තෙපිලි?=1. කියූ (වි 4. 372²-³⁸). 2. වචනය (වි 4. 378²-³⁹).

තෙපුල්= 1. වචනය (බගැ 30²⁸. 83³¹. රූ 108). 2†=ඇසෙහි වක්කරණ බෙහෙත් බිඳ. -මග් (ං)=වචනක්‍රමය (බගැ 7¹⁶).

තෙප්පම්†=පහුර (Ca. TL 2030).

තෙප්ල (නාම)=තෙපුල්+අ (ජගැ 37²³).

තෙප්ලන=කථා කරණ (බගැ 83²⁴).

තෙප්ලුව (නෙක්‍රි)-කථාකළෙත්(බගැ 83²⁴).

තෙප්ලූ=කියූ (බගැ 83²⁹). [පඤ්චි 115³].

තෙඹ්=උල සහිත අනින අවියක් (ජගැ 165¹⁴.

තෙබර?=අන්‍යයා? (රූ 441).

තෙඹ=ගස්වෙසෙසක්. -අල=තෙඹගසෙහි අල. මෙය නසිවිස නසා ලූ (යෝ 4415).

තෙම (නාම)= 1. 'තුම' ශබ්දයෙහි ප්‍රථමා විභක්තිඒකවචනය වූ 'තෙමේ' යන්නෙන් සිද්ධයකි. 2. (නි) 'තමා විසින්' යන අර්ථයෙහි. -කතුතෙමකම්= සවයංකතෘඃඛ්‍යය කර්මය; ක්‍රියාවෙහි කර්තෘවිශයෙන් ද කර්ම වශයෙන් ද යෙදෙන දෙය (සිදත් 1498).

තෙම (ධා)=තෙමීමෙහි (කවි 112 බගැ156¹³). සක. තෙමා තෙමත්; තෙමී තෙමූ. අක. තෙමේ තෙමෙත්; තෙමී තෙමිනි තෙමී තෙමුනු. [22⁹].

තෙමන(නු)= දිය ඉසින; තෙත් කරණ (බගැ

තෙමන්නී=තෙමන ස්ත්‍රී (සිදත් 541).

තෙමළි=නිදිමත; අලසකම (යෝ 228. 1548). -වාසූ=වංතෙරොගයක් (යෝ 2874).

තෙමී (වූ)=තෙත් වූ (රූ 453).

තෙමීශවී=තෙමෙන්ට කැමැති (බගැ 248⁹).

තෙමුණු(න)= 1. තෙත් වූ (ජගැ 19²³). 2. තුනී කළ. 'තෙංම (ධා)' ඛ.

තෙබුම්=1. තෙත් කිරීම. 2. තුනිය (රූ 476).

තෙබූ=1. තුනි කළ (රූ 455). 'තෙංම (බං)' බ. 2. තෙත් කළ. [1629. 1978).

තෙමෙනැල=ඔසුවෙසෙසක් (යොං 1111. 1337.

තෙමෙනි=තෙමරිය (අනං 107[26]).

තෙමෙහු (බගැ 155[15])='තෙමෙකේ' ශුයු?

තෙමෙහෙ (නාප)='තෙමේ' බ (බප්‍ර 299[3]).

තෙමෙ(නාප)=1. නම + ඒ(=හේ) (බගැ 311) 2. (නි)='තමං විසින්' යන. අරුත්හි (බෝව 181[29]. දජං 226[7]). [තෙලෙන් බැදීම.

තෙම්පරාදු†= ව්‍යඤ්ජනයන්ව දුම් කැවීම;

තෙඹල=කලබල වූ විට කියන වචනයක් (පූ. 1. 262[20]. සව් 263[22]). 'තෙන්බල' බ.

තෙඹ=තඹංගය? (ශිසං I. 32[19]). [4281).

තෙඹිසුරුතෙරේපටල?= නාඹියක් (යොං

තෙර්=තීරය (ශිසං III. 223 B[25]).

තෙර= 1. (<තීරය) වෙරළ (බගැ 256[24]. දළ 18[23]). 2. (<තෙර)=උපසම්පදවෙන් දසවස් පිරුණු භික්ෂුනම. 3. මහලු (පුනං 279). 4. අවසන්; කෙළවර(සස 183). 5. (<තෙරස)= දඟතුණ (එස 15. 17. රූ 586). -අම්තල= තෙරමහතලය; මිහින්තලංකන්දෙහි මුදුන (වි 1 548[2-20]). -ඉඳු=(ර + ඉ=රි) සථවිරෙසුඟ; පුඩ්‍යන සථවිරයන් වහන්සේ -නම්= 'සථවිර' යන නම (සංස 195). -නිස=නවක භික්ෂූන් තෙරකෙනෙකුන් අැසුරු කර විසීම (දඹ 7[3]). -පදවි=සථවිරපදවිය (සංස 174). -පස=සථවිරපංදෙෝ. -බණ='සථවිර' යන නම ලැබීම සඳහා උගත යුතු බණය (කකි 11[30]). උඟතොවිහඬිත, අපලෝකනාදි කම්විනිශ්චය, බඬිකවත්ත, සම්පූණී සඟි ගක් නොඟැකි නම් කොටසක් යන මෙය 'තෙරබණ' යි (සපං 578). -මහණ=සථවිර වූ ඉමණයන් වහන්සේ(බගැ 40[22]). -වත්= සථවිරවරයන්ට කළ යුතු වතාවත් (බස 50[5]). -වර= උතුම් තෙරුන්වහන්සේ (වි 1. 164-1-[31]). -හසුන්=සථවිරාසනය (සලි 1. 834[22]). බප්‍ර 239[25]).

තෙරණ්(බහු)=සථවිර භික්ෂුණිය (ස්තූ 116[19].

තෙරනම්?-පුරුෂය (රූ 761).

තෙරප(බං) =තෙරපීමෙති (යොං 308). සඟ. තෙරපය තෙරපත්; තෙරපී තෙරපූ.

තෙරපීම්=තද කිරීම.

තෙරී=1. සථවිරභික්ෂුණිය (බගැ 267[14]. බප්‍ර 196[9]). 2. (රොඬි)†= කැපීම; වෙන් කිරීම.

තෙරුණා=ථෙරඝංථා(නම් පෙනා) (බගැ 153[4]).

තෙරුන්නාන්සේ† තෙරුන්වහන්සේ }=සථවිරයන් වහන්සේ.

තෙරුපවන් (<ථෙරුපඝාන)= තෙරුන්ව උපසථාන කිරීම (බගැ 156[23]).

තෙල්=1. ඇවජාති, මස්, ඛනිජවර්ග ආදියෙන් ලබාගන්නා, ගිනි දල්විය හැකි, ද්‍රවවිශෙෂය. 2. තලතෙල. 3. ගිතෙල (රූ 378). -ඇඹුල=('කපිත්ථ' නම් ගස (පඤ්චි 116[1]). -කමාර=තෙල්බදුන (සර 57[29]). -කඩ= ෑ. තෙල් ගැල්වූ රෙද්ද (සලී 1. 233[14]. යොං 3617). 2†=තෙල් විකුණන තැන. -කා†= පොල්තෙල් ආදිය සිඳගත් භාජනය පතු ලෙහි ඉතිරි වන මණ්ඩි. -කුලා= තෙල් වක්කරණ කුලාව. -කුඹි†=ඉතා කුඩා එනම් සතා. -දිනි=තෙල්කුඹියා. -නල=තෙල් වක් කරණ උණපුරුක (කඛා 110[27]). -පටල= කිරියෙංදිය (විභං 4. 331[3-19]). -පැණ= තෙලපාත්‍රය (ජාගැ 197[23]). -පියලි=තෙල් කඩ (සද්ධ 179[31]). -පූ=1. 'ඖනපූණී' නම් කැවිලිවෙසෙස (වි 2. 924[1-1]). 2. තෙල් බීවා වූ. -බූ=තෙල්දින්නා? (සිදත් 391). තෙලප'බ.-මස්=1. තෙල් සහිත මාංසය. 2. තෙලින් බැදි මස(සද්ධ 542[27]). -මැඩ=තෙල් මණඩා; තෙල්බදුන (කනි 45[25]). -යන්= තෙලයන්ත්‍රය; පෙක්කුව. -°යන්=තෙල යන්ත්‍රයෙහි රෝදය (ජාගැ 23[5]). -වඩන= (රජ්ජුව) තෙල් පිළිගන්වන (දඹ 56[6]). -වර්= වාරවශයෙන් දෙන තෙල (ශිසං III. 104 C[5]). -වල= හිසෙහි වල ගැහුනු තැන. -සඟ= පිහියා මුවත් තබන තෙල්ගල (ජාගැ 1491. වි 1. 212[3-7]). -ඍෂම්†= තෙලින් දිය කර ඇතා සෑගම. -සිනි=තෙල් කුඹියා. -හූරුමස්= තෙල් සහිත ථෝරුමුස (සලී 1. 762[16]).

තෙල=1. අර; ඈත පෙණෙන (සද්ධ 10[14]). 2. ඔය; ඉදිරිපිට තිබෙන (ගුත් 184). 3. ඔසු වක්? (යොං 413). -කිරි (යොං 1629. 3042), -කිරිය (යොං 3001)= එනම් ගස්වෙසෙස.

තෙලඹු(බු) (<සිබල?)=එනම් ගස (වෙස 342. ජාගැ 103[18]. යොං 372).

තෙලෑනිපූ='තෙල්පූ' බ (වි 2. 923[3]-41).

තෙලි=1. සංඝයා ගානා පින්සලඅ; සිනිඅම් අඳින කුඩා කොස්ස (සස 96. කවි 345). 2. තරඟඅ (රූ 395). 3. මත්ස්‍යයෙක් (සද්ධ 535[26]. කාශෙ 10-90) 4. තල්ගසින් උපන්. 5. තෙල් සහිත. 6. තෙල් කැමැති. -කා†= 'තෙල්කා' බ. -කූරූ†=පින්සලඅ. -තුඩු=තෙලිකූරෙහි අඟ (බුදු 296). -දිඅ=තල් කිතුල් ආදියෙන් උපදනා මිරිං. -පත්=තෙලපත්‍රය. -මිනිසප්= සපියෙක් (යොෙ 4399). -යන්= 1. 'තෙල්යන්' බ (බුත් 10[6]. බුදු 133. සුභා 11). 2.(පැරැ 96)='තෙලිපත්' ශුශ්‍ර?. -සප්=සපියෙක් (බුත් 5[10]). නඅං (රූ 130). -සම්= තෙල් ගැල්වූ ඔම (කුදු 338. ජාගැ 223[24]. සද්ධ 472[28]). අසුන්හි අතුරණ සම (සද්ධ 669[36]. 716[6]. සර 8[24]).

තෙලිඝඤ්ඣ=තෙලිඝරවෙහි සෑදූ කබු (දඹ 6[8])

තෙලිඣ්ජ†=තෙලිදිඅ.

තෙලිනි=තෙල්පිඤ (හෙසි 14[23]).

තෙලිස්='තෙලිසප්' බ (යොෙ 4387).

තෙළේ (නාප)=තල + ඒ.

තෙල්ලූ (බ්බිළේ)†=තලළ.

තෙවූ (බෘ)=බැබලීමෙහි. අඤ. තෙව් තෙවිත්; තෙවිනි තෙවුනු.

තෙවූනා=බබලන; ඌපවතින (බපු 218[33]. කවි 55. දළ 40[16])

තෙවූරූ?=අන්තඃපුරඅ (රූ 185 අටඨ).

තෙවෙන් (නාප)= තව + එන් (බඟැ 222[17]. 240[14]).

තෙවින (ඝිසං I. 218[8])
තෙවිනා(ඝිසං I. 218[17]. බපු 280[23]) }=බබලන.

තෙවීමින් (තෙතෘ)=බබලමින් (බපු 22[28]).

තෙස්?=තුංසඅ (බඟැ 281[10]).

තෙසූ=සෙසූ; ඉතිරි (වි 8. 62[3]-[35]. බඟැ 6[18]. සිබ 15[29]. මඡූ 38. දළ 56[14]). ('තුදුසූ' ඔ).

තෙහෙව්වූ†=වෙහෙස.

තෙළු (තෙළුන්)= වස්සං (රූ 382. පුනා 216. කාශෙ 1. 5-7. කෝ 105).

තෙලෙස්=දහතුණ. -දුවහ (සලී 1. 427[28]), -ධ්‍රුතහ (බඟැ 129[12])= 'තුසෝදඅධ්‍රුතාඛ්‍යහ' බ. -වස්=පඤ්චයෙහි දහතුන්වැනි නිවීඅ. -සම්භූති= හත්ත්‍රූදඤ්ඣඤ්ඣ, සෙනාසනඤ්ඣඤ්ඣ පඤ්ඣ, භණ්ඩාගාරිඅ, විවරපටිඤ්ඣාහඤ්ඣ, විවර භාරඤ්ඣ, ගංගූ, ඵලූ, ඛජ්ජූ, අපමත්තඤ්ඣ විස්සජ්ජිඤ්ඣ, සාවිඤ්ඣඤ්ඣාඤ්ඣපඤ්ඣ, පත්තූ, ආරාමිකපෙසඤ්ඣ, සාමණේරූ ඉන්ද්‍රිය සම්භූති දහතුණ (කඛාං 67[29]. සපං 1053).

තේ

තේ=එනම් ගඅ. 2. ඒ ගඅෙහි (විඅලඅ සඤ්ඤා කළ)දඳු. 3. ඒ දඳු තැම්බූ ජලඅ. -කොළ†= තේගඅෙහි දඳු. -වතුර†= තේකොළ තැම්බූ ජලඅ.

තේවරිඤ්ඣ=තුන් සිවුර පමණක් පරිභෝග කරණ. -අඞ්ඣ (සද්ධ 179[12]), -ධුතඤ්ඣ (සලී 1. 685[25])=තුන්සිවුර පමණක් පරිභෝග කිරීම නමැති ධුතාඞ්ඣඅ (සද්ධ 179[12]. විසතර-වි 1. 240).

තෙජඃඤ්ඤණ්ඩ=ගිනිකඳ (සද්ධ 337[5]).

තෙජවන්(-වනන)=තෙජස ඇති.

තෙජස්=1. ගින්න. 2. රශ්මිඅ; දිප්තිඅ. 3.ප්‍රභාවඅ. 4.පරාක්‍රමඅ.-සංවත්ත=ගින්නෙන් ලොව වැනැසෙන කාලඅ (බපු 54[25]).

තෙජෝ=තෙජස්. -ඛද=තෙද රැස (සූ 3. 6[3]). -ඛසිණ=භාවනා කරණු සඳහා ගින්නෙන් සාදා ගණු ලබන මණ්ඩලඅ (විසතර-වි 1. 600). -°ධ්‍යාන=තෙජෝකසිණඅ භාවනා කොට උපදවනු ලබන ධ්‍යානඅ (සලී 1. 438[23]). -කසිණ=තෙජෝකසිණඅ (දළ 13[20]). -ධාතු= උණඅ ගතිවිශෙෂඅ (අභි 113[1]). -°සමාපත්ති=තෙජෝකසිණඅ භාවනා කර ඉපදවූ චතුර්ථධ්‍යානඅ (අමං 2. 111[16]). -මිත්‍ර=තෙජස්සට හිරූ වැනි (සර 108[21]). -සංවත්ත=තෙජස්සංවත්තඅ (සද්ධ 34[27]).

තේඛා†=රැහැ; කඹඅ. ['නිදබ්බ' බ.

තෙදණ්ඩක=දඹු තුණක් ඇති (ජාඅ 138[24]).

තෙනකපරිඤ්ඣා?=එථනකපරිඤ්ඣා (දඹ 2[4]).

තෙතුම්බක='තෙබුවූ' බ. -සඞ්ඛාර=කාම රූප අරූපභූමින්ට අයත් සංස්කාර.

තේරවිලි†=ප්‍රහේලිකාව; පිළිතුරු දෙන්ට අමාරු පවලැවිලි සහිත ප්‍රශ්නය.

තෙරස=දහතුන. **-අභව්‍යඤාන** = පාරමිතා පූරණයට බාධක වූ තැන් හා කරුණු දහතුන. අවීචිය, ලෝකන්තරික නිරය, නිජ්ඣාමතණ්හිකප්‍රේතලෝකය, බුපපිපාස ප්‍රේතලෝකය, කාලකඤ්ඤකඅසුරයොනිය, කුඛා සත්ත්ව ව ඉපදීම, ජාත්‍යන්ධාදී භාවය, සන්ධිච්ඡය, නපුංසකත්වය, අනන්තඝ්‍යිකමී, අරූපතල අසඤ්ඤතල, ශුද්ධාවාසඛ්‍රහ්මලෝක, නියතමිථ්‍යාදෘෂ්ටි යන කරුණු. **-කලප නරක** = නිරයක් (මනි 61⁴). **-ඛුතගුණ**= 'තෙළෙස්දුවහ' බ. (සද්ධ 1. 185³). **-ප්‍රකාර**= තෙළෙස්වැදෑරුම්(සද්ධ 179¹⁴).

තේහි=වැල්කැප්පිටිය (වන 52).

තේහීම්=1. වෙන් කිරීම (පඤ්ච 45¹⁵). 2†=අව බෙංඛ කිරීම.

තෙලමක්ඛන=තෙල් ගැල්වීම (ඛගැ 90¹⁷).

තෙලගහිනරක=නිරයක් (මනි 66¹⁶).

තෝව=සේවාව (දඹ 5⁵).

තෙවාචිකඅපවුරුණු='සඛ්ඛං යනෙත පවං රෙමි' යනාදි වාක්‍ය තුන්වරක් කියා කරණ පවාරණය (සිඛ 14³⁰).

තෙළස=තෙළෙස (සද්ධ 53¹⁰).

තෙ

තෙවර්පටල=නාඹියක් (යොං 4281).

තෙල=තෙල (පඤ්ච 7²⁷). **-කටාහ**=තෙල් කල්දේරම (බප්‍ර 81²⁰). **-ප**=1. තෙල් බෙහෙත් නා. 2. කැරපොත්තා? (බෝගැ 2⁸). **-පාඤාණ**='තෙල්සණ' බ. (ජාස 127¹³).

තො

තොං=(<තොය)1. ජලය(කව්510). 2.(<ථුස)= දහසියා; වීපොතු (ජාගැ 70²²). **-පැස්**= (ජාගැ 156³), **-පවිසි**(ජා 110⁷)(ථුසපවිසි)= දහස්සා දමූ පක්ෂිකුඛුව. **-සිඛොත්**=කෑදැත්තා. [2081].

තොංගල්†=කොණ; එල්ලෙන කෙළවර (TL

තොක(<ඵක්?)=පතුර; සිවිය (පුකා 115).

තොග†=රාශිය; ගොඩ.

තොට=1. ගංතෙර (රූ 141). 2. වරාය. 2. තරණයට උපකාර වන හෝ තීර්ථයට පැමිණි (බප්‍ර 251¹⁹). **-කුලි**=ගඟින් එතෙර වීම සඳහා දෙන ගාස්තුව. **-නෑම්**=තොට (=වරාය) හඳුනන නාවිකයා (ජාගැ196²⁴). **-පිඹලි**=ගංතෙර හැර දමූ රෙදිකැබැල්ල (යොං 886. 3108. අමා 2. 45³⁶). **-මුණු**= 1. වරාය. 2. වරායට ආසන්න ප්‍රදේශය.

තොටම(වෙල්ලස්ස)†=අතරමඟ.

තොටි=තොටෙහි නියුක්තයා; ගඟින් මිනිසුන් එතෙර කරන්නා (සිදත්165⁴. ජාස 269²⁴).

තොටිල=එනම් ගස (යොං 355. 2179).

තොටිලි†=ලදරුවන් ඉහොවන, එල්ලා පැද්දිය හැකි, ගඟන්වෙසෙස

තොඩු=1. ගංතෙර (රූ 141). 2. තීර්ථකයා (රූ 274). **-පල**=ගඟෙහි එතෙර වන හෝ ස්නානය කරණ තැන.

තොඩිවිය=සුදුවෙල්ලංගිරියගස (වන 47).

තොඩිවෝ(නාප) = තොටුවෝ; තීර්ථකයෝ (අමා 2. 109⁶).

තොඬාන්තු†=ගොනුන්ගේ නාස්ලනුව (Cl).

තොණ්ඩු†=මලපුඩුව (TL 2091).

තොන්තු†=වුම්බනය.

තොප්(නාප)=නෙපි (බගැ 283¹⁹).

තොප= 'ත' ශබ්දයෙහි බහුවචනරූපය ලෙස යෙදෙන ශබ්දය. 'නෙපි' බ. **-වහන්සේ**= පූජ්‍ය වූ ඔබ (බප්‍ර 261¹⁰).

තොප්පි=ඉස්වැස්ම (ජාගැ 128¹². ජා 109¹⁹. TL 2096). [පදයක් (පඤ්ච 37¹¹).

තොම(නාප)='තොමෝ' යන්නෙන් සිද්ධ වූ

තොම (බා) = තුනි කිරීමෙහි (කව් 112. වෙස 545). සක. තෞමා තෞමත්; තෙමී තෙමූ.

තොමකු=ඵොමනය කරණ (බගැ 249⁴).

තොමුරු=තෝමරය (බගැ 260²⁴).

තොමොහු (නාප) (<තම + හු)= තමං විසින් (බගැ 260[12]).

තොමොහොං(නාප)= 'තම' ශබ්දයෙහි සත්‍රී ලිඟ්ග ප්‍රථමාවිභක්තිබහුවචනය; තොමෝ (බප්‍ර 190[25]. 283[5]).

තොමෝ (නාප)= 1. තොමොහොං. 2. තමං විසින් (බගැ 62[22]).

තොම්බ†=හොම්බ (Ca).

තොඹි=1. බොල්. 2. දහඩියං (ජාගැ 162[15]).

තොඹින් (බුත් 130[18])
තොඹිදු (පූ 2. 469[27])
}=තෝ ද.

තොඹිල්†='තොංවිල්' බ.

තොර=1. වෙන්; අහක් (බගැ 259. රූ 531). 2. වෙනස (සප 193). **-තුර**₁=1. ඉඩ; අවකාශය හෝ වැරැද්ද (දජා 76[13]. සලී 1. 401[16]). 2. විශේෂය; වෙනස (කඩ්ඛා 3[23]. සප 221). 3. විස්තාරය. **-තෝංවි**†=නැවැත්ම; අවකාශය.

තොරණ=1. වංසල; දෙරටුව (රූ 186. ජාස 76[15]). 2. උත්සවයන්හි දී ප්‍රවක්ගස් ආදිය සිටුවං කරණ සැරසිල්ලක්. [24].

තොරන්=තොරණ (සඩ 56[20]. 113[5] ශබ්දා

තොරපන†=ලී විදින කටුවක්.

තොරොම්බල්පෙව්වි†=නැනින් තැන ගොස් වෙළෙඳම් කරන්නා හෙණ ගන බඩුපෙට්ටිය (Ca).

තොරා(නි)=බෙදූ; වෙන් කර (සිඛ 69[2]).

තොල්=මුඛය වැසෙන පියන් වැනි මස්වැදලි දෙක (රූ 288). **-වෑ**=තොල කෙළ පණුවෙක් (හෙ 1040). **-බොල්**=තොල. 'බොල්' වංශ්ලි (දජා 390[35]). **-මිටි**= තොල. 'මිටි' වංශ්ලි (දජා 308[12]). **-විදුරා**= තොල් කැඟුණු වන ලෙඩක් (හෙ 1082). [(බගැ 69[25]).

තොලඟරා='ගරා' නම් යකුන්ගෙන් එකෙක්

තොලබෝ=එනම් ගස (හෙ 2580). **-විත්**= තොලබෝගසේ කොළයෙහි හෝ මලෙහි ගොටුවක් වැනි සිහින් සිවිය (ස්තූ 114[10]. බෝව 207[29]).

තොලිල්†=මෙහෙය; රක්‍ෂාව (Ca).

තොලු=1. තොල. 2. හරතුන්ගේ හොම්බ (බුත් 158[4]. 198[9]. බුදු 93). 3. වැල් ආදියෙහි කරවිය (සඩ 397[13]). **-පත්**=අඩර පත්‍රය; තොල (සද 302). [ඉඟු?

තොල්පාවිවි(ශිසංII. 36 A[12])='කොල්පාවිවි'

තොවැල්ල=වැල්පෙණෙල (වන 46).

තොවිල්†=1. මෙහෙය (G). 2. යකුන් පුදනු සඳහා කරණ නැටුම. **-කාර**=1.යක්තොවිල් නටන්නා. 2. ඇපිල්ලීම බෙර ගැසීම ආදි මෙහෙය කරන්නා (G).

තොවුරු=අන්තඃපුරය (රූ 185).

තොස්=සන්තෝෂය (රූ 89).

තොස් (බං)= සතුටු වීමෙහි. අක. තොසී තොසින්; තෙසි තෙසූ. 'තුස් (බං)' බ.

තොසි=සන්තුෂ්ට (දළ 4[13]).

තොස්මින්(නෙක්ඛ)=සතුටු වෙමින්(මුව 157).

තොස්වමින් (නෙක්ඛ)= සතුටු කරවමින් (වෙස 650).

තොහ (බං)= සතුටු කිරීමෙහි. සඤ. තොසනං තොංගත්; තෙහි තෙහූ. (**තොහා-පුත්‍රි**-කවි 372).

තොහල්=ජතුය (පුකා 192. රූ 340).

තොහො (<ථූස)= විපොතු (ජාගැ 183[28]. අමං 2. 52[29]. සඟ 52[21]).

තොහොංවි (මංතලේ)†=පුරුද්ද. [(එස 18).

තොහොල්ගි= සිංහලවස්තුයෙහි ගිවිරිතක්

තොළු=1. වේරල (රූ 141). 2. තටුව? (සඩ 646[3]).

තෝ

තෝ=1. ජලය (කවි 102. 178. රූ 138). 2. කෑදැත්තං (රූ 244). 3. විපොතු (අමං 2. 33[12]. රූ 370). 4. බොල්. 5. (නාප)= 'ත' සදෙහි ප්‍රථමාවිභක්තිඒකවචනාන්තය. **-කුඩු**= දහඩිය හා විකුඩු (බුත් 233[11]). **-කෙළි**= ජලක්‍රීඩාව (කවි 608. සප 134). **-කොටු**=බොල් හෝ දහඩිය දමූ කොටුව (වි 1. 577[1-31]). **-කැනි**=වක්කරණ ජලය බැහැර නොයනු සඳහා ගස්වැල් අවට වැටියක් දමා සාදන ඇළ (රූ 155. ගුත් 19). **-නිදන්**=සාගරය (ප්‍රාති 33). [තුව (Ca).

තෝං=සූදුමඬු පවත්වන්නා අග කරණ ගාස්

තෝංවි†=පරක්කුව; ප්‍රමාදය.

තෝක (<පොක)=පිකා; අඹු (පුකා 239).

තෝටක=වෘත්තයක් (එස 55).

තෝඩ්‍ර=තාඩඛ්කය; කණෙහි පලඳින ආභරණයක් (සර 231[20]).

තොත්‍ර= ඇතුන්ගේ කන්මුලට අනින කවුව (අමා 2. 139[32]. 169[17]). [බෝගැ 11[3]).

තෝදන= පිඹාව; කෙවිටිආදියෙන් ඇනීම

තෝන්තු†= 1. කනගාටු. 2. සිහිනැති. 3. ත්‍රාසය. [ලනුව හා බැඳි රැහැන.

තෝන්ලන්තු†=රියෙහි බැඳි ගොනාගේ නාස්

තෝප්පුකවු†=සිදුරු සාදන කවුව.

තෝම†=කුරුදුපොතු (Ca).

තෝමර= 1. එක් උලක් ඇති ,අනින අවිය (බගැ 260[25]. 266[19]). තුනතාඟුබය (රු 358). 2. ඇතුන්ගේ පාමුලව් අනින කවුව (අමා 2. 139[22]).

තෝම්බු (<Tombo-පෘතු)= මිනිසුන්ගේ ගණන, මරණ, ඉපදීම්, ඉබම් ආදි විස්තර ලියූ පොත.

තෝය=ජලය. -ද=මෙඝය; වැහිවලාහකය.

තෝර=1. එනම් ගස. 2. මුහුදුමාලුවෙක්.

තෝර (බා)=තේරීමෙහි (රූප 138[31]). සක. තොරං තෝරත්; තේරී තේරූ .

තොරණ='තොරන්' බ.

තෝරමල්ලි†=මැණික්ජාතියක්.

තෝල (-ක)=ඔලිදඇට අසුවක බර (Ca).

තෝල්ක†= භාෂාපරිවර්තකයා. -මුදලි=භාෂා පරිවර්තකයන්ගේ ප්‍රධානයා.

තෝවැල්ල='තොවැල්ල' බ (යෝ 1296).

තෝෂ=1. සන්තෝෂය. 2. සතුටු (ජාස 28[6]).

ත්‍ය, තය

ත්‍යකන=අත්හළ; ත්‍යාග කළ.

ත්‍යජන=අත්හැරීම.

ත්‍යාග= දීම (පසඳු 64[9]). අත්හැරීම (පසඳු 95[15]). -අධිමුක්තත= ත්‍යාගයෙහි ඇලුනු (වි 6. 159[1-1]). -අධිෂ්ඨාන=ත්‍යාගයෙහි සිර්ර පිහිටීම (අමා 35[35]). -සම්පන්න=සම්‍යක් වූ ත්‍යාගය (වි 6. 159[1-1]).

ත්‍යාගී=ත්‍යාග කරණ; දෙන (බුත් 156[33]).

ත්‍යාජ්‍ය=අත්හළ යුතු (ජාස 85[4]).

ත්‍යාඳ්‍යනන='නි' ආදිය අනන කොට ඇති පාලි සංස්කෘත ආඛ්‍යාතපද (පසඳු 131[1]).

ත්‍ර, ත්‍රා

ත්‍රප=ලජ්ජාව.

ත්‍රය=1. තුන. 2. තුන්දෙනෙකුන්ගේ රාශිය.

ත්‍රයස්ත්‍රිංශත් (ද්)= 1. තිස්තුන. 2. දෙවෙනි දෙවිලොව (බප්‍ර 104[28]). -භවන= තව්තිසා දෙවිලොව (ජාස 278[5]).

ත්‍රයොදශ= දහතුන. -බුත්තාඛය= කෙලෙස් කවපා කිරීමට ඉවහල් වන පංසුකූලිකඅඛහ, තෙව්වරිකං, පිණ්ඩපාතිකා' සපදානචාරිකං, එකාසනිකං, පත්තපිණ්ඩිකං, ඛලුපච්ඡා භත්තිකං, ආරඤ්ඤිකං, රුක්ඛමූලිකං, අබ්භොකාසිකං, සොසානිකං, යථාසන්ථතිකං නෙසජ්ජිකං යන කරුණු දහතුන (බස 11[4]. විසාර්-වි 1. 220 පටන්).

ත්‍රසරේණු=පරමාණු 30 ක ප්‍රමාණය.

ත්‍රාණ=තැති ගත් (බස 55[15]).

ත්‍රාණවාලු=තිරිස්සවංලු (යෝ 1128. 1629).

ත්‍රාණ=රැකීම (පසඳු 5[14]).

ත්‍රාණ=බිය; තැති ගැණීම (අමා 2. 138[13]).

ත්‍රි

ත්‍රි=තුන. -අඛ්ගික=අඛ තුනක් ඇති (සර 52[10]). -ක=1. තුන. 2. තුන්දෙනෙකුන්ගේ සමූහය (පසඳු 48[21]). 3. තුන්අවමුවිටුව. -°වතුෂ්කබ්‍යානික= ත්‍රිකබ්‍යානික වූ ද චතුෂ්කබ්‍යානික වූ ද කම්සථාන(ජාස 291[4]). -°බ්‍යානික= මුල් බ්‍යාන තුන පමණක්

ලැබෙන කම්සථාන (වි 1. 396[2-24]). -°ඝථාන=රාශිවක්‍රයෙහි 6, 8, 12 යන රාශි. -ඝවුඝ=ඉහුරු මිරිස් තිප්පිලි යන තුන් වගය. -ඝාය= මහායානබෞද්ධමතයෙහි දක්වූ ධර්මකාය, සම්භොග, නිර්මාණ යන කාය තුන. -ඝාල= 'තුන්කල්' බ. -°ඥ= තුන්කල් දන්නා. -°දර්ශි=තුන් කල් දක්නා. -ඝාලිඝ=තුන්කලව අයත් (වි 6. 168[1-31]). -ඝුට= මෙරුව පිහිටා තිබෙන මුදුන් තුණක් ඇති පර්වතය (වි 2. 74[22-9]). -ඝුඩ්වඝ=ගෘහාරම්භයෙහි යෙදෙන අවශ්‍යක (යෝ 4190). -ඝෝම= කෙළවරවල් තුණ. -°පරිශුද්ධමාංස=තුන්කෙළවරකින් පිරිසිදු මස; තමා උදෙසා මරා ගත් බව නුදුටු නො ඇසූ සැක නොකළ මස (පු 2. 614[27]). -ඝොණ=1. කොන් තුණ. 2. කොන් තුණක් ඇති. 3. ජන්මපත්‍රිකාවෙහි ලග්නය, 5, 9 යන සථාන. -ගණ=දෙව, මනුෂ්‍ය, රාක්ෂස යන ගණ තුණ. -ජන්ම= උපන් නැකත හා 10, 19 වන නැකැත් (සඞ්ඛ්‍යා). -දඬු= 'නිදඬු' බ (ජාස 133[19]). -දශ= 1. තිහක් ඇති. 2. තව්තිසා වැනි දෙවියෝ. 3. මාදශ ආදිත්‍ය, එකාදශරුද්‍ර, අෂ්ටවසු, විශ්වදෙව යන තිස්තුන් දෙවියෝ. -°පුර= තව්තිසාදෙව්ලොව (ජාස 360[11]). -දෙශ= ජාඞ්ගල අත්‍රප සාධාරණ යන තුන්වැදෑරුම් දෙශ. -නෙත්‍ර= මෙහෙසුරා. -පද= පිඟවර තුණ. -°වික්‍රම=පිඟවර තුණකින් යෑම (සලී 1. 63[33]. වි 4. 251[2-22]). -පරිවර්තනාඛ (බෝගැ 66[12]), -පරිවර්ති (බප්‍ර 229[9])= එක් එක් ආශ්‍රයසත්‍යය පිළිබඳ වූ සත්‍යඥාන, කෘත්‍ය, කෘත යන පෙරළුම් තුණ. -පිටක= ධර්මය දමූ මලු තුණක් වැනි සූත්‍ර අභිධර්ම විනය යන තුණ. -°ඛර=ත්‍රිපිටකය දරණ -පුර=නගර තුණ (සඞ්ග 232[6]). -භව= 'තුන් භව' බ (බප්‍ර 30[6]). -භුවන= තුන්ලොව. -°ජ්‍යවර= තුන්ලොවට අධිපති (සඞ්ග 178[26]). -°ව්‍යඛ්‍යාශක්‍ය= තුන්ලොවට සිළුම්ණක් වූ (බුත් 40[16]). -මණ්ඩල= 'තිම ඛුලු' බ (සර 6[13]). -මද='තුන්මද' බ. -මූර්ති=බ්‍රහ්ම විෂ්ණු මහෙශ්වර යන තුන් දෙන. -රත්න=' තෙරුවන්' බ. (සද්ධ 213[3]). -ලක්ෂණ= 1. ලක්ෂණ තුණ (බප්‍ර 115[5]). 2. සංස්කාරයන්හි ඇති ලක්ෂණ වූ අනිත්‍යත්ව, දුඃඛත්ව, අනාත්මත්ව යන තුණ (සර 24[15]). -°භාවනා= අනිත්‍යාදිය මෙනෙහි කර ඒ පිළිබඳ නුවණ වැඩීම. -වඩ්ඣ= නැමීම් තුණක් ඇති. -°ශේ= ත්‍රිවඩ්ඣප්‍රතිමාව තිබෙන විහාරය. -වර්ෂ=1. වර්ෂ තුණ (සර 270[28]). 2. ධර්ම අර්ථ කාම යන තුණ (රූ 326, 335). -විද්‍ය= පෙර විසූ ඍදර්ෂිවරුන් දන්නා නුවණ, දිවඇස, ආශ්‍රවයන් ක්ෂය කරණ නුවණ යන තුණ (වි 2. 727[2-26]).

(ත්‍රි—විඛ.....)

-විඛ=තුන්වැදෑරුම්. -°අකුශලමූල='අකුශල මූල' බ. -°අඥි= 'තෙතැනැති' බ. -°අනුදර්ශනා (වි 8. 69[1-2]), -°අනුපස්සනා (වි 5. 260[2-12] = 'තුන් අනුපස්සනා' බ. -°අනුවර්තන= ව්‍යාකරණසූත්‍රයන්ට අන්‍යසූත්‍රයන් ගෙන් පද අධ්‍යාහාර කරණ නදීස්‍රෝතස්, සිංහාවලෝකන, මණ්ඩූකප්ලුති යන ආකාර තුණ. -°අනාගතාඛ්වලක්ෂ= රෝගඅනාගතය, ශස්ත්‍ර, දුර්භික්ෂ යන තුණ (සඞ්ග 34[29]. 7. 91[4]). -°අභිෂේකඝ= කුමාරයකු රජබවට පත් කිරීමේ දී ක්ෂත්‍රියයන් දකුණොවාතය ශඛ්ධයෙන් ද බ්‍රාහ්මණයන් රජතශඛ්ධයෙන් ද ගැහැවියන් සඛණිශඛ්ධයෙන් ද කරණ අභිෂෙක තුණ. -°අශිෂංස්කාර= විපාකයන් ඇති කරණ ප්‍රණ්‍ය අපුණ්‍ය ආනිඤ්ජ යන භාවී තුණ. -°උත්ක්ෂෙපණීය කර්මී='උක්ඛිපණීයකම්ම' බ (ඛඛධා 100[4]). -°කාලඝ=මහාකල්ප, අසඞ්ඛ්‍ය, අනන්ත යන තුණ (සඞ්ග 34[19]). -°කාශඝ්‍රුශවිර්ත= ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදාන, කාමේසුමිථ්‍යාචාර යන තුණ (ධස 1[19]). -°කාල='ත්‍රිකාල' බ (සවී 8[3]). -°කාව්‍ය=ගද්‍ය පද්‍ය චම්පූ යන කාව්‍ය තුණ. -°කාව්‍යමුඛ=ආශිර්වාද නමස්කාර වස්තු නිර්දේශ යන කාව්‍යාරම්භ තුණ. -°ගෞරව= ගවයන්ගෙන් ලැබෙන කිරි, දී, මෝරු යන රස තුණ (ඛුදු 93). -°චෛත්‍ය=ලෝකාර්ථ චෛත්‍ය, ඝුණාර්ථ, බුද්ධි යන තුණ (සලී 1. 6[10]). -°චෙතනා='තුන්සිත්' බ (සඞ්ග 99). -°චෛත්‍ය=ශාරීරික චෛත්‍ය, පාරිභොගික, උද්දෙශික යන තුණ. -°තෘෂ්ණා=කාම තෘෂ්ණා, භව, විභව යන තුණ (බප්‍ර 288[23]). -°තෛලප්‍රාඛ= බෙහෙත්තෙල් සැදීමෙහි දී සැලකෙන මෘදු ඛර සම යන පදම් තුණ. -°දුඃඛ= දුඃඛදුඃඛ, සංස්කාර, විපරිණාම යන තුණ (වි 5. 259[1-35]). -°දෘෂ්ටි= ශාශ්වතදෘෂ්ටි, උච්ඡේද, සම්‍යක්

යන තුණ (අභි 138[11]). -°දෙවතා=සම්මුති දෙවතා, උතපත්ති°, විශුද්ධි° යන දෙවියන් ලෙස සැලකෙන තුන්දෙන (ජාස 3[12]). -°දෙසනා=ව්‍යවහාරදෙසනා' (සුත්‍තපිටකය), අංගු° (විනය°), පරමාත්‍ථ° (අභිධම්°) යන තුණ. -°දෙස=‘තුන්දෙස්’ බ (සවි 363[24]). -°වාර= ‘තුන්දෙර’ බ. -°ඛම්=පඤ්ඤාප්ති ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිවෙධ වශයෙන් තුන්වැදෑරුම් ධර්මය. -°ඛ්‍යනී= අක්‍ඛ්‍යනී, සුරා° සන්‍ති° යන තුන්දෙන. -°නාටකඝන්‍ති=වඩු කුමාරිකන්‍යා යන අවස්ථා ඇති නිළියෝ (වි 4. 255[1-31]). -°නිදනා= දුරෙනිදන, අවිදූරේ, සන්තිකේ° යන තුණ. -°පරිඤ්ඤා= ඤාතපරිඤ්ඤා, තීරණ°, ප්‍රහාණ° යන පිරිසිදු නම් තුණ (ධස 40[34]). -°පරිවාස=සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තීන්ට පැමිණි භික්ෂූන් විසින් ඉන් පිරිසිදු වීමට පුරණ පටිච්ඡන්නපරිවාස, සුද්ධන්ත°, සමෝධාන° යන තුණ (කඞ්ඛා 41[22]). -°පඤ්ඤාප්ති= අලගද්දූ, නිසන්තරණ, ඝංණ්ඩාගාරික වශයෙන් තුන්වැදෑරුම් වූ ධර්මය පුහුණු කිරීම (ධප්‍ර 101[25]). -°පුඤ්ඤක්‍රියාවත්‍ථු=පුණ්‍යක්‍රියාවත්ථු අබාර වන දාන ශීල භාවනා යන තුණ. -°ප්‍රාග්ලභ්‍යතා=කාය වාඩි මනස් වශයෙන් තුන්වැදෑරුම් බුහුටි බව. -°ප්‍රාප්ති=නිවණ අවබෝධ කරණ තුන්අංකාරය (අභි 137[10]). -°බුද්ධ= සර්වඥ බුද්ධ, ප්‍රත්‍යෙක°, චතුස්සත්‍යං යන ‘බුද්ධ’ නාමය ලබන තුන්දෙන (කඞ්ඛා 7[10]). -°බුද්ධක්ෂේත්‍ර= ජාතික්ෂේත්‍ර, අංගු°, විෂය° යන තුණ (සලී 1. 1024[35]). -°බෝධි= බුද්ධ බෝධි, ප්‍රත්‍යෙක°, ශ්‍රාවක° යන තුණ (ධප්‍ර 174[20]). ‘තුන්බෝ’ බ. -°භඝ= පරාභවාදී භඝ, දණ්ඩ°, දුගති° යන තුණ (වි 7. 89[1-40]). -°භත්‍තෘ= මාතෘ පිතෘ සවාමිපුරුෂ යන පෙෂකයෝ තිදෙන (ජාස 155[21]). -°භව= ‘තුන්භව’ බ (ධස 132[25]). -°මඞ්ගල=දිට්ඨමඞ්ගල, සුත°, මුත° යන තුණ (ජාස 349). -°මණ්ඩල=දබදිව බෙදුම් වූ අන්තෝමණ්ඩල, මධ්‍ය°, මහා° යන තුණ (සර 12[23]). -°මිද= 1. ‘තුන් මද’ බ. 2. යෞවනමද, ආරෝග්‍ය°, ජීවිත° යන තුණ (සද්ධ 414[19]. 750[1]). -°මනාසුචරිත=අනභිධ්‍යාදී තුණ (ධස 2[23]). -°මනොදුච්චරිත=අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාදෙ මිථ්‍යා දෘෂ්ටි යන සිතින් කරණ දුශ්චරිත තුණ. -°මාර=කෙලෙසමාර, අභිසංඛාරමාර, වශවර්ත්තී° යන මාරයෝ තිදෙන (ජාස 62[26]. බෝගැ 79). -°ඥාන=ශ්‍රාවකඥාන, ප්‍රත්‍යෙකබුද්ධ°, සම්‍යක්සම්බෝධි° යන තුණ (අනං 3317). -°රාශි=ඔජස් ශුක්ල සථිර තෙතොත් වර සථිර උභය යන වශයෙන් තුන්වැදෑරුම් රාශි (සඞ්ඛ්‍යා). -°ශික්ෂා=ජලවක නවවක තුදුස්වක යන තුණ (සඞ්ඛ්‍යා). -°ලෝකධාතු=වුලනියලෝකධාතු, මධ්‍යම° මහාසහස්‍ර° යන තුණ (විසාර-ධප්‍ර 15[29] පවන්). -°වඤ්ඣා=නඞ්ගල සිසුවඤ්ඣා, වන්ධ්‍ර°, ගොඵුත්‍තිකා° යන වක්බෑවූ තුණ (විභං 6. 213[1-29]). -°වඤ්ඣන=කාය වාඩි මනස් යන තුණින් කරණ වැදුම් (කඞ්ඛා 1[2]). -°විතක්කී= කාමවිතක්කී, ව්‍යාපාදෙ°, විහිංසා° යන තුණ (ධප්‍ර 222[6]). -°විමොක්ඛ=ශූන්‍යතාවිමොක්ඛ, අප්‍රණිහිත°, අනිමිත්ත° යන දුකින් මිදීම් තුණ (වි 2. 777[2-33]). -°විමොක්ඛමුඛ= දුකින් මිදීමට මාර වන ශූන්‍යතාදී තුණ(වි 8. 68[2-34]). -°විවෙක=කායවිවෙක, චිත්ත°, උපධි° යන තුණ (ජාස 2330). -°වෘත්තක= කම්වෘත්තක, කෙලඹ°, විපාක° යන තුණ (වි 7. 92[1-35]). -වෙදනා = ‘තුන්වේදනා’ බ. (ධප්‍ර 239[20]). -°ශක්තී=‘නි-සක්’ බ. -°ශයන= දෙ ඇළයෙන් ඟ උඩුතුරුව දැ යි යන තුන් ලෙසින් කරණ නිදීම (ජාස 71). -°සංඥා= පඤ්ඤාප්ති ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිවෙධ වශයෙන් ඥේ යථාපරාධ යථානුලෝම යථාධර්ම වශයෙන් ඥේ තුන්වැදෑරුම් ශාසනය (සද්ධ 8722. 7581[4]). -°ශික්ෂා=අධිශීල, අධිචිත්ත, අධිප්‍රඥ වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් ශික්ෂාම (කඞ්ඛා 10[24]). -°ශීල=වුල්ල, මජ්ඣිම, මහා යන ලෙසින් තුන්වැදෑරුම් ශීලය (සලී 1. 896[35]). -°සංඛ්‍කාර= කායසඞ්ඛාර, වචී°. චිත්ත° යන තුණ (වි 8. 264[2-18]). -සඤ්ඤාණ=යථාලාභසන්තෝෂ, යථාබල°. යථාසාරුප්ප° යන තුණ (කනි 20[11]). -°සමාදාන= තුන්වැදෑරුම් සමාදන් වීම (අනං 22[35]). -°සමාධි=සවිතක්ක සවිචාර, අවිතක්ක විචාරමත්‍ත, අවිතක්ක අවිචාර යන වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් වූ විතෝසකාග්ගතාව (වි 1. 604[1-31]). -°සම්පත්ති=1. ශ්‍රාවක සම්පත්ති, ප්‍රත්‍යෙකබුද්ධ°, සම්‍යක්සම්බුද්ධ° යන තුණ (අනං 30[30]). 2. දිව්‍ය මනුෂ්‍ය නිර්වාණ වශයෙන් තුන්වැදෑරුම් සම්පත (සද්ධ 90[26]. 437[23]). -°සම්පත්තිභව=කාම

සුගතිය හා රූපාරූපාවචරබ්‍රහ්මලෝක (වි 8. 45²-⁶). -°ඤ්ඤා=අනුමානඤ්ඤා, අංගමං, ප්‍රත්‍යක්ෂං යන තුණ (අභි 141¹⁵). -°සුඛ=ධ්‍යාන මාංශී ඵල වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් සැපය (ජාඋ 24²⁴). -°සුවරිත=කායසුචරිත, වාක්, මනස් යන තුණ (ජාඋ 333³). -°සෝතාපන්න=එකබිජී, කොලඞ්කෝල, සත්තක්ඛත්තුපරම යන සෝවාන්පුහුලෝ.

(ති.....)

-වාක්‍ය= සුදු නිරස්සවාලු (ගෝ 3016). -වෙද=සාම, යජුස්, සාමන් යන වේද තුණ (සද්ධ 45³). -ඝඤ්ඤ= 'තිසක්' බ. -ඝඬ්ඛ= 'තුන්සක්' බ. (බෝව 216¹⁶. පූ 2. 146¹²). -ඝුල=ඵල් තුණක් ඇති අවියය (සද්ධ 191²⁵). -සඤ්ඤා= 'තුන් සැන්දෑ' බ. -සහස්ර= 1. තුන් දහසක් ඇති. 2. තුන් දහසක් සක්වල අංශු පතුරුවන (අමං 2. 178⁶). -°ලෝකධාතු = තුන්දහසක් සක්වල ඇති ලෝකධාතුව (ධප 104²²). -සිංහල='තුන් රජ' බ. (කති 13¹¹. දළ 53¹¹). -හෙතුක= අලෝභ අවෙෂ අමෝහ යන හෙතු තුණ ඇති (අභි 46²¹). -°ඵුද්ගල (අභි 187²³), -°සඤ්ඤ(සද්ධ 38⁴)=ත්‍රිහෙතුකඤ්ඤලකම්ගෙන් උපන් අය. -°ප්‍රතිඝසඤ්ඤා=ඇතසමප්‍රයුක්ත විපාකසින් යතරින් හා රූපාරූපාවචර විපාකවිත්තයන්ගෙන් ද ලැබෙන ප්‍රතිසන්ධිය (අභි 94³).

ත්‍රිංශත්=තිහ. -අඞ්ග=වෛද්‍යයා විසින් සැලකිය යුතු කරුණු 30 (ගෝ 47 පටන්).

තෙ, තෛ, තෝ

තෙනාග්නි=ගාහපත්‍යාග්නි(පියා), දක්ෂිණාග්නි (මව), ආහවනීයාග්නි (ආචාර්යයා) යන තිනි තුණ (මනු 2-231).

තෙනායුග=කල්පයක දෙවෙනි ඝනරෙන් කොටස වූ වසී 12,96,000 ක් වූ දීඝිකාලපරිවෙජ්දයක් (සද්ධ 36¹⁰).

තෛ=තුණ. -තල=තුන්ලොව. -ගුණක= 1. 'තෙබුමු' බ. 2. තුන්මහල් (කති 8¹). -රාශික=රාශි තුණක් ඇති. -ලෝක්‍ය= තුන් ලොව (බුත් 60¹⁶). -°භූමික=තෛධාතුමක (පළි 1. 919³⁶). -විද්‍ය=ත්‍රිවිද්‍යාව ඇති (වි 1. 23¹-⁶).

තෝමන=සිවුසැට කෑවන්ගෙන් එකක් (සවි 137¹². සද්ධ 88⁴. පූ 2. 147¹³. දඹ 2¹).

තව, තව්

තවක්=සිවිය (ධප්‍ර 7¹⁴). -පඤ්චක=තව පඤ්චක' බ. (වි 1. 406²-³⁶).

තවය=සිවිය; හම (ජාඋ 256²⁵).

තවශ=ඉක්මන්බව.

ත්විඝාමපති=සුගත්‍යාගා (සර 123²³).

ථ, ථා,

ථ=නවශීයෙහි දෙවෙනි අකුර.

ථන=1. තනය. 2. තනකිරි. -පා=කිරි බොන (බඟ 72³). -ඝික=තනය ඇසුරු කළ; කිරි බොන (මිලි 519¹⁵).

ථම්භ= 1. වැඹ; කණුව. 2. තදබව; තොනැමෙන ගතිය (උපා 8¹⁷).

ථල=ගොඩබිම. -කුසුම= ගොඩ හට ගන්නා මල් (සද්ධ 311¹⁷). -ජ=ගොඩබිම හටගත් (සර 317¹⁸). -ඝථාන?=ගොඩබිම යන රථ.

ථවිකා=පසුම්බිය (සද්ධ 230²²).

ථාම=1. කායිකවීර්‍යය (ජාඅ 3917). 2. වෙන සිකබලය (බඟ 276⁶). -ගත= බලවත් (වි 8. 184¹-¹). -ඝම්ප නාන=වීර්‍යවත් (සද්ධ 523²⁰).

ථාල=තලිය (ජාඋ 266³¹).

ථාවර=ස්ථාවර; ස්ථිර (කඞ්ඛා 106²¹).

ඵ, බ

ඵර=ස්ථිර. -ඝණ=ස්ථිර වූ ශීලාදිය (ඛඟැ 6[27]).

ඵස=අරමුණු ගැන්මෙහි සිතෙහි මැළිඝතිය (අභි 23[1]). -ඡිඳ=ඵසය ඇති වේදනා සංඥා සංඛාර යන නාමකායයාගේ මැළිඝතිය (ජාඟැ 10[34]. විසතර-අභිප 45). -°නීවරණ=කුසල්සිත ආවරණය කරණ ඵනමිද්ධය (විමු 8[16]).

ඨ, ඨ

ඨලෑඹි=ඨුලල්වචය නම් ඇවැත (සිඛ 17[27]).

ඨුල=සථුල; මහත්. -භුමාදිකා=සවාමීන් කරා නොගිය, අධික වූ රාග ඇති, දෙමවුපියන් ලඟ ම සිටින සත්‍රිය (ජාඟැ-ඨුලභොගදජා 75[11]).

ඨුස=වීපොතු (ජාස 216[24]). -අඟඡිඡහොම=දඟඡිඡාගින්නෙන් කරණ හොමය (වි 1. 124[2-29]).

ඨූප=1. චෛත්‍යය. 2. තුඹස. -චීවර=බිලියම් පිණිස තුබූ වට කොට ඇදි වස්ත්‍රය (වි 1. 235[2-13]).

ඨූපිකා=ඝකොත (සද්ධ 402[2]).

ඨූල=සථුල; ඝන (වි 4. 324[1-28]).

ඩ, ඩ

ඩෙණ්ඩ=සොරකම්. -අවහාර=සොරකම් වශ යෙන් ගැණීම (සිඛ 21[20]. ඛස 96[24]). -°පඤ්ඤක= ඩෙණ්ඩඅවහාර, පසඤ්ඤ°, පරිකපප°, පවිඣඤ්ඤා°, කුස° යන සොරා ගැණුම් පස(සිඛ 21[16]). -පරිභොග=දුශ්ශිල ව සිට කරණ ප්‍රත්‍යයපරිභොගය (වි 1. 168[2-32]).

ඩෙණක=සොරා. -පරීක්ෂා?=සූසැව කලාවන් ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[21]. සවී 137[15]. 'රතනපරීක්ෂා'-සද්ධ 887).

ඩෙර=තෙරුන් වහන්සේ. -වංස=මහාකාශ්‍යපාදි සප්ථවිරයන්ගේ පරම්පරාව. -වාද= ථෙරවංසයෙහි ඉගැන්වීම; සතර මහාපදෙස ගෙන් එනක් (කඛා 101[3]).

ඩෙරිකා=පන්සියක් තෙරුන් විසින් කළ ප්‍රථම බණසඟායනාව (සර 272[18]).

ඩෙරියනිකාය=මහාකාශ්‍යපාදිසප්ථවිරයන්ගෙන් පැවතෙන භික්ෂුසමූහය (නිකා 4[18]).

ඩෙරී=සප්ථවිර භික්ෂුණීය (බුත් 211[25]. අමා 2. 153[3]).

ඩොක=ථික.

ඩොමන=සතුති කිරීම.

ද්, ද

ද්=1. නවඝ්‍යෙහි තෙවැනි අක්ෂර. 2. (නි)='ද' නිපාතාත්ථයෙහි. මිට 'ත්' ආදෙශ ද වේ.

ද (නි)=1. අනාවය, 2. සමාහාර, 3. ඉතරේතර යොග, 4. සමුච්චය, 5. විචාරණ (රූ 723), 6. (එසේ ද වුවත් යනාදි තන්හි) පාදපූරණ යන අත්ථයන්හි. 7. 'නම්, නමුත්'යන නිපාත යන්ගේ අත්ථයෙහි (කවි 19. සස 201. ඛඟැ 4[10]. 10[27] ඇ). -අරුත්සමස්=ද' නිපාතයාගේ අත්ථයෙහි, ඒ නිපාතය ලොප් කොට කරණු ලබන 'හිරසද, සුරතර' යනාදි සමාසපද (සිදත් 128). [1-5].

දංඝ=බැහැ ලේ බොන ඇවමැස්සා (වි 1. 128

දංඝන=දණ්ඩ කිරීම.

දංෂ්ට්‍රා=දලය. -ඛාතු= බුදුන්වහන්සේගේ දළදුව (කකු 8[2]). -බල= දළයෙහි පිහිටි ශක්තිය (දඛම 60[24])

දක්(නි) 1. වනාහි (පූ 2. 465[20]. 466[2]. 702[27]. 712[7]), 2. පසු ව (පූ 2. 578[21]), 3. අවධාරණ ('ම' නිපාතාර්ථ) (පූ 2, 80[34]. 179[34]. 606[9]) යන අර්ථයන්හි. (මෙය 'දැන්' යන්නෙන් පර ව ම යෙදේ).

දක්(ධා)= දැකීමෙහි. සක. දකි දක්කි (ධපූ 166[20]) දකිත් දක්නි (දක්ඛඛ-ධපූ 60[27]. දක්වති-ඛඟැ 3[14]). අතීතරූප 'දිස්' දයෙහි මෙනි.

දඟ=උදකඝ (ශිසං III. 116⁵). -පති (ශිසං I. 69³,⁴. 254⁹. III. 116³), -පතිය (ශිසං 1. 255¹³), -පෙත (ශිසං IV. 123³) (<උදක පත්‍ති)= දිය කොවිය; දිය කෙවිස (ශිසං IV. 126). -බඞ්ග=උදකභාගය; දිය කොවිස (ශිසං IV. 126). -වහනඞ්ග= දිය බැස යන වාත (ශිසං III. 215¹).

දඟණ=දඟුණ (රූ 52). -පවන් (සිඟ 239), -මරු=දඟුණුදිගින් හමන වාතය.

දඟමින් (නෛඍ)=දඟිමින් (සී 324).

දඟිණිගිරි=දක්ෂිණගිරිය (ශිසං III. 258 A⁵. 264¹⁰).

දඟුණ්=දඟුණු (ශිසං I. 318. 437. 158 B¹³).

දඟුණු= 1. එනම් දිගාව (රූ 52). 2. දුනඝ (රූ 473). -අත්= නැගෙනහිරදෙස බලා සිටින විට දඟුණුපැත්තෙන් තිබෙන අත. -°පස්=දඟුණත තිබෙන පාර්ශ්වය (බප 93¹). -°සඵු= බුදුන්ගේ දඟුණත පැත්තෙන් සිටින ශ්‍රාවකයා; සැරියුත්මහතෙරුන් වහන්සේ (සර 56⁵). -අඟ(ළ)=ශරීරයෙහි දඟුණුපැත්ත (ස්තු 75³). -දෙසපල්= දක්ෂිණදිශාරක්ෂකයා; යමරජ (රූ 534). -දෙසකිම්= යමරජ (රූ 39). -පියෙස්= දක්ෂිණාපථය (බගැ 216²⁷). -වත්=දක්ෂිණාවර්ත (කාගෙ 8-11). -සඞ්ඛ= දක්ෂිණාවර්ත ශඛය (බුත් 42⁸. ස්තු 72¹³. දඹ 5²⁵). -හිමි=යමරජ (පූනා 24).

දඟුන්(න) (නෛඍ)=බලනොත් (හිසර 152).

දඟෝදර=ජලෝදරරෝගය (ඔෂ 1593).

දඤ්ඤන=1. දක්වන. 2†=ගවඝන් මෙහෙයන.

දකඛිණා=1. දඟුණුදිග. 2. දුනඝ (බගැ 459). -අවතන= දඟුණට කරකැවුණු. -°නාසි= දඟුණට කරකැවුණු නැව (බප 1³³²). -°ලොම=දක්ෂිණාවර්ත වූ රෝමය (බප 1³²⁹). -පථ=ඉන්ද්‍රියාවෙහි නම්දනදියෙන් දඟුණු පෙදෙස (බගැ 216²³).

දකඛිණෙය්‍ය=දක්ෂිණාර්හ.

දඤ්ඤජ්(=දඟුතු+ජ්)=දකින කල්හිත් (සී 605).

දඤ්ඤන(නා)= 1. දැකීම (බගැ 10²⁶. 266²⁷). 2. දශනඝ කරණ (බගැ 2¹).

දඤ්ඤින් (නෛඍ)=බලමින් (බප 298¹⁴).

දඤ්ඤන (බගැ 9³⁴), දඤ්ඤනු (බප 288⁶)= දඤ්ඤීම.

දඤ්ඤය් (පූක්‍ර)=දඤ්ඤං (බගැ 111⁶. 206⁵. අෑ).

දඤ්ඤා (පූක්‍ර)=1 පෙන්වං (බගැ 36). 2. (නි)= මය්‍යාදසීමා (බප 182³), 3. පවං (රංජං 68³³) යන අර්ථයන්හි. -දීඝී=පංවංදීඝ (අමං 2. 12⁸).

දඤ්ඤ=සමර්ථ.

දඤ්ඤිණ= දඟුණ (බප 47³⁴). -අඟන්= හිරු නිරඤ්ඤරෙඛංවෙන් දඟුණෙන් යන මාර්ගය හෝ කාලය වූ හමාසඝ (බුත් 277²³). -ජංඝා=දඟුණුකකුල(ඔෂ 4014). -දිග්භාග (පූ 2. 105²⁷), -දිසා (පසඳි 84⁷)= දඟුණු දෙස; උතුරුදිගාවට විරුද්ධපාර්ශ්වයෙහි පිහිටි දිගාව. -බ්‍රූව=පෙංළොවෙහි දඟුණු කෙළවර.

දඤ්ඤිණා= 1. දඟුණ. 2. දුනඝ (බප 95³⁰. 326⁹). -අර්‍ථ=දන් දීමට සුදුසු (බප 86³⁴. සඛ 12¹¹). -ආවර්‍ත (බප 5¹⁶), -ආවෘත්ත (බප 195³³. සලි 1. 104⁷¹⁶)= දඟුණට කරකැවුණු. -°ඤඛ=දඟුණට කරකැවුණු ගග්ගෙඹිඝ (සවි 122²¹). -ඳඤ= දන් පිළිගැන්වීමට මත්තෙන් ප්‍රතිග්‍රාහකඝාට පිළිගන්වන දිඝ (බප 99¹⁴). -පථ=‘දක්ඛිණාපථ’ බ. -°ජනපද= දක්ඛිණාපථයෙහි පිහිටි දනවිව (වි 5. 282¹-¹⁶). -විශුද්ධි=1. දනයෙහි පිරිසිදුබව හෝ ඒව හෙතුව (බප 247³⁴).

දඤ්ඤිණේය (අමං 2. 45²⁷. බප 95¹⁶. සඛ 428⁸) / දඤ්ඤිණෙඝ (සර 66¹⁴) } =‘දක්ඛිණාර්හ’ බ.

දඤ්ඤිණෙය්‍ය (දහම් 21³⁴)-‘දක්ඛිණෙය්‍ය’ හෝ ‘දක්ඛිණේය’ ශුද්ධ?

දඤ්ඤ=1. ජඤ්ඤනඝ උදෙසා ගන්නා බද්ද? (ශිසං III. 76 B⁴⁰). 2. බැඳි (සී 199). [(සී 139).

දඟ= 1. මාංචුව; විලංගුව (සී 125). 2. බැඳි

දඟ (ධා)=දගී මෙහි; ජඤ්ඤනඝෙහි. සඤ. දගී දගින්; දුගි දුගු.

දඟණ=ජඤ්ඤණඝ (එස 52).

දඟර=‘අජගර’ බ (එස 68).

දඟවන=1. ජඤ්ඤනඝ කරවීම (වි 1. 270²-¹³). 2. ජඤ්ඤනඝ කරවන.

දඤ්ඤ=දුවුනු (බප 54³²).

දඤ්ඤා=ජඤ්ඤනඝ කරණ (සිඛ 83³⁰).

දඤ්ඤනු=ජඤ්ඤනඝ කරවීම (සිඛ 60³⁹).

දහ=1. 'ජඹෑ'බ(රූ 278. කව් 205). 2. බැඳීම; තිර කිරීම (රූ 498. සි. 598. කව් 21. 181. 228). 3. අැතුන් බඳින දම්වැල (රූ 345). 4. අැඹරීම; වෙළුම (බප 210[22]. මිලි 102[3]). 5. බැඳුනු (කව් 268). 6†=කපවිකම. 7†=අවුල; කලබලය. -අැට=කෙණඹඇටය. -කාර†= 1. කලබල කරණ. 2. කපටි. -කැවිම්†=අැඹරීම. -ගේ=තිරෙගය (ජාගැ 132[7]. සෙසි 51[14]). -මස්= ජඹෑමිංසය. -යුග=කෙණඹා දෙක (කාගෙ 2-22).

දහ (ධා)=බැඳීමෙහි. සක. දහා දහත්; දහි දහූ (දහැ-පුක්-කව් 445).

දහඟ (බා)= බැඳීමෙහි. සක. දහඟා (සි 278) දහඟත්; දහඟි දහඟූ.

දහර†= 1. අැඹරුම; වෙළුම. 2. දරණය. 3. ලීලාවිලාස. [දහලී දහලූ.

දහල (ධා)†=දහලීමෙහි. අක. දහලා දහලත්;

දහාද='ඉලවහ' බ (වන 93).

දජ=ඛජජ (බුදු 486).

දටඝ (නෛක්‍රි)=දුටුකල්හි (සි 626).

දටා?=අනඝී දෙඝ (රූ 426).

දඩ්=දඩඝ (ශිසං I. 245[19]. II. 11 C[16]).

දඩ= 1. වනඝ (බුත් 8[26]. බප 161[16]). 2. දඬුවම; කළ වැරැද්ද සඳහා ගෙවිඝ සුතු වන්දිඝ (සලී 1. 177[1]. සෙසි 5[17]). 3. කව ගුත්ත; මෙකෙඝ (දජං 270[19]. සලී 1. 351[3]). 4. කම්මාන්තස්ථානඝ (සලී 1. 1057[9]). 5. දඩ මස (පූ 2. 119[5]. මිලි 511[5]). -අැත්= වල් අැතෘ(බෝගැ 15[31]. මුව 158). -ඉදින්නරූ= 1. වැල්මදව (වෛව). 2. නිදිකුම්බ? (ශෙං 1437). -කම්= වනගෙහි කරණ කම්මාන්ත (ජාගැ 58[34]). -කල (ශෙං 387), -කලන් (වෛව)= මස්වැන්න?. -කෙහෙල්= වල් කෙහෙල්ගස (ශෙං 3266. 3331). -කොළි= 1. වනගෙහි කරණ ක්‍රීඩාව. 2. දඩඝම. -ගොන් (වෙස 363), -ගෝණ (පූ 2. 97[31])= වල්ගරකෘ; ගෝණා. -නාඝඝ= 'දණඩනාඝඝ' බ (ශිසං III. 75 A[32]). -බිම්= කම්මාන්ත කරණ භූමිඝ (සලී 2. 151[27]. සද්ධ 182[29]). -මස්= වල්සතුන්ගේ මාංසඝ (සලී 1. 117[23]. 413[30]). -මී=වල්මීගරකෘ. -මුඛ (පූ 2. 22[23]. මනි 16[7]), -මුඛු (ජා 77[31])= දඩඝ. 'මුඛ' වාග්ලී. -මුඛිප්පු†=වන්නියාර් ආදීන්ට තෑගිවසඝෙන් දෙන, සුදුරෙද්දක බැඳි, දබ මුදල (G). -ශම්= 1. දඬකම්. 2. වල්සතුන් මැරීම (සද්ධ 111[41]). -රන්= කොළොම්ගඝ (වන 27). -වැඳි= මුහුරින් දඬගම් කරණ වැද්දෘ (ශිසං II. 65 B[7]). -හන්ඛැලෑ†='අස්දඬුවා' බ (G).

දඩඝක්ඛාර†=වල්සතුන් වෙඬි තබා මරන්නා.

දඩාවනේ ඝන†=තැනින් තැන අැවිදින.

දඩින්නරූ= දඩඉදින්නරූ? (ශෙං 529. 555). නිදිකුම්බ (වෛව).

දඬුපන්=දඬුපන්; ලිදඬු (ශිසං III. 77 C[33]).

දණ= කඳුලෙහි මැද සඤ්ඣ (බප 221[16]. චි 4. 541-4). -මඬල (ශෙං 4041), -මඬුලු= (බප 232[15])=වට කුරු වූ දණ. -හිස්= දණ මඬල (පූ 2. 616[31]).

දණ්ඩ්=දණ හිස.

දණඩ=1. ලීඝ. 2. දඬුවම. 3. (නිගණ්ඨසමඝ ගෙහි) කම්මඝ (අමං 2. 29[30]). 4. (නාම)= දඬු + අ (ගුත් 198). -අඝී=දඬුවම් කරණු ලැබීමට සුදුසු (බප 84[21]). -ආඝන= (පුස් කොළ ලිවීමෙහි දී එඝ නබන) කුඩා මේසඝ (ජාගැ 1989. සද්ධ 481[4]. 767[20]). -ඝ= දණඩ. -°පද්ම=සත්බුමුපිසුම (අනා 121[11]). -°සෙතු= ඒදණඩ (චි 4. 302[2-38]). -කඝී= දඬුවම (බප 222[10]). -°නාඝනා=ශාසනඝට විරුද්ධ අදහස් පවසන භික්ෂුශ්‍රාමණෙරා දීන්ට 'බුදුන්වහන්සේ සවඝාඝඝාඝ යි අද පටන් නොකියව'යි නියම කිරීම නමැති දඬුවමින් කරණ (බෞද්ධඝාවඝ) නැසුම (කඛා 100[24]). -ඝාඝාන (දහම් 14[28])= 'දඬ කම්මාන්ත' ගුග්‍ර. -ඛාදී=1.දණඩක් දරණ. 2. දෙඝට සුදුසු දඬුවම් දෙන(ජාඝ 3729). -නමස්කාර=බිම වැටී දිග ඇදී කරණ වැඳීම (පූ 2. 10[17]). -නාඝඝ= 1. දඬුවම් නියම කරන්නා; 2. සෙනාපතිඝා. -නීති= රාජ නීතිඝ. -පාණී= දඬු ගත් අත් ඇති (පූ 2. 550[20]). -ප්‍රදීප=පන්දම (මිලි 92[3]). -භඝ= දඬුවම නමැති බිඝ (වි 7. 89[1-39]). -මාණවඝ=පක්ඛිගෙක් (සද්ධ 109[33]).

දණඩන=දඬුවම් කිරීම (සද්ධ 599[27]).

දණඩා=කළුවෙල්ලංගිරිඝ (වෛව).

දණඩි=1. දඬු ඇති. 2. තුඝඹිගක් (සර 142[19]. රිදී). 3. කුඩා මංලුවෙක්.

දණ්ඩියම්†=ඉරිම සඳහා ලී තැබීමට බඳින මැසිවෙසෙස.

දඬි=දඬය (ශිසං 1. 44[30]. 87[51]). **-නා**= 'දණ්ඩකාංශක' බ (ශිසං I. 116[39]).

දඬු= 1. ලිය (මනි 21). 2. දඹුකඳ (ජාගැ 1337). 3. දඹුවම (ජාගැ 235[30]). 4. චතුරු පායෙයන්ගෙන් එකක් (රු 335). 5. නිගණ්ඨ සමයයෙහි කම්ය (අමං 2. 29[28]). **-නාගය**= 'දණ්ඩනාගය' බ (ශිසං I. 44[23]). **-පත්**= ගස්හි කොළ (දහම් 1236). **-පැල්**=හේන්හි සංදන භූමිය (සද්ධ 160[35]). **-පෙළ**=දඹු අමුණා කළ සිවුර හෝ අැදුම (ඛගැ 160[22]). **-මුඩ**='දඩමුඩ' බ (සලී 1. 2759).

දඬි=දඹු (කව් 22. අමං 2. 816. ඛගැ135[3]).

දණ්ඩ=1. ලිය (සර 32[34]. රු 648). 2. සතර රියන් දිග ලිය (ඛගැ 177[30]). 3. පියුම් ආදි යෙහි නාළය (ඛගැ 245[26]). 4 කපපුලුන් අැඹරූ වල්ල (සලී 1. 392[30]. 708[15]). 5. ගස්ජාතියක් (පුනං 268). 6. මහත්. **-අඬු**†= ලී අල්ලන මහඅඬුව. **-අත්** (කුදු 177), **-අළු** (විසා 1. 445[1-3])= ලියෙන් අල්ලක් මෙන් සෑදූ උපකරණයක්. **-අැඟෑ**=ලියෙන් සෑදූ අැඟෑව (සද්ධ 204[24]). **-අැතිරි**=ලෑලි අැදෙ (ඛගැ 526). **-අැනිය** (සද්ධ 204[15])='දඹු අැනි' ශුශ්‍රූ. (=විව අැහි) (ස්තූ 80[22] ඛ). **-එල්බෑ**= ගස්හි අතුවල බැඳි මිවෙදය (සිඛ 3915. අමං 2. 143). **-කක්තල** (සලී 1. 90731. ජා 36713), **-කඳ**= වැරදිකරුවන් හිර කර තැබීමට යෙදුනු උපකරණයක්. **-කණ** (ජා 11617), **-කොටු** (ජාගැ 7115)= ලීකළගෙඹිය. **-කොට්ට**=ඉස තබන දඹුකඩ (ජා 1075[18]). **-දිම්**=ලී ගැසීම (ජාගැ 3210). **-දෙණි**=ලී ඔරුව (ඛගැ 237[21]). **-පත්**= 1. ගෘහොපකරණ; ලීදඹු; ලී හා වහල සෙඉන කොළ (ජාගැ11831).2. මුහුරු හා ඊ (රාජා 1531). **-පහුරු**= ලියෙන් කළ ප්‍රාකාරය (දඹ 218). **-පෙණ**= 'දඹුඅත්' බ. (සිඛ 6121. වි 1. 4421-23). **-මැසි**= ලෑලි අැදෙ (ඛගැ 526. ජාගැ 1320). **-මුවා**=ලියෙන් සෑදූ (සිදත් 1653). **-මොහර**='දඹුලිහිණි' බ. **-යෙල්බෑ**= 'දඹුඑල්බෑ' බ (ඛගැ 3230. අභිධාප 8722). **-රු**=ලියෙන් සෑදූ රූකඩය (සද්ධ 16526). **-ලා**= ලී සඟ ලංකඩ (හෙසි 1129). **-ලිහිණි**= ලියෙන් කළ පක්ෂියෙකු වැනි ගඟනඇංතුංව (අමං 2. 11620). **-ලේන්**=මහලේන්ජාතියක්. **-වඩු**=ලීවඩුවා (දඹ 5117. වි 1 45213). **-වූනබෙහෙද්**= බෙහෙත් වූ කැලැලීය (බුත් 2871). **-වම්**=වැරදිකරුවන් හික්මවීම සඳහා කරණ තර්ජන තැඹුන ධනාදාන ආදිය. (බප්‍ර 33219). **-වැට**=1. පන්දම (ඛගැ 275. ජාගැ 2612). 2. මහකඳන් සිටුවා බැඳි වැව. **-°පහන්**=පන්දම (අමං 2. 1127). **-වැල් පෑණි**=දඹුඑල්බෑපැණි (යෝ 753). **-වැල්බෑ** (ජාගැ 4018. කුදු 98), **-වැල්මී**(සද්ධ 14833), **-වෙල්බෑ**(ඛගැ 32 අබෙ. ජාගැ342. බෝගැ 5727. සලී 1. 10926)='දඹුඑල්බෑ'බ. **-හර**=ලීඅරටුව. **-°ඝිදි**=ලීඅරටුවෙන් කළ ඉද්ද (වි 2. 10291-34). **-හල්**=1. දඹු තබන ශාලාව. 2. වඩුමඩුව (ජා 1146). **-හුණ්ඩි**= උණගස් ජාතියක් (සිඛ 6523).

දත්=1. 'ජතතූ' බ. (සිඛ 7619). 2. දන්නය (රු 288). 3. අැත්දළය (පුනං 194). 4. 'දනති' බ. (රු 341.605). 5. දනගත්. 'දන් (බං)' බ (රු 454). 6. මුවහත් (පුනං 200). 7. 'දන්නං' නම් කුමරිය (ඛගැ 22331). **-අැට**=දන්න නමැති අැට (වි 1. 842-38). **-කටු**=දත් අතර ඉතිරි කිරීමට ගන්නා ලොහමය කුර. **-කඩ**=අංසකඩය (වි 1. 2402-5). **-කැක්කුම්**=දත්රුදුව. **-කැවියා**= කුඩා පැළැටිජාතියක්. **-කෑම්**=උඹුරට දත් එකට වද්ද දික් ගබදයක් කිරීම (දහම් 37416). **-කුළු**=උරහිස (වෙස 499). **-කුරු කෑම්**†=දත්කැම.**-පත්**=1.දතින් කළ පතුය. 2. දත. 'පත්'-වංශ්ලි (ස්තූ 6628). **-පිළි**= ජතූපිධය; උරඉස නමැති පිළ (කව් 659). **-පෙත්**=දන්නපඩිකතිය (බෝගැ 11815). **-බොදු**=දත්බොල්ලෑ;ඉස්සරහ දත් උස් ව සිටි (දජා 39723). **-මරු**=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 788) **-මල**=දත්හි හැදෙන මැලියම් (වි 4. 662-18). **-මිටිකැම්**=දත් කැම. **-මොහොල්**=දත් නමැති මෝල්ගස් (වි 4.662-4). **-රජ්ජු**=දන්නයන්ගේ කාන්තිය (සැව් 659). **-රිපු, -රූපු**=සිංහයා (ශුසිංඅ). **-වළඹිනා**= දත් පෙණෙන සේ කරණ මහසිනාව(ජාගැ 1963). **-වෑ**=දත්මුල්හි හැදෙන පණුවෙක් (යෝ 1030). **-හරිස**=දන්නහරිස (යෝ 921). **-හිස්**=උරඉස (ඛගැ 11910).

දත(නෛපා)=1. දැන ගත්තොත් (පඤ්චි 511).

2. දැන ගන්ට. -මනා=දනගන්ට සුදුසු (පූ 2. 2^{10}). -සුතු=දැන ගන්ට යොග්‍ය.

දනක(<දනනක)=දෙනලද (ශිසං III. 188^{6}).

දනුවි=දැනගන්ට කැමැති (වි 4. 291$^{1-35}$).

දතු=දැනගත් (ගෙසි 15^{19}).

දනන=1. දුන් (පඤ්චි 3^{15}. සර 110^{29}). 2. සතර වැදෑරැම් පුතුඉන්ගෙන් එකෙක් (බෝගැ 12^{32}).

දන්න(නාම)=දතු + අං (සර 107^{12}).

දන්ගන(ගෙනෙගි)?=නාස්ලනුව (ජාගැ 229^{19}).

දද=1. ධවජය (කව් 11. ස්තු 20^{17}). 2. දග්ධය (කව් 74. 76 සැවුල් 157). 3. (<ඡිජ)=පක්ෂියා (කව් 539. පැර 55). 4. බම්බරා (පැර 116). 5. (<දදු)=කුෂ්ඨවිශේෂයක් (යොග 1974. ගෙසි 7^{6}). 6. කලාපය; කාෂ්ඨාදිනිකින් පරිවර්තිත කාලය (රැ 78). 7. පුරුෂයන්ගේ ලිඛිතය (රැ 279. පූනා 160). 8. දන්තය (රැ 288. පරෙවි 283). 9. ශක්‍රයා (රැ 753). 10. සමූහයා (නිසර 13. රැ 255). -ඉදු=1. විජනායක. 2. නායකනායක; සඳ (සිග 305). -කිරිය=ඔසුවෙසෙසක් (යොග 4349). -ගල=1. ධවජසමූහය 2. එය අැති (ධජ 218^{29}). -ටම්බ=කොඹ ගස (ශිසං I. 219^{24}). -පක්ක(කඛ්ධ 66^{14})='දදිපක්' ශුද්ධ?. -බැඳුම=1. ධවජබන්ධනය. 2. ධවජයක අංකාරය සිටින සේ අඳුරු යොදු බඳින පදාර්ථවිශේෂය (සස 92). -මුවා=ධවජයෙන් නිපන්; ධවජ ගහන (ධජ 246^{7}). -රද=1. සඳ (සස 48. රැ 62). 2. ගුරුලා (රැ 25). 3. සදුන්ගස (වෛද්‍ය). -වරණ=දන් වැස්ම; තොල (පූනා 164. පූනි 33). -'සර-බොලද සත්‍රී (පූනි 62). -හස්=ලුණුවිල (වෛද්‍ය).

දදි=දිකිරි (රැ 380). -පක්(කඛ්ධ 66^{14}), -පල (යොග 3878. වන 28)=ගිවුළුගෙඩිය. -මඬ=දිපෙරළිදිය; කිරිකිලා (වන 100).

දදු=ලබුවැල (වන 54).

දදුර=1. මැඩියා (සර 323^{34}). 2. ඔසු වෙසෙසක් (යොග 3799). -විණා=විණා ජාතියක් (සද්ධ 311^{30}. ථූප 139^{10}).

දදුර=මැඩියා.

දදූ='දද' නම් කුෂ්ඨය (යොග 1948).

දධි=දිකිරි (පඤ්චි 99^{24}). -පටල=දිකිරියොදය (සර 37^{14}). -මණ්ඩ='දදිමඬ' බ. (වි 4. 381$^{1-31}$).

දන්=1. දීම (ධගැ 9^{29}). 2. දෙනලද්ද (සිදත් 156^{5}). 3. දිය යුතු අාහාරාදිය (කනි 45^{38}). 4. චතුරුපාශයන්ගෙන් එකක් (රැ 335). 5. අැතුන්ගේ මදදිය (රැ 343). -අග්=1. දැනය (වෙස 25. 403. 405. 441. 525). 2. දනශාලාව (වෙස 124. ධප්‍ර 95^{25}). -ඝඩ=ඉදුල්කඩය (කනි 45^{7}). -ඝද්=දැනය සඳහා ගෙණ යන අාහාරභාජනයන් සහිත කද. -ඝලු=දීමට කැමැති (ධගැ 128^{2}). -ඝැම්=දැනය පිළිබඳ කථාපුතු කරන්නා (ධගැ 174^{18}. වෙස 123). -ඝෙළි=දැනය නමැති ක්‍රීඩාව; නිතර දන් දීම (බුත් 295^{31}. සද්ධ 444^{4}). -ගේ=1. දන් දෙන ශාලාව (වෙස 124). 2†=දනය පිසන මුට්ට තැන්ගෙය. -දෙළි=දීමෙහි අංශාව (සස 254). -මහල්=දන්හල (හංස 94). -[illegible]=දැනය නමැති වැල (පූ 2. 663^{6}). -වට='දන්වැට' බ.(කඛ්ධ 47^{15}. ශිසං II 211^{32}). -වත්(ජාගැ 18^{18}. කාගෙ 1-42), -වතු (ශිසං I. 130^{20})='දශ දැනවැසූ' බ. -වර=වැර වශයෙන් කරණ දීම (රාජා 37^{34}). -වරැපෙත්=වැරවශයෙන් දෙන දැනශට කොටස නොගොත් මාංශීය හෝ ක්‍රමය (පූ 2. 727^{33}. 728^{35}). -වසුන්=දන් දෙන අාහාර සහිත බදුන් (දඹ 7^{5}. පූ 2. 736^{9}). -වහරෙ=දැනය නමැති වැස්ස (ශිසං I. 185^{11}). -වැට-දැනවෘතිය; දැනොපකරණ (සලී 1. 206^{14}). -සඳ=දීමෙහි කැමැත්ත (සස 162. -සැල්=දන්හල. -සුඟ=දන්විටක (ස්ර 445^{16}). -සොඬ=දීමෙහි ලොල් (දජා 336^{7}). -හල් (කව් 759), -හැල්(දහම් 314^{15}. 326^{24})=දන් දෙන ශාලාව.

දන්(ධා)=දැනීමෙනි. සඤ. දනි දන්නි (බප 231^{22}) දනිත් දන්ති (බගැ 287^{28}); දනි දත දත්; දතු දත දත් (දන්මහ-බගැ 22^{29}. අ ා 2. 12^{28}. දන්මහ-ප්‍රානි 40).

දන=1. (ගොගම්) කපන (ජාගැ 83^{36}. 131^{19}. බගැ 41^{17}). 2. කැපීම (බගැ 89^{22}). 3. දැවෙන; පිලිස්සෙන (බප 231^{16}). 'දු(ධා)' බ. 4. ජනයා. 5. ධනය (රැ 589. ගුත් 337). 6. සෙනහය; සම්‍රණය (පැර 121). 7. දණමඬල (ගෙසි 7^{15}. සි 535). 8. දැනය (ශිසං 1. 144). -අදිප=වෙසමුණුරජ. -°පුර=අලකමන්දපුරය (සැවුල් 147). -අැති=ධනවතා (සිදත් 140^{3}). -ඉදු=රජ (වෙස 443). -කල්=ජනකායන්ත

නම් කාව්‍යප්‍රාණය (සිය 53). -නා=ජන සමූහය (කව් 2. 127). -ද(ප්‍රතා 28), -දෘ=(රූ 48) = වෙසමුණුරජ. -පද=ජනපදය (ගඛතා 103). -මඩ්ඩුලු(දනවුමඩ්ඩුලු?)= මල මඩ්ඩුලු? (ශිසං IV. 184 A[16]). -වට=දන්වැට (ශිසං III. 178[11]). -වත්=ඛනවතා(රූ 417). -වචී='දනවැවී' බ. (ශිසං I. 254[3]).

දන(ඛා)=1. ඉපදීමෙහි (කව් 417). අක. 2. පැරදවීමෙහි. සක. දනා දනත්, දෙනේ (සිය 174) දෙනෙත්; දිනි දිනූ (දනවා-ප්‍රත්‍ර -ජාතැ 52[11]). [(පැර 75).

දනංජය=1. ගින්න. 2. ඛනඤ්ජය නම් රජ

දනන=1. ශ්‍රුධිය (රූ 361). 2. ජය ගන්නා (පූ 2. 26[14]). [2. ඉපදීම (කව් 376).

දනුනු=1. ජය ගැණීම; පැරදවීම (මුව 117).

දනනෙන (නාප)=දන්මෙන් (සී 287).

දනවන=1.ජය ගන්වන.2.උපදවන(පැර121).

දනවි=දනවු (ශිසං IV. 39A [3, 4]).

දනවු=1. ජනපදය; රට (සළු 1. 7[1]). 2. රති ක්‍රීඩාව (රූ 325). -කොළඹර=පිටිසර පෙදෙස (ජාතැ 139[14]). -මඩ්ඩුලු=ජනපදමණ්ඩල; ජනපදරාශිය. -ලිඛිණී=පක්ෂිවිශෙෂයක් (වෙස 367).

දනා=කොත්තමල්ලි (වෙව). [(වෙව).

දනි=1. කවුකරෝහිණී. 2. කොත්තමල්ලි

දනිත=ඛවනිතය; වඤ්ඤන්ගේ 2, 4 වැනි අකුරු (වදන් 23).

දනු=1. ඛවනිය; කවඛඛ (කාගෙ 4–15, 19. මසූ 140). 2.අසුරමව(සිදත්164[1]). 3.දුන්න. 4. දූනය. 5. බදුල්ලගය (වෙව) 6. දැනිම (දන්නෙඬි=දනයුතු-සී 193). -මුව=දූනමය (ශිසං 1. 31[3]). -වේ=ඛනුර්වේදය (කාගෙ 5–35).

දනුමැනි=දූනුම අැති; උගත්; වැඩිහිටි (පූ 2. 289[16]. ගිරං 12. 145. කාගෙ 2–43. මිලි 168[28]).

දනුරුවේද=ඛනුවේදය (පැර 75).

දනන=1. දන. 2. දූමුනු; හික්මුනු. -ආවරණ=තොල (බෝතැ 43[14]). -ඉඳුරිය=දූමුනු අැස් ආදි ඉන්‍රිය (දල 344). -කාෂ්ඨ=දූහැවිරි. -වලන=දන් සෙලවීම (මිලි 224[4]). -ජ=දනින් උපදනා නවඟී, ල ස ඟන අකුරු (වදන් 15). -ඛාතු=බුදුරජානන් වහන්සේගේ දත (සඛ 204[7]). -නාඩි=දන්හි අැති වන රෝගයක්(යොං 989). -මය=අැස්දනින් කළ (ඛප්‍ර 202[18]). -මල=දන්මැලියම් (වි 1. 687[2–18]). -මූල=දනතරෝගයක් (යොං 913). -රූජා=දන්හි අැති වන රිදීම. -ලූඝක=ගස්හි පෙතුඅංදිය දනින් ම උපුටා කාං ජීවත් වන තවුසා (පූ 2. 85[29]). -වසිදර්බ=දනතරෝගයක් (යොං 917). -විඛානි=අැස් දඟින් කළ භාණ්ඩ (වි 4. 361[1–23]). -වර්ති=ඇස්ලෙඛ නසන බෙහෙත්ගුළියක් (යොං 703). -වෙළුම්(යොං913), -වෙඛව(යොං 915), -ශර්කරා (යොං 922)=දන්ලෙඛක්. -ශ්‍රේණි=දන්පෙළ(සළු1. 29[13]). -සංඛු=දත් උගුළන අඛුව (යොං 4191). -හර්ෂ, -හර්ෂ(යොං920)=දත් හිරි වැටීම.

දනනාවල=අැතා (දහම් 64[15]. සර 375[24]).

දනනි=දන් අැති.

දන්නුපු(නෙක්‍රි + නි)=දනිතුදු (ඛගැ 53[21]).

දනතුර=1. උස්දත් අැති. 2. ගැවසුනු; ඉතා ගහන (දහම් 59[19]. ජාත 302[13]).

දනනා= දන්නාජ' බ.

දඬ=1. මෝඩ (ජාස 49[18]. ජ 22[24]). 2. අලස; පමා වන. -අහිඤ්ඤ(සඤ්ඤ)=1. පමා වී වන අවබෙඛය. 2. මාගීප්‍රාදුර්භාවය හෙමින් කරණ සංස්කාරෝපෙක්ෂාඥානය (වි 8. 114[1–8]). -ගතික=අලසස්වභාවය හෝ මෝඩගතිය අැති (සළු 2. 228[23]). -තා=දඬිභාවය. -°කර=දඬිභාවය කරණ(වි 5. 69[1–38]). -නිරූඩ=පමා වී නිරූඩ වූ (වි 7. 244[24]).

දන්නා=අවබෙඛ කළ; තේරුම් ගත්.

දන්ම=ජන්මය; උපතනිය (ශිසං III. 198 B[4]).

දන්වය=වැල්කසඹිලිය (වෙව).

දන්වා=1. අසුරයා (කව් 682. රූ 11). -රද=අසුරරාජයා(මසූ 161). -සහුරු=විෂ්ණු (රූ18).

දප්=1. දීප්‍ය; එඬිය (කව් 47. 65). 2. කැවපත (රූ 308). -සර=දීප්සාර; එඬි සහිත (සඛ 103[20]).

දප=ජපය (සර 288[33]).

දප(ඛා)=1. ජප කිරීමෙහි (ඛප්‍ර 246[11]. කාගෙ 7–8) සක. 2†= උඛුබැලි ව ශයනය කිරීමෙහි.

අක. දපා දපත්; දපි දපු. 3. දර්පිත වීමෙනි. අක. 4. පැරදීමෙනි? (ඔස ගමනට දැපී-වනවිල් ගොස් වනි-එස 59). අක. දුපේ දුපෙත්; දපි දපිනි දුපි දුපිතු.

දපණ=දපිණය(කාගෙ7-13.රූ.308. සුසං68).

දපන=1. ජප කරණ(තිසර 161). 2. උඹුබැලි ව ගෝනා. 3. වසඟ වූ (සිඟබ 78).

දබර=1. කලඹග (චූප 331. සද්ධ 72489). 2†=ගැඹුරුවළවලින් දිය අදින බාල්දිය බැඳි රැහැන එතෙන ලීය; විංවිය. -ඇඟිලි=අතෙහි බංපවැඟිල්ල ලඟ ඇඟිල්ල -කාර=කලඹ කරන්නා.

දබරැලි†=ගේන්වල නිබෙන කැඹිල්ල කැලෑව.

දඛ=ඉලුප්; කුසතණ (බගැ 27119).

දම්=1. 'ධම්' බ. තුඹලඟ (රූ 88). 2. දමග (ජාගැ 16835). 3. මාලඟ (කවි 425) 4. දුම (බගැ 21555). 5. දවුනු (බඟැ 76823. කවි 386. 445). 6. දම්ය; දමනය කවයුතු. -අන්බැවුල් (බගැ 76838)='දන්බැවින්' ඉගුන්?. -කද=ධම්රාඝග(සැළ 66). -කුඩ, -කොඩ†=ඔත් පිසූ බදුන්පතුලෙහි බැඳි නිබෙන දවුනු බත්. -ගෙඩි=1. ධම්හෙරිය (රූ 516). 2.මස් ලොඹුව; වඛ්යගන්ගේ ඝිස නබා කපන කොලොම්බුව (බගැ 13228. 26616. ජාගැ 62221. 1035). -ද=ධම්බාතුව; පූණී නම් වෙළෙදෙකු විසින් මෙහි ගෙණෙන ලද වෙතුල්ය්පොතක් (පූ 2. 7305). -නිඝ=ධම්ක්‍රමඝ (සිදත් 696). -පඝහිනා='දඟම් පසක්නා' බ. දළදඝසිරිනෙහි කතිෘව තුබුනු උපාඝයක්. -පිඝා=ධම්මපදඝ (සිඛ 75824). -මැසුම්=දම්වැලින් බැඳ හිර කිරීම; මාංවු දම්ම (සද්ධ 258835). -රජ=ඝමරජ (රූ 39). -රද=බුදුන් වඟන්දේ(රූ 12). -වැල්=ලොඟ වලින් පුරුක් ගොද සෑදූ දමඝ. -සක්=ධම්චක්‍රඝ (සලී 1. 59). -°පවතුන්=ධම්චක්‍ර ප්‍රවතිනඝ (සර 1001). -සඟා=ධම්සඛඟාඝනාව (සලී 1. 7016). -සඟුණු=අභිධම්ඝට අඟත් ධම්මසඛඟිණී නම් පොත (සර 63114). -සඛ=ධම්සඟාව (සස45). -සඛාමඛ්(ගුත් 74), -සඟාමණ්ඩප(සද්ධ114114)=ධම්ශ්‍රවණඝ කරණ පිරිස රැස් වන ශාලාව. -සවුන්=ධම්ශ්‍රවණඝ (වි 1. 2751-34). -සෙනෙවි=ධම්සෙනාපති; ධම්ඝට සෙනාපතිඝෙතු වැනි සැරියුන් මහරහතුන් වඟන්සේ.

දම=1. බෝදිඝස (වන 27). 2. බට්ඝස (වෙව).

දම(බා)=1. හික්මවීමෙනි; ඝටන් කිරීමෙනි. 2. අත්හැරීමෙනි (බුදු 9). සඤ. දමා දමන්; දූමි දූමූ.

දමක=හික්මවන්නා. [4821].

දමඤහවණ=කඟවණ්ණුවෙසෙසක් (ඝිසං IV.

දමන්=1. නිඟ්ගල? (රූ 451). 2. (නෙක්ඛි)=දමනඝ කරණ කල්හි.

දමන=1. හික්මවීම(සිදත් 12528). 2.හික්මවන. 3. ඉලනා; අත්හරිණ. 4†=පතන; දවු ගේන (G).

දමනි=ධමනිඝ (යෙං 332).

දමනු=හික්මවීම (අමං 2. 53).

දමඝිතෘ=දමනඝ කරන්නා (බෝගැ 782).

දමරකිත=ධම්මරක්ඛිත (ඝිසං I. 181).

දමඝතුවම?(දවසතුම?)=වෘහස්පති (රූ 756).

දමි=දම්ගමුව? (ඝිසං I. 886, 11, 12).

දමිත=දමනඝ කළ.

දමිනි=බොරලුදමුනු (වෙව).

දමිළ=දෙමළ.

දම්=ධම්බරඝා; ධම්කථිකඝා (ඝිසං I. 89813).

දම්ඝ=ගිරිස්වැල (වෙව).

දමු=1. ධම්ඝ. 2. (<ඣාමක)= දවුනු (බගැ 23725). 3. දම්තුඩ (සිඛ 54114). -ඝඩ (ජාගැ 23927), -ඛත් (බගැ 23034. ජාගැ 20525)= දම්තුඩ. -රූවන්=ධම්මරත්නඝ(බගැ3අඩෙ).

දමුනු=1. දමනඝ (රූ 624). 2. බොරලුදමුනු ඝස (පූ 2. 973). -අඟණ=ඔඟඛගණඝක් (යෙං 408). -පක්=දමුනුගෙඹි (බගැ 22921).

දමෝර=විෂ්ණු (සිදත් 311. රූ 19).

දම්දෙවි (යෙං 398), -සුදු (යෙං 355)=ඔසු වෙසෙසක්.

දම්පති=භාඝ්‍යාව ඣා සවාමිඝා (සැළ 57).

දම්බ්දිවි(ඝිසං I. 315. 4424) }
දම්බ්දී (ඝිසං I. 4543) } =දඹදිව.
දම්බදිවු (ඝිසං I. 1291)

දම්බ=රූවපිල්ල (ඊ 535).

දම්බවිරිදු(<ජම්බවිරොධි)=ශක්‍රඝ(ගිරං 28).

දම්ම-ධම්ඝ (අදම්ම-සුඝා 2).

දම්මව(බා)='දම + ව(බා)' මෙනි. (සද්ධ 136826. සලී 1. 19526).

දම්ඃ=දමනය කවයුතු (පූ 2. 311).

දම්මෙහි?=සත්‍රිය (රූ 762).

දඹ=1. ජම්බුගස (සර 1151). 2. ගල? (දඹුල්ල; මහගිරිදඹය). -දිව=ජම්බුවිපඃ(සද්ධ 47620). -නදරන්=ජම්බුනදඃ නම් හොඹෙහි ඇති වූ රත්රන් (සිඟ 17). -පතු=ජම්බු පිරිකඃ පෙරා ගන් ඉස්ම(සිඛ 54119). -රුක්=දඹගස. -රුප්පා=දඹගස මුල(සළ 1. 555 21).

දඹරැලි†=දවූ ඟේන (G). 'දඹරැලි' ඛ.

දඹු=1. ජම්බුකඃ; නිවලා (පුනා 141). 2. අබරණවෙසෙසක් (රූ 518). 3. දම්සුඹ (සූදු 104). 4. දුල්ල; දවුනු දෙය (ගෝ 91). 5†=කැරැ කපා දූවූ ඟේන (G). -කඩ=(බස 12332. සළ 1. 8275), -ඔක්(ජාඟැ 149 10)='දම්සුඹ' ඛ.

දඟ=දඟ; ද්‍රව්‍යඃ (ශිසං III. 151A6).

දඟජ්ඣපඝපු='දඟජ්ඣපඝඵද'ඛ.(ධඟැ 27624).

දඟා=කරුණාව (දඟම් 321 19). -පත්=1. දඟාවට පැටිණි. 2. දඟාවට පංතුඃක් වැනි (කඃස 4). -පර=දඟාව ප්‍රධාන කොට ඇති (පූ 2. 548). -බර=කරුණාවන්ත.

දඟිදිලි=ජලාඤ්ජලිය; දිය දෝත (සී 463).

දඟිතා=භාඃය්‍යීඃව (බෝඟැ 1738). [1090 24).

දඟින්(නාඃප)=දඟ+ඉන් (සළ 1. 679 21. ජා

දඟිව=දෙවඃ (සළ 2. 8355).

දඟඝදිලි=දිඟෙහි ඇදීම (සී 574).

දඩ්=දර (ශිසං I. 89 23).

දර=1. ගිනි දැල්වීමට ලිපේ දමන ලී දඬු (සර 5516). 2. (<බංරඃ)=භූමිඃ; පොළොව (සූඃ 89. රූ 679). 3. මුවංත(සිඟ 282). 4. අවියක් (කව් 344. ධඟැ 1113). 5. (ජල)බංරඃව (ගිරිඃ 29). 6. (<දර)=භාඃය්‍යීඃව (රූ 679). 7. ජරාඃව (රූ 270-දෙරෙන්). 8 දරණ. (සිරිදර=සිරිඃ දරණ). -අරණී=කාඃඇ භාරිකාඃව(ධඟැ 1093). -කඩ= දරකැබැල්ල (මිලි 463 13). -කැවි=දර කඩන (ජඃ 2822. 4062. ජාඟැ 6035). -°ද්‍ව=දර කඩන සත්‍රි (දඟම් 9910). -කැන්?=සත්‍රි (රූ 258). -දඬු=1. දරලීඃ (පූ 2. 2219). 2†=නොනැමෙන; නො හික්මුනු. -°මැඬිලි=දර ලීයෙන් කළ මණ්ඩලඃ; දරකෝටුමිටිය (සළ 2. 6695). -දූ=දරුජාතඃ; දරලීඃය (ධඟැ 28619). -මැළ=ගිනි අවුළුවන දර පොඃඩ (මනි 5610). -මිටි=එකම තඹාඃඇදි දරලීරාඃශිඃ(දඟම් 1022). -ලැලිපට=ලිපතුරු (සළ 1. 5448). -ලිඝ=ජරාඃව කමැති වැල (මුව 93). -සෑ=දරුවිතකඃ; මිනි දවීම සඳහා එක් කළ දරපොඃඩ (ධඟැ 3411). -සිවුරු= 'දඹපෙළ' ඛ. (සළ 1. 5448). -සිළු=ලිකෝටුවලින් සෑදූ ගිනිහුල (වි. 7 27120). -සුර=දේවදරු (වෙව).

දර(ඛඃ)=දරිමෙනි. සක. දරං දරත්, ඇදරේ (සිඟ 91) දෙරෙන්; දරි දිරි දරූ දුරූ?.

දරණ=1. සජ්ඣායඃගේ භොඟාවලිඃය (ධඟැ 1762). 2. රැහැන. 3. ධාරණඃ (කඃස 170. ගිරිඃ 2. 218). 4. දෙරණඃය. 5. දරණඃ; පැළුම (රූ 565). 6. දරුණු (කව් 185). 7. උසුලන. -පම=සජ්ඣොඟාවලියෙහි වංරඃ කෝ කවය (අමං 2. 197. දඟම් 38123). -මඬුලු=1. භොඟාවලිඃ. 2. කවංකාර කළ ලතුරඃ (වි 2. 9352-19). -වැල් (ථූප 14720), -වැල (වෙස 155)=සජ්ඣාඟාවලිඃ.

දරණා=දරුණු (සි 92).

දරණී=ධරණිඃ(පැර 121). [කළ මණ්ඩලඃ.

දරණු=වලන්අංදිඃ නැඹීමට ලනු අංදියෙන්

දරත්=මුවංත (රූ 359).

දරථ=පිඬාව; වෙහෙස(ධඟැ 22210. අමං 2.6318).

දරදි='ඃණ' ඛ. (ජාඟැ 13922. 15317. 17521. සළ 1. 2436. හෙසි 517. රූ 360).

දරමණු(ධඟැ 1947) }
දරමුණු(රූ 365) }=ධරමාණ; ජවත් වන.

දරහඬ=කුඹුරෙහි උස් කොටස (පූ 2. 6129).

දරා=1. ජරාඃව, 2. පොළොව (රූ 164). 3. සිත් ඇලීම (රූ 416). -දද=ජරාඃවට පත් බමුණඃ (සඃ 263).

දරාඬ=1. 'දරහඬ' ඛ. (පූ 2. 50933). 2. ධ්‍රියඃ; විඃගඃ (ධඟැ 175 අඛෙං). 3. කෙත්වත්; කුඹුර (ජාඟැ-කාමජා).

දරි=1. දරුවා (ධඟැ 2228. 655). 2. දරිඃ; දුව. -ඝන(නාඃප)=දරිඃන්; දුහිතෘන් (ශිසං IV. 144-II).

දරිදු=දිළිදු (කඛං 2911).

දරිඃ(පුක්)=දරා (ශිසං I. 2115).

දරිමුඛ=කදුරුළිමුවදෙර (සර 20618).

දරු=1. පුත්‍රදුහිතෘන්. 2. ප්‍රජා (දළ 411). 3. තරුණ (අමා 2. 93). 4. ලා; නොමේරූ; කුඩා. 5. අංදරණීය (රජදරු=අංදරණීය වූ රජ). 6. දර. -කිරි=දරුවාට පොවන කිරි (පූ 2. 4730). -කුසලාන්=මහකුසලානකට ඇං ව පිහිටි කුඩාකුසලාන නොහොත් පින් තකා එක් ප්‍රදානලෙසකුට පිදූ ඉඩම (දළ 5414. ශිසං II. 10623). -ගම්=දරු කුසලාන (ශිසං IV. 16531. පූ 2. 74233. කති 1324. සුපූ 318). -ගල්†=මිරිස් අඹරණ ගලෙහි උඩගල. -ගෑඩ (යොං 3691)=ගැබෙහි සිටින දරුවා. -ගැලි=කරත්තයෙන් දර ගෙණ ගොස් විකුණන්නා (බගැ 25117). -ඉගෙඩ=නොමේරූ කුඩා ගෙඩිය. -දුක්=දරුවන් නිසා වන දුක (පූ 2. 1214). -පැටම=කුඩා දරුවා(සද්ධ 4527). -මල=1. දරුවෙකුගේ අඟවිසි. 2. දරුවා නමැති කිලුට (පූ 2. 40928). 3. දරුවා නමැති පාංශුය. -මලු=දරුවෝ. 'මලු'-වංශලි (සළි 2. 4424). -°පුඬුවෙන් (ක්‍රිවි)=දරුවන් සහිත ව. -මා=දරුවන්ගේ මව; දරුවන් ලත් සතු (පගැ 4029. රු 262). -මැණිලි=දරම්ටිය (සළි 1. 7136). -මිඩි=කිරිමවු වූ දෑසිය (ජාගැ 21029). -ඝන (ශිසං IV. 132. II2), -ඝුන්(ශිසං IV. 1482) (නාප)=දරුවන්. -ඝනා=දරුවන්ට කරණ සෙනහස (වෙස 593). -සිහිනි=කුඩා දරුවා. -සෙර=දරුවන් කොරා ගන්නී(සද්ධ 17111). -හැලි (බගැ 25117)='දරුගැලි' ශුද්‍ර.

දරුණු=ක්‍රෑර; භයඞ්කර (ගුත් 53).

දරුම=ධර්මය (ලෝ 55)

දර්දුර=1. මැඩියා. 2. රතිදුගොව්වා (සර 3624).

දරුවන්නාඞ්කරාණේගයි (දහම් 37622)= 'දරුවන් වත් හෙතු කරගෙණ යහි' ශුද්‍ර?

දළි=ආඩම්බරය; එඩිය (සළි 1. 546). -වත්=එඩි සහිත (සද්ධ 52511).

දළිණ=මුණ බලන කැවපත (සළි 1. 1458).

දර්පිත=දළිය ඇති (ජා 50536).

දළිපුඡ්ජ=සජීවිගෙසයක් (ජාස 32120).

දළි?=ආශ්‍රුඛයක් (ජා 62910).

දර්වි=හැන්ද. -හොම=මෙනම හැන්දකින් හෝමගින්නට ගිතෙල් දැමූ විට මේ බදු එලයක් වේ' යි යන ලෙසින් සලකා කරණ හොමය (වි 1. 1248-27).

දශී=අමාවක්පොහොය.

දශීන=1. දැකීම (පසඳි 2727). 2. දැක්වීම (පසඳි 9228. බප්‍ර 2889). 3. දෘෂ්ටිය; ලබ්ධිය (අමා 2. 7314). -අනුත්තරිය=ශ්‍රේෂ්ඨ වූ දැකීම; බුඩාබුද්ධශ්‍රාවකයන් දැක්ම (වි 5. 2761-10). -ආයතී=විශිෂ්ටරූපයක් ඇත්තා (ජාගැ 12130. ජාස 643). -ඉන්ද්‍රිය=දැකීමට ඉවහල් ඉන්ද්‍රියය; ඇස. -පථ=ඇසට පෙණෙන තාක් ප්‍රමාණය; ඇස්කෙළිය (සද්ධ 39926). -භූමි=සෝවාන්මාංගීය (වි 5. 281-23). -°ප්‍රාප්‍ත= සෝවාන්මාංනීවිතතාගෙහි හෙටුනු නුවණ (වි 5. 281-10). -මාගී=සෝවාන්මග (වි 6. 492-15). -මාල=අංහරණයක් (දඹ 42). -ශාසන=ගෞතම සාසි අංදීන් විසින් කළ නාායාගම්මාංසා අංදී විග්‍ර. -සංඥී=දැකීම නමැති එක් වීම(ජාස 14615. සද්ධ 1042). -සම්පන්නි=සම්‍යඞ්ධ වූ දර්ශීනය. මනොහරරූපගොභාව (අමා 2. 3228).

දර්ශීනිය=දැක්ක යුතු; සින්කළ.

දර්ශි=දක්නාංසුලු (සර 11023).

දර්ශිත=දැක්වූ (බප්‍ර 31533).

දල්=මහත් (රු 428). 'දළ්' බ.

දල=1. පතුය (මුව 85. කව් 238). 2. ජලය (කව්41.150). 3.ගින්න (කව් 555. බගැ 5017. අමා 2. 13814). 4. ජාංලාංව; ගිනිදුල්ල (කව් 47. රු 657). 5. ජාලිත (කව් 421). 6. අඞ්කුරය් (සි 201. රු 195). 7. කොල්ලම් කොළ (රු 228). 8. දූල. 9. අඞ්ග; අංගය (සි 103). 10. (ප්‍රක්‍රි)=දුලා; දමාංලා (සි 355). -අවුල්=ජාලාංකුල; දූලක් වැනි රෙඛා ලක්‍ෂණයෙන් යුත් (අමා 2. 1933). -ඇඳිලි=ජලාඤ්ජලිය; දිගදෝත (සිදත් 775). -කිඳු=ගිනිදුල්ල (Ca). -ගඩ=කොළ ඇතුල (බප්‍ර 28219). -තල=ජලතලය (එස 54). -දර= 1. වලංකුල (රු 55). 2. ජලඛාරාව (කව් 412). -°ඝතුරු= ජලඛාරෙගයන්ත්‍රය; දිග විහිදුවන නළ ඇති යන්ත්‍රය (සස 134). -දහස්=පිඟුම (රු 768). -දු-1. ගිනි දෙන. 2. දිග දෙන(සිදත් 187a). -නදන් (රු137), -නිදන්(ප්‍රාති 56), -නිඳු=සාගරය (කව් 41. 137). පල්දුග=ජලපඞ්කදුර්ගය;දිග හා ගඹ ද

නිසා සෑමට දුෂ්කර වූ සථානය (සිදත් 205අ). -බම==දියසුළිය (රෑ 139). -ඟන්= 1. ජලයානය; දියෙහි යන ඔරුඇදිය (ගඩහං 20. පරෙවි 113?). -රැස්=මුහුද (රෑ 136). -රොන්=ගිනිපුපුර (කවි 421). -වරණ=දල නමැති ආවරණය (කවි 665). -වල=ගිනිවළ (බුත් 22¹³). -සර=ජලවරය; මත්සෳයා (රෑ 146). -ගිළි=ගිනිදැල්ල (බෝගෑ 112²⁹).

දල(ඛ)=දිලුම්හි. අක. දලං දලත්; දිලේ දිලෙත්; දිලී දිලු දුලූ.

දලන(නෙක්ති)=දිලියෙන කල්හි (සස 60).

දලන්†=වචිනාභාමින් අඛු මැණික්.

දලන=1. දිලියෙන (මුව 48. පරෙවි 63). 2. පැළීම (ශිසං III. 321¹⁰).

දළඹු=1. 'කොළොම්' ඛ.. (වි 2. 934¹-³⁶). ගුදය හා මූත්‍රබෙංකිත ද අතර වූ සියුම් සමක් වැනි අවයවයක් (ජාගෑ 173²⁷). 2 ජරායුව; ගර්භාශය; වැදුම්ස. 3. කලලරූපය?(රෑ269).

දළවනු=දල්වනු (ශිසං II. 211²⁹).

දළවමින්(නෙක්ති)=බබුලුවමින් (බපු 22³⁵).

දළවුලන්?=ජාලලක්ෂණයෙන් අවුල් වූ අත? (ශිසං I. 219²⁵).

දළහ=ජරාව. 'දෙලෙහෙන්' ඛ.

දළි†=I. පිඬැල්ල (Ca). 2. දුම් වදින තන්හි සිටින කුඩා කැරපොතුවෙසෙස.

දළු=අඹකුරය(දහම් 29²².338²³. ජාගෑ146²⁵). -**පත්†**=මුල්කුඹුරට වඩා පසු ව වගා කරන්ව පවන්ගත් කුඹුර (G). -°**කාර**=මුල් පංගුකාර යාගෙන් ලබා ගෙණ ඉඩම් අස්වද්දන්නා (G). -°**හම්**=හම්වෙසෙසක්. -**පොත්**=අළුත වගා කළ ඉඩම් (Cඃ).

දළුක්=එනම් ගස (යොං 412. 2065).

දළුවා=නිජපිලි (වෛව).

දල්-ව(ඛ)=1. දුල්වීමෙහි. 2. (ඇස් ආදිය) විවෘත කිරීමෙහි (වෙස 69). සක. දල්වං දල්වත්; දුල්වී දුල්වූ.(දුල්වි-සස75. 76.90).

දල්වනු=දුල්වීම (සස 268).

දල්වං(ප්‍රක්‍රි)=විවෘත කර (සලී 1. 200⁶).

දව=1. දවංල (ඛගෑ 127²¹.වෙස 503).2.ජවය; වෙගය(සද්ධ 90⁷.511²⁹. රෑ 42). 3.ඛංවනය; දීපීම (පරෙවි 132). 4. ඡන්දරංගය (ජංස 283¹⁴). 5. ක්‍රීඩාව (සිඛ 75³⁵). 6. වය; දෙක (සිඟ 383). 7. අලූඟම (රෑ 43). -**කත්**= දවංල නමැති කාන්තාව(කවි273).-**කරණ**= ක්‍රීඩාවශයෙන් කථා කිරීම (කුදු 357). -**මිණි**= හිරෑ(කවි 29). -**ගහන්**= දවල්හි සැතපෙන අදහ(අමං 2. 54⁹). -**රැ**=දවංල හා රාත්‍රිය (පූ 2. 30²⁷). -**වල්**= දිවාකාලය (කවි 465). -**වේ**=ඛංවනවෙගය (කවි 314). -**හත් තරු**= දිවසාන්තතාරකාව; ඔෂධිතාරකාව (බෝගෑ 24¹³. ඛගෑ 24³³). -**හඟ**=ජවසහිත අශ්වයා (කුස 88). -**හල්**=දිවාකාලය (කවි 474. ජංගෑ 106¹³).

දව (ඛ)= දිවීමෙහි. අක. දවං දවත්; දිවේ දිවෙත්; දිවී දිවූ ('ද'දසින් 'ව'පස වූ විට ද 'දව' ගන්න සෑදේ).

දවට (ඛ)=දුවටීමෙහි (නිසර 58). සක. දවටං දවටත්; දුවටී දුවට්ට.

දවට=1. දුවටීම (පරෙවි 112). 2. එනම් ගස.

දවටන=එකට පවලැවීම (දළ 38¹³).

දවන (නෙක්ති)=1. දුවනකල්හි (කවි 44. 362). 2. දවන (=පුලුස්සන) කල්හි (කවි 75).

දවන=1. ආදහන කරණ (ඛගෑ 424). පුලුස්සන. 2. කපවන (ඛගෑ 225². සලී 2. 592¹⁹). 3. දුවන (කවි 150. ඛපු 279³⁵).

දවනා=දුවන (කවි 24).

දවනු=දැවීම (සර 54³⁵).

දවමින් (නෙක්ති)=දග්ධ කරමින් (සස 59).

දවස් (ප්‍රක්‍රි)=පුලුස්සා (ඛගෑ 279³⁰).

දවවන(නු)=දුවවන; පදවන (සිදත් 165⁴).

දවල්=දවංල (පුතා 45).

දවල=ඛවල. -**දුරු**=සුදුදුරු (වෛව).-**හඳුන්**=සුදු හඳුන් (වෛව). -**හර**=අංකෙන්දගස (වෛව).

දවවිය? (නෙක්ති)=තබන්ව; සිටුවන්ව? (ඛගෑ 210³⁰).

දවස්=දිනය (රෑ 76). -**අත්**=භවය (රෑ 76). -**බැල**=දවස් පතා දෙන කුලිය (බස 10³⁵). -**මැණ**=හිරු (රෑ 71). -**රන්**= දවසකව මෙපමණ ගෙවිය යුතු ය හි නියම කර අය කරණ බදුමුදල (දළ 59²¹). -**ලූන**= කල් ගෙවන (සිඛ 70³¹). -**ගිමි**=1. හිරු (රෑ 72). 2. වරාහය (වෛව). [සද්ධ 288⁷).

දවසෙසියා= විපොතු (සලී 1. 117²⁹. 425²⁷.

දවසේ=විපෙතු (සළ 2. 107⁴). -ගල(ල්)= විපෙතු ගොඩ (සළ 1. 87¹⁷).

දවස්ති (ධතු 210²¹)='දහනින්' ඉගු?

දවහ=1. දවස (බතු 20¹⁵). දවාල (පුනා 45). 2. (නි)=නිතර (කවි 49. 65⁷).

දවා (ධතු 22³⁵)='ද' ඉගු? (=පිලිස්සි).

දවා?=වය; ගුවල (රු 253).

දවාන=පඬුර; තෑග්ග (රු 339).

දවාල්=සූය්‍යලෝකය පවත්නා දිවාකාලය.

දවි (<දඛ්)=කැන්ද (ධතු 130²⁸).

දවු=ඉක්මන (රු 42).

දවුණ්ඩ=කොඹිජාතියක් (රාජා 65⁷).

දවුල්=එනම් බෙරවෙසෙස (දඹ 5³⁰. ථූප 419)

දෂ=දහය. -අකුසලකම්පථ= අපායට යන මාංශී වූ ප්‍රාණඝාත අදත්තාදාන කාමමිථ්‍යාචාර මෘෂාවාද පිශුනවචන පරුෂවචන සම්ඵප්‍රලාප අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද මිථ්‍යාදෘෂ්ටි යන දහය. -අඛණවුණ්= වංතරෝගාදියට නිත වූ බෙහෙතක් (සෝ 1920). -අදන වසතු=මදු සම්ජ්ජි සත්‍රී වෘෂභ චිත්‍රතම් ශයතු විෂ සඛලික කුකකුට සූකර තුලාකුට මංත කුට යන නොදිය යුතු වසතු දහය. -අනුසම්නි= නැවත නැවත සිහි කිරීමට යොග්‍ය වූ බුද්ධ ධම් සඞ්ඝ ශිල ත්‍යාග දෙවතා මරණ කායගත ආනාපාන උපශම යන කරුණු දහය(වි 1. 394³-1). -අවතාර= විෂණ්ණු විසින් වරින් වර ගන්නාලදුයි සැලකෙන මත්ස්‍ය කූම් වරාහ නෘසිංහ වාමන පරශුරාම ශ්‍රීරාම ශ්‍රීකෘෂණ බුද්ධ යන වෙශ නවය හා මන්තෙහි දී ගණු ලබතැයි සැලකෙන කල්කිවෙශය ද යන දහය (දළ 27¹³). -අශුභ= උද්ධුමාතක විනීලක විපුබ්බක විච්ඡිද්දක වික්ඛායිතක විකික්ඛිතක හතවික්ඛිත්තක ලෝහිතක පුලවක අස්ථික යන අශුභ වූ අරමුණු දහය (වි 1. 394¹-³⁷). -අසෙඛධම්= අසෙඛ වූ රහතුන්ගේ ධම් වූ දශසම්භක්ඛන්ධ(බුත් 28³⁰). -ආකේ‍රශ වසතු=ආක්‍රොශයට ආධාර කර ගන්නා ජාති නාම ගොත්‍ර කුල කම් ශිලා ආබාධ ලිඛන කෙලශ ආපත්ති යන දහය (ජාගැ 66²³). -ආනන= මුඛ දහයක් ඇති රාවණරජ. -ආශ්‍රීවාශ=ආශ්‍රීශන්ගේ විසුම් දහය (බුත් 28³⁰. විසතර-බුත්ගැ). -ඇත්කුල=කාලා වක ගඩෙගය්‍ය පණඩර තම්බ පිඹගල ගඤ්ඡ මඹගල හෙම උපෙසථ ඡදන්ත යන ඇතුන්ගේ කුලදහය. -ඛ= දහයක් ඇති රූශිය (සම් 18¹). -ඛත්තාවසතු=භික්ෂූන් විසින් කථං කීරීමට ආධාර කර ගත යුතු අපපිච්ඡතා සනතුසි සලෙඛ පවිවෙක විරියාරම්භ සිල සමාධි පඤ්ඤා විමුතති විමුතති ඤාණදස්සන යන කරුණු දහය(ධතු 129⁷). -කුසලකම්පථ= සවගීමාගීය වූ ප්‍රාණඝාත යෙන් වැළකීම ආදි කරුණු දහය (බුත් 28²⁸). -ඛාණබල= බුදුරජානන්වහන්සේට ඇති ඔබ්දන්නාකුලයෙහි ඇතුන් දශදෙනෙකුන්ගේ කායගකතිය (බප්‍ර 32³⁰. බුත් 246). -ඛාව්‍යප්‍රාණ=කාව්‍යයන්හි ප්‍රාණ සේ සැලකෙන ශෙලෂ ප්‍රසාද සමතා මංධුයාදී සුකුමාරතා අර්ථව්‍යකතී උදාරත්ව. ඔජස් කාන්ති සමාධි යන දහය (කාශී 1-41). -ක්ලෙශ=ලොභ දෙස මොහ මාන දිට්ඨි විචිකිච්ඡා ථින උද්ධච්ච අහිරික අනොත්තප්පය සින කිලුටු කරණ කරුණු දහය (අභි 148³). -ජානඛ= නෙවිය මහාජනක සාම නිවී ඛණ්ඩකාල භූරිදත්ත නාරදකස්සප විධුර උම්මග්ග වෙස්සන්තර යන ජාතක දහය (සවී 87²⁹). -ඥානබල= බුදුරජානන්වහන්සේට ඇති නොසැලී සිටීමට හෙතු වන නුවණ දහය(විසතර-බප්‍ර 33¹⁴ හෝ බුත් 248 පටන්). -දුනවසතු= දිය යුතු වූ අන්‍යාපනා වත්ථු මංලා ගඤ්ඡ විලෙපන සෙය්‍යා ආවසථ පදීපෙය්‍ය යන දහය (ජාගැ 2¹⁴. 18¹³). -දිශා= නැගෙනහිර ගිනිකොණ දකුණ නිරිත බස්නාහිර වයඹ උතුර ඉසාන උඩ යට යන දිසා දහය. -ධම්=නවලොකොත්තර ධම්ය හා ත්‍රිපිටකපාලිය ද ඒ යන දහය (සර 42¹⁵). -නාථකරණධම්= තමන්ට ප්‍රතිඥාව කරණ ධම් දහය (බුත් 28²⁶. විසතර-බුත්ගැ). -පාප='දශඅකුසලකම්පථ' ඛ (ජාගැ 207²⁹). -පුණ්‍යක්‍රියාවසතු=දන සිල භාවනා පතති අනුමොදනා වෙය්‍යාවච්ච අපචායන දෙසනා සුති දිට්ඨුජුකා යන දහය(ජාගැ 217). -බල=1.'දශ -කාය -ඥාන- බල' ඛ (බප්‍ර 32¹⁷ පවන්). 2. බුදුරජ. -°බාහි= බල දහයක් දරණ බුදුරජ (සර 110²¹). -ම=දශවැනි. -මහාදෙශ=1. කාව්‍ය යන්ගෙන් වර්ණිත කට යුතු අපාථී ව්‍යාපී එකාථී සසංශය අපක්‍රම ශබ්දහීන යනිඛණ්ඩ

ඛිත්තාවත්තන විසඤ්ඤි විරෙඡිතං යන දෙස් දහය (කාශී 3-125). 2. ශුභ නැකැත්වලින් වඩිනය කවයුතු රිකතං විශේ දශ්ඛ කාණ මර විශ අඟනි යකව භූමිශුකු ගුලගුලිතා යන දහය (සඩ්ඛ්‍යා). -මහාසොඩ= 1. පාර මිතා දහය (ස්තු 36[30]). 2. දුටුගැමුණු රජුගේ සොඩසෝ වූ නාඳිමිතු සුරනිමල මහාසෙංණ ගොඨයිමබර ථෙරපුත්තාභය භරණ වෙළුසුමන ඛඤ්ඤදෙව පුසසදෙව ලිඛිතවසභ යන දසදෙන (විසතර-සඩ්ඛ 483 පරිවර්). -රාජධම්මී='දසරජදම්' ඛ (සඩ්ඛ 8[25]). -රාජපඤ්ඤ= රජුගේ පිරිස් දහය (සර 87[9]). -රූප=පඨවි ආප තෙජ වායෝ වණණ ගන්ධ රස ඔජා පසාද ජීවිතින්ද්‍රිය යන රූප දහය (වි 6. 298[2-1]). -වන=1. ජඳුනත විල අවට පිහිටි අරණ්‍ය දහය (බුත් 48[28]). 2. දහය සමපූණී කරණ. -°අවසථා= ජීවිත යන අවසාන අවසථාව (පු 2. 41711). -වගීසඛ්‍ය=දහතමක් ඇති සඛ්‍යා (සලි 2. 8[10][27]). -වසනු=වැදුරට භික්ෂූන් විසින් ඇති කළ සිඛගිලාණකප්ප ආදී විනය විරුද්ධ කල්පන දහය (නිකා 4[24]. බෝගැ 111[2]. විසතර-ධපු 302[20] පරිවර්). -වසතුක මිථ්‍යාදෘෂ්ටි='දසවතුම්සදිට්ඨි' ඛ. (ධස 716). -විදඝීනාඤාන=සම්මසනඤාණ උදයබබයං භඞ්ගං භයං ආදීනවං නිබ්බිදං මුඤචිතුකම්මතාං පටිසඞ්ඛානං සඞ්ඛාරුපෙකඛාං අනුලොමඤාණ යන නුවණ දහය(අභිස 237[25]).

(දශ-විධ)

-විධ= දසවැදුරුම්. -°අධ්‍යාශය=පරිත්‍යාග වන්ව ප්‍රත්‍යය වන දානධ්‍යාශය ශීලාධ්‍යාශය ආදී අදහස්දහය (අභා 27[13]. විසතර-වපිඨ 227). -°අනීණාසෙවිතකල්‍ය= අපිණවිත්තය නිපදවාගැණීමට හෙතු වන ඉන්ද්‍රියසමත්ත ප්‍රතිපාදනාදී කරුණු දහය (අභිස 227[9]. විසතර-වි1.457 පරිවර්). -°අසදධම්=ඛාංසිතා පගබහතා අතිතනිතා මහගඝසතා පලුද්ධිතා අකාරුණිකතා දුබ්බචතා ඔරම්තා මඤඤනි නෙරයිකතා යන අයහපත් සවභාව දහය (ජාගැ 84[10]). -°ආක්‍රොශපරිභවවස්තු= 'තෝ සොරෙක; බාලයෙක; මෝඩයෙක; ඔටුවෙක; ගොනෙක; කොවුළුවෙක; නිරිසනෙක; තිරිසනෙක; තට සුගතියක් නැත; දුගතිය ම තට අභිමත ය' යන බැණුම් දහය (සලි 1. 226[11]. -°සෘද්ධි=අධිට්ඨානඉද්ධි, විකුබ්බනා, මනොමය, ඤාණවිප්පයාර, සමාධිවිප්පයාර, අරිය, කම්මවිපාකජ, පුඤඤවන්ත, විජ්ජාමය, සම්මාපයොගපපවය යන ඍද්ධි දහය (විසතර-වි 4. 202[2-5] පරිවර්). -°කුසල=ප්‍රාණඝාතාදී දශඅකුශලයන්ගෙන් වෙන් වන අවස්ථාවන්හි ඇති වන චෙතනා (සඩ්ඛ 833). -°නඛ=මුල්සුවඳ, අරටු, එල, සුඹුළු, පොතු, ලාටු, පත්, මල්, ගෙඩි, හැම ලෙසින් වූ සුවඳ (=ගඤඡගඤඡ) යන දහය (බුත් 46[5]). -°ධම්මී='දසධම්' ඛ (අභිස 3[9]). -°මහාඝඨා=දසපාරමිතා පිළිබඳ කථාව (පු 2. 424[10]). -°රත්න=මුතු මැණික් වෛරෝඩි මැසිරිගල් ලොහිතඞ්ක ගඩ්ඩ ශිලා ප්‍රවාල රජත සුවණී යන දහය (සඩ්ඛ 96[30]). -°ඝාත්‍යා=හිදුම් නිදුම් සඳහා යෙදෙන තිසි වීලිමිකා උත්තරතරණ භූමතරණ තට්ටිකා චම්මඛණ්ඩ නිසිදන පවත්තරණ තිණසන්ථාර පණ්ණසන්ථාර යන දහය (සිඛ 47[30]). -°ශුක්‍ර=නිල පීත ලෝහිත ඔදාත මඤඡෂ්ඨ දඬ තෙල් ඛීර දධි සපි යන වණීවශයෙන් දසවැදුරුම් රෙතස (කඛා 25[24]). -°සත්විතිවත්=සත් විනිරජුන්ගේ පැවතුම් දහය (සඩ්ඛ 53[18]. විසතර-ධපු 285[27] පරිවර්). -°සුගන්ධ='දශ විධ ගන්ධ' ඛ (අනා 139[4]).

(දශ.....)

-සංඥාජන = සකකායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාස කාමරාග පටිඝ රූපරාග අරූපරාග මාන උද්ධච්ච අවිජ්ජා යන දහය. -සම්මත්ත='දස -සම්මත්ත' ඛ. -සහස්සු= 1. දසදහසක් ඇති. 2. දසදහසක් සත්වල දාඤ පතුරුවන (අමා 2 178[6]).

දශන=1. දත (මුව 98). 2. හැපීම.

දශා=1. බාලාදිඅවස්ථා(බුත් 155[3]). 2. දුවල්ල; වංචිය (මිලි 451[1]). 3. ග්‍රහයන්ගේ භොග්‍ය කාලය.

දෂ්ට=1. හපා කන ලද. 2. හපාකෑම(සර 589). -මුඛ=හපා කෑමෙන් වූ තුවාළය (සලි 1. 581[34]).

දස්=1. දුසයා (ධගැ 280[28]. කති 38[13]). 2. දක්ෂයා. -කම්ම=සම්පත්ති ක්‍රියා (දහම් 319[16]. සඩ්ඛ 510[19]).

දස=1. දිගාව; පැත්ත (බගැ 62[31]. කව් 424). 2. දුවල්ල (බගැ 273[30]). 3. දඟස(බප්‍ර 451). 4. සුවඳාවැස(රැ 91). 5. අවසානය (රැ 600). 6. දුසඟං (සී 16). -අඟා?= ආභරණයක් (බුත් 304[1]). -අට (දසව) = අවලෝස. -°අවිඤරම=ආයුධශිල්ප අවලෝස (සැවුල් 54). -°කුෂ්ඨ=කුෂ්ඨරෝගප්‍රභෙද දහඅට (ශෝ 1745. 1948). -°ගිරිදුදුළු=පවිතදුගී අවලෝස (ගිරා 123). -°දෙස්='දසඅව රට' බ. (සැවුල් 54). -°පොරණ='අෂ්ටාදශ පුරාණ' බ. (හංස 190. ගිරා 231). -°රට= අවලෝස් රට(ගිරා 45. කෝ 263). -°වන්නි= වනගත වූ ජනපද අවලෝස (ගිරා 178. සැවුල් 86). -°විදුනැන්=අවලෝස්සිප් බ. (ගිරා 232). -°ඝන්නි=සන්නිරෝග දහ අට (සෙං 3069). -අන්=දිගානන්තය; දිගා සොළ වර (කව් 39. 323). -අනුදෙස්=දිගා හා අනු දිගා (බප්‍ර 22[35]). -අනාරාය=රාජඅන්තරාය, චොර°, අග්ගි°, උදක°, මනුස්ස°, අමනුස්ස°. වාල°, සිරිංසප°, ජීවිත°, බ්‍රහ්මචරිය ඝන උපද්‍රව දහය (සිබ 61[6]). -අඹු=දිගා නම්‍යතිකාන්තාව (කව් 425). -එකඛමස්=1.සම්පූර්ණ දශමංසය (සද්ධ 60[38]. 67[30]. 101[30]). 'දස'කඛමස්' බ.-කා='දශක' බ. (සර231[28]). -කලපනරක=නිරයක්(මනි60[11]). -කසිණායතන= සමාධිසහගත විත්තචෛතසිකයන්ගේ පිහිටීමට අවධාර වන කසිණ දහය (බුත් 28[27]). 'කසිණ' බ. -කෑරි=දහයෙන් පංගුව? (ශිසං I. 454[7]. 233[25]). -කිසුණු= 'කසිණ' බ (වි 1. 394[24]). -ගම්= 1. ගම් දහය. 2. ගම් දහයක ප්‍රධානයා? (ශිසං I. 32[26]. 245[10, 16]). -ගිවි=රාවණරජ (සිය 290. ගුත් 331). -ඟ්=දිගානන්තය; වවපිව (සද්ධ 515). -ඵූප=බුදුරජානන් වහන්සේගේ ධාතු ආදිය නිධාන කොට පළමුවර සෑදවූ චෛත්‍ය දහය(විසතර-ස්තූ 91 පවත්). -දඹු වම්වන්=භෙරණුන්ට දඹුවම් කිරීමට කරුණු වන විකාලභෝජන, නාවඝීතවාදින විසූක දස්සන, මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණ, උච්චා සයනමහාසයනයන්හි හිඳීම, රන්රිදී මසු කහවණු පිළිගැන්ම, පැවිද්දන් ලබන ලාභ සෙන් පිරිහෙළීම, පැවිද්දන්ට උපද්‍රව සඳහා පියෝ කිරීම, පැවිද්දන් වසන අංවාසයෙන් නෙරණවා, පැවිද්දන්ට අක්‍රොශ බිණීම, පැවිද්දන් පැවිද්දන් කෙරෙහි බිදුවීම ඝන කරුණු දහය. -දන=දුසජනත්‍වං (සී 16). -දම්=දශරාජධම්ම (කාගෙ 7-10). -දික්(ඟ)= දශදිගාව (සද්ධ 22). -නාඝසමොධාන=නිය දහය එකතු කිරීම (වීලි 485[6]). -නව=දහ නවය (එස 63). -නාසනා=භෙරණුන් සස් සෙන් නෙරපීමට හෙතු වන දසපරිදි (සෙසි 319). -පක්=දසවක (ශිසං I. 185[24]. 220[44]. 245[5]). -පඩිදී-භෙරණුන් පංරාජික වන සතුන් මැරීම, හොරකම්, මෙවුන්දම, බොරු කීම, රහමෙර බීම, බුදුරුවන්හි අගුණ කීම, ධම්රුවන්හි°, සඟරුවන්හි°. ප්‍රකෘති මෙහෙණක සමග වන් මෙවුන්දම් සෙවුම, ඔසදිටු ගැන්ම ඝන කරුණු දහය (සෙසි 39). -පාරමිතා, -පැරැම්, -පෙරුම්= දාන, සීල නෙක්ඛම්ම, පඤ්ඤා, වීරිය, ඛන්ති, සච්ච, අධිට්ඨාන, මෙත්තා, උපෙක්ඛා ඝන බෝසත්තාණන් දහය. -පින්කිරියවත්=දශ පුණ්‍යක්‍රියාවස්තු (බගැ 13[16]. සළු 1. 47[3]). -පිළාසරුණු= පරුෂවෙදනාදී පීඩාකාරණ දහය (බගැ 66[11]. -පොරොන්දම්=තරුණ තරුණියන් විවාහයට යෝග්‍ය දැයි නිශ්චය කිරීමට ගන්නා දින, ගණ, මහෙන්ද්‍රමණ්ඩල, නාඩි, යෝනි, සත්ත්‍වපුරුෂනක්ෂත්‍ර, රාශි, වර්ණ, වශ්‍ය, රජ්ජු ඝන කරුණු දහය. -බල= 1. 'දශබල' බ (බගැ 37[22]). 2. බුදුරජ රු 13) -බැ=දශඛ්‍යානෑ; සහොදර දස දෙන (බප්‍ර 159[30]). -බිම්බර=බිම්බර නම් ප්‍රමාණ දහය (ථූප 105[12]). (දෙවඅවතාරබිම්බර, මාර°, යක්ෂ°, රාක්ෂස°, ගරුඩ°, සිරි°, චතුෂ්පද°, භූත°, නර°, අසුර°-සඛ්‍යාය). -බුදබල='දශබල' බ (බපු 231[22]). -මඩුලු= දිගාමණ්ඩල (බප්‍ර 148[23]). -මද=ඇතුන්ගේ දෙකෑපොල, කොඹ, දෙකන්සිදුරු, දෙඇස්, දෙනාසාපුට ගුද ඝනා දස තැනින් වැගිරෙණ මදය (කව් 379). -මස්ඇවුම්=මාංස දහයක් ගත වීම (සද්ධ 53[32]. 60[14]. 64[7]). -මහාන්‍රක=අබ්බුද, නිරබ්බුද, අබබ, අටට, අහහ, ඇමුද, සොගන්ධික, උපපල, පදුම, පුණ්ඩරීක ඝන නිරය දහය (මනි 23[31]). -මහබඹතල=බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජ බ්‍රහ්මපුරෝහිත මහාබ්‍රහ්ම පරිත්තාභ අපපමාණාභ ආභස්සර පරිත්තාශුභ අපපමාණශුභ සුභකිණ්ණ වෙහප්ඵල ඝන බ්‍රහ්මලෝක දහය(සද්ධ 7[35]). -මුල්=බෙලි නොවිල ඇද්දෙමව පලොල් සිහින්මදි අස්වැන්න පුස්වැන්න එලබවු

කවුවැල්බටු ගොකටු යන ගස්හි මූල් වශී දහඅ(සෙං 504). -මෙම්හෙතැන් (බත්294[24]), -මේතැන්(පු 3. 335) =දසවැදරුම් සෙවසා යෝ. -මුහුණු= රාවණරජ. -බුල්=දශ බල' බ. (කාශ්‍යගෙ 1-60. රූ 13). -ගොදුන් දහස්=යොදුන් දහදහත් වියාල (බප 128[5]). -රජදම් (කව් 5), -රජදහම් (කව් 97). -රද්දහම් (ශික්‍ෂා 1. 218[6])=දාන, ශීල, පරිත්‍යාග, සෘජුබව, මෘදුබව. තපස්, අක්‍රෝධ, අවිහිංසා, ක්‍ෂාන්ති, අවිරෝධිතා යන දහඅ. -රූවන්='දශචක්‍රවර්ත්ති' බ. (ජාගැ 137[20]). -වක්=පක්‍ෂයෙහි දහවැනි තිථිය. -විගමාංස=මස් වශී දහඅ; ගෝණ මස්, ගවා, එළු, මුවා, මුගටි, ඉත්තෑ, උරුරූ, ඇතුළු, මොනරා, පක්‍ෂි යන දහඅ (වෛ). -වතුම්ඝව්විහ='දිමෙන් විපාකයන් නැත, පූජාවෙන්, දුව්‍ය යවා පිදවීමෙන්, සුකෘතදුෂ්කෘතකර්මයන්ගේ, මෙලොව නැත, පරලොව, මව, පියා, මැරී උප දනා සත්වයෙක්, ලොකයෙහි මනාව පිළිපන් ශ්‍රමණයෝ නැත' යන කරුණු අඩාර කොට ඇති මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය(බගැ 45[33]. 259[2]). -වතුසම්ව්විහ = දශවස්තුකසම්‍යග්දෘෂ්ටිය; අනන්තර ව දක්වූ කරුණුවලට විරුද්ධ කරුණු අඩාර කොට ඇති මනා වූ දෘෂ්ටිය (බගැ258[20]). -වම්=දිගාව නමැති කාන්තාව (කව් 40). -විට=දහවාරය; කලින් කල (ජා 492[19]). නිතර (ජා 388[3]). -විදරුවන්= දශවිධරත්න (සිගබ 17). -විධ=දශ අඩාර. -°අනනරාය='දසඅන්තරාය'බ. (කඛ්‍ඩා39[20]. 138[14]). -°පරිබෝධ=හාවනාවට බාධා වූ අංවාස සුල ලාභ ගණ කම්‍මන්ත ගමන ඥති අඩබාධ ග්‍රන්ථ සෘද්ධි යන කරුණු දහය (විසෙර-වි 1. 324 පටන්). -°සෙය්‍යා= 'දශවිධශය්‍යා' බ (කඛ්‍ඩා 47[10]). -°සෙනාසන= වෘක්‍ෂමූල පර්වත කාන්දර ගිරිගුහා වනප්‍රස්ථ අභ්‍යවකාශ ශ්මශාන ශූන්‍යාගාර ලතාමණ්ඩප පලාලපුඤ්ජ යන තවුසන් වසන තැන් දහය(බප 46[6]). -සක්විනිවත්= 'දශවිධ සක්විතිවත්' බ. -සත=සීය. -°පා= හිරු (කෝ 115). -සම්මත්ත=අෂ්ටාංගීඔඝ, සම්‍යග්ඥාන, සම්‍යග්විමුක්ති යන ගඟපත් සවභාව දහය (බත් 28[29]). -සිඤ්=දහස. -°කිරණ=හිරු (සැර 132). -සිඔ=ඔෙරණුන්ගේ දශශීලය (හෙසි 39). -සිල්= පණිවිය, අඹිනාදන, අබ්මිසර, මුසාවා, රහමෙර, විකල්බොජ්ජන, නටනු ගනු වශනු විසුළු දස්න, මල්ගඳවිලෙවුන් දරීම, උසසුන් මහසුන්හි හිඳීම, රන්රිදීමසු කහවණු පිළි ගැණීම යන කරුණු දහයෙන් දුරු වීම (හෙසි 3[2]). -හස්=දසදිග (සස49, 255. 292).

දසන්=දත්(බෝගැ 128[36]. ගුත් 77). -අග්(ග)= දත් කෙළවර (බෝගැ 58[1]). -°රස්=දන්තාගුරශ්මිය (බුත් 21[35]). -අවසන්= දසනග (සැවුල් 189). -ඉඳු=දළදුව නමැති වඳුරා (කෝ 132). -වරණ(පරෙවි 59. වෙස 666), -වසන්(සලී 1. 104[18])= තොල. -වැල(ළ)= දනත පඬික්තිය (කව් 238).

දසන=1. දශීනග (බුදු 505. ගුත් 401).

දසමි=දසරූව; උරගිස (බප්‍ර 61[24]. 209[12]).

දසරූ= 1. උරගිස (කඛ්‍ඩා 47[34]). 2. ඉඟ? (පූඡා 161). 3. අඛ්‍යදුභරණය (රූ 297. බුත් 303[32]). -සේල= කරේ දමන වස්ත්‍රය (දඔ 316).

දසවෙයි (බස 19[31]) }=වීපොතු.
දසවෙයියා (සෙං 4353) }

දසා=1. දිගාව (සලී 1. 4[14]. සඛ්‍ධ 42[21]). 2. දුවල්ල. 3. අවසථාව. 'දශා' බ. -මුඛ= දුවලුකොණ (සිඔ 112[18]).

දසාහ= දසදවස (කඛ්‍ඩා 44[11]).

දසි=කොළොම්ගස (වත 27).

දස්‍ස=දර්ශි; දක්නා (ශික්‍ෂා I. 234[58])

දස්‍සන්=දශීනග (ජාගැ 7[16]). -අග්‍ර= දක්ම නමැති අග්‍රතග (සම් 465.)

දස්සනෙන් (නාප)=දස්‍සන් + එන් (කව් 128).

දස්ස=දක්‍ෂ (ලෝ 21).

දහ=1. දුවල්ල (සිඔ 7[19]. බප්‍ර 302[33]. 326[4]). 2. දවස (කව් 66. 387. රූ 76). 3. බොතු. 4. සාදිලිංගම් (රූ 192). 5. තුවරලා? (රූ 226). 6. දසය; 7. ගොඅම් කපන ලොහමය උපකරණය. 8. විල (බගැ 28[14]). 9. ගඟපත් (බගැ 17[9]. හෙසි 34[16]. 35[1]). 10. කිපීම (සී 102). -අට=අවලොස. -°දෙස=අවලොස්ථාව (දඔ 6[28]). -°සන්නි=සන්නිගසාගේ අවතාරය වූ අතුරුසන්නි, අමුක්කු, කණ, කොරා, කෝල, ගිනිජල, ගොළු, ජල, දෙමළ, දේව, නාග, පිස්සු, බිහිරි, භූත, මරු,

මූතීහි°, වංහ°, වෙවුලුම්° යන අවලෙංස. -කන්=දැවලුකොණ (බගැ 66[28]). -කැනි=ගොයම් කපන දෑකැත්ත (වි 2. 923[1-21]). -කුරුගුලා= දැවලුකොණ (සිඛ 112[17]). -ගඩ්= (අමං 2. 160[28]), -ගැබ් (ගුත් 64)= ඛානුගතීය; වෛනෙයය. -තල (ඛප්‍ර 132[21]. බෝගැ 17[15]). -තලාඛ (මිලි 314[20]), -තලාවිල් (බෝගැ 113[14])=විල; තඩාගය. -තුන්=දසය හා තුනුන් එකතු වුවිට ලැබෙන ගණන; තෙළෙස. -නව= එකුන්විස්ස. -නා= විල්හි ප්‍රධානයා; මුහුදු (රෑ 136). -වලු=1. රෙදිවාටිය (ජාගැ 209[29]). 2. දැවලු සහිත වස්ත්‍රය (බෝගැ 143[2]). -ස=සොළොස; දහය හා හයත් එකතු වූ විට ලැබෙන ගණන. -හත්=සතළොස. -හතර=තුදුස.

දහ (ඛං)= 1. හැරීමෙහි; දුරු කිරීමෙහි. සක. 2. කිපීමෙහි. අක. දහං දහත් (ඛප්‍ර 280[10]); දෙහේ දෙහෙත් (කව් 539); දිහි (කව් 34. 254) දුහු (සස 28). (කිපුම්හි 'දැහැවේ' යනාදිය ද වේ). (දහ=කිපෙව- සී 208. දහඟ=දුරු කරව-සී 643).

දහවුන් (නෛක්‍රි)=කිපෙනොත් (ශිසං I. 85[16]. ඛප්‍ර 160[26]).

දහඩිය†-ඛහදිය; සෙවදජලය.

දහන්= 1. ගින්න (කව් 428. රෑ 37). 2. ධ්‍යානය (අමං 2. 179[14]. ගුත් 39). 3. ඛානය (රෑ 369). 4. කාඛි (රෑ 374). -අඟ=වීඵුව; විනංඛුව (රෑ 369). -ඇඹිල්= හාල්පාතු (ශුසිංඅ.). -කැන්=වීකරල (රෑ 520). -දැල්= ගිනිදැල්(කාශෙ 11-2).-වූ='දහන්හු' ඛ (සඛ්‍ර 460[31]).-සැප= ධ්‍යානසුඛය (කාශෙ 5-33). -හූ=යඥෙපවීතය; පූනඤ්ඤ (කාශෙ 5-41. 8-37. සඛ්‍ර 91[24]). -සැඟි?=වාතය(රෑ 41).

දහන=1. ගින්න (බෝගැ 14[21]. 77[31]). 2. දවීම (සඛ්‍ර 232[6]). 3. කිපෙන (බගැ 241[22]. ඛප්‍ර 162[12]. අමං 2. 73[2]).

දහනු=කිපීම (ඛප්‍ර 160[26]).

දහපා (<උපජිඣායපාදෑ?)='සවාමීනි; වහන්ස' යන අරුත්හි (සිඛ 60[14]. 86[6]. හෙසි 8[30]).

දහම්=1. කුශලය (කව් 82). 2. සවභාවය (කව් 76). 3. ත්‍රිපිටකපාලිය. 4. 'ධම්' ඛ. -අමා= ධර්මය නමැති අමාතය. -ඉසුරු= ධර්මයට අධිපති (දළ 44[2]). -උවම=උපමාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (සිය 82). -කෙළි= ධර්ම ක්‍රීඩාව; නිනර පින් කිරීම (දළ 54[19]). -හෙසිනා=ධර්මාගාරයෙහි ප්‍රධානයා (සිංඅංලි 65[33]). -ගේ=ධර්ම ප්‍රසාදාගාරය. -ඉගාසු= ධර්මඝොෂකයා (අමං 2. 149[28]). -දර= ත්‍රිපිටකධර්මය දරණ (ශිසං I. 218[19]). -දූ= 'දම්දූ' ඛ (රාජා 399). -දූසි (ශිසං I. 234[60])= 'දහම්රුසි' ශුද්‍ර. -නය= 'දම්නිය' ඛ. -පඤ්ඤා= ධර්මය පිළිබඳ කටයුතු කරණ අමාත්‍යයා; ධර්මමහාමාත්‍යයා (නිකා 21[12]. සර 304[10]. සිංඅංලි 65[32]). -පියා=ධම්මපදය (බගැ 290[11]). -බඩගෑ=ධර්මහාණඩාගාරික (සලි 1. 759[4]. 804[5]). -බඩු= ධර්ම නමැති භාණඩ' (බුත් 274[13]). -බෙර= ධර්මභේරිය (රෑ 516). -මඬල= ධර්මශාලාව (බුදු 213). -මැනි= ධර්මාධිකරණාමාත්‍යයා (කාශෙ 10-134). -රජ්= 1.දැහැමින් රාජ්‍යය කරණ රජ (ඛප්‍ර 120[3]). 2. බුදුරජ (සුසං 9). 3. ශමරජ්. -°සිරි=ධර්මානුගතරාජ්‍යසම්පත්තිය (සස 14). -රුසි= ධර්මරුචි නම් භික්ෂුනිකාය (ශිසං I. 218[12]). -වියක්හන්=ධර්මව්‍යාඛ්‍යානය; ධර්මය තෝරා දීම(ශිසං I. 218[19]). -සක්=ධර්මචක්‍රය (සලි 1. 10[22]). -සඟුණ්=ධර්ම සඞ්ගණිය (ශිසං I. 219[29]). -සන්?= අංපන ශාලාව (සිඛ 59[1]). -සර= ධර්මදේශනාව (දළ 8[15]). -සැක්?= ධර්මචක්‍රය (ශිසං I. 220[18]). -සෙනෙවි= 'ධම්සෙනෙවි' ඛ. -සොඬ=ධර්මයෙහි ලොල් (බුත් 6[15]).

දහස්ගා†=වීපොතු.

දහර=1. තරුණ; බාල (සිය 167. ජාගැ 5[5]). 2. අළුත් (රෑ 438). 3.(<තාරෙ-ද්‍ර)=හොරණෑව; දිගනළාව (දළ 55[19]. ජා 1001[14]). 4. බාරාව; වැල නොං කැඩී වැවෙන දිය අංදිය (කව් 178). 5. අශ්වගතිවිශෙෂයක් (බුදු 17. සුස 592). 'පස්දහර' ඛ. -ගල්ව= (ස්තු 118[2])='දහරගල්ල ව' ශුද්‍ර.'දරගල්ල'ඛ. -දිනි (නාප)= බාරාජලයෙහි (සී 153). -මණ්ඩි†=දෙපය ගෙතීම; අරමණිය බැඳීම.

දහරා=බාරාව (ඛප්‍ර 215[1]).

දහල්=කනමැදිරිය (පුනා 145).

දහවල්= දිවාකාලය (වෙස 167. සැළ 45). -කල්=දවල්කාලය (සඛ්‍ර 65[18]). -දවස්= සූර්‍යාලෝකය පවත්නා කාලය (සැළ 48).

දහස්=1. එනම් සඞ්ඛ්‍යාව; සහස්‍රය (කව් 491). 2. අදහස (බගැ 181[1]). 3. දැසය. 4. වංචිය (බගැ 167[25]). -කැටුම්=නිරු (ගබහා 64).

-පිඟලිඟෑට=රෙද්දක කඟවණු දහසක් ලා බැඳි පෙට්ටිනිය (බපු 326[25]). -පිරිත්= දහස් වරක් කියූ පිරිත (පූ 3. 41[4]). -වැට= පහන් දහස්ගණනක් ඇති වැට(බඟ 25[15]).

දහඞි=දුසිය (කාශෙ 10-27). [රිශජං].

දහඩලදි=සිනිදු කට ශුතු දෙය (ජාඟ-තක්කා

දහඵ?=1. පවරෙදි (රූ 302). 2. උපමාත්මක ද්‍යොතක පදයක් (සිඟ 128). [(=දඬිරසඟ.

දහි-දඩි. -ඔඣඹී (වි 4. 372[2-8])= 'දහිඔඣී' ශුසු.

දහ්‍යමාන=දුවෙන (බෝඟ 77[31]).

දළ්=1. දඬි (ශිසං I. 220[45]). 2. දඪාව. -**දූ**= දළදූව (ශිසං I. 116[44]).

දළ= 1. ජවාව; ගෙතුනු ඉසකෙඉෙ (බඟ 26[15]. කව් 27). 2. බූරය; ක්‍රියාව (කව් 27. 82). 3. දඪාව; දත (බපු 182[7]. රූ 283). 4. ඇත්දත (බපු 121[13]). 5. නළල (කෝ 183). 6. ගෙය? (රූ 678). 7. මහත්; නොසිඟුම්; දැඩි (බපු 8[24]. කව් 42. 97). 8. දිලිසුනු (රූ 678). -**ඇඳ**= ඇත්දතින් සෑදූ ඇඳ (අනා 181[5]). -**ඇස්**= මෙහෙසුරා (සැවුල් 10). -**ඇඟග්**= මෙහෙසුරාගේ නල ලෙහි වූ ඇසින් නිසුත් ගින්න (පරෙවි 26). -**ඇඹි**=මෙහෙසුරා (කෝ 18). -**එණු**= දළුක්ගස (ශෝ 1610. 2179). -**කඩ**= 1. ඇත්දත් කැබැල්ල (සඬ 204[15]). 2. දළ රෙද්ද. -**°වළලු**=1. ඇත්දත් වළල්ල (සලී 1. 236[35]. 268[32]). 2. දළරෙදිදරණුව. -**°විජිනිපත්**= ඇත්දත්මිට සහිත වටාපත (සර 266[21]). -**කඬු**= ඇත්දත්මිට සහිත කඬුව (ජා 1144[6]). -**කරඬු**=ඇත්දත්මුවා කරඬුව (ස්තු 92[19]). -**කෙස්මැලිනරක**= නිරයක් (මනි 41[19]. දජා 51[13]). -**කෙළි**= රතික්‍රීඩාව (රූ 325). -**කොළන**= දත්තුරු කන (සිඛ 96[31]). -**දඬ්**= දුඹි එඹිය (ශිසං I. 129[3]. 185[21]). -**දූ**= දඪාධාතුව. -**°ගේ**= දඪාධාතුව සහිත කරඹුව තිබෙන ගෙය (දළ 56[6]). -**°පමුණු**= දළදුවහන්සේට පරවෙණි වශයෙන් පවත්නට පුදන ඉඩම (දළ 59[9]). -**දූර**= ඇත්දතින් කළ දිග නළාව (ථූප 41[15]. 81[4]. 140[2]. දඹ 5[27]). -**නුවන්** (සැවුල් 63), -**නෙත්** (ගණ 1)= මෙහෙසුරා. -**පුවු**= ඇත්දතින් සෑදූ පුටුව (අනා 181[6]). -**පුඹු(ඩු)**= ඇත්දත්මිට (සඬ 169[11]). -**°ශේෂත්**= ඇත්දත් විට සහිත යොතවජ්තුඣ(සඬ 204[32]. 648[30]). -**මඩුලු**= ජවාමණ්ඩලඣ; තිස විට වෙළෑ සැඩපලු ගෙතුනු කෙස්වල්ල (සලී 1. 646[7]). -**මඣ**= ඇත්දතින් කළ (දළ 24[10]. කඬා 106[32]). -**මස්**=ජවාමාංස නම් ඔසුව (රූ 227). -**මිවු**= ඇත්දත්මිට (ථූප 106[1]). -**මිතුරු**= දස මිත්‍රඣ (හෙසි 29[3]). -**මුත්හර**= මහමුතු මාලඣ (ජාඟ 91[4]). -**ඣන්**= ඇත්දතින් සෑදූ ඇදැ(බපු 285[12]). -**ලෙඛ**=දඹිලෙඛඣ; අභිඛ්‍යාව (රූ 114). -**වඹු**= ඇත්දතින් කම්මන්ත කරන්නා (දජා 178[5]). -**වන්**= ඇත්දත්පැහැඣ (පඟූ 29[24]). -**වළඣ**= ඇත්දත්වළල්ල (ඕඟ 77[30]). -**වළලු**= (ලෞරාගේ) නැමී වළලූ ගැසුනු දත (ජා 4939). -**විඣඹි**= දඪවිඣාඹසිඣා; ඣජාතඣ කරණ ඣහළුවා (බඟ 30[1]). -**ඝඳහැ**= දඪ ඉඹිාව (ශිසං I. 85[12]). -**ඝඳ**=මෙහෙසුරා (රූ 27). -**හං**= ඇත්දතින් සෑදූ නළාවක් (දළ 55[15]. කාශෙ 8-32. සඬ 311[28]. 468[10]. පැර 118. ථූප 41[16]. 81[4]). -**හර**= 1. දඹි අරටුව (ජාඟ 918). 2. මහමුතුහර. -**°පළඳනා**=මහමුතුහර (ජාඟ 918). -**ඟිදි**= දඹිකුර (ජාඟ 13[18]).

දළු=1. අඹකුරඣ; නොමේරූ කොළඣ (දඹම් 248[12]. රූ 478). 2. මනුෂ්‍යශෙක් (කාශෙ 10-90). -**මුර**=1. බුලත් සපඣන වාරඣ (G). 2. බුලත්. -**°පංඟු**=බුලත් සැපයීම් සඳහා දුන් ඉඩම (G).

දළුක්=එනම් ගස (ශෝ 639. 1987). [බ.

දළුව=ඔසුවෙසෙසක් (ශෝ 480. 1463). 'දලුව'

දළහ=1. දඹි (බඟ 266[13]). 2. ලේ ඔස් ඣඹික (ජාස 309[17]). -**ගහණ**= 1. දඹි ගැණීම. 2. අඹිඤ්ඤාණඣ (දඹම් 27[11]). -**බනු**= බොහෝ දෙනෙකුන් විසින් නමා දුනුදිඣ දූමිඣ ශුතු දුන්න (මිලි 113[8]).

දූ

දූ=1. 'බාතු' බ. 2. බුඬාදීන්ගේ ශරීරශෙන් ඉතිරි කොටස (බපු 323[18]. සිදත් 181). 3. පූජ්‍යවස්තුව (පදලස්දූ-ශිසං II. 211[26]). 4. ක්‍රියාඣීද්‍යොතක පදයන් සිඬු වීමට මුල් වන 'කර, දර' ඣනාදී ශබ්ද (සිදත් 11[1]). 5. ජාත; උපන් (බඟ 5[33]. කව් 259). 6. ජාතකකථාව (කව් 6. මුව 7. බපු 136[10]). 7. දූඣඣා (බඟ 63[2]. 280[4]. සිඣ 5). 7.

දෙන (කව් 31). 8. දවස (බගැ 5[83]). 9. දවල්ල (කඛ්‍ය 69[26]). 10. ඇඹරුම්ගල (වි 2. 941[1–28]). 11. දතුග (ජාගැ 184[23]. පූ 2. 294[9]). 12. දඟය; දූක (රැ 134). 13. දනය; ත්‍යාගය (රැ 314). 14. පූජාවට යොදාය දෙය. 15. මිමැස්සා. 16. බෘහස්පතින්දු (රැ 691). 17. (පූක්‍රි) කපා (බගැ 41[18]. ජාගැ 35[21]). 18. (පූක්‍රි)=පිලිස්සි (බප 199[18]. දඹම් 312[19]). 19. (පූක්‍රි)†= දම්ා. 20.(නි)= ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි (සඳ 181). -කණ මලා=දැව් කළු වූ හාජනය (සළු 2. 683[9]). -කන්= 1. ආභරණයක් (බුත් 304[1]. පූ 2. 129[18]). 2. දවලුකොණ (වි 1. 199[35]. ජාගැ 107[20]). -කරඬු= බෘතුකරඬුව (ථූප 135[17]).-කැට=පිදිය යුතු වූ ගල (බප 268[24]). -කැනි= දූකැත්ත (රූප 384[25]. 430[17]). -කුරුඟුලා= දවලුඅකොණ (සිබ 72[10]). -කෙස්=බෘතු නිධාන කළ ගතිය (ථූප 135[17]). -කෙළි=බෘතුක්‍රීඩාව; බෘතූන්ට ප්‍රජා පිණිස කරණ ක්‍රීඩාව (ස්තු 81[12]). -ගත්=කපා ගත් (බුත් 266[6]). -ගප් (ථූප 134[7]), -ගබ් (ථූප 135[17])=බෘතුගතිය; චෛත්‍යය. -ගබඟණ=චෛත්‍යයෙහි මළුව (අමා 2. 66[16]). -ගල්= ඇඹරුම්ගල (වි 4. 68[2–1]. කඛ්‍ය 113[7]. මිලි 462[19]). -ගැප් (හංස 75), -ගැබ් (ධප 97[23])= 'දඟබ' බ. -°අඟණ=දඟබඟණ (වි 7. 309[23]). -ගිය= 1. දූවුනු (බප 233[21]). 2 (නෛෂ්ක්‍රි)=දූවීගියෝත්; දූවී ගියකල්හි (සිබ 454). -ගුණ= දඟකගුණය; පරිත්‍යාගය (සිය 49). -ගේ=1. බෘතුගෘහය; චෛත්‍යයක් වසා සිටින සේ කළ ගෙය. (ශිසා I. 86[29]). 2. බෘතුකරඬුව තැබූ ගෙය. -°අන්සම=බෘතුගෘහය භාරකාරයා? (ශිසා I. 89[33]). -ගොඩ= දඟබ (අමා 2. 160[6]). -කැන්=ජනක කළ අය; පියා (සළු 2. 227[16]). —කුඩු=දූකැත්ත වැනි හොවය ඇති පක්ෂියෙක් (පූ 2. 98[7]. යෝ 45I). -දෙස්=බෘතූන් නිසා වූ දෙෂය (යෝ 475). -°මල=බෘතුදෙෂ හා මල (යෝ 147. කාගෙ 11–6). -නැකැත්=උපදින වේලෙහි වූ නැකත (යෝ 1202). -පද=බෘතු වෙන් සිද්ධ පදය; කියාපදය (සිදත් 134[3]). -පාඨ=1. ජාතක පාළිය (හෙසි 8[7]). 2. බෘතු පාඨය. -පීයම්= බෘතුප්‍රකෘතිය (සිදත් 11[1]). -පෙත්= ඇඹරුම්ගලෙහි දරුගල (වි 2. 918[1–12]. කඛ්‍ය 113[7]. ථූප 75[9]). -මාල= බෘතුමාලකය; බෘතුගෘහය (ශිසා IV. 256[17]). -මුව=බෘතුමය; බෘතුවලින් නිපන් (සිදත් 17[1]). -ලත=කපා දමන (බුදු 66). -වලු=1. රෙදිවාංචිය (සර 226[21]) 2. රෙදිවාංචියෙහි දික්තුල් (සද්ධ 609[3]). 3. වස්ත්‍රය (සද්ධ 307[21]. ප්‍රතා 173). -සැණ= බෘතුප්‍රජෝත්සවය (ශිසා I. 439). -හල=ජාතකඝටකථාව (සිබ 75[24]). -හූ (කඛ්‍ය 59[3] ජා 659[29]), -හුවෑල (හෙසි 13[27]. සළු 2. 423[24])=දූවලුතුල.

දූ (බා)=1. දූමෙනි; පිලිස්සිමෙනි. අක. 2. කැපීමෙනි. සක. දූ දන්; දූ දූ. අක. දූවේ දූවෙන්; දූවිනි දූවි, දූවුනු දූවී. ප්‍රයෝජ්‍ය. 'දවා' ඈ හෝ 'දූවා' ඈ. (දවසි–බගැ 66[21]. **දූවම්**=කපවම්– සළු 2. 731[2]. සිදත් 12[2] හි 'දීම්' අරුත් ඇති 'ඳ' බාතුවක් පා. සං. භාෂා අනු වදන්වනාන් සිංහලයෙහි දී ඊව 'දෙ' ආදෙශ වෙයි).

දූංගල†=දූගලීම; නිකම් සිටීමට බැරිබව.

දූක්ෂිණාගනි= දක්ෂිණාවට යොග්‍ය වූ ගින්න (වි 2. 819[1–10]. 'නෛතාග්නි' බ.

දූක්ෂිණාත්‍ය=දානුණුදෙසෙහි වූ (කාශී 1–42).

දූක්ෂිණ්‍ය= 1. දක්ෂභාවය; 2. අනුන් සතුටු කිරීම. [-බාතු=බුදුන්වහන්සේගේ දක්ෂාව.

දූඛා= දත්අැන්දෙහි මැද සිව තුන්වැනි දත.

දූසිඛා=උඹුරුවුල.

දූඩිම=දෙළුම (පඤ්ච 15[18]).

දූඩිය†=ඩහදිය. -මාන්සි=ඩහදිය ගලන තරම ගන්නා වෙහෙස.

දූතකුසුම්=මයිලමල් (යෝ 1476. වෛ).

දූතම් (<Datum–ඕලන්ද)=දිනය.

දූනව්‍ය=දියග්‍රතු; දෙන්ව සුදුසු (ජාස 175[21]).

දූතු= 1. බාතු (බුදු 453. 605. හංස 75). 2. ලේ මස් ආදිය (යෝ 148).

දූනු=දූකැත්ත.

දූදසු?=රොට (සළු 2. 752[17]).

දූදු=1. සුදුව (ප්‍රතා 231). 2.†=සුදුවෙසෙසක්. -කැට= දදුකෙළියට ගන්නා අඹක සහිත පැති ඇති ලීකැබැල්ල.

දූන=1. දීම; පරිත්‍යාගය. 2. දිය යුතු වස්තුව. 3. ගජමදය. -අසිරන=දීමෙහි ඇලුනු (අමා 2. 153[14]). -අඟී=දීමට සුදුසු (ජාස 175[10]). -ආනිසංස=දීමෙන් ලැබෙන යහපත් ඵල

විපාක. -භා=දෙන(ශිසං II. 171[43]). -කථා=දීම පිළිබඳ ආනිසංස ආදිය කිම (වි 5. 254[2-17]). -ක්ෂේත්‍ර=දන් පිණිස දුන් කුඹුර හෝ ඉඩම (සිංහලි 139[14]). -චේතනා=දෙන අවස්ථාවෙහි ඇති වන චෙතනා චෛතසිකය (වි 5. 190[1-14]). -දෘශ(ස)=තමා ගඟපත් දෙය වළඳමින් අගඟපත් දෙය දෙන අය (බප්‍ර 85[16]. දජා 214[16]. සද්ධ 576[11]). -බලී=දන් දීම නමැති පිණ (මනි 40[32]). -නිස්‍යන්දඵල=දානය හෙතු කොට ගෙණ වූ ගඟපත් විපාකය (විලි 125[32]). -පති=තමා සුලුදෙයකින් ගැපී මධුර-ගඟපත්-දෙය දෙන අය (බප්‍ර 85[19]. දජා 214[14]. සද්ධ 576[11]). -පරමාර්ථපාරමිතා=සඬකිය ජීවිතය අන්‍යයන්ගේ ගඟපත සඳහා පරිත්‍යාග කිරීම නමැති බෝසත්කම (පූ 2. 77[10]. විසාර-වපිඅ 252). -පරිත්‍යාග=වසතුව දීම (මනි 81[26]). -පාරමිතා=වසතුව දීම නමැති බෝසත්කම (බෝගැ 22[36]). -ප්‍රතිග්‍රහණ=දීම හා පිළිනැඟීම(බප්‍ර248[25]). -ප්‍රවාහ=දීම නමැති වතුර; නොකඩ කොට දෙන දානය (පූ 3. 64). -ප්‍රවේණී=දන්වැව; නො කඩ කොට දෙන දානය (සලී 1. 1066[13]). -ප්‍රීතිඝඩ=දීම නිසා වූ ප්‍රීතියෙන් උපන්සැපය (ශිසං II. 171[42]). -ඵල=දිමෙනි විපාකය (සද්ධ 11[23]). -භූමි=දීම නමැති බිම (සවී 41[22]). -මාන†='දානමාන්න' ඉහ. -මාන්න=දීම හා බුහුමන් කිරීම (සද්ධ 50[29]. සවී 31[36]). -මුඛ=දීම නමැති දොරවුව (සවී 41[25]). -ලක්ෂණ=දානයෙහි ලකුණ; නැවත නොගන්නා අදහසින් සිය අයිතිය හැර අනුන්ට දීම (හෙසි 29[20]). -වර්ෂා=දානය නමැති වැස්ස (ශිසං II. 171[36]). -වාරි=දානවංපිය; කුඹුරුවලට දිය බෙදා දෙන වැව (ශිසං I. 32[16]). -වස්තු=දෙන දෙය.-විභාග=දානය පිළිබඳ ප්‍රභෙද හෝ විසතර(සද්ධ11[18]). -ශාතනී=දන්වැව (පූ 2. 735[31]. සද්ධ 3279). -ශාලා=1. දන් දෙන ශාලාව (ශිසං I. 179[16]). 2. භික්ෂූන් වළඳන ශාලාව. -ඝෝෂණ=දීමෙහි ඉතා ඇලුනු. -සභා=දානශාලාව (ශිසං II. 170[22]. 171[36]). -සම්භාර=දානෝපකරණ; දන් දීමට අවශ්‍ය ආහාරාදිද්‍රව්‍ය (බප්‍ර 95[24]). -සහාය=ගඟපත් වුවත් නොවුවත් තමා වළඳන ලෙසින් දෙන දශකය (බප්‍ර 85[13]. දජා 214[15]). -සඞ්ගම='දානපති' බ. (වෙස 93).

දානව=අසුරය (බප්‍ර 132[3]). ක්‍රූරයක්ෂවිශෙෂයක් (ජාගැ 67[27]). -රක්ෂස=දානව නම් රකුසා (බුත් 54[28]). -ඝාතර=විෂඝ්න (ප්‍රනා10).

දානහලා†=වීජාතියක්.

දානිශවැල්=පුහුල්වැල (වෙව). [(රැ 400).

දානි=1. දෙනු ලබන්නා (සිදත් 161[4]). 2.වැද්ද

දානන=දමුනු; භික්මුනු (දහම් 21[19]).

දාන්නිශ(<බාහ්‍ය)=කොත්තම්ල්ලි (වෙව).

දාන්‍යපාක=බාහ්‍ය අතර බෙහෙත් ආදිය තබා පැසවීම (සෙං 4305).

දාම්=1. දහම (හිරං 58. ප්‍රාති 4). 2.†=දම් කෙළියෙහි ප්‍රබාන ඉත්තා.-කෙළි=ක්‍රීඩාවක්. -පෙත්=දම්කෙළියට ගන්නා ලැල්ල.

දාම=1. මාලාව (බප්‍ර 215[39]). 2. දම්වැල (ජාස 470[4]). 3. නුගගස (වන 27).

දාමරික=කලඝ කරණ. [186[39]).

දායක්=ආහාරාදිය බෙදා දෙන්නා (ශිසං I.

දායක=දෙන්නා (බප්‍ර 85[14]). -පරිභොග (සද්ධ 289[3])='දායජ්ජපරිභොග' ඉහ.

දායජ්(ජ)=දායාද්‍යය; දුවැද්ද (බගැ 46[28]). -උපඝාතපද=නිසිවගස් පිරෙන්ට මත්තෙන් ම විශෙෂ කරුණු නිසා බුදුන් විසින් සොපොකඝාතමණෙරාදීන්ට දී වදළ උපඝාත දව (සලී 1. 956[13]).

දායජ්ජපරිභොග='දායාදපරිභොග' බ.

දායටපුජ්?=වක්නිය නම් ඔසුවෙසෙස (රැ226).

දායද=දිය යුත්ත; දෙනු ලබන දෙය.

දායාද=1. දායද ගන්නා; දරුවා. 2. දායාද්‍යය (බගැ47[4].ජාගැ 59[26]. අමා 2. 27[20]. සලී 1. 32[24]. වි 1. 271[2-24]). -පරිභොග=සපනවිධ ශෛක්ෂයන්ගේ ප්‍රත්‍යයපරිභොගය (වි 1. 172[1-7]). සිල්වත් ව ඉද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට වැළඳීම(හෙසි 21[18]). -පුත්‍ර=දේපලවලට හිමි පුතා (මිලි 256[9]). -භාග්=දුවැද්ද භජනය කරණ; මවුපියන්ගෙන් ලැබිය යුතු දෙයට හිමි (බප්‍ර 166[12]). -වහල්=දුවැද්ද සඳහා දුන් දාසයා (සලී 1. 372[23]).

දායාද්‍ය=1. දායාදසම්ඛ්‍යාත දරුවන්ට දෙන දෙය (බුත් 186[17]).

දුසිකා=දෙන සත්‍රී.

දුර=1. දුරීම (කුස 643). 2. භාග්‍යීව (ධෑ 257[1]. බප්‍ර 87[15]). 3. අජගරයා; පිඹුරා (මුව 157). 4. දසාව; වංචිය (කඛ්‍ඛා 119[11]). 5. ගැඹුරු රෙඛා දෙකක් අතර උස් ව තිබෙන කොටස (වත 22). 6. බාරාව. -කඛු=කඛුජාතියක් (දඹ 6[9]. රිදී). -කෑස්බෑ=කබලෙහි දුර තිබෙන කැස්බෑවෙසෙස. -ගලන†=1. බාරා වශයෙන් වැහිරෙණ. 2. මුණින් වැවෙන. -ගල්ල=බාරාවක් (කෝ දරදණ්ඩක්) මෙන් බිම වැටී දිග ඇදුනු (සද්ධ 240[30]). 'දහර ගල්ල' බ. -පරිග්‍රහ-භාග්‍යීවක පංචා ඟැණීම. -පිඹුරු=අජගරයා (බුත් 304[15]. දහම් 366[29]. පූ 2. 57[32]. දජා 384[17]). -හරණ=භාග්‍යීව පෙඟණය කිරීම (බප්‍ර 326[8]). -මුහුරු=දුරස්හිත පොලු (දඹ 6[16]). -සක්=සක්ගෙඩි ජාතියක් (දඹ 5[25]).

දුරක=දරුවා (වි 8. 91[3–5]). -මොවන=දරුවා බිහි වීම (සවී 47[2]).

දුරණ=ධාරණය (හිරා 214).

දුරා=1. භාග්‍යීව (ජා 123[7]. දජා 193[40]. 202[21]. දළ 4[11]). 2. දහර නම් තුණ්ඩය (දඹ 5[27]. කෝ 135. ථූප 41[12]). 3. බාරාව (ප්‍රාති 26). -පරිත්‍යාග=භාග්‍යීව දීම (වෙස 535). -හරණ='දරහරණ' බ. (සලී 1. 104[32]. සද්ධ 652[15]).

දුරිකා=දුරිය; කෙල්ල.

දුරිත=පැළුදු.

දුරිද්‍ර=දිළිදුබව (බුත් 156[9]. දහම් 358[33]). -කරණ=දිළිදුබව ඇති කරණ(බප්‍ර 117[1]).

දුරු=දර; ලීදඬු (සර 236[6]). -කාශ=ඝන වූ ලී කොටස(ජාස 75[33]). -කෘත්‍ය=දරුවලින් කළ යුතු ක්‍රියාව; දවිම (වි 3. 16[2–14]). -බණ්ඩ=දඹුකඩ(බප්‍ර 330[15]). -ග්‍රාම=දර උපදනාගම? (මෙය නිකා 26[17]. සුපු 3[2] හි 'දරුගම්' යන්න වරදවා සංස්කෘත කිරීමෙන් සිදුවිය කැකි හැඟේ). -වෘක්ෂ=ලීරෝදය (බප්‍ර 177[7]). -මක්කට=1. ලීමුවා වදුරා. 2. ගස්හි තිඹුණු අැණ ගසා ඒ අතර කටු බහා ලීම (කුදු 141). -මය=ලීයෙන් කළ (ජාස 531[33]). -යන්ත්‍ර=ලීයෙන් කළ යන්ත්‍රය (වි 7. 171[2–26]). -සංනිශ්‍රිත=දර තිබෙන තැන(වි 1. 462[1–3]). -සමහාර=ලී දඩු උපකරණ (පූ 2. 21[33]). -සාකච්ඡා='දරුගැලි' බ. (උපා 509). -සිඤ්ඤ=ලී හා බත්හුළු (කඛා 66[15]).

දුරුණ=දරුණු (බප්‍ර 69[33]). -භා=ක්ෂුද්‍රව්‍යාධියක් (ශෙ 3396).

දුරුණ්‍ය=දරුණුබව.

දුරූ(<ජාතරූප)=රත්රන් (රූ 388).

දුශීනිඤ=දුෂීනිඝාසත්‍රය දන්නා.

දුල=ජාලය; දැල (ශික්ෂා I. 218[15]).

දුලු(ජා 247[22])='සරළු' ශුශ්‍රූ?

දුව=1. බාවකයා; දුවන්නා (පූ 1. 306[25]). 2. වනය. -අග්නි(වි 1. 128[1–1]), -අනල (දහම් 12[19]. 244[26])=වනයෙහි ගස්වල අතු ගැවිමෙන් ඉබේ හටගන්නා ගින්න.

දුවන=කිනිරිඝස (වෛද්‍ය).

දුවල්=දිවාකාලය (බප්‍ර 305[21]. කාශෙ 1–50).

දුවා=බාවකයා (පූ 2. 563[18]. සිදත් 8[10]. 158[2]).

දුශ=1. වාලා (බප්‍ර 87[15]). 2. මෙහෙකරුවා.

දුශී=වාල්සත්‍රී (බප්‍ර 310[10]).

දුස්=1. දහස; 1000(පූ 2. 67[10]). 2. දුසඳා (සර 60[15]). -අැස්=ශකුයා (ප්‍රාති 44). -පෙති†, -මල්†=කුඩා මල්ගසක්.

දුස-1. වහලා. 2. වැඩකාරයා. -ආලපන=I. දුසඟන් අැමතීම. 2. දුසඟන් අමතන වචනය (ධෑ 52[18]). -ව්‍ය=දුසකම; වහල් බව (වි 2. 827[1–4]).

දුසි=1. දුසඤ්ඤි. 2. කටුකරඹුගස (වෛද්‍ය).

දුසිමකසඤ්ඤක?=මල්ජාතියක්(වෙස 346).

දුසී=දුස්ස. -භාශ්‍රී=දුසියක් වැනි භාග්‍යීව (ජා 465[18]). -භොජන=දුස්සන් සදහා පිසූ ආහාරය (පූ 2. 642[2]).

දුහ=1. පිලිස්සීම (වි 6. 25[3–18]). දුවිල්ල (දහම් 380[31]). -අතිරෙක=අධිකදුහය(දහම්12[21]). -අභිභූත=දුවිල්ලෙන් පෙළුනු(වි 8. 41[3–10]). -ජවර=දුවිල්ල සහිත උණ (ශෙ 1051).

දුහක=දවන. -වට=දවන බව (කාශී 2–177).

දුහන්=එනම් සඛ්‍යාව; 17.

දුහතර=14.

දූ

දූ(නි)=ද + ඌ.

දූකිණි=1. දූකිණීය (ඛගූ 96⁹). 2. දූකිණෑව (ඛගූ 208¹⁹). -දිය=දූකිණෑදකය (ඛගූ 45⁹. 83¹⁸).

දූකියෑ(නෙක්ඛ)=දූකින්ව.

දූකිම=දූඡනය; බූලීම.

දූකුම=1. දූකිම. 2. පුදපඹුරූ; තෑගි. -ඝණ්ඩ=දූක්මට රූවී උපදවන. -දෙනවිලා=1. තෑගි පිළිගන්වන අවසථාව. 2. උපසථාන වේලාව (ජාගූ 183²⁵).

දූක්ඛෑවි=දූක්නට කැමැති (බෝගූ 10²⁶).

දූක්විය=දූක්වන්නට කැමැති (ඛගූ 16¹⁸).

දූඟෑ(පූක්ඛ)=ජඟනය කෙරව (ඛගූ 156²¹).

දූඟුම=1. ජඟනය. 2. ජඛම(කව් 184. 337).

දූඟලි(ලූ)ම=1. පෙරළීම. 2†=කැලබල කිරීම.

දූඟෑ(පූක්ඛ)=බූදූ (කව් 442).

දූඟුම=1. ඇවිදුම(රූ 318. පූනා 182). 2. ඇවිදින (රූ 435).

දූට(ටෑ)(නෙක්ඛ)=දුටු කල්හි (සී 120. 529).

දූඩි=1. මහත් (රූ 429). 2. රළු; තද (ස්තූ 5³. රූ 437). [දඩිත්තරූ.

දූඩිනරූ (යෝ 771), දූඩින්නරූ (යෝ 374)=

දූනි=1. දූන. 2. කරූව. 3. ඊයෙහි පුඹය; පඟලිය (ජාගූ 128¹⁵. බපූ 210¹². සඳ 340). 4.උතුණුගස. 6.ජාතිය?. 7†.රෝදයේ ගරාදිය. -ගොඩි, -පෝරූ= අඤඳනතකය. -පිරි†=පිරිජාතියක්; පුල්වාරම. -මිණි=1.ජාතිමාණික්කය; පළිඟුව. 2. රතුකැවි? (ශිසං I. 218¹⁴). -මුවර (සඳකු 41¹. 409⁷), -මොහොර(අනා 59³⁰)= වණ්ඩමත්සයෙක්. -රෝද=දත් වැනි අවයව සහිත රෝදය.

දූනින්(නාප)=දත් + ඉන්(ප්‍රත්‍ය වෙන්-කව්619).

දූන්ත=එනම් ගස (යෝ 412. 733).

දූදිදි=ජජීරිත; කැඹුනු; බිදුනු(රූ197. කව්333).

දූඹුරූ=1. මැඹිය (රූ 153. පූනා 88). 2.ශෛල විශෙෂයක් (රූ 516). 3. සිදුරූව්; පැළුනු (ඛගූ 155³⁸. කව් 275. රූ 576). 4. බෙනය; සිදුර (සිදත් 170¹). 5. ජරාවට ගිය; මහලු (ජාගූ 10²¹). -ඝඩ=දෙදරා බිඳිඝිය පාර (රාජා 31³³). -දිම=වැක්කිරීම(චූප 125¹⁵). -බෙර=භෙරිජාතියක් (සඳකු 134⁴. චූප41⁷. 139¹¹).

දූන්=බාහනය (පූරා 52).

දූන්(නි)=මේ අවසථාවෙහි (ඛගූ 36). අද (ඛගූ 84¹⁵). -දක් (නි)='දක්' බ.

දූන(නි)=1. 'තෙක්' යන්නෙහි අර්ථයෙහි? (ඛගූ 49²⁵). 2. (පූක්ඛ)=අවබොධ කර.

දූනට(නි)=මේ කාලයෙහි (රූ 730).

දූනමිනි=දූනමූනි; වැඩිමහලු (කනි 31¹⁶. සිංසාලි 153¹). -කම=අවවාදය; උපදෙශය.

දූනමුතූ†=දූනුමැති.

දූනඩි(නි)='තෙක්'යන අරුත්හි? (ඛගූ155¹⁵).

දූනවි(වූ)ම=ඉපදවීම (සිදත් 221¹).

දූනෑ(පූක්ඛ)=1.අවබොධ කර. 2.දිනා (ශිසංIII. 221. No 4). 3 ඉපිද (ශිසං III. 264³).

දූනෑවූ=1. ජය ගැන්වූ (කව් 556). 2. ඉපදවූ (කව් 568). [නිඛංන ඇති).

දූනිඤ්ඡ(ඛගූ 160²⁹)='දූනිඤ්ඡ(ඡු)' ඉහු?(=බෘතු

දූනිය=දූනඤ්ඤතඤ්ඤකි (කව් 134). (මෙය 'ඤ, ඤ්ඤ' යන උපසර්ගයන්ගෙන් පර ව ම යෙදේ).

දූනීම=අවබොධය.

දූනුම=දූනිම. -ඇති=දන්නා; වැඩිහිටි.

දූනුවත්†=දන්නා. [දූනුම් + අ.

දූන්ම=1. ජනමය (ගුත් 449). 2. (නාප)=

දූන්විම=1. අවබොධ කරවීම. 2†=ප්‍රකාශ කරණ පත්‍රය.

දූන්වූ=අවබොධ කරවූ (ඛගූ 2³⁴).

දූප=ජපය; කිම (උපා 173¹³).

දූපන=දමනය; වසඟව (මනි 49²⁸)

දූපි=1. දර්පිත (සිදත් 158⁵). 2. අනඛකය (රූ 23).

දූපිලි=දූපිම (සී 221).

දූපි(පූ)ම=1. ජලපනය; කිම. 2. දර්පිත වීම 3. උඹුබැලි ව ශයනය කිරීම.

දූපුණ්ණි=1. කැවපත (ගුත් 245. කව් 71). 2. දර්පිත (ගුත් 245). 3. තාපර; ගෙදුනු (සැළ 54).

දුපුත්(නෙත්ති)=දර්පිත වනකල්හි (සි 535).

දුපුල=1. ජලාකය කළ (සිදත් 159[1]). 2†=ඵඹු බැලි ව ශයනය කළ.

දුබි ?=දුබඩ; වෙළුන්; ශුඝත (කංස 50).

දුමැණි?=දුමුණු (නු)? (ජාගැ 42[27]).

දුමැනි=බමනංව (බගැ 182[2]).

දුම්=1. දූනන (ගුත් 193). 2. බාර්මික. 3. 'ගෝම්' යන්න සඳහා යෙදුනු වචනය (නිකං 24[29]). -ඉඳුරු=ඉන්ද්‍රිය දමනය කළ (සිදත් 125[2]). -කම්=බර්මිඤකම (සලී 1. 228[21]). -තෙමල්=දහැමි සක්දමල අසක් දුමල යන තුන් දෙන (පූ 3. 19[3]).

දුම්බි(අමං 1. 3[11]), දුම්බු=බර්මිඤ.

දුම්බි=මහාබොධිය පිළිබඳ මෙහෙයක යෙදූ නෙක් (බෝගැ 145[19]).

දුම්නිවි?=බැමිනිරිය? (සෙං 412. 518).

දුම්දු(සලී 1. 103[17])='දුම්ටු' ශුඝ්?

දුමින්(කෘප)=දම් + ඉන් (බගැ 234[34]).

දුමී=මහාබොධිය පිළිබඳ මෙහෙයක යෙදූ නෙක් (බෝගැ 145[19]).

දුමීම්=1. දමනය (බගැ 36[7]). 2. බැහැර ලීම. දුරු කිරීම.

දුමූ=1. දමනය කළ. 2. දුරු කළ(රැ 445).

දුමුණු(නු)=හික්මුනු.

දුමුව(නෙත්ති)=දමනය කරන්ව(අමං 2. 15[15]).

දුසි=1. ජාතිය; ඉපදීම (බගැ 266[1]). 2. වගීය (බගැ 270[26]). [154[36]).

දුරවි=පැන්කාලිය; මහදියකළය (අමං 2.

දුරු(පූත්)=දරං.

දුරුඬි=අතපසු; පමා (සලී 1. 553[11]).

දුලි-1. දරුවං(අමං 2. 20[35]). 2. දුව(දළ4[11]). 3. දුරිකාව; කෙල්ල (බගැ 148[37]). 4 මවු කුසෙහි සිටින දරුවං (සර 403[37]). -ඇති=ගර්භිණිය (අමං 2. 85[21]. සඳ 324[16]. රැ 264).

දුලිල(බප 65[21])='දුරි වැ' හෝ 'දුහි' ශුඝ්?

දුලි=දුරිකාව (සඳ 264[10]).

දුලි(රූ)ම=ඉසිලීම.

දුරුඹිරුවු=දරුවිරිය තෙර(බගැ 131[14]).

දුරු=බාරණය කළ (කෘසෙ 8-34).

දුල්=ජාලය; මසුන් අල්ලීමට ගන්නා උප කරණයක් (සර 54[15]). 2. සන්‍යාංගය (පූනං 198). 3. මංලාංව (පූ 2. 675[18]). 4. රාශිය (කව් 461. ගුත් 74). 5. කස්තුරි (රැ 657). 6. දුලිකුණු; මල (සිබ 701[2]). -අවුල්=ජාලා කුලය (කව් 254). -ඇස්=දැලෙහි සිදුර (දහම් 104[4]). -කරඹු=ඇවුළුනු නාක් දෙය රකින හෙයින් කරඹුවක් වැනි දැල (බගැ 203[13]). 'දුල්මඹ' බ. -කවුළු=දුලක් සේ ලිපරි ගසා සෑදූ කවංවය; ලැටිස්ජනේලය (බුත් 237[2]). -කසු=දුලක් වැනි කඳවුකය (වි 2. 919[1-20]). -පන්=දුල් හා පන්; සතුන් අල්ලීමට අවශ්‍ය දුල් ආදි උපකරණ (සර 419[19]. සලී 2. 144[7]). -පන්න†=දුල්පන්. -පුු=එඹිපු; අංස්ම් (බගැ 102[7]. උපං 76[29]). -පෙලි†=දැල දිග මත සිටීමට බඳින ඉපියා.-මඩ=ජල කරණඛකය; දැලෙහි සතුන් අසු වන කොටස වූ මඩිය (ජාගැ 129[23]).

දුලි=1. අඳුන්; අඟුරුසුණු (අමං 2. 14[181]. පඤ්චි 119[27]). 2. කුණු; මල (බස 59[23]). 3. සන්‍යාංගය? (ශියං II. 46 C[15]). 4. අඹිය (රැ 64. පූනං 38). 5. සමූහය (රැ 254). 6. නෙළුම්අලය (රූප 436[15]). 7. අඹුරුය (රැ 195). 8. මත්ස්‍යයෙක්. 9. කළුපැහැය. -අඹුරු=කළුඅඹුර(කාගෙ 11-26). -දිය=දුලි මුසු ජලය(සෙං 4494). -මූල්=දිය කළ අඟුරු කුඩු පෙංවං කළු කළ තුල (මිලි 526[3]). -පොතු=දුලි නම් මත්ස්‍යයාගේ පිට පතුර. -වසුන්=දුලි තැවරුණු රෙද්ද (සලී1. 253[5]). -සිරු=ජාලිය කුමාරයා (වෙස 195. 325 ඈ). -හිරි=දුලි හා කළ රෙඛාව (ජාන 57[32]). -හූ=දුලිතුල (උපං 11[29]).

දුලු=කාවලය (රැ 351).

දුල්කා(<ජල්කා)=කුඹුල්ලා (රැ 152).

දුල්ලි=බෙරවෙසෙසක් (අනං 105[28]).

දුල්වූ=1. දල්වනලද (කව් 461). 2. විවෘත කළ (බුත් 6[14]. 21[34]).

දුව්=ද්‍රව්‍යය (සිදත් 171. 34[2]).

දුව=1. දරු; ලිදඬු (බගැ 226[28]. පසං 156[24]). 2. මඟන (සඳ 93[33]). 3. මඟත් (රැ 428). 4. ජවය (සලී 1. 214[31]). 6. 'බව' නම් ගස් ජාතිය (සෙං 372. 2248). -කවිවු=සොල්දර තවිවුව (ස්තු 96[23]). -කැනි=පාත්‍ර තැබීමට වන්ගෙඩියක් මෙන් සෑදූ ලීකොටය

(සුදු 76). -පන්න†=ලීදඬු පිළිබඳ රාජකාර්‍ය්‍ය. -වන්=ඔවලීය? (අත් 112[39]). -වලඳු (දජ 58[19]. මනි 84[4])='දූවවත' ශුශ්‍ර? -වලඳු=දැරුබඬය; කණ්ණමුදුන්හි තබන පේකඩය?(බුත් 53[25]. අභිධාස 32[4]. 109[13]. හස්‍ය 167). -හර=ලීඅරටුව.

දූවටි=1. දූවටුන. 2. දූහැටි(සලී 1. 81[2]. 791[18]).

දූවටිලි=වෙළීම; බැඳීම (සද 69).

දූවටු=දූවටි (දළ 121[10]). -කෘත්‍ය=දන් මැදීම (සර 138[3]). -දඬු=දූහැටි ලීය (බුත් 160[14]).

දූවටුන(රූ 445), දූවටු(සර 141[5])=දවටන ලද.

දූවටෙන=1. වෙළෙන; එතෙක. 2. ඇලී වසන (කාශෙ 12-64). [(සර 141[5]).

දූවඩ?=වෙගවත් වූ හෝ ඈත් වූ අඹිය?

දූවැ(ප්‍රක්‍රි)=ධාවනය කර (කවි 360. මුව 16).

දූවැන්න†=මහත්; විශාල.

දූවැන්නි(බගැ 33[30])='දවන්නි' ශුශ්‍ර?

දූවි=1.(<දඹ්බි)=හැන්ද(බගැ 130අඩබෑ.276[13]. වි 1. 124[3-25]. රූ 377). 2. දන්ත; රෝදයේ ගරාදිය (බගැ 147[13]. සර 231[16]). 3. දවන ලද (රූ 448). 4. (හෙසි 191[2])='දූහැලි' ශුශ්‍ර. (සුදු 130 ඝ). -පතර=ගරාදිරාශිය (සර 39. 10[33]).

දූවිටි=දූහැටි (අමං 1. 29[23]).

දූවිවි=දූහැටි (අමං 2. 55[3]). -දඬු=දූහැටිලී (සුදු 217). [66[4]).

දූවිශ(නෛක්‍රි)=1. දවන්ට. 2. කපන්ට (දජ

දූවිලි=දූකය.

දූවිකිටි?=දූහැටි (බගැ 135[3]).

දූවුවු=දූහැටි (කනි 5[1]).

දූවුණු(නු)=1. පිලිස්සුනු. 2. කැපුනු.

දූවූ=1.පිලිස්සූ. 2.උණු කළ. 3. කැපූ. -තෙල්=ගිතෙල්(රූප 195[45]. 438[15]. අභිධාස 68[26]).

දූෂ්=දූෂිය (බගැ 27[32]). -පිරිහෝ=දූෂිපරිභෝගය; දූෂ්‍යක මෙන් මෙතෙ ගැණීම (බගැ 27[32]). -මෙහෙ=දූෂියගේ මෙහෙය (බගැ 230[23]). -වී=දූෂිය (බගැ 228[20]).

දූෂඵ=දූෂියගේ දුව (බගැ 108[34]).

දූසවි=දූෂිය (බගැ 162[19]).

දූෂි=1. දූෂිය (සර 5[13]). 2. සමාන (කවි 174. සිය 127). 3. දර්ශී; දක්නා.

දූහැ(පුක්‍රි)=හැර (කවි 529. තිසර 131. දූහැඳ්=හැර ද- ශිසං I. 234[58]).

දූහැඟුල්=දෙ අඟල් (සඟ 175[1]).

දූහැමි=දානාකාංක්ෂ; දන් මැදීමට ගන්නා ලී කෝටුකැබැලි (අමං 2. 36[3]). -පැල්=දූහැටි තබන කුඩා ගෙය (සිඛ 52[39]).

දූහැවු=දූහැටි (කනි 16[1]). [දෙශ; බුලත්.

දූහැත්=(භික්ෂූන්ට) දානින් පිළිගන්වනු ලබන

දූහැන්=1.ධ්‍යානය(කාශෙ 14-29). 2.†=මහත්‍රය. -අඛ්‍ය=ධ්‍යානාඛ්‍ය (වි 1. 448[1-25]). -කරු=ධ්‍යානකාරක; ධ්‍යාන ඉපදවීමට සමර්ථ (වි 1. 352[2-24]).

දූහැම්=ධාර්මික.

දූහැමෙක්(නාප)=දූහැම් + එක් (බපු 175[6]).

දූහැලියගෙඳ=පැළැටි ජාතියක් (වෙස 359).

දූහැවැ (පුක්‍රි)=කිපි (සිඛ 57[25]).

දූහැවි=කුපිත (බගැ 65[35]. අමං 2. 35[18]).

දූහැවිශ(නෛක්‍රි)=කිපෙන්ට (බපු 162[13]).

දූහැවිලි=1. කොපය (අමං 2. 35[17]. 49[32]). 2. කුපිත (කනි 4[16]).

දූහැළි?=සුඛෝත්‍ථානසේදීම? දූම්ම(වි 1.183[1.16]).

දූහිවි=දූහැටි (සිඛ 83[24]). -කිස=දන් මැදීම (කනි 36[16]). -කොස්=දූහැටි කොහු; දූහැටි හප (සිඛ 83[25]).

දූහිවි=දූහැටි (සිඛ 7[12]).

දූළි=1. රැවුල (බගැ 159[29]. අමං 2. 35[37]). 2. උඩුරැවුල. 3. දළුව; අඩිකුරුශ (රූ 493). 4. දළි (සිඛ 53[24]). -පත්=රැවුල (ස්තු 42[33]). -පිහිය=රැවුල කපන අංශුඛය. -රැවුළු= උඩු රැවුල හා ගවිරැවුල (සර 140[23]). -රෝද=වැලක් වැනි රැවුල (කාශෙ 6-5). -වලු=රැවුල හා කොශය (කාශෙ 5-42). -°මෙහෙ=රැවුල කැපීම හා ඉහකේ පිරිසකස් කිරීම (අමං 1. 99[23]).

දී

දී=1. ජාතිය; වර්ගය (සර 167[16]). 2. ජන්මය; ඉපදීම (සිය 187. කවි 157). 3. කිඹිරිගෙය (රූ 184). 4. පිච්චවැල (රූ 217) 5. දවුනු (බගැ 50[20]. 135[33]). 6. දුතය. 7. 'පුරුණුවූ-දී, වහන්-දී' ඝනාදී තන්හි යෙදුනු. ලොව වාර්‍ත්තාවක ශබ්දයක් (බුත් 96[16]. බපු 129[19]. වි 1. 85[1-23]). -අඳ=ජාත්‍යන්ධය (සස 5. කාශෙ 14-34). -කම්=ජාතකම්;

දරුවකු උපන් අවසාංවෙහි බහුට කටයුතු ක්‍රියා (කාශෙ 3-12). -කැති=ගොයම් ආදිය කපන අවිය (ජාගැ 184[20]. මිලි 35[2]). -කියුම්= ජාතිකථනය; සවහාවොක්තිය (සිය 75). -ගිනි= තමා උපන්දා සිට නොනිවා රකින ගින්න (ජාගැ 112[2]). -පල=ජාතිඵල; සාදික්කා (කාශෙ 10-19). -පුප්=ජාතිපුෂ්ප; පිච්ච (රෑ 217). -මඟුල්=ජාත මඞ්ගලය; ඉපදීම නිමිති කොට කරණ උත්සවය (කාවි 217). -රහම්ණි=‘ජාතිරඛ මාණික්‍ය’ ඛ (බෝගැ 110[30]). -ලිය=පිච්ච වැල (සස 87). -වහණ (ඛගැ 285[4]), -වාණ (සර 130[20])= ජාතිපාෂාණ; පළිඟු. -අතල=පළිඟු ඇල්ලෑල්ල (ස්තූ 191[5]). -වට=පළිඟුගුළි (ස්තූ 80[20]). -සඳුන් (බුදු 325)= ‘දූඅදුන්’ ශබ්ද. -සම්න්=පිච්චවැල (පරෙවි 165. රෑ 217). -සිය=සියඟඟන් ජාති (බප්‍ර 113[12]). -කිඟුල්= ජාතිකිඹුල; සාදිලිඛිත (බුදු 282. සද්ධ 196[28]).

දූඛ=දෙ අඛ; ‘අඛ’නම් කාසිදෙක (සිඛ 100[4]).

දූඝසවු=දෙ අඝසවු.

දූඝ=දෙ අඝ; අඛන දෙක.

දූකිලි=දෙ අඟල (මිලි 256[36]).

දූඟුල්=දෙ අඟුල් (සවි 7[35]). [සක් (දඹ 69).

දූන්=දෙ අත (කාශෙ 1-15). -කඛු=කඛුවෙසෙ

දූතක්ක (සද්ධ 426[2])=‘දූකක්’ ශබ්ද. [ස්තූ 81[4]).

දූතුරු=දෙ අතුර; දෙක අතර (ජා 482[12].

දූන්=දූඬැන (බුදු 99).

දූමුණු=දෙ අමුණ (සලී 1. 791[1]).

දූඝජ (ඛගැ 47[4])
දූඝද (ඛඝැ 72[33]) }=දූඝාදූඝ.

දූල(ළ)= දෙ ඇළඝ; දෙපැත්ත (බුත් 5[14]. 107[5]. සෙං 880). -වර=දෙ ඇළවර (රාජා 29[6]. ස්තූ 81[4]).

දූවාරට=ජාවංදෙගඝ (කාශෙ 10-123).

දූවැද්ද†=දූඝාදූඝ.

දූවුරුදු=දෙ අවුරුදු; විශී දෙක.

දූෂ්=දෙඇස (ජාස 145[12]).

දූසොර?=ශකුඝා (රෑ 753).

දී

දී=1. ජලඝ (සි 86. 153). 2. (පූක්‍රි)=දී; දූනඝ කොට (සි 42).

දීක්=1. දීඝී; දුහුඹු නොං වන (බුත් 13[11]) 2. ප්‍රසාරණඝ; සෘජු කිරීම (බුත් 189). 3. දිගාව (පී 1. 42[1-35]). 4. දුක (ඛගැ 4[20]. 49[10]. 51[4]. 127[32]). -අඟුන්=තුන්දෙනෙකුන්ට අරමිණිය ගොතා හිඳ ගත හැකි අංසනඝ (සිඛ 63[32]). -කට්ටු= වඤ්චජාතියක් (දඹ 318). -කඛු= කඛුවෙසෙසක් (දඹ 6[10]). -කල්=දිගාව නමැති කාන්තාව (ඛඛගං 83. 102). -තිවිඝ=තින් අක්මැල්ලඝ (වෛව). -දක්නා=දීඝීදර්ශි; ඈත පෙණෙන; විඝ හැකි දෙඝ සැලකිඝ හැකි (ඛගැ 188[26]). -දණ(න)= කොකා (ශුසිංඅ). -දූරඞ්=දීඝී සූත්‍රඝ; අතපසුව; පමාව (සලී 1. 553[11]). -දූ=සපීඝා (හෙසි 14[9]. රෑ 131). -පල=ඇසළඝස (වෛව). -පහ(හා)=දීඝී වූ ප්‍රාසාදඝ (පී 1. 112[2-1]). -පාල= 1. දිගාව පාලනඝ කරන්නා. 2. ‘අවදික්පාල’ බ. -විජය=‘දිග්විජය’ බ (පැර 134. ඛිසං II. 139 D[16]. III. 279[17]). -සඟලාපුටු=හාන්සි වී හිඳීමට සාදනලද දික් වූ පුටු ජාතියක් (ජා 10[5]). -සඟි=දීඝනිකාඝඝ (බප්‍ර 193[3]). -සඟලාපුටු=දික්සඟළාපුටුව (ජාගැ 54[19]. අභිධංස 43[18]). -හිඝි=‘දිඝිති’ නම් රජ (ඛගැ 31[4]).

දික්කඤ්ඤාදූ†= විවාහඝට පත් අඹුසැමියන් නීත්‍යානුකූල සේ වෙන් වීම.

දික්කිඝැ (ඛගැ 51[31])=‘දූකිඝැ’ ශබ්ද.

දිග්=1. දීඝී. 2. දීඝීත්වඝ (බුත් 45[21]. 230[26]). 3. ද්ඝාව. -ඟජ=අෂ්ටදිගා නමැති ඇත්තු. 2. ‘අට-දිගැත්’ බ. -ඟැස්ඝිඹූ†= දික් ඛිරීම; අතපසු කිරීම. -ඝේ=දේවාලඝවල දින පතා ඝේවිසි ගසන දික් ඝාලාව (G). -දූඝ=දිගාවන් පිලිස්සීම; ඈත ඤාතිපඝ රක්‍ෂනවණී ව පෙණීම වූ උපපාතඝ (පී 1. 124[2-15]. සද්ධ 536[32]). -දූඝැ(වෙස 318), -දූ(පී 1. 389[1-2])= සපීඝා -නුසුන්=දිගැසිඝ (සී 533). -භාඝ=දිගා පිළිබඳ කොටස්; පළාත් (දඹම් 12[11]. 22[15]). -විජය=දිගාවන් දිනා අල්ලාගැණීම (බප්‍ර 90[12]. සද්ධ 134[10]).

දිග (නාප)= 1. දිගාව. 2. දික්. 3. දීඝීකරණය. **-එලි**†='දිගවෙලි' බ. **-'කුරු**=දීඝීසරණය (රූ 669). **-'හඟ**= දිගාව නමැති කාන්තාව (බෝගැ 125[26]). **-පි**†=දික්. **-'න්**= 1. දිගාවන්ගේ අන්තය (සර 101[26]. කම් 323). 2. අෑන මෑන (බප්‍ර 231[17]). 3. දික් වූ අත (මුව 46). **-'නු**=දිගා නමැති අතු (සැළ 5). **-නුවා**=සිවුරෙහි දික්වූ නූවාව (කඩ්ඛා 96[12]). **-'නානර**= 1. දිගාව. 2. දිගාවන්ගේ අතර (සර 277[25]). 3. අන්‍ය දිගා (නිකා 20[29]). **-පෙරළි**=සඞ්ඝාපය (ශුසිංඅ). **-'ඔඛර**=දිගාවන් ම අඹර (=වසා) කොට සලකා නිවීයාව සිටින නිගණ්ඨයා (බප්‍ර 149. සඛ 90[17]). **-'ඹර**= දිඝඔඛරයා (රූ 274). **-°අඤ්ඣරූ**=:නිර්ග්‍රන්ථඥාතපුත්‍රයා (ප්‍රාති 48). **-'ඹු**= දිගාව නමැති කාන්තාව (කාගෙ 7-17). **-'ලු**=1. දිගාවන්හි ආලෝකය(ප්‍රාති 45). 2†= උස්. 'දිගුලු' බ. **-වෙලි**†= ඕවිටි ආදියෙහි ගවයන් දික් බානකින් බැදීම. **-හුරු**=සිංහල වෘත්තයක් (එස 73). [සහිත දික් ඕමිතිරය.

දිගන†=තුඹුරුගොයක අහින දිගේ තිබෙන මඟ

දිගා= 1. දීඝී වූ ආශුෂ (තිසර 26. ගෙ 240). 2. දීඝී ආශුෂ අැති (බුත් 4[16]). 3. මහා බ්‍රහ්මයා (ශුසිංඅ).

දිගාදිග=දික් නොදික් (දළ 45[12]).

දිගාවැහැ=දීඝවාපිවෛත්‍යය (බෝගැ 132[19]).

දිගැවි=දික් (බුදු 394).

දිගැස්='දිග්ගජ' බ. [1-35].

දිගැස්=1. දික් වූ අැස. 2. කාන්තාව (කාගෙ

දිගැසි=දික් අැස් අැත්තී; කාන්තාව (රූ 762. කම් 123). [(සඛ 391[22])

දිගැනඹ= රූහුණෙහි පිහිටි දීඝවාපිවිහාරය

දිගි (දිග් + ඉ)=දීඝීසි (බගැ 3[5]. 13[7]).

දිගිලි†=1. දික් වූ තැනිබිම (G). 2. දෙවෙනි රාජසිංහ කාලයෙහි හතුරන්කෙතට තුබුනු නමක් (ශිසං IV. 109 අඛෙ 7).

දිගු=1. දීඝී (සස 94. බුත් 21[30]. නාවි 143). 2. දීඝීසරය (රූ 301). 3. දීඝීඃඤරය (එස 2). 4. ප්‍රසාරණය (බුත් 219[29]). 5. දිගාව (කම් 60. තිසර 23. රූ 51). **-කන්**=දිගාව නමැති කාන්තාව (සස 74). **-දළ**=1. දික් කොළය. 2. රූකහුනසා? (සිඔබ 85). 3. වැටකේ ගස (වෙව). **-නෙත්**=1. දිගැස්. 2. බුළුගස (රූ 214). **-බිත්**= දිගාඃතිත්තිය; දිගාවන්හි කෙළවර (සර 145[25]). **-ඔසි**= දිගා නමැති ඔසටිය (සර 130[7]). **-ලු**=දික්; උස් (සිඔ 42[19]). **-විල්**= දික් වූ තඹරුගය (මුව 16. කම් 459). **-හල්විල්**= අනුරාධපුරයෙහි දීඝී පාඃණ නම් සථානය (බෝගැ 134[24]). **-ගිමි**=දිගාඛිපතියෝ. 'දික්පාල' බ (රූ 54).

දිගුණ=දවිගුණ; දිගුණු (උපා 166[12]).

දිගෙලි†='දිගිලි' බ.

දිගෙසි=දිගැසිය (සී 625).

දිගොවිල් (පැර 63)='දිගුවිල්' ඉගුෑ?.

දිගෝවිලි=1. දික් වූ ඌංවිල්ලාව. 2. සිංහල වෘත්තයක් (එස 71).

දිග්ගුස්ස?=දෙකක් අතර දික?(අභිධංස 37[18]),

දිග්ධ=ආලෙප කළ; ගැ.

දිඞ්මාත්‍ර=සවලපමාත්‍රය (කාගී 2-96).

දිජ= 1. දවිජ; දෙවරක් හෝ දෙ තැනකින් උපන්. 2. බ්‍රාහ්මණයා. 3. පක්ෂියා (වෙස 308). **-'කුරු**=1. සථාන දෙකකින් උපදනා 'අැ, එ' ආදි අක්ෂර (වදන් 18. 21). 2. බ්‍රාහ්මණවංශයට අයත් සේ සැලකෙන අක්ෂර (මො 129).

දිටන්=අධිෂ්ඨානය (සූප 403).

දිට්ඨ= 1. දෘෂ්ටිය; මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (පරෙවි 147). 2. අැස (සැවුල් 108). 3. 'දිස් (ධා)' බ.

දිට්ඨ= 1. දෘෂ්ටිය (ධගැ 241[25]. බප්‍ර 299[24]). 2. අැස. **-පිරිසිදු**= දිඹිවිසුද්ධිය (කාගෙ 14-32). **-සර**=අැස නමැති ඊය (පරෙවි 64).

දිඹ= දුම්; දක්නාලදු. **-ධම්ම**= මේ ජාතිය; ඉහාතමභාවය. **-°නිඛ්ඛාණවාද**=පස්කම්සුව විඳිම ම ඉහාතමයෙහි ලැබෙන නිවීාණය යන කථාව හෝ දෘෂ්ටිය (නිකා 8[10]). **-°වෙදනීය**= ඉහාතමයෙහි ම විත්ද ශුතු (=විපාක දෙන) කම්ය. **-°සුඛවිහරණ**= ඉහාතමයෙහි ම නිවන්සුවෙන් ශුතු ව විසීම. **-පරිසඞ්කිත**=දැන සැකකළ; කම්යට යොග්‍ය තැනක මංගමක හා පැවිදිදෙකු සිටිනු දැක ව්‍යතික්‍රම කළහ යි සැක කර ගැණීම (කඩ්ඛා 32[21]). **-ඔඛඟල**= ශුභනිවිති දැක්ම ආදිය ගහපත් ය යි සැලකීම (ජා 813[26]). **-සච්ච**= තමා ගත් දෘෂ්ටිය සත්‍ය ය යි ගත් අදහස (ධගැ 241[26]).

දීඝානුගතනිකාය=නිරයක් (ම නි 68[25]).

දිට්ඨානුසය=මිථ්‍යාදෘෂ්ටි නමැති අනුශය.

දිට්ඨි=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය. **-ආසව**=දෘෂ්ටි නමැති ආසව (විමු 15[26]). **-උපාදාන**= දෘෂ්ටිය නමැති උපාදානය (බඟැ 279[10]). **-නිජ්ඣානක්ඛන්ති**= දෘෂ්ටිය සැලකීමෙන් ඇති කරගත් බුද්ධිය (බඟැ 242[3]). **-නිස්සය**= දෘෂ්ටිය නමැති නිශ්‍රය (බඟැ 154[17]). **-සෝඝ**=දෘෂ්ටිය නමැති සෝඝය (අභි 147[10]). **-විසුද්ධි**= මිථ්‍යාදෘෂ්ටින්ගෙන් පිරිසිදු වීම; නාමරූප යන් පිරිසිදීමෙන් ලෝකයෙහි නාමරූපධර්ම මිස ආත්මයක් නැතැයි දැන ආත්මය මුල් කොට වන මිථ්‍යාදෘෂ්ටින්ගෙන් පිරිසිදු වන නුවණ (විමු 19[16]). **-සංයොජන**= දෘෂ්ටිය නමැති සංයෝජනය (විමු 15[12]).

දිට්ඨ=දෘෂ්ටිය (අමං 2. 90[27]).

දිඩ=දෘඪ; දැඩි (පරෙවි 147).

දිණ්ණ=ජීර්ණ (සිය 248).

දිත්=1. අසුරයා (රු 11. සැවුල් 91). 2.? (එප 106-5). **-ගුරු**=සිඤ්චරා (ගඪවං 15). **-රූපු**= 1. දෙවියා (රු 8. සැළ 102). 2. විෂ්ණු (ප්‍රතා 9).

දිත=දෛත්‍යයා; අසුරයා (සිය 145). **-ගුරු**= සිඤ්චරා (පරෙවි 37). **-බල**= අසුරනවයා (කව් 692).

දිදඟ?=ඇතුන් බඳනා දම්වැල (රු 345).

දිදුලි†=ඉදිකටුවෙන් ඇඟිලි තුවාළ නොවිම සඳහා දමන ලොහොමුවා කොපුව.

දිදි=දඩි; මිදුනුකිරි (ශුසිංඅ).

දිදුල=1. දීප්තිය; ජ්වාලාව (මුව 30. හංස 9. කව් 632. ගුත් 23. 424). 2. ජ්වලිත (හංස 24).

දිදෘක්ෂා=දකින්ට කැමැත්ත (දහම් 47[4]).

දිදෘක්ෂු=දකින්ට කැමැති (බෝගැ 126[35]).

දින්=1. උකුළ; ඉකිළිය (රු 279). 2. ගොයම් අඹිය කැපීම (බඟැ 89[22]. අමං 2. 126[3]. රු 486). 3. (ක්‍රිප)='දෙ (බං)' බ (මුව 45).

දින=1. දවස. 2. (<ජින)=බුදුරජ (රු 13). 3. නිර්ග්‍රන්ථඥාතපුත්‍රයා (කාශෙ 1-75). **-අනන**= සවස (සර 107[16]). **-ආදි-දවසෙහි මුල; උදය** (ජාත 179[16]). **-කර**=සූර්‍යයා (දසෝ 132. දළ 14[7]). **-°කුල**=සූර්‍යවංශය (පරෙවි 22). **-°නෑකැන්**=හතනැකත (ගිරා 55). **-°සිය**= පදමය. **-°සිරාමිණ්**=පදමරාගමාණික්‍යය (පැරි 35). **-සෙස**=සවස. **-වසින්**=දවසෙහි හැසිරිය යුතු පිළිවෙළ. **-නදන**=බුඟුපුත්‍රයා; භික්ෂූන්වහන්සේ (ගිරා 65). **-පති**=සූර්‍යයා (ගුත් 380). **-පදිනි**= සන්ධ්‍යාව (කාශී 1-84). **-මිණ්**= හිරු (සැළ 107). **-මුහ** (සඳ 277), **-මුව**=උදය. **-රජ** (සුභා 99), **-රන්න** (පරෙවි 41)=හිරු.

දින (බං)=දිනුම්හි. සඤ. දිනං දිනත්; දිනි දිනු.

දිනිනි=1. සන්ධ්‍යා (රු 762). 2. මව (ගිරා 63. සුස 284).

දිනිඳු=1. (<ජිනින්ද්‍ර)= බුදුරජ (රු 12. කෝ 284). 2. (<ඛනින්ද්‍ර)= ඛනෙගවරයා; කුවෙරයා (කෝ 155. රු 47). 3. බලභද්‍රයා (රු 20). 4. දිනෙන්ද්‍රයා; සූර්‍යයා (දළ 38[17]. නිසර 77). **-දස**= 1. පූර්වදිශාව (ශුසිංඅ). 2. උතුරුදිග (රු 53). **-°කිම්**= 1. ශක්‍රයා. 2. කුවෙරයා (ශුසිංඅ).

දිනිය (නෛක්‍ර)= දිනන්ට. **-'ට්**=දිනන්ට කැමැති (ජාත 5[34]). [I. 218[6]).

දිනිසුර්= ඛනෙගවරයා; කුවෙරයා (ශිසං

දිනිසුරු=1. ජිනෙශ්වර; බුදුරජ (කාශෙ 1-3). 2. සූර්‍යයා. 3. ඛනෙගවරයා; වෛශ්‍රවණයා (පරෙවි 34. හිරු 10).

දිනි(නු)ම්=1. ඉපදීම (රු 92). 2. ජය ගැණීම.

දිනු=1. ජයගත් (බුත් 90[1]. 149[23]. මුව 118). 2. උපන්.

දිනුව (නෛක්‍ර)= 1. දිනන්ට (ශිසං I. 130[20]). 2. දිනුවොත්. [හටගත් (සුස 318);

දිනූ=1. ජය ගත් (පඤ්චි 119[29]). 2. උපන්;

දින්ද්‍ර=රණශූරයා (වෛව්).

දිප් (ශුසිංඅ)
දිප (සිදත් 166[1])} = දීප්තිය. [(සජ් 13[11]).

දිපද=දෙපා ඇති (සජ් 41[33]). **-උත්තම**=බුදුරජ

දිපා=පා දෙකක් ඇති (සිඛ 18[26]). [2. 82[2]).

දිපුතුම්බු=මව හා පුතා යන දෙදෙන (අමං

දිබ්බ='දිව්‍ය' බ. **-චක්ඛු**= දිව්‍යචක්ෂුස (බඟැ 241[34]). **-සොත**='දිව්‍යශ්‍රොත්‍ර' බ.

දිම්= 1. (සලී 2. 731[2]. 893[29])= 'දීම්' ශුසු (=කැපීම). 2. (බඟැ 214[28]).='දිම්' ශුසු. (=දුම් පිට කෙළේ ය). 'දුම (බං)' බ.

දිමි=1. එනම් කුඩා සතා (බුත් 301[15]). 2. විශාල ගොලෑ ප්‍රභේදයක්?. **-කාසඵල**= දිමිකුඩුව

(පූ 2. 462[34]). -බිජ= 1. දිම්බිත්තරය. 2. විසලි ගොලෑපුවක්?

දිමිනි=දිවියා(බගැ 204[13]). -කදඳු(බුත් 98[33]), -කැදුලි (සලී 1. 731[4])=දිමිකුඩුව.

දිමිනිලි= දිවියා (ජාගැ-මංනඛජා. දහම් 363[23]). -බිරා=දිමිගොටුව (ජාගැ 223[13]).

දිමුත්=දීප්තිමත් (දළ 6[14]. සිදත් 166[2]).

දිමුතු=දීප්තිමත් (සම් 506. දළ 8[5]).

දිඹිලි=දඹුලු (කාශෙ 2-18. බෝගැ 48[27]. 68[32]). [161[13]).

දිඹුල්= උදුම්බර; අට්ටික්කා (ශෙෂ 352. බුත් දිය=1. (<දක). ජලය (බපු 300[15]. රූ 138). 2. මුත්‍ර(පූ 2. 80[8]. ජා 972[20]. සඬ 42[14]). 3. ජය; දිනීම (කව් 543. සිදත් 177. එස 42. නිසර 3). 4. ජාතිය; දූනුම්නුව (නිසර 47. කව් 232. 481). 5. (<ජගත්)=ලෝකය (කවි 34. සිදත් 8[3]). 6. දායාදය; දැව්දද ලබන්නා (බගැ 47[4]). 7. (වෙල්ලස්ස)†= කඳුළු. 8. (නෛක්‍රි)=දෙන්ට. -අග්=ලොව කෙළවර (කව් 45). -අඟල්=දිය පිරවූ අගල; පරිඛාව (බස 20[21]). -අළු=ඇත්දත් ආදිය ලියනපව්වලයෙහි ලා ලියනවිට කැරෙණ ඉතා පහසු කැපුම. -ඇකිලි= දිය පිරවූ කල්දේරම (කඛා 112[11]). -ඇඹිලි=දිය රෙදිද. -ඇමාර= ගල්ලෙන්හි ඇතුළට ගලන දිය වැලැක්වීමට ගලෙහි කෙටූ ඇඹුරු රෙඛාව (පි 1. 275[1-30]). -ඇමෑ පහණි= වැව්හි පිට කරණ ජලය මැනීමට සිවූ ගල්කණුව? (ශිසං I. 32[17]). -ඇඛ= 1. දියරෙදිද. 2. දියෙන් තෙමූ රෙදිද (පූ 2. 74[11]). -ඇඳ= ජලස්කන්ධය; ජලරාශිය (සර 30[23]). -ඇඳුරු= ජලය පිරි කඳුර (පි 8. 290[2-33]. පූ 2. 96[30]). -ඇස්= කුඩැල්ලා (පුනා 152). -ඇෘ=ජලකාකයා; දියෙහි හැසිරෙණ කවුඩා වැනි පක්ෂියා (පරෙවි 96. ජාගැ 134[11]). -ඇෑද= ජලය අධික කැද (සලී 2. 371[34]). -ඇෑපිම්= ඇසළපෙරහැරෙහි අඛයක් වූ, ජලයට කඩු වෙන් ගසා භාජනයකට දිය පුරවාගැණීම. -කිරි=පෙල් දෙවෙනිවරට මිරිකාගන්නා කිර. -කිරළු=කාරණ්ඩව නම් පක්ෂියා(පඤ්චි 116[9]). -කිස=ජලකාක්‍යා; අනපය සේදීම (සිඛ 731[7]. හෙසි 24[17]). -කුහුර= දියකුර (වෙස 333). -කුඩැලි=දියෙහි වසන පුඛාවා. -කුර=දියේනි වැවෙන ගසක් (පූ 2. 96[35]). -කෙම්=දිය පිරුණු ගල්වල (පි 4. 372[3-7]). -කෙරළි=කදඹ නම් පක්ෂියා (වෙස 372). -කෙලෙස්= දියපරඛලා (ජාස 454[31]). -කෙළි= දියෙහි ක්‍රීඩා කිරීම (බුත් 318. සැවුල් 152). -කේලි= සිංහලවෘත්තයක් (එස 52). -කොන්= දිනුම නිවීති කොට ඔසොවන කොඩිය(සිදත් 223). -කොතලා= දියකලස (ජාගැ 105[15]). -කොස්=‘දියකස්’ ඛ (රූ 88). -කෝකිල=ජලක්‍රීඩාවක්; ජලයට දූනින් ගසා හඬ නැංවීම (හංස 85. ගිරා 82). -කෝල්= දියෙහි නීරය; ඉවුර (දහම් 159. සලී 1. 522[8]. 258[27]). -°ඛඩ= ඉවුර සම්පය (සලී 1. 917[15]). -‘ග්=1. ‘දියඅග්’ ඛ. 2. ලොකශ්‍රෙෂ්ඨ (කව් 91). -ගති= දියෙහි ගමන; ජලයෙහි ශිඝ්‍රත්වාදිය (හංස 85). -ගම්(වෙල්ලස්ස)†=ඔය. -‘ගල=‘දියඅගල’ ඛ (ගිරා 14). -ගිලුම් (ගිල්ම)=වැවේ පත්ල (G) -‘ගු=1. ජලග්‍රාහක. 2. ජලදග්; ලෝකශ්‍රෙෂ්ඨ (සිය 362). -ගොස්=දිනුවිට කරණ ඝෝෂය (බුදු 609). -ගොඝ= 1. දියගොස. 2. ජාතිඝෝෂය; දූනුදිය පොළඟ ඛඩ (බෝගැ 441). -ඟතු=මූත්‍ර (සිඛ 717. 4532. 5413. 937). -°ඟං(ග්)=මූත්‍රාමාශය (විමු 1328). -ඟඹ (කව් 533), -ඟැඹ (කව් 230)= ජාඝාතමහා. -‘ඟි=දෙන්ට කැමැති (බපු 10713). -චුත= මූත්‍ර(සුදු 262). -°ඡං=මූත්‍රාමාශය (සුදු 189) -ඩබර=ජලය නිසා වූ කාලභය(සලී 1. 11411). -‘ත්†=දියඇතුළ; ඇඹුර. -තර=ජලය සහිර; වැව් ආදියෙහි දියෙන් වගා කරණ සුඹුර (G). -තලා=ජලතලාව (සැළ 20). -තළි= දිය පිරවූ තැටිය (පි 1. 4841-6). -තැන්= දූනු කෙළවර (රූ 355). -තී=දියටික (බපු 2231. සලී 1. 5037. පූ 2. 13035. දහම් 107. සඬ 68529). -දද-‘දියකොන්’ ඛ (ගුත් 181. 218). -දඹ= බලුදම්ගස (වෙව). ජලජම්බු ගස (තිසර 39). -දර= 1. ජලබාරාව (බගැ 2071). 2. ජලාබාරය; දිය තිබෙන තැන. (රූ 552). -දරුඹ=දිය පිරුණු උස් ලියැද්ද හෝ වැව (පූ 2. 50933). -දහර=ජලබාරාව (සැළ 8. බපු 28025). -දැලි=දියෙහි ඇති වන දල්ල; කිවුල (පි 5. 2581-29). -දිනි= මත්‍සයා (ශුසිං). -දෙඇඹෙළි= මනඃශිලාව. අතුගඟක් එක් වන තැන (රූ 157). -දෙස්= 1. ලොවට සංඝෂී වූ (කව් 70). 2. ලොක

ප්‍රසිද්ධ (රූ 416). -දෙළුම්=කිරිලඟස (වෛව). -බර= ජලබරංග (බඟෑ 206⁷. සිබ 45²²). -නඳන්=ජඟන්නාඳනය; ලොව සතුටු කිරීම (සර 98³⁷). -නඳන=ලොව සතුටු කරණ; බුදුරජ (සැවුල් 167). -නා (<ජඟන්නාථක) 1. බුදුරජ. 2. රජ (ශිසං I. 218⁴. දළ 20¹⁶. පැර 116). 3. සමුද්‍රඝ (සුස 37). -නිල්ල= එනම් කුඛාඟස. -නුවන්=1. ලොවට අැසක් වැනි ශ්‍රෙෂ්ඨයා (කව් 114). 2. සුඝ්‍යීයා. -නෙන්= 'දියනුවන්' බ (ගුත් 47. සැවුල් 18). -නෙන=සුඝ්‍යීයා (පරෙවි 27). -°කුල= සුඝ්‍යීවංශඝ (පැර 39). -නෙළුම්?=කඤ්සරඛුනම් අවිඝ (වෙස 135). 'දියපෙළුම්' බ. -පණ=වාතඝ (රූ 41. පුතා 25). -පරඬල් (මිලි 512¹⁴), -පරඬලා (ජාස 455⁹)=දියෙහි කවඟන්නා පැළෑවියක්. -පැල්= දියබඳුන් තබන කුටිඝ (සිබ 52²⁹). -පැස්=දිඝ පුරවන පසුම්බිඝ (කඛා 112³). -පෑ= ජලපාණිඝ; දියකැවිඝ (බඟෑ 71⁵). -පිබු= දිඝමත්ත (ජාඟෑ 33¹⁶. මුව 63). -පියා= ලෝකඝාගේ පියා; රජ (කව් 109. 514). -පිලි=කිකිරිදිඝ ඟස (රූ 229). -පෙළුම්= 1. දුනුදියව නිඝ පිටින් ඟැසීම. 2. දියනෙළුම (අව්ද-කා 1). -පොලෝ=පස්පෙළෝවට පිහිටා තිබෙනැසි සැලකෙන ජලඝාතිඝ (බප්‍ර 57⁷). -බත්†= බත් දියෙහි දමා තබා පෙරා පෙළුකිරි ආදිඝ දමා පිළියෙල කරණ ඛත. -බඳ= 1. ලොවව බැඳුවූ (කාශෙ 5–13). 2. විෂ්ණු (ගිරා 34. පැර 45). -බස්=1. ලොවට පිතා වූ (කාශෙ 12–29). 2. බුදුරජ (රූ 14. ගිරා 65). -බරණ= දියනඝා (බප්‍ර 136²⁵. බුත් 16¹⁹. ජාඟෑ 87²). -බිම= ජලඃපිඨා. -බස්නා=1 ජලඝ බැස ඟන පැත්ත. 2. ලියැදිපෙළක පඟ ළින් ම පිහිටි ලියැද්ද (G). -බෑල= 1. කුලියව දිඝ ඇදීම (ජාඟෑ 236²⁴). 2. දිඝ ඇදීමෙන් ලැබෙන කුලිඝ. -බිඳු= ජලබින්දුව; වැසිපෙදෙ (රූ 59). -බුං? (ඛාස 85), -බුක් (සිබ 112⁴)='දියබොකු' බ. -බුබුලු=ජලයෙහි ඇති වන බුබුල (පි 5. 258¹–²⁴). -බෙදුම් (බෙත්ම)= 1. දිඝබද්ද? (ශිසං 1. 167 B⁹. 195 A²⁹). 2. දියෙන් බෙදීඝිඝ තැන. -බෙරලිඝ='දියමෙරලිඝ' බ (ඔං 746. 1021. උපා 3²¹). -බොකු=දියට දැනින් ඟසා මතු කර ඊට නැවත දැනින් ඟසා නහන ශබ්දඝ (සිබ 69¹¹. ජාඟෑ-ඟුරිදුතුමා). -බොර= දිඝ හා ඔබ (පි 4. 65²–³⁵. ජා 99814). -මංඛඩ†= මහාමංගීයන්ට උඩින් ගංවතුර බැස ඟැම සඳහා ගල් අල්ලා සෑදූ තැන. -මන්=ජලප්‍රමාණය; ඟැඹුර (හංස 85). -මස්= මත්ස්‍යඝං(සිබ 49¹⁷. ධප්‍ර 185¹⁹). -මහලේ= ජයමන්ත්‍රලෙඛකයා;'ජයමහලේනා'බ(බෙෝඟෑ 143¹⁴). -මාරූ†=ඤුඹුරක දිඝ බැස ඟැම. -මැවි†='දියමිති' බ. -මැලි=1. දියසෙවෙල්. 2. දියපරඛලා; පිසඹුරු(ජාඟෑ-ජදුන්නාජා). -මිනි=දියමැවියන් කෑම; ඤුණුම්බ පෑගුනු විට පයෙහි ඇඟිලිකරූවල අැති වන කැසිම (ඔං 3394). -මින්න=එනම් ඔසුවෙසෙස (ඔං 365. 504). -මිදුලි (ඔං 1057), -මිදෙල් (ඔං 582. සිඝ 382)=මිදෙල්ලඟස. -මුර=උදකවාරඝ; ජලඝ දිඝ ඤුතු වාරඝ (පි 1. 428²–³⁴). -මෙඩේපිපුෂ්ප= 'උම්මා පුපඵ' නම් මැණික්වෙසෙස (මිලි 127³). -මෙනෙරලිඝ? (ජාඟෑ 103 අබෙං), -මෙර ලිඝ (බුත් 78¹⁰. ස්තු 97³. කාඝෙඝ 1–109)= නිල් මල් ඇති කුඛාපැළෑවියක්. -ඛ†= දියෙහි ඟැඹුර. -ඝතුරූ= 1. ජලඝාත්‍රාව; ඔරු ආදිඝ. 2. දියෙහි ඟැම. 3. ජලඝාත්‍රඝ (ඔං 1393). -ඝන්=ජලඝානඝ; ඔරු ආදිඝ (රූ 582). -ර=ජලඝ (සුභා 6). -රකුස්(සු)= විල් ආදියට අධිගෘහීත ව සිටින රාක්ෂසඝං (ඛාඟෑ 182¹¹. අමං 2. 1¹¹. පූ 2. 93²³). -රවි (<ඛතරඤ)= එනම් වරම්රජ (අමං 2. 133²³). -රන්=ගඛඝාවන්හි වැලි අතර තිබෙන රත්රන්. -රැළ=ජලතරඛඝඝ (සර 37²⁸). -රෙදි=දිඝ නානවිට අදින රෙද්ද. -රොන්=කුඛා දියඛින්දු (විමු 49²⁴. කෝ 224). -ලකු=අමුඛඝ ඟැසීමට ඉනෙහි බඳින ලනුව (බුත් 289¹³). -ලවු=දිඝ වක්කරණ ලබුගෙඩිඝ (ජාඟෑ 165⁴. කඛා 112¹⁵). -ලිහිණි=දියෙහි හැසිරෙණ පක්ෂිඝා (ඔං 654). -වක්=පක්ෂයෙහි දෙවෙනි නිවීඝ (ඇකෝ 272). -වටන්= 1. මූත්‍රමංගීඝ (පූ 2. 409³⁶. සජී 152⁶). 2. කෙසකිළිඝ? (ඉගසි 24¹⁹). -වඩනා= දිඝ පිළිගන්වන්නා (දඛ 56). -°නිලම=දන්නඛාතුන්වහන්සේට පූජාසත්කාර කිරීම් ආදිඝට පත් වන නිලබාරිඝා. -වතුරූ= ඟලා පැතිරගිඝ ජලඝ (පූ 2. 222¹⁸. අමං 2. 16²⁰. 146²⁵). -වදන්= 'ජඝ වේවා' ඝන වචනඝ (කව් 183). -වතු (වන්න)=ජලඝ වැදුනු හෝ රැස් වූ තැන

(සි 602). -වර=1. දියමුරය (අමං 2. 126). 2. ජලබාරංව (බුත් 266[15]. බගැ 249[33]). 3. ඛන පැසිමට වුව මනා ජලප්‍රමාණය (ස්තු 66[4]). -°මිතුරු=දියමිත්තවැල (වෛව). -වරණ= ජලය වළක්වන නිශර කවාමි ආදිය (රැ 608). -වවුල්=පක්ෂියෙක් (ජාගැ 124[25]. පූ 2. 98[2]). -වළු=ජලය යහින වළ; විල (බගැ 149[12]). -වාන්=දිය ඛසින ඇළ. -වැඩ=ලොවට හිත වූ කවයුතු (මුව 68). -වැඩියා=බහුමූත්‍රරෝගය (සෙං 379. 1937). -විත්=දියගොටුව; ජලභාජනය (කාශෙ 7-30. සැවුල් 153). -විල්= ජලනඛාගය (බප 307[34]). -වෙද†=දියකුඹැල්ලා. -සක්=1. ලොවට ඇසක් වැනි. 2. හිරු (පරෙවි 1[5]). -සන්=ජයඛවජය (ප්‍රති 94). -සළා=දියසළිය (සද්ධ 166[10]). -සළු (බෝගැ 131[18]),-°ඹිවුරු (බගැ 135[12])=නානාකඛය. -සෑවුල්= ජලය ඇසුරු කර වසන කුතුලා (කාශෙ 4-19). -සෑළ=දියහළිය (බගැ 298. 35[27]). -සිඳ=දියපාර (බගැ 105[11]). මහ ගංවතුර (බගැ 170[22]. ජගැ 41[3]. 80[33]). -සිරා†= ජලගතිය; නෙත. -සළි= දියෙහි ඇති වන කිරිගොටුව වැනි හළාව. -සෙවෙල්= දියෙහි හටගන්නා සෙවෙල (මිලි 512[14]). -සේන= බුදු වමී 2500 දී ලොව පහළ වෙතැයි සැලෙකෙන රජ. (දියනා-පැර 116). -'ඡඩ්ඩ='දියකෝල්ඛඩ්ඩ' ඛ (සලී 2. 861[31]). -හබරල= 'ජබර' නම් පැළෑටිය. (නොක්මොඑගස-වෛව). -හළු= 'දියඅළු' ඛ. -හිමි=1. බුදුරජ (සස 189). 2. ලොකසඛාමිය; රජ (මුව 132. කව් 118). -හිය= ලොකාභිවෘද්ධිය (සිදත් 1483). -හෙඩ්=දියවළ (වි 2. 955[2-23]). -හෙමෙහි= (කඛ්ධ 40[33])='දියහෙළුමෙහි'ගුප්‍ර. -හෙළුම්= වහලෙන් දිය වැටෙන තැන (සිඛ 100[7]. 108[5]. හෙසි 24[4]).

දීඝවි=දෙන්ට කැමැති.

දීඝණී(නි)(බහු)=දුව. ('දීඝණීය' යි එකවච නානත්ත ව නොං සිටී).

දීඝත්1. (<ජගත්)=ලෝකය (පරෙවි 191. ගුත් 181). 2†='දීඝ-'ත්' ඛ. -දීවි= ලොකයාගේ ජීවිතය (කාශෙ 2.12-27).

දීඝමන්තිත්†(<Diamond)=වජ්‍රය.

දීඝල්(<ජගත්)=ලොකය (ඝිසං I. 24[3]).

දියාවු(<දකඬ)=දියෙහි පිහිටි (සිඛ 45[24]).

දියාරූ†=ජලාශිකා; දියගතියෙන් ගුත්.

දියාසර=ජලවරයං (කෝ 196).

දියාළු=1=කෙත් ආදියට ඇළ ආදියෙන් ජලය සපයන්නා (බස 35[23]. සලී 1. 503[6]. 660[24]. අභිඛාස 69[29]). 2. නානා භාජනය (කාශෙ 2. 8-89 සන්නය).

දියැවි=දෙන්ට කැමැති (හෙසි 16[21]).

දියැසකුල=සුගන්ධවංගය (සිගබ 107).

දිදි(ප්‍රත්‍ර)=දී; දානය කෙරෙ (ඝිසං IV. 295[3]).

දියිණ=දියුණු (සිඛ 71[28]).

දියුණ(නාඛ)= දියුණු කිරීමෙහි. සක. දියුණා දියුණත්; දියිණී, දියුණු.

දියුණාතු=දියුණු කිරීම (නිසර 161).

දියුණාමින්(නෙක්) = විහුණ කරමින් (සස 270. නිසර 184),

දියුණා(ප්‍රත්‍ර)=දියුණු කෙරෙ (දහම් 340[11]. බුත් 241[25]. සද්ධ 1291[6]. සලී 2.580[22]).

දියුණු=1. දිව්‍යගුණ; දෙකින් වැඩි වූ (එස 18. දළ 59[20]). 2. අභිවෘද්ධිය පැමිණි.

දියුල්=දුකුලය (ඝිසං III. 222[4]. කව් 285.487).

දිනඝඝන්=ලොව එක්සත් කළ (සක්විති) රජ (රැ 327).

දියොතු=තාරකාව (රැ 67).

දිර(ඛ)=දිරමෙනි (බගැ 78[15]). අක. දිරා දිරත්; දිරේ දිරෙත්; දිරි දිරූ, දිරිණි දිරුණු.

දිරණ(න)=ජීර්ණ වන; ජරාවට යන (සලී 1. 678[15]).

දිරි=1. බෛඝ්‍යය (සිදත් 216. පරෙවි 33). 2. ජීර්ණ වූ. -නර= බෛඝ්‍යයෙන් ස්ථිර වූ (පැර 120).

දිදිනි(<ජරති)=මැහැල්ල(රැ 272. පූනා155).

දිදීඝ=බෛඝ්‍යය(බුත් 21[23]. මුව121).-ඇදුරු= බෛඝ්‍ය නමැති අදිය (සිදත් 745). -බල (කව් 552), -බැල?(බපු 28[15])=බෛඝ්‍ය බලය. -ඵදඛරණපුට?=විෂ සහිත ඔසු ගුඩ කිරීමට යෙදෙන යන්ත්‍රයක් (සෙං 4303).

දිරූණු / දිරූ =ජීර්ණ වූ; දිරා ගිය (සෙං 57).

දිලි=ඵලිත; බැබලුතු(පැර127).'දුල (ඛා)' ඛ.

දිලිඳුදහ=දුගි බව නමැති බඤ්ඤය(බප්‍ර298[2]).

දිලිඹ=දුලීභ (අමං 2. 72[10]).

දිලිය(ඛං)=දිලිසීමෙහි. අක. දිලියේ දිලියෙන්; දිලිසිනි දිලිහුනු.

දිලිසිම=බැබලීම; ජ්වලනය (වි 1. 582[2-14]).

දිලිසෙන(නෙක්ඛි)=බබලන කල්හි (මුව 17)

දිලිසෙන=බබලන (බප්‍ර 218[25]. පූ 2. 41[13]. සඟ.5[10]).

දිලිසෙමින්(බප්‍ර227[29]. අමං 2.13[19]) **දිලිසෙමිනි** (නෙක්ඛි) (බප්‍ර 231[33].) }= බබලමින්.

දිලිහ(ඛං)=බැබලීමෙහි.අක. දිලිහේ දිලිහෙන්; දිලිසිනි දිලිහුනු (**දිලිහෙමින්**-අමං 1. 21[2]).

දිලිහ(ඛං)=දිලිහීමෙහි (අමං 2. 2[3]. සැළ 81. බුත් 119[29]). අක. දිලිහේ දිලිහෙන්; දිලිහිනි දිලිහුනු.

දිලිහෙන=බබලන (බෝගැ 57[32]. සැළ 17).

දීලි(ක්‍රිප)=දිලිසුනේ ය. 'දුල(ඛං)' බ. 2.(ප්‍රකෘ)=දිලිහී (බප්‍ර 231[26]. අමං 2. 16[33]).

දිලිර=හත්ත.

දිලුඹ=දුලීභ (ඛගැ 21[5]. 149[21]. අමං 2.118[19]).

දිලුඹු=දුලීභ; අමාරැ (ඛගැ 285[13]). [6[10])

දිලෙන=බබලන. **-කඹු**=කඹුවෙසෙසක් (දඹ

දිලෙනු=බැබලීම (සඟ 59[7]).

දිල්ලෙවැ(ඛගැ 254[19])='දුඹුලල වැ' ඉසුලි?

දිව=1. ජිහ්වා ව; රස විඳිනඉන්ද්‍රියය (බප්‍ර113[14]. කාගෙ 3-36). 2.දෙවියා (කාගෙ 8-30. රැ8). 3. දෙව්ලොව (කාගෙ 8-30). 4.අඟස. 5.ප්‍රදීපය (කෝ 285. පුනා 176). 6. දිවසින (බප්‍ර 153[3]. කෝ 285). 7. ජීවක නම් ඔසුව (ගෙ 386. 534). 8. ජීවිතය (සිදත් 111[1]). 9. ජීවනය(සිදත් 133[2]). 10. දුන්වූ (රැ454). 11. ජීවමාන හෝ සත්‍ය? (කාගෙ 12-78). 12. දිව්‍ය. 13. දවාල. **-අඟ**=ජිහ්වාවෙනි අග (සර 73[30]). **-ඔජ**=දෙවියන් කැමැති විව පින්බෙලෙන් තැටියෙහි පහළ වන ඔජස අධික දෙය (ඛගැ 43[15]). **-ඔබ**(දිවොබ)= දිව හා තොල් (සී 134). **-කැන්**=ප්‍රදීපයෙහි කාහනිය (ගඛ්‍ය 96). **-ගඛ්**=දිව්‍යගනිය; දෙවියන්ගේ ඇතුළුගෙය (බප්‍ර 254[33]). **-මිල**=මිනිසෙකු තො මරා පහර දුන් වැරදි කරුවෙකුගෙන් පෙර අය කළ දඩමුදලක් (ශිසං 1. 245[18]). **-ඝිම**=ජීවිතයාගේ කෙළවර (සිදත් 116[1]).

දිව=1. දිව්‍ය. 2.දෙව්ලොව (පුනා 6). 2.(ප්‍රකෘ)= ඛාවනය කර (ප්‍ර 2. 5[19]). **-අඳුන්**=දිව්‍ය වූ අඤ්ජනය (ස්තු 95[16]). **-අහර**=දිව්‍යභෝජනය (බුත් 222[1]). **-ඇස්**=දිව්‍යචක්ෂුස (ඛගැ 12[25]). මැරෙණ උපදින සත්ත්වයන් දක්නා ඥානවිශෙෂය (බප්‍ර 38[23]). **-ඉඹි**=දිව්‍යර්ෂීන් ලෙස සැලකෙන මරීචි අත්‍රි අඞ්ගිරස් පුලහ ක්‍රතු පුලස්ත්‍ය වසිෂ්ඨ යන නත් දෙන(කව්111. මූව 60). **-ඉසුරු**=දිව්‍ය ඓශ්වර්‍යය (සද්ධ 39[14]). **-ඔසු**=දිව්‍ය වූ ඖෂධය (වෙස 601). **-ඕජස්**='දිව්ඔජ්' බ. (සළි 1. 4[35]). **-කන්**= දිව්‍යශ්‍රොත්‍රධාතුව (කාගෙ 1-94). **-කිනුරු**= දෙවඟනියෙන් යුත් කිඳුරා (බප්‍ර 282[15]). **-ගඳ**-දිව්‍ය වූ සුගන්ධය (අමං 2. 11[29]). **-ගඳඹ** (අමං 1. 18[13]), **-ගඳඹි**(අමං 2. 11[32])= දිව්‍ය වූ ගාන්ධර්ව්‍යය. **-ගඳැවු**(අමං 2. 11[30]), **-ගදෙවු**(බප්‍ර 271[16])=දිව්‍ය වූ සඞ්ගීතය. **-ගුල**(ළ)=දිව්‍ය වූ අගුල; ඉතා බලවත්, නොබිඳිය හැකි, හිරය (බුත් 24. සවී 2[21]). **-ඝන**=දිව්‍යඔඝනාව (බුත් 3[12]). **-දම්**=දිව්‍ය වූ (නො බිඳිය හැකි ඉතා ශක්තිමත්) දම් වැල හෝ මංවුව (ජා 111[23]). **-දුම්**=දිව්‍ය වූ (සුගන්ධ) ධූමය(අමං 2. 11[29]). **-දුහුල්**=දිව්‍ය වස්ත්‍රය (ස්තු 4[4]). **-නැඹි**(සද්ධ 66[25]), **-නෑ**= දිව්‍ය වූ නාගයා. **-පඹුරු**=දිව්‍ය වූ තෑගිය (ඛගැ 226[15]). **-පතු** (පන්න)= දිව්‍යපත්‍රය (ඛගැ 90[23]). **-පඤ්චතුරු**= දිව්‍යපඤ්චාඞ්ග තූර්‍යය (අමං 2. 11[32]). **-පහන්**=දිව්‍යප්‍රදීපය (බුත් 178[35]). **-පහන්**=දිව්‍ය වූ අපඡය (ස්තු 44[23]). **-බෙහෙද්**=දිව්‍ය ඖෂධය (බුත් 2[2]). **-බොජුන්**=දිව්‍යභෝජනය (සර 99[6]). **-මඳුරා**=දෙව්ලොව නිබෙන මඳාරාගස (ස්තු 73[33]). **-මිහිඟු**=දෙවියන්ගේ මෘදඔහෙරිය (බප්‍ර 220[29]). **-යොන්**=දෙවයොනිය; දෙවජාතිය(රැ 10). **-රත**=දෙවියන්ගේ රථය (ගුත් 370). **-රා**=දිව්‍ය සුරාව (සළි 1. 284[24]). **-රෑ**=දවාල හා රාත්‍රිය(සද්ධ 68[31].71[4].81[23]). **-වදන්**=දෙවියන්ගේ භාෂාව; සකුබස (සිය 43. සස 206). **-වස්**=දෙව්ලොව (රැ 8). **-විමන්**=දිව්‍යමන්දිරය (බප්‍ර 268[10]). **-සක්**= දිව්‍යචක්ෂුස (ඛගැ 43[4]. 275[30]). **-ෟඤ්ඤ**= දිව්‍යවඤ්ඤාරහිඟුත්ය (ඛගැ 37[19]). **-සක්විති**= දිව්‍යබලමහිමයෙන් යුත් චක්‍රවර්ත්ති රජ (ජාගැ 25[33]). **-සර**=දිව්‍යාප්සරාව (බප්‍ර218[28]. කව් 18). **-සවන්**='දිවකන්' බ. (ගුත් 59).

-සළු=දෙවියන් අදින ශාටකය (පූ 2. 49²). -සැපත්=දිව්‍යසම්පත්තිය (සද්ධ 39¹⁰). -සිඳු=අහස්ගඟ. -සිරි=දිව්‍යසම්පත්තිය (සද්ධ 39⁹). -සුණු=දෙවියන් පරිභොග කරණ සුවඳ සුණු (සර 133¹). -'සුරු=දිවඉසුරු' බ. (සද්ධ 39⁸). -සෙස්(සිබ 30²⁶), -සෙස්ඩා (අමං 2. 101³⁰)=දිව්‍යශ්‍රොත්‍ර ධාතුව. -හෝ=අහස්ගඟ (රු 156).

දිව (බා)= දිවීමෙහි (සිදත් 81². වෙස 452). අක. දිවේ දිවෙත්; දිවී දිවූ (දිවවා-බුත් 16²⁶. දිවනි?-පි 2. 1012¹⁻¹⁴).

දිවකුරු=දීපඞ්කර (නම් බුදුරජ). (අමං 2. 1⁸).

දිවඛනන=දෙව්ලොවට ගිය; මැරුණු.

දිවන්†=1. යතුරුනහඹුවෙහි අතුල. 2. ඝණ්ඨාවෙහි හෝ විණිගෙඩියෙහි එල්ලෙන ලොහ කැබැල්ල.

දිවන=1. ජීවත් වීම (බඟු 152⁷). 2. ධාවනය කරණ (බුත් 38¹². සඟ 3¹³. අමං 1. 118⁵. පූ 2. 10⁴. දළ 2⁹. කඟෙ 2-7). 3. උපදවන?(බඟු 161²⁹. 162³⁵). 4.(බඟු 161²⁹)='දෙවන' ශුශ්‍රූ? (=දැනය කරවන). -මුව=මෘගවිශෙෂයක් (පූ 2. 97²⁷).

දිවනිලම†=දිය වඹන නිලමේ.

දිවනුවි?=උපදවන්නි; දෙවන්නි? (බඟු 160⁶).

දිවඳ=දිවංඛ්‍යා; බඹමූණා (බුදු 323).

දිවමන් (සද්ධ 48³⁴. ගිරං 101).
දිවමඳ (සද්ධ 353¹) } =ජීවමාන.

දිවසින්= මිපය (බඟු 232¹⁶. ධප්‍ර 186¹⁶). -සළු=ලක්දිව විසූ ශාවකයා? (දඹ 3¹³).

දිවසුද්=හිරු (ශිසං III. 264³).

දිවසුරු= 1. දිවාකරයා (කවි 269). 2. ප්‍රදීපකාර (පරෙවි 76). -මං(ග්)= අහස (පරෙවි 76). -සිඟ=දිවාකරයාගේ නෑයා (පරෙවි 76).

දිව(වූ)වූ=ධාවනය කරවූ (සඟ 56¹⁴).

දිවස්=1. දිවඇස(ඵූප 4¹⁶. දළ 14⁹. ගුත් 208. 212). 2. ජීවත්. -ඵල් (සද්ධ 98¹⁹. 196¹³. ජා 294³⁰. දජා 11³³. සර 441³. මිලි 181²⁴), -ඝුල්(සලී 1. 907¹)=මරණදණ්ඩනාදී නියම කරණු ලැබුවන් ජීවත් වෙද්දී ම හිඳුවන ඵල. -ඵලි†=රජුගේ බැල්ම(සපැ 40⁵. 75³²). -කිමි†=අනාගත කිම; මත්තෙහි වන දෙය කිම. -ලිමි=1. බැලීම. 2. ප්‍රකාශ කිරීම (සපැ 176³¹).

දිවස=දිනය (ධප්‍ර 124⁹). -අනත=සවස (සද්ධ 71³⁶). -ඉඳු, -කර=සූර්‍යයා (සද්ධ 227⁹). -භාග=දවස (සලී 1. 184¹⁹). -මුව=උදය (රු 76).

දිවා=දහවල (බප්‍ර 213¹⁰). -අඬ=‘දිවද’ බ. -කර=හිරු (පූ 2. 215¹²). -කාල=දවාල. -ඝන්=දිවංසථානය (බඟු 145¹⁵). -භාග=දවාල (සද්ධ 172¹⁷). -මාන=දහවල් කාලය (ජා 838⁹). -රාත්‍රි=දවාල හා රාත්‍රිය. -රූ=දිවංරාත්‍රි (බුදු 5). -වටන් (අමං 2. 28¹⁷. 113²⁵. සවී 278⁵)= ‘දිවාවන්’ ශුශ්‍රූ? (=දිවා සථානය). -විහරණ, -විහාර (අමං 2. 88), -වෙහෙර (බඟු 251¹)= දුවල්හි විසීම. -සථාන= දුවල්හි වසන තැන (බස 45²¹. සද්ධ 56¹¹). -සෙවන=දුවල්හි නිදීම.

දිවාන්=දිවසින (බඟු 193¹⁵).

දිවෑ (ප්‍රකෘ)=ධාවනය කර.

දිවි=1. ජීවිතය (බත්‍ර 31⁶. මව 100). 2. ජීවිකාව. 3. එනම් වණ්ඩමාඝයා (රු 235). 4. දිවිරීම. 5. විපය (සි 293). -උවාරණ=ජීවිකාවට අවශ්‍ය උපකරණ (ජාගැ 219). -කඳුරු=එනම් ගස (සෙං 3626). -කල්=ජීවිතකාලය; ආයුෂ (රු 365). -ඝෝර†=දිවියාගේ උගුරෙහි හැඳෙන ද්‍රව්‍යයක්. -දළ=දිවියාගේ දත (මෙය රන් ඔප දැමීමට ගැණේ-ධප්‍ර 7¹⁵. සද්ධ 521³². ස්තූ 70¹¹. බුදු 282). -දෙන්=දිවියාගේ ධෙනුව (බුත් 269²⁰). -දෙස්=1. බොරු දිවිරීමෙන් වන දෙෂය (රාජා 15¹⁷). 2†=දෙවියන් කිපීමෙන් වන දෙෂය. -පඳ(ඳු)රු=එනම් ඔසුවෙසෙස (සෙං 3496. 3791). -පෙවෙන්=ජීවිකාව පැවැත්වීම (සෙසි 3¹⁴). -බා=දිවියා (බුත් 101³⁴. සද්ධ 441¹³). -මකුළු=විෂසහිත මකුළුවෙසෙසක් (සෙං 4424). -රජ=දිවියන්ගේ රජා (පි 2. 978¹⁻³⁰). -ලෑ?=විශවුල (රු 444). -ලෙන්=දිවියා වසන ගුහාව (පූ 2. 537¹³). -වැයි(වූ)මි=ජීවිකාව පැවැත්වීම (වෙස 630. කඟෙ 14-30). -සම්=දිවියාගේ හම (වෙස 106. 136 අ). -සිවිවූ†=සකිසන තෙලෙහි අත දමා දිවිරීම සහතික කළා, අදිකාරම් දිසාපති දෙවොලඳ ප්‍රධාන යන මෙවුන්ගෙන් කෙනෙකු විසින් දෙන, ලිඛිවිල්ල (සපැ 6²³). -හිමි, -හිමි=ජීවිතසිමාව; ජීවිතයාගේ හෙළවර. -හිමින්

(සස 225), -හිමියෙන් (ක්‍රිවි)= ජීවිතයාගේ කෙළවර නෙක් (සිඛ 52³. ගෙසි 33⁸. පූ. 2. 70². දළ 34¹³).

දිවියවි (ඛගැ 276¹⁸)= 'දෙව්යවි' ඉග්‍ර? (=සෝදන්ට කැමැති).

දිවියෑ (නෛක්‍රි)=දුවන්ට (බුත් 130⁴).

දිවිරිලි, දිවිරිමි=ශපථය.

දිව(වු)ම්=බාවනය.

දිවු=1. ශපථය; දිවිරීම(ඛගැ 258²⁵). 2. වැටුප. 3. දිවඝින (රෑ 605). 4. දෙවියා. **-ඇජර**= බෘහස්පති (රු 756).

දිවුම (පූක්‍රි)= දිවුරා (ජාගැ 72²³. පූ 2. 449²⁰. ජා 626²⁴. 1044¹⁰. ථූප 13¹⁹). [මෙනි.

දිවුණ(නාඛ)=දියුණු කිරීමෙනි.'දියුණ(නාඛ)'

දිවුණනොත්(නෛක්‍රි)=දියුණු කරනොත්(සලී 1. 856²⁵). [846].

දිවුණා (පූක්‍රි)= 'දියුණා'බ (පූ 2. 638⁴ ස්තූ

දිවුණු=දියුණු (දජා 343²). [දිවිරි දිවිරූ.

දිවුර (බා)= දිවිරීමෙනි. අක. දිවුරා දිවුරත්;

දිවුරුම්=ශපථය.

දිවුල්=පූල්ගස (මිලි 215²⁴). **-පල**=පූල්ගෙඩිය (සුභා 67). **-ලාබු**= දිවුල්ගසෙහි මැලියම් (සෝ 1471).

දිවුල=ශපථ කළ (මනි 71¹³).

දිවූ=බාවනය කළ (සස 159).

දිවෙන=බාවනය කරණ (අමා 2. 78¹³).

දිවෙමින් (නෛක්‍රී)= බාවනය කරමින් (සව් 363).

දිවෙල්- 1. ජීවිකාව; ජීවනොපායය (ඛගැ 127²⁸. 272¹⁵. සලී 1. 761¹⁴. අමා 2. 58³⁷. කාශෙ 14-28). 2. සොඟලාමය; මෙහෙයක් කරන්නෙකුට ජීවිකාව සඳහා දෙන ඉඩම (ජාගැ-පූ⁴). 3. සුලු බද්දක් ගෙණ වගා කිරීමට දෙන ඉඩම (G). 4. වැටුප (පුනා 209). **-ගම්**=මෙහෙය සඳහා දුන් ගම හෝ ඉඩම (ශිසං II. 144⁸. දළ 59²³). **-පත්තඩ**= දිවෙල්ඉඩමක් දීමේ දී ලියන ලියවිල්ල (ශිසං III. 240¹⁸). **-ප්‍රවෙණි**= මෙහෙයක් සඳහා දුන් පරවෙණි ඉඩම (G).

දිව්‍ය=1. දෙවියා (බප්‍ර 220⁹. 289²). 2. දෙව් ලොව වූ. **-අක්ෂර**(ව්‍ය + අ=ව්‍යා)=අපායාක්ෂර හා නරාක්ෂර ද හැර ඉතිරි අකුරු. **-අහද** (ව්‍ය + අ=ව්‍යා)= දිවඔසු (බප්‍ර 26²⁵. 254⁶). **-අඛ්‍යානා, -අප්සරස්** (බප්‍ර 203²²), **-අප්සරා** (සද්ධ 135¹⁵)=දෙවඟන. **-ආත්මභාව**= දිව්‍යශරීරය (බප්‍ර 216²⁶). **-ඖෂධ**=දිවඔසු (සර 23¹⁷). **-කන්‍යා**=දෙවඟන(බප්‍ර 240¹⁸). **-කාම**=දෙව්ලොවවූ කාමසම්පත(බප 197²⁹). **-කාය**=1. දිව්‍යශරීරය. 2. දෙවසමූහය (උපා 40³⁰). **-කින්නර**=දෙවඟහි ආදියෙන් යුත් කිඳුරා (බප්‍ර 202²⁹). **-ගරුඩ**= දෙව්ලොව වසන ගුරුළු නම් පක්ෂියා. **-ඝණ**= දෙව සමූහය (ජාගැ 51³⁰) **-චක්ඛුවඟිඤ්ඤාන, -චක්ඛුස්**= දෙවියන්ගේ ඇස වැනි වූ, ඈත පිහිටි ඉතා සියුම් අරමුණු පවා දැක්ක හැකි, පිත්තශ්ලෙෂ්මාදියෙන් පීඩිත නුවූ, ධ්‍යානාදි බලයෙන් නිපන්, ඇස වැනි, විඥාණඤ්ඤාණය. **-චාමර**=දෙවියන්ට අයත් චාමරය (බෝගැ 91³⁶). **-දෙවතා**=දෙව්ලොව වූ දෙවියා(සඤ 676⁶). **-ධෙනු**= කාමධේනුව (බප්‍ර 203²⁵). **-නදී**= අහස්ගඟ. **-නාග**= දෙවඟතියෙන් යුත් නාගයා (දළ 39¹³). **-නාටක**= දෙවියන්ගේ නළුවා (බප්‍ර 179³). **-නාට්‍ය**=දෙව් ලොව පවත්නා නාට්‍යය (බුත් 173³³). **-නෙත්‍ර**=දිව්‍යචක්ෂුස (වි 1. 399¹-⁹). **-පථ**= දෙවියන්ගේ මාර්ගය (සර 138¹⁸). **-පාන**= දෙවියන්ගේ පැන් (බප්‍ර 179⁵). **-පුත්‍ර**= තරුණ දෙවියා (සද්ධ 283³³) දෙවියා (වි 1. 5²-²⁵). **-මාර**=දෙවියෙක් වූ මාරයා; වශවර්තිමාරයා (බස 105²⁶). **-පුර**= දෙව් නුවර (බුත් 157¹⁹). **-භවන**= දෙව්ලොව (බප්‍ර 46⁸). **-භාව**= දෙවිබව (බප්‍ර 316²⁵). **-භාෂා**= දෙවියන්ගේ භාෂාව; සංස්කෘත භාෂාව. **-භොජන**=දෙවියන්ගේ ආහාරය; අමෘතය (සද්ධ 283³⁴). **-මන්ත්‍ර**=ඉතා බල සම්පන්න මන්ත්‍රය (සර 23¹⁷). **-මය**= දෙව් ලොව නිපන්; දෙවියන්ට අයත් (බුත් 180²⁵. සද්ධ 164¹⁹). **-මිථුන**= දෙයුවල (බෝගැ 146¹⁴). **-රථ**=දෙවියන්ගේ රිය (සලී 90¹⁶). **-රාජ**=1. දෙවියන්ගේ රජ. 2. ශ්‍රේෂ්ඨදෙවියා (සද්ධ 10⁸). **-රාජ්‍ය**=දෙව්ලොව රජකම (බුත් 16²³). **-රූප**=දෙවියන්ගේ රූව (සඟ 2¹³). **-ඊර්ෂි**='දිවඉසි' බ. **-ලෝක**= දෙව්ලොව (ස්තූ 18³). **-විමාන**=1. දෙවියන්ගේ මන්දිරය (බෝගැ 89²). 2. දෙවියන්ගේ ගඟනා ගනය. **-විහාර**=රූපාවචරධ්‍යානසම්පන්නිය (බෝගැ 87⁶. වි 2. 771¹-²⁰). **-විසි**= දිව්‍ය පථය (බුත් 79¹³). **-වෘක්ෂ**= දෙව්ලොව

හීමබන මහසුර පංරිජාතක සන්නාංන කලාප වෘක්ෂ හරිවඳුන යන ගස් (බෝගැ 89[31]). -ශය්‍යා=දෙවියන් නිදන ඇඳ (බප 91[22]). -ශාටක= දිවසළුව (බෝගැ 89[24]). -ශ්‍රී= දෙවියන්ගේ සම්පත (දළ 6[3]) -ශ්‍රොත්‍ර (බෝගැ 125[4]), -°ඤ්ජන (සර 49[29]), -°ධාතු (වි 4. 280[2-29])= දෙවියන්ගේ කණ වැනි, ඈත වූ ඉතා සියුම් ශබ්ද පවා ඇසිය හැකි, පිත්තශ්ලෙෂ්මාදින් පිඹින නුවූ, ධ්‍යානාදි බලයෙන් නිපන්, විශිෂ්ටඥානය. -සම්පත්ති= දෙව්ලොව නිබෙන සම්පත.

දිශා=නැගෙනහිර, දකුණ ආදි පැති (පඤ්චි 84[7]). -අන්තර=දිශාවන්ගේ අතර (මුව 73). -කාක=නැවියන්ට මුහුදු මැද දී දිශාවන් නොදන හැකි වූ විට මුදු ගවන කවුඩා (වි 8. 68[1-32]. ජාගැ 184[11]). -ඛාණනා=දිශාව නම්කැති අඟන (සවි 211[5]). -ඛාහ='දික්දෑහ' බ. (ජාගැ 57[15]). -නායක=දිශාවක ප්‍රධාන මුලාදෑනියා (ශිසං IV. 266[18]. සිංසලි 65[31]). -ප්‍රතිමා='දිසාපිළිමරූ' බ. (පූ 1. 649[15]). -ස්ථිති=ව. දිසාව නම්කැති බිත්තිය. 2. දිශාවෙහි කෙළවර (මුව 73).

දිශාම්පති=දිශාවන්ට අධිපතියා; රජ.

දිස්=1. පෙණුනු (සිග 85). 2. දැකිම (සිදත් 134[1]). -විරූ=පෙර දුටු (සස 37).

දිස්(ධා)= 1. දකුම්හි. සඤ. දිසි දිසිත්. (දිස්වි- සස 203)දිසි දිසි. 2. පෙණීමෙහි. අක. දිස්සි (ධප 37[31]) දිස්නි (ධප 12[19]). දිසේ (හංස 149). දිසෙනි (බෝගැ 121[18]); දිසිනි දිසුනු.

දිස= 1. දිශාව (ශිසං I. 144. No 1. 2. 4 අෑ).

දිසන්ත=දිශාවන්ගේ අන්තය (හංස 49).

දිසා=දිශාව; පළාත. -නා-දිශානායකයා. -පති=දිශාවෙහි ප්‍රධානයා. -පාමොක්=දිශා ප්‍රමුඛ; ඒ දිශාවෙහි ප්‍රධාන (බගැ 854). -°ආවාරි (ජා 501[19]. 523[30]), -°ආවාසී (පූ 2. 784), -°ඇජර(ධප 209[8]), -°ඇදුරු (අමං 2. 76[17]. කාගෙ 3-20)=දිශාවෙහි ප්‍රධාන ආචාර්‍යවරයා; මහාවිහාරවාසී ස්ථවිරයන්ට ප්‍රධානයා. -°සිප්=දිසාපාමොක් ඇදුරුගෙන් උගත යුතු ශාස්ත්‍රශිල්පාදිය (ජාගැ 911). -පිළිමරූ=දිශාවෙහි ප්‍රධාන ප්‍රතිමාරූපය; මුහුදු ගැලීම වළකනු පිණිස ශක්‍රයා මැවූ ප්‍රතිමාව (ගිරා 220). -ඵරණ=දිසාවන්ගේ (මෙන්සිත) පැතිරවීම (සලී 1. 1082[3]). -ලෝකම්මිසි=දිසාවෙහි විසාර ඇතුළත් පොත. -වනි=දිසාපතියෙකු විසින් පාලනය කරණ පළාත (G). -වාසී=1.දිශාපතිහු බුත්නි විඳින ඉඩම. 2. දිශාපතියාගේ යට තෙහි නිබෙන කාර්‍යම්මණ්ඩල.

දිසි=පෙණුනු (කවි 17. මුව 69).

දිසිල්=දුසිල (ධගැ 196[11]).

දිසුන්(නෙක්‍රි)(මුව 34), -හොත් (නෙක්‍රි) (මුව 74)=දෘශ්‍යමාන වන කල්හි.

දිසුම්=පෙණීම (කවි 415).

දිස්වි=දෘෂ්ටිය; පෙණීම (යෝ 722).

දිස්තිරික්ක† (<Dietrict)= පළාතක් බෙදූ ප්‍රධාන කොටස්. [කාන්තිය (ප්‍රකා 42).

දිස්න=1. දෘශ්‍යමාන වන (නිසර 7). 2.රාශීය;

දිස්නා=පෙණෙන (ධනැ 284[35]. මුව 13).

දිස්මන=දෘශ්‍යමාන; පෙණෙන (සිඛ 44[3]).

දිස්මින් (නෙක්‍රි)=පෙණෙමින් (ධප්‍ර 269[21]).

දිස්මෙන් (නාප)=දිසුම් + එන් (කවි 415)?

දිස්වත්(නෙක්‍රි)=දක්වන කල්හි (කවි 358).

දිස්වා(පූක්‍රි)=දක්වා (කවි 374. අමං 2. 180[34]).

දිහා†=දිශාව.

දිහි=1. දහි; දිකිරි (ධගැ 158[33]. සිඛ 40[7]). 2. (ක්‍රිප)='දහ(ධා)' බ. -කිරි=මිදුනු කිරි (ශිසං I. 167 O[18]. 173 B[10]).

දිහිණු=දවිගුණ (සිඛ. 71[23]).

දිහිය(නෙක්‍රි)=අත්හරින්ව (ධප්‍ර 201[6]).

දිළින්ද=1. දිළිදු (සි 196. ශිසං I. 185[10]). 2. දිළිදු බව (සි 240).

දිළිඳු=දිළිදු (ශිසං I. 130[18]. 179[13]) -භාව= දිළිදුකම නම්කැති බිහ (ශිසං II. 169[14]).

දිළිදු= 1. දුගි; ධනය නැති (ධගැ 18[19]). 2. දුගිබව (කවි 335).

දී

දී=1. දහි; මිදුනු කිරි (සඟ 24[21]). 2. දිවශීන (වි 2. 923[1-36]). 3. දීපය; පහන(සි 299). 4. (නි)=කාලාර්‍ථක්‍රියාපදයන් කෙරෙන් යෙදෙන නිපාතයක් (සිදත් 884 හි ප්‍රත්‍යයකැයි කියන ලදී). 5. (නි)= ආඛ්‍යාතවිභක්ත්‍යන්ත යන් කෙරෙන් යෙදෙන නිපාතයක්(මෙහි දී-

බුත් 98[12]). 6. (ප්‍රෘ)=දැනය කර; පවත්වා; උපදවා (මුව 122). -කෑවි= මිදුනු කිරිගුළි (සිඛ 102[3]). -කිරි=මිදුනුකිරි (මිලි 43[39]). -ගුළිඤ්ඤා= දිකැවි (සිඛ 40[8]). -ගෙඩි= දධි ඝටය; දිකිරිකළය (ජාගැ 174[4]. ජා 545[8]. සද්ධ 148[31]. 576[9]). -තලි=දිගෙඩිය; දිකිරි තැවිය (ජාසෙ 191[29]). -පෑණ=දිකිරිකළය (ජාගැ 174[5]). -පෙරලිදිය=දිකිරෙන් පෙරා ගත් ජලය (පසං 103[29]. යෝ 315). -බත්= දිකිරි මිශ්‍ර බත (සිදත් 120[3]). -මුට්ටි=දිකිරි හැලිය (සද්ධ 148[34]). -රස=දධිරසය.

දික්ඛා=1. ලඟට පැමිණවීම; උපනයනය. 2. යාගය. 3. කියාව. -කාර්‍ය=දික්ඛාව නමැති කාර්‍යය (සර 336[22]).

දික්ඛිත=කළ හෝ හවගත් දික්ඛා ඇති; පේ වූ; සැරසුනු (දහම් 41[26]. සැළ 21).

දිඝ=සත්ත්වමිපුරුෂයාගේ ගෙදරට කාන්තාව ඇරලීමෙන් කරණ විවාහය (සලී 1. 639[30]. පු 2. 341[2]. සර 252[10]. කුස 325).

දිඝ=දිග. -නිකාය=දික් වූ සූත්‍රයන් සඞ්ග්‍රහ කොට කළ පාලිග්‍රන්ථය. -භාණක=දීඝනිකාය කටපාඩමින් කියන (සඟ 50[19]).

දිඛම්=1. දෙසෘධමමය; දැනවසතුව (බසැ 23[3]. 88[15]. 225[9]).

දිඛිති=කාන්තිය; රශ්මිය (සර 383[10]).

දින= 1. දුකඛිත; බැගෑපත් (බප්‍ර 113[18]). 2. විනිරව (කෑගෙ 10-122). 3. කීන. -තා= බැගෑපත්බව (බප්‍ර 144[32]). -මුඛ†= කාන්සි වන ප්‍රවුව (Cඃ). -බල=කිනබල්ලා (දහම් 376[6]. 377[7]. සද්ධ 623[21]).

දීප=දිවයින (බසැ 6[1]). 2. ප්‍රදීපය (පැර 110). -අධිරාජ=ලිපයෙහි ප්‍රධාන රජ (නිකා 27[24]). -අනන්තර=ලිපයෙන් අන්‍යවූ සථාන (බසැ 6[13]). -උජ්ජලන (ප + උ=පු)=පහන් දැල්වීම (බසැ 275[8]). -චක්‍රවර්ති= ලිපයෙහි අංඥාචක්‍රය පවත්වන රජ (නිකා 20[32]). -ධිප=ලිපයට අධිපති (කුස 374). -රුක්ඛ=පහන් දැල්වීම සඳහා වෘක්ෂාකාරයෙන් සෑදූ ප්‍රදීපය (බසැ 275[8]). -වාසි=දිවයිනෙහි වැසියා (බසැ 64[1]). -වැට (බප්‍ර 100[8])=‘දී වැට’ ගුග්‍ර. -සිඛා=පහන් සිළුව. [156).

දීපක=කාව්‍යාලඞ්කාරයක් (කාශී 2-97. සිය

දීපන=1. දැක්වීම (බසැ 8[1]). 2. දැල්වීම. 3. බඹ ගින්න නිගුරුණු කිරීම (යෝ 3890).

දීපාඝමාන=ප්‍රදීපයක් වැනි (සද්ධ 395[19]).

දීපික=දිවියා (මිලි 467[16]).

දීපිත=දැක්වූ; පැවසූ (බප්‍ර 27[29]).

දීපන=1. බැබලුනු. 2. දැල්වුනු. 2. දීපනීමත්.

දීප්ති=කාන්තිය (බප්‍ර 219[17]). -මන්=දීපනිය ඇති; බබලන (උපා 330).

දීප්‍යමාන=බබලන (සැළ 17).

දීම්=1. දැනය කිරීම. 2. කැපීම (සලී 1.933[27]). ‘ද(බ)’ බ. [කාගෙ 9-7).

දීමන්=දැනය කිරීම; පරිත්‍යාගය (දජා 54[20].

දීමනා=දීය යුතු දෙය.

දීමසු(සලී 2. 1[33]. හෙසි 22[27])
දීමුසු (සිඛ 17[22]). }=ජීවමාන.

දීඝමාන=දෙනු ලබන (පඤ්චි 64[11]).

දීර=ධීර (පැර 85).

දීඝී=1. දිග. 2. දික් වූ ‘අා ඊ’ ආදි අක්ෂර (පඤ්චි 82[26]). -අක්ඛි=දික් ඇස් ඇත්තී; ස්ත්‍රිය. -අඞ්ගුලි=දික් ඇඟිලි ඇති(බප්‍ර 61). -ආගම= දීඝනිකාය. -ආයුෂ්ක=දීර්ඝායුෂ ඇති(සද්ධ 34). -ආසන= දික් අසුන (සුදු 205). -කාල=බොහෝ වූ කාලය. -අභ්‍යාස=බොහෝ කාලයක් මුළුල්ලෙහි පුරුදු කිරීම (අම. 2. 5[2]). -ජාති= සපියා (ජාගැ 88[24]). -දර්ශි=දුර බලනා; අනාගතයෙහි විය හැකි දෙය සලකන (ඛිසං III. 151 B[12]). -නිකාය=දීඝනිකාය. -ප්‍රාසාද= ගරුඩපක්ෂාකාර වහල ඇති ප්‍රාසාදය (වි 1. 111[1-27]). -රාත්‍ර=දීර්ඝකාලය (බප්‍ර 102[8]. 308[2]). -සූත්‍ර=දික් ගස්සන; අත පසු හෝ පමා කරණ.

දීර්ඝිකා=දිගුවිල (දහම් 15[10]).

දිවර(<ධීවර)=කෙවුළා (හෝ 238).

දිෂි†(<Dish)= පිඟන්මැටිනැටිය.

දිසිනා(ඛිසිලේ)†=කිරිරොටි.

දු

දු(ධු)=1. නිඹිත, දුඃඛ, ප්‍රතිශෙඛ, දුඃඛ, ඝචලන, අමරෝ, අසමෘද්ධ, අංකුල යන අරුත්හි. 2.(නි)සමුච්චය,අවධාරණාර්ථයන්හි (රූ 720). ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි (සි 63). ‘ද’ බ. (බප්‍ර 186[17]). -අභිරමභූකි?=අභිරමණය කට නොහැකි (බසැ 151[22]). -කම=දුෂ්කර (බසැ 55[6].

201^{3}). -කීඅ(<දුඃඛකථ)=නොං කීඅ හැකි (සිඅ 63). -කුල(<දුඃඛකුල)=දුශ්කෘත (වෙස 568).-කුලා=දුඃඛඃඋපත්තීඅ(වි 1. 426^{3-6}). -කුළු=දුඃඛකුල. -°ඈවැත්=දුඃඛඃඋපත්තීඅ (බඟැ 29^{23}. කඩ්ඛා 131^{3}). -ගති=දුගතිඅ (උපං 75. රූ 333). -ගඳ(බඟැ 147^{22}),-ගඳු (බඟැ 233^{16})=දුගන්ධඅ. -නිසිඅ=තරණඅ කට නොං හැකි (බඟැ 151^{7}. 217^{15}. 251^{11}). -දන=දුඃඛ ජනඃඅ. -දසුන්=දැක්නට අමාරු (සස 39. ගුත් 32). -දැකිඅ හැකි=දක්නට අපසසු (ජාඟැ 113^{27}). -දැකිඅ හැකි=ජගඃනඅ කරන්ට අමාරු (විමු 109^{29}). -දැනිඅ (<දුජ්ඣානීඅ)=දැන නොං හැකි (කව් 134). -දිනා=දුර්දිනඅ (දළ 45^{9}). -දුවි=නරක සේ දුවූ (සි 565). -පන්=දුෂ්පඵඅ (කව් 86). -පැහැර(වි 1. 299^{1-36}) ='දුපිරිහැරිඅ' ශබ්ද? -පිරිඅහැකි (විමු 109^{29})= 'දුපිරිහැරිඅ හැකි' ශබ්ද? -පිරිහැළිඅ හැකි= පරිහරණඅ කට නොං හැකි. -බල=1. බල නැති (බස 20^{18}). 2. මහල්ලා (පුනං 156). -බැසි= 1. නරක සේ කිසූ. 2. දුර්ගතිඃපපත්තීඅ (සිඛ 8^{33}). -බිස්=දුර්නිඃඤඅ (බඟැ 247^{11}). -°ඵුස්=දුර්නිඃඤයෙහි වන දුක (ගුත් 511). -බුල්='දුබල' බ. (පුනං 156). -භිඤඛ=දුර්නිඃඤඅ (බඟැ 215^{32}). -මත=දුම්තිඅ (සස2). -මන=දුඃඛ සිත; අසනෙඃඅඅ (ගුත් 155). -මස්=දුර්මුඛ; ලජ්ජිඅ (බඟැ 177^{4}). -මුස්=1. දුමුස්. 2†=ඉදෙන්නට අංසන්න. -මුල්=1. 'දුබුල්' බ. (බඟැ 101^{17}. 105^{12}. කව් 560). 2. දුවිලඅ (කාඟෙ 14-19). -යා හැකි=යන්ට අමාරු (ජාඟැ 25^{29}). -සිප්=දුබ්බල (බඟැ 26^{6}). -රැකිඅ හැකි=රක්නට අමාරු (බඟැ 270^{32}). -ලද්(අමං 2. 45^{28}. 115^{15}), -ලද= (සිදත් 116^{8})=දුලබ්ධිඅ. -ලබ=දුලභ (සිදත් 142^{4}). -ලැඹු=දුලඹු (අමං 1. 172^{17}). -වම-දුවිඃඅවිඅ (බඟැ 29^{13}). -වස්='දුපස්' බ. (රූ 172. පුනං 98). -වණු=දුවිණී (බඟැ 147^{22}). -වදන්=දුවිවනඅ (සිඅ 42). -'වස් (<දු + අස්)=දුෂ්ට (=නරක) අශ්වඅ (නිසර 149). -වැඹි='දුබැසි' බ. (ජාඟැ 168^{24}). -විඤඤුපඅ='දුර්විඤඳ' බ. (විමු 39^{13}). -විලිකුන්=හොඳට නොං ඉදුනු(ජාඟැ-සෙංණ නඳුජ). -සටහන්=1. නපුරු අංකාරඅ. 2. ඒ ඇති (අමං 2. 95^{1}). -ඝස්=අසමඃඛ්‍ය වූ ශබ්‍යඅ (බඟැ 247^{11}). -ඤැඹිඅ හැකි= ඉවසන්ට අපහසු (වෙස 152). -සිරි (සිදත් 76^{3}. බුදු 125), -සිරින් (සැල 97)= දුශ්චරිතඅ. -හඳ- 1. නරක හෘදඅ හෝ සිත. 2. එඅ ඇත්තා; හතුරා. 3. සැකඅ (රූ95). -හඳුවම්= දුග්ග්‍රහොඃපමංඅ (සිඅ 106). -හැටවිඅ හැකි=නැබිඅ නොං හැකි; ඇති කළ නොං හැකි; පවත්වන්ට අමාරු (බඟැ 98^{33}). -හැමිනිඅ හැකි=දැරිඅ නොංහැකි (ජාඟැ 216^{17}). -හික්ත(<දුසිඤඛිත)=නොං හික්මුනු (බඟැ 243^{14}). -හුඳ (පුනං 188), -හුදු=සතුරා (රූ 329).

දූ(නාප)=1. බ්‍රැවඅ (පුනං 39). 2. දූතඅ? 3. දෙක. 4. සුදුව. -ඤ=දෙකක් ඇති රංඅ (සලී 1. 77^{-5}). -බඃ=ච්හාඟඅ; දෙ කොටස (එස 81. සිදත් 185a). -ලේනා=දූතඅන් පිළිබඳ කටයුතු ලියන්නන්ගේ ප්‍රබන්ධඅ? (උපලේඛම්?) (නිඤං 211^{2}. සර 304^{10}). -'වහ(<දු + අඟ)=අඬ්ග දෙඤ (සිදත් 50^{1}). -චරූ(<දූඤචරූ)=ධූතීඅ; සුදුකාරඅ (කඬ්ඛා 6^{4}). -විජාත=දෙවරක් වැදූ (ජාඟැ 44^{18}). -විඛ=දෙවැදූරුම් (කඬ්ඛා 44^{7}). -°හෙතුඤ= හෙතු දෙකක් ඇති. -°ප්‍රතිඤඤ්=ඤනවිප්‍රයුක්ත විපඃකවිඅත්ත සතරින් වන ප්‍රතිසන්ධිඅ (අභි 94^{6}). -°ඤඤ=දුහෙතුඤ ප්‍රතිසන්ධිඅ ලැබූ සත්ත්වඅ (සද්ධ 38^{5}). -°සින්=හෙතු දෙකක් ඇති සිත් (විමු 35^{12}).

දූඃ(ඨ)='දුස්(ඨ)' බ. -සථ, -සණ්ඨ(වි 2.52^{3-21})= නරක සේ සිටි. -ස්පඤ්=1. නරක සපඤ්ඤ. 2. සපඤ්ඤ නොං කට හැකි.

දූඃඛ=නිඤ්ඣිඅ වූ නිස් දෙඅ; දුක (ධප්‍ර 287^{31}); අප්‍රිඅ වූ වෙදනාව. -අඛගම=දුකට පැමිණීම (ජාඅ 149^{6}). -අඃඤ්ඤතඃ=ලෝකයෙහි දුක් මිස සුව නැනැති ඝන අඃඤ්ඤතඅඅ. -ආලඅ=දුකට සඵන වූ (ධප්‍ර 316^{5}). -ඣාඃදඤ=දුකට වසන (වි 8. $31-36$). -දුඃඛ= දුක් දෙන. -දුඃඛ=එකානන්තයෙන් ම දුක් වූ දුඃඛවෙදනාව (ධප්‍ර 155^{15}). -නිරොඛඃඤ්ඤතඃ=දුක් නැති කිරීමට හෙතුවන නිර්වාණඅ වූ අඃඤ්ඤතඅඅ (සර 21^{25}). -නිරොඛඃගාමිනී ප්‍රතිපදඃඤ්ඤතඃ=දුක් නිරුද්ධ කිරීමට පමුණුවන ප්‍රතිපදාව වූ අඃඤ්ඤඅඃඛඃගික මාඟ්ගඅ නමැති අඃඤ්ඤතඅඅ (සර 21^{25}). -ප්‍රබන්ධ=එකටු බැඳී පවත්නා දුක; දුක්

පරපුර (ධප්‍ර 295[14]). -ප්‍රාපන=දුකට පැමිණීම (ධප්‍ර 199[15]). -ඛ=දුක් නමැති දඟ ගෙය (ධප්‍ර 288[8]). -ලක්ෂණ=දුක නමැති ලකුණ (වි 8. 2[2-41]). -වෙදනා=දුක් වූ අප්‍රිය වෙදනාව (ධප්‍ර 239[17]). -සත්‍ය=පරමාර්ථ වශයෙන් විඳුමාත්‍ර හෙයින් සත්‍ය වූ දුක (ධප්‍ර 287[26]). -සමුදයාශ්‍රියත්‍ව=දුක් ඉපදීමට හේතුව වූ තෘෂ්ණාව නමැති ආශ්‍රියසත්‍යය (සර 21[25]). -සහගත=දුකින් යුත් (ධප්‍ර 69[17]).

දුඃඛිත=හටගත් දුක් ඇති (දහම් 290[28]).

දුක්=1. දුඃඛය(ධගැ 4[19]). 2. දුඃඛයාගේ වචනය (වි 6. 29[1-31]). -ද=දුඃඛදායක (කව් 85. 553. එස 9). -පත්=දුඃඛප්‍රාප්ත (ධගැ 20[31]). -පහස්=දුඃඛ වූ කායික සැප (වි 1. 386[1-12]). -පිළිගම්=දුකට කරණ ප්‍රතිකර්ම (කව් 78). -මැසි=දුකින් වූ අමිහිය (සී 124). -මුස්=දුකින් මිදුණ. -මුලා=දුක් හා නිරිහැර (සලි 1. 601[32]). -ලකුණු=දුඃඛලක්ෂණය (විමු 3[10]). -සත්(කාගෙ 14-25),-සස්(ධගැ 59[3]. අමං 2. 112[23])=දුඃඛසත්‍යය. -හසුන්=ශොකජනක පනිවුඩය (වෙස 49).

දුකි=දුඃඛි; දුක් ඇති (යෙං 2818).

දුකු=දුක (දළ 45[19]. පරවි 60). -මුහුදු-දුක නමැති සසුර(මුව 103). -ලාප=දුඃඛාලාපය; දුක්මුසුවවනය (බුදු 87).

දුකුල?=දුකුලය? (ශිසං IV. 114[4]).

දුකුලු=දුකුලය; වස්ත්‍රය (රැ 303).

දුකුළු?=දුක (රැ 135).

දුකුල=සියුම් සිනිදු වස්ත්‍රය (ධප්‍ර 213[15]).

දුකුකට= 1. 'දුෂ්කෘත' බ. (කඩඛං 75[35]). 2. දුෂ්කර (ධගැ 202[21]).

දුකුකර='දුෂ්කර' බ (වෙස 542).

දුකුඛ-'දුඃඛ' බ. -අනුපසස්නා= ලොව දුක් ම පවතිනැති නැවත නැවත සැලකීම (විමු 21[1]). -අපගමන= දුක දුරු කිරීම (සලි 1. 495[12]). -ඉන්ද්‍රිය (කඛ+ඉ=කකි)= දුක නමැති ඉන්ද්‍රියය (අභි 157[28]). -උපනිසා ශුද්ධා (කඛ+උ=කඛු)= දුක නිසා වූ ශුද්ධාව (සලි 1. 113[16]). -දුකඛ= 'දුඃඛදුඃඛ' බ. (වි 5. 259[1-36]). -ධාතු= ධාතුමාත්‍රයක් වූ දුක (වි 5. 303[1-31]). -සෙය්‍යා= දුක සේ නිදාගැනීම (අමං 2. 77[25]).

දුකඛිත=දුඃඛිත (සද්ධ 10[35]. වෙස 174).

දුඛ=දුඃඛය (ධගැ 40[18]).

දුග=දුර්ගය (සිදත් 205ₐ).

දුගැටියා=දුර්භික්ෂය (සලි 2. 463[30]).

දුගැටියාවියෙන් (හෙසි 3[13])= 'දුර්භික්ෂය නිසා' ශුද්ධ.

දුගි=1. දිළින්දා. 2. දිළිදුබව (මුව 45).

දුගී=1. දුර්ගතිය (ධගැ 4[8]. 232[15]). 2. දිළිදු (ධප්‍ර 298[2]). -අඳුරු= දුර්ගතිය නමැති අන්ධකාරය (ධප්‍ර 119[33]). -පඬුරු= දිළිදු භාණ්ඩය; ඉතා සුළු තෑග්ග (ධප්‍ර 49[16]).

දුගු=දුර්ගය (රැ 333).

දුග්ගත්=දුක් විඳි; වෙහෙසුනු (දහම් 147[6]).

දුග්ගන්නා= වෙහෙසන (දහම් 265[14]). -ලන්නාන්සේ=ශාඛද්වේලිය (G). -රාල=සිංහල රාජමාලියාවෙහි නිලයක් දැරූවෙක් (G).

දුග්ගැනවිලි= 1. දුග්ගන්නා මෙහෙය සඳහා දුන් ඉඩම (G). 2. දුක්ගිරිහැර; දුක් පැමිණිල්ල.

දුග්ධ=නොම්දුනු කිරි (සර 231[33]).

දුඹුල (<ජාඹුල)=බබලන (සී 115).

දුට=1. දුෂ්ට; දූෂිත (ධගැ 152[15]). 2. දුවු; දක්නාලද (අමං 1. 59[23]). -නා=දුටුබව (සී 216). -ඔම්=දක්නාලද ධර්මය (අමං 2. 50[22]).

දුට (නෛත්‍රි)=1. දුටුවෙත්. 2. දුටුකල්හි.

දුටු= 1. දක්නාලද (මුව 6). 2. දර්ශනය කළ (සිදත් 159[1]). 3. දුෂ්ට (ධගැ 26[1]). -ඔම්= 'දෘෂ්ටධර්ම' බ (ධගැ 33[21]). -°වෙනියඛම්= දෘෂ්ටධර්මවෛද්‍යකර්මය(ධගැ 50[29]),-°සුවවිහර= දෘෂ්ටධර්මයෙහි නිවන්සුව විඳීමින් විසීම. -බැඳී= දෘෂ්ටබන්ධය (ධගැ 172[3]. 246[22]). -පාඩ=දක්නාලද පංඛුව (=මරණය) ඇති; මළ තැන (සලි 2. 547[4]). -විදී= පෙර දුටු; දැකපුරුදු (ධප්‍ර 211[25]). -විසඹි=දැකීම පමණින් මිතුරුවූ (ධගැ 30[1]. 138[23]). -වෙනි?= දෘෂ්ටධර්මවෛද්‍ය (ධගැ 103[30]). -සතුව=එනම් පැළෑටිය (වන 60).

දුටුල්වසුසහවෙශශ්=මනුෂ්‍යඝන්ත්‍රියකට වශී මාංශාදිය නිමිති කොට අසභ්‍යවචන කීමෙන් වන දුඝ්‍රිල්ලවාචාවසඛ්‍යාදිසෙසාපත්තිය (සිඛ 1[24]. 25[29]). [(සද්ධ 44[7]).

දුටුව (නෛත්‍රි)= 1. දක්නොත්. 2. දකින්ට

දුටුවක් දකිමි=වන දෙයක් වේවා (සද්ධ 1732).

දුටුෂ්ටුල්ල=දෙව බහුල (කඛ්ඛ 9718).

දුඩබඳු= (නැඟැයව) බෙහෙත් වක්කරණ උපකරණයක්? (සූදු 194).

දුඩඩා(බිබිලේ)†=තරබාරු මිනිහා.

දුණු=1. දිරූ (බඟැ 27013). 2. මඟල්ලා (රූ 272). 3. (<ප්‍රණිහා)= සඳරස්ස (සැළ 56). -වන්=ජීර්ණ වස්තුය (රූ 302).

දුත්=ධූනියා (බඟැ 20387. 25610. රූ 412).

දුතියජඣාන්තල (අමා 2 13410) දුතියජඣානභූමි }= විතීයධ්‍යානය විපංකයෙන් උපදනා පරිත්තාභ, අපපමාණාභ, ආභස්සර යන බ්‍රහ්මලෝක තුන.

දුතිසිඛා=1. දෙවැන්නිය (වි 1. 2991-28). 2. භාග්‍යවාව (සලි 1. 12011).

දුතු=ධූනියා (කව් 143).

දුතුරූ=අත්තනාගත (රූ 220).

දුදු=දුග්ධය (රූ 380. පුනා 214).

දුදුගුබෙර=බෙරවෙසෙසක් (සද්ධ 1344. රිදී).

දුදුරූ=ජජ්ජරමංගීය (රූ 172).

දුදුල්=දුගීම (වෙස 254. 448).

දුදුලමං(ග්)=දුගීමමාංගීය (සර 18715).

දුදුළු= 1. දුගීය (බඟැ 2625. අමා 2. 10523). 2. වපල (ජාඟැ 20216).

දුද්දද=දෙන්ට අමාරු (ජාස 754).

දුඳ්ඨන='දුර්දින' බ (සලි 2 99038).

දුන්=1 දෙනලද(බඟැ 316). 2. අවිගත්; උපන්. (සිඛ 4616). 3. 'දුහුන්' බ (සලි 2. 38917). -තෙල්= තෙම්පරදුවට ගන්නා තෙල. 'දුම්තෙල්' බ. -වත්=දෙනලද වස්තු හෝ වසතු ඇති (සිදත් 1224).

දුන (නෙක්‍රි)= 1. දෙන්ට. 2. දුන්නොත් (හෙසි 518).

දුනු=1. දිම (බඟැ 3435). 2. දෙනලද (බඟැ 4512. 11428). 3. ජාතක කළ; ඉපදවූ (බඟැ 8831). 4. වුනු?; වන්? (බඟැ 16121). 5. දිනූ; ජය ගත් (ශිසං III. 1981. පරෙවි 101). 6. උපන් (කව් 7). 7. වාපය; ඊ විදීමට ගන්නා උපකරණය (දුනුජාති- දඹ 63. රූ 355). 8. බනුරවිය (පැර 105). 9. වියත් නවයක දිග ප්‍රමාණය (වි 1. 2651-4). 10. සඳරස්ස (සැළ 56). 11. හිරියල් (රූ 192). 12. තියුණු (පුනා 245). 13. නෙත් (ජාඟැ 14939?). -කම්=දුන්නෙන් කරණ ක්‍රියාව; විදීම (බළ 21125. පරෙවි 201). -කඹු= දුන්න දමන කොපුව. -කියත්†= දුන්න වැනි කියත් වෙසෙස. -කේ= කෙතකිවිශෙෂයක් (කව් 165. දළ 1314). -තුවක්කු†= තුවක්කු ජාතියක්. -දිය=දුන්නෙහි ලනුව (බඟැ 423). -°නැගීම=දුනුලීය නමා දුනුලනුව බැඳීම (අමා 2. 930). -දෙව්රද= උපල්වන්දෙවිදු හුගේ දුන්න හාර දෙවියා? දෙවිදුන්න? (පරෙවි 201). -පසි= දුන්න දමන දික් කුරුපය්ය (සූදු 241). -පාබලත්?='දුනුවං බලත්' බ (ශිසං III. 104 B24). -පිලා=කුඛං දුන්න (කාශෙ 8-35). -පිහිඹ†=එනම් අවිය. -බල= බනුර්ධරසෙනාව (අමා 2. 7022). -මඬල (ශිසං II. 29 B26), -මඬුල (ශිසං II. 11 B15. III. 104 B16. IV. 1796), -මඬල (ශිසං II. 3 B15)= බනුර්ධරසෙනාව හෝ ඒ පිළිබඳ කටයුතු කරණ මුලාදැනිය. -මිටි=දුන්නෙහි මැද ඇල්ලීමට සැදූ තැන (වෙස 9). -මුඛ= දුන්නෙහි ඊය අමුණන තැන (දපා 39115). -මුඛා= දුනුකෙළවර (පඤ්චි 12033). -මුඛුකුල= දුනු පිළිබඳ කට යුතු කළ කුලයක් (මනි 8432). -මුඛා= දුනු කොණ (අමා 2. 930. ස්තු 2624). -මුලා= ඊකොපුව (Oa). -වලඟ= දුන්න නමැති වලංකුළ (බෝගැ 11213). -වලලා (වෙස 341), -වලා (පූ 2. 9633)= ගස් ජාතියක්. -වා= බනුර්ධරය (බඟැ 5326. ගුත් 44). -°කුල= බනුර්ධරයන්ගේ වංශය (බෝගැ 1444). -°බලන්=දුනුවාහා හෝ ඔවුන් පාල නය කරණ මුලාදැනිය (ශිසං II. 29 B31. 46 C13. III. 139 C13. 275 D4). -වේ= 1. බනුර්වේදය. 2. දුනුවාහා (සි 261). -ශිල්ප (පැර 117), -ශිල්ප (ථූප 29113)= බනුශ්ශිල්පය. -සෙන්=බනුර්ධරසෙනාව (ගුත් 256).

දුනුම්බි='දුනුවිටු' බ (පූ 2. 9577). [234].

දුනුවිටු= 'දුනුනිවිටස්' නම් බමුණුගම (වෙස

දුනූ=1. පැරදවූ (මුඛ 49). 2. උපන් (කව් 502. ශිසං I. 248).

දුන් ගැන්නිය (බඟැ 17623)='දුන් නඟන්නිය' ඉඟු? (=දුම් කවන්නිය)

දුපන් (බඟැ 10114)='දුන්' හෝ 'දුහුන්' ඉඟු?

දුප්පත්=දුක්ඛත් (සලී 1. 569[20]).

දුප්පඤ්ඤ=දුප්පඤ්ඤ (සලී 1. 569[24]).

දුපස්සහ=මැනිය නොහැකි (ජාය 110[20]).

දු-බාණී=කිලුටුවූ රෙදි (ප්‍රාති 29).

දුබෙද් (බහැ 235[23])='දුම්මුක්' ඉඟුරු?

දුබ්බලිකරණ=දුර්වල කරණ (විලී 366[36]).

දුබ්බාගත (ශික්සං II. 211[32])='දුබ්බග (=දුගිය)' හෝ 'දුඃඛිත' ඉඟුරු?

දුබ්භික්ඛ=දුර්භික්ෂය (බුදු 78. 91).

දුභෝජන=නරක ආහාරය (අමං 2. 77[28]).

දුම්= 1. ධූමය (ඉතු 191). 2. ධූපනය; දුම් කැවීම (අව්ද 259. 311). 3. දැමය (පුරා 113). 4. ගස්ජාතියක් (යෝ 787). 5. දුම් කොළ සෑදෙන ගස. -**කණ**=දුම්නසා අඹු (ජාහැ- පදමාණවජා). -**කැවීම්**= 1. නෙම්පරාදු කිරීම. 2. සුවඳදුම් හැස්වීම. -**කෑබූ**= නෙම්පරාදු කළ (ජාහැ 209[29]). -**කිණිහි**, -**කෙණෙහි**= 'දුම්ලොසු' බ (සලී 1. 446[1]). -**කුඩු**†=දුම්කොළ විගලා සාදගත් වුණිය. -**කෙහෙලි**= 1. ගින්න (මුව 58. රු 37). 2. ධූමකේතුව. -**කොළ**=දුම්ගසෙහි කොළය. -**කෝ**=දුම්බොන පසිප්පය. -**ගඳ**=1. නෙම්පරාදු සුවඳ (ජාහැ 70[23]). 2. දුම්වැදීමෙන් වන ගඤ්ඤ. -**තෙල්**= 'දුහුන්' බ (කනි 44[23]). -**නළ**='දුම්කෝ' බ (කඛඨා 107[24]). -**නැව්**†=වාෂ්ප බලයෙන් යාතුාකරණ නැව. -**නෑලි**=දුම්කෝව (සුදු 194). -**මල**=දුම්ගැස්වීමට ගන්නා එනම් ද්‍රව්‍යය. -**මල්ඝම්**= දුම්මල හෝ දුම්මලාව භාරකාරයා? (ශික්සං I. 86[37]. 89[34].). -**මලා**= දුමලොසුව (සවී 165[10]. ජාහැ 225[24]). -**මැ(මෑ)ල්ල**=එනම් ඔසුවෙසෙස (යෝ 365. 964. ස්තු 23[32]). -**මුවා**=1. දුම්න් උපන්. 2. දුම් බහුල කොට ඇති (බප්‍ර 246[7]). -**යොන්**= 1. මෙඝය; වලාකුළ (සිදත් 85[4]. පරෙවි 107). 2. ගින්න (රු 37). -**රිය**†= වාෂ්පබලයෙන් ගමන් කරණ රථය. -**රූක්**(<ධූමරුක්ඛ)=දිඹුල් ගස. -**ලේ**=ධූමලේඛාව; දුම්රෙද (කවි 23). -**ලොසු**='දුම්ළොසු' බ (බෙෝහැ 60[4]). -**වන්**= කළුරන්පැහැය (පූනා 58). -**වෙඩි**= වෙඩි ජාතියක් (දඹ 5[31]). -**වෙසි**= ධූමවෙගය (බහැ 215[6]). -**ශලා**= දුම්න් හට ගත් සුළිය (මනි 141[4]). -**ඕළු**= ධූමසිඛාව; දුම්දැල්ල (බප්‍ර 233[10]).

දුම=දැමය (කවි 4. 540). -**රජ** (බෙෝහැ 142[32]), -**රද**=දැමරාජයා; බෙෝහස(නිසර24). -**ඊළු**= වෘක්ෂසමූහය (කවි 474).

දුම (නාඛා)= දුම් දමිමෙහි (අමං 2. 1378. බුත් 1[19][13]). අභා. දුමා දුමත්; දිමි (බහැ 214[23]) දිමූ. [වන 49).

දුමඩ(ඩ)=ඔසුවෙසෙසක් (යෝ 404. 3744.

දුමදඝඛ (ජාහැ 196[15])='දුඃඛදඝඛ' ඉඟුරු?

දුමන=1. දුම් දමන(බප්‍ර 231[19]. සලී 2. 322[11]). 2. නෙම්පරාදු කරණ (සලී 1. 619[18]).

දුමමින් (නෛක්‍රි)= දුම් දමමින් (අමං 2. 17[4]. සලී 1. 1026[3]. පූ 2. 457[15]).

දුමලොසු(<ධූමකටවල්ලි)= දුම්හැස්වීමටගන්නා අඟුරුකබල (අමං 2. 15[23]. බහැ 135 අඩෙ).

දුමා (පූක්‍රි)= දුම් දමා. -**ඝිඝ**= දුම් දැමූ(සලී 1. 353[13]). -**පූ**=දුම් කැවූ (සලී 1. 180[5]).

දුමිඳු= 1. දැමරාජයා (දළ 155). 2. බෙෝධස (රු 203).

දුමොළොසු='දුමලොසු' බ (කඛඨා 107[3]).

දුම්නස්=දෙම්නස; අසන්තොෂය (බහැ 57[24]).

දුම්මන=අසතුටු සිත් ඇති (සලී 1. 101[4]).

දුඹුරු (<ධූම්බු)=දුම්වන්.

දුඹුල්=1(<උදුම්බර)= දිඹුල්; අට්ටික්කා (බහැ 94[18]. බෝහැ 131[7]. අමං 2. 116[17]). 2. 'දු-ඹුල්' බ. -**පා**= දිඹුල්කණුව (බප්‍ර 199[25]). -**පුවරු**=අට්ටික්කා ලෑල්ල (බප්‍ර 210[33]).

දුඹුලු (දහම් 213[7])='දුමලොසු' ඉඟුරු.

දුඹුළු= 1. දුම් හැපෙන තැන්හි සෑදෙන කළු පැහැති ද්‍රව්‍යය. 2. දුම් හැසුනු; කර වූ (සුස 297). 3. දුම් හැසුනු (නවමු) මැට්ටි (සිඟබ 100). -**මැටි**=දුම් හැසුනු මැට්ටි (යෝ 1512). -**හුන්**= දුඹුළු හැදුනු; තෙම්පරාදු කළ (කවි 534).

දුඹුළුසු (අනං 134[28])
දුඹුළුසුණු (අනං 169[15]) }='දුමලොසු' ඉඟුරු.

දුඹුලොසු (සද්ධ 764[34])
දුඹොළොසු(කඛඨා 107 අඩෙ) }='දුමලොසු'බ

දුඳිහු (නාපෙ)= දූහු; දූතයා (බහැ 83[25]).

දුර්=දුර; ඈත. -**ඝතර**='දුරුකතර'බ.(සී149). -**රට**=දුර පිහිටි දෙශය (සී. 165).

දුර් (ල)='දු (ල)' බ. -**අතික්‍රමණ**= ඉක්මවන්ට අමාරුබව (වි 7. 133[1-9]). -**අභිඝම**=

1. යා නොා ඟැකි. 2. දත නොහැකි. -අනුබොධ=අවබොධ නොා කට ඟැකි. -අවගාහ=බැසගන්ට හෝ වදින්ට අමාරු (දජා 172[10]). -අවබොධ=දැනගන්ට අමාරු (පඤ්චි 13[14]). -ආඛ්‍යාත=නපුරු කොට කියූ (මි 2. 799[3-37]). -ආචාර= අයඟපත් ඟැසිරීම. -ආජීව=නරක ආජීවය (අභිස 60[3]). -ආත්ම= දුෂ්ට සිත් ඇති. -ආලාප= නරක කථාව. -ආශය= 1. දුෂ්ට අදහස. 2. දුෂ්ට අදහස් ඇති. -ආසද= ලං විය නොහැකි; ඟැටිය නොා ඟැකි (මිලි 9[25]). -උක්‍කණ= නපුරු නොා කියූ (ජාස 178[20]). -උක්‍කති=නරක කිරීම (ජාස 178[13]). -උත්තර= නරක පිළිතුර (සර 181[27]). -උපචාර=වැරදි උපචාරය; වරදවා ක්‍රියා කිරීම(මිලි 187[18]). -උපලක්ඛ=තේරුම් ඟැණීමට අමාරු; සියුම් (කාශී 2-264). -ඟ=1. යා නොහැකි තැන(සර 14[26]). 2. ප්‍රපාතය (ජාස 522[4]). -ගත=දිළින්දා (ජාස 453[12]). දුක්පත්(බෝධි 84[31]). -ගති= සතර අපාය (ධඟැ 3[32]). -°අහෙතුක ප්‍රතිසන්ධි=අපායෙහි ප්‍රතිසන්ධිය ගන්නා සිත (අභි 93[25]). -°භය= දුගතියෙහි ඇති බිය (හෙට්ඨි 12[15]). -°භූ= අපාය (ධප්‍ර 308[29]). -ගන්ධ= නරක ගඳසුඹ (පඤ්චි 122[6]). -ගම= යන්ට අමාරු (සර 14[25]). -ඟට= කළ නොහැකි; එකතු කරන්ට අමාරු (ධප්‍ර 251[31]). -ජන=දුෂ්ට වූ මිනිහා (ධප්‍ර 185[5]). -ජය= දිනිය නොහැකි. -ජර= දිරවන්ට අමාරු. -ජාත= 1. නරක ලෙස උපන්. 2. පිපතනිය. -ඤාන=වැරදි නුවණ(මි 1. 21[-31]). -දම(ම්‍ය)=දමනය කරන්ට අමාරු. -දූනන= නොහික්මුනු (අමා 2. 5[5]). -දින= වැලලි දින; වැසි අදුරු සහිත දවස (කාශී 2-335). -නාම=අශෝභෙරොගය(ඖෂ 2823). -නිමිත්ත= විශඟැකි අශුභ දක්වන ලකුණ. -නිවාර= වැළැක්විය නොහැකි. -නිර්හාර=බැහැර කරන්ට අමාරු. -නීති=නරක නීතිය (ශික්ෂා II. 105[15]). -බල= ශක්තිය නැති (අමා 2. 82[6]). -බුද්ධි= 1. නරක නුවණ. 2. එය ඇති. -බොධ= තේරුම් ගන්ට අපහසු. -භග= 1. පින්නැති; කාලකණ්ණි (ධප්‍ර 109[25]). 2. දිළිඳු. -භර= පොෂණය කට නොහැකි. -භාග්‍ය=දුර්භාග්‍යය (කඞ්ඛා 138[5]). -භාෂිත= නරක ලෙස කියූ (ධප්‍ර 114[2]). -ශික්ෂ=1. අභ්‍යාර නැති කාලය. 2. අභ්‍යාර නැතිබව (ධප්‍ර 53[2]). -°අනභ්‍යාකාලප=අභ්‍යාර නැතිකමින් සඞ්ඝයා වැනසෙන අනභ්‍යාකාලය (ධප්‍ර 52[33]. සඵ 34[29]). -හොජන= දුබෙහෝජනය (සඵ 258[3]). -ඕත= වැරදි අදහස. -මනික= වැරදි අදහස් ඇති (ධප්‍ර 314[31]). -මන්ත්‍රණ= නුමුනුකුණය (සලී 1. 257[20]). -මන්ත්‍රි=දුෂ්ට මන්ත්‍රියා (ශික්ෂා II. 223 B[5]). -මාංස=නුඹුණු වූ මස (ඖෂ 897). -මුඛ=අසතුටු මුහුණ ඇති(දජා 243[6]. සඵ 171[35]). -මෙඛ (ජාස 18[26]. 46[14]),-මෙඛස් (ජාස 44[22])=මෝඩයා. -මොවනිය=මුදන්ට අමාරු(මි 4. 69[1-33]). -ලබ්ධ=ම්ථ්‍යා දෘෂ්ටිය (දළ 22[10]). -ලභ=ලැබිය නොහැකි; ලබන්ට අමාරු. -°දර්ශීන= ලබන්ට අමාරු දැකුම් ඇති; දිඹුකාලයකින් වන (ධප්‍ර 169[22]). -ලලිත=අයඟපත් ක්‍රියා ඇති; වපල (දඟම 42[29]). -වච= අකිකරු (සලී 1. 881[30]). -වචන, -වචස් (අමා 2. 2[10])= නරක වචන. -වචක්ක= අකිකරු (කඞ්ඛා 38[7]). -වණ්ණ= 1. නරක පැහැය. 2. එය ඇති (කඞ්ඛා 51[17]). අවලක්ඛණ (ධප්‍ර 36[24]). -වසීභ= දුර්වශවර්තිය (බෝධි 131[5]). -වල= 'දුර්බල' බ. -වලීකරණ= දුබල කිරීම (මිලි 367[7]). -වාර= වැළැක්විය නොහැකි (ධප්‍ර 147[34]). -විඤ්ඤප= අවබොධ කරවන්ට අමාරු (ධප්‍ර 35[31]). -විඥෙය= දැනගන්ට අමාරු (ධප්‍ර 156[21]). -විනිත=නොහික්මුනු (ධස 18[32]). -වෘත්ති= මදවැස්ස හෝ වැසි නැතිකම.

දුර=1. බුරය; නිලය. 2 ඉදිරි කොටස (ඛඟැ 51[17]). 3. ඈත. -බා=දුරභාගය; ඈත (සලී 1. 521[31]. 965[6]).

දුරස්තර†=බොහෝ දුර.

දුරාචාර†=කලාතුර.

දුරිත=අයඟපත; පාපය.

දුරු=1. (<ජීරක)= එනම් සුවඳ ඇට වර්ගය (සර 403[5]. නුදු 101). 2. (<ඛරා)=පොළොව (රූ 164. පූනා 95). 3. පර්වතය (රූ 188). 4. ලඟ නොවෙන; ඈත(ඛඟැ 4[19]. 10[33]). 5. දරු (කව් 488. සිදත් 159[3]). -කතර=දුර වූ දුර්ගම මාර්ගය (කෝ 7). -නෑ= ඈත නෑයා (ඛඟැ 11[15]). -බා= 1. 'දුරබා' බ (සලී 1. 246[14]. 551[3]. 765[33]. 916[34]. අත් 68[9]). 2. දැන එකතු කර වැදීම? (රූ 285).

දුරුණු (<ජී ණී)=මහලු (රූ 272).

දුරුතු=1. ධූතියා (රූ 412). 2. එතම් මාසය (දළ 13[10]).

දුරුවන් (නෙක්ඛ්)=දුරුවන් (බහූ 72[34]).

දුරූ=දුරූ (කව් 103. 561).

දුල්='දුලු' බ.

දුල=ඉලිත; බැබළුනු (ගිරා 2. 172).

දුල (බා)=බැබළීමෙහි. අක. දුලා දුලන්; දිලේ දිලෙන්; දිලී දිලිනි දිලී, දුලූ දිලුනු දිලි.

දුලදුලා (නෙක්ඛ්)= බබලමින් (නිසර 93).

දුලන=බබලන.(කාශෙ 1-3).

දුලනු=බබළන (එස 102). [112[11]).

දුලු=බැබලුනු (කව් 59. 228). දල්වූ (බෝගැ

දුලූ=දිලිසුනු (කව් 40).

දුව (නාප)=දුහිතෘව (බප්‍ර 280[14]).

දුව= 1. ධූවශ (රූ 67. පුනා 39). 2. අශුව ශරීරයෙහි නිබෙන ලොම්සුළි (කව් 338. නිසර 152). 3. ධූවතාරකාව (රූ 658). 4. එකාන්ත; ස්ථිර (රූ 737). 5 (නාප)= දුහිතෘව.

දුව (බා)=1. දිවීමෙහි. අක. දුවා දුවන්; දිවේ දිවෙන්; දිවී දිවූ. 2. දුම් කැවීමෙහි (සලී 1. 297[13]. 2. 163[13]). සක. දුවා දුවන්; දිවී දිවූ.

දුවඤ=ස්ත්‍රීජකබමුණා (සලී 1. 1062[13]).

දුවඟ= බුනඛශ (බහූ 262[15]. සලී 1. 85[23]). -ශී=ශීවිරිතක් (එස 15).

දුවණී (නී)='දියනී' බ (සද්ධ 1731).

දුවන්=1. ජඝනඃ; උකුල (කව් 205. 230). 2. කටිපරිශෙෂාඝනඃ; ඉකිළිය (ජාගැ 147[26]. රූ 279). 3. (නාප) දු + අන් (=වවුලන්- වී 1. 385[2-24]. අභිධාඃ 87[30]). -තල=ජඝන සඳලශ (බෝගැ 1286).

දුවන=1. ධාවනඃ කරණ (බහූ 4[24]). 2. ධූප නඃ කරණ. 3. රිදී (පුනා 219).

දුවනන්=1. කටිකෙළවර; ඉකිළිය (කව් 231). 2. ශොණිය (කව් 319).

දුවශ (පූ ක්‍රි)=ධාවනඃ කොට (සී 54).

දුවා=1. අසුපිටින් වැටීම? (පුනා 197). 2. ධූප නඃ. 3 (පූ ක්‍රි)= ධූපනඃ කර (ස්තු 66[11]). -නැමීම (ලෑව)†= නෙම්පරාදු කිරීම. -පූ= නෙම්පරාදු කළ (සලී 2. 163[13]). -°කෑද= නෙම්පරාදු කළ හෝ තෙල් ගිල කළ කැද (සලී 1. 297[18]. 2. 271[38]).

දුවාලිශ=අසූන් දුවවන මණඩලාකාර මංශීය; රේස්පිට්ටනිය (සලී 1. 768[7]. 805[17]. සද්ධ 514[1]).

දුවිම්=නෙම්පරාදු කිරීම (සලී 2. 389[17]).

දුවෙක්ගියනි?=එක්ඛි නි; ඊලඟ (බහූ 115[23]).

දුවන්(නාප)=දිවුගෙන්; දිවූ නිසා (සී 681).

දුවෝ (නාප)=දු + ඕ (=වවුලෝ-බහූ 209[9]).

දුශ්(ල)='දුර්(ල)' බ. -චිත්ත=නරක හැසිරීම; වැරදි ක්‍රියාව. -°සංඛ්‍යාලශ=දුශ්චරිතය නමැති කිලුට (ඕ 7. 236[17]). -ශබ්ද=1.'දුර්' යන උපසර්ග ශබ්දඃ (බප්‍ර 287[38]). 2. නරක ශබ්ද. -ශීල=සිල්නැති. -°ඝණ්ඨක=දුශ්ශීලඃ නමැති කටුව (ශික්ෂා 11. 106[22]). -ශ්‍රද්ධෙශ, -ශ්‍රාද්ධ=විශ්වාස කට නොහැකි. -°උපමා= අසමඟාවතොපමාව (සිව 106).

දුෂ්(ල)='දුර් (ල)' බ. -කර=කරන්ට අමාරු. -°ක්‍රියා= කරන්ට ඉතා අමාරු ක්‍රියාව (ස්තු 6[28]) -°ක්‍රියාරූපතා= දුෂ්කරක්‍රියාව නමැති රූපබව (බෝගැ 106[4]). -කෘත= නරක සේ කළ (ජාව 229[4]). -°අපනති= විනයයෙහි නියම කළ සුලු අවැරැදුක්. -පථ=නරක මඟ. -පරිහා(ණී) (ශික්ෂා I. 130[22])= 'දුෂ්පරිහා(ර)' ශුද්ධ. -පරිශොධ= නරක සේ පාවිච්චි කිරීම (බප්‍ර 88[17]). -පරිහාර=දුෂ්පරිභොගඃ. -පූර=පුරවන්ට අමාරු; නෘප්‍ත කළ නො හැකි (බප්‍ර 134[28]). -ප්‍රකාර= නරක ආකාරඃ (ඒ 1. 581[2-17]). -ප්‍රතිපත්තී=වැරදි පිළිපැදීම (කති 116). -ප්‍රතිවෙධ=අවබෝධ කරන්ට අමාරු. -ප්‍රවෘත්තී= නරක පැවැත්ම (ජාව 282[10]). -ප්‍රාඥ= නුවණ නැති.

දුෂ්ට=1. වෙෂයෙන් යුක්ත(ස්තු 43[25]). 2.නරක. අයහපත්. -ක්ෂණ=පින් කට නොහැකි අයහපත් කාලඃ (බව 120[21]). -වූණ=ඔඩු දිවූ වණඃ. -යක්ෂී=නරක ගැහැණිය. -°ලක්ෂණ=දුෂ්ටසත්ත්‍රීන් ඇදිනීමට ඉවහල් ලක්ෂණ (විසතර-සද්ධ 654[24]).

දුෂ්(ල)='දුර්(ල)'। බ. -තර=තරණඃ කරන්ට අමාරු (දහම් 43[30]). -තොෂ=සතුටු කළ නොහැකි (බප්‍ර 124[24]). -සංසන්දිත=නරක සේ

පිහිටි (බප්‍ර 8[21]). -**සණ්ඨාන**=නරක සවභාන හෝ ආකාරය. -**සයන**=1. නරක ඇඳ; 2. නරක නින්ද (සද්ධ 259[7]). -**සභ**=ඉවසිය නොහැකි (ජාත 174[5]. බප්‍ර 79[28]). -**සාධ්‍ය**= සුව කරන්ට අමාරු. -**සික්**=දුෂ්ට සිත් ඇති (සලි 2. 674[36]). -**සිරි**=දුඃශ්‍රිය; අශභ පත් ගතිය (සිංහාලි 66[11]). -**සිල්**=දුශ්ශීලයා (සිබ 76[3]). -**සුඤ්ඤ**=නරක හිතය (බප්‍ර 166[20]). -**සිල**=දුශ්ශීලයා (හෙසි 16[3]).

දුස්වෙස්=දුෂ්‍ය වූ වෙශ ඇති (ප්‍රාති 29).

දුස්(ධා)=1.දුෂට වීමෙනි. අක. 2.දුෂ්‍ය කිරීමෙනි. සක. දුසි (දුස්සි-වීමු 109[34]) දුසිත්; දිටි දිවූ.

දුස්කර(බිබිලේ)†=ඛහදිශ දුම්ම. [(වි‍මු 109[27]).

දුස්නා=1. දුෂණය (බගැ 178). 2. දුෂ්ට වන

දුස්වන=1. දුෂණය කරණ (බගැ 2278. 2647. කඛා 3827). 2. දුෂිත; ගැවූ(ජගැ 16231).

දුසිම්(<Dozen)†=දෙදළහ.

දුහඟ= බුහබ්‍රහ්ම (වි 1. 2203–36. බුදු 99. කැගෙ 10–53).

දුහිතු (ගෙ 475), **දුහිතෘ**=දුව; ගෑණු දරුවා.

දුහු=1. දුව (අමා 2. 15331). 2. සුදුව (ජාගැ-විධුරජා). 3. අත්කළ (මුව 134).

දුහුදු=වැල්ජාතියක්. -**තෙල්**=දුහුදු ඇට මිරිකා ගන්නා තෙල් (ගෙ 521).

දුහුන්=ධූපනය. 'දූන්' බ. (කව් 614).

දුහුන=අඛ්‍රනික (සිදත් 13. 2182).

දුහුල්=1. දුකුලය (ස්තූ 44. ගුත් 263). කොමු පිළිය (රෑ 301). 2. ගස්වෙසෙසක් (රෑ 484). මුරුවාංගය (ශුසිං අ). -**කඩ**= දුකුලවස්ත්‍රය (වි 2. 9342–2). -**දද**=දුහුලින් කළ ඛවජය (සස 292). -**රූක්**=මුරුවාංගස? (ජාස 823). -**වියන්**=දුහුලින් බැඳි වියන (බප්‍ර 28512). -**සුඹුළු** (අමා 2. 14339), -**සුඹුළු** (අමා 2.729 ජාගැ 349)=දුහුලින් කළ දරණුව.

දුහුලි(බුදු 320).
දුහුවිල්(ජාස 3142[4]. ගුත් 259)}=ධූලි.

දුළ=උජ්ජලිත (හංස 47. තිරු 2. 180). 2. බබ ළන (තිසර 120).

දුළු=ජ්වලිත (ශිසං 1. 1793).

දුළුල්=ජවාව (රෑ 305. පූනා 167).

දුළුදු= 1. ජවිලයා (බගැ 3814. අමා 2. 291). 2. ගෙතුනු කෙශය (රෑ 293).

දූ

දූ=1. දූතයා (කව් 121. 278). 2. දුහිතෘව (සර 5728). 3. සුදුව (පූනා 231). 4. වවුලා (රෑ 644). 5. දිවඝින. -**ඉනි**=දම්පෙතෙහි ඉත්තා (පූ 2. 65125). -**කෑම**=දුදුකැවිය (රෑ413). -**කොළි**=සුදු ක්‍රිබාව (ජාගැ 9014). -**පන්**= දිවඝින. -**පෙරූ**= දූකෙළිය කරණ ලෑල්ල (දජා 19014). -**දම්ලෑල්ල**. -**රූවන්**= දුහිතෘරත්නය; ශ්‍රෙෂ්ඨදුව (බප්‍ර 21285). -**ලු(ළු)ද**=දුහිතෘ වූ කාන්තාව (කාශෙ 1-14). -**ලිය**=ස්ථූලද (කව් 159). -**සඳළු**=දුව නමැති වඤ්ඣලෙඛාව (කව් 200). -**සොඛ**= සුදුවෙහි ලොල් (දජා 1046).

දූත=1. පනිවුඩකාරයා (වෙස 283. ගෙ 56). 2. දූනා?(පූ 2. 14719. දබ 22). -**අඟ**=දූතයාගෙ කෙරෙහි පිහිටිය ගුතු අඛක (පගැ 1617). -**කාව්‍ය**=දූතයෙකු අත යැපෙශයක් ගවන සේ රචිත කාව්‍යය (සැල III). -**ක්‍රියා**=පනිවිඩ ගෙණ යෑම (හිරු 6). -**ඵලක** (පූ 2. 65135)='දූනඵලක'ශුස්‍ර.? -**මෙහෙවර**=පනිවුඩ ගෙණ යෑම (ජාස 34413. සද්ධ 18837).

දූතලක්ඛාවි=පැරණි වාත්‍රජාතියක්(දබ33).

දූතිකා(ජා 55417)='දූතිකිකා' ශුස්‍ර.

දූනි=දූතසන්‍රිශ (කාශී 2-316).

දූතෙශ්‍ය?=1.දූතයා(පූ 2. 1710). 2. දූනක්‍රියාව.

දූදු=1. දුහුදුවැල (ගෙ 467. 741). 2.. ස්‍රුජක බමුණා (වෙස 234. 403).

දූන්=ධූපනය; තෙම්පරාදුව. -**තෙල්**(උවව)†= තෙම්පරාදුවව ගන්නා තෙල. 'දුම්තෙල්' බ.

දූපන=ධූපනය; දුම (පැර 130).

දූර=දුර; ඈත. -**ආඝ්පද**=ඈත් වූ ආඝ්පදය ඇති (වි 5. 601–26). -**ගමන**=1. දුර යෑම. 2.සිව්සැට කලාවන්ගෙන් එකක්(පූ2. 14718. සද්ධ 884). -**කර**=ඉතා දුර. -**දර්ශන**=1. දුර දැකීම. 2. සිව්සැට කලාවන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 14718. සද්ධ 884).-**දර්ශි**=ඈත දක්නා,

-ප්‍රඥාඛාන=ඈත වූ ප්‍රාප්තිනාව (සවි 174). -ඵල=ඉක්මනින් නො ලැබෙන ඵලය (ජාස 27715). -වර්ති=දුර පවත්නා. -ඝට=දුර පිහිටි (බපු 27815).

දූරීකරණ=දුරු කිරීම (පසඳ් 10213).

දූරීභූත=දුරු වූ (සවි 331).

දූල්=දුහුල. -පට=දුකුලවස්ත්‍රය (සිබ 9919).

දූල=බුලි (කාශෙ 3-15).

දූෂක=දූෂණය කරණ (දහම් 154332).

දූෂණ=1. නරක් කිරීම; අපවිත්‍ර කිරීම (ජාස 47716. 80333). 2. දෙස් කිම (පසඳ් 76119). -ආභාෂ=දූෂණය සේ පෙණෙන(දූෂණ නොවන) කථාව; දෙස වශයෙන් දක්වූ කාරණයෙහි අපෙක්ෂිත දෙස නැතිවීම(න්‍යාය 38333).

දූෂ්‍ය=1. දූෂණය කවයුතු. 2. දූෂිත; නරක්; අපවිත්‍ර (සඛ 485158).

දූසමලගහිතාරඛ=නිරයක් (මනි 64118).

දූසමාන†=අසංවර; අවිනිග්වින්ත; සැකසහිත.

දූසා=දූෂණය; කේලම; දෙස ((දජා 273227).

දූසිවිස=ධාතු දූෂණය කරණ විෂ; ඖෂධයන් ගෙන් වූ විෂ (යෝ 1553).

ද

දෘඪ=දැඩි(පිලි 1156). -අක්ඛර=උච්චාරණයෙහි දැඩි ශබ්දයක් උපදවන අකුරු. -කරණ=දැඩි කිරීම (වි 8. 191-9). -ග්‍රහණ(දහම් 529), -ග්‍රාහ (වි 7. 1022-5)=දැඩි සේ ගැනීම හෝ සැලකීම. -භාවාදි=තද භරතය. -මිත්‍ර=ඉතා ශ්‍රද්ධාවා (කුඛ්ඨ 10611).

දෘඪීකරණ=දැඩි කිරීම (බපු 328227). [132230).

දෘති=වස්තිය; සම්බන් කළ දිය බදුන (පසඳ්

දෘෂ්ඨ=දර්ශිත.

දෘෂ්‍ය=දැක්ක යුතු. -අනුපලම්භ=දෘශ්‍යවස්තුව නොපෙණීම (න්‍යාය 723). -ඛ්‍යාත්‍ය=නාට්‍ය ග්‍රන්ථය. -මාන=පෙණෙන (බපු 2661).

දෘෂ්‍යාදී=දෘශීනාත්‍රීය (පසඳ් 918).

දෘෂ්ට=දක්නාලද. -අනුගති=දුටු දෙය අනුව යෑම (කන 1127). -ඛම්=දක්නා ලද ධර්මය ඇත්තා; පවත්නා ජාතය (බපු 1462). -ංනිදාන වාද='දිෂ්ඨධම්මනිබ්බාණවාද' බ. (බපු 316332). -ංවෙද්‍ය='දිෂ්ඨධම්මවෙදනීය' බ. (බපු 306226). -ංසුඛවිහාර='දිෂ්ඨධම්මසුඛවිහරණ' බ. (අභිස 35117). -බාර්ඝඛ=දෘෂ්ටධර්මයෙහි ම වන (බපු 1464). -පුබ්බ=පෙරදුටු. -මඛඛල='දිෂ්ඨම්ඛඵල' බ. (ජාඨූ 88837. අභිස 10336). -මිත්‍ර=දක පුරුදු මිතුරා (සද්ධ 556221).

දෘෂ්ටාන්ත=උදාහරණය; නිදර්ශනය(සලි 1. 5332 දහම් 145231). -අභාෂ=දෘෂ්ටාන්තයක් සේ පෙණෙන නමුත් එසේ නොවන කාරණය (න්‍යාය 361). -උපන්‍යාස=දෘෂ්ටාන්තය දැක්වීම (ජාස 278213). -භාති=ප්‍රසිද්ධ උදාහරණ නොදක්වීම (කාශී 3-3).

දෘෂ්ටි=1. දැක්ම. 2. ඇස. 3. ශ්‍රෝත ආපත්ති ඵලාවබෝධය. 4. විඛ්‍යෝසය (බපු 1717). 5. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (බපු 35222. බුත් 244). -අධ්‍යවසාන=දෘෂ්ටිඅභිනිවේශය (වි 5. 502-25). -අභිනිවිෂ්ට=මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට වැදුනු (බපු 31417). -අභිනිවේශ=මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට පිවිසීම. -ආවිඤ්ඡන=දෘෂ්ටිය ඇදුල් කිරීම (අභිස 133229) -ආශ්‍රව=දෘෂ්ටිය නමැති ආසවය (බපු 191130). -උපාදාන=දැඩි වශයෙන් ගත් දෘෂ්ටිය; දශවස්තුකමිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (වි 7. 561-4). -ඔඝ=දෘෂ්ටිය නමැති ඔඝය. -ගත=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය. -ගතික=මිථ්‍යාදෘෂ්ටික (සලි 1. 4419). -චරිත=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය මුල් කොට වූ චරිත ඇති (වි 7. 962-5). -ජාල=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය නමැති දැල (දජා 225223). -නිශ්‍රය='දිට්ඨිනිස්සය' බ. (වි 1. 491-21). -නිශ්‍රිතශීල=ශීලයෙන් සංසාරශුද්ධිය වෙතැ යි සලකා රැකි ශීලය (වි 1. 501-8). -නිපතන=බැල්ම වැටීම; බැලීම (සද්ධ 394229). -ප්‍රාප්ත= සෝවාන්මඟ නුවණට පැමිණි (වි 8. 822-1). -මල=මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය නමැති කිලුට (වි 7. 178234). -වාද=අඟම ධර්මයන් පිළිබඳ වාදය (පිලි 927). -විපන්න=විපත්තියට පැමිණි (=මිථ්‍යා)දෘෂ්ටි ඇති (අභිස 1022). -විපත්ති=දෘෂ්ටිනය හෝ බුද්ධිය වැනසීම; මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (ඒ 1. 721-8. කඛ්බි 103214). -විපශ්‍යිත = මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය නමැති විපශ්‍යීසය. -විශුද්ධි='දිට්ඨිවිසුද්ධි' බ. (වි 7. 178235. අභිස 239221). -සංයොජන=දෘෂ්ටිය නමැති සංයෝජනය (සලි 1. 94011). -සඛ=සත්වයන් සසර අලවන මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය (සලි1. 94017). -සත්‍ය='මෙය ම සත්‍ය ය' හි ගත් දෘෂ්ටිය (සලි 1. 8408. බපු 2938). -සම්පන්න=සෝවාන්මඟ නුවණින් යුත් (බපු 33223). -සම්ප්‍රයුක්ත=මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් යුක්ත (අභිස 847). -ඤාණ=1. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය. 2. මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට හෙතු වන කාරණය (ජාස 34125).

දේ

දේ=1. දෙක (බුත් 37). 2 ජය (කව් 436). 3. 'දෝ' බ. (සි 419). 4. (ක්‍රුප) =දෙව (ධගැ 21[22]). -අන්=1. අන් දෙක. 2. දෙ පැත්ත (ජාගැ 67[20]). -ඇස්බෙර=දෙ මුහුණතක් ඇති බෙරය (රූප 256[1]). -කවුකරඩු=කවු කරඩු ජාති දෙක (යොං 361). -කමිකැන්=අයකැම් වැයකැම් යන දෙදෙනා? (ශිසං I. 32[25]. 159 Q[15] අෑ. ශිසංIII. 111 බ.).-කසා=කහජාති දෙක; කහ හා වදකහ?(වෙස 350. යොං 698) -කුර=කුර ජාති දෙක (යොං 4066). -කොළ=1. කොන් දෙක (කාගෙ 1-81). 2. කෝටි දෙක. -ගල්=ගල්මද ගල් කහර යන වගී දෙක (වෙව). -ගිඩියා†= දෙගොඩ සිටීම; සැකය. -කුණ=1. දෙකෙන් වැඩි වූ; දියුණු. 2.(බිබිලේ)†=පිස්සුව.-ගුරු= මවුපිය දෙදෙන. -ගෙඩියා†= 'දෙගිඩියා' බ. -ගෙඩියාන්†=අවුරුදු 25 කට වඩා පැරණි කැලය. -ගොඩ=ඉවුරු දෙක (මිලි 130[22]). -ගොමු?=මෝස(රූ 157). -ජෝන්= දෙ දෙන (ධගැ 115[18]). -තා(නි)=විසිවෙනි; අනාගතියෙන් (රූ 47. සිය 390. කව්95.264). -නිස්=නිස් දෙක. -°ආකාරකම්ඵන්='කෙසා ලොමං' යනාදි දෙනිස්ආකාරයක් ඇති කම්ඵස්ථානය (ධඇ 199[12]). -°ඝතා(ගුත් 80), -°ඝථා (ජා 40[27])=භික්ෂූන් විසින් නොකට ශ්‍රුතු ශ ගී නඟනම් කළ රාජකථා වොර කථාදී කථා නිස් දෙක(විසුතර-පූ 2. 423[35]). -°ඝම්ඝවුල්(ජා 37[24] ,-°ඝම්ඝවුලු. -°ඝම්ඝමොල් (අට්ඨ 36)=විලි 224[24] පවත් පෙණෙන සවිස්ය හා අස්පා කැපීම, රවින් නෙරපීම, හිස මුඩු කිරීම, හිරගෙයි දැම්ම, විලංගු ලිම, නිග්‍රහ කිරීම යන සය දුක් යන වධ හිරිහැර නිස් දෙක.-°කුණප(බුත්165[30]. ජා 37[24]), -°කුණුකොටස්=ශරීරයෙහි පවත්නා කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ඇට ඇටමිදුලු වකුගඩු හදවත අක්මා දලබු බඩදිව පපුමස අතුණු අතුණු බහන් නොපැසුනුඅහර මල පිත සෙම සැරව ලේ ඛහදිය මේදතෙල් කදුළු වුරුණු තෙල් කෙළ සොටු බෙලඝුල් මූත්‍ර නිස් මොලය යන අපවිත්‍ර වූ කොටස් නිස් දෙක. -°දිව්‍යපුත්‍ර= තව්තිසාදෙව්ලොව ශක්‍රයා සමඟ උපන් දෙනිස් දෙන (ථූප 149[20]). -°දෙව්කුමරි= දෙනිස් දිව්‍යපුත්‍රයන්ගේ දේවීහු (අමං2. 15[25]). -°පූජා, -°පූජනීමිත්තන (සවී 187[27]). -°පෙරනිමිති=මහාබොධි සත්වයන් අන්තිමජාතියෙහි මවුකුස පිළිසිඳ ගන්නා අවසථා ආදියෙහි ද පහළ වන කරුණු නිස් දෙක (විසුතර-පූ 2. 124[32] පවත්). -°මහපුරිස්ලකුණු=බුදු වන මහා බොධිසත්වයන්ගේ හා සක්විති රජුන්ගේ ද ශරීරයෙහි පිහිටන ලකුණු නිස්දෙක (විසුතර-ධප්‍ර 416. බුත් 235[1]. පූ 2. 137[24]. බුදු 272 පවත්). -°වේදනා=විපාකවින්ඤාණයන්හි යෙදෙන වේදනාවෙතසික නිස්දෙක (වි 7. 43[2-38]). -ඝතල්=තිතෙල් හා මිතෙල් (ජාගැ 22[33]). -දරුමා=දරුවන් දෙදෙනෙකුන්ගේ මව; දෙවරක් වැදූ සත්‍රී(ධගැ202[12]. ජාගැ 44[19]). -දිව=දිව් දෙකක් ඇත්තා; නාගයා (රූ 130). -දුමා=1. දුව හා මව ද යන දෙදෙනා. 2†=කුඩාගෙඹිය හා ලොකුගෙඹිය. -දෙව්ලෝ= චාතුම්හාරාදික තුනසත්‍රිංශත් යන දිව්‍යලෝක දෙක (දඹම 313[3]). -ඝඹ= කොහොඹ හා බිම්කොහොඹ යන දෙක (මෙව). -පම=පවවල් දෙකක් ඇති. -°අ(භ)දනාඝිවුරු=පටවල් දෙකක් ඇති අදනඝ නමැති විවරය (සද්ධ 116. කාගෙ 1-99. යර 6[13]). -°මිඳු=අහරණයක් (බුත් 303[32]. දඹම 366[12]. දජා 384[3]. ථූප 80[16]. සවී 114[18]). -°ඝිවුරු=1. අදනඝ (ධගැ 244[3]. ජාගැ 57[8]. අමා 2. 45[31]). 2. සඟළසිවුර (අමා 2. 97[24]). -පණස්=පණස් දෙක. -°වෛනඝිඛ=සිත සමඟ උපදනා ගති පණස් දෙක (විසුතර-අභිධ 42 පවත්). -පත්=1. දෙපැත්තක් ඇති. 2. දෙපව. -°නඹි†=ඉදිරිපව හා පස්සට ද ගමන් කළ හැකි දික් පණුවෙසෙසක්. -°පෑණි†= උකු වූ පැණි. -°වඹින්= දෙපව ඇතිරිල්ල (සලී 2. 693[17]). -පතුල්දෙක(සද්ධ 203[29])= මෙනි 'දෙ' යන්න හෝ 'දෙක' යන්න අධික ය. -පද= 1. පාදදෙකක් ඇති පදය (එස 33). 2. පද දෙක. 3. පාද දෙක. -°අරුන්ඹර= උභයපදප්‍රාප්ති ප්‍රධාන සමාසය (සිය 122). -පඹ්=1. දඟය. 2. පාර්ශ්ව දෙක. -°විඤ්ඤාණ= කුශල අකුශලවිපාක වූ චක්ඛුර් විඤ්ඤාණ ශ්‍රොත්‍ර°, ඝ්‍රාණ°, ජිහ්වා°, කාය°

ගත විඤ්ඤාණ දහය. -පඤ්ඤාන= දෙපස් විඤ්ඤාණ (වි 7. 151–15). -පා= 1. දෙපදය (එස 81). 2. දෙපැත්තට ම දිග ගත හැකි, කුඹුරු මැදින් වැටුනු, ඇළ. -°වෙලි†=1. කුඹුරු දෙකක් මැද පිහිටි මංගම්වේල්ල. 2. දෙපාඇළෙහි දෙපැත්තෙහි තිබෙන වේලි. -පුටුප=පුවපුටුප උත්තරපුටුප ගත නැකැත් දෙක (යෝ 4557). -පුතුපිය= පුතා හා පියා ද ගත දෙදෙන (වෙස 38). -පෙහෝ= 1. අවපස ලොස්වක පුරපස ලොස්වක ගත පෙහෝ දෙක (බෝගැ 8631). 2. දෙවෙනි පෝය (ජාගැ 1523). -පෝ=1. පෙහෝ දෙක. 2. දෙවෙනි පෝය (ජාගැ 14012). 3. පඤ්ඤ; අඩමස (සලී 1. 42611. 46233. දහම් 20423. රූප 18115. ජා 109918. දජා 1954). 4. අඩමස් දෙක; මාසය (දජා 4818, 34. 5730. පූ 3. 65). -°වර=අඩමස (ධගැ 228117. ජාස 32224. රූප 18115).-බටු=එලබටු කටුවැල්බටු ගත දෙක (යෝ 416). -බල(ළ)= ගස දෙකට බෙදුනු තැන; කරුව. 2.දෙකට බෙදුනු(ජා 162113). -°භබ්බ (පඤ්චි 1155. ජාගැ-සොණකජා), -°කෝල් (ජා 95139)= 'කුත්තුකෝල්' බ. -බස්=සැබෑ වූ ද බොරු වූ ද වචන දෙක (ජාගැ 2086. පූ 2. 484). -බෑ=1. සහොදර දෙදෙන (බුත් 12812. ජා 5042). 2. හංග (=පළු) දෙක (සර 15317). -බිඳි†=1. දෙගිඩි ගාව. 2. අංකර දෙක. -බිඳිඟේ= බිත්ති දෙකක් ඇති ගෙය (වි 7. 30915). -බිනි (දෙබිඟිනි)= 1. සහොදරියෝ දෙදෙන (බෝගැ 3519). 2. සහෝදර සහෝදරී දෙදෙන (ථූප 1169). -බිසෙවැජා=දෙවරක් අභිෂෙක කළ බිසොවගෙන් උපන් (ධගැ 29011). -බිඹිනි=‘දෙබිනි’ බ. (බජ 23821. බුත් 3249. දහම් 3653). -බුරුද=සුදුබුරුදු, මඟබුරුදු ගත දෙවගඟ (යෝ 862. 4066). -බෙ=බෙහෙත. දෙක. (සිදත් 343). පළු දෙක (බුත් 896. කව් 667). -මදු=වැල්මී හා මීමල් ද ගත දෙක(වෙව). -මසිල්=මාමා සහ බෑනා (පූ 2. 7054. දළ 147). -මුදු, -මාදු= ‘දෙ-මහලු’ බ. (සද්ධ 5436).-මුපිය=මව හා පියා ද ගත දෙදෙන (සලී 1. 22. 3203). -මුපියදෙදෙන (ථූප2418. 611).-යමහි මූල ‘දෙ’ යන්න අධිකය.-මහදු=අඹු සැමි දෙදෙන (සලී 1. 6176. දහම් 22724. සද්ධ 2749). -මහල්=නවිටු දෙකක් ඇති (දහම් 23531). -මා=‘උභයමාතෘකා’ බ (සිබ 66314). -මාපිය= ‘දෙ-මව්පිය’ බ. (බජ 59128). -මැද=දෙක අතර (රූප 1372). -මැසි=මාංස දෙකක් වගසැනි. -මෑ=‘දෙමා’ බ. (වි 1. 3252–7). -මිදි=මිදි දෙවගඟ (යෝ 361). -මිරිකුළු= මිරිකුළු දෙවගඟ (යෝ 361). -මොඳ=අස මොදගම් කොරාසානි ගත දෙවගඟ (වෙව). -මෝපිය=‘දෙ-මව්පිය’ බ. (ථූප 222). -ඟහ= අඹහ දෙක (වි 1. 3181–1). -ඟන්=දෙ-අත්’ බ. (වි 3. 91–34). -ඟාකාර=දෙ + අංකාර. -ඟාඝඩ්ඩ=දෙ + අසඩ්ඩ; අසඩ්ඩ දෙක (සද්ධ 652). -ඟාසූ=අසූ දෙක (පඤ්චි 12310). -ඟෑස්=ඇස්දෙක (මිලි 21616). -සිද්ද=ඉද්ද දෙවගඟ(සද්ධ 1314) -රූවනා=හාණඩාකාර දෙක (ශිසං I. 3235. 159 C14 අ. ශිසං III. 143 බ). -රූ=චිත්තරූපය; එක (අකුර) දෙකක් කිරීම (සිදත් 28. 221). -°ඤ=එක අකුර දෙකක් කොට කරණ සඤ්ඤ (සිදත් 505). -ලෝ=මෙලොව හා පරලොව ද ගත දෙක (සිදත් 1234). -වට=1 දෙපැත්ත (සලී1. 45829). 2. වැටවල් දෙකක් අතර වූ පෙර (G). -වන=දළිනිඟ (ධගැ 17817). -වනන් (සලී1. 4593. 2. 4178,15). -වනාන් (සලී 2. 33814. 4178)=දෙපැත්ත. -වසු= දළිනිඟ. -වරු-1. වෙර දෙක (ධගැ 23711) 2. දවල(සලී 1. 58019. 6261). -වලි†=දළිස් දෙක. -වලු=නලු දෙක; උඹුනල්ල හා ගටි නල්ල (ධගැ 5013). -වැඳුරුමී=අංකාර දෙකක් ඇති (සිදත් 111). -වැනි=1. චිතිඟ (බුත් 3413). 2. දුතිඟිකාව; හංගඝ්‍යාව (කව් 354).-වැන්නි=දුතිඟිකාව(වෙස 540). -විසි= විසිදෙක (ධගැ 412). -°ඉඳුරු=‘ඉන්ද්‍රිය’ බ. (වි 5. 3143–1). -°භඬ=වීණා තන්ත්‍රියෙන් උපදනා ශ්‍රුති විසි දෙක (කව් 601). -වුර= උර දෙක (කඩා 12486). -වෙනි=විතිඟ (වෙස 495). -සමන්=සමන්පිටිව ගැටපිටිව ගත දෙවගඟ? (කිරා 196). -සහා(බෝගැ 8631)=‘දෙසහ’ ශුශ්‍රූ.(=වාතුදසී දෙක)‘සහ’ බ. -සඳුන්=රත්හඳුන් සුදුහඳුන් ගත දෙවගඟ (පරෙව් 18). -සාළිස්=හතළිස් දෙක (බජ 2127). -සෑම=හැටි දෙක. -°දිවු(බජ 29924), -°දුස්(බුත් 244)=‘වාඝඤ්චිදුස්ථි’ බ. -සිඟ= දෙසිඟ; 200 (බගැ4014).-°තුණක්අනතරාය= දෙසිඟතුන්වැදුරුම් උපද්‍රව (සද්ධ 7468).

-°සොළොස් මහුල්ලකුණු= බුද්ධශ්‍රීපාදයෙහි පිහිටි මඟුල්ලක්ෂණ දෙසිය දහසය(වීසතර-ධජ්ව[3]. බුත් 236[10]. විමු 69[18]). -සිවු=දෙකෙන් ගුණ කළ හතර; අට (දළ 4[3]). -සි=දෙවෙනි වරට කරණ ගැම (සලි 1. 167[32]. පූ 2.356[1]). -සුහුරු=ඉස්සිනාවරු දෙදෙන (පූ 3. 44[13]). -හදන්=1. සත්‍රිපුරුෂ නිර්මිති දෙක. 2. ඒ දෙක ම ඇති (සිඛ 26[27]). -හල්=ඇත්හල අස්හල යන දෙක(සිංසාලි 66[2]). -හලකයා (සිංසාලි 66[4])='දෙහලකැමියන්' ශුශ්‍ර. (=දෙහලෙහි කට යුතු කරන්නන්). -හලවෙදනා=දෙහලෙහි වෙදුන්ගේ ප්‍රධානයා (සිංසාලි 66[3]). -සිම=දෙසඳුන් (වෙව). -හිරමුසු=හින් ඉරමුසු මහ° යන දෙවගය (යොා 1328). -යිරු='විරෙව' බ. (කෝ 29. රු 767). -හි='දෙ-සි' බ. -හුන්පස්=හුනිදඇට දහය? (ධහැ 146[17]).

දෙ (ධා)= 1. දීමෙනි. සක. 2. පණ දරුම්නි; ජීවත් වීමෙනි. අක. දෙ (සී 355) දේ දෙන්; දිනි දින් දුනු දුන්.

දෙක්=දෙක (සිඝ 69).

දෙක= 1 එනමි සඛ්‍යාව (සිදත් 51[2]). 2. (පූ ක්‍රි)=දක (සී 217).

දෙකක් කිරීම්= දෙවනත් කිරීම (සද 352).

දෙකින් (ධහැ 253[4])='දිකින්' ශුශ්‍ර?(=දුකින්).

දෙකිණ=දකුණු (සී 566).

දෙට=1. ජ්‍යෙෂ්ඨ; ප්‍රධාන (ධප්‍ර 122[6]. රු 426). 2. එනමි නැකත (යොා 4557).

දෙවිලි='දේවිලි' බ (වි 3. 341-[12]).

දෙවු=ජ්‍යෙෂ්ඨ; ප්‍රධාන(ධහැ 182[31]. ධප්‍ර 1225).

දෙඩවිම්=ප්‍රලාප කිම.

දෙඩි(ඩු)ම්-කථා කිරිම.

දෙඩුව=කථා කළ (සලි 1. 710[6]).

දෙඩ්ඩුභාෂ= දියබරණහිස වැනි මලය ඇති පවිය (සිඛ 715).

දෙණ=1. ද්‍රෝණිය; ඔරුව (ධප්‍ර 213[20]. මනි 529). 2. පෙට්ටිය. 'පොත් දෙණ' බ. 3. මිනිපෙට්ටිය(දහම් 1451). -පෙට්ටි=ද්‍රෝණිය වැනි පෙට්ටිය (කඛා 1128).

දෙණි= 1. ඔරුව (ධහැ 237[21]). 'අත්-දෙණි, පෑදෙණි' බ. 2. වීණාවෙහි ඔරුව වැනි කැන (වි 7. 167[2-21]), 3. උස්බිම් අතර පිහිටි මඩ බිම. -ඛඩ= දෙණිකුඹුර (සලි 1. 124[23]). -ගේ= ගෘහවිශෙෂයක්; පැන්පළ (පූ 3. 23[21]. රාජා 425). -පත්=දෙණි ඉඹම(මිලි 433[19]).

දෙණඩිම= 1. මුරජබෙරය (සද්ධ 418[35]). 2. මුරජය වැනි පවිය (සුදු 245).

දෙණඩියන්=පැරණි වසතුවගීයක් (දඹ 3[22]).

දෙඩුම (සද්ධ 110[30])='දෙණඩිම' ශුශ්‍ර?.

දෙතා (නි) 'දෙ-තා' බ.

දෙදර (ධා)= දෙදුරිමෙනි (බුදු 429). අක. දෙදරා දෙදරත්; දෙදුරි දෙදුරු.

දෙදුරු?(<දද්දුර)=ම(භීෂා (රු 153).

දෙදෙන් (නාප)=දද + එන් (ධප්‍ර 218[31]).

දෙන්=බෙනුව (වෙස 138. 479).

දෙන= 1. දිම කරණ (බුත් 131[23]). 2. දීම (සී 342). 3. උපදින (සිඛ 46[3]). 4. ජීවත් වන (ධහැ 272[28]).

දෙනට=විසිතුන් වන නැකත.

දෙනහ? (ක්‍රිප)=දෙන්නාහ (ධහැ 286[1]).

දෙනා=ජේතවන විහාරය (ජාහැ 5[23]). -නඝ= ජේතවනනිකාය; අතුරාධපුරයෙහි වූ ජේතවනාරාමය (සද්ධ 400[14]).

දෙනු= 1. ජීවත් වන (ධහැ 182[11]). 2. දීම (බුත් 3[22]). 3. දීම කරණ (සිදත් 17[2]). -ඝළ=දෙන්ව සැලැස්සූ (කති 36[25]). -වි= 1. දානය කරන්නි. 2. උපදවන්නි (අමා 2. 169[7]).

දෙනෙ (නාප)=දන + එ (කවි 139). [8-24].

දෙනෙනා= ජනසමූහය (සිදත් 165[1]. කාගෙ

දෙනෙශ් (ක්‍රිප)=දැනෙති (සී 102).

දෙන්නි='දෙනු-වී' බ (බුත් 20[23]).

දෙපක්ඛියන්=පැරණි වසතු වගීයක්(දඹ 3[21]).

දෙපනස්=සිය‍ඔලාහය (වෙව). [මණඩලය.

දෙපාතිමෙනතු (<Department)= කාර්‍යකාරි

දෙබර= 1. බෙබරහස (සද්ධ 84[7]. 85[36]. වි 2. 913[2-28]. යොා 3443). 2. එනමි ඔහ මැසිවෙසෙස. -වද=දෙබරකුඩුව.

දෙබරල?=නිසරු හිස් දෙය (රු 426).

දෙබෙර (ධා)= දෙපළු කිරීමෙනි (සස 41. 98. සිදත් 786). සක. දෙබෙරා දෙබෙරත්; දෙබෙරි දෙබෙරු.

දෙමට=එනමි ගස (යොා 862. 976).

දෙමළිවි(ති)=එනම් පක්ෂියා.

දෙමල=ද්‍රවිඩයා (බුත් 4[30]). **-ඛඩ්ඩිඝ†**= හූනි ශමියකාගේ අවතාරයක්. **-ගන්තර†**= සිංහලරජුන් විසින් යුද්ධවල දී අල්ලා ගෙණෙනලද ද්‍රවිඩයන්ගෙන් පැවතෙන මනුෂ්‍යජඞ්ඝාවක් (G). **-ගී**= දෙමළබසින් රචිත ගීතිය (කෝ 54). **-ඝන්ති†**= ඝන්ති යකාගේ අවතාරයක්.

දෙමළඩ්ඩ=ද්‍රවිඩභාෂාව (සූදු 395).

දෙමෙළ්=දෙමළ (කනි 42[2]).

දෙය (නාප)=දේ + අ (වෙස 171. 580).

දෙසියන් (නාප)=දෙවියන් (කෝ 202).

දෙරණ= 1. පොළොව (කව් 8. 62. රෑ 164). 2. තුණ්ඩලංභරණය (රෑ 296). **-ඇසුරු**= ධරණීශ්වරයා; රජ (කෝ 182). **-න්**= පොළොව (සිදත් 193ඇ). **-තන** (<ධරණී තනය)=අභරුවා(රෑ 68) **-ලෝ**=නාලොව (පූනා 76).

දෙරණිඅර=ධරණී උදරය; නාලොව(රෑ127).

දෙලි='වොරක'නම් ධාන්‍යවිශෙෂය(සිඛ 49[18]). 'වරංදෙරි' ඛ.

දෙලිඝ=දශීනමාලය (රාජා 51[7]).

දෙවෙණ=1. පොළොව (කව් 400). 2. භාග්‍යාව (ඛගෑ 114[28]). [දෙල්ගෙඩිය (සිඛ 54[23]).

දෙල=එනම් ඵලවෘක්ෂය (ජාගෑ 134[8]). **-පක්**=

දෙලපන්†=අස්වැද්දුම්'ඛ. [ගෙන් (සිය 264).

දෙලෙහෙන් (නාප)= ජරාවෙන්; දුර්වලව

දෙවි=1. දෙවිය (ඛගෑ 163[31]). 2. අභය (පූකා 32). 3. මෙඝය (රෑ 55). 4. රජ (රෑ 536). 5. විපය. 'කොදෙවි'ඛ. **-අඝර**=දිව්‍යාප්සරාව (ඛප්‍ර282[23]. මපූ 140). **-අඟන, -අඹු**(මුව 46)= දිව්‍යාඞ්ගනාව. **-ආලඝ**=දෙව්මැදුර (නිසර 85). **-ඉඳු**= ශක්‍රයා (වෙස 549). **-කන්**= (ගඩා 62), **-කල්** (පූනි 91)= දෙවඟන. **-කුඹු**=භද්‍රඝටය(කෝ 141). **-කොඩි**=මුරුවා වැල (වන 59). **-ගීතාභ**= වෘත්තයක් (එස 57). **-තල**= අභය (රෑ 50). **-තුරු**= 'දිව්‍ය වෘක්ෂ' ඛ (කව් 343. සැළ 89). **-දර**= දෙව දරු (ඝෝ 4066). **-දහම්**=දෙවධර්මය (සලී 1. 643[30]). **-දුනි**= දෙවදුතයා; දෙවියන් දුන් (ජාගෑ 171[20]). **-දුනු**=අභයෙහි නිබෙන වාඝප මතුවෙහි හිරුරැස් වැටීමෙන් දුන්නක් මෙන් පෙණෙන දෙය (බුත් 21[38]. ධප්‍ර 196[18]). **-දුරු**=දෙවිදරු (දඹම් 364[34]. ඝෝ 358). **-දූ**=දිව්‍යාඞ්ගනාව (ධප්‍ර 1599). **-නිවෙස්**= 1. දෙව්ලොව (පූකා 6). 2. දෙවියන් වසන නැන. **-නී**= දෙවනදිය. අභස්ගඟ (ගඩා 83). **-නුවර**=1. දෙවියන් ගේ නගරය (ධප්‍ර 301[5]). 2. දෙවුන්දර (පැර 24). **-පාණී**=වෘත්තයක් (එස 82. සිය 18). **-පින්**=දිව්‍යපුත්‍රයා (ධනෑ 21[10]). **-°මරු**= දිව්‍යපුත්‍ර (=වසවත්ති) මාරයා (ධගෑ 288[12]). **-පුන්**= දිව්‍යපුත්‍රයා (කව් 158). **-රජ**= දෙශඝක් (වි 2. 1052[1-28]). **-පුර**= දෙව්ලොව (ගුත් 402). **-බස්**= ද්‍රව්‍යභාෂාව (සිය 3). **-මැනි**= වෘහප්පති (පරෙවි 37). **-මැඳුරු**= දෙවාලය. **-ලොන්**=දෙවජාතිය (පූනි 59). **-රජ**=1. දෙවියන්ගේ රජ; ශක්‍රයා. 2. ශ්‍රෙෂ්ඨ දෙවියා (සැළ 90). **-රද**= දෙව්රජ (ගුත් 402). **-රැජිනි**= 'දෙවිරැජිනි' ගුශු (අමා 2. 5[15]). **-රුපු**=අසුරයා (ගුත් 402). **-ලිය**= දෙවඟන (සැළ 31). **-ලෝ**= 1. දෙවියන් වසන ලොකය (බුත් 4[32]). 2 අභස (රෑ 50) 3. (ඛගෑ 14[4])= 'දෙව්ලෝ' ගුශු. 'දෙවුලා' ඛ. **-වෙද**= දෙවියන්ගේ වෛද්‍යයෝ; අශ්විනී කුමාර දෙදෙන (සැළ 89). **-සඵ**= දෙවියන් ගේ සම්පත්තිය (ධප්‍ර 111[20]). **-සඵ**=1. දෙවියන්ගේ සුධර්මා නම් සභාව (රෑ 34). 2. දෙශඝක් (කාශෙ 10-112). **-සභ**= සුධර්මා සභාව (අමා 2. 158[3]). **-සර**='දෙව්අසර' ඛ (ධප්‍ර 2396). **-සෑවු**= දෙව්දුන්න (දසෙ 1). **-සෙනෙවි**= දෙවියන්ගේ සෙනාපතියා; කඳකුමරා (රෑ 30): **-හැකිලි**= දෙවියන්ගේ හැකිල්ල; නෙළුඹුල් වැනි, පංදෙනි වැටෙන, තුල (ජාගෑ 132[6]).

දෙවිරම=ජෙතවනාරාමය (ධප්‍ර 88[10]. 103[20]). **-දෙරුවු**=දෙව්රම්වෙහෙරව පිවිසෙන වාරය (ධප්‍ර 2456). [(ධප්‍ර 126. 260[14]).

දෙව=1. (ක්‍රිප)= දැනය කරව. 2. (පූක්‍රි)=සෝදා

දෙවස (<දෙවංඛ)=දෙවියෙකු හෝ අනික් උතුමෙකු කාන්තාවකගෙන් අඛණ්ඩ වන සේ දක්වීම (කව් 631). [(කාශෙ 3-10).

දෙවන් (නෛක්‍රි)= දැනය කරවන කල්හි

දෙවන= 1. දීම කරවන. 2. (ඛගෑ 115[10])= 'වදන' ගුශු(අඛණ්ඩ්‍යන>වදන).'අක්රිත්'ඛ.

දෙවනත් කිරීම†= 1. නැමතැන්ම පරිත්‍යාග කිරීම. 2. මුලින් පැවති තත්ත්වය වෙනස් කිරීම.

දෙවන දහවල්(පූ 2. 596[34]) }='දෙවෙන් දෙවනදුවල් (දජා 72[29]) } දුවල් බ.

දෙවසින් (<දෙවාශතක)= දෙවාලයය (බඟැ 182[32]. 215[21]).

දෙවසිල්?=දෙවසින් (රැ 183). [(දජා 371[29]).

දෙවල=1. පටවල් දෙක. 2. ඝුවල. 3. සැකය

දෙවසර=දෙව්අසර (කව් 158. 627).

දෙවරැ?='දවරැ' බ (බපු 201[6]. 299[6]).

දෙවෘ=1. (රැ 253). ='දෙවල' ඉශු? 2. (ක්‍රිප)= ඒවත් කරවි (සිදත් 217a). 3. (බඟැ 451[8])= 'දුවෘ' ඉශු? (=දුශකයා).

දෙවාහ=දෙවියන්ගෙන් ලැබුනු වසනය (සිඛ 32[35]. බුත් 154[38]. සඩ්ඩ 194[9]). (දේවාඛ්‍යම් -ළු=පවරෙදි- T. L. 2068).

දෙ"= 1. දෙව්ලොව උපන්නා (බපු 258[16]). 2. උපපත්තිදෙවාදි ත්‍රිවිධ උතුමෝ (බෝඟැ 20[12]). 3. රජතුමා. 4. දේවිය; කිසොව (කව් 320. පැර 27. තිරා 3). 5. (<දබ්බි)= හැන්ද (බඟැ 114[19]). 6. සේදූ (කව් 469). 7. ශූදුනම් (බඟැ 88[18]). -ළු=දෙවහන (බුත් 229[5]). -'ළු=ශක්‍රයා. -පුත්= දිව්‍යපුත්‍රයා (බඟැ 112[27]). -රජ=ශක්‍රයා (වෙස 529). -ඕසෝකිම්= අභිෂෙක ලැබූ රාජදේවිය (පැර 27).

දෙව්ඉන්ද්=දෙවෙන්ද්‍රයා (සී. 681).

දෙව්විලි='දෙතිවිලි' බ (දඹම් 388[20]).

දෙවිය (නෛක්‍රි)= 1. සෝදන්ට. 2. සේදුවත් (කඩ්ඛා 49[13]).

දෙවු= දෙවියා. -අඟු=දෙවාඟුව; දෙවදණ්ඩය (බඟැ 180[24]. -ධම්=දෙවධර්මය (බඟැ 182[27]). -රජ=ශක්‍රයා (වෙස 3. 6. 559). -ලෝ=දෙව ලෝකය (වෙස 392. 400). -ඝර= දෙවඟන (බඟැ 112[23]). (=දෙවිනා).

දෙවුන (බඟැ 135[33])= 'දෙවුනා' ඉශු?

දෙවුම්=සේදීම (බපු 7[21]).

දෙවුලා='දෙවිලා' බ (බඟැ 128[24]).

දෙවෙනි (නාප)= දව + එනි; දවාලින්. -දව හල්=දෙවෙන් දුවල (ජාඟැ 116[6]).

දෙවෙන් (නාප)= දව + එන්; දවාලෙන්. -දවහල්(බඟැ 127[21]), -දුවල්(දමා 2. 65[5])= දවාලෙනුත් දවාල; මධ්‍යාහ්නය.

දෙවෙස්= 1. වෙෂය; වෛරය (රැ 115). 2. වෙශ දෙක.

දෙවෙනි (නාප)=දව + එනි (තිරා 16).

දෙවොල්=1. (<දෙවකුල)=දෙවාලයය (ජාඟැ 167[21]). 2. දෙවාලයයෙහි වූ පිළිමය (සලී 1. 759[33]). -ශක්‍ත=ශක්‍රයෙන්. -රූක්=දෙවියන් අභිගාහිත සේ සැලකෙන වෘක්‍ෂය (උපා 40[2]).

දෙව්ලා (<දෙව්වලා)='දෙව්' නම් වූ වලාකුළ (වෙස 643. 680) 'දෙවුලා' බ.

දෙව්ලෝ (බඟැ 14[4])= 'දෙව්ලෙ' ඉශු. (=දෙව් වෙලෙ ='දෙව්' නම් වලාකුළ).

දෙස්=1. දෙශය (කව් 61). 2. කොටස (සිදත් 82[1]. සිග 3). 3. සාක්ෂිකාරයා (කව් 70. ජා 1155[36]). 4. ගාපය. -අතුරූ= 'දෙසන්තර' බ (තිරා 44). -කිම්†= ගාප කිරීම. -මිරූළු= දෙගව්‍රොධ නම් දෙශය (සිග 370).

දෙඝ (ධා)=දෙසීමෙනි; කීමෙනි (බඟැ 2[225]). සක. දෙසඃ දෙසත්; දෙසී දෙශු.

දෙඝන්ට (සලී 2. 375[30])='දේ නසන්ට' ඉශු?

දෙඝන්තර= දෙසතුර; අන්‍යදෙශය (කාශෙ 10-146).

දෙඝි=1. එනම් ඇඹුල් සහිත ඵලවර්ගය (කාශෙ 5-2. යෝ 423). -තැලි= දෙතිබෑය (යෝ 3656). -'ඹුල්= දෙතිගෙඩිගෙනි ඇඹුල (යෝ 749). -ලෙඩි=දෙතිලෙල්ල (පූ 2. 609[7]).

දෙඝිය (නෛක්‍රි)=දෙඝන්ට.

දෙඝිම්=දෙශනාව; කීම.

දෙතුන්= දෙශතාව (බඟැ 230[13]. බපු 289[3]). -ඤ්ඤ=දෙශනාඥතය; දෙශනාව පිළිබඳ නුවණ (බඟැ 2[34]. 9[23]).

දෙසුම්=දෙසීම (ගුත් 470).

දෙසුව (නෛක්‍රි)= 1. දෙශනා කරන්ට. 2. දෙශනා කළොත්.

දෙඝි=1. දෙසි. 2. (නාප)= දෙකෙනි (බඟැ 284[30]). -ඹැ=දෙතිගෙඩිගෙන් අර්ථ.

දෙහෙවිලි (ජාඟැ 13[15]. ජා 526[6]) }=අතු නම දෙහෙනිලි (බුත් 54[4]. 325[34]) } න, ගෙඩි කඩන, කෙක්ක. [(ඉශා 407).

දෙළුම්= 1. එනම් ගස. 2. ඒ ගසෙහි ගෙඩිය

දෙළේ (නාප)=දළ + ඒ; බුරගෙහි (සිදත් 71[8]).

දේ

දේ=1. ද්‍රව්‍යය. 2. කාරණය. **-පල**= ද්‍රව්‍යය; ධනය; ද්‍රව්‍යඵලය.

දේවිලි='දෙහෙවිලි' ඛ (වෙස 288. ථූප 115[11]).

දෙදිප්‍යමාන=ඉතා බබළන (දඹම් 3[23]).

දේනා=ජේතවනාරාමය (සස 39. ප්‍රාති 12).

දෙඝ=දිගයුතු. **-බාහු** (බප්‍ර 86[24] අ.), **-වසතු** (බප්‍ර 100[30])=දිග යුතු ආකාරපෘතාදිය.

දෙව=1. දෙවියා (බප්‍ර 238[1]). 2. රජතුමා. 3. මෙඝය (බප්‍ර 324[25]). **-අඟුළු**= රජතුමාගේ අඟුළ (රාජා 67[6]). **-අඤ්ජස**= දෙවමාර්ගය; අහස (සර 383[11]). **-අතිදෙව**=දෙවියන්ට ද වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ දෙවියා; බුදුරජ් (උපා 1[1]). **-ආයතන**=දෙවියන් වසන තැන. **-ආලය**= දෙවියාගේ ගෘහය; කෝවිල (බුත් 155[29]). **-ඉන්ද්‍ර**=. දෙවිරජ්; ශක්‍රයා (බුත් 111[27]). **-ඉන්ද්‍රාණී**=පැරණි වස්තුවකියක් (දඹ 3[31]). **-උපනිත**=දෙවියන් විසින් පැමිණවූ (සද්ධ 102[3]). **-කුසුම්**= කරාබුනැට්ටි (වෙව). **-කෙදි** =මුරුංගාගස (වන 29). **-ගැනි†**= දෙවියන්ගේ මෙහෙකරුවා; දෙවපූජකයා **-ගිරි**= පැරණි වස්තුජාතියක් (දඹ 3[11]). **-චාරිකා**= දෙවිලොව සැරිසැරීම (අමං 2. 136[13]). **-දණ්ඩ**=දෙවියන් කරණ දඬුවම. **-දතතිය**=දෙවියන් දුන් (උපා 16[27]). **-දාන**= දෙවියන්ට දීම (ශික්ෂා II. 106[23]). **-දුරු**= එනම් වෘක්ෂය (අභි 780). **-නඟ**= දෙවියන් දුන්. **-දූත**= 1. දෙවියන් විසින් එවූ දූතයා. 2. එවැනි අරමුණ (උපා 13[20]). 3. දෙවියන්ට පනිවුඩයක් ගෙණ යන්නා. **-දූප** (වන 87), **-ධූප**= කවිවකුමසඳුල. **-ධර්ම**= 1. දෙවියන්ගේ ධර්මය; පව් කිරීමෙහි ලජ්ජාව භා භය; හිරිඔතප්. 2. දෙවියන් පිළිබඳ ව ප්‍රකාශ වන ධර්මය. **-නදී**= අහස් ගඟ. **-නිකාය**= දෙවජාතිය (ඛඇ 12[25]). **-පූජා**= දෙවියන් පිදීම. **-භාෂා**= සංස්කෘත භාෂාව (කාශී 1-33). **-මඤ්ඤ**= දෙවාලය. **-මානී**= අහස. **-රථ**= අශ්වරථවිශේෂයක් (බුත් 155[17]). **-රාජ**=1. ශක්‍රයා. 2. මුරුවා වැල (වන 59). **-ලෝක**= ශ්‍රේෂ්ඨභූමීන් තුළ පවත්නා සෙසුකුණෙයක් (බුත් 155[3]). **-සන්නිභ**= සන්නිරෝගයක් (යෝ 3063). **-සොබා**=දෙවාලය. **-ස්පර්ශ**=දෙවියන්ට සැප්‍රිය කරණ (දඹම් 62[23]).

දෙවතා= දෙවියා හෝ දෙවිදුව (බප්‍ර 159[7]. බුත් 231[23]). **-අධිග්‍රහ**= දෙවියන් අරක් ගැණීම. **-අධිෂ්ඨිත**=දෙවියන් අරක් ගත්. **-අනුසඤ්චරී**= දෙවියන් නැවත නැවත සිහි කිරීම (අභි 185[25]). **-ආනුභාව**=දෙවබලය හෝ දෙවිත්තය ඇති (ජාස 79[26]). **-ආවේශ**= දෙවියන්ගේ පෙරළිය; දෙවියන් විසින් කළ විකාරය (බප්‍ර 176[6]). **-උපක්‍රාන**= 1. දෙවතාවන් පහත් කොට සිතීම; දෙවියන්ට දෙස් කීම (දජා 93[30]). 2. දෙවියන් උසස් කොට සිතීම. **-උපසංහාර**=දෙවියන් විසින් දක්වනලද සුවපිනය(සර 420[15]). **-දූ**= දෙවිදුව (සද්ධ 616[2]). **-මඞ්ගලික**=දෙවියන් පිදීමෙන් යහපත වෙතැයි සලකන්නා (ජා 121[36]). [(දඹ 3[11])='දෙවාඟ' ඛ.

දෙවාඩඟ (දජා 28[7]. 383[41]), **දේවාංගම**

දේවාන්=දෙවාසතනය (රූ 183 අඩෙ).

දෙවානපිය=දෙවියන්ට ප්‍රිය (ශික්ෂා I. 61[1]).

දේවාල= දෙවාලයා (රූ 183). **-ගම්†**= දේවාලයට අයත් ගම.

දේවී=බිසොව (බුත් 13[14]).

දෙශ=1. රට(ඛඇ 5[10]. බුත් 154[29]). 2. පළාත (බප්‍ර 221[13]). 3. පිටරට. **-ආනීත**=දෙශයන්ගෙන් ගෙණෙනලද (මිලි 3[6]). **-අනන්තර**= අන්‍යදෙශය (බුත් 158[19]). **-භූත**= රටක පවත්නා. ශීතෝෂ්ණාදිගුණය. **-වාර්තා**= දෙශයන්හි පවත්නා සිරිත් (සද්ධ 264[4]). **-භාෂා**=(සව)දෙශය අත්හැරීම (සර 297[8]). **-ධර්ම**= ඒ ඒ දෙශයන්හි පවත්නා ධර්මය (වි 1. 62[2-13]). **-භාෂා**=1. ඒ ඒ දෙශයන්හි ව්‍යවහාර වන භාෂා. 2. ඒ භාෂාවන්හි දක්ෂභාවය(සර 48[32]). **-විරෝධ**=කාව්‍යදෝෂයක් (කාශී 4-40. විසර-සංදෙ 18). **-විලෝකන**=මහබෝසතුන් අනන්තවර්ෂාන්තරයෙහි ඉපදී මව සුදුසු දෙශය තුමක් දැයි පරීක්ෂා කර බැලීම (පූ 2. 105[11]).

දෙශන=දෙසන; කියන (ඛඇ 5[13]).

දෙශනා= කීම (බුත් 176[3]). **-ගම්භීරතා**= දෙශනා වශයෙන් ගැඹුරුබව(වි 7.127[1-14]). **-ගාමී**= දෙශනාවට යන සුලු; උපසපන් භික්ෂුනමක් ඉදිරියෙහි දෙසීමෙන් පමණක් පිරිසිදුබව ලැබිය හැකි ආපත්ති (බප්‍ර 18[23]).

-ඛම්ලක්ෂණරත්න= දෙසූ ධර්ම නමැති රුවන් (බප 256[22]). -පාඨ= දෙශනාවල ඇතුළත් වාක්‍යය. -වස්තුක=දෙසීම පිරිසිදු බවෙහි ආධාරය කොට ඇති දෙශනාගාමිනී ආපත්ති (මිලි 219[13]). -විලාස=දෙශනාවෙහි ආකාරය (ධප්‍ර 244[26]). -ඥාන=දෙශනාවෙන් ශුද්ධ වන ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය (වි 1. 170[2-22]). -සභා= දෙශනාව නැවැත්වූ තැන; දෙශනාව ගළපන තැන (බප්‍ර 26915).

දෙශසිතව්‍ය=දෙසිය යුතු (කඛ්‍ය 120[3]).

දෙශික=දෙශයෙහි වූ (සර 45[13].)

දෙශිත=දෙසනලද (බප්‍ර 288[6]).

දෙශීය=දෙශයෙහි වූ. -මාත්‍ර=1. දෙශයට අයත් ක්‍රමය. 2. වස්තුලල් පිඹින තාලයක් (බුත් 155[26]). -භාෂා=දෙශයට අයත් භාෂාව.

දේස=දෙශය.

දේසක=‘දෙසක’ බ (කාශෙ 5-34).

දේසක්කාර=විදෙශිකයා (රාජා 558).

දේසනා=1. කිම. 2. බුද්ධධර්මය (බගැ 3[24])

දේසා=මුරුතඟස (වෙව).

දෙහ= ශරීරය. -නිඃක්ෂේප= සිරුර තැන්පත් කිරීම (පූ 3. 65). -ශාන්ත්‍රා (වි 4. 73[2-1]), -සම්භි (මිලි 498[13])= ශරීරය පැවැත්ම. -ලක්ෂණ= ශරීරයෙහි ලකුණ. -ලාවණ්‍ය= ශරීරයෙහි සුන්දරත්වය (සද්ධ 111[26]).

දේහි(-න්)=දෙශය ඇත්තා; සත්වයා.

දේහිනි (බිඹිලේ)†=කරදරය; වැරැද්ද.

දෛ

දෛත්‍ය=අසුරයා. -ගුරු=සිකුරා.

දෛනික= 1. දිනය පිළිබඳ. 2. දින පතා වූ.

දෛන්‍ය=දීනභාවය.

දෛව= 1. දෙවියන්ගෙන් වූ. 2. පුරාකෘත කර්මය. 3. භාග්‍යය (බුත් 127[36]. 232[24]. 291[33]. දහම් 19[29]. 328[19]. සර 91[18]). -උපහත=පුරාකෘතකර්මයෙන් පහරදෙනලද. -ඥ= ජ්‍යොතිශ්ශාස්ත්‍රඥයා. -විලසිත=පුරාකෘතකර්මයාගේ පැවතුම් (කාශී 2-133).

දෛහික=දෙහය පිළිබඳ.

දො

දෙ=දෙක(කාශෙ 14-9). -අඟ=දූත (කවි 212). -අවනාක=දෙවැනි (ශිසං IV. 221[2]). -පති=‘දකපති බොජ්ඣපති’ යන අශබ්ද දෙක (ශිසං I. 255[16]).

දෙවිට† (නාප)=දෙරට.

දෙව= වචනය (රැ 108 පුනා 599). -මුල= ඉතා මුඛර; බොහෝ කථා කරණ (ජාගැ 998, කඛ්‍ය 104[23]).

දෙඩ (ධා)= දෙඩීමෙහි (ගුත් 362. බුදු 309). සක. දෙඩා දෙඩන්; දෙඩී දෙඩූ.

දෙඩන=කථා කරණ (පඟැ 26[13]).

දෙඩම්= එනම් ගෙඩි ජාතිය (කාශෙ 5-2). ඇඹුල්දෙඩම් (ශෙෝ 423. 500).

දෙඩ-ව (ධා)= ප්‍රලාප කීමෙහි. දෙඩවා. දෙඩවත්; දෙඩවී දෙඩවූ (ජා 199[24]).

දෙදෙල්†=කැවිලිජාතියක්.

දෙන්†= සම්භාර නම්වල මුලට යෙදෙන ‘මහත්’යා’ යන අර්ථ ඇති පෘතුගීසි වචනයක්.

දෙඹා (කෝ 98)=‘දෙඹා’ ශුද්ධ?. ‘දෙඹ’ බ.

දෙම්=දෙඹ. -පා=දෙඹගස.

දෙමනස්= අසන්තොෂය (රැ 89). -සහගත= දෙමනස හා එක් වූ (බගැ 14[17]).

දෙඹ= 1. එනම් ගස (රැ 211). 2. කිඹපනය; දියෙහි පිනුම (කවි 511. රැ 490. සැවුල් 154). 3. වෘතාභයක් (එස 53). -අටහඳු= දියට පැනීමට සෑදූ අවල්ල (කවි 517).

දෙඹකර†=බර එසවීමට ඉවහල් යන්ත්‍රයක්.

දෙයිතු†(<Doit-ඕලන්ද)= කුඩා කාසියක්.

දෙයි (ධා)†= (ලදරුවන්) නිදීමෙහි. අක. ‘දෙයි, දෙයිය, දෙයියන’ යන පදරූප පම ණක් කථා ව්‍යවහාරයෙහි තිබේ.

දෙයියන†=නිදන.

දෙයිරාදු†=රත්‍රන්වෙසෙසක්.

දෙර=වාරය (ශිසං I. 437. 218[4]).

දෙර= 1. වාරය (බගැ 50[33]). 2. දෙරටැල්ල (බගැ 234[14]). 3. මිදුල (රැ 186. පුනා 105).

4. විවිධ(ජාඟැ-ඝතජා. සිඟ 353). 5. අද්දර; සම්පය (අමං 2. 103⁶). 6. 'වොරක' නම් ධාන්‍යය හෝ උණ බට ආදියෙහි ඇට? (සිඛ 49²³). 7. ගස්වෙසෙසක් (රැ 593). -අඟුළු=දෙරෙහි අඟුල (බුදු 214). -අමහලු=නාගරවොරය මතුවෙහි සෑදූ අවල්ල (කවි 753. මුව 10). -කඩ=වොරය (මුව 138. 142). -කොමු= වොරයෙහි සෑදූ කොටුව (ජාස 480¹¹). -ගමී=නුවරින් පිටත නුවර දෙර සම්පයෙහි වූ ගම (බඟැ 28¹¹). -තුරැ=වොරය අතර (අමං 2. 4²³). -දන්= ඟහ වොරය අසල දී දෙන දානය (පූ 2. 736⁸). -ධාන= දෙරටුපාලනාඟකථා (සිංසාලි 64⁴). -තනතුරැ (බෝව 221¹⁷), -තැන් (බෝඟැ 144¹⁶)= දෙරටුපාලනාඟකපදවිය. -වැසිකුල= දෙරටුපාල නාඟකඟන්ගේ කුලය (දළ 58⁸). -පතු= දෙරපියන (පූ 2. 460²²). -පිල=අලින්දය. -පුවරි(රැ) (අමං 2. 10³⁹), -පෙත්රැ (කඩිඛා 71³⁴)= දෙර ලැල්ල. -බඳ(<වොරබාඟ)= උළුවස්ස (බඟැ 236²³. ජාඟැ 57²⁹. කඩිඛා 31²⁹. 71³²). -බිඟලි= දෙරලැල්ල (කඩිඛා 71³². අමං 2. 10³⁹). -මුදු=දෙර හා බිත්තිඟ ද අතර මුල්ල (වි 1. 120¹⁻⁹). -රැකි= දෙරටුපාලඟා (බඟැ 235²⁰). -ලී=දෙරලැල්ල (දළ 24⁹. සර 517³³). -වටු= දෙර උළුවස්සට සවි කරණ. ගුළුඇණඟ හෝ එළිපත්තෙහි වූ වළෙහි සවි කරණ ඇණඟ (සිඛ 71. 68¹¹). -සිදැ=දෙර හා උළුවස්ස ද අතර ඇති විවරය (සෙසි 32¹³).

දෙරවි=දෙරටුව (බඟැ 173⁷. 200¹).

දෙරටු=වොරය (සිඛ 52³⁰. බපු 200²⁴). -එළි= දෙරටුවෙහි එළිපත්ත (ජාඟැ 48³⁰). -ඟඟ= දෙරටුවෙහි සෑදූ ඟෘහය (අමං 2. 65³³). -ඟොඩු (බස 120¹⁵), -පාල (සඟ 24¹⁷)= දෙරටුවෙහි මුර කරන්නා.

දෙරවුහල්='දෙරටුහල්' බ.(කුදු 55. සස 41).

දෙරණ=ගස් ජාතියක්. -තෙල්=දෙරණගසින් ගන්නා තෙල.

දෙරළ=1. ගස් ජාතියක්. 2. රථ බව (රැ 507)

දෙරැ†=උස් බිම් දෙකක් අතර වූ දෙණිය.

දෙරෙව්=දෙරටුව. -ඟොඩු= දෙරටුඟොව්වා (අමං 2. 51¹⁶).

දෙරොමු=වොරය (සිඛ 52³⁰). -පැන්මඬි=දෙර ටුව අසල දිය නබන ගෙය (ශිසං III. 227⁹).

දෙරෙඛ=ද්‍රෞපදී නම් කුමරිය (සිය 392).

දෙරෝර=වොරොදරය; දෙර අතර (ප්‍රාති 5).

දෙලෝ=ජවලනය; පත්තු වීම (සි 285).

දෙව්(බං)=1. (කිරි) දෙවීමෙහි. 2. සේදීමෙහි. (බප්‍ර 130¹. 180⁸). සඤ. දෙව් දෙවිත්; දෙවී දෙවූ. [196¹⁻²⁰).

දෙවුනුවණ්=තෙල්මුසු අඳුන්නි පැහැය (වි 5.

දෙවුන්=1. බොවනය (සලී 1. 839¹⁰). 2. සේදූ දිය. -දිය=හාල් සේදූ ජලය (බස 123³³. යෝ 488). [නය කරණ.

දෙවුනා=1. සෝදන (ජාඟැ 105¹²). 2. දෙඟ

දෙස්=1. දෙඟය (බප්‍ර 162¹¹). 2. වෙඟය (රැ 115). 3. වං පින් සෙම් යන තුණ (යෝ 147). -ලේ=නරක් වූ ලෙය (අමං 2. 139¹³). -සිදී=වෙඟවරිත ඇත්තා (බඟැ 70³³. 201²⁵).

දෙසි(වි 4.253³⁻¹),**දෙසු**(බඟැ 155³⁰)=දෙඟය.

දෙහෝ= දෙක (රැ 253). -අත්= දූන (බඟැ 132¹. 162³). -පස්=දෙපැත්ත (කවි 149).

දෙහොත්=දෙහෝ අත් (අමං1. 24³¹. රැ 285).

දෙහෝ(නි)=සංඟයාඟීයෙනි (චරිය 416 ඇ).

දෙහෝනා?=දෙවුනා (උපා 16¹⁹).

දෙල්=අංශාව (ශිසං I. 43¹¹).

දෙල=1. අංශාව (රැ 118. ඟුත් 453). සුඟුලි (රැ 532). 2. අංශා කරණු ලබන දෙය (චූප 10¹). 3. කන්දකින් ගලාබස්නා දිය පාර (කවි 746. ඟාස 155. සද්ධ 530⁵). 4. රමණීය වනප්‍රදේශය (කවි 746.. රැ 477. බුත් 316¹¹). 5. දුක (පුනා 80). -දුක්= ගර්භිණීන්ට උපදනා අංශාවෙන් ඇති වන දුඃඛ. -ලඟුණු=දෙළදුකින් ඇති වන ඇඟ සුදුමැලි විම් ආදි ලක්ෂණ (කාශෙ 3-2).

දෙළ(නාඛා)=අංශා කිරීමෙහි. සඤ. දෙළා දෙළත්; දෙළි දෙළෑ. (දෙළා-ප්‍රත්‍රි-බුත් 341¹). [165⁹. පූ 2. 645³⁰).

දෙළන=අංශා කරණ(සද්ධ 550¹⁰. ජාස 155¹¹.

දෙළඟ=වාදඟය (ශිසං I. 255¹⁶). -අත්=කඳ කුමරා (රැ 754). -පඤ්චවිඤ=දෙළොස්වැන්න දවස (ශිසං III. 178¹⁵).

දෙලඟ(නාම)† = දෙළොස. -**දෙවි**=**ලක්දිව** සමහර පළාත්හි පුදනු ලබන දෙවියෙක් (වදන් 71).

දෙලෝ=දුක (කව් 79. 80. රූ 135).

දෙලොස්=වාදශය (වෙස 613). -**අඟ**=ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාදයෙහි අවිද්‍යාදි අඩග දෙළොස. -**පඟ**=දෙළොස් අඟ (කාශෙ 1-83). -**දහස්**= 1. වාදශසහස්‍රය. 2. රුකුණෙහි පිහිටි ජන පදයක්(චූප 231²). -**පද**=පාද දෙළසක් ඇති සැහැලි වෙසෙස (එස 79). -**පින්**=දශපුණ්‍ය ක්‍රියාවන් හා සරණ පිහිටීම සමාහිතත් වීම දැයි ඇත පින් දෙළොස (කාශෙ 9-41). -**මහ වැකැන්**=මහවැව් දෙළස (ශිසං IV. 189 C 15). -**වඹේ පාන්**†= විහාරසථාන තුළ නිතර දැල්වෙමින් පවත්නා පහන. -**රැස්**= මෙඟාදිරාශි දෙළස. -**වක්**= පක්‍ෂයෙහි දෙළොස්වැනි තිථිය (බප්‍ර 105⁵).

දෝ

දෝ=1. කාංතනිය (ගුත් 244. බුදු 583). 2. තාර කාංව (ප්‍රකා 39). 3. සේදීම (ගුත් 244). 4. සේදුනු (බඟැ 184¹. කව් 519). 5. පිරිසිදු (රූ 574. පුනා 147). 6. දෙක. -**අත්**=දූත (එස 70. බුදු 504). -**නා**=වන්‍ධ්‍යා (බුදු 353). -**පණ**=පාණ්ඩිත්‍යය; දූත (දළ 288). -**ඝන්**-ජෝතිෂ්ඨාඃසූත්‍රය (කාශෙ 5-32). -**කිමි**= සූත්‍රයිය (පරෙව් 180). [357¹-²¹].

දෝ (බං)= 'දෙව (බං)' බ. (**දෝ**=සෝදව-වි 1.

දෝංකාර=ප්‍රතිරාවය.

දෝණි (නි)= 1. ද්‍රුවණි(නි)යෝ (රාජා 11³⁰. 54²³. 55³¹). 2. ද්‍රෝණිය. 'පංදෝණි' බ.

දෝත්='දෝ-අත්' බ (ගුත් 16. සද්ධ 187¹).

දෝතලකිතුල්=කිතුල්ගස (රූප 72³⁵).

දෝතලු= එනම් ප්‍රවක් ජාතිය (සද්ධ 532¹². කාශෙ 5-3).

දෝනි=කාංතනිය (ගුත් 489).

දෝනිංකා=ගැවතුඹ (වන 62).

දෝනා=1. ඩොවනය (සිබ 74²⁹). 2. ඩොවනය කරණ (බඟැ 28³². බුදු 353). 3. දෙඟනය (බුදු 185). 4. දෙඟනය කරණ (සද්ධ 12³⁰). 5†=පෙළෙවෙ ගට හාරණ උමඟ. 6†=ඟැහැණුන්ගේ නම්වලට මුලින් යෙදෙන පෘතුගීසි වචනයක්.

දෝනු=සේදීම (වි 1. 207¹-³⁴).

දෝමනස්ස=දෙම්නස (සද්ධ 432³³). -**ඛාතු**= ඛාතුමාත්‍රයක් වූ දෙම්නස(වි 5. 303¹-³²).

දෝර†=බාරාව.

දෝලා=1. මිනිසුන් විසින් උසුලා ගෙණ යනු ලබන යානවිශෙෂයක්. 2. ටංවිල්ලාව. -**යන්තර**= විෂ සහිත ඖෂධ ශුද්ධ කරණ යන්ත්‍රයක් (යෝ 4303). [වැනෙන.

දෝලාඝමාන= ටංවිල්ලාවක් මෙන් වන;

දෝලි=දෝලාව (කති 18⁷. චූප 55²¹).

දෝවන=ඩොවනය (සද්ධ 195³²).

දෝවාරික=දෙරවුපාලඝා. [416¹].

දෝවිල=දියබුබුල් තරම් වූ කුඩා ගෙඩි (ලි

දොෂ= 1. වැරැද්ද (බප්‍ර 144³¹). 2. ශරීරයෙහි පවත්නා වාපිත් සෙම් යන තුණ. 3. රාග වෙෂාදි කෙලෙඝ. -**අංශු**=සුලු දොෂය. -**අඞ්කාර**=දොෂය නමැති අඳුර. -**ආරෝපණ**= දොෂය නැංවීම; වැරදි කළැයි චොදනා කිරීම. -**පර**=දොෂ ප්‍රධාන කොට ඇති (ජාස 75³). -**මල**=වැරදි නමැති කිලුව (බෝගැ 11⁷). -**සඤ්ඤා**=දෙස් රැස් වීම.

දෝෂ=1. වෙෂය (කාශෙ 14-17). 2. වැරැද්ද. 3. වා පිත් සෙම් යන තුණ (යෝ 149). -**කණනාර**= වෙෂය නමැති කාන්තාරය (බඟැ 217¹⁶). -**මූලිකා**=වෙෂය මුල් කොට ඇති. [හැකි, පුළුල් ආදිය.

දෝසි†=පැණි දමා තැම්බූ, කල් තබා ගත

දෝහන=(කිරි)දෙවීම (බප්‍ර 129³³).

දෝහළික=ආශා ඇති (මිලි 108⁷).

දෝහළිනී=දෙලදුක් ඇත්තී (වෙස 16).

දෝහෝ(නි)=සංඝඨාඃජ්ඨියෙහි(වෙස 61.92 අ).

දෝළි=භාඝ්‍යවිංව (රාජා 50², ³³. 52¹¹).

දෙව

දෙවගීතය= දිළිදුබව (කාශී 1-77).

දෙවජීනය=දුජීනභාවය.

දෙවබ්‍රිය=දුබල බව.

දෙවමනස්ස=දෙම්නස (බප්‍ර 42¹³).

දෙවශීලය=දුශ්ශීලභාවය (ජාස 358³).

දෙවාරික=දෙවාරිකය.

දෙවගීදඟ=සතුරුකම.

දූ, දූ, දෑ

දූසක=කානතිය (බප 45[11]). -මත්=කානතිමත් (සද්ධ 1[80]).

දූසන=සුදුව (දජ 185[34]). -ගිනිකණා=සුදුකෙළින වීම කියන ගිය (දජ 190[27]). -ඵලක=දූපෝරුව. 'දූත ඵලක' බ. -වඃසන=සුදුවෙහි ඇලීම (බුත් 159[21]). -කාලා=සුදුමඹුව (දජ 189[25]).

දූසිත=බැබළවූ; ප්‍රකට කළ (කඛඃ 30[20]).

දෘ, දෘ

දෘක්ඝ='ද්‍රාක්ෂා' බ (යෙ 3128).

දෘම්බ=දෙමළා (පූ 2. 737[33]. 738[5]. 747[13]).

දෘව=වැකිරෙණ දිය ආදිය (යෙ 304). -භූණ=දියාරුගතිය (බුත් 159[5]). -කා=ද්‍රවභාවය; වැකිරීම.

දෘවිඩ=දෙමළා. -භාෂා=දෙමළබස.

දෘවිණ=ධනය (දඛම් 4[10]. 12[18]).

දෘවිභූත=දිය වූ.

දෘව්‍ය=වස්තුව; ධනය. -ආදිදීපක=දීපකාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාඃ 2-101). -ඤාණ=ධනහානිය (ධහැ 18[26]). -සංහාරවාකනි=සංහාරවෙංකත්‍යලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාශී 2-12).

දෘඤවඃ=දුක්ඛ ශුන්‍ය (බප්‍ර 117[10]).

දෘඤුකාමතා=දක්නට කැමැත්ත(අභිස 15[15]).

දෘඤඃ=මිදි; මුද්දිරප්පලම්.

දෘ, දෘදෘ

දෘඃ=ඉක්මන් (විමු 67[6]).

දෘම=ගස (වෙස 159).

දෘඝිණ=මහාබ්‍රහ්මයා (මිලි 535[10]).

දෘෂ්ඨාණ=මෙඝාදිරාශින්හි තුණෙන් පංගුව.

දෘෝණ=1. ලාස් සතර (බප්‍ර 71[14]. ථූප 134[2]. යෙ 286). නැළි සොළස (වි 4. 137[2-21]). කුරුණිය (රූප 169[35]). -මුඛ=1. මහානගර වලට ආදෘශම ලැබෙන කුඩා නගර. 2. ගම් භාරසියකට ප්‍රධාන ගම (බුත් 55[22]. අමං 2. 130[12]).

දෘෝණි=1. ගුපිවය පරිමාණය (යෙ 295). 2. ඔරුව. 3. දික් පෙට්ටිය (සර 265[23]).

දෘඃඛ=වෛරය (ජාඃ 524[3]).

දෘඃඛි=දෘඃඛ කරණ (වෙස 41).

දව, දවඃ

වඞ්ඝුල=අඟල් දෙක. -ඤාඃඝ=පෙරවරුවෙහි වැළඳිය යුතු බාද්‍ය භොජ්‍යාදියාවකාලික වසතු ඉර හැරුණු පසු සෙවණැල්ල අඟල් දෙකක් දික් වන තෙක්ද වැළඳීම කැප ය යි වැදූරට භික්ෂූන් ඇති කළ විනයවිරුද්ධ කල්පනය. [හඤ. 'දෙනිස්කුණපප' බ.

වනනිංඝාඛාර=ආංකාර දෙතිසක් ඇති කමව

වන්ද=දෙක(යෙ 138). -පුරුෂ=දෙදෙනෙකුන් ගේ ලක්ෂණ ඇති පුරුෂයා (යෙ 145). -සුද්ධ='වන්දාසුද්ධි' බ. (ශිසං I. 129[14]. II. 107[14]).

වන්දව=1. දෙක. 2. දඅරුත්සමය (සර 45[26]). -සුද්ධ=දෙදෙනකුන් පමණක් කර ගන්නා ශුද්ධිය (ශිසං II. 132[6]. 147[3]).

මඝ=දෙක (අමං 2. 29[32]).

මඝංමඝසමවන් (-සමාපත්ති- දජ 167[30])= මෙවුන්දම (ධහැ 133[14]). [(බප්‍ර 35[34]).

මාඛාර(=ද්‍ව + ආංකාර) = නපුරු ආංකාර ඇති

මාත්‍රිංඝත්=දෙතිස (සද්ධ 87[19]). -වරමහා පුරුෂලක්ඝණ=දෙතිස් මහපුරිස්ලකුණු.

මාදඝ=දෙළඟ. -අංඝඤ=මෙඝාදිරාශියකින් දෙලොසින් පංගුව. -අඛඝවාඤත=අවිඤදි අඛඝ දෙළඟක් ඇති පරිච්චසමුප්පාදය නමැති චක්‍රය (බෝධැ 62[3]). -ආංකාර=එක්

එක් අංගවිසත්‍යය සත්‍යඥාන, කෘත්‍ය°, කෘත° වශයෙන් තුණෙන් ගුණ විමෙන් ලැබෙන අංකාර දෙළස(බප්‍ර 2298). -ආයතන=‘ආයතන’ බ. (බස 11219). -ඍෂි=මෙෂාදි රුෂි දෙළස. -චිඛ=දෙළොස්වැදෑරුම්. -°අකුසල චිත්ත= දෙළොස්වැදෑරුම් අකුසල් සිත් (විසතර-අනිස 8 පවන්). -°ඤාණ=ප්‍රතිසංවින් මාගීක්‍රමයෙන් ලැබෙන කම් දෙළස (විසතර-බප්‍ර 31131). -°ඤෙනාඤ=සිවුපසයෙන් එක එක ඝථාලාභසන්‍තොෂ, ඝථාබලං, ඝථාසාරුපප° යන තුණෙන් ගුණ වූ විට ලැබෙන සන්‍තොෂ දෙළස.-ශූන්‍යතා=අවිද්‍යාදි ප්‍රතීත්‍ය සමුත්පාදාඞ්ගයන්හි ඇති ශූන්‍යභාවය (වි 7. 932–11).

මාපරයුග=වසී 8,64,000 ක් දික් වූ කලපභාග යක් වූ කාල පරිවෙජ්දය (සද්ධ 3610).

මාර=අැතුල් වන පිට වන නැන; දෙරටුව; මුඛය. -අවඨාල= දෙරටුමතුවෙහි සෑදවූ අවල්ල. -කොඤ්ඡ=දෙරකොටුව(බප්‍ර12933). -කොෂ=උළුවස්ස අවට දෙරියන් වියත් පමණ ප්‍රදෙශය (කඛ්ඛ 710. ප්‍රාස 6119). -ත්‍රාශ=කුශලාකුශලකර්මයන් අැති විමට හෙතු වන කය වචන සිත යන තුණ (කඛ්ඛ I1). -පාලිඛා=දෙරටුපාලස්ත්‍රිය; පිළිහැරිය. -බඛ්ඛ=දෙර සවි කරණ උළුවස්ස (කඛ්ඛ 7134). -බාහ්‍ර=මාරබන්ධය (දළ 555). -චක්ඛ=චක්ෂුරාදි ඉන්ද්‍රිය සය.

මාවිංශතිශ්‍රැති=‘දෙවිසිඟඩ’ බ. (බප්‍ර 27022).

මාෂවිදෘෂ්ටි-මිථ්‍යාදෘෂ්ටි සැව දෙක (විසතර-බප්‍ර31333).

දවි, දවී

මි=දෙක. -අඛයිඛ(මි + අ=ඒය)=අඛය දෙකක් අැති (සර52211). -ඛ=දෙකක් අැති රාශිය (සද්ධ3821). -ඛාලික=කාල දෙකක් අැති. -ඟු=සඛ්‍යාවාචි ශබ්දයක් පූර්ව කොට අැති කම්ධාරයසමාසය (සර4536). -ඟුණ=දිගුණ්‍ය. -ඟුණිත=දෙකින්, ගුණ කළ (දහම් 1023). -ජ=1. දෙකකින් උපන්; 2. දෙවරක් උපන්. 3. පක්ෂිය(බප්‍ර 19534). 4. බමුණා. -°අක්ෂර= ‘දිජකුරු’බ. -තිඝ=දෙවැනි. -ධ්‍යාන=ව්‍යාවර්තිනිසුඛ එකඟතා යන අඞ්ගයන්ගෙන් යුත් ධ්‍යානය. -නිසිඛා=දෙවැන්නිය (වි 1. 2991–29). -පා=දෙකක් බව. -°රූප=එක දෙකක් කිරීමෙන් වන රූපය. -ඛා(නි)= දෙපරිද්දකින්. -°ප්‍රවාරණ= දෙපරිද්දකින් පැවති (වි 2. 7061–28). -°ගීතන=දෙපරිද්දකින් බිඳුනු; දෙ අංකාර වූ (බප්‍ර 249114). -ඛාරා=දෙපස මුවහත අැති ආයුධය (පූ 2. 1784). -පඤ්චවිඤ්ඤාණ=‘දෙපස්විඤන’ බ. -පද (සද්ධ 10936), -පාද(බුත් 6128)=පා දෙකක් අැත්තා. -ප්‍රකාර=දෙ අංකාර. -මුඛ=මහල් දෙකක් අැති. -මූලික=මුල් දෙකක් අැති (අනිස 2165). -රද=අැතා (සර 9818). -රෙළු=ඛුමර නම් මැස්සා. -විඛ=දෙ වැදෑරුම්. -°කුලපුත්‍ර= ජාති කුල පුත්‍ර, අංවාර° ඉශ්‍රයෙන් දෙවැදෑරුම් වැද ගත් අය. -°ඍෂිණාශ්‍රව= ශුෂ්කවිදර්ශීක, සමථයානික වශයෙන් දෙවැදෑරුම් රහත්හු. -°නිර්ණ= සොපාදිශෙෂ අනුපාදිශෙෂ වශ යෙන් දෙවැදෑරුම් නිර්වාණය. -°පරිඝනාචාර= ධර්ම ආමිෂ වශයෙන් දෙවැදෑරුම් පිළිසඳර (ජාස 55). -°පෘථග්ජන= කල්‍යාණ අඞ්ග වශයෙන් දෙ වැදෑරුම් පෘථග්ජනය. -°භාවනා=සමථ විදර්ශනා වශයෙන් දෙ වැදෑරුම් භාවනාව. -°විනය=සංවරවිනය, පහාණ° යන දෙක. -°ශීල=සංවරශීල, අව්‍යතික්‍රම° යන ශීල දෙක (ජාස 1503). -°සංඝනව=නාඝණාසංඝනව, මිත්‍ර° යන දෙක (ජාස6438). -සහාය=1. දෙදහක් අැති. 2. ද දහසක් සක්වළ අංඟුව පැවැත්විය හැකි (අමා 2. 1786). -°ලොකධාතු=දෙදහසක් සක්වළ අැති ලොකධාතුව (බප්‍ර 10433). -ඍවි=උල් දෙකක් අැති කුන්තාදි අංඟුධ (බඹ 26024). -හෙතුක= හෙතු දෙකක් අැති (අභිස 832. අභි 1516).

චිරාවෘතා=දෙවරක් ගෙදූ (සර 122).

විප=1. ඛාත්පසින් ජලයෙන් වට වූ ගොඩබිම (සඟ 5921). 2 පිහිව. -අනන්තර=අන්‍යවිපය (බප්‍ර 18819). -චක්‍රවර්ති= දිවඟිනෙහි අංඟු චක්‍රය පවත්වන (සද්ධ 1431),

විපි=දිවියා.

වෙ, ෙවෙ

වෙස= ක්‍රොධය; අසනෙහාභය (බජ 162[11]. ධඟැ 25[34]). **-උත්තර**= වෙසඟ අධික (වි 1. 368[1-12]). **-චරිත**=වෙසඟ ප්‍රධාන කොට වූ චරිතය ඇති (වි 1. 367[1-18]). **-චරියා**= වෙසචරිතය. **-මොහචරිත**= වෙසඟ හා මොහඟ ද ප්‍රධාන කොට වූ චරිතය ඇති (වි 1. 361[1-36]). **-වාසනා**= වෙසඟෙන් වූ පුරුද්ද (සවී 76[21]). **-සංඥ**=වෙසසඟඟත වූ හැඟීම.

වෙසි=වෙස කරණ (වි 1. 371[2-24]).

වෙස්ස=වෙස කටයුතු (බජ 111[16]).

වෛධිභාව= 1. දෙලෙසක් බව; වෙනස්බව (ජාස 463[4]). 2. විදෙශිඝයන් හා කටයුතු කිරීම පිළිබඳ රාජගුණ ඡේකයෙන් එකක්; විරෝධින් සමඟ ප්‍රසිද්ධියේ මිත්‍රත්වය පෙන්වා අප්‍රසිද්ධියේ විරුද්ධ කටයුතු කිරීම හෝ සවකීය සෙනාව කොවස්වලට බෙදා වෙන් වඝයෙන් මහත් විරුද්ධසෙනාවට පහර දීම නොහොත් විරුද්ධ ව දෙසෙනඟක් පැමිණිකල එක් පක්‍ෂයක් හා මිත්‍ර ව අනික් පක්‍ෂයට පහර දීම (දඝනි 2[22]).

ඊ, ඩ

ඩි=තවඝීයෙහි හතරවැනි අකුර

ඩජ= ධවජය (දහම් 245[5]). **-ආහතා**= රථවල් දිනා බලාත්කාරයෙන් අල්ලා ගෙණවුත් භාරඝ්‍යා කරගත් සත්‍රිය (උපා 62[3]). **-ඉස්**= ධවජයෙහි මුදුන (කඛා 118[38]). **-කඛුල්**= ධවජයෙහි ඔට කෙළවර (සද්ධ 747[30]). **-ඝණ්ඩි**= ධවජය බැඳි ලීය (වි 5. 197[1-21]). **-සුරුක්**=ධවජයක් සදෘශ (ඔඟැ 205[9]).

ඩඹඹ=ඩාභ්‍ය.

ඩන්=ධනඝ (ඔඟැ 192[11]).

ඩන= 1. රන්රිදී ආදි වසතුව (දහම් 2[4]). 2. ශ්‍රද්ධාශීලාදි ගුණ (බජ 256[39]). **-අධිප**= වෛශ්‍රවණඝ්. **-අධිපි**=ධනඝ කැමැති වන (බුත් 169[30]). **-ආදන**= ධනඝ ගැණීම. **-ආහර**= ධනඝට කරණ ඇල්ම. **-ඊශ්වර**= 1. ධනඝෙන් අධිපති වූ. 2. වෛශ්‍රවණඝ. **-උපාජින**= ධනඝ රැස් කිරීම (ජාස 282[6]). **-ඛණ්ඩිත**= මිල දී ගන්නාලද දුසඟ (ඔඟැ 126[33]). **-ඛණ්ඩිතා**= මිල දී ගෙණ භාඝ්‍යාව කර ගත් සත්‍රිය(උපා 61[26]. කඛා 29[1]). **-ද**= 1. ධනඝ දෙන. 2. වෛශ්‍රවණඝ(දල 53[14]). **-දණ්ඩි**=දඹුවම වඝයෙන් වසතුව ගැණීම (ඔඟැ 66[7]. බජ 109[33]). **-දාසී**=ධනඝ නිසා වූ අවමඟරඝ. **-පති**= 1. ධනඝ හිමිඝා. 2. වෛශ්‍රවණඝ. **-වත්**(වෙස 171), **-වන්ත** (දල 191[6])=ධනඝ ඇති. **-වෑසි**= ධනවතාව (දහම් 108[6]). **-සම්පත්ති**= ධනඝ නමැති සම්පත. **-සම්පන්න**= ධනවත් (බුත් 96[21]). **-සාමි**=ධනස්වාමිඝා (පඤ්ඩි 65[37]). **-සිට්ඨ**= ධනඝ නිසා සිටුපදවිඝ ලැබූ අඝ (ඔඟැ 81[1]). **-ස්වාමි**=ධනඝෙහි හිමිඝා.

ධනැනි=ධනවත් (බුත් 253[1]). [65[28]).

ධනික= 1. ධනවතා. 2. නඝ හිමිඝා (පඤ්ඩි

ධ ත='ධවනිත' ඛ (කඛා 3[32])

ධනී=ධනවතා (බුත් 286[6]).

ධනු=1. දුන්න (සවී 283[28]). 2. මෙඝාදිරාශීන් ඔහෙන් නවවැන්න. **-නිහ**= දුන්න වැනි (සර 315[28]).

ධනුර්= 'ධනුෂ්' ඛ. **-දණ්ඩ**= දුනුලීඝ (වි 1. 534[1-13]). **-ධර**= දුන්න දරන්නා; දුනු වංඝා (බජ 209[24]). **-විකෘති**= දුනුඝාති (සද්ධ 57[9]. සවී 37[37]). **-වෙද**= දුන්නෙන් විදීම උගන්වන ශාස්ත්‍රඝ.

ධනුශ්ශිල්ප=ධනුර්වේදඝ (සද්ධ 88[17]. ජා 630[9]).

ධනුෂ්=දුන්න (බජ 307[5]).

ධනූරාශි= රාශිවක්‍රයෙහි නවවැන්න.

ධන්‍ය= ධනඝට හිත; පින්වත්; පැසසිඝ යුතු (අත් 52).

ධම්=1. ධම්ඝ; ත්‍රිපිටක පාලිඝ (ඔඟැ 15[34]). 2. ආතම ආත්මීඝයන්ගෙන් ශූන්‍යඝ (ඔඟැ 16[3]). **-අනුවැසි**=ගුරුවරුවුප් නො දී ගුරු හුව මෙහෙ කර ශිල්පශාස්ත්‍ර උගන්නා ශිෂ්‍යයා (ඔඟැ 85[7]). **-ඔජපැණ**= 'ධම්මෞජ ප්‍රඥ' ඛ (ඔඟැ 232[32]). **-කඳු**= ධම්ඝස්කන්ධඝ (බජ 313[10]). **-කිරියා**=ධම්කථාව (ඔඟැ 32[24]. 200[3]). **-කෙම්**=ධම්ඝානුකූල විනයකර්මඝ (ඔඟැ 305[5]). **-තා**=ධම්තාව (ඔඟැ 245[30]). **-දෙසුන්**=

ධම්දෙශනාව (ශිසං I. 43[11]). -දෙස්න (නාප)=ධම්දෙසුන් + අ (ධප්‍ර 294[14]). -පිශ= 1. ධම්මපදය (ධගැ 8[19]). 2. අනභිජ්ඣං අව්‍යාපාද සම්මාසති සම්මාසමාධි යන හතර (ධගැ 163[2]) -පිශා= ධම්මපදය (ධගැ 4[2]). -පියාඹු= ධම්පදඋපකථාව (ධගැ 5[26]). -පිළිසඹර=ධම්දෑනය (ධගැ 273[34]). -ප්‍රයොජන්= ධම්යාගේ ප්‍රයෝජනය (ධගැ 5[5]). -මුවා=ධම්යෙන් නිපන්(ධගැ 274[27]).-රජ= 1. බුදුරජ (ධගැ 289[1]). 2. දහැම්රජ (අමං 2. 74[31]). -ඍජ්= ධම්මරජ්ජුව (සිඛ 65[7]). -වහදේ= ධම්වර්ෂාව; ධම්දෙශනාව (අමං 1. 6[26]). -සංවේ=ධම්සංවේගය(ධගැ 221[21]). -සක්= ධම්චක්‍රය (ධගැ 9[30]). -°පවතුන්-ධම්චක්‍රප්‍රවර්තනය (බුත් 34[33]. 114[38]). -සක්විති= ධම්චක්‍රවර්ත්ති (බප්‍ර 119[30]). -සභා=ධම්සභාගෘහය(ධගැ 5[25]).-සඟුණු= 'ධම්මසඞ්ගිණී' නම් පොත (වි 6. 164[1-2]). -සඩ (සලි 2. 512[3]), -සභා (බුත් 221[9])= ධම්සභාව. -සරණු(නු)= ධම්චාරියා (ධගැ 41[28]). -සරණු(නු)වි= ධම්චාරිණිය (ධගැ 257[22]). -සඹුන්=ධම්ශ්‍රවණය (ධගැ 154[24]. 261[3]). -°අග්= ධම්ශාලාව (ධගැ 261[2]). -සෙනෙවි= ධම්සෙනාපති (බුත් 69[3]. ධප්‍ර 3[17]).

ධම්නා?=ධම්නාව (ධගැ 261[10]).

ධම්න=1. පිඹීම (මිලි 126[3]). 2. පිඹින. -ඝඩ (සර 38[10]), -සක් (කඛවි 49[12])= පිඹිනු ලබන හඬ්ගෙඹිය.

ධම්නී=වාදනය හසුරුවන සිදුරු සහිත නහර (වි 2. 947[2-2]). [63[18]).

ධම්සුන් (ධම් + අසුන්)= ධර්මාසනය (සිඛ

ධම්=බාර්මික (ධගැ 35[12]).

ධම්රුවින්=ධම්රත්නය(ධගැ 36. අමං 2. 112[4])

ධම්ම= 1. සභාවය. 2. ත්‍රිපිටක පාලිය. 3. ඥානය. 4. යුක්තිය. 5. සත්‍යය. 6. ප්‍රකෘතිය. 7. පිණ. 8. දානයුතු දෙය. 9. ගුණය. 10. අංවාරය. 11. සමාධිය. 12. නිර්ජීවනිස්සත්ත භාවය. 13. අංපත්තිය. 14. හෙතුව. -අනු ධම්මපටිපත්තී (ම + අ=මා)=ධම්යට අනුගත වූ පිළිපැදීම; අනිවාදනශරණගමනාදිය (වි මු 42[27]). -අනුසාදී=ප්‍රඥව අනුව යන (වි ඊ. 81[2-34]). -අනුසි= ධම්මානුසාරීත්ව (වි 2. 788[2-37]). -අසොතාවාසික= 1. ධම්අනුවැසියා. 2.ධම්ය ඉගෙණීමෙන් ශිෂ්‍ය වූ අය (සර 211[28]). -උපසංහිත=ධම්යෙන් යුත්(සර 403[21]) -ඔජපඤ්ඤ= 'ධම්ඔජපැණ' බ. (ධගැ 85[30]). -කථික= ධම්කථිකයා (ධගැ 243[20]). -චක්ඛු= ධම්චක්ෂු (ධගැ 38[8]). -°පවත්තන= දම්සක පැවැත්වීම; ධම්චක්‍ර සූත්‍රය දෙසීම (ධගැ 245[19]). -චක්ඛු= ප්‍රඥව නමැති ඇස; සොතාපත්තිමඟඤාණය. -සීතත්ත= ධම්යන් පැවැත්මට කාරණය (වි 6. 112[1-39]). -සිති= පටිවෙධසම්පාදය. -°ඤාණ=ධම්මසිතියෙහි නොමුළා ව පවත්නා ඥානය; කඛාවිතරණවිශුද්ධිය. (වි 8. 129[1-24]). -දාන= ධම්ය දීම; බණ කීම හෝ කියවීම (ධගැ 19[33]). -පච්චයාභිඤ්ඤතෙතු ආදි පඤ්චධම්ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරන්නහුට උපදනා එහි ප්‍රභෙදභාවයට පැමිණි ඥානය (සලි 1. 292[32]). -පීති=නිවණ නිසා උපදනා සතුට (ධගැ 145[20]). -මඤ්ජරිය=ධම්ය අනුන්ට ඉගැන්වීමේ මිහිරුබව (අමං2. 173[37]). -රජ්ජු=වෛද්‍යයාට හෝ බොධියට පුදන මල් අමුණන තුල(විවි 250).-රති=නිවණ නිසා උපදනා ඇල්ම (ධගැ 145[21]).-රාජ= බුදුරජ (ධගැ 289[3]). -විචයසම්බොජ්ඣඞ්ග= ධම්මවිචය නම් වූ ප්‍රඥව නමැති සම්බොධ්‍යඞ්ගය (විමු 171). -සංවේග='අනුත්තරාදී පරිනිර්වාණයට නොපත් සකානි දෙම පරිපූණී ගැ; ඤාණවිප්‍රයුක්ත ය' යනාදීන් උපන් ඥාන (ධගැ 155[29]).

ධම්මික=බාර්මික (ධගැ 25[16]). [(සද්ධ 614[15]).

ධම්මිල්ල=කෙශය. -කලාප = කෙශකලාපය

ධසින්(නාප)=ධා + ඉන්(බප්‍ර 22[30]. ජාගැ24[32]).

ධර=1.දරණ(සද්ධ 174[31]) 2.බාරංව(ධගැ 232[8]. ජාගැ 38[16]).

ධර(ධා)=දරිමෙහි (ධගැ 8[23]. අමං 2. 76[32]. වෙස 127 අ). සක. ධරා ධරත්; බැරී බැරෑ. [පඤ්චි 6[11]).

ධරණ(න)=දරණ; උසුලන (බප්‍ර 289[7]. 324[30].

ධරණී=පොළොව. -ඉන්ද්‍ර, -ඊශ්වර=රජ (සර 119[11]). -තල = පොළොන්තලය (බෝගැ 59[27]). -පාල=රජ (දළ 34[20]).

ධරණී=1. භූමිය (දළ 53[18]). 2. අසඞ්ඛ්‍යයක් (සද්ධ 34[1]). -ධර=පර්වතය (සම් 41[37]).

ධරමාණ=දරණ; ජීවත් වන. [(බුත් 591⁹).
ධරා=1. පොළොව (දල 53¹⁸). 2. (ප්‍රත්‍ර්)=දරා
ධරාඩ=ධුරය; විශ්‍රහ. 'දරාඩ' බ. (බහැ 175²).
ධම්=1. 'ධම්ම' බ. 2. ප්‍රඥව (වි 8. 81³–³⁶). 3. **නිවණ** (බෝහැ 64¹¹). 4. සුචරිතය; චතුර්විධපුරුෂාර්ථයන්ගෙන් එකක් (දහම් 2⁵. 4²⁴). 5. ඵලොතපාදක හෙතුව. 6. ආයතීමාණ. 7. බුද්ධභාෂිතය. 8. කුශලය 9. අකුශලය. **-අගාර**=ධම්ප්‍රසාදක තැබූ ගෙය. **-අධිකරණ**=1. ශ්‍රුතිය පසිඳීම; නඩු විසඳීම (වි 5. 193²–²⁸). 2. ශ්‍රුතිය ඉටු කරණ විනිශ්චයශාලාව (=උසාවිය) (ථූප 167⁹. බුත් 159¹¹). **-අධිකාරණිකඅමාත්‍ය**=විනිශ්චයකාරයා (අභිධාප 47⁷). **-අධිපති**=1. ධර්මය අධිපති කොට පවත්නා. 2. ධර්මයට සවාමි (ජා 76¹⁵). **-ංශීල**=ධර්මයෙහි හොඳට යෙන් රැකි ශීලය(වි 1. 44²–¹⁷). **-අධ්‍යක්ෂ**=විනිශ්චයකාරයා. **-අධ්‍යාරූප**=සවභාවය අාරෝපණය කිරීම (කාශී 1–94). **-අනික**=ධර්මය නමැති සෙනහ (දහම් 67¹³). **-අනුකූල**=ධර්මය හා ගැළපෙන; ධර්මයට සුදුසු. **-අනුගත**=ධර්මය අනුව ගිහි (බප්‍ර 151¹⁹). **-අනුදර්ශනාසම්‍යක්නිප්‍රස්ථාන** = සංඝසංසකාර ධර්මයන් නැවත නැවත නුවණින් බැලීම නමැති සතිපට්ඨාන (අභිස 184¹³). **-අනුධර්ම්ප්‍රතිපත්ති** = අභිවාදනශුශ්‍රූෂණාදිය (අභිස 4¹⁵). **-අනුපස්සනා**=ධර්මානුදර්ශනා සම්‍යක්නිප්‍රස්ථාන (මිලි 417³⁹). **-අනුමාර්ජන**=ධර්මය නැවත නැවත සිහි කිරීම(මිලි199³⁴). **-අනුසාරි**='ධම්මානුසාරි' බ. (වි 1. 372²–¹⁹). **-අනුස්මෘති**=ධර්මගුණ නැවත නැවත සිහි කිරීම (විසුතර-වි 2. 788³–³⁶ පටන්). **-අනන්තර**=අන්‍යධර්මය(බප්‍ර 20²). **-අනෙනවංගි**='ධම්මනෙත්තිවංගික' බ. (වි 1. 346¹ ¹¹. අමා 2. 75²³). **-අන්විත**=ධර්මයෙන් යුත්. **-අපභ්‍රංශ**=කාව්‍යාලඞ්කාරභෙදයක් (කාශී 2–304). **-අභිශෝභ**=1. ධර්මයෙහි ශෝභිමා; දහම්හැදුරීම (සලී 1. 2¹⁰). 2. ධර්මාවබෝධය (ථූප 144¹⁷). **-අභිසමය**=ධර්මාවබෝධය (බප්‍ර 196⁴). **-අවබෝධ**=ධර්මය දැන ගැනීම. **-ආකෂප**=1. ධර්මය දුරු කිරීම. 2. කාව්‍යාලඞ්කාරභෙදයක් (කාශී 2–128). **-ආචාර්ය**=ධර්මය උගන්වන ගුරුවරයා. **-ආත්ම**=ධර්මය නමැති ආත්මය (සර 16³). **-ආධිපත්‍යය**=ධර්මගෞරවයෙන් පවත්වන ලද්ද (වි 1. 56²–³⁷) **-ආවිෂ්‍ය සමෙහාශ**=එක්ව විනයකර්ම කිරීම් හා සඞ්ඝ ගත දක්ෂිණා පිළිගැන්වීම් ආදිය(කඞ්ඛා100³). **-ආයතන**=ධර්ම නමැති ආයතනය; චෛතසික සූක්ෂ්මරූප නිර්වාණ යන මොවුන්ගේ වගයෙන් එකතුවැත්තාවැදුරුම් ධර්මසමූහය (අභිස 190³¹). **-ආලම්බන**=ධර්ම නමැති අරමුණ; ප්‍රඥාදරූප, සූක්ෂ්මරූප, චිත්ත, චෛතසික, නිර්වාණ, ප්‍රඥප්ති වගයෙන් සවැදුරුම් ධර්මසමූහය(අභිස 80¹¹). **-ආසන**=බණ කිමට හිඳගන්නා අසුන (බුත් 23¹³). **-උද්දේශ**=ධර්මය උදෙසන්න (අභිස 12³¹). **-උපමා**=1. උපමෙයයට සුදුසු උපමාව (ස්තු 5¹³). 2. උපමාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක් (කාශී 2–15). **-උපසංක්‍රම්ප්‍රමොද්‍ය**=ධර්මයෙන් යුක්ත සතුට (වි 7. 107¹–³⁴). **-ඔජප්‍රඥ**=(ධම්මෝජප්‍රඥ–පාලි 1. 477¹⁸. 804³⁶), **-ඔජඃ ප්‍රඥ**(ධම්මෝජඃප්‍රඥ)=ධර්ම(=ඥාන)යන්ගේ ඔජ සවූ විදර්ශනාඥානය. **-කථා**=1. ධර්මයෙන් යුත් කථාව. 2. බණ කිම(දජා 178²²). **-කථික**=දහම් දෙසන්නා (පාලි 1. 105⁸. සහ 19³). **-කරණ**= ඔබරාව (පූ 2. 573²⁵. 700²⁴. සද්ධ 152¹⁴. 386³⁵). **-කාය**=1. ධර්මය නමැති ශරීරය(සද්ධ 2¹³). 2. ධර්මසමූහය (බප්‍ර 37³⁶). **-ක්ෂේත්‍ර**= අංගමධර්මයට ප්‍රභව වූ සත්ත්වයා; ශුද්ධභූමිය. **-ගඞ්ගාප්‍රවාහ**= ධර්ම නමැති ගංවතුර අැති (බුත් 40¹⁷). **-ගණ**=එක් සමාන ධර්ම ඇති සමූහය (ප්‍රාස 2. 12¹⁰). **-ගරුක**=ධර්මය ගරු කොට වසන (පාලි 1. 112²⁶). **-ගිරි**= පෙර සිටි මනුෂ්‍යවර්ගයක් (මිලි 217⁴⁰). **-ග්‍රන්ථ**=ධර්මය ලියූ ග්‍රන්ථය; බණ පොත. **-ඝොෂක**=ධර්මඝොෂා කරන්නා (ජා 922⁶). **-ඝොෂා**=බණ අසන්නට මිනිසුන් රැස් වීමට කරණ ශබ්දය (සද්ධ 578¹²). **-චක්‍ර**=එක් එක් සත්‍යයෙහි තුන් තුන් අයුරෙන් පැවති දෙගණාඥානය (දහම් 18¹¹). **-ංචනිති**=ධර්මචක්‍රය පවත්වන (බුත් 117⁸). **-චක්ෂුස්**= 1. 'ධම්මචක්ඛු' බ. 2. අනාගාමී ඵලවිත්තය (මිලි 111⁷). **-චර්‍යා**=ධර්මයෙහි හැසිරීම; සුචරිතක්‍රියාව (මිලි 22²³). **-චාරි**= ධර්මයෙහි හැසිරෙන. **-චාරිණී**= ගුණධර්මයෙහි හැසිරෙණ ස්ත්‍රිය (සද්ධ 657²). **-චිනනා**=දැහැමි සිතිවිලි (බප්‍ර 153¹³). ධර්මාලම්බන සිතීම (මිලි 58⁸). **-ජාත**=1. ධර්මයෙන් උපන්. 2. ධර්මසමූහය (පාලි 1. 836²⁶).

-ජීවිකා=ධම්මානුකූල ව දිවි පැවැත්වීම (සලී 1. 703[16]. 804[35]). -තා=සභාවය (බප්‍ර 103[33]. 194[12]). -°විලෝම=ධම්සභාවය වෙනස් වීම (වි 6. 296[1-31]). -°ශීල=1. සභාවයෙන් ඇති වන ශීලය. 2. බෝසත් මවගේ ශීලය(වී 1. 63[3-27]). -තාඤාණ=ධම්ම ලම්බනයන්හි ඤාණභාව (වි 7. 46[2-20]). -තේජස්=ගුණධම්මයන් නිසා වන තේජස (බස 148[24]). -දාන=ධම්මදානය (බප්‍ර 101[28]. 104[2]). -°ළුපෙන=ධම්දානයෙන් යුක්ත (සලී 1. 455. 552[17]). 'ධම්දානපෙන' බ. -දූසාද=ධම්ය නමැති දූවැද්ද (උපා 278). -දෙසක=බණ කියන(සද්ධ 92[20]). -දෙසනා=බණ කිම (බප්‍ර 104[3]). -ද්‍රව්‍ය=ධම්ය නමැති දෙය (වි 6. 222[2-14]). -ධර=ධම්ය දරණ; බණ දහම් පංඩම් ඇති(කඛ්ඛ 12[17]) -ධාතු=1. ධම්ය හා ධාතු. 2. ධම් නමැති ධාතු (පූ 2. 699[1]. සද්ධ 385[26]. 513[6]). 3. 'දම්ද'බ. 4. ධම්ංගතඤාණ (අභිස 190[31]). -ධවජ=ධම්ය කොඩිය කොට ඇති; ධම්ය ම ගරු කොට පවතින(දහම් 281[21]). -නාමක=කම්මිත්ත; අන්තඃපුරඅත්‍රිය (සලී 1. 271[26]). -නිබ්‍බාන ඤාණනති= ධම්යන් සැලකීමෙහි සමර්ථ ප්‍රඥව (වි 6. 18[2-36]). -නිගාම=1. ධම්යන් නිගම කිරීම (වි6. 112[2-1]). 2. සභාවය නියමය; මහාබෝධිසත්ත්වයන් ඉපදීම් ආදි යෙහි පහළ වන පූර්වනිමිත්ත ආදිය (අනිවි 270[9]). -නීති= 1. ධම්යෙහි එන නීතිය (පූ 2. 736[32]). 2. ධම්ානුකූල නීතිය. -පටිසන්‍ථාර=ධම්යෙන් කරණ පිළිසඳර; බණ කීම (සලී 1. 941[2]. ජා 36[12]). -පද=1. කුදුගොන්සඟියට අයත් පොතක් (බගැ 1[3]). 2. සම්ථ විදර්ශනා නිර්‍වාණ පර්‍යාප්ති යන ඛන්ධ (ජාස 385[13]). 3. 'ධම් පිය' බ. -පරාගණ= ධම්යෙහි ඇලුනු. -පඤ්ඤාණ=1. ධම්ක්‍රමය. 2. ධම්නාමය (වි 7. 126[2-5]). -පාලන=ධම්ය රැකීම (සවී 109[21]). -පාස (ජා 946[10])='සම්මාපාස' ශබ්ද. -පුඤ්ඤ=. පෘථිවි ආදි ධාතූන්ගෙන් සැදුනු ගුළිය (වි 5. 317[1-33]). -පූජක=ධම්යට පුදන (සද්ධ 109[3]). -පූජා=1. ධම්ය පිදීම. 2. ධම්දේශනා වසානයෙහි දෙශකයන් වහන්සේට කරණ පූජාව (සලී 1. 232[11]). -ප්‍රබන්ධ=ධම්ග්‍රන්ථය (නිකා 24[24]). -ප්‍රතිසංවිද=ධම්ප්‍රතිසම්භිද' බ. (සර 2[30]). -ප්‍රදීප=ධම්ය නමැති පහන (බෝගැ 104[20]). -ප්‍රමාණ (බප්‍ර 293[10]. බුත් 287[20]),- ප්‍රමාණික (සලී 1. 670[28])=ශීලාදි ගුණධම් ගරු කොට සලකා පහදින අය. -ප්‍රසාද=ධම්යෙහි පැහැදීම (දහම් 292[20]). -ප්‍රිය=ධම්ය ප්‍රිය කොට ඇති (දහම් 265[12]). -බල= 1. ධම් නමැති බලය. 2. ධර්යෙහි බලය (දහම් 319[28]). -භාණ්ඩාගාර= ධම් නමැති බඩු තබන ගෙය (පූ 2. 691[26]). -භාණ්ඩාගාරික= ධම්භාණ්ඩාගාරය භාර හෝ වැනි අනඳමහතෙරුන් වහන්සේ (ජා 501[3]). -මෙඝ=1. ධම්ය නමැති බෙරය (බෝගැ 39[7]). 2. ධම්ය ප්‍රකාශ කිරීම් ආදිය සඳහා ගසන බෙරය. -යුකති=ධම්යෙහි එන යුකතිය (ඥතු 41[12]). -රක්‍ඛිතා=එක් සස් නෙහි පැවිදි වූවන් හෝ එකඟණපඤ්ඤා පඤ්ඤයන් හෝ විසින් රැකි සත්‍රිය (කඛ්ඛ 30[1]). -රජ්ජුරු= දහැම්රජ (සද්ධ 286[28]). -රත්න=ධම්ය නමැති රුවන (බගැ 3[11]). -°ආකර=ධම් නමැති රත්නයන්ට ආකරය (බුත් 286[33]). -රස= ධම්යෙහි රසය; විමුකතිය (බෝගැ 849). -රාජ= 1. බුදුරජ. 2. ශමරජ. 3. දහැම්රජ (ඥතු 94[16]). -රාජන්= බුදුරජ (සවී 40[14]). -රාජ්‍ය=ධම්ය නමැති රාජ්‍යය (බෝගැ 81[14]). -රූව්= පෙර පැවැති භික්‍ෂුනිකායක් (ජාගැ 5[22]). -වර්‍ෂා= 'ධම්වහරේ' බ (බප්‍ර 196[17]. බුත් 115[32]). -වාදි=ධම්ය කියන (කඛ්ඛ 131[28]). -විවයඝමෙඛාඛ්‍යඛඟ= ධම්මවිවයසම්බොජ්ඣ ඛඟය (වි 1. 468[1-29]). -විනය=1. ධම්ය හා විනය (බුත් 258[28]). 2. සඝුන (මිලි 213[19]). -විනෙය= ධම්යෙන් හික්මවිය යුතු (සවී 109[21]). -වියොග=ධම්යෙන් වෙන් වීම්(සද්ධ 88[34]). -වෘද්ධ=ශීලාදිගුණධම් ඇති හෙයින් වැඩිමහලු වූ. -වේද= පාලිධම්ය නිසා වූ ප්‍රීතිය (වි 2. 842[1-15]). -වේදි=ධම්ය දන්නා. -ව්‍යවහාර= ධම්ානුකූල නඩු විසඳීම (සද්ධ 771[0]). -ව්‍යාඛ්‍යාන= ධම්ය විසතර කිරීම; බණ කීම (බෝගැ 128[29]). -ශරීර=ධම්ය නමැති කය (බෝගැ 40[11]). -ශාලා= ධම් දෙශනා කරණ ශාලාව. -ශාසන= 1. බුදු සසුන (පූ 2. 712[21]). 2. ත්‍රිපිටකධම්ය (සද්ධ 357[24]). 3. ධම්ශාස්ත්‍රය. -ශාස්ත්‍ර= 1. ධම්ය උගන්වන ග්‍රන්ථය. 2. මනුස්මෘති ආදි ග්‍රන්ථ. -ශ්‍රවණ= බණ අසීම. -සංවර්ණනා= ධම්ය විසතර කිරීම (බෝගැ 7[17]). -සංවේග=

'ධම්මසංවෙග' බ (දළ 17[19]). -සඞ්ගායනා= බුද්ධභාෂිත ධම්මවිනය ග්‍රන්ථාරූඪයෙන් සඞ්ගහ කර තැබීමට ද; බුද්ධධම්මාදිය ඇතුළත් වූ වෙතුල්‍යපිටකයන් බැහැර කිරීමට ද මහා කාශ්‍යපාදි රහතුන් විසින් කළ සම්බුද්ධධම්ම පඨනය (නිකා 4[11]). -සඞ්ග්‍රහ= 1. ධම්මයන් ග්‍රන්ථාරූඪයෙන් එක්තැන් කිරීම; ධම්මසඞ්ගායනාව (සඞ්ඛා 62[23]). 2. ධම්මයෙන් කරණ සත්කාරය (ජාව 285[27]). -°ප්‍රකරණ= අභිධම්මපිටකයෙහි පළමුවන පොත (බප්‍ර 222[3]). -සඞ්ග්‍රහාරූඪවිර (බෝගැ 29[17]), -සඞ්ග්‍රාහක (බප්‍ර 292[3])= ධම්මසඞ්ගායනා කළ තෙරහු. -සඤ්ඤා=ධම්මපරමපරාව (මිලි 43[23]). -සමාදාන=සුගතධම්මයන් ගැණීම; සුසිල් කරන්ව ඉටාගැණීම (බප්‍ර 194[23]). -සෝතාවධාන= ධම්මයෙහි ලොල්. -සංකාසිකා=ධම්මරංගිය. -සාතව= ධම්මයට පැසසීම (බප්‍ර 251[5]). -සම්මිඤ්ජන= ධම්මඝණිඤ්ජනය (වි 2. 713[1-29]). -සාමඤ්ඤ= ධම්මයට හිමි වූ (ස්තු 83[1]). [(දජා 117[3]).

ධම්මාදනපෙත= ධම්මයෙන් පහ නොවූ; දුහැමි

ධර්මි= 1. ධම්මය ඇති (කාශී 1-93). 2. සැක කළ සාධ්‍යය ඇති පක්‍ෂය හෝ අනුමෙයය (න්‍යාය 67[19]). -අසිද්ධි= ධර්මිහුගේ සිද්ධ නොවීම (වි 6. 38[1-15]).

ධර්මිෂ්ඨ-ඉතා දුහැමි (දනම් 109[19]).

ධව= 1. සැමියා පුරුෂයා (බෝගැ 72[24]). 2. දවයස (පඤ්චි 41[12]).

ධවල= සුදු (දහම් 361[23]). -ආතපත්‍ර=ඡේසන (ජා 521[15]). -ඡත්‍රී=ඡත්‍රාධිපතියෙක් (දඹ 6[10]). -ඡත්‍ර=ඡේසන (මුව 112). -සඤ්ඤ=හඟ ගෙඩි ජාතියක් (දඹ 5[26]).

ධ

ධා='ධාතු' බ (බගැ 63[8]. බප්‍ර 195[26]). -ගබ්භ= ධාතුගර්භීය (බුත් 140[20]).

ධාතු= 1. අඛ්‍යාතකෘදන්තපදයන්ට මුල් වන ප්‍රකෘතිය (පඤ්චි 4[16]). 2. ලෝකය සැදුනු පෘථිවි අප තෙජස් වායු ඝන හතර (බප්‍ර 132[7]). 3. අධ්‍යාශය (බප්‍ර 188[13]). 4. බුද්ධාදීන්ගේ ශරීරයන්ගෙන් ඉතිරි වූ කොටස් (බුත් 76. දහම් 53[4]). 5. පූජනීය වස්තුව (බුත් 70[12]). 6. සම්බුද්ධෝපදේශ තොර ධර්මය (ථේරී 57). 7. වක්‍ෂුරාදිය (බුත් 23[28]). 8. සභාවාමනුෂ්‍ය දරණ අභා සුභ අකාසා නඤ්චායතනාදිය (වි 5. 303[1-23]). -අනභිධාන=ධාතුපරිනිර්වාණය (සම් 9[37]). -අස්ථි= ධාතූන්ගේ අස්ථි වූ සභාවය ධාරණය ඝන අාදිය (වි 4. 281[2-20]). -කථා=අභිධම්මපිටකය අයත් පොතක්(බෝගැ 90[32]). -කාරඛ්‍ය= (සම්භ)ධාතු තැන්පත් කරණ මඤ්ඤූසාව (=පෙට්ටිය). -කම්මට්ඨාන=භාවනා කම්මට්ඨාන ඇති ශරීරයෙහි පිහිටි පෘථිවි අාදි ධාතු; ශරීරය පෘථිවි අාදි ධාතුවලයෙන් වෙන් කර වඩන භාවනාව (සඩා 180[3]). -ක්‍රීඩා=ධාතුපූජාව (සඩා 205[7]). -ක්ෂෝභ= ධාතූන් කැලැඹීම (වි 1. 127[2.10]). -ගභී= ධාතු තැන්පත් කර සැදූ චෛත්‍යය (සැළ 41). -දේසනා= එකධාතු අාදි ධාතූන් පිළිබඳ එියාර දෙසීම (වි 4. 281[2-21]). -නිධාන=1. ධාතු තැන්පත් කිරීම. 2. ධාතු තැන්පත් කරණ තැන (ස්තු 91[24]). -පරිනිර්වාණ= සම්භධාතු ලෝකයෙන් නැති වීම (විසුත‍ර පූ-2. 689). -පාඨ= ව්‍යාකරණයෙහි ඉගැන්වෙන ධාතූන් හා ඔවුන්ගේ අර්ථ ද දක්වා කළ ග්‍රන්ථය (දඹ 1[21]. කනි 11[10]). -පූජා=සම්භධාතූන්ට කරණ පූජාව (සඩා 205[5]). -මඤ්ජූර=සම්භධාතු අාදිය තැන්පත් කළ ගෘහය. -වාද=සිවුසැටකලාවන්ගෙන් එකක් (පූ 2. 147[21]. සඩා 88[7]. යම් 137[15]). -සංඛ්‍යාත= ශරීරදහ අාදිය ඇති කරණ ශරීරසඨධාතු කැලැඹීම (වි 6. 30[1-2]).

ධාත්‍රී=කිරිමව (වි 7. 48[2-30]).

ධාන්‍ය=ධනයට හිත වූ වී තිරිතු අාදිය (දහම් 12[16]). -ආපණ=වී අාදිය විකුණන සල්පිල (ජාව 253[3]). -මාපක= ධාන්‍ය මනින්නා (වි 2. 101[1-3]). -විකෘති=ධාන්‍යයෙන් සැදූ හොජනය (බෝගැ 18[5]).

ධාන්‍යමඤ්ච=සුගන්ධිය (සර 232[16]).

ධාරණ=1. දරිම (බප්‍ර 125[21]). 2. පංඩම් තබා ගැණීම (වි 1. 341[2-22]). -ප්‍රඥ= අැසූ හෝ කියවූ දෙය හිතේ තබාගන්නා නුවණ (ජාව 400[5]). -වත්= දැරීම් ඇති; පංඩම් අැති (ජාව 499[5]). -ශක්ති= හිතේ තබා ගැණීමේ සාමර්ථ්‍යය (ජාව 444[3]).

ධාරා=1. දහර; වැල තොං කැඩී වැටෙන දිය ඇදිය (දහම් 19[30]). 2. මුවහත (අම. 2. 38[7]). 3. අශ්වයන්ගේ ගමන් වෙසෙස්; 'පඤ්චධාරා' බ (බුත් 155[12]). **-ගෘහ**= ජල ධාරා වැක්කෙරෙණ ගෘහය (බුත් 156[25]. බෝගැ 291). **-ඵ** (ධ්‍ය 214[12])= 'ධාරාගෘහ' ශුභ්‍ර. **-ඛර**= වැසිවලාංකුළ (දහම් 37[1]). **-නිපාත**= වැල තොංකැඩී ජලය වැටීම; තද වැස්ස (වෙස 643). [දරණ]

ධාරී= දරණ (ස්තු 131[6]). (මහධාරි= මහය

ධාරිත=1. දැරූ. 2. සිතේ තබාගත්(කතා 12[20]).

ධාරීමුඛ=දැහැමි; ධර්මයට අනුව වසන (බුත් 168[27]). **-න්‍යාය**=දැහැමි වූ ක්‍රමය.

ධාවන=දිවීම.

ධෑ, ධෑ

ධෑම=ධර්මය(ධගැ 225[17]. 256[28]. අම. 2. 3[4]).

ධෑමී=ධාම්මික. **-කිරියා**=ධර්මකථාව (ධගැ 44[6]. 130[10]. 270[3].

ධෑම්මි(ලු)=ධම්මය (අම. 2. 116[35]).

ධෑරිමී=දරිව; ඉසිලිම(වි 5. 65[1-9]. පඤ්චි 7[28]).

ධෑරූ=දරූ (ධගැ 43[21]. 131[4]. බුත් 269[13]).

ධෑන්(අම. 2. 25[9]. වි 7. 141[2-19])
ධෑන (බුත් 150[7]) }=ධ්‍යානය.

ධි, ධී

ධිත්(නි)='නිහැවෙනි; වී' යන අර්ථයෙනි(අම. 2. 40[12]. උප. 112[13]). **-දණ්ඩ**=නිහැ කිරීම නමැති දඬුවම (ධප්‍ර 109[33]).

ධි-ප්‍රභූව. **-ගුණ**= බුද්ධිගුණය; නිසි පරිදි කල්පනා කිරීම. **-මන්**=නුවණ ඇති (දහම් 21[19]).

ධිතා=දුව (සද්ධ 152[5]).

ධීතෘ=දුව. (මෙය 'ධීතු' යන පාලිවචනය සං. කරන්ට යෑමෙන් සිද්ධ වූ වැරදි වචනයකි. 'දුහිතෘ' යනු සංස්කෘත ය). (ජා 82[18]). **-භාව**=දුව (ප්‍ර ව. 65[3-12]). **-රහි**=දුහිතෘන් කෙරෙහි සෙනහය (සද්ධ 16[23]).

ධීර=1. නුවණ ඇති. 2. පරාක්‍රම ඇති; වීර්‍ය්‍ය වත්. **-ගොචර**=ධීරයන්ට විෂය වූ; ධීරයන්ට පමණක් අවබෝධ කට හැකි (මිලි 89[31]). **-භාව**=ස්ථිරභාවය (දහම් 71[30]). **-භාව**=ස්ථිර භව (බුත් 155[25]. දහම් 353[6]). [මැරීම.

ධීවර=මසුන් මරන්නා. **-කම්මාභන**=මසුන්

ධුක්=ධූතීය (බගැ 192[11]).

ධුන=1. කම්පා කළ. 2. කෙලෙස් නැසූ අංග්‍රීය. (වි 1. 292[1-13]). 3. කෙලෙස් නසන ධර්මය. **-අඞ්ග**=කෙලෙස් නැසුවහුගේ අඞ්ගය; කෙලෙස් නැසීමට ඉවහල් වන අඞ්ගය; 'තුරෙඉදඟධුතාඞ්ග' බ. (විසුද්ධි-වි 1. 222 පටන්). **-°අපවිඣතා**(සලී 1. 39[30]), **-°අලෝ**

ඣතා=ධූතඞ්ගයන් රකින බව අන්‍යයන්ට අභවා සත්කාර ලබන්ට අකැමැතිබව. **-°චේතනා**=ධූතාඞ්ගයන් සමාදන් වන විට හෝ රකින විට ඇති වන චෙතනාව (වි 1. 293[1-1]). **-°ඔර**=ධූතඞ්ගයන් සමාදන් ව රකින (වි 1. 161[1-7]). **-ගුණ**=කෙලෙස් නසන ගුණය(වි 1. 292[2-36]). **-ඟ**=ධූතඞ්ගය (බගැ 130[10]). **-ඣාපී**=කෙලෙස් නසන ධර්මය (වි 1. 220[2-39]). **-වාද**=කෙලෙස් නැසූ කෙලෙස් නසන්ට අවවාද කරණ භික්ෂුනම (වි 1. 292[1-38]).

ධූතය (සද්ධ 88[5])='දූතය' ශුභ්‍ර.

ධූනන=කම්පා කිරීම (වි 1. 228[1-33]).

ධූම්‍රලෝචු='දූම්‍රලෝචු' බ. (බගැ 135[5]).

ධූර=1. දරිය (=ඉසිලිය) ශුක්ත (බගැ 263[27]). 2. නිලය; තනතුර (ජා 503[31]). 3. විශඟභ (බගැ 151). 4. උත්සාහය (කඞ්ඛා 21[27]). 5. භාරය. 6. ප්‍රධානී; ජ්‍යෙෂ්ඨ (වි 6. 152[1-11]). 7. නිල දරන්නා (සලී 1. 868[8]). 8. තුෂ්ණීම්භාවය පිරිය (දජා 26[20]. දළ 58[9]). 9. සේවය; සේවිසිය (දජා 25[32]). තුෂ්ණීය (කතා 46[11]). 10. නිත්‍යය. 11. සමීපය. 12. ඉදිරිය. **-මය**=දූරිය ශුතු ග්‍රන්ථ විදර්ශනා යන දෙක (සලී 1. 688[18]). **-නිඃක්ඛෙප** (වි 7. 157[1-35]), **-නික්ඛේව්** (ඉතිපි 24[31]), **-නිඃඛේව්** (සිඛ 191[11]. කඞ්ඛා 46[35])=භාරය

අත්හැරීම; බලෙන්පෙරෙන්නුව නැති කර හැණීම. -ඤර= ධුරය දරණ (දහම් 405). -බන්(ස්තූ 101[32]. වි 1. 245[1-6]), -භන්ත (බගැ 260[15])=1. නිතර දෙන බත. 2.ප්‍රණීත වූ බත. 3. කිසිවෙකු ප්‍රධාන කොට දෙන බත. -වහන(ජාස 77[8]), -වාහි(උපා 58[12])= විශඝඣ උසුලන. -විහාර= සම්පවිහාරය (ජාගැ 123[16]). -වෘහන=විය උසුලන ගොනා (අභිස 43[12]).

ධුරා=ධුරය; ඉසිලිය යුත්ත (ජා 537[3]).

ධුරිය, ධුරිණ, ධුරෂී=ධුරය උසුලන; ප්‍රධාන.

ධුව=නිත්‍යය (වි 7. 93[1-15]). -ඛෑම=නිත්‍ය ධර්මය (බගැ 225[17]).

ධූ

ධූප=දුම (දහම් 183[3]). -වාස= සුවඳදුම් ගැස්වීම (වි 6. 290[1-17]).

ධූපිත= දුම් ගැස්වූ; තැවූ.

ධූම=දුම; ගින්නෙන් නගින දෙය. -කේතු= වල්ගාතාරකාව. -ශ්‍රහ= රාහුග්‍රහයා (දහම් 57[11]). -රථ†=දුම්රිය.

ධූම්‍යාට=නිලකොබෙය්‍යා (සර 354[7]).

ධූනී=සුදුව මත්පැන් බීම ආදි දුශ්චරිතයන්හි ගැලුනු අය (බප්‍ර 130[8]. ජා 505[13]).

ධූලි=රජස්; ඉතා සියුම් විය ලි පස්(දහම්346[12]).

ධූසර=1. නො පැහැදුනු (වි 1. 473[1-3]). 2. මද පඬුපැහැය.

ධෘ

ධෘත=දරණ ලද.

ධෘති=1. දැරීම (බප්‍ර 20[9]). 2. සතුටු වීම. 3. ධෛර්‍යය; වීර්‍යය. -මන්=වීර්‍යවත් (බෝගැ 92[29]). ධීර (ජාස 495[16]).

ධෙ, ධේ

ධෙනෙන්(නාප)=ධන + එන් (බගැ 263[1]).

ධෙනු=1. දෙන; කිරි පොවන්නිය. 2.නිරිසන් ගත සත්ත්වයා (ජා 82[24]. 85[7]). -උපම න්‍යාය=ධෙනුව උපමා කොට ඇති න්‍යායය (බප්‍ර 90[26]). -උපමා=ධෙනුව පිළිබඳ උපමාව (උපා 193[6]). -න්‍යාය= වසුපැටියා පියා වූ ගොනාගේ නමින් නොව මව වූ දෙනගේ නමින් අදුන්වන්නාක් මෙන් දරුවා පිතා නාමයෙන් නොව මාතෘනාමයෙන් ඇදින් වීමේ ක්‍රමය (සළු 1. 248[22]).

ධෙය=1. දැරිය යුතු(දහම් 55[16]). 2.පොෂණය; වැඩීම (දහම් 55[16]). 3. සත්ත්වප්‍රත්‍යයයක් (නාම‍ධෙය=නාමය. රූප‍ධෙය=රූපය).

ධෛර්‍ය=ධිරභාවය (බුත් 22[11]).

ධෛවත= සප්තස්වරයන්ගෙන් පස්වැන්න (බප්‍ර 270[14]. සද්ධ 687[34]).

ධො, ධෞ

ධොත=1. ශෝදූ. 2.පිරිසිදු කළ. -සඞ්ඛ=පිරිසිදු ශඛ්ගෙඩිය (සළු 1. 34[30]).

ධොවන=ශෝදීම (බගැ 193[4]).

ධෞත='ධොත' බ. (කඞ්ඛ4911. උපා 266[17]).

ධ්‍යා

ධ්‍යාන්=ධ්‍යානය (වි 1. 623[1-10]).

ධ්‍යාන=1. කාමවිතර්කාදිය විෂ්කම්භනය කරණ බලවත් චිත්තෛකාග්‍රතාව (බගැ 10[13]). චිතර්කාදි අඞ්ග සමූහය (අභිස 27[9]). 2. අර මුණ සිතීම. -අඞ්ග= විතර්ක විචාර ප්‍රීති සෞමනස්‍ය දෞර්මනස්‍ය උපෙක්ෂා විෂ්ටෛකාග්‍රතා යන අංග. -අනුලෝම=ප්‍රථම‍ධ්‍යානාදි පිළිවෙළ (සර 503).

-අභිරත=ඛ්‍යානයෙහි ඇලුනු (බප්‍ර 240[30]). -උපෙක්ඛා= ඛ්‍යානවිත්තසම්ප්‍රයුක්ත උපෙක්ඛාව (වි 1. 574[1-2]). -එල්ලඛ්‍යාන=ඛ්‍යානයක් හැර ඛ්‍යානයකට සමවැදීම (වි 4. 177[1-11]). -ක්‍රීඩා= ඛ්‍යානයන්ට සමවැදීම (සද්ධ 6[32]). -නිඛ්‍යානකම්= ඛ්‍යානයෙහි ඇල්ම (සලී 1. 103[938]). -ප්‍රතිලෝම= නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියෙහි පටන් ප්‍රථම ඛ්‍යානය තෙක් අංපසු එන පිළිවෙළ (සර 50[33]). -ප්‍රාප්‍තයෝ= ඛ්‍යානසම්ප්‍රයුක්තබවීමයන් කේ හා තත්සමුට්ඨානකරූපයන්ගේ ද පැවැත්මට උපකාර වන ඛ්‍යානාඞ්ග (වි 6. 164[1-5]). -භාවනා=ඛ්‍යානයන් වැඩීම (වි 6. 36[2-3]). -රති= ඛ්‍යානයන්හි ඇල්ම (දහම් 322[30]). -ලාභී=ඛ්‍යාන උපදවා ගත් (බප්‍ර 98[16]). -ව්‍යවහාර= ඛ්‍යානය යන නාමය (අභිස 279). -සෙනාභ= ඛ්‍යානය නමැති තෙල (සලී 1. 38[32]).

ඛ්‍යාඞ්ගී=ඛ්‍යාන වඛන (වි 1. 101[3-19]). -නී= ඛ්‍යාන කරන්නී (බප්‍ර 240[31]).

ඛ්‍රී, ඛ්‍රෑ, ඛ්‍ව

ඛ්‍රියමාණ= දරණු ලබන; ජීවත් වන (බගැ 272[10]).

ඛ්‍රෑව=1. නිතය. 2.නිශ්චල; ස්ථිර (වි 6.47[2-18]). -කාරඤා=පෘථිවියෙහි උතුරු කොණ ඵල් ලෙහි තිබෙන, ගමන් නො කර නිශ්චල ව තිබෙන්නාක් මෙන් හැම විට ම පෙණෙන, තරුව (පොළොවෙහි දකුණු කෙළවරෙහි එබඳු තරුවක් දැන් නො පෙණේ). 'නැව් තරු' ඛ.

ඛ්වජ= 1. මත්ස්‍යමනුෂ්‍යාරූපංකාර කොඩි වෙසෙස (දහම් 272[17]. 355[30]). 2. පුරුෂ ලිඞ්ගය. -ආහෘතා='ඛ්‍රජාහටා' ඛ. (කඞ්ඛා 29[24]). -භඞ්ග=පුරුෂලිඞ්ගය අකර්මණ්‍ය වීම; නපුංසකාභාවයෙන්ගත්. -මඤ්ඤ= ධ්වජයෙන් නිපන්; ධ්වජ බහුල (බෝගැ 51[7]). -මාලා= ධ්වජපඞ්ක්තිය (සද්ධ 13[12]).

ඛ්වනි=1. ශබ්දය (අභා 2. 15[18]. ධගැ 245[21]). 2. වාක්‍යඝටක වචනයන්ගෙන් ලැබෙන අර්ථයට වැඩි වූ හැඟෙන අර්ථය. -කාව්‍ය= කව්. 21 වැනි පදයන්ගෙන් කියන්නට වඩා වැඩි අර්ථයක් හැඟෙන කාව්‍යය; ශ්‍රෙෂ්ඨ කාව්‍යය. -විඤ්ඤා=විඤ්ඤාඨිතියක් (දඹ 5[30]).

ඛ්‍යාඤ්ඤ=අදුර (කාශී 2-350).

ඤ්, ඤ

ඤ්=තවර්ගයෙහි පස්වැනි අකුර.

ඤ(ඤි)=ප්‍රතිෂේධයෙහි; 'නොවා' නිපාතාර්ථයෙහි (සී 23. 93. 176. 522. සිදත් 59[4]. රූ 732). -වඤ්ඤතව්‍ය=නොකියයුතු නෝ නොකිය හැකි (වි 5. 256[2-6]). -°ආලම්බන=පවත්වූපන්නාදි වසයෙන් නොකිය හැකි අරමුණ (වි 5. 276[1-22]). -සන්ඤුන්=ඥානත්‍ර නුවූ (කාශෙ 2. 14-16). [සද්ධ 48[11]).

ඤං(ඤ්)=බාලසඤ්ඤෝදරිය(ධගැ 98[33]. ධප 110[19].

ඤඬ්ඛි=වීඇටයෙහි අගින් වැඩුනු හින්කුර.

ඤාංවත් (නෛක්‍රි)=ඤාංවන කල්හි. -වත් (නෛක්‍රි)=ඤාංවත් ඤාංවත් (කව් 765).

ඤාංවා(ප්‍රක්‍රි)=ඤඟවා; ඔසොවා (සලී 1. 32[9]).

ඤාඤ=1. ඤාඤ (ශිසං I. 62[2]. 254[1]). 2. ඤඛය. නිඤඤපෙත්ත (ඛුස 555). -දිඞ්=ඤාඤදීපඤ (ශිසං IV. 237[2]). -පඤ්=ඤඤතුකම්යෙහි යෙදුනු ඤඛඤඤ නම් අව්‍යය (යෝ 4189).

ඤාඤත්=1. තරුව (රූ 67. පුසා 39). 2. චඤුයාගේ ගමනමාර්ගයෙහි ඇතුළත් අස්විද බෙරණ ආදි නාරකාපඛ්ඛති සත්විස්ස (ජාගැ 71[31]). 3. චඤුයා ඒ ඒ නැකතට පැමිණි තිථිය. -කෙළි=නඤඤත්‍රක්‍රීඩාව (සවි 22[37]). -තරු=නැකැත්වලට අයත් තරු (අභා 2. 75[18]). -පථ=නඤඤත්‍රපථකයා (ධගැ 235[30]). -ඡෝ=නඤඤත්‍රයෝගඤ (ධගැ 61[27]). -සතර=ජ්‍යොතිශ්ශාඤඤ (ඛාස 192).

නාකඤ්=1. නිකායය (ශිසං I. 43[14]). 2.විහාරය (ශිසං III. 227[19]).

නාකර=නගරය(ශිසං I. 43[7]. III. 116[3]. 177[2]). -ගණක= නගරගණකයා; නගරයෙහි ඉඟුන් ලිවීමෙහි ප්‍රධානයා හෝ නුවර සමූ

හෙයෙහි ප්‍රධානයෝ (ශිසං III 116⁶). -වචි= නුවරවැව (ශිසං III. 116⁷).

නකා=1. නිකායය(ශිසං I. 130²¹). 2. ඒකාරය (ශිසං I. 3²¹⁴). -බලනකිම්=විහාරය පාලනය කරණ සථවිරයන් වහන්සේ (ශිසං 1. 85²⁰. 87 B¹). -භෙද=නිකාය භෙදය (දළ 48¹⁴).

නකු=කිඹුලා (රූ 150).

නකුට=නකුට (සලී 1. 749²).

නකුල්=නකුලයා (සිදත් 133).

නකුල=මුගටියා (සර 34⁹). -චිණ්ණ= විණාජානියක් (අමං 2. 163³. ස්තූ 7411. ථූප 856. 13916. සද්ධ 31189. 6883).

නක්ඛත්තිනා=අනෝජාංගය (වෛ).

නක්ඛවාර(-ම්)=1. නිකොබාර් නම් දිවයින. 2. එහි වසන්නා (බුත් 5². සවී 3031³).

නක්ඛත්තවිජ්ජා=ජ්‍යොතිශ්ශාස්ත්‍රය(සිඛ 6611).

නක්ඛතමාල=කරඳගස (දළ 5⁴).

නක්ඛු=කිඹුලා (දහම් 40²⁶).

නක්ඛත්ත=1. 'නකත්' බ. 2. ජ්‍යොතිශ්ශාස්ත්‍රය (සද්ධ 88¹². සවී 137¹). -කාරකා=නකත් තරු (සද්ධ 23811). -ක්‍ඛිඩා= කැතිනැතන වැනි නැකැත් යෙදුනු දවස්හි කරණ උත්සවය (ජා 3719). -ඝොසණ='අසවල්දා හෝ අද මෙනම් නැකැත ය. උත්සව කට යුතු ය' යන ලෙසින් ඝොෂා කිරීම හෝ අණබෙර ගැසීම. -කාරකා= නකත්තරුව. (සද්ධ 23811). -පාඨක-නැකැත් කියන්නා (බප්‍ර 20434). -පිඩා= අන්‍යතාරකාවන් හා සංයොගයෙන් නක්ෂත්‍රයන්ට වන පීඩාව හෝ රශ්මිය හින වීම(සද්ධ 53632). -ඡොග= නැකැත් හා චන්ද්‍රාදීන්ද්‍රභයන් යෙදීම (බප්‍ර 28429). -රූප=තාරකා රූපය (බප්‍ර 20614).

නඛ=නිය පොත්ත. -අග්ගුඛ=1. නිය අවි කොට ඇති. 2. සිංහයා. 3. ව්‍යාඝ්‍රයා. -ඡත්ත= නියෙන් වූ තුවාළය(කාශී 2-289). -පසාදර= නියරස; නිය නමැති කුඩුව (උපා 1299). -පූජුම්=ආභරණයක් (ථූප 8015). -ර=නිය (දහම් 479). -රජ්ජම්=නිය පොතුවල කොන්තිය (මුව 36). -ඝජී=නඛරෙඛාව (සිය 281). -රෙඛා=නියෙන් වූ ඉර(සද්ධ 44116).-වුණ්ණ= නියෙන් වූ වණය (සද්ධ4412). -සමවඛාන= නිය එක් තැන් කිරීම; ඇදිලි බැඳීම.

නඟ=1. නාගය (ශිසං I. 19. No 3. 20. No 9). 2. පවීතය. [(එස 29).

නඟණ්= ලඝුතුණකින් පරිමිත අක්ෂරසමූහය

නඟන†=ඇස්පිහාටුවෙහි උපදනා ගඩුවක්.

නඟර=මැදිර සල්විල් මහාවීථි ආදියෙන් ද ජනගහනයෙන් ද යුත් ස්ථානය (පඤ්චි 1395). -අධිපති= නගරසභාවෙහි ප්‍රධානයා (ෂං.හි නම් ප්‍රධානනාගරිකාවිනිශ්චයඅමාරයා, නගර රක්ෂක පොලිසියේ ප්‍රධානයා, නගරයෙහි පාලකයා යන අර්ථයන්හි යෙදේ). -උපචාර= නගරයට ආසන්නදේශය; උපනගරය (වි 1. 4881-37). -භූතනිඛ= භූවර රණ්ඩන්. -සඤ්ඡාර=භූවර පිරිවරා සිව ආරක්ෂා කරණ වාරාදිය. 'සපනනගරපරිඤ්ඤාර' බ. (වි 1. 1421-26). -පලිඝ=(භූවර දොරටුවෙහි) යතුරුඅගුල (ජාඅ 7619). -වාසි, -වැසි= නගරයෙහි වසන. -ඝොෂ(ඝොෂා)නි=වෙසඟන (සද්ධ 20023. අමං 2. 3531). -සභා=භූවර පාලනය ආදී කටයුතු විධාන කරණ සභාව.

නඟරම්†=(නගරමා)=නීවරයා? (C₂). 2. වෙළෙඳුම. [169).

නඟරම්ඹිම්ඹ=වාණිජසභාවෙහි ප්‍රධානයා (මසූ

නඟුල්=සී සානා උපකරණය (පුනා 210).

නඟ්න=නිවීසුනු (බප්‍ර 11613). -ප්‍රව්‍රජ්‍යා=වසනු නො අඳින නිහණ්ඩෙනු වීම (උපා 347). -වෙඛ= නිවීසුනුවිලාස ඇති (බුත් 28514). -ශීල=නිහණ්ඩයන් රකින ශීලය (වි 6. 4228). [ලෙහි ඇදය (වි 5. 1911.24).

නඩ්ඩල=නඟුල (වි 2. 8171-23). -වඩ්ඩ=නඟු

නත='නං' බ. (ධතැ 9823. 21816). -ණ්ඩි (පූ 2. 17011), -ඩි (පූ 1. 15627. බුත් 3211²)= 1. අංශ්‍රීවය; හාවිනේ. 2 බාල සහෝදරිය. -ඵූ=නඟාගේ දූව (බෝතැ 1246).

නඟ(ඩා)=නැඟීමෙහි-1. එසෙවීමෙහි. 2. වැමෑරීමෙහි (ධතැ 26033). 3. වැක්කිරීමෙහි (අමං 2. 4740). 4. දැමීමෙහි (කනි 4020). 5. ඇති කිරීමෙහි (කව් 422). 6. (දුන්න) ඇදීමෙහි (කව් 29¾). සක. නඟා නඟත්; නැඟි නැඟූ. 7. (වලංකුළු) ඇති වීමෙහි (අමං 2. 618. සද්ධ 72324). අක. නඟා නඟත්; නැඟි නැඟි. 8. උසස් වීමෙහි. 9. උබට යෑමෙහි. අක. නැඟේ නැඟේත්; නැඟි නැඟිනි; නැඟි නැඟුනු (ප්‍රයෝජ්‍ය-නඟවා; නංවා).

නගන=ඔසොවන්; ඇදි ගන්නා (ජාතැ 71[15]).

නගස් (බහැ 286[31]), නගස(සී 274) (පුක්‍රි)= නගා; ඔසොවා.

නගල=ලාඹගලය; වාලධිය (පුනා 196).

නගාපලන්මල්ඤඹ=ඉසට නඟා පැලදි මල් දම. 'කඹාමල්දම්' බ. (ජාත 247[35]).

නගාසි=වැඹුරු (ජාතැ 164[38]).

නගින්නඹින්(නාප)=නැඟිමෙන් (සී 280).

නඟුටු=වලග (පුනා 196). -මඩුලු=මණ්ඩලයක් මෙන් කළ වාලධිය (ජාතැ 244[8]).

නඟුල්= 1. නඟුල (බහැ 99[24]. පූ 2. 355[32]) 2. නඟුට (බහැ 47[21]. මුව 156). -අත්=බලහත්‍රයා (පූනා 16). -ඉස්=නඟුලෙහි විය යුත සටි කරණ ලීය (ජාතැ 104[1]. පරෙවි 181).

නඩව=නාහය (බහැ 64[23]). -ඝ=අනුන් නට වන්නා (මි. 1. 131[1–29]). -වාදඝාතක=නිරයක් (මනි 55[14]). [740[17]).

නඩවඹබු(<නඩවමූප-ඳු)=වීජ පෙවූ ඊය (පූ 2.

නජන-නිඛාත කරණ (බහැ 287[2]).

නඤ්=‘න’ නිපාතය (බපූ 224[6]). -අඤ්ඤ=‘න’ නිපාතයෙහි අර්ථය (පසඳි 109[3]). -සමාස=‘න’ නිපාතය පූර්වපද කොට ඇති සමාසය (බපූ 224[6]). [(සී 385).

නඩ්=නඟා (සී 71). -ඛි(නාප)=නැසුනු කල්හි

නට-1. නැසුනු; නැති වූ (බහැ 10[30]. 14[10]). 2. නර්තන (ස්තු 28[20]). -භූණ=නැසුනු භූණ ඇති(බුදු 121). -ඳි(බහැ 64[29])=‘නවජ’ ශබ්ද? (=නවත්). -ඛුන්=නැසුනු; බිඳුනු(පූ 2. 273[2]). -රූප= නර්තනයේ රූපය (මි 5. 273[1–7]). -වරු= නාට්‍යකරුවන් (රු 398). -ඡේඝවම (බහැ 13[32])=‘නට සොඟව්’ ශබ්ද? (=සොඟව=සොකසව්). [නවත්; නැවි නැවූ.

නට(බා)=නැවිමෙනි (කව් 503). අක. නටා

නටන්, නටන (නෛකු)=නටන කල්හි (බුත් 79[3]. මුව් 46). [කඹඹිලියාවැල (වෛව).

නටනා=නැවීම කරණ (සාව් 18). -ලිඝ=

නටනු=නැවීම (බපූ 239[3]. හෙසි 1[4]).

නටි=නටු; නැසුනු (බහැ 283[25]).

නටි=නළඟන (දහම් 36[32]).

නටු= 1. ගෙඩි ආදිය ගසට සම්බන්ධ කරණ අවයවය (රු 200. බුත් 54[6]). 2. අත්බම රෙහි මුදුන් කොටස (සර 37[26]). 3. නැසුනු (ජාස 478[3])

නට්ටම්†=නෂ්ට.

නට්ඨන්=නටබන් (ශිසං I. 232[12]).

නඩ=1. (නෙළිඹු)=ඉස්නෝප්පුව (දජා 250[34]). 2†=නාණඩය; ගමන් පිරිස. [ණය.

නඩන්තු= 1. පාලනය (රාජා 491). 2†=පොෂ

නඩලම්†= 1. කරදරය. 2. ගහිරව. 3. නික රුණේ කාලය ගත කිරීම.

නඩළු= නිග්‍රාහකයා? (ජා 9819). පහසුවෙන් සතුටු නොං කළ හැකි අය?

නඩසාල= සම්පයට ආ අය අසු කර ගන්නා උගුලක්? (නිකා 27[7]).

නඩහඩ්ඩුනු=දුහු ජාතියක් (දඹ 64).

නඩා= 1. රෙදි විණන ගන්නුයෙහි දික්තුල් අතරින් ගරස්තුල යවන උපකරණය (මිලි 287[24]). 2. නාණඩායුධය (රු 357). පටු කඩු ජාතියක් (ශුසිංඅ).

නඩු=1. ශුභාශීය (මිලි 256[7]). 2†=අධිකරණය. -කාර†=විනිශ්චයකාරයා. -ගාස්තු†= නඩුව කින් පැරදුනහු විසින් දිනුවහුට ගෙවිය යුතු මුදල. -නිග්ගු†= අධිකරණයක් ඇසු විනිශ්චයකාරයාගේ තීරණය. -මං= නඩු කිව. -බැලීම්=විනිශ්චය කිරීම (රාජා 65[23]). -විභාග= අධිකරණයක් පරීක්ෂා කිරීම. -ශාලා=උසාවිය. -හඬ=නඩුව (කනි 32[4]).

නත්=1. අනන්‍යතා(සිදත් 19[2]. කව් 32. 226). 2. නොවෙක් (කාගෙ 2–39).

නත=1. අනන්‍ය; නොගෙක් (කව් 37). 2. අනන්‍යතා (මඤ 18. රු 129). 3. විඥාණ (පැර 119). 4. නාථයා; සවාමියා (තිසර 15). 5. නාථ නම් බොධිසත්ත්වයා. 6. නැමුනු (කව් 485). -අඹි (ත + ද=තා)= නැමුනු අවයව ඇත්නි. -ඉඳු (ත + ඉ=නි)= නාථ බොධිසත්ත්වයා (තිසර 62. 128. කාගෙ 15–24. තෝ 235. ගිරා 10. 221). -නා= අනන්‍ය නාගරාජයා (බුදු 174).

නතර†=1. නැවතීම. 2. නැවතුනු.

නනිවන්?=දුම් බොන තෝව (සුදු 194).

නනු=1. නැමුනු (බහැ 27[8]. 124[3]). 2. පඤ්ච තන්ත්‍ර (පූප 34[4]). 3. අසිහි (සළ් 1. 586[34]. සර 408[22]).

නතුර් (ක්‍රිවි)=නිතර (සී 207).

නත්තල්†= ක්‍රිස්තුඅකතිකයන්ගේ අවුරුදු උත්සවකාලය. [කැබැල්ල (Ca)

නත්තිරම්†= දැල ඉරුණු තැනට අල්ලන

නත්තිපවවය=තමන් නැති වීමෙන් පසු ව උප දනා ධර්මයන්ගේ ඉපදීමට ඉවහල් වන ධර්ම (සළි 1. 78[3]). [(යො 1514. 1814).

නත්නාරං=බෙහෙතට ගන්නා නාරං වෙසෙස

නද=1. නාදය (පැර 134). 2.'නාදු' නමැත්තා (ශිසං I. 145 No[5]). 3. අනන්තය(ගුත් 429). 4. නිධානය (නිසර 103). 5. ගඩොව (රූ 156). 6. තෙලය (රූ 378). **-තෙර**=නාදු තෙරුන්වහන්සේ (ශිසං III. 215[3]).

නදන්=1. නිධානය (බහැ 142[35]. කව් 7. 33). 2. හදුන්ගස (වෙව්). [කරණ.

නදනා= 1. මහනෙල්මල (රූ 763). 2. නාද

නදනු=නාද කරණ (බහැ 204[6]). [(වන 32).

නදී= 1. බෝනුගහස (වන 31). 2. කුඹුක්ගස

නදීගඟ (සර 30[5]). **-නීර**=ගංඉවුර (සර 25[3]). **-නිජ්ජ**=ගඟක නොවුපල (බප්ර 137[20]). **-විදුගී**=නදීන් නිසා දුගීම වූ සථානය (බප්ර 303[21]). **-විසම**=නදීන් නිසා සම නුවූ ප්‍රදෙශය (වි 1. 542[2-32]). **-සුංඛ**= ගඩගාවන්හි යාත්‍රා කරණ නැව්ආදියෙන් අය කරණ බද්ද. **-සුසානස්**= ගඟෙහි දිගපහර (බප්ර 255[32]). **-සුසානොගතී**= ව්‍යාකරණසූත්‍ර යන්ගෙන් පද පැමිණෙන පිළිවෙළ තුණින් එකක්; ප්‍රථමසූත්‍රයකින් පදයක් ඊලඟ සූත්‍රයන්ට ක්‍රමයෙන් වැටීම (පසඳි 22[21]).

නදුන්=නිධානය (පරෙවි 38).

නන්= 1. නානා; නොයෙක් (කව් 15. 37). 2. ප්‍රලාප (සද්ධ 97[13]. 481[31]). **-අරුන්**= නොයෙක් අර්ථ ඇති (සිදත් 115[1]). **-කුළු** (සද්ධ 437[1])= 'කන්කුළු' ශුශ්‍ර. **-බිණ්**= නානාක්‍රමණික (බහැ 16[3]). **-ජෑ**= නානාජාතික (ශිසං I. 43[9]). **-තොටු**=නානානිර්‍ථකයෝ; නොයෙක් අනර්‍ථදර්ශීකයෝ (අමං 2. 108[18]). **-දෙඛන**= ප්‍රලාප කියන (දජා 239[27]). **-පොහෝ**=නානා උපොසථය; එක් සීමාවෙහි වෙන් ව පොහෝ කිරීම; විහාර සීමාව තුළ සිටින සියලු උපසපන් භික්ෂූන් අත්පසට නොගෙණ පොහෝ කිරීම (බහැ 30[17]). **-බ්‍රහ්මා**=නන් දෙඛන (ජාතැ 134[26]). **-බ්‍රව්**= නොයෙක් (=වෙනස්) බව (ඕ 4. 259 [2-33]). **-වැදුරුම්**= නානාසංවාසකයා (සූදු 211).

නනා=1. නානා; නොයෙක් (සී 541. ශිසං IV. 282[4]). 2. පරාලය (සූදු 266. ගණ 12).

නනන්= 1. නොයෙක් (බහැ 231[10]). 2. නානාත්වය (ප්‍රාති 95).

නනස්=නානාත්වය; වෙනස (සිඛ 20[33]. 72[5]).

නනා= 1. නොයෙක්. 2. අනන්ත නාමයා? (සැවුල් 147).

නනුනිස=සක්නැබ (වෛව්).

නන්ද=1. ප්‍රිතිය. 2. මනොඥ (සර 109[26]). 3. අසඛ්‍යයක් (සද්ධ 233[4]).

නන්දන=1. පිණවන. 2. පිණවීම (බස 157[9]). 3. දරුවා (සද්ධ 336[14]. ගුත් 3. වදන් 49).

නන්දී= සප්‍රතිකතාෂණාව (බෝහැ 128[36]). **-භව**= භවතාෂණාව (බස 157[9]). **-රාග**= නන්දි නමැති රාගය (බස 112[18]).

නන්‍යාවර්ත=1. දකුණට කරකැවුනු රෙඛාවක් (බප්ර 59). 2. වතුසුද්ද මල. 3. රාජාභරණ විශෙෂයක්.

නන්ඩි=බඩනය (බහැ 279[17]).

නඳ= 1. සනාතුෂ්ට (මයූ 82). 2. නාඩි; බැදුනු (නිසර 1). **-ඛ**= ක්‍රියාෂණයාගේ 'නන්දක' නම් කඩුව (කව් 469).

නඳන්= 1. සොම්නස (රූ 89). 2. කරුණාව (රූ 91). 3. ගම (රූ 323).

නඳන=1. මනොඥ (සර 102[7]). 2. 'නන්දන' බ.

නඳනා=නන්දනය කරණ (මයූ 1. නිසර 27).

නඳරා=නන්දිරාගය (බහැ 283[2]).

නඳවට=නන්‍යාවර්තය (පූ 2. 136[11]).

නඳුන්= 1. සතුටු කරවන (නිසර 22). 2. ගස් ජාතියක් (අමං 2. 128[14]). **-උයන්** (කව් 472), **-වන** (ගුත් 404)= ශත්‍රුයාගේ නන්දන නම් උයන.

නපුංසක=උත්පත්තියෙහි පටන් ම ලිඟය විකල වූ අය (කඩඛා 15[18]). **-ලක්ඛණ**=නපුංසකයන්ගේ ලක්ෂණ උගන්වන ශාස්ත්‍රය (සද්ධ 88[6]). **-ලිඟ**= පුංස්ත්‍රිලිඟභවයෙහි අයත් නොවන ගඛදප්‍රකෘතිය.

නපුරු= 1. අයහපත්; රෞද්‍ර (රූ 720). 2. බැණුම (සළි 1. 761[4]).

නපනා=මුනුබුරා (ජාස 506³).

නබක=නවක; 'නඟබු' බ (සි 201.).

නබෝරත්න=සුගන්ධය (පැර 72).

නභචර=දෙවියා (සර 269²⁰).

නභස්=අහස. -තල=අහස්තලය (සවි 1¹⁴).

නභෝ=නභස්. -මණි=සුගන්ධය. -මණ්ඩල=මණ්ඩලයක් මෙන් පෙණෙන අහස (සද්ධ 62²⁵). -මධ්‍යගත=අහස මැදට ගිය (සලි 1. 1074²⁴).

නම්(නි)=1.'ගති කියනු ලබන (සුසංවත් නම්-කව් 7. 32); 2. වනාහි (රජතුමා නම් ගියේ ය), 3. සැබවින් ම (බුහුට නම් බබ ගිනිහි), 4. සම්භරවිට (බුහු නම් උගතෙකු විය හැකිහි), 5. අනියම; හොත් (පෙලෙක් අැත් නම් -කව් 157). 6. සිර ලෙස (මම නම් නොකරමි), 7. සිහි කිරීම (කෙසේ නම් කියයි ද? කවද නම් ආයේ ද?), 8. පුදුම (කෙසේ නම් පියනුවඟ- බප්‍ර 239³) යනාදි අර්ථයන්හි (සිදත් 59³).

නම්=1. නාමය (සිදත් 3¹. 53²). 2. නැමුනු බව (රැ 727). 3. අග; තැනැත්තා (කහි 45²⁷. දජා 327³⁰). 4. භික්ෂු (සද්ධ 157³⁶. මිලි 10³⁴). 5. සතර අරූපස්කන්ධ (කැශෙ 14-32). -කම්= නාමකර්මය (පඤ 31¹). -කිරීම†= (ගෙයක් සෑදීමට) ආරම්භ කිරීම. -දිව (ධඤ 60²⁴)= 'නම්දි වූ' ශුද්ධ. -දී=නාමධෙයය (බඤ 5³⁴. ශිසං I. 185¹⁴). -පණත්- නම් තැබීම (පඤ 345). -රූ=නාමය රූපය යන දෙක (වි 2. 650¹⁻¹⁹). -වචිටෝරූ†= නාමලෙඛනය. [නවය.

නම= 1. (නි)= ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි (සි 143). 2†=

නම(ධා)=නැමුම්හි- 1. ඇරවීමෙහි. 2. වැදීමෙහි (සස 1. මුව 3). 3. වැක්කිරීමෙහි (ථූප 49³). සක. නමා නමත්; නැමී නැමූ. 4. හැරීමෙහි. අක. නැමේ නැමෙත්; නැමිනි නැමුනු.

නමා=වැදීම (බුදු 4. සූප 354). -කර=නමස්කාරය (බඤ 1². සිඟ 21).

නමඛරූක්=නමුඛු' බ. (මිලි 485⁴).

නමත(ත්)(නෙක්ඛ්)=වඳිනා කල්හි (මුව 145).

නමද (බා)=නමැදුමිහි. 'නමද (ධා)' බ.

නමදලි†='නවදලි' බ.

නමද (ධා)= වැදීමෙහි. සක. නමදී නමදිත්; නැමැදි නැමැදි (සිදත් 70⁵).

නමන=1. හරවන (සර 45¹⁴). 2. වක්කරණ.

නමස්කාර=වැදීම (බප්‍ර 17²⁸. සර 2⁵). -පාඨ= බුදුන් වඳිනවිට කියන "නමෝ තස්ස භගවතෝ" යනාදි වාක්‍යය.

නමස්ක්‍රියා=නමස්කාරය.

නමදී=නාමධෙයය (බඤ 238¹³).

නමැති=නම් ඇති.

නමුඹ (නි)='නමුදු' බ (සිඛ 38³⁵).

නමුඩු=ලුණුවරණය (රැ 211).

නමුඬ=නිකඟය (වෙස 338).

නමුත්, නමුදු (<නම් + දු) (නි)=පක්ෂාන්තර, විකල්ප, සම්භාවනා යනාදි අර්ථයන්හි (කව් 160. පූ 2. 6¹⁵. සද්ධ 556³⁶. ස්තූ 4¹⁹).

නමොනමා (නි) (< නමඃ නමඃ)= 'නමස්කාර වේවා; නමස්කාර වේවා' යන අරුත්හි (ගණ 43).

නමින=නැමුනු (සවි 2⁴).

නම්බි(බු)රාල†=මරක්කලගමක මුලාදැනිඟ.

නම්බු†=ගෞරවය. -කාර=වංගවත්. -නාම= ගෞරවොපාධිය.

නමු=නැමුනු.

නඹු (ජා 885³⁵)='නත්වූ' ශුද්ධ?

නඹුවන්=වින්‍යය; ගුණය; හික්මීම? (පුනා 274).

නස්=නාදය (ශිසං I. 43¹).

නය= 1. ක්‍රමය (බඤ 17²⁴. බප්‍ර 174⁵). 2. උපායය (අමා 2. 37¹⁵). 3. න්‍යාය (ගිරා 28). 4. ඍණය; 'ණය' බ (සද්ධ 120¹¹. රැ 366). -බප්පු, -කර=නය ගැන්මේ දී ලියා ගන්නා ඔප්පුව. -ගැනී= ඍණ ගත් අය (සද්ධ 155¹⁰). -ග්‍රාහ=ක්‍රමය හෝ උපායය ගැන්ම (වි 4. 290³-⁷). -තුරුස්†=ඍණය. -දරණ=නයඟැනීම (සද්ධ 682¹⁸). -පත්=නයඔප්පුව(සද්ධ 684²⁵). -වූ=නයඟැනීම (ජා 100¹⁹). -විදර්ශීනා='ඇති වූ රූපයක් වේනම්, එය නැති වෙයි'යන ආදි ක්‍රමයෙන් කරණ විදර්ශනාව (වි 7. 212⁶). -සහස්‍ර= එක් එක් ආර්ය්‍යාංගයෙහි ලැබෙන ක්‍රම දහස (අභිස 34¹⁷. විසතර-බප්‍ර 240²⁴).

නයන= ඇස (පැර 70). -අමෘත= ඇසට අමෘතයක් වූ; ඇස ඉතා පිණවන. -ආනන්ද

කර=ඇස සතුටු කරණ(බුත් 309). -අාසුඛ= ඇස නමැති අවිය (අමා 2. 14727). -අාරොග්‍යසාලා=ඇස්ඉස්පිරිතාලය. -ළුන්මාද= ඇස් උමතු කරවන; අතිශය රූප සම්පන්න(දහම් 5628). -ළුලුභ=ඇස් නමැති බඹම (දහම් 4413). -රසායන= ඇසට රසායනයක් වැනි (සද්ධ 11414).

නඩි=නාගයා (බගැ 2499). -කාර†= නසින් නවවන්නා. -කුරුඩු=කුරුඩුජාතියක් (යොා 2968). -කල්ප†=නසිවිස උරාගන්නා ගලක් වැනි බෙහෙත් ගුළිය. -දිවි= හානාවංරිය (වෛද්‍ය). -පනික්කි=නසිකාරයා. -පෙණ=අඹ (වෛද්‍ය). -මිඩිස්†=කට දවන පිරිස් ජාතියක්. -වණ්ණ= නාගවෙශය (මිලි 33010). -විස= නයාගේ විෂ. -සතු= හතුජාතියක් (ජාගැ 1293). -සැඟ= නයා විසින් ගලවා දමන හැව (යොා 3098).

නක්ඛණඩි= දෙවාලයවල පෙරහැරවල දී කරණ නැටුමක් (ව්‍යු).

නර=1. මිනිසා (සිදත් 351). 2. පැසුනු කෙස් ගස (ජාගැ 6111. හෙබි 610). 3. ඇස් කැසිම වැනි ඉහිය (පගැ 266). 'නරු' බ. -අඞ්කුරු=අපායාඞ්කුර හා සුරාඞ්කුර හැර ඉතිරි අඞ්කුරු (සිදත් 182). -අදිප (ර + අ=අා)= නරාධිපයා (පැර 85). -අඛම= නීඩිත මිනිහා. -අඛිප=රජ. -අාසන= නරශ්‍රේෂ්ඨ (බගැ 2073 4). -ඉස්සර (ර + ඉ=රෙ)=රජ (ජාස 4753). -ඉස්සුරු= මනුෂ්‍යත්වය අග්‍රත්වය සම්පත්තිය (සද්ධ 41 24. 155 22). -ඊශ්වර (ර + ඊ=රෙ)= රජ. -උත්තම (ර + උ=රෝ)= 1. මිනිසුන්ගෙන් උතුම්. 2. රජ. -කබ (ජා 913 12)= 'නරකඩ' ශුශ්‍රූ. -කාපාල= මිනිස්හිස්කබල? (යොා 723). -කෙදි (බුත් 8 28. ජා 31 13), -ඛාදක (ජාස 4 13. ස්තූ 38 25), -ඛාදන (බෝගැ 31 13)= පැසුනු කෙස්ගසා. -දම්සැඟි (< නරදම්මසාරථි)= දමනය කටයුතු මිනිසුන් දමනය කරන්නා (බෝගැ 78 2. හිරා 225). -දිගා= මිනිසාගේ මූත්‍ර. -දෙව්= නරජෙට්ඨයා; රජ (පුනා 187). -දෙව් (කව් 343. බප්‍ර 202 25), -දෙව් (බුදු 44), -දේව, -දෙවතා (ශිසං II. 1085)= මනුෂ්‍ය වූ දෙවියා; රජ. -නා=මනුෂ්‍යයන්ගේ නාථයා; රජ (කව් 53). -පණ්ඩි=පණ්ඩිවෙඩු වැනි මිනිසා; ඉතා දුර්වල මිනිහා (පැර 58. සැවුල් 69). -පති= නරනෙන්ද (ජාස 223 33). -පති (බප්‍ර 236 13), -ඛවර (කව් 92), -ඛා (සැල 25. බුදු 507)= රජ. -බිලි= මිනිස්බිල්ල. -භාව= මනුෂ්‍ය වූ සෙබළා (සර 1039). -මඝවු= නාකිමිනිහා (බුත් 311 22). -මුණ්ඩ=නරදිය (යොා 3001). -'ඛු=මනුෂ්‍ය සත්ත්ව (මජ්ඣ 3. 124). -යක්ඛ=යක්ෂ යෙකු වැනි මිනිහා (අමා 2. 113). -ගහන්= මිනිසෙකු මංහනාය කොට ඇත්තා; වෛශ්‍රවණයා (පුනා 28. රූ 47). -ඉෂ්ඨ (ගුත් 313). -ඉන්ද (සිගබ 17)= නරඅන්ගේ රජ. -ලෙව් (බප්‍ර 115 24), -ලෝ=මිනිස්ලොව. -වර (කව් 40. 47), -වරණ (මුව 40)=රජ. -වරඛු=රජ කිසොව. -වීරු= රජ (කව් 46. 93. 520). -ශ්‍රේෂ්ඨ= මිනිසුන්ගෙන් ශ්‍රේෂ්ඨයා. -සිරි= මනුෂ්‍යසම්පත (සර 1034) -ඝි= 1. රජ (කව් 469. මුව 116). 2. විෂ්ණු (රූ 16). 3. විෂ්ණුහු ගත් නෘසිංහාවතාරය (පැර 131). 4. නරශ්‍රේෂ්ඨයා. -°ඝා= නරසීහගාථා (අමා 2. 2612). -ඝිඝ= නරශ්‍රේෂ්ඨ (සලී 1. 113). -°ඝාථා=යගොඩරාදෙවිය බුදුන්ගේ රූපය වණා බැඳි 'නරසීහෝ' යන්නෙන් අවසන් වන ගාථා (සම්ි 27310).

නරංඟ=අනාගයා? (එස 23. 39).

නරඛ=1. නිරයය; 2. පව් කළවුන් ඉපිද දුක් විඳින ස්ථානය (බප්‍ර 6721). 2. අයහපත්; දුෂ්ට. -අග්ගි=නරකයෙහි පවත්නා ගින්න (සද්ධ 143). -අාදි=නරකය ආදි කොට ඇති. 2†=නිරය. -°පාලඝාතක= නරක නිගාවීන් ප්‍රේත මනුෂ්‍ය දෙව යන ගති පස (බුත් 241). -අාවාස= නරාවල (බප්‍ර 13421). -ඌඛ= නිරයෙහි පවත්නා දුක (බප්‍ර 6728). -නිමිත්ත= නරකයෙහි නිදබන ගිනිදැල් සමපලු ආදි ලකුණ (බප්‍ර 15822). -පාල= නමපල්ලා (අභිස 8211). -ප්‍රපාත= ඉතා ගැඹුරු බිහිසුණු වළ (බප්‍ර 432). -රූඋ= 1. විෂ්ණු (රූ 17. පුනා 9). 2. බුදුරජ. -වල= කරාවල (සලී 1. 1027 15). -සන්ධ=නිරයෙහි උපන් සත්ත්වයා (බප්‍ර 15486).

නරඛ=අනාඛ්‍යයා (කව් 181. 208. හිසර 96). -කුරු= අනාඛ්‍යයාගේ තුන්වැනි (කව් 293). -රඛ=1. අනාඛ්‍යයාගේ නාත්‍යය. 2. වෘත්තයක් (එස 63). -°ඛිම= අනාඛ්‍යයාගේ නාත්‍ය භූමිය (කව් 282).

නරණ=නාරාංගණීයං (සිය 160. කාගෙ 7-11). -**ලිය**=ශ්‍රීඝංනාභාව (මශූ 34).

නරතු(නි)?=නිතර (සස 131)

නරතුර්=නරතුරු (සී 386).

නරතුරු=1. නිරන්තර (කව් 72. **නරතුරෙන්**-සස 194). 2. අතර නැති; නිරන්තර වූ (සස 217).

නරද=1. (<නාරදාව)= රිය (කව් 292. **සිදත්** 74[5]). 2. නාරදයාෂියං (රු 34).

නරදම්?=සපී හැවය (Ca).

නරනින්ද් (සී 300) [(කව් 213)] =රජ.
නරනින්දු (ගුත් 185), **නරනිදු**

නරබිජු?=රණවරං ඇව (වෛව).

නරමදුහෙ?=නම්දුනදිය (බගැ 216[27]).

නරඹ(බං)=1. බැලීමෙනි. 2. සිහිමෙනි (සිදත් 12[1]). සභා. නරබා නරබත්; නැරඹි නැරබූ.

නරඹන=1. බලන. 2. සිතන (බගැ 279[8]).

නරවලි=හීරුස්සවැල (වෛව).

නදං=1. ගස්වල කුණ බැසීම (සළී 1. 162[2]. පූ 2. 613[37]). 2. රුක්සිදුර හෝ රුකක් දිරා ගැමෙන් සැදුනු වළ (රු 138). -**වළ**= 1. ඉතා ගැඹුරු දුගඳ හමන වළ (කාගෙ 11-4. සද්ධ 241[31]). 2. රුකක් දිරිමෙන් සෑදෙන වළ.

නදි=1. හිවලා 2. අධමයා(දජා 397[40]). -**අල**= මිවනඅලය (වෛව). -**නාටක†**=1. විහිළුව. 2. නරියන්ගේ නැටුම.

නරිජජ†=නරදිය.

නරු= 1. නෙරිය (සැළ 73. නිසර 124. කාගෙ 8-40). 2. රැල්ල; රෙදිනැම්ම (ජාගැ 112[25]. කඛා 123[1]). 3. අැස් කැසීම වැනි ඉශිය (සිබ 21[11]). -**පත**=නෙරිය (සැළ 8). -**වළු**= රැළිපව (දළ 6[11]).

නඳඛ=නවන්නා (සර 119[23]).

නඳකි=නවන සත්‍රිය (කාශී 2-93).

නත්තන=නැටීම (බප්‍ර 116[13]).

නල=1. වංතය(කව් 22. 317.මුව 21). 2. ගින්න (රු 37. පුනා 22). 3. උණගස (සිය 354). 4. පිසුම (බප්‍ර 145[10]). 5. නාළය(පූ 2. 55[35]). 6. ප්‍රමාදය (රු 120). 7. සොරුන් ගත් දෙය(රු 403). 8. ප්‍රත්‍යක්ෂ දෙය? (රු 439). -**ගොඳුරු**= වලහා (රු 236). -**බල**=1. (බඹ) ගිනි ශක්තිය (ශෝ 50). 2. වංතවෙහස. -**මාලි**=මුහුදක් (සර 37[5]). -**ලොල(ළ)**=වංත ගෙන් සෙලවෙන (සස 114. බප්‍ර 216[21]). -**වන**=1.පිසුම්වනය. 2.බවවනය(බප්‍ර 195[3]). -**සහා**=ගින්න (පුනා 22). -**හඹු**=වාතගෙහි අංකාරය (බප්‍ර 281[1]). -**හූ**=නෙළුම්දඹුවෙහි තුල? (එස 80).

නලංඟු=1. හිරිහැරය. 2. ප්‍රබාහගෙකු රජුට දෙන තෑග්ග (G). 3. කනස්සල්ල.

නලදෙර(බගැ 291[0])='නිලදෙර' ශුශු? (=ගාම වංරය). (=ගාම මකඛිකා= **නිලමැසි**-බගැ 159[34]. ස.).

නලල්=ලලාටය (කව් 38). 'නළල්' බ. -**පම**= උණ්හීෂය; නලලෙහි බඳින රන්පටිය (සද්ධ 91[24]. 185[20]).

නලවන=පොලඹන; සඞ්ග්‍රහ කරණ (ජාගැ-උදගජා. කඛා 100[25]).'නළව (බං)' බ.

නළුතව(<ලලාටන්තප)=නලළ තවන; ඉතා වණඹ (කව් 400).

නලි?=ප්‍රත්‍යක්ෂදෙය (රු 439).

නලින=1. පිසුම. 2. බුලත්වැල (ඔන 68). -**ආකර**=පිසුම්විල (සර 204[34]). [සිම].

නලුවිම් (ජානා20[34])='නැළවීම්' ශුශු? (=සෑන

නව=1.අළුත් (කව්55. 153). 2.එනම් සඞ්ඛ්‍යාව. -**අඞ්ග**=1. ත්‍රිපිටකයට අයත් සූත්‍ර ගෙය්‍ය වෙය්‍යාකරණ ගාථා උදාන ඉතිවුත්තක ජාතක අබ්භූතධම්ම වේදල්ල යන අවයව නවය. 2. අළුත් අඞ්ගය. -°**ඤාණාගාසන**= අඞ්ග නවයක් ඇති බුදුසසුන (සබ් 352[7]). -**අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තිං**= 'අනුපුබ්බවිහාර' බ. (බෝගැ 398). -**අනුව්‍යාඛි**= ව්‍යාඛි අනු නවය (ජාඅ 274[3]. සද්ධ 746[3]). -**අරහාදි බුදුගුණ**=බුදුන් කෙරෙහි වූ අතීත්ඤ,සම්‍යක් සම්බුද්ධඤ, ඵදූවරණසම්පන්නඤ, සුගතඤ, ලෝකවිත්ඤ, අනුත්තරඤ, පුරුෂදම්‍ය සාරථිඤ, දෙවමනුෂ්‍යශාස්තෘඤ, භගවත්ඤ යන ගුණ නවය (ස්තු 75[27]. බුදු 424). -**ආඝාතවත්ථු**= ක්‍රෝධය ඉපදීමට අධිෂ්ඨාන වන 'මෙතෙම පෙර මට අනර්ථ කෙළේ ය; දැන් කරයි; මත්තෙහි කරන්නේ ය' යන ලෙසින් තමා පිළිබඳ ව තුණක් ද, එසේ ම තමාගේ හිතවතුන් පිළිබඳ ව තුණක් ද,

'මෙතෙම මාගේ ගතුරාව යහපත කෙළේ ය; කරයි; කරන්නේ ය' යන ලෙසින් තුණක් දුසී මෙසේ නවවැදුරුම් අදහස් (බුත් 28[24]). **-උපශ්‍රය**= අප්‍රධාන ශ්‍රාශයන් ලෙස සැලකෙන මාංසි, අඩි ප්‍රහරණ, යමකඤ්ඣක, කාලමෘත්‍යු, ධ්‍රම ශ්‍රාස, ව්‍යතිපාත, පරිවේශ, ඉන්ද්‍රවාප, ධ්‍රම කේතු යන නවය. **-කරීය**=නවකම්මානන කාරයා? (ශිසං I. 69[2]). **-කාණී**(වි 1. 325[1-4]), **-කාණීනන**=අළුත් වැඩ. **-කුලසනරක්ඛ**=නිරයක් (මනි 60[6]). **-ගුණ**=1. නවඅරහංදි බුදු ගුණය (අමං 2. 1[4]). 2. අළුත් ගුණය. **-°මකුර**.=මන්ත්‍රයක් ලෙස සැලකෙන, නව අරහංදි බුදු ගුණ සඳහන් වන, 'ඉතිපි සෝ භගවා අරහං' යනාදි පාඨය (සැලි 58). **-°වෑල්**='ඉතිපි සෝ' යනාදි පාඨය කියමින් භාවනා කරණ විට ගන්නා අක්ෂමාලාව. **-ගෙෞර**:=අංගම, රට, ආණ්ඩුව, උගත් ශාස්ත්‍රය, ඥාතී, බන්ධු, මිත්‍ර, මාතාපිතෘ, ආචාර්‍ය්‍ය යන මොවුන් උසස් වීමෙන් වන ගෞරවය. **-ග්‍රහ**=රවි චන්ද්‍ර කුජ බුධ ගුරු ශුක්‍ර ශනෛශ්චර රාහු කේතු යන ආකාශ වස්තු නවය (සර 40[13]). **-°රත්න**-නවග්‍රහ යන් උදෙසා පිළිවෙළින් ගෙදෙන රතුකැට, මුතු, පබළු, මරකත, පුෂ්පරාග, වජ්‍ර, නිල් මැණික්, ගෝමේද, වෛඩූර්‍ය්‍ය යන රත්න නවය. **-°ඝාතනි**=නවග්‍රහ උපද්‍රව වළක්වනු පිණිස කරණ බලිකාශ්‍රය (ශිසං II. 147[4]). **-'ඟ ඝසුන්**=නවාඛ්‍රහාස්තාශාසනය (සිදත් 137[3]). **-චීවර**-=අළුත් සිවුර; කප් බිහි නොතැබූ සිවුර(කඛ්‍ය 96[2]). **-චෙතිය**=1.'නවදෙර' බ. 2. සිදුරු නවයක් ඇති (දහම් 7[25]). **-තඹවතුරු**=අළුත් තඹවන් ඝංවතුර (සස 227). **-තාෂණා මූලක**=තණ්හා, පරියෙසන, ලාභ, විනිච්ඡය, ඡන්දරාග, අජ්ඣොසාන, පරිගණ්හ, මච්ඡරිය, ආරක්ඛාධිකරණාදි යන තාෂණාව මුල් කොට ඇති නවය (වි 5. 767[2-11]). **-දූර** (G), **-°සේන්**(සලි 1. 154[10]. සවී 271[34])=අළුත ගිනි තැබූ ඛේත. **-දෙර, -චාර**(බප්‍ර 68[18])=ශරීරයෙහි මල බැහැර වන දෙ ඇස දෙකණ දෙනැහැ පුඩුව කට මූත්‍රමාර්ග මලමාර්ග යන දෙරටු නවය. **-පදුම්**=වෛශ්‍රවණයාගේ පද්ම, මහාපද්ම, ශඛ්ඛ, මකර, කච්ඡප, මුකුන්ද නන්ද, නීල, ඛර්ව යන නම් ඇති නිධාන නවය (ශිරං 151). **-නාට්‍යරස**=ශෘඞ්ගාර, හාස්‍ය, කරුණ, රෞද්‍ර, වීර, භයානක, බීභත්ස, අද්භූත, ශාන්ත යන නාට්‍ය යන්හෙන් ලැබෙන රස නවය(බෝගැ3716. විසාර-සාසෙ 83 පටන්). **-නානාඛ**=ධාතු නානාත්ව, සප්ත°, වෙදනා°, සංඥ°, සඛ්කාල්ප°, ඡන්ද°, පරිඛාහ°, පයෙෂණ°, ලාභ° යන නවය (බුත් 28[24]). **-නිධාන, -නිධි**='නව නදන්' බ. **-නිඤ්ඡ**=1. නව හෙළවයෙහි දුක්වූ අංගමාදි නාවය නරක් වීමෙන් වන නිහුව. 2. නමව වන නිහුව. **-පාරිශුද්ධි ප්‍රධානාඞ්ග**=සප්‍රාතිශුද්ධි හා පඤ්චඞ්ගවිසුද්ධි, විමුක්තිං දෙක දැසී යන නවය (බුත් 28[22]). **-පොහෝ**=මාතුදදඞ්, පණ්ණරසි, සාඛ්හසි, සඟ පොහෝ, ගණ°, ප්‍රාග්ල්°, ප්‍රාතිපදෙසං, පාරිසුද්ධි°, අධිෂ්ඨාන° යන නවය (සිඛ 136[6]). **-ප්‍රකාර**=1. අංකාර නවය. 2. එය ඇති. **-බඳු**= කොට්ටල්බද්ද, බඩහැල්°, හකුරු°, ත්‍රාණු°, ත්‍රාලන්°, රදු°, බෙරවං°, කින්නරා°, රෙංඩී° යන නවය (G). **-භව**=කාමභව, රූප°, අරූප°, සඤ්ඤ°, අසඤ්ඤ°, නෙවසඤ්ඤනාසඤ්ඤ°, එකවොකාර°, චතුවොකාර°, පඤ්චවොකාර° යන නවය (වි 7. 68[1]. 220[21]). **-භූමක**=මහල් ගෝ තට්ටු නවයක් ඇති. **-මල්**= 1. අළුත් කුසුමය. 2. දැසමන්මල (කවි 369, 748). **-මහදෙර**= 'නවදෙර' බ. (සද්ධ 662[6]). **-මහවැඹි**=මාරශ්‍රද්ධාදියෙහි මැවුනු වාන වර්ණ, ජල°, පාෂාණ°, ආශ්‍රුබ°, අඛ්ඣාර°, වාලුකා°, ධූලි°, කර්දම°, අඞ්කාර° යන නවය (අමං 2. 163[8]). **-මහාඵල**=තල් පොල් කොස් දෙල් ලබු කොමඩු ප්‍රසුල් තිඹරා කැකිරි යන ගෙඹිජාති නවය (සිඛ 54[24]). **-මිණි**=මුකුතා මාණික්‍ය වෛදූර්‍ය්‍ය ගොමේද වජ්‍ර විද්‍රුම පද්මරාග මරකත ඉන්ද්‍රනීල යන නවය (පැර 40. දළ 146). **-ලී**=නවවක්තිවීය. **-°ඝාඟ**=නව වක්ද කරණ ඝාඟය(වෙස 241). **-මෙඛ**= නවකම්මානන (සද්ධ 352[18]). **-යුවති**=විවාහයව නොපත් තරුණිය (දහම් 44[17]). **-යොවුන්**= 1. නවයුවතිය (හංස 102). 2. අළුත්තරුණ බව (අමං 2. 18[19]). **-යෝන්**=1. නවයුවතිය (බප්‍ර 281[29]). 2. නවයොවුන (බප්‍ර 282[5]). **-යොනිසොමනස්කාරමූලධම්**=උපායමනස්කාරය මුල් කොට ඇති ප්‍රමෝද ප්‍රීති ප්‍රශ්‍රබ්ධි සුඛ සමාධි ප්‍රඥ නිර්වේද විරාග විමුක්ති යන

ධම් නවය (බුත් 28[22]). -යොවන= අළුත් තරුණබව (බප්‍ර 45[36]) -රත්න='නවමණි' බ (නිකා 30[1]). -°අභිඥා=නවරත්නයන්ව හිමි (ශිසං III. 64[2]. 245[3]. IV. 308[2]).°-ඥාන වර්ග= නවරත්නයන් දීම නමැති වැස්ස (ශිසං II. 106 B[4]. 169[13]). -රස= 1. 'නව නාට්‍යරස' බ (නිසර 33). 2. අළුත්රසය. -රූවන්= නවරත්න (සැවුල් 178). -ලොවුතුරාඛම්=ලොකයෙන් එතෙර විමට උපකාර වන්නා වූ ද එතෙර වූ පසු වන්නාවූ ද ආර්‍ය මාර්ග ඵල ඵතර ද නිර්වාණය දැයි යන නවය (ඛත්‍ර 3[31]) -ලොවුතුරාණැණ= නවලොවුතුරාඛම් පිළිබඳ ඥානය (කාගෙ 1-82). -ලොවුතුරාඛම්= නවලොවුතුරා ධම් (කඛ්‍ය 14). -වක්=පක්‍ෂයෙහි නවවැනි තිථිය (ජාතු 197). -වණමුවා=ව්‍රණමුඛ වැනි නවදෙර (ඛත්‍ර 188[3]). -වන්= අළුත්රෙද්ද (රූ 301). -වතුරූ= අළුත් ගංවතුර (බුත් 116[17]). -වැන, -වැනි= නවය සම්පූර්ණ කරණ. -වෙනි= 'නවවැනි' ශුද්‍ධ. -වැසි= 'නවමහවැසි'බ(අමං 2. 147[10]). -විදර්‍ශනා= උදයව්‍යයඥාන, භඞ්ගානුදර්‍ශීන°, භයතුපස්ථාන°, ආදීනවානුදර්‍ශීන°, නිර්විදානුදර්‍ශීන°, මොක්‍ෂුකම්‍යතා°, ප්‍රතිසඞ්ඛ්‍යානුදර්‍ශීන°, සංස්කාරෝපෙක්‍ෂා°, අනුලෝම° යන ඥාන නවය (විසතර- අභිස 246[5]). -විධ= නවවැදිරුම්. -°මාන= 'ශ්‍රේෂ්ඨයාට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි; ශ්‍රේෂ්ඨයා හා සදෘශ වෙමි; ශ්‍රේෂ්ඨයාට වඩා හීන වෙමි; සදෘශයාට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ° (3) හීනයාට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨ° (3) යන ලෙසින් පැවැති තම මැනගන්නා අදහස් නවය (සලී 1. 457[20]). -°වර්ෂා= නවවැසි (බප්‍ර 198[7]). -°ශීල= පාරිශුද්ධි ශීල ඵතර හා චූලශීල, මධ්‍යම°, මහා°, ඕඝී°, එලං යන නවය. -°සඤ්ඤාවාස=සත්ව යන් වසන නානත්වකාය නානත්වසඤ්ඤී, නානත්වකායඒකත්වතා°, එකත්වකායනානත්වතා°, එකත්වකාය එකත්වතා° යන ඵතර ද, අරූපලෝක ඵතර ද, අසඤ්ඤිසත්වතාය දැයි යන සථාන නවය.-ශාද්වල=අළුත් නිල්තණ (දඹම් 59[33]). -සංඥ=අසුභසඤ්ඤ, මරණ°, අාහාරපටික්කූල°, සබ්බලෝකානභිරත°යන ඵතර හා අනිච්ච දුක්ඛ අනත්ත පහාණ විරාග යන අනුපස්සනාඤාණයන්හි උපන් සංඥ දැයි යන නවය (බුත් 28[24]). -සත්ත්වඔත්=

'නවවිධසත්ත්වාවාස' බ (ඛත්‍ර 154[8]). -සඳල= නවයාඳිල (බප්‍ර 280[19]). -සඳ=අළුත් ඳ (කාගෙ 1-21). -සළිල= අළුත් දිය (මිලි 130[31]). -සිල්='නවසික්ඛ'බ. -°ඵදන=සිදුරු නවයක් ඇති භාජනය; ශරීරය (සලී 1. 218[28]). -සිවලිකා= ඉදිමී නිල් වූ මිනිය, බලු ආදීන් කන මිනිය, ලේමස් සහිත නහරින් බැඳුනු°, ලේමස් නැති නහරින් බැඳුනු°, නහරින් නොබැඳුනු°, විසිරිගිය මිනිඇට, වර්‍ෂයක් පැරණි වූ°, සුණු ව ගිය° සුදු වූ මිනිඇට යන නවය (ඛත්‍ර 252[15]). -හම්=1. නවකම් (අමං 2. 45[9]). 2. නවාංම්මය (කාගෙ 10-26). -°මල්= අමුතුවෙන් සෑදූ පුෂ්පය (බුත් 141[15]). -ලොදුළු= අළුත් දළු දමූ (බෝගැ 128[12]). [(හෙසි 25[24]).

නවක=1. අළුත් අය. 2. අළුත ඵතණ වූ අය

නවක් (ධා)=නැවතුම්හි. අක. නවති නවත්ති (ධප්‍ර 21[13]) නවතිත්; නැවති නැවති. සක (ඛත්‍ර 44[3]). නවතං නවතත්; නැවති නැවතු.

නවත (නි)=නැවත (සී 128. 664).

නවතා (නි)= 1. නැවත (කව් 95. මුව 120), 2. ශබ්දභෙදා. 3. අම්ශ්‍ර යන අර්‍ථයන්හි (රූ 733). 4 (ප්‍රත්‍රි)=නවත්වා.

නවතුන්(< නිවත්තන)=නැවතීම (ඛත්‍ර 52[20]).

නවත්න= 1. නවතින. 2. පෙරළෙන (ඛත්‍ර 47[16]).

නවන්=1. නවාංම්. 2. නවාංම්මය (වි 7. 268[10]. සෙ 166. රූ 83). -දන්නා†=නවකම්මාන දන්නා අය; රන්රිදිබඩු සාදන්නා.

නවනැබිලි= පිටවක්කා ගස (සෙ 821. 880. 1045. වන 55).

නවනි=පුරාණ වස්ත්‍රවර්‍ගයක් (දඹ 3[21]).

නවනිත= වෙඬරු (වි 7. 159[1-1]). -මෑටි= වෙඬරු මෙන් මෘදු වූ මැටි (ථූප 76[14]).

නවමු=අළුත් (අමං 2. 13[34]. රූ 438).

නවර්=නගරය (සී 46).

නවෂි=පොල්ජාතියක් (දඹ 1[10]).

නවා= 1. නවක. 2. නිපාතය (ඛත්‍ර 30[24]. 231[7]). 3. නිවාසය (සිද්ත් 26[3]). -කැන්= නිවාසසථානය (ඛත්‍ර 282[35]). -භික්ෂු= නවකභික්ෂු (ඛත්‍ර 5ා[19]).

නවාතු?=පැලැල්ල?(ධහැ 238². ධස 98³³ බ).

නවාම්=1. නවකම් (කඛ්ඨ 112²³. ධප්‍ර 40²⁰). 2. එකොළොස්වන මාසය (ජාහැ 93⁴. රූප 272⁵). 3. නවකම්කාරයන් සෑදූ බඹු (ජාස 295³⁰). -කැමිනා= නවකම්නතකාරයන් ගේ ප්‍රධානයා (ශිසං II. 212⁵⁷).

නවාමස්සන්ද්=නවාම්මස (ශිසං III. 297A¹¹).

නවාමි?='නැවෑම්' බ (රිදී).

නවෑම්=නවකම් (කති 41²⁵).

නවැම්=කඹුරා (ජා 269⁷).

නවීකරණ=අළුත් කිරීම.

නවික= අළුත්; ආධුනික; මෑත වූ. -විඤ්ඤ= මෑත දී නිපදවූ ශාසනු.

නවුන්='නවමු' බ (සෙං 1782. ස්තු 30³³). -දිස=අළුත් ජලය? (මිලි 143¹⁸).

නවුම්='නවමු' බ (පූ 2. 167¹³).

නවුල?=නවුම් (රූ 438).

නවෘ=නවීන.

නඤ්ච=නැසුනු (බප්‍ර 55²³). -කාම=රොගයක්; පුරුෂයකතිය හීන වීම (සෙං 902). -කාමි= සමඟමිසුව විඳුමෙහි අසමර්ථයා(සෙං 4546). -චෙතස්= නැසුනු සිත; සුන් වූ බලං පොරොත්තුව (බප්‍ර 81²). -ඤ්ඣර= නැසුනු කවඹඬ; සිඹරභෙදය (සෙං 1072).

නඤ (බෘ)=1. නැසීමෙහි (සිය 328). සක. නසං නසත්; නැසි නැසූ. 2. නැවීමෙහි. 3. දිරීමෙහි. අක. නසී නසිත්; නවී නවු. 4. සැඟවීමෙහි; නොපෙණී යෑමෙහි(කවි 213). අක. නැසේ නැසෙත්; නැසිනි නවී නැසුනු නවු (නස්සි-ජාහැ 171³⁵. නස්ති-ධප්‍ර 53³¹. නඤ-අමං 2. 48³⁶). [කරණ.

නඤන=1. නැසීම (වි 1. 127²–¹⁹). 2. නැසීම

නඤ්?-නැසීම (රූ 363). [වීව (සිය 328).

නඤ්ත්(නෛක්‍ර)=1. නැසෙන කල්හි. 2. නවන

නඤ්ඤ= 1. නැවීම (සිදත් 190). 2. නසායය (සෙං 256. 3940).

නඤ්ඤා=1. නැසෙන (ඛහැ 10³⁴). 2. නවන (කවි 18. 667). 3.(ජාහැ 177¹⁷)='නඟස්නා' ශුභ්‍ර?. -කල්ප= ලොකය වැනසෙන කල්පය (සද්ධ 34²⁴). [ජාතිය (සෙං 423. 790).

නඤ්ඤාර= බෙහෙතට ගන්නා කුඩා නංරං

නඤ්ඣන් (සලී 1. 202²³) නඤ්ඣැන්නි† }=චීනාගය; ගංනිය.

නඤ්ඣ= 1. නැහැයට හිත. 2. නැහැයට බෙහෙත් වැක්කිරීම (ධනැ 11²⁷. සෙං 904).

නහ=1. බල්ලා (සිදත් 196). 'ණහ' බ. 2. නැහැය (සෙං 891).

නහ (බෘ)= 1. නෑමෙනි (මුව 36. ධප්‍ර 211¹¹). සක. නහා නහත්; නැහැ නැහැ. 2. නැසී මෙනි (ධහැ 4¹⁹). සක. 'නස (බෘ)' මෙනි.

නහණ=1. නසන. 2. නැසීම (ධහැ 52²³). 3. සන්‍තානය කරණ (කඛ්ඨ 8¹⁶). 4. (වි 2. 940²–³)='නහන' ශුභ්‍ර.'නහන්'බ.-ළුවරණ්= නෑමට වුව මනා නාකුඩු සබත් ආදිය (ධහැ 221¹⁴). -ඤඛ=නාහානඤඛය (වි 4. 39²–³). -තොටු=නෑම පිණිස ප්‍රාකාරාදියෙන් වට කළ තැන (ජාහැ 176²³). -තොටු=නාන තොටුපල (සර 30¹²). -පෑන්=සන්‍තානය කරණ ජලය(වි 1. 426¹–²⁹). -මෙහෙ=නෑම පිළිබඳ කායකිය (කවි 499). -ඝළු=නාන කඛය (වි 1. 326²–²⁷). -සුණු=නාන විට ඇතේ ගානා වූ ණීය (වි 1. 69¹–²⁷).

නහනාඤඛ=නාහානඤඛය (සිඛ 84³).

නහඤ=නෑමට වුව මනා දෙය; නාහු (සිදත් 161². ධප්‍ර 96³³). 2. වනසන (ධහැ 242⁴). 3. නැසීම (ධහැ 262²⁴). -මුර='නාහුමුර' බ.

නහම්(නි)=ප්‍රතිඝෙඛාත්මයෙනි (ධහැ 29³. 55²⁶. සි 313. ජාහැ 227⁹).

නහම(බෘ)=බැලීමෙනි (මුව 95. ධප්‍ර 147¹). සක. නහමං නහමත්; නැහැමී නැහැමූ.

නහමක්(නි)='නහම්' බ. (ජාහැ 17²². 122²⁸. ධප්‍ර 122²).

නහමත්(නෛක්‍ර)=බලතොත් (කවි 1).

නහමඤ=1. දකින(ධහැ57⁸. 255¹⁰).2.බැලීම.

නහඞ=තරුණ; පෙත්තක; (ධප්‍ර 282⁶. ජාහැ 159²³). -අෑන්=තරුණ අදහා (ධහැ 32²³). -කල්කඳ=තරුණ තල්ගසක කඳ(ධප්‍ර 72³⁰. අනා 17³⁵).

නහඞ්=තරුණ වස්සා(ධහැ 127¹³. ධප්‍ර110²⁴).

නහර=කයෙහි ලේ ආදිය ගමන් කරණ ධමනිය (රූ 275). -ඔහන්= (විමු 151²³), -බාන්= සලී 1. 424³¹)=බාන් වැනි නහර. -වැල්= නහරබාන් (ධහැ 279³. ජාහැ 84²⁴).

නහදි=භිතුරුපියලි (වෛද්‍ය).

නහස්(බා)=1.උර ගෑමෙනි(සස 273). 2.පරීක්ෂා කිරීමෙනි. සක. නහසි නහසිත්; නැහැසි නැහැසි. [13-12).

නහස්නාපනණ=උරණල (කාශෙ 10-98.

නහාරුඤ්ඤල්‍යාණ?=නඹවන් හියපෙළ ඇති බව? (ධනු 46[19]). 'පඤ්චකල්‍යාණ' බ.

නඹි=1.කරනැවෑම්ම (ධඟු 134[7]). 3.(නාප)=නා + හු; නාහ (බප්‍ර 231[10]. 234[18]).

නාහුත=1. කොටිප්‍රකොටි ලක්‍ෂණ (බප්‍ර 56[16]). කොටිප්‍රකොටි විසිලක්‍ෂණ? (ජාස 33[32]). කොටිප්‍රකොටි තොටිය?(පූ 2. 49[12]. කොටි ප්‍රකොටි සිය? (සවි 18[4]) 2. දස දහස. 'නුහු' බ. (පූ 2. 233[26]).

නාළ=1.නළුවා (කවි 394. නිසර 120).2.නැටුම (කවි 451). 3.නළඟන (පුනා 66).4.කකුළුවා (මුව 156. කවි 451). 5. රණඋණහස; බවහස (රු 230). 6.බවපුරුක හෝ ඇතුළත සිදුර ඇති පඹිප්පහ (කවි 270). 7. පියුම් උපුල් ආදි මල්පත්වල නටුව (බප්‍ර 254[5]. පුනා 116). 8. නහරය (රු 275). 9. වඤ්චාව (කවි 622. පුනා 74. 226). 10. ප්‍රමාදය (කවි 451). 11. කකුළු ආදින්ගේ අඹුව (බුත් 196[18]). -අභාව (නිසර 12), -අඹු(සැවුල්175)=නාට්‍යකරණ සත්‍රිය.-ඛම්=වඤ්චාව (කාශෙ 9-64). -ඛරු=උණබට පතුරුවලින් සුලු ආදිය වියන්නා (රු 396. සුස416). -ඛලඛු=බවමිටිය (වි 7. 175[3-26]). -ඛාර=නළකරුවා. -°ශිල්ප=නළකාරයන්ගේ ශිල්පය (කඛා59[22]). -'ඟන=නළඟන. -දන්†=දන්අදන්දෙනි පිටින් ආ දහ. -පැල්=බවකොළ සොයා සෑදූ පැල (බප්‍ර 186[26]). -මාලි=මුහුදක්(ජාස 501[3]). -මින්(රු 148), -මිණ(සර 323[34])=ඉස්සා. -'ඹ=නළඟන (මයු 133) -'රන්(පුනි 26), -වන(කාශෙ 3-35)=බවකැළය. -වර= නළකාරයා (කවි 610). -ඝන්=උණලියෙන් සෑදූ ඝන්ගෙඹිය (වෙස 611).

නළ(බා)=රැවටුම්හි. සක. නළා (කවි 79) නළත්; නිළී නුළු (කවි 634).

නළඳ=1. වඤ්චක. 2. වඤ්චාව (රු 403. පුනා 704). -භාව=වඤ්චකභාවය (සිදත් 90[3]).

නළන=රවටන (ධඟු 14[30]).

නළනු=රැවටීම (ධඟු 278[24]).

නළල්=මුහුණෙහි ඇස්වලට උඩින් කෙස් දක්වා ඇති කොටස (සද්ධ 224[21]). -පට=උණ්හීෂය(ජාඟු 495. 1281[2]. සද්ධ 224[21]).

නළ-ව(බා)=1. නැළවීමෙනි (අමා 2. 148[30]). 2. පෙළඹීමෙනි; සතුටු කිරීමෙන (ජාඟු99[18]. 131[30]). සක. නළවා නළවත්; නැළවී නැළවූ.

නළවන=පොළඹන (කාශෙ 3-35).

නළවනු?=රැවටීම (ධඟු 92[35]).

නළා=1. වස්දඹුව; එනම් තුන්වන (කෝ 2). 2. (පූක්‍ලී)=රවටා (ධඟු 131[21]). -භාර=නළා පිඹින්නා.

නළාර=නළකාරයා (සිබ 42[17]).

නළිය(බා)=නැළියුම්හි; (පණුවන්) දඟලීමෙනි. අක. නළියා නළියත්; නැළියී නැළියූ.

නළිවහන්-'නැළිවහන්' බ. (වි 2. 914[1-14]).

නළු=1. නෘත්‍ය කරන්නා. 2. නාට්‍යය (සද්ධ 536[3]). -කෙළි=නාටකක්‍රීඩාව (ධඟු 287[17]). -ගාභ=විරිනක් (එස 47). -ගී=1. නෘත්‍යය හා ගීතය (සස 38). 2. ගීවිරිනක් (එස 21). -නාටක=1. නාට්‍යකාරයා (සද්ධ 575. 1939. සවි 3733. ජා 1180[1]. චූප 654). 2. නාඩගම (දජා 581). -නැටුම්=නාට්‍යය (ධඟු 257[17]). -වාර=රජුගේ නාට්කාඛනාවන් සිටින අන්තඃපුරය (ධඟු 423). -ශාස්=නාට්‍ය ශාස්ත්‍රය (සැළ 97). -සමාජ=නාටක සමාජය (ධඟු 91[19]).

නා

නා=1. නාගයා; නාථ (කවි 413. බප්‍ර 332). ප්‍රධානයා (ධඟු 1194). 2.නාගයා (බප්‍ර 2395. බුත් 59). 3. ඇතා (රු 341. කවි 763). 4. නාගස (බප්‍ර 1952). 5. නාදය (ධඟු 2693. මයු 43). 6.ඊයම් (රු 389). 7. නො අ; නො පැමිණි (දජා 31316), 8. අනාගතය. 9. (පූක්‍රි)=සනාගත කර. 10. (නි)= මිනක්, වෙන බව, පිළිවිසීම යන අර්ථයන්හි (රු 725). -ඛන්= ගබරල (ගඛා 26). -කපන වැඩි†=ඉතා තද වැඩිවම. -කුල=නාගයන්ගේ කුලය (සිදත් 1235). -කුසුම්=නාමල (කවි 492).-කෙසරු=නාමල්රේණු(ජෝ 357.393).

-දන=නාගක (=අමාත්‍ය) ජනයා (කව් 250). -දුම=බිත්තියේ සවි කළ කොක්ක (බප්‍ර 233[37]). -දිව=1. නාගවිපක (බෝගැ 138[10]). 2. පොල්පලා. 3. නානාවාරිය. 4.රන්හිරිගල් (දෙව). -පුර=නාගලෝකය (ගබ්‍හා 71). -බර=නහින් පලඳින්නා; මෙහෙසුරා. -බැව්ල=නාගබලා නම් ගස (වි 4. 67[1-21]). -මල්=නාගසෙහි පුෂ්පය (බුත් 46[3]). -මැණෙව්=නාගමාණවිකාව (බප්‍ර 136[26]). -මැතිමඬුල=ප්‍රධානමන්ත්‍රිවණ්ඩලය (කව් 249 . -මිණි=නාගකාමාණික්‍යය (කව් 196). -මුව=මාගවිශෙෂයක් (රැ 241). -මෙණ=1. නාගමාණික්‍යය (ප්‍රාන් 94). 2. ප්‍රධාන රතනය. -රමණෙව්=1. නාගමාණවකයා (සද්ධ 424[29]). 2.නාගමාණවී තාව (සැල 44). -ශහන්=විෂ්ණු (රැ 1). -රජ(ද)=නාගයන්ගේ රජ (බප්‍ර 298[1]). -රැසු=මුහුටියා. -ලිය-1. බුලත්වැල (කාශෙ 10-100. රැ 219). 2. අැතින්න (කාශෙ 13-6. රැ 342). -ලෝ=නාගලෝකය (සැල 4). -වත්=ගණදෙවියා (ගබ්‍හා 100). -වැට=නාගයකු මෙන් නොහොත් නාගරූප සහිත කොට සෑදූ පහන (කාශෙ 8-20). -වැසි-අැත්ගොව්වා (රැ350. පූනා 198). -විමන්=නහින් වසන විමානය (කව් 179. බප්‍ර 323[12]). -හඅර=අැතුන් යෑමෙන් සෑදුනු මග.

නා(ධා)=නෑමෙනි. සක. නා නාත්; නෑ නෑ.

නාක=1. දෙව්ලොව. 2. නාගක? (ශිසං III. 273[33]?). -කිල්ලි=දෙවඟන?(එස 102-6).

නාකවිවිනා=සමදරංගස (දෙව).

නාකස්(දඹී 376[26])="දරුවන් නා... " බ.

නාකි=වඟලු (සද 301).

නාග=1. නහා (බගැ 4[27]). 2. අැතා (අමා 2. 139[1]. පැර 121). 3. නාගස (සද්ධ 113[29]). 4. ශ්‍රේෂ්ඨය (මිලි 93[35]). -අඛනා=නාගසන්ධිය (සද්ධ 424[29]). -ආලින්ද=මහමෙරෙහි නහින් වසන පෙදෙස (සර 39[2]). -ආභරණ=නහින් කළ විකාරය (ජාගැ 2[3]17). -ඉන්ද්‍ර=නාරජ (සද්ධ3[4] . -ඔඩ්ඩි=†=භූනියම් ගකාගේ අවතාරයක්.-දනන=‘නාදත්’ බ.(බප්‍ර 23[3]4)· -දරණ=1. නහාගේ හොඟාවලිය. 2. ගෙඩි ජාතියක්. -දිවඹින(ථූප 141[6]), -දීප=දුන්නා නහ තිබෙන පුදෙසහට පුරාතනයෙහි වූ නම. -සුපිවුත්, -බඹ†=කල්කණුමුල්හි නහින් වෙළී සිටින සේ කරණ කැටගම. -භවන=නාගලොකය (බප්‍ර 468). -මණ්ඩල=මන්ත්‍රවිශෙෂයක් (වි 5. 18[1-22]). -මොහි-නාගජාතිය (වි 1. 366[2-31]). -රාජ=නහින්ගේ ප්‍රධානයා (සද්ධ 35). -රාජින්=නාරජ (අනා93[26]).-ලතා=වැල්ජාතියක්.-ලොක=නහින් වසන ලොව. -වඩම්=1. නහගෙතුගේ හිස සේ කළ කාණ්ඩාභරණය. 2. නහගෙතු සේ සෑදූ අත් වළල්ල (දජා 339[15]. සද්ධ 91[19]. ථූප 80[2]. දඹ 3[34]). -වල්ලි=බුලත්වැල (දහම් 51[10]). -වෘක්ෂ=1. නාගස. 2. නහින් ගෙන් සැදුනු ගසෑන් සේ පෙණෙන කැටගම. -සන්නි†=සන්නිගකාගේ අවතාරයක්. -සර=1. ‘නාගසර’ බ (රැ 171). 2. තුසාරියක්(ථූප 41[11]). -සෙල්ල=තුසාරියක්(දඹ5[28]).

නාගක=සේතුග්‍රහයා (රැ 69).

නාගර=1. නගරයෙහි වූ අය. 2. සිද්දිතුරු. 3. සංස්කෘතභාෂාව ලියන අකුරු. -අඳි චූර්ණ=බෙහෙතක් (ගො 1931). -අඹු තෙල=බෙහෙත්තෙලක් (ගො 2909). -ජන=නුවරවැසි ජනයා (බප්‍ර 360[19]).

නාගරික=1. නගරයෙහි වසන (බප්‍ර 14[48]). 2. නගරය සම්බන්ධ. -සභා=නගරය පාලනය කරණ මන්ත්‍රණසභාව.

නාගිනි†=බෙල්ලෙහි තැල්ල (Ca).

නාගිනී=නාගසන්ධිය (සලී 1. 18[22]).

නාථ=1. නුඹවා (බප්‍ර 198[29]). 2. නාඹගම; විනිඹව (ලෝ 136). -ජන=නවන මිනිසා (සද්ධ 6[22]). -ශාලා=නෘත්‍ය කරණ ශාලාව (සිංසාලී 66[12]). -සම්‍ර=නළඟන (උපා 13[35]).

නාවිකා=නළඟන (බප්‍ර 215[28]). [ශිලාඝ.

නාට්‍ය=නෘත්‍යය. -කලා=නාට්‍යය උගන්වන

නාඩඟම්†=නාවකයා; නෘත්‍යය.

නාඩි=1. නහරය. 2. හෘදයස්‍රාණය අනුව ධමනීන්හි වන සැලීම(ගො4263). -කිරිම්†=ගොයම් නිසරු වීම. -වණ(ගො 3493), -වුණ(අත් 9[2])=ඔබ්බු දිවූ වණය.

නාඹු†=1. ‘ගෝරනාඩු’ බ. 2. (රොඩි†)=පිතිය.

නාතදෙව්(පරෙවි 76)
නාතදෙවරජ්(වදන් 70)
නාතසාමි(වදන් 56)
} =‘අවලෝකිතෙශ්වර’ බ.

නාථ=1. පිහිට වන; සඹාමි (ස්තු 11[20]). 2. බුදුරජ(බප්‍ර 200[3]). 3.නාතදෙව්රජ (කති 44[18]).

-කරණධම්ම=තමංව පිහිට වන සිල්වත්බව ආදි ධම් දහය (බුත් 28[26]).

නාද=හඬ; ශබ්දය (බුත් 163[24]. බුදු 31). -බෙර=භෙරිවිශෙෂයක් (දඹ 5[23])

නාදු(පුක්‍රි;=නොං අදහා (ලෝ 104).

නාන=1. සනාතය කරණ. -කඩ=සනාතය කරණ විට අඳින වස්ත්‍රය. -ගේ=වැසිකිළිය (ජා 307[19]. විලි 237[23]). -තොටු=ස්නානය කරණ තොටුපල (දහම් 26[16]).

නානත්ත=නානාත්වය. -කායඒකත්තනානත්තසඤ්ඤි=නානාවිධ රූපකාය හා එකාකාර ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණ ද ඇති සතර අපායෙහි සත්වයන් හා ප්‍රථමධ්‍යානභූමිවාසී බ්‍රහ්මයෝ(වි 3.361[2-6]). -කායඅත්තත්තනානත්තසඤ්ඤි= නානාවිධරූපකාය හා නානාවිධප්‍රතිසන්ධිවිඤ්ඤාණ ද ඇති මනුෂ්‍යයන් හා කාමාවචර දෙවියෝ (විමු 6[15]).

නානත්තසිඤ්ඤ=නොයෙක් අතර ඇති (වි 1. 4[1-20]).

නානා-1. නොයෙක් (සද්ධ 13[15]). 2. ස්නානය කරණ (සැළ 85). -අධිමුත්තිකඤ=නොයෙක් අධිමුක්ති ඇති (ධප්‍ර 33[18]). -අනුසඤ්ඤිඤ= නොයෙක් අනුසන්ධි ඇති (සර 42[29]). -ඛණඤ්ඤිඤ=නොයෙක් ක්ෂණයන්හි උපදන (වි 6. 39[1-4]). -චිත්තඤ=නොයෙක් කැමැත්ති (ජා 504[5]). -චිත්තඤ්ඤිඤ=නොයෙක් අදහස් ඇති (සර 426[23]). -ඣ=1. නොයෙක් බව 2. නොයෙක් ප්‍රකාර (ධගු 1 17). -ඤාණ (බය 25[22]), -ඤාණය=එකසන්තානගත ධර්ම්‍යන් එකක් සේ නො ගෙණ ලක්ෂණාදිවශයෙන්; වෙනස් කර ගැණීමේ ක්‍රමය (අභිවි 481[2]). -ඤාඤ=කුශලාකුශලවිපාකාදි සූසංඥි(වි 4. 141[-27]. උපා 141[20]). -ඤාඤ්ඤි= නානාප්‍රකාර සංඥ ඇති (බප්‍ර 315[26]). -දෘෂ්ටිඤ= නොයෙක් දෘෂ්ටි (=අදහස්) ඇති. -ධාතු= නොයෙක් ධාතු ඇති (බප්‍ර 33[17]). -ප්‍රකාර=නොයෙක් ආකාර ඇති. -භොග= වෙන් වශයෙන් භෙදීම; එකක් මිස වැඩි ගක් නො භෙදීම; එක් සිතකට නියමිත චෛතසිකයන්ගෙන් එකක් මිස කිපයක් එකවිට ඒ සිතෙහි නො භෙදීම (අභි 34[19]). -විධ=නන්වැදැරුම් (දහම් 4[17]). -සංවාසක (කඛා 37[2]), -සංවාසි (සිඛ 63[26])=ලඛ්ධිය හෝ අදහස විරුද්ධ වීම නිසා නැතහොත් උත්ක්ෂෙපණීයාදි විනයකම් කරණු ලැබීම නිසා වෙන්ව වසන්නා. [කාරශා (Ca).

නානාගක්කාර=වෙස් වලහා ගත් ඔත්තු

නානු=1. නෑම. 2. නෑමෙහි දී ඇතෙහි ගානා ද්‍රව්‍ය (සහ 26[15]). -මුර=1. ස්නානවාරය හෝ නෑම පිළිබඳ මෙඛය (දළ 57[7]). 2. නෑම හෝ ස්නානොපකරණ (ජා 492[16]). -°ගේ= ස්නානය කරණ ගෘහය (රිදී). -දින=නානු මුරය පවත්වන දිනය (සිංසාලි 68[6]). -මඞ්ගල්‍ය=දළදාමාලිගාවෙහි බදාදා දිනවල කරණ පූජාවක්. -ශාලා= නානුමුරගෙය (රිදී). -මේ='නහනමෙහෙ' බ. (ශිසං II. 147[5, 6]).

නාඳුනන=නොං අඳුනන

නාපන්සි=ආනාපානසතිය (කාගෙ 1-84).

නාපින=කරනැවැත්මය (ජා 666[5]).

නාබි=නාභිය (ගෙ 497).

නාවු(ඹු)ල්†(<නවබල?)=පළමුවරට භවගත්.

නාහි=1. පෙකෙණිය 2. රෝදයෙහි බෙස් ගෙඹිය (සද්ධ 31[3]). -මණ්ඩල=පෙකෙණිය (සද්ධ 166[11]). -මුඛ= බෙස්ගෙඹියෙහි සිදුර (ධප්‍ර 57[7]).

නාම=1. ඒ ඒ දෙශට තබන ලද සංඥව. 2. නාමනාම, සඒ°, සමාසං°, නද්ධිත°, කෘදන්ත° ය හි පස්වැදෑරුම් නාමශබ්ද. 3. විත්ත චෛතසිකධර්ම්. -අනන්තරිකා=ප්‍රශ්නලිකාවක් (කාරි 3-102). -ඉන්ද්‍රිය-ශ්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රිය අට. -කරණ=නම් තැබීම. -කාය=වේදනාදි සඤ්ඤා; විත්තචෛතසිකධර්මරාශිය (වෙස 681 B. බස 35[22]). -ගොත්‍රඤ=නම් කියා අඛ්‍යාත ශාස්ත්‍රය. -ජරා=විත්තචෛතසිකයන්ගේ ජරාව හෝ වෙනස් වීම. -ජීවිතෙන්ද්‍රිය= විත්තචෛතසිකයන් පිළිබඳ ජීවිතෙන්ද්‍රිය (වි 5. 206[2-3]). -ධර්ම=ධර්මමාත්‍ර වූ විත්ත චෛතසික. -නඛය=නාමය (ජා 519[29]. පඤ්චි 4[8]). -පද=අර්ථප්‍රකාශ කිරීමෙහි ශක්තිය ඇති විභක්ත්‍යන්ත වූ නාමශබ්දය. -රූප=විත්තචෛතසික හා රූපය. -°ව්‍යවස්ථා='මේ නාම ය; මේ රූපය; මොවුන්ගේ තත්ත්වය මෙබදු ය' යි තීරණය කිරීම (සළි 1. 265[2]). -ලඛන=1. නම් වර්ගෝරුව. 2. නම් ලියන පොත. -ශෙෂභාව= නම පමණක් ඉතිරිවීම;

මරණය. -සම්මූළහ= නාමධම්මයන්හි මූළා වූ සත්ත්වයා (අභිවි 454⁶). -සිඳුම්ම= තැබූ නාමයෙන් හෝද නොහෝද ඵල වෙතැයි සලකන (ජා 234⁸¹). -ඤඤ්ඤ= වේදනා සංඥා සංඝාර විඤ්ඤාණ යන සතරඟ ඟතර. [18²⁸].

නාමක් (නි)= 'නඟමක්' බ (ජාත 19²⁸. සඟ

නාමනම්? (බඟ 81³) [1006¹⁵] }=ඉඟාද
නාමනා (සිබ 26²⁴. සළු 2. 646⁴ } නරක.

නාම්බා (නාප)=නාඹු + අා.

නාඹ='නඟඹ' බ (දඟම් 11¹⁵).

නාඹර†=1.නොපැසුනු කජ්ජඟෙඹිය. 2.තරුණ.

නාඹු=1. 'නඟඹු' බ (දඟම් 261³⁰. ජා 180¹¹). 2.†=මැණික් තිබෙන වණ්ඩවත් වැල්ල.

නාඟ= තදවැස්ස නිසා කඳුවලින් කැඩී වැටෙන ගල්පස්තම්බුව (පූ 2. 602¹⁴).

නාඟක=මඟ පෙන්වන්නා; ප්‍රධානයා(බප්‍ර 62⁶). -මිඤ්ඡ=නාමිණ (සාඟෙ 1-13).

නාඟික්කා=1. නාඟක සත්‍රී. 2. කාව්‍යයෙන් වණනු ලබන සත්‍රී (කාඟී 4-37).

නාසුරාවි=කාරල්සැබ (වෛව).

නාරං=එනම් ඵලවෘක්ෂය (කාඟෙ 8-2).

නාරංඟ=නාරංඟස (මිලි 339⁶).

නාරඟ=1. නාරං (සෙං 526. 793. පූප 79⁸). 2. නාරංඟෙඹියෙහි ලෙල්ල (පූ 2. 124¹⁵. දළ 7⁷).

නාරකික්ඛ=නිරයෙහි උපන් (ජා 245⁴).

නාරම්†= කොලඟක මැද නඟරය වැනි කොටස.

නාරණ=නාරාඟණයා; විෂ්ණු (කාඟෙ 10-73).

නාරද= 1. දෙවිනිකායක් (දවස 520). 2. විණාකාරයා? (රූ 398). 3. ඍෂියෙක්.

නාරම්=නාරං (අභිධාස 77²).

නාරඝන= නොඅරඝන; සතුටු නොකරණ (කාඟී 1-20). [කැවඟම් කළ යතුර.

නාරඝනේ යතුරු†= කවුලුහිසක් වැනි රිදී

නාරාව=1. ඊශ (බප්‍ර 210¹¹). යවුල(දඟම් 3²³).

නාරායණ=විෂ්ණු(පැර 70). -අල=භාතෘවංරිය අල (වෛව). -තනය, -තෙන= අනංඟයා (රූ 70). -බල=බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාඟයකතිය (බප්‍ර 33¹⁰).

නාරාඝන=යවුල (සද්ධ 302⁹).

නාරී=සත්‍රිය. -ඟද (වෙස 359), -ඟෙන්ද (පූ 2. 97²¹)= ගස්ජාතියක්. -පල්ලැක්කි†= පල්ලැක්කිය මෙන් සැදුනු සත්‍රීරූපයන් ගෙන් යුත් විතුය. -වාහන= වෛශ්‍රවණයාගේ වාහනය (ථූප 66¹⁰). -වෙම්බු=ඔසු වෙසෙසක් (සෙං 3100).

නාරී=සත්‍රිය (බප්‍ර 180³). -එසුල්= සත්‍රිස්වරූප පුෂ්පවිශෙෂයක් (කාඟෙ 3-37). -ගණ= සත්‍රීසමූහයා (බෝධි 93³⁴). -ලතා= සත්‍රිස්වරූප වැල්වෙසෙස (පූ 2. 153¹¹. 608²⁰).

නාලිකෙර=පොල්ඟස. -එඤ්ඤ=පොල්වත්ත (පූ 3. 40⁵).

නාලිඝඨ්(ඝී)ඹු==නාඟලතා නම් වැල්හි දඩු වෙන් සෑදූ දඟැට්ට (බප්‍ර 269⁹. ධඟ 209⁵).

නාවන්†= කුඹුරුවලට දිය දෙන ඇළක වේල් ලෙහි දෙරටුව.

නාවනු=නෑවීම (සර 54¹⁰). [(මිලි 475³⁵).

නාවා=නැව. -ලක්ඛණ= සිනිඳු; නැංගුරම

නාවි=1. කරනැවෑමියා (ධඟ 85. 168 අඩෙ). 2. කරල්සැබ. 3. වව්වනාවි (වෛව).

නාවික=නැව් පදවන්නා.

නාවිස (ජා 724²⁶, ²⁹)='නාවික' ශුශ්‍රූ.

නාවුඛා=නැව (ජාස 235⁹).

නාඝ=1 නැති වීම. 2.මරණය.

නාඝඛ=නඝන්නා.

නාඝනා=මැරීම.

නාඤ්ඤ=නැසිය යුතු.

නාස්=නැහැය. -පුඩු= නැහැයෙහි සිදුර. -පොදු†=නැහැයෙහි උස්ව තිබෙන කොටස. -ලතු= ගොනුන්ගේ නැහැය විද යොදන ලනුව.

නාස් (ඛ)=‘නඟස් (ඛ)’ බ.

නාඝ=නැහැය (බුත් 3¹⁶. සඟ 46³²).

නාසා=නැහැය (සර 37⁸). -අබ්භ=නැහැයෙහි මස්දළු සෑදී වන පිනස්රෝගයක් (සෙං 850). -පාක=නැහැය පැසවීම (සෙං 844). -පුට= නාස්පුඩුව (දඟම් 331³⁰). -වාත= නැහැයෙන් නිකුත් වන වාතය(බුත්118¹⁹). -ශ්වාස=අාශ්වාසප්‍රශ්වාසය (බෝධි 96³²). -සෝප=නැහැය ඉදිමීම (සෙං 844).

නාසිකාමණ්ඩ=නැහැයෙහි වූ මණියක් (සෙං 849).

නාසිකා=නැහැය (සද්ධ 93[29]).

නාසනික= නැතැගී සලකන; කම්ඵල හෝ පරලෝකය නැතැගී සිතන (අභිස 91[13]). -දෘෂ්ටි=නාසනිකයන්ගේ විශ්වාසය.

නාස්තිකාර†=නැති කරණ; වනසන.

නාසනිව=නැතිබව (අභිස 24[13]).

නාසනිප්‍රත්‍යය=තමන් නැති වීමෙන් අන්‍ය ධර්මයන්ගේ ඉපැද්දීමට උපකාර වන ධර්ම (වි 7. 166[1-37]).

නාස්නාපහණ=උරගල (දළ 32[16]).

නාහක් (වි 4. 69[2-36])='නොහොත්' ඉශ්‍ර?

නාළි= නාරිය. -බඟන්දර= රොඟවිශේෂයක් (සෝ 2002). -රූප= නගරකැක්කුම (සෝ 2802). -රෝග= විෂගඩුරෝගය (වි 1. 157[1-30]).

නාළිකේර=පොල්ගස (දහම් 15[4]).

නාළු= නොඅළු; අස් නොහළ (සළි 1. 79[32]).

නැ

නෑ (නි)='නැත' යන අරුත්හි (සී 40. 72. 266. 267).

නෑංගා (නාප)=කැඟි + අා (බඟෑ 30[7]).

නෑංගුරම්†= ශාන්‍ත නැවැත්වීමට දිය යටට දමන රහනක බැඳි ගල හෝ යකඩ උපකරණය.

නෑංම (නාප)=නැගුම (ජාන 215[19]).

නෑකෑක්= අඟසෙනි සූත්‍රීමාංශය විසිහතර බෙදූ කොටස් වූ අස්විද බෙරණ අංදිය. -කුඹු=මල්වෙඩිල්ලක් (ගඩහා 65). -කෙළි= නක්ෂත්‍රක්‍රීඩාව (සද්ධ 42[3]. 183[9]). -වන්=නැකැත අැති (ගඩහා 10).

නෑකෑති= නැකැත් කියන්නා (බඟෑ 236[1]. සිදත් 164[3]). -බමුණු= නැකැත් දන්නා බ්‍රාහ්මණයා (රිදී).

නෑකුමුව=මුවවෙසෙක් (රෑ 241).

නෑක්මණි†=නෛෂ්ක්‍රම්‍යය (රූප 400[2]).

නෑගණි(නි) (බකු)= බාලසහෝදරිය (දහම් 384[24]).

නෑගෑම්='අනාගම්' බ.

නෑගම (නාප)=නැගුම් + අ (කව් 21).

නෑගෑවි= නැංගෑවි; නැඟිය අවි; නඟින්ට කැමැති (බඟෑ 90[21]).

නෑඟි=උස් වූ; එසෙවුනු (පුනා 245). -අවුරුදු කද=අළුත් අවුරුද්ද සඳහා හෙණ යන ද්‍රව්‍ය කද (ශිසං IV. 35 A6).

නෑඟි (බා)?='නඟ (බා)' බ (සිදත් 12[3]).

නෑඟිම (බා)=නැඟිවීමෙහි. අක. නැඟිවි නැඟිත්; නැඟිවි නැඟිවි.

නෑඟිය (නෛක්‍ර)=නැහෙන්ව (බඟෑ 86[3]).

නෑඟියුන් (නාප)=නැඟියවුන් (සී 549).

නෑඟී (පූක්‍රි)= 1. උඩව ගොස්; එසෙව්. 2. වෙන් වී (බඟෑ 19[3]). 3. පසු වී; ගෙව් (සළි 1. 665[23]).

නෑගුම්=නඟුම (සිබ 62[6]). [2. වැමෑරීම.

නෑගුම්=1. උඩව ඊම; එසෙවීම (බුත් 153[12]).

නෑගූ= 1. සෑදූ (බඟෑ 45[1]. වි 1. 385[3-16]). 2. එසෙවූ (බප්‍ර 183[8]). 3. වැමෑරූ (සෙස 34[2]). [21[32]).

නෑහෙත් (නෛක්‍රි)= නැහෙන කල්හි (බුත්

නෑහෙන= 1. එසෙවෙන; උස් වන. 2. වමා රණු ලබන. 3. එන; ලබන (සළි 1. 553[11]. 853[33]). -හිඳී= සූත්‍රීයං පංගන දිසාව (බුත් 47[23]).

නෑවි=නටුව (සැළ 47. කෝ 113).

නෑවි(වු)ම= නෘත්‍යය (බප්‍ර 199[17]). -සමජ්= නෘත්‍ය සමාජය (බඟෑ 91[17]).

නෑවිවු=නළුවා (මනි 78[5]. මිලි 449[30]).

නෑවිවුක්කාරි†=1. නටන්නිය. 2. රොඩි ගැහැණියට කියන නම්බුනමක් (G).

නෑඩ†=මඟත්; තරබාරු.

නෑඩුඹ=නැළිය (සෝ 286).

නෑණ=ඥානය (කාශෙ 1-82). -දසනාපිරිසුදු=ඤාණදර්ශනවිසුද්ධිය (කාශෙ 14-46). -නිමිති=ඥානය (වි 7. 820[25]). -වන්=ඤාණවන්තයා. -ඝර=ප්‍රාඥයා (පුනා 179).

නෑත් (නි)='අවිද්‍යමාන ය; නොපෙණේ' යන අර්ථයෙහි (බප්‍ර 174[26]).

නෑන (නි)='නැත්' බ. -හොත් (නි)= නොවේ නම්; නොපෙණේ නම් (වෙස 459).

නැතක්= බෙහෝ (ජාගැ 210³. සද්ධ 116²⁹. ගුත් 13). [අරුත්නි (සර 404³⁵).

නැතකින් (නි)= 'පමා කොට; පසු ව' යන

නැති=අවිද්‍යමාන; නොපෙණෙන (රූප 186¹². බුත් 3³¹). **-කැවුම්**='නැති' නමැති කැවුම (සලී 2. 169⁴⁰). **-පැන**=මොඟස(ඛඟැ 190³³). **-සුන්** (නාප)= නැත්තවුන් (සී 213). **-සුම්** (නාප)=නැත්ති වෙමි (ඛඟැ 227²²).

නැත්තසුන් (නාප)=නැතියවුන් (සී 549).

නැත්ත්?=නැත්; නැති (සී 678). [155¹³.

නැදවිසමි= නාද කරවන්ට කැමැති (ඛඟැ

නැදි=1(<නඩු)=බඳනාලද(රෑ446).2.නැත්ද. **-මසිල්**=නැත්ද සඟ මාමා (බස 110¹⁹).

නැඳුන්=ගස් ජාතියක් (සද්ධ 109²⁵).

නැන්දණි(නි) (බහු)=නැන්ද (දඹම් 142³²).

නැන්දු (නාප)=නැඳි + අං (ජාගැ 91²³).

නැඳි?=නැන්ද (ඛඟැ 36²⁹).

නැඳි= 1. මාමාගේ භාර්‍යාව (ජාගැ 91²³). 2. භාර්‍යාවගේ මව. 3. පියාගේ සහෝදරිය (ඛඟැ 25²³. ජාගැ 126¹). 4. ශොභ (ඛඟැ 27¹⁸).

නැඳිවට=නන්‍දාංවතීය(වි 5. 51–33)

නැඹ= 1. පෙකෙණිය. 2. බෙස්ගෙඹිය (බප්‍ර 5²⁶). **-පියුම්**=විඤ්ඤුහුගේ නැබෙනි වූ පියුම (සස 173). **-මඩුලු**=පෙකෙණිය (බප්‍ර 283¹⁶).

නැඹුල=මහත් (තිරා 26. සැවුල් 36).

නැඹුරු=නැඹුරු.

නැඹුළු=මහත් (බුදු 558. කාශෙ 2–9).

නැමතුණි=නිමන්ත්‍රණය (ඛඟැ 134⁹. 137¹⁶).

නැමැනි=නම් අැති (වෙස 311).

නැමැදු(ළු)වී=වැඳීම (සිදත් 36⁴. 162⁵).

නැමි=නැමුනු. **-පණෑ†**=ඉසකෙස්හි ගසන කැස්බෑලෙලිමුවා නැමුනු පණෑව.

නැමියමි=නමන්ට කැමැති (බප්‍ර 232⁶).

නැමුඩු=ලුණුවරණගස (පුනා 122).

නැමුසු=අවනත වූ; හැරුණු (බුත් 21²⁹).

නැමුම්=1. හැරවීම. 2 වැඳීම.

නැමිම (නාප)= 1. නැමුම් + අ. 2. මෙල්කැම් රටසභා අංදිගෙහි දී හිඳගන්නවුන්ගේ උකුලෙහි එලන දිග සුදුරෙද්ද (G).

නැඹ= 1. 'නැබ' බ (ඛඟැ 109²¹). **-මඬල**= බෙස්ගෙඹිය (ඛඟැ 237¹⁶).

නැඹුකලඳුන්(පු 2.52¹⁷)=තුබු බිලිපුද වුන්' බ.

නැඹුරැ=නමු; නැමුනු (වි 1. 442²–¹³).

නැසි(නි)=(නු + ඇ + සි)='නො වේ ද? නැද්ද?' යන අරුත්නි (සලී 1. 35³).

නැසිනි=නාගසත්‍රිය (සිදත් 52². 55²).

නැසුලවී (ක්‍රිප)=වෙනෙසට පැමිණෙවී. 'නියල (බෘ)' බ (සී 359).

නැරඹුම්=බැලීම (රූ 461).

නැරඹු=බැලූ (ඛඟැ 58¹⁵).

නැරළු=පොල් (ඛඟැ 113²⁰).

නැරෑල්=නෙරළු (ශික්‍ෂා I. 116²⁵).

නැලිතෙල්= 'නැළිතෙල්' බ. (වි 2. 953²–³⁴. සිදත් 121⁵).

නැවි=ජලයාත්‍රාව (බප්‍ර 207³¹. ජාගැ 223²³). **-නරු**=නැවියන්ට උතුරුදිග දූනගැණීමට උපකාර වන ධ්‍රැවතාරකාව (පූ 2. 306⁵. 496²⁰). **-කොටු**=ජලයාත්‍රා නවත්වන තොටුපළ; වරාය (රූ 634). **-හඟුළු**=එකට ඇදුයාත්‍රා (=ඔරු) දෙක; අඟුල (අමං 2. 179²⁵. බුත් 203¹⁸).

නැවන(පූක්‍රි)=1. ගමන් නොකර. 2. (නි)= 'ඉක්බිති; අාපසු; ඊ ලඟට' යන අරුත්නි.

නැවතිලි=නැවැත්ම.

නැවතෙන්=නැවතෙනු (සී 164).

නැවැවිලි(ජාගැ 23¹⁷)='නාවැවිලි' ඉඟු?

නැවැණි=නාවුක සෙනාව (සර 304²).

නැවැම්=1. ගකඛ වැඩ කරන්නා (ජා 417²²: සද්ධ 492²⁸. 542³⁰). 2. නවකාර්මිකයා; 3. නාපිතයා (ජාගැ 116³⁶).

නැවි=1. නැව් නිමිත්ත (දඹම් 141³³). 2. නැව් පදවන්නා (සිදත් 165⁴). 3. කරනවැමියා 'නාවි' බ (ඛඟැ 85¹⁸. 168²³).

නැවුම්†=නවවූ; අළුත්.

නැවුරක=කොළොම්ගය (වෛව).

නැසෑ(පූක්‍රි)=නැසී (සී 61).

නැසිණි(නි)=සැඟවුනු සත්‍රිය (ඛඟැ 33³¹).

නැසිනි=යොරොව්ව; දිග නික්මෙන දෙරටුව (සලී 1. 77²². අත් 908. ථූප 127¹).

නැසිසැ(නෛක්‍රි)=නසන්ට (ගෙසි 17¹).

නැසීගේ(බගැ 37[12])='සිරිගේ' ඉගු?

නැසීදෙසි (පූත්‍රි)= විනාශ වී. 'දෙසි' වංශලී (සලී 2. 159[27]). [සිග 133].

නැසුනු=සැගවුනු; නැතිවූ (සිදත් 195a.

නැසුම=1. වැසීම; සැඟවීම (රැ 60). 2. මැරීම (රැ 363). 3. නැතිම (රැ 533).

නැසූ=විනාශ කළ.

නැස්ණ(න)? (ක්‍රිප)=විනාශ වී ය (බප්‍ර 233[26]).

නැස්පෙනි?= නො ඇස්පෙනි; පැළ නොවන (ජා 351[12]).

නැස්ම (නාම)=නැසුම් + අ (කව් 35).

නැහැ= 1. (<නාසය)=හුස්ම ගන්නා ඉන්ද්‍රියය (බගැ 47[31].බප්‍ර 160[24]). 2. (නි) (<න නි)= 'නැත' යන අරුත්හි. -බරු= නාසයට බෙහෙත් වක්කරණ උපකරණය (කඛා 87[27]). -ඉම=(ගොනුගේ) නැහැයෙහි බැඳි ලනුව (ජාගැ 353[3]). -පුම=නාස්පුඩුව (සර 333[4]). -බිල්=නාස්සිදුර. -ලනු=නාස්ලනුව (ජා 74[17]). [කෙළෙඹි' ඉගු?

නැහැකෙළෙඹි (ජාගැ 130[14])= 'නැහැවි

නැහැනු?=නසන (බගැ 235[8]).

නැහැම=නැම (උපා 16[14]).

නැහැමින්† (නි)='යහමින්' බ.

නැහැඹි=ඉනා නරුණ වැස්සි (බගැ 127[14]).

නැහැරුම්= 1. පිළිකුල්දෙය (පුනා 69). 2. බිහතසරයය (සිග 275. පුනා 67).

නැහැවි=නාපිතයා (සිබ 70[11]).

නැහැවිම=නැසවීම (හැන්වීම-බගැ 213[21]).

නැහැසෑ (පූත්‍රි)=උර ගා. 'නහස් (බා)' බ.

නැහැඳි=පරීක්ෂා කළ (සස 273).

නැහැසුම=1.උර ගෑම(ජාන 297[24]). 2. පරීක්ෂා කිරීම (බුත් 265[3]. පරෙවි 104). 3. (බගැ 173[4])='නැසුම්' ඉගු? (=සැඟවෙන තැන).

නැහැසූ=උර ගෑ; කළ (කාගෙ 10-98).

නැහෑ=සනානය කළ(බප්‍ර 283[21].වි 1.389[2-11]).

නැහිඳි= 1. නැසීම (බගැ 31[11]). 2. නෑම (වි 2. 687[1-25]).

නැහුම්=නැසීම (බගැ 213[20]).

නැහූ=නැසූ (බගැ 15[19]. 43[10]. 288[13]).

නැළවිලි=1. රැවටීම (ජාස 136[9]). 2. පෙළෙඹවීම.

නැළවිම=පෙළෙඹවීම (බගැ 71[13]).

නැළි=1. නළය (සුදු 194). 2. මනින භාජනයක්; කුරුණිගෙන් හතරෙන් පංගුව. (බගැ 50[7]). 3. පොල්. 'නෙළිපල' බ. -තෙල්= පොල්තෙල් (විසි. 636[21]). 'නැලි තෙල්' බ. -වහන්=සපත්තුව (විසි. 611[20]).

නෑ

නෑ= 1. නැහැය. (ජාගැ 85[16]). 2. සවකියයා; ඤාතියා (රැ 545). අංවාහ්‍යාදිහු (වි 1. 325[1-6]). 3. සනානය කළ. 4. (මුළුමනින්) ගෑ (කව් 483). 5. නැව. 6. නැසිය හැකි (සිග 244). 7.(නි)='නැහැ'යන අරුත්හි(සි 169). -අක්= ගණදෙවියා (රැ 759). -කම=ඤාති භාවය(කාගෙ 15-8).-කුල=ඤාතිගෘහය(වි 1. 330[1-15]). -රැහැන්=නාස් ලනුව(ජාගැ85[16]). -වැඩ=ඤාතීන්ගේ අභිවෘද්ධිය. -සමාම=නෑයන්ගේ සමාගමය (බගැ 2[21]). -සිය=ඤාති වූ සවකියයෝ(සලී 1. 34[16]. ජා 508[3]). -සුඟ=නෑ වූ ලමයා (සලී 1. 467[6]). -හිමි=නැවෙනි සඩොළුයා (බගැ 176[26]). -හෙයරු=නැහැඹිරුව (සුදු 194. කඛා 107[15]).

නෑනා†=නැන්දගේ දුව.

නෑබ(ඹ)ලි†=හාල් ගරණ භාජනය.

නෑම=සනානය.

නෑඹි='නැහැඹි' බ (කාගෙ 5-7).

නෑය=නෑයෙය (කාගෙ 5-34). -බව=නෑයෙ භාවය (වි 2. 816[2-25]).

නෑලි=නො ඇලී (මයූ 80).

නෑවි=නාපිතයා (බප්‍ර 330[2]).

නෑවිම=සනානය කරවීම (සඟ 26[12]).

නෑසෑ(පූත්‍රි)=උර ගා (දළ 32[16]). 'නැහැසැ' බ.

නෑසුනු=නොං ඇසුනු (සර 157[20]).

නී

නි(ධ)= 1. ප්‍රතිෂේධ, 2. අභාව, 3. නිවේශ, 4. සාමීප්‍ය, 5. නිශ්චය, 6. නිශ්ශෙෂ, අතිශය, 7. සංශය, 8. වැළකීම, 9. දීම, 10. මිදීම, 11. ඇතුළත්බව, 12. බැඳීම, 13. තැබීම, 14. අවබාභාග යන අර්ථයන්හි. (**පාළියෙහි 'නි' උපසර්ගයෙන් පර වූ විට බොහෝ අකුරු මිහිර වේ. එසේ වූ වචන කිපයක් එකතැන සොදනවිට මිහිරයෙහි පුළුභාගය 'නි' යන්නට සම්බන්ධ කර 'නිග්' යනාදි වශයෙන් දක්වා ඊට පසු ව සෙසු වචන දක්වනු ලැබේ**). -ඉසි=ඉවසීම නැති; ගිජු නොවූ (ධඟ 94[7]). -උගතට=අමාරු නොවූ; පහසු (ධඟ 174[26]). -ඛට=සම්පත (පුනා 240). -ඛනති= ඇල්ම; තෘෂ්ණාව (ඛස 133[26]). -ඛම=1. ක්‍රියාවක් (=වැඩක්) නැති (ජාඟ 1958). 2. (ක්‍රිව්)=වැඩක් නැති සේ (ඛඟ 226[3]. පූ 2. 5133). 3. වැඩක් නැති මිනිසා (සද්ධ 9512). 4. සවභාවික; සාමාන්‍ය (බුත් 2471. සලී 1. 76). -ඛර= රූෂිය (සද්ධ 111). -ඛරණ= නිෂ්කාරණ (සිය 217). -ඛඹ (ඹ)= 1. උරගල. 2. කරගල. -ඛඹල=1. නිම්ල (සලී 1. 11919). 2. (ක්‍රිව්)= පිරිසිදු සේ (කාශෙ 1-56). -ඛාතති= නිකන්තිය (ජාඟ 2194). -°විඤ්ඤාණ= තෘෂ්ණාසහගත සිත. -කාම ඝෙය්‍යා=කැමැති සේ නිදීම (ඛස 1189). -කාය= 1. සමානසවභාවවත් ප්‍රාණිසමූහය. 2. ශරීරය (සර 30226). -°අනාගර=අන්‍ය සමූහය (සර 11033). -°ත්‍රය=1. පෙර පැවැති මහාවිහාරනිකාය, අභයගිරි°, ජේතවන° යන භික්ෂු සමූහ තුණ (නිකා 2220). 2. දන් පවත්නා සිහළනිකාය, අමරපුර°, රාමඤ්ඤ° යන භික්ෂු පක්ෂ තුණ. -කැලැල්= කැලැල් නැති; නිම්ල (මනි 454). -කුඤ්ඣ= අඩකුළු දුළ; කුඩුබවෙන් ගතරෙන් පංගුව (පඤ්චි 597). -කුඤ්ඣ=1. ලිහගොමුව (දහම් 609). 2. මළකොළය (උපා 26614. බෝඟ 1929). -කෘෂ්ට=අධම (පඤ්චි 5815). -°කර= ඉතා නීව (ධප්‍ර 1768). -කෙලෙස්= 1. කෙලස නැති. 2. පිඩා නැති (සැළ 13). -කෙස්= හිසකෙහෙ නැති (රූ 582). -කෙත(-න)= වාසස්ථානය (ජාඟ 746). -කොදා= ක්‍රොධ නැති (ඛඟ 229[11]). -කොහොළ=1. රහස් නැති. 2. සභාවට බිය නැති (දළ 564). -ක්ඛමඛානු- කුසීතභාවයෙන් නික්මුනු විර්‍යය. -ඛෙලගි= කෙලෙස් නැති (බස 133[30]). -ක්ඛිපක= දැමූ; තැබූ (පඤ්චි 7[27]). -ක්ඛෙප (-ණ)= බහාලීම; තැබීම (සලී 1. 886[18]. ධප්‍ර 288[13]). -ඛාත=1. ඇරූ (බෝඟ 1319). 2. වළ කාරා සිටිවූ (ජාඟ 1835). -ඛිල=සිදුලු. -ගඛ=ඇකිල්ල. -°ඛණ්ඩි (-න)= ඇකිල්ලෙන් බැඳීම; විලංගු ලීම (දහම් 4017. බප්‍ර 1405). -ගණ්ඨි=කෙලෙස් ගැට නැතැයි කියමින් පෙර සිටි නිත්‍යකපක්ෂයක්. -°නානපුත්‍ර=නිගණ්ඨයන්ගේ ශ්‍රුතපුත්‍ර නම් ශාස්තෘවරයා (අඛං 2. 2932). -ගණ්ඨි= නිගණ්ඨසත්ත්‍වය (ධප්‍ර 32535). -ගම=1. නිශ්චය; තීරණය (ජාඟ 30221). 2. වෙළෙඳුම්පළවල් අැති මහගම (සර 12[23]. ජාඟ 3929). -°ඝනඝණන (ඛඟ 12030)='නිගම කරත් කරත්' ශ්‍රුයි?. -°ත්‍රාම=නියම්ගම (සර 9823). -ගමන=1. නිශ්චය; තීරණය (වි 8. 992-21). 2. තණ්හෙයහි පඤ්චාවයවවාක්‍යයෙන් අනතිම අවයවය. -ගමුන්=නිගමනය (ඛඟ 14031). -ගරණ= 1. වැමෑරීම (සර 4727. 11824). 2. වැකිරීම (බප්‍ර 459). -ගරූ(ක්‍රිරා 64), -ගහ= නිග්‍රහය (ශිසං III. 77 D35). -ගළ=1. නිගඩය. 2. ඇතුන් බඳින දම (රූ 345. පූනං 196). -ගහණ=කසළ නැති; පිරිසිදු (ඛඟ 149[18]). -ගුඩ=සැඟවුනු (ජාඋ 4815). -ගොම=ගඩ නැති (සී 137). -ගොස්=1. ප්‍රතිරාවය (රූ 107. පූනං 64). 2. ඇඹිම (පූනං 62). -ග්‍රහ=1. නො සැලකිල්ල; නිසැල (කඛං 30[13]). 2. ගවත් කර ගැණීම (බප්‍ර 2165). -ග්‍රහණ=ගන්ට දෙයක් නැති; අතාළු (ධඟ 204[29]). -ග්‍රාහ්‍ය=නිග්‍රහ කවයුතු (සඟ 1[28]). -ඝණ්ටු(ණ්ඩු)= වෘක්ෂාදීන්ගේ නම් සඬ්ඛ්‍ය කොට කළ කොෂ්ඨාස්ථය (සලී 1.748. සද්ධ 88[13]). -ඝර්ෂණ=ගැටීම -ඝෝෂ=ශබ්දය (ධඟ 252[24]). -චර=රාශිය (බෝඟ 365). -°ඡනනිධි=ද්‍රව්‍ය නැන් පත් කර තැබීමෙන් වන සන්නිධිය (පඟ 2929). -ඡින=රැස් කළ; පිරුණු(දහම් 4523). -ඡුල=මිදෙල්ලගස (ජාඋ 24616). -ජර=ජරාව නැත්තා; දෙවියා. -°දර= දෙවදරු (වෙව). -ඣා=නිෂ්ඨාව; අවසානය (ඛඟ 288[20]). -තන්=අශත්තය (සී 367).

-තරහ=තරහයක් නැති. -තරණ(න)= තරණය කරණ (බගැ 283[3]). -තැත්= නිරුත්සාහය (සිදත් 92[3]). -තෙජ=තේජස් නැති (බගැ 146[25]). -තොර=තොර තොවන; නිරන්තර (හංස 21. 113). -දන= 1. ධන නැති (මයූ 88). 2. නිධානය. -දර= 'නි-ජර' බ (ප්‍රතා 6). -°දර= දෙවදරු (සිගබ 86). -දරදි=භය නැති (බෝගැ 107[34]). -දර්‍ශන=1. උදහරණය (බගැ 17[13]). 2. කාව්‍යාලඞ්කාරයක් (කාශී 2-348). -දශී නිය=දත්විය යුතු; උදහරණ කවයුතු (කාශී 2-348). -දල=කොළ නැති? (එස 53). -දස්-නිදහස් (බගැ 13[36]. 175[18]). -දසුන්= නිදර්‍ශනය (සිග 326). -දහන්=නිධානය. -දහස්=1. දුස (ශරත්) නොවන (සලී 1. 47[29]. සද්ධ 175[31]). 2. මිදීම (ගුත් 415). -°පන්ඤඩ=දුසයෙකු නිදහස් කිරීමේ දී දෙන ලෙඛනය(දජා 56[4]. මනි 80[36]). -දුස=නිගඟ. -දුන=1. හෙතුව; මුල් කරුණ (බගැ 7[1]). 2. සූත්‍රයන්හි "එවං මෙ සුතං" යනාදි කොටස(සර 42[27]). 3. රොගලක්ෂණය දිය ප්‍රකාශක මංඛවාදිග්‍රන්ථ. -දුස් (සලී 2. 43[14]), -දුස(දහම් 18[12])=නිදහස්. -දුලි= ලජ්ජා නැත්තා(සිදත් 685). 2.(නිදුල්ලෙ)†= දුලක් ගෝ බඬනයක් (=අවහිරයක්) නැති සේ; ලජ්ජා නැති සේ. -දුක්= 1. දුක් නැති (හංස 113). 2.(නිදුක්කාරනනි)දෙවියන් අනාගතයන්ට ආමන්ත්‍රණය කරණ විට යෙදෙන වචනය(සලී 1. 162[18]. ජාගැ 219[30]). -දෙස්= නිදේශය; විසඳරය(බගැ 12[17]. හෙසි 12[21]). -දෙස්=දෙස් නැතී (රූ 443). -ඔන්= නිධානය; සනනිධිය (ජාගැ 221[24]). -ඔන= මරණය. -°ප්‍රාපක=මැරුණු. -°ප්‍රාප්ති= මරණය. -බාන=1. තැන්පත් කිරීම; ආරක්ෂා කර තැබීම. 2. ආරක්ෂා කොට තැබූ ධනය (පූ 2. 4[27]. සද්ධ 431[12]). -°ගත= නිධානයට ගිය; තැන්පත් කර තැබූ (සද්ධ 76[5]). -ඛි=නිධානය (බෝගැ 121[18]). -°භූමිකි=නිධානය බැහූ ස්ථාන. -°මූල= නිධානයකැබූ තැලිය(බගැ 84[28]). -ඛ්‍යාන= කල්පනා කිරීම (වි 6. 163[1-3]). -ඛ්‍යාවතාෂ්ණිකා=ප්‍රෙතවිශෙෂයක්(ජාගැ30[35]). -නද= (පරෙවි 106), -නාද (බුදු 31)=හඬ. -පතන්= වැටෙන (බපු 315[16]). -පතන= වැටීම (සද්ධ 209[24]). -පතිත= වැටුනු (බපු 24). -පරමාදි=ප්‍රමාදය නැති (සැළ 67). -පස්= ප්‍රත්‍යය (උපකරණ) රහිත; හිස් (සලී 2. 75[10]). -පා= නිපාතය (බගැ 41[28]). -පාත=1. වාක්‍යයන්හි මුල මැද අවසානයෙහි වෙනෙන 'කිම්, ද, ච' යනාදි අව්‍යයශබ්ද (බපු 2[5]). 2. අඞ්ගුත්තරනිකායෙහි හා ජාතක පොතෙහි පරිවෙජද (බගැ 28[27]. 57[10]). 3. වැටීම (පූ 2. 9[23]). -පාතන=හෙළීම. -°විධි= ව්‍යාකරණසූත්‍රයන් අනුව සිද්ධ නොකළ හැකි පදයන් ඒ නිබෙන ලෙසම හෙළා ගැණීම. -පිළිපහළ=පසුව නොපහරණලද (වෙස 193). -පිඩ්‍ය= මුළුමනින් පෙළිය යුතු (දහම් 40[16]). -පිඝමාන= බොහු ලබන. -පෙස= පංචය කළ යුතු (දහම් 16[34]). -පොපි= 1. සැලීම් නැති. 2. කෙලෙස පහවූවාහු නැති (බගැ 96[5]. 114[5]. ජාගැ 113[33]). -බද්ධ= නිත්‍යයෙන් බැඳුනු; නිරන්තර. -°භාගය= නිත්‍යයෙන් සිවින බිරිය (කඞ්ඛා 38[19]). -°වාස= නිතර විසීම (සද්ධ 156[6]). -බඞ්= 1. නිෂ්ඵලයෙන් බැඳීම. 2. රචනාව. -බඞ්ධන= 1. බැඳීම (බපු 167[17]). 2. සම්බන්ධ කරණ; හෙතු වන (වි 8. 156[1-24]). -බද්ධ=1. නිබඳ (බගැ 51[8]). 2. නිර්ඛිඤ්ඤ (කව් 544). -°ඛම්= නිතර පවත්නා ධර්මය(බගැ 225[17]). -ඛොර=සැබෑ (අනා 969). -භෘතා= ප්‍රභෙලිකාවක් (කාශී 3-102). -මඟන=ඇලුනු(සර 618). -මජ්ජන= ඇලීම (බෝගැ 88[3]). -මන= මංනය නැති (බගැ 52[36]). -මද= මද නොවන; බොහෝ (අමං 2. 58[27]). -මන්ත්‍රණ= කැඳවීම; ආරංඛනාව (බගැ 279[8]). -මන්ත්‍රිත= කැඳවූ. -මල= 1. නිර්මල (බගැ 256[27]). 2. මනඃශිලා(වෛ). -මඩ්=මව නැති? (ශිසං 1. 219[33]). -මස්=මස් නැති (කව් 515). -මාලු?='නිවාලු' බ (සලී 1. 771[21]). -මුසි= මැස්සන් නැති (පූ 2. 97[19]). -මිත්‍රත= 1. කාරණය (බගැ 3[10]). 2. විය හැකි දෙය දක්වන හූනන් ඇසීම ආදි ලකුණ (බගැ 166[31]). 3. ස්ත්‍රීපුරුෂව්‍යඤ්ජනය (කඞ්ඛා 15[18]). 4. සීමාවන්ට ලකුණු වශයෙන් තබන ගල් ආදිය (කඞ්ඛා 4[21]). 5. රාග වෙෂාදීන්ගේ ඉපදීමට හෙතු වන ඉහාකාරය දිය (වි 1. 84[1-10]). 6. භාවනාව දියුණු වූ විට ලැබෙන උද්ග්‍රහ ප්‍රතිභාග යන නිමිති දෙක. -°අනුබ්‍යඤ්ජනගහණ= ස්ත්‍රීපුරුෂ

නිමිත්තඝාතනමංසාදීන්හි ඟා ඟඝනපංදුදි අනුබ්‍යඤ්ජනයන්හි අංකාරය සලකාඟැණීම (බඟැ 184³). -°ලක්ඛණ=උද්ග්‍රහ ප්‍රතිභාග නිමිත්තයන් ඉපදවීම (සවි 362²⁶). -°කථා= 1. නිමිත්තය පිළිබඳ කථාව (වි 1. 2¹-¹). 2. යම්කිසිවකව ලකුණක් සඳහා කරණ කථාව. -°කම්ම= සිය අදහසක් ඉෂ්ට කර ගැණීම සඳහා කරණ ක්‍රියාව. -°කාය සම්පත්ති= සෞඛ්‍යාදිශෙෂනිවීණබාතුව (සර 18⁵). -°ගාහ (බඟැ 35⁴), -°ග්‍රහණ (බප්‍ර 182²¹)=අංකාරය සලකා ගැණීම. -°නෙමිත්තිකඞ්ඝබඤ්ඣ=නිමිත්තය හා නෛමිත්තිකයෙහි සම්බන්ධය (බඟැ 3³). -°පාඨක= ශුභන් ඇඩීම් ආදි නිමිත්තයන්ගෙන් දක්වන ඉෂ්ටානිෂ්ටඵලයන් ප්‍රකාශ කරන්නා (සද්ධ 475³². ථූප 9³). -°ඝාසත්තු= ගඩුණ රවාදි නිමිත්තයන් අසා බලා එයින් දක්වන ගුණාගුණ පැවසීමට උගන්වන ශාස්ත්‍රය (වි 1. 124²-¹⁴). -°මීලන= ඇසිපිය වැසීම (වි 1. 443²-⁴). -°මීලිත= පියැ; වැසූ. -°මෙස්= 1. ඇසිපිය හෙළීම. 2. ඇසිපියක් හෙළීමට ගත වන කාලය (රූ 78. ශෙ 160. සිදත් 178¹). -°මෙෂ= 1. ඇසිපිය හෙළීම. 2. මල් පර වීම (කාශී 1-94). -°මෙෂණ= ඇසිපිය හෙළීම (ජාස 204³³¹). -°මෙෂ= නිමේෂය. -°අනනර= ලඝුඅතුරක් කියන පමණ කාලය (මිලි 221¹⁹). -°මෝක්ෂ= නිමේකය; සපිනැවය (රූ 132. පුනා 78). -°ඛන= 1. ගැඹුරු. 2. පහත්; මිටි. -°භූමි= මිටියාවත. -°සඤ්ඤා= පහත් තැන (බස 239¹³). -°ඝණ= නිජක; සඝකීය (වි 4. 86²-²⁵). -°ඝත= 1. නිග්ඝිත; එකාහත (සලි 2. 1²⁴). 2. නියම ඇති. -°ඝතික= නිග්ඝිතවූ උපපත්තිසම්පන්න ඇති (සලි 2. 654³³). -°මිථ්‍යාදෘෂ්ටි (වි 6. 301²-²⁶), -°මිඝදිට්ඨ (අම 2. 30³⁹)=අත්හළ නොඟැකි සේ ගත් තඟවුරු මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය. -°ඝොගී= නිශ්චයවශයෙන් ම යෙදෙන (අභිස 41¹⁵). -°වාද= නිඝණ්ඨිවාදය (වි 7. 136²-⁴). -°විදිරණ= එකාහත වූ ප්‍රකාශය; අඤ්ඣාඣසමන්විත බෝසතෙකුට බුදුකෙනෙකුන් කරණ 'අසවල් කාලයෙහි බුදු වෙහි' යන ප්‍රකාශය (සර 2²¹). -°ඝනි= 1. නියමය. (කාශී 2-172). 2. පුරාණෘත කර්මය. 3. සන්ධිබන්ධන (වි 6. 176¹-³⁴). -°වාද= 'අන්‍ය හෙතුවක් නැති ව නියත යෙන් ම ලොව ඇති වෙති' යන වාදය. -°ඝම= 1. ශෙෂවාදිවිතය (කාශෙ 5-35). 2. අංකාරය. 3. නිශ්චය (බඟැ 34³¹). 4. බැඳීම 5. නියොගය. -°ඵවම් (සිය 86), -°ඵසමා (කාශී 2-19)=ඵප මාලඞ්කාරයෙහි භෙදයක්. -°ඝමන= නියම කිරීම (වි 5. 168¹-²³). -°ඝමිත= නියම කරණලද; නියමය ඇති. -°ඝාමඤ්ඤ=1. නියමුවා (ජා 10⁴. මිලි 478²³). 2. නියම කරණ (වි 8. 108²-⁷). -°රූ=රූවන් වැලිසෑයෙහි ධාතුගර්භයෙහි තිබෙන රූප මෙන් කරවූ රූප (ථූප 129¹²). -°ඝුඤ්ඣන= යෙදූනු (පූ 2. 13⁴) -°ඝුඤ්ඣති=යෙදීම (බෝඟැ 57⁷). -°ඝුණු(නි + ගුණ)=1. නිර්ගුණ (බඟැ 56²³). 2. (නි + අයුණු)=නිර්දෝෂ (සිය 268). -°ඝුත්= නියුක්ත; නියොග කළ (කව් 466). -°ඝුතු=නියුත් (සිදත් 165⁴). -°ඝෝ=නියොගය (කාශෙ 9-27). -°ඝොග= 1. නියමය (පූ 2. 20¹⁹) 2. යෙදීම. -°ඝොජන= යෙදීම (සද්ධ 288³⁹). -°ඝොජික= යොදනලද (වි 4. 321¹-¹⁶). -°රංඝන= රාගය නැති (බුදු 305). -°රත=ඇලුනු; යෙදුනු (සද්ධ 52¹⁰). -°රඝ= රසනැති. -°රූඣඞ්ඛන= නිරුද්ධ වීම (වි 4. 3¹-⁴). -°රූඪ=1. නැහි වූ; මැරුණු (පූ 2. 74²³). 2. නිවන් දුටු. -°රූඪ=නැඟුනු; ප්‍රසිද්ධ (වි 1. 16²-³⁶. 5. 274²-¹). -°රූපණ= දක්වීම; පැවැසීම (දඟම් 8²⁵). පැහැදිලි කිරීම. -°රූපිත= නිරූපණය කළ (පඤ්චි 143³⁹). -°රූහන=බඩව කෂායය විදීම (යෙ 1125). -°රොඝ=රෝෂ (=ක්‍රොධ) නැති (ගුත් 490). -°රෝ= රොගය නැති; සුවපත් (බඟැ 18²⁶). -°රෝගි= නීරොගී (හංස 11²). -°රෝද=නිරොඛය (කාශෙ 14-27). -°ඝඛ= 1. නැති වීම (සලි 1. 132⁴). 2. වැළැක්වීම (වි 1. 41⁵¹-²⁵). 3. දුක් නැති කරණ නිවණ. -°ඝත්‍ය=ආර්‍යසත්‍යයක් වූ නිවණ (බප්‍ර 287²⁶). -°ඝමාපත්ති= අනාගාමීන් හා රහතුන් ද ඉහාතම්යෙහි ම නිවන්සුව විඳිනු සඳහා නිරොඛයට සමවැදීම (වි 8. 264¹-⁴¹). -°ඝෘඨිත= වැළැක්වූ (දඟම් 95¹⁶). -°ලඝ= ගෘහය (බඟැ 151¹⁷). -°ලඞ්=1. ලස් නොවීම; ඉක්මන (නිසර 32. රූ 42). 2. ශීඝ්‍ර (සී 93). -°ලීන=1. සැඟවුනු (බඟැ 134²⁴). 2. ඇලුනු (වි 7. 168²-¹²). -°ලීඝන=සැඟවෙන (ජාස 505¹⁵). -°වඩ්= නිවැරදි (බඟැ 130³¹).

-වක්= වියතුව නැති (ගිරං 155. කංප 158. තිසර 96). -වරජ=අදෙසඟ (බගැ 125[14]). -වතින=නැවැත්ම (පසඳි 8[2]). -වර්කිත=නැවැත්වූ. -වස්= නිවංසඟ (දළ 40"). -වහ= රංඝිඟ (බෝගැ 113[15]). -වහල්= අගරණ (සී 385). -වහලු= උපකාරිගෙකු නැති; අනංථ (බගැ 35[19]. කාගෙ 10-4. පූ 2. 98[30]). -වා (මපූ 138), -වාත (අමං 2. 71[39])= වංතඟ නැති (තැන). -වාප= නියම කොට තැබූ ආහාරඟ හෝ වැටුප (බගැ 220[23]. ජංගැ 140[27]). -වාරණ= වැළැක්වීම(යළි 2. 29[33]). -වාරිත=වැළැක්වූ. -වාරණා=නිරයක් (මනි 71[14]). -වාරිය, -වාරණී=වැළැක්වියයුතු. -වාලු='යි-වහලු' බ (යළි 2. 723[25]). -වාස=1. ගෘහඟ (තිසර 70). 2. නවාංතැන. -වාසන= 1. අදින වස්ත්‍රඟ (කඛ්ඛ 29[10]). 2. රෙදි ඇදීම. -වාසි=වාසඟ කරණ. -වාසිත= 1. වැස්වූ. 2. දුම් කැවූ; සුවඳ කැවූ (වි 1. 279[1-30]). -වැකුම්=නොවැකීම; නොගෑම (පැර 82). -වැරදි= නිදෙස් (සැල 70). -වැසි=1. ආවංසික (බගැ 14[11]). 2. වංසඟ කරණ (බගැ 29[19]. සී 360). 3. වස්නැති; ලඟ දී උපසපන් වූ (බගැ 34[33]). -වැස්ස=(වස්ස) අැදි (බගැ 42[24]). -විකර= වෙනසක් නැති (බගැ 155[23]). -°වන්= නොවෙනස් (බගැ 156[15]). -විකැර=නිවිකර (බගැ 224[24]). -වෘතත=නැවතුනු (බෝගැ 147[15]). -වෘතති=නැවැත්ම (යළි 2. 274[33]). -වෙශ= තැබීම; පිහිටුවීම (කාගී 2-70). -වෙසි=1. නිවංසනඟ. 2. නිවංසඟ (කාගෙ 1-1). -වෙසුන් (කවි 27. වෙස 6), -වේසන (සද්ධ 672[17])= වංසඝාතනඟ. -ශිත= මුවාත් තැබූ(පූ 2. 456[24]). -ශ්‍රිඛ=නිසිරි(සද්ධ 42[15]). -ඡණණ=භිදඟත්(බෝගැ 5[30]. 36[1])-ඡදන= භිදීම (බපු 154[18]). -ඡදු=භිදීම (බපු 194[10]). -°ඳෘෂ= 'අඤ්ඤනිඝර්ෂදෙෂ' බ (පූ 2. 627[1]. ජංගැ 51[12]). -ඝාද=විඤ්ඤාණාන්ත්‍රියෙන් නඟන සපතාඝාවරයන්ගෙන් හත්වැනි ඝාවරය (බපු 270[15]). -ඡිදඛ= ප්‍රතිභෙද කළ. -ඡෙඛ= ඉසීම; වැයිරවීම (කාගී 1-64). -ඡෙඨ= ප්‍රතිභෙඛඟ. -ඡෙඛ්‍ය= ප්‍රතිභෙඛ කථයුතු (කාගී 2-120). -ඡය=අවසානඟ (ජංගැ 1[12]). -ඡුර= ක්‍රූර (සර 394[1]). -ඡුවන= කාරුණ්‍යම්; වැමෑරීම (දහම් 75[15]). -ඡුවුත= වැමෑරූ (කාගී 1-95). -ඣණාත=දක්ෂ (දහම් 71[1]). -ඥොවන='නිජ්-ඥොවන' බ (අමං 2. 31[39]). -ඥාඝ=1. වැගිරීම. 2. වැගිරණ (ජෘන 291[19]). 3. අප්‍රඛ්‍යාතඵලඟ (බගැ 91[3]). -ඥාඝන= අප්‍රඛ්‍යාන (බගැ 264[17]). -ඤංක= නිසැකඟ (සැළ 68). -ඤක් (දළ 33[19]), -ඤක (ශිසං II. 109[24])=නිශ්ශඛ්ක. -ඤජ්ජ= භිදගැණීම (බගැ 93[21]). -ඤන්=1. නිසංඛ්‍ය; හඹ නැති (බගැ 101[13]. කවි 206) 2. නිශ්වල (කවි 401). 3. විසංඥ (වෙස 522). 4. ප්‍රතිරංවඟ (පුනං 64). -ඤන්ත=විසංඥ (ජෘ 997[36]). -ඤානේහඤ=නිඤෙහාඛ්‍යාඟඟ (පැර 112). -ඤහ= 1. සිඟල ගවඟන්ගෙන් ශ්‍රෙෂ්ඨ වූ සිඟල බර ඉසිලීමට සමර්ථ කිසිවකින් බිඟ නොවන ශ්‍රෙෂ්ඨ ගවඟ (බගැ 207[24]). 2. අතිඟඟ ශ්‍රෙෂ්ඨ. -ඤරණ= අසරණ; පිහිට නැති (දළ 34[14]). -ඤරූ= 1. ගරඟක් නැති (බගැ 40[2]). 2. නිස්සාර (ගුත් 205). 3. ඟඹක් නොවන (දළ 5[7]). -°ඤෙක්= නිස්සංර වූ කුඹුර (බපු 94[1]). -ඤඡ= සවාභාවික (සද්ධ 27). -ඤල්=1. නිශ්වල (ජංගැ 13[13]). 2. සම්පඟ (රූ 433). -ඤල= නිශ්වල (කවි 25). -°ඤස්= නිශ්වල නෙත්‍රඟ; පිඟහෙළුම් නැති අැස (ඤස 20). -ඤස්=1. නිඃශ්වාසඟ; ඝ්‍රස්ම (සිඟ 330). 2. ශ්‍රඟ්‍ය නැති; නිස් (යළි 1. 80[1-10]). -ඤඤල= නිශ්වල (සි 24. 26. රූ 435). -ඤඤ=සැකනැති (රූ 96). -ඤම්=සවාංඟ්‍යඟ නැති. -°අඹු (කවි 539), -°ඟඹු (ජංගැ-වන්දකිත්තාරජං)= වැන්දඹුව. -ඝිත= 1. මුවාත් නැබූ (සැවුල් 80). 2. නිඃශ්‍රිත (එඤ 95-5). 3. නිඃශ්‍රිතාක්ෂරඟ (වදන් 23). -ඝිතඤ=ඝුන්. -°ආඤන= ඝුන් අසුන (සවි 48[17]). -ඝිම්= 1. ඝිමං නැති. 2. අසීමාව (කුදු 56). -ඝිරි= ශ්‍රී නැති; නිඃශ්‍රිත; කාල කණ්ණි (රූ 424). -°ඨඛ='කාලකණ්ණි වෙලි' බ (වි 1. 234[1-16]). -°ඛෝ (බගැ 67[24])= 'නිසිරිමෝ' ගුය්? (=නිඃශ්‍රීකඟම්ඟ). -ඝිඝි=1. සිඝි නැති. 2. (ක්‍රිවි)=සිඝි නැති ව (බගැ 111[21]). -ඨදන, -°ඨිවර= හිදගන්නා රෙදිකඩ. -ඨෙණි=ඉණිමඟ (පුනං 106). -ඨෙස්= ශෙෂඟක් නැති; සිඟලු (රූ 431). -ඨෙඛා=වැක්කිරීම (ජංස 109[23]). -ඨෙවිත= සෙවනඟ කළ. -ඨොරූ= සොර නොවූ (ජෘ 59[35]). -ඨොල්මන්= නිශ්වල. (කාගෙ 5-11).- ඨොස්= නිස්ශොකඟ; ශොක නැති

බව (ධඟ 262[26]). -හඬ= නැසූ. -°මාන, -°මානි= නැසූ මානය ඇති; නිරහඞ්කාර (සලී 2. 73[10]. නිකා 17[17]). -හරණර= අනාදරය; නිඤ්ඡව (සලී 2. 23[22]. 298[34]. පූ 2. 597[16]. සිඛ 55[30]). -හිත= තැබූ; පිහිටවූ (දඤ 62[21]). -හිත= ඉතා නිව. -ස්‍රිඤ්ඡ=ලජ්ජා නැති (පඟ 27[33]).

නි=1. නදිය (තිසර 84). 2. ඤාණය. 3. ජලය. 4. 'නි (ළ)' ඛ. -මල්= නීරමාලා; පෙණපිඬු (ගුත් 397). -ජද=සාගරය (කෝ 25). -වත්= නුවණ ඇති (සද 55). -සර= 1. ජලචරයා; මත්‍සයා (කෝ 110). 2. 'නි-සරු' ඛ (කව් 699).

නිඃ (ළ)= 'නිර්' ඛ. -ඤඬකා= නිසැකය (සර 75[5]). -ශ්‍රය=ආශ්‍රය. -°අක්ෂර= ප්‍රාණාක්ෂරය. -°ව්‍යවහාර= නිඃශ්‍රිතයාට නිඃශ්‍රයාගේ නම යෙදීම (අභිස 7[23]). -ශ්‍රිත= ඇසුරු කළ (අභිස 7[23]). -°අක්ෂර=ගාත්‍රාක්ෂරය. -ස්‍රීඤ්ඡ= 'නි-සිරි' ඛ (බෝධ 53[31]). -ඍශ්‍රණී=ඉණිමඟ (වි 4. 53[2-35]). -ශවඝිත= නැහැගෙන් පිව කළ (බජ 233[25]). -ශවාඝෙ=මුවින් හා නැහැගෙන් ද පිව වන වාතය (කාශී 1-49). -ඤෙනඤ=ආදරය නැති (වි 1. 363[1-2]).

නිඤ්=1. සඬණ පසක් වූ කාසියක් (ධඟ 118[25]. 224[16]). 2. කළන් පසළොස (රු 466). 3. රන්පසළොස්කළදක් බර කාසියක්? (ජාඟ 89[23]). 4. රන්පස්විසිකළඳ? (ජාඅ 544[13]). 5. රන් පස්විස්ස (දජා 352[17]). 'නිඤ්ක' ඛ. [පුඤ්ජය (කාගෙ 1-61).

නිඤ්ක=එනම් ගස (ගො 404). -මල්=නිර්ගුණ්ඩි

නිඤ්කට=1. මුහුණෙහි කොවුලක් (පූ 2. 603[32]). හනුව; හක්ක (බුදු 294). 2. 'නි-කව' ඛ.

නිඤ්කන්=නිෂ්ක්‍රාන්ත (ධඟ 70[24]).

නිඤ්කඤ=නිඃක්ෂිප්ත (ශිසං III. 177[3]).

නිඤ්කමනිඝවිද=නිඛිනිමිස (ශිසං III. 178[15]).

නිඤ්කා=1. 'නි-කාඝ' ඛ (කාගෙ 1-18). සමූහය (රු 254). 2. ඇතුන් බඳින දම (රු 345).

නිඤ්කැමි?=නෛෂ්ක්‍රම්‍යය (දළ 47).

නිඤ්කිනි=1. පස්වැනි චාන්ද්‍රමාසය (රු 84. ගො 165). 2.†=මනඃකල්පිතද්‍රව්‍යයක්.

නිඤ්කින්නි(ශිසං 1. 24[10]), -සන්ද්(ශිසං III. 75A[14])=නිඛිනිමිස.

නිඛිමිනි (රූප 271[34]. ශිසං III. 190[3]. සිඛ 15[33])=නිඛිනි මාසය.

නිඛුවු=' නි-කාෂ්ට' ඛ (රු 424).

නිඛුත්=1. නිෂ්ක්‍රාන්ත (පූ 2. 119). 2. (නි)= එකාන්තයෙන් (සිඝ 65).

නිඛුතු=නිෂ්ක්‍රාන්ත (යස 238).

නිඛුම්(ඛං)=නික්මීමෙහි. අක. නික්මේ නික්මෙන්; නික්මිනි නික්මුනු.

නිඛෙව්=නිඃක්ෂේපය 'ධුරනිකෙව්' ඛ.

නික්ම(ඛං)='නිඛුම්(ඛං)' මෙනි (සඬ 45[32]. 171[33]. 324[3]. 432[23]. දළ 12[13]. නික්මවූ- සඬ 340[36]. දළ 33[24]).

නික්මිඝ(නෛක්‍ර)=නික්මෙන්ව(වි 6. 16[1-21]).

නික්මුණු(නු)=පිටත් වූ (සලී 1. 194[3]).

නික්මෙන=පිටත් වන (සලී 1. 10[21]).

නිඛෙව්=නිඃක්ෂේපය; දැම්ම; බහා තැබීම (ධඟ 141[13]. 156[6]). [126].

නිගටනතුන්= 'නි-ගණ්ඩ-නාතපුත්' ඛ (බුදු

නිගත(නෛක්‍ර)=නිග්‍රහ කරන්ට (ධඟ 69[5]. අමං 2. 103[15])

නි-ගන්(ඛං)= 1. නිග්‍රහ කිරීමෙහි. 2. නික්ම වීමෙහි (ධඟ 21[13]. සලී 2. 84[13]). සක. නිගණ්(ධස 89[11]) නිගන්නි (අමං 2. 94[12]). නිගණින්; නිගත් නිගත්තු (අමං 2. 178[3]).

නිගණ්ඩු(නු)=නිග්‍රහ කිරීම (ධජ 161[4]).

නිගන්නා=නිග්‍රහ කරණ (පඟ 33[1]).

නිගලමි=පැවළල්ල (තිසර 166). 'නි-ගල' ඛ.

නිගං †(ධඟ 69[6]. කව් 158). }=' නි-ග්‍රහ' ඛ.
නිගංරු†

නිගැණ්ඝ(නෛක්‍ර)='නිගත'ඛ.(වි1.457[3-38]).

නිගැණ්(නෑ)(පූක්‍ර)=නිග්‍රහ කොට(නිකා 16[3]).

නිගැණ්ඩු(නු) මී= 1. නිග්‍රහණය. 2. නික්මවීම (ධඟ 261[30]).

නිගැලි=නිගඬිත; විලංගු ලූ (සි 39).

නිඝගණ(න)(පූක්‍ර)=නිග්‍රහ කොට (ධඟ 143[4]. ජාඟ 222[11]. අමං 2. 178[3]).

නිඬ්='නි (ළ)' ඛ. -ගණ්ඩි=ගැට නැති (මිලි 113[6]). -°ඹර=ගැට නැති හිස (බජ 13[24]). -ගඝිත=බිඳුව (ධඟ 24[9]). -ගුළ්හගොපඵ කතා=මෙසෙහි සැඟවී තිබෙන බොළඳ ඇති

බව (ඛප 13^{10}). -ගුළහසිරතා=උස් තොං ව සම්ප්‍රමාණ ව නිබෙනු හිස ඇති බව (ඛප 13^{24}). -සොඝ=ගබදය (ඛඇ 245^{20}).

නිග්ගාඛි=නුගගස (දළ 12^{3}). **-පරිමණ්ඩල**=නුගගසක් සේ පරිමණ්ඩල වීම; කයෙහි උස හා බඹය ද සමපමණ වීම (ඛප 9^{3}).

නිගා='නිගා' බ. (ශිසං I. 44^{37}).

නිවවුපොඝඵඵිල=නිතර රැකිය යුතු ශීලය හා පොහෝදිනවල රැක්ක යුතු ශීලය (ඛප 253^{26}). [52^{18}).

නිඡ්ඣ්=සිටිය නැති. **-නරක**=නිරයක් (මනි

නිචාර=නිකුත් කිරීම; කීම (සර 82^{15}).

නිජ= සවකිය (සර 75^{22}). **-කාඛ්‍යානම**= සවකිය සිත හෝ ශරීරය (වි 1. 556$^{1-1}$). **-ඤති**=සිය නිමියං (සර 108^{16}). **-මඤ්ඤක**= තමාගේ හිස (දඤම් 4^{12}).

නිජඝහැක්?=නිජකාඛ්‍යානම්ය (ඛඇ 104^{29}).

නිඣ්='නි' බ. **-ජීව**=1. දිව නැති. 2. වලිකුකුළා (සර 324^{3}). **-ඣඛ්ර**='නිර්-ඣිර' බ. (ජාස 205^{2}). **-ඣාන**=කලපනා කිරීම (ඛඇ 223^{24}). **-ඣාමතණ්හා (තණ්හිඣ)**= ප්‍රෙතනිකායක් (පු 2. 57^{4}. සද්ධ 15^{29}).

නිඣ්ඣලවඃක්ෂ?=මිදෙල්ල ගස (කාඤ 4-43).

නිටකිට?= අනඤ (රූ 426).

නිටුල්=කුඩා ගස් ජාතියක් (ශෙං 924).

නිටොල්=නිටුල්ගස.

නිට්ටා=I. අවිවේරිය ගස(වෛද්). 2†=නිඣ්ඨාව.

නිඩුහුරු=සුසම ගැණීම නැති (ඛප 142^{13}). 'නිගුඹුරුහුරු', 'නුඹුහුරු' බ.

නිතම්බ=උකුල (කාඤ 2-217. ඛප 223^{15}).

නිතම්බිනී=ප්‍රශසා නිතම්බය ඇත්ති(දළ 5^{12}).

නිතඹ=නිතම්බය (කාශෙ 5-15).

නිතාඤන=අත්‍යන්ත; ඉතා අධික.

නිති(නි)=නිත්‍ය; නිතර (ඛඇ 35^{28}. කව් 161). **-ඝා(නි)**=නිතර (හංස 130. දඹ 76. රාජා 17^{34}). **-බිඳු**=නිත්‍යය වැනි(වි 6. 148$^{1-15}$).

නිතින(නි)=නිත්‍යයෙන් (ගිරා 43).

නිත්ත=නිතර; නිත්‍ය (පැර 84. බුදු 79). **-වෙරි**=නිත්‍යයෙන් වෛරී (පැර 118).

නිත්තෝ(ඛඇ 227^{15})='නික්තෝ' ශුද්ධ? (=නිකුත් + ඕ).

නිත්‍ය=ශාශ්වත; සදකාලික. **-කාල**=සියලු කාලය (බෝඇ 93^{10}). **-ගුහණ, -ග්‍රාහ**= නිත්‍යයයි සැලකීම(වි5.260$^{3-19}$. 8.221$^{1-21}$). **-පරිවාර**=නිතර සිටින පිරිවර (සද්ධ 13^{29}). **-භකතිඤ**=නිතර බත් ලබන භික්ෂුකම (ඛප 126^{14}). **-ශික්ෂා**=නිතර ලැබෙන අභාරය (ජාස 318^{10}). **-වාස**=නිතර විසීම (පු 2. 213^{5}). **-විධි-නිත්‍යවශයෙන්** ම වන විධිය (පසඳි 31^{11}). **-විපශ්‍යනා**=අනිත්‍ය දෙය නිත්‍යය යි වරදවා සැලකීම(වි 5. 260$^{3-21}$). **-විරොධි**=නිතර විරුද්ධ වන (අභිස 4^{22}). **-ශීල**=නිතර රක්නා ශීලය (ඛඇ 42^{23}). **-සංඤ්ඤා**=නිත්‍ය යයි හැඟීම (ඛප 278^{5}).

නිද(ද)(ඛා)=නිදීමෙහි (ඛප 166^{19}). අක. නිදු නිදත්; නිදි නිදි.

නිදන්=1. 'නි-දන' බ. 2. රොගොත්පත්ති හෙතුව(සලී1. 40^{2}. 126^{7}).3.අනෝත්තප්පත්තිය (ඛඇ 5^{3}. 47^{11}); කාරණය (පුකා 51). 4. නිඛානය. [(මපු 30).

නිදන= 1. ගශනය කරණ. 2. 'නි-දන' බ.

නිදරූණ=රාශියකින් කොටසක් වෙන් කිරීම (සිදත් 82^{2}). **-අරූක්**=නිදරූණ නමැති අක්ෂය (සිදත් 81^{10}).

නිදඝවීම්(සිඝ 82)='නිදෙස්වීම්' ශුද්ධ?

නිදූසිඝ(නෛක්‍රි)=නිර්ධාරණය කරන්ට (ලිහා 4. 195$^{3-4}$).

නිදි=1. 'නි-ඕ' බ. (රූ 49). 2. නිද්‍රාව (සිදත් 133^{1}). 3. නිහුව (සිදත් 116^{3}). **-ළුවී**= නිහුපමාව (සිදත් 206). **-කුම්බ, -කුඹ** (ශෙං 2715)=එනම් වැල. **-කෑම**-නින්ද නමැති බැම්ම(සැළ 22). **-පරමක්?**=නින්දට වසඟ වූ (ජා 233^{15}). **-පසඟ්**=නිහුප්‍රශංසා නම් අලඞ්කාරය(සිදත් 210). **-පෙර**=නින්දට පළමු (ඉසි 35^{13}). **-බර**=නින්ද නමැති භාරය. **-මත** (ජාඇ 232^{30}. ශෙං 1155), **-මද**(බප 285^{15})=නිදිබර නිසා වන මත් ගතිය. **-මරණ**=නින්ද විලක්වන (බස27^{33}). **-මැළි**= නිදිමත නිසා වන අලසබව (වි 5. 198$^{1-38}$).

නිදිම්=නිද්‍රාව (සඟ 45^{30}). [පුකා 226).

නිදු=1. නිද්‍රාව (රූ 123). 2. නිවඟා (රූ 402.

නිදුවු='නිර්-දිඹා' බ. (ඛඇ 7^{19}. සිඝ 275).

නිදෙස(ඛා)=නිදෙසුම්හි(කව්707).සඤ.**නිදෙසා** නිදෙසත්; නිදෙසි නිදෙසු.

නිදෙසන=දැක්වෙන (කව් 244).

නිදෙස්වීම=දැක්වීම (සිව 82).

නිද්='නි' බ. -දුඃඛ=දුක් නැති (ජාස 283[18]). -දෙස=උදෙසස විස්තර කිරීම (බඟැ 7[37]). -ධූනන= උඩුකුරු කර සෙලවීම (වි 6. 24[3-14]). 'නිර්-ධූනන' බ.

නිඳුරුම=නින්දෙහි ඇලීම (කකි 133).

නිද්‍රා (නි + ද්‍රා)=නින්ද (සර 81[2]). -ආපන්න= නින්දව පැමිණි (කඛා 425). -කලස= 'නිදි-කලස' බ. (විස්තර-කාදම්බරීවිකා 136 පිටුවෙහි). -ජනක=නින්ද ඇති කරණ. -ශීල=සඛාවයෙන් ම නිදන (සම් 75[15]).

නින්= 1. නිමිනය; වල ඟැසුනු නැන (බඟැ 158[17]). 2 (ක්‍රිප)?=නික්මන (සිග 364).

නිනබු (<නිනමු?)= නැමුනු; එල්බුනු? (නිනබු කියබු-සි 380).

නින්ද්=1. (<නිරා?)= සවකිය; තමංට අගත් (ශිසං IV. 53 [4]. 250D[18]). 2. නිද්‍රාව (සි 449).

නින්ද=1. නින්ද් (ශිසං 1. 90[55]). 2. නිද්‍රාව (සි 32). -ගම්= කෙනෙකුට හා ඔහුගේ පරපුරට ද අයිති වන සේ රංජාදීන් දුන් ඉඩම. -මුත්තෙට්ටු= නිදු වශයෙන් දුන් මුත්තෙට්ටු ඉඩම.

නිඳුනිය=නිදු කටයුතු.

නිඳ්‍ර=ගහීාව (සර 72[3]). -අඤ්ඤ= නිදුව යන අසීාය (ජාස 3[22]). -අඤ්ඤ= නිදුවට සුදුසු (ජාස 308[16]). -උපමා=උපමාලඛාරයෙහි භෙදයක් (කෂී 2-30).

නිඳි=නිද්‍රාව (ශිසං II. 266[30]). 'නිදි' බ.

නිඳිත=නිදු කරණලද (පූ 2. 47[22]).

නිඛණඩුත=නඛුතකෝටිය (පූ 2. 49[13]. ජාස 333[23]).

නිඛාද=ඛොඟාව (බෝගැ 36[6]).

නිද (ධා)='නිද (ධා)' මෙනි (බඟැ 20[11]),

නිදි=නිද්‍රාව (පූ 2. 2[24]). -කලස=නිදන ඇදෙහි ඉස්දෙර තබන දිස පිරුණු රිදිමුවා කලස (කව් 312). 'නිද්‍රාකලස' බ.

නිපජ (ධා)=නිපදීමෙහි; සමෘධි වීමෙහි (බඟැ 20[7]. 288[30]. 290[3]). අක. නිපජී නිපජ්ජී නිපජිත්; නිපැජී නිපැජී.

නිපත්=1. නිෂ්පත්තිය; ඵලය; සමෘද්ධිය (බපු 284[26]. ජාගැ 19[13]). 2. නිපදිම (ජාගැ 219[8]. රෑ 449).

නිපතු=නිපත් (ජාගැ 34[30]).

නිපද (ධා)=නිපදීමෙහි. අක. නිපදී නිපදිත්; නිපත් නිපත්.

නිපදම (නාම)=නිපැදුම් + අ (සිග 287).

නිපදවන=උපදවන (පඤ්චි 42[13]).

නිපන්= නිෂ්පන්න; සමෘද්ධ වූ; ඇති වූ (බඟැ 23[22]). -දුපිඟම්= අනික් භාෂාවකින් නොපැමිණි මේ රටෙහි ම උපන් බාතුප්‍රකෘතිය (සිදත් 12[1]). -රූ= අවලෝස් නිෂ්පන්නරූප (කාගෙ 14-4). -ඍදඬිගම්= මේ රටෙහි ම ඇති වූ ශබ්දප්‍රකෘතිය (සිදත් 13[1]).

නිපය (ධා)= නිපැයුම්කි (බපු 324[2]. ජාගැ 82[25]). සක. නිපයා නිපයන්; නිපැයී නිපැයූ. [දක.

නිපයනු=1. නිෂ්පාදනය (බඟැ 40[33]). 2. නිෂ්පා

නිපැන්=1. නිෂ්පත්තිය; සමෘද්ධිය (බඟැ 25[16]. 439). ඵලය (බඟැ 127[11]). 2. ගතිය (ජාගැ 35[21]). 3. නිෂ්ඨාව; අවසන (ජාගැ 189[15]).

නිපැදුම්=ඉපදීම; ඇති වීම.

නිපැසිය (නෛක්‍රි)=නිපයන්ට (වි 4. 227[1-13]);

නිපිසිවකක් (පූ 2. 341[25])= 'කිවිසි වකයක්' ගුග්‍ර? (=අධොමුඛ වූ කොකෙකු).

නිපුණ= 1. සියුම් (පූ 2. 11[32]. සද්ධ 406[3]). 2. ප්‍රවීණ; දක්ෂ (ගුත් 245).

නිපුස්=1. නපුංසකය (බඟැ 64[27]. සිඛ 29[27]). 2. ඔසප් වූ සත්‍රිය (රෑ 263).

නිප්='නි' බ. -පිතික=පිතෑ නැති (පූ 2. 410[27]). -පිතික= ප්‍රිතිරහිත (බඟැ 219[21]). -පෙසිකතා=1. දූත්කම් (ජාගැ 231[21]). 2. අනුන් ගේ සිත් සුණු කොට මිරිකන බව (මිලි 484[5]). ප්‍රත්‍යාපෙක්ෂාවෙන් අනුන් හෙළා තළා කථා කිරීම (වි 1. 104[1-16]). -ඵොටන= නැවත නැවත පෙළීම (වි 6. 24[2-17]).

නිබද් (ශිසං I. 85[15]), **නිබන්ද්** (සි 478)=නිතර. 'නි-බද' බ.

නිබඳ (ධා)=නිබන්ධනයෙහි; පැරැත්ත කිරීමෙහි (බඟැ 80[17]). සක. නිබඳී නිබඳිත්; නිබැඳි නිබැඳී.

නිබිද (ධා)= 1. පැළීමෙහි (බපු 245[25]). සක.

නිබ්දි නිබ්දින්; නිබ්දි නිබ්දි. 2. කළකිරීමෙහි (බගැ 389). අක. නිබ්දේ නිබ්දෙත්; නිබ්දි නිබ්දි. (නිබ්ද-පූක්‍රි). [බොඹිජා).

නිබ්බු= නිවුබු (සලී 1. 165[24]. ජාගැ-මහා

නිබ්බුල්='නිඹුල්' බ (රාජා 10[3]). [183[19]).

නිබ්බුදුවා? (පූක්‍රි)= පරිවර්තනය කොට (අනා

නිබෝ=1. සියල්ල (රු 431). 2. සම්ප්‍රකාරය (පූ 2. 565[27]. කුස 365).

නිඛ්='නි' බ. -ඛන්තන=ඉපදීම. -°ඛකාස=උපදින තැන (බගැ 157[25]). -බුත=1. නිවුනු; සුවපත් වූ. 2. නිර්වාණය. -°පද='නිබ්බුතය' යන පදය; "නිබ්බුතං සුන සංමතං" යනාදි ගාථාව (අමා 2. 10[9]). -බෙඛභාගිය= නිවේදය හැරීමය කරණ (බගැ 195). -භොග= පරිභොග නො කරණ (ජාස 236[28]).

නිබ්බාණ=නිර්වාණය (බගැ 3[10]).

නිභ=වැනි; සමාන (සර 97[3]).

නිම= 1. තෙමිය; රෝදයෙහි පට්ටම (බගැ 147[13]). 2. කොසඹ (සි 394). -වලලු=රෝදයෙහි පට්ටම (සලී 1. 499[16]).

නිම=1. නිවාසය; වැටුප (බගැ 80[17]. 135[24]. 228[2]. 264[9]. ජාගැ 107[2]). උපකරණ (බගැ 85[17]. 219[18]. 232[15]). 2. වී (රු 369). -තණ= කෑමට දෙන තෘණ හෝ එනම් තෘණ (ජාගැ 62[29]).

නිම (බං)= නිම්මෙහි; අවසන් වීමෙහි (කවි 441). අක. නිමං නිමත්; නිමි නිමි (නිම-වි-බගැ 59[30]). [I. 44[30]).

නිමත් (නෙක්‍රි)= අවසන් වතොත් (ශිසං නිමතණු (වි 4. 66[1-17]), නිමතුණු (ජාගැ 98[14])=නිමන්තුණය.

නිමන්?=නිපෙපි; නිශ්චල(බගැ 154[28]. 215[10]. 'නිසන්' ඉයු?

නිමන=1. ලැබෙන; අය වන; උපදින (දජා 259[22]). 2. 'නි-මන' බ. 3. අවසන් වන (සලී 2. 24[3]. 38[18]). 4. (බගැ 62[13])='නිම' ඉයු?

නිමවය් (පූක්‍රි)=නිමවා (ශිසං I. 85[10]).

නිමහම්= නිමා වන කමය; සිනිසම්හි වලිච්චි ගෑම (කාගෙ 1-128. සැළ 85).

නිමිඟුනුඳු (බගැ 229[5])= (සුපෙයාා)'නි ව, ඟුනුඳු' ඉයු. 'ඟු' බ.

නිමා=අවසන; කෙළවර (සඬ 275[7]).

නිමාම්=අවසානය (ජාගැ 135[13]. පූ 2. 598[13]).

අවසන් කිරීම (රූප 217[10]).

නිමැවූ=අවසන් කළ (කඛා 4[10]).

නිමි= 1. වැටුප; කුලිය. 'නිම' බ (ශිසං I. 234[18]. III. 265[30]). 2. සමාපත; අවසන් (සලී 1. 15[35]).

නිමිජ=පක්ෂියෙක් (වෙස 373).

නිමිත්ත= 1. ලකුණ; සංඥව (සිබ 21[18]). 2. සත්ත්‍වපුරුෂව්‍යඤ්ජනාදිය; රහසඟ (සිබ 18[3]). 3. විය හැකි ඉෂ්ටානිෂ්ට දක්වන කරුණ(බගැ 166[31]). 4. කසිණාදිභාවනාවෙහි දී උපදනා උද්ග්‍රහප්‍රතිභාග ඇති නිමිත්තය (වි 1. 443[1-31]). 'නි-මිත්ත' බ. -පීයෙස්=රහසඟ තිබෙන තැන (සිබ 70[8]). -ඟුණු (බගැ 71[3])='නිමි සුඟුණු' ඉයු?

නිමිති=1. 'නිමිත්ත' බ (මනී 77[25]). 2. නිමිත්ත පාඨකයා (සුස 485). -ගල්= සීමාවන්හි ලකුණු සඳහා තබන ගල.

නිමියන්=1. නිමවූ; අවසන් (කවි 105. සිබ 51[7]). 2. කෙළවර (ශිසං I. 45[37]. 46[56]).

නිමියන= 1. නිමවා උගත්; කෙළ පැමිණි (කවි 96). 2. නිෂ්ඨාව; අවසානය (කවි 157).

නිමුඩු= 1. විකුබු (ජාගැ 69[16]). 2. සදෙස්; ලොභී (සලී 2. 150[14]). -බන්=නිමුඩුසාලින් පිසූ බත (බගැ 270[11]). -සාල්= තොපැහුණු තුඩුසහිත හාල (ජාගැ 209[28]. සලී 2. 86[28]).

නිමුණු (නු)=අවසන් වූ (සැළ 46. කාශී 1-13).

නිමුන්= 1. නහුලෙහි හිවැල සවි කරණ කොටස (පූ 2. 355[33]). 2. නිඹුල් (සඬ 392[6]). -මිවු= නිමුනෙහි අල්ලන තැන (දජා 306[14]. 325[4]).

නිමුල් (<යමල)= යුගලය; ජෝඩුව (බගැ 109[31]. ජාගැ 16[27]). -තල්කඳ= එකට බැඳුනු තල්කඳන් දෙක (වි 7. 164[3-18]).

නිමූල=1. මුවකිරිය.

නිමෙන?= පෘථග; නිවණ (බගැ 151[7]). 'නිමන' බ.

නිමිඛ්=කොසඹ (සි 397).

නිම්බ කොහොඹගස (කඛා 56[4]). -භක්ඛාස= පියසි කෙළවර; පියැස්සෙන් දිය වැටෙන

තැන කා ගෙබිත්තියත් අතර; අඟුව.(කඛ්‍ඨ 72[30]). -පත්‍ර= කොහොඹකොළය (සද්ධ 383[31]).

නිම්ම=1. කෙළවර; අවසානය (සළ් 1. 63[14]. සද්ධ 132[30]). [ශුෂ්‍ම?

නිම්මානසිය (ඛගැ 92[33])= 'නොං මැ නිසි ගැ'

නිම්මුජ්ජන=ගැලීම (මිලි 126[27]).

නිඋවා (ප්‍රක්‍රි)=නිමවා (ඛගැ 85[2]).

නිඹ්=කොහොඹගස (දළ 2[7]. රූ 212). -බිජ්ජ= කොසඹඇට (ලෝ 85. සුභා 49).

නිඹුල්=‘නිමුල්’ බ(ජාගැ- සද්දසාලජා). -දරූ= එකවරට උපන් දරුවෝ දෙදෙන.

නිය=1. (<නඛ)= නියපොත්ත (පූ 2. 56[31]). 2. නයය; ක්‍රමය (ඛගැ 120[31]. ජාගැ 24[38]). අංකාරය (සී 211). 3. ඤාණය (කව් 33). 4. නුවණැති (රූ 623). 5. නීතිය (සිදත් 69[6]. 6. කාන්තාරමාර්ගය (රූ 172). 7. තුවරලා (රූ 226). -කබ්බ= නිගසැත (කඛ්‍ඨ 66[4]). -කන්= නියකැබැල්ල (බුත් 42[8]). -කෑන්= නඛරශ්මිය (මයූ 156). -තරඟ= ඥාන නමැති තරඹගය (කාගෙ 8-39). -පිරිති= නියපොතු කුණු වන ලෙඩක් (බුත් 323[30]. යෙ 3389. 3533). -පොතු= ඇඟිලි කෙළවර මත්තෙහි තිබෙන තුනී ඇටපතුර (වි 2. 913[1-3]). -මල්=නියපොතු මතුවෙහි තැනින් තැන පෙණෙන සුදුපුල්ලි. -රජ (සිය 281), -රද (පරෙවි 93)= නඛරෙඛාව. -රශ්= නඛරශ්මිය (කව් 62. 223). -ලිය= නිතිය නමැති වැල (කාගෙ 7-7). -වන්= ඤාණවත්තය (සිදත් 166[2]). -සන්=නියෙන් කළු ලකුණ (ජාගැ 103[2]). -සැසැ=සක්නැබ (වෙව). -සෑන්= නියපොතු කපන පිහිය (බබු 204[3]). -සිළු= නියපොතු කෙළවර (බබු 15[3]). -හතු†=නියමල්.

නිය (ඛා)=පැමිණීමෙහි. සක. නියා නියත්; නියේ නියෙන් (ඛගැ 74[26, 27]) නිසි නිසූ.

නිය= නිදහස; වැස්ස නැති කාලය (ජාගැ 104[23]. සළ් 1. 5 [30]). උණ්ණය (රූ 122). -ඇකාබඩි= පසිඳෙක්. -වැසි= අකාල වර්ෂාව (ඛගැ 169[17]). -සා=නියඟ නිසා වූ සංඝතය (=දුර්භික්ෂය) (රාජා 31[27]. සද්ධ 241[18]). ['ලියනඟලා' බ.

නියඟලා=විෂසහිත අල ඇති වැල්ජාතියක්.

නියඹුරුරූ?= සුසුම් (දජා 103[24]. 107[37]. 389[29]). 'මියුඹුහුරු' බ.

නියඹුහුරූ=සුසුම් (අවදා-ව් 25[5]).

නියන්=නියත; එකාන්ත (සී 55. 66. 149).

නියත=1. 'නි-යත' බ. 2. නියාමනිත; පවරා දෙනලද (ශිසං II. 1548).

නියද (ඛා)= දීමෙහි; පාඩම් දීමෙහි. සක. නියදේ නියදෙත්; නියැදි නියැදි(ඛගැ 117[8])

නියඳු?=මැහැල්ල? (සර 392[26]).

නියඳුන්=නියාමදින; දුන් (ඛගැ 276[25]).

නියන් (<නිඛාදන)= ලී ආරණ අංශුධය (ජාගැ 159[24]. සිඛ 59[14]). [271[18]).

නියන=පමුණුඹන; නික්මවන (ඛගැ 241[18].

නියනු=1. පමුණුවන (ඛගැ 13[20]). 2. පැමිණවීම (ඛගැ 80[32]).

නියඳ= 1. (<මකවි?) මරුවංගස; හනගස් ජාතියක්. 'මියනා' බ. (ජාගැ 129[11]. 130[22]. යෙ 615. 813). 2. වක්නිය (රූ 225). -වලු='කැතිරිකඹ' බ (බුදු 63. ජාස 76[29]). -වැහැසි='මියනා පියලි' බ. (සළ් 1. 508[16]). -හස්= නියඳ අංශුව; නියඳහුල (වි 2. 908[1-24]). [ගස් (ශිසං I. 89[30]).

නියපැළි-පෙර පැවැති ඉඹම් පිළිබඳ ප්‍රමාණ

නියම=1. නියමය; අංශුව (සී 423). 2. නිගම ග්‍රාමය (කව් 126). 3. නියාමය; අංකාරය (වි 1. 264[2-16]). -ගම='නි-ගම' බ. ප්‍රාකාර පරික්ෂේපරහිත අංපණ සහිත ග්‍රාමය (කඛ්‍ඨ 38[20]. ඛගැ 51[23]. 94[5]). -ජජ්ජ (සී 49), -ජජ්ජු= 1. නිගමජ්‍යෙෂ්ඨයා?. 2. නියම කිරීමෙහි ප්‍රධානයා (ශිසං I. 85[20]. 87 B[2]). -විදි= නියමයෙන් ම වන අංදෙස අංගම අංදි විධිය (සිදත් 31[1]).

නියම=1. (<නිගම)= වෙළඳපළ (ශිසං III. 177[2]). 2. 'නි-යම' බ.

නියම (ඛා)=නියම කිරීමෙහි (ඛගැ 22[18]). සක. නියමා නියමත්; නියැමී නියැමූ.

නියමතු? (නියරි දු?)=කුවර්වැසියා (රූ 175).

නියමැති=නියමය ඇති; නියමිත (ඛගැ 254[9]).

නියමිත=නියම කළ.

නියමු=1. නියමිත (ඛගැ 249[12]). 2. නියාම කයා; නැවී පදවන්කා (සළ් 2. 851[2]. රූ 143). 3. සාලනියාමකයා; නවලමී හෝ කරත්ත මෙහෙයන්නන්ගේ ප්‍රධානයා (ජාගැ 54[19]). (ජා 1101[18]).

නියඹලා= ඇඹුල් නැති ව්‍යඤ්ජනවිශෙෂය

නිගර= 1. අංකාරය; තත්ත්වය (ධඟෑ 19[29]. 33[20]. 67[36]). 2. ක්‍රමය (කව් 387). 3. ඖදර; වේල්ල (පඤ්චි 12[25]. ජා 179[22]. 1100[37]) 4. ජනපදය (ධඟෑ 113[18]).

නිගරක්භට යහන (ධඟෑ 24[14])= 'නිගරක් කට යහක' ඉග්‍ර.

නිගම=1. පුරවැසිය (සිදත් 16[2]. රෑ 550). 2. පසල්දනව්ව (රෑ 110). **-පිටිගම්**=පිටිසර ගම (ජාඟෑ 108[14]). **-වැසි**= ජනපදවංසි; පිටිසර වැසියා (ධඟෑ 14[3]. 200[1]).

නිගල (බෘ)= ඇලීමෙනි; තත්පර වීමෙනි (සළ 2. 29[36]. 60[22]. සර 91[9]. බුදු 14). අක. නිගැලේ නිගැලෙත්; නිගැලි නිගැලී.

නිගලි?=කෘත්‍යවිශෙෂයක් (දළ 2. 49[20]).

නිගඳු(ළු)=දුක (රෑ 135)

නිගව (බෘ)=නිගවීමෙනි; කව ඇර දත් දැක් වීමෙනි; අක. නිගවං නිගවත්; නිගැවී නිගැවූ.

නිගහ (බෘ)=(බතින් දිය) පෙරීමෙනි(සිඛ 37[12]. කඛ්‍ඛෘ 54[12]). සක. නිගහං නිගහත්; නිගැගී නිගැහූ (නිගහා-පූක්‍රි). 'බත්නිවූ කැද' බ.

නිගණ්ඨ්‍රි(ත්‍රු)=පෙරූ. **-කැන්**= බතින් පෙරා ගත් කැද (ජාඟෑ 149[14]. 'නිවුතුළු' බ.

නිගළ=බන්ධන; බැඟෑපත් (සි 268).

නිගළ (බෘ)= වෙහෙසිමෙනි. අක. නිගළේ (සි 172) නිගළෙත් (සි 81); නිගැළි නිගැළිනි නිගැළි නිගැළුනු.

නිගළි=වෙහෙසූනු (සි 377).

නිගෘ=1. ක්‍රමය (ධඟෑ 6[9]). න්‍යායය (සි 165. 305. 336). 2. අංකාරය; ලෙස (සළ 1. 11[1]. 48[19]). බව (සළ 1. 4[23]. 13[19]. 40[6]). 3 (පූක්‍රි)= නිගවං; කව ඇර දත් දක්වං (පූ 2. 301[30]). **-ලූ**=නිගවූ (සළ 2. 716[26]).

නිගාමි= නිගම කරන්නා; විධායකයා; කාංඛා නම? (පූ 3. 47[32]).

නිගාලු†=1. නිවට; මෝඩ. 2. දුර්ලභ. 3. දිළිඳු.

නිගැලි(පූක්‍රි)=තත්පර ව (සළ 2. 29[36]. සර 91[9]. බුදු 14).

නිගැළ (ක්‍රිප) නිගැළි+ඇ (සි 327).

නිගැළි=වෙහෙසූනු (කව් 636).

නිගැළි (පූක්‍රි)=වෙහෙසී (ගුත් 48).

නිගැළුම්=1. කළකිරීම (කව් 640). 2. වෙහෙස (කව් 634).

නිගුඩු='නිවුඩු' බ (ධස 123[33]).

නිගූ=පමුණුවනලද (ධඟෑ 28[17]).

නිගෙන්(කු)= නෛර්‍ඝ්‍රණ්‍ය (වි 2. 982[1-41]. ජාඟෑ 132[21]).

නිගෙන=පමුණුවන; ගෙණෙන (ධඟෑ 41[21]. 48[33]. 147[35]). **-ඛම්**= නිවණට පමුණුවන ධර්මය (ධඟෑ 37[33]. 252[1]). [දෙශී].

නිගොදෙ (ධඟෑ 117[3])='නිගදෙ' ඉග්‍ර? (=ප්‍රාඛම්

නිගෝණ=නිවණ (වි 2. 982[1-40]).

නිගෝණ්ක= නිවණට පමුණුවන (අමං 2. 102[34]).

නිඊ (ළ)=1.නිහෙඩ; 'නොං'නිපාතයෙහි අර්ථය; 2. නිශ්චය; 3. නිස්ම්මා; 4. නිශ්ශෙෂ යන්නාදි අර්ථයන්හි. 'නි (ළ)' බ.

(නිර්+අ.....= නිර.....)

-අංක=අංශ නැති; සම්පූර්ණ (දහම් 51[26]). **-අක්ෂ**=අක්ෂයක් නැති. **-ංරෙඛා**=භූගෝලය මධ්‍යයෙහි වැටුනු සේ සැලකෙන රෙඛාව. **-අතිශය**=අධික නැති (වි 1. 41[1-14]). **-අනුශය**=අනුශය නැති (අභිස 29[20]). **-අනන්තර**= අන්තර නැති; එකට බැඳි පවතින; නිරන්තර (මගු 29). **-ංවාස**=නිත්‍ය විසීම (සද්ධ 95[33]). **-අපරාඛ**= වැරැදි නැති (වෙස 120). **-අපෙක්ෂ**= බලාපොරොත්තු නැති (ධඟෑ 36[14]). **-අශ**=නරකය. 'නිරං' බ. **-ංඅනන්‍ය පාති**= නිරය තුළ වැටෙන (ධම්ප 316[5]). **-අඛිල**=බාධා නැති; අඟුල නැති (මුව 117). **-ංශෙෂ**= දෙරඟුලු නොලා කරණ යාගය; යාවකයන්ට කැමැති දෙයක් හෙණ යා හැකි සේ, ආවරණයක් නොකර, දෙන දානය (දහම් 12[17]). **-අඩ්ඪික**= 1. තේරුමක් නැති; 2. ප්‍රයෝජනයක් නැති. **-අර්බුද**= අර්බුද විස්ස (ජාඟෑ 334[3]). **-ංනරක**= නිරයක් (ධම්ප 71[20]). **-අවද්‍ය**= නිර්දෝෂ (සද්ධ 124[16]) **-අවධි**=සීමාරහිත; තොර කිරීමක් නැති (ධම්ප 116[15]) **-අවශෙෂ**= ඉතිරියක් නැති (සර 22[18]). **-අඤ්ඤ**= 1. බැහැර කළ (පඤ්චි 43[20]). 2. (සළ 1. 616[27]. 2. 846[26])= (ප්‍රඥා 'නිරංශ' ඉග්‍ර? (=අපෙක්ෂා නැති). **-අහංකාර**= අහංකාරය නැති; ඊඛහු නොවන.

(නිර්+අා..... = නිරා.....)

-ආකරණ=දුරු කිරීම; නිවාරණය

(ජාතැ 6[19]). -ආකාර=අංකාරයක් නැති (සර 18[81]). -ආකුල=නිරවුල් (සලී 2.295[6]). -ආකිණ්ණ=දුරු කළ. -ආචාරඥ=ගුරුවර යෙකු නැති (බුත් 60[15]). -ආතප=අව්ව නැති. -ආදර=සෙනහ රහිත (සර 163[5]). -ආධාර = ආධාර නැති (සඬ 257[3]). -ආපත්තිකර= ඇවැත් නැති (සලී 2. 647[8]). -ආබාධ (බප්‍ර 207[4]), -ආමය (ජාස 223[3])= ලෙඩ නැති. -ආමිස=1. ආමිස නැති. 2. පඤ්චකාමයන් නිසා නො වූ (සඬ 7[27]). -°ඝුව=ඛය්‍යනාදි සුඛය(උපා98[35]). -ආශාස= වෙහෙස නැති (සවී 76[16]). -ආසුඛ=අවි නැති (සලී 2. 60[30]). -ආලඹ(-න)=එල් බෙන තැනක් නැති; අංධාර රහිත; නිස් (සඬ 374[17]. සලී 2.321[38]). -ආලම්බනික= ආලම්බන නැති (අභිස 5[33]). -ආලය= 1. ඇගා නැති. 2.ගෙයක් නැති. -ආවරණ= වැස්මක් නැති (සඬ 126[4]). -ආශ=ඇගා නැති;බලාපොරොත්තු රහිත(ජාස 207[11]). -ආශ්‍රඹික= ආශඹිකා නැති (වි 3. 94[7-35]). -ආස=බැහැර කිරීම(පඤ්චි 22[12]),-ආස්පද= අංධාරයක් නැති; පිහිටන තැනක් නැති (පු 2. 477[8]). -ආස්වාද=රස නැති (වි 6. 131[1-35]).-ආහාර=කෑම නැති(ඉතිපි118[24]).

(නිර් + ඉ..... = නිරි.....)

-ඉඤ්ඣන=දර නැති (බස 3[18]).

(නර් + ඊ ... = ණිරී .....)

-ඊක්ඛණ=බැලීම (බෝතැ 51[4]). -ඊක්ඛක= බලන. -ඊහ=ක්‍රියා නැති (අමං 2. 34[7]). -ඊහක=ක්‍රියා නො කරණ (වි 7. 362[8]).

(නිර් + උ..... = ණිරු.....)

-උකත=1 ශබ්දයන්ගේ ප්‍රකෘතිප්‍රත්‍යයාදි යෙන් ලැබෙන අර්ථය දන ගැණීමට ඉවහල් වන ශාස්ත්‍රය (බෝතැ 116[26]). 2. වර්ණාගම විපර්යය සෙ විකාර නාශ බාවස්ථානිශයයොග යන පස. -උකති= 1. ශබ්දයන්ගේ ප්‍රකෘතිප්‍රත්‍යයාදිඅර්ථ යෙන අැර දක්වීම. 2. ව්‍යවහාරය; භාෂාව (බප්‍ර 248[23]). -°ප්‍රතිසම්භිද=පාලිභාෂාව පිළිබඳ ව ප්‍රභෙද ගත වූ ඥානය. -ලක්ඛණ= වර්ණාගමාදි පස්වැදෑරුම් ලක්ෂණය (වි 5. 273[1-38]). -උච්චාවච= නුස්ම නැති (බප්‍ර 262[19]). -උත්තර= 1. පිළිතුරු නැති (සලී 2. 78[32]). -උත්සාහ= උත්සාහ නැති. -උදක= දිය නැති. -°ඣානාහාර=ප්‍රීති නැති කාන්තාරය (බප්‍ර 191[18]). -උපක්කෙලේස=ක්ලේශ නැති; පිරිසිදු (වි 1. 302[1-30]). -උපදෙස= 1. අනුපදෙශය (දහම් 3[3]. 42[24]). 2. උපදෙශ නැති. -උපද්‍රව= උවදුරු නැති. -උපද්‍රවක=උවදුරු නො කළ (ජාස 471[7]). -උපධි=1. උපධි නැති. 2. නිර්‍යාජ; නිබොරු (දහම් 4[5]. 39[14]). -°ශෙෂනිර්‍යාණ = උපධිශෙෂයක් නැති නිවණ;කුශලාකුශලකර්මානුබන්ධ ජනිත දුඃඛය නැවත ඇති නො වන සේ නැති කිරීමට ඉවහල් වන නිරෝධය(බප්‍ර 295[15]). -උපම= උපමා නැති; අසමාන (පු 2. 293[1]). -උපමෙය=උපමා නො කළ හැකි (දහම් 83[16]). -උපහත=නො නැසුනු (දහම් 1[24]).

(නිර්... + ඔ..., ඔෂ=නිරෝ..., නිරෞ...)

-ඔජස්ක= ඔජස නැති (ජාතැ 239[25]). -ඔෂධ්‍ය=ඔෂධ්‍යාහාර නැති වන සේ බැඳි පර්‍යඞ්ක (කව් 428).

(නිර්.....)

-කරණ= කරණ නැති (අටඳ 19[20]). -ගන= නික්ම ගිය (දළ 55[2]). -ගම (-න)= නික්ම යෑම (පඤ්චි 123[11]). -ගුණ (මනි 68[5]), -ගුණික (මිලි 206[5])= ගුණ නැති. -ගුණ්ඩ=නික ගස. -°ආදිතෙල=බෙහෙත් තෙලක් (යෝ 831). -ගුම්බ=අවුල් නැති (මිලි1[23]).-ග්‍රන්ථ='නි-ගණඨ'ඛ. -°ඥාතපුත්‍ර= 'නි-ගණඨ-නාතපුත්‍ර' ඛ. -ඝාත=1. හෙණ පහර (සැළ 80). 2. වාතය එකට හැපීමෙන් වන ශබ්දය. -ඝොෂ=හඬ (ජාස 587[7]). ප්‍රතිරාවය (බෝතැ 83[4]). -ජට=අවුල් නැති (සලී 2. 295[5]). -ජන=මිනිසුන් නැති. -ජර=දෙවියා. -°අසුර= දෙවමාගීය;අහස (සර 84[16]. 240[16]). -ජීත=නිශ්ශෙෂයෙන් දිනූ(දහම්83[15]). -ජීව=ජීවය නැති(බස1[6]). -ඣර=කඳුමතින් වැටෙන දිය පහර; ඇල්ල (සඬ 527[17]). -ණය= නිශ්චය; නිරණය. -°උපමා= උපමාලඞ්කාරභෙදයක් (කාශි 2-27). -ණාමන=නැමීම; ඇදීම (ජාස711). -ණාශක=නිර්ණය කරණ;ප්‍රමාණ වන(පඤ්චි 127[19]). -දශ=දශාවක් නැති. -°වසනූ=හැම විට ම කටයුතු ශික්ෂාසමාදානය විදර්ශනා භාවනාප්‍රකාණි එකිභාව විශ්‍රාරමහ සමාධි නිපතති මාර්ගාවබෝධ යන සතෙහි නිවූ වූ ඡඳය හා අපෙක්ෂාව (බුත් 28[14]). -දිශ්‍යමාන=දක්වනු ලබන; නිදිශ කරණු ලබන

(පඤ්චි 159[10]). -දිෂ්ට=දැක්වූ; කියූ(පඤ්චි 41[13]). -°විෂයපඤ්ඤ=දැක්වූ අවබිධයක් විෂය කොට ඇති පස්වන විඛත (ඛඟ 74[15]). -දෙශ=1. 'නිද්-දෙස' බ.(සර 43[19]). 2. නිශ්මය. 3. උපදෙශය. -ඛන(සර 75[3]), -ඛනික (මිලි 194[18])=ඛනය නැති. -ඛාරණ=ජාති ගුණක්‍රියාඛාවමයන් දක්වා සමූහයකින් එකක් හෝ කොටසක් වෙන් කිරීම. -ඛාශ්=නිඛාරණය කට යුතු. -°මාණ=නිඛාරණය කරණු ලබන (පඤ්චි 76[13]). -ඛුනන='නිද්-ඛුනන' බ. (අමා 2. 31[38]). -ඛූත=නිශ්ශෙෂයෙන් කපා කළ; නැසූ. -ඛ්ඛ=1. දැඩි අදහස. 2. ඇවිටිල්ල. -ඛග=බිය නැති. -භඞ්ක=මුළුමනින් පිරුණු (දහම් 38[28]. 51[24]). -භරන්ඝික=නිශ්ශ කළ; පැරදවූ (දහම් 40[21]). -භාගාවනත=පින් නැති (සද්ධ 637[3]). -ඝිනන=නිශ්ශෙෂයෙන් බිඳුනු (ඛප්‍ර 81[3]). -ඝික=බිය නොවන(පූ 2.120[15]). -භුඤ්ජන=වැළඳීම (මිලි 308[19]). -මථන=මැඩීම; පැරදවීම (ජාස 278[5]). -මනුෂ්‍ය=මිනිසුන් නැති (ජාස 410[19]). -මදින=මැඩීම. -මල=පිරිසිදු (සලී 1. 21). -මාණ=මැවීම; සෑදීම (ඛප්‍ර 199[4]). -°රති=දෙවි ලොවක් (සද්ධ 7[19]). -මිත=මවන ලද (පූ 2. 90[17]). -මුඛක=මිදුනු. -මූලන=1.මුලිනුපුටා ලීම (සද්ධ 80[24]). 2. පැරදවීම (සවී 645). -මෝක්ඛ=සජීයන්ගේ හැවිය(වි 4. 260[1-10]). -ඝන්ත්‍රණ=බැම්මක් නැති (බුත් 289[3]). -ඝාතන=පහව දීම(ඛප්‍ර 171[13]). -ඝාඝ=ලාටු (සර 275[3]. යොග 4374). -°තෙල=ලාටු මිශ්‍ර නොහොත් ලාටුවලින් පෙරා ගත් තෙල (ඛප්‍ර 6[5]). -යුහ=දෙරටුව (අමා 2. 165[10]). -ලජ්ජ(ජ්ජී)=ලජ්ජා නැති. -ලොභ(ගී)=ලෝභය නැති. -වචන=නිරුකතිය (පඤ්චි 38[30]). -වතීක=නිපදවන (අභිස 17[28]). -වතීන=1. නිපදීම (ජාස 80[24]). 2. නිපදවීම (බෝගැ 8[10]). -වත්‍ය=නිපදවිය යුතු. -°කම්=නිපදවිය යුතු කම්ය (කාකී 2-240). -වඤ්ඤ=රෙදි නොඇඳි. -වාණ='වාන' නම් වූ තෘෂ්ණාබන්ධනය නැති මොක්ෂය (ඛප්‍ර 216[3]). -°ඛම්=ඛම්මානුගත් වූ නිවණ (පූ 2. 27). -°ඛාතු=ඛාතුඛානුගත් වූ නිවණ (වි 1. 31[1-20]). -°සම්පත්ති=නිවණ නමැති සම්පත (සද්ධ 831). -වාහන= වැමෑරූ; වැඟිරුණු (දහම් 55[4]). -වාපණ=නිවීම -වාපණීය=1. නිවිය හැකි (දහම් 8[16]). 2. නිවීමට හේතු වන (දහම් 18[19]). -වාසිත=නිවූ (සර 122[13]). -වාර=නැවැත්වූ (දහම් 554). -වාහණ=සම්පාදනය; විසඳීම (මිලි 147[26]). -විකලප=නොවෙනස්. -විකාර=1. වෙනසක් නැති (ඛස 42[28]). 2. ධිරඝ (බෝගැ 39[15]). -විඝන=අන්තරාය නැති (පඤ්චි 8[3]). -විදූනුදඝීනා=සියලු සංඝකාරයන් කෙරෙහි උකටලී විම වශයෙන් උපදනා ඥාන (අභිස 246[27]. වි 8. 229[1-17]). -විදූඤ්ඤානුදඝීනාවිඝුද්ධි=කෙලෙසුන්ගෙන් විඝුද්ධ වීමට ඉවහල් නිර්වි දූනුදඝීනාව (වි 8. 2[1-35]). -විඤ්ඤන=කල කිරීම (වි1. 363[1-22]). -විවර=සිදුරු නැති (ඛප්‍ර 213[7]). -විඝෙශ=වෙනසක් නැති(සද්ධ 114[21]). -විඝ=විඝ රහිත (සලී 2. 100[36]). -ඝ්ඤාද=1.දීන නොවූ; බලවත් (දහම් 61[14]). 2. ශොක නැති. -විජ්වාඝු=උතුපතනි හෙතු රහිත වාතය(ඛප්‍ර 55[29]).-වෘතපද=නිබ්-බුත පද' බ. (බෝගැ 52[14]). -වෘති=1. නිවීම. 2. නිවණ. -°කාම්=නිවණ කැමැති (වි 6. 21[3-31]). -වෘතා=නිපන් (කඞ්ඛා 86[10]). -වෙඨන=ලිහීම; අවුල් හැරීම (මිලි 81[29]). -වෙද=කලකිරීම (බුත් 289[3]). -°ඤාන=භව යෙහි කලකිරුවන ඥාණ (වි 1. 13[1-6]). -°භාඞ්=නිවේදය භජනය කරණ (වි 1. 61[1-11]). -°භාගියශීල=නිවේදය හෝ නිර්වාණප්‍රතිවෙධය භජනය කරණ ශීලය (වි 1. 44[3-30]). -ව්‍යාකුල=නිරවුල් (පූ 2. 19[10]). -ව්‍යාජ=රැවටීමක් නැති; නිඛොරු (දහම් 46[10]). -ව්‍යාධි=ව්‍යාධි නැති (සද්ධ 293[35]). -°අධිශම=නිවණට පැමිණීම (සවී 369[11]). -ව්‍යාපාර=ක්‍රියා රහිත(අමා 2.34[7]). -හරණ=හැර ගැනීම; බැහැර කිරීම (ඛප්‍ර 216[6]).

නිර=නරකය (පූනා 79).

නිරකුරු= 1. අකුරු නැති. 2. ශ්‍රීවාරාවය; කෙදිරිගෑමිහඬ (කවි 318. රූ 325).

නිරඟුලු= 1. අඟුල් නැති. 2. නො වැළකීම (පූනා 244). 3. අවුත්තා (රූ 442).

නිරඝණලඝාඝ= 'නිර්-අඝල-ඝඤ' බ. (ජා 946[10]).

නිරණ=නිර්ණය (රූ 96. කාගෙ 14-14). -අරූක් = නිශ්චිතාර්ථය (කාගෙ 5-37). -උවම්=නිර්ණයොපමාව (සිය 74).

නිරත්(කාශෙ 9-35), **නිරතු** (රූ 425). 'නිර්-අත්‍ථක' බ.

නිරතුර්(ශිසං I. 234[55]) }=නිරන්තරය; නිතර.
නිරතුරු(ජාගැ 39[47]) }

නිරපුද=අමුත්තං (රූ 442).

නිරබ්බුද='නි-අබ්බුද' බ.

නිරශ='නිර්-අශ' බ.

නිරලඹ=1. 'නිර්-අලම්බ' බ. 2. පූපංතය (රූ 191. පූනං 109).

නිරවම් (නිරවංමි?)= ඇඹුල්වේ (පෙව).

නිරවශෙෂ්='නිර්-අවශෙෂ' බ (බගැ 11[36]. බප්‍ර 231[38]).

නිරවැනි='නිර්-අාපත්තික' බ (සිබ 108[3]).

නිරවුල්= අවුල් නැති; පවලැවිලි නැති. -ඉඩම=එක ම අසිතිකාරශකු අැති ඉඩම.

නිරශක්='නිර්-අාශඛක' බ (සිදත් 60[2]).

නිරා=අශ සඛ්‍යාන සැපශෙන් පහ වූ, පවු කළවුන් ඉපිද දුක් විඳින තැන (මනි 18[17]). -ඇදුර=නිරශෙහි දෙරවුව (සර 37[36]). -පලු, -බලු†=නිරශ පාලනය කරන්නා, යමපල්ලා. -වළ=නිරශ නමැති වළ (සර 62[20]).

නිරැවැන්=1. නිරාපත්තික (කඛා 26[19]. 42[6]). 2. අනාපත්තිය (වි 1. 171[1-19]).

නිරැසිරි=නිරාශ්‍රය; අාශ්‍රය නැති (කවි 540)'

නිරැ='නිරා' බ (බප්‍ර 107[2]. බුත් 1[9]).

නිරී=1. නිරිහැල් (සිබ 68[25]). 2. නරකශෙහි උපන්නා. -සන්=නරකශෙහි උපන් සත්ත්‍වයා (බගැ 128[2]. 253[6]) - හැල්=කැපූ ගොශම්න් හැදෙන ගොශම (බුත් 266[9]).

නිරිකුඩම්(බුදු 514. බුත් 294[5]. සද්ධ 61[30])= 'තිරිකුඹම්' ශුශ්‍රූ? [අනුදිශාව (රූ 53).

නිරිත=දකුණට හා බස්නාහිරටත් අතර වූ

නිරිද්=නිරිදු (සි 147).

නිරිදු=නිරිදු (සි 81).

නිරින්ද්=නිරිදු (ශිසං I. 186[20]. 220[40]). -ඉසිරු=නරෙශ්වරයා (සි 322). [සි 450).

නිරිඳ=නිරිදු (ශිසං II. 194[3]. III. 151 A[13].

නිරිඳු=නරෙන්‍ද්‍රයා; රජ (කවි 65).

නිරිසිරු=නරෙශ්වරයා; රජ (සි 84. 406).

නිරු?='නිරු' බ (බගැ 96[3]. 261[35]. සද්ධ 14[10]).

නිරුවදුරු (බගැ 212[23])='නිරුවදුරු' ශුශ්‍රූ.

නිරුත්=1. නිරුක්තශාස්ත්‍රය (කාශෙ 5-32). 2. නිරුක්තිය (බගැ 58[1]). 3. නිරීත දිශ. -පිළිසැඹි=නිරුක්ති ප්‍රතිසම්භිදාව (බගැ 269[6]). -මරු=නිරීතදිශින් හමන සුළඟ (සස 51).

නිරුතනි='නිර්-උක්තිබ. (බගැ 7[32]. 216[1]).

නිරුපුල්=නාරි උසපල (බප්‍ර 282[14]).

නිරුවදුරු=නිරුපද්‍රව (බගැ 239[3]).

නිරොජ්=නිරෝජස්කා; ඔජස නැති(වෙස 492).

නිරොද=1. 'නි-රොධ' බ (කාශෙ 14-1. වි 8. 7[2-19]). 2. නිරොජ (සිදත් 60[2]. 77[3]).

නිරොදු=නිරොධය (බගැ 145[33]).

නිරොධි='නිරොෂ්‍ය' බ (සස 60).

නිරොවශස්=නිරොධසත්‍යය (අමා 2. 112[23]).

නිරෝහිඅෙකළි=පොදු ක්‍රිඛාව(රාජා 68[7]. Ca)).

නිල්=1. කළුපැහැය. 2. නිල්පැහැති මැණික (ශිසං III. 151 A[14]). 3. නිලවයාශය. -අඹ (<නීලාම්බ)=1. ඒඅණු (රූ 18) 2. සෙනසුරා (රූ 69). -අඹ=නීලාම්බරා; කළුවලාංකුල (කුස 315). -අඹර=1. නිලවයාශය. 2. නීලා කාශය (ගිරා 72). 3. බලභද්‍රයා (රූ 20). -කඩ=1. නිලකණ්ඨයා; මෙහෙසුරා (රූ 27). 2. මොනරා (රූ 250). -එපුල්=නිල්මානෙල්. -°ඇඹි=නිලුපුල් වැනි අැස් අැත්තී (සිදත් 10[2]). -කඩරොළු=නිල්මල් අැති කව්රොළු වැල. -කඩ=නිල්රෙද්ද. -කන්නි=පැරණි රෙදි ජාතියක් (දඹ 3[21]). -කිසුණු=නීල කසිණය(වි 4. 179[1-27]). -කොළ (වෙල්ලස් ස†)=බුලත්. -ගල- 'නිල්කව' බ (පූර 107. සර 360[4]). -ගෙල='නිල්ගල' බ (කුස 201). -පව= නිල්රෙද්ද. -බඳ= විෂ්ණු (ප්‍රභා 95). -මල්= දිශමෙරලිය (වෙස 348. පූ 2. 97[6]). -මහනෙල්=නීලොත්පලය (ධගැ 117[9]. රූ 158). -මාඤ්ඤ(දඹම් 366[14]), -මාන්‍ය (බුත් 304[3])=අාභරණයක්. -මැලි=බෙලිශය (රූ 204). -මිණි= ඉන්‍ද්‍රනීලමාණික්‍යය (බුත් 202[18]). -°මාල=අාභරණයක්(දඹ 4[3]). -සඹ=අාභරණයක්(දඹ 46). -ලුහුනු(කඛා 136[17]),-ලුණු (අභිබාස 81[21])=ලුත්‍රජාතියක්. -වෂන්=1. නිලවයාශය. 2. බලභද්‍රයා(රූ 11).

නිල=1. රාජකාශ්‍යය; තනතුර. 2. නිශමය (සලී 2. 66[39]. සද්ධ 340[36]. දජා 298[36]. 333[6]). 3. ගෘහය (ධගැ 151[16]. රූ 181.

දජං 316[12]). සථානඤ(ජං 484[18]). 4.අරක්ෂණය; රැකවල (කෝ 75. පැර 46. ශිසං III. 65B[11]). 5. අංවංඤය (සළු 1. 88[12], 137[22]). 6. නවාතැන්? (රාජා 56[23]). 7. ධුරඤර (කාශෙ 2-77). 8. ශරීරයෙහි මර්මස්ථානය. 9. නීලවණීය. 10. ගම. 11. පොළොව (සි 28). -ඤ්ච='නිල්කව' ඛ (පරෙවි 28). -ඤ්ඤ= නිලඝනව පත් වූවහු විසින් රජ්ජු දුන් කද? (ශිසං IV. 33E[4]). -ඤාර=නිලපංගුවක හිමියා (G). -ඤල= මොනරා (Ca). -තල=†=තනතුර. -තැන්=අරක්ෂාස්ථාන?. පූජාස්ථාන? (රාජා 17[10]). -තුරඟ=කළු අශ්වයා (සැළ 28). -ධර, -ධාර†=නිලඝ (=තනතුර) දරන්නා; මුලාදෑ නියා. -පංගු=රාජකාරියාදිය උදෙසා දුන් ඉඩම; මුත්තෙට්ටුවක් වගා කිරීමේ හෝ වෙන යම් කිසි මෙහෙයක් කිරීමේ කුලිය සඳහා දුන් ඉඩම. -පුර=නීලවස්ත්‍රය (සස 151). -පඬුරු=නිලඝකව පත් වූ විට රජ්ජු පිළිගන්වන තෑග්ග?(ශිසං IV. 32 E[5]).-පලා†=රාජකාරියාදිය කරණ තෙක් එය කරන්නා විසින් බුත්ති වින්ද හැකි රජ්ජු අඟත් ඉඩම (ශිසං 1. 110 අඩෙ). බුත්ති විඳින නිලධාරියාගේ අභාවයෙන් රාජසන්තක වූ ඉඩම. -පාලු†=නිලපලාව. -'බ=නිලංඟය; කළුවලා කුළ (කව් 243). -මූ†=නිලඝ දරන්නා. -මක්කාර†= 1. 'පව්ටිවල' නම් කුලඝව අඟත් අඝ (G). 2. නිලධාරියා? (රාජා 55[20]). 3. ගම්මුලාදෑනියා (a). -මූඛි=ග්‍රාමමක්ඛිකා; ගම්හි හැසිරෙණ මැස්සා (ඛඟ 159[24]. ඛස 44[7]). 'නිලමක්ඛිකා' ඛ. -මින්=ලූලා (රෑ 149). -'ඔර='නිල් අඹර' ඛ (සැළ 23. -වසම=නිලපංගුව.

නිල(ධා)=1. විසිමෙහි (**නිලවා**-පූර්ව- කාශෙ 10-62). 2. නිල්වන් වීමෙහි (සැළ 34). අක. නිලා නිලත්; නිලී නිලූ. [වීම.

නිලංකාර†=කලාතන්ත වීමෙහි දී ඇස් අදුරු

නිලතුරු=නිරන්තරය (පරෙවි 148).

නිලන=නිල්වන් වන (පූ 2. 356[4]. කාශෙ 3-39). [(ඛඟ 142[25]. 232[20]).

නිලනු=1. නිල්වන් වන. 2. තණකොළ

නිලඝ=ඝඟය.

නිලපාසෙනෙ=උපරල.

නිලසිනි? (රූ 149)='නිලමින්' ඉඟු?

නිලවනු=වස්වනු; යොදවනු (පූ 2. 372[9]).

නිලවරි=කවරොළු.

නිලා=ඉදළුලිය වැනි අංලෝකඝ ඇති මල් වෙනිල්ලක් (ඛඩඝ 57).

නිලි=1. නිල්වන් වූ (සිඛ 45[25]). 2. මෙඝාඞ්ක කාරඝ (රූ 59. පුනා 36). 3. සෙවෙල (රූ 159). 4. ඝනවනඝ (රූ 553). 5.ඇලුනු; රැලුනු (සි 47. 343). [(ශිසං IV. 308[1]).

නිලිකිත්=කිතිනියට නිලඝ (=වංඝසථාන) වූ?.

නිරිපුල්=නිලුපුල් (කාශෙ 8-35. සඳ 759[34]).

නිලිඝත්=නිල්වන් වූ (සිඛ 47[4]. අවද 32[18]).

නිලින='නි-ලීන'ඛ. -ස්ථාන=සැඟවෙන තැන; අරක්ෂාස්ථානඝ.

නිලූ=1. නිලඝ; ඝඟය. 2. නීලවණී. 3. (ක්‍රිප)= නො ලූ(සැළ 2). [4[29]. 23[26]. ජාගැ 18[26]).

නිල්ත(ද)**රාහෝ** = නෙරඤ්ජරාගඝ (සළු 2.

නිව(ධා)=1. නිවුම්හි (ඛඟූ 22[16]. පූ 2. 47[11]). සක. නිවා නිවත්; නිවී (සි 652) නිවූ. 2. සන්හිදීමෙහි (ඛඟූ 199[5]). අක. නිවේ නිවෙත්; නිවි නිවිනි නිවී නිවුනු.

නිව (පූර්ව)=නිවා (සි 32. 178).

නිවට=1. නිඝණ්ඨඝ (සඳ 14[10]. රූ 274). 2. නීව (සඳ 477[8]). 3. මෝඩ (ජා 264[20]. ගිරා 181. ගුත් 83).

නිවටන්=විවටය; නිවණ (ඛඟූ 229[5]).

නිවන්=1. <නිබ්බත්ත)=නිපන්; උපන් (ඛඟූ 40[21]. 56[33]. 112[21]. 178[25]). 2. කඳකුමරා (රූ 758). 3. ඉඳුමා (රූ 92). 4. 'නි-වත්' ඛ. 5. (නෛර්ඝ්‍ය)=නිවන කල්හි (ඉතිපි 22[14]).

නිවතුන් (**නිවත්න**)=1. (<නිබ්බත්තන)=නිපදින(ඛඟූ 43[16]. 275[21]). 2. <නිවත්තන)= නවතින; අවසන් වන (ඛඟූ 156[20]).

නිවන්=නිව්වාණඝ (ඛඟූ 2[8]). -ඤාවස්= නිව්වාණපාඤ්ඤික (ඛඟූ 36[9]). -දඤම්=නිව්වාණ ධම්මඝ(සඳ 16[20]). -දු=නිව්වාණදායක; නිවණ දෙන (ගුත් 54). -ධා=නිව්වාණධාතුව (අමං 2. 84[16]). -පිසුවු=නිව්වාණඝ නමැති පිහිව (ඛඟූ 36[18]). -සුර= නිව්වාණඝ නමැති නඟරඝ. -සැප= නිව්වාණඝ නමැති සම්පත්තිඝ

(ගුත් 3) -සුඛ=රාගාදිකෙලෙසයන් සන්සිඳ වීමෙන් වන, සුඛවෙදනාවක් නොවන, ශ්‍රෙෂ්ඨසුඛය.

නිවනු=1. නිවීම(ධප්‍ර 245[30]). 2. නිවීම කරණ.

නිවස් (ධකැ 277[19]) **නිවස** (සී 182) }(පූක්‍රි)=නිවා.

නිවහ (බා)= 1. දන්වීමෙනි. 2. සැනසීමෙනි. සක. නිවහා නිවඝත්; නිවැගී නිවැහූ (ධකැ 254[18]).

නිවහන්†=1. නිවාසස්ථානය. 2. සැනසීම.

නිවාඩු†=1. වැඩ නැතිබව. 2. අවකාශකාලය.

නිවැන්=නිඛත්ත; නිපන් (ධකැ 73[20]).

නිවි=1. නිවුනු (සිබ 56[3]). 2. ගොවියා (සිය 364. රූ 367).

නිවිති=එනම් පලාජාතිය.

නිවිසයා=?(එස 64). [කිරීම.

නිවි(වු)මි=1. සන්හිඳීම. 2. හින්න නැති

නිවු=සන්හිඳවූ(කාගෙ 1-2). [(අමං 2. 96[34]).

නිවුගෙනි= අභිඝුණ්‍හිකයා; සපිවිඝවෛද්‍යයා

නිවුනු= 1. සන්සිඳුනු. 2. නිවන් දුටු (වි 6. 47[8-11]).

නිවුනුළු (වි 4. 122[8-20])='නියහුණු' ශුද්ධ?

නිවෙනු=සන්හිඳෙන (ධකැ 161[32]).

නිවෙදක=දන්වන.

නිවෙදන=දන්වීම.

නිවෙදිත=දන්වන ලද.

නිවෙද්‍ය=දැන්විය යුතු. -මාන=දන්වනු ලබන.

නිශ්='නිර්' බ. -වශ=නිරණය (සද්ධ 11[13]). -වශන= තීරණය කිරීම (වි 5. 192[1-32]). -වමී=ගම නැති. -°ගාවී=ගම නැති ඵලදෙන (විභා 4.73[8-4]). -වල= සෙලවුමක් නැති (පූ 2. 618[16]). -චිත= නිශ්චය කළ (කඛ්‍ඛා 31[2]). නියත (පඤ්චි 31[6]). -චෙතස=ක්‍රියා රහිත (වි 7. 171[8-41]). -ඝඩක=සැකය නැති (ජාස 291[2]). -ඝබද=ගබද නැති.(දළ 38[19]). -සිල්පි=ශිල්ප නොඋගත් (සම් 135[31]). -සෙස= ඉතිරි නැති; සියලු. -සොඝ= කන්ගාවූ නැති. -සෝඝ= ශොඝ නැති (සද්ධ 54[11]). -ශ්‍රය= 1. ආශ්‍රය. 2. ගුරුව රයා ඇසුරු කිරීම; නිස. 3. ඇසුරු කරණු ලබන තැනැත්තා මෙන දෙවැනි ගත තුන (වි 1. 49[1-18]). -°ප්‍රත්‍යය= ආශ්‍රයයෙන් සහජාතධර්මයන්ට උපකාර වන චිත්ත චෛතසික (සලී 2. 71[9]). -°මුඛතාඛ්‍යා= නිසෙන් මිදීම සඳහා භික්ෂූහු කෙරෙහි පිහිටිය යුතු [බණදහම් ඉගැන්වීම ආදි කරුණු (කති 11[2]). -ශ්‍රිත=ඇසුරු කළ (ධප්‍ර 303[30]). -°ශීල= තැනැත්තන්ගේ ඇසුරු කළ හෝ සුවඳීදියව ආයා කිරීම් ආදිය නිසා රකින ශීලය (වි 1. 44[2 3]).

නිෂා=රාත්‍රිය. -අඩ්ඪනා=නිසකතා. -ඉන්ද්‍රාය මාණ= නිගෙනහැරුයා (=සඳ) වැනි (උපා 266[25]). -කර=වසඳුයා. -භාගතා=නිගංඛ නාව. -වර= 1. රාත්‍රියෙහි ගැසිරෙන්නා; සොරා. 2. යකෂයා. -භාග=රාත්‍රිකාලය. -මණි, -රතන=වසඳුයා.

නිෂ්ඨිත='නි-ෂිත' බ. -ඔසත්‍ත=මුවහත් නැබූ අවිය.

නිෂ්='නිශ්'. බ. -කණ්ඨ (ශිසං II. 285-2), -කණ්ඨක (ශිසං II. 141[10])= කටු නැති; සොරසතුරු උවදුරු නැති. -කරුණ= කරුණාව නැති (සර 66[23]). -කර්මික= වැඩක් නැති (ජාගැ 226[18]. සලී 2. 85[39]). -කලඛ= 1. කැලැල් නැති; නිර්මල (පූ 2. 107[31]). 2†=මවෙකි. -කෂාය= 1. කෂට නැති. 2. රාගාදි කෙලෙස නැති (බස 6[29]). -කාරණ= අකාරණය; හෙතුවක් නුවූව (දහම් 257[3]). -කාරුණික='නිෂ්කරුණ' බ (දහම් 26[21]). -කිඤ්චන= කිසිවක් නැති (ජාස 345[2]). -කෘෂ්‍යමාණ= අදිනු ලබන (බප්‍ර 154[35]). -ක්‍රමණ=නික්මීම (බප්‍ර 155[5]). -ක්‍රාන්ත= නික්මුනු (බෝගැ 17[5]). -ක්‍රිය= ක්‍රියා නැති. -ඛණ්ඩි=1. නිමාව (සද්ධ 45[5]). සිදහිය (බප්‍ර 94[30]). 2. ඉපදීම. -පන්න= නිපන් (සර 26[13]). -°රූප= 'අවිඥප්ති නිපන්රූ' බ (අභිස 156[11]). -පරියාය=ක්‍රම යක් හෝ ලෙසයක් නැති; එක්තරා ක්‍රමයකින් නොසැලකෙන (අභිස 6[2]). -°ප්‍රඛ= ගම්කිසි ක්‍රමයක් නිසා නොව එකාන්තයෙන් ම දුකැයි සැලකෙන දුක; 'දුඃඛප්‍රඛ' බ (බප්‍ර 151[6]). -°විපාක=ගම්කිසි ක්‍රමයක් නිසා නොව එකාන්තයෙන් ම විපාකයෙහි

සැලකිය කැකි විපාකය (වි 7. 56¹–¹⁹). -පලිබොධ=බාධා හෝ හිරිකැර නැති (සලී 2. 599¹⁵). -පාදන=නිපදවන (පසඳ 7³¹). -පාදන=නිපදවීම (පසඳ 5²⁶). -පාදනීය=නිපදවිය යුතු (වි 2. 706³–³⁰). -පාදිත=නිපදවූ; කළ (ජාස 35¹⁷). -පාද්‍යමාන=නිපදවනු ලබන (දහම් 2⁷). -පාපි=පව් නැති (ජාස 306²⁰). -ප්‍රතාරුඛ=බාධා නැති (දහම් 79²⁹). -ප්‍රපඤ්ච=1. ප්‍රමාද නැති (බස 46³³). 2. තෘෂ්ණාදිය නැති (වි 2. 1059³–²). -ප්‍රභ=ප්‍රභා නැති (සලී 2. 79³⁵). -ප්‍රීතික=ප්‍රීති රහිත (වි 1. 305¹–⁹). -ප්‍රයෝජන=නිරර්ථක (සඳහ 98¹¹). -ඵල=ඵලයක් නැති (බස 25¹⁸).

නිජ්ඣක=1. 'නික' නම් කාසිය (ජාස 35¹⁰). 2. රන් පස්වසි කළඳ ("රන් පස්කළඳක් සුවණ්ණෙකි. සවණ්ණ පසක් නිජ්ඣකෙකි"–ජාස 472⁸).

නිජ්ඣ= 1. නිශ්චය; නිසැකය (පුනා 54). 2. නිව (සි 29) 'නිසසුන්', 'නිසුවම්' බ.

නිජ්ඣ='නිර්' බ. -තරණ= එතෙර වීම (බෝකැ 62³⁰). **-°අධ්‍යාශය=** සසරින් එතෙර වීමේ අදහස (බප්‍ර 103¹⁸). **-°පශ්‍යීප්ති=**සසරින් එතෙර වන අපෙක්ෂාවෙන් ධර්මය පුහුණු කිරීම (බප්‍ර 101³⁵). **-තාරණ=** එතෙර කර වන (දහම් 76³³). **-තුෂ=**දහඩිය නැති; අසාරදෙය නැති (දහම් 3¹⁹). **-තෙජස්ක=** තේජස නැති. **-තෘංෂ-**දිග කඹුව (බප්‍ර 147¹²). **-සංශය=**නිසැක (පසඳ 54²⁹). **-සඟඹිය=** 1. නිසසජනය කවයුතු දෙය. 2 විසි කළ හැකි දෙය (කඛා 87¹⁴). **-°පාවිනතිය=** අංපතතිය විමව හෙතු වූ වසතුව සඛඤගණපුදගලයන්ව පංවා දී ඇවැත් දෙසා පිරිසිදු විය යුතු පංවිතතියා පතතිය. **-සඛඤ=** ඇල්මක් නැති. **-°චාර=** ඇල්මක් නැති හැසිරීම (වි 1. 8³–³⁶). **-°ත්‍යාග** (ජාස 22¹¹), **-°පරිත්‍යාග** (ජාස 81⁵)=ඇල්මක් නැති ව අත්හැරීම. **-සඤ්ඤ=** බැහැර කිරීම; අත්හැරීම. **-සඤ්ඤ=** සඤ්ඤ නැති (බස 1⁶). **-°ඛ්‍ය=** ශූන්‍යතාව (බප්‍ර 226¹³). **-සඤ=** 1. නිශ්‍රය. 2. නිශ්‍රයාගාර (වදන් 23). 3. (බකැ 273³¹)='නිසය' ශුද්ධ?. **-°අඛ්‍ය=**නිසෙන් මිදීම සඳහා උගත යුතු දෙය. 'නිස-බණ' බ (විභා 1. 327³–¹⁵). **-°අනෙනවාසික=** නිශ්‍රය ගැණීම නිසා අතැවැසි ය කි සැලකෙන භික්ෂුනම (සර 211³¹). **-°ඉද්ධිපාද=** අධාර වන්නා වූ ඍද්ධිපාද (වි 4. 224³–³⁶). **-සරණ=** 1. නික්මයෑම. 2. නිවණ (සලී 2. 167³⁹). **-°අධ්‍යාශය='නිසරණාධ්‍යාශය'** බ (බප්‍ර 101²³). **-°විමුක්ති=** නිවණ (බප්‍ර 278¹⁵. ධගැ 125²⁹). **-සාර=**1. සාරයක් නැතිබව (ධගැ 250²⁴). 2. නිසරු. **-සාරණීය ධාතු=** 1. අශුභධ්‍යානය, මෛත්‍රී°, කරුණා°, අරූප°, අනීත්ඵලසමාපත්ති යන ධර්ම පස (බුත් 28¹). 2. සතර බ්‍රහ්ම විහාර, අනිමිත්තවෙතොවිමුත්ති, අසම්මානසමුග්ඝාත යන ධර්ම සය (බුත් 28⁵). **-සෘත=**නික්ම ගිය (බප්‍ර 278¹⁴).

නිස=1. භික්ෂුනමක් උපසපන් ව අවුරුදු පහක් ගෙවී අවශ්‍ය බණදහම් ආදිය උගන්නා තෙක් ගුරුවරයෙකු යටතේ විසීම (සිඛ 66³¹). 2. පිහිට; උපකාරය (බකැ 67³¹). 3. රාත්‍රිය (කව් 271. 376). 4. ප්‍රතිරාවය (රු 107). **-අඹු** (මසූ 106), **-කන්** (කව් 271)= රාත්‍රිය නමැති කාන්තාව. **-ඉස=** වඤ්ඤා (රු 63. පුනා 37). **-බණ=** භික්ෂු නමක් නිසෙන් මිදීමට උගත යුතු ප්‍රාති මොක්ෂය, සතරඛණවර, රතන- මහා මඬගල- තිරෝකුඩ්ඩ යන සූත්‍ර, කම්මනම් විනිශ්චය, නාමරූපවිනිශ්චය, අනීත්ඵලය තෙක් කම්සථානයක් යන මේ ධර්මය (සිඛ 66³⁴. හංස 173). **-මුඛ=** නිසෙන් මිදුනු (සර 525²). **-සුරා** (ශිසං I. 218⁶), **-සුරෑ** (කව් 169. 275)=නිශාකරයා. **-වන්=** රාත්‍රියට පැමිණි; නිදන; ක්‍රියා රහිත (සස 56). **-වම්=**නිත්‍යකත (කව් 272). **-සර=**නිශාවරයා (රු 40. 401. කෝ 240).

නිසංසි (ධා)=නිසිමෙහි; ඇසුරු කිරීමෙහි. සඤ. නිසං, නිසත්; නිසි නිසු, 'නිසන්' 'නිසන්' බ.

නිසඟ= 1. සවභාවය; 'නි-සඟී' බ (රු 124. මසූ 3). 2. සවණ්ඩිය; අහස්ගඟ (කාශෙ 1–2). **-සිද්ධ=**සවභාවයෙන් සිද්ධ වූ (සිය 64).

නිසඟි='නිසසඟිය' බ (සිඛ 94). **-පවිති=** 'නිසසඟියපාවිත්තිය' බ (කඛා 20¹³).

නිසජ (බා)= නිසසජනයෙහි (සිඛ 34¹⁴. 35¹⁹). සඤ. නිසදං නිසදත්; නිසැදී නිසැදුම්.

නිසජ්ජන=නිස්සජ්ජනය කරණ (සිඛ 35[33]).

නිසජ්ජා (ඉත්ති)=නිස්සජ්ජනය කොට.

නිසජ්ජන් සිවුරු=නිසීදනවිවරය; හිඳගැණීමට ඵලන රෙදිකැබැල්ල. 'නිසදුන් සිවුරු' ඛ (ඛප්‍ර 302[33]).

නිසජ්ජව (නෛක්ති)= නිස්සජ්ජනය කළොත් (සිඛ 34[15])

නිසද (ධා)='නිසජ (ධා)' මෙනි.

නිසදන=නිසජ්ජන (සිඛ 35[35]).

නිසදු (ඉත්ති) =නිසජ්ජා (සිඛ 34[9]. පඟැ 20[35]. කඛ්ඛා 51[7]. වි 8. 51[3-13]). [43[35]).

නිසදිය (නෛක්ති)= නිස්සජ්ජනය කරන්ට (පඟැ

නිසදුන්=1. නිසීදනය (කඛ්ඛා 69[26]). 2. (ධඟැ 276[35])= 'නිසදුන්' ඉග්‍ර. -සිවුරු= නිසීදන විවරය (අමා 2. 129[24]). 'නිසජ්ජන්සිවුරු' ඛ.

නිසන්= 1. සමීපය (රූ 433. පුනා 40) (2. 'නි-සන්' ඛ. (කවි 306. 401). [32[1]).

නිසනා= නිසා වසන; ඇසුරු කරණ (පඟැ

නිසමතු (ජා 17[1]. 533[24])='නිසවතු' ඉග්‍ර.

නිසම්මකාරී=පරික්ෂාකාරී (සලී 2. 218[24]).

නිසය (ඉත්ති)=නිසා (ධඟැ 165[3]. 239[23]).

නිසරණ=නිස්සරණය (ගෙසි 8[24]).

නිසරි=ආශ්‍රය (ධඟැ 258[16]).

නිසරු (ධඟැ 93[23])='නිසර' ඉග්‍ර? (=අසුර). 'නි-සරු' ඛ.

නිසරුණුවිමුනති= නිස්සරණවිමුක්තිය (ධඟැ 59[15]. අමා 2. 176[13]).

නිසවතු= ප්‍රමුඛය; ශ්‍රෙය ඉදිරියෙහි තැබූ යාලුවා; පෝට්ටකෝව (බුත් 103[21]. කුදු 74. දපා 59[28]. වි 1. 428[3-24]. මනි 85[35]).

නිසසුන්(නිස් + අසුන්)=නිවාසනය (සද 282).

නිසා= 1. රාත්‍රිය (සර 143[13]). 2. (ඉත්ති)= ඇසුරු කොට (භාස 129). පිණිස (ඉත් 468). -කර= වඳුරා (දසෙං 147). -කල්= නිසකන (ඉත් 346). -වීසීම= ඇසුරු කර වාසය කිරීම (පඟැ 12[31]).

නිසාණ(න)= බෙරවෙසෙසක් (සර 83[23]. 239[23]. 343[21]. දළ 55[18]. සද්ධ 57[6]. 134[4]. 468[7]. දඹ 5[20]. ථූප 41[3]. 139[13]).

නිසාතුර=නිත්‍යයෙන් ආතුර (සලී 2. 624[25]).

නිසාද='නි-භාද' ඛ (සද්ධ 687[34]).

නිසැඟි='නිසඟි' ඛ (සිඛ 31[36]. කඛ්ඛා 51[7]).

නිසැදි= නිරන්තර (සැළ 16. 82. රූ 46. සැවුල් 196).

නිසැදුන්=නිස්සජ්ජනය (කඛ්ඛා 45[13]).

නිසැදු=නිස්සජ්ජනය කළ (කඛ්ඛා 45[17]).

නිසී= 1. 'නුසී' ඛ (සී 129. ධඟැ 23[3]. 92[6]). 2. ධනවතා (රූ 417). -වී= නිසි සත්‍රී (ධඟැ 162[6]). [තැබූ; නියුණු (සැවුල් 80).

නිසිත=1. නිශ්‍රිතාක්ෂර (වදන් 23). 2. මුවාත්

නිසිද (ඉත්ති)=නොං සිදෙ; නොං කඛා (කෝ 203).

නිසිද්ගොන් (නෛක්ති)= හුන්නොත්?; පත් කළොත් (ඛිසං I. 86[24]).

නිසිඟහ=හිඳගත්. -ආඝාති=හුන් අස්න (සවි 48[17]).

නිසිඳු=නිස + ඉදු; වසනුයා (පරෙවි 25).

නිසු= ඇසුරු කළ (සිඛ 66[4]. වි 4. 53[1-25]. රූප 234[9]). 'නිස(ධා)' ඛ.

නිසුදු='නි-වුල' ඛ (රූ 214. පුනා 126).

නිසුවම්=නිවෙංපමාව (සිදත් 196 B). 'නිස්' ඛ.

නිසෙසද=නිශ්‍යන්දය (ධඟැ 140[12]).

නිසේ=1. නිසෙගෙය (සිදත් 79[1]). 2. නිදහස්; විකිණගත් (වෙස 580. 583. 635).

නිස්කාංක්ෂ†=නිර්වාඩුව.

නිස්සී='නිසි-වී' ඛ (ජාඟැ 115[11]).

නිස්සි (ධඟැ 111[21])='නිසිහි' ඉග්‍ර?

නිස්සිවි (ධඟැ 207[6])= 'නි අස්වස්' ඉග්‍ර? (=ආශ්වාස රහිත).

නිස්ඵල=නිෂ්ඵල (බුදු 239).

නිස්වසි (වි 2. 840[3-30])=ගෙහි වසැ ඔවස්' ඉග්‍ර? (=ඝාතවාසගෙහි අවකාශයක්).

නිහ(ධා)=මුවාත් තැබීමෙහි. සක. නිහ නිහත්; නිහි නිහු. 'නිහන' සහ 'නිහු' ඛ.

නිහඟ=නිගඟ (සලී 1. 856[6]).

නිහඬ= 1. කට යුත්ත; කට හැකි දෙය (සලී 2. 98[33]. 257[40]. 679[2]. 882[12]). 2. නිමාව; අවසන (සලී 2. 181[3]. 230[30]). 3. කිය

ගුත්ත (සර 422[3]). 4. අවශ්‍ය දෙය (පූ 2. 605[3]). 5. නිශ්ශබ්ද (වේස 489. 491. 537).

නිහඬුරුහුරු?='නිහඬුරුහුරු' බ (දජ 390[11]).

නිහන=මුවාන් තබන (බහැ 99[23]).

නිහපුළු=අමුත්තා (රූ 442).

නිහර=පින්න (හංස 25. රූ 66).

නිහාඩු†=නිශාලු; දිමිදු.

නිහි (<සිනිද්ධ)=මෘදු (සී 647).

නිහිඳු?=නිශ්ශූව (රූ 688).

නිහිශ (නි) (<සනිඝාං)=ගෙමින් (බහැ 35[17]. මුව 51. 128. 156. 159. සිදත් 58[3]). 'ණිහිශ' බ.

නිහු=1. මුවාන් තැබූ; නිහුණු (රූ 447. පූනං 245). 2. (බහැ 207[11])='සොවාරං නිහු' බ.

නිහුතු=ඝනඝල (Ca).

නිළි= 1. රැවටුනු (කවි 165). 2. නළඟන (පූනං 66).

නිළිඹ=නෙළුම් (සී 21).

නිළී=නළඟන (සිශ 153. සිදත් 55[3]).

නිළුඹු=නෙළුම් (බහැ 230[9]).

නී

නී= 1. නාංගිකාංව; හංගත්‍වාංව (කවි 433). 2. නදිශ (කවි 437. 453. රූ 155). 3. නීප වෘක්ෂශ (කවි 446. සැළ 34). 4. ජලශ (කවි 453. රූ 138). 5. නිධිශ (කවි 453). 6. මෙඝගර්ජනශ (රූ 56). 7. තෛලශ (රූ 378). 8. නිශපෙත්ත (රූ 284). 9. නීත; පැවිණුවූ (කවි 453. සිශ 365). 10. (<නොං හි) (පූක්‍රි)= නොහැකි ව (කාශෙ 5-31. 7-32). **-ඉඳු** (<නදීන්ද)= 1. සාගරශ (කවි 437. රූ 136. ප්‍රාති 51). 2. නිශීන්ද්‍රශ; කුවෙරශ (පූනං 29). **-කුඹු**= නිශීකුම්භිශ (බහැ 46[23]. 284[23]). **-කුසුම්**= බක්මිමල (සස 75). **-'ඳු**='නී-ඉඳු' බ. **-පමා**-ගඩාං නමැති ප්‍රමදුව (කවි 437). **-පියුම්**=නදියෙහි වූ පද්මශ (සස 126). **-මල්**=නීපකුසුමශ (කවි 438). **-රද**=අඟස්ගඟ (පූනං 20).

නීව= 1. මිටි; පඟත් (සර 206[21]). 2. උසස් නොවන; අඩම. **-ආසන**=මිටි අසුන (බප 125[23]). **-උපමා**= ශ්‍රෙෂ්ඨයෙකු නීවයෙකු හා උපමං කිරීම. **-කුල**=වෙණුකාර නෙසාද රථකාර පුක්කුස වණ්ඩාල ගන පඟත්කුල (ජාගැ 53[14]). **-ප්‍රවෘත්ති**= ගවත් පඟත් පැවැත්ම (කාඛා 2[1]). **-වෘත්ති** = නීව ප්‍රවෘත්තිශ (වි 1. 76[1-31]).

නීඩ=කුඩුව. 2. නවාංතැන්පළ

නීත= පමුණුවනලද. **-අර්ථ**= වචනයෙන් ප්‍රකාශ වන අර්ථශ (ජාගැ 5[4]. සලී 2. 816[3]).

නීති= 1. පාලනයට අවශ්‍ය ව්‍යවසථා. 2. ව්‍යවසථා උගන්වන විද්‍යාව. 3. නිවිතිවැල (පූ 2. 97[10]). **-ඥ**=නීතිශ දන්නා. **-දර්ශක**= නීතිශ දෙන; නීති පණවන. **-පර**=නීති යෙහි යෙදුනු (ශිසං II. 223 : [18]). **-ශාස්ත්‍ර**= නීතිශ උගන්වන විද්‍යාව (බප්‍ර 108[15]. දඹ 1[26]). **-සම්පාදක**= නීති පණවන.

නීතු=ඔසුවෙසෙසක් (යෙං 1675).

නීත්‍යනුකූල=නීතියට ගැලපෙන.

නීප=බක්මිගස (සස 75).

නීප්පාණ්ඩු†=ජලසන්නි රෝගශ (Ca).

නීශමාන=ගෙණශනු ලබන (දහම් 12[13]).

නීශාන=1. නික්ම ගන. 2. පඤ්ච නිවරණයන් ගෙන් නික්මෙන (වි 2. 982[1-40]).

නීර=ජලශ (සර 16[3]). **-ජ**=1. දියෙහි හටගත්. 2. නෙළුම්. **-ද**=1. ජලශ දෙන. 2. වලාකුළ. **-ධි**=සාගරශ.

නීරමුල්ලි=ඉකිරිගස.

නීරස(නිර් + රස)=රස නැති.

නීරාජනා= රජුන්ගේ හස්තාභිෂේකාදීන්ට යාචනීය පිණිස කරණ යාගකර්මශක් (බුත් 79[23]. 280[11]).

නීරුජ(නිර් + රුජ)=රුදු නැති.

නීරෝගිකෙළි†='නීරොගිකෙළි' බ.

නීරොග=රොග නැති. 'නී-රෝ' බ.

නිල=නිල්පැහැය (සද්ධ 2[2]). **-අඹර**=නිල්වන් අහස (සිරං 72). **-උත්පල**= නිල්මානෙල් (බපු 51[12]). **-ඛ**=පණුකුලයක් (විභං 2. 943[3-11]). **-ඛණ්ඩ**= 1. මෙහෙසුරං. 2. මොනරං. **-ඛණ්ඩපණ**= සවණී 20 ක් වටිනා කාසියක් (පූ 2. 556[12]. දජං 317[22]). **-ඛඹිණ**(සර 49[23]), **-ඛාත්ඝන**(බපු 1711)= භාවනාව සඳහා පිළියෙල කර ගන්නා නිලවණ්ණමණ්ඩලය (විසතර- වි 1. 613) **-ඛොම්බයි**=පැහැයෙක්. **-ගුළි**=නිලකණ්ඨයා. **-පවදඝීන**=පුරාතනයෙහි වූ වෛතුල්‍යමතයක් (නිකා 198. සර 302[22]). **-ප්‍රභා-නිල් පැහැය** (වි 6. 149[2-10]). **-°ඝාඛන**=නිල් පැහැය ඇති කරණ. **-මක්ඛිකා**=නිලමැස්සා (සද්ධ 440[19]). **-මණි**=ඉඳුනිලමාණික්‍යය. (වි 6. 149[2-11]). **-මන්‍ත්‍රා**=ගෙලෙහි පිටිපස පිහිටි මහනහර දෙක (අත් 96[22]). **-මාණික්‍ය**= නිල්මිණ (බුත් 51[18]). **-මාත්‍රා**=සත්‍රී ආභරණයක් (පූ 2. 129[18]. සවී 114[19]). 'නිල් මාත්‍රක' බ. **-මෙඝ**= ප්‍රමෙහරෝගභෙදයක් (යෝ 2214. 2230). **-'ඔඩර**=නීලඅඹර' බ. **-වණ්ණ**=නිල්පාට. **-වන්නිභචිවි** (දඹ 3[26]), **-විදුම්බන්**(දඹ 3[14])=පැරණි රෙදි ජාතියක්.

නිලපුරණ්ඩි
නිලපුරි }=උදුපියලි.

නිලඝ=1. රුක්අඟුන. 2. කළුලුණු.

නිලිභා=ක්ෂුද්‍රරෝගයක් (යෝ 3402).

නිලී=අවරිඝඝස. **-ආදිතෙල**=අවරිඝකොළ ඉස්ම ආදිඝ ගෙණ සාදන බෙහෙත් තෙලක්.

නීවරණ=1. ආවරණය. 2. සිත වසා දමන කාමච්ඡන්දාදිඝ. 'පඤ්චනීවරණ' බ (ධඟැ 151[26]).

නීවාර=ලෑරුහැල්; වඟා කිරීමක් නැති ව කැලෑවල හෝ තුඹුරුවල හැදෙන වීජාතිඝ. 'නිරි' බ. (ජාත 96[25]).

නීවී=1. නෙරිපට. 2. හොවිඝා (රූ 542).

නීෂාද (සද්ධ 96[15])='නිසාත' ශුඝු.

නීහරණ=බැහැර කිරීම (ධඟැ 30[21]).

නීහාර=1. ආකාරඝ; විධිඝ (සළා 2. 366[35]). 2. පින්ත.

නීලපවඝී=කුඹුව; කැදැල්ල (ජාස 267[26]).

නු

නු=1. සඞ්ඛ්‍යාවක්; අනූව හෝ නහුතඝ (රූ 498). 2. අනුගත වූ (සිඝ 365). 3. (නි)=ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි (ධඟැ 27[23]. බපු 222[21]. කවි 201. 407). 4. (නි)= ශොකයෙහි (වෙස 478). 5. පාදපූරණයෙහි (සී 345). 6. දැන් ඝන අරුත්හි (සී 255). 7. 'නො (නි)' බ. ('කලනුතුරුවනු' ඝන තැන යෙදූ සැටි සැලකිඝ ශුතු). **-අනුදත්**=නො අනුදත් (අමා 1. 221[8]). **-උස්**=උස් නොවන (දහම් 254[8]) **-කුල**=උසස් කුල නැති (බුදු 60). **-කුසිත**=නො කම්මැළි (දජං 226[11]). **-ගුණ**= 1. අගුණඝ (සිදත් 171). 2. ගඞ්ගා (සද්ධ 664[21]). 3. සිඟි මද බව; පිස්සුව? (බුත් 167[28]). **-දුටු**=නො දැක්කා වූ. **-°විරූ**=පෙර නො දුටු (වි 6. 331[-22]). **-දුන්**=දැනඝ නො කළ. **-නුවණ**= මෝඩකම (බුත් 12[14]). **-පුන්ඝද**=වෘත්තඝක් (එස 75). **-පුපුල**= නො පිපිරුණු (කවි 307). **-පුස්නා**= 1. නො පෙනෙනා (සළා 1. 595). 2. නො වටිනා (සළා 1. 1064[3]). **-බුන්**= අභිඤ්ඤා (සර 206[22]). **-මුන්**= 1. නොමිදුනු (මුව 43). 2. නිරන්තර (සී 256). **-මුත**=නො මුත්; නිරන්තර (සී 51). **-මුතු**=නො මිදුනු (කවි 108). **-මුසු**=අමිශ්‍ර (සිදත් 114. බුත් 30[4]). **-මුහුකල**= නොමේරූ(බුත් 120[15]). **-මුළාඹි**= මුළා වූ සිහි නැති. **-මූ කල**=නො මුහුකළ.

-රුද්ධ=රූඪි නොකරණ (සඟ 3[24]). -ලුඟු=1. ලඝු නොවූ; ගුරුක්ෂරය. 2. ලඝු කැවෙයි? (රූ 353). -ලුඟුඩු=කොට නොවූ; දික් (රූ 515). -වූ=1. නොවූ. 2. වෙන් වූ (සළු 1. 714[37]). -සුදු=කළු (රූ 500). -සුන්= 1. නොසිඳිනලද. 2. ශූන්‍ය (=නිස්) නොවූ (සැළ 6). -සුව=සුව නොවන. -සුඟු=සුසුදුසු; අයෝගය (කව් 540). -හුඟු=නොඇකිවූ (බුත් 15[32]. සළු 1. 418[4]). -හුරු=ගුරු නොවූ. -හුඟු(<නොසුඟු)=1. අයෝගය; සුසුදුසු (සස 206). 2. අශුෂ්ක; නොවියලි; නොමැරුණු? (ශිසං I. 254[57,58]) (සුඟු< සුඟු< සුඤ්ඣ) (නුඟුඟුවැලෑ=අමු- නොමැරුණු වැලෑ?).

නුඤ්ඣම්=අනුක්‍රමය; පිළිවෙළ(රූ349. පූනා183).

නුඟ=එනම් ගය (බුත් 49[22]). **-අරළු**=නුඟ ගයෙහි අතුවලින් පෙළෙන්වම බට මුල් (යෝ 1785). **-ඈඟණ**= ඔෂධඟණයක් (යෝ 352). **-දෙවි**=නුඟගයට අධිෂ්ඨාන වූ දෙවියා (අමං 2. 13[24]). **-හඳුඤ්ඣඩු, -හල්ඤ්ඣඩු**=ඟමක්; නොහොත් නුඟගස් ඟා ඟල් ගස් ද අධික ව තුබූ වනයක්(සද්ධ 613[11]).

නුඟි=1. අනුගතවම; අවසන සත්‍රිය (කව් 413. 559. සස 131). 2. පසුපෙත (සිය 220. කව් 631). 3. වසඟ; ලැදි (රූ 420). 4. අනුගත (සි 82. 592).

නුඟුරු='අනු-ගුරු' බ (ශිසං II. 211[19]).

නුඟ=නුඟ (බගැ 61[30]). **-ඟක්**=නිග්‍රොධ නම් ශාක්‍යයා (බගැ 198[23]). **-හල්ඤ්ඣඩි**='නුඟඟල් කඩු' බ (ශිසං I. 234[56]).

නුඩුඹුරුනල?='නියඹුඹුරු' බ (බපු 281[5]).

නුතන්='අනවතපත' බ (කව් 231. බගැ 28[14]. 176[1]).

නුතැවි= අනුතාපය; පශ්චාත්තාපය (රූ 115).

නුතී=1. සතුටිය. 2. ප්‍රණාමය.

නුදු(බගැ140[1])='නිගැදී' ඉසු?. 'නිගද(බං)' බ.

නුදුම්බර=දත්තගස.

නුන බර=දිගම්බරයා; නිගණ්ඨයා (රූ 274).

නුනි(වි4 283[1-28])='නුනී' ඉසු'(=වැටුනේය)

නුපු= 1. අනුපුවීම; පිළිවෙළ (රූ 319). 2. ක්‍රමවත් වූ (කව් 382. 383).

නුබ-1. අඟස (බපු 177[26]). 2. මෙඟ; මේ පැත්ත (ජෘනැ 187[22]) 3. (නාම) ඔබ; ශුෂ්මතා (සි 339. මයු 2) **-කුස්**=අංකාශය (කව් 413. බපු 239[3]). **-ඟං(ග්)**=අඟස්ඟඟ (ගුත් 382). **-තල**=අඟස (බපු 227[27]). **-පා-**අඟස නමැති පංතිය (කව් 8). **-මිණි**= සූගන්‍ධිකා (රූ 71). **-°කුල** = සූගන්‍ධිවංශය (මයු 16). **-මින්**(සැළ 48), **-ඟමණ** (කාශෙ 1-32)=නුබමිණ. **-වස්**=සඳ (රූ 766). **-ඟර**= නභඟචරයා; අඟසෙහි ගමන් කරන්නා දෙවියා (කව් 8. මයු 55).

නුබඳ=1. අනු ව බැඳුනු (කව් 272). 2. නිතර (කව් 9. 103. 339 සිදත් 58[1])

නුමු=නැමුනු (සි 535)

නුමුන්†(නි)=නමුන්; නමුදු.

නුඹ= 1. අඟස (මුව 24. කාශෙ 4-1. 5-26). 2. (නාම)=තෝ; ශුෂ්මතා(දජා 313[17]). ඔබ; භවතා (සිදත් 147[3]. බුත් 63[14]). 'නුඹ' බ. **-කුස්**; (මුව 49. 53='නුබකුස්' බ. **-ඟග්**(මුව 72. 151)='නුබඟා' බ. **-තල** (මුව 68. 152)='නුබතල' බ. **-බින්**=1. අඟස නැමැති නිතතිය (බෝගැ 92[17]). 2. ආකාශය නමැති ප්‍රදෙශය; 'බින්' බ.

නුඹුන්=නඃනඃ; අඋස (සි 72. 87. 110. 533).

නුඹුල=අනුකූල? (සි 582).

නුර='නුරා' බ (සි 324).

නුරා=අනුරාගය (රූ 117. කව් 42. 166). **-තෙපුල්**=සෙනඟගෙන් කියන වචනය. **-බර**=සෙනඟ නමැති භාරය (එස 91). **-බස්**=නුරාතෙපුල. **-සුදු**=මෙවුන්දම (පැර 125). **-රඟ**=සෙනඟරසය (කව් 160. 438). **-ලිඟ**=අනුරාගය නමැති ලතාව (කව් 583).

නුරු

නුරු=නුපුරය (කව් 205. 293), -වල(ළ) (පැර 63), -වලා (ළා) (දහම් 15[16]. මුව 16. බෝකැ 17[31])=නුපුරය වූ වළල්ල.

නුරුපුර=අනුරාධපුරය (බෝකැ 121[20]).

නුරු=අනුරූප; සමාන; සුදුසු (රැ 406. කව් 110. සිය 127).

නුවට=නිගණ්ඨයා (බගැ 181[13]. 258[13]. බප 246[9]). -ඇදුර=නිගණ්ඨ වූ ආචාර්‍යයා (අමා 2. 67[37]).

නුවණු=නිගණ්ඨිය (අමා 2. 87[26]).

නුවණ=ඥානය(බප 295[32]). -ඇති=ඥාණවන්ත (බුත් 12[18]). -ඇස්=ඥානය නමැති නෙත්‍රය (බුත් 132[3]). -ශක්ති=ඥානය පැවැත්ම (දපා 225[8]). -සුරඟ=ඥාණ නමැති අශ්වයා (බප 115[38]). -දැල්='ඥානජාල' ඔ (බගැ 19[10]).

-පදවිඤුම්=නුවණ නමැති පා තැබුම (බප 46[38]). -පැරැම්=ප්‍රඥාපාරමිතාව (දපා 225[7]).

නුවණුමුවා= නුවණින් වූ (ශිසා 1. 31[3]).

නුවත්නා=අනුවර්තනය කරණ (සිය 56).

නුවන්=1.ඥානය; ඇස(සිදත් 74[5]). 2.නෙත්‍ර කෘත්‍යය; බැලීම. 3. ඥාණය (බගැ 211[28]). -අඟ=නෙත් කෙළවර. -අත් (නුවනත්)= 1. නෙත (කව් 43). 2. නෙත්‍රාන්තය. -අවි= ශමරජ; 'ඥානායුධ' ඔ. (එස 47). -උතුල=නෙත්‍රයෙන් ඉහිරූ (බප 298[14]). -පෑහැ=නෙත්‍රකාන්තිය, (කව් 365). -ඉස= අැසි පිහාටුව (මයු 74). -පිළිකා=ඇස අසල හැදෙන පිළිකාව (යෝ 4251). -බර=කඳ කුමරා (රැ 754). -බිඟු=නෙත නමැති මිමැස්සා (බප 214[30]). -මහනෙල්=නෙත් නමැති උත්පලය (බප 234[5]). -ාවහර= නෙත්‍රෝත්පලවර්ණාව; බැලීම (බප 214[18]). -බුවර= නුවන්බිඟු (සර 105[32]). -රහස් ශක්ති=නෙත (කාන්තිය) නමැති රහෝයන්ත්‍රය හෙවත් රහස් කිමට ගන්නා ලීය (කව් 224). -විල්=නෙත්‍ර නමැති විල (කව් 242). -සහස් (බුත් 501), -සැල? (රැ 753)= ශක්‍රයා. -සිලිල්=කදුළු (රැ 508).

නුවනත=නෙත්‍රය. -පස්-නෙත්‍රය නමැති පාශය (කව් 313). -බොදු=නෙත් නමැති බෙලිකවුමුවා වෂකය (කව් 605). -රතු පුල්=නෙත්‍ර නමැති රක්තෝත්පලය (කව් 304). -සඳකැන්මිණි=නෙත්‍ර නමැති චන්ද්‍ර කාන්ත පාෂාණය (කව් 758).

නුවනුපුල්=නෙත්‍ර නමැති උත්පලය (කව් 60).

නුවර=1. නගරය (බගැ 28[11]). 2. ග්‍රාමය (බගැ 162[29]). 3. නාගරිකයා (කව් 359. කෘශෙ 7-8. ගුත් 120. 130). -එලි=කපුගස (වෙව). -පිරිවර='නාගරපරිෂ්කාර' බ (ජාගැ 8[21]). -රැකි(බගැ 267[4]), -ලිඳු (ජාගැ 133[11]. අමා2. 143[5])=නගරාරක්ෂකයා. -සොබනි= 'නගරශොභනී' බ (බගැ 224[5]).

නුවරු=නාගරිකයා (ගිරා 51).

නුවළ(ඛා)=1. වෙහෙසීමෙනි (කව් 80). යක. නුවළා; නුවළන්; නිගැළි. නිගැළුවැ. 2. කළ කිරීමෙනි. 3. නැවැත්මෙනි (සී 197). අක. නිගැළේ නිගැළෙන්; නිගැළිති නිගැළි නිගැළුනු නිගැළි (ඛා) 'නිගළ(ඛා)' ඔ.

නුවා=1. සිවුරෙහි වංශය. 2. එය තර විමට අල්ලන රෙදිපටිය (සද්ධ 182[7]). -කඩ= නුවාවට ගත යුතු රෙද්ද (සද්ධ 187[24]).

නුසර=අනුසරණය; සිහිය (රැ 119).

නුසි(<අනුවජ්ජික)=නිසි; යොගාර්; සුදුසු (බගැ 44[9]. 47[24]. 108[37])

නුසිත්=විනීත විනත අැති (සිය 328).

නුසෝඝාසි?=අරළු (වෙව).

නුහු=නහුතය; දැසඳහ(බගැ48[18]. අමා2 22[13]).

නුහුබඳ(ඛා)=ලුහුබැඳීමෙනි. සක. නුහුබඳි නුහුබඳිත්; නුහුබැඳි නුහුබද් (බගැ 14[34]. 68[37]) නුහුබැඳි (නුහුබඳමින්-බගැ 34[2]).

නුහුසු=1. ශෝභුස්සා (සිබ 62[6]. රැ 243). 2.'නු-හුසු' ඔ.

නුළු=1. වඤ්චිත; රැවටුනු (කව් 164). 'නළ (ඛා)' ඔ. 2. සොරාගත් දෙය (රැ 408).

නූ

නූ=1. නොවූ (කව් 535. කාශ 12-24. කෝ 106). 2. අනුරූප (මුව 1.8).

නූගත්=නො උගත්.

නූතන=නවීන; අළුත් (සර 118⁵).

නූනා (ප්‍රත්‍රි)=නො උනා; නො මුදු (සැළ 85).

නූනාමර්ම=අහුගස.

නූනු=නො උනු; නො අඩු (කව් 200)

නූපදනා=නො උපදනා (බුත් 83¹⁸).

නූපන්=නො උපන් (සර 108⁸).

නූපමා=උපමා නැති (දළ 8³).

නූපුර=පයෙහි ලන වළල්ලක් (සද්ධ 51¹⁸. ධප්‍ර 44³⁸. ගුත 312). (පෘසළඹ හා නුපුර යත් දෙකක් බව සද්ධ 96⁸න් හැඟේ).

නූල්=1. රෙදි විවීම ආදියට ගන්නා හින් දික් කොදි; නූ (සද්ධ 331¹). 2. නෙළුම්දඬු ආදී යෙහි තිබෙන හීන් කෙදි. -කඳ†= එයින දිග නූලකට වුව මනා ප්‍රමාණය කොටස් වලයෙන් බහන රාමුව. -කූරු†= එයින දික්නූලෙහි එක් පලක් එනිය ගැසේ මුළු දිගට ම සිදුරක් කර තිබෙන ලීකැබැල්ල. -භාණ්ඩ†=විහන යන්ත්‍රයෙහි අළුකරල්වලින් හා පණාවත්අතරින් ද නූල් ඇදගන්නා උපකරණය. -බඳුම (බෙත්ම)†= විහන දික්නූල් පඩියාති දෙකකට බෙදන උපකරණය. -බෙර†= නූල්කඳ. -යෑද= විහන යන්ත්‍රයෙහි නූල් දැවටූ උපකරණය (දජ 17²³).

නෘ

නෘත්‍ය= නැටුම (බප්‍ර 125²⁰). -අඩහ= නැටුම් කොටස් (සද්ධ 280⁵. 311²⁷). -කාර=නටන්නා (විලි 217⁴¹). -මණ්ඩප, -ශාලා (බුත් 156¹⁹)=නෘත්‍ය කරණ ශාලාව.

නෘදෙව=මනුෂ්‍යදෙවයා; රජ.

නෘප=රජ. -ආසන=සිංහාසනය.

නෘපති=රජ (සර 235²³).

නෘශංස=ක්‍රූරයා.

නෘසිංහ=නෘකරි; සිංහයා වැනි මිනිසා.

නෘහරි= නරසිංහයා; විෂ්ණු විසින් ගත් අවතාරයක් (සර 304²⁹).

නෙ

නෙ=1. නොයෙක්; බොහෝ (කව් 139. 419. ධප්‍ර 48³⁸). 2. ප්‍රතිෂෙධයෙහි. 'නොං' බ (සි 131. 231. සස 68). -රඟ=අනෙකාංකාරය (මයූ 25).

නෙක්, නෙඟ (දසෙං 61)=අනෙක; නොයෙක්.

නෙක්කන්ති=දේවදූරු.

නෙක්ඛම්ම= 1. නෛෂ්ක්‍රම්‍යය; නික්මීම. 2. පැවිදි වීම. 3. කාමයෙන් වෙන් වූ ප්‍රථම ධ්‍යානය. 4. විදර්ශනාව. 5. නිර්වාණය. 6. කුශලධර්ම. -පාරමිතා= නෛෂ්ක්‍රම්‍යපාරමිතාව. -සඞ්කප්ප= නෙක්ඛම්මය පිළිබඳ කල්පනාව. -සුඛ= කාමරාගවශ්‍ය පංදෑන් ගෙන් නික්මුනු අනාගාම්ඵලසුඛය (බඹැ 241³).

නෙඛම්=නෙක්ඛම්මය (බඹැ 142¹⁶). -චිතක්=නෛෂ්ක්‍රම්‍ය විතර්කය (බඹැ 130²³).

නෙඛැම්=නෙක්ඛම්මය (බඹැ 10²²).

නෙඟි=1. නැඟී; ආරූඪ වූ (සි 117). 2. (ප්‍රත්‍රි)=නැඟි (සි 218).

නෙඟී (ප්‍රත්‍රි)=නැඟී; ආරූඪ ව (සි 661).

නෙඟී=නැඟී (සි 217. 269).

නෙවුල්=නිවුල් නම් ඔසුවෙසෙස (යෝ 4508).

නෙව්වි=නැවිව.

නෙත්=1. නෙත්‍රය (කව් 25). 2. නෙතතිය. -කඳු=නෙත් පිණවන (සර 104[7]). -කෑම=නෙත්‍රය නමැති දර්පණය (කව් 214). -දල=නෙත්‍රජලය; කදුළු (කව් 325). -පවුරුණු=‘නෙතත්’ නම් ප්‍රකරණය (සර 64[31]. සව් 192[11]). -බඳනා=නෙත්‍රයන් බැඳ ගන්නා; ඉතා දැකුම්කලු (නව් 497). -බිඟු=අැස නමැති සාඛාව (කව් 343). -මිණි=අැස නමැති මැණික (කව් 566). -මින්=නෙත්‍ර නමැති මත්ස්‍යයන් අැති (කව් 286). -සුඟ=අැස්දෙක (දසෝ 65). -සිත්මිණි=නෙත්‍ර (=බැල්ම) නමැති විඤ්ඤාණමාණික්‍යය (කව් 218). -සිලිල්=කදුළු (කව් 314).

නෙත=නෙත්‍රය. -තල=නෙත්‍ර නමැති තලය අැති (කව් 241). -නැව=නෙත්‍රය නමැති නැව (කව් 619).

නෙතිදුමිණි=නෙත්‍ර(කාන්තිය) නමැති ඉඳු නිලමාණිකයවැස (ගුත් 446). ‘නුවන් රඟස් ගවි’ බ.

නෙතු=නෙත්‍රය (සැළ 65). -පුල්=නෙත්‍ර නමැති උතුලය (කව් 287).

නෙතෙද=නෙත. නෙද; තෙද නැති (සස 68).

නෙත්තම්=ක්‍රීඩාවක් (සර 220[28]. දඹ 1[23]).

නෙතනි=1. බමිය විස්තර කරණ නීති ඵගන් වන ග්‍රන්ථයක්. 2. කෙළවර (පූ 2. 174[27]. 387[9]. රාජා 26[10]). -අගම්පනි=සිංහල රජුන්ගේ අංරක්ෂක සෙනඟක් (දඹ 54). -පිටි=කෙළවර සිටින සමූහය (පූ 2. 175[8]). -වාල†=අැතුගේ ඉසෙහි පලඳවන මාලය.

නෙතතිංස=දිගකඹුව (ජාස 489[17]).

නෙමෙන් (නාප)=නම් + එන් (සිදත් 156[1]).

නෙම්මණ=උරග? (අවදු-සෘ 24).

නෙඝ=‘නේඝ’ බ (බෝගැ 79[3]).

නෙෂ්ඨඩන්(ම්)=විකිළු සෙල්ලම් (දජා 357[33]. පූ 2. 135[4]. සව් 121[2]. මිලි 367[33]. රාජා 26[15]). [වැසුනු ඔඝ (රූ 171).

නෙර=1. වනය (බුත් 269[20]). 2. අකුලෙන් නෙර (ධා)= නෙරීමෙහි; බැහැර කිරීමෙහි (සිඛ 81[11]. වෙස 39). සක. නෙරං නෙරත්, නෙරි නෙරිත් (පූ 2. 383[27]); නෙරි නෙරි නෙළ, නෙරෑ නෙරි නෙළ (ධගැ 268[31]).

නෙරණා(නා)=බැහැර කරණ (හෙසි 28).

නෙරතල්මී=වල්මීයා? (යෝ 94).

නෙරතු?=ගුටිය; පහර (දජා 187[34]).

නෙර-පිය (ධා)=නෙරපීමෙහි (ධප්‍ර 211[5]). සක. නෙරපියං නෙරපං, නෙරපියත් නෙරපත්; නෙරපි නෙරපූ.

නෙරපි(පූ)මි=බැහැර කිරීම; පන්නා දැමීම.

නෙරපූ=1. බැහැර කළ (බුත් 21[2]. මිලි 214[5]). 2. (සිඛ 70[1])= ‘නො රැපූ’ ශුද්ධ. (=රෞපණය නොකළ). [216[4]).

නෙරය් (පූක්‍රි)= නෙරා; බැහැර කර (ධගැ

නෙරළු(ලු)=පෙංල් (සිදත් 121[4]).

නෙරැ (පූක්‍රි)=බැහැර කර (ධගැ 216[3]. 269[17]).

නෙවි= 1. නරුපව; අැදිරෙද්දෙහි ඉඟෙන් එල්ලෙන්ව සැලැස්වූ කොණ. 2. නිරශෙහි උපන්. -පට=නෙරිය. -සත්=‘නිරිසත්’ බ (සිඛ 42[28]. බප්‍ර 735).

නෙරිණ(න)?=බැහැර කරණ (දහම් 232[23]).

නෙරිවිය=වව්වනාංව (වෙව).

නෙරුක්කු†=මිරිකිම; පිඬාව (Ca).

නෙරුණු=පිටතව නික්ම සිටි (දසෝ 101).

නෙරුන් (නෙක්‍රි)= බැහැර කරන්ව (ධගැ 156[28]). [213[5]).

නෙරුම්=(අැස්) කැසිම හෝ හැරීම (කඛා

නෙරුවාල=ජඝපාල (යෝ 3990. වෙව).

නෙරෙංවි=1. ගොකටු (යෝ 1936). 2†=ක්‍රීඩාවක්. -පෙත්= නෙරෙංවිකෙළියට ගන්නා ලැල්ල.

නෙරෙක්කු†=‘නෙරුක්කු’ බ.

නෙර්ත?=නෘත්‍යය (යෝ 1158).

නෙර්නා=පඟ කරණ (ශිසං III. 22[14]).

නෙලක?=වෂ්සා (සර 460[28]).

නෙලුම්=පියුම් (රූ 160). 'නෙළුම්' බ. **-පත්**=පියුම්කොළය (බුත් 321[15]).

නෙලුඹු= නෙලුම් (රූ 160). **-අල(නෙලුඹල)**=නෙලුම්ගසෙහි අල (වෙස 210. 306). **-ඇස්(නෙලුඹැස්)**=නෙලුම්දඹුවෙහි තිබෙන හින් කෙඳි (මුව 4). **-දැලි**=නෙලුම්දළුව (ජාත 67[26]. වෙස 306. 506)

නෙලෙන් (නාප)=නල + එන් (සිදත් 212a).

නෙල්ලි (යොං 376) }
නෙල්ලික්කා (යොං 894) }=බෙහෙතට ගන්නා එනම් ගෙඩිජාතිය.

නෙවෙන් (නාප)=නව + එන් (එස 8).

නෙවෙස් (<නිවෙස)= වාසස්ථානය (ශිසං I. 2186,[7]).

නෙවෙසුන්= නිවෙසනය; ගෘහය (සි 376. නෙවෙස්න-සි. 56. 134).

නෙසේ=නො එසේ (අමා 2. 739.)

නෙළ=බැහැර කළ (ධහැ 261[29]. රූ 444). 'නෙර(ධා)' බ.(**නෙළෑගෙහි**?-ශිසංI.116[18]).

නෙල (ධා)= නෙළීමෙහි (ධහැ 224[54]). සක. නෙළං නෙළත්; නෙළී නෙළුව. [159[27]).

නෙලෑනු= නෙළීම (ධහැ 142[26]. 225[1]. බුත්

නෙළිපල= (නැඹිලි)පොල්ගෙඩිය. 'නැළි' බ (සි 379). [කැඩීම.

නෙළි(ළු)මි=1. තණ ඉගිල්ලීම. 2. මල් අංදිය

නෙළු=1. නෙළනලද(සිදත් 159[3]). 2. නෙරණ ලද; බැහැර කළ (බෝහැ 110[14]). 3. ගස් ජාතියක් (රූ 548). 4. වස්සා (කාශෙ 2. 5–7). 'නෙලක' සහ 'නෙළු' බ.

නෙළුම්= 'නෙලුම්' බ. **-පියුම්**= නෙළුම්මල (බුත් 329[4]). **-පොකුණ්**= නෙළුම් වැවුනු පොකුණ (බුත් 329[2]). **-මල්**=පද්මය (කාශෙ 1–36).

නෙළුඹු='නෙලුඹු' බ (බප්‍ර 207[34]). **-අස්** (කවි 585), **-ඇස්** (ජාහැ 1328)= 'නෙලුඹැස්' බ. **-දඹු**=නෙළුම්මල් හා කොළ තිබෙන නාළය (බප්‍ර 2344). **-දලවදල**= නෙළුම්කොළහාල (කවි 521). **-මල්**=පද්මය.

නෙළුඹුවාමල් (සිබ 65[10])= 'නෙළුඹුමල්' ඉයුෆ්

නේ

නේ= 1. අනෙක (කවි 13. 49. සිදත් 10[1]). 2. නේගය. 3. නීතිය (රූ 598). 4. ඉඟිය. **-දෘස්**= නෙගදෙඟය (සිදත් 193a). **-නීතා**= අනෙකනදීනාථයා; මුහුදු (කවි 453). **-පා**= 1. නොගෙක් පා(=මුල්)ඇති. 2. නුගගස(පුනා 120). **-බව්**= නෙගහාවය; අවශ්‍යාවනාය අමුතුවෙන් පමුණුවා ගතයුතු බව (සිය 45). **-මඬල**='ඉඟෙගමණ්ඩල' බ (කාශෙ 1–73).

නේකනික=වඤ්චකයා (උපා 160[32]). සොරා (මිලි 368[31]).

නේකල්මුප්පති=නාඹියක් (යොං 4280).

නෙගම='නෛගම' බ.

නෙතව්‍ය=පැමිණවිය යුතු (වි 5. 401–[24]).

නෙතෘ=නායකයා; ප්මුණුවන්නා; මඟ පෙන් වන්නා (ජාත 211[30]).

නෙත්‍ර=1. ඇස්. 2.වඤ්‍ර ජාතියක්(සිබ 32[34]). (ඍධිමයවඤ්‍ර?). **-අඤ්ජන**=ඇසෙහි ගානා අදුන. **-අභිරාම**=ඇස් පිණවන (සද්ධ 533[1]). **-අම්බුජ්**=ඇස නමැති පියුම (උපා 52[27]). **-උත්තව** (ත්‍ර + උ= ත්‍රෝ)=ඇසට උත්සවයක් වැනි; ඇස් පිණවන **-ඔෂධ**=ඇස් ලෙඩට කරණ බෙහෙත. **-ජල**=කඳුළු. **-පින්කම්**= නෙත්‍රප්‍රතිෂ්ඨාපනය නිමිති කොට කරණ පුණ්‍යාත්සවය. **-ප්‍රතිෂ්ඨාපන**= පිළිමවල නෙත් තැබීම. **-රෝග**=ඇස්ලෙඩ (යොං 1749). [(ධප්‍ර 326[18]).

නෙපථ්‍ය= වෙගය; හුඟණය; ඇදුම්පැලඳුම

නේපාල=1. ජගපාල (වෛ). 2. එනම් දෙගය.

නෙමි='නිමි' බ. **-පරික්ෂේප**=නිමිවළල්ල (බෝහැ 991[2]). **-ප්‍රදේශ**=රෝදයෙහි නිමි වළල්ල හේ අවට පිහිටි ප්‍රදේශ (වි 4.

222[2-31]). -මණි=නිම්වළල්ලෙහි මණි කොරයන් විසින් සළ රෙඛා (බපු 53). -මණ්ඩල=නිම්වළල්ල (සර 86[9]). -මාණික්‍ය='නෙමිමණි' බ. (බත් 23[1-17]). -යක්ඛ=නිම්වළල්ලෙහි සක්‍ෂ්‍යාංග (උපා 215[11]).

නෙමිත්තික=1. නිමිති ඇති; සංඥා කරණ (මිලි 484[4]). 2. නෛමිත්තිකයා. -කා=ප්‍රත්‍යය උපදවා ගන්නා පිණිස අනන්ට කරණ සලකුණු(ජාඨ 231[21]. සිඛ66[24]).

නෙය්‍ය=1. පැවිණිය යුතු (කාශී 1-74). 2. අතිශයවිසතර වශයෙන් ම වදළ ධර්මය අසා නිවීණාභිඥාමය කරන්නා (බෝධි 79[13]). -අත්ථ=ශබ්දයෙන් ලැබෙන අර්ථයට වඩා ඒ අනුව ඇතෙන් අවබෝධ වන අර්ථය (ජාඨ 5[3]. ධඨ 251[3]). -පථ=පැවිණිය යුතු බව. -ලක්ඛණ= වාක්‍යයෙහි අවශ්‍යයෙන් ම තිබිය යුතු වචනයක් නොයෙදූ එය අමුතුවෙන් යෙදූ අර්ථය අවබෝධ කර ගැනීමට සේ වාක්‍ය රචනා කිරීම නමැති වැරැද්ද. -බුද්ධ=බුදුබවට පැවිණි නෙය්‍යබෝධිඤාණවරය (සවි 18[39]). -බෝධිඤාණ=නිවන විවරණ ලබන අවස්ථාවෙහි බුදුන්ගෙන් සතරපද ගාථාවක විසතරය අසා රහත් වීමට තරම් හේතුසම්පත් ඇති බෝධිඤාණවරයා (සවි 116).

නෛරයික=නිරයෙහි උපන් නොහොත් වසන.

නෝදි=කැළපිටියාංගය.

නෛරෘ=නිර්මාලයෙහි වූ රක්ෂස (බපු 134[28]).

නෝර්මය?=නෙල්ලිගෙඩිය (වෛව).

නෝවන=නොං එවන (තිරා 147).

නෛවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන= නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන බ්‍රහ්මලෝකය. (ජාඨ 3915).

නෛවසඤ්ඤානාසඤ්ඤාභාව= ඕදරිකසංඥව නැති ඉතා සියුම් සංඥාවක් ඇති ඛන්ධ වැනි අරූපිබ්‍රහ්මලෝකය (වි 7. 68[1-16]).

නෛවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන= 1. අරූපිබ්‍රහ්ම ලෝකයක්. 2. එහි ඉපදීමට හේතු වන චතුර්ථ අරූපධ්‍යානය (ධඨ 44[3]). -ධාතු= ධාතුවක් වූ නෛවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය (විභා 5. 303[1-27]).

නෛවසෙඛනාසඤ්ඤ=සෙඛ පුද්ගල අසෙඛ නුවූ ද පෘථග්ජන පුද්ගලයා. -සීල= නෛසෙඛ්‍ය සෙඛයන්ට අයත් ලෞකිකශීලය (වි 1. 58[3-3]).

නෛවාසික=1. වාසය කරණ. 2. සථානියෙහි නවකර්මාදිකාර්‍යභාරයක් නැති ව වසන්නා (සපා 442).

නෛෂජ්‍යික=ශාන්තියෙන් අත්හැර හිඳීම සඞ්ගහ කොට ඇත්තා (වි 1. 225[1-35]). -අඞ්ගය= නෛෂජ්‍යිකව පිරිය යුතු ධුතාඞ්ගය (වි 1. 285[2-8]. සද්ධ 539[24]). -ව්‍රතය= නෛෂජ්‍යික ධුතඞ්ගය (වි 1. 286[2-29]).

නෛසාද= වැද්දා. -කුල= වැද්දෙක් ව සිට පසු ව පැවිදි වූ භික්‍ෂූන් වහන්සේ (සද්ධ 628[1]). -පුත්‍ර= වැදිතරුණියා (සද්ධ 336[27]).

නෙ

නෛක=නොයෙක් (සද්ධ 3[3]. 101[18]). -විධ-නන්වැදෑරුම් (වි 6. 27[2-24]).

නෛගම=නිගමයෙහි වූ.

නෛෂ්ක්‍රමික=නිපතසඞ්ඛ්‍යාවය ඇති 'බ්‍රහ්ම, බැලිය, බලා, ඝන, ඝටින්' ආදී පද වැනි ප්‍රත්‍යය පද.

නෛපුණ්‍ය=නිපුණභාවය.

නෛමිත්තික=1. නිමිත්තඥානිකයා (බපු 238[18]. 279[16]). 2. නිමිත්තයෙන් ශුභාශුභ (බසු 39) 3. ඒ ඒ දෙය නිමිති කොට උපන් 'ඉඛ හිඳ' ආදී නම් (වි 2. 765[2-13]).

නෛයායික=න්‍යාය දන්නා(පඤ්ච 15[1]. 70[10]).

නෛරන්තර=නිතර. -අභ්‍යාස=නෛරන්තර්‍යභාවය (අමා 2. 51[1]).

නෛරන්තර්‍ය= නිරන්තරභාවය. -අභ්‍යාස= නිතර පුරුදු කිරීම (අමා 1. 74[1]).

නෛරයික='නෙරයික' බ.

නෛරාශ්‍ය=නිරාශභාවය.

නෛරුක්තික=.. නිරුක්තිය දන්නා. 2. නිරුක්තිය පිළිබඳ. -ඥාන (බප්‍ර 244[30]), -විධි (බගැ 5[31]. බප්‍ර 27[17])= වර්ණාගමාදි පඤ්චවිධ නිරුක්තය.

නෛරුක්ත(සී 193[34]) =‘නෛරුක්ති’ ඉහ.

නෛර්ඝෘ(න්)නි= 1. නිරිත දිග (සස 54). 2. රාක්ෂසයෙක්.

නෛර්ශීල්‍ය=නිර්ශීලභාවය.

නෛඝ්‍රණ්‍යක=නිවණට පමුණුවන (බප්‍ර 37[5]).

නෛවසංඥිනාසංඥිවාද=විඵස්‍යාද්ධාරියක් (බප්‍ර

නෛෂධ්‍ය=‘නෙසජ්ජික’ බ (වි 1. 225[2-37]). -අඞ්ග= නෛෂධ්‍යකයා විසින් ප්‍රරණ ධුතාඞ්ගය (වි 1. 228[1-15])

නෛෂ්ක්‍රම්‍ය=‘නෙක්ඛම්ම’ බ (බප්‍ර242) -ආශය= නෛෂ්ක්‍රම්‍යය පිළිබඳ අදහස. -ගරුක= නෛෂ්ක්‍රම්‍යය ගරු කොට පවත්නා (වි 2. 745[2-30]). -ධාතු=අහිංසාදීඤ්ජනය නෙක් ඇති නිරවද්‍යධර්ම(වි 6. 304[2-23]).-පාරමිතා= කරුණා උපෙක්ෂා යන දෙකින් පරිශෝධිත වූ නෛෂ්ක්‍රම්‍යය නමැති බෝසත් කම (බෝගැ 231[6]). -ප්‍රතිපත්ති=ධ්‍යාන විදර්ශනාමාර්ගනිර්මාණයන්ගේ අධිගමයට හේතු වන ප්‍රතිපදාව (වි 1. 441[1-6]). -චිත්ත=නෛෂ්ක්‍රම්‍යය පිළිබඳ කල්පනාව (වි 6. 43[2-8]). -සඞ්කල්ප= ‘නෙක්ඛම්ම සඞ්කප්ප’ බ.

නෛසර්ගික=නිසර්ගයෙන් සිදු. -ගුණ= ස්වාභාවික ගුණය. -ප්‍රතිභාන=නිසර්ගයෙන් සිදු වූ වැටහෙන සුවණ. -බුද්ධි=ස්වභාවයෙන් ම පිහිටි සුවණ.

නො

නො(නි)=1. ප්‍රතිශේධ (කව්1. රැ 725), ‘අ’ බ. 2. ප්‍රශ්න(කව් 110. බගැ 5[28]. 18[5]), 3. ජීත (අමා 2. 11[19]) යන අර්ථයන්හි (මේ නිපාත යෙහි උපසර්ගසකතිය ඇති බව “පස් නොවිකා”-සුදු 52, කඛ්‍ය 18[8], “අනුනොදන්නා”-සද්ධ 615[13]. කඛ්‍ය 89[15]. “පිළිනොගන්නා” ආනාදීන් පෙනේ).‘නු’ බ.-අනු=අනුගත(=වසඟ) නොවන (කව් 352). -අපි= අනාදරී (බගැ 319). -අසල්=සමීප නොවූ (සී 349). -ඇඹිල්=ඇඹිල්ල නැති (අටදු 31[13]). -ඇසුකන්=ශ්‍රවණය නොකළ කන් ඇති (සලී 2. 57[19]. සද්ධ 120[35]). -ඉකි=අයුකතිය (සීඛ 71[20]). -ඉඳුල්=පෙර පරිභෝග නොකළ (ජාගැ 123[19]) -ඉන්නි=කැමැති නොවන්නි (වෙස 167). -උඳි=සුපි නොවන (ජ.ගැ 75[1]). -උනු=නොඅඩු; සම්පූර්ණ (රැ 431) -උපජනම ලබහුවි (බගැ 78[31])= ‘නොඋපජන මළහුව්’ ඉහ? -උයාලා (සීඛ 37[12])=‘නොසෑල්’ ඉහ (කඛ්‍ය 64[10]. ඝ). -උව=අනුපාශය; සුසුදුසු ක්‍රමය (බගැ 367). -උවම=අහුනොපමාව (සිය 105). -එක්= නොගෙක්; බොහෝ(ශික්ෂා II. 140 A[16,17]). -කමසුතු=සුසුදුසු ක්‍රියාව (වෙස 278. 646). -කඩ=1. නිරන්තර (රැ 45). 2. නොඅඩු (රැ 431). 3. නොකැඩුනු (සීඛ 37[11]. කඛ්‍ය 54[9]).-කම්=අයෝග්‍ය ක්‍රියාව. -කිප්=වැරදිවලව ප්‍රත්‍යය වන (දළ 1[17]). -කෙමස් (සද 285), -කෙමෙස්=1. අවසන් නොවන (කෝ 287). 2. (ක්‍රිවි) අවසන්(ඉඹ) නැති සේ (ගිරා 71. පරෙවි 168). 3. බොහෝ සේ (ගුත් 480). 4. අක්ෂාමය=(ඉවසිය නොහැකි) සේ (ගුත් 312). -කරුණු=අකාරණය. කරුණු නොවන්න (බගැ 3[29]). -කල්= 1. අකාලය; සුසුදුසු කාලය. 2. අකලය; අප්‍රිය (වෙස 539). -කුඅ=‘අඤ්ඤදුඤ්ඤණ’ බ (ලෝ 8). -කැඹි=අකාලවම්බව (දළ 11[3]). -කිඹුරු=‘අකාලවිවර’ බ (සීඛ 31[35]). -කිසු (බගැ 29[30])=‘(කම්)නි කිසු’ ඉහ? (=කම් යෙහි කියන ලද). -කිළි නොවා (ජාන 230[29])=‘නොං කිළි නොවූ’ ඉහ (=නොං

කළා; නො වූවා කළා ය). -කිකරු= කීකරු නො වන (ජාඟ 63[22]. සද්ධ 183[1,8]). -ගුණ=1. දෙෂය. 2. අපකීර්තිය (වි 1. 122[1-39]). -ගුරු=1. ආචාර්ය නො වන. 2. ලඝු අකුර (රූ 660). -ජේසි (බඟ 80[9])='නො යෙදේ හි' ශ්‍රුයි?. -තද=දැඩි නො වූ (බඟ 60[29]). -තම=අන්‍යාර්ථ (බුත් 268[28]. 271[30]). -තර=ස්ථිර නොවන; දුර්වල (ජා 92[31]). -තරම්=අඥෙය්‍ය (කති 12[13]). -තවුස්=තාපස නොවන (බඟ 26[15]). -තැන්පත්=1. අස්ථිර (සද්ධ 394[12]). 2. අශාන්ත. -තිර=අස්ථිර (ලෝ 24). -තොට=අතීර්ථය; නොට්ට පල නොවන්න (බුත් 15[35]). -දක්ඛම්=මෝඩකම. -දරු†=ලදරුවා. -දුව්=අද්‍රව්‍යය (සිදත් 17[1]). -දික්අසුන්=ගමන් පිරිසෙසින් තුන් දෙනෙකුන්ට අරමිණිය ගොතා හිඳ ගත නො හැකි අංසකය (සිබ 64[2]). -දුම්=නෙම්පරාදු නො කළ (අවද 31[13]). -දෙ=දෙක හෝ දෙවැන්න නොවන (මුව 31). -දෙස්=නිදෙස් (වෙස 439). -නැ=1. ඇති නොවන. 2. සහානය නො කළ. 3. නැසිය නො හැකි (සිය 244). -නියෙනු=අනෙය්‍යාණික (ජාඟ 132[31]). -නිලනු=නිල්වන් තණ නැති බව; නෙළීම (ජාඟ 142[25]. 232[30]). -නේබව්=අනෙයත්වය; අමුතු වවන නො පැවිණිවිය යුතු බව (සිය 44). -පක්ම්=නො පිසූ මී; අළුත් මිපැණි (බඟ 158[25]). -පවු=කුඩා නොවන; මහත් (දළ 19[21]. ඛංස 70). -පණත්=අප්‍රඥප්තය; නියම නොකළ දෙය (මූල 110). -පත්වැණුම්=අප්‍රසාදන ප්‍රශංසාව (සීල 73. 320). -පදම්=භිඟකම (කාශෙ 10-6). -පසුනොපෙරට=පෙර පසු නොවූ (බඟ 11[30]). -පිවිසර=නොගරික (සැළ 101). -පිණ්=අප්‍රණීත; රූක්ෂ (ජාඟ 198[12]). -පිහව්=ප්‍රකෘතිය නොවන (බඟ 27[33]). -පිරිම්=අදක්ෂයා (සද්ධ 464[19]). -පිරිමිනි=පිරිමි නොවන (හෙසි 37). -පිරියන්=තෘප්ත නොවන (බඟ 34[20]. 51[17]). -පිසි=රස් නොකළ; නොනෙළූ (බඟ 112[1]). -පිළිවෙත්=1. නො පිළිපැදීම නුසුදුසු ප්‍රතිපත්තිය. (පැර 61). -පිළිවෙල=1. අපක්‍රමය (සිය 370). -පෙළහර=අංශවයන් (=ඉතා උතුම්) නොවන (අමං 2. 84[12]). -බද=1. අබද්ධ. 2. නියම නොකළ. -භරවු වර=පෙර නො පැවති අයබදු (ශිසං II. 1698. සිංහාලි 66[30]). -භීත්=එක්තැනක නොබැඳී පවත්නා පිත (වි 2. 946[1-14]). -භක්වටය=පැණියෙන් අනා ගුළි නොකළ අත්සුණු (වෙස 260). -මඳු=අශුභ, නීත්‍යානුකූල නොවන, බද්ද (ජා 40[17]). -බද්දේ අඟ='නොබද කරවුවර' බ (මනි 16[7]). -බමුණු=බ්‍රාහ්මණ නොවන (අමං 2. 48[15]). -බැටි=අමාරු නොවන; පහසු (බඟ 26[9]). -බෙර්=ටික (වෙස 53). -බෙර්ද†=මෑත අතීතය. -මග්=වැරදි මංශීය. -මඳ=බොහෝ (සර 97[24]). -මරුල්=වැලිනැති උල්පත (සිදත් 453). -මල්=ඉඳිඹුල්ගස (පුතා 125).- මැඳ=අනභිමුඛය; නැතිනැන (වි 1. 104[1-14]). -මැදහක්කම්=පක්ෂපාත කම; අගතිය (සළ 2. 866). -මැලැඹි=ගැව නුවූ; පැසුනු (කාශෙ 5-2). -මැසි=අමෙී නැති; දුෂ්ට නොවන (බඟ 175[32]). -මින්=අප්‍රමාණ; බොහෝ (කව් 570. මූල 36). -මිනිස්=අමනුෂ්‍යයා (වෙස 415). -මිනිසා වන්කම්=අපක්‍රීතිය (සළ 1. 877[15]. 'මිනිසාවන්' බ. -මිස්සැම (බඟ 69[25])='නොබිම්සැ මැ' ශ්‍රුයි. -මිස්සහහෙයි වෙළුව (බඟ 65[27])='නොමිස්සැ ගැකි සෙය් වෙළුන්' ශ්‍රුයි? (=මිදෙන්ට නොහැකි සේ වෙළා; ඇවිටිලි කර). -මුවහ=නොවැසුනු; ප්‍රකට (බඟ 63[21]). -ඝහනු=නොහැකි වන (බඟ 227[24]). -ඝිවු= නො ඉටූ (කඛ 56[28]). -සුහු= අශිෂ්ට (රූ 561. 737). -සෙක්=නොඑක් (පඤ්චි 3[10]). -සෙඛ=එක නොවන (මුව 31). -රජ=රජ නොවන්නා (කව් 687). -රඹුරු=1. රහස (රූ 336). 2. රහස් තැන (හෙසි 19[23]. ජාඟ 9[13]. බඟ 199[15]). -රෑන්=රහස්තැන (සිබ 25[25]). -ලමු= අලාමක (බඟ 135[16]. 155[34]-'නොමූ' ශ්‍රුයි). -ලස්=ශිෂ්ට (ථූප 145[2] සම් 62[21]). -ලැහි=නුසුදුසු (වෙස 165). -ලුණු=ලුණුනැති (අවද 31[13]). -වන්=අසමර්ථ (සස 7. 55. කව් 155). -වනු?=අභිම් (සළ 2. 51[12]). -වද්ද=නිරවද්‍ය (සද 386). -වන්බැලිමෙන් (බඟ 271[6])=

'නොසම්බැලීමෙන්' ශුශු. (=සම නුවූ-අයහ පත්වූ- බැලීමෙන්). -වැනි=එක්වැනි නොවන; අසමාන (බඟැ 2244). -වැසියමනා (බඟැ 397)= 'නොසියමනා' ශුශු. -විවියල= වෘතනියක් නැති; නිකම්; නොහික්මුනු (සළු 1. 7957. 98535). -විතර=බොහෝ (ගුත් 23). -විසෝ= නොවෙන් (බඟැ 32833). -විසා= විසිය නොවන (කව් 608). -වුන්= නොවිදි (බඟැ 2502). -විසියමනා (සිඛ 35. 4027)= 'නොසියමනා' ශුශු. -වෙන්= 1 සමාන. 2. සමානබව (කව් 51). -වේලා= අවේලාව; නුසුදුසු අවස්ථාව (බපු 2111 10. සද්ධ 4725). -සඤ්ඤම= අසංයමය; නොහික්මුනුකම (බඟැ 8425). -සණ්ඩාල†= වණ්ඩාලයෙකු වැනි; නීච. -°ඤමී†= නිහඬ නිග්‍රහශීල. -සත්= අසාධනා; නොසන්සුන් (බග්ගැ 2603). -සන්දුරු=නොං සම්දරු; නීච; පහත් (ජා 30332. 34011). -සබා= අසභ්‍ය (සද්ධ 9815). -සමජ්ජි= සමාන නොවන ජාතිය (බඟැ 6117). -සමජ්ජිත්= අවජාත පුත්‍රයා; අනියම් භාර්‍යාවගේ පුතා (බඟැ 6518). -සම්මිවා= සමාන නොවන විපාක අැති (බඟැ 1531). -සමානදරු= අනියම් භාර්‍යාවගෙන් උපන් දරුවා (රාජා 389). -සරණ් 1. ශිෂ්‍ය (බඟැ 16187). 2 (නි)= වහා (කව් 12. 59. බඟැ 4214). 3. මැත දී; ලහ දී (බඟැ 3988). -සරු=අමාරුව; හදිසිය (දළ 5919). -සරුජ් (සිඛ 5532), -සරුප (බුත් 348)=ආසාරුප්‍ය; නුසුදුසු. -සරුජ්ජ= අයහපත (පරෙවි 111). -සරුණ් (බඟැ 14719)='නොසරණ්' ශුශු. -සහා=යහළුවන් නැති (මුව 77). -සාල්=සාල් (ඉතිරි) නොවූ (කඛා 5410). 'නොං-උයාලා' බ. -සියමනා= අනත්තමන; නොසතුටු සිත් අැති (බඟැ 28516). -සිල්වත්=දුශ්ශීලයා (සද්ධ 1035). -සුදුරු= අසුඳුර (බඟැ 229 13). -සුව= අපහසු (බඟැ 2018). -සුසඳ=අපශබදය (සිය 370). -සෙ (නි)=ඉදින්; එසේ නොව (කව් 550). -සේ=1. අසෙම; අයහපත්(බඟැ 202 24. සිඛ 5621) 2. අසථානයෙ? (බුදු 237). 3 (නි)= ඉදින් (කව් 216. සස 5). 4. අන්පරිදි (ජාතැ 18121). -සේම=: සෙම නොවනි. -හපුරුම්= අසංවාරිම; සථාවර (සිඛ 2332). -හළ (බඟැ 133 28,31)='හොළ' ශුශු. 'කොළරුක්' බ. -හැල්= උපණය (රැ 619). -හික්කිය (බඟැ 16223. 22833)='නොං හික්නිය' ශුශු? (=දුර්විනීත යනු). -හිය=අහිතය; අයහපත (බඟැ 16238). -හුණජ් (බඟැ 6326)= 'නොං ගුණජ්' ශුශු (=ක්ෂීණ නොවුවත්). -හොත් (නි)=1. එසේ නොවනොත් (බඟැ 112. 11730. බපු 29610), 2. හෙවත් (ජාගැ 5634. 22010) යන අර්ථයන්හි. -හොත(නි)= නොහොත් (කව් 763). -හොත හෙත=යයනය නොකළ හැකි (බපු 16032. අමං 2. 14329). -හොසි නැසි (බඟැ 1603)='නොං යහනැසි' ශුශු? (=නොහැකි යසි).

නොංඩි†=කොරං.

නොකාරිස්†= ඔප්පු ලිවීමට බලය ලද අය. -ඔප්පු=නොකාරිස් කෙනෙකුන් විසින් ලියූ ඔප්පුව.

නොතීසි† (<Notice)=දැන්වීම.

නොමු (<අනොම)= ලාමක (පහත්) නොවන 'නොලමු'බ.

නොම්මර† (<Number)= 1. සඛ්‍යාව. 2. හැනැප්ම.

නොසිදුවස්?=ප්‍රත්‍යරථය (රැ 348).

නොරඹුරු='නොං-රඹුරු' බ.

නොසි='නුසි' බ (බඟැ 22525).

නෝ

නෝ (නි)=ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි (පඤ්චි 23).

නෝංජල්†=1. නිවට. 2. විහිළු.

නෝක්කඛු†=අඛ්‍යාපලිය.

නෝච්චි=හෙලනිකගස.

නෝට්ටු (<Note)=මුදල්පත; මුදල් වෙනුවට පාවිච්චි කරණ මුද්‍රිත කඩදාසිය. -**පොත**= මුදල්පත.

නොදන=බැඟැර කිරීම.

නෝද්දල=ගෙදපලා (වෙව).

නෝනා†=කාන්තාව.

නෝනේමි=කෝන්ගස (වත 36).

නෝඹින=නොගොඩනා; අගොඩන.

නෝමිඹ†=මරක්කල මිනිසුන්ගේ උපවංසය

නෝස්†=සාදික්කාගෙකිය.

නොඇඹ=ඇ= තමාට අයත් නොවන (වි 4. 181-87).

නෙ

නෙ=නැව. -ඝාන=1. ඝනය වූ නැව. 2. නැවෙන් යෑම. -භාණ්ඩ=නැව් නමැති උපකරණ; නැව්භාණ්ඩ.

නෙඉකා=නැව. -උපකරණ=නැවට වුව මනා රුවල් ආදිය (ජාස 38721). -දණ්ඩ=නැවෙහි සුක්කානම හෝ හබල. -සංඝාත=නැව්සටහන (ජාස 819).

නෙත

නෙත්තකාර=නිතු කිරීම; පරිත දැම්ම.

නෙත්තිග්‍රෝධ=නුගගස (බෝධි 845). -ආදිඝණ=ඔෂධඝණයක් (යෝ 352). -පරිමණ්ඩල='නිග්‍රෝධපරිමණ්ඩල' බ.

නෙත්තිච්?=ක්ෂුද්‍රව්‍යාංගියක් (යෝ 3401).

නෙත්තන=1. තැබීම. 2. කිම (කාශි 2-46).

නෙත්තක=1. තැබූ. 2. හළ.

නෙත්ත, නෙත්තු

නෙත්තෘ=1. හෙතුවිද්‍යාව; නකීගාසනය (කාශි 4-39). 2. නීතිය (පඤ්ච 618). 3. ක්‍රමය; විධිය (බප්‍ර 9036. 24430. 31416). 4. උපාය (වි 4. 2021-8). 5. නිවීමණය හෝ ඒ පිණිස පවත්නා පිළිවෙත (වි 2. 8181-1). 6. ඒ ඒ කරුණු ස්ථිර කිරීම සඳහා ඉදිරිපත් කරණ අනිගජනායය, අකීම්ඛ්‍යනායය ආදි උපදෙස වාක්‍ය. -**ප්‍රතිපනන**=නාවණ පිණිස පිළිපන්

-**විරොධ**= නෘත්‍යවිද්‍යාවට විරුද්ධ කථාව (කාශි 4-2). -**ශාසන**= නකීගාසනය. -**සිද්ධි**='අනුමානන සිද්ධි' බ (අනි 1427-10).

නෙත්තාය්‍ය=නෘත්‍යානුකූල; යුතු; සුදුසු.

නෙත්‍යෘ=නැබීම.

නෙත්තුන= අඛ්. -**අඛිඝ**= අඛ්වැඹි; අසමානන. -°**කා**, -°**ඛ්ව**=අඛ්වැඹිබව. -**වණ්**=අඛ් අඹුරු අැති (කාශි 3-38)

මේ පොතෙහි මිලගණන්

මහනලද නොබැඳි පොතක් රු: 17. 50
රක්සින්බාගෙට බැඳි පොතක් ,, 20. 00

* * *

1953 පෙබරවාරි මස 1 දින සිට

මහනලද නොබැඳි පොතක් රු: 22. 50
රක්සින්බාගෙට බැඳි පොතක් ,, 25. 00